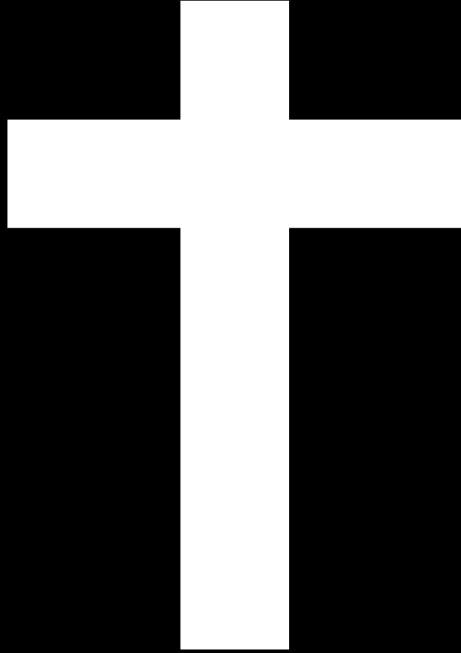

Tte Pa'ali Me
Skököl tö Se' a

New Testament and Shorter Old Testament in Bribri
(CS:bzd:Bribri)

Tte Pa'ali Me' Skököl tö Se' a
New Testament and Shorter Old Testament in Bribri (CS:bzd:Bribri)

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Bribri

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Bribri

bzd

Costa Rica

Copyright Information

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament and Shorter Old Testament

in Bribri

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents.

For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022

70b70297-578d-5d61-9b6f-3119201e28ca

Contents

Génesis	1
Éxodo	52
Jonás	73
Mateo	76
Marcos	116
Lucas	141
Juan	184
Hechos	215
Romanos	253
1 Corintios	270
2 Corintios	287
Gálatas	298
Efesios	305
Filipenses	311
Colosenses	316
1 Tesalonicenses	320
2 Tesalonicenses	324
1 Timoteo	326
2 Timoteo	331
Tito	335
Filemón	338
Hebreos	340
Santiago	355
1 Pedro	360
2 Pedro	365
1 Juan	369
2 Juan	374
3 Juan	375
Judas	376
Apocalipsis	378

Íyi ulitane e' wì tkënewami

Génesis

Si'kuaie yëkkuö i' kiè Génesis, e' wà kiane chè, *íyi ulitane e' wì tkënewami*. Yëkkuö i' blatëule böt tsiní. Et tsiní e' dör capítulo et dö capítulo dabom eyök kí et (1-11). Iët tsiní e' dör capítulo dabom eyök kí böt dö capítulo dabom skeyök (12-50). Et tsiní e' tó se' a íyi kós e' wì pakè. Ká jai ena ká i' e' yöne kewe. Ñies ñiwe, nañewe, diwö, si'wö ena bëkwö e' yöne tsawe. Es ñies dayë, ká sí, iyiwak, se' wëpa ena alakölpá, e' kós yö' Skëköl tó, e' pakè yëkkuö et tsiní tó. Ñies wës s'ditsö tsá e'pa tó ì sulu wamblë' ena ì q' Skëköl tó ie'pa tsatkoie inuí yöki, e' tso' kitule yëkkuö et tsiní kí. Ñies wës s'ditsö pone'mi ká wa'ñe senuk ditséwö wa ditséwö wa ena ì kuëki s'ttö tso' tajë kuá'kí kuá'kí, e' kós pakè yëkkuö et tsiní tó.

Yëkkuö iët tsiní tó ikkachè se' a tó wës Israel aleripa e'pa dë'bitu wëm eköl kiè Abraham e' wa. Israel aleripa wa Skëköl tó ibikeitsétke ká ulitane wakpa tsatkok inuí yöki. As e' wà tkö, e' kuëki Skëköl tó Abraham klöo' iwák a. Abraham erblë' Skëköl mik buaë, e' kuëki Skëköl tó ittè me' ie' a. E' tso' kitule yëkkuö iët tsiní kí.

Ttè me' Skëköl tó Abraham a, e' è me'itö Abraham alá Isaac ena Isaac alá Jacob e'pa a. Jacob ñe' è kiè ñies Israel. E' kuëki ie' aleripa kièsö Israel aleripa. Yëkkuö iët tsiní è kí itso' kitule tó wës Skëköl tó Abraham, Isaac ena Jacob, e'pa tsatkë'bitu ibolökpa kós yöki as ttè me'itö ie'pa a e' wà tkö wake'.

Skëköl tó íyi ulitane yö'

¹ Tsawe ta ká jai ena ká i', e' yö'at Skëköl tó. ² Mik ie' tó íyi ulitane tsá yö'mi, eta ká wa'ñe kë kí ì ku' yës. Ká sí kë ta'. Di' è me'r iskië. Ká dör ttsettseë. Erë Skëköl Wiköl shkôar di' tsaka.

³ Eta Skëköl tó iché: “¡Ká ñinú!”

Eta ká ñine. ⁴ Ie' tó isué tó ká ñiwe e' dör buaë, e' méatitö ñiweie. Ká ttsettse, e' méatitö nañeweie. ⁵ Ñiwe, e' kiéitö ñiwe. Ká ttsettseë, e' kiéitö nañewe. Ekkë kanewéitö ká tsawe a.

⁶ E' bule es ta ie' tó iché: “¡Iyönú wës skátke kkö dapee es di' shuá iblatoie as kë iwöierwane ñi a!”

⁷ Eta es iyuéitö di' blatoie. Es di' atë ká jaishet ena ká i' kí. ⁸ Ì yuéitö, e' kiéitö kakölttö. Ekkë kanewéitö eta ká de böt.

⁹ E' bule es ta ie' iché: “¡Di' atë ká i' kí, e' e' dapa'úka ek tsiní ème as íyök poppo doka!”

Eta es iyöne. ¹⁰ Wé íyök poppo deka, e' kiéitö íyök. Wé di' dapaneka, e' kiéitö dayë.

Ie' isué tó e' kós dör buaë. ¹¹ E' ukuöki ta ie' tó iché: “¡Íyök kí íyi kuá ulitane tskinú! Kakö wör ta' ese, ñies kal ulitane wör ta' ese kós tskinú iwakmik iwakmik.”

Eta es ekkëpa tschine. ¹² Es íyök kí íyi kuá ulitane tschine kakö wör ta' iwakmik iwakmik, ñies kal wör ta' iwakmik iwakmik. Ie' tó isué tó ekkëpa kós, e' dör buaë. ¹³ Ekkë kanewéitö eta ká de mañat.

¹⁴ E' bule es ta ie' iché: “¡Ì dalöburta' yönú ká jai a! Ekkëpa dör buaë ká blatoie ñiwe nañewe, ñies ikkachoie mik ta' diwö de kawö tköwoie, ñies ká shta'woie ena duas tköke e' jchënoie. ¹⁵ Ekkëpa kós dalöburke tajë ká i' kí.”

Eta es iyöne. ¹⁶ Es ie' tó ì dalöburta' tajë ese yuëat bök. Ikibiie dör ká ñiwoie ñiweie. Wëne dalöbur diöshet e' dör olo'bunoie nañeweie. ¹⁷ Ekkëpa méatitö ká jai a dalöbunoie ká i' kí ¹⁸ ñië nañeë, ñies ká ñiwe ká nañewe e' blatoie. Ie' tó isué tó ekkëpa dör buaë. ¹⁹ Ekkë kanewéitö eta ká de tkël.

²⁰ E' bule es ta ie' tó iché: “¡Iyiwak serke di' a dayë a, e' kós yönú tajë! ¡Ñies dù ulitane yönú as iur kashuk a!”

²¹ Eta es iyiwak blubluë serke dayë a, ekkëpa yuéitö. Ñies iyiwak kós serke di' a ena dayë a ekkëpa yuéitö iwakmik iwakmik. E' sù dù ulitane yuéitö, iwakmik iwakmik.

Ie' isué tó ekkëpa kós dör buaë. ²² Eta iyiwak yuéitö e'pa a ie' er buaë ché ttè i' wa: “a' alönú tajë, di' kós, dayë kós, e' wà iöka tajë. Ñies as dù alör tajë ká wa'ñe.”

²³ Ekkëpa kanewéitö eta ká de skël.

²⁴ E' bule es ta ie' tó iché: “¡Iyiwak serke ká sí kí, e' ulitane yönú iwakmik iwakmik! ¡Iyiwak uru, iyiwak kañiru, iyiwak e' kuke iski, ekkë kós yönú iwakmik iwakmik!”

²⁵ Età es ie' tò iyiwak ulitane yué ká sí ki iwakmik iwakmik. Ie' tò isué tò ekképa kòs dör buaë.

²⁶ E' ukuökì tã ie' tò iché: “Ditsö yuöso wës se' es as ie'pa tkòkasö ká i' kòs wökirie. Nima, dù, iyiwak uru, iyiwak kañiru, iyiwak e' kuke iski, ekké kòs tso' ká i' ki, e' atdaë ie'pa ulà a.”

²⁷ Mik Skèköl tò s'ditsö tsá yö', etã iyuéitö wës ie' es; Ie'pa yuéitö wëm eköl ena alaköl eköl.

²⁸ Ie' er buaë ché ie'pa a i' es: “A' ala'r kòka tajë, a' alónú tajë ká ulitane ki. Ká i' kòs e' kané ú a' tò. Nima, dù, ena iyiwak ulitane ekképa kòs wökir a' dör, e' wà ú.”

²⁹ E' ukuökì tã Skèköl tò iché ie'pa a: “Ye' ttö ttsö. Ýi kuá kòs wòrta' ñarta', ese méatyö a' a ñè. Ñies kalwö ulitane katarta' ku'yarta' ese kòs méatyö a' a katè ku'yè. ³⁰ Erè iyiwak kañiru, iyiwak uru ena dù, ekképa kòs a kàkö méatyö katè.” Etã es iate. ³¹ Ie' isué tò ekké kòs dör buaë shute. Ekké kanewéitö etã ká de teröl.

2

¹ Es ká jai ena ká i', ñies ýi ulitane tso' iki, e' yöne one se. ² Ká de kul etã i' kòs yö'bituitö e' yöne one, e' kuëki diwö e' wa ie' kë kanèblène. ³ E' diwö wa kë ie' kanèblènea ká i' yuök e' kuëki ie' iché tò diwö e' dör buaë. Ñies ie' iché tò semana bit e' diwö bata e' dör batse'r se' a.

Skèköl Jehovahá tò s'ditsö tsá yué

⁴ I' dör ká jai ena ká i' tsá yöneat, e' pakè. Mik Skèköl Jehovahá tò ká jai ena ká i' e' yö', ⁵ e' kéwö ska' tã kam ie' tò kalì patkò ká i' ki, ñies kë yi ku' ká kanéuk. E' kuëki kam kal kuá tskir ena kam kàkö tskir. ⁶ Erè di' tskirke ýök a, e' tò ýök kòs nuweke. ⁷ Etã Skèköl Jehovahá tò ýök yué s'ditsöie eköl wák dör wëm. Etã ie' tò iwöiké iyik a tã iyöne se'ie ttsè'ka.

⁸ E' ukuökì tã ie' tò ká buaala yué ekwöki diwö tskirke e' ëka, ká kiè Edén ee. Etã wëm yö'itö, e' méatitö ká buaala e' a senuk. ⁹ Eë ie' tò kal ulitane wër bua'buáë, ñies

iwö dör buaë katano ese tské. Ká buaala e' shusha, ie' tò kal tské bölka. Kal elka dör sene michoë e' kéli. Kal iëlka e' dör ýi buaë ena ýi suluë ese jchënoie e' kéli.

¹⁰ Edén ká shua di' tskirke etö, e' tò ká buaala nuweke. Wé ká e' kkö döwa ee di' e' ulà jchërke dökã tkëtö. ¹¹ Di' ulà etö kiè Pisón. E' tkökemi ká kiè Havilá, e' kòs a. Ká e' ki oro tso'. ¹² Oro e' dör oro bua'buá. Ñies kiö masmas bua'buá, ese tso' ena ák bua'buá kiè ónice ese tso'. ¹³ Di' ulà etö tkökemi ká kiè Cus, e' kòs a. E' kiè Guihón. ¹⁴ Iulà etö skà mir ká kiè Asiria diwö tskirke, e' ëka. E' kiè Tigris. Etã di' ulà bataie, e' kiè Éufrates.

¹⁵ Mik Skèköl Jehovahá tò wëm tsémi méat ká buaala atë Edén e' shua as ikaneütö, as ikkò'nütö, ¹⁶ etã ie' tò ttè dalöiëno i' mé ia: “Ká buaala e' kéliwö ulitane katèmibö. ¹⁷ Erè ýi buaë ena ýi suluë ese jchënoie e' kéliwö kë katar. Mik kal e' wö katébö, etã be' duöwaraë. E' kuëki kë ikatar.”

¹⁸ E' ukuökì tã ie' tò iché: “Kë idör bua' wëm a senuk ekörla. Súyö ie' a wapie yué eköl ikimuk buaë.” ¹⁹ Etã iyiwak yö'itö ýök wa ekké kòs debitu iwa wëm a suè tò ima ie' tò ikiè mekami. Tã wës wëm tò ikiè méka es iate. ²⁰ Es wëm tò iyiwak uru ena iyiwak kañiru, ñies dù, ekké kòs kiè méka. Erè kë ie' kimuk kune buaë ie' wapieie.

²¹ Etã Skèköl Jehovahá tò wëm kapöwéwa tajë, e' dalewa ie' tò ichane yéttsa etö, e' chkà wöiéwaneitö. ²² Ichane e' yuéitö alakölie tã idebitu iwa wëm a. ²³ Mik wëm tò isué, etã ichéitö:

“i' je' dör ye' wák dichéwö ena ye' wák chkà! Alaköl dè'ka wëm wa, e' kuëki ikirdaë alaköl!”*

²⁴ E' kuëki wëpa kë serpaia iyé ena imi e'pa dapömik, iserdawa alaköl tã. Ie'pa böl serdaë ñita, tã imia wës wák eköl ë es.

²⁵ E' këska' tã wëm ena alaköl iëter sume, erè ie'pa kë wã jaë jcher.

3

S'ditsö tò Skèköl ttö dalösewéwa

¹ Tkabè tso' etö, e' erbikö tajë s'kitö'woie iyiwak kañiru yö' Skèköl Jehovahá tò, ekké kòs tsata. Ká et tã ie' tò alaköl a ichaké:

* **2:23** Hebreoie ttè kiane yënuK wëm e' dör ish ena ttè kiane yënuK alaköl e' dör isha.

—¿Mok̄i Skëköl tō iyë'at a' a tō ká buaë shua kal ulitane tso', e' wö kë katar yës?

² Alaköl tō iüté:

—Au, e' kë dör es. Ie' tō sa' a iché tō kal ulitane wö katarmi. ³ Erë kal àr ká i' shushaë, e' wö kë katanuk, kë e' kanuk sa' a. E' wamblé sa' tō, etā sa' duöralur.

⁴ Etā tkabë tō iché alaköl a:

—Au, e' dör kache. A' kë duöpawā. ⁵ Ie' wā ijcher buaë tō mik kalwö e' katéwa a' tō, etā ì dör buaë, ì dör suluë e' jcherdaë a' wā wes ie' wák wā ijcher es.

⁶ Etā alaköl isuë tō kalwö e' wër buaë katè. Ie' éna ikatak iyi jchenoie buaë. E' kuek̄i ie' tō kalwö batsée, katéwaitö. E' ukuök̄i tā ie' tō imé iwëm a, etā iwëm ikatéwa ñies. ⁷ E' bet tā ì dör sulu, ì dör buaë ese ane ie'pa éna, etā ie'pa wā ijchenewā tō ie'pa iëter sume. Etā ie'pa tō kal kiè higuera, e' köyök yué banoie e' wa ie'pa e' patrëwā.

⁸ Siwā' bitsirke tsälj, etā wëm ena ilaköl tō Skëköl Jehová shkokedur ká buaë shua, e' ttsé. E' yök̄i ie'pa e' blélur kal tso' taië ese shua.

⁹ Erë Skëköl Jehová tō wëm kié tā ichaké:

—¿Wé be' tso'?

¹⁰ Wëm tō iüté:

—Ye' tō ittse tō be' shkokedur ká buaala shua. Ye' dur sume, e' kuek̄i ye' suane be' yök̄i. E' kuek̄i ye' e' bléwā be' yök̄i.

¹¹ Etā Skëköl tō ie' a iché:

—¿Yi be' a iché tō be' dur sume? Ichö ña tō kalwö yë'yö be' a tō kë ikatar ¿e' katébö?

¹² Ie' tō iüté:

—Be' tō ye' a alaköl me', ye' wapieie, e' tō ye' a kalwö mé katè. E' katéwayö.

¹³ Etā Skëköl Jehová tō alaköl a ichaké:

—¿Iök bö iwamblé?

Ie' tō iüté:

—Tkabë tō ye' kitéka, e' kuek̄i ye' tō kalwö e' katéwa.

¹⁴ Etā Skëköl Jehová tō tkabë a iché:

—Ì wamblé be' tō, e' kuek̄i ye' tō be' a iché tō iyiwak kos shua be' ë weirdaë michoë. Këkraë be' shköraë e' kuule be' batsi' k̄i tā be' kkö a ká po mirawā. ¹⁵ Be' ena alaköl meraatyö ñi bolök̄ie. Be' aleripa kos ena alaköl aleripa kos, e'pa atë ñi bolök̄ie ñies.

Alaköl aleri eköl tō be' wök̄ir shka'weraë ena be' tō ie' klö kaniñak shka'weraë.

¹⁶ E' ukuök̄i tā ie' tō iché alaköl a:

—Mik be' alà kurketke etā be' weirdaë siarë, idalë'r taië e' ttseraëbö. Erë be' k̄i be' wëm kiardaë ena ie' döraë be' wök̄irie.*

¹⁷ E' ukuök̄i tā ie' tō iché wëm a:

—Be' tō be' alaköl ttö iüté, kalwö yë'yö be' a tō kë ikatar, e' wā katébö. E' kuek̄i be' weirdaë ñies. Be' kuek̄i iyök sulu'werawayö. Be' kanëblöraë darërëë be' chkè yuloie. ¹⁸ Iyök k̄i dika'chka ena kākō sulusi, alördaë. Ñies kalwö kañiru katerabö. ¹⁹ Be' kawöta kanëblök darërëë chkoie dö mik be' duowā, míane iyök̄ie wes be' dör kuaë es etā. Be' yöne iyök wa, e' kuek̄i be' dörane iyök̄ie.

²⁰ Wëm tsá yöne, e' kiè Adán. Ilaköl dör se' mì tsá. E' kuek̄i Adán tō ikiè méka Eva.†

²¹ Etā Skëköl tō datsi' yué ie'pa a iyiwak kkuölit wa, tā ie'pa paiéitö. ²² Etā ie' tō iché: “I'ñe ì dör buaë ena ì dör suluë, e' jcher ditsö wā wes se' wā ijcher es. E' kuek̄i dö' ie'pa mi', sene michoë e' kéli wöbatsök katè tā iser michorak.”

²³ E' kuek̄i ie' tō wëm ena ilaköl yéttsa ká buaala tso' Edén e' a, tā ipatkémiitö iyök wakanëuk. Iyök wa wëm yöne e' k̄i ipatkémi kanëblök. ²⁴ Ie' tō itrë'wëshka, e' ukuök̄i tā ì ttsë'ka pik tā' tso' ká jai a kiè kërub, e'pa tulëwaitö ká buaala e' ñalé ska' diwö tskirke e' ëk̄a ikk'o'nuk. Ñies tabè wöñarke dalölöë ratkear siwā' k̄i, e' méatitö as kë yi döwāia sene michoë kéli ska'.

4

Caín tō iël kiè Abel, e' ttëwā

¹ Etā Adán sené Eva tā. Eva duneka tā ilà kune wëm. Ikiè mékaitö Caín.* Mik alà kune, etā Eva tō iché: “Jehová tō ye' kimé, e' kuek̄i ye' alà kune eköl wëm.” ² E' ukuök̄i tā ilà skā kune ek, e' kiè Abel, Caín ël tsirla. Abel tō obeja alöwëke. Caín tō dali kuatkeke.

³ Ká et tā, Caín wā idali wöne, ese kak mí mè Jehová a idalöioie. ⁴ Etā Abel wā ie' icha mí ñies. Ie' obeja tsá bua'buā, ese kak mí ie' wā mè Jehová a. Abel ena ì méitö e' wër

* **3:16** Mik be' alà kurketke...ie' döraë be' wök̄irie: Ñies ttè e' mane'wëm̄isö i' es: Be' éna e' alakka be' wëm k̄i, erë ie' e' alörakā be' k̄i. † **3:20** Eva: Hebreoie s'kiè e' wā kiane chë ttsë'ka. * **4:1** Caín: Hebreoie s'kiè e' wā kiane chë ye' ulā a ide.

buaë Jehová wa. ⁵ Erë ie' kë wä Caín ena ì méitö e' sune es, e' kueki Caín uluneka taië, iwö yée suluë. ⁶ E' kueki Jehová tö Caín a ichaké: “¿Iök be' ulune wö yée sulu? ⁷ Be' tö ì bua' úpa, e'ma be' jañuke tsuleë. Erë ì sulu wamblébö, e' kueki ì sulu e' métër bër be' panuk namuie e' aloka be' ki. Erë be' ké e' alökka iki.”

⁸ Ká et ta, Caín tö iël Abel kiémi kañika. Mik ie'pa demi kañika, eta eë Caín ñippéka iël ta eta iël ttéwaitö. ⁹ E' ukuöki ta bet, Jehová tö Caín a ichaké:

—¿Wé be' èl Abel?

Caín tö iüté:

—Ye' kë wä ijcher. Ye' kë dör ie' kkö'nukwak.

¹⁰ Skököl tö ie' a iché:

—¿Iök bö iwamblé es? Be' èl ttéwabö, e' pé tène taië iyök ki, e' nuí tso' be' ki. E' ki ye' kawöta be' we'ikök. ¹¹ E' kueki be' weirdaë iyök ki wé be' tö be' èl pé tkö'wé, e' ki be' yerattsayö. ¹² Be' kaneblömi taië, erë kë wä wörpa buaë. Be' kawöta shkök ká wa'ñe, kë a eno ta' yës.

¹³ Eta ie' tö Jehová iüté:

—E' darërë ye' a. Kë ye' a idalë'ttsënuke.

¹⁴ Iñe be' tö ye' uyéttsa ká i' ki, e' ukuöki ta ye' kawöta shkök ká wa'ñe kamië, kë a eno ta'. Be' kë ku'ia ye' ta, e' kueki yi ye' kuéwa, ese tö ye' tterawa.

¹⁵ Erë Jehová tö iüté:

—Yi be' ttéwa, ese ki weirdaë siarë taië iskéie.

Eta Skököl tö iwakyuée iwà kkachoie as yi tö ikuéwa, ese kë tö ittöwa. ¹⁶ Eta Caín e' yéttsa Jehová wörki ta imía ká kiè Nod eë, ká e' atë Edén diwö tskirke e' kke.

¹⁷ Eta Caín sené ilaköl ta. Iduneka ta ilà kune wák dör wëm, e' kiè Enoc. E' ukuöki ta Caín tö ká yué et, kiè mékaitö ilà kiè wa Enoc. ¹⁸ Enoc dör Irad yë. Irad dör Mehujael yë. Mehujael dör Metusael yë. Metusael dör Lámece yë.

¹⁹ Eta Lámece senéwa alakölpa bö ta. Eköl kiè Adá, eköl kiè Silá. ²⁰ Eta Adá dë' alàè kiè Jabal. E' aleripa dör iyiwak alöukwakpa e' serke úla yöule datsi'tak wa ese a. ²¹ Ie' èl kiè Jubal. E' aleripa dör ma'ma kicha ta' guitarra sù ena ma'ma pulë sù ese

bla'ukwakpa. ²² Silá dë' alàè ñies kiè Tubal-Caín. E' aleripa dör tabechka kiè bronce ena hierro ese stë. E' kutà kiè Naamá.

²³ Ká et ta Lámece tö iché ilakölpa a:

“A Adá, a Silá, ye' ttö ttsö:

Wëm eköl duladula tö ye' shkaö',

e' kueki ye' tö ikötwa.

²⁴ Yi tö Caín ttéwa, e' tö iské tueraë siarë, erë yi tö ye' ttéwa, e' tö iské ki tueraë jaishet shute.”

²⁵ Adán alà skà kékane ilaköl ta wák wëm. Eva tö iché: “Skököl tö ye' a alà ské mé eköl, Caín tö Abel kötwä, e' skéie.” E' kueki ie' tö ikiè méka Set.†

²⁶ Ñies Set de alàè wák wëm kiè mékaitö Enós. E' kéwö ska' ta s'ditsö tö Skököl a iyi tsá ki'mi ena idalöie'mi ikiè Jehová e' wa.

5

Adán aleripa

¹⁻² Mik Skököl tö s'ditsö tsá yö', eta iyuéitö wes ie' wák es. Ie'pa yuéitö wëm ena alaköl. Ie' er buaë ché ie'pa a. Ie' tö ie'pa yué, e' diwö shä ta ikiè mékaitö s'ditsö. I' dör Adán aleripa e'pa kiè.

³ Mik Adán ki duas de cien eyök ki dabom mañayök (130), eta ie' alà kune eköl, e' dör wes ie' wák es, ikiè mékaitö Set. ⁴ E' ukuöki ta ie' ki seneia duas cien paryök (800). E' shua ie' ala'r ki kune wëpa ena alakölpa. ⁵ Es ie' ki duas deka seraä cien suliyök ki dabom mañayök (930) eta ie' blënewa.

⁶ Mik Set ki duas de cien eyök ki skel (105), eta ie' alà wëm kiè Enós, e' kune. ⁷ E' ukuöki ta ie' ki seneia duas cien kuryök ki kul (807). E' shua ie' ala'r ki kune wëpa ena alakölpa. ⁸ Es ie' ki duas deka seraä cien suliyök ki dabom eyök ki böc (912) ta iblënewa.

⁹ Mik Enós ki duas de dabom suliyök (90), eta ie' alà wëm kiè Cainán, e' kune. ¹⁰ E' ukuöki ta ie' ki seneia duas cien paryök ki dabom eyök ki skel (815). E' shua ie' ala'r ki kune wëpa ena alakölpa. ¹¹ Es ie' ki duas deka seraä cien suliyök ki skel (905) ta iblënewa.

¹² Mik Cainán ki duas de dabom kuryök (70), eta ie' alà wëm kiè Mahalalel, e' kune. ¹³ E' ukuöki ta, ie' ki seneia duas cien paryök ki dabom tkëyök (840). E' shua ie'

† 4:25 Set: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chè ie' tö imé.

ala'r k_i k_une wēpa ena alakōlpa. ¹⁴ Es ie' k_i duas deka s_eraa cien suliyōk k_i dabop (910) ta iblēnewa.

¹⁵ Mik Mahalalel k_i duas de dabom teryōk k_i skel (65), eta ie' alà wēm kiè Jéred, e' k_une. ¹⁶ E' ukuōk_i ta, ie' k_i seneia duas cien paryōk k_i dabom mañayōk (830). E' shua ie' ala'r k_i k_une wēpa ena alakōlpa. ¹⁷ Es ie' k_i duas deka s_eraa cien paryōk k_i dabom suliyōk k_i skel (895) ta iblēnewa.

¹⁸ Mik Jéred k_i duas de cien eyōk k_i dabom teryōk k_i bōk (162), eta ie' alà wēm kiè Enoc, e' k_une. ¹⁹ E' ukuōk_i ta, ie' k_i seneia duas cien paryōk (800). E' shua ie' ala'r k_i k_une wēpa ena alakōlpa. ²⁰ Es ie' k_i duas deka s_eraa cien suliyōk k_i dabom teryōk k_i bōk (962) ta iblēnewa.

²¹ Mik Enoc k_i duas de dabom teryōk k_i skel (65), eta ie' alà wēm kiè Matusalén, e' k_une. ²² Ie' tō Skékōl ttō ē dalōieke. Matusalén k_une, eta ie' k_i seneia duas cien mañayōk (300). E' shua ie' ala'r k_i k_une wēpa ena alakōlpa. ²³ Es ie' k_i duas deka s_eraa cien mañayōk k_i dabom teryōk k_i skel (365). ²⁴ Ie' sene' buaē Skékōl ta, e' kuek_i ká et ta Skékōl wa ie' mítser ttsē'ka, e' kuek_i kē ie' ku'ia.

²⁵ Mik Matusalén k_i duas de cien eyōk k_i dabom paryōk k_i kul (187), eta ie' alà wēm kiè Lámec, e' k_une. ²⁶ E' ukuōk_i ta, ie' k_i seneia duas cien kuryōk k_i dabom paryōk k_i bōk (782). E' shua ie' ala'r k_i k_une wēpa ena alakōlpa. ²⁷ Es ie' k_i duas deka s_eraa cien suliyōk k_i dabom teryōk k_i sulitu (969) ta iblēnewa.

²⁸ Mik Lámec k_i duas de cien eyōk k_i dabom paryōk k_i bōk (182), eta ie' alà k_une wēm. ²⁹ E' kiè mékaitō Noé.* Mik ie' tō ilà kiè méka, eta ie' tō iché: “Jehová tō iyōk sulu'wa. E' kuek_i se' kawōta kanēblōk darērē ikuatkoie; erē alà i' tō se' keraē enuk.” ³⁰ Noé k_une, e' itōk_i Lámec k_i seneia duas cien skeyōk k_i dabom suliyōk k_i skel (595). E' shua ila'r k_i k_une wēpa alakōlpa; ³¹ Es ie' k_i duas deka s_eraa cien kuryōk k_i dabom kuryōk k_i kul (777) ta iblēnewa.

* **5:29** Noé: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chè enuk. * **6:1-2** Skékōl ala'r: Kē s'wa ijcher mok_i tō yi chéitō es. Wēlepa tō ibikeitsē tō e' dōr Skékōl biyōchōkwakpaie ō aknamaie erē Jesús tō iché tō esepa kē a senukwa s'ditsō ta (Marcos 12.25). Wēlepa skà tō ibikeitsē tō e' dōr s'ditsō wēsele ser suluē. Ì wamblekerakitō ese kē wēr buaē Skékōl wa, e' ē jcher se' wa.

³² Noé k_i duas de cien skeyōk, e' itōk_i ila'r k_une mañal. Ikibi kiè Sem. Ishu ēk kiè Cam. Ibata ēk kiè Jafet.

6

S'ditsō ì sulu ē wambleke kekraē

¹⁻² Mik s'ditsō alōnémi taiē ká i' k_i, eta Skékōl ala'r* tō isuē tō s'ditsō alà busipa dōr bua'buāala. E' kuek_i ie'pa tō busipa wa ie'pa wōbatse ese tsélur. ³ Erē Jehová tō iché: “Ditsō dōr duōta'wa ese wakpa. Ìñe ta ye' kē tō kawō mepaia ditsō a seno ká taiē. Es iserdaē duas cien eyōk k_i dabom böyōk (120), ekkē ulat.”

⁴ Mik Skékōl ala'r bak senuk s'ditsō alà busipa ta alà koka ie'pa ta, eta e' kēska' ta wēpa blubluē, kākkeē, esepa wēlepa bak ká i' k_i. Nies e' ukuōk_i wēpa esepa bakia. E'pa dōr pē' darērē kkeauleka taiē ia'chki ta ese.

⁵ Jehová tō isuē tō s'ditsō tō ì sulu ē wambleke taiē shute. Ì suluē ē bikeitseke ie'pa tō kekraē. ⁶ E' kuek_i Skékōl er a idalēnene taiē. Ie' tō ibikeitsē: “Kē yō ditsō yuōpa.” ⁷ Eta ie' iché: “Ditsō yō' ye' tō ká i' k_i, súyō e'pa ewēwa. Nies iyiwak kos serke ká sí k_i, e' ewerawayō. ¿Ie ye' tō ie'pa yō'?” ⁸ Erē wēm tso' ekōl kiè Noé, e' sueke Jehová tō er bua' wa.

Noé tō kanò bērie yuē

⁹ Ttē ikkē dōr Noé pakē.

Noé dōr wēm yēsyesē Skékōl wōrki. Kekraē ie' tō Skékōl ttō dalōieke buaē. Ie' ekōl ē serke wēs Skékōl k_i ikiane es. ¹⁰ Ie' ala'r dōr mañal wēpa kiè Sem, Cam, ena Jafet.

¹¹ Skékōl wōrki s'ditsō tso' e' wamblōk sulu ēme, ñippōk taiē shute. ¹² Ie' tō isuē tō taiē íyi suluē ē tso' íyōk k_i. ¹³ E' kuek_i ie' tō Noé a iché: “Ye' tō ibikeitsétke tō ditsō kos tso' ká i' k_i e' ewerawayō se. Ie'pa ñippōke taiē shute ká i' k_i. E' kuek_i ye' tō ditsō kos tso' ká i' k_i e' ewerawa s_eraa di' taiē wa. ¹⁴ E' kuek_i kanò yuō etō bērie kal bua'buā ese wa, e' shu blatō. Kanò wōar tso' ipamik, e' wōtō kiōchka dalolo bōtsbōts ese wa u'rki ena ishua as di' kē tkōwāia.

15 Kanò yuõ batsí metro doka cien eyök kî dabom mañayök kî skel (135 metros) ekkë. Ñies ishóló yuõ metro doka dabom böyök kî böt kî shaböts (22,5 metros) ekkë. E' sù ispe yuõ metro doka dabom eyök kî mañat kî shaböts (13,5 metros) ekkë. 16 Kanò kî u yuõka, erë kanò kkö kî iulat múat metro shaböts. Kanò shü blató mañat kuö. Ñies iwékkö yuõ et kanò spé mik shkowaie kanò a. 17 Di' patkerayö iyi tso' ttsë'ka ká i' kî e' kos ewowa. Ekkë duörawa seraä ká wa'ñe. 18 Erë ye' ttè meraë be' a tö be' tsatkeraëyö kanò a di' yöki. Be' ala'r ena be' alaköl ena be' yakpa, e'pa tsúmi e' ta kanò a. 19 E' sù iyiwak kua'kî kua'kî tso' ká sí kî, e' iömi kanò a etö wë'ñe etö alaki as itsatkër wes be' es. 20 Iyiwak kos iö kanò a. Iyiwak kua'kî kua'kî urta', iyiwak uru, dö iyiwak e' kuke iski, e' kos iömi kanò a, etö wë'ñe etö alaki, as kë iduölur. 21 Ñies chkè ulitane dapa'ú bló be' a ena iyiwak a katè."

22 Eta ekkë kos wakanewé Noé tö se wes Skéköl tö iché ia es.

7

Di' bak taië ká i' kî

1-4 E' ukuöki ta Jehovahá tö Noé a iché: "I'ñe kuiki ta ye' tö kali patkeraë ká i' kî doka ká dabom tkëyök (40) ñië nañeë. jE' wa iyi ulitane yö' ye' tö tso' ttsë'ka ká sí kî, e' kos ewerawayö yës! Erë ye' tö isué tö ditsö ulitane shua be' ë serke buaë yësyësë wes ye' kî ikiane es. E' kueki be' e' ióka kanò a be' yamipa kos ta. Ñies iyiwak batse'r* kos ese tsúmi doka kuktö wë'ñe kuktö alaki. Erë iyiwak kë dör batse'r, ese tsúmi etö wë'ñe etö alaki. E' sù ñies dù kua'kî kua'kî tsúmi doka kul wë'ñe kul alaki as kë ierwa. Kos ttè chéyö be' a, e' wakaneú es." 5 Eta e' kos wakanewé Noé tö yësyësë wes Jehovahá tö ie' a iché es.

6 Mik di' bak taië ká i' kî, eta Noé kî duas tso' cien teryök (600). 7 Ie' e' iéka kanò a ila'r ena ilaköl ena iyakpa e'pa kos ta e' tsatkök di' alörke taië e' yöki. 8-9 Iyiwak batse'r, e' sù iyiwak kë dör batse'r, iyiwak e' kuke ibatsi' kî ñies dù, ekkë kos dewa kanò a Noé ta bölka bölka wes Skéköl tö iché ia es.

* 7:1-4 Iyiwak batse'r: E' wà kiane chë iyiwak kë dör ñá ie'pa a. Se' welepa tö iché iyiwak skítane.

10 Ká de kul, eta di' tö ká katémitke. 11 Noé kî duas de cien teryök (600), kî si' et kî ká dabom eyök kî kul (17). E' diwö shà ta iyök tskiolone ta di' tso' idikia e' deka taië ká wa'ñe. Ñies ká jaishet kköburoolone ta di' biteshka taië kaliie ká i' kî. 12 Eta kali yëne darërëë doka ká dabom tkëyök (40) ñië nañeë. 13 Kali yënémi, e' diwö shà ta Noé e' iéka kanò a ila'r ta. Ila'r kië Sem, Cam ena Jafet. E' sù ilaköl, iyakpa mañal, e'pa e' iéka ñies ie' ta kanò a. 14 Ie'pa ta iyiwak ulitane dewa kanò a, iyiwak uru, iyiwak kañiru, iyiwak e' kuke iski kî ena dù ulitane. Ekkë kos dewa kanò a ie'pa ta. 15 Iyiwak kos ekkë dewa kanò a bölka bölka. 16 E' shua imí wë'ñe etö alaki etö, wes Skéköl tö iché ia es. E' one yës ta, Skéköl tö kanò wékkö wötewa.

17 Eta kali yënemie doka ká dabom tkëyök (40). Wes di' alör mirka es kanò batsemirkaitö. 18 Es di' kî alönëmi taië ta kanò batsemirkaitö buaë. 19-20 Es di' alöneka taië kabata kos blubluë, e' tsata jaishet dö metro kul ekkë. 21 Es kos iyi tso' ttsë'ka ká sí kî, ekkëpa duolur di' a se. Dù kos, iyiwak uru kos, iyiwak kañiru kos, iyiwak e' kuke iski kos, ñies s'ditsö ekkëpa kos duolur yës. 22 I' kos tso' ká sí kî ttsë'ka, e' enewa se. 23 Erë Noé ena i' tso' ie' ta kanò a, e'pa ë tsatkëne. Eta imalepa kos e' enewa. Es ñies iyiwak ulitane ewéwa di' tö. Dù ulitane, iyiwak uru, iyiwak kañiru dö iyiwak e' kuke iski, ekkë kos enewa seraä. 24 Es di' ate iyök kî ká doka cien eyök kî dabom skeyök (150) ekkë.

8

Di' sinewane

1 Erë Skéköl kë éna Noé chë'wa. Ñies iyiwak ulitane tso' Noé ta kanò a e' kë chë'wa ie' éna. Ie' tö siwa' patké as itö di' siüwane ká wa'ñe. Eta di' pasinemine énaena. 2 Iyök tskiolone e' wötënene. Ñies ká jaishet kköburoolone e' wötërunene. Eta kali wöklönewa kë yërku'ia. 3 Di' tso'ia e' pasirmirne énaena. Ká de cien eyök kî dabom skeyök (150), eta di' sirmir éme. 4 E' kî si' de teröl (6) diwö de dabom eyök kî kul (17), eta erpa kanò sineka kabata kië Ararat e' kî. 5 Eta di' pasinemie. Si' de

dabop (10), e' tsá diwö, etá kabata kakkeë ese wënemitke.

⁶ E' k_i ká de dabom tkëyök (40), etá Noé tö kanò wékkö tsitsir kköppée. ⁷ Ie' tö dù ölö sù, e' émi et. Erë dù e' kě dë'iane kanò a ie' urke wishwish dö mik di' sine etá. ⁸ E' ukuöki ta ie' tö nuböl émi et isuöie tö ká sinene. ⁹ Erë di' tso'ia íyök k_i, kam isirwa, e' kueki nuböl dene kanò a. Kě ie' wa ká ulat poppo kune e' tkowa. Noé tö nuböl klö'wéwa ulá wa ta itséwaneitö kanò a.

¹⁰ Ie' tö iskà pané döká ká kul, etá ie' tö nuböl skà émine. ¹¹ Ká tuinemitke ta nuböl dene, e' wa kal ulatska debitu iká k_i. Es Noé éna iane tö íyök k_i sirmir. ¹² Ie' tö iskà pané döká ká kul, etá ie' tö nuböl skà émine. Nuböl e' kě dë'iane.

¹³ Mik Noé k_i duas tso' cien teryök k_i et (601), etá íyök pasinene. Etá si' kéwe, e' tsá diwö, ie' tö kanò k_i u tso' e' klétsa. Etá ie' isué tö íyök pasinene. ¹⁴ Kawö de si' et k_i diwö dabom böyök k_i kul (27), etá ie' isué tö íyök pasinene serea. ¹⁵ Etá Skéköl tö ie' a iché: ¹⁶ “Be' e' yótsa kanò a, be' alaköl ta, be' ala'r ta, be' yakpa ta ñies. ¹⁷ Es iyiwak ulitane yölrübö se. Dù ena iyiwak uru ena iyiwak e' kuke iski e' kos yölrübö kanò a, as imi' ká wa'ñe alönuk tajë ká wà iökne.”

¹⁸ Es Noé alaköl ena ila'r ena iyakpa, e'pa e' yélur kanò a. ¹⁹ Es ñies iyiwak ulitane, uru ena kañiru ena iyiwak e' kuke iski, ñies dù e' kos e' yétsa kanò a se. ²⁰ E' ukuöki ta ie' tö ák kataté ka'ie* et Jehovah a. E' bata k_i ie' tö iyiwak batse'r ese jché ña'wéitö etö etö Jehovah dalöioie. Ñies dù batse'r jchéitö ña'wéitö Jehovah a etk etk. ²¹ Mik ishklé alar buaë, e' demi Jehovah ska' ta ittseitö ta ibikeitséitö: “Erë ditsö iá duladula döká kéchke, etá i sulu ë bikeitsekeitö. Erë kě yó ká sulu'wepawaiá ie'pa kueki. Es ñies kě yó i kos tso' ttsé'ka e' ewéwaiá wes yó iewéwa es.

²² “Ká i' tso'ia, etá dali kuatkërmi, iwà wörmi; kabá tso', kase tso' ñies; kal_i tso', duas tso' ñies; ká ñiwe tso', ká nañewe tso' ñies.”

* **8:20** Ák kataté ka'ie: E' wà kiane ché si'kuaie altar.

9

Skéköl Jehovah tö ittè mé Noé a

¹ Etá Skéköl er buaë ché Noé a ñies ila'r a ta ichéitö ie'pa a: “A' alönú tajë. Ká wa'ñe wà iöne a' ala'r wa. ² Ditsö yök_i iyiwak ulitane suardaë. Iyiwak ulitane urke kashuk a ena iyiwak serke ká sí k_i ena iyiwak serke dayë a, e' kos a_{te} a' dikia. ³ Iyiwak ulitane ena kalwö ena kakö e' katèmi a' tö wé kiane a' k_i ese. E' kos méatyö a' a katanoie. ⁴ Chké ulitane katèmi a' tö, erë kě ikatar ipě ta, se' serke s'pě mik e' kueki. ⁵ Se' serke s'pě mik, e' kueki kě se' meneat ñi ttökwa, e' nuí ta'. Yi tö eköl ttéwa, ese kichatërdaë. E' sù iyiwak wé tö s'ttéwa, ese kawöta ttéwa ñies. A' wé tö s'ttéwa, ese nuí patueraëitö ye' a.

⁶ “Skéköl tö s'ditsö yö' wes ie' es, e' kueki yi tö se' ttéwa, ese wák kawöta' ttéwa wake'. ⁷ Erë a' alönú tajë, ká wa'ñe wà iö ala'r wa.”

⁸ Ñies Skéköl tö iché Noé a ena ila'r a: ⁹⁻¹⁰ “I'ñe ye' ttè mukeat a' a ena iyiwak e' yétsa kanò a a' ta, e' kos a. ¹¹ Mokjé ye' tö a' a iché tö ye' kě tö ditsö ena iyiwak tso' ká wa'ñe, e' kos ewepawaiá di' wa. Di' kě döpaia ká wa'ñe sulu'ukwa wes itka es.” ¹²⁻¹³ Ye' tö shkaba' tkekear mò shua iwà kkachoie a' a ena ditsö ulitane a tö ye' ttè méatyö a' a ena iyiwak kos a kékraë. ¹⁴ Mik ye' tö mò patké ta e' shua shkaba' tkéne e' wërmi, ¹⁵ etá ye' éna iane tö ye' ttè me'atbak a' a ena iyiwak kos a tö kě ye' tö ditsö ena iyiwak ulitane ewepawaiá di' wa. ¹⁶ Es mik shkaba' tkéne mò shua e' suéyö, etá bet ye' éna idaa tö ye' ttè me'at ditsö a ena iyiwak kos a michoë kékraë. ¹⁷ E' dör iwà kkachoie tö ye' ttè me'atbak ditsö ulitane a ñies iyiwak tso' ká i' k_i e' kos a.” Es Skéköl tö Noé a iché.

Noé alá kiè Cam e' kě wa iyé dalö ta'

¹⁸ Noé ala'r e' yé'lur kanò a, e'pa kiè Sem, Cam ena Jafet. Cam dör Canaán yé. ¹⁹ E'pa mañal dör Noé ala'r. Ie'pa aleripa tö ká wà iéne.

²⁰ Noé dali kuatkëmi. E' shua uva kuatkéitö. ²¹ Ká et ta ie' tö uva diö shkóshkó

e' yé ta e' tö ie' ttéka taië. Ie' datsi' yéttsa ta ianewa įski sume iu a. ²² Cam dör Canaán yé, mik e' tö iyé sué sume, eta ie' mía ibiyö chök iëlpa böl e'pa a. ²³ Erë Sem ena Jafet e'pa kë éna iyé tēr sume e' suak. E' kuęki ie'pa tö datsi' klö'wéwa, imékarakitö e' o' bataki ta ie'pa shkémi tsikka iwötrélur bánet dö wé iyé tēr eę ta ipabakéwa datsi' e' wa.

²⁴ Noé tté taië blo' tö e' ti'neka. Mik ie' wa ijchenewa ilà tsirla ék kë wa ie' dalöiëne', ²⁵ eta ichéitö:

“įAs Canaán kawö tkö suluë!
įle' weirdaë siarë shutę klöulewa iëlpa böl
e'pa kanè mésoie!”

²⁶ E' ukuöki ta ikí chéitö:

“įJehová dör Sem Kéköl as e' kıkarka!
As Canaán aleripa kanablö Sem aleripa a
ikanè mésoiaie.

²⁷ As Skéköl kawö buaë mù Jafet a as ie' alör
michoë.

As Jafet ditséwöpa ser Sem yamipa ska'.
As Canaán aleripa kanablö ie' a klöulewa
ikanè mésoiaie.”

²⁸ Di' bak taië ká i' kį, e' ukuöki ta Noé sene'ia duas cien mañayök kį dabom skeyök (350). ²⁹ Mik ie' blënewa, eta ie' kį duas tso' cien suliyök kį dabom skeyök (950).

10

I' dör Noé aleripa kiè

¹ Noé ala'r kiè Sem, Cam ena Jafet. Di' bak taië e' ukuöki ta ie'pa wák ala'r kune. Ikkępa dör Noé aleripa kiè.

² Jafet ala'r wępa dör Gómer, Magog, Madai, Javán, Tubal, Mésec, ena Tirás. ³ Gómer, e' ala'r wępa dör Asquenaz, Rifat, ena Togarmá. ⁴ Javán e' ala'r wępa dör Elisá, Tarsis, Quitim ena Rodanim. ⁵ E'pa kọs dör Jafet aleripa. Ie'pa ñi blatérak ulawa ulawa. Es iká yuérakitö tseë iwakpa a dayé kkömik. Ittö kuą'ki kuą'ki iwakpamik.

⁶ Cam ala'r wępa dör Cus, Misraim, Fut, ena Canaán. ⁷ Cus ala'r wępa dör Sebá, Havilá, Sabtá, Raamá ena Sabtecá. Raamá ala'r wępa dör Sebá ena Dedán. ⁸ Cus dör wëm kiè Nimrod, e' yé. Nimrod de kęweie blu'

darërëë ká i' kį. ⁹ Jehová ttö wa Nimrod dör yéria poë. E' kuęki tté i' meneat se' a: “Be' dör yéria poë Skéköl ttö wa węs Nimrod es.”

¹⁰ Mik Nimrod bak ká kiè Sinar, e' wökirie eta ká e' shua ká tso' tkël kiè Babel, Érec, Acad, ena Calné. E' kọs dör ká bua'ie ese. ¹¹ Wëm e' yéttsa Sinar a eköl kiè Asur. E' mía ká bánet. Eta eę ie' ká yué tkël kiè Nínive, Rehobot-ir, Quélah ena Resen. ¹² Resen dör ká bërie. E' atę Nínive ena Quélah, e' shuşa.

¹³ Eta Misraim aleripa mía ie'pa ikkë wakpaie: ludeowak, anameowak, lehabiwak, naftuhiwak, ¹⁴ patruseowak, casluhitawak, ena caftoritawak. Filisteowak datse caftoritawak wa.

¹⁵ Canaán dör Sidón yé. Sidón dör ie' alà tsá. Ie' alà skà kiè Het. ¹⁶ Canaán aleripa mía ie'pa ikkë wakpaie: jebuseowak, amorreowak, gergeseowak, ¹⁷ heveowak, araceowak, sineowak, ¹⁸ arvadeowak, semareowak ena hamateowak. Ká taië ta e' wakpa kọs ñi blabatsérak ponemi ká kuą'ki kuą'ki. ¹⁹ Canaánwak ká atę ká kiè Sidón döwa ká kiè Gaza. Gaza atę ká kiè Guerar e' kke. Nies ie'pa ká atę döwa ká kiè Lesa diwö tskirke e' kke. Lesa atę ká tkël kiè Sodoma, Gomorra, Admá ena Seboím e' kke. ²⁰ E' wakpa kọs dör Cam aleripa. Ie'pa ñi blabatsérak ulawa ulawa. Es iká yuéitorak tseë iwakpa a. Ittö kuą'ki kuą'ki iwakpamik.

²¹ Nies Sem dë' alàë, e' dör Jafet el kibi ék. Heber ala'r kọs dör Sem aleripa. ²² Sem ala'r dör Elam, Asur, Arfaxad, Lud ena Aram. ²³ Aram ala'r dör Uz, Hul, Guéter ena Mas. ²⁴ Arfaxad dör Sélah yé. Sélah dör Heber yé. ²⁵ E' ukuöki ta Heber alà de böl. Eköl kiè Péleg.* E' kęwö ska' ta sulitane ñi blabatsérak, e' kuęki ikiè mékaitö es. Iéköl kiè Joctán. ²⁶ Joctán ala'r dör Almodad, Sélef, Hasar-mávet, Jérah, ²⁷ Hadoram, Uzal, Diclá, ²⁸ Obal, Abimael, Sebá, ²⁹ Ofir, Havilá, ena Jobab. E'pa kọs dör Joctán ala'r. ³⁰ Ie'pa serke ká micho ká kiè Mesá tkörö ká kiè Sefar e' shuşat a. Sefar atę kabata a, wé diwö tskirke, e' kke. ³¹ E' wakpa kọs dör Sem aleripa. Ie'pa ñi blabatsérak ulawa ulawa. Es iká yuérakitö tseë iwakpa a. Ittö kuą'ki kuą'ki iwakpamik.

* **10:25** Péleg: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chë ñi blabatsë.

³² Pè' kòs ekkèpa dör Noé aleripa kiè kitule wès iditséwö kua'ki kua'ki ena wé iserke ká kua'ki kua'ki es. Di' bak taië, e' ukuöki ta se' alönene taië e' ñi blabatsérak ká wa'ñe.

11

Skèköl tö s'ditsö ké ttök kua'ki kua'ki

¹ Kuaë ta sulitane ttöke ttè etökicha è wa. ² Mik ie'pa míyaldak diwö tskirke, e' èka, demirak kakkue kiè Sinar eë, etä eë ie'pa e' tséat senuk. ³ Ká et ta ie'pa iché ñi a: "Mishkarak skauchka yuök blok sù, e' kukuèsö bö' a as imi'a darërèè u yuoie." Es iwakanewérakitö ák skéie. Ñies kiöchka dalolo bötsböts ese wa ibatsérakitö i tso' shutuule ese skéie. ⁴ E' ukuöki ta iská chénerakitö ñi a: "Mishkarak ká blublu yuök. E' shua u yuösö kakkeë doka ká jai a. Es se' e' chömi buaë kèkèpa taië ena kè se' kawötä ñi blabatsök ká wa'ñe."

⁵ Erè Jehová e' éwa isaukrak tö ie'pa ká blublu yueke ena u kakkèè yuekerakitö. ⁶ Etä ie' tö ibikeitsé: "Ie'pa dör ká etkè wak ena ittörak etkè ñies, e' kueki ie'pa tö kanè i' kékami. E' ukuöki ta kè i a ie'pa wöklönuk. Ie'pa sermi wès ie'pa ki ikiane es. ⁷ E' kueki súyö ie'pa kè ttök kua'ki kua'ki as kè ñi ttö ania."

⁸ Es Jehová tö iblabatsérak ká wa'ñe. Eë ie'pa ká yué e' kané wöpanere. ⁹ Ká e' ki Jehová tö ie'pa ké ttök kua'ki kua'ki ena iblabatsérakitö ká wa'ñe. E' kueki ká e' kinewä Babel.*

Sem aleripa

¹⁰ I' dör Sem aleripa kiè. Di' bak taië, e' ukuöki duas bök, e' kéwö ska' ta Sem ki duas tso' cien eyök (100). Etä ie' alà kune wëm kiè Arfaxad. ¹¹ Arfaxad kune, e' ukuöki Sem ki seneia duas deka cien skeyök (500), etä ie' ala'r skà kune wëpa ena alakölpä.

¹² Mik Arfaxad ki duas tso' dabom mañayök kí skel (35) etä ie' alà kune wëm, e' kiè Sélah. ¹³ Sélah kune, e' ukuöki ta Arfaxad kí seneia duas cien tkëyök kí mañal (403), etä ie' ala'r skà kune wëpa ena alakölpä.

¹⁴ Mik Sélah ki duas tso' dabom mañayök (30), etä ilà kune, e' kiè Heber. ¹⁵ Heber kune, e' ukuöki ta Sélah kí seneia duas cien tkëyök kí mañal (403), etä ie' ala'r skà kune wëpa ena alakölpä.

¹⁶ Mik Heber ki duas tso' dabom mañayök kí tkel (34), etä ilà kune, e' kiè Péleg. ¹⁷ Péleg kune, e' ukuöki ta Heber kí seneia duas cien tkëyök kí dabom mañayök (430), etä ie' ala'r skà kune wëpa ena alakölpä.

¹⁸ Mik Péleg ki duas tso' dabom mañayök (30), etä ilà kune, e' kiè Reú. ¹⁹ Reú kune, e' ukuöki ta Péleg kí seneia duas cien böyök kí sulitu (209), etä ie' ala'r skà kune wëpa ena alakölpä.

²⁰ Mik Reú ki duas tso' dabom mañayök kí bök (32), etä ilà kune, e' kiè Serug. ²¹ Serug kune, e' ukuöki ta Reú kí seneia duas cien böyök kí kul (207), etä ie' ala'r skà kune wëpa ena alakölpä.

²² Mik Serug ki duas tso' dabom mañayök (30), etä ilà kune, e' kiè Nahor. ²³ Nahor kune, e' ukuöki ta Serug kí seneia duas cien böyök (200), etä ie' ala'r skà kune wëpa ena alakölpä.

²⁴ Mik Nahor ki duas tso' dabom böyök kí sulitu (29), etä ilà kune, e' kiè Térah. ²⁵ Térah kune, e' ukuöki ta Nahor kí seneia duas cien eyök kí dabom eyök kí sulitu (119), etä ie' ala'r skà kune wëpa ena alakölpä.

²⁶ Mik Térah ki duas tso' dabom kuryök (70), e' ukuöki ta ie' ala'r kune mañal. Ala'r e'pa kiè Abram, Nahor ena Harán.

Térah ala'r

²⁷ E'pa dör Térah ala'r. Térah dör Abram, Nahor ena Harán, e'pa yé. Harán, e' dör Lot yé. ²⁸ Harán blënewä kewe iyé Térah e' yöki ká kiè Ur eë. Ká e' atë Caldea. Ie' blënewä wé ie' kune eë.

²⁹ Abram senéwä alaköl kiè Sarai, e' ta. Nahor senéwä alaköl kiè Milcá, e' ta. Milcá dör Harán alà busi ena Iscá kutà. ³⁰ Sarai kè dötä' alàè.

³¹ Térah e' yéttsa Ur, dör caldeawak ká e' a. Ie' alà Abram ena itala kiè Lot dör Harán alà ena iyäk kiè Sarai e'pa míä ie' ta. Warma ie'pa mírö doka ká kiè Canaán eë, erè ie'pa demi ká kiè Harán, etä eë ie'pa e'

* **11:9** Babel: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chè chilineka.

tséat senuk. ³² Ee Téräh blënewa. Ie' kî duas tso' cien böyök kî skel (205).

12

Jehová tté Abram ta

¹ Mik Abram bak senuk ká kiè Ur ee, etä Jehová tö ie' a iyè': "Be' ká ena be' ditséwöpa ena be' yé yamipa, e' múat ta be' yúshka senuk, ká kcachekeyö be' a ee. ² Ká e' kî ye' tö be' aleripa alöweraë tajë. Ie'pa döraë ká tajë wakpaie. Ye' er buaë chöraë be' a. Ye' tö pè' tajë keraë be' kkeökka tajë. Ñies be' er buaë chöraë pè' tajë a. ³ Wépa er buaë ché be' a, esepa a ye' er bua' chöraë. Wépa tö alibché be' kî, esepa we'ikerayö. Be' batamik ye' er buaë chöraë ká ulitane wakpa a."

⁴ Etä Abram e' yéttsa ká kiè Harán wes Jehová tö ie' a iyè' es. E' késka' ta ie' kî duas tso' dabom kuryök kî skel (75). Ie' míä Canaán. ⁵ Etä ie' wä iyamipa mítser seraä. Ilaköl kiè Sarai ena ilayök kiè Lot ena iyi ulitane tso' rak iwa, ekké kos mítserak iwa. Ñies Harán wakpa welepa tso' ie' wä kanè mésoie, e' mítser ie' wä. Mik ie' demi Canaán, ⁶ etä ie' tkami ká kos ekké dömi ká kiè Siquem atë Canaán ee. Ee ká atë kiè Moré. Ee kós klö àr elka. Canaánwakpa a ká e' dör ká dalöiërta' ese. (E' kéwö ska' ta Canaánwakpa serkeia ee.) ⁷ Etä ee Jehová e' kkaché Abram a ta ichéitö ia: "Ká i' meraëyö be' ditséwö a."

Etä Abram tö ák kataté ka'ie et iyiwak jchoie Jehová dalöioie ee Jehová e' kkayë' ie' a e' kueki. ⁸ E' ukuöki ta imíä ká dör kabataie atë Betel diwö tskirke e' éka. Etä ee ie' sené ekuölö. Ká e' atë Betel ena ká kiè Ai e' shuulat a. Ee ie' tö ák skà kataténe et. Ee ie' tö Jehová dalöié. ⁹ E' ukuöki ta Abram míä enaena Négueb kke.

Abram míä Egipto

¹⁰ E' kéwö ska' ta ketba tkënewa poë ká e' kî. Kè i ta' katè wé Abram serke ee. E' kueki ie' míä Egipto senuk ekuölö. ¹¹ Abram dökemitke Egipto etä ilaköl Sarai, e' a ichéitö: "Ye' ttö tso. Ye' wä ijcher buaë tö be' dör buaala. ¹² Mik Egipto wakpa tö be' sué tö be' dör buaala, etä ie'pa tö ichèmi: 'Wì dör wëm wì alaköl.' Etä ye' tterawa ie'pa tö be' kueki erè ie'pa be' meraat

senukwa ie'pa ta. ¹³ E' kueki, be' we'ikèyö, ichö ie'pa a tö ye' dör be' aké as kè itö ye' ttöwä be' kueki as ye' kawö tkö buaë."

¹⁴ Mik Abram demi Egipto, etä Egipto wakpa isué tö Sarai dör alaköl buaala. ¹⁵ Ká e' blú kueblupa tö isué ñies tö Sarai dör alaköl buaala. E' kueki ie'pa míä ichök blu' a tö alaköl e' dör buaala. Etä imítserak iwa blu' wé a.

¹⁶ Etä Egipto blú tö Abram kkö'né buaë Sarai dalërmik. Tajë ie' tö Abram a iyiwak uru kakmé. Obeja, baka, burro ena kameio e' kakméitö ie' a. Se' ñies kakméitö ie' a kanè mésoie wépa ena alakölpä. ¹⁷ Erë Sarai kueki Jehová tö Egipto blú ena iyamipa we'iké tajë. Duè méka tajë ie'pa kî. Kawö darërèé mékaitö ie'pa kî. ¹⁸ E' kueki Egipto blú tö Abram tsuk patké ta ichéitö ia: "¿Iök bö iwamblé ye' ta es? ¿I kueki be' kè wä ye' a iyène tö alaköl i' dör be' alaköl? ¹⁹ Be' tö ye' a iyè' tö ie' dör be' kutà. E' kueki tsir etä ye' senéwä ie' ta. I' be' alaköl, itsúmine ta be' yúshka." ²⁰ Etä Egipto blú tö ishkékpa patké Abram yöktsa ká e' kî ilaköl ta ena i kos tso' ie' wä ekképa ta.

13

Abram ena Lot ñi blabatsélor

¹ E' ukuöki ta Abram ena ilaköl e' yélur Egipto míäne Négueb. Ie' iyi kos mítserak iwa seraä. Ie' alayök Lot e' míä ie'pa ta ñies. ² Abram dör iyi blu' tajë. Ie' wä oro tso'. Ie' wä inuköl tso' tajë. Ñies ie' wä iyiwak tso' tajë. ³ Négueb ee ta ie' míäne enaena dö Betel. Betel ee ta ie' míäne tkörö wé ie' bak senuk kewe ee. Ká e' atë Betel ena Ai e' ulat shusha. ⁴ Ká e' a ie' wä ák katatëulebak ka'ie, ee ie' tö Jehová dalöiéne.

⁵ Lot dör ñies iyi blú tajë wes iyëla Abram es. Iyiwak tso' tajë ie' wä obeja ena baka. Se' tso' ie' wä ñies kanè mésopaie. ⁶ Erë wé ie'pa serke ká e' kî kakö kè ku'ia ie'pa iyiwak kos a katè. Ie'pa kè ché'kaia ñi o'mik. ⁷ Abram ena Lot e'pa iyiwak kkö'nukwakpa ñippöke, ñi wöñatköke. Ñies pè' tso'tke kenet ká e' kî. E' wakpa dör canaánwak ena fereseowak. ⁸ Ká et ta Abram tö iché Lot a: "Se' dör ñi yami. Kè imène buaë tö se' ñippö. Ñies se' iyiwak kkö'nukwakpa ñippöke ème e' kè dör buaë. ⁹ Ká saú wì ká bua' tso'.

Be' ishushhtë wéne wa be' wöbatse, e' a be' yúshka. Be' mí wì ëka, e' ta ye' mí dià ëka. Eta be' mí dià ëka, e' ta ye' mí wì ëka.”

¹⁰ Eta Lot ká kí sué kamië, eta kos di' kiè Jordán, e' kkömik ká buaë tso', e' kí sué ie' tó. Eta ie' tó isué tó ká e' dör buaë dö ká kiè Sóar ee. Buaë di' tso' wes ká buaë yö' Jehovah tó es ena wes Egipto es. (E' kéwö ska' ta kam Jehovah tó ká kiè Sodoma ena ká kiè Gomorra, e' böt eüwa.) ¹¹ Eta kakkue tso' Jordán di' kkömik e' shushhtë Lot tó, eta e' wa ie' mía. Es ie'pa ñi blabatsélor. ¹² Abram e' tséat senuk Canaán. Lot mía senuk Jordán kakkue ki, ee ká tso' tseë. Ie' sené tsinet ká kiè Sodoma e' o'mik. ¹³ Sodoma wakpa, serke suluë. Ie'pa i sulu ë wambleke kekraë Jehovah wöa.

¹⁴ Lot mía e' ukuöki ta, Jehovah tó iché Abram a: “Wé be' tso' ee ká kí saú bua'ie shkit wówí wöiá dià ëka jaí ëka ká wa'ne tó ¿is idör? ¹⁵ Ká kos kí suébö, e' meraëyö be' a ena be' aleripa a kekraë. ¹⁶ Ye' tó be' aleripa alöweraë taië wes íyök po taië es. Wes íyök po kë shtarpa' es be' aleripa alördaë kë ishtarpa yi a. ¹⁷ Ká i' kos meraëyö be' a. E' kueki be' yú iweblök sera.”

¹⁸ Eta Abram e' yéttsa ta imía senuk kós klö wökir àr taië dör wëm kiè Mamré e' icha ee. E' a te tsinet ká kiè Hebrón ee. Eë Abram tó ák ská kataté ka'ie Jehovah dalöioie.

14

Abram tó ilayök Lot, e' tsatké

¹ E' kéwö ska' ta blu'pa tso' tkël. Eköl kiè Amrafel, e' dör ká kiè Sinar, e' blú. Iëköl kiè Arioc, e' dör ká kiè Elasar, e' blú. Iëköl ská kiè Quedorlaómer, e' dör ká kiè Elam, e' blú. Eta ibata ëk kiè Tidal, e' dör ká kiè Goím, e' blú. ² Blu'pa ská tso' döka skel e' eköl kiè Bera, e' dör ká kiè Sodoma, e' blú. Iëköl kiè Birsá, e' dör ká kiè Gomorra, e' blú. Iëköl kiè Sinab, e' dör ká kiè Admá, e' blú. Ská kiè Seméber, e' dör ká kiè Seboím, e' blú. Ibata ekké e' dör ká kiè Bela, e' blú. Ká e' kiè Sóar ñies. E' kéwö ska' ta blu'pa döka tkël ñe' e' kéka ñippök blu'pa ská döka skel ñe' ta. ³ Blu'pa skel e'pa tó iñippök wakpa dapa'wé ek tsiní ñippök blu'pa tkël e'pa ta kakkue kiè Sidim ee. Eë dayë wölö me'r bérie kiè Mar Muerto.

⁴ Blu'pa döka skel e'pa bak senuk iwakpa ta döka duas dabom eyök ki bök (12), blu' kiè Quedorlaómer, e' dikia. Mik e' ki duas de dabom eyök ki mañal (13) eta ie'pa kë éna Quedorlaómer tté dalöiakia. Ie'pa e' kakká ñippök ie' ta. ⁵ E' ki duas de ek eta Quedorlaómer e' yéttsa mía ñippök ibolökpa ta. Blu'pa döka mañal dör ie' klépa, e' míyal ie' ta ñippök. Ie'pa mía ká kiè As-tarot Carnaim ta ee ie'pa e' aléka refaitawak ki. E' ukuöki ta ie'pa e' aléka zuzitawak ki, ká kiè Ham ee. E' ukuöki ta ie'pa e' aléka emiwak ki, e' wakpa ká kiè Savé-quiriataim. ⁶ E' ukuöki ie'pa e' aléka hore-owak ki kabata kiè Seír ee. Eta itötiémi ie'pa tó dö tkörö ká kiè El-parán ee. Ká e' a te ká sir poë, e' kkömik. ⁷ Eta ee ie'pa bitene itö wane dö ká kiè En-mispat. Ká e' kiè Cadés ñies. Ie'pa e' aléka Amalec aleripa ki ta iká klö'wéwarakitö. Ñies ie'pa e' aléka amorreowak ki. E' wakpa ká kiè Hasesón-tamar. E' ukuöki ta ie'pa mi'ke ñippök blu'pa skel ta. E' kueki blu'pa skel e' dapa'wéka Sidim kékkue ki blu'pa tkël kinuk ñippoie.

⁸⁻⁹ Eta Sodoma blú ena Gomorra blú ena Admá blú ena Seboím blú ena Bela blú (Bela kiè Sóar ñies), blu'pa skel ekképa ñi dapa'wéka Sidim kékkue ki ñippoie, Quedorlaómer, e' dör Elam blu', e' ta ena blu'pa tso' ie' ta e'pa ta ñies. Blu'pa e'pa dör Tidal, e' dör Goím blu'. Iëköl dör Amrafel, e' dör Sinar blu'. Bata ëk dör Arioc, e' dör Elasar blu'. Es blu'pa tkël míyal ñippök blu'pa skel ta. ¹⁰ E' kéwö ska' ta Sidim kékkue ki kiöchka dalolo bötsböts ese dapé tso' taië. Mik Sodoma wakpa ena Gomorra wakpa tkayal ñippé yöki eta ie'pa shaböts anemi kiöchka dapé tso' taië ese a. Imalepa tkayalmi kabata shua.

¹¹ Es blu'pa döka tkël e'pa e' aléka blu'pa skel ki. Eta ie'pa tó chkewö ena íyi bua'buatso' Sodoma ena Gomorra e' kos klö'wéwarakitö ta iponemirak. ¹² E' kéwö ska' ta Abram alayök Lot serke Sodoma. E' mítserak iwa, es ie' dali kos e' mítserak iwa ñies.

¹³ Eta ñippé shua wëm tkashkar eköl, e' wa ibiyö mí Abram a. Abram e' dör hebreowak. Ie' serke tsinet wëm kiè Mamré dör amorreowak e' kós klö wökir àr ee. Mamré

dör Escol ena Aner ël. Ie'pa wa Abram wër buaë.

¹⁴ Mik Abram tö ibiyö ttsé, etä ie' kanè mésopa kune ie' u a, e'pa dapa'wéitö dōka cien mañayök ki dabom eyök ki pākōl (318) ilayök tsatkoie. Etä ie'pa míyal blu'pa tkël itōki dōka ká kiè Dan eë. ¹⁵ Etä nañewe ie'pa demi me'ie ñippémiie blu'pa ta. Etä ie'pa tö blu'pa töiemi tkörö ká kiè Hobá eë. Hobá aṭe ká kiè Damasco e' wōwí. ¹⁶ Etä i kos minetser blu'pa wa, e' kos yélur ie'pa tö blu'pa ulà a. Es Abram tö ilayök Lot e' tsatkée. Ñies i tso' ilayök wa e' kos dene iulà a. Ñies alakōlpa ena pè' malepa tso' klōulewa e'pa kos tsatkée ie' tö.

Melquisedec er buaë ché Abram a

¹⁷ Mik Abram e' aléka Quedorlaómer ki, e' sù blu'pa mañal shkōke ie' ta, e'pa ki. E' ukuōki ta ie' bitene de Savé kékkue ki. Kakkue e' kiè ñies Blu' Kékkue. Etä eë Sodoma blú de ie' ñaletsuk ie' shke'uk. ¹⁸ Ñies ká kiè Salem, e' blú kiè Melquisedec, e' dör Skëkōl dör iyi ulitane tsata e' sacerdoté. Ie' tö pan ena vino yéttsa. ¹⁹ Etä ie' er buaë ché Abram a ttè i' wa:

“Skëkōl dör iyi ulitane tsata, e' tö ká jai ena ká i' yó'.

Ie' tö be' kimè as be' kawō tkō buaë kekraë.

²⁰ Ie' dör iyi ulitane tsata, e' kikōkasō.

Ie' tö be' kimé e' alökka be' bolökpa ki, e' kueki ikikōkasō.”

Etä iyi kos de Abram ulà a ñippè shua, e' mú blatèsö dōka dabop ta e' tsá eyök yéttsaitö méitö Melquisedec a Skëkōl dalōioie. ²¹ E' ukuōki ta Sodoma blu' tö iché Abram a:

—Sa' yamipa tsatkée be' tö, e'pa múne ye' a. Erë dalì kos e' tsúmi be' tö be' a.

²² Erë Abram tö iiüté:

—Au. Jehová dör Skëkōl iyi ulitane tsata, e' tö ká jai ena ká i' yó', ie' a ye' kablétke ²³ tö i kos dör be' icha, e' kë tsepaatyö yës. Dō be' datsi'takla ö be' klökkuö kicha kë tsepaatyö etkla wë'ia as kë be' ichō tö be' iyi wa ye' blune. ²⁴ Kë i kiane ye' ki ye' wák a. Chkō kos ñétke ye' kanè mésopa tö, e' è dör wë' ye' a. Erë wépa dare ye' ta ñippök bulu'pa ta kiè Aner ena Escol ena Mamré, as ie'pa wa

dalì kakmi' kos ikawōta tsukmi ekōl ekōl ekké.

15

Jehová tö ittè mé Abram a

¹ E' ukuōki ta Jehová tté Abram ta kab-sueie, etä ichéitö ia:

—A Abram, kë be' suanuk. Ye' dör be' tsatkōkwak. Ýyi buaë merayö be' a taië shute.

²⁻³ Erë Abram tö iiüté:

—A Skëkōl, ye' wák alà kë ta', e' kueki i kos memibö ye' a e' kë dör ñie bua' ye' a. Ye' iyi kos atdaë ye' kanè méso kiè Eliézer dör Damasco wak e' ulà a. Erë ie' dör o'ka.

⁴ Etä Jehová tö iiüté:

—Be' wák alà kurdaë, e' kë dör o'ka.

⁵ Etä Jehová wa Abram mítser u'rki, ta ichéitö ia:

—Ká saú buaë siwa' ki. Bëkwö saú ta ishta'ú. ¿Be' a ishtarmi? E'ma bua', es be' aleripa alördaë taië.

⁶ Etä Abram erblé Jehová mik, e' kueki iklö'wéitö wes pè' buaë yësyesë es.

⁷ Etä ichéitö ia:

—Ye' dör Jehová. Ye' tö be' yè'ttsa caldeawak ká kiè Ur e' a ká i' moie be' a ena be' aleripa kos a.

⁸ Etä Abram ie' a ichaké:

—A Skëkōl, ¿wes e' jchermi ye' wa yësyesë tö ká i' dömi ye' ulà a?

⁹ Jehová tö iiüté:

—Baka ena chibo ena obeja e' kos ki duas tso' mañal, ese tsúbitu ña etö etö. Ñies nuböl et ena ipupula et, e' tsúbitu ña.

¹⁰ Etä Abram wa iyiwak kos ekké debitu Jehová a. Etä ie' tö iyiwak e' ttélur télor shushaë. Shaböts méwaitö wí wa shaböts méwaitö i' wa. Es iate ñi wöshaë. Erë dù kë ténane ie' wa es. ¹¹ Etä ölö dettsa iyiwak chkà dalërmik, erë Abram tö ibukueke chké ki. ¹² Ká tuinemitke, etä Abram kapowa taië. E' bet Abram pamik ká mía ttsettseë shute se' suawè ekké.

¹³ Etä Jehová tö iché ia:

—Be' wa ijchenú buaë tö be' aleripa serdaë ká kua'ki ki wes ká kua'ki wakpa es. Eë ie'pa klördawa kanè mésopaie kë patueta'. Ie'pa weirdaë dōka duas cien tkëyök (400), ekké ulatök. ¹⁴ Erë ká wé wakpa tö ie'pa we'ikera, e' wakpa ské we'ikerayö siarë. E'

ukuöki ta be' aleripa yërdattsä ká e' a. Ie'pa wa iyi bua'buwa tuë darërëë ese miraë tajë iwákpa a. ¹⁵ Etä mik be' kënewa etä be' duowami buaë, kë weir ta'. Es be' michoë be' dëutöpa itöki. ¹⁶ Etä mik be' aleripa tso' ká kua'ki ñe' a e'pa de dökä tkëtökicha, etä ie'pa dörane ká i' ki. Ká i' wakpa, kië amorreowak, kam e'pa tö ì sulu wamblö dö wë' ishuloie. E' kueki be' aleripa kë döpane ká i' ki bet.

¹⁷ Katuine de kamië, etä ì dettsa tabechka ukuöie, e' shuşa shkle batröke tajë. Ñies kuatak sí wöñarke tajë ese dettsa ta itkami iyiwak chkà blatëule tkëter eë, e' shuşa. ¹⁸ Etä Jehová tö ttè mé Abram a i' es:

—Ká i' meraëyö be' aleripa a. Di' kië Egipto dí* eëmi dökä di' kibi kië Éufrates, ká ekkë kos meraëyö be' aleripa a. ¹⁹ I'ñe ta ká e' dör quenitawak, quenizitawak, cadmoneowak, ²⁰ hititawak, fereseowak, refaitawak, ²¹ amorreowak, canaánwak, gergeseowak ena jebuseowak e'pa kos wakpa ká.

16

Abram alà kune kië Ismael

¹ Abram alaköl Sarai, e' kë döta' alàë. Ie' wa alaköl tkër eköl kanè mésoie kië Agar. E' dör egiptowak. ² Etä Sarai tö iché Abram a: —Isaú tö Jehová kë wa ye' a alà mène. E' kueki be' senú ye' kanè méso Agar ta. Etä isalema ie' batamik alà dömi ye' ulà a.

Etä Abram tö Sarai ttö iuté. ³ Etä Sarai tö egiptowak tso' ie' wa kanè mésoie, e' tsébitü, mé iwëm a alakölie. E' kéwö ska' ta ie'pa sené Canaán e' ki duas de dabop. ⁴ Etä Abram senéwa Agar ta, etä Agar duneka. Mik ie' isuë tö ie' duneka, etä ie' tö iwökir Sarai suëmi suluë. ⁵ Etä Sarai tö iché Abram a:

—jBe' iane iwiie tö Agar tö ye' sueke suluë! Ye' wák tö be' a Agar me' alakölie i' ta idurtke e' wà kurdaë, etä ie' e' ttsöke jaishet ye' tsata. jAs Jehová tö se' a ichö tö yi iane iwiie, ye' ö be'!

⁶ Etä Abram tö iuté:

—Ye' ttö ttsö, be' kanè méso tso' be' ulà a. Be' iú wes be' éna iwak es.

* **15:18** Egipto dí: E' kë dör di' bérie tso' Egipto kië Nilo e'. E' dör di' tsitsirla tso' Egipto ena Canaán e' shuşa. * **16:11** Ismael: Hebreoie s'kië e' wà kiane chë Skëköl tö ittse.

E' ukuöki ta Sarai tö ikanè méso we'ikémi tajë. E' kueki Agar tkashkar. ⁷ Etä Jehová biyöchökwak bua'ie, e' tö ikué di' tum o'mik ká wé kë yi ku' ese ska'. Di' tum e' tso' ñala micho ká kië Sur e' kkömik. ⁸ Etä Jehová biyöchökwak bua'ie tö ie' a ichaké:

—A Agar, Sarai kanè méso, ¿Wé be' bite? ¿Wé be' micho?

Ie' iüté:

—Ye' tkashkar ye' wökir Sarai yöki.

⁹ Etä ie' iché ia:

—Be' daköne be' wökir ska' ta idalöiö bërë.

¹⁰ Ie' tö ikí ché ia:

“Ye' be' aleripa alöweraë tajë. Kë yi a ishtanuk ekkë.

¹¹ Be' eriarke, e' ttsé Jehová tö, e' kueki se be' dur, e' wà kune, ta ikië múkabö Ismael.*

¹² Be' alà döraë wes burro pupula kë urutërta' es.

Ie' ñippöraë darërë sulitane ta. Ñies sulitane ñippöraë ie' ta.”

Ie' serdaë kekraë ñippök iëlpa ta.

¹³ Jehová tté Agar ta, e' ukuöki ta Agar tö iché: “Skëköl ye' suë, e' wák suëwayö.” E' kueki ie' tö Skëköl kië i' es: “Skëköl tö ye' suë e'.” ¹⁴ E' kueki ñies di' tum e' kië mékaitö: “Skëköl tso' e' ye' sueke”. Di' tum e' tso' Cadés ena Béred e' shuşaë.

¹⁵ E' ukuöki ta Abram alà kéka Agar ta e' wà kune wák wëm. Abram tö ikië méka Ismael. ¹⁶ Ismael kune, e' kéwö ska' ta Abram ki duas tso' dabom paryök kí teröl (86).

17

Jehová tö ittè mé Abraham a, e' wà kka-cho méatitö

¹ Mik Abram ki duas tso' dabom suljyök kí sulitu (99), etä Jehová e' kkaché ie' a ta iché ia:

—Ye' dör Skëköl Diché Ta' Íyi Ulitane Tsata e'. Be' senú yësyësë ye' wörki kekraë, ² e' ta ye' ttè meraë be' a tö be' aleripa alördaë tajë be' itöki.

³ Etä ie' e' téwa iski iwötsa méwa íyök ki. E' dalewa Skëköl tso' ttök ie' ta, ta ichéitö ia:

4—Ye' ttè meke be' a e' dör i' es: Be' döraë ká tajë wakpa yéie. 5 E' kueki i' ñe ta be' kē kièia Abram. Ye' tò be' tkéka ká tajë wakpa yéie, e' kueki be' kiè mékayö Abraham.* 6 Ye' tò be' aleripa alöweraë tajë. Ie'pa döraë blu'paie ena ká tajë wakpaie. 7 Kékraë ye' dör be' Këköl ñies be' aleripa Këköl. Kawö e' mekeyö be' a. 8 I' ñe ta be' serke Canaán, ká e' kos meraëyö be' a ena be' aleripa a. E' atë ie'pa ulà a kékraë. Ye' dör ie'pa Këköl.

9 Skëköl tò iskà chéne Abraham a:

—Erë be' ena be' aleripa kos e' kawöta ttè muk ye' a ñies. 10 E' dör i' es: A' wëpa kos kawöta itóttola kkuölitla tök tsir. 11 E' kueki a' wëpa kos e' wakyuö es. E' tò ikkacheraë tò se' ttè me' ñi a. 12 Kékraë kos a' ala'r kurke wëpa, ñies a' kanè mésopa ala'r wëpa, mik e' ki ká de pàköl, etä a' kawöta iwakyuök es. 13 A' kawöta iuk kröröe ala'r kos kurke a' u a' ekkëpa ta. Es ttè me'tkeyö a' a, e' atë wakyöule a' chkà ki kékraë. 14 Wëm kē wakyöule, ese kē wa ye' ttö dalöiene, e' kueki kē ikawö ta'ia senuk a' shua.

15 Ñies Skëköl tò iché Abraham a:

—Be' alaköl kē kièia Sarai. I' ñe ta ikirdaë Sara.† 16 Ye' er buaë chöraë ie' a as ie' alà kōka be' a. Mokì ye' er buaë chöraë ie' a. Ie' döraë ká tajë wakpa mīie. Ñies ie' aleripa shu döraë blu'paie.

17 Abraham skà e' téwane iski iwötsa méwaitö iyök ki. E' dalewa ijañéka ta ibikeitséitö: “¿Ye' ki duas tso' cien eyök (100), wës e' dömi yéie? ¿Sara ki duas tso' dabom suliyök (90), etä wës ie' dömi alàe?”

18 Erë ie' tò iché Skëköl a:

—Be' mú er buaë chö Ismael a!

19 Erë Skëköl tò iüté:

—Au, e' kē dör es. Be' alaköl Sara, e' döraë alàe ta ikiè múkabö Isaac. Ttè me'yö be' a e' è meraneyö ie' a ena ie' aleripa a kékraë. 20 Kē ye' éna Ismael chë'wa. Ye' tò ie' kimeräe ñies. Ye' tò ie' ala'r alöweraë tajë as ileripa dö tajë ká i' ki. Ismael döraë s'blu'pa döka dabom eyök ki bōl e'pa yéie. Ie' aleripa alördaë tajë. 21 Erë ttè me'tkeyö be' a e' atdaë be' alà kurdaë kiè Isaac e' a. Be' alà e' keraka Sara tò duas iëk wa kawö ikkë ta.

22 Mik Skëköl tté one Abraham ta, ta imía. 23 E' wöshaë Abraham tò ilà Ismael e' tottola kkuölitla téé tsir. Ñies ie' wa kanè mésopa tso' kune ie' u a ena wëpa toule ese, e'pa kos tottola kkuölitla téitö tsir wës Skëköl tò iyë'ia es. 24-25 Mik Abraham ki duas tso' dabom suliyök ki sulitu (99) ena ilà ki itso' dabom eyök ki mañal (13) etä ie'pa tottola kkuölitla téne tsir.

26-27 Es e' diwö è wa Abraham ena ilà tottola kkuölitla téne tsir. Ñies wëpa dör ie' kanè mésopa, e'pa kos tottola kkuölitla téne tsir.

18

Jehová tò iché Abraham a tò alà meraëyö be' a

1 Ká et dibata a ta Abraham tkër ie' ukkö a. Ie' u tso' wé wëm kiè Mamré e' kós klö wökir àr ee. Ie' tkër ee etä Jehová e' kkaché ie' a. 2 E' wà pakè i' es: Abraham wökéka ta ie' isué tò wëpa de iëter ie' wörki mañal. E' sué ie' tò ta bet ie' e' kéka, mia ie'pa ñaletsuk ta ie' e' téwa iski ta iwötsa méwa iyök ki ie'pa shkéwoie. 3 Ie' tò iché:

—A kékëpa, be' we'ikèyö, kē be' minuk bet. 4 Ye' mi' di' tsuk a' klö skuoie, e' ukuöki ta a' enú bërè kal i' dikia. 5 A' detke ye' ska', etä ilè mekeyö a' a ñe as a' diché iërne shkoie.

Etä ie'pa tò ie' iüté:

—E'ma iú wës be' tò iché es.

6 Abraham tkawa iu a, ta ichéitö Sara a:

—Bet, harina bua'bu yulö kilo döka dabom böyök (20) ekkë, e' wa pan yuö.

7 E' ukuöki ta bet ie' wák tunemi baka pupula shushtök wé bua'bu ese klö'wëwaitö. E' mítser ie' wa méitö ikanè méso eköl a. Bet ta ikanè méso tò ikanewé ie' a katè. 8 Abraham tò baka chkà ena baka tsu'diö wösi ena baka tsu'diö pa'ali e' mé ie'pa a. Ie'pa tulur chkök kal àr ukkö a e' dikia. E' dalewa Abraham dur ie'pa tiök ee.

9 E' dalewa ie'pa tò ichaké Abraham a:

—¿Wé be' alaköl kiè Sara e'?

Ie' iüté:

—Ie' tkër weshke.

10 Etä ie'pa eköl tò iché ia:

* 17:5 Abraham: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chë ká wakpa tajë, e' yé. † 17:15 Sarai: Erë s'kiè e' ena Sara ttsër bërè kuq'ki, erë iwà dör ñies. Iwà kiane chë blu' alà busi ö alaköl dalöiertä' tajë ese. Skëköl tò ie' kiè mane'wé es iwà kkachoie tò ttè mène Abraham a e' wà döraë ie' ki ñies.

—Dwas iëk e' wa ye' döne be' pakök. E' kèwö ta be' alaköl Sara alà ta'tke.

E' dalewa Sara tkër Abraham tsikka u wékkö a. Ie' tso' ie'pa ttöke, e' ttsök. ¹¹ Abraham ena ilaköl, e' dewatke kèkèpala. Bànet Sara kè tò alakölpa duè suetā'ia. ¹² E' kuëki Sara kè a jañè wöklönuk ta ibikeitsé: “¿Wes ye' tò ttè i' klö'wèmi tò sa' kèrulunetke e' dōmi alàè?” ¹³ Jehovahá tò iché Abraham a:

—¿Ì kuëki Sara jañéka? ¿Ì kuëki ie' tò iché: “¿Wes ye' kënewatke e' dōmi alàè?” ¹⁴ Kè ì ta ye' a darërè. Dwas iëk ye' döne, eta ie' alà ta'tke.

¹⁵ Sara suane e' kuëki ichéitö: “Kè ye' jañine'.”

Erè Jehovahá tò iché ia:

—E' kè dör es. Moki be' jañéka.

Abraham kköché Jehovahá a Sodoma wakpa tsatkö

¹⁶ E' ukuöki ta ipakökwakpa e' duëkarak ta imíyal dö wé Sodoma kí wène eë. Abraham tò iñalé mére e' choat ie'pa a. ¹⁷⁻¹⁹ Eta Jehovahá tò ibikeitsé: “Abraham aleripa alördaë taië diché ta' taië. Ye' tò iyè'at ie' a tò ie' batamik ye' er buaë chöraë ká ulitane wakpa a. Ye' tò ie' shukit as ie' tò ila'r ena ileripa a ichö tò ye' ttè dalöiö ñies tò ì kos buaë yësyësè e' ú. Es ì kos yè'yö ie' a e' weraëyö. E' kuëki ye' kawötā ichökia tò iök ye' mí Sodoma.” ²⁰ E' kuëki ie' tò iché Abraham a:

—Sodoma wakpa ena Gomorra wakpa e' wamblökerak suluë taië shute, e' ché sultane tò. ²¹ E' kuëki ye' mí a eë isaük tò yène ie'pa e' wamblöke suluë ichök wes ye' a ikkatène es.

²² Eta Abraham pakökwakpa bül e' yéttsa míā Sodoma. Erè Abraham ate dur Jehovahá ta. ²³ Ie' e' skéwa tsinet Jehovahá ska' ta ichakéitö ia:

—¿S'ser mokië esepa ewèwamibö se' sulusipa ta? ²⁴ Isalema s'ser mokië esepa tso' Sodoma dōka dabom skeyök (50), eta ¿ká e' wakpa ewèwamibö seraa? ¿Kè be' tò ilo'yepa ie'pa kí s'ser mokië tso' dōka dabom skeyök (50), e'pa kuëki? ²⁵ ¡Moki be' kè tò s'ser yësyësè esepa ewepawa se' sulusipa ta ñita! Kè bö iwamlepa es. ¡E' kè wamblërpa! Be' dör sultane shulökwak e' kuëki ¿wes e' kè tò se' shulepa yësyësè?

²⁶ Jehovahá tò iüté:

—S'ser mokië esepa kuéyö dōka dabom skeyök (50) e' ta e'pa dalèrmik kè ye' tò imalepa ewepawa.

²⁷ Eta Abraham tò iskà chéne ia:

—Be' dör Skököl. Ta ye' dör wes ká po ena muluchka es be' wōa. E' tò be' chakè taië kè suane. Isalema s'ser mokië esepa kianeia skel (5) as idōka dabom skeyök (50). ²⁸ Skel e' kianeia, e' ta e'pa è kuëki ¿ká e' wakpa ewèwamibö?

Jehová tò iüté:

—S'ser mokië esepa kuéyö dōka dabom tkëyök kí skel (45), e' ta kè ye' tò ká e' wakpa ewepawa.

²⁹ Abraham tò iskà chaké:

—Dö' dabom tkëyök (40) è tso', e' ta ¿be' tò ká e' wakpa ewèwami?

Jehová iüté:

—Au, kè yö ká e' wakpa ewepawa dabom tkëyök (40) e' dalèrmik.

³⁰ Eta Abraham tò ikí ché ia:

—Taië be' tsiriwéyö, e' kuëki kè be' ulunuk ye' kí. Dö' s'ser yësyësè tso'ia dabom mañayök (30) è.

Jehová tò iüténe:

—Au, dabom mañayök (30), e'pa dalèrmik kè yö iewepawa.

³¹ Abraham tò ikí chaké ème:

—A ye' Kèköl, taië yö be' dalösewéwa be' chakök i' es, erè ká kí s'ser mokië tso' dabom böyök (20) è, e' ta e'pa kuëki, ¿ká e' wakpa ewèwamibö?

Jehová tò iüté:

—Au, ie'pa dabom böyök (20), e' è dalèrmik kè ye' tò ká e' wakpa ewepawa.

³² Abraham tò ikí chaké ta ichéitö ia:

—Kè be' ulunuk ye' kí. I' è chakekeyö be' a. S'ser mokië esepa tso' dōka dabom eyök (10) è, e' ta ¿wes bö iwèmi? ¿ká e' wakpa ewèwamibö?

Jehová tò iüté:

—Dabom eyök è dalèrmik kè ye' tò ká e' wakpa ewepawa.

³³ Mik ie'pa ttè one ñita eta Jehovahá míane. Abraham biteane ie' u a.

19

Skököl tò Sodoma ena Gomorra wakpa ewéwa

¹ Ká tuinemitke ta Skëköl biyöchökwakpa bö l e'pa demi ká kiè Sodoma ee. Abraham alayök kiè Lot, e' tkër ká e' kköiëulewá e' wékkö a.* Mik ie' tö Skëköl biyöchökwakpa sué, etá ie' e' kéka ie'pa shké'uk. Ie' e' téwá iski iwötsá méwaitö íyök ki. ² Ie' tö iché ie'pa a:

—A kékëpa, ye' kköchö a' a tö a' kapörö ye' ska'. Ee a' klö skuömi etá bule bla'mi a' mi'mine.

Ie'pa iiüté:

—Au. Kë be' tkinuk. Sa' kapömi u'rki.

³ Erë Lot kköché taië ie'pa a. Bata ekkë ta ie'pa míyal ie' u a. Mik ie'pa dewá weshké, etá ie' tö ie'pa a chkè yulé buaë. Pan kë wötuule iwölöwoka wa ese yuéitö ie'pa a. Ie'pa chké.

⁴ Kam ie'pa kapölur e' yöki Sodoma wakpa wëpa debitu taië. E'pa tö Lot u kköiëwá shkit. Ie'pa ulitane, duladulapa dö kékëpaë, e'pa kulémi Lot wöa. ⁵ Ie'pa tö ichaké aneule:

—I'ñe wëpa bö l debitu be' u a ¿wé e'pa? Ie'pa yö lür íe sa' a u'rki as sa' serka ie'pa ta kësik wa!

⁶ Lot e' yéttsá ttök ie'pa ta. Ukkö wötéwaitö buaë itsikka. ⁷ Ie' tö ie'pa a iché:

—A yamipa, ye' kköchö a' a tö i sulu e' kë wamblar ie'pa ta. ⁸ Ye' alà busipa tulur bö l kam ser wëpa ta, e'pa yekeluryö a' a as a' tö iwamblö ie'pa ta wës a' ki ikiane es. Erë kë i wamblar sulu ye' pakökwakpa dewá ye' ska', e'pa ta.

⁹ Erë ie'pa iiüté:

—I'Be' e' sköu bánet! Be' kë dö r ká i' wak. Be' kë a i yë nuk sa' a. Ie' kuëki be' we'ikeraë sa' tö ie'pa se tsata!

E' ukuöki ta iwe'ikémi ie'pa tö ta idemirak u wékkö batsökök. ¹⁰ Etá Lot pakökwakpa ulà tiéwá u'rki ukkö a Lot tséwá weshké. Etá ie'pa tö ukkö wötéwá. ¹¹ Pë' sulusi kos wöbla sulu'wélur ie'pa tö, kë wawëneia. Duladulapa dö kékëpaë e'pa kos wöbla suluru-lune. E' kuëki ie'pa shtrinewá ukkö yulök. Kë ie'pa wá ikune. ¹²⁻¹³ Lot pakökwakpa tö iché ia:

—Tajë ká i' wakpa kkatëne e' tté demi Jehovah wö ki. E' kuëki sa' patkéitö ie'pa eukwa. Ie'pa ewëkewa sa' tö yës. E' kuëki

be' yamipa ekka kí tso' ká i' ki, e' ta e'pa yö lür. Be' alà duladulapa ta' ö be' alà busipa ta' ö be' nuakipa ta', ö be' yamipa ská tso' ká i' ki, e' ta iyölür bet tsúmi kamié!

¹⁴ Etá Lot míá wëpa tté meule senukwá ila'r busipa ta e'pa weblök ta iché iarak:

—I'A' e' kóka! I'A' yúshka! Jehovah tö ká i' ewëkewa.

Erë ie'pa tö ibikeitsé tö ie' kalöke ie'pa ta. ¹⁵ Ká ñirketke, e' ulatök ta Skëköl biyöchökwakpa tö iché Lot a:

—Sa' tö ká i' ewëkewa. Kë be' duakwa, e' ta i'bet, be' e' kóka! I'Be' alaköl ena be' ala'r busipa tsúmi!

¹⁶ Erë ie' e' ukeia enaë. Erë Jehovah er buaë ché ie' a, e' kuëki Skëköl biyöchökwakpa tö iklö'wëwá iulá a yéttsá. E' sù ñies ilaköl ena ilà busipa yélur ie'pa tö Sodoma a itsatkoie. ¹⁷ Mik ie'pa tö iyéttsarak bánet etá Skëköl biyöchökwakpa tö iché ie'pa a:

—I'A' tunú as a' tsatkër! I'Kë a' ká i' saukia tsikkané yës! I'E' sù kë a' e' wöklö'uk ka'kkue i' ki! I'A' éna e' tsatkak, e' ta a' yúshka etkëme kabata a!

¹⁸ Erë Lot tö iché ia:

—I'A kékëpa, au, a' we'ikèyö! ¹⁹ A' tö ye' kimé taië. A' tö ye' tsatké duöwá ulá a, erë kë ye' shkak kabata a. Ye' ibikeitsé tö i sulu datse ká i' eukwa, e' tö ye' kuëmi ñalá ki etá ye' duöwami. ²⁰ Ká tsitsir tso' íe tsinet, ee ye' tköshkarmi. Kawö mú ña shkowá ee e' tsatkoie. Mokí e' dö r ká tsir.

²¹ Etá ie'pa eköl tö iiüté:

—Ye' be' ttö ttsé, e' kuëki yö iweke wës be' tö ye' a ikié es. Ká chébö ye' a e' kë ewëku'wayö. ²² Erë be' yú etkëme ee. Kë ye' a i wamblë nuk kam be' dö mi e' dalewa.

E' kuëki ká e' kiè Sóar.†

²³ Mik ká ñine etá Lot demi Sóar. ²⁴ Etá azufre wöñarke bö'ie e' patkébitu Jehovah tö taië Sodoma ena Gomorra ki. ²⁵ Ká e' wakpa ewéwa bö' tö yës. Ñies dalikua kos tskirke ká e' ki e' ñanewá sëraa. ²⁶ Erë Lot alaköl dami itöki. E' tö ká sué itsikka. Bet ie' yönane dayë wösiie shkë'ka.

²⁷ Bule es bla'mi ta Abraham míane wé ikapaké Jehovah ta ee. ²⁸ Sodoma ena Gomorra kí suéitö ta ishklé batróke taië wës

* **19:1** ká e' kköiëulewá e' wékkö a: E' kèwö ská ta ká ulitane dö r kköiëule ese ké wékkö tso'. † **19:22** Sóar: Hebreoie ká kiè e' wá kiane ché ká tsir.

të blublu ña'wèsö es. ²⁹ Es Skëköl tö ká e' wakpa ewéwa. Erë ì ki' Abraham tö ie' a, e' ska' ie' er de, e' kuëki ie' tö Lot tsatkéé.

Lot alà busipa alà kéka ie' ta

³⁰ Sodomä ena Gomorra ewéwa Skëköl tö, e' ukuöki ta Lot suane senukiä Sóar. E' kuëki imiä senuk kabata a ìla'r busipa bül ta. Eë ie'pa mañal sené ákuk a.

³¹ Ká et ta ìla busi kibi tö iché itsirla a:

—Se' yé kënewatke etä kë wé wëpa ta senuk se' ta wës alakölpa malepa wëpa ta es. ³² E' kuëki se' yé ttökäsö blo' wa etä se' ser ie' ta, etä es se' ulä a alà dömi.

³³ E' nañewe ta ie'pa tö iyé ttéka blo' wa taië, etä ìla busi kibi ëk sené ie' ta. Erë ie' tteke blo' tö taië, e' kuëki kë ie' éna ì aneia.

³⁴ Bule es ta ìla busi kibi tö iché itsirla a:

—Bö ittsö, ye' sené se' yé ta. I'ñe nañewe iskà ttökäsö blo' wa. Etä be' senú ie' ta. Etä es se' bül ulä a alà dömi.

³⁵ E' nañewe ta ie'pa tö iyé skà ttéka blo' wa. Etä ìla busi tsirla sené ie' ta. Erë ie' tteke blo' tö taië, e' kuëki kë ie' éna ì aneia. ³⁶ Es ìla busipa bül e' buk-luwéka iyé wa. ³⁷ Etä ikibi ëk alà kune kiè mékaitö Moab. I'ñe ta Moab aleripa datse e' batamik. ³⁸ Ñies itsirla de aläë, kiè mékaitö Ben-amí. I'ñe ta amonwak datse e' batamik.

20

Abraham ena Abimélec

¹ Abraham e' yétsa Mamré a, miä tkörö ká kiè Négueb eë. Etä ie' e' tséat senuk ká kiè Guerar eë. Guerar ate Cadés ena Sur e' shushäë. ² Ie' tö ká e' wakpa a iché tö Sara dör ie' kutà. Ká e' blú kiè Abimélec, e' tö Sara tsuk patké alakölie e' a. ³ Erë nañewe ta ie' kapowa e' dalewa, Skëköl tté ie' ta kabsuë a ta iché ia:

—Alaköl tsuk patkébö e' wëm ta', e' kuëki be' duöwami.

⁴ Erë kam ie' ser Abraham alaköl ta, e' kuëki ie' iüté:

—A këkëpa, ye' kë ki e' nuí ku' çwes e' ttëwamibö? ⁵ E'ma Abraham wák tö ye' a iché tö alaköl e' dör ie' kutà. Ñies ilaköl tö ye' a iché tö Abraham dör ie' akë. E' kuëki ye' tö ì kos wé er bua' wa. Kë ye' wa iwamblëne er sulu wa.

⁶ Skëköl tö iskà iüténe kabsuë a ta ichéitö ia:

—Ye' éna iane buaë tö be' tö iwé er bua' wa. E' kuëki kë ye' wa be' kàne ie' kökwä as be' kë tö ì sulu wamblö ye' ki. ⁷ Abraham dör ye' tteköl, e' kuëki bet be' yú ilaköl mukne ia. Ie' tö ye' a ikieraë as be' seria ttsë'ka. Erë be' kë dë'ne imukne, e' ta be' ena be' yamipa kos duöralur.

⁸ Bule es bla'mi ta Abimélec shkëne ikanè mésopa kiéitö ta ì suéitö kabsuë a e' kos pakéitö ie'pa a. Mik e' ttsé ie'pa tö etä taië ie'pa suanéka iyöki.

⁹ Etä Abimélec tö Abraham kié ta iché ia:

—Çiök be' tö iwamblé sa' ta es? Be' kuëki Skëköl tö sa' pauñé ewéwa, erë Skëköl tö sa' pauñé es, etä çì sulu wambléyö be' ta? Íyi ese kë kawö ta' wamblënu. ¹⁰ Be' tö ì sulu wamblé ye' ta, etä çì dör iwà?

¹¹ Abraham tö iüté:

—Ye' tö ibikeitsé tö ká i' ki kë yi tö Skëköl dalöieta'. Ye' suane dö' a' ye' ttëwa ye' alaköl yottsä ye' ulä a. ¹² Erë iyëne tö ie' dör ye' kutà. Ie' yé dör ye' yé, erë ie' mì kë dör ye' mì. Ñies ie' dör ye' tayë. ¹³ Mik Skëköl tö ye' a iyé' tö be' e' yottsä be' yé ká a, etä yö iché ye' alaköl a: “Ká wa'ñe wé se' demi, etä ichö tö ye' dör be' akë.”

¹⁴ Etä Abimélec tö Sara méne iwëm Abraham a. Ñies iyiwak kakméitö Abraham a obeja ena baka. Ñies kanè mésopa kakméitö ie' a wëpa ena alakölpa. ¹⁵ Etä ie' iché Abraham a:

—Ye' ká saú seraä wé wa be' wöbatse e' ki be' yú senuk.

¹⁶ Etä Sara a ichéitö:

—Ye' tö inuköl wömulë kakmé be' akë a döka mil ekkë. E' dör ì sulu wambléyö be' ta be' wakpa ulitane wöa e' patuoie. Es be' kë jaëneia.

¹⁷ Etä Abraham tö Skëköl a ikié tö Abimélec ena ilaköl duöke, e' bua'üne. Etä Skëköl tö ie'pa bua'wéne. ¹⁸ Alakölpa kos tso' Abimélec u a, e'pa shü mo'wa Jehová tö as kë idöiarak aläë Sara kuëki. Ie'pa kos shü wötséene Jehová tö.

21

Sara alà kéka Abraham a

1 Ì yè' Jehovahä tō Sara a tō be' alà kōraka, e' wà tka wēs iyēne bak es. 2 Erē Sara ena iwēm dōr kēkēpalatke, erē ie' duneka e' wà kune. Alà e' kune mik Skēkōl tō ikēwō yē' ie' a etā. 3 Sara alà kune wēm e' kiē méka Abraham tō Isaac. 4 Mik Isaac kī ká de pākōl, etā Abraham tō itóttola kkuōlitla téē tsir wēs Skēkōl tō ie' a iyē' es. 5 E' kēwō ska' tā Abraham kī duas tso' cien eyōk (100). 6 Etā Sara tō ibikeitsé: “Skēkōl tō ye' jañawéka. Mik sulitane wā ijchenewā tō ye' de alàē etā tajē ie'pa jañumi ye' tā. 7 Kam ye' alà kōka etā kē yi a iyēnuk tō ye' dōmi alàē. Erē i' tā ye' alà kēka Abraham a, ie' kēnewatke etā.”

Agar ena Ismael uyéttsa bánet

8 Etā Abraham alà Isaac de bērie tā itsu'batsée e' kēwō tkō'wé Abraham tō tajē. 9 Etā Sara tō isué tō Abraham alà kune egiptowak kiē Agar e' tā kiē Ismael, e' tō Isaac wayueke suluē. 10 E' kueki Sara mía ichōk Abraham a: “Ì kos tso' be' wā mè se' alà Isaac a, e' kē kawō tā' blatè se' kanè méso e' alà a. E' kueki iyuōshkar alàē.” 11 Ismael dōr Abraham alà ñies e' kueki ì ché Sara tō e' tō ie' eriwé tajē. 12 Erē Skēkōl tō iché ia: “Be' aleripa chōkle e'pa dōraē Isaac wa. E' kueki kē be' tkinuk be' alà kibi ék kī ena imì kī. Ì kos ché Sara tō e' ú. 13 Be' alà kune a' kanè méso tā, ñies e' aleripa alōweraéyō tajē, ie' dōr be' alà e' kueki.”

14 Etā bule es bla'mi tā Abraham tō Agar a chkè mé. Ñies di' méitō ia iyiwak kkuōlit yöule di' tsoie ese a. E' tiéka ie' tō sēraa itsi kī tā iyuéshkar ilà Ismael e' tā. Agar mía shkēmi éanas wé kē yi serku' ese ska' ká kiē Beerseba e' éka. 15 Mik idi' enewa, etā ilà tkéséritō kal dikia. 16 Ie' kē kī ilà kiane suē duōkwa, e' kueki imía e' tkésēr kukuie. Mik ie' e' tkésēr iski etā ilà jémi.

17 Ilà iūke e' ttsé Skēkōl tō tā bet Jehovahä biyōchōkwak bua'ie e' tō Agar a ichaké ká jai a: “¿A Agar wēs be' de? Kē be' suanuk. Be' alà tkēr iūk e' ttsé Skēkōl tō. 18 Be' yú be' alà yulōk. Ikōka ulà a kē arwa. Ye' tō ie' aleripa alōweraé tajē.”

19 Etā Skēkōl tō Agar a di' tum kkaché et. Ie' mía di' e' tsuk, iyiwak kkuōlit a e' méitō

Ismael a yè. 20 Skēkōl tō Ismael kk'né buaē. Ie' talane sené ká wé kī kē yi ku' kiē Parán ee. Ie' de sulēname buaē. 21 Ie' kibine tā imì tō iulabatséwa alakōl dōr egiptowak ese tā.

Abraham ena Abimélec tō kawō mé ñi a

22 E' kēwō ska' tā blu' kiē Abimélec mía ttōk Abraham tā. Ie' ñippōkwakpa wōkir, kiē Ficol, e' mí ie' wapie. Etā Abimélec tō iché Abraham a:

—Sa' wā ijcher tō Skēkōl be' kimeke tajē ì kos wēkebō e' wa. 23 E' kueki be' ttè mú ye' a iē Skēkōl wō wa tō be' kē tō ì sulu wamblepa ye' kī ñies ye' ala'r kī ena ye' aleripa kos e'pa kī. Be' ttè mú ye' a tō be' er bua' chōraē ye' a wēs ye' er buaē ché be' a es. Ñies be' ttè mú ye' a tō be' er buaē chōraē ká i' wé be' serke e' wakpa a.

24 Abraham tō iiuté:

—Tō. Es ye' ttè mé be' a.

25 Erē Abimélec wakpa tō di' tum biule yē'ttsa et Abraham wakpa ulà a. E' chaké Abraham tō ie' a. 26 Ie' tō iiuté:

—Erpa be' ye' tkiwéwa ttè e' wa. Kē bō ichōpa ye' a, e' ma kē ye' wā ijcher. Brōr ¿yi tō e' wamblé be' kī?

27 Abraham tō baka ena obeja kakmé Abimélec a etā ie'pa bōl kawō mé ñi a.

28 E' ukuōki tā Abraham tō iobeja alakipa pupula e' dapa'wé dōka kuktō ek tsiní. 29 Mik e' sué Abimélec tō etā ie' tō Abraham a ichaké:

—¿Ì kueki be' iyiwak kuktō dapa'wé ek tsiní?

30 Abraham tō iiuté:

—Iyiwak kuktō, e' meke ye' tō be' a iwà kkachōie tō mokī ye' tō di' tum e' bi'.

31 Ie'pa bōl kawō mé ñi a ee e' kueki ká e' kinewā Beerseba.*

32 Ie'pa kawō mé ñi a, e' ukuōki tā Abimélec ena Ficol e'pa biteyal filisteowak ká a. 33 Etā Abraham tō kal kuá kiē tamarisco ese kuatké elka Beerseba. Eē ie' tō Jehovahä dōr Skēkōl yöbiē e' dalōié. 34 Eē ie' sené ká tajē filisteowak ká a.

22

Skēkōl tō Abraham ma'wé ilà wa

* 21:31 Beerseba: Hebreoie ká kiē e' wà kiane ché ttè mēne ñi a e' di' tum biule ö Obeja kuktō e' di' tum biule.

¹ E' ukuöki ta Skököl tö Abraham ma'wé tö moki ie' tö idalöieta'. Ie' chakéitö:

—A Abraham.

Abraham tö iüté:

—¿I'?

² Eta Skököl tö iché ia:

—Be' alà eköl ë kiè Isaac e' dalër be' éna tajë, e' tsúmi Moria. Mik be' demi ee, eta ye' tö be' a kabata kkacheke, e' ki be' alà ttowa ta iña'úwa ye' a ye' dalöioie.

³ Bule es bla'mi ta Abraham e' kéka ta burro payuétö. Bö' jchéitö tsèmi. Eta ie' mía wé Skököl tö ie' a iyë' ee ilà ena ikanè mésopa bö' pa ta. ⁴ E' böiki es ta Abraham tö ká yëne ie' a e' k'í sué kamië. ⁵ Eta ie' tö iché ikanè mésopa a:

—Íe a' e' tsúat burro i' ta. Ye' ena ye' alà, sa' micho kabata jai a Skököl dalöiök, e' wa sa' döne.

⁶ Eta Abraham wa bö' mí e' ppékaitö Isaac kuli' ki. Tabela ena bö'ka bö' batsoie e' mí Abraham wa. Eta imíyal ñita. ⁷ Eta Isaac tö iché iyë a:

—A, yëwö.

Abraham tö iüté:

—A alà, ¿i kiane be' ki?

Isaac tö iché ia:

—A Yëwö, bö' tso' se' wa, ñies bö'ka, erë ¿wé obeja pupula ttekewa Skököl a e'?

⁸ Iyë tö iüté:

—A alà, Skököl wák tö e' meraë se' a.

Ie'pa mir ñita. ⁹ Mik ie'pa demi wé Skököl tö iyë' Abraham a ee, eta Abraham tö ák kataté et ka'ie. E' ukuöki ta ibö' dapa'wéka ka' e' ki ta ilà klö'wéwaitö payuéwa mékaitö bö' bata ki. ¹⁰⁻¹¹ Ie' tabela klö'wéwa ilà ttowa ña'wé Jehovah a. E' wösha ta Jehovah biyöchökwak bua'ie e' tö Abraham chaké siwa' ki:

—¡A Abraham, a Abraham!

Ie' tö iüté bet:

—¿I'?

¹² Jehovah biyöchökwak bua'ie e' tö iché ia:

—¡Be' alà ké shka'war, ké ittarwa! Be' wák alà eköl ëme e' ké kkëone be' wa ye' yöki. E' wa ye' wa ijcher tö moki be' tö ye' dalöieta' tajë.

¹³ E' wösha Abraham tö isué tö obeja wë'ñe e' malítséwa idula' a kal tsitsir chale a. Ie' tö iyiwak e' klö'wéwa jché ña'wéwa ilà skéie Jehovah dalöioie. ¹⁴ Ie' tö ká e' kiè méka

i' es: “Í kiane se' ki e' mera Jehovah tö.” E' kueki i'ñe ta se' tö ichekeia: “Í kiane se' ki, e' merdaë se' a Jehovah kébata a.”

¹⁵⁻¹⁶ Jehovah biyöchökwak bua'ie e' tö Abraham skà kié ká jai a ta ichéitö ia:

—Jehová tö iché: ‘Buaë be' tö ye' dalöieke, be' alà eköl ë, e' méttsabö ye' a. ¹⁷ E' kueki ye' er buaë chöraë be' a tajë. Be' aleripa alöweraëyö tajë wes bëkwö tso' tajë ká jai a es, wes tsa'wö tso' tajë dayë kkömik es. Ñies ie'pa e' alöraka ibolökpa ki kékraë. ¹⁸ Be' tö ye' ttö dalöié, e' kueki be' aleripa batamik ye' er buaë chöraë ká ulitane wakpa a.’

¹⁹ Eta Abraham biteane wé ikanè mésopa atéat ee ta imíyal seraa ñita dömine Beerseba wé ie' serke ee.

Nahor ala'r

²⁰⁻²³ E' ukuöki ta biyö debitu Abraham ki tö ie' ël kiè Nahor, e' alaköl kiè Milcá, e' ala'r de pàköl (8). E' alà ko'k kiè Uz. Imalepa kiè dör Buz, Quemuel, e' dör Aram yé, Quésed, Hazó, Pildás, Idlaf ena Betuel e' dör Rebeca yé.

²⁴ Nahor alaköl skà tso' kiè Reumá, e' ta ie' ala'r kéka tkël. E'pa kiè dör Teba, Gáham, Tahas, ena Maacá.

23

Sara blënewa

¹ Mik Sara ki duas tso' cien eyök ki dabom böyök ki kul (127), ² eta ie' blënewa ká kiè Quiriat-arbá atë Canaán ee. Ñies ká e' kiè Hebrón. Abraham schöne e' iëitséitö siarë. ³ Ie' tkër idëütö nu o'mik e' e' kéka ta imía ttök hititawakpa ta, ta ichéitö ie'pa a:

⁴ —Erë ye' dör ká kuá'ki wak serke a' shua e' ë, erë ká wataú ña pöie ye' dëütö blowa.

⁵ Ie'pa tö iüté:

⁶ —A këképa, be' we'ikè sa' tö, sa' ttö ttsö. Sa' a ta be' dör këképa tajë e' serke sa' shua. E' kueki be' dëütö nu bló sa' pö bua'ie ese a. Sa' ulitane kë tö ichépa be' a tö kë iblar sa' pö a.

⁷ Ie' e' duéka ie'pa wörki ta ie' e' tkéwa kuchë ki ie'pa dalöiök ⁸ ta ichéitö ie'pa a:

—Moki a' ki ikiane tö ye' dëütö nu blëwayö íe a' ká a, e' ta wëm kiè Efrón dör Sóhar alà, e' a ichö ⁹ tö ákuk tso' ie' ká kkö a kiè Macpelá e' wataúttsa ye' a ye' yamipa

pöie. Ye' tō ipatuèmi ie' a kōs ituè ekkē. Es ákuk e' atē ye' ulà a a shuà.

¹⁰ Età Efrón dör hititawak e' tkērñak ie'pa shuà, e' tō Abraham iutē darērē as iyamipa ena kōs daparke ká e' wékkō a e'pa tō ittō ttsō. Ie' tō iché Abraham a:

¹¹ —A kēkēpa, kē ye' tō ákuk watuepa be' a. Ká e' ñies ákuk tso' ia, e' kakmekeyō be' a é. Ye' yamipa kōs tso' iē e'pa tō ye' ttō tsé tō ká e' kakméyō be' a. Be' dēütō nu blō eē.

¹² Erē Abraham e' tkéwane kuchē kī ká e' wakpa wörki ¹³ tā ichéitō ie' a sulitane wörki:

—Ye' ttō ttsō. Be' pablèyō tō ká e' ské klō'ú ye' ulà a. E' ukuōkī ye' dēütō nu blekewayō.

¹⁴ Ie' tō iūtē:

¹⁵ —A kēkēpa, ye' ttō ttsō. Ká e' ské dör inukōl wōmulē dōka cien tkēyök (400), erē inukōl ekkē é, kē e' kī se' tkinuk. Be' dēütō nu blō eē.

¹⁶ Età kōs ie' tō ká ské ché imalepa wörki e' mēne buaē Abraham a, ekkē patuēttsaitō.* ¹⁷⁻¹⁸ Es Efrón ká tso' Macpelá atē Mamré diwō tskirke e' ēka e' de Abraham ulà a iákuk tā ena kal tso' kōs ikī e' tā. Hititawak ena sulitane dami ká e' wékkō a e'pa kōs dör ká tōne e' ttekkōlpa.

¹⁹ E' ukuōkī tā, Abraham tō idēütō nu bléwa ákuk tuéitō Macpelá eē. Ká e' atē Mamré atē Canaán e' o'mik tsinet (Mamré kiè ñies Hebrón). ²⁰ Ká e' watuēttsa ie' a hititawak tō. Es ká e' ena ákuk e' de Abraham ulà a iyamipa pöie.

24

Abraham tō alaköl yulök patké Isaac a

¹ Abraham dewa kēkēpalaie. Ie' a Jehová er buaē ché iyi ulitane wa. ² Ká et tā ie' tō ikanè méso kibi kié. E' dör ie' iyi kōs e' kuēblu. Ie' tō iché ia:

—Be' ulà múwa ye' tu' dikia iwà kka-choie tō mokī i kiekeyō be' a e' waweraébō.

³ Jehová dör ká jai ena ká i' e' Kēköl e' wörki be' ttē mú ye' a mokīē tō ye' alà kē kar senukwa Canaán iē se' serke e' alékkōlpa tā.

⁴ Be' yú ká wé ye' manét eē, etā eē alaköl yulō eköl ye' yamipa shuà senukwa ye' alà tā.

⁵ Ie' tō iūtē:

—Dö' alaköl kē bitu ye' tā, e' tā ¿wes ye' iwèmi? ¿Buaē idir be' a tō be' alà mi' ye' wa dō wé be' manét eē?

⁶ Ie' iūtē:

—iAu, kē ye' alà tsarmi eē! ⁷ Jehová dör ká jai Kēköl, e' tō ye' yē'ttsa ye' yē u a ena ye' yamipa ká a. Ie' tō ittē me' ye' a tō ká i' meraeitō ye' aleripa a. Ie' tō ibiyöchökwak patkeraē be' kimuk alaköl tsukbitu ye' yàkie. ⁸ Alaköl kē shkak be' tā, e' tā kē be' tkinuk. Kē be' kàne iskà yulök. Erē kē ye' alà tsarmi eē.

⁹ Età ikanè méso ulà méwa ie' tu' dikia tā ittē mé ia tō iweraē wes iuk patkéitō es. ¹⁰ E' ukuōkī tā ie' tō iwökir iyi kōs bua'buwa, ese shté tsèmi kakmè. Ekkē kōs payuēitō iyiwak kiè kameio e' kī dōka dabop. Etā ie' mía iyiwak wēttsē tkörō Nahor atē Mesopotamia eē. ¹¹ Mik ie' demi tsinet Nahor, etā ká tuirketke. Diwō ekkē tā ká e' alékkōlpa mi'ke di' tsuk. E' wōsha tā ie' de di' tum biule e' kkōmik tā ikameio kéitō e' tulökser enuk eē. ¹² Etā ie' tō iché Skēköl a: “A Jehová, be' dör ye' wökir Abraham e' Kēköl. Ye' kimú i'ñe ñies er buaē chō ye' wökir a. ¹³ Iē di' tum biule o'mik ye' e' tsukeat bērbēr é ká i' busipa tso' di' tsuk e' dalewa. ¹⁴ Kawō mú ña tō wéne ék a ye' iché: ‘Be' kakō' öwa ye' a di' kakmú yē', as e' tō ye' iūtō: ‘Be' di' yō ñies be' kameio a ikakmekeyō.’ Es ye' éna iane tō e' ék shushté be' tō Isaac a alakolie. Es ye' wa ijchermi tō be' er bua' ché ye' wökir a.”

¹⁵ Etā kam i chekeitō e' or, etā ie' isué alaköl datse eköl kakō' bune kuli' kī di' tsoie. E' dör Rebeca, ie' dör wēm kiè Betuel e' alà busi. Betuel mī dör Milcá ena iyē dör Nahor. Nahor dör Abraham él. ¹⁶ Rebeca dör busi buaala kam iser wēm tā. Ie' mía dōttsa di' tum biule e' a ikakō' wà iök. ¹⁷ Mik imítke etā Abraham kanè méso tunemi itōkī tā iché ia:

—Be' we'ikèyō, di' dami be' wā e' kakmú ña yē.

¹⁸ Ie' tō iūtē,

—A kēkēpa, be' di' yō.

E' bet ie' kakō' éwa klō'wéwa ulà a tā di' méitō ia yē. ¹⁹ Mik ie' di' yé one tā Rebeca tō iché ia:

* **23:16** Es ie'pa wöblar iyi watauk ñi a. Erē Efrón tō iché tō ká e' kakméitō Abraham a erē e' kē yēne. Ñies e' ane Abraham éna, e' kuēkī ie' tō Efrón patuē bēre kōs Efrón ie' a iché ekkē.

—Ye' mí di' tsuk ñies mè be' kameio a.

²⁰ Bet ikakö' wà ka'wéitö wé iyiwak di'yöke e' a ta imí di' kí tsuk iyiwak a. Es iwéitö kameio ulitane a. ²¹ E' dalewa Abraham kanè méso tso' isauk bërë, wà dör tö ie' kí ikiane jchenowà yësyësë tö Jehovah tö ie' kimé i dalërmik ie' shkō e' wa as idöttsa buaë ö au. ²² Mik kameio di'yé one, etä ie' tö ula'tsio sù es dör gramo teröl ese tkéwa busi yik a. Ñies ulaio méitö böt, e' es dör cien gramos tsata. ²³ Etä ie' tö iché ia:

—Be' we'ikèyö, ichö ña ¿Yi alà busi be' dör? ¿Ye' chömi i'ñe nañewe be' yé u a kapökrö ye' kanè méso pa ta?

²⁴ Ie' iüté:

—Ye' dör Betuel alà busi, e' dör Milcá ena Nahor alà wëm. ²⁵ Sa' u a a' chömi. Ñies a' kameio a chkè tso'.

²⁶ Etä Abraham kanè méso e' tkéwa kuchë kí Jehovah dalöiök ²⁷ ta ichéitö: “Jehová dör ye' wökir Abraham e' Këköl. E' kikökka ye' tso'. Këkraë ie' tö ye' wökir Abraham kimeke buaë. Këkraë ie' er buaë chöke ye' wökir a. Ie' wà ye' debitu buaë ñala kí dö ie ye' wökir yamipa u a. E' kueki ikikékayö.”

²⁸ Rebeca tunemi shkalaläë imi u a i kos tka ie' ta e' pakök. ²⁹⁻³⁰ Ie' akë kië Labán, e' tö ula'tsio sué ena ulaio sué ikutà ulà a. Ñies i ché Abraham kanè méso tö e' tté ttséitö. E' kueki ie' bitea ñaletsuk di' tum biule a. Ie' de Abraham kanè méso ska' e' tso'ia ikameio ta di' tum biule ska'. ³¹ Etä Labán tö iché ia:

—Jehová tso' be' ta buaë. ¡Mishka ye' ska'! ¿Wes be' e' tsukeat u'rki? Ye' u kanewétke be' a ñies kameio a.

³² Es Abraham kanè méso bitea ie' ta. Ee ie' tö dalì tso' kameio kí e' éwa ta itiéitö. E' ukuöki ta ie' wà di' debitu Abraham kanè méso a ena iwapiépa a klö skuoie.

³³ Mik ie'pa tö itié, etä Abraham kanè méso tö iché:

—Kè ye' chköpa kam ye' tö iök ye' debitu e' wà pakö a' a etä.

Labán tö iüté:

—E'ma ichö. ¿I dör iwà?

³⁴ Ie' tö iché:

—Ye' dör Abraham kanè méso. ³⁵ Jehovah tö ikimé taië. Ie' tö iblu'wé taië. Obeja, baka, orochka, inukölchka, kanè mésopa wëpa ena alakölpa, kameio ena burro, e'

kos méitö ia taië. ³⁶ Ñies ilaköl Sara e' tö alà mé ia eköl wák wëm ikënewatke etä. I kos tso' ye' wökir wà e' méitö ilà a. ³⁷ Ie' tö ye' ké tté muk ie' a. Ye' a ichéitö: ‘Ye' alà ké kar senukwà Canaán wé ye' serke e' alékölpa ta. ³⁸ Be' yú wé ye' yépa tso' ee ta alaköl yulö eköl ye' yàkie ye' ditséwö shua.’ ³⁹ Ye' tö iüté: ‘A ye' wökir Abraham, ¿dö' alaköl ké bitu ye' ta?’ ⁴⁰ Ie' tö ye' iüté: ‘Këkraë ye' serke buaë Jehovah wöa, e' kueki ie' tö ibiyöchökwak patkeraë be' ta as be' kawö tkö buaë ñala kí, ñies as alaköl kübö ye' yàkie ye' yamipa ye' yé wa e'pa shua. ⁴¹ Erë ye' yamipa ké éna ilà busi patkak be' ta, e' ta ké be' tkinuk. Kè i tté ta'ia be' kí.’

⁴²⁻⁴⁴ “E' kueki ye' debitu i'ñe di' tum biule ska'. Ee ye' tö ikié Jehovah dör ye' wökir Abraham e' Këköl e' a: ‘tö mokí be' ye' kimeke alaköl yulök ye' wökir Abraham yàkie, e' ta as e' bitu ye' ska' ie di' tum biule ska'. Mik ye' tö ie' a di' kak kié, etä as imütö ye' a ena ichéitö: Ñies ye' tö be' kameio a ikakmeke. Es ye' isuëmi tö alaköl e' shushtë be' tö ye' wökir yàkie.’ ⁴⁵ Mik e' chekeyö e' erketke, etä ye' isué tö Rebeca datse ikakö' bune ikuli' kí. ⁴⁶ Mik ie' di' yinetke etä ye' tö ie' a iché: ‘Be' we'ikèyö, di' dami be' wà e' kakmú ña yè.’ E' bet ikakö' éwaitö ta ichéitö: ‘Be' di' yö. Ñies imekeyö be' kameio a.’ Ie' ye' a di' mé ñies ye' kameio a. ⁴⁷ E' ukuöki ta ye' tö ie' a ichaké: ‘¿Yi alà busi be' dör?’ Ie' iüté: ‘Ye' dör Betuel alà busi e' dör Nahor ena Milcá alà.’ Etä ula'tsio sù e' tkéwayö iyik a ena ulaio tkéwayö böt iulà a. ⁴⁸ E' ukuöki ta ye' e' tkéwa kuchë kí ta Jehovah dalöiéyö. Ie' dör ye' wökir Abraham e' Këköl e' kikékayö. Ie' wà ye' debitu buaë yësyësë busi shukititö ye' wökir yamipa shua ilà a e' ska'. ⁴⁹ Es ¿a' er buaë chöke ye' wökir a? ¿A' e' chöke ikimuk er bua' wa? Ichö ña i' ta yësyësë ima a' tö iché, es ye' éna iarmi tö i wëmiyö.”

⁵⁰ Etä Labán ena Betuel e'pa tö iüté:

—E'ma i' kos debitu Jehovah ttö wa. E' kueki ké wes sa' a i onuk. Kè sa' a i yënuq yës. ⁵¹ I' Rebeca. Itsúmi be' wökir a senukwà ilà ta wes Jehovah kí ikiane es.

⁵² Mik Abraham kanè méso tö tté e' ttsé, etä ie' e' tkéwa kuchë kí iwötsa méwa íyök kí Jehovah dalöiök. ⁵³ E' ukuöki ta ie' tö íyi

yöule orochka wa ena inukölchka wa ñies datsi' bua' bua e' tajë yélur méitö Rebeca a. Ñies ie' tö ikakmé Rebeca akë a ena imi a. ⁵⁴E' ukuökj ta ie' ena iwapiepa chké di'yé ta ikapere ee. Bule es ta itj'nerak ta Abraham kanè méso tö iché:

—Ye' míane ye' wökir ska'.

⁵⁵Erë Rebeca akë ena imi e'pa tö iché ia:

—Rebeca kë tsarmi bet. Kawö mú ie' a as ie' e' tsuät sa' ta ká dabop, e' wa wë' be' wa imi'mi.

⁵⁶Erë ie' tö iché ie'pa a:

—Kë ye' wöklö'ukia a' tö. Jehovah tö ye' kimé as i kos döttsa buaë ye' a. E' kueki ye' ömi ye' wökir u a.

⁵⁷Ie'pa tö iüté:

—Sa' mí Rebeca kiök chakè çima ichëmiitö?

⁵⁸Eta Rebeca kiérakitö ta ichakérakitö ia:

—A Rebeca çbe' shkak wëm i' ta?

Ie' tö iüté:

—Tö.

⁵⁹Es ie'pa tö Rebeca ena alaköl tso' ie' kkö'nuk kekraë e'pa a kawö mé as imi' rak. Ñies Abraham kanè méso ena iwapiepa kos e'pa a kawö mé rakitö as imi' rak. ⁶⁰Ie'pa mitke ta Rebeca yamipa er buaë ché ie' a ttè i' wa:

“A sa' yami,

As be' alör tajë shuteë.

As be' aleripa e' alöka ibolökpa kos ki.”

⁶¹Eta Rebeca ena ikanè mésopa e' tuléka ie'pa kameio ki ta imiyal Abraham kanè méso itöki.

⁶²E' kéwö ska' ta Isaac serke Négueb wé di' tum biule tso' kië “Skököl tso' e' tö ye' sueke” ee, e' dene iyé ska'. ⁶³Tsálij ta Isaac e' yéttsa shkök kabikeitsörami. E' wösha ta ie' isué tö kameio datse tseë. ⁶⁴E' wösha Rebeca tö ie' sué ñies ta ie' e' éwa kameio ki.

⁶⁵Rebeca tö ichaké Abraham kanè méso a:

—çWëm doä wj se' kke, e' dör yi?

Ie' iüté:

—E' dör ye' wökir Isaac.

Eta Rebeca wö pabakéwa datsi'tak wa.

⁶⁶Abraham kanè méso tö i kos tka ie' ta e' paké Isaac a. ⁶⁷E' ukuökj ta Rebeca mítser Isaac wa imi Sara blënewa e' u a. Es Isaac senéwa ie' ta. Isaac éna Rebeca dalër tajë, es ie' er pabléne imi blënewa e' kueki.

25

Abraham ena Queturá e'pa aleripa

¹Abraham alaköl ské tséwa kië Queturá. ²Ie' ala'r kéka Abraham ta wëpa döka teröl. E'pa kië dör Zimrán, Jocsán, Medán, Madián, Isbac ena Súah. ³Jocsán dör Sebá ena Dedán, e'pa yé. Dedán aleripa e' ditséwö döka mañal kië asurwak, letuswak ena leumwak. ⁴Madián ala'r wëpa kië Efá, Éfer, Hanoc, Abidá ena Eldaá. E'pa kos dör Queturá aleripa.

⁵⁻⁶I kos tso' Abraham wa e' atë Isaac ulà a. Erë kam Abraham duöwa, e' yöki ie' tö iyi kakmé ilakölpa malepa ala'r a. Ie'pa patkémiitö senuk ká bánet atë diwö tskirke e' éka kamië as kë iku'rak Isaac ska' tsinet.

Abraham blënewa

⁷Abraham sené duas cien eyök kí dabom kulyök kí skel (175) seraa ⁸ eta iblënewa buaë ikënewatke kë weine siarë. Es ie' michoë idëütöpa itöki. ⁹⁻¹⁰Ila'r Isaac ena Ismael e'pa tö inú blé ilaköl Sara pö e' o'mik ákuk kië Macpelá ee. Ákuk e' atë Mamré diwö tskirke e' wa. Ká e' bak hititawak kië Efrón dör Sóhar alà e' ulà a. Ká e' wato'ttsa hititawak tö Abraham a. ¹¹Abraham blënewa, e' ukuökj ta Skököl er buaë ché Isaac a. Ie' e' tséat senuk tsinet di' tum biule kië “Skököl tso', e' ye' sueke” ee.

Ismael ala'r

¹²Ismael dör Abraham alà Agar ta. Agar dör Abraham alaköl Sara, e' kanè méso e' dör egiptowak. Ikkë dör Ismael ala'r e'pa kië ¹³wes ikunerak es: Nebaiot, e' dör ilà tsá. E' itöki Quedar, Adbeel, Mibsam, ¹⁴Mismá, Dumá, Masá, ¹⁵Hadar, Temá, Jetur, Nafis ena ibata kië Quedmá. ¹⁶E'pa kos dör Ismael ala'r döka dabom eyök kí böl (12). Ie'pa ká kiérak iwákpa kië wa. Ie'pa kos dör iwakpa ká wökirpa.

¹⁷Ismael kí duas de cien eyök kí dabom mañayök kí kul (137) ta iblënewa. Es ie' michoë idëütöpa itöki. ¹⁸Ie' aleripa mía senuk Havilá ena Sur e' shusha. Ká e' atë Egipto wöshaë Asiria ñalé kke. Ie'pa serke ee bánet Abraham aleripa malepa yöki.

Jacob ena Esaú kune

¹⁹Ttè i' dör Isaac dör Abraham alà, e' paké. ²⁰Isaac kí duas de dabom tkëyök (40)

ta isenéwā Rebeca tā. Rebeca dör Betuel e' alà busi ena Labán kutà. Ie'pa dör arameowak serke ká kiè Padán-aram ee. ²¹ Rebeca kě dō alàè. E' kuèkì Isaac tò Jehovah á ikié as Rebeca dō alàè. Jehovah tò ittō ttsé tā Rebeca dunekā e' wakpa dör klō. ²² Erè klōpa ñippōke tajē ie' shuā. E' kuèkì ie' ibikeitsé: “Ye' weirke i' es, e'ma žiōk ye' sermiia?” E' kuèkì ie' míā iwà chakōk Jehovah á. ²³ E' tò ie' á iché:

“Be' shuā ala'r tso' bōl.
Mik ie'pa de kēchke, etā ikibi ēk dōraē itsirla kanè mésoie.
Ie'pa aleripa dōraē ká bōt ñi bolōkpa ese wakpa.
Itsirla aleripa dōraē diché kibiie ikibi aleripa tsata.
E' kuèkì ie'pa ñippémitke kam ikur e' yōki.”

²⁴ Rebeca kēwō de, etā klōpa kune wēpa.
²⁵ Ikewe ēk kune e' tsā dör mashmash ipākō shamamaē. Ie' kiè mékaitō Esaú.* ²⁶ Alà tsā kune e' klōulewā iēl tsirla wā iklō kaniñak á iulà et wa. E' kuèkì ikié mékaitō Jacob.† Mik Rebeca klōpa kune etā Isaac kī duas tso' dabom teryōk (60).

Iyē wā ì tso' mekeat Esaú á e' kēwō watuēttsaitō

²⁷ Klōpa kibinetke. Esaú dör yēria poē. Ie' wōbatsō sulu yēble wa. Erè iēl Jacob, e' kě dör es. Ie' serke bēre. Ie' wōbatsō senuk u á ě. ²⁸ Iyiwak kañiru tteke Esaú tò e' chkā wa Isaac wōbatsō suluē. E' kuèkì Isaac kī Esaú kiar kibiie Jacob tsata. Erè Rebeca kī Jacob kiar kibiie Esaú tsata.

²⁹ Ká et tā Jacob tso' ulōk. E' dalewa Esaú debitu shtrinewā tajē datse kañika. ³⁰ Ie' iché Jacob á:

—Be' we'ikèyō, ì alé be' tò mat se kakmú ye' a ñè. Sulu ye' dué bli wā. E' kuèkì Esaú kiè Edom‡ ñies.

³¹ Jacob tò iiuté:

—Keweie ì mekeat se' yē tò be' á be' dör ilà kibi e' kuèkì, e' kēwō múttsa ye' á chkō i' skéie.

³² Esaú tò iché:

—Ye' tteke bli tò dō' e' tò ye' ttèwā, e' tā ì mekeat se' yē tò ye' á žiie bua' e' dör ye' a?

³³ Jacob tò ikì ché ia:

—I' tā be' ttè mú ye' á tò mokì be' tò ye' a imeke.

Etā Esaú tò ittè mé Jacob á yēsyesē Skèkōl wōā. Es ì mekeat iyē tò ie' á, e' kēwō métttsaitō Jacob á. ³⁴ Jacob tò chkō mé ia pan tā. Mik Esaú chké one di' yé one, tā ie' e' kēka tā imía. Ie' dör ilà kibi e' ulà á iyi bua' kēwō tso', e' kě kī ie' tkine yēs.

26

Isaac míā Guerar

¹ E' kēwō ska' tā ketba ane tajē ká e' kos kī wes ibak Abraham kēwō ska' tā es. E' kuèkì Isaac míā Guerar wé filisteowak blú serke kiè Abimélec ee. ² Eē Jehovah e' kkaché ie' á tā ichéitō ia: “Kě be' minuk Egipto. Be' e' tsúat wé ye' be' á iché ee. ³ Be' senúia ká i' kī. Ye' tso' be' tā. Ye' er buaē chōraē be' á. Ká i' kos meraēyō be' á ñies be' aleripa á. Es ye' ttè muke be' á wes kewe ime'yō be' yē Abraham á es. ⁴ Be' aleripa alōweraēyō tajē wes bēkwō tso' tajē es. Ká i' kos merayō be' aleripa á. Ñies ie'pa batamik ye' er buaē chōraē ká ulitane wakpa á. ⁵ Abraham tò ye' ttè kos e' iutē' buaē. Ttè mé ye' tò ie' á e' kos blē' buaē ie' tò e' kuèkì ye' tò ttè buaē e' meke be' á ñies.”

⁶ Isaac e' tséat senuk Guerar. ⁷ Ká e' wakpa tò Isaac á ichaké: “žRebeca dör be' yaie?” Erè ie' suane ichōk: “Ie' dör ye' alakōl.” E' kuèkì ie' iché: “Ie' dör ye' kutà.” Ie' tò ibikeitsé tò ká e' wēpa tò ie' ttèwāmi ilakōl buaala kuèkì.

⁸ Isaac kī ká de tajē ee. Ká et tā, ká e' blú kiè Abimélec, e' tò isuē ukkō tsitsir á tò Isaac tso' ilakōl Rebeca peñuk. ⁹ Bet itsuk patkémittō tā ichéitō ia:

—žMokì tò alakōl se dör be' alakōl? žI kuèkì be' tò iyē' kuaē tò ie' dör be' kutà?

Isaac tò iiuté:

—Ye' ibikeitsé tò isalema a' ye' ttèwāmi ie' kuèkì.

¹⁰ Erè Abimélec tò iché ia:

—žI kuèkì i' wamblébō sa' tā? Tsir etā wēm wēle senéwā ie' tā, e' tā iekkē tā be' tò sa' ké ì sulu wamblök Skèkōl wōā.

¹¹ Abimélec tò iché sulitane á:

* **25:25** Esaú: Esaú kiè ñies Seír. Hebreoie Seír wà kiane chē pakō. Génesis 36.8 saú. † **25:26** Jacob: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chē s'klō kaniñak. ‡ **25:30** Edom: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chē mat.

—A' isie tö Isaac tsiriwé ö ilaköl tsiriwé, e' ta e' tterawa.

¹² Duas e' wa Isaac tö dali kuatké, wà wöne buaë, Jehovah er buaë ché ie' a e' kueki. ¹³ Ie' de iyi blú taië. Taië iyi tso' ie' wà. ¹⁴ Ie' wà obeja ena baka tso' taië. Nies kanè mésopa tso' taië ie' wà. E' kueki filisteowak er ttsè'r suluë ie' ki. ¹⁵ E' kueki ie'pa tö di' tum bi' iyé Abraham e' kanè mésopa tö, e' kos wötéwa iyök wa. ¹⁶ Bata ekké ta Abimélec tö iché Isaac a:

—Be' yöne iyi blu' taië sa' tsata, e' kueki jbe' yúshka!

¹⁷ Eta Isaac mia senuk Guerar kakkue ki. ¹⁸ Ee di' tum bi' iyé tö, e' wöté'wa filisteowak tö iyé blénewa ukuöki ta, e' kos biéneitö ta ikié mékaitö wes iyé tö ime'ka es. ¹⁹ Ka et ta ie' kanè mésopa tso' di' tum biök ka e' ki, eta ie'pa tö di' tum a di' tuökekä taië ese kué et. ²⁰ Eré ka e' obeja kkö'nukwakpa debitu nippök Isaac obeja kkö'nukwakpa ta. Ie'pa tö iché tö di' tum e' dör ie'pa icha. E' kueki Isaac tö di' tum biule e' kié méka “Nippök.” ²¹ E' ukuöki ta Isaac kanè mésopa di' tum skà bié et, e' ki iska nippérak. E' kueki di' tum biule e' kié mékaitö “Se' ñi bolök.”

²² Ie' mia kamié ka e' ki, ee di' tum skà biéitö et. E' kè ki ñni bunerak. Ie' iché: “I'ñe ta Jehovah tö ka bua' mé se' a wè' ta se' serdaë buaë.” E' kueki ka e' kié mékaitö “Ka tso' taië se' a.”

²³ E' ukuöki ta ie' mia Beerseba. ²⁴ E' nañewe Jehovah de ie' ska' ta ichéitö ia:

“Ye' dör be' yé Abraham e' Kèköl. Ye' tso' be' ta, e' kueki kè be' suanuk. Abraham dör ye' kanè méso e' dalèrmik ye' er buaë chöraë be' a, nies be' aleripa alöweraëyö taië.”

²⁵ Ee Isaac tö ak kataté et ka'ie iyiwak jchoie Jehovah dalöioie. Ee ie' sené ta ikanè mésopa tö di' tum bié et ee.

Isaac ena Abimélec kawö mé ñi a

²⁶ Ka et ta, Abimélec datse Guerar debitu ttök Isaac ta. Iyamipa debitu böl ie' ta. Eköl kié Ahuzat. Ièköl kié Ficol. E' dör Abimélec nippökwakpa wökir. ²⁷ Isaac tö iché ia:

—A' éna ye' ar suluë. A' ye' yö'shkar a' ka ki. Eta çioök a' do ye' ska'?

²⁸ Ie'pa tö iiuté:

—Sa' isuë tö Jehovah tso' be' ta. E' kueki sa' bitea be' a ichök tö kawö mùwasö ñita. ²⁹ Sa' kè wa be' tsirioule i wa. Kekraë sa' tö be' kimé. Mik be' manetwa, eta sa' kè wa i tté ku' a' ki. I'ñe ta iwénewa tö be' a Jehovah er buaë chöke taië. E' kueki be' tté mú sa' a tö be' kè tö i sulu wamblepa sa' ki.

³⁰ Eta Isaac tö kawö buaë tkö'wé ie'pa ta, chkè wa di'yè wa. ³¹ Bule es bla'mi ta ie'pa tö ikawö mé ñi a tö kè nippöiarak. E' ukuöki ta ie'pa e' chéat ñi a er bua' wa.

³² E' diwö shà ta Isaac kanè mésopa tso' di' biök, e'pa wà ibiyö de tö sa' di' kué. ³³ Ie' tö di' e' kié méka Sebá.* E' kueki i'ñe ta ka e' kiéia Beerseba.

³⁴ Mik Esau ki duas de dabom tkéyök (40), eta ie' senéwa alakölpa böl ta. Eköl kié Judit e' yé kié Beerí, e' dör hititawak. Ièköl kié Basemat e' yé kié Elón, e' dör hititawak nies. ³⁵ Alakölpa böl e'pa tö Isaac ena Rebeca eriawéka tsiriwéka taië.

27

Isaac er buaë ché Jacob ena Esau a

¹ Isaac dewa kéképalatke. Ie' kè wöbla wawéria. Ka et ta ilà kibi Esau e' kiéitö ta ichéitö ia:

—iA alà!

Esau tö iiuté:

—A yéwö, çì?

² Eta Isaac iché ia:

—Be' tö isuë tö ye' kënewatke dö' wekké alè ta ye' duöwa. ³ E' kueki ye' ki ikiane tö be' kuaböt klö'ú ta be' yú ye' a yéblök. ⁴ Eta iwakaneú ña buaë wes ye' wöbatsö iwa es, ta itsúbitu ña katè. E' wa ye' er buaë chöke be' a kam ye' duöwa e' yöki.

⁵ Eré Isaac ttöke Esau ta e' ttsé Rebeca tö. E' kueki mik Esau mia yéblök kañika ⁶ eta bet ie' tö iché Jacob a:

—A alà, ye' ttö ttsö. Ye' tö be' yé ttsé ttök be' èl Esau ta, ta iché ia: ⁷ “Be' yú yéblök, e' wakaneú ña buaë ta itsúbitu ña katè. E' ukuöki ta ye' tö be' a iyi kos bua' e' kéwö mekeyö be' a Jehovah wörki kam ye' duöwa e' yöki.” ⁸ E' kueki ye' ttö ttsö buaë. ⁹ Be' yú chibo pupula bua' bua' ese tsúbitu ña bötö ta ikanewekeyö buaë wes be' yé wöbatsö

* **26:33** Sebá: Hebreoie di' biule kié e' wà kiane ché tté mène ñi a.

iwa es. ¹⁰ E' ukuöki ta be' tö chkè tsúmi be' yé a as ññütö. Es iyi kos e' kéwö atmi be' a be' òl skéie.

¹¹ Erë Jacob tö iché imì a:

—Ye' òl pa shamamaë. Ye' kë dör es. ¹² Ye' yé tö ye' këmi, e' ta ittsewami tö ye' idir, eta ie' ichèmi tö ye' tso' ie' dalöseukwa. Ie' kë er buaë chepa ye' a. E' skéie ie' er sulu chöraë ye' ki.

¹³ Erë imì tö iiüté:

—A alà, as ie' er sulu chö ye' ki. Ye' ttö iütö. Be' yú chibola chéyö be' a e' tsuk.

¹⁴ Eta Jacob mía chibola tsuk e' debitu iwa imì a. E' kanewé imì tö buaë wes Isaac wöbatsö iwa es. ¹⁵ Ilà kibi Esaú datsi' tso' bléule u a e' bua' bua yétsa iékaitö ilà tsirla ki. ¹⁶ E' ukuöki ta chibola kkuölit wa Jacob ulà ena ikuli' patrèwaitö. ¹⁷ Chkö bua' ena pan yuétkeitö, e' méitö Jacob a tsèmi iyé a.

¹⁸ Jacob dewa iyé ska' ta ichéitö ia:

—A yéwö.

Isaac tö iiüté:

—A alà, ¿be' dör ye' alà wéne èk?

¹⁹ Ie' iiüté:

—Ye' dör Esaú, be' alà kibi èk. Ì chébö ña, e' kanewétkeyö. Be' e' tköser iyiwak ttéyö e' katök. E' ukuöki ta be' iyi buaë e' kéwö mekebö ye' a, e' mú ye' a.

²⁰ Erë Isaac tö ichaké ia:

—A alà, ¿wes be' ulà de iyiwak e' ska' bet? Ie' iiüté:

—Jehová dör be' Kèköl e' tö ye' kímé e' wa ikuéwayö bet.

²¹ Isaac tö iché ia:

—Be' e' sköwa ye' o'mik pattsèyö tö mokie be' dör ye' alà Esaú.

²² Ie' e' skéwa iyé o'mik as ipattsöitö. Isaac tö iché:

—Be' ttö e' dör Jacob ttö. Erë be' ulà e' dör Esaú ulà.

²³ Jacob ulà kö shamamaë wes ièl kibi ulà es, e' kueki Isaac kë éna iane buaë tö e' dör Jacob. Mik ie' er buaë chöketke ilà a, ²⁴ eta iska chakéneitö:

—¿Moki be' dör ye' alà Esaú?

Ie' iiüté:

—Tö, ye' dör Esaú.

²⁵ Iyé tö iché ia:

—A alà, iyiwak ttébö kanewébö e' mú ña katè as ye' er buaë chö be' a.

Ie' tö iyé tié ñies vino mé ia yé. Isaac chké, vino yé. ²⁶ E' ukuöki ta ichéitö ia:

—A alà, be' e' sköwa ye' o'mik ye' wöalattsö.

²⁷ Mik Jacob e' skéwa iyé wöalattsök, eta iyé tö idatsi' alattsé ta ier buaë ché ilà a ttè ikké wa:

“Tö, ipaalar wes ye' alà paalar es.

Ie' paalar buaë wes kañka kkö'nè Jehová tö e' alar è.

²⁸ As Skèköl tö be' a mò wöli mè kekraë be' dalikua ki.

As ie' tö be' dalikua kos e' wöu buaë as be' wa trigowö ta' taië ena vino ta' taië.

²⁹ Ká kuak'ki wakpa taië as e' dö be' kané mésopaie.

As ie' pa e' tulöwarak kuchè ki be' wörki be' dalöiök.

As be' mú dö be' èlpa wökirie.

As ie' pa e' tulöwa kuchè ki be' wörki be' dalöiök.

Wépa er sulu ché be' ki, esepa ki Skèköl er sulu ské chöraë.

Ñies wépa er buaë ché be' a, esepa a Skèköl er buaë ské chöraë.”

³⁰ Isaac er buaë chétke Jacob a ta Jacob míatke. E' bet ta Esaú tso' yèblök e' dene.

³¹ Ñies ie' tö chkè alé buaë, e' mí iwa iyé a ta ichéitö ia:

—A yéwö, dúla ttéyö e' alí katö. E' ukuöki ta be' er buaë chöke ye' a e' chö ña.

³² Isaac tö ichaké:

—¿Yi dör be'?

Ilà tö iiüté:

—Ye' dör Esaú be' alà kibi.

³³ Isaac tkinewa painéka taië ta ichéitö:

—E'ma ¿yi dare yèblök, e' wa chkè debitu ña? E' katéwayö sèraa kam be' dö e' yöki. E' a ye' er buaë chétke. Es ie' a ye' er buaë ché e' atetke.

³⁴ Mik Esaú tö ì ché iyé tö e' ttsé, eta ie' erianeka aneka taië ta ichéitö:

—A yéwö, ye' a er buaë chö ñies!

³⁵ Erë Isaac tö iiüté:

—Be' èl datke ye' kitö'uk e' a ye' er buaë chétke be' skéie.

³⁶ Esaú tö iiüté:

—Wée' ie' kiè Jacob. I' ta bötökicha iwambléitö ye' ta i' es. Be' iyi kéwö mekebö ye' a ye' dör be' alà kibi e' kueki, e' kéwö yé'tsa ye' ulà a ie' tö kuaë. I'ñe ta be' er

buaë chöke ye' a e' yéttsaitö ye' yöki. ¿Warma be' er buaë chöke ye' a e' kë ta'ia?

³⁷ Isaac tö iüté:

—Ittsö. Ye' tö ie' mékatke be' wökirie. Ye' tö be' aleripa kos e' métke ie' kanè mésopaie. Ñies ye' tö ichétke as chkewö ena vino dö ie' ulà a tajë. A alà, ¿ì memiia ye' tö be' a i' ta?

³⁸ Erë Esau tö ikí ché iyé a:

—A yéwö ¿be' er buaë chöke sa' a e' dör etkë? ¿Ye' a er buaë chö ñies! Eta Esau iëka tajë.

³⁹ Isaac tö iché ia:

“Be' serdaë wé mò wöli kë ta' tajë ese ska'. Eë be' dalikua kë wörpa buaë.

⁴⁰ Be' ñippöraë tabè wa o'ka ta iyyi kueki, e' mik be' serdaë.

Be' döraë be' èl kanè mésoie.

Erë mik be' ñippémi ie' ta,

eta be' e' yörattsä ie' ulà a.”

Jacob tkashkar Esau yöki

⁴¹ Isaac er buaë ché Jacob a Esau skéie. E' kueki Esau éna suluë Jacob arke. Ie' ibikeitsé: “Ye' yé duökewatke. Mik iduowa e' kéwö tka, eta ye' èl tterawayö.”

⁴² Mik Rebeca wa ijchenewa tö Esau tö iël bikeitsé ttëwa, eta Jacob tsuk patkéitö ta iché ia:

—A alà, ittsö. Be' èl Esau e' pablöke tö ie' be' tterawa. ⁴³ E' kueki ye' ttö ttsö. Be' tköshkar bet ye' aké kiè Labán serke Harán e' u a. ⁴⁴⁻⁴⁵ Be' e' tsuat ie' ska' ká tajë dö mik be' èl er buanene be' ki ena i sulu wamblébö e' chowane ie' éna eta. E' ukuöki ta ye' tö be' tsuk patkeraë, e' wa be' done. ¿Ye' kë ki ikiane tö ye' ala'r böl e' duöwa diwö etkë a!

⁴⁶ E' ukuöki ta Rebeca tö iché Isaac a:

—Esau alaköpa dör hititawak e'pa tö ye' shtriwétke tajë. Jacob senéwa alaköl ese ta, e' ta ye' mú duöwa.

28

¹ Eta Isaac tö Jacob kié ta ishke'wéitö ta ichéitö ia:

—Kë be' senukwa canaánwak ta. ² Be' yú be' duöchke kiè Betuel serke Padán-aram e' ska'. Eë be' senúwa be' nau Labán alà busipa e' eköl ta. ³ Skököl Diché Ta' Ýyi Ulitane Tsata as e' er buaë chö be' a. Ñies as ie' tö be' aleripa alöu tajë ká wa'ñe. ⁴ Ie' tö iyë'atbak Abraham a tö ká i' meraëitö ie'

a. E' ki se' serke shkal. As ie' er buaë chö be' a ena be' aleripa a wes ie' er buaë yé Abraham a es as ká i' dö a' ulà a.

⁵ Es Isaac tö Jacob patkémi Padán-aram. Jacob demi inau Labán ska'. Labán dör arameowak kiè Betuel, e' alà. Ie' dör Rebeca aké. Rebeca dör Jacob ena Esau e'pa mi.

Esau senéwa Mahalat ta

⁶ Esau wa ijchenewa tö Isaac er buaë ché Jacob a ñies tö ipatkémiitö ká kiè Padán-aram senukwa eë. Ñies ie' wa ijchenewa tö mik iyé er bua' ché Jacob a eta ichéitö ia:

—Kë be' senukwa canaánwak ta.

⁷ Ñies ie' wa ijchenewa tö Jacob mia ká kiè Padán-aram wes iyé ena imi tö iché ia es. ⁸ Es ie' éna iane tö iyé kë ki ikiane tö ie'pa serwa canaánwakpa ta. ⁹ E' kueki ie' mia alaköl skà yulök Ismael dör Abraham alà e' ska'. Eë ie' senéwa Ismael alà busi kiè Mahalat e' ta, e' dör Nebaiot kutà. Es alaköl ká tséwaitö eköl e' kë dör canaánwak wes imalepa es.

Jacob kabsué Betel

¹⁰ Eta Jacob e' yéttsä Beerseba michoë Harán. ¹¹ Ie' michoë wé katuine iki ta eë ikapere. Ak méwaitö wökir kataie, e' ki ie' kapöwa. ¹² Eë ie' kabsué. Ie' isuë tö klökata batsjë tkër iski ibata döka ká jai a. E' ki ie' isuë tö Skököl biyöchökwakpa shkoke wo'k wa'k. ¹³ Ñies ie' isuë tö Jehová dur ie' o'mik ta ichéitö ia: “Ye' dör Jehová. Ye' dör be' talà, Abraham, ena be' yé, Isaac, e'pa Kököl. Ká i' wé be' tär, e' meraëyö be' a ena be' aleripa a. ¹⁴ Ie'pa alördaë tajë wes ká po es. Ie'pa michoë senuk ká wa'ñe. Ye' er buaë chöraë ká ulitane wakpa a be' ena be' aleripa e'pa batamik. ¹⁵ Ye' tso' be' ta. Ye' tö be' kkö'neraë ká wa'ñe wé be' mir eë. Be' dörane ye' wa ká i' ki. Kë yö be' we'ikepa. Ttè kos méyö be' a, e' waweraëyö es.”

¹⁶ Mik Jacob tñ'neka, eta ie' ibikeitsé: “Moki Jehová tso' ká i' ki, e' kë jcher ye' wa.”

¹⁷ Tajë ie' suane ta ibikeitséitö: “Ká i' dör batse'r tajë. ¡Ië dör Skököl wé! ¡Ië dör ká jai wékkö!”

¹⁸ Bule es ta Jacob e' kékä bla'mi. Ak méwaitö iwökir kataie, e' kékaitö duékaatitö iwà kkachoie tö ká e' dör batse'r. Kiö téitö ak bata ki iwà kkachoie tö ká e' tso' Skököl

dalöioie. ¹⁹ Ká e' kiè mane'wéttsane ie' tò Betel* Kewe ta ká e' kiè Luz.

²⁰ Ee ie' tò itte mé Jehová a i' es: “Be' tso' ye' ta ena ye' kkö'né be' tò i' ye' mir eta, ena be' tò chké ena datsi' mé ye' a, ²¹ ñies ye' dene buaë ye' yé ska', e' kos wébö ye' a, e' ta be' klö'weraëyö ye' Këkölie. ²² Ák duékayö i', e' dör iwà kkachoie tò íe be' dalöierdaë. A Skëköl, ì kos mekebö ye' a, e' mú blatesö döká dabop ta e' tsá eyök meraneyö be' a.”

29

Jacob demi Labán ska'

¹ E' ukuöki ta, Jacob míá pë' serke diwö tskirke e' éka. ² Ee ie' tò di' tum biule sué et kañiká. E' pamik obeja daparke mañayök enuk ee di' e' yekerakitö e' kueki. Di' tum biule kkö ki ákkue bërie me'r et. ³ Iyiwak kkö'nukwakpa wöblanewatke tò as iyiwak ulitane daparka ee, e' ukuöki ta ákkue skeuke di' tum biule kkö ki as iyiwak di'yö. Iyiwak di'yane one ta ie'pa tò ikkö pabakéwane ákkue wa. ⁴ Jacob tò iyiwak kkö'nukwakpa a ichaké:

—A yamipa, ¿ká wé wakpa a' dör?

Ie'pa tò iiuté:

—Sa' dör Harán wakpa.

⁵ Ie' tò iská chakéne:

—¿A' wá wëm kiè Labán dör Nahor alà, e' suule?

Ie'pa tò iiuté:

—Tö, e' suule sa' wá.

⁶ Ie' tò ichaké:

—¿Is ie' tso'?

Ie'pa tò iiuté:

—Ie' tso' bua'. Isaú. Wì busi datse e' dör ie' alà kiè Raquel e'. Ie' datse iyé iyiwak wëttsë.

⁷ Ie' tò iché:

—Ká tso'ia ñiwe. Diwö tso'ia kakkeë iyiwak dapa'wowa ek tsini. Ì kueki a' kè tò di' mè ia ta iëmirak chkök.

⁸ Erë ie'pa tò iiuté:

—Kë sa' a e' wamblënuke. Sa' kawöta ipanuk. Mik obeja de seraa, eta sa' tò di' tum kkö ppekeka ta di' meke sa' tò iyiwak a.

⁹ Ie' ttöke ie'pa ta, e' dalewa Raquel debitu iyé iyiwak wëttsë, ie' dör iyé iyiwak

kkö'nukwak e' kueki. ¹⁰ Jacob tò Raquel sué inau iyiwak wëttsë, e' bet ie' tunemi di' kkö kéka ta iyiwak a di' méitö. ¹¹ E' ukuöki ta Raquel shké'wéitö wöalatséitö ta ie' iékaie ttsë'ne buaë kueki. ¹² Ie' tò iché ia: “Ye' dör Rebeca alà ena Labán nauyö.” E' bet ta Raquel tunemi ichök iyé a.

¹³ Mik Labán tò inauyök tté ttsé, eta bet itunemi iñaletsuk. Ipaklö'wéwaitö ta iwöalatséitö ta imítser iwa iu a. Ì kos tka Jacob ta e' pakéitö inau a. ¹⁴⁻¹⁷ Ta Labán tò iché ia: “Mokië be' dör ye' yami ekká.”

Jacob senéwá Lía ena Raquel ta

Labán alà busi böl, ikibi ék kiè Lía, itsirla ék kiè Raquel. Lía wöbla e' kè dör buaala* erë Raquel dör buaala wa'ñe.

Jacob sené Labán ska' dö si' et. E' ukuöki ta Labán tò iché ia:

—Be' dör ye' yami, erë be' kè kawöta kanëblök ye' a éme. Ichö ña ¿kos be' tò ye' ña'wëmi? ¹⁸ Jacob wöbatse Raquel wa, e' kueki ie' tò Labán iuté:

—Be' tò kawö mé ye' a senukwá Raquel ta, e' ta e' skéie ye' kanëblöke be' a döká duas kul.

¹⁹ Labán tò iiuté:

—Ye' a ta e' dör buaë. Be' je' a ye' tò imëmi buaë. Ye' kè éna imak o'ka a. Be' e' tsúat ye' ska'.

²⁰ Es Jacob kanëblë' döká duas kul Raquel dalërmik. Erë ie' ki Raquel kiane tajë, e' kueki kawö ekké e' ttséitö ká bërbër ë. ²¹ Mik duas kul tka, eta Jacob tò iché Labán a:

—Kawö yë'yö be' a, e' detke. Kawö mú ye' a senukwá be' alà busi Raquel ta.

²² Eta Labán tò sulitane a ishkeñé tò a' shkö ulabatsè e' kéwö tkö'uk. ²³ Erë katuine, e' shua Lía mí ie' wá Jacob a Raquel skéie ta Jacob kapé ie' ta. ²⁴ Labán tò ikané méso eka kiè Zilpá, e' me'tke Lía a ikané mésoie. ²⁵ Bule es bla'mi ta Jacob tò isuéwá tò e' dör Lía. Ie' míá Labán ska' ta ichéitö ia:

—¿Ì wamblë be' tò ye' ta? Ye' kanëblë be' a Raquel dalërmik. ¿Iök be' tò ye' kitö'wé es?

²⁶ Labán tò iiuté:

* **28:19** Betel: Hebreoie kiè e' wá kiane chë Skëköl wé.

* **29:14-17** Lía wöbla e' kè dör buaala: Hebreoie tté e' wá kè jcher se' wá bua'iewá. Isalema e' wá kiane chë Lía wöbla dör buaala.

—Íe sa' wöblar tö alà busi kibi ese serkewa kewei, e' itöki itsirla êk. ²⁷ Se' kawöta Lía ulabatsöke e' kewö tkö'uk döka ká kul. Mik kewö e' tka, eta ye' tö be' a Raquel meke ñies. Erë be' kawöta skà kanablökne ye' a duas kul Raquel dalërmik.

²⁸ E' dör buaë Jacob a. Mik Lía ulabatsè kewö e' diwö tka, eta Labán tö Raquel mé Jacob a alakölie ñies. ²⁹ Ñies ie' tö ikanè méso eka kiè Bilhá e' mé Raquel a ikanè mésoie. ³⁰ Es Jacob senéwa Raquel ta ñies. Erë ie' kawöta kanablökne skà Labán a döka duas kul, erë ie' éna idalër kibiie Lía tsata.

Jacob ala'r

³¹ Jehová tö isué tö Jacob kë kî Lía kiane bua'ie. E' kueki Lía a alà méitö. Erë Raquel kë döta' alàë. ³² Lía duneka alà kune ta ie' tö iché: “Ye' eriarke taië e' sué Jehová tö, e' kueki i'ñe ta ye' dalërdaë ye' wëm éna.” E' kueki ikiè mékaitö Rubén.†

³³ E' ukuöki ta ie' alà skà kune eköl ta ichéitö: “Ye' wëm kë tkine ye' kî e' sué Jehová tö e' kueki alà skà méitö ye' a.” E' kueki ikiè mékaitö Simeón.‡

³⁴ Ie' alà skà kéka ta ichéitö: “Ire' ye' ala'r deka mañal e' kueki ye' wëm éna ye' dalërmi kibiie.” E' kueki ikiè mékaitö Leví.§

³⁵ E' ukuöki ta ie' alà skà kéka ta ichéitö: “I'ñe ta ye' tö Jehová kikekeka.” E' kueki ikiè mékaitö Judá.* Eta ekkë ë ie' alà dë'.

30

Raquel ala'r

¹ Mik Raquel tö isué tö ie' kë dö alàë, eta ie' sibineka iël kî. Ie' tö iché iwëm a:

—Be' kë tö ye' a alà mè, e' ta ye' duörawa.

² Jacob uluneka ie' kî ta ichéitö ia:

—Ye' dör Skököl kalì, e' ma ye' a alà mermi be' a. Ie' wák tö be' méat kë dö alàë.

³ Ie' tö iiüté:

—Ittsö, ye' kanè méso kiè Bilhá, e' ta be' senú. Mik ie' alà kéka eta e' dör wes ye' alà es. Es ye' döraë alàë ie' batamik.

⁴ Es ie' tö ikanè méso Bilhá e' mé iwëm a alakölie, e' ta Jacob sené. ⁵ Ie' ta Jacob alà kéka. ⁶ Raquel tö iché: “Skököl tö ye' tsatké buaë. Ie' tö ye' ttö ttsé ta alà méitö ye' a wëm.” E' kueki ie' tö ikiè méka Dan.*

⁷ E' ukuöki ta Bilhá alà skà kune Jacob ta. ⁸ Raquel tö iché: “Ye' ñippé taië ye' ël ta eta ye' e' aléka iki.” E' kueki ikiè mékaitö Neftalí.†

⁹ Mik Lía tö isué tö ie' kë dë'ia alàë, eta ie' tö ikanè méso kiè Zilpá, e' mé Jacob a alakölie. ¹⁰ Zilpá alà kéka Jacob ta. ¹¹ Lía tö iché: “ÍEdaa ì mène ye' a!” E' kueki ilà kiè mékaitö Gad.‡

¹² E' ukuöki ta Zilpá alà skà kéka Jacob ta. ¹³ Lía tö iché: “ÍYe' ttsë'r buaë! Ire' alakölpa kos tö icheraë tö be' ttsë'r buaë.” E' kueki ilà kiè mékaitö Aser.§

¹⁴ Trigo wö alirke e' këska' ta Rubén mía kañika. Eë ie' tö kalwö kiè mandrágora* e' alí kué. E' bite iwa imì Lía a. Mik Raquel tö kalwö e' sué ta ichéitö Lía a:

—Be' we'ikéyö, kalwö debitü be' alà wa be' a, e' kakkümü ña.

¹⁵ Lía tö iiüté:

—¿Be' kë a wë' idir tö be' wa ye' wëm mítser? ¡Kíie ta be' éna kalwö debitü ye' alà wa ye' a, e' yaktsa ye' ulà a!

Erë Raquel tö iché ia:

—Kalwö e' skéie i'ñe nañewe ye' wëm patkekeyö be' ta kapök.

¹⁶ Katuirketke ta Jacob tso' kanablök e' debitü ta Lía mía iñaletsuk ta ichéitö ia:

—Ye' tö ye' alà mandrágora e' mé Raquel a, e' skéie be' kawöta kapök ye' ta i'ñe nañewe.

E' nañewe Jacob kapé ie' ta. ¹⁷ Eta Skököl tö Lía ttö ttsé ta iduneka ta ilà skà kune Jacob ta. Es ie' alà deka skël. ¹⁸ Lía tö iché: “Ye' tö ye' kanè méso mé ye' wëm a e' skéie Skököl ye' a alà i' mé.” E' kueki ilà kiè mékaitö Isacar.†

¹⁹ E' ukuöki ta Lía alà skà kéka Jacob ta, e' ta ideka teröl. ²⁰ Ie' iché: “Skököl tö ye' a ì buaë kakkümü. Ire' ye' ala'r de teröl. E' kueki

† 29:32 Rubén: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chë ye' eriane e' suéitö. ‡ 29:33 Simeón: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chë ittsök. § 29:34 Leví: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chë ñita. * 29:35 Judá: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chë Skököl kíkëkasö.

* 30:6 Dan: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chë Skököl tö s'tsátké buaë. † 30:8 Neftalí: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chë ñippök. ‡ 30:11 Gad: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chë kawö buaë mène. § 30:13 Aser: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chë ittsé'r buaë. * 30:14 mandrágora: Ká e' kewöska ta ie'pa tö ibikeitseke tö mandrágora wö katé alakölpa tö, e' ta e' tö ie'pa kímëmi dök alàë. † 30:18 Isacar: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chë ské.

ye' wëm éna ye' dalërdaë jaishet.” E' kueki ilà kiè mékãitö Zabulón.‡

²¹ Bata ekkë tã ie' alà skà kune alaköl. E' kiè mékãitö Dina. ²² Erë ñies Raquel kimé Skëköl tö. Ie' tö ala'r mé ia wës Raquel tö ikié ia es. ²³ Ie' dunekã tã ilà tsá kune kiè mékãitö José. Ie' tö iché: “Ye' jaëne' siarë e' yéttsã Skëköl tö ye' ki. ²⁴ Jehová mú tö ye' a alà kí mè ia eköl.” E' kueki ikiè mékãitö José.§

Jacob iyiwak alöne taië

²⁵ José kune e' ukuöki tã Jacob tö iché Labán a:

—Ye' ömine ye' kaska'. ²⁶ Ye' alakölpa ena ye' ala'r e'pa mú ye' a as imi'rak ye' tã. Ye' kanëblétke be' a ie'pa skéie. Be' wã ijcher buaë tö kos ye' kanëblé be' a.

²⁷ Erë Labán tö iüté:

—Be' we'ikèyö. Be' e' tsúatĩa senuk ye' ska'. Ye' tö itótké tö Jehová er buaë ché ye' a be' batamik. ²⁸ Ichö ña kos be' ki inuköl kiane be' kanè skéie, e'ma ekkë ye' be' patuëmi.

²⁹ Ie' tö iüté:

—Be' wã ijcher tö ye' kanëblé buaë be' a. Ñies ye' tö be' iyiwak kkö'né buaë be' a. ³⁰ Mik ye' dë'bitu be' ska', etã be' kë wã i ku' taië. I'ñe tã be' wã íyi tso' taië. Jehová er buaë ché be' a ye' kueki. Erë ¿mik ye' kanëblömi ye' wák a? Ye' wöché yamipaë.

³¹ Labán tö iskà ché ia:

—¿Kos be' ki ikiane tö be' patuèyö?

Ie' tö iüté:

—Be' kë tö ye' patauk. Erë ì chekeyö be' a e' iütö, e' tã ye' tö be' iyiwak kkö'nemi. ³² I'ñe ye' mi'ke be' iyiwak shushtök. Obeja kos dalolo ena chibo kos wöaule shkitshkit ö ulaula ese klö'wëkeyö ye' wák a e' patuöie. ³³ Mik be' de ye' iyiwak sauk tã eë be' isuëmi tö obeja dalolo ö chibo wöaule shkitshkit ö ulaula ese ë tso', e' tã be' wã ijcherwami tö ye' dör wëm yësyësë. E' kë dör es, e' tã be' wã ijcherdaë tö ye' tö be' iyiwak ekiblë.

³⁴ Labán tö iüté:

—Tö, buaë idir. Iüsö wës be' iché es.

³⁵ Erë e' diwö shã tã ie' mía ie' iyiwak shushtök. Ie' chibo kos tso' wöaule

skëkshkëk ö ulaula ese yéluritö. Ñies ie' obeja kos tso' dalolo ese yéluritö tã iméitö ila'r wëpa a kkö'nè. ³⁶ E' ukuöki tã iyiwak yélur ie' tö e' wëttsë ie' mía shkë dö kã mañat Jacob yöki. Etã Jacob kawötã Labán iyiwak malepa e' kkö'nuk.

³⁷ Erë Jacob tö kal kua'ki kua'ki dö mañalka e' ulà aki téé. Elka kiè álamö, skã kiè almendro, skã kiè castaño. Kal ulà kkuölit takla jchéloritö as iwër wöaule saruru skëkshkëk. ³⁸⁻³⁹ E' ukuöki tã kal ulà e' tuléwaitö wé iyiwak daparke di'yök e' wöshaë. Eë iyiwak wöbatsöke ñi wa. Iyiwak wöbatsöke ñi wa kal ulà ñe' wöshaë e' ala'rla kos tskirke wöaule skëkshkëk ö shkitshkit ö ulaula. ⁴⁰ Iyiwak tskirke wöaule e' kos dapa'wéitö bánet ie' wák a. Ese wë'ñe kos uyéwaitö Labán iyiwak kos wöaule ö dalolo ese a as itskir wöaule ö dalolo. Es ie' iyiwak alörke taië bánet, kë ku' Labán icha tã ñita.

⁴¹ Mik iyiwak bua'buwa ese wöbatsöke ñi wa, etã ie' tö kal ulà ñe' tuléwã wé iyiwak di'yöke eë. Es ie'pa tö kal ulà wöaule e' suë mik iwöbatsöke ñi wa e' dalewa. E' ala'rla tskirke kos e'pa dör wöaule. ⁴² Erë mik iyiwak sí po ese datse, etã ie' kë tö kal ñe' tuléwã. E' kueki iyiwak sí po ese ala'rla kos tskirke e' dör Labán icha. Erë wé bua'buwaë ese dör ie' icha. ⁴³ Es ie' de íyi blú taië. Obeja ena kanè mésopa wëpa ena alakölpa ñies kameio ena burro e' kos tso' ie' wã taië.

31

Jacob tkakshkar Labán yöki

¹ Erë Jacob tö ittsé tö Labán ala'r dulakölpa tö icheke: “Jacob tö se' yé íyi kos e' klö'wéwã, e' wa ie' e' blu'wé taië.” ² Ñies ie' tö isuë tö Labán kë tö ie' suëiã buaë wës kenet es. ³ Etã Jehová tö ie' a iché: “Be' yúne be' yépa kaska' wé be' yamipa tso' eë. Ye' michoë be' tã be' kkö'nuk.”

⁴ Jacob tö Raquel ena Lía tsuk patké dö wé ie' tso' obeja wëttsë eë ⁵ tã ichéitö ia:

—Ye' wã ijchenewã tö a' yé kë ki ye' kianeia wës kenet es. Erë ye' yé e' Këköl tso' ye' tã këkraë ye' kimuk. ⁶ A' wã ijcher buaë tö ye' kanëblé a' yé a moki. ⁷ Erë ie' tö ye' kitö'wé këkraë ye' kanè ské wa. Erë Skëköl kë wã ie' a ikéwö mène as ì sulu

‡ 30:20 Zabulón: Hebreoie s'kiè e' wã kiane chè kakmeule. § 30:24 José: Hebreoie s'kiè e' wã kiane chè ilè kímú.

wamblöitö ye' kī. ⁸ Mik ie' tö ye' a iché: “Ye' be' patueke iyiwak wöaule shkitshkit ese wa”, eta iyiwak ulitane pane wöaule shkitshkit ëme. Mik ie' tö ye' a iché: “Ye' be' patueke iyiwak wöaule shkëkshëk ese wa”, eta iyiwak ulitane pane wöaule shkëkshëk ëme. ⁹ Es Skëköl tö a' yë iyiwak yë'lur mè ye' a.

¹⁰ “Iyiwak wöbatsöke ñi wa e' kéwö ska' ta ye' kabsuë tö iyiwak wë'ñe wöbatsöke iláki wa, e' kōs wák dör wöaule shkëkshëk ena shkitshkit ena ulaula. ¹¹ Kabsuë e' a, Skëköl biyöchökwak ye' chaké ye' kiè wa ta ye' iüté: ‘¿I?’ ¹² Ie' ye' a iché: ‘Isaú bua'ie ta be' isueraë tö iyiwak wë'ñe wöbatsöke iláki wa, e' kōs dör wöaule shkëkshëk ena shkitshkit ena ulaula. Ì sulu kōs wamblé Labán tö be' kī, e' suéyö, e' kuekī ye' tö iwé es. ¹³ Ye' dör Këköl dë'bitu be' wörki ká kiè Betel eë e'. Eë be' tö ák du'kaat ye' dalöioie. Eë be' tö kawö me' ye' a. Be' e' kōka bet, be' e' yöttsa ká i' a. Be' yüne wé be' kune eë.’ ”

¹⁴ Eta Raquel ena Lía e'pa tö iüté:

—Kë sa' a sa' yë daliukuö ta'ia. ¹⁵ Ñies sa' sué sa' yë tö suluë wës o'ka es. Kīie ta sa' wato'ttsaitö be' a, sa' ské klöo'itö buaë e' ewéwaitö yës. ¹⁶ E' ma kōs Skëköl tö iyi yë'lur sa' yë ulá a, e' dör sa' icha ena sa' ala'r icha. E' kuekī i kōs ché Skëköl tö be' a e' iütö.

Jacob e' yëttsa Padán-aram

¹⁷⁻¹⁸ E' ukuöki ta Jacob tö ila'r ena ilakölpa e'pa ké e' tkökka kameio kī. Ie' iyiwak kōs ena ie' iyi kōs dë' ie' ulá a Padán-aram ikanë skéie, e' patkemiitö keweie ie' yöki. Eta ie' e' yëttsa micho iyë Isaac ska' Canaán. ¹⁹ Labán mía ká bánet ioveja köyök tök, e' dalewa ie' wá iyi diököl tso' dalöie e' kōs bléwami Raquel tö. ²⁰ Jacob kë wá iyëne Labán a tö ie' mi'keä. Es ie' tö ikité buaë. ²¹ Ie' tkashkar. İyi tso' ie' wá e' kōs wëttsë. Bet ta ie' tkattsa di' kiè Éufrates, e' wishet. Eë ta ie' micho ká kiè Galaad e' ká köwö kī.

Labán tö Jacob tötié

²² Jacob bakshkar e' kī ká de mañat, eta Labán wá ijchenewa tö ie' bakshkar. ²³ Eta ie' mía itöki iyamipa ta. Ká de kul ta ie' tö ikué Galaad ká köwö kī. ²⁴ E' nañewe Labán kabsuë tö Skëköl de ie' wörki ta ichéitö ia:

“Ye' ttö ttsö. Kë be' kàne ttök Jacob ta kësik wa.”

²⁵ Ie' de wé Jacob úla tulur Galaad ká köwö kī eë. Eë ie' ena iyamipa, e'pa tö iúla tuléka kapowaie ñies. ²⁶ Ie' tö iché Jacob a:

—¿Ì wamblé be' tö i' es? ¿Iök be' tö ye' kitö'wé i' es? Be' wá ye' alá busipa bitetser wës ñippökwakpa tö s'tsëmi es. ²⁷ ¿Ì kuekī be' ye' kitö'wé? Be' tkashkar akir ye' yöki. Be' e' biyö chöpa ye' a, e' ma kawö buaë tkö'wé ye' tö a' wëttsë tsëne buaë wa, ma' ma kicha ta' ese wa ena sabak blar buaë ese wa. ²⁸ Kë be' wá kawö méne ye' a ena ye' ala'r busipa ena ye' duöchkepa e'pa a as sa' e' chöat ñi a. Be' tö iwamblé wës pé' suluë es. ²⁹ Ye' wá diché tso' a' ulitane tsaiioie buaë, erë enia nañewe be' yë e' Këköl tö ye' a iché: ‘Ye' ttö ttsö. Kë be' kàne ttök Jacob ta kësik wa.’ ³⁰ Be' mitkene be' yë u a wës be' kī ikiane taië es, eta ¿lie be' tö ye' wá iyi diököl tso' dalöie e' ekiblé?

³¹ Eta Jacob tö iüté:

—Ye' suane be' yöki. Ye' ibikeits dö' be' ye' yöki be' ala'r busipa yëttsane er sulu wa.

³² Yi wá be' iyi diököl tso' dalöie e' tso', e' ta as e' wák duöwá. Se' yamipa kōs tso' íe se' sauk, e'pa wörki be' yú be' iyi yulök. E' kuébö, e' ta itsúmi.

Erë ie' kë wá ijcher tö Raquel tö iyë iyi diököl e' blé'wabitu.

³³ Eta Labán tkawá Jacob úla a ie' iyi yulök. E' ukuöki ta ie' tkawá Lía úla a. Ñies Lía ena Raquel kanë mësopa böi e'pa úla shuyuléitö. Erë kë ie' wá ikune. Ie' e' yëttsa Lía úla a mía Raquel úla shuyulök.

³⁴ E' dalewa Raquel tö iyë iyi diököl bléwa kameio tsikkuö dikia ta ie' wák e' tkéka ibata kī. Labán tö ie' úla ulitane shuyulé erë kë iwá ikune yës. ³⁵ Raquel tö iché ia:

—A yëwö, kë be' ulunuk ye' kī. Ye' e' kōkami be' wörki, erë ye' duöke sik dué wá.

Labán tö ie' iyi diököl yulé taië. Erë kë ie' wá ikune. ³⁶ E' kuekī Jacob uluneka taië ta ichéitö Labán a:

—¿Ì sulu wambléyö be' kī, e' kuekī be' ye' tötié dö íe? ³⁷ Be' tö ye' iyi kōs e' shuyulé ta ¿be', i kuébö? E' tuló íe se' yamipa wörki as ie'pa tö ichö tö yi ttë dör mokie, be' ö ye'. ³⁸ Ye' kanéblé' be' a duas dōka dabom böyök (20), e' dalewa ta be' chibo ena be'

obeja e' kōs tskirke bua'buāē. Be' iyiwak bobokpa kē tkēulettsa yēs. Ñies kē ye' wā be' obeja pupula ē kataulewa. ³⁹ Namu tō be' iyiwak ttēwa, e' tā kē ye' wā inū dē'bitū. E' nuī pato' ye' tō be' a. Ñiwe ö nañewe be' iyiwak ekiblélur akblökwakpa tō, e' patauk be' tō ye' ka'. ⁴⁰ Ñiwe ye' tteke kaba tō. Nañewe tā ye' tteke kase tō. Kē ye' kapowa buaē. ⁴¹ Ye' kanēblē' be' a duas dabom böyök (20) etā es ye' bak weinuk kēkraē. Ye' kanēblē' duas dabom eyök kī tkēl (14) be' alā busipa dalērmik. E' ukuökī tā ye' skā kanēblē' duas teröl be' iyiwak kuēkī, erē be' bak ye' kitō'uk kēkraē ye' kanē skē wa. ⁴² Abraham ena ye' yē Isaac e'pa Kēköl kē kupa ye' tā, e'ma be' ye' patkē'bitū ulā wöchka. Erē Skēköl tō isuē tō ye' siarla, e' kanēblē' taiē, e' kuēkī ie' tō be' wöuñē eni nañewe.

Jacob ena Labán e'pa kawō mé ñi a

⁴³ Etā Labán tō Jacob iutē:

—Be' alakōlpa dör ye' alā busipa. Be' ala'r dör ye' duöchkepa. Obeja kōs e' dör ye' icha. Ì kōs suébō iē, e' dör ye' icha ē. ¿Wes ye' a ye' alā busipa ena ye' duöchkepa e'pa ormi? ⁴⁴ E' kuēkī be' shkō. Mishka kawō muk ñi a. Es se' wā ijcherdaē tō wes se' kawōtā ñi dalöiök.

⁴⁵ Eē tā Jacob tō ák duéka ek ie'pa kawō muke ñi a e' wā kkachioie. ⁴⁶ Ie' tō iché iyamipa a:

—Ák dapa'ú iē.

Ie'pa ulitane tō ák dapa'wé tā ichkérak ák dapaule e' o'mik. ⁴⁷ Etā Labán tō ká e' kié méka iwák ttō wa “Jegar Sahadutá”. Ñies Jacob tō ikié méka iwák ttō wa “Galaad.”*

⁴⁸ Labán tō iché:

—Iñe ák ikkē dapa'wéatsö kawō mésö ñi a e' wā kkachioie.

E' kuēkī Jacob tō ká e' kié méka es. ⁴⁹ Ká e' kine ñies Mispá, wā dör tō Labán tō iché:

—Mik kē se' ñi suneia, etā as Jehová tō se' saú tō wes se' ñi wamblöke. ⁵⁰ Be' tō ye' ala'r busipa we'iké ö be' senéwa alakōlpa kuā'kī tā, e' tā e' sueraē Skēköl tō. Erē kē yi ku' e' sauk chēne ye' a, erē Skēköl wák tō isueraē.

⁵¹ Etā Labán tō ikí ché Jacob a:

—Ák dur i' ena ák dapaule i' e' dapa'wéyö se' bōl shushaē. ⁵² Ák dur i' ena ák dapaule i' e' dör se' bōl a iwā kkachioie tō iē ē se' kawōtā dōkwa. Kē ye' tkōpami be' kker ñippök be' tā. Ñies kē be' tkōpami ye' kker ñippök ye' tā. ⁵³ Abraham dör be' duöchke ena Nahor dör ye' duöchke, e'pa Kēköl eköl ē, as e' tō se' shulō.

Etā Jacob tō kawō mé mokiē Labán a Skēköl dalöieke iyē Isaac tō e' wörki. ⁵⁴ E' ukuökī tā ie' tō iyiwak jché ña'wé Skēköl dalöioie eē. Ie' tō iyamipa kié chkök. Ie'pa ulitane chké tā ikaperö eē.

⁵⁵ Bule es bla'mi tā Labán tō iduöchkepa ena ila'r busipa e'pa wöalattsé e' choat ie'pa a. Ie' tō iché iarak: a' mú kawō tkō buaē kēkraē. E' ukuökī tā imichone ikaska'.

32

Jacob tō Esau ma'wé er bua'wé

¹ E' ukuökī tā Jacob mir ē wé imírö eē. Ñala kī Skēköl biyöchökwakpa de ie' ska'. ² Mik e'pa suéitö, etā ichéitö: “I'pa dör Skēköl ñippökwa.” E' kuēkī ie' tō ká e' kié méka Mahanaim.*

³ Etā ie' tō ikané mésopa patkēmi biyö muk ie' el Esau a tō ie' datse. Ie' el serke ká kié Seír atē Edom eē. ⁴ Ie' tō ichémi ikané mésopa a: “A' tō ichö ye' el a: ‘Be' el Jacob datse be' wōkī be' kané mésoie. Ie' tō ichébitū be' a: Duas ikkē kōs ye' sené Labán ska'. ⁵ Ye' wā baka tso' ena obeja tso' ena burro tso' taiē. Ñies kané mésopa tso' ye' wā taiē wēpa ena alakōlpa. Be' dör ye' kēkēpa. Be' a ttē i' patkēmiyö as be' tō ye' kiōwā er bua'wa.’”

⁶ Mik ibiyö wakpa dene, etā ie' a ichéitö:

—Sa' dare be' el ska', e' wák datse bet be' shkē'uk. Etā ie' wā wēpa datse e' tā dōka cien tkéyök (400).

⁷ Mik e' ttséitö, etā taiē ie' suane. Taiē ie' kabikeitséka wes ye' e' ùmi. E' kuēkī ie' tō iyamipa ena ikané mésopa ena iobeja ena ibaka ena ikameio e' kōs blabatsélor bōl tsiní. ⁸ Ie' ibikeitsé tō isalema ye' el ñippömi ek tsiní tā, e' dalewa iék tsiní tkōshkarmirak. E' kuēkī ie' iblabatsélor es. ⁹ E' ukuökī tā ie' tō iché Skēköl a: “A Jehová, be' dör ye' talá

* **31:47** Galaad: Ká e' kié dör böt erē iwā kiane chē ñies. E' dör ák dapaule kawō mēne e' wā kkachioie. * **32:2** Mahanaim: Hebreoie ká kié e' wā kiane chē ñippökwa bōltēpa.

Abraham ena ye' yě Isaac e'pa Këköl. Be' ye' a iyë': 'be' yúne be' yamipa ska', etā ye' tō be' kimeræ as be' kawō tkō buaë.' ¹⁰ Be' er bua' ché ye' a. Be' kě wā ye' meatule bērbēr ě. Warma e' kě dōr ye' siarla e' a. Ye' bakmi di' Jordán wī a kě wā ì tā', e' kēwō ska' tā ye' wā shko kéli ě dami. Erē j'ñe tā ye' wōché tajē iyiwakie ena se'ie blabutsule bōl tsiní. ¹¹ Be' we'ikèyō, ye' tsatkō ye' ěl Esaú e' ulā a. Ye' suane ie' yōkī dō' ie' datse ñippōk ye' tā; ñies dō' ye' alakōlpa ena ye' ala'rla e'pa kōs ewēwa ie' tō. ¹² Be' tō ye' a iyë' atbak yēsēsē tō be' tō ye' kimeræ as ye' kawō tkō buaë. Ñies be' tō iyë' tō ye' aleripa alōrdaë tajē wēs dayē tséwō kě shtarṭa' es."

¹³ E' nañewe ie' kapére ee. Iyiwak tso' ie' ta ee e' shushté ie' tō kakmè ie' ěl a. ¹⁴ Ikkē shutshté ie' tō: chibo alaki dōka cien böyök (200); chibo wē'ñe dōka dabom böyök (20); obeja alaki dōka cien böyök (200); obeja wē'ñe dōka dabom böyök (20); ¹⁵ kameio alaki pane ñikōl ilā tā, ese dōka dabom mañayōk (30); baka alaki dōka dabom tkēyōk (40); baka wē'ñe pupula dōka dabop (10); burro alaki dōka dabom böyök (20); burro wē'ñe dōka dabop (10). ¹⁶ E' ukuōkī tā iyiwak ekkē kōs tuléitō ikanè mēsopa a iwakmik iwakmik ulawa ulawa tā ichéitō iarak:

—A' yú ye' yōkī kewe. Ká ulat múat iyiwak a ulat ulat as kě iwōiērwa ñita.

¹⁷ Etā kanè méso kewe patkémiiṭō e' a ichéitō:

—Mik be' tō ye' ěl kué tā ie' tō be' chaké: "¿Yi be' wōkir? ¿Wé be' mīcho? ¿Sēkkē dōr yi iyiwak?" ¹⁸ etā iūtō: "A kēkēpa, iyiwak i' kōs e' kak patké be' kanè méso Jacob tō be' a. Ie' wák datse sa' itōkī."

¹⁹ E' sū ikanè mēsopa malepa patkémiiṭō iyiwak wēttsē, e'pa a ichémiiṭō ñies:

—Mik a' tō Esaú kué, etā ichō iā es ě. ²⁰ Kě a' éna ichōkwa chē iā: "A kēkēpa, be' kanè méso Jacob e' datse sa' itōkī."

Ie' tō ibikeitsé: "Iyiwak patkémiiṭō keweie ye' ěl a e' dōr as ie' er buarne ye' kī. E' ukuōkī tā ye' wák tō isuēmi. Es ie' tō ye' kiēwami er bua' wa." ²¹ Es iyiwak kak patkémiiṭō keweie ie' yōkī. Erē ie' wák e' tséat kapōkrō ie' ulā a.

Jacob ñippé kapa wa Skëköl ta

²²⁻²³ E' nañewe Jacob e' kēka. Ie' tō ilakōlpa bōl ena e'pa kanè mēsopa bōl ena ila'r dōka dabom eyök kī ekōl e'pa kōs dapa'wéitō tā iuyōktsa kē di' Jaboc wishet ñies ì kōs tso' iwa ekkē uyéttsaitō. ²⁴ Ie' e' tséat ekōl. Ee tā wēm de ekōl ie' ska' tā ie'pa ñippé kapa wa darērē dō ká ñine etā. ²⁵ Erē wēm e' tō isué tō kě ie' e' alōpaka Jacob kī. E' kuēkī ie' tō itēwa itu' wōiērkwā e' kī tā itu' wōyēnettsa.

²⁶ Etā wēm ñe' tō iché ie' a:

—Ká ñirkewatke e' kuēkī ye' ōwa.

Ie' tō iūté:

—Kě be' tō ye' a kawō bua' mē, etā kě ye' tō be' epamine.

²⁷ Wēm tō ie' a ichaké:

—¿Ima be' kiè?

Ie' tō iūté:

—Ye' kiè Jacob.

²⁸ Wēm tō iché iā:

—Kě be' kièia Jacob. Be' kirdaë Israel.† Be' ñippé Skëköl tā ñies s'ditsō tā etā ì kiane be' kī e' de be' ulā a, e' kuēkī be' kiè mékayō es.

²⁹ Jacob tō ie' a ichaké:

—Ichō ña, ¿ima be' kiè?

Ie' iūté:

—¿Iōk be' kī ye' kiè kiane jchenuk?

Ee tā wēm ñe' er bua' ché ie' a. ³⁰ Ie' tō ká e' kiè méka Penuel.‡ Ie' tō iché: "Erē ye' tō Skëköl wák suéwā ye' wōbla wa, erē kě ye' du'wa." E' kuēkī ká e' kiè mékaitō es.

³¹ Mik ie' tkōkemitke Penuel, etā diwō tskine. Erē ie' tu' wōyēnettsa, e' kuēkī ie' shkōrami shaotshaot. ³² Ie' tēnewā itu'kicha kī, e' kuēkī dō ikkē tā ie' aleripa kōs kě tō iyiwak tu'kicha kateta'.

33

Esaú er buanene Jacob kī

¹ Mik Jacob tō isué tō ie' ěl datse ena wēpa tajē datse ie' wā dōka cien tkēyōk (400), etā ie' tō ila'rla blabatsé. E'pa méitō Lía a ena Raquel a ena e'pa kanè mēsopa bōl a.

² Kanè mēsopa bōl e'pa patkémiiṭō keweie ila'r tā. E' ukuōkī tā ie' tō Lía ena ila'r patkēmi. Bata ekkē Raquel ena ilā José e'pa patkémiiṭō. ³ Etā ie' wák tkami kewe ie'pa yōkī. Ie' mirwā ie' ěl wōrkī e' dalewa ie'

† 32:28 Israel: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chē ñippé Skëköl tā. ‡ 32:30 Penuel: Hebreoie ká kiè e' wà kiane chē Skëköl wō.

wöemi dō iski es iwööm̄ir dōka kuktökicha (7 veces). Es ie' demi tsinet iël wörki. ⁴ Etā Esaū tunebitū ie' wōki, tā ipaklō'wēwaitō ikuli' a tā iwōalattsēitō tā iérak ñita. ⁵ E' ukuōki tā Esaū tō Jacob alakōlpa ena ila'rla e'pa sué tā ichakéitō ia:

—¿Wikkēpa dör yi?

Jacob tō iüté:

—A kēkēpa, Skēkōl tō ala'rla wikkēpa mé ye' a.

⁶ Etā ilakōlpa kanè mēsopa e'pa de ila'rlaē tā iwō éwarak dō iski. ⁷ E' ukuōki tā Líā de ila'rē tā ie'pa wōéwa iski ñies. Bata ekkē tā Raquel de ilà José tā etā ie'pa wōéwa dō iski ñies. ⁸ E' bet tā Esaū tō ie' a ichaké:

—Iyiwak kuéyō ñalā ki ulawa ulawa ¿iie e' dör?

Ie' iüté:

—E' dör as be' er buarne ye' ki.

⁹ Esaū tō iüté:

—Au, kē be' tkinuk ye' ki. Ye' wā itso' tajē. E' tsúat be' wák tō.

¹⁰ Erē Jacob tō iskà ché ia:

—Au, kē be' tō ye' ttè watöktsa. Be' er buanene ye' ki e' tā iyi kakmekeyō be' a e' klō'ú. Be' tō ye' kiéwa buaē. Be' suéneyō e' dör buaē ye' a wēs Skēkōl wák suéyō es.

¹¹ Tajē Skēkōl tō ye' blu'wé. Kē i kianeia ye' ki. E' kuēki ye' be' pablè tō iyi kakméyō be' a e' tsú ye' ulā a.

Jacob tō iyiwak watké ia tajē, e' kēkēpa iël Esaū tō iyiwak tsé iulā a. ¹² Esaū tō iché ia:

—E' ma mishka ñita. Ye' mi'ke kewe.

¹³ Erē Jacob tō iüté:

—A kēkēpa. Be' wā ijcher bua' tō ye' ala'rla iā tsitsirla. Ñies obeja ena baka tso' alāe e' bikeitséyō dō' ishtrirwā tā iduölurmi sēkka ká etkēme. ¹⁴ Ye' a tā buaē idir tō be' yu'tke kewe, etā wē' ye' do be' itōki enaena wēs ye' iyiwak ena ye' ala'rla shkōmir es. Es ye' mir ie'pa tā dō be' serke Seír ee.

¹⁵ Etā Esaū tō iüté:

—E' ma buaē idir. Kawō mú ña ye' kanè mēsopa wēlepa mukat be' a be' kimoie.

Erē Jacob tō iüté:

—Au, ¿iök be' e' we'ikō ye' wā ekkē chökle?

¹⁶ E' ē diwō tā Esaū míane Seír iyamipa tā. ¹⁷ Erē Jacob míā ká kiè Sucot* ee. Eē ie' u yué iwák a. Ñies iyiwak wé chali'wēitō. E' kuēki ká e' kiè mékaitō Sucot.

¹⁸ Es Jacob manétat Padán-aram dō Canaán. Ie' dettsa buaē. Ie' sené ká kiè Siquem, e' wōsha. ¹⁹ Wé ie' tō ká yué e' tuéttsa ie' tō. E' ské dör inukōl wōmule dōka cien eyök (100). Hamor dör Siquem yé, e' ala'r tō ká watué Jacob a. ²⁰ Ká e' a Jacob tō ák kataté et ka'ie iyiwak jchoie Skēkōl dalöioie. E' kiè mékaitō El-elohé-israel.†

34

Dina dalösewéwa Siquem tō

¹ Jacob alà busi Líā tā kiè Dina, ká et tā e' míā ká e' wakpa busipa pakök. ² Etā Hamor e' dör heveowak e' dör ká e' wōkir, e' aladulakōl kiè Siquem e' tō Dina sué. Etā ie' tō iklō'wéwa tā isenékā itā kēsik wa. ³ Erē ie' wōbatse Dina wa tajē tā ipabléitō tajē. ⁴ Etā ie' tō iché iyé a:

—A yéwō, be' yú kēkēpa Jacob ska' ilà busi kiöktsa ye' a as ye' serwā ie' tā.

⁵ Ì sulu wamblé Siquem tō Dina tā e' jchenewa Jacob wā. Erē ie' aladulakōlpa tso' kañikā iyiwak kanéuk, e' kuēki ie' kē wā iyēne ie'pa a. ⁶ E' dalewa Hamor dör Siquem yé e' míā Jacob ska' ttök ie' tā.

⁷ Mik Jacob aladulakōlpa dene u a, etā ì wamblēne Dina tā e' jchenewa ie'pa wā. E' tō ie'pa uluwéka tajē. Siquem senékā Jacob alà busi tā e' dör iyi sulué Israel aleripa a. E' kē kawō tā' wamblé es. ⁸ Erē Hamor tté ie'pa tā, tā ichéitō ia:

—Ye' aladulakōl Siquem, e' wōbatse tajē a' kutā wa. A' we'ikèyō kawō mú ie' a senukwā ie' tā. ⁹ Es a' yörmi sa' yamipaiē. Es sa' serwami a' alà busipa tā. Ñies a' serwami sa' alà busipa tā. ¹⁰ A' e' tsúat senuk sa' shuā. A' senú sa' ká a wé a' ki ikiane ee. A' tō iyi wataú ena iyi taú. A' tō ká taú. Kē yi tō a' wōklō'wēpa.

¹¹ Ñies Siquem tté Dina yé tā ena ikēpa tā, etā ichéitō ia:

—Ye' a' pablè tō ye' ttè klō'ú. Ye' tō a' a iyi kakmeraē kos a' ki ikiane ekkē. ¹² Kos

* **33:17** Sucot: Hebreoie ká kiè e' wà kiane chē u yöule chalichali. † **33:20** El-elohé-Israel: Hebreoie kiè e' wà kiane chē Israel Kēkōl diché tā' tajē. * **34:12** iské: E' kēwō ska' tā ie'pa wōblar tō ilà busipa watuēke inuāki a.

iské* dör e' tsata a' tö ye' a ikí kié, e' ta ekké meraëyö a' a. E' kë kī ye' tkine. Ye' tö iyi meraë tajë a' a, erë kawö mú ye' a senukwa be' kutà ta.

¹³ Erë Siquem tö ie'pa kutà dalösewéwa, e' kuekī ie'pa tö ie' ena iyë iutë kachè wa.

¹⁴ Ie'pa tö iché ia:

—Kë sa' a sa' kutà menuk wëpa kë tottola kkuölitla tëule tsir, esepa a. E' dör suluë sa' a jaë tajë. ¹⁵ Es ë sa' tö a' iutëmi. A' wëpa kos tottola kkuölitl téé tsir wës sa' es, e' ta sa' tö a' ttö iutëmi. ¹⁶ Es a' serwami sa' alà busipa ta. Nies sa' serwami a' alà busipa ta. Es sa' sermi a' ta ñita wës ká etkë wakpa es. ¹⁷ Erë kë a' wa a' tottola kkuölitla tëne wës sa' tö iché a' a es, e' ta sa' míyalne ká i' kī. Sa' kutà mítserne sa' wa.

¹⁸ Eta Hamor ena ilà Siquem e'pa a imène buaë. ¹⁹ Tajë duladula e' kī Jacob alà busi kiane, e' kuekī bet iwéitö wës ie'pa tö iché es. Ie' dalö tajë iyë ská imalepa tsata. ²⁰ E' kuekī ie' míā iyë ta ká kköiëule e' wékkö a. Eë ká e' wakpa ñi dapa'uke ttè shuloie. Eë Siquem ena iyë míā ttök iká wakpa ta. Ta ichéitö iarak:

²¹ —Pë' debitū ië er buaë se' ta. Ie'pa de senuk se' ta, iyi tauk ena iyi watauk se' shua. Ká tso' wë' ie'pa a. Se' serwami ie'pa alà busipa ta. Nies ie'pa serwami se' ichapa ta. ²² Eta as se' dö ká etkë wakpaie ie'pa ta ñita, eta s'kawöta iuk wës ie'pa tö iché es. Ie'pa tö iché tö se' wëpa ulitane kawöta itóttola kkuölitla tök tsir wës ie'pa wöblane iuk es. ²³ Eta kos ie'pa wa iyiwak tso', i tso' e' döraë se' icha. Sö ichö ie'pa a tö. Eta es ie'pa e' tsukeat senuk se' shua.

²⁴ Eta wëpa tso' ká e' kī kibinetke, e'pa ulitane a buaë idir. Eta ie'pa kos tottola kkuölitla télor tsir.

²⁵ E' ukuökī bökkī es ta mik e' dalërkeia tajë kë wa ie'pa e' tsatkër, eta Jacob aladulakölpä dör Dina akëpa kiè Simeón ena Leví, e'pa míyal Siquem, eta ká e' wakpa wëpa télurdakitö seraa tabè wa. ²⁶ Es ie'pa tö Hamor ena ilà Siquem e'pa ttéwa tabè wa. Ie'pa tö ikutà yéttsa Siquem u a ta imíyal. ²⁷ Ká e' wëpa ttélur seraa. E' ukuökī ta Jacob aladulakölpä malepa debitū ta iyi kos tso' ká e' kī e' tsémirakitö. ²⁸ Es ie'pa wa

obeja ena baka ena burro ena iyi kos tso' ká kköiëulewa e' a, nies i kos tso' kañika e' mítser. ²⁹ Nies iyi tso' kos u a, e' mítser ie'pa wa seraa. Ala'rla kos ena alakölpä kos e'pa klö'wélur ie'pa tö ie'pa kanè mésopaie.

³⁰ Eta Jacob tö iché Simeón ena Leví a:

—A' tö se' tsaié. A' kuekī ká i' wakpa e' dör canaánwak ena fereseowak e'pa ulurdaë se' kī tajë. Ie'pa ñi dapa'uraë ñippök se' ta. Kë se' wa ñippökwakpa ta' tajë, e' kuekī ie'pa e' alöraká se' kī. Ye' ena ye' yamipa kos ttelurdaë ie'pa tö.

³¹ Erë ie'pa tö iutë:

—¿Ima ie'pa erbikö tö ie'pa wa sa' kutà mi'mitser wës alakölpä sulusi es?

35

Skököl er buaë ché Jacob a Betel

¹ E' ukuökī ta Skököl tö iché Jacob a: “Be' yú senuk Betel. Eë ák katató ka'ie ye' dör be' Këköl e' kkayë' be' a mik be' bakshkar Esaú yöki eta, e' dalöioie.” ² Eta Jacob tö iché iyamipa a ena kos itso'rak ie' ta, e'pa a nies:

—Íyi diököl tso' a' wa dalöie, ese kos tulöttsa bet. A' kuö ta a' datsi' mane'úlor. ³ Mishkarak bet Betel. Eë ye' tö ák katateke et ka'ie iyiwak jchoie Skököl dalöioie. Ie' tö ye' kime' mik ye' bak erianuk tajë eta. Ie' tö ye' kköna' kos ye' káka're ekkë.

⁴ E' bet ta iyi diököl tso' ie'pa wa dalöie ese tulérakitö Jacob a. Nies ikukuöio kos, e' tulérakitö Jacob a. E' kos wötéluritö kós klö ter tsinet Siquem e' dikia. ⁵ Eta ie'pa e' yélur. Erë ká tso' tsinet tsinet e' wakpa kos suawéka tajë Skököl tö, e' kuekī e'pa kë wa ie'pa töiëne.

⁶ Eta Jacob ena iyamipa kos demi ká kiè Luz atë Canaán. Ká e' kiè nies Betel. ⁷ Eta eë ák katatéitö et ka'ie iyiwak jchoie Skököl dalöioie. Eë Skököl e' kkayë' ie' a mik ie' bakshkar iël yöki eta. E' kuekī ák katatéitö e' kiè mékaitö El-Betel.* ⁸ E' ukuökī ta ká e' a Rebeca kkö'nukwak bak kiè Débora, e' blënewa ta inú bléwarakitö kós klö ter eë e' dikia. Kal e' ter ká kiè Betel e' o'mik. Jacob tö ká e' kiè méka “Ië kéli”.

⁹⁻¹⁰ Mik Jacob biteane Padán-aram dene Canaán, eta Skököl e' kkachéne etökichane ie' a. Eta Skököl er buaë ché ie' a i' es:

* **35:7** El-Betel: Hebreoie kiè e' wà kiane ché Skököl tso' Betel.

“Be' kiè Jacob,
erë be' kë kièia es.
I'ñe ta be' kiè mékayö Israel.”

Skëköl tö ie' kiè mane'wéttsa, ¹¹ e' ukuöki
ta ichéitö ia:

“Ye' dör Skëköl Diché Tā' Íyi Ulitane Tsata e';
Be' ala'r ena be' aleripa alönú taië.

Be' aleripa alördaë taië,
e'pa dōraë ká taië wakpaie.

Ñies ie'pa shua blu'pa dōraë.

¹² Ká me'bakyö Abraham a ena Isaac a,
e' méyö be' a ñies be' aleripa a.”

¹³ Mik Skëköl tté one Jacob ta, ta imía.

¹⁴ Ee Jacob ák duéka ek sè sù. Ák e' ki ie'
tö kiö ena vino té iwà kkachöie tö e' dör
batse'r Skëköl a. ¹⁵ Ká e' kiè mékaitö Betel.

Raquel blënewa

¹⁶ E' ukuöki ta ie'pa e' yélur Betel míyal
Efrata. Kam ie'pa dömi Efrata e' tso'ia
elkeë, etā Raquel alà kurketke e' diwö de. E'
tö Raquel kiri'wéwa taië erë kë iwà kur yës.

¹⁷ Ie' tso'tke suluë ichök etā ikkö'nukwak
dur ee, e' tö iché ia: “Kë be' suanuk. Be' alà
küne. E' wák dör wëm.” ¹⁸ Etā Raquel wake'
duökewatke, isiwa' bata tkökeia, e' shua ilà
kiè mékaatitö Ben-oní.† Erë ilà yé tö ikiè
mane'wé Benjamín.‡

¹⁹ Es Raquel blënewa. Inú wötéwarakitö
Efrata ñalé ki. I'ñe ta ká e' kiè Belén. ²⁰ Etā
wé Raquel nu bléwaítö e' ki ák duéka ek
Jacob tö iwà kkachöie. I'ñe ta ák e' tkëria
Raquel pö kkachöie.

²¹ Etā Israel§ michoë wé imi'kerö ee. Ie'
e' tséat senuk ká kiè Migdal Éder e' wishke.

²² Ie' tö ká yué senoie ee, e' ukuöki ta ilà
Rubén senéka ie' alaköl kiè Bilhá e' ta, e'
jchenewa ie' wa.

Jacob aladulakölpa

Jacob aladulakölpa dōka dabom eyök ki
böi (12). ²³ Ie' ala'r Líá ta e'pa dör Rubén,
e' dör ikibi, ñies Simeón, Leví, Judá, Isacar
ena Zabulón. ²⁴ Ila'r Raquel ta e'pa dör
José ena Benjamín. ²⁵ Raquel kanè méso
kiè Bilhá, e' ta ila'r dör Dan ena Neftalí.

† 35:18 Benoni: Hebreoie s'kiè e' wà kiane ché ye' eriane e' alé. ‡ 35:18 Benjamín: Hebreoie s'kiè e' wà kiane ché ye' ulà bua'kka e' alé. § 35:21 Israel: E' dör Jacob kiè pa'alí me'ka Skëköl tö iki e'.

²⁶ Líá kanè méso kiè Zilpá, e' ta ila'r dör Gad
ena Aser. E'pa dör Jacob aladulakölpa küne
Padán-aram e'pa.

Isaac blënewa

²⁷ Jacob minea iyé Isaac sauk ká kiè
Mamré ee. Ká e' kiè ñies Arbá ö He-
brón. Ká e' a Abraham ena Isaac bak
senuk. ²⁸⁻²⁹ Isaac kënewatke. Mik ie' ki duas
tso' cien eyök ki dabom paryök (180), etā
iblënewa míā idëütöpa itöki. Ila'r Esau ena
Jacob e'pa tö inú wötéwa.

36

Esau aleripa

¹ I'pa dör Esau aleripa. Esau kiè ñies
Edom. ² Esau senéwa canaánwak alakölpa
mañal ta. Eköl dör Adá, e' dör hititawak kiè
Elón, e' alà busi. Iëköl kiè Oholibamá, e' dör
Aná alà busi ena heveowak eköl kiè Sibón,
e' talà. ³ Bata ék kiè Basemat, e' dör Ismael
alà busi ena Nebaiot kutà. ⁴ Adá alà tsá
küne e' kiè Elifaz. Basemat alà kiè Reuel.
⁵ Oholibamá ala'r küne mañal. E'pa kiè dör
Jeús, Jaalam ena Coré. E'pa dör Esau ala'r
küne mik ie' bak senuk Canaán etā e'pa.

⁶ Esau wa ilakölpa ena ila'r wëpa ena ila'r
busipa ena imalepa kos serke ie' ska' e'pa
kos míyal ie' wa e' ta senuk ká bánet iël
Jacob e' yöki. Ñies ie' wa iyiwak kos ena
i kos dë' ie' ulà a Canaán, e' mítser seraa.
⁷ Esau ena Jacob wa iyi tso' taië. E' kueki
ie'pa kë chë'kaia ñita. Kë i ku'ia wë' ie'pa
böi iyiwak a katè. ⁸ E' kueki Esau (e' kiè ñies
Edom) e' míā senuk Seír kébata a.

⁹ I' dör Esau aleripa bak senuk Seír ké
köwö ki, e'pa kiè edomwak. ¹⁰ I'pa dör Esau
ala'r: Elifaz e' dör Esau alà Adá ta, ena
Reuel e' dör Esau alà Basemat ta.

¹¹ Elifaz ala'r dör Temán, Omar, Sefó,
Gatam ena Quenaz. ¹² Elifaz alaköl skà bak
eköl kiè Timná, e' ta ilà ta' eköl kiè Amalec.
E'pa dör Esau alaköl kiè Adá e' uyökpa.

¹³ Reuel ala'r dör Náhat, Zérah, Samá ena
Mizá. E'pa dör Esau alaköl kiè Basemat e'
uyökpa.

¹⁴ Esau alaköl kiè Oholibamá, e' dör Aná
alà busi ena Sibón talà. Ie' ala'r dör Jeús,
Jaalam ena Coré.

15 I'pa dör Esau aleripa e'pa ditséwöpa wökirpa:

Esau alà kibi kiè Elifaz e' aleripa dör: Temán, Omar, Sefó, Quenaz, 16 Coré, Gatam ena Amalec. E'pa dör Elifaz aleripa e'pa ditséwöpa wökirpa bak senuk Edom. Ie'pa dör Adá uyökpa.

17 Esau alà kiè Reuel e' ala'r dör: Náhat, Zérah, Samá ena Mizá. E'pa dör Reuel ditséwöpa wökirpa bak senuk Edom. Ie'pa dör Basemat uyökpa.

18 Esau alaköl kiè Oholibamá e' dör Aná alà busi. Ie' ala'r dör: Jeús, Jaalam ena Coré. E'pa dör Oholibamá ditséwöpa wökirpa.

19 E'pa kos dör Esau (kiè ñies Edom) e' aleripa. E'pa dör ie'pa ditséwöpa wökirpa.

20 I'pa dör wëm dör horeowak eköl kiè Seír, e' ala'r. Ie'pa bak senuk Edom ñies. Ie'pa kiè dör: Lotán, Sobal, Sibón, Aná, 21 Disón, Éser, ena Disán. E'pa dör Seír ala'r wëpa. Ie'pa dör horeowak wökirpa bak senuk Edom. 22 Lotán ala'r dör Horí ena Hemam. Lotán kutà dör Timná. 23 Sobal ala'r dör Alván, Manáhat, Ebal, Sefó ena Onam. 24 Sibón ala'r dör Aiá ena Aná. Ká e' ta Aná tso' iyé kiè Sibón e' burro kkö'nuk e' dalewa ie' tö di' tum kué tajë ká sí po e' a. 25 Aná alà wëm kiè Disón. Ie' alà busi kiè Oholibamá. 26 Disón ala'r dör Hemdán, Esbán, Itrán ena Querán. 27 Éser ala'r dör Bilhán, Zaaván, ena Acán. 28 Disán ala'r dör Us ena Arán.

29 Horeowak wökirpa dör Lotán, Sobal, Sibón, Aná, 30 Disón, Éser, ena Disán. E'pa dör horeowak wökirpa iyamipa wa. Ie'pa bak senuk Seír.

31 I'pa dör Edom blu'pa, kam Israel aleripa blúpa dö e' yökí. 32 Bela, e' dör Beor alà, e' de Edom wakpa blúie. Ie' ká kiè Dinhaba. 33 Bela blénewa e' skéie Jobab yöne blu'ie. Ie' dör Zérah alà. Ie' datse Bosrá. 34 Jobab blénewa e' skéie Husam datse Temán e' yöne blu'ie. 35 Husam blénewa e' skéie Hadad dör Bedad alà e' yöne blu'ie. Bedad e' ali'ka Madián wakpa kī ká kiè Moab ee. Husam ká kiè Avit. 36 Hadad blénewa, e' skéie Samlá yöne blu'ie. Ie' ká kiè Masrecá. 37 Samlá blénewa, e' skéie Saúl yöne blu'ie. Ie' ká dör Rehobot. Ká e' atë di'

kkö a tsinet. 38 Saúl blénewa, e' skéie Baalhanán yöne blu'ie. Ie' dör Acbor alà. 39 Baalhanán blénewa, e' skéie Hadad yöne blu'ie. Ie' ká kiè Pau. Ie' alaköl kiè Mehetabel, e' dör Matred alà busi ena Mezaab talà.

40 I'pa dör Esau aleripa kiè iyamipa wa ñies iká wa: Timná, Alvá, Jetet, 41 Oholibamá, Elá, Pinón, 42 Quenaz, Temán, Mibsar, 43 Magdiel ena Iram. Esau kiè ñies Edom. E'pa kos dör Edom ká blu'pa wé isenerak iká kī ee.

37

1 Jacob e' tséat senuk Canaán wé iyé bak senuk ee. 2 Ttè i' dör Jacob aleripa e' paké.

José ena iëlpa

Jacob alà kiè José, mik e' kī duas tso' dabom eyök kī kul (17) etā ie' tso' iyé obeja kkö'nuk iëlpa ta. Iëlpa dör iyé alakölpa kiè Bilhá ena Zilpá, e'pa ala'r. Etā i sulu kos wambleke iëlpa tö ie' wöwa, ese kkateke seraā ie' tö iyé a.

3 Ie' kune mik iyé Jacob kënewatke etā. E' kuëkī Jacob kī ie' kiar ila'r malepa tsata. E' kuëkī Jacob tö datsi' yué ie' a kitkëule buaë. 4 Erë mik ie' ëlpa wa ijchenewa tö ie'pa yé kī ie' kiar ie'pa ulitane tsata etā ie'pa éna iar suluë, kë ishke'weta'.

5 Ká et ta ie' kabsué e' pakéitö iëlpa a. E' kuëkī ie'pa éna suluë ie' kī ane. 6 Ie' tö ikabsuë paké iëlpa a i' es:

—Ye' ttö ttsö. Ye' kabsué e' pakekeyö a' a. 7 Ye' kabsué tö se' ulitane tso' kanablök kañika dali shua. Se' tso' dali wöshök e' tsatésö ettsak ettsak. Ye' tö isué tö bet ye' icha e' duéka bua' shkë'ka. A' ichapa e' dapa'wé ye' icha pamik shkit ta e'pa tö ye' icha dalöie.

8 Etā iëlpa tö iiuté:

—¿Be' éna iwà chak tö be' döraë sa' blúie? ¿Sa' serdaë be' dikia?

Ie' kabsué ena wës ipakéitö ie'pa a, e' kuëkī ie'pa éna suluë ie' kī ane.

9 E' ukuökí ta ie' skà kabsuëne, e' pakéitö iëlpa a ñies. Ie' tö iché ie'pa a:

—Ye' kabsué tö diwö ena si'wö ñies bëkwö doka dabom eyök kī et (11), e' kos tö ye' dalöieke.

10 Mik ie' tö ikabsuë e' paké iyé a ena iëlpa a, etā iyé tö iuñé:

—¿Ì kiane chè be' k̄i kabsuè e' wa? Ttsèskua be' mì ena be' èlpa ena ye', sa' kawöt̄a be' dalöiök.

¹¹ Ie' èlpa éna iar suluë. Erë iyë tö ibikeitsé taië: ¿ì kébisué José tö es?

José watuéttsa iëlpa tö

¹² Ká et ta José èlpa míyal dö Siquem iyë iyiwak wëttsé kakö yulök. ¹³ Eta Jacob tö iché José a:

—Be' èlpa tso' tsinet Siquem iyiwak kkö'nuk. Ye' k̄i ikiane tö be' yú isaük.

Eta José tö iüté:

—E' buaë. Ye' mí isaükrak.

¹⁴ Jacob tö iüté:

—Èkëkë. Be' yú be' èlpa saük, is itso'rak, is iyiwak tso' ñies. E' wa be' wā ye' a ittë dömine.

Eta Jacob tö ie' patkëmi. Ie' e' yéttsa Hebrón ké kkue k̄i mía Siquem. ¹⁵ Eë ie' shködur chò kañika, e' kuéwā wëm eköl tö ta e' tö ie' a ichaké:

—¿Ì yulök be' tso'?

¹⁶ Ie' tö iüté:

—Ye' tso' ye' èlpa yulök. ¿Be' kë wā ijcher wé ie'pa tso' ye' yé iyiwak kkö'nuk?

¹⁷ Wëm e' tö iüté:

Ie'pa kë ku'ia ie. Ie'pa mineyalbak. Ye' ittö ttsérak tö ie'pa mi'keā Dotán.

Eta ie' mía iëlpa yulök. Eta ie'pa kuéitö Dotán. ¹⁸ Eta iëlpa tö ie' sué kamië tö ie' datse. Kam idö e' dalewa iëlpa kawö mérak ñi a ie' ttowa. ¹⁹ Ichérakitö ñi a:

—Kabsaukwak datse. ²⁰ Ittöwasö. Inú batröomisö kauk kë a di' ta' ese a. Eta ichösö tö iyiwak sulusi ie' katéwa. Es ie' kabsuè e' kë wā tköpa yës.

²¹ Mik Rubén tö ttè e' ttsé, eta ie' éna iël tsatkak. E' kuek̄i ie' tö iché iëlpa a:

—Kë ittarwā. ²² Kë a' tö ie' pé tkö'uk. A' tö iömi kauk i' a. Kë a' ulà mukka iki.

Rubén éna José tsatkak tsëmine iyë a, e' kuek̄i ie' tö iché ie'pa a es. ²³ Erë mik José debitu iëlpa ska', eta ie'pa tö ie' datsi' kitkëule bua', e' yéttsa. ²⁴ Eta iklö'wéwarakitö batréemi, kauk tso' di' blóie, erë kë iwà ta' ese a.

²⁵ E'ukuök̄i ta' ie'pa e' tuléwā chkök, e' shuā ie'pa isué tö taië Ismael aleripa datse. E'pa datse Galaad michoë Egipto dali dami iwā e' watauk. Kameio k̄i ie'pa wā kiö alar

buaë e' dami. Ñies kiö masmas kiè bálamo ena mirra e' dami iwā. ²⁶ Eta Judá tö iché iëlpa a:

—Se' èl ttéwasö ta' e' tté blésö, e' ta' e' wa ¿ì buaë dömi se' ulà a? ²⁷ Ye' iché buaë idir tö iwatauttsasö Ismael aleripa a. Ie' dör se' èl se' yami ekka, e' kuek̄i kë sö ittöwā.

E' mène buaë iëlpa a. ²⁸ Mik iyi wataukwakpa datse Madián e'pa tkami ee, eta ie'pa tö iël yéttsa kauk a watuéttsarakitö Ismael aleripa a inuköl wömule döka dabom böyök (20) ské ekkë. Es Ismael aleripa wā José minetsër Egipto.

²⁹ Mik Rubén debitu kauk kkö k̄i, eta kë iël ku'ia. E' tö ie' eriawé taië. E' kuek̄i idatsi' jchélor. ³⁰ E' ukuök̄i ta', ie' mía iëlpa ska' ta' ichéitö ie'pa a:

—Se' èl tsirla kë ku'. ¿Wes ye' e' ùmi?

³¹ Eta ie'pa tö chibola ttéwā ta' e' pé wa José datsi' patiëkarakitö. ³² Eta datsi' e' patkëmitö iyë a ta' ichémi ia: “Datsi' i' kué sa' tö. Ì saú bua'ie. ¿Kë idör be' alà datsi'?”

³³ Eta Jacob tö iché: “ÌTö, i' dör ye' alà datsi'! Iyiwak sulusi wésele tö ye' alà ttéwā katéwa.” ³⁴ Eta Jacob tö idatsi' jchéloyar eriane kuek̄i. Eta datsi' tso' iëno mik schönewā ese iékaitö. Eta ilà blënewā e' eriaitséitö ká taië. ³⁵ Eta ila'r, wëpa ena alakölpā, e'pa kōs de ie' pablök, erë kë ie' pablër yës. Iki iuke taië shute ilà dalërmik. Ie' tö iché: “Ye' schö eriaitséraë dö mik ye' duowā ekkë, es ye' döraë ie' ska'.”

³⁶ Eta madiánwakpa demi Egipto. Eë ie'pa tö José watuéttsa wëm kiè Potifar e' a. Wëm e' kanëblöke Egipto blú a. Potifar dör Egipto blú tsatkökwakpa e' wökir.

38

Judá ena Tamar

¹ E' kéwö ska' ta' Judá e' batséttsa iëlpa yöki mía senuk wëm kiè Hirá e' ska'. E' serke ká kiè Adulam. ² Eë Judá tö alaköl sué eköl. E' dör wëm canaánwak kiè Súah e' alà busi, e' ta' ie' senéwā. ³ E' ukuök̄i ta' iduneka ta' ilà kune wëm, e' kiè mékaitö Er. ⁴ E' ukuök̄i ilà skà kune wëm, e' kiè mékaitö Onán. ⁵ E' ukuök̄i ta' ilà skà kune wëm, e' kiè mékaitö Selá. E' kune mik ie' serke ká kiè Quezib, eë eta.

⁶ Judá tö alaköl yulé senowaie ilà kibi kiè Er e' ta'. E' kiè Tamar. ⁷ Eta Er serke suluë

shute Jehová wöa. E' kueki Jehová tö ittéwa.
 8 Eta Judá tö iché Onán a:

—Be' kawöta senukwa be' dabököt ta alà kōka be' èl blēnewa e' a wes se' wakpa a imeneatbak es.

9 Onán éna iane tö ie' alà kurmi kos ischö ta, e' kë dör ie' wák ala'r. E' kueki mik ie' serke ischö ta, eta bet ta ie' e' skéu bānet as kë alà kōka ischö ta. Es ie' kë wa iël a iditséwö meneat. 10 E' dör suluë ichök Jehová a, e' kueki ie' tö Onán ttéwa ñies.

11 Eta Judá tö iché iyak Tamar a:

—Be' yú senuk be' yé u a wes schö es dö mik ye' alà Selá talane eta.

Erë Judá tso' Tamar kitö'uk. Ie' ibikeitsé tö Selá duowami wes iēpa duolur es. Es Tamar minea senuk iyé ska'.

12 Ká de tajē ta Judá alaköl dör Súah alà busi e' blēnewa. Ie' schö kéwö tka ta ie' míā ká kiè Timnat, wé itso'rak ie' obeja köyök tök eē. Ie' yami kiè Hirá e' dör adulamwak, e' mí ie' ta ie' wapiöuk. 13-14 Tamar tö isué tö Judá alà kiè Selá, e' detke këchke erë kë ie' senéwa ie' ta. E' wa ie' wa ijchenewa tö Judá tö ie' kitö'wé Selá wa. E' kueki mik ie' wa ijchenewa tö inuaki míā Timnat iobeja köyök tök, eta ie' e' paiöke schöie e' mane'wéttsaneitö. Iwö pabakéwa datsi'tak wa as kë yi a iwērwa. Eta imíā ká kiè Enaim. Eē ie' e' tkéser Timnat ñalé kkō a.

15 Mik Judá tö Tamar sué ta ie' ibikeitsé tö e' dör alaköl sulusi iwö pabakéwa e' kueki.
 16 Eta ie' míā iwöki. Kë ie' wa ieri ta' tö e' dör ie' yak. Eta ichéitö ia:

—¿Se' ser ñita?

Eta Tamar tö iché ia:

—¿Ì meke be' tö ye' a iskéie?

17 Eta Judá tö iüté:

—Ye' chibo patköke be' a etö iskéie.

Ie' iüté:

—Èkëkë. Erë be' íyi tsá múat ye' a dö mik be' tö chibola patké eta.

18 Judá tö ie' a ichaké:

—¿Ì kiane be' ki tö ye' imèat be' a?

Eta ie' tö iüté:

—Be' tabechka tso' e' kiè shtoié, e' múat ye' a ikichaë. Ñies be' shko kéli múat ye' a.

Judá tö imé ia ta ie' sené ie' ta. Eta alaköl duneka. 19 E' ukuöki ta Tamar míā iu a eta

idatsi'tak wa iwö pabakéwa e' yéttsaitö. Eta ie' e' paiéne schö es.

20 E' ukuöki ta Judá tö chibo patkemi iyami adulamwak e' ulà a as ie' tö imù alaköl a as alaköl e' tö ie' íyi méat alaköl ulà a e' mùbitüne. Erë ie' yami kë wa alaköl e' kuneia. 21 Eta ie' tö ká e' wakpa a ichaké:

—Alaköl sulusi e' dör enaimwak atéat ñala ska', ¿wé e'?

Eta ie' pa tö iüté:

—Íe alakölpa sulusi kë dè'.

22 Eta ie' biteane Judá wörki ta ichéitö ia:

—Kë ye' wa alaköl kune. Ye' tö ichaké ká e' wakpa a. Ie' pa tö ye' a iché: 'Íe alakölpa sulusi kë dè'.

23 Judá tö iüté:

—As ye' íyi tsúatitö es kë yi tö sa' jaewepa. Kë ye' iane iwiie. Ye' tö ichibo patkemi be' ulà a, erë kë be' wa alaköl kune.

24 Eta si' mañat ulatök ta Judá ki biyö de tö:

—Be' yak Tamar e' sene' wēpa kuak'ki ta. Ie' duneka.

Eta Judá tö iché aneule:

—¿Iyöttsa ta ñna'úwa!

25 Erë mik ie' yekettsa ie' pa tö ttéwa, e' wösha ie' tté mémi inuaki a: “Yí íyi a'tser ye' ulà a i', e' wák tö ye' duéka. Be' isaú. ¿Yi kiè shto tabechka i' ikichaë ena shko kéli i'? ¿e' sūle be' wa?” 26 Mik Judá tö ie' íyi suéwa iyak ulà a ta ichéitö: “Alaköl i' dör buaë. Kë ye' wa iulabatse ye' alà Selá ta. Ye' e' wamblé sulu ie' ki.” Eta kë ie' seneia ie' ta.

27 Tamar alà kune klö wák dör wēpa.

28 Itsörke e' wösha, eta eköl ulà dettsa kewe. Eta ie' kkö'nukwak tö datsi'kicha batsë e' muéwa ilà ulà mik ta ichéitö: “T' èk kune kewe.” 29 Erë e' wöshaë bet ta alà ulà tiēwane etökichane eta ièk kune keweie. Eta ikkö'nukwak tö iché ia: “¿Wes be' kune keweie?” E' kueki ikiè mékaitö Fares.* 30 E' ukuöki ta, iulà a datsi'kicha tkër batsë e' kune, e' kiè mékaitö Zérah.

39

José tkashkar Potifar alaköl ulà a

1 José minetserak iwa Egipto. Ká e' ki wëm tso' eköl kiè Potifar, e' tö ie' tuéttsa Ismael aleripa a. Wëm e' kanēblöke Egipto

* 38:29 Fares: Hebreoie s'kiè e' wà kiane chè tkabitü keweie.

blú a. Ie' dör Egipto blú tsatkökwakpa wökir.
 2 Erë Jehová tso' José ta, e' kueki i kos kanewekeitö e' döketsa buaë iwökir egip-towak e' ska'. 3 Iwökir tö isuë tö Jehová tso' José ta, e' kueki i kos kanewekeitö e' döketsa buaë. 4 E' kueki iwökir ki ikiarke tajë. Ie' tö iméka ie' wák kimukwakie. Nies imékaitö ie' íyi kos e' kuebluie. Ie' wa íyi kos tso' e' kkö'nekeitö. 5 Mik Potifar tö ie' méka íyi kos kuebluie, eta Jehová er buaë chémi Potifar a. Ie' íyi kos tso' iu a ena kañika e' kos mir buaë. 6 José tö Potifar íyi ulitane kkö'neke buaë. E' kueki Potifar kë wöki i wëneia yës. I ñak ie' éna e' ë bikeitsekeitö.

José wák dör bua'bluka. 7 Ká de iki tajë eta iwökir alaköl wöbatseká iwa. Ká et ta ie' iché ia:

—Be' senúka ye' ta.

8 Erë José kë wa ie' ttë iütëne ta ichéitö ia:

—Ye' ttö ttsö. Ye' wökir íyi ulitane méat ye' ulá a sunoie. Ye' tso' íe, e' ta kë ie' tkine ie' íyi kos ki. 9 Ye' tso' ie' u kueblu kibiie. Ye' wökir kë wa i kkö'ne ye' ki. Be' ë kë meneat iwa ye' a be' dör ie' alaköl e' kueki. ¿Wes ye' tö i sulu i' wamblèmi be' ta? ¿Wes ye' tö i sulu wamblèmi Skéköl ki?

10 Këkraë alaköl tö ie' a icheke: “Be' senú ye' ta.” Erë ie' kë tö iüteta' yës. Ie' tö iu-lawaté këkraë. 11 Ká et ta ie' tkawa weshke íyi kanéuk eta iwökir alaköl e' ë tkër. 12 Eta iwökir alaköl tö ie' klö'wéwa idatsi' a ta ichéitö ia:

—Be' senú ye' ta.

Erë ie' tkashkar iulá a mía tuneule. Ie' datsi' yënettsaat alaköl ulá a. 13 Mik iwökir alaköl tö isuë tö José datsi' ate ie' ulá a 14 eta ie' tö ikanè mésopa kié ta ichéitö ie' pa a:

—Isaú, ye' wëm wa hebreowak dë'bitü e' tso' se' wayuök. Ie' dewa ye' ska'. Ie' senakka ye' ta kësik wa erë ye' aneká tajë. 15 Mik ie' ittsé tö ye' aneká tajë ta ie' tkashkar tuneule. Ie' datsi' yënettsaat e' ate ye' ulá a.

16 E' ukuöki ta ie' tö José datsi' blé kkayënoie iwëm a mik idene eta. 17 Mik iwëm dene, eta ipakéitö ia ta ichéitö ia:

—Be' wa hebreowak dë'bitü kanè mésoie, e' tkawa weshke ye' ska'. Ie' senakka ye' ta. 18 Erë mik ye' aneká tajë, eta ie' tkashkar tuneule ta idatsi' ate tër íe. 19 Es be' kanè méso tö ye' dalösewéwa.

Mik iwökir tö ttë e' ttsé eta iluneka tajë. 20-21 José klö'wéwaitö wötökwa patkéitö wé Egipto blú bolökpa tso' wötëule ee. Erë Jehová tso' José kimuk s'wöto wé a nies. Ie' er bua' chöke ia. Ie' tö s'wöto wé wökir ké er buaë chök ia. 22 S'wöto wé wökir tö iméka s'tso' wötërulewa malepa kos kuebluie. José tö i kos weke s'wöto wé a e' kéwö meke. 23 Jehová tso' José ta. Ie' tö ikimeke as i kos döttsa buaë ie' a. E' kueki i kaneweke José tö e' kë suëku'ia s'wöto wé wökir tö tö is imir.

40

Kabsuë böt e' wà paké José tö

1-2 E' ukuöki ta wëm dör Egipto blú a vino mukwakpa e' pa kueblu ena wëm dör blu' a pan yuökwakpa e' pa kueblu, e' pa bül tö iblú tsiriwéka. E' kueki ie' uluneka ie' pa ki 3 ta ie' pa patkéitö wötëwa ikkö'nukwakpa kueblu e' u a s'wöto wé tso' e' a. Eë José tso' wötëule nies. 4 Eta Egipto blú kkö'nukwakpa e' kueblu tö José ké wëpa bül ñe' pa kkö'nuk. Eë ie' pa sené wötëule ká tajë.

5 Ká et nañewe ta ie' pa bül kabsuë kua'ki kua'ki. E' wà dör kua'ki kua'ki. 6 Bule es bla'mi ta José debitu isaük. Ie' tö isuë tö ie' pa eriane. 7 E' kueki ie' tö ie' pa a ichaké:

—¿Iók i' ñe ta a' wö wër siar?

8 Ie' pa tö iüté:

—Sa' kabsuë, erë kë yi ku' sa' a iwà pakök. Ie' tö iché ie' pa a:

—¿A' kë wa ijcher tö Skéköl tö s'kabsuë e' wà chémi se' a? ¿Ima a' kabsuë? E' chö ña.

9 Eta blu' a vino mukwakpa kueblu e' tö ikabsuë paké ia ta ichéitö:

—Ye' kabsuë tö uva kicha me'r ye' wösha 10 e' ulá tso' mañat. E' dapëneka e' wörkua bune tajë ta iwörkua míane iwöliie e' yua' tso' tajë. 11 Egipto blú tka' a'tser ye' ulá a. E' a uwawöli diö tuéeyö. E' ukuöki ta ye' wák tö imé blu' a. Es ye' kabsuë.

12 José tö iché ia:

—Be' kabsuë e' wà kiane yënuke i' es: Be' tö uva kicha ulá kébisuë mañat. E' wà kiane yënuke ká mañat. 13 Ká mañat ta blu' tö be' shuleraë. Be' kané meraneitö be' a. Vino meranebö ie' a wes be' tö iö' kuaë es. 14 Be' we'ikéyö, mik iwà tka, eta kë be' éna ye' chökwa. Ye' ttë chö blu' a as itö ye' yöttsa íe. ¿Be' er buaë chö ye' a! 15 Ye' dör hebreowak

e' ekiblë'wabitu ie'pa tö. Ye' kë wä ì sulu wamblëne. Ye' tso' wötëule ë.

¹⁶ Mik blu' pan yuökwakpa kueblu e' tö isuë tö José tö iyami kabsuë e' wä paké ta idettsa buaë eta ie' tö ie' icha paké ia ñies. Ie' iché:

—Ye' kabsuë tö ye' wä kkö dami mañal ye' wökir ki, e' a pan saruru dami. ¹⁷ Kkö tkër kákke ëk e' a pan dami blu' a daklili. Erë pan dami ye' wä kkö a ye' wökir ki e' ñeke dù tö.

¹⁸ Eta José tö iché ie' a:

—Be' kabsuë e' wä kiane yënuke i' es: kkö mañal e' dör ká mañat. ¹⁹ E' wä kiane chë tö ká mañat ta blu' tö be' kuli' tökök patkeraë, ta be' nu kichatkeraka kal ulà a. Dù tö be' nu katerawa.

²⁰ Ká de mañat ta blu' tö iduëswö tkö'wë chkë wa di'yë wa tajë ikuëblupa ulitane kaneblöke ie' a e'pa a. E' shua ie' tö ivino mukwakpa kueblu ena ipan yuökwakpa kueblu e'pa bül tsukbitu patké s'wöto wé a ikuëblupa ulitane wörki. ²¹ Vino mukwakpa kueblu e' a ikané méneitö. Ie' tö blu' a itka' méne wes kuaë es. ²² Erë pan yuökwakpa kueblu, e' patkémi nu kichatkëka wes José tö iyë' es. ²³ Erë vino mukwakpa kueblu e' kë er aña José ska'.

41

Egipto blü kabsuë bötökicha e' wä paké José tö

¹ Duas de bök, e' ukuöki ta Egipto blü kabsuë tö ie' dur di' kië Nilo e' kkömik. ² Ie' isuë tö baka deyal di' a kuktö. E' dör baka bua'buäë jani'janila. E' iëter chkök kuachka shua. ³ E' itöki baka skà deyal kuktö di' a. Erë e' dör suluë sí sulula. E' míyal di' kkömik baka malë o'mik. ⁴ Eta baka sí sulula kuktö, e' tö baka bua'buäë kuktö e' katélur.

Eë ta blu' ti'neka. ⁵ E' ukuöki ta bet ie' kapowane ta ikabsuëne tö ì talarke kuö sù kië trigo e' klö elka ë a ila'k deka kul. Ila'k e' dör bua'buäë iwö blubluë. ⁶ E' itöki iska tskine e' klö elka ë a ila'k deka kul ñies, erë sulula idir. Siwa' datse diwö tskirke e' kke e' tö isiwëwa ña'wëwa suluë míä wö yabé ë. ⁷ Eta ila'k kul siulewa sulu e' tö ila'k bua'buäë katélur seraa.

Blu' ti'neka ta iëna iane tö ie' kabsauke moki. ⁸ Erë bule es bla'mi ta ie' kabsuë e'

tö ie' eriawëka. E' kueki ie' tö Egipto iyi tötkökwakpa ena iyi jcher tajë ese wakpa, kos tsuk patké. Ie' kabsuë e' pakéitö ie'pa a. Erë ie'pa ulitane kë a ie' kabsuë e' wä ane. ⁹ Eta vino mukwakpa kueblu e' tö iché blu' a:

—A blu', erpa ye' éna idaa tö sulu ye' e' wamblé. ¹⁰ Mik be' uluneka tajë be' pan yuökwakpa kueblu ki ena ye' ki, eta be' tö sa' wötökwa patké be' kkö'nukwakpa kueblu e' wé a. ¹¹ Ká et nañewe ta pan yuökwakpa kueblu kabsuë. Ye' kabsuë ñies. Sa' kabsuë e' wä ta' ulawa ulawa. ¹² Eë wëm dur eköl duladula hebreowak, e' dör s'wöto wé wökir e' kané méso. Ie' a sa' tö sa' kabsuë e' paké ta ie' tö iwà ché sa' a. ¹³ Iwamblëne yësyësë wes ie' tö sa' a iyë' es! Ye' dene ye' kané a ta iëköl nu kichatkëka kal ulà a.

¹⁴ Eta blu' tö José tsuk patké ta iyëttsarakitö bet s'wöto wé a. José tsä téé buaë, e' paié buaë, ta ide ie'pa wä blu' wörki. ¹⁵ Blü tö iché ia:

—Ye' kabsuë erë kë yi éna iwà ane. Erë ie'pa tö iché ye' a tö buaë be' tö s'kabsuë e' wä paké.

¹⁶ Ie' tö iüté:

—A këkëpa e' kë yënuke ye' a. Erë Skëköl tö e' chëmi be' a be' kimoie.

¹⁷ Blu' tö iché ia:

—Ye' kabsuë tö ye' dur di' kië Nilo e' kkömik. ¹⁸ Ye' isuë tö baka deyal di' a kuktö. E' dör baka bua'buäë jani'janila. E' iëter chkök kuachka shua. ¹⁹ E' itöki baka skà deyal di' a kuktö. Erë e' dör suluë sí pola. Ië ye' wä baka suule sí poë suluë ká i' a ekkë chökle! ²⁰ Eta baka sí sulula kuktö, e' tö baka bua'buäë kuktö e' katélur. ²¹ Baka sí suluë e' tö baka bua'buäë katélur erë kë iwër tö ikatélur. Itso'ia sí poë wes kenet es.

“Eë ta ye' ti'neka. ²² Eta bet ye' skà kapowane ta ye' skà kabsuëne tö ì talarke kuö sù e' klö elka ë a ila'k deka kul. Ila'k e' dör bua'buäë iwö blubluë. ²³ E' itöki iska tskine e' klö elka ë a ila'k deka kul ñies. Erë e' ala'k dör sulula. Siwa' datse diwö tskirke e' kke e' tö isiwëwa ña'wëwa suluë míä wö yabé ë. ²⁴ Eta ila'k kul siulewa sulu e' tö ila'k bua'buäë katélur seraa. E' kos pakéyö s'tötkökwakpa a erë ie'pa shua kë yi a iwà ane yës.”

²⁵ Eta José tö blu' iüté:

—A kékëpa, be' kabsuë bötökicha, e' wà dör etkë. Ì weraë Skëköl tō kukuie e' chök ie' tso' be' a kabsuë a kam iwà tkō e' yōki. ²⁶ Baka bua'buä ena ala'k bua'buä e' wà dör etkë, e' dör duas kul. ²⁷ Baka sulula sí poë deka ibua'buä itōki ena ala'k suluë siulewā siwā' wā, e' wà dör etkë. E' dör duas kul skā. E' duéswō wa ketba ardaë s'ki dō duas kul e'. ²⁸ Ì weraë Skëköl tō kukuie e' chök ie' tso' be' a wës ye' tō be' a ichétke es. ²⁹ Kewe dali wōrdaë taië Egipto kōs a dōka duas kul. ³⁰ E' ukuōki tā duas skā datskene kul e' dör ketba taië duéswō. Bli e' tō Egipto kōs sulu'werawā. E' kuëki duas kul buä e' a dali wōne taië e' kē arpaia yi éna. ³¹ Bli ardaë taië darërë, e' kuëki dali wōnebak taië e' peli kē wërpaia yës. ³² A kékëpa, be' kabsuë bötökicha, e' wà kiane chë tō Skëköl tō iweraë mokjē. Bli dōraë se' ki bet.

³³ A kékëpa, be' kawōtā wëm yulök eköl erbikō buä wā iyi jcher taië ese. E' múka ká kuebluie. ³⁴ Ikaneú i' es: wëpa yulō as ie'pa mi' Egipto kōs a daliwō kak blök daliwō tso' taië duas kul e' dalewa. Mik daliwō tso' dōka saco skel etā ikiō iā sacco et blënoie ketba yōki. ³⁵ Ie'pa a ichō tō daliwō ñe' kōs dapa'ú bānet bānet ká tso' kōs Egipto e' a. E' kkō'nuk patkō be' wák tō sulitane tioie. ³⁶ Es daliwō blërdaë a wakpa ulitane a as ie'pa kē ttō ketba tō mik ketba duéswō de s'ki etā.

José yöne Egipto wōkirie

³⁷ Ì ché José tō ie' a e' mène buä ie' a ena ikueblupa kōs e'pa a. ³⁸ E' kuëki ie' tō iché ie'pa a:

—Wëm i' a Skëköl Wiköl tso'. Kē se' a wëm skā kurpa wës ie' es.

³⁹ Etā ie' tō iché José a:

—Skëköl tō iyi ulitane ikkē e' kkaché be' a. E' kuëki be' erbikō buä, be' wā iyi jcher taië sulitane tsata. ⁴⁰ Be' tkekekayō ye' ká kōs e' wōkirie. Sa' wakpa kōs tō be' ttō dalōieraë. Ye' eköl ð dör kibiie be' tsata, ye' dör blu' e' kuëki. ⁴¹ Ì ñe ye' tō iché tō be' dör Egipto wōkir kibi. ⁴² Etā blu' tō iulatsio tso' iwā ikka shtoie, e' yéttsā iéwā José ulatska

a. José paiéakitō datsi' bua'buä ese wa. Ñies bulë dör oro ese iéwaitō José kuli' a et. ⁴³ E' ukuōki tā ie' tō José ké e' tkōkka shkōk karreta shkōke ie' karreta itōki e' ki. Ie' tō ie'pa welepa patkēmi kewe ichök pē' a aneule: “iA' e' skō! iKawō mú se' wōkir kibi datse as e' tkōmi!” Es ie' tō José yué Egipto wa'ñe e' wōkirie.

⁴⁴ Etā blu' tō iché José a:

—Ye' dör Egipto blú erë kē yi a ì onuk ká i' ki, be' kē wā ikéwō mène e' tā.

⁴⁵ Ie' tō José kië méka Safenat-panéah egiptowak ttō wa. Ie' tō tayë kië Asenat e' mé José a senowaie. E' dör wëm kië Potifera e' alà busi. Potifera dör egiptowak sacerdote* eköl. Ie' kaneblōke ká kië On eë. Es José atē Egipto wa'ñe e' wōkirie. ⁴⁶ Mik ie'pa wā José dē'bitu blu' ska', e' kēwō ska' tā ie' ki duas tso' dabom mañayök (30).

José e' chéat blu' a tā imítke ikaneuk Egipto kōs a. ⁴⁷ Duas kul tsá shuā dali wōne taië shute. ⁴⁸ Daliwō e' kōs kak dapa'wé José tō tā ibléitō ká wa'ñe. Wé dali e' wōne ese wakpa ká a ibléat u tso' daliwō blóie ese a. Es ibléitō ká ulitane tso' Egipto e' a. ⁴⁹ Ie' tō daliwō dapa'wé taië wës dayë tséwō kē ishtar es. E' kuëki ie' kē wā ishtaneia.

⁵⁰ Ketba kēwō kam dōwā e' yōki José alaköl kië Asenat, e' alà kune hōl wëpa. ⁵¹ Mik ilà tsá kune, etā José tō iché: “Skëköl tō ye' bak erianuk ena ye' yamipa e' kōs chōwéwa ye' éna.” E' kuëki ikië mékaitō Manasés.† ⁵² Mik ilà skā kune, etā ie' iché: “Skëköl tō ye' a alà mé ká wé ki ye' bak weinuk taië eë.” E' kuëki ikië mékaitō Efraín.‡

⁵³ Duas kul dali wōne taië Egipto e' tka. ⁵⁴ E' ukuōki tā duas kul skā debitu e' dör ketba poë duéswō wës José tō iyë' es. Ketba de ká wa'ñe erë Egipto kōs a chkewō tso'.

⁵⁵ Mik Egipto wakpa tekette ketba tō, etā ie'pa miā iblú a chkewō kiök. Ie' tō iché iararak: “A' yú José ska' tā ì kōs chéitō a' a e' wà iutō.”

⁵⁶ Mik ketba de ká wa'ñe, etā José tō dali tso' blëule iwé a e' kōs kkōppée chkewō watuō Egipto wakpa a. Ketba kī datse taië shute. ⁵⁷ Ká ulitane wakpa a kē ì ku'ia

* **41:45** sacerdote: Sacerdote i' kē dör wës i'ñe itso' es. E' skéie ie'pa dör egiptowakpa siwā' e' wà kaneukwakpa.

† **41:51** Manasés: Hebreoie s'kië e' wà kiane chë ichōwéwa ye' éna. ‡ **41:52** Efraín: Hebreoie s'kië e' wà kiane chë alà kēka ò dali wör.

katanoie, e' kueki ie'pa de Egipto chkewö taük José ska'.

42

José ëlpa mía Egipto

¹ Mik Jacob wā ijchenewā tö chkewö tso' Egipto watuè, etā ila'r a ichéitö: “¿Iök a' ieter ñi saük ë? ² Ye' a iyène tö chkewö tso' Egipto. A' yú eë chkewö taük as kë se' duölr ketba wā.”

³ Etā José ëlpa dōka dabop, e'pa míyal Egipto chkewö taük. ⁴ Erë Jacob kë wā ilā Benjamín, e' dör José ël táie imì wa, e' patkëneni iëlpa tā ie' ibikeitsé dö' ì tkö itā ñalā kī. ⁵ Ketba tso' tajë Canaán e' kueki tajë Canaánwakpa míyal chkewö taük Egipto. Esepa shūa Jacob ala'r mirwarak chkewö taük ñies.

⁶ José dör Egipto ká kueblu. Ie' tö chkewö watuëke sulitane datse itaük e'pa a. Mik iëlpa demi iwörki, etā ie'pa wöéwa dö iski ie' dalöiök. ⁷ Ie' tö ie'pa suéwā bet tö ie'pa dör iëlpa. Erë ie' e' éwa iyökī wes kë ie' wā isuule es. Kë ie' e' kkeyenewā ie'pa a tö ie' dör ie'pa ël. Etā ie' tö iëlpa chaké kësik wa:

—¿Wé a' sekkëpa bite?

Ie'pa tö iüté:

—Sa' bite Canaán chkewö taük be' ska'.

⁸ Ie' tö ie'pa suéwā, erë ie'pa kë wā ie' sunewā. ⁹ Ie' tö iëlpa kébisu' e' anewā ie' éna. Ie' tö iché ie'pa a:

—A' dör sa' bolökpa datse sa' saük tö wes a' dōwami ñippök sa' tā e' aloka sa' kī.

¹⁰ Ie'pa iüté:

—A' këkëpa, e' kë dör es. Sa' kë dör a' bolökpa. Sa' debitu chkewö ë taük. ¹¹ Sa' kos i' e' yé dör eköl ë. Sa' serke buaë yësyësë. Kë sa' dör yi bolökpa.

¹² Ie' tö ichéne ie'pa a:

—Au. A' sekkë tso' kachök. A' datse sa' ká saük tö wes a' dōwami ñippök sa' tā e' aloka sa' kī.

¹³ Erë ie'pa tö iüté:

—Sa' tso' be' wörki wes be' kanè mésopa es. Sa' dōka dabom eyök kī bül (12). Sa' yé dör eköl ë. Sa' serke Canaán. Sa' ël tsirla ék e' atë sa' yé tā. Iëköl blënewatke.

¹⁴ Erë ie' tö iskà chënerakia:

—Ye' ichétke tö a' dör sa' bolökpa. ¹⁵ Egipto blú ttö wa yö iché a' a tö a' kë wā a' ël tsirla e'

dë' íe, e' tā a' kë mi'pa ká i' kī. Es ye' isuëmi tö a' ttö moki. ¹⁶ A' eköl yú a' tsirla tsukbitu. A' malepa atë wötëule. Es ye' wā ijchermi tö a' ttöke e' dör moki. E' kë yène, e' tā a' dör sa' bolökpa. E' chéyö Egipto blú ttö wa.

¹⁷ Ie' tö ie'pa wötéwā sekkā dōka ká mañat. ¹⁸ Ká de mañat etā ie' tö iché iarak:

—Ye' tö Skëköl dalötsëta'ka. Ì cheke ye' tö a' a e' ú, e' tā ye' kë tö a' ttökwa patkepa.

¹⁹ Yène tö a' dör wëpa ttö moki ese, e' tā a' eköl múat wötëule. A' malepa yúne, chkewö tsúmi a' yamipa tteke ketba tö e'pa a. ²⁰ E' ukuökī tā a' ël tsirla e' tsúbitu ye' a' suë. Es ye' tö isuëmi tö a' ttöke e' dör moki. E' kë dör es, etā a' duöralur.

Etā ie'pa tö iché: “E' dör buaë sa' a.” ²¹ Etā ichérakitö ñi a:

—Mokië se' e' wamblë' suluë se' ël José tā. Mik ie' kköyë' tajë se' a tö ì sulu kë wamblar ie' kī erë se' isü' tö tajë ie' eriane, erë kë e' ska' se' tkine. E' nuí kī se' weirke ì ñe.

²² Etā Rubén tö iüté:

—Ye' tö iyë' a' a: “Kë ì wamblar José kī.” Erë a' kë wā ye' ttö iütëne. E' kueki ì ñe tā se' kawötā idu'wā e' nuí patauk.

²³ José ttöke iëlpa tā egiptowak ttö wa e' pakekene o'ka tö ie'pa a iwakpa ttö wa. E' kueki ie'pa kë wā ijcher tö ie'pa ttöke e' ane ie' éna. ²⁴ Mik ie' tö ie'pa ttöke e' ttsé, etā ie' e' skëttsā míā bānet iük. Mik ie' er dekanë ttoie, etā ie' dene ie'pa ska'. Ie' tö Simeón yöktsā patké tā ipayuëwarakitö iëlpa wörki.

²⁵ E' ukuökī tā ie' tö ikanè mésopa patké iëlpa sku' wā iök chkewö wa. Ñies ichéitö iarak: “Ie'pa chkewö e' ské iōwā iwakpa bil ekkë sku' a. Ñies chkë bakömirakia ñe ñalā kī.” Etā ie'pa tö iwé wes ie' tö iché iarak es. ²⁶ E' ukuökī tā ie'pa tö ichkewö méka iburro kī tā imíyal.

²⁷ Mik ie'pa demi ñalā kī wé ie'pa kapökerö eë etā ie'pa eköl tö isku' a burro chkö tso' e' kkö wöttsée iburro tioie tā isué tö inuköl àr sku' shūa. ²⁸ Ie' tö iché iëlpa a:

—¿Isaú! Ye' inuköl mébitune ie'pa tö e' àr sku' a.

Ie'pa ulitane suane tajë eriane tajë. Ichérakitö ñi a:

—¿Ì wamblök Skëköl tso' se' tā?

²⁹ Mik ie'pa demine Canaán, eta ì tka ie'pa ta Egipto e' kōs pakérakitō iyē a. Ie'pa tō iché ia:

³⁰ —Ká e' wōkir e' tté sa' ta kēsik wa. Ie' tō iché tō sa' dōr ie'pa bolōkpa. ³¹ Sa' tō iché ia: “Sa' serke buaē. Kē sa' dōr yi bolōkpa. ³² Sa' dōka dabom eyōk kī bōl. Sa' yē dōr ekōl ē. Sa' ēl ekōl blēnewatke, iēkōl aṭe sa' yē ta Canaán.” ³³ Eta ie' tō sa' iūtē: “A' ttō moki, e' ta a' ēl ekōl e' mūat ie ye' ska' eta chkewō tsūmi a' yamipa a. ³⁴ Erē a' ēl tsirla ēk e' tsūbitu ña suē. Es ye' wa ijchermi tō a' ttō moki. A' tō iwé es, e' ta ye' tō a' ēl emimine. Ñies a' iyi tuēmi bua' sa' ká i' kī.”

³⁵ Mik José ēlpa tso' isku' wakkauk, eta ie'pa isuē sku' a inukōl deyal parratulewa. Mik e' suē, eta ie'pa tkirulune iyē ñies.

³⁶ Jacob tō iché iarak:

—A' tso' ye' mukat alà kē ta'. José blēnewa se' yōkī. Simeón ñies, kē ku' se' ta. I' ta Benjamín kiane tsēmi a' kī darē wa. Kēkraē ye' weirke.

³⁷ Rubén tō iché iyē a:

—Benjamín múmi ye' a. Ye' tō ikkō'neraē buaē. Ye' wa idōrane be' a. Ye' kē wa idē'ne, e' ta ye' alà bōl e' ttōlur.

³⁸ Ie' tō iūtē:

—Ye' alà kē mīne a' ta. Iēl José du'wa ta ie' ē dawaiā. Dō' ì sulu tkō ie' ta ñala kī, e' ta kēkēla i' duōmiwa ilà dalērmik ta a' iane iwiie.

43

Benjamín ēlpa wa imítser Egipto

¹ Ketba tkēneia darērē Canaán. ² Chkewō dē'biturak iwa Egipto, e' enewa. Eta Jacob tō iché ila'r a:

—A' yūne chkewō skà tauk se' a.

³ Erē Judá tō iūtē:

—Wēm tso' eē e' tō iyē' sa' a yēsyesē: “A' kē wa a' ēl tsirla dē' ie, e' ta a' kē tō ye' suepa.” ⁴ Be' tō sa' ēl tsirla émi sa' ta, e' ta sa' mi'mi chkewō tauk be' a. ⁵ Erē be' kē tō iēmi sa' ta, e' ta kē sa' mīne. Wēm e' tō sa' a iché: “A' kē wa a' ēl tsirla dē' ie, e' ta kē a' tō ye' suepa.”

⁶ Jacob tō iūtē:

—ǀōk a' tō ì sulu wambleke taiē ye' kī? ǀōk a' tō iché wēm e' a tō a' ēl skà tso'ia ekōl?

⁷ Ie'pa tō iūtē:

—Wēm e' tō sa' chakéwaie darē wa: “ǀA' yē tso'ia tssē'ka? ǀA' ēl skà tso'?” Kē wes sa' a ionukia. Sa' kawōta iūtōk yēsyesē. Sa' kē wa ijcher tō wēm e' tō sa' a ichēmi: “A' ēl tsūbitu ye' a suē.”

⁸ Judá tō iché ie' a:

—Se' senakia, e' ta be' alà ōmi ye' ta. Ye' tō ikkō'neraē. Es be' ena sa' ena se' ala'r kōs kē duōpalur ketba wa. ⁹ Ye' e' chō ie' skēie. Ì de wes ie' ta, e' nuí tueraēyō. Ye' kē wa ie' dē'ne be' ska', e' ta ye' iane iwiie kēkraē. ¹⁰ Kē sō kawō chōuk taiē. Warma i' ta sa' daretke bōtōkicha.

¹¹ Iyē tō iūtē:

—E'ma kē wes ionuk. A' tō iū i' es: A' sku' a iyi bua'buā tso' se' ká a, ese kak tsūmi wēm e' a. Bālsamo elkela ena bul alí elkela ena kiō masmas ena mirra ena kalwō wōdalo katanoie ese kōs kak tsūmi ia elkela. ¹² Ñies inukōl tsūmi ia jaishet dōka bōtōkicha. Wē a' wa idē'ne e' tsūmine múne ia a' wák ulawa dō' ie' wōa ká chē'wa. ¹³ A' yūne wēm e' ska'. Alà tsūmi. ¹⁴ Skēkōl Diché Ta' İyi Ulitane Tsata e' a ikiyō as wēm ñe' tō a' saū er siarē wa ta imú tō be' ēl ena Benjamín ōbitune. Ye' aṭe alà kē ta', erē ǀwes ye' e' ūmiiā?

¹⁵ Eta Jacob ala'r tō iyi kak ié, ñies inukōl ié jaishet dōka bōtōkicha. Ñies Benjamín mírak iwa ta imiyal. Mik idemirak José ska' ¹⁶ eta ie' isuē tō Benjamín debitū ie'pa wa. Ie' tō iché iu kuēblu a:

—Wēpa wikkē tsūmi ye' u a. Be' yū baka ttōkwa elka e' kaneú se' a. Ie'pa chkōke i'ñe ye' ta dibata a.

¹⁷ Eta iu kuēblu tō iwakanewé wes ichéitō ia es. Imítserak iwa e' ta José u a. ¹⁸ Erē taiē ie'pa tkinewa imítserak iwa José u a e' kuēkī. Ie'pa ttōramirak ñita: Ie'pa tso' se' kitō'uk. Ie'pa tō inukōl iē'mi se' sku' a e' nuí tkēne se' mik. E' nuí kuēkī ie'pa tō se' klō'weraṭa kanēblōk ie'pa a kanē mēropaie kē patuē ta' ese. Ñies se' iyiwak klō'weraṭarakitō nuí kī.

¹⁹ Mik ie'pa demi u wēkkō a, eta ie'pa de tsinet u kuēblu wōrkī ²⁰ ta ichérakitō ia:

—A kēkēpa, sukōt sa' dē' ie chkewō tauk. ²¹ Erē sa' dē'mi wē sa' kapōkerō eē ta sa' sku' kōs kō wōttsēe ta e' a kōs sa' tō chkewō tō' e' inukōl kuēne sa' tō sēraa. E' debitune sa' wa mēne. ²² Ñies sa' wa inukōl skà de

chkewö k_i tuoie. Erë kě sa' wà ijcher yi tō sa' inuköl ië'kane sa' sku' a.

²³ U kueblu tō iüté:

—Kě a' tkinuk. Kě a' suanuk. Ye' tō a' chkewö pato' e' inuköl klōo'. A' Kěköl dör a' yě Kěköl ñies, e' tō inuköl e' ië'wà a' sku' a.

E' ukuök_i tã ie' tō Simeón yéttsã tsémi wé iëlpa tso' ee. ²⁴ E' ukuök_i tã imítserak iwã seraa José u a. Etã di' méitō iarak klō skuoie. Ñies iburro tiérakitō. ²⁵ Ie'pa wã ijchenewã tō ee ie'pa chköke José tã dibata a. E' kuek_i ie'pa wã íyi kak de ie' a e' dapa'wérakitō mè ie' a.

²⁶ Mik ie' dewã weshke, etã ie'pa wã íyi kak de e' mé iã. Ie'pa wöéwaie dō iski idalöiök. ²⁷ Ie' tō ie'pa shkë'wé tã ichakéitō:

—A' yě de kékëpalatke yë' a' tō ye' a suköt çis e' tso'? çIdobyërkeia?

²⁸ Ie'pa skà wöéwane dō iski tã ichéitō:

—A kékëpa, tō, sa' yě tso' buaë. Ie' dobyërkeia.

²⁹ Etã José kã sué ipamik shkit, tã Benjamín dör iël ekka imì wa ena iyé wa e' suéitō. Etã ichéitō ie'pa a:

—A' èl tsirla yë' a' tō çe' dör wí?

Ie' tō iché Benjamín a:

—A alà, Skěköl er buaë chō be' a. ³⁰ Ie' tō iël suéwã e' tō ie' ttsë'wé buaë tã ie' iakka. Bet tã ie' e' skéttsã miã wé ikapöke ee iuk.

³¹ Mik ie' ié one tã ier pablène tã iwö skuée tã imiãne iëlpa skà tã ichéitō: “Chkō watiō bet.”

³² José tiérakitō bánet. Iëlpa tiérakitō bánet. Egiptowak chköke José u a e'pa tiérakitō bánet ñies. Hebreowak dör ñá egiptowak a e' kuek_i ie'pa kě a kawō tã' chkök ie'pa tã ñita. ³³ José tō ie'pa tulökwa patké chkök ñi o'mik wes duas tso' iki es dō ibataë. Ie'pa tō ibikeitsé: “çWes ie'pa wã se' duéswö jcher?” E' kuek_i ie'pa tkinewã tajë tã ñi suéka. ³⁴ Ie'pa dëne chkè tso' José mesa k_i e' wa. Es iméitō ulitane a. Erë Benjamín a chkè méitō kibiie dōkã skëtökicha iëlpa dëne e' tsatã. Ie'pa chké tajë blo'yé José tã ttsë'ne buaë.

44

José tka' tso' iwã wayè

¹ E' ukuök_i tã iu kueblu kiére José tō tã ichéitō iã:

—Ie'pa sku' kos wà iökã chië chkewö wa. Ñies ie'pa inuköl iökane isku' kos kkō k_i. ² Ñies ye' tka' yöule inukölchka wa tso' ye' wã wayè e' iökã ie'pa èl tsirla e' sku' kkō k_i, inuköl chkewö patuo e' tã ñita.

Etã u kueblu tō iwakanewé wes José tō iché iã es. ³ Bule es bla'mi diwö tschine tã José tō iëlpa a kawō mé shkökne iu a iburroë. ⁴ Kam ie'pa dōmi kamië, etã ie' tō iché iu kueblu a:

—Be' yú ie'pa itök_i. Mik be' ikué, etã ichö iã: ‘Ye' e' wé buaë a' tã, çiök a' e' wamblé sulu ye' k_i? çiök a' tō ye' wökir tka' yöule inukölchka wa, ⁵ e' dör wayè ena íyi tötokoie, e' bléwabitu a' tō? A' e' wamblé suluë.’

⁶ Mik ie' ikuérak, etã ichéitō wes iwökir tō iché iã es. ⁷ Etã ie'pa tō iüté:

—çiök be' tō ttè e' ché sa' a es? Kě ekkë chök sa' e' wamblöpa. ⁸ Sa' bite Canaán tkörö ië inuköl mîne sa' sku' a e' mukne. çWes be' ibikeitsèmi tō sa' tō inukölchka ö orochka e' blèwami be' wökir u a? ⁹ Sa' sku' shuyulö. Yi icha a ikuébö, as e' wák duöwã. Sa' malepa atë be' kanè mésoaie.

¹⁰ Ie' tō iché ie'pa a:

—Iwà tköraë wes a' tō iché es. Erë wé èk sku' a ikunewã e' è döraë ye' kanè mésoie. A' malepa kě iane iwiie. A' mi'mine buaë.

¹¹ E' bet ie'pa ulitane tō isku' éwa iski tã ikkō wöttseor. ¹² U kueblu tō sku' shuyulérak ikibi èk kewe dō itsirla Benjamín ska'. Etã Benjamín sku' kkō a tka' àr. ¹³ Ie'pa datsi' jchélor eriane tajë kuek_i. Ie'pa dalì payuéne burro k_i tã ibiteyalne José ska'. ¹⁴ Mik Judá ena iëlpa demine José ska', etã José duria. Ie'pa wöéwa iski iwörki.

¹⁵ E' dalewa ie' tō iché iarak:

—çiök a' e' wamblö es? çA' kě wã ijcher tō wëm dör wes ye' es, e' s'tötkë buaë?

¹⁶ Judá tō iüté:

—çIma sa' tō be' iütèmi? çÌ wa sa' tō be' a ikkachèmi tō sa' kě wã ì sulu wamblène? Ì wamblèule sulu sa' wã e' sué Skěköl tō. I' sa' iëter be' wörki. Sa' klö'ú be' kanè mésoie. Yi sku' a be' tka' kune e' klö'ú ñies.

¹⁷ Erë ie' tō iüté:

—Kě ye' a e' wamblènu es. Yi sku' a ye' tka' kune, e' è atë ye' kanè mésoie. A' malepa mi'mine buaë a' yě ska'. Kě yi tō a' tsiriwepa.

Judá kköché siarla Benjamín dalërmik

18 Etā Judá debitu José wörki tsinet, etā ichéitō iā:

—A kēkēpa, be' we'ikèyō, mishka ttök se' bōl ē. Be' dalō dör wēs Egipto blú dalō es e' kuēki kē be' ulunuk ye' kī. 19 Be' tō sa' a ichaki' tō sa' yē tā', sa' ēl skà tā'. 20 Sa' tō be' iūtē' tō, sa' yē tā' kēkēpalatke, ñies sa' ēl tā' ekōl iā duladula. E' kune mik sa' yē kēnewatke etā. Sa' be' a iyē' tō sa' yē kī tajē ilā tsirla ēk kiar. Alā e' ē atēat imi a. Ie' ēl blēnewā. 21 Be' tō sa' a iyē' tō alā e' tsūbitu suèyō. 22 Sa' tō be' a iyē' tō kē ie' dōpa. Kē ie' a iyē' menukat ekōrla. Mik ie' tō iyē' méat ekōl, etā iyē' duōwami ie' dalërmik. 23 Erē be' sa' a iyē' tō sa' kē wā ie' dē', e' tā be' kē sa' kēpawā.

24 “Mik sa' dē'mine sa' yē wörki, etā i kōs yē' be' tō sa' a, e' paké sa' tō ie' a. 25 Ie' tō sa' a iché: ‘A' yúne chkewō taük.’ 26 Erē sa' tō iūtē: ‘Sa' kawōtā sa' ēl tsirla tsukmi. Sa' kē wā ie' mīne, e' tā wēm e' kē tō sa' kēpawā.’ 27 Ie' tō sa' iūtē: ‘A' wā ijcher buaē tō ye' alakōl e' tō ye' a alā mé bōl ē. 28 Iaiāē ekōl mineā ye' yōki, kē ye' wā isuneia. Ye' iklō'wé tō ie' kōtwā iyyiwak sulusi tō. 29 A' wā ye' alā bata i' mītser tā i sulu tka ie' tā ñalā wa, e' tā wō'kela i' duōrawā eriar ē wā. Itka es, e' tā a' iane iwiie.’

30-31 “Sa' yē éna ilā dalër tajē. E' kuēki sa' demine ie' ska', erē ie' isué tō ilā tsirla kē dē'ne sa' wā, e' tā ie' duōrawā eriar ē wā. E' wiie sa' iardaē. 32 Ye' tō ye' yē a iyē': ‘Ye' e' chō be' alā tsirla kkō'nuk. Ye' kē wā idē'ne, e' tā ye' iane iwiie kēkraē.’ 33 E' kuēki ye' kkōchō be' a tō ye' tsūat be' kané mésoie, alā tsirla skéie. Ie' ōmi as imi' iēlpa tā. 34 Alā tsirla kē minene ye' tā, e' tā ¿wēs ye' mi'mine ye' yē ska'? Ye' kē kī ye' yē kiane suē weinuk siarē.”

45

José e' chéka iēlpa a

1 José kē a iwōklōneia ikanè mésopa ulitane tso' kanēblök eē e'pa wörki. E' kuēki ie' tō iché ie'pa a aneule: “A' kōs yúshka bánēt. Sa' múat sa' wakpa ē.” Es mik José e' chéka iēlpa a, etā ikanè mésopa kē ku' yēs ie' tā.

2 Etā ie' iéka tajē, e' ttsé Egipto wakpa tō. Egipto blú a ittē demi tō José tso' iük. 3 José tō iché iēlpa a:

—Ye' dör José. ¿Se' yē tso'ia ttsē'ka?

Ie'pa tkirulune tajē suane José yōki, e' kuēki kē ie'pa a ie' iūtēneia. 4 José tō iché ie'pa a:

—A' shkōwā tsinet ye' o'mik.

Mik ie'pa e' skēwā tsinet, etā ie' tō iché ie'pa a:

—Ye' dör a' ēl José wato'ttsā a' tō tsēmi Egipto e'. 5 Skēkōl tō ye' patkē'bitu iē a' yōki kēwe s'tsatkoie ketba ulā a. E' kuēki kē a' erianuk, kē a' tkinuk ye' wato'ttsā a' tō e' kuēki. 6 Ketba de e' kī duas de bōk. Etā duas skēl kianeia. E' shuā iyi kōs kuatkēmīsō erē kē itskirpa yēs. 7 Erē Skēkōl tō ye' patkē'bitu ká i' kī a' yōki kēwe as a' aleripa kē erwa as Skēkōl tō a' tsatkō ie' diché tajē e' wa. 8 Es Skēkōl wák tō ye' patkē'bitu iē, e' kē dör a' ye' wato'ttsā e' kuēki. Skēkōl tō ye' méka Egipto blú pattōkwakie. Ye' dör ie' u kuēblu ena Egipto wa'ñe wōkir. 9 A' yúne bet ye' yē ska' tā ichō iā: ‘Be' alā José ttē i' patkēbitu be' a: Skēkōl tō ye' méka Egipto ká kōs, e' wōkirie. Be' shkō ye' saük bet. Kē bō ipanuk tajē. 10 Be' serdaē ká kiē Gosen eē be' yamipa kōs tā, ñies be' iyyiwak kōs ena i kōs tso' be' wā ekkē tā. 11 Ketba duéswō kianeia skēl. E' kuēki ye' tō chkewō meraē a' ulitane a' as a' wā chkewō tso' wē'. 12 Ye' ēl Benjamín ena a' ulitane tō ichēmi ye' yē a tō mokī ye' wák ttē a' tā. 13 Ipakō ye' yē a tō ye' dör Egipto wōkir. Ñies i kōs sué a' tō iē, e' pakō iā. ¡Ye' yē tsūbitu bet iē!

14 Etā José tō iēl Benjamín paklō'wēwā tā iēka. Es Benjamín tō José paklō'wēwā tā iē ñies. 15 Etā José tō iēlpa kōs wōalattsé, ñi paklō'wēwarak tā iéarak. Etā erpa iēlpa er deka ttök ie' tā.

16 Etā Egipto blú u a ttē demi tō José ēlpa debitu ie' ska', e' tō Egipto blú ena ikueblupa kōs e'pa ttsē'wé buaē. 17 Etā Egipto blú iché José a:

—Ichō be' ēlpa a: ‘A' chkewō payuō iyyiwak kī tā a' yúne Canaán. 18 Etā a' yē ena a' yamipa kōs e' tsūbitu ye' a. Ká tso' Egipto e' bua'ie mekeyō a' a. Ñies chkewō tso' Egipto e' bua'ie mekeyō a' a.’ 19 Ñies ichō ie'pa a: ‘karreta tsūmi tajē a' alakōlpa ena a' ala'r

ena a' yě e'pa kōs tsoḃitu. ²⁰ Egipto íyi tso' bua'buā e' kakmeraēyō a' a. E' kuekī kē a' tkinuk ì tso' a' wā e' kī.'

²¹ Eta Jacob ala'r tō iwé i' es. José tō karreta mé ie'pa a wēs Egipto blú tō iché es. Ñies chkō méitō ie'pa a ñē ñala kī. ²² Ñies datsi' pa'alī mé iarak e' mane'woie. Erē Benjamín a datsi' kakméitō skētōkicha iēnoie. Ñies inukōl wōmule méitō ia dōka cien mañalyōk (300). ²³ Íyi bua'buā tso' Egipto e' kak patkémi iyě a payōule burro kī dōka dabop. Ñies trigowō ena pan ena chkewō skà e' payuétitō burro dabop skà kī iyě a ñē ñala kī. ²⁴ Mik José ēlpa mítke, eta José tō iché ie'pa a:

—Kē a' mía ñippōk ñala kī.

²⁵ Ie'pa e' yéttsa Egipto a demi Canaán iyě ska'. ²⁶ Eta ie'pa tō iché iyě a: “Be' alà José tso'ia ttsē'ka. Ie' tso' Egipto ká kōs e' wōkirie.” Ttē e' tō Jacob wōkrawéwā tajē. Kē uteia. Ie' kē wā ttē e' klōone. ²⁷ Erē mik ie'pa tō ì kōs yē' José tō ie'pa a e' paké iyě a, ñies mik Jacob tō karreta patké José tō ie'pa tsoḃmi e' sué, eta ie' er dekaḃe ttsē'ne buaē. ²⁸ Eta ie' iché: “E' ē kata ye' a, ye' alà José tso'ia ttsē'ka. Ye' mi'ke isaḃk kam ye' blērwa, e' dalewa.”

46

Jacob mía Egipto

¹ Eta Jacob e' yéttsa iu a. Ì kōs tso' iwa e' mítser seraā. Mik idemirak ká kiè Beerseba ee, eta iyiwak ña'wéitō iyě Isaac, e' Kēkōl dalōioie. ² E' nañewe Skēkōl ttē ie' tā kab-sueie tā ikiéitō ikiē wa:

—A Jacob.

Jacob tō iiuté:

—¿Ì?

³ Eta Skēkōl iché ia:

—Ye' dōr be' Kēkōl. Ye' dōr be' yē Kēkōl. Kē be' suanuk shkōkmi Egipto. Eē ye' tō be' aleripa alōweraē tajē. ⁴ Ye' mi'ke be' tā Egipto. Ñies ye' wák tō be' aleripa yer-attsane ká e' a. Ñies mik be' duōkewatke eta José tso' be' o'mik.

⁵ E' ukuōkī tā Jacob e' yéttsa Beerseba a. Eta ie' ala'r tō ie' iéka karreta patké' Egipto blú tō ie'pa tsoḃmi e' a. Ñies ie'pa ala'r ena ie'pa alakōlpa e'pa iékarakitō karreta a.

⁶ Eta Jacob mía Egipto iyamipaē se. Ie' baka kōs ena ie' obeja kōs e' mítser ie' wā. Ñies ì kōs dē' ie' ulà a Canaán e' mítser ie' wā seraā. ⁷ Ila'r kōs ena isibayōkpa kōs e'pa mía da'a Egipto.

⁸ Ikkēpa dōr Israel aleripa mineyal Egipto. E'pa dōr Jacob ena ila'r.

Rubén, e' dōr Jacob alà kibi ēk. ⁹ Eta Rubén ala'r kiè: Hanoc, Falú, Hesrón, ena Carmí.

¹⁰ Simeón ala'r kiè: Jemuel, Jamín, Óhad, Jaquín, Sóhar, ena Saúl. Saúl mì dōr canaánwak.

¹¹ Leví ala'r kiè: Guersón, Quehat ena Merarí.

¹² Judá ala'r kiè: Er, Onán, Selá, Fares ena Zérah. (Er ena Onán, e'pa blēnewa Canaán.) Fares ala'r kiè Hesrón ena Hamul.

¹³ Isacar ala'r kiè: Tolá, Puvá, Job ena Simrón.

¹⁴ Zabulón ala'r kiè: Séred, Elón ena Jahleel.

¹⁵ E'pa kōs dōr Jacob ala'r kune Padán-aram Líā tā. Ie'pa kutà kiè Dina, e' kune ee ñies. Jacob aleripa kōs wēpa ena alakōlpa e' dōka dabom mañayōk kī mañal (33).

¹⁶ Gad ala'r kiè: Sefón, Haguí, Esbón, Suní, Erí, Arodí, ena Arelí. ¹⁷ Aser ala'r kiè: Imná, Isvá, Isví ena Beriá. Ie'pa kutà kiè Sérah. Beriá ala'r kiè Heber ena Malquiel.

¹⁸ E'pa dōr Jacob aleripa Zilpá tā, e' mé Labán tō ilà busi Líā, e' a ikanè mésoie. Ie'pa kōs dōka dabom eyōk kī terōl (16).

¹⁹ Jacob alakōl kiè Raquel, e' ala'r kiè José ena Benjamín. ²⁰ José ala'r dōr ilakōl Asenat tā e'pa kiè Manasés ena Efraín. Ie'pa kune Egipto. Asenat dōr wēm kiè Potifera, e' alà busi. Potifera dōr egiptowak awá ekōl. Ie' kanēblōke ká kiè On ee. ²¹ Benjamín ala'r kiè Bela, Béquer, Asbel, Guerá, Naamán, Ehi, Ros, Mupim, Hupim ena Ard. ²² E'pa dōr Jacob aleripa Raquel tā. Ie'pa kōs dōka dabom eyōk kī tkēl (14).

²³ Dan alà kiè Husim. ²⁴ Neftalí ala'r kiè: Jahseel, Guní, Jezer, ena Silem. ²⁵ E'pa dōr Jacob aleripa ilakōl Bilhá tā, e' mé Labán tō ilà busi Raquel a ikanè mésoie. Ie'pa dōka kul (7).

²⁶ Jacob tā iyamipa ekka mīne Egipto, e' wakpa dōka dabom teryōk kī terōl (66). Ie' ala'r e' alakōlpa, kē shtane ishūa. ²⁷ José

ala'r kune Egipto e'pa dör bö. Jacob yamipa dē'mi Egipto dōka dabom kuryök (70) seraa.

²⁸ Eta Jacob tö ilà Judá patkēmi kewe José a ibiyöchök: "Be' shkō Gosen ye' ñaletsuk." Eta mik ie'pa demi Gosen, ²⁹ eta José tö ikanè mésopa ké ie' karreta yöktsa tsēmi iyē ñaletsöie. Mik idemi iyē ska' eta iyē paklö'wēwaitö eta ie' iē taiē. ³⁰ Eta Jacob tö iché José a:

—Ire' ye' blērwaami buaē! Ye' be' suēne buaē, be' serkeia e' kueki.

³¹ Eta José tö iché iyamipa kos a:

—Ye' mia Egipto blú a a' biyöchök tö 'ye' elpa ena ye' yē yamipa kos serke Canaán e'pa debitu e' tsukat ye' ska'. ³² Ie'pa dör iyiwak alöukwakpa. E' kueki ie'pa baka kos ena ie'pa obeja kos ena i kos tso' ie'pa wa e' debitu ie'pa wa.' ³³ Mik Egipto blú tö a' chaké: '¿I dör a' kanè?', ³⁴ e' ta' ichö ia: 'Kekraē sa' kanè dör iyiwak alöuk wēs sa' tsá bak es.' Egiptowak kē kane senuk obeja alöukwakpa ta' ñita, e' kueki Egipto blú kawö mēmi a' a' senuk Gosen.

47

¹ Eta José mia ibiyö muk Egipto blú a ta' ichéitö ia: "Ye' yē ena ye' elpa serke Canaán, e'pa debitu ie. I' ta' ie'pa tso' Gosen. Ie'pa obeja ena baka ena i kos tso' iwa e' debiturak iwa seraa." ² José tö iēlpa shushtë dōka skel ta' imítser iwa Egipto blú ska' as ie' tö iwakpa saù. ³ Eta Egipto blú tö José elpa a' ichaké:

—¿I dör a' kanè?

Eta ie'pa tö iüté:

—A kēkēpa, sa' dör obeja alöukwakpa wēs sa' tsá bak es. ⁴ Ketba meneka taiē sa' kaska'. Sa' iyiwak a' kē chkē ta'ia, e' kueki sa' bitea senuk ká i' ki. Be' we'ikē sa' tö, kawö mú sa' a' senuk Gosen.

⁵ Eta Egipto blú tö iché José a:

—Be' yē ena be' elpa de senuk be' ta. ⁶ Ká tso' Egipto e' wé kiane be' ki e' mú ie'pa a' senoie. Kos ká tso' Egipto e' bua'ie dör Gosen e' mú ie'pa a' senoie. Be' yamipa shua wēpa tso' iyiwak kkö'nē buaē, e' ta' esepa múka ye' iyiwak kkö'nuk.

⁷ Nies José wa iyē Jacob mí kkachē Egipto blú a. Jacob tö Egipto blú shkē'wé er bua' wa. ⁸ Eta Egipto blú tö ie' a' ichaké:

—¿Kos duas tso' be' ki?

⁹ Jacob iüté:

—Ye' ki duas de cien eyök ki dabom mañayök (130) shkök wì a' dià a. Kawö e' kē dör taiē. E' tka ye' ki darerē. Erē kam ye' ki duas dō kos ye' yēpa ki duas bak ekkē.

¹⁰ E' ukuöki ta' Jacob e' chéat Egipto blú a ta' imia. ¹¹ Eta José tö ká bua'buatso' Egipto, e' mé iyē ena iēlpa a' senoie wēs Egipto blú tö iché es. Ká e' atē Ramsés. ¹² Nies ie' tö chkewö meke iyamipa a' kos ila'rla tso' u a' u a' ekkē.

José tö chkewö watué Egipto wakpa a

¹³ Ká ulitane kē iyi wōria, e' kueki ketba ki tkērke poē. Ketba tö s'tteke taiē Canaán ena Egipto. ¹⁴ Chkewö tuē Egipto wakpa tö ena Canaánwakpa tö, e' ské kos blé José tö Egipto blú u a. ¹⁵ Mik Egipto wakpa ena Canaánwakpa inuköl enewa seraa, eta Egipto wakpa mia José ska' ta' iché ia:

—I'Be' sa' a' chkewö mú! Kē sa' inuköl ta'ia. Kē idör bua' tö e' ē kueki be' tö sa' méttsa duökwa ketba a.

¹⁶ Eta ie' tö ie'pa iüté:

—A' kē wa inuköl ta'ia, e' ta' a' iyiwak tsúbitu ña, e' skéie ye' tö a' a' chkewö meke.

¹⁷ Egipto wakpa wa kabaio ena obeja ena baka ena burro e' kos mí ie' a. E' skéie ie' tö chkewö mé ie'pa a' dō duas ek. ¹⁸ Duas e' tka eta ie'pa míyalne ie' ska' ta' iskà ché ia:

—Be' wa ijcher buaē tö kē sa' wa inuköl ta'ia. Nies sa' iyiwak kos, e' dör be' icha. Sa' ká ē tso'ia sa' wa ena sa' wakpa, e' ē tso'ia sa' wa mē be' a. ¹⁹ Sa' wákpa taú. Sa' ká taú ñies. E' skéie iyiwö mú sa' a. Sa' kanēblōmi sa' wákpa ká a' Egipto blú a. Es sa' atē Egipto blú kanè mésopaie. Eta chkewö ē memibö sa' a' as kē sa' duölur ketba wa ena sa' ká kē weir ē ichök.

²⁰ Egipto wakpa tö iká watuēttsa José a ketba kueki. Es Egipto ká kos de Egipto blú ulà a. ²¹ Nies Egipto wakpa kos atē blu' kanè mésopaie. ²² Ie'pa sacerdotēpa ká e' ē kē tone José wa. Egipto blú tö chkewö kakmeke ie'pa a, e' kueki ie'pa kē wa iká watonettsa.

²³ E' ukuök_i ta José tö iché Egipto wakpa a:

—A' wákpa kos ena a' ká kos e' to'ttsa ye' tö se' blú a, e' kueki i'ñe ta a' kos ate ie' ulà a. Iyiwö i' tsúmi a' tö ta ikuatkö. ²⁴ Mik iwöne ta iyiwö tso' döká sacco skel, eta itsá yöttsa sacco et mè Egipto blú a. Iyiwö eyök ate e' dör a' a' kuantkè, ñies a' yamipa ulitane a ñanoie.

²⁵ Eta ie'pa tö iituté:

—Be' tö sa' tsatké ketba ulà a. Be' er bua' sa' ta. E' kueki sa' e' chöke Egipto blú kané mésopaie.

²⁶ Es José tö kawö mé Egipto wakpa a tö iyiwö tso' döká sacco skel e' tsá yöttsa sacco et mè Egipto blú a. I'ñe ta e' wekeia ie'pa tö es. Egipto sacerdotepa è kè kawötá iyiwö tsá muk Egipto blú a, ie'pa ká kè dè' Egipto blú ulà a e' kueki.

Jacob tö itte bata ché José a

²⁷ Es Israel aleripa e' tséat senuk Gosen, ká e' ate Egipto. Ká e' kos de ie'pa ulà a. Ee ie'pa alöne tajë. ²⁸ Jacob sene'ia ká e' a duas döká dabom eyök ki kul (17). Duas de ie' ki cien eyök ki dabom tkëyök ki kul (147).

²⁹ Mik ie' tö ittsé tö iduökewatke, eta José tsuk patkéitö ta ichéitö ia:

—Moki be' er buaë chak ye' a, e' ta be' ulà múwa ye' tu' dikia iwà kkachöie tö moki i kiekeyö be' a e' waweraëbö. Ye' nu kè wötarwa Egipto. ³⁰ Mik ye' blënewa mia ye' dëütöpa itöki, eta ye' nu yöttsa ká i' ki tsúmi wötëwa ie'pa pö a.

Eta José tö iituté:

—Es yö iweraë.

³¹ Iyë tö iché ia:

—Ichö ña moki Skëköl wörki tö be' iweraë es.

Eta José tö itte mé moki iyë a. Eta Jacob wöméwa ika' ki ta Skëköl kikékaitö.

48

Jacob er buaë ché José ala'r a

¹ E' ukuök_i ta ie'pa wa biyö debitu José a: “Be' yë duöke tso' suluë.” Eta José mia isauk ila'r böl mí iwa e' ta. ² Mik ie'pa tö iché Jacob a tö José debitu be' sauk, eta ie' e' tkéka isulú wa ika' ki. ³ Eta ie' tö iché José a:

—Skëköl Diché Ta' Íyi Ulitane Tsata e' e' kkayë' ye' a ká kiè Luz ate Canaán ee. Ee ie' er buaë yë' ye' a ⁴ ta ichéitö ña: “Ye' tö be' aleripa alöweraë tajë. Ie'pa döraë ká tajë e' wakpaie. Ká i' meraëyö ie'pa a, e' atdaë ie'pa ulà a kekraë michoë.” ⁵ Be' ala'r böl, Efraín ena Manasés, e'pa kune kam ye' dö Egipto e' yöki. Ie'pa tsétköyö wes ye' wák ala'r es wes ye' ala'r Rubén ena Simeón dör ye' ala'r es. ⁶ E' kueki ká meraëyö ie'pa a wes ye' wák ala'r a es. Ie'pa itöki be' ala'r skà kurmi, e'pa dör be' wák a. Erë ie'pa dör Efraín ena Manasés ëlpa, e' kueki ká ñe' kak döraë ie'pa ulà a ñies. ⁷ Mik ye' manét Padán-aram e' demí Canaán döketsatke Efrata, eta ee ñala ki be' mi blënewa ye' yöki. Ee ye' tö ie' nu blë'waat Efrata ñalé ki. (I'ñe ta ká e' kiè Belén.)

⁸ Mik Jacob tö José ala'r sué eta ichakéitö:

—¿Sepa dör yi?

⁹ Ie' tö iituté:

—I'pa dör ye' ala'r mé Skëköl tö ye' a ká i' ki.

Eta iyë tö iché ia:

—Ie'pa tsúbitu ye' ska' as ye' er bua' chö ie'pa a.

¹⁰ Jacob kënewatke e' kueki iwöbla kè wawëria buaë. E' kueki José tö ila'r patkëmi tsinet iyë o'mik. Eta Jacob tö italapa paklö'wé wöalattsé. ¹¹ E' ukuök_i ichéitö José a:

—Ye' ibikeits tö ye' kè tö be' suepaia, erë Skëköl tö kawö mé ye' a be' ena be' ala'r suoie.

¹² Eta José tö ila'r skéttsa iyë o'mik ta iwöéwa dö iski iyë dalöioie. ¹³ E' ukuök_i ta ila'r böl klö'wëwaitö iulà a. Efraín mí José ulà bua'kka, Manasés mí José ulà bakli'kka. Es itsémiitö iyë ska'. Eta Efraín ate Jacob ulà bakli'kka, Manasés ate Jacob ulà bua'kka. ¹⁴ Erë Jacob ulà bua'kka méka Efraín dur ie' ulà bakli'kka e' wökir ki. Erë e' dör alà tsirla. Eta iulà bakli'kka mékaitö Manasés dur ie' ulà bua'kka e' wökir ki. Erë e' dör alà kibi. Es Jacob ulà tsétkö wí'kè iö'kè. ¹⁵⁻¹⁶ Eta ier bua' ché José a i' es:

—As Skëköl er buaë chö ala'r böl i' a kekraë. Ye' yëpa bak Abraham ena Isaac, e'pa bak Skëköl e' dalöiök, e' tö ye' kkö'nami kuaë dö ikkë ta.

Ie' tō ye' tsatké kekraë íyi sulusi ulà a.
 As ala'r i' wa kë ye' chōwa sulitane éna kekraë.
 Nies ye' yépa bak Abraham ena Isaac as e'pa kë chōwa sulitane éna kekraë.
 As ala'r i' alör tajë ká ulitane ki."

17 Jacob ulà bua'kka méka Efraín wökir ki, e' kë mène José a buaë. E' kueki ie' tō iyé ulà bua'kka e' klö'wéwa méka ilà kibi dör Manasés e' wökir ki. 18 E' dalewa ichéitō ia:
 —iA yéwö, kë idör es! I' dör alà kibi. Be' ulà bua'kka múka i' wökir ki.

19 Erë iyé kë wä iöne es. Ie' tō iché ia:
 —iA alà, e' jcher ye' wä, e' jcher ye' wa! Ie' alördaë tajë, ie' dōraë këkëpa tajë. Erë itsirla ék e' dōraë këkëpa tajë shute ikibi tsata. Nies ie' aleripa dōraë ká tajë e' wakpaie.

20 Es e' è diwö wa Jacob er buaë skà ché italapa a i' es:

—Mik Israel aleripa er buaë cheke ñi a etä ie'pa tō icheraë ñi a i' es: 'As Skököl er buaë chö be' a wes Efraín ena Manasés e'pa a er buaë yéne es.'

Es Jacob er buaë ché Efraín a, Manasés a imène, e' tsata. 21 E' ukuöki tã José a ichéitō:
 —Ye' duökewatke erë Skököl tō a' kkö'neraë. Ie' wä se' aleripa mirane Canaán wé se' yépa bak senuk ee. 22 Ye' tō ká bua'ie méat be' a ime'bakyö be' elpa a e' tsata. Ká e' kiè Siquem. E' yé'ttsa ye' tō amorreowak ulà a ñippè wa.

49

Jacob tō ittè bata ché ila'r kos a

1 Jacob tō ila'r kié e' ska' tã ichéitō ie'pa a: "A' e' skōwä ye' o'mik. Ì tkōraë a' tã e' wä chekyö a' a:

2 "A ala'rla, a' e' skōwä tsinet ye' ttö ttsök, ye' dör a' yé. Ye' ttö ttsö.

3 "A Rubén, be' dör ye' alà kibi. Be' dör ye' diché tsá e' alé. Be' dalöiërta' tajë, be' diché tã' tajë be' elpa tsata.

4 Erë i'ñe tã kë idör es. Be' dör wes di' yöliie es kë iwöklör yës. Be' tō ye' dalösewä. Be' sene'ka ye' alaköl ta. E' kueki be' kë dalöiërpaia wes ko'k es.

5 "Simeón ena Leví, e'pa dör ñi elpa; ie'pa tabè tso' ñippoie è.

6 iWé ie'pa e' dapa'uke ee ye' kë shkak! Ie'pa tō wépa kötulur kësik è kueki. Baka wé'ñe klökicha blublu e' télorakitö éanas.

7 Ie'pa kësik dör suluë ichökle e' kueki ie'pa kawö tkōraë suluë. iYe' tō ie'pa aleripa powerami senuk iélpa malepa aleripa shua wä a diä a!

8 "A Judá, be' elpa tō be' kikeraka' tajë. Be' bolökpa klö'wewaraë be' tō ikuli' a, es be' e' alöraka' ie'pa ki. Be' elpa ekka e' wöörawa iski be' dalöioie.

9 iA Judá, be' dör ye' alà! Be' dör wes ma'name alà es. Mik i' ttéitō tã ikaté one, etä ie' e' wöéwa e' téwa iski wes ma'name këchke es.

iYi dömi ie' tsiriuk?

10 Judá aleripa dōraë blu'paie tajë kekraë dö mik iblú chök de etä.

Blu' e' ttö iüteraë sulitane tō.

11 Ie' tō iburro pupula muëke uva shua.

Nies idatsi' skuöke uva diö wa.

12 Ie' wöbla dör daloloë uva diö tsata.

Ie' ká dör saruruë baka tsu'diö tsata.

13 "Zabulón serdaë dayë kkömik.

Eë tajë kanò irirke ese ké tso'.

E' ká kkö dōrawä Sidón kkömik.

14 "Isacar dör wes iyiwak tso' dali oie diché tã' tajë ese e' mütër enuk iwé a es.

15 Mik ie' isué tō ká e' dör buaë senoie nies enoie, etä ie' tsiwö ki dali dekane kanablök. Ie' e' mëttsa kanablök kanè mésoie, kë tkine e' ki.

16 "Dan ditséwö shua s'shulirdaë buaë yësyësé wes Israel aleripa e' ditséwö malepa es.

17 Dan dōraë wes tkabë chök tso' ñala kkö a tō kabaio kuè iklö a tã iwák brutane itsiwökka ese es.

18 "iA Jehová, ye' tso' be' panuk tō ye' tsatkö!

19 "Gad ppök ñippökwa'pa dōraë tajë. Erë ie' tō ie'pa pperaë, itötieraë.

20 “Aser ká k_i chkè kata' buaë tskirdaë.
Ì wörke kōs e' dör buaë shütē mēne buaë
blu'pa a.

21 “Neftalí dör wēs sul_i alaki dur áie ala'rla
ta' bua'buāala ese es.

22 “José dör wēs burro kañiru suè dur di'
tum kkōmik es,
wēs burro pupula kañiru suè dur ká tukir
k_i es.*

23 Kuaböt namépa éna sulu iar,
ie' k_i kuaböt uyérakitō kēsik wa.

24 Erē ie' ulà diché darērē;
e' wa ie' wā ishkame' shu_irikar darērēē,
kē ulà shtrirta'wā yēs.
Skēkōl tō ie' a diché e' mé.
Skēkōl e' dör Jacob Kēkōl e' diché ta' tajē.
Skēkōl e' dör Israel aleripa kkō'nukwak.
Ie' tō Israel aleripa tsatkeke.

25 A José, be' yé e' Kēkōl tō be' k_imeke
kēkraë.

E' dör Skēkōl Diché Ta' Ýi Ulitane Tsata,
Ie' er buaë chōraë be' a.
Ka_i buaë patkeraë ie' tō be' daliwō k_i.
Ñies be' a di' atdaë buaë íyök k_i as be' da-
likua talar buaë.
Be' aleripa alakōlpa ala'r dōraë tajē, ñies be'
iyiwak dōraë tajē.
Es Skēkōl er buaë chōraë be' a.

26 Be' yé er buaë yé' be' a,
e' tkōka ye' yé er buaë yé' ye' a e' tsata.
Skēkōl tō José shukit iēlpa shuā iwōkirie,
e' a ie' er buaë chō michoë wēs kabata yöbiē
kē ertā'wa es.

27 “Benjamín dör wēs chichi kañiru kēsikie
ese es;
bla'mi ta' iyiwak ttéwaitō katè,
tsá_i ta' ibata watiéwaitō.”

28 E'pa dör Israel ditséwōpa daia itōki
dōka dabom eyök k_i böt (12), e' yépa tsá. Es
ie'pa yé tō ie'pa a iché mik ie' tō ittē bata
ché ie'pa a etā.

Jacob blēnewa

29 Jacob tō iché ila'r wēpa a: “Ye' blērkewa
e' kēwō dōkewatke. Mik ye' blēnewa, etā
ye' nu blōwā ákuk a ká wé ye' yamipa nu

blēne eē. Pö e' atē wēm kiè Efrón dör hi-
titawak e' ká a. 30 Ká e' atē Macpelá Mamré
wōshaë. Ká e' atē Canaán. Ká e' ena ákuk e'
wato'ttsa Efrón tō Abraham a as Abraham
tō iyamipa nu blō eē. 31 Eē Abraham ena
ilakōl Sara, ñies Isaac ena ilakōl Rebeca,
e'pa nu blēne. Eē ye' tō ye' alakōl Lía, e'
nu blē'wā ñies. 32 Ká e' ena ákuk e' wato'
hititawak tō.”

33 Mik Jacob tō ttē e' kōs ché one etā ie'
e' tēwane ika' k_i ta' iblēnewa míā idēütōpa
itōki.

50

1 Etā José tō iyé nu paklō'wéwa
wōalattséitō ta' i_ié tajē. 2 E' ukuōki ta' ie'
tō egiptowak dör s'nu kanéukwakpa e'pa
kié iyé nu kapeyōkwa as kē inurwā. Etā es
ikanewérakitō. 3 Ikanewérakitō dōka ká
dabom tkéyök (40 días), ekkē kawō kiane
ikanewōie e' kueki.

Egiptowak tō ischō eriaitsé kawō dōka
dabom kuryök (70 días). 4 E' ukuōki ta' José
ttē Egipto blú kueblupa ta, ta' ichéitō ie'pa
a:

—A' éna er bua' chak ye' a, e' ta' a' yú ichök
Egipto blú a 5 tō mik ye' yé duōkewatke,
etā ie' tō ye' ka' ie' a ttē muk Skēkōl wōrk_i
tō inú blerawayō ákuk kaneō'at ie' wák tō
atē Canaán e' a. E' kueki kawō mú ña ie'
nu tsomi blēwā eē. Mik ye' ibléwā ta' ye'
dotkene.

6 Etā Egipto blú tō i_iuté:

—Be' yú be' yé nu blōkwa wēs ie' tō be' a
iki' es.

7 Etā José míā iyé nu blōkwa. Egiptowak
kueblupa kōs e'pa míyal ie' ta. 8 Jacob
yamipa e_kka ena José yamipa e_kka ena
iēlpa e'pa kōs mí ñies. Ie'pa ala'r ena ie'pa
iyiwak e'pa ē atéat Gosen. 9 Ñies pē' mí tajē
karreta k_i ena kabaio k_i. Es pē' mí tajē José
ta. 10 Mik ie'pa demi ká kiè Goren-ha-atad
atē tsinet di' Jordán diwō tskirke e' kker eē,
etā eē ie'pa ulitane tō Jacob nu wōtērkewa
e' kēwō tkō'wé dalō tajē wa. Eē José tō iyé
eriaitsé dōka ká kul.

11 Mik canaánwak serke eē, e'pa tō Jacob
nu wōtērkewa kēwō tkō'wé e' sué, etā ie'pa
tō iché: “Mok_i egiptowak tō s'nu wōtērkewa
e' kēwō tkō'weke dalō tajē wa.” E' kueki ká

* 49:22 José dör wēs burro...ká tukir k_i es: Ñies hebreoie ttē e' mane'wēmisō i' es: José dör wēs kal tskirke di' kkōmik
es; tkakā iké kkōiēule e' mik buaë, ñies iwōrdaë tajē.

e' kiè méka ie'pa tō Abel-Misraim.* Ká e' atē tsinet di' kiè Jordán e' kkömik.

¹² Es Jacob ala'r tō iyě nu kanewé wes ie' tō iyě' ie'pa a es. ¹³ Ie'pa wā inú mítser Canaán ibléwarakitō ákuk yöule Abraham wā iyamipa pöie e' a. E' atē Macpelá. E' wato'ttsa hititawak kiè Efrón tō Abraham a. Ká e' atē Mamré wöshaë. ¹⁴ Mik José dēütō nu blēne one, etā ie' biteane Egipto. Ie' ělpa ena pē' ulitane mine ie' tā e'pa kōs biteyalne ie' tā.

José ělpa suanékane ie' yöki

¹⁵ Jacob blēnewa e' ukuöki tā José ělpa tō ibikeitsé: “Isalema José ěna sulu se' arke. Ì kōs wamblē' se' tō ie' ki e' skéie se' we'ikeraëitō.” ¹⁶ E' kueki ie'pa ttē mémi ie' a: “Kam be' yě blērwa, ¹⁷ etā ie' tō sa' a iché tō ichō be' a: ‘Ì kōs suluë wamblē' sa' tō be' ki, e' olo'yō sa' ki.’ E' kueki sa' kköchō be' a tō e' olo'yō sa' ki. Sa' tō be' yě e' Këköl dalöieke e' kueki.”

Mik biyō e' demi José a, etā ie' ié siarë. ¹⁸ Etā iělpa demi iwöki. Ie'pa wöéwa dö iski idalöioie tā ichérakitō:

—I' sa' de be' wörki. Sa' dör be' kanè mésopa.

¹⁹ Etā ie' tō ie'pa iüté:

—Kë a' suanuk. Ye' kë a' shulinuk Skëköl skéie. ²⁰ A' iyi sulu bikeits wamblē ye' ki, erë e' mane'wéttsane Skëköl tō buaë se' ki. E' wa tajë pē' tsatkëne i'ñe tā. ²¹ E' kueki kë a' suanuk. Chkewö meraëyö a' a ena a' ala'r kōs a.

Es ie' tō ie'pa a iché er buaë wa. E' tō ie'pa ttsë'wéne buaë.

José blēnewa

²² José ena iyě alikpö yamipa e'pa sene'ia Egipto. Ie' sene' döka duas cien eyök ki dabom eyök (110). ²³ Ie' tō ilà Efraín talapa e' ala'r suéia. Ñies ie' tō ilà Manasés e' alà kiè Maquir e' ala'r suéia.

²⁴ Ká et tā ie' tō iché iělpa a: “Ye' duökewa e' kēwö kianeia tsir. Erë Skëköl wák tō a' kimeräe. Ie' tō a' yelurdaë ká i' ki. Ká yë'bakitō mè Abraham a ena Isaac a ena Jacob a e' a' tsemiraëitō.” ²⁵ Etā ie' tō iělpa kié as ie'pa ttē mù ie' a Skëköl wörki. Ie' tō ie'pa a iché: “Skëköl tō a' yerattsa ká i' ki.

Mik e' tka, etā ye' sik tso' blēule e' tsúmi e' tā.”

²⁶ Mik ie' blēnewa Egipto, etā ie' ki duas de cien eyök ki dabom eyök (110). Ie' nu kapeyanewa as kë inurwa e' iēnewa s'nu kélkuö a.

* **50:11** Abel-mizraim: Hebreoie ká kiè e' wà kiane chë egiptowak schö griaitsë.

Israel aleripa yërulune Egipto

Éxodo 1.1–20.21

Yëkküö i' kiè si'kuaie *Éxodo*, e' wà kiane chè *yërulune*. Kam sa' tö yëkküö i' mane'ü seraä se'ie, ishābōts maneō' sa' tö dō capítulo 20.21. Ì maneō' sa' tö e' blatëule mañat tsiní. Et tsiní e' dör capítulo et dō capítulo dabom eyök kí skel (1-15). Iët tsiní e' dör capítulo dabom eyök kí teröl dō capítulo dabom eyök kí pāköl (16-18). Ibata êk tsiní e' dör capítulo dabom eyök kí sulitu dō capítulo dabom böyök (19-20).

Et tsiní e' tö se' a ipakè tö ì bak Israel aleripa ta ie'pa mía Egipto e' tsatkök ketba yöki e' ukuöki. Kewe ie'pa kawö tka buaë Egipto. Ie'pa ena ie'pa iyiwak alöne tajë. Kä tka tajë ta egiptowak suanémi dö' Israel aleripa e' alöka ie'pa ki. E' kueki ie'pa tö Israel aleripa sué suluë ta iwe'ikérakitö siarë. Ie'pa kërakitö kanëblök darërëe kë patuëta'. Erë Skëköl tö ie'pa weirke e' sué ta wëm kékaitö eköl ie'pa yöksa egiptowak ulà a. Wëm e' kiè Moisés, e' è tö yëkküö i' kit. Skëköl e' kkayë' ie' a ta iwák kiè yë'itö ia. E' ukuöki ta ipatkéitö Israel aleripa yöksa Egipto. Moisés tö iché Egipto blú a tö Israel aleripa ömine. Erë Egipto blú kë éna Skëköl ttö iutak. E' kueki Skëköl tö egiptowak we'iké siarë tsakïë ie' diché tajë wa. E' wa ie' tö ikkaché ie'pa a ena Israel aleripa a tö yi dör ie'. Skëköl tö Israel aleripa tsatkée yëttsa Egipto ie' diché tajë wa, e' wa ie'pa de ie' ichaie ena ie' de ie'pa Këkölie. Ie'pa yënëttsa Egipto e' këwö tkö'uk ie' tö ie'pa patké duas bit ekkë.

Iët tsiní e' tö se' a ipakè tö wës Skëköl tö ie'pa wëttsë' ena ie'pa kime'itö shköktö ká sir poë wé kë yi serku' ee. Erë ie'pa tö ie' tsiriwé tajë kabene wa, erë ie' tö ie'pa tié ena ie'pa tsatkéitö ibolöpka yöki er bua' wa.

Ibata êk tsiní e' tö se' a ipakè tö Skëköl ena Israel aleripa ttè me' ñi a. Mik ie'pa de Sinai kébata a, eta ie' tö ittè dalöiëno mé ie'pa a dökä dabop. Ie' tö iché ie'pa a tö ie'pa tö ie' ttè dalöiëno e' kos iuté buaë, e' ta ie'pa döraë

ie' wák icha chökïe ena ie'pa a ie' er buaë chöraë ká malepa wakpa tsäta.

Israel aleripa tso' Egipto e'pa weine tajë

¹⁻⁴ Israel kiè ñies Jacob e' ala'r dë'mi Egipto ie' ta, e'pa kos yamipa ta'. Ie'pa kiè Rubén, Simeón, Leví, Judá, Isacar, Zabulón, Benjamín, Dan, Neftalí, Gad ena Aser. ⁵ Jacob yamipa mène ie' ta Egipto e'pa dökä dabom kuryök (70) seraä. Erë José, e' tso'tke Egipto kewe iyamipa yöki.

⁶ Kawö tka tajë, eta José ena iëlpa blërulune. Ñies iyamipa dë'mi Egipto ie'pa ta, e'pa kos blërulune se. ⁷ Erë Israel aleripa alöne tajë, e' kueki ie'pa de diché ta' tajë. Ie'pa tso' Egipto wa'ñe.

⁸ E' ukuöki ta blu' ské tkënekä eköl e' kë wa José pakë jcher. Ie' tö iché egiptowak a: ⁹ "Ye' ttö ttsö. Israel aleripa dör tajë. Ie'pa diché tkökä se' diché tsäta, dö' ie'pa e' alökä se' ki. ¹⁰ Mik se' bolöpka ñippömi se' ta, e' ta dö' ie'pa ñi wöiökä se' ppök se' bolöpka ta, ta es imi miyal se' yöki. E' kueki se' tö ibikeitsö bua'iewa tö wës se' tö ie'pa wöklö'wëmi as kë ikí alör tajë."

¹¹ E' kueki egiptowak tö iwökirpa patké Israel aleripa we'ikök kanë darërë wa as iëriardak. Ie'pa tö ikérak ká yuök böt chkewö dapa'woie Egipto blú a. Kä e' kiè Pitón ena Ramsés. ¹² Israel aleripa we'ikeke ie'pa tö siarë, erë ikí alörkerak tajë. E' kueki egiptowak suarke tajë ie'pa yöki.

¹³ Egiptowak tö ie'pa ké kanëblök kësik wa. ¹⁴ E' tö ie'pa eriawé tajë. Ikérakitö skauchka yuök shtrót shtrót u yuoie. Ñies ikérakitö kanëblök kañikä kanë ulitane uk. Es Israel aleripa kos we'ikérakitö siarë. ¹⁵ E' kïie ta Egipto blú tté alakölpa kiè Sifrá ena Puvá e'pa ta. Ie'pa dör hebreowak* alakölpa alà kurke e' kanëukwakpa. Ie' tö iché ie'pa a:

¹⁶ —Mik a' tö hebreowak alakölpa alà kurke, e' kaneweke, eta isaü çì iwák dör? Iwák wëm e' ta ittöwa. Iwák dör alaköl, e' ta imúat, kë ittarwa.

¹⁷ Erë alakölpa e'pa tö Skëköl dalöieta'. E' kueki ie'pa kë wa Egipto blú ttö iütëne wës itö iché es. Ie'pa ala'r wëpa méat ttsë'ka.

* **1:15** hebreowak: E' kiè ñies Israel aleripa.

18 Eta Egipto blú tò ie'pa kiére ta ichéitö iarak:

—¿Iöök a' tò iwamblé es? ¿Iöök a' tò ala'rla wëpa e' méat tssé'ka?

19 Ie'pa tò iüté:

—Hebreowak alakölpa kë alá kur wes egiptowak alakölpa es. Ie'pa alakölpa dör darërë. Ie'pa alá kur bet buaë. Mik sa' demi, eta ie'pa alá kunetke.

20-21 Es Israel aleripa kí alönëmi taië. Ie'pa diché kí iërke taië. Sifrá ena Puvá e'pa tò Skëköl dalöieta'. E' kueki Skëköl tò ie'pa kimé, ala'r méitö ie'pa a taië.

22 Eta Egipto blú tò ikueblupa ulitane a kawö mé tò hebreowak ala'rla wëpa kune kos e' ömi di' ki. Alakölpala ë múat.

2

Moisés kune'

1 E' kéwö ska' ta wëm eköl dör Leví aleri, e' senéwa alaköl dör Leví aleri ñies ese ta. 2 Eta ie' alá skà kéka e' dör wëm. Eta imì tò isué tò alala buaala, e' kueki ibléwaitö dö si' mañat. 3 Mik imì kë a ilà blëneia, eta ie' kkö yulé et, patië buaë kiöchka tso' chkuä'chkuä ese wa as kë a di' tköwa. E' ukuöki ta alala iéwaitö kkö a, méreitö di' kië Nilo e' kkömik kakö tso' e' shua. 4 Eta alala kutà e' duéser kamië ikí sauk tò wes idömi.

5 E' ukuöki ta Egipto blú e' alá busi mía kuök di' a. E' dalewa tayëpa tso' ie' wa ikanë mésopaië e'pa shkö iëter ákitö ki. Eta ie' tò kkö sué kakö shua. Ikanë mésopa eköl patkémii tò itsukbitu. 6 Eta ie' tò ikkökéka ta isué tò alala wëm a'ria eköl e' iuke. Ie' isué er siarë wa ta ichéitö:

—Bëbëla i' dör hebreowak.

7 E' wösha bëbëla kutà de ta ichéitö ia:

—¿Be' ki ikiane tò ye' mi' tayë hebreowak yulök eköl be' a alala së kkö'noie as itala'ütö itsu' wa?

8 Eta Egipto blú alá busi tò iüté:

—Be' yú iyulök.

Eta bëbëla kutà mía imì yulök ta idebitu iwa. 9 Eta Egipto blú alá busi tò iché alá mi a:

—Alà i' tsúmi kkö'nú ña tala'ú ña buaë. Ye' tò be' patueke iki. Eta imì wa ilà mítser tala'wë. 10 Mik alá de bërie, eta imì wa

ibitetserne Egipto blú alá busi a. Eta ie' tò iklö'wé wes ie' alá ekka es. Ikië mékaitö Moisés.* Ie' tò iché:

—Ye' tò iyë'ttsa di' a.

E' kueki ie' tò ikië méka es.

Moisés tso' Egipto e' tkashkar

11 Moisés kibineone. Ká et ta ie' mía iyamipa hebreowak, e'pa pakök. Eta ie' tò isué tò iyamipa weirke siarë kanëblök darërë. Eta ie' isué tò egiptowak eköl tso' iyami hebreowak eköl e' ppök siarë. 12 Eta ie' ká sué ká wa'ñe. Kë ie' wa yi sune. E' dalewa ie' tò egiptowak e' ttëwa inú wötëwa ie' tò tsa'wö a. 13 Bule es ta ie' skà e' yëttsa, eta ie' isué tò hebreowak böi tso' ñippök ñita. Ie' tò iëköl tso' eköl ppök, e' a iché:

—¿Iöök be' tso' be' yami ppök?

14 Eta hebreowak e' tò iüté:

—¿Yi tò be' tkéka sa' wökirie sa' shulökwakie? ¿Be' tso' ye' bikeitsök ttëwa wes egiptowak kötwabö es?

Mik ttë e' tssé Moisés tò, eta e' tò ie' suawé. Ie' ibikeitsé: “Ie'pa wa ijchenewa tò ye' tò egiptowak kötwä.” 15 Mik e' jchenewa Egipto blú wa, eta ie' tò Moisés ttökwa patké. Erë Moisés tkashkar ie' yöki, mía senuk ká kië Madián eë. Eë ie' e' tkére di' tum biule kkömik.

16 Ká e' a sacerdote† serke eköl kië Reuel. E' alá busipa döka kul. E' diwö wa alá busipa e'pa dë'bitu di' chkök kulë a mè iyë iyiwak a yè. 17 Eta iyiwak kkö'nukwakpa skà wëpa debitu busipa trë'wëmi. Eta Moisés e' kéka e' tò busipa tsatkée. Eta ie' tò di' mé iyiwak a. 18 Mik ie'pa demine iyë ska', eta iyë tò ie'pa a ichaké:

—¿I wa i'ñe a' dene bet?

19 Ie'pa tò iüté:

—Egiptowak eköl tò sa' tsatkée iyiwak kkö'nukwakpa ulà a. Ie' di' yëttsa mé iyiwak a.

20 Iyë tò iché ia:

—¿Wé wëm e'? ¿Iöök a' iméat ekörla? A' yú itsukbitu as ichkö se' ta.

21 Es Moisés e' tséat senuk wëm e' ska'. E' ukuöki ta Reuel tò ilà busi kië Séfora, e' mé Moisés a senowaie ita. 22 Eta Moisés alá

* 2:10 Moisés: Hebreoie s'kië e' wà kiane chë iyëulettsa. wëse e' dör, erë kë idör wes i'ñe itso' es. † 2:22 Guersón:

† 2:16 sacerdote: Kë se' wa ijcher yësyësë tò sacerdote Hebreoie s'kië e' wà kiane chë ká bánet wakpa.

kéka eköl kiè mékaītö Guersón‡ wà chéitö: Ká i' k̄i ye' dör o'ka.

²³ Dwas tka taīe, etā Egipto blú blēnewa. Erē Israel aleripa kköchökeiā taīe kekraē kanē darērēe kueki. Ie'pa kköchöke taīe e' ttsé Skököl tō. ²⁴ Ttē me'bak ie' tō Abraham a ena Isaac a ena Jacob a e' wà tsá detke kanewē. E' kueki ie' tō ibikeitsé tō Israel aleripa kimeraēyö i' ta. ²⁵ Ie' tō ie'pa sué ta ie' éna iane tō ì tköke ie'pa ta.

3

Skököl tō Moisés patké Israel aleripa tsatkök

¹ Ká et ta Moisés tso' inuaki Jetró,* e' iyiwak kkö'nuk. Inuaki kanēblöke sacerdotēie Madián. E' dalewa ie' wā inuaki iyiwak mítser ká sir po, e' jaishet, demi Skököl kēbata kiè Horeb† ee. ² Etā ee Jehovah biyöchökwak bua'ie e' e' kkachéwā ie' a bö' wörkueie taīe kal tsir elka shua. Moisés tō isuéwā bua'ie tā isué tō kal wöbatseka taīe bö'ie, erē kē ñarwa. ³ Etā Moisés tō ibikeitsé: “¿Wì dör ì? Ye' mí isaük ì kueki kal wì kē ñarwa.”

⁴ Mik Jehovah tō isué tō Moisés dökewatke tsinet bö' ñarke e' o'mik isaük, etā Skököl tō ichaké:

—¡A Moisés! ¡A Moisés!

Moisés tō iüté:

—¿Ì?

⁵ Etā Skököl tō iché iā:

—Kē be' dökwā tsinet. Wé be' dur e' ké dör batse'r, e' kueki be' klökkuö yöttsa. ⁶ Ye' dör be' yé e' Kököl ena be' yépa bak ká iaiaë kiè Abraham, Isaac ena Jacob e'pa Kököl.

Moisés suane Skököl saükwā, e' kueki ie' e' wöbakéwa. ⁷ Erē Jehovah tō iché iā:

—Ye' isué tō wépa dör ye' icha tso' Egipto e'pa weirke siarē. Ie'pa kköchöke taīe ikanē wökirpa ulà a e' ttséyö. Ye' wā ijcher buaë tō iweirkerak siarē. ⁸ E' kueki ye' dē'ttsa ie'pa tsatkök egiptowak ulà a. Ye' tō ie'pa yerattsá ká e' k̄i. Ye' wā ie'pa miraë ká taīe buaë ese k̄i. Ká e' k̄i íyi ulitane tskir buaë, iwà wör buaë shütē.‡ Ká e' k̄i pē' tso' taīe. E'pa ditséwöpa dör canaánwak, hititawak, amorreowak, fere-seowak, heveowak, ena

jebuseowak. ⁹ Ittsö, ye' tō Israel aleripa kköchöke e' ttsé. Ye' tō isué tō egiptowak tō ie'pa we'ikeke siarē. ¹⁰ E' kueki ye' tso' be' patkök Egipto blú ska' Israel aleripa dör ye' icha e'pa yökulur Egipto a. Be' yú Egipto.

¹¹ Erē Moisés tō iché ie' a:

—¿Yi ye' dör e' dōwami Egipto blú wörki Israel aleripa yökulur ie' ulà a?

¹² Ie' tō iüté:

—Be' kē mi'pa ekörla. Ye' tso' be' tā be' kimuk. Mik be' tō Israel aleripa yélur Egipto a, etā a' tō ye' dalöieraë kabata i' k̄i. E' wa be' wā ijcherdaë tō ye' wák tō be' patké'.

¹³ Erē Moisés tō ie' iüté:

—Dö' ye' mía tā ye' tō iché ie'pa a: “A' yépa bak iaiaë e' Kököl tō ye' patké' a' tsatkök.” Dö' ie'pa tō ye' a ichaké: “¿Ìma e' kiè?”, e' tā ¿ì chēmi ye' tō ie'pa a?

¹⁴ Etā ie' tō iüté:

—Ye' dör yi tso'tke e'. Ichö ie'pa a tō Ye' Tso'tke e' tō ye' patké' a' ska'.

¹⁵ Skököl tō ik̄i ché Moisés a:

—Ñies ttē i' chö Israel aleripa a: ‘Se' yépa bak ká iaiaë kiè Abraham, Isaac ena Jacob, e'pa Kököl kiè Jehovah e' tō ye' patké' a' tsatkök.’ Ttē e' chö ie'pa a. Ye' kiè dör Jehovah i' dör ye' wák kiè kekraë. Kiè i' wa ye' kirdaë aishkuö tā kekraë. ¹⁶ Be' yú Israel aleripa kueblupa dapa'uk tā ttē i' ichö ie'pa a: ‘Jehová, dör se' yépa bak ká iaiaë kiè Abraham, Isaac ena Jacob e'pa Kököl e' e' kkayē' ye' a tā ye' a iyē'itö tō ie' tō a' weirke siarē egiptowak ulà a e' sué. ¹⁷ Ñies ye' a iyē'itö tō a' tsatkeraëitö egiptowak tso' a' we'ikök e'pa ulà a. Ie' wā a' miraë ká buaë ese k̄i. Ká e' k̄i íyi ulitane tskir buaë, iwà wör buaë shütē. Ká e' wakpa ditséwöpa dör canaánwak, hititawak, amorreowak, fere-seowak, heveowak, ena jebuseowak.’ Ttē e' chö ie'pa a. ¹⁸ Israel aleripa kueblupa tō be' ttö ttersaë tā be' yú ie'pa tā Egipto blú ska' tā ttē i' chö ie' a: ‘Jehová dör hebreowak Kököl, e' dē'bitu sa' wöki. E' kueki sa' ömi ká mañat shkar ekkē wé kē yi ku' ese ska' iyiwak ña'uk Jehovah dör sa' Kököl e' dalöioie.’ Ttē e' chö ie' a. ¹⁹ Erē

* **3:1** Jetró: E' dör Moisés nuaki. Ie' kiè ñies Reuel ena Hobab. † **3:1** Horeb: E' kiè ñies Sinaí. ‡ **3:8** Ká e' k̄i íyi ulitane tskir buaë, iwà wör buaë shütē: Ttē e' dör Hebreoie i' es: Wé baka tsu'diö ena bul alí shköke di'ie. § **3:15** Jehovah: Hebreoie kiè e' wì dör ye' tso'tke.

ye' wa ijcher buaë tö ie' kë tö ie'pa a kawö e' mepa éanas. Ye' kawöta ie'pa yöktsa ye' diché tajë e' wa. ²⁰ E' kueki ye' diché tajë e' kkacheraëyö egiptowak a. Ì weraëyö ie'pa shua e' tö ie'pa tkiweraë. E' wa ie'pa we'ikeraëyö siarë. E' ukuöki ta Egipto blú tö Israel aleripa erami as imi'yal. ²¹ Nies ye' tö egiptowak keraë ie'pa dalöiök tajë. E' kueki mik a' e' yökettsa Egipto a, eta a' kë minuk ulà wöchka. ²² Israel aleripa e' alakölpä kos e'pa tö íyi yöule inukölchka wa ö orochka wa ö datsi' ese kak kieraë egiptowak alakölpä serke bänet ö iserkerak Israel aleripa u a esepa a, e' kos ieraë a' ala'r tö. Es a' tö íyi bua'buä tso' tajë Egipto e' yerattsä ie'pa ulà a.

4

¹ Erë Moisés tö iiuté:

—Ie'pa kë tö ye' ttö klö'wepa. Kë itö ye' ttö iutepa. Ie'pa tö ye' a icheraë: “Jehová kë dë'bitu be' ska'.”

² Eta Skököl Jehová tö ie' a ichaké:

—¿Ì a'tser be' wa ulà a?

Moisés tö iiuté:

—Ye' shko kéli.

³ Jehová tö iché ia:

—¡Iuyömi iski!

Eta Moisés tö iuyémi iski. E' wösha ta ishko kéli yönane tkabëie. Moisés e' skéu iyöki bet ⁴ erë Jehová tö iché ia:

—¡iklö'úwa ikirë bata a ulà wa!

Eta Moisés tö iklö'wéwa eta imiane shko kéliie.

⁵ Eta Jehová tö iché ia:

—Mik be' dene Egipto, eta be' tö iú es as ie'pa tö iklö'ù mokj tö ye' dör a yépa bak ká iaiaë kië Abraham, Isaac ena Jacob e'pa Kököl e' e' kkaché be' a. ⁶ I' ta be' ulà tiúwa be' batsi' a.

Eta Moisés ulà tiéwa ibatsi' a. Mik ie' ulà yéttsa, eta ie' isué tö iwölineka saruruë duë kië lepra e' wa. ⁷ Eta Skököl tö iché ia:

—Be' ulà skà tiúwane be' batsi' a.

Eta Moisés tö iwé es. Mik ie' ulà yéttsane, eta ie' ulà buanene buaë. ⁸ E' ukuöki ta Skököl tö iché ia:

—Ì kkachéyö be' a kewe e' kë klönerak iwa, nies ie'pa kë wa be' ttö iutëne, e' ta iët skà ú. Isalema e' klö'wëmi ie'pa tö. ⁹ Erë e' kos wa ie'pa kë wa be' ttö klöne be' ttö

iutëne e' ta di' chköka di' kibi a e' töttsa ká sí ki. Mik e' ténettsa ká sí ki eta di' miaraë péie.

¹⁰ Moisés tö iiuté:

—¡Ayëwë! ¡A ye' Kököl! Ye' siarala, kë tto buaë. E' kë dör i'ñe ëme be' ttöke ye' ta eta. Es ye' wák dër ká iaiaë. Ye' ttö enaë. Ye' kë a s'iutër buaë.

¹¹ Erë Jehová tö iiuté:

—¿Yi tö a' a kkö méat? Ye' wák tö a' méat kë tto ö kë kukuö wattser. Nies a' wöbla kë wawër ö a' wöbla wawër e' kos méat ye' wák tö a' a. ¹² E' kueki be' yú. Mik be' ttöke, eta ye' tso' be' ta. Ì kiane ye' ki tö be' tö ichè, e' kkacheraë ye' tö be' a.

¹³ Erë Moisés tö iché ia:

—¡A kékëpa! Ye' kköchö be' a tö o'ka patkömi ye' skéie.

¹⁴ Eta Jehová uluneka ie' ki ta ichéitö ia:

—E'ma be' ël Aarón dör Leví aleri zima e' bikeitsè be' tö? Ye' wa ijcher tö ie' ttö buaë. Ie' tso'tke ñala ki datse be' ska'. Mik ie' tö be' sué, eta e' tö ie' ttsë'wëmi buaë. ¹⁵ Ì kos chak be' éna e' kos chö Aarón a as ie' tö ichöne. Ye' wák tö a' böi kimeraë as a' ttö buaë. Ì kiane ye' ki tö a' tö iwé e' kkacheraë ye' tö a' a. ¹⁶ Aarón ttöraë be' skéie. Ie' döraë be' ttekölle wes be' dör ye' tteköl es. Ì cheke ye' tö be' a e' cherane be' tö ie' a ta e' cherane ie' tö a' yamipa a. ¹⁷ Shko kéli se tsúmi. E' wa ì kë or yi a ese weraëbö. Ie'pa wökrardawa iweblök.

Moisés miáne Egipto

¹⁸ E' ukuöki ta Moisés miáne inuaki, Jetró ska' ta ichéitö ia:

—Kawö mú ña. Ye' kawöta shkökmine Egipto ye' yamipa sauk tö itso'iarak ttsë'ka.

Eta Jetró tö iiuté:

—Èkëkë. Be' shkó wöbla wa.

¹⁹ Moisés tso'ia Madián, eta Jehová tö iché ia:

—Yi ki be' kiarke ttëwa Egipto, e'pa blërulune. Kë ì dalö ta'ia be' ki eë. E' kueki be' yúne Egipto.

²⁰ Eta Moisés tö ilaköl ena ila'r tkéka burro ki ta imíyal Egipto. Ie' wa Skököl shko kéli dami ulà a.

²¹ Jehová tö ie' a iché:

—Mik be' demi Egipto, eta ye' tö diché me'bak be' a ì kë or yi a ese woie, e' wakaneú kröröë Egipto blú wörki. Erë ye'

tö ie' a er suluë meraë as kë ie' tö Israel aleripa ömine. ²² Etä ttè i' chö ie' a: 'Jehová tö iché be' a: Israel aleripa dör wes ye' alà wëm tsá es. ²³ Ye' tö be' a ichétke tö ie'pa ömine as imi'yalne ye' kíkókka. Erë be' kë wä ie'pa a kawö mène as imi'yal. E' kueki be' alà wëm tsá e' tterawayö. Ttè e' chö ie' a.

²⁴ Moisés ena iyamipa miniä ñala ki etä wé ie'pa kapökerö ñala ki, ee Jehová debitu Moisés ska' ittökwa. ²⁵ Erë Moisés alaköl Séfora e' tö ak di'dië klö'wéwa e' wa ilà tottola kkuölit téé tsir. E' kkuölit takla pé wa ie' tö Moisés klö patié ta ichéitö Moisés a: "Moki be' tso'ia ye' wémie pé i' wa."

²⁶ Etä Jehová tö Moisés émi. (Séfora tö ilà tottola kkuölit téé tsir e' kueki ie' tö iché Moisés a tö "be' tso'ia ye' wémie pé i' wa.")

²⁷ Etä Jehová tö Aarón a iché: "Be' yú Moisés ñalé yulök wé kë yi serku' ee." Aarón mía Moisés ñalé yulök ta ie' ikué Skököl kébata a. Ee ishke'wéitö wöalattsè wa. ²⁸ Etä i' kos chök Jehová tö Moisés patké', e' pakéne Moisés tö Aarón a. Nies i' kë or yi a ese kkayë' Jehová tö Moisés a wawè e' kos pakéneitö Aarón a.

²⁹ E' ukuöki ta ie'pa bül míyal Israel aleripa kueblupa dapa'ukka kapakök ie'pa ta. ³⁰ I' kos ye' Jehová tö Moisés a e' pakéne Aarón tö Israel aleripa kueblupa a. Nies i' kë or yi a ese kkayë' Jehová tö Moisés a e' kos wé Moisés tö Israel aleripa ulitane wörki.

³¹ Israel aleripa tö Aarón ttè klö'wé. Mik ie'pa éna iane tö Jehová éna ie'pa dalërke, ñies tö ie'pa weirke siarë e' suéitö, etä ie'pa e' wöéwa iski ie' dalöiök.

5

Moisés ena Aarón ttè Egipto blú ta

¹ E' ukuöki ta Moisés ena Aarón míyal Egipto blú ska' ta ichéitö ia:

—Jehová dör Israel aleripa e' Kököl, e' tö iché be' a tö e'pa dör ie' icha. Ie'pa ömi as imi'yal wé kë yi serku' ee kawö tkö'uk ie' dalöioie.

² Erë Egipto blú tö iüté:

—¿Yi dör Jehová? Ye' kë wä ie' suule. Ye' kë kawöta ie' ttö iütök. Ye' kë kawöta Israel aleripa ökmi. E' kueki kë ye' tö Israel aleripa epami.

³ Etä ie'pa tö iché:

—Hebreowak Kököl e' dè'bitu sa' wöki. E' kueki sa' ömi ká mañat shkar ekké wé kë yi ku' ese ska' iyiwak ña'uk sa' Kököl Jehová e' a idalöioie dö' ie' tö sa' wömëttsa duökwa dué a ö tabè a.

⁴ Erë Egipto blú tö iüté:

—A Moisés. A Aarón. ¿Iök a' ki ie'pa kiane wöklö'wè ikanè a? ¡A' ena a' yamipa yúshka kaneblok!

⁵ Nies Egipto blú tö iché ie'pa a:

—I'ñe ta Israel aleripa tso' taië ká i' ki, etä ¿wes a' ki ikiane tö ie'pa kë kanebloia?

⁶ E' diwö wa Egipto blú tö iché ikanè wökirpa a:

⁷ —Tala'chka kösi e' kë tsarbituia Israel aleripa a skauchka shtrót shtrót yuoie wes se' tö ikanewèrö es. As ie'pa wákpa mi' itsuk. ⁸ Erë ikörak iyuök kos kekraë iyuekerakitö ekké, kë wöarwa yës. Ie'pa bikénak è taië, e' kueki ie'pa arkerak: '¡Mishka iyiwak ña'uk se' Kököl a!' ⁹ Ie'pa ki kö kaneblok darërë. Kanè mú ie'pa a taië as kë itö kachè iütö.

¹⁰ Etä ikanè wökirpa míyal ta ichéitörak Israel aleripa a: —Egipto blú tö kawö mé tö kë a' a tala'chka kösi tsarbituia. ¹¹ I'ñe ta a' wakpa kawöta iyulök wé a' ikué, e' ma ee itsúbitu. Erë a' kawöta iyuök kos a' iyueke kenet ekké, kë wöarwa.

¹² Etä Israel aleripa mía Egipto ká wa'ñe kachka èse yulök tala'chka skéie. ¹³ Kanè wökirpa tö ikérak kaneblok kësik wa ta ichekerakitö ie'pa a kekraë: "A' tö iyuö kos a' tö iyueke kenet mik sa' tö tala'chka mekeia a' a ekké." ¹⁴ Egiptowak tö Israel aleripa welepa me'ka ñi wökirie. E'pa ppeke egiptowak tö tsa' bata wa ta ichekerakitö ie'pa a:

—¿I' kueki a' kë wä iyöne chki ena i'ñe wes kenet es?

¹⁵ Etä Israel aleripa kanè wökirpa míyal kköchök Egipto blú wöa. Ie'pa tö iché ia:

—A këkëpa. ¿I' kueki be' tö be' kanè mésopa we'iké es? ¹⁶ Tala'chka kë mèneia sa' a, erë ie'pa ki ikiane tö sa' tö iyue kos sa' a tala'chka merkeia ta iyörke ekké. Ie'pa tö sa' ké kaneblok kësik wa. Nies sa' ppekeitö siarë. ¡A këkëpa, be' wakpa iane iwüie!

¹⁷ Egipto blú tö ie'pa iüté:

—jA' dör bikëwakpa wöchka! E' kuëki a' icheke këkraë: “jMishka ká bánet iyiwak ña'uk Jehovah á!”¹⁸ jA' yúshka kanëblök! Erë kë tala'chka kósi merku'ia a' a, erë a' kawöta iyuök kos kenet a' tö iyueke ekkë.

¹⁹ Mik Israel aleripa kanë wökirpa a iyëne tö ie'pa kawöta iyuök këkraë kos iyuekerakitö kenet ekkë, eta ie'pa eriane taië.
²⁰ Ie'pa e' yélur Egipto blú ska' de wé Moisés ena Aarón tso' ie'pa panuk eë. ²¹ Ie'pa tö iché iarak:

—Ï wamblé a' tö sa' ki e' kuëki as Jehovah tö a' we'ikö. Egipto blú ena ikuëblupa e'pa éna sa' ar suluë. A' iane iwiie. E' dör wes a' wakpa tö tabè mé ie'pa a as sa' ttöwä ie'pa tö es.

Moisés kköché Skököl a

²² Eta Moisés tö iché Jehovah a:

—A Jehovah. ¿Iök be' tö Israel aleripa we'ikeke siarë? ¿Iök be' tö ye' patkë'bitu ie? ²³ Mik ye' dë'bitu ttök Egipto blú ta' be' ttö wa, eta ie' tö wépa dör be' icha e'pa ki we'iké siarë. Dö ikkë ta iweirkeia iwák suë. Erë be' kë wä ì one yës ie'pa tsatkoie.

6

¹ Eta Jehovah tö ie' iüté:

—Kukuie bö isueraë tö wes ye' tö Egipto blú we'ikeraë. Ye' diché taië e' wa ye' tö ie' keraë ie'pa ökmi. Ye' diché wa ye' tö ie' keraë ie'pa patkökmi iká ki.

Skököl tö Moisés skà patkémine Egipto blú ska'

² Nies Skököl tö iché Moisés a:

—Ye' dör Jehovah. ³ Mikä ye' e' kkayë' Abraham a ena Isaac a ena Jacob a, eta ye' iché tö ye' dör Skököl Diché Ta' Íyi Ulitane Tsata e'. Erë ye' kië Jehovah, e' kë yëne ye' wä ie'pa a. ⁴ Ye' tö ttè me' ie'pa a. Ye' tö iyë'at ie'pa a tö ká kië Canaán e' merayö a' aleripa a. Eë ie'pa bak senuk wes o'ka ká es. ⁵ Ìñe ye' wä ijcher tö ie'pa weirke siarë. Egiptowak tö ie'pa keke kanëblök darërëë kësik wa. E' kuëki ttè me'bak ye' tö ie'pa a e' wawekeyö ìñe ta. ⁶ E' kuëki be' yú ichök ie'pa a tö ye' dör Jehovah. Egiptowak tö a' we'ikeke siarë kanë darërëë wa, e' kos ulà a a' yerattsä ye' tö. Ye' tö egiptowak we'ikeraë siarë ye' diché taië e' wa. Es a' tsatkeräe ye' tö egiptowak ulà a. ⁷ Ye' tö a'

klö'weraë ye' ichapaie. Ye' döraë a' Këkö. A' wä ijcherdaë tö ye' dör Jehovah. Ye' dör a' Këkö. A' wä ijcherdaë tö ye' tö a' yë'lur egiptowak bak a' we'ikök kanë darërëë wa e' ulà a. ⁸ Ye' wä a' miraë ká muk ye' kablë' Abraham, Isaac ena Jacob e'pa a eë. Ká e' meraë ye' tö a' a. E' atdaë a' a. Ye' dör Jehovah e' tö iché es.

⁹ Eta Moisés tö ttè e' skà chéne Israel aleripa a. Erë ie'pa eriarke taië kanë darërë kuëki. E' kuëki ie'pa kë wä ittö iütëne. ¹⁰ Eta Jehovah tö iché Moisés a:

¹¹ —Be' yú ichök Egipto blú a tö kawö mú ye' ichapa a e' yöksä Egipto a.

¹² Erë Moisés tö Jehovah iüté:

—Israel aleripa kë tö ye' ttö iütè, eta ¿wes Egipto blú ye' ttö iütëmi? Ye' kë tto buaë.

¹³ Eta Jehovah tö Moisés ena Aarón e'pa patkëmi ichök Israel aleripa a ena Egipto blú a tö “Jehová tö sa' patké Israel aleripa yökulur Egipto.”

Moisés ena Aarón ditséwöpa

¹⁴ I' dör Moisés ena Aarón ditséwö datse iyëpa wa:

Rubén e' dör Jacob alà wëm tsá, e' ala'r dör Hanoc, Falú, Hesrón ena Carmí. Ditséwöpa datse ie'pa wa e'pa kos dör Rubén aleripa.

¹⁵ Simeón ala'r wépa dör Jemuel, Jamín, Óhad, Jaquín, Sóhar ena Saúl. Saúl mì dör cananeawak. Ditséwöpa datse ie'pa wa e'pa kos dör Simeón aleripa.

¹⁶ Leví sene' duas dökä cien eyök ki dabom mañayök ki kul (137). I'pa dör ila'r wépa ikibi ék dö ibata ék: Guersón, Quehat, ena Merarí. ¹⁷ Guersón ala'r wépa dör Libní ena Simí. ¹⁸ Quehat sene' duas cien eyök ki dabom mañayök ki mañat (133). Ie' ala'r wépa dör Amram, Ishar, Hebrón ena Usiel. ¹⁹ Merarí ala'r wépa dör Mahli ena Musí. Ditséwöpa datse ie'pa wa e'pa kos dör Leví aleripa.

²⁰ Amram sene'wä iyëchke kië Jocabed e' ta. E' dör Moisés ena Aarón mì. Amram sene' duas cien eyök ki dabom mañayök ki kul (137).

²¹ Ishar ala'r wépa dör Coré, Néfeg ena Zicrí.

²² Uziel ala'r wépa dör Misael, Elsafán ena Sitrí.

²³ Aarón sene'wa alaköl kiè Eliseba e' ta. E' dör Amīnadab alà busi ena Nahasón kutà. E' ala'r wēpa kiè Nadab, Abihú, Eleasar ena Itamar.

²⁴ Coré ala'r wēpa dör Asur, Elcaná ena Abiasaf. Ditséwōpa datse ie'pa wa e'pa kōs dör Coré aleripa.

²⁵ Eleasar dör Aarón alà, e' sene'wa Futiel alà busi tā. E' alà kune kiè Finees. E'pa kōs datse iyē tsá kiè Leví e' wa.

²⁶ Aarón ena Moisés e'pa patk' Jehovaha tō Israel aleripa yökulur Egipto a dapauleka wes ñippökwa kpa tajē e' dapa'ù es. ²⁷ Aarón ena Moisés e'pa ut Egipto blú tā as ie' tō kawō mù ie'pa a Israel aleripa yöktsarak Egipto a.

Aarón tté Egipto blú tā Moisés skéie

²⁸ Mik Jehovaha tté Moisés tso' Egipto e' tā, ²⁹ etā ichéitō ia:

—Ye' dör Jehovaha. Ì kōs chekeyö be' a e' skà chōne Egipto blú a.

³⁰ Erē Moisés iüté:

—A Jehovaha, ye' kē tto buaë, etā ¿wes Egipto blú ye' ttō iütēmi?

7

¹ Etā Jehovaha tō iché Moisés a:

—Ye' ttō tso. Be' èl Aarón ttōraë Egipto blú tā be' skéie wes ye' ttekōlpa ttōke ye' skéie es. ² Ì kōs chekeyö be' a, e' cherane be' tō Aarón a tā Aarón tō icherane Egipto blú a as ie' tō kawō mù a' a Israel aleripa yöktsarak Egipto a. ³ Erē ye' tō Egipto blú er darē'wēkewa. Ì kē or yi a ese werayō Egipto ye' diché tajē e' wà kkachoie. Ie'pa wōkrardawa isauk. ⁴ Egipto blú kē tō a' ttō iütēpa. Erē ye' tō egiptowak we'ikeraë siarē ye' diché tajē e' wa. Es ye' tō Israel aleripa yeralur. Ie'pa dör ye' a wes ñippökwa kpa tso' tajē es. Ie'pa dör ye' icha. ⁵ Egiptowak we'ikéyō siarē ye' diché tajē wa ñies Israel aleripa yéttsayō e' ukuōki tā egiptowak tō isueraë tō mokiē ye' dör Jehovaha.

⁶ Moisés ena Aarón e'pa tō iwakanewé wes Jehovaha tō iché ie'pa a es. ⁷ Mik ie'pa tté Egipto blú tā etā Moisés ki' duas tso' dabom paryök (80). Aarón ki' duas tso' dabom paryök ki' mañat (83).

Aarón shko kéli yōnane tkabēie

⁸ Jehovaha tō iché Moisés ena Aarón a:

⁹ —Egipto blu' tō a' a iché: 'Ì kē or yi a ese ú', e' tā ichō Aarón a tō ishko kéli iuyōmi iski as iyōnar tkabēie Egipto blú wōrkī.

¹⁰ Etā Moisés ena Aarón mīa Egipto blú ska' etā ie'pa iwé wes Jehovaha tō iché ie'pa a es. Aarón tō ishko kéli uyēmi iski Egipto blú ena ikueblupa e'pa wōrkī tā iyōnane tkabēie. ¹¹ Etā Egipto blú tō wēpa wa íyi jcher tajē ena ie'pa awápa esepa tsuk patké. Ie'pa tō ikanewé ñi sué isiwé wa. ¹² Ie'pa shko kéli uyēmi iski ñies tā iyōnane ñies tkabēie. Erē Aarón shko kéli tō Egipto shko kéli katéwarak seraa. ¹³ Erē Egipto blú er téwa darērēë wes Jehovaha tō iyē' es. Ie' kē wa ie'pa ttō iütēne yēs.

Jehová tō di'yué pēie

¹⁴ E' ukuōki tā Jehovaha tō iché Moisés a:

—Egipto blu' er téwa darērēë. Kē ie' éna Israel aleripa akmine. ¹⁵ Bule bla'mi mik ie' mīa di'kka, etā be' yú ttōk ie' tā. Ie' panú di'kka. Shko kéli yōnane tkabēie e' kéli tsúmi. ¹⁶ Ie' a ichō: 'Jehová dör hebreowak Kēköl, e' tō ye' patké ichök be' a tō ie' ala'r ömine as imi'rak ie' kikōkka ká wé ki kē yi serku' ee. Ikkē tā kam bö ie' ttō iütō yēs.' ¹⁷ E' kueki Jehovaha tō ye' patké ichök be' a: 'Ire' bö isueraë tō moki ie' dör Jehovaha. Mik ye' tō di' ppé shko kéli a'tser ye' wa e' wa, etā di' miaraë pé wōchka. ¹⁸ Nima duölurdaë. Di' alaburdaka suluë. Egiptowak kē a di' e' yanuk, tajē ie'pa dako'wēkaraëitō.'

¹⁹ Ñies Jehovaha tō iché Moisés a:

—Ichō Aarón a tō ie' shko kéli klō'ú tā ikōka di' kōs tso' ie'pa wa yè ese tsaka. Di'la, batsōri, di' wöblē, di' bló tso' ese kōs tsaka ie' ulà kōka as imi'a péie. ¡Es imiaraë pé wōchka di' bló ulitane yōule kal wa ö ák wa ese a!

²⁰ Etā Moisés ena Aarón iwakanewé wes Jehovaha tō iché ie'pa a es. Aarón tō ishko kéli kēka e' wa di' ppéitō Egipto blú ena ikueblupa wōshaë. Etā di' kōs ekkē mīa péie. ²¹ Nima kōs duolur. Di' alanewa suluë kē yar egiptowak a. ¡Ká wa ñe di' mīa pé wōchka!

²² Erē egiptowak awápa tō iwé ñies isiwé wa. E' kueki Egipto blú er téwa wes Jehovaha tō iyē' es. Ie' kē wa Moisés ena Aarón ttō

iütëne yës. ²³ Ie' míane iu a. Kë tkine íyi kos kî. ²⁴ Egiptowak kos kë a di' yar e' kueki ie'pa tö di' wöblë bié di' kkömik di' manene yottsäie.

Jehová tö egiptowak we'iké siarë bukuë' wa

²⁵ Jehová tö di' kiè Nilo e' suluo'wä e' ki ká de kul,

8

¹ etä ie' tö iché Moisés a:

—Be' yú Egipto blú ska' tä ichö ia: 'Jehová tö ye' patké ichök be' a i' es: Ye' ichapa ömine as imi' ye' dalöiök. ² Kë be' tö ie'pa èmi, e' tä ye' tö bukuë' alöwerakä taië a' ká kî a' we'ikoie. ³ Di' Nilo a bukuë' alördaë taië shütëë. E' e' yöralur di' a mirawä be' u a. Idörawä weshkë wé be' kapöke eë, be' ká kî. Nies idörawä be' kueblupa u a ena be' yamipa kos e'pa u a. Ie' tiurawä wé a ulöke ese a ena wé a' pan wötuöke ese kos a. ⁴ Bukuë' urdakä be' kî ena be' kueblupa kî ena kos be' ká wakpa tso' e'pa kî.'

⁵ Etä Jehová tö Moisés a iché:

—Ichö Aarón a tö ie' ulä ena ie' shko kéli kókä di' kibi ena di' tsitsir ena batsöri kos ekkë tsakä as bukuë' döka di' a Egipto kos wä iökka.

⁶ Aarón tö ishko kéli kékä Egipto di' kos tsakä. Etä Egipto ká wa'ñe bukuë' alönekä taië. ⁷ Erë egiptowak awápa tö iwé ñi suë isiwé wa. Ie'pa tö bukuë' alöwéka ñies. ⁸ E' ukuöki tä Egipto blú tö Moisés ena Aarón e'pa tsuk patké tä ichéitö ie'pa a:

—A' tö ikiö Jehová a tö bukuë' yölor ye' kî ena ye' ká wakpa kos kî ñies. E' yéluritö etä ye' tö a' yamipa émimi as imi' iyiwak ña'uk Jehová dalöioie.

⁹ Etä Moisés tö Egipto blú iuté:

—Ichö ña tö Mik be' kî ikiane tö ye' tö ikié Jehová a be' kî ena be' kueblupa kî ena be' ká wakpa kos kî as bukuë' kë tö a' tsiriwëia tä iatdaë di' è a?

¹⁰ Egipto blú iuté:

—Ikiö Jehová a bule.

Etä Moisés tö iché ie' a:

—E' wä tköraë wes be' kî ikiane es as be' wä ijcher tö kë yi dör wes sa' Këköl Jehová es. ¹¹ Bukuë' e' yölurdane be' u a atdaë di' è a. Kë itö be' tsiriwëpaia. Nies be' kueblupa ena be' ká wakpa kos kë tsiriwëpaiaitö.

¹² Etä Moisés ena Aarón e' yéttsa Egipto blú wöwa. E' ukuöki tä Moisés ikié Jehová a tö bukuë' patké'bitu Egipto blú kî e' trë'úmi ie' yöki. ¹³ Etä Jehová tö iwakanewé wes Moisés tö ikié ia es. Bukuë' tso' egiptowak u a iupamik u'rki e' kos duolur. ¹⁴ Egiptowak tö bukuë' nu kos shté dapa'wé taië. E' nu alabuneka suluë ká e' kos a. ¹⁵ Erë mik Egipto blú tö isuë tö ie' tsatkëne bukuë' ulä a, etä ier téwane darërëë wes Jehová tö iyë' es. Kë ie' wä Moisés ena Aarón ttö iütëne.

Mulu'shwak patké taië Jehová tö ie'pa kî

¹⁶ E' ukuöki tä Jehová tö iché Moisés a:

—Ichö Aarón a tö ie' shko kéli kókä siwä' kî e' wa iyök po ppó as imi' a mulu'shwakie Egipto wa'ñe.

¹⁷ Etä iwakanewéraitö es. Aarón tö shko kéli kékä tä iyök po ppéitö iwa etä iyök po tso' Egipto wa'ñe e' míä mulu'shwakie e' iënekä se' kî ñies iyiwak kos kî. ¹⁸ Egiptowak awápa ima'wé mulu'shwak alöukka isiwé wa, erë kë iwä yöne ie'pa a. E' dalewa mulu'shwak iënekä taië ie'pa kî ñies iyiwak kî. ¹⁹ Etä iwépa tö iché Egipto blú a:

—i' dör Skëköl kanè mokî!

Erë ie' er téwä darërë wes Jehová tö iyë' es. Kë ie' wä ie'pa ttö iütëne.

Ö iéka taië Skëköl tö ie'pa kî

²⁰ E' ukuöki tä, Jehová tö iché Moisés a:

—Bule bla'mi Egipto blú mi'ke di'kka, e' kueki be' e' kókä bla'mi tä be' yú ñi kukwä ita. Ichö ie' a: 'Jehová tö ye' patké ichök be' a i' es: Ye' ichapa ömine as imi' ye' kikökka. ²¹ Kë be' tö ie'pa èmine, e' tä ye' tö ö taië patkeraë be' kî ena be' kueblupa kî ena kos be' ká wakpa tso' e'pa kî. Ö iërdakä egiptowak u kos ekkë kî dö iyök kî. ²² Mik e' wä de a' kî, etä ö patkeraëyö a' è kî. Wé ye' ichapa serke Gosen eë ö kë suëpasö yës. Es be' éna iarmi tö mokî ye' dör Jehová, e' durse ká i' kî. ²³ Be' ká wakpa e'pa è we'ikeraë ie' tö. Erë ye' ichapa kë we'ikepayö. E' wä tköraë bule.'

²⁴ Es Jehová tö iwakanewé. Ö dettsa chkaie Egipto blú u a ena ikueblupa u a ñies Egipto wa'ñe e' a. Ö tö Egipto ká kos klö'wéwä se, sulu'wéwä yës.

²⁵ Etä Egipto blú tö Moisés ena Aarón tsuk patké tä ichéitö ie'pa a:

—A' yú, e'ma a' Këköl a' iyiwak ña'uk. Erë kë a' e' yökulur Egipto a.

²⁶ Moisés tö iüté:

—Kë e' dör buaë es. Sa' iyiwak ña'weke sa' tö sa' Këköl Jehová e' a, e' dör iyiwak dalöieke a' tö skëköliese. A' tö sa' sué iyiwak ese ña'uk, e' ta a' tö sa' ttëwami ák wa. ²⁷ Sa' kawöta shkök dö ká mañat dö wé kë yi serku' ese ska'. Ee sa' tö iyiwak ña'weke sa' Këköl Jehová a wes kawö méatitö sa' a es.

²⁸ Egipto blú tö iché:

—A' kë mène kamië shute, e' ta ye' tö a' èmimirak wé kë yi serku' ese ska', iyiwak ña'uk a' Këköl Jehová e' a. A' Këköl Jehová a ikiö ye' ki.

²⁹ Moisés tö iüté:

—Mik ye' e' yéttsa íe, eta ye' mía Jehová a ikiök be' ki as ö pormi be' yöki ena be' kueblupa yöki ena be' ká wakpa kos e'pa yöki. Erë kë be' tö sa' kitö'ukia. Kë be' tö Israel aleripa wöklö'uk as imi' iyiwak ña'uk Jehová a.

³⁰ Mik Moisés e' yéttsa Egipto blú wöwa, eta ie' ikié Jehová a. ³¹ Eta Jehová tö iwé wes Moisés tö ikié ie' a es. Es ö po'wémiitö Egipto blú yöki ena ikueblupa yöki ena iká wakpa kos e'pa yöki. Kë ö ateia etkla wë'ia. ³² Erë Egipto blú er skà téwane darërëë. Kë ie' wá Israel aleripa anemi.

9

Jehová tö egiptowak iyiwak ttélur

¹ E' ukuöki ta Jehová tö iché Moisés a:

—Be' yú ttök Egipto blú ta, ta ichö ia: 'Jehová dör hebreowak Këköl, e' tö iché i' es: Ye' ichapa ömine as imi' ye' kikökka. ² Be' kë tö ie'pa èmine, be' tö ie'pa wöklö'wekeia, ³ e' ta ye' tö duè mekaraë be' iyiwak kos e' ki ye' diché taië wa. Be' kabaio, be' burro, be' kameio, be' baka ena be' obeja ekké kos duölurdaë. ⁴ Erë Israel aleripa iyiwak ulitane kë duöpalur etö wë'ia. Es ye' tö ikkacheraë tö ie'pa dör ye' ichapa.'

⁵ Eta Jehová tö ikéwö méwa i' es:

—E' kos weraëyö bule.

⁶ Bule es ta Jehová tö iwé. Egiptowak iyiwak kos e' duolur. Erë Israel aleripa icha kë du'wa etö wë'ia. ⁷ Egipto blú tö Israel aleripa icha sauk patké eta ie' isué tö moki Israel aleripa icha kë du'wa etö wë'ia.

Erë ie' er kitéwa darërëë. Kë ie' wá Israel aleripa a kawö mène as imi' rak.

Jehová tö duè méka egiptowak ki skuëkie

⁸ E' ukuöki ta Jehová tö iché Moisés ena Aarón a:

—Muluchka tso' bö'kkö a e' klö'ú ta as Moisés tö iuyö siwa' ki Egipto blú wörki.

⁹ Muluchka e' po ardaë Egipto kos e' ki. E' tskirdane ie'pa ki skuëkie ñies iyyiwak ki.

¹⁰ Eta Moisés ena Aarón muluchka klö'wé bö'kkö a ta imía Egipto blú ska' ta e' wörki Moisés tö muluchka uyé siwa' ki. Eta egiptowak mik imoneka skuëkie. Ñies iyyiwak kos mik imoneka skuëkie. ¹¹ Egipto awápa ki skuëk tskineka taië wes imalepa es, e' kueki ie'pa kë dë' Moisés wörki. ¹² Erë Jehová tö Egipto blú er darë'wéwa as kë itö Moisés ena Aarón ttö iütö wes ie' tö iyë' es.

Mò wösi seseë ese patké Jehová tö egiptowak ki

¹³ E' ukuöki ta Jehová tö iché Moisés a:

—Be' e' koka bule bla'mi eta be' yú Egipto blú a ichök: 'Jehová dör hebreowak Këköl, e' tö iché be' a i' es: Ye' ichapa ömi as imi' rak ye' kikökka. ¹⁴ Kë be' wá ye' ttö iütëne i' ta, e' ta ye' tö iyi sulusi kos patkeraë be' ki ena be' kueblupa ki ena a' wakpa kos e' ki. Es be' wá ijcherdaë tö kë yi ku' ye' tsata ká wa'ne. ¹⁵ Ye' mú ki ikiane, e'ma ye' tö iyi sulusi me'kabak be' ki ena be' yamipa ulitane ki a' eukwa ká i' ki. ¹⁶ Erë ye' wá be' tso'ia ttsë'ka as be' tö ye' diché taië e' saü, ñies as yi dör ye' e' tté pakar ká wa'ne. ¹⁷ Erë be' er dör suluë kekraë. Kë bö ye' ichapa Israel aleripa émi. ¹⁸ Bule ikké mò wösi seseë ese patkeraëyö a' ki taië. E' dardaë taië a' ki tköka kenet idarke Egipto e' tsata. ¹⁹ Mò wösi ardaë e' tö a' tso' u'rki ena a' iyiwak kos tso' kañika e' ttémilur se. E' kueki a' iyiwak ena i' kos tso' a' wá kañika e' blök patkö u dikia as itsatkër.'

²⁰ Eta Egipto blú kueblupa welepa suane Jehová ttö yöki. E'pa tö iyyiwak blé, ñies ikanè mésopa blé u dikia. ²¹ Erë imalepa kë wá Jehová ttö klöne, e'pa tö icha méat u'rki.

²² Eta Jehová tö Moisés a iché:

—Be' ulá koka siwa' ki as mò wösi seseë ese dar taië Egipto kos a. E' ardaë ie'pa ki ena iyyiwak ki ñies idaliwö tso' rak iwa e' ki.

²³ Mik Moisés tö shko kéli kéka siwa' ki, eta Jehovahá tö alá bla'wé taië wõñawéitö taië döttsa íyök ki eta mò wösi seseë ákwöie e' patkéitö Egipto kos a. ²⁴ Es Jehovahá tö mò wösi seseë ese patké taië Egipto ká wa'ñe a. Eta mò wösi ese darke taië ena ká wõñarke taië, kë iwöklörtä'. Kë yi wa e' suule yës Egipto. ²⁵ Eta mò wösi e' biteshka taië ì kos tso' ká áie a e' ki, se' ki ena iyiwak ki ñies. Dalì kuá kos pëluritö sulu'wéluritö. Kal tso' ká wa'ñe e' ulà jchërolone. ²⁶ Erë ká kiè Gosen, wé Israel aleripa serke, e' a mò wösi kë dane yës.

²⁷ Eta Egipto blú tö Moisés ena Aarón tsuk patké ta ichéitö ia:

—Ire' yõ isué tö ye' e' wamblé suluë. Jehovahá e' ttè dör mokjë. Eta ye' ena ye' ká wakpa sa' iane iwiie. ²⁸ Taië alá blarke ñies mò wösi darke taië e' kë dalë'ttsëneia sa' a. Jehovahá a ikiö tö iwöklö'üne, e' ta ye' tö a' ekemi. Kë yõ a' wöklö'wëia.

²⁹ Eta Moisés tö iuté:

—Ye' e' yéttsa ká i' a ta bet ye' ikieke Jehovahá a, eta mò wösi ena alá wõñarke kos e' wöklördawa as be' wa ijcher tö Jehovahá dör ká wa'ñe e' wák. ³⁰ Erë ye' wa ijcher buaë tö be' ena be' kuëblupa kam tö Sa' Këköl Jehovahá e' dalöiö.

³¹ Eta daliwö kiè lino e' tso' wörkuaie ena cebada e' wö ta'tke, e' kuëki iweinewa se. ³² Erë daliwö kiè trigo ena centeno, kë e' dë' wes kam iwörkua bur e' kuëki.

³³ Mik Moisés e' yéttsa ká e' a mia bánet, eta ee ie' tö ikié Jehovahá a. Eta bet ta mò wösi kë daneia ñies ká kë wõñaneia. Kalì taië e' kë yëneia. ³⁴ Mik Egipto blú tö isué tö kalì kë yërku'ia, mò wösi kë darku'ia ena alá kë blarku'ia, eta ie' e' wambléne suluë. Kë ie' ë er darë'newa ñies ikueblupa. ³⁵ Es Egipto blú er téwa darërë. Kë iwa Israel aleripa a kawö mène as imi'yal wes Jehovahá tö iyë'ia Moisés ttè wa es.

10

Jehová tö ditski patké taië Egipto

¹ E' ukuöki ta Jehovahá tö Moisés a iché:

—Be' yúne Egipto blú ska'. Ye' tö ie' ena ikueblupa er téwa darërë as ie'pa tö isaü tö ye' diché taië, e' wa ì kë or yi a ese wë ye' tö taië. ² Ye' tö ie'pa er téwa darërë as be' tö ipakö be' ala'r a ena be' talapa a tö

wes egiptowak we'ikéyö ñies wes ì kë or yi a ese wëyö taië ie'pa wörki. Es a' ulitane wa ijcher tö ye' dör Jehovahá.

³ Eta Moisés ena Aarón míyal Egipto blú ska' eta ichéitö ia:

—Jehová dör hebreowak Këköl, e' tö iché i' es: “¿Mik be' tö ye' ttö dalösewemirö? Ye' ichapa ömi as imi' ye' kikökka. ⁴ Kë be' tö ie'pa èmi bule, e' ta ditski patkeraëyö a' ká ki. ⁵ Ditski tö a' ká wà ierawa taië, kë a íyök ulat wëneia. A' daliwö bata méat mò wösi tö e' kos katerawaitö yës. Ñies kal ulitane katerawaitö seraa. ⁶ Ñies ditski dörawa taië be' u kos a ena be' kuëblupa u a ena egiptowak kos u a. Ílyi i'se kë suule a' yëpa bak ká iaiaë e'pa wa ie'pa tsá dë'bitu ká i' ki dö ikkë ta!”

Moisés ttè one ta ie' e' wötrée ta imía. ⁷ E' bet ta Egipto blú kuëblupa tö iché iblú a:

—¿Mik ta wëm e' kë tö se' we'ikëia? A blu', ie'pa ömi ie'pa Këköl dör Jehovahá, e' kikökka. A blu', ¿be' kë wa isune tö se' ká sulunewatke seraa?

⁸ Eta Egipto blú tö Moisés ena Aarón tsuk patkéne eta ichéitö ia:

—A' yúshka Jehovahá dör a' Këköl, e' kikökka. Erë keweie a' tö ye' a ichö tö ¿a' wënepa ë mi'ke?

⁹ Moisés tö iuté:

—Sa' kawöta shkökmi sekka. Sa' kawö taië tkö'uke Jehovahá a. E' kuëki sa' ala'r ena sa' këkëpa, e'pa kos kawöta shkökmi. Ñies sa' obeja kos ena sa' baka kos e' mi'ke sa' wa.

¹⁰ Eta Egipto blú tö iché ia:

—Íwënewa wöshak tö a' erbiköke suluë ye' ki! ¿Ima a' erbikö tö Jehovahá tö a' kimëmi as ye' tö a' ömi a' alakölpaë ena a' ala'rë? ¹¹ Kë iwamblërpa es. A' wëpa kibineone esepa ë yú Jehovahá kikökka es a' ki ikiane e' kuëki.

Eta Egipto blú tö ie'pa tsukmi ké ie' yöki. ¹² Erë Jehovahá tö iché Moisés a:

—Be' ulà köka Egipto ki as ditski bitu Egipto kos wà iökka ñies dalikua bata méat mò wösi tö e' kos katökwa.

¹³ Eta Moisés tö ishko kéli kéka Egipto ki eta Jehovahá tö siwa' patkébitu diwö tskirke e' kke Egipto kos ki ñie nañeë. Bule es bla'mi ta siwa' wa ditski debitu. ¹⁴ Ditski tö Egipto ká kos e' wà iéwa taië. Ekkë kë suule yi wa ká iaiaë es kë yi tö isuepaiane. ¹⁵ Es ditski

dapaneka ká kos ekkë kî. Kë a íyök ulat ta'ia. Dalí kuá ena kalwö e' kos bata méat mò wösi tö e' katélur ditski tö yës. Egipto kos a kakö kos kal kô kos e' kë ateia yës.

¹⁶ E' bet ta Egipto blú tö Moisés ena Aarón e'pa tsuk patké ta iché ia:

—Ye' e' wamblé sulu a' Këköl dör Jehová e' kî ñies a' kî. ¹⁷ Ye' kköchö a' a' i'ñe ë tö a' tö e' olo'yö ye' kî. Ikiö a' Këköl dör Jehová e' a' ye' kî tö ditski ë trë'úlur ye' kî as kë sa' duölur.

¹⁸ Moisés e' yéttsa Egipto blú u a' ta bet ikiéitö Jehová a'. ¹⁹ Eta Jehová tö siwa' e' wötréene tsikka darërë e' wa' ditski mítser anene dayë kiè Dayë Mat, e' kî. Eta ditski kë ate yës Egipto. ²⁰ Erë Jehová tö Egipto blú er sulu téwane darërëë. Ie' kë wa' Israel aleripa a' kawö mène as imi'rak.

Jehová tö ká ttsettseë patké Egipto kî

²¹ Eta Jehová tö Moisés a' iché:

—Be' ulà kôka siwa' kî as ká ttserwa ttsettseë shüteë.

²² Eta Moisés ulà kéka eta ká ttsenewa mia ttsettseë Egipto ká wa'ñe kî doka ká mañat. ²³ Kë yi wa' iyami serke tsinet e' sune yës. Kë yi a' e' yënuksa wé itkër ee doka ká mañat. Erë Israel aleripa u a', ee je' ká olo tso' dalölö.

²⁴ Eta Egipto blú tö Moisés tsuk patké ta iché ia:

—A' yúshka Jehová kikökka. A' ala'r kos tsúmi. Erë a' obeja ena a' baka e' kos múat.

²⁵ Eta Moisés tö iiuté:

—Au. Be' kawöta kawö muk sa' a' sa' iyiwak tsukmi ña'wë sa' Këköl dör Jehová e' a' idalöioie. ²⁶ E' kîie ta sa' icha kos, e' michoë sa' wakpa wa'. Sa' iyiwak shushteke sa' tö ña'wë sa' Këköl Jehová a' ikikokaie. Kam sa' dömi ee eta kë sa' wa' ijcher iyiwak isie etö kiane sa' kî ña'wë Jehová a'. E' kueki kë sa' tö sa' iyiwak mepaat yës.

²⁷ Eta Jehová tö Egipto blú er sulu téwa darërëë. E' kueki ie' kë wa' kawö mène Israel aleripa a' as imi'rak. ²⁸ E' kîie ta Egipto blú tö iché Moisés a':

—Be' e' yöttsa íe. Be' e' kkö'nú ye' yöki. Be' dene ye' sauk, e' ta be' duörawa.

²⁹ Eta Moisés tö iiuté:

—Buaë bö iché es. Kë ye' dë'iane be' sauk.

11

Ala'r wëpa kibi esepa duöralur e' biyöché Moisés tö

¹ E' ukuöki ta Jehová tö iché Moisés a':

—Ye' tö Egipto blú ena egiptowak ulitane e' bata we'ikekeia. E' ukuöki ta Egipto blú tö a' erami, e' kîie ie' wák tö a' ulitane uyerattsa da'aie iká kî. ² Eta ichö Israel aleripa ulitane a, wëpa ena alakölpä tö íyi yöule orochka wa' ena inukölchka wa, ese kak kiö egiptowak serke ie'pa pamik esepa a.

³ Eta Jehová tö egiptowak ké Israel aleripa dalöiök taië. Egipto blú kueblupa ena egiptowak ulitane e'pa tö iklö'wé tö Moisés dör këkëpa taië.

⁴ Eta Moisés tö iché Egipto blú a':

—Jehová tö iché i' es: Ká shaböts nañewe ye' mi'ke Egipto kos a. ⁵ Ala'r wëpa kibipa e' kos duöralur. Egipto blú tso' s'wökirie e' alà wëm kibi duörawa, ñies egiptowak malepa icha kos dö s'siarëpa tso'rak iwa' iyiwö woie esepa icha duöralur ñies. Ñies iyiwak uru alà wë'ñe kibi ese kos duöralur. ⁶ Sulitane iuraë taië Egipto kos a. Kë ese ttsëule yi wa' es, ñies kë yi tö ese ttsepaia es. ⁷ Erë Israel aleripa shua kë chichi isie arpa yës se' wöa ena iyiwak wöa. Es a' wa' ijcherdaë tö ye' dör Jehová e' tso' Israel aleripa kimuk, erë egiptowak we'ikök ye' tso'.

⁸ Eta Moisés tö ikí ché ia:

—Be' kueblupa kos döraë ye' ska', eta ie'pa e' tkörawa kuchë kî ye' wörki ta ikköchöarak ye' a: 'Be' yúshka. Be' yamipa tso' kos be' ta e'pa tsúmirak ñies.'

Eta Moisés ulune taië e' yéttsa Egipto blú wörki. ⁹ E' ukuöki ta Jehová tö iché Moisés a':

—Egipto blu' kë tö a' ttö iütepa as ye' tö ì kë or yi a' ese kî ù taië Egipto.

¹⁰ Íyi ekkë kos wé Moisés ena Aarón tö Egipto blú wörki, erë Jehová tö ie' er darë'wéwa as kë itö ittö iütö. E' kueki ie' kë wa' kawö mène Israel aleripa a' as imi'yal.

12

Israel aleripa tsatkëne e' kéwö

¹ Jehová tö iché Moisés ena Aarón tso' Egipto e'pa a:

2 “Si' i' dōraē a' a duas si' tsawe kekraē. 3 Israel aleripa ulitane a ichō: ‘Si' i' e' diwō dabop (10) eṭa u bitkue ekkē wakpa tō obeja ö chibo ese wē'ñe pupula yulō etō katē ila'r ta. 4 U wakpa welepa kē dōr tajē, kē a chkē ekkē katarwa, e' ta ie'pa tō iyamipa tso' iupamik esepa kiō chkök ie'pa ta ñita kōs iwakpa dōka ekkē ena kōs ie'pa a ikatar ekkē. 5 Obeja ö chibo wē'ñe bua'buā, kē ki i sulu ku' ki duas tso' ek ese yulō etō. 6 E' blō. Si' i' e' diwō de dabop ki tkēl (14) e' tsālī eṭa a' wa iyiwak tso' blēule ese ttō u a u a. 7 E' ukuōki ta a' tō iklö'ú ta u wē a a' tō ikateke, e' wēkkō kätke patiúka a' tō ipé wa. 8 Ká e' nañewe chkē e' katō katuule bö' a ár bacha'bacha ta ñies pan kē yöule iwölöwōka wa, ese ta. 9 Kē ikatar aki ena paliule elkela wē'ia. Ichka kōs, iwōkir, ikla'tska, ena iñattse e' kōs kawōta kakuēwa bö' a. 10 Kē a' tō ibata mukat dö bule es. Ibata ateia, e' ta iña'úlor bö' a. 11 Mik a' chkōketke eṭa a' e' paiō, a' klökkuō iō, a' shko kéli klö'ú. Ye' dōr Jehová e' tō a' tsatkeke e' kēwō tkō'weke a' tō, e' kueki a' chkō bet.

12 “ ‘I'ñe nañewe ye' tkōraē Egipto ká kōs a egiptowak ala'r tsá wēm esepa ttökulur. Ñies ie'pa iyiwak ala'rla tsá dōr wē'ñe e' kōs tteralur ye' tō. Es kēkōlpa kōs tso' egiptowak wa dalöie e' we'ikeraē ye' tō tajē. Ye' wák dōr Jehová e' tō ichē es. 13 U kōs a wē a' tso' e' wēkkō ta'oule ipamik iyiwak pé wa e' dōr a' wakpa a ikkachoie. Mik ye' tō pé e' sué, eṭa ye' damitkō u e' ttōmik. Mik ye' tso' egiptowak we'ikōk siarē, eṭa e' kē dōpa a' ska'.

14 “ ‘A' kawōta kawō e' tkō'uk. A' kawōta itkō'uk kekraē duas bit ekkē ye' dōr Jehová e' dalöioie. 15 Ká dōka ká kul e' shua a' kē kawō ta' pan yöule iwölöwōka wa ese ñuk. E' kueki kawō tkō'weke e' diwō tsá eṭa pan wölöwōka kōs ese tulōttsa a' u a. Yi tō pan yöule iwölöwōka wa ese ñé ká kul e' shua, e' ta ese wák kē kawō ta' senuk Israel aleripa shua. 16 Kawō tkō'weke e' tsá diwō eṭa a' e' dapa'úka ek tsini ěme ye' dalöioie. Ñies e' diwō bata ta a' e' dapa'úkane. Ká tsá ena ibata, e' diwō kē a' kawō ta' kanēblök yēs, ù ě alirmi a' a. 17 Kawō kiē Pan Kē Yöule Iwölöwōka Wa, e' kēwō tkō'uk a' kawōta. E' ě kēwō wa ye' tō a' yerattsa Egipto a' seraa. E' kueki a' kawōta e' kēwō tkō'uk. E' kēwō

tkō'weraē a' tō kekraē. E' meneat dalöie a' a ena a' ditséwōpa datse a' itōki aishkuō ta e'pa kōs a. 18 Si' i' dōr duas si' tsá, e' diwō dabom eyök ki tkēl (14) e' tsālī a' kē kawō ta' pan yöule iwölöwōka wa ese ñuk dö si' i' ki diwō de dabom böyök ki et (21), e' tsālī eṭa a' tō iñemine. 19 Kawō kul e' shua a' kē kawō ta' pan wölöwōka seuk u a. Yi tō pan yöule iwölöwōka wa ese ñé ká kul e' shua, ká ku'ki wakpa ö Israel aleripa, e' ta ese wák kē kawō ta' senuk Israel aleripa shua. 20 E' kueki i kōs yöule pan wölöwōka wa, ese kē ñar yēs. Wé a' tso'rō ee ta a' kē kawō ta' pan yöule iwölöwōka wa, ese ñuk.' ”

21 Eṭa Moisés tō Israel aleripa kueblupa dapa'wé ta ichéitō ia: “A' wakpa bil ekkē yú obeja ö chibo klö'uk etō etō, tsúmi a' u a a' yamipa a. Ittōwa, Jehová tō se' tsatkere i'ñe, e' kēwō tkō'woie. 22 Ipé klö'ú tka' a. Eṭa kakō kiē hisopo e' ulá klö'ú eyök, e' nuúka pé wa, e' wa u wēkkō kätke patiúka. Kē a' e' yökulur u a kam ká ñir e' yöki. 23 Mik Jehová tkōmi egiptowak ttökulur, eṭa ie' tō u wēkkō e' kätke sué iauleka pé wa eṭa ie' damitkō u e' ttōmik. Es Jehová kē kawō mepa ibiyöchökwak tō s'ttekelur e' a a' ttökulur weshke. 24 A' kawōta ttē i' kōs dalöiök kekraē, ñies a' aleripa kōs datse a' itōki e'pa kawōta idalöiök. 25 Mik a' demi ká yē' Jehová tō tō imeraē se' a ee, eṭa a' kawōta kawō i' tkō'uk. 26 Mik a' ala'r tō ichaké a' a: ‘¿Iök se' tō kawō i' tkō'weke?’, 27 eṭa a' kawōta iütök: ‘Iyiwak i' ttekesō Jehová dalöioie ie' tō se' tsatkē' egiptowak ulá a e' kueki. Mik ie' bakmi egiptowak ttökulur, eṭa ie' bakmi se' Israel aleripa u ttōmik kē dē'wa. Es ie' tō se' yamipa tsatkē'lor.' ”

Eṭa Israel aleripa e' tkélur kuchē ki Jehová dalöioie. 28 E' ukuōki ta ie'pa mía iwakanewé wes Jehová tō iché Moisés ena Aarón a es.

Ala'r wēpa kibipa esepa duolur

29 Ká shabōts Jehová tō egiptowak ala'r wēpa kibipa esepa kōs ttélur seraa. Egipto blú tso' s'wōkirie e' alà wēm kibi e' duowa. Egiptowak malepa icha kōs dö s'tso' wötēule s'wōto wé a e'pa ala'r wēpa kibipa e'pa duolur ñies. Ñies iyiwak alà wē'ñe kibi e' kōs duolur. 30 E' nañewe Egipto

blú ena ikueblupa ñies egiptowak kos e'pa e' kékarak seraa iuk éme. Kè u ku' yès e' ké a s'nu ku'. ³¹ E' nañewe Egipto blú tò Moisés ena Aarón tsuk patké ta ichéitò ia:

—A' yúshka a' yamipaë. A' e' skö bānet sa' yōki. A' yúshka Jehová kikōkka wes a' tò iyē' kuaë es. ³² Iyiwak kos tsúmi wes a' ki ikiane es. A' yúshka sa' yōki. Ñies a' kkōchō Jehová a as ie' ye' kimù.

³³ Eta egiptowak tò iché Israel aleripa a: “A' yúshka betbet sa' yōki. A' ké mine e' ta sa' ulitane duöralur.” ³⁴ Israel aleripa tò harinachka, ké wötuule iwölöwoka wa, ese patréwa tka'è idatsi' a iéka ppéka kuli' ki ta imíyal. ³⁵ Ie'pa tò orochka ena inukölchka ena datsi' e' kos kak kié egiptowak a wes Moisés tò iyē' ia es. ³⁶ Jehová tò egiptowak ké Israel aleripa dalöiök e' kueki ie'pa tò iyi kos kak kiérakitò e' mé Israel aleripa a. Es Israel aleripa tò egiptowak iyi bua'buā e' kos tsémi.

Israel aleripa e' yélur Egipto a

³⁷ Israel aleripa e' yélur Ramsés, míyal Su-cot. Ie'pa wépa kibineonetke dōka 600.000. Alakōlpa ena ala'rla ké shtaoule. ³⁸ Ie'pa ta pé' kua'kīpa mí ñies taië. Ñies iyiwak mírak iwā taië obeja ena chibo ena baka. ³⁹ Egiptowak tò Israel aleripa ka' e' yōktsa bet ké wā kawō meneat ie'pa a uloie, e' kueki ie'pa wā harinachka mir ké iwölöwoka ta'. E' wa ie'pa pan yué ñala ki.

⁴⁰ Israel aleripa bak senuk Egipto duas dōka cien tkëyök ki dabom mañayök (430). ⁴¹ Ie'pa sené Egipto duas dōka cien tkëyök ki dabom mañayök (430) tas, eta e' nañewe wōshaë ta ie'pa e' yélur Egipto a iditséwō wa iditséwō wa wes ñippōkwakpa taië es. ⁴² E' nañewe Jehová tò ie'pa kkō'né buaë as ie'pa e' yōlur Egipto a. E' kueki nañewe e' kéwō kawōta tkō'wè wōñine wa duas bit ekkè kekraë Jehová dalöioie.

Wes Israel aleripa ké itsatkëne e' kéwō tkō'uk

⁴³ Jehová tò iché Moisés ena Aarón a:

“Ye' tò a' tsatkeke egiptowak ulà a e' kéwō tkō'uk a' kawōta i' es: Ká kua'ki wakpa esepa ké kawō ta' obeja ö chibo tteke a' tò e' kéwō ska' ta ese chkà katök. ⁴⁴ Erë ká kua'ki wakpa wépa ena alakōlpa wépa to'ttsatke a'

tò kanè mésoie ena e' wépa tottola kkuölit tēule tsir, esepa è tò ikatèmi. ⁴⁵ Erë ká kua'ki wakpa tso' shkar ö kanēblök inuköl klō'uk, esepa ké kawō ta' ikatök. ⁴⁶ A' kawōta chké e' katök weshké. A' ké kawō ta' chké e' tsukmi u'rki yès. Ñies a' ké kawō ta' idichéwō pukwa. ⁴⁷ Israel aleripa ulitane kawōta kawō e' tkō'uk. ⁴⁸ Erë a' shua ká kua'ki wakpa tso' senuk esepa éna kawō e' tkō'wak a' ta Jehová dalöioie e' ta as itö itkö'ūñak. Erë kewe ie'pa tò iyamipa wépa ulitane tso' ie' u a e'pa keraë itóttola kkuölit tōk tsir. E' ukuōki ta ie'pa kawō tkō'wèmi a' ta a' yamipaie. Erë wépa ké tottola kkuölit tēule tsir esepa ké kawō ta' a' kawō tkō'uke e' chké katök. ⁴⁹ A' ulitane ena ká kua'ki wakpa serke a' shua e' kawōta ttè i' dalöiök ñikkë.”

⁵⁰ Israel aleripa tò ttè i' kos iuté wes Jehová tò iché Moisés ena Aarón a es. ⁵¹ E' diwō Jehová tò Israel aleripa yélur Egipto iditséwō wa iditséwō wa wes ñippōkwakpa taië es.

13

¹ Jehová tò iché Moisés a:

² “Israel aleripa ala'r wépa kibi esepa kos dör batse'r ye' a. Ñies a' iyiwak alà tsá wè'ñe e' kos dör batse'r ye' a. E' kueki e' kos blō ye' a.”

³ Eta Moisés tò iché Israel aleripa a: “Iñe Jehová tò a' yekettsa Egipto a ie' diché taië e' wa. Ká i' a a' weine siarë kanēblök egiptowak a ké patuè ta'. E' kueki a' er anú diwō i' ska'. A' ké kawō ta' pan yōule iwölöwoka wa ese ñuk. ⁴ Iñe a' e' yōkettsa, si' i' kié Abib e' a. ⁵ Mik a' demi ká muk Jehová kablè' se' yépa bak ká iaiaë e'pa a eë, eta a' kawōta kawō i' tkō'uk si' i' a. Ká e' ki iyi ulitane tskir buaë, iwà wör buaë shute. Ká e' dör canaánwak, hititawak, amorreowak, heveowak ena jebuseowak, e'pa ká. ⁶ A' kawōta kawō i' tkō'uk i' es: Ká kul shua a' ké kawō ta' pan yōule iwölöwoka wa ese ñuk. Kawō e' diwō bata, eta kawō tkō'weraë bua'ie Jehová dalöioie. ⁷ Kawō kul e' shua a' ké kawō ta' pan yōule iwölöwoka wa ese ñuk. Pan wölöwoka ena pan yōule iwölöwoka wa ese kos ké kawō ta' se'wè a' tò a' ká kos e' a. ⁸ E' diwō ta a' tò ichō a' ala'r a: Kawō e' tkō'weke se' tò, e' wà dör tò Jehová tò se'

yè'lur Egipto a. ⁹ Ie' tò se' yè'ttsa Egipto a idiché taië wa, e' kueki se' dör ie' icha. Mik se' tò kawö e' tkö'weke, eta e' tò se' ulitane a ieri meraë as Jehová tte ki se' er me'rie. E' dör wes se' e' wakyuö se' wötsa ki ena se' ulà kkue ki es. ¹⁰ E' kueki a' kawöta kawö e' tkö'uk duas bit ekkë idiwö i' è wa.

¹¹ “Ká iaiaë Jehová tò iyë'at a' yépa a tò ie' tò canaánwak ká meraë a' a. Mik ie' wa a' demi ká e' a, ¹² eta a' kawöta a' ala'r wépa kibi esepa kos blök ie' è a e'pa kos dör ie' icha, e' kueki. Nies a' iyiwak parke kos wë'ne, e' kibi kos e' dör ie' icha, e' kueki ese kawöta blè ie' è a. ¹³ Eta obeja wë'ne pupula ö chibo wë'ne pupula e' mú a' tò burro alaki e' alà wë'ne kibi e' skéie burro alà tsatkoie. Erë a' kë a e' patuak es, e' ta burro alà wë'ne kibi e' kuli' púwa. Es a' kawöta a' ala'r wépa tsá kune esepa kos skéie iyiwak muk itsatkottsá. ¹⁴ Aishkuö ta mik a' ala'r tò a' chakeke tò: ‘¿Iök a' tò ikanewè i' es?’, eta iiütó: ‘Jehová tò se' yè'ttsa Egipto a idiché taië e' wa. Ee se' bak weinuk siarë kaneblok kë patuè ta'. ¹⁵ Mik Egipto blú er tè'wa darërëe, ie' kë wa kawö mène se' a e' yöktsane ie' ká a, eta Jehová tò egiptowak ala'r wépa tsá kune e'pa kos ttélur. Nies iyiwak alà wë'ne kibi e' kos ttéluritö. E' kueki se' tò se' iyiwak alà wë'ne kibi, ese kos meke Jehová a. Nies se' ala'r wépa tsá kune, ese skéie iyiwak mekesö Jehová a itsatkottsá. ¹⁶ E' kueki kawö i' tkö'ú as kë a' éna ichöwa tò Jehová tò a' yè'ttsa Egipto a idiché taië e' wa. E' dör wes se' e' wakyuö se' wötsa ki ena se' ulà kkue ki es.’ ”

Jehová tò Israel aleripa wëttseke mò wa

¹⁷ Mik Egipto blú tò Israel aleripa émi, eta Skököl tò ibikeitsé tò Israel aleripa mú kë ñippö filisteowak ta, e' ta ie'pa bitumiane Egipto. E' kueki ie' kë wa ie'pa wëttsenemi ñalá michoë filisteowak ká a e' wa, e' dör ñalá yësyësë. ¹⁸ E' kueki ie' tò ie'pa wëttsemi bánet kamië ñalá tköke ká sir po e' shua döttsa dayë kiè Dayë Mat e' ska'.

Israel aleripa e' yè'lur dapauleka wes ñippökwakpa taië e' e' dapa'ù es. ¹⁹ Moisés wa José sik këchke e' mítser ie'pa ta ñita. Kam José blërwa e' yöki ie' tò iyë' ièlpa a: “Moki Skököl dörane a' tsatkök. Mik e' wa

tka, eta ye' sik tsúmi a' ta.” Es ie'pa tò kawö mé ñi a. E' kueki Moisés wa José sik mítser ie'pa ta.

²⁰ Eta Israel aleripa e' yélur ká kiè Sucot míyal ká kiè Etam, ee ie'pa e' tséat. Ká e' atë ká sir po e' kkömik tsinet. ²¹ Niwe ta Jehová tò ie'pa wëttseke mò ar taië alabo e' wa. E' mir ie'pa yöki kewe ñalá kkachoie ie'pa a. Nañewe ta mò e' wöñarke bö'wöie dalöburke. E' wa ie'pa shkömir wes ká ñiwe es. ²² Niwe ta mò e' mir kekraë ie'pa yöki kewe. Nañewe ta mò e' wöñarke bö'wöie e' mir ie'pa yöki kewe.

14

Israel aleripa tkattsá Dayë Mat a

¹ Eta Jehová tò iché Moisés a:

² “Ichö Israel aleripa a: A' yúne a' itö wane ta a' e' tsúat ká kiè Pi-hahiro e' wösha. Ká e' atë ká kiè Migdol ena dayë kkömik e' shusha, ká kiè Baal-sefón, e' wösha. E' wösha dayë kkömik tsinet úla yuö. ³ Es Egipto blú tò ibikeitseraë: ‘Israel aleripa kë wa ijcher wé imi'mirö. Ie'pa cholurmi ká sir po, e' shua.’ ⁴ Erë ye' tò ie' er terawa darërë as ie' tò a' tötümi. Ye' e' alöraka ie' ki ena iñippökwakpa kos ki, e' wa ye' dalöierdaë taië. Egiptowak ulitane wa ijcherdaë tò moki ye' dör Jehová.”

Eta Israel aleripa tò iwakanewé es. ⁵ E' dalewa Egipto blú wöki ibiyö demi tò Israel aleripa tkayal. Ie' ena ikueblupa erbikéne kua'ki ta ichérakitö ñi a: “¿Wes se' tò i' wamblé i' es? ¿Iie se' tò Israel aleripa émi ta yi kaneblömiia se' a?”

⁶ E' ukuöki bet ta Egipto blú tò ikarreta tso' ñippoie e' tsuk patké ta iñippökwakpa patkéitö ñi dapa'uk. ⁷ Eta imía Israel aleripa itöki karreta ñippoie ibua'bu döká cien teryök (600) ekkë. Egipto karreta ñippoie e' malepa kos mirak iwa ñies. Karreta kos e' a ñippökwakpa wökir shköke ek. ⁸ Jehová tò Egipto blú er darë'wéwa as ie' mí Israel aleripa itöki eré ie'pa yënettsa Egipto a Jehová diché taië wa.

⁹ Eta Egipto ñippökwakpa mirwa kabaio ki, karreta ki, e'pa kos tò Israel aleripa tötümi kuérakitö wé Israel aleripa tso' dayë kkömik ká kiè Pi-hahiro e' o'mik ena ká kiè Baal-sefón, e' wösha. ¹⁰ Mik Israel

aleripa isué tö egiptowak datse, e' tö ie'pa suawé tajë. Ie'pa kköché tajë Jehovahá a tö sa' tsatkö. ¹¹ Moisés a ichérakitö:

—¿Ima be' iklö'wé pö kë ta' Egipto, e' kueki be' tö sa' yé'ttsa duökwa íe ká sir po shua? ¿Iök bö iwamblé es sa' ta? ¿Ie be' tö sa' yé'lur Egipto a? ¹² Kuaë sa' tö be' a iyë' Egipto: 'Sa' múat kanablök bërë egiptowak a. ¿Sa' weirke siarë kanablök egiptowak a, e' dör bua' sa' a duökulur íe ká sí poë a e' skéie!'

¹³ Erë Moisés tö iiuté:

—Kë a' tö egiptowak suepaia. E' kueki kë a' suanuk. A' e' tköwa darërë. I'ñe Jehovahá tö a' tsatkeraë e' saú. ¹⁴ Kë se' tkinuk i ki. Jehovahá ñippöraë se' skéie.

¹⁵ Jehovahá tö iché Moisés a:

—¿Kë be' kköchökia ye' a! Ichö ie'pa a tö a' shkö wówí ë. ¹⁶ Be' shko kéli koka dayë tsaka as dayë blatënar ñalaje shkotkö poppo dayë shua. ¹⁷ Erë ye' tö ie' er terawa darërë as ie' tö a' tötiumi. Ye' e' alöraka ie' ki ena ñippökwakpa kos ki, e' wa ye' dalöierdaë tajë. Egiptowak ulitane wa ijcherdaë tö mokí ye' dör Jehovahá. ¹⁸ Egiptowak ulitane wa ijcherdaë tö mokí ye' dör Jehovahá.

¹⁹ E' wöshaë ta Skököl biyöchökwak mirwa Israel aleripa yöki kewe e' e' mane'wéttsane ie'pa tsikkane. Nies mò àr tajë alabo e' mía ie'pa tsikkane. ²⁰ Es mò e' atë Egipto ñippökwakpa ena Israel aleripa e' shusha. Egiptowak kke mò ettaie dör ttsettseë, e' kueki ie'pa tso' ká ttsettse a. Erë Israel aleripa kke mò e' dalöburke tajë ká ñiwe sù. E' kueki egiptowak kë ulà dë' Israel aleripa ska' e' nañewe.

²¹ Eta Moisés ulà kéká dayë tsaka ta Jehovahá tö siwa' bitsiwéka darërë datse diwö tskirke e' éka. E' bitsine nañeë dayë ki. E' tö dayë blaté shusha. Es Jehovahá tö ká ulat poppo yué ñalaje dayë shua ie'pa a shkotkö. ²² Ie'pa tkami ká poppo a. Es dayë wötuki atë wí'ké io'ké.

²³ Eta egiptowak ñippökwakpa mirwa kabaio ki ena karreta ki e'pa kos tö Israel aleripa tötíemi dayë a. ²⁴ E' bla'mi ká ñirketke eta mò wöñarke bö'wöie e' shua Jehovahá tso' egiptowak sauk. Ie' tö ie'pa suawéka tajë e' tö ie'pa wöa ká chöwéka tajë. ²⁵ Nies ie' tö ie'pa karreta wöshki kos e'

wötélur dö a as kë ishkö bet. Ie'pa tö iché ñi a:

—Mishka Israel aleripa yöki. Jehovahá tso' ñippök se' ta ie'pa tsatkoie.

²⁶ Jehovahá tö iché Moisés a:

—Be' ulà koka dayë tsaka as iwöierwane Egipto ñippökwakpa ki.

²⁷ Moisés ulà kéká dayë tsaka. Mik ká ñine, eta dayë wöienewane es. Mik egiptowak mí tkökshkar, eta dayë wöienewa ie'pa ki. Es Jehovahá tö ie'pa ewéwa dayë a. ²⁸ Es Egipto ñippökwakpa mineyal Israel aleripa itöki e'pa kos durulune sera dayë a ikabaioë. Egipto blú ñippökwakpa e' kë atë yës tts'e'ka. ²⁹ Erë Israel aleripa tkami buaë dayë a dö wishet ká sí ki, dayë wötuki wí'ké io'ké e' shusha.

³⁰ E' kéwa Jehovahá tö Israel aleripa tsatkée egiptowak ulà a. Ie'pa tö egiptowak nu sué dayë kkömik. ³¹ Mik ie'pa tö isué tö wes Jehovahá tö egiptowak ewéwa idiché tajë e' wa, eta ie'pa tö ie' dalöié tajë. Ie'pa er blé ie' mik ñies itteköl Moisés e' mik.

15

Moisés tö Jehovahá kikéka ttsè wa

¹ Moisés ena Israel aleripa ttsé Jehovahá kikoka ttsè i' wa:

“Ye' ttsöke Jehovahá dalöioie.

Kabaio tajë ena iwákpa kos e' ewéwaitö dayë a.

Es ie' e' alé tajë shutë ie'pa ki.

² Ye' tso' ttsök Jehovahá ë a.

Ie' tö ye' a idiché mé. Ie' tö ye' tsatkée.

Ie' dör ye' Kököl. Ye' kawöta ie' kikokka buaë.

Ie' dör ye' yé Kököl. Ye' tö ie' dalöieraë er mokí wa.

³ Ie' dör ñippökwak darërëë bua'ie.

Jehová e' dör ie' kiè.

⁴ Egipto blú karreta tso' ñippoie ena ie' ñippökwakpa

e'pa kos émi dayë a Jehovahá tö.

Egipto blú ñippökwakpa bua'bu

e'pa kos duolur se Dayë Mat a.

⁵ Ie'pa katsirulune dayë shua wes ák es.

Dayë iskië e' ë me'r ie'pa ki.

⁶ A Jehovahá, be' ulà bua'kka diché tajë,

e' wa be' tō be' bolōkpa batsélor.
 7 Ie'pa demi ñippök be' ta,
 erë ie'pa kos ewéwa be' tō be' diché tajë, e'
 wa.

Be' uluneka ie'pa ki,
 ta ie'pa ñanewa wes kakō sí es.

8 Dayë wōikébō darërëë
 ta iwōklōnewaie wī'kē iō'kē
 mīa wes ká ukuō es.

Dayë wōklōnewa, kē shkōku'ia.

9 Be' bolök e' ttséka tajë ta iché:
 'Ye' mi' ie'pa itōki wéyō ikuérō
 ta eë ì mirwarak iwā e' yerattsayō iulà a,
 e' wà tierayō kos ye' ki ikiane ekkē.

Ye' tabè yeratta ññaléka,
 e' wa yō ie'pa tterawa.'

10 Erë be' tō dayë wōiké ta e' tō ie'pa ttélur.
 Ikatsinewa dayë a wes tabechka es.

11 A Jehová,
 jWépa skà kiekerakitō “skököl”, esepa kos
 tsata be' dör!

jKë yi dör batse'r tajë wes be' es!

jKë yi diché ta' tajë wes be' es!

jÌ kë or yi a ese wè be' tō buaë, e' tō sulitane
 tkiwèwa!

jSulitane kawōta be' kikōkka!

12 Be' ulà bua'kka kéka
 ta iyök tō ie'pa maléwa.

13 Be' tō sa' tsatkée. Be' éna sa' dalër tajë,
 e' kueki be' tso' sa' wëttsuk.

Be' wā sa' mi'ke be' diché wa dō wé be' wák
 serke ee.

14 Mik ká ulitane wakpa wā e' jchenewa,
 eta ie'pa painuraë suane è wā.

Filisteowak krardawa suane è wā,

15 Edomwak wōkirpa chkerdawa suane è
 wā,

Moabwak wōkirpa painuraë tajë.

Canaánwak ulitane kēsik kos e' chōrawa yēs.

16 A Jehová, jas ie'pa tkirwa! jas ie'pa suar
 tajë!

Be' diché wa as ie'pa at kë tiria suane kueki
 dō mik sa' ulitane dör be' icha e'pa tka eta.

17 A Jehová,

Sa' tseramibō dōka be' kabata buaë e' a.

Eë sa' serdaë buaë kekraë.

Kabata e' shukitbō be' a senoie.

Eë be' wák e' wé yué e'dör yōbië.

18 Jehová tso' se' wëttsuk s'blúie kekraë.”

María tō Jehová kikéka ttsè wa

19 Mik Egipto blú ñippökwakpa tkawa
 dayë a kabaio ki, karreta ki, eta Jehová tō
 dayë wōiéwane ie'pa ki erë Israel aleripa
 tka buaë ká poppo a. 20 E' ukuōki ta Jehová
 tteköl kiè María, e' dör Aarón kutà, e' tō
 ma'ma klō'wéwa tsoie, ta alakōlpa kos mí
 ie' itōki klötokerak es ima'ma blardami. 21 E'
 dalewa María ttsöke i' es:

jA' ulitane ttsö Jehová kikoka!

Kabaio ena iwákpa uyéwaitō dayë a.

Es ie' e' aléka ie'pa ki.

Jehová tō di' bacha'bachaë e' bua'wéne.

22 Moisés tō Israel aleripa ké e' yöktsa
 Dayë Mat e' kkömik. Ie'pa míyal ká sir poë
 kiè Sur e' a. Eë ie'pa shkére ká mañat eta kë
 ie'pa wā di' kune yè yēs. 23 Mik ie'pa demi
 ká kiè Mará, eta eë di' tso' bacha'bachaë, kë
 yar ie'pa a. E' kueki ká e' kiè mékarakitō
 Mará*

24 Eta Israel aleripa tō Moisés chémi su-
 luë. Moisés chakerakitō: “jÌ yémisō?” 25 Eta
 Moisés tō Jehová a ikié tō sa' kimú. Eta
 Jehová tō ie' a kal tsitsir kkaché elka e'
 iéwaitō di' a eta di' baché chowa de buaë yè.

Eë Jehová tō ittè dalöiëno mé ie'pa a, ñies
 ie'pa ma'wéitō isuoie tō ie'pa tō idalöiëmi.
 26 Ie' tō iché ie'pa a: “Ye' dör Jehová. Ye' dör
 a' Këköl. Ye' dör a' bua'ukwak. Ì cheke ye'
 tō a' a e' ttsé a' tō, e' iüté a' tō ñies a' sené
 buaë wes ye' ki ikiane es, e' ta ye' kë tō a'
 we'ikepa ì sulu patkè'yō egiptowak ki ese
 wa.”

27 E' ukuōki ta ie'pa demi ká kiè Elim. Eë
 di' tum tso' dōka dabom eyök ki böt (12).
 Ñies ì klō tso' dikó klō sù ese tso' dabom
 kuryök (70). Eë ie'pa e' tséat di' kkömik
 tsinet.

16

*Jehová tō Israel aleripa tié chké kiè maná
 e' wa*

1 E' ukuōki ta Israel aleripa ulitane e'
 yélur ká kiè Elim míyal ká sir poë kiè Sin eë.
 Ká e' atë Elim ena Sinaí, e' shusha. Ie'pa e'
 yè'ttsa Egipto e' ki si' de et ki shaböts. 2 Eta

* 15:23 Mará: Hebreoie Mará e' wà kiane chè ì bacha'bacha.

eë ká sir poë shua ie'pa ttémi taië kësik wa Moisés ena Aarón kî. ³ Ie'pa tö iché iarak:

—Jehová tö sa' ttópalur Egipto! Eë sa' e' tulókeser ù tulturkà wà iëule chikchië chkè wa e' o'mik tã sa' bak iwà katök wè' kos sa' kî ikiane ekkè. Erë a' wã sa' dè'bitu ká sir po i' a sa' ulitane ttowã bli wa.

⁴ Jehová tö iché Moisés a:

—Súyö pan da'wè siwã' kî a' a. E' shtö ká bit ekkè. Erë ishtö kos iñar ká etkè ekkè è. Ye' kî ikiane suè tö wépa tö ye' ttö iutèmi ena wépa kë tö ye' ttö iutepa. ⁵ Ká de teröl e' bule es tã a' tö chkè kî shtö wè' katar ká böt ekkè. Es a' tö iú kekraë.

⁶ Eta Moisés ena Aarón tö iché Israel aleripa a:

—I'ñe tsáli tã a' tö isuëraë tö mokî Jehová tö se' yè'lur Egipto a. ⁷ A' ttöke kësik wa e' ttsé ie' tö, e' kuekî bule bla'mi tã ie' wák olo taië dalölöe e' suëraë a' tö. Ì cheke ie' tö sa' a' e' è chökne sa' tso' a' a. E' kuekî a' kë ulurku' sa' kî. A' ulurke ie' kî.

⁸ Nies Moisés tö iché iarak:

—A' ulurke taië e' sué Jehová tö. E' kuekî i'ñe tsáli tã ie' tö iyyiwak chkà patkeraë a' a. Bule bla'mi tã pan patkeraëitö a' a ñè taië kos a' kî ikiane ekkè. Sa' kë dör yi, as a' ulur sa' kî. A' ulurke Jehová kî.

⁹ E' ukuökî tã Moisés tö iché Aarón a:

—Ichö Israel aleripa a tö a' ttöke kësik wa e' ttsé Jehová tö e' kuekî a' e' dapa'ú Jehová wörki.

¹⁰ Aarón tso' ttök ie'pa tã, e' dalewa ie'pa ulitane ká sué ká sir po e' ëkã. Ie'pa isué tö Jehová olo dalölöe dettsã mò tso' ie'pa wëttsuk e' a. ¹¹ Eta Jehová tö iché Moisés a:

¹² —Israel aleripa ttöke kësik wa, e' ttséyö. Be' ttö ie'pa tã, tã ichö iarak: 'I'ñe tsáli a' tö iyyiwak chkà kateraë. Bule bla'mi tã a' tö pan ñeraë kos a' kî ikiane ekkè. Es a' wã ijcherdaë tö ye' dör Jehová, e' dör a' Këköl.'

¹³ Ká e' tsáli tã taië dù debitu kakkö sù. E' tö wé ie'pa serke e' wà iéwã seraa. Eta bla'mi tã upa kos shkene mò wöli è. ¹⁴ Mik mò wöli kanekã, eta itöã iski ì a' taklaie sabubula. ¹⁵ E' kë sùule Israel aleripa wã. E' kuekî mik ie'pa tö isué, eta ie'pa tö iché ñè a: “¿Diö dör ì?” Eta Moisés tö iché iarak:

—E' dör pan mé Jehová tö a' a ñè. ¹⁶ Ie' tö iché tö a' kawötã iuk i' es: A' tö ishtö eköl

eköl kos a' tso' u a e' a iñar ekkè è. Ishtö skátke böt ulatök wák eköl eköl a.

¹⁷ Eta Israel aleripa ishté wës ikéwö mène es. Welepa tö ishté bërëbërë, welepa tö ishté kibiie. ¹⁸ Mik ie'pa tö ima'wé, eta wé tö ishté taië ese icha kë bata a' tã. Wé tö ishté bërëbërë ese icha deka wè'. Ie'pa ulitane tö ishté eköl eköl kos iñar ekkè è. Es sulitane iñé wè'.

¹⁹ Moisés tö iché ie'pa a: “Kè a' kawö tã' pan e' blök dö bule es.”

²⁰ Erë welepa kë wã Moisés ttö iutène. E'pa tö icha bata blé dö bule es. E' a' öña iënekã ena ilabunekã suluë. E' kuekî Moisés ulunekã ie'pa kî.

²¹ Mik dîba ba'nebitu, eta pan e' di- arolone, e' kuekî ie'pa wakpa bik tö ishteke bla'mi kos iñar ekkè. ²² Erë mik ká de teröl, eta ie'pa ishté dö iñar ká böt ekkè. E' dör skátke tkël wák eköl eköl a. Eta Israel aleripa wökirpa míã ichök Moisés a. ²³ Eta Moisés tö iché ia:

—Jehová tö iché tö a' kawötã iuk i' es: Bule dör eno diwö. Diwö e' dör se' a' ie' dalöioie. A' kë kawö tã' ulök e' diwö wa. E' kuekî ì aleke a' tö e' alö i'ñe. Ibata a' tã e' blö ñè bule.

²⁴ Eta ie'pa tö iwé wës Moisés tö iché es. Ie'pa tö chkè bata e' blé dö bule es. Eta kë ilane sulu, kë ia' öña iënekã. ²⁵ Eta Moisés tö iché ie'pa a:

—I'ñe dör eno diwö e' dör se' a' Jehová dalöioie. I'ñe kë ì kuepa a' tö ñè u'rki. E' kuekî chkè bata a' tã e' è ñú. ²⁶ A' ishtèmi kekraë dö ká teröl. Erë e' bule es dör eno diwö, e' diwö kë a' tö ì kuepa u'rki.

²⁷ Eta eno diwö shua ie'pa welepa míyal chkè shtök, erë kë iwã ì kune yës. ²⁸ Eta Jehová tö iché Moisés a:

—¿E'ma kos a' tö ye' ttè dalösewemirö? ²⁹ A' éna ianú tö ye' dör Jehová, ye' tö eno diwö me'atbak a' a. E' kuekî eno diwö e' chki es ye' tö a' a' chkè meke taië ñè ká böt ekkè. E' kuekî a' ulitane kawötã senuk weshké è eno diwö wa. Kè a' patkène bánet.

³⁰ E' kuekî Israel aleripa enuke diwö e' wa, kë kanëblënerak.

³¹ Israel aleripa tö chkè shteke e' kiè mékã maná* Iwà chkà dör saruruë wës

* 16:31 maná: Hebreoie maná e' wà kiane ché ¿Diö dör ì?

suiyök es. E' dör blo'bloë wes pan yöule bul alí wa es.

³² E' ukuöki ta Moisés tö iché:

—Kanè i' me' Jehová tö se' a: 'Maná e' iö skátke böt ekkè ta iblö a' aleripa a kkachè as ie'pa tö chkè me' ye' tö a' a ká sir poë e' a mik a' yè'ttsayö Egipto eta, e' saù.'

³³ Eta Moisés tö iché Aarón a:

—Tka' klö'ú et, e' a maná iö skátke böt ekkè. E' blö Jehová wörki as a' aleripa tö isaù.

³⁴ Eta Aarón tö maná e' blé wé Jehová a íyi tso' bléule, e' kélkuö wöshaë wes Jehová tö iyè' Moisés a es.

³⁵ Israel aleripa bak maná ñuk dö mik ie'pa demi wé pè' serke eë eta. E' dör Canaán kkömik. Ie'pa bak maná ñuk duas döká dabom tkéyök (40) sera.

³⁶ (Ì wa Israel aleripa tö maná ma'wè, e' kiè ie'pa tö gomer. E' wà dör skátke blublu böt ekkè. E' dör litro böt ulatök.)

17

Ák a di' dettsa

¹ Israel aleripa ulitane e' yélur ká sir po kiè Sin eë ta imía ñala ki enaena wes Jehová tö iyè' iarak es. Ie'pa demirak ká kiè Refidim, eë ie'pa e' tséat. Erè eë di' kè ta' ie'pa a yè. ² E' kuëki ie'pa tö Moisés a di' kiè kësik wa. Ie'pa tö iché ie' a:

—iSa' a di' mú yè!

Moisés iiuté:

—¿Ì kuëki a' tö ye' a di' kiè kësik wa? ¿Iök a' tö Jehová wöñatkeke?

³ Ie'pa ersine taië e' kuëki ie'pa tö di' kiekerak kësik wa Moisés a. Ie'pa tö iché ie' a:

—¿Iök be' tö sa' ena sa' ala'r ena sa' iyiwak e' yè'lur Egipto a ttèwa ersir wa?

⁴ Eta Moisés kköché taië Jehová a ta ichéitö ia:

—¿Wes ye' ie'pa i' wèmi? iTsir eta ie'pa ye' ttèwa ak wa!

⁵ Jehová tö iiuté:

—Be' yú ie'pa wëttsè kewei. A' kuëblupa welepa tsúmiñak. Be' shko kéli wa be' tö

di' kiè Nilo e' buk, e' tsúmi. ⁶ Be' yú Horeb kébata* a. Eë ye' be' paneke ak bërie tso' e' ska'. Mik be' tö ak e' ppé be' shko kéli wa, eta di' dörattsá taië ie'pa a yè.

Eta es Moisés tö iwakanewé Israel aleripa kuëblupa wörki. ⁷ Israel aleripa tö di' ki' kësik wa, e' kuëki Moisés tö ká e' kiè méka Meribá.† Nies ie'pa tö iyè', "Sa' kè wa iklöne tö Jehová tö sa' kimèmi." E' kuëki Moisés tö ká e' skà kiè méka Masá.‡ Eë ie'pa tö Jehová wöñatkè' e' kuëki.

Amalec aleripa ñippé Israel aleripa ta

⁸ Amalec aleripa debitu ñippök Israel aleripa ta Refidim. ⁹ Moisés tö iché Josué a:

—Be' tö se' wëpa welepa shushtë tsúmi ñippök Amalec aleripa ta. Bule ye' tso' kabata wöbata ki Skököl shko kéli jaar.

¹⁰ Eta Josué tö iwakanewé wes Moisés tö iché ia es ta imíyal ñippök Amalec aleripa ta. E' dalewa Moisés ena Aarón ena Hur míyal kabata wöbata ki. ¹¹ Mik Moisés ulà kéka, eta Israel aleripa e' alöke ibolökpa ki. Erè mik ie' ulà éwa, eta Amalec aleripa e' alöke ie'pa ki. ¹² Ie' ulà shtrinewa taië, e' kuëki ie'pa ak yulé ie' a e' tkoie. Nies Aarón ena Hur e'pa tö ie' kimé iulà böt kökka siwa' ki as kè ishtrirwa. Es ie' ulà se'wé ñië siwa' ki dö katuine ekkè. ¹³ Es Josué ena Israel aleripa e' aléka Amalec aleripa ki tabè wa.

¹⁴ Eta Jehová tö iché Moisés a:

—A' ñippè i' e' pakè shtëka yëkkuö ki as a' wakpa kè éna ichöwa këkraë. Ichö Josué a tö ye' tö Amalec aleripa ulitane ewerawa yës.

¹⁵ Eta Moisés tö ak dapa'wéka ka'ie et iyiwak ña'woie Jehová dalöioie. E' kiè mékaitö "Jehová diché wa se' e' aléka."§ ¹⁶ Ie' tö iché:

"iYe' ulà kéka Jehová a ikiök as ie' tö se' kimù!

iJehová ñippöraë Amalec aleripa ta këkraë!"

E' kuëki ie' tö ikiè méka es.

* **17:6** Horeb kébata: Kábata e' kiè ñies Sinaí kébata. † **17:7** Meribá: Hebreoie kiè e' wà kiane chë ñippè. ‡ **17:7** Masá: Hebreoie kiè e' wà kiane chë s'ma'wè. § **17:15** Jehová diché wa se' e' aléka. Iwakpa ttö wa Moisés tö ikiè Jehová nisi, e' wà kiane chë Jehová dör ye' bandera. Wësua e' kiéitö es ie' ulà kéka Jehová a wes bandera kéka es, e' wa ie'pa e' aléka e' kuëki. * **18:1** Jetró: E' kiè ñies Reuel, e' dör Moisés tayè kiè Séfora e' yè. Éxodo 2.21 saù.

18

Jetró de Refidim Moisés pakök

¹ Jetró dör ká kiè Madián e' sacerdote ena Moisés nuäki.* Kòs Skèköl tò Moisés ena Israel aleripa kime', e' jcher ie' wa. Ñies ie' wa ijcher tò wes Jehová tò Israel aleripa yè'lur Egipto a. ² Moisés tò ilaköl Séfora e' patkè'mi iyé ska'. ³ Ie' tò ilà busi kiéwa buaè ila'r bøl ta. Séfora alà eköl kiè Guersón. Moisés tò iyè': "Ye' sene' ká kuä'ki ki wes ká kuä'ki wakpa es." E' kueki Moisés tò ikiè méka Guersón† ⁴ Ilà eköl kiè Eliézer. Moisés tò iyè': "Ye' yé Kèköl e' dè'bitu ye' kimuk. E' tò ye' tsatkè' Egipto blú ulà a." E' kueki ie' tò ikiè méka Eliézer‡

⁵ Moisés úla yuéka Skèköl kébata o'mik tsinet. Eta ee inuäki Jetró e' de Moisés alaköl ena ila'r bøl, e'pa ta. ⁶ Jetró tò iché Moisés a:

—Ye' dör Jetró, be' nuäki, ye' debitu be' pakök. Be' alaköl ena be' ala'r bøl e'pa de ye' ta ñies.

⁷ Moisés e' yéttsa ta inuäki shke'wéitö buaè dalöie wa wöalattsè wa. E' ukuöki ta idewarak weshke. ⁸ Wes Jehová tò Israel aleripa tsatkè' Egipto blú ena egiptowak ulà a ñies wes ie' tò ie'pa kkö'né ì sulu tka ie'pa ta ñala wa eta, e' kòs paké Moisés tò inuäki a.

⁹ Kapakè e' tò Jetró ttsè'wé buaè. Jehová er bua' ché taiè Israel aleripa a. Ie' tò ie'pa tsatkè'lor egiptowak ulà a. E' kueki Jetró ttsè'ne buaè. ¹⁰ Ie' tò iché Moisés a:

—As sulitane tò Jehová kiköka. Ie' tò be' ena be' wakpa kòs tsatkè'lor buaè Egipto blú ena egiptowak ulà a. ¹¹ Ire' ye' tò isué tò mokì Jehová dör wépa kiekerakitö "skèköl" esepa ulitane tsata. Yi bak a' we'ikök kèsik wa, e'pa kòs we'ikéitö siarè.

¹² Eta Moisés nuäki, Jetró, e' tò iyiwak klö'wéwa etö ña'wéitö Jehová a idalöioie. Ñies íyi skà méitö ie' a idalöioie. E' ukuöki ta Aarón ena Israel aleripa kueblupa debitu chkök Moisés nuäki ta Jehová dalöioie.

Moisés tò s'shulökwakpa kí yulé

¹³ Bule es ta Moisés e' tkéser ikula' ki Israel aleripa shulök. Ie'pa e' dapa'wé ièter ie' wörki ñie bla'mi dö tsälì as Moisés tò

ishulörak. ¹⁴ E' kòs sué Moisés nuäki tò ta ichéitö Moisés a:

—¿Ì wamblök be' tso' ie'pa ta? Be' è e' tkéser ie'pa shulök ta ie'pa ièter ñie be' panuk.

¹⁵ Moisés tò iüté:

—E'ma ie'pa wák de ye' ska' ittsök tò ima Skèköl tò ichè. ¹⁶ Mik ie'pa welepa ñippöke ñita, eta ie'pa datse ye' ska' ta ye' tò ie'pa ttè shuleke. Ñies ye' tò ie'pa patteke Skèköl ttè wa.

¹⁷ Moisés nuäki tò iché ia:

—Wes be' tò iweke e' ké dör buaè. ¹⁸ Be' shtrirwami. Ñies ie'pa tso' be' wörki e'pa shtrirwami. Kanè e' e' alökami be' ki. Kè be' a iwöklönuk ekörla. ¹⁹ A Moisés, ye' tò be' patteke e' ttsö. As Skèköl tò be' kimù. Be' kawöta ttök Skèköl ta ie'pa skéie. Be' kawöta ie'pa ñippöke e' chök Skèköl a as ie' tò ichö be' a tò wes ishuleke. ²⁰ Ie'pa wöbla'ú Skèköl ttè wa. Ikkachö ie'pa a wes ie'pa kawöta senuk yésyèsè. Ichö ie'pa a tò ì kiane Skèköl ki tò ie'pa tò iwè. ²¹ Erè be' kawöta a wépa shushtök tseè be' kimuk ttè shuloie. Wépa serke yésyèsè, Skèköl dalöieta' taiè, ké e' watauta'ttsa ì sulu wambloie, esepa shushtö Israel aleripa shulök be' ta. Ishulökwakpa blatö i' es. Israel aleripa mil biyök (1000) e' kòs ki ishulökwakpa múka eköl eköl. Mil biyök e' kòs blabatsölor cien eyök (100) cien eyök döka dabop. Cien biyök e' kòs ki ishulökwakpa múka eköl eköl. Cien biyök e' kòs blabatsölor dabom skeyök (50) dabom skeyök. E' kòs ki ishulökwakpa múka eköl eköl. Dabom skeyök kòs e' blabatsölor dabom eyök dabom eyök döka skel. E' kòs ki ishulökwakpa múka eköl eköl. ²² Ie'pa tò Israel aleripa kòs ttè shuleraè kekraè be' skéie. Erè ttè wé ké shulinuk ie'pa a ese bituraè ie'pa wa be' ska' shulè. Ttè wé shulirmi ie'pa a e' ta ese shuleke ie'pa tò. Eta es be' ki kanè e' öshtëmi. Ie'pa tò be' kimèmi kanè e' wa. ²³ Skèköl tò be' ké iwakanéuk, ñies be' tò iwakanewé es, e' ta be' a ikatatkèrmi. Ñies Israel aleripa kòs mi'mine iu a ttsè'ne buaè.

²⁴ Eta Moisés tò inuäki ttö iüté. Iwakanewéitö wes inuäki tò iché ia es.

† 18:3 Guersón: Hebreoie s'kiè Guersón wà kiane chè ká kuä'ki wak. ‡ 18:4 Eliézer: Hebreoie s'kiè Eliézer wà kiane chè ye' Kèköl dör ye' kimukwak.

25 Ie' tō Israel aleripa shua wēpa didir ese shushtë. E'pa mékaitō Israel aleripa shulökwakpaie. Welepa meneka mil biyök e' kos ki ishulökwakpaie. Welepa skà meneka cien biyök e' kos ki ishulökwakpaie. Welepa skà meneka dabom skeyök e' kos ki ishulökwakpaie. Welepa meneka dabom eyök e' kos ki ishulökwakpaie. 26 Ie'pa tō Israel aleripa ttè shuleke kekraë. Ttè wé darërëë, ese mí ie'pa wa Moisés a shulè. Eta ttè wé tottola, ese shuleke ie'pa tō. 27 E' ukuöki ta Moisés nuaki e' chéat ie' a ta imiane ikaska'.

19

Israel aleripa demi Sinaí

1-2 E' ukuöki ta Israel aleripa e' yélur Refidim a demirak Sinaí. Ie'pa e' yè'lur Egipto, e' ki si' de böt kí ká et. Sinaí dör ká sir poë. Ee ie'pa e' tséat Sinaí kébata o'mik tsinet. 3 Eta Moisés mía kabata a ttök Skököl ta. Ee Jehovah tō ikié ta ichéitō ia:

—Ttè cheke ye' tō be' a e' chöne Israel aleripa a. E'pa dör Jacob aleripa. 4 Ichö ie'pa a: 'Ye' tō egiptowak we'ik e' su' a' tō. Nies a' wa ijcher tō wes ye' wa a' dè'bitu buaë íe ye' wörki wes pu wa ilala mi' ipik ki es. 5 Ká ulitane wakpa dör ye' icha. Erë ye' ttö iuté a' tō seraa, nies ttè mekesö ñi a e' wà iuté a' tō buaë, e' ta ká ulitane wakpa shua a' döraë ye' icha chökíe. 6 A' döraë ye' sacerdotepaie. A' döraë batse'r ye' a.' Ttè i' kos chö Israel aleripa a.

7 Eta Moisés biteane, e' tō Israel aleripa kueblupa kos dapa'wé. Ì ché Jehovah tō ie' a e' kos chéneitō ie'pa a. 8 Ie'pa ulitane tō iuté ñikkëë:

—Ì kos ché Jehovah tō e' wà iuteraë sa' tō.

Eta Moisés míane ttè e' chökne Jehovah a. 9 Eta Jehovah tō iché ia:

—Ye' ttö ttsö. Mochka tērdawa kabata ki taië e' shua ye' datse ttök be' ta as Israel aleripa ulitane tō ye' ttöke be' ta e' ttsö. Es ie'pa tō be' ttè klö'weraë kekraë.

Eta ima Israel aleripa tō iuté e' chéne Moisés tō Jehovah a. 10 Jehovah tō iché ia:

—Be' yú Israel aleripa batse'uk i'ñe ena bule. Nies ichö iarak: 'a' datsi' skuölor.' 11 Ye' dör Jehovah, e' datse böiki Sinaí kébata a ie'pa ulitane wörki, e' kueki ie'pa batse'ú

as ie'pa tso' batse'r böiki yöki. 12 Kabata wakyuö shkit as kë yi mi'tkö e' wishet. Ichö iarak: 'A' kë a kawö ta' shkökwa iwakyöne e' wishet. Nies a' kë a kawö ta' shkökwa tsinet ipamik. Wépa tkawa e' wishet esepa duörawa. 13 Yi míwa ee ese kë kawö ta' kè ulà wa. Ese kawöta ttéwa ak wa ö sulè wa. Kë a' tkinuk tō se' idir ö iyiwak idir, a' kawöta ittökwa. Mik a' tō duk blar ttsé e' è ta' a' dömiwa tsinet kabata o'mik.'

14 Eta Moisés biteane tō Israel aleripa batse'wé ta ie'pa ulitane datsi' skuélor. 15 Moisés tō iché ia:

—A' ulitane e' kkö'nú batse'ne böiki yöki. E' dalewa kë a' senukka alaköpa ta.

16 Böiki es bla'mi ta kabata a ká wöñane alá blane taië. Mò taië dettsa kabata e' ki. Ie'pa tō ittsé tō duk blane taië, e' tō ie'pa suawé taië painékaie. 17 Eta Moisés tō Israel aleripa tso'rak iwákpa u a e'pa yélur tsémi Skököl wörki. Ie'pa e' wöklö'wérak kabata kuli' a tsinet. 18 Jehovah dettsa Sinaí kébata ki bö' shua, e' kueki kabata e' mía shkle ème. Shkle e' wër wes tē shkle butrö es. Kabata kos wötirke darërëë. 19 Duk kí blarke taië shute. Moisés ttöke ta Skököl tō ie' iuteke alá blar ttsëë.

20 Jehovah dettsa kabata kakkeë, e' wöbata ki ta Moisés kiékaitō ee. Moisés tkaka ee, 21 ta Jehovah tō iché ia:

—Be' e' öwane ta ichö ie'pa a: 'Kë a' tkökbitu wé iwakyöule e' ioshet ye' weblök dö' ie'pa duölor taië.' 22 Nies wépa kanéblöke ye' a sacerdotepaie esepa kawöta e' batse'uk buaë dö' nies ye' tō ie'pa ttélurmi.

23 Eta Moisés tō Jehovah iuté:

—Be' tō sa' ké iwakyuök as kë ie'pa döwa kabata a tsinet. E' kueki kë ie'pa bitúpa kabata i' a.

24 Eta Jehovah tō iché Moisés a:

—Be' yúne ta Aarón tsúbitu e' ta. Erë a' sacerdotepa ena Israel aleripa malepa e'pa kë kawö ta' shkökbitu wé ye' tso' ee dö' ye' tō ie'pa ttélur.

25 Eta Moisés biteane Israel aleripa ska' ta ì ché Jehovah tō ie' a e' chéne ie' tō ie'pa a.

20

Ttè dalöiëno döka dabop

1 Skököl tté ta ichéitō i' es:

2 “Ye' dör Jehová. Ye' dör a' Këköl. Ye' tō a' yē'lur Egipto wé a' bak weinuk siarē kanè wa eē.

3 “Kë a' kawō ta' kēkölpā skà dalöiök. Ye' è dalöiö a' Këkölie.

4 “Kë a' kawō ta' ì diököl yuök dalöie yēs. Ì kōs tso' ká jai a ena ká i' a ena dayē a ena íyök dikia, e' kōs diököl kē yuar a' tō dalöie. 5-6 Ye' dör Jehová. Ye' dör a' Këköl. A' tō kēkölpā kuā'ki dalöié, e' kē dalē'ttsēnuk ye' a. Wépa ye' suē suluē esepa we'ikeraëyö, ñies ileripa dō inukökōpaē e'pa we'ikeraëyö. Erē wépa tō ye' dalēritseke ena ye' ttē dalöiēno e' iuteke, esepa ena iētkuōpa dōkā mil e' dalēritseraëyö. E' kueki kē a' e' tulökwa kuchewō ki íyi ñekkē kōs wörki idalöioie.

7 “Ye' dör Jehová. Ye' dör a' Këköl. Ye' kiè kē aritsar éanas íyi sulu wambloie. Yi tō e' wamblé ese wák we'ikeraëyö.

8 “Eno diwö e' blö Ye' è dalöioie. E' kē chökwa a' éna. 9 Semana bit e' a kawō tso' kul. Kawō teröl e' dör a' wákpa a kanebloie. 10 Erē kawō teröl e' bule es e' dör eno diwö ye' dalöioie. E' kēwö a a' kē kawō ta' kanēblök. Ñies a' ala'r ena a' kanè mēsopa ena a' iyiwak ena ká kuā'ki wakpa serke a' ska', e'pa kōs kē kawō ta' kanēblök e' diwö a. 11 Ye' dör Jehová. Ye' tō ká i' ena ká jai ena dayē ena íyi ulitane e' kōs yō' ká teröl shūa. E' bule es ta' ye' eni', e' kueki kawō e' batseo'yö me'atyö a' a eno diwöie ye' dalöioie.

12 “A' yē ena a' mì e'pa dalöiö as a' ser ká tajē ká mekeyö a' a e' a.

13 “Kë a' kawō ta' s'ttökwa.

14 “Kë a' kawō ta' s'senewabak dalöseukwa.

15 “Kë a' kawō ta' akblök.

16 “Kë a' kawō ta' s'kkatök kachè wa.

17 “Kë a' kawō ta' o'ka u kkechök. Ñies ilaköl ena ikanè mēsopa, alakölpa ö wépa, ena iyiwak kōs ena ì kōs tso' iwā, ese kē kkechar.”

Israel aleripa suane Skëköl yöki

18 Mik Israel aleripa ulitane tō alá blarke e' ttsé ena iwöñarke e' sué ñies duk blarke tajē e' ttsé ena shkle butrökekā tajē kabata a e' sué, etā e' yöki ie'pa suane tajē painékarak tajē. Ie'pa iēter isaük kamië.

19 E' kueki ie'pa tō iché Moisés a:

—Be' ttō sa' ta, etā sa' tō be' ttō dalöieraë. Erē kē sa' ki ikiane tō Skëköl ttō sa' ta dō' sa' duölur.

20 Moisés tō iüté:

—Kë a' suanuk. Skëköl dettsa a' ma'uk isuoie tō moki a' tō ie' dalöieke. Ie' ki ikiane tō a' tō ie' ttō dalöie as kē a' tō ì sulu wamblö.

21 Ie'pa ate isaük kamië. Moisés è míá tsinet mò tajē wé Skëköl tso' eē.

Jonás dör Jehová ttéköl e' pakè Jonás

Yëkkuö i' tō se' a ipakè tō ì bak Israel aleri eköl kiè Jonás e' ta. Ie' kaneble' Skëköl ttekölie duas cien paryök ena duas cien kuryök kī dabom skeyök (800-750 AC) e' shū ulatök kam Jesucristo kur e' yōki.

Skëköl kē wā ie' patkēne Israel aleripa malepa pattök wes Skëköl ttekölpa malepa patkëitō es. E' skéie ie' tō ie' patkē' ká kiè Nínive, e' wakpa pattök. Nínive dör ká kiè Asiria e' ká kibi. Asiria wakpa dör Israel aleripa bolökpa kibi. Ie'pa serke suluë tajë shūte Skëköl wōa. E' kueki ie' tō Jonás patké ichök ie'pa a tō ká de dabom tkëyök etā ie'pa erdawa. Jonás wā ijcher tō Skëköl tō s'suè er siarë wa. Ie' ibikeitsé: “Nínive wakpa er mane'wé, e' ta ie'pa nuì olo'yeraë Skëköl tō ie'pa kī.” Erë ie' kī ikiane tō Skëköl tō ie'pa ewëwa, e' kueki ie' kē shkakmi ie'pa pattök. E' skéie ie' tō ima'wé tkökshkar bānet Skëköl yōki. Erë Skëköl tō ie' wöklö'wé ta ipatkémi Nínive wakpa pattök wake'. Ie'pa er mane'wé, e' kueki Skëköl kē wā ie'pa eonewa.

Yëkkuö i' wa se' éna iane tō Skëköl tō ká ulitane wakpa suè er siarë wa. Ì sulu wamblekesö ese nuì olo'yak ie' éna se' kī. Ie' kī ikiane tō se' er mane'ù ie' a as kē ie' tō se' we'ikō.

Jonás kē éna Jehová ttō iütak

¹ Etökicha ta Jehová tō iché itteköl kiè Jonás dör Amitai alà, e' a: ² “Be' yú ká kibi kiè Nínive ee, ta ichö ká e' wakpa a wes a' e' wamblö e' dör suluë ye' wōa, e' kueki ye' tō a' ewerawa.”

³ Erë ie' kē éna Jehová ttō iütak. E' kueki ie' tkashkar iyōki. Ie' mía dayë kkömik ká kiè Jope wé kanò irirke ee. Ee ie' tō kanò kué etō mitke ká kiè Tarsis e' patuëitō shkomi ta ie' e' iéka ikī ta imía.

⁴ Erë Jehová tō sèrké patké ie'pa kī tajë darërëë. E' tō kanò uyé tajë dö wësua itskirwami. ⁵ Etā kos ie'pa tso' kanò a, e'pa suane tajë. Ie'pa eköl eköl tō ikiekie aneule iwák këköl a: “¡Sa' tsatkō, sa' tsatkō!”

Etā dalì kos tuléttsami dayë kī as kē kanò katsirwa.

Erë Jonás e' a'wa kanò shūa dalì bló wé a, ee ie' kapötër tajë. ⁶ Etā kanò ñakökwaq mía dö wé ie' kapötër ee ta iché ia:

—¿Iök be' kapötër? ¡Be' e' kōka! Be' këköl a ikiö as ie' tō se' tsatkō. Isalema ie' se' suèmi er siarë wa ta se' tsatkëmiitō.

⁷ E' dalewa kanò wakpa malepa tō iché ñi a:

—Mishka itötkök isuoie yi iane iwiie e' kueki se' weirke i' es.

Etā iwëne tō Jonás idir. ⁸ E' kueki ie'pa iché ie' a:

—Ichö sa' a, ¿ì kueki ì sulu i' tköke se' ta? ¿Iök be' e' iébitu kanò i' a? ¿Wé be' datse? ¿Yi ditséwö be' dör?

⁹ Ie' iüté:

—Ye' dör hebreowak. Jehová dör Skëköl tso' ká jai a e' dalöiökwaq ye' dör. Ie' tō dayë ena ká i' yō'at.

¹⁰⁻¹¹ Ie' tō ie'pa a ipaké tō ie' tso' tkökshkar Jehová yōki. Mik e' ttsé ie'pa tō ñies isuerakitō tō dayë kī ulune tajë, etā ie'pa suane tajë shūte. Ie'pa tō ie' a ichaké:

—¿Ì wëmi sa' tō be' ta as sèrké wöklörwa?

¹² Ie' tō iüté:

—Ye' wā ijcher buaë tō ye' kueki sèrké i' bitsineka tajë a' kī. E' kueki ye' uyömi dayë a etā sèrké wöklördawa.

¹³ Erë kanò wákpa tō kanò iklémi darërëë as irirka. Erë kē ie'pa diché dë'ka, dayë kī ulune tajë e' kueki. ¹⁴ Etā ie'pa tō Jehová a ikié i' es: “A Jehová, kē sa' maktsa duökwa wëm i' kueki. I' uk be' tso' sa' ta, e' wekebö wes be' kī ikiane es. E' kueki wëm i' kē kī ì nuì ta', e' ta sa' tō ie' uyekemi dayë a e' nuì kē marka sa' kī.”

¹⁵ E' ukuöki ta ie'pa tō Jonás uyémi dayë a, etā sèrké wöklönewa ta dayë míane almië.

¹⁶ Mik kanò wákpa tō e' sué, etā ie'pa suane tajë Jehová yōki ta idalöierakitō tajë. E' ukuöki ta ie'pa tō iyiwak jché ña'wé mē Skëköl a idalöioie, ñies ie'pa tō ttè mé ie' a tō sa' tō be' dalöieraë.

¹⁷ Etā Jehová tō nima bërie shūte patké etō Jonás mulukwa. Etā nima e' tō imuléwa ta ee nima shūa ie' sené döka ká mañat ñië nañëë.

2

Jonás tté Jehová ta

1 Età Jonás tté Jehová dör ie' Këköl e' ta nima shua, 2 ta ichéitö ia i' es:

“A Jehová, ye' eriarke siarë,
e' shua ye' tö be' a ikié tö ye' tsatkö,
eta be' tö ye' iuté.
Ye' tso'tke ká dià kaska' s'duulewá kē a,
eē ye' be' a ikié tö ye' kimú,
eta ye' ttö ttsébö.

3 Be' ye' uyémi dayē a iskiē dayē dikia,
ye' kitēulewá dayē wá.
Dayē urke tajē e' patkébö, e' tka ye' kikke.

4 Ye' ittse tö ye' kē ku'ia be' wörki.
Ye' ibikeitsé tö ye' kē dē'iane be' wé buaē e' a.

5 Dayē tajē, e' shua ye' anemi.
Ye' kikke, ye' pamik, ye' dikia, e' dör dayē ēme.
Dayē a itö'könu tso', e' malitséka ye' wökir mik tajē dayē shua.

6 Ye' anemi dayē a dö iskiē,
dö wé kabata bitukeka eē.
Ye' ittse tö ye' wötēnewá da'a ká dià kaska'.
Erë, a Jehová, be' dör ye' Këköl,
be' dör ye' yétsane s'duōwá ulà a dekanē ttsē'ka.

7 A Jehová, mik ye' ittse tö ye' duökewatke,
eta ye' be' a ikié tö ye' tsatkö,
eta i' kiéyö, e' ttsébö be' wé buaē e' a.

8 Wépa tö iyi diököl dalöieke be' skéie,
e'pa kē tö be' dalöieku'ia.

9 Erë ye' tö wéstela cheraē be' a kekraē,
iyiwak jcheraē ña'weraëyö be' a be' dalöioie.
Ye' tté mé be' a, e' waweraëyö.
¡A Jehová, be' ē a sa' tsatkërmi!”

10 E' ukuöki ta Jehová tö nima patké Jonás tuöktsá ká sí ki, ta ituéttsaitö.

3

Jonás tö Jehová ttö iuté

1 Età Jehová tö iskà chéne Jonás a: 2 “Be' yú ká kibi kié Nínive eē ta i' chekeyö be' a, e' chó ká e' wakpa a.”

3 Età ie' tö Jehová ttö iuté. Ie' míá Nínive. E' dör ká bérie. Shkotkö ká e' shua, e' dör ká mañat wa'ñe. 4 Jonás shké ká e' shua ká et wa'ñe ta ie' tö icherami ká e' wakpa a aneule: “Ká i' ki ká de dabom tkéyök (40), eta a' erdawa.” 5 Età Nínive wakpa kos erblé Skëköl mik. E' kueki ie'pa kos, ēsepala

ena dalöierťa', e'pa kos tö iché: “S'kawöta batsök, ñies s'kawöta datsi' ajaē ese iök iwà kkachöie tö se' er mane'wé.” Età es ie'pa tö iwé.

6 Mik tté e' ttsé Nínive blú tö, eta ie' e' kéka ikulé ki, ta idatsi' bua'buäē iëtkër iwá, e' yétsá skéie datsi' ajaē iékaitö ta ie' e' tkésër iski muluchka ki. 7-9 Età ie' tö tté patké ká e' ulitane wakpa a. Tté e' tö iché i' es: “A' ulitane kē kàne chkök di'yök yēs. Ñies kē a' kàne a' baka ena a' obeja tiök. A' ulitane kawöta datsi' ajaē iökka. A' kköchö Skëköl a' a' diché kos wa as a' e' wamblö suluē ese kos nuí olo'yöitö a' ki. Ñies a' e' wamblö suluē, ese kos olo'yö. Isalema ie' er mane'umine, eta ie' er buarmine se' ki, eta ie' kē tö se' ewepawa. Tté i' dör ye' dör a' blú e' tté ena a' wökirpa tté, e' kueki a' ulitane kawöta idalöiök.”

10 Età ie'pa tö tté e' iuté buaē. Ie'pa e' wamblö suluē ese kos olo'yérakitö. Mik e' sué Skëköl tö, eta ie' ibikeitséne kē yö ie'pa we'ikepa wes ye' ibikeits es.

4

Jonás uluneka Skëköl ki

1 Erë e' kē dör bua' Jonás a ta ie' uluneka tajē. 2 Ie' iché Jehová a:

—A Jehová, be' isué. Mik ye' tkéria ye' kaska', eta ye' iyé' tö be' er buaē chöraē Nínive wakpa a. Ye' wá ijcher tö be' dör es, e' kueki ye' bakshkar Tarsis. Ye' wá ijcher tö be' kē ulurta'ka bet. Be' er tottoë. Be' sa' sué er siarë wa. Mik sa' tö i' sulu wamblé ta sa' er mane'wé, e' ta bet e' nuí olo'yé be' tö sa' ki, kē sa' we'iké wes be' sa' pauñé es. 3 A Jehová, e' kueki ye' be' a iché ye' ttöwá, e' dör bua'ie ye' a.

4 Erë Jehová tö ie' a ichaké:

—¿Ima be' ibikeitsé tö be' wá kawö ta' ulunukka se es?

5 Età Jonás e' yétsá Nínive míá diwö tskirke e' kke ta eē úla yuékaitö e' blöie diba yöki. Eē ie' e' tkésër i' tkömi Nínive wakpa ta e' wá panuk. 6 Età Skëköl Jehová tö kalkua tskéka elka tala'wékaitö Jonás tsaka as iki ttsē'r buaē. E' tö ie' ttsē'wé buaē. 7 Erë bule es bla'mi ká ñine eta Skëköl tö i' patké kalkua katökwa ta isinewá duowa. 8 Mik diwö deka, eta ie' tö siwá darërëë ba'baē e' patké diwö tskirke e' kke Jonás ki. Diba ane

darërëë Jonás wökir k̄i, ta ie' tö ittsé tö ie' siwa'arkewa. Ibikeitséitö “iYe' mú duōwa!” Ie' iché, “Ye' duowa, e' dör bua'ie ye' a.”

⁹ Erë Skëköl tö iché ie' a:

—¿Ima be' ibikeitsè tö be' wa kawö ta' ulunukka kalkua sinewa e' kueki?

Ie' iiuté:

—Tö, ye' wa kawö ta'. iYe' ulune taië mik ye' duowa eta e' olone!

¹⁰ Eta Jehová tö iché ie' a:

—Kal kuá kë tkëne be' wa, kë talane kë ka-neone be' wa. E' tskine talane ká et nañewe ě, bule es nañewe ta iduowa, e' dalëne be' éna. ¹¹ Eta ¿wes ye' kë éna Nínive wakpa dalë nuk? Ie'pa dör taië, ie'pa ala'rla tso' taië döká 120.000 kë wa ijcher ì dör buaë, ì dör suluë. Nies ie'pa iyiwak tso' taië.

Jesús Tté Buaë Kit Mateo tö Mateo

Wëm bak eköl kiè Mateo e' tö yëkkuö i' kit. Ñies ie' kiè Leví. Ie' dör Israel aleripa eköl. Jesús tö ie' ki' ittökataie (Mateo 9.9 saú), erë e' yökí ie' bak kaneblök inuköl patuëke Roma wökirpa a ese shtök. Erë mik Jesús tö ie' ki' ittökataie, etä ie' mineaie Jesús ta.

Ì o' Jesús tö su' Mateo tö iwák wöbla wa, ese tso' kitule yëkkuö i' kí. Ñies ì su' ie' tö ena ì ttsè'itö Jesús tö s'wöbla'wëke e' a, ese kit ie' tö.

Ká iaiaë Skëköl tö iyë' tö wëm döraë eköl Israel aleripa tsatkök e' paneke ie'pa tö. S'tsatkökwak e' kiè Mesías hebreoie ena griegoie ikiè Cristo. Se'ie kiè e' mane'wësö wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e'. Mateo tö yëkkuö i' kit bua'ie Israel aleripa a ikka-choie tö s'tsatkökwak ñe' dör Jesús.

Jesucristo yëpa bak (Lucas 3.23-38)

¹ Jesucristo dör se' blú bak kiè David e' aleri, David dör Abraham aleri. Jesucristo yëpa bak kos e'pa wëpa kiè dör i' es:

² Abraham alà dör Isaac, e' alà dör Jacob, e' ala'r dör Judá ena iëlpa. ³ Judá ala'r dör Fares ena Zérah, e'pa mì dör Tamar. Fares alà dör Hesrón, e' alà dör Aram. ⁴ E' alà dör Aminadab, e' alà dör Nahasón, e' alà dör Salmón. ⁵ E' alà dör Booz, e' mì dör Rahab. Booz alà dör Obed, e' mì dör Rut. Obed alà dör Jesé, ⁶ E' alà dör se' blú bak David e'.

Se' blú bak David, e' alà dör Salomón, e' mì bak Urías ta kewe. ⁷ Salomón alà dör Roboam, e' alà dör Abías, e' alà dör Asá. ⁸ E' alà dör Josafat, e' alà dör Joram, e' alà dör Ozías. ⁹ E' alà dör Jotam, e' alà dör Acáz, e' alà dör Ezequías. ¹⁰ E' alà dör Manasés, e' alà dör Amón, e' alà dör Josías. ¹¹ E' ala'r dör Jeconías ena iëlpa. E' kèwö ska' ta Israel aleripa kló'wélur Babilonia wakpa tö ta itsémirakitö Babilonia.

¹² Israel aleripa aneyalne Babilonia, e' ukuökí ta Jeconías alà kiè Salatiel e' kune.

* **1:16** wé pairine'bitu idi' wa s'blúie: E' dör Mesías si'kuaie. Isaías 7.14

Ie' alà dör Zorobabel, ¹³ E' alà dör Abihud, e' alà dör Eliaquim, E' alà dör Azor. ¹⁴ E' alà dör Sadoc, e' alà dör Aquim, e' alà dör Eliud. ¹⁵ E' alà dör Eleazar, e' alà dör Matán, e' alà dör Jacob. ¹⁶ E' alà dör José, e' dör María wëm. María dör Jesús mì. Jesús dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e'.*

¹⁷ Es Abraham kèwö ska' döká David kune', etä Jesús ditséwö alöne döká dabom eyök kí tkëtökicha (14). Ñies David kèwö ska' döká Israel aleripa minetser Babilonia, etä Jesús ditséwö alöne döká dabom eyök kí tkëtökicha (14). Ñies Israel aleripa minetser döká wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' de, etä Jesús ditséwö alöne döká dabom eyök kí tkëtökicha (14).

Jesucristo kurke e' biyö yëne (Lucas 2.1-7)

¹⁸ I' dör Jesucristo kune' e' pakè: Ie' mì kiè María. E' bakia busi kam ser wëm ta, erë ittè me'bak senukwá wëm kiè José e' ta. Kam ie'pa serwá ñita, kam ie'pa ñi kowa, etä María bukluneka Wiköl Batse'r diché wa. ¹⁹ José dör wëm buaë yësyësë, e' kuëkí ie' kè éna María jaëwakká sulitane wörki. E' kuëkí ie' tö ibikeitsé: “Súyö imèat bërè.” ²⁰ Ie' tso'ia ibikeitsök ta ikapowá ta ikabsué tö Skëköl biyöchökwak de eköl e' tö ie' a iché: “A José, David aleri, María bukluneka e' dör Wiköl Batse'r diché wa. E' kuëkí kè be' suanuk senukwá ie' ta. ²¹ Ie' alà kurdaë eköl wák wëm. Ikiè múkabö Jesús† Ie' tö iwakpa tsatkeraë sene sulu nuí yökí, e' kuëkí ikiè múka es.” Es Skëköl biyöchökwak tté José ta.

²² E' kos tka es as ì yè'atbak Skëköl tö itteköl wa e' wà tkö, e' tö ichè:

²³ “Busi eköl kè wá wëm kaule e' buklur-daká,

e' alà kurdaë wák wëm, ikirdaë Emanuel.”‡

(s'kiè e' wà kiane chè: “Skëköl tso' se' ta”).

²⁴ Mik José tì'nekane, etä ie' tö iwé wës Skëköl biyöchökwak tö ie' a iché es. Ie' ulabatséwá María ta. ²⁵ Erë alà kam kur, e' yökí ie'pa kè ñi kànewá. Mik alà kune, etä José tö ikiè méka Jesús.

† **1:21** Jesús: S'kiè e' wà kiane chè S'tsatkökwak. ‡ **1:23**

2

Wëpa yöule íyi tötök bëkwö wa esepa de Jesús sauk

¹ Jesús kune' ká kiè Belén atë Judea ee. E' kèwö ska' tã wëm eköl kiè Herodes e' dör kã e' blú. Etã wëpa wëlepa datse kã kamië atë diwö tskirke e' kke, e'pa de Jerusalén. Ie'pa dör íyi tötök bëkwö wa esepa. ² Ie'pa tã ichaké:

—¿Wé alala kune judiowak blúie e'? Sa' tã ibëkwö su' sa' kaska', e' kueki sa' de íerö idalöiök.

³ Mik Herodes tã tte' e' ttsé, etã e' tã ie' ena Jerusalén wakpa kos tsiriwëkarak taië.

⁴ E' kueki ie' tã sacerdotepa wökirpa ena s'wöbla'uk tte' dalöiëno wa wakpa kiëttsa seraã tã ichaké ie'pa a:

—¿Ima a' iché? Wé pairine'bitu idi' wa s'blúie, ¿wé e' kurmi?

⁵ Ie'pa tã iütérak:

—Ie' kurdaë Belén atë Judea ee. Skëköl tteköl tã ikitat i' es:

⁶ Skëköl tã iché:

Belén atë Judea, e' wakpa a ye' iché tã

a' shuã blu' kardakã eköl,

e' tã ye' icha dör Israel aleripa e'pa wëttsëraë.

E' kueki a' kã dör kã bua'ie

wes Judea kã bua'ie malepa tso' es.*

⁷ Mik Herodes tã tte' e' ttsé, etã ie' tã wëpa tã íyi tötkeke bëkwö wa ñe'pa kié akir ijchenowã tã mik ie'pa tã bëkwö e' su'mi, kos e' kã de. ⁸ Ie' tã ie'pa a' iché:

—A' yú Belén. Alala e' yulö bua'ie. Mik a' tã ikué, etã ibiyö chö ye' a' as ñies ye' mi' idalöiök.

⁹⁻¹⁰ Mik blu' tã tte' e' ché one, etã ie'pa míyal. Etã bëkwö su' ie'pa tã ikaska', e' suëne ie'pa tã ñalã wa. E' tã ie'pa ttsë'wëne buaë shütë. Wé bëkwö mirwã e' wa ie'pa mi'ke dö wé bëkwö e' wöklö'wëwã ee. Bëkwö e' wöklö'wëwã wé alala e' tso' e' u tsakã. ¹¹ E' ukuöki tã ie'pa dewã u a' tã ie'pa tã alã ena imi María kué. Ie'pa e' tuléwã kuchë kã tã idalöierakitö. Kalkuöla dérak iwã e' kköyétsarakitö tã orochka ena ñi masmas ña'wë ena mirra, ese mérakitö alã a. ¹² E' ukuöki tã ie'pa a' iyëne kabsuë a' tã

ie'pa kè minukne Herodes ska'. E' kueki ie'pa míyalne ikã kã ñalã kuã'ki wa.

José ena María tkashkar míyal Egipto

¹³ Wëpa tã íyi tötkeke bëkwö wa e'pa pone-mine, e' ukuöki tã José kabsuë tã Skëköl biyöchökwak eköl tã ie' a' iché: “Be' e' koka, María ena ilã klö'ú tã be' tköshkar Egipto. Blu' Herodes tã alala se yuleraë ttëwã, e' kueki be' e' tsuat senuk ee dö mik ye' tã be' a' iché etã.”

¹⁴ Etã ie' tã ñe'ka e' kã tã alã ena María klö'wëitö tã e' nañewe imíyal Egipto. ¹⁵ Eë ie'pa sené dö mik Herodes blënewã ekkë. E' tka es as itkö wes Skëköl tã iyë' itteköl wa es. Ie' tã iyë': “Ye' alã tso' Egipto, e' kiëne ye' tã.”†

Herodes tã kawö mé ala'rla ttökulur

¹⁶ Mik Herodes wã ijchenewã tã wëpa tã íyi tötkeke bëkwö wa, e'pa kè wã ie' tã dalöiëne', etã e' tã ie' uluwëkã taië. Belén ena kã tso' ipamik e' a' ala'rla wëpa kurke kos, e'pa ttökulur patké ie' tã seraã kam kã duas dö bök e' yöki. Wëpa tã íyi tötkeke bëkwö wa e'pa tã bëkwö su' kos e' kã de, e' ye' ie'pa tã Herodes a. E' wa ie' tã ikéwö ye'ttsã tã duas döketke bök e' kã. E' kueki ie' tã ala'rla wëpa kurke e' kèwö ulatök, esepa kos ttökulur patké.

¹⁷ Es ñi ye' Skëköl tteköl kiè Jeremías e' tã, e' wã tka. Ie' tã iyë':

¹⁸ “Kã kiè Ramã ee ittse'ne tã taië ie'pa iuke aneule kköchöke siarë.

Eë alakölpã dör Raquel aleripa e'pa iuke ila'rla iëitsök.

Ila'rla kos ttélur, e' kueki ie'pa kè er pablërta'.”

María ena ilã ena José e' yëttsã Egipto biteyalne Israel

¹⁹ Blu' Herodes blënewã, e' ukuöki tã José tso' Egipto, e' kabsuë tã Skëköl biyöchökwak eköl tã ie' a' iché: ²⁰ “Wëpa ena alã ttakwã, e'pa blërulunetke. E' kueki be' e' koka tã María ena ilã klö'ú tã a' yúshkane Israel.”

²¹ Etã José e' kã tã María ena ilã klö'wëitö tã ie'pa biteyalne Israel. ²² Erë mik ie' wã ijchenewã tã Herodes alã kiè Arquelao e' tso'ne Judea blúie iyë skéie, etã ie' suane senuk ee. Etã ie' kabsuë tã

* 2:6 Miqueas 5.2 † 2:15 Oseas 11.1

Skëköl tö ie' a iché: “A' yúshkane Galilea.” E' kueki ie'pa míyalne Galilea. ²³ Mik ie'pa de Galilea, etā ie'pa míyal senuk ká kië Nazaret ee. E' tka es as ì yè' Skëköl ttekölpa tö e' wà tkö wé ichéitö: “Ie' kirdaë Nazaret wak.”

3

Juan S'wöskuökwak tö s'patté

(Marcos 1.1-8; Lucas 3.1-9,15-17; Juan 1.19-28)

¹ E' kèwö ska' ta Juan S'wöskuökwak de Skëköl ttè pakök ká sir poë wé kè yi serku' atē Judea ee. ² Juan tö ie'pa a icheke: “Ì blúie Skëköl tso' e' kèwö dewatke tsinet, e' kueki a' er mane'ú ie' a.”

³ Skëköl tö Juan yè' itteköl Isaías wa i' es: “Ká sir poë wé kè yi serku' taië, ee yile ttöraë aneule, e' tö icheraë: ‘A' er mane'ú Skëköl datse e' yöki, e' dör wes ñalā yuèsö yësyesë ie' yöki es.’ ”* Es Isaías tö iyè'at.

⁴ Juan datsi' yöule kameio köyök wa; ikipamo e' dör iyiwak kkuölit. Ie' chkè dör ditski ena bulali. ⁵ Jerusalén wakpa ena ká malepa tso' Judea e' wakpa de taië ie' ttöke e' ttsök. Ñies ká tso' di' Jordán kkömik, e' wakpa de. ⁶ Ì sulu kos wambleke ie'pa tö e' chekekarakitö ta Juan tö iwöskueke Jordán a.

⁷ Erë mik Juan tö isuë tö fariseowakpa ena saduceowakpa de taië as ie' tö ie'pa wöskuölor etā ie' tö ie'pa a iché: “ÌA' dör s'kitö'ukwakpa suluë wes tkabë es! ¿Yi tö a' a iché tö a' tkömishkar Skëköl tö a' we'ikeraë siarë e' ulā a? ⁸ A' senú yësyesë, e' wa iwërwami tö moki a' er mane'wétke Skëköl a. ⁹ Kè a' tö ibikeitsök tö a' dör Abraham aleripa, e' è kueki Skëköl kè tö a' we'ikepa. Ye' tö a' a ichè tö Skëköl ki ikiane, e' ta ie' tö ák ikkè yuèmi Abraham aleripaie. ¹⁰ Ie' dör wes kal bikökwak es. Ie' tso'tke kal ulitane kè wörtā ese kos bikökök ña'wëwa bö' a. ¹¹ Moki ye' tö a' wöskueke di' a iwà kkachoie tö a' er mane'wétke Skëköl a. Erë ye' itöki idatse eköl, e' tö a' ierawa Wiköl Batse'r a ena bö' a. Ie' dör kékëpa taië ye' tsata, e' kueki ie' klökkuö è tsèmi e' kè dör ye' siarla e' a. ¹² Ie' tö s'wöpperaë wes iyiwö

wöppèsö es. Ibua'buā bleraëitö idichakuö a, erë isulusi uyerawaitö bö' kè wöittā wā e' a.”

Jesús wösune

(Marcos 1.9-11; Lucas 3.21-22)

¹³ Jesús e' yéttsa Galilea demi Jordán di'kka wé Juan tso' ee as e' tö iwöskuö. ¹⁴ Kewe ta Juan kè éna ie' wöskuak, ie' tö iché ia:

—Warma be' kawötā ye' wöskuök. ¿Wes be' do ye' ska' as ye' be' wöskuö?

¹⁵ Ie' tö iüté:

—Ì dör yësyesë Skëköl wöa, ese kos kawötā wè se' tö es, e' kueki imuatsö es i'ñe ta.

Etā Juan tö ie' ttö iüté. ¹⁶ Jesús wösune e' e' duékane di' a e' wösha ta ká jaì kköbunane ta ie' isuë tö Skëköl Wiköl bite ie' ki nuböl sū. ¹⁷ Etā ttö ttsène datse ká jaì a e' tö iché: “Se dör ye' alà dalër taië ye' éna, e' wër buaë shütē ye' wa.”

4

Bë tö Jesús erkiöwé

(Marcos 1.12-13; Lucas 4.1-13)

¹ E' ukuöki ta Skëköl Wiköl tö Jesús tsémi ká sir poë wé kè yi serku' ee as bë tö ie' erkiöü ì sulu wamblök. ² Ee ie' sené döka ká dabom tkëyök (40), kè chkane yës. Ekkè ta ie' dué bli wā. ³ Bë debitu ie' ska' ta ichéitö ia:

—Be' dör Skëköl Alà, e'ma ichö ák sekkëpa a tö a' yönú chkeie.

⁴ Jesús tö iüté:

—Au. Skëköl yëkküö tö ichè: ‘Kè se' senuk chkè è mik. E' skéie ì kos cheke Skëköl tö e' mik se' serke.’*

⁵ E' ukuöki ta bë wā ie' mítser Jerusalén dör ká batse'r ee ta itsémikaitö Skëköl wé kakkëe e' bata ki ⁶ ta ichéitö ia:

—Be' dör Skëköl Alà, e'ma be' e' batröömi döttsa iski. Skëköl yëkküö tö ichè:

‘Skëköl tö ibiyöchökwakpa patkeraë be' kkö'nuk.

Ie'pa tö be' klö'wëra ká iulā a as be' klö kè tërwa ák ki yës.†

E' kueki be' e' batröömi döttsa iski.

⁷ Etā Jesús tö iüté:

—Au. Ñies Skëköl yëkküö tö ichè: ‘A' kè kawö ta' Skëköl dör a' Këköl e' wötsiriuk.‡

* 3:3 Isaías 40.3

* 4:4 Deuteronomio 8.3

† 4:6 Salmo 91.11-12

‡ 4:7 Deuteronomio 6.16

⁸ E' ukuöki ta bë tö ie' tsémi kabata kakkeë a, ta ee ká kos wes ká tköke ekkë, ñies íyi bua'buä tso' iki, ese kkachéitö ie' a serraä bet. ⁹ Ie' tö iché ia:

—Be' e' tkéwa kuchëwö ki ye' wörki ye' dalöiök Skëkölie, e' ta ì kos sué be' tö e' meraëyö be' a.

¹⁰ Erë Jesús tö ie' iuté:

—A Satanás, Skëköl yëkkuö tö iché: 'Skëköl dör a' Këköl, e' ë dalöiö a' tö Skëkölie, ie' ë a' senú.'[§] E' kueki be' yúshka.

¹¹ Eta bë tö Jesús méat wák míä bánet. Ta Skëköl biyöchökwakpa de Jesús ska' ikimuk.

*Kanè mène Jesús a e' tsá wéitö Galilea
(Marcos 1.14-15; Lucas 4.14-15)*

¹² Mik Jesús wa ijchenewa tö Juan S'wöskuökwak wotéwarakitö s'wöto wé a, eta ie' dene Nazaret atë Galilea ee. ¹³ Erë kë ie' atë senuk Nazaret. Ie' míä senuk Cafarnaüm, e' atë batsöri kiè Galilea e' kkömik. Cafarnaüm atë zabalónwak ena neftalíwak e'pa ké a. ¹⁴ Itka es as ì kit Skëköl tteköl Isaías tö yëkkuö ki e' wà tkö es. Ie' tö iyé':

¹⁵ “Zabalónwak ena neftalíwak, e'pa serke di' kiè Jordán e' wíshet batsöri kkömik.

Ie'pa serke Galilea wé ñies pé' kë dör judiowak esepa serke ee.

¹⁶ Ie'pa serke wes se' serke stui a es e' kë wa Skëköl sùle.

Ie'pa dör wes s'duulewa es.

Erë eköl doia, e' tö ie'pa er ñi'weraë Skëköl ttè wa

wes ká olo tö ká ñiwe es.”*

Es Isaías tö iyé'at.

¹⁷ E' ukuöki ta Jesús tö s'pattémitke ta ichéitö: “Ì blúie Skëköl tso' e' kéwö dewatke tsinet, e' kueki a' er mane'ú ie' a.”

*Jesús tö nima klö'ukwakpa döka tkël e'pa
kié ittökatapaie*

(Marcos 1.16-20; Lucas 5.1-11)

¹⁸ Jesús shkörami batsöri kiè Galilea e' kkömik, ee ie' tö wépa sué böl ñi' elpa. Eköl kiè Simón, e' kiè ñies Pedro. Iëköl kiè Andrés. Ie'pa kanè dör nima klö'uk. Ie'pa tso' ikla' uyök batsöri a nima klö'woie. ¹⁹ Ie' tö ie'pa a iché:

—A shkö ye' ta. A yueraëyö s'ditsö klö'uk ye' a ye' ttökataie.

²⁰ E' bet ta ie'pa tö ikla' tuléat ta imíyal ie' ta.

²¹ E' wí'kie ie' tö wépa skà sué böl ñi' elpa kiè Santiago ena Juan, e'pa dör Zebedeo ala'r. Ie'pa tulur kanò a iyé ta kla' wöyuök, ie'pa kiémi ie' tö e' ta. ²² E' wöshä ta ie'pa tö ikanò ena iyé méat ta imíyal ie' ta.

*Jesús tö s'wöbla'wé tajë
(Lucas 6.17-19)*

²³ Jesús shké Galilea kos a s'wöbla'uk judiowak ñi' dapa'wo wé kos a. Ì blúie Skëköl tso', e' tté buä pakekeitö, ñies s'duöke kos, ì dalërke s'mik kos, ese bua'wékeitö. ²⁴ Ie' tté buneka Siria kos a. E' kueki pé' wa tajë iyamipa duöke dué daklilië wa ese debitu ie' ska'. Welepa a aknama tso', welepa siwa' arke iröirö, welepa kraulewa, esepa kos bua'wéneitö.

²⁵ Eta pé' datse Galilea, Decápolis, Jerusalén, Judea ena ká atë Jordán wíshet, e'pa mi'ke tajë ie' ta.

5

Jesús tö ittökatapa wöbla'wé kabata a

¹ Mik Jesús tö isué tö pé' dapane tajë, eta ie' míä kabata tukir ki ta ee ie' e' tkéser ta ittökatapa de ie' ska'. ² Ie' tö ie'pa wöbla'wémitke ttè i' wa:

*Ì wër buä Skëköl wa
(Lucas 6.20-23)*

³ “Wépa morke Skëköl ë mik, esepa tso' ì blúie ie' tso' e' a, e' kueki ayëcha buä esepa.

⁴ “Wépa eriarke siarë, esepa er pablërdaë, e' kueki ayëcha buä esepa.

⁵ “Wépa e' wöökewa diöshet, esepa a ká i' merdaë, e' kueki ayëcha buä esepa.

⁶ “Wépa tö sene yësyësë ese kos jëitseke chkè ena di'yé tsata, esepa ulà a iwà döraë, e' kueki ayëcha buä esepa.

⁷ “Wépa tö s'malepa sueke er siarë wa, esepa suëraë Skëköl tö er siarë wa, e' kueki ayëcha buä esepa.

⁸ “Wépa er maneneë,

esepe tö Skëköl sueraë, e' kueki ayëcha buaë esepe.

9 “Wépa tö s'er bua'wekene ñi ki, esepe kieraë Skëköl tö ila'r, e' kueki ayëcha buaë esepe.

10 “Wépa weirke iserke yësyësë e' kueki, esepe tso' i blúie Skëköl tso' e' a, e' kueki ayëcha buaë esepe.

11 “Ayëcha buaë mik pé' tö a' cheke suluë, a' we'ikeke, a' kkateke kachè wa ye' dalërmik. 12 Ká jai a i buaë merdaë a' a iskéie, e' kueki mik ese tköke a' ta, eta a' ttsë'nú buaë kaneë. Es ñies Skëköl ttekölpa bak a' yöki kewe e'pa weine.

*A' dör wes dayë katanoie es
(Marcos 9.50; Lucas 14.34-35)*

13 “A' dör wes dayë es ká i' wakpa a. Erë dayë kë kke ta'ia, e' ta kë ibuarpaiane. Kë iia'ie bua' ta ikeükemi ñala ki ta pé' dakölor iki.

A' dör wes bö'wö es

14 “A' dör wes bö'wö es ká i' wakpa a. U tso' tajë kabata ki, e' kë blënukwä, e' wëne kamië. 15 Kë yi tö bö'wö tskepaka ta ibléwaitö ö ipatkéwaitö kalkuö dikia. E' skéie itkekekaitö kákke sulitane tso' u a esepe wö a ká ñi'woie. 16 Es ñies a' senú buaë yësyësë sulitane wörki as e' saü ie'pa tö ta a' Yé tso' ká jai a e' kikarka.

Ttë dalöiëno kit Moisés tö e' ché Jesús tö

17 “Kë a' tö ibikeitsök tö ye' dë'bitu i kit Moisés ena Skëköl ttekölpa tö yëkuö ki, e' wöshtökwa. E' skéie ye' dë'bitu as iwà tkö wes itso' kitule es. 18 Moki ye' tö a' a ichè tö ttè e' kë watërpattsä etkla wë'ia kam ká jai ena ká i' erwa e' yöki; ttè e' kos wà tköraë. 19 E' kueki yi tö ttè e' wele dalösewëkewa, erë ttè tsir idir, ena o'ka wöbla'wekeitö idalöseukwa, ese döraë s'ësela imalepa blúie Skëköl tso' esepe dikia. Erë yi tö ttè e' dalöieke ena o'ka wöbla'wekeitö idalöiök, ese döraë këkë tajë imalepa blúie Skëköl tso' esepe tsata. 20 E' kueki ye' tö a' a ichè tö a' kë ser yësyësë tkökä s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa ena fariseowakpa tsata, e' ta a' kë döpa i blúie Skëköl tso' e' a.

*S'ulurke ñi ki ese ché Jesús tö
(Lucas 12.57-59)*

21 “A' wa ittseüle tö iyënebak ká iaiaë a' yépa a: ‘Kë a' kawö ta' s'ttökwa,’ ñies ‘Yi tö s'ttëwa, ese wák kichatërdaë.’ 22 Erë ye' tö a' a ichè tö yi uluneka iyami ki, ese kichatërdaë. E' kie ta yi tö iyami ché suluë, ese kichatërdaë. Ñies yi tö iyami kichatëttsä, ese ki inuí tso' tajë tö ipatkerami bö' ké a.

23 “E' kueki a' wa ilè mí mè ka' tso' iyi moka Skëköl a e' ki ta ee a' éna ianewa tö a' yami wele wa ilè tté tso' a' ki, 24 e' ta i mí a' wa mè e' múat ee, kë imar. A' yú a' yami er bua'ukne a' ki. E' ukuöki ta a' yüne i meke a' tö e' mú.

25 “Yile wa a' mí kkatè s'shulo wé a, e' ta mik a' dami ñala ki ie' ta, eta ishulö ie' ta as ie' kë tö a' müttsä s'shulökwak ulà a. A' kë tö iwè es, e' ta s'shulökwak tö a' merattsa s'shkëkipa ulà a ta esepe tö a' wöterawa s'wöto wé a. 26 Moki ye' tö a' a ichè tö a' kë döpattsä dö mik a' tö inuí patuëttsä seraä eta.

S'senewabak dalösewëwa ese ché Jesús tö

27 “A' wa ittseüle tö iyënebak: ‘Kë a' kawö ta' s'senewabak dalöseukwa.’ 28 Erë ye' tö a' a ichè tö yi tö o'ka alaköl sué ta ikkechéitö, e' ta e' wa isenewabak dalösewëwaitö ier a.

29 “E' kueki a' wöbla bua'kka tö a' keke i sulu wamblök, e' ta iyöttsä köumi bánet. A' yese alè kéu a' tö, e' dör bua'ie a' uyëwa bö' ké a wa'ne e' tsata. 30 A' ulà bua'kka tö a' keke i sulu wamblök, e' ta itöö uyömi bánet. A' yese alè kéu a' tö, e' dör bua'ie a' uyëwa bö' ké a wa'ne e' tsata.

Se' ñi öwa ese ché Jesús tö

(Mateo 19.9; Marcos 10.11-12; Lucas 16.18)

31 “Ñies iyënebak: ‘Wëm tö itayë éwa, ese wák kawöta ñi owa yëkuö muk ia.’ 32 Erë ye' tö a' a ichè tö wëm tö itayë éwa, kë dör itayë trër kueki, e' ta e' wa ese tö itayë wömëttsami isenewabak dalöseukwa* Ñies wëm wele senéwa tayë ese ta, e' wa e' tö tayë senewabak dalösewëwa.

S'ttè mè ñi a Skëköl wörki ese ché Jesús tö

33 “Ñies a' wa ittseüle tö iyënebak ká iaiaë a' yépa a: ‘A' ttè mé Skëköl wörki, eta e' wa

* 5:32 itayë wömëttsami...e' dalöseukwa: Ttè i' wà armi se' éna ñies i' es: “e' ta ie' tso' itayë saük wes alaköl trërta' es.

uk a' kawōta mokië.' ³⁴ Erë ye' tō a' a ichè tō kē a' kawō ta' ttè muk ñi a Skèköl wörki ö ilè skà wa. Kē a' kawō ta' ttè muk ñi a ká jai wa, e' dör wé Skèköl tkēr s'blúie e' kueki. ³⁵ Kē a' kawō ta' ttè muk ñi a ká i' wa, e' dör Skèköl klō tkokaie e' kueki. Kē a' kawō ta' ttè muk ñi a Jerusalén wa, e' dör Skèköl dör s'blú, e' kē, e' kueki. ³⁶ Ñies a' wakpa kē a' tsà ě manenuk saruru ö dalolo, e' kueki a' kē kawō ta' ttè muk ñi a i' es: "Ì chéyö e' kē yēne, e' ta ye' wōkir tōö." ³⁷ E' kueki mik a' ttè meke ñi a, ta a' tō icheke, "tō", eta e' dör tō; mik a' tō icheke, "au", eta e' dör au. A' tō ì skà chéne bánet, e' ta e' dör suluë.

Se' e' tsatkō s'sulusipa yöki ese ché Jesús tō
(Lucas 6.29-30)

³⁸ "A' wā ittseüle tō iyēnebak: 'Yi tō o'ka wōbla tskéwa, ese wák kawōta wōbla ské tskéwa. Yi tō o'ka kà péwa, ese wák kawōta kà ské péwa.' ³⁹ Erë ye' tō a' a ichè tō kē a' e' tsatkök pé' sulusipa yöki. E' skéie yi tō a' ppé a' aswō bua'kka ki, e' ta a' aswō etta mú ia ppé. ⁴⁰ Yi tō a' kkaté s'shulökwakpa wörki a' paio kiane iki e' kueki, e' ta a' paio mú ia, ñies a' paio kikke mú ia. ⁴¹ Yi tō a' kē idali tsukmi kēsik wa dō kilómetro et†, e' ta iki tsúmi dō kilómetro böt. ⁴² Yi tō a' a ilè kak kié, e' ta imó ia. Ñies yi tō a' a iyi kié peitule, e' ta ipeitö ia.

S'bolökpa ché Jesús tō
(Lucas 6.27-28,32-36)

⁴³ "Ñies a' wā ittseüle tō iyēnebak: 'S'yamipa dalëritsö erë s'bolökpa saú sulu.' ⁴⁴ Erë ye' tō a' a ichè: A' bolökpa dalëritsö. Wépa tō a' we'ikeke, esepa ki ikiö S'yé a tō ikimú. ⁴⁵ A' tō iweke es, e' ta e' wa a' tso' ikkachök tō moki a' dör a' Yé tso' ká jai a e' ala'r. Ie' tō dība patkeke s'ser buaë ena s'ser sulu esepa ki. Ñies ie' tō kalī patkeke s'ser yēsyesē ena s'ser sulu esepa ki. ⁴⁶ Wépa tō a' dalëritseke esepa ě ské dalëritseke a' tō, e' ta ¿wes Skèköl tō ì buaë mēmi a' a iskéie? Ñies inuköl shtökwakpa Roma wōkirpa a e'pa tō iweke es. ⁴⁷ A' tō a' yamipa ě shké'weke, e' ta ¿ì buaë weke a' tō s'sulusipa tsata? Ñies pé' kē tō Skèköl dalöie esepa tō iweke es.

⁴⁸ A' senú buaë yēsyesē wes Skèköl dör S'yé tso' ká jai a e' ser buaë yēsyesē es.

6

Jesús tō s'wōbla'wé tō wes se' ké s'siarēpa kīmik

¹ "iA' e' kkö'nú! Mik a' tō ì buaë weke s'kimoie, eta kē iwar sulitane wörki as ie'pa tō a' kkeōka. A' tō iwé es, e' ta Skèköl dör S'yé tso' ká jai a, e' kē tō ì mēpa a' a iskéie.

² "E' kueki mik a' tō s'siarēpa kīmeke, eta kē e' tté pparka sulitane kukua wes e' ökwakpa es. Ie'pa tō iweke ie'pa ñi dapa'wo wé a ena ñala wa as sulitane tō ie'pa kkeōka. Moki ye' tō a' a ichè tō pé' tō ie'pa kkeekēka e' ě dör ie'pa icha ské. ³ Erë mik a' tō s'siarēpa kīmeke, eta a' tō iú bēre, kē ichar yi a. ⁴ Es Skèköl tō ì kos tso' blēule ese sueke, e' tō ì buaë meraë a' a iskéie.

Jesús tō s'wōbla'wé tō wes se' ké ttök S'yé ta
(Lucas 11.2-4)

⁵ "Mik a' ttöke S'yé ta, eta kē a' ttök sulitane wörki wes e' ökwakpa es. Sulu ie'pa wōbatsö e' duöksēr ttök S'yé ta ie'pa ñi dapa'wo wé a ena wé pé' daparke tajē ká áie ese ska' as ikkearka. Moki yö ichè a' a tō ie'pa icha ské detke iulà a seraa. ⁶ Erë mik a' ttöke S'yé ta, eta a' yúwa a' úshu a, ukkō wötōwa eē a' ttö Skèköl dör a' Yé e' ta bēre. A' tō iweke es, e' ta Skèköl tō ì kos tso' blēule ese sueke, e' tō ì buaë meraë a' a iskéie.

⁷ "Ñies mik a' ttöke S'yé ta, eta kē a' ttök wes pé' kē tō ie' dalöie e'pa ttöke ie'pa kèkölpa ta es. Ie'pa ttöke ttè etkē wa tajē batsjē kē wà ta'. Ie'pa tō ibikeitseke tō ikèkölpa tō ie'pa ttö ttsēmi ie'pa tté tajē e' kueki. ⁸ Kē a' tō iuk wes ie'pa es. Ì kiane a' ki e' jcher Skèköl wā kam a' tō ie' a ikiö e' yöki. ⁹ A' ttö ie' ta i' es:

'A Sa' Yé tso' ká jai a,
as be' dalöiö sa' tō ì ulitane tsata.

¹⁰ As be' dō sa' blúie da'áie.

Ì kiane be' ki as e' or ká i' ki
wes iorke ká jai a es.

¹¹ Chkè kiane sa' ki i'ñe sēnoie e' mú sa' a.

¹² Sa' nuì olo'yö sa' ki

† **5:41** E' kēwō skà ta Roma ñippökwakpa wā kawō ta' judiowak kōk idali tsukmi dō kilómetro etk. * **6:13** Yi dör sulu ichök: E' dör bē kiē Satanás e'.

wes sa' tō s'malepa kī inuì olo'yeke es.
 13 Kě sa' marttsa tō ì sulu tō sa' erkiöü,
 e' skéie sa' tsatkó yi dör sulu ichök* e' yöki.'

14 "S'malepa nuì olo'yeke a' tō ie'pa kī, e'
 ta ñies S'yě tso' ká jai a, e' tō a' nuì olo'yeraë
 a' kī. 15 Erë a' kě tō s'malepa kī inuì olo'yè,
 e' ta S'yě kě tō a' nuì olo'yepa a' kī.

Jesús s'wöbla wé tō wes se' ké batsök

16 "Mik a' batsöke Skököl a, eta kě a' e'
 ök siarë wes e' ökwakpa es. Ie'pa e' öke
 siarëla as s'malepa tō isaü ta ikkeökarakitö
 ibatsökerak e' kuëki. Moki ye' tō a' a' ichè tō
 ie'pa icha ské detke ie'pa ulà a. 17 Erë mik
 a' batsöke, eta a' wöskuöö, a' tsaiklöö, 18 as
 s'malepa kě tō isaü tō a' tso' batsök. S'yě kě
 wërta' e' tō íyi ulitane tso' blèule e' sueke. A'
 batsö ie' è wöa ta ie' tō iské meraë a' a' buaë.

Íyi bua'buá blö ká jai a (Lucas 12.33-34)

19-21 "Wé a' íyi bua'buá tso' blèule ee a' er
 me'rie. E' kuëki kě a' tō íyi bua'buá blök
 ká i' kī. Ká i' kī powak se' íyi sulu'wékewa,
 ñies akblökwakpa tō iekibleke. E' skéie, a' íyi
 bua'buá e' blö ká jai a. Ee powak kě döpa
 íyi sulu'ukwa ñies akblökwakpa kě döpa íyi
 ekiblök.

S'wöbla buaë ena s'wöbla suluë (Lucas 11.34-36)

22 "S'wöbla dör wes bö'wö es s'chkà kos
 a. E' kuëki s'wöbla dör buaë, e' ta se' chkà
 kos e' a' ká olo ta' buaë. E' dör wes se' er
 dör buaë es, ì kos dör buaë yěsyēsē ese kī
 se' er me'rie. 23 Erë s'wöbla kě dör bua', e'
 ta s'chkà kos e' tso' stui a. E' dör wes se' er
 suluë es, ì sulu kos ese kī se' er me'rie. Erë
 se' er buaë e' míane suluë stuiie, e' ta e' dör
 suluë ichökle.

¿Yi dör a' wökir? (Lucas 16.13)

24 "Wé klöulewa kanè mésoie, ese kawöta
 iwökir è ttö dalöiök. Ie' wökirpa chöpa böi,
 e'ma ie' kawöta eköl è dalöiök ena ieköl
 watöktsa. Es a' kě a' er menukwa Skököl kī
 ena inuköl kī ñita.

Kě a' tkinuk ì kī (Lucas 12.22-31)

25 "E' kuëki ye' tō a' a' ichè: Ì kiane a' kī
 senoie chkeie, di'ie, datsi'ie ìie, ese kos kě kī

a' tkinuk. S'tso' ttsē'ka e' kě dör chkök ème,
 ñies s'chkà kě dör datsi' è ioie. 26 Dù saü a'
 tō. Ie'pa kě tō ì kumatketa' ì wösheta', ie'pa kě
 tō chkè bleta', erë S'yě tso' ká jai a e' tō ie'pa
 tieke. Ie' éna a' dalër tajë dù kos tsata. 27 A'
 tkirke tajë e' kī, e' kě tō a' a' kawö kī mepa
 senoie ekuölö è.

28 "¿Ì kuëki a' tkirke datsi' kī? Ma'ma
 wörkua bua'buáala ese saü wes italar, kě
 kanablöta', kě datsi' yueta'. 29 Erë blu' bak
 kiè Salomón, e' wa íyi ulitane bua'buá bak
 tajë, erë ye' tō a' a' ichè tō ie' datsi' bua'buá
 kě wër buaë wes ma'ma wër es. 30 Kakö
 suésö ìñe, bule ta ñanewa, erë Skököl tō
 ikitkeke buaala iwörkua wa. Ie' tō kakö
 kitkeke es, je' yita ie' tō a' kianeia erblök
 buaë ie' mik, esepa paieraë! 31 E' kuëki kě
 a' tkinuk. Kě a' e' chakök, '¿Ì ñèmi sa' tō?' ö
 '¿Ì yèmi sa' tō?' ö '¿Ì wa sa' e' paiömi?' 32 Pè'
 kě tō Skököl dalöie esepa tkirke tajë íyi kos
 ekké kī. Erë ì kos kiane a' kī e' jchertke a' Yě
 tso' ká jai a e' wa. 33 E' kuëki ì kos blúie ie'
 tso' ena ì dör yěsyēsē ie' a' ese kī a' er múwa
 kewe. A' tō iweke es, e' ta ñies íyi ñekké kos
 döraë a' ulà a. 34 Diwö bit ekké íyi tso' kī
 tkine e' dör wè' se' a. Buleböke se' tkirmi ì
 tkömi ee e' kī, e' kuëki kě a' tkinuk i' i' ta.

7

Kě a' tō s'kichatök (Lucas 6.37-38,41-42)

1-2 "Ttè wa a' tō s'malepa kichaté e' è wa
 Skököl tō a' kichateraë. Wes a' tō s'malepa
 weke e' sù a' weraë Skököl tō. E' kuëki
 kě a' s'kichatök as Skököl kě tō a' kichatö.
 3 Kaltak jchela tsir tso' a' yami wöbla a, e'
 sué a' tō, erë ¿ì kuëki kaltak bérie tso' a' wák
 wöbla a, e' kě sune a' wa? 4 ¿Wes a' tō ichèmi
 a' yami a: 'súyö be' wöbla a kaltak jchela
 tsir tso' e' yëttsa'? Erë kaltak bérie tso' a'
 wöbla a, ¿e' kě sune a' wa? 5 ¡A' e' öke suluë!
 Kaltak bérie tso' a' wöbla a e' yöttsa kewe,
 es a' yami wöbla a kaltak jchela tsir tso' e'
 wërmi a' a' buaë yëttsa.

6 "Ì dör batse'r ese kě tularrttsa chichi
 a' dö' ie'pa bitüne a' jchöklor. Ñies a' íyi
 bua'buá*, ese kě tularrttsa köchi a, ie'pa tō
 ñinateraë ikla'tska wa.

* 7:6 íyi bua'buá: E' dör perla si'kuaië.

*Ì kiane a' k̄i, ese kiö Skëköl a
(Lucas 11.9-13; 6.31)*

7-8 “Wépa tō íyi kieke Skëköl a, esepa a imeraë ie' tō; wépa tō íyi yuleke ie' ska' esepa tō ikueraë; wépa tō ie' chakeke, esepa kierawā ie' tō weshkē. E' kuëk̄i ì kiane a' k̄i e' kiö ie' a, etā ie' tō a' a imeraë; e' yulö ie' ska', etā a' tō ikueraë; ie' chakö, etā ie' tō a' kierawā weshkē.

9 “Kē a' wéne tō ák mepa ilà a pan kiéitō e' skéie. 10 Ñies kē a' tō tkabē mepa a' alà a nima kiéitō e' skéie. 11 A' dör pē' suluë erē e' tō íyi buaë meke a' alà a. ¡E' yitā buaë S'yé tso' ká jaì a, e' tō íyi buaë meraë yi tō ie' a iكية ese a!

12 “A' senú s'malepa tā wēs a' k̄i ikiane tō ie'pa ser a' tā es. Ttē e' a' ì kit Moisés ena Skëköl ttekölpa tō yëkkuö k̄i e' kōs wöiëulewā. E' kuëk̄i a' senú es.

*Sene michoë wékkö e' dör tsir
(Lucas 13.24)*

13 “Sene michoë e' wékkö dör tsir, e' a' shkwā. S'weir micho e' ñalé ena iwékkö dör shoë; taië s'mi'ke ik̄i. 14 Erē sene michoë e' wékkö dör tsir ena ñalé k̄i darerēë shka', wépa tō ikué esepa kē dör taië.

*Kal buaë ena kal suluë
(Lucas 6.43-44)*

15 “A' e' kkö'nú kachökwakpa e' chö tō ie'pa dör Skëköl ttekölpa esepa yök̄i. Ie'pa e' ö tō ie'pa dör buaë wēs obeja urula es, erē ie'pa er suluë wēs iyiwak sulusi es. 16 Wēs ie'pa e' wamblöke, e' wa a' tō isuerawā pē' wése idir. ¿Wé a' wā isuule tō uwawö ö higowö e' shteta'sö dika' kicha mik? 17 Kal buaë kōs ese wö dör buaë, erē kal sulusi kōs ese wö dör suluë. 18 Kal bua'buā kē wörta' kalwö sulusiie. Ñies kal sulusi kē wörta' kalwö bua'buāie. 19 Kal kōs kē wör buaë, ese bikeeke tā ñña'wëkewa bö' a. 20 Es a' tō kachökwakpa suerawā wēs ie'pa e' wamblö e' wa.

*Jesús tō icheraë 'kē ye' wā a' suule'
(Lucas 13.25-27)*

21 “Wépa tō ye' a' icheke: ‘A Skëkëpa, a Skëkëpa’, kē esepa döpawā serāā ì blúie Skëköl tso' e' a. Erē wépa serke wēs ye' Yé tso' ká jaì a e' k̄i ikiane es, esepa ë dörāwā.

* **8:2** Lepra: E' dör duë s'méwöie ese. Judiowak tō iklö'wé tō duë e' tō yi tteke ese dör ñá. Esepa batsekettā bánet kē a kawö tā' senuk pē' malepa shūā. Ñies ie'pa kē a kawö tā' shkōkwā Skëköl wé a.

22 Aishkuö tā mik a' wöchakirketke a' nuì k̄i e' kēwö de, etā taië ie'pa tō ye' a' icheraë i' es: ‘A Skëkëpa, be' ttö wa sa' ut Skëköl ttekölíe, be' ttö wa sa' tō aknama uya'lur, be' ttö wa ì kē or yi a' ese o' sa' tō taië.’ 23 Erē ye' tō ie'pa iüteraë: ‘Kē ye' wā a' suule yēs. A' e' wamblö suluë. ¡A' yúshka bánet ye' yök̄i!’

Uyuökwak bö!

(Marcos 1.22; Lucas 6.47-49)

24 “E' kuëk̄i yi tō ye' ttö ttsé tā iwā iüteke, ese dör wēs wēm eköl tō u yué es. E' tō u chkí töbié iskië ká dör ák ë ese a. 25 Kalí yēne taië, di' pone taië, sèrkē tka taië, e' kōs tēne u e' mik, erē u kē anerö, ichkí tuluulewā ák a e' kuëk̄i. 26 Erē yi tō ye' ttö ttsé, erē kē iwā iüteku', ese dör wēs wēm eköl kē kabikeitsötā' es. E' tō u yué tsa'wö a tā chkí atē jalëjalë. 27 Kalí yēne taië, di' pone taië, sèrkē tka taië, e' kōs tēne u e' mik tā ianerö iski tā kē ì ta'ia iwā.”

28 Mik Jesús tté one tā wēs ie' tō s'wöbla'wëke e' tō sulitane tkiwéwā. 29 Ie' tō ie'pa wöbla'wëke tté mok̄i, diché tā' taië, ese wa. E' kē dör wēs s'wöbla'uk tté dalöiëno wa wakpa s'wöbla'wëke es. E' kuëk̄i ie'pa wökranewā ittök.

8

*Wēm eköl kiri'wëke lepra tō e' bua'wé
Jesús tō*

(Marcos 1.40-45; Lucas 5.12-16)

1 Mik Jesús biteatkene kabata a, etā taië pē' dami ie' itök̄i; 2 e' shūā wēm debitü eköl ie' ska' kiri'wëke lepra* tō. Ie' e' tkéwā kuchē k̄i Jesús wörk̄i tā ichéitō:

—A kékëpa, be' k̄i ikiane, e' tā be' a ye' buarmine as ye' batse'rne.

3 Jesús tō ikéwā ulà wa tā ichéitō ia:

—Tö, ye' k̄i ikiane. Be' dene batse'r.

E' wöshā tā ie' buanene, kē k̄i lepra ku'ia.

4 Jesús tō iché ie' a:

—Ittsö, kē ichar yi a. Be' yú e' kkachök sacerdote a. Ì muk Moisés tō a' ka' e' batse'woie, e' tsúmi mē Skëköl a iwā kka-choie tō be' buanene.

*Kanè méso eköl bua'wéne Jesús tō
(Lucas 7.1-10; Juan 4.43-54)*

⁵ Mik Jesús de Cafarnaúm, eta Roma ñippökwakpa döka cien ese wökir de eköl ie' ska' kköchök, ⁶ ta ichéitö ia:

—A kékëpa, ye' kanè méso duladula eköl kirinewä tajë. Ie' me'r u a ka' ki pa dalërke tajë kranewä.

⁷ Jesús tö iüté:

—Ye' mí ibua'ukne.

⁸ Ñippökwakpa wökir tö iüté:

—A kékëpa, be' döwa ye' u a e' kë dör ye' siarla e' a. Erë ikéwö è mú ta ye' kanè méso buardane. ⁹ Ye' wökirpa ta', e'pa ttö iütök ye' kawöta. Ñies ye' dör ñippökwakpa tajë e'pa wökir, ie'pa kawöta ye' ttö iütök. Mik ye' tö eköl a icheke: 'Be' yú', ta imí. Eköl a ye' tö icheke: 'Be' dou', ta ide. Ñies ye' tö icheke ye' kanè méso a: 'Íyi ú' ta iwéitö. Ye' iklö'wé tö be' wa kawö ta' íyi ulitane tsata, e' kueki ye' wa ijcher tö be' tö ikéwö mé, e' ta ye' kanè méso buardane.

¹⁰ Mik Jesús tö e' ttsé ta e' tö ie' tkiwéwa. Ichéitö pé' dami ie' itöki e'pa a:

—Moki ye' iché a' a tö Israel aleripa kos shua kë ye' wa yi kune erblök ye' mik wes wëm i' es. ¹¹ Ye' tö a' a iché tö mik i blúie Skéköl tso' e' kéwö de da'aie, eta pé' kë dör judiowak tso' ka' wa'ne, esepa döraë tajë e' tkökser chkök se' yépa bak kiè Abraham ena Isaac ena Jacob e'pa ta. ¹² Erë warma wépa e' tulökeser ee esepa uyardattsä bänet stuí ké a. Ee ie'pa iuraë siarë ikà yilitdawa weine kueki.

¹³ Eta Jesús tö iché ñippökwakpa wökir a:

—Be' yú u a ta itköraë wes be' erblé ye' mik es.

E' wösha ta ikanè méso buanene.

Jesús tö Pedro yàk bua'wéne

(Marcos 1.29-31; Lucas 4.38-39)

¹⁴ Jesús mía Pedro u a ta ie' isué tö Pedro yàk me'r ka' ki kiri'weke duè dalölö tö. ¹⁵ Ie' tö iké iulà ki ta duè dalölö tö iéwa ta ie' e' kéka ta ilè yuléitö ie' a ñè.

Jesús tö s'duöke tajë esepa bua'wéne

(Marcos 1.32-34; Lucas 4.40-41)

¹⁶ Kä tuirketke ta tajë ie'pa wa pé' a aknama tso' esepa debitu Jesús ska'. Ittö è wa ie' tö wimblupa ñe' tré'wéyal seraa. Ñies s'kirirke e'pa bua'wéneitö seraa. ¹⁷ E' tka

es as i yé'at Skéköl tteköl kiè Isaías e' tö, e' wà tkö. Ie' iyë':

“Se' duè kos e' yéttsa ie' tö se' ki,
Se' weirke kos e' mítser ie' wa se' yöki bänet.”†

Wépa bül e' yuak Jesús ttökatapaie
(Lucas 9.57-62)

¹⁸ Mik Jesús tö isué tö pé' dapaneka tajë ipamik, eta ie' tö iché ittökatapa a: “Mishka batsöri wishet.” ¹⁹ Eta s'wöbla'ukwak ttè dalöieno wa eköl de ie' ska' ta ichéitö ia:

—A S'wöbla'ukwak, ye' shkak be' ta be' ttökataie ka' wa'ne wé be' mörö ee.

²⁰ Jesús tö iüté:

—Bakli' u ta' ñies dúla u ta', erë ye' dör S'ditsö Alà e' kë wa u ta' senoie.

²¹ Eta wëm skà dör ie' klé eköl e' tö ie' a iché:

—A kékëpa, kawö mú ña, mik ye' yé blénewä ta inú wötökwa, e' ukuöki ye' mi'ke be' ta.

²² Jesús tö iüté:

—I' ta be' shkó ye' ta. Wépa dör wes s'duulewa es Skéköl wöa, as esepa tö iyamipa nu blö.

Sërké wöklö'wé Jesús tö

(Marcos 4.35-41; Lucas 8.22-25)

²³ Eta Jesús e' iéka kanò a ittökatapa ta ta imíyal batsöri ki. ²⁴ Ie'pa mirwaia e' shua siwa' batsineka tajë tö di' uyéka tajë ta kanò a di' iënekami. Erë ie' kapöme'r. ²⁵ Eta ittökatapa de ie' ska' ta it'i'wéka ta ichéitörak ia:

—¡A Skékëpa, se' tsatkó! ¡Se' duölurmi!

²⁶ Ie' tö ie'pa iüté:

—¿I' kueki a' suane sekké? Wësua a' kë erblöku' ye' mik bua'ie.

Eta ie' e' kéka ta siwa' ena di' yöli uñéitö ta iwöklönewa míane alamië. ²⁷ Ie'pa tkinewa tajë ta ñni chakéka:

—¿Yi dör wëm wí? ¡E' ttö dalöieke siwa' tö ena di' tö!

Jesús tö wépa bül a aknama tso' e'pa bua'wé

(Marcos 5.1-20; Lucas 8.26-39)

²⁸ Mik Jesús demi batsöri wishet ka' kiè Gadara ee ta wépa bül a aknama tso', e'pa e' yéttsa pö ké a de ie' ska'. Ie'pa e' wamblörak

† 8:17 Isaías 53.4

suluë e' kueki kë yi shkötä' ñalä e' wa.
 29 Ie'pa tö ichémi aneule:

—Be' dör Skëköl Alà. ¿Iök be' de sa tsiriuk? ¿Be' debitü sa' we'ikök kam sa' kèwö dö e' yöki?

30 Eë tsinet köchi iëter taië chkök.

31 Aknamapa tso' taië e'pa kköché Jesús a:

—Be' tö sa' uyekettsa, e' ta kawö mú sa' a e' tiukwä köchi tso' taië jai a.

32 Ie' tö iché ie'pa a:

—A' yúshka eë.

Eta aknamapa kos e' yélur wëpa a ta e' tiélur köchi a. E' bet ta köchi kos poneka tunemirak ká spé mik brutolonemi batsöri a ta eë iduolur.

33 Köchi kkö'nukwakpa tkayalmi. Mik ie'pa de ká kibi ki, eta ie'pa tö i kos tka wëpa a aknamapa bak e'pa ta, e' tté ppéka. 34 Eta ká e' wakpa kos míä Jesús ska'. Mik ie'pa de, eta ie'pa kköché ie' a: “Be' e' yöttsa sa' ká a.”

9

Jesús tö wëm eköl kraulewä e' bua'wéne
 (Marcos 2.1-12; Lucas 5.17-26)

1 E' ukuöki ta Jesús e' iéka kanö a ta imiane itö wa demi Cafarnaúm wé ie' serke eë.
 2 Eta eë ie'pa wä wëm kraulewä eköl mítser Jesús ska' ka'la ki. Mik Jesús tö isuë tö mokí ie'pa erblé ie' mik, eta ie' tö iché wëm kirirke e' a:

—A yami, be' er kuú, i sulu kos wamblébö, e' nuí olone be' ki.

3 Eta s'wöbla'uk tté dalöiëno wa wakpa welepa tö ibikeitseke: “I ché ie' tö e' wa ie' tso' Skëköl chök suluë.” 4 Erë i bikeitsök ie'pa tso' e' suëwä Jesús tö bet. E' kueki ie' tö ie'pa a ichaké:

—¿I kueki a' tso' íyi sulu bikeitsök? 5 Ye' tö wëm i' bua'wëmine as ishköne, e' ta ¿wes a' tö iklö'wëmi tö ye' kë a inuì olonuk iki? 6 Ye' dör S'ditsö Alà, sú e' tö a' a ikkachè tö ye' wä kawö ta' ká i' a nuì olo'yoie.

Eta ie' tö iché wëm kraulewä e' a:

—Be' e' kóka, be' ka'la kóka ta be' yúne be' u a.

7 Eta ie' e' kéka ta imiane iu a. 8 Mik e' suë pé' tso' eë e'pa tö, eta ie'pa suane taië. Ie'pa tö isuë tö Skëköl tö diché taië mé s'ditsö eköl a, e' kueki ie'pa tö Skëköl kikéka taië.

Jesús tö Mateo kié ittökataie
 (Marcos 2.13-17; Lucas 5.27-32)

9 E' ukuöki ta Jesús e' yéttsa ta imia, e' tö wëm suë eköl kié Mateo,* e' dör inuköl shtökwak Roma wökirpa a. Ie' tkër ikaneblöke e' wé a. Ta Jesús tö ie' a iché:

—Be' shkö ye' ta ye' ttökataie.

Eta ie' e' kéka ta imia Jesús ta.

10 E' ukuöki ta Jesús de ittökataie ta Mateo u a chkök. Ie'pa tulur chkök, e' dalewa inuköl shtökwakpa Roma wökirpa a esepa taië ena pé' sulusipa skà deyalñak e' tulëser chkök Jesús ta. 11 Mik e' suë fariseowakpa tö, eta ie'pa tö Jesús ttökataie a ichaké:

—¿Iök a' wöbla'ukwak chköke inuköl shtökwakpa ena pé' sulusipa skà ta?

12 Jesús tö ittsé ta ichéitö iarak:

—Wépa kë kirirku' esepa kë ki s'kapeyökwak kiane. Erë wépa kirirke, esepa ki ikiane. 13 Skëköl tö iyë' iyëkkuö ki: 'Iyiwak jchëule mè ye' a, ese kë kiane ye' ki. Ye' ki ikiane tö a' ñi saü er siarë wa.† A' e' yuö tté e' wa. Ye' kë dë'bitü wépa e' ttsö tö ie'pa ser buaë yësyësë esepa kiök ye' ttökataie; ye' dë'bitü pé' sulusipa kiök ye' ttökataie.

I' kueki Jesús ttökataie kë batsöta'
 (Marcos 2.18-22; Lucas 5.33-39)

14 Juan S'wöskuökwak ttökataie de Jesús ska' ta ichakérakitö ie' a:

—Sa' ena fariseowakpa batsöke taië. ¿I kueki be' ttökataie kë batsö?

15 Jesús tö ie'pa iüté:

—Mik s'kiule ulabatsè ese kèwö tkö'uk ta ¿wes ie'pa eriarmi wëm ulabatske e' tso'ia ie'pa ta e' dalewa? Erë ikéwö döraë eta ie' miratser ie'pa yöki. E' je' ta ie'pa batsöraë.

16 “Kë yi tö datsi' këchke wöyuepawa datsi'tak pa'alí wa. Datsi'tak pa'alí wöklöneka, e' tö datsi' këchkela shukueëke ta ikí jcheeke taië. 17 Nies vino kë terta'ka iyiwak kkuölit yöule ibloie ese këchke a. Itékasö es, e' ta mik ibacha'nebitü, eta ikkuölit këchke jchëemittö. Es vino ena ikkuölit weirwami éme. E' kueki vino tekeka ikkuölit pa'alí a, es vino ena ikkuölit kë weirpawa.”

* 9:9 Mateo: E' dör yëkkuö i' shtökwak. Ie'pa wöblane e' chök wes o'ka ché es, e' kueki ie' kë wä iyëne ye'. † 9:13 Oseas 6.6

Jesús tō Jairo alà busi shkë'wékane ñies alaköl eköl bua'wéneitō

(Marcos 5.21-43; Lucas 8.40-56)

¹⁸ Jesús tso'ia ttök, e' dalewa judiowak wökir debitu eköl ie' ska' ta ie' e' tkéwa kuchë kī ta ichéitō:

—Ñiköl ye' alà busi blënewa. Erë be' shkö, be' ulà mūka iki ta ishkerdakane.

¹⁹ Jesús e' kéka ta imía ittökatapa ta judiowak wökir itöki. ²⁰⁻²¹ E' shua alaköl eköl dewa tsinet Jesús tsj kker. E' du'mi alakölpä duè wā e' kī duas de dabom eyök kī bök (12). Ie' tō ibikeitseke: “Jesús datsi' bata ë kéwayö, e' ta ye' buanene.” E' kueki idatsi' bata kéwaitō. ²² Erë Jesús wötrée ta isuëitō ta ichéitō ia:

—A alà busi, be' er kuú. Be' erblé ye' mik, e' kueki be' buanene.

E' wösha ta ie' buanene buaë.

²³ Mik Jesús de Jairo u a, etā ie' tō isuë tō ma'ma bla'ukwakpa detke s'nu blërketke e' kueki, ñies pë' iuke taië. ²⁴ Ie' tō ie'pa a iché:

—A' e' yölor, busila kë du'wā, ikapöme'r ë.

Ie'pa tō Jesús jañeitséka taië, ²⁵ erë ie' tō ie'pa ké e' skökmi bánet. E' ukuöki ta ie' dewa weshke ta busila ulà klö'wéwaitō ta busila e' kéka. ²⁶ E' tté buneka ká e' kos a.

Wëpa bül kë wöbla wawër e'pa bua'wéne Jesús tō

²⁷ Jesús e' yéttsa eë ta wëpa bül kë wöbla wawër mirwā ie' itöki, e'pa arke:

—¡A Jesús, s'blú David bak e' aleri,‡ sa' saü er siarë wa!

²⁸ Mik Jesús de u a, etā ie'pa bül de ie' ska'. Ie' tō ie'pa a ichaké:

—¿A' tō iklö'wé tō ye' a a' buarmine?

Ie'pa tō iüté:

—A këkëpa, tō, sa' tō iklö'wé.

²⁹ Etā Jesús tō ie'pa wöbla ké ta ichéitō ie'pa a:

—Wes a' erblöke ye' mik es iwà ordaë.

³⁰ Etā ie'pa wöbla buanene. Ta Jesús tō iché ie'pa a:

—Kë a' kàne ichök yi a yës.

³¹ Erë ie'pa míyal ta ì wé Jesús tō e' paké ie'pa tō ká e' wakpa ulitane a.

Wëm kë tto eköl e' bua'wé Jesús tō.

³² Wëpa bül wöbla buanene e'pa míyal, e' bet ta pë' welepa wā wëm kë tto, ese debitu eköl Jesús ska', e' a aknama tso'.

³³ Mik Jesús tō aknama trë'wëshkar, etā wëm ttékane buaë. Pë' tso' eë e'pa tkirulune ta ichérakitō:

—Kë yi wā iyi wíse suule Israel aleripa shua.

³⁴ Erë fariseowakpa tō iché:

—Bë, e' wák diché wa ie' tō ie'pa trë'wéyal.

Jesús tō pë' sué er siarë wa

³⁵ Jesús shköke ká kos tso' Galilea blublu ñies tsitsir e' a. Ie' s'wöbla'weke judiowak ñi dapa'wō wé kos tso' e' a. Ì blúie Skököl tso' e' tté buaë pakekeitō. Ñies s'kirirke kos, idalërke s'mik kos, e' bua'wekeitō. ³⁶ Ie' tō isuë tō ie'pa eriarke siarë, weinetke siarë wes obeja kë kkö'nukwak ta' es, e' kueki ie'pa suëitō er siarë wa. ³⁷ Ie' tō iché ittökatapa a:

—Moki, ye' a ta ie'pa dör wes iyiwö tso'tke wë'iaë shtë es, erë ishtökwakpa kë dör taië. ³⁸ E' kueki a' tō ikiö kanè wák a tō ishtökwakpa patkö.

10

Jesús tō ittekölpa tsá e'pa a kawö mé

(Marcos 3.13-19; Lucas 6.12-16)

¹ Jesús tō ittökatapa dabom eyök kī bül (12), e'pa kié e' ska' ta kawö méitō ie'pa a wimblupa sulusi trë'woyal ñies s'kirirke duè ulitane wā esepa bua'wone.

² Ie'pa ekkëpa dör ñies Jesús ttekölpa tsá, e'pa kié i' es: kewe dör Simón, e' kié ñies Pedro ena ie' èl kié Andrés; Santiago ena iël kié Juan, ie'pa dör Zebedeo ala'r; ³ Felipe ena Bartolomé; Tomás ena Mateo dör inuköl shtökwak Roma wökirpa a e'; Santiago dör Alfeo alà, ena Tadeo; ⁴ Simón Celote ena Judas Iscariote tō Jesús wömekettsa aishkuö ta ibolökpa a e'.

Jesús tō ittökatapa patkëmi s'wöbla'uk

(Marcos 6.7-13; Lucas 9.1-6)

⁵ Wëpa dabom eyök kī bül (12), ñe'pa patkëmi Jesús tō ta ipattéitō i' es: “Kë a' minuk pë' kë dör judiowak esepa ká

‡ 9:27 David aleri: Es ie'pa tō wé pairine'bitu idi' wa s'blúie kitulebak tō idatse e' ë kié. E' wā kiane chë si'kuaie El Mesías.

a. Ñies kë a' minuk Samaria. ⁶ A' yú Israel aleripa ká a, ie'pa dör wes obeja chöwa es. ⁷ A' yú ipakök tö ì blúie Skéköl tso' e' kėwö dewatke. ⁸ S'kirirke bua'üne, s'duowā shke'úkane, s'kiri'weke lepra tö, esepa bua'üne as ibatse'rne. Ñies aknamapa yöttša. E' diché mène a' a' éme, e' kueki kë yi ña'war iki.

⁹⁻¹⁰ “Kë ì tsarmi. A' kë kawö ta' inuköl tsukmi yës. Ñies sku', datsi' skà, klökkuö, shko kéli ese kos kë tsarmi. Kaneblokwa chkömi ì kanewekaitö e' ské wa, e' kueki kë ì tsarmi.

¹¹ “Mik a' demi ká tsitsir ö ká blublu a, eta yi tö a' kiéwami er bua' wa ese yulö. Mik a' ikué, eta e' é u a a' kapörö a' tso' ee e' dalewa. ¹² Mik a' dewā u e' a, eta ie'pa kos serke ee e'pa shke'ú er bua' wa. ¹³ Ie'pa tö a' kiéwā er bua' wa, e' ta Skéköl er buaé chöraé ie'pa a. Erë ie'pa kë wā a' kinewā er bua' wa, e' ta kë Skéköl er buaé chöpa ie'pa a. ¹⁴ U wele wakpa ö ká wele wakpa kë wā a' kinewā buaé ö kë éna a' ttö ttsak, e' ta a' e' yölur u e' a ö ká e' a ta kapo tso' a' klöttö mik e' ppöo iwā kkachöie ie'pa a tö ie'pa dör Skéköl bolökpa. ¹⁵ Moki, ye' tö a' a' ichè tö aishkuö ta mik a' wöchakirketke a' nuì ki, eta ká e' wakpa wömerdattsa weinuk taië Sodomā ena Gomorra wakpa bak senuk suluë e'pa tsata.

Jesús ttökatapa weirdaë ie' kueki

¹⁶ “Ye' ttö ttsó! Ye' tö a' patkekemi pë shuā wes obejala èmi namu tso' taië, e' shuā es. E' kueki a' senú wösh wa wes tkabë es; erë ñies a' senú bërë wes nuböl es. ¹⁷ A' tso' erki. A' miraë ie'pa wā s'shulökwakpa ulā a, ñies a' burdaë siarë judiowak ñi dapa'wo wé a. ¹⁸ Ie'pa wā a' miraë duèser s'wökirpa ena s'blúpa wörki ye' tté kueki. Es a' tö ye' tté pakeraë ie'pa a, ñies ká ulitane wakpa a. ¹⁹ Mik ie'pa tö a' méttša s'shulökwakpa ulā a, eta kë a' tkinuk ì chèmi a' tö e' tsatkoie. E' wöshā ta Skéköl tö tté eraë a' er a' chè ie'pa a. ²⁰ Es kë a' ttöpa a' wák er wa, e' skéie S'yé Wiköl tö tté eraë a' er a' chè.

²¹ “Mik e' kėwö de, eta welepa tö iël wömerattsa ttèwā, iyé tö ilā wömerattsa, ñies ala'r e' kōrakā iyé ena imì kkatök as ittōwā. ²² Sulitane tö a' sueraë suluë ye' tté kueki.

Erë a' isie e' tkéwā darërëë dōka bata ekkë, e' tsatkërdaë. ²³ Mik ie'pa tö a' we'ikeke ká wele ki, eta a' tköshkar iyöki, a' yú ká kua'ki a. Moki ye' tö a' a' ichè tö kam ye' dör S'ditsö Alā e' döne, e' yöki a' kë döpa Israel ké kos a.

²⁴ “Wé wöblarke e' kë dör iwöbla'ukwak tsata. Ñies kanè méso kë dör iwökir tsata. ²⁵ E' dör wé' wé wöblarke e' a' tö idö wes iwöbla'ukwak es. Ñies e' dör wé' kanè méso a' tö idö wes iwökir es. U wökir kiérakitö Beelzebú* ie' yitā iyamipa cherarakitö suluë!

Yi yöki se' ké suanuk (Lucas 12.2-7)

²⁶ “E' kueki kë a' suanuk ie'pa yöki. Kë ì ku' blèulewā e' kë kkayërpa aishkuö ta, ese kos jcherdane. ²⁷ Ì chéyö a' a' akir bërë, e' chöne sulitane kukua. Ñies ì kos chéyö bërë asas a' kukuö a, e' chöne aneule sulitane a. ²⁸ Kë a' suanuk yi tö s'ttetā'wā esepa yöki. Ie'pa tö s'chkā è ttèwami erë ie'pa kë a' s'wiköl duökwa. E' skéie Skéköl yöki a' suanú. Ie' tö s'chkā ñies s'wiköl ewèwami bö' ké a.

²⁹ “Dúla böt tuè tottola inuköl etk wöshkila è, erë dúla kë artā'wa iski S'yé kë wā ikéwö mène e' ta. ³⁰ E' yitā a' kk'neraëitö buaé dö a' tsakö bitö tso' shtaoule ie' wa. ³¹ Ie' a' ta a' tuè taië tkōkā dúla tso' taië ese tsata. E' kueki kë a' suanuk.

Wépa kë jaëne Jesús ki (Lucas 12.8-9)

³² “Yi e' chö sulitane wörki tö ie' dör ye' ttökata, e' ta ñies ese cheraëyö ye' Yé tso' ká jaì a e' wörki tö ie' dör ye' ttökata. ³³ Erë yi tö iblé s'malepa wörki tö ie' kë dör ye' ttökata, e' ta ñies ibleraëyö ye' Yé tso' ká jaì a e' wörki tö ie' dör ye' ttökata.

Jesús tté kueki se' ñi blabatsölordaë (Lucas 12.51-53; 14.26-27)

³⁴ “Kë a' tö ibikeitsök tö ye' dè'bitu as a' ser bërë ñitā ká i' ki. Ye' kë dè'bitu as a' ser bërë ñitā, e' skéie ye' dè'bitu a' mukka ñippök. ³⁵ Ye' dè'bitu as ilā wëm ñippö iyé ta, as ilā busi ñippö imì ta ena as iyäk ñippö iyäk ta. ³⁶ Es yamipa ekka dōraë ñi bolökpaie ye' tté kueki.

* **10:25** Beelzebú: E' dör bë, e' è kiè Satanás.

37 “Yi éna iyé ö imì dalër tkōka ie' éna ye' dalër e' tsata, ese kë dōpa ye' ttökataie. Nies yi éna ilà wëm ö ilà busi e' dalër tkōka ie' éna ye' dalër e' tsata, ese kë dōpa ye' ttökataie. 38 Yi kë e' chō weinuk dō ittèwā krus mik ta iser wes ye' ttökata es, ese kë dōpa ye' ttökataie. 39 Yi e' tsatkak ittèwā yōki, ese kë ulà a sene michoë dōpa. Erë yi e' mettsa ttèwā ye' dalërmik, ese ulà a sene michoë dōraë.

*Wes Skëköl tö iské meraë se' a
(Marcos 9.41)*

40 “Yi tö a' kiéwā er bua' wa, e' dör wes ye' kiéwaitö er bua' wa es. Nies yi tö ye' kiéwā er bua' wa, e' dör wes yi tö ye' patkë' e' kiéwaitö er bua' wa es. 41 Yi tö Skëköl tteköl kiéwā er bua' wa Skëköl tteköl idir e' kuëki, e' ta ese a i meraë Skëköl tö ittekölpa a, ese merdaë nies. E' sù yi tö s'ser yësyësë ese kiéwā er bua' wa iserke yësyësë e' kuëki, e' ta ese a i meraë Skëköl tö s'ser yësyësë esepa a, ese merdaë nies. 42 Yi isie tö di' kakla ë mé ye' ttökata ësela a yè, ye' ttökata idir e' kuëki, e' ta moki ye' tö a' a ichè tö ese a iské patordaë buaë.”

11

*Juan S'wöskuökwak ttökatapa e'pa de ilè
chakök Jesús a
(Lucas 7.18-35)*

1 Mik Jesús tö ittökatapa dabom eyök ki böi (12) e'pa wöbla'wé one, eta ie' mia ká tso' tsinet ese a s'wöbla'uk ena Skëköl ttè buaë e' pakök.

2 Juan S'wöskuökwak tso' wötëule s'wöto wé a, ee ie' tö i weke Cristo tö e' tté ttsé. E' kuëki ie' tö ittökatapa welepa patké iska'. 3 Ie'pa tö ichaké ia: “¿Be' dör wé pairine'bitü idi' wa s'blúie yëule idatse e' ö yi skà panèia sa' tö?”

4 Jesús tö ie'pa iüté: “A' yúne Juan ska' ta i kos sué a' tö, i kos ttsé a' tö, e' paköne ie' a. 5 Ipakö ie' a tö s'wöbla kë wawër, esepa wöbla wawënene; s'kraulewā kë shko, esepa shkéne; wépa kiri'weke lepra tö, esepa buanene batse'nene; s'kukuö kë watsér, esepa watsénene; s'duowā shkenekane; nies Skëköl ttè buaë e' pakane s'siarëpa a. 6 Yi kë yōki ye' sulune, ayëcha buaë ese!”

7 Mik ie'pa míyalne, eta Jesús tö Juan tté pakémitke pë' a, ta iché ie'pa a: “Mik a' dè'rö ká sir poë wé kë yi serku' ee Juan sauk, eta ¿ima a' erbikö wëm wése suëmi a' tö? A' kë dè'rö wëm èse, kabikeitsö wì a dià a wes kua'kö wöppè siwā' tö es, ese sauk. 8 A' kë dè'rö wëm ese sauk, e' ta ¿wëm wése sauk a' dè'rö? A' kë dè'rö wëm e' paiö datsi' bua'buwa wa ese sauk. A' wā ijcher tö wépa e' paiö es esepa serke blu' u a. 9 Erë ¿wëm wése sauk a' dè'rö? A' dè'rö wëm dör Skëköl tteköl ese sauk. Ye' tö a' a ichè tö moki Juan dör Skëköl tteköl, erë ie' kë dör ese ë. Ie' dör Skëköl tteköl tsata. 10 Skëköl yëkkuö ki itso' kitule wé Skëköl tö ichè wé pairi'bituitö idi' wa s'blúie e' a:

‘Ye' tso'tke ye' ttè pakökwak patkök be' yōki
kewe be' ñalé yuök.*

Skëköl ttè pakökwak e' dör Juan. 11 Moki, ye' tö a' a ichè tö s'ditsö ulitane tso'tke dō ikkë ta, e'pa shuā kë yi ku' Juan S'wöskuökwak tsata. Erë i blúie Skëköl tso' e' a wé dör ësela shütëe e' dör Juan tsata.

12 “Mik Juan S'wöskuökwak s'tsá pautmi dō ikkë ta, wépa blúie Skëköl tso' esepa weirke siarë. Pë' kësik suluë esepa éna ie'pa ewakwa. 13 Kam Juan tö s'pattömi e' yōki Skëköl ttekölpa kos ena Moisés, e'pa tö iyë'bak tö Skëköl datse se' blúie. 14 A' éna iklö'wak es, e' ta Juan dör Skëköl tteköl kiè Elías yëuletke tö idatskene e'. 15 ¡A' éna ye' ttö ttsak, e'ma ikukueblö bua'ie!

16 “¿Ima a' chëmi ye' tö? ¿Wes a' dör? A' dör wes ttè i' tö ichè es: Ala'rla tso' inuk u itöki. Shabötspa arke taië ta icheke iyamipa a: 17 ‘Sa' tö pulè bla'wé, erë a' kë klötëne'; sa' tö s'eriär ttseittsé, erë a' kë iine.’ 18 E' wà dör tö Juan de batsöta', blo' kë yöta', ta a' tö iché tö aknama tso' ie' a. 19 E' ukuöki ta ye' dör S'ditsö Alà, e' de kë batsöta', blo' yetā', ta a' ye' cheke tö ye' chkö taië, ye' blo' yè taië nies tö ye' dör inuköl shtökwakpa ena pë' sulusipa malepa, esepa sini'. A' tö ye' cheke es, erë isuërasö bulebök ta tö wépa serke wes Skëköl siwé tö ichè es esepa dör yësyësë.”

*Ká mañat wakpa weirdaë siarë
(Lucas 10.13-15)*

* 11:10 Malaquías 3.1

²⁰ Eta ká wépa ki Jesús tò ì kě or yi a ese o' taië ká malepa tsata, e' wakpa kě er maneone Skëköl a. E' kueki ie' tò ie'pa ché ttè i' wa: ²¹ “A Corazín wakpa, a Betsaida wakpa, iwěstela ina a' ta! Ì kě or yi a ese o' ye' tò taië a' wörki, erë a' kě er maneone. E' úpa ye' tò Tiro ena Sidón wakpa wörki, e'ma ká iaiaë ie'pa er maneobak. Ie'pa tò eriane datsi' ajaë ië'kabak, ñies ie'pa e' tkë'kabak muluchka ki iwà kkachoie tò ie'pa er mane'wé Skëköl a. ²² E' kueki ye' tò ichè tò aishkuö ta mik a' wöchakirketke a' nuì ki, eta a' wömerdattsä weinuk taië shute Tiro ena Sidón wakpa tsata. ²³ A Cafarnaúm wakpa, kě a' tò ibikeitsök tò Skëköl wa a' mi'mitser ká jai a. Ie' tò a' patkerami diöshet wé s'wimblu weirke ee. Ì kě or yi a ese wéyö taië a' wörki, erë a' kě er maneone. E' úpa ye' tò Sodoma wakpa suluë wörki, e'ma ie'pa tso'ia dö ikkè ta. ²⁴ E' kueki ye' tò ichè tò aishkuö ta mik a' wöchakirketke a' nuì ki, eta a' wömerdattsä weinuk taië shute Sodoma wakpa tsata.”

*A' kos erblö Jesús mik
(Lucas 10.21-22)*

²⁵⁻²⁶ Eta Jesús tò iché: “A ye' Yé, be' dör íyi ulitane tso' ká jai a ena ká i' a e' Këköl. Ttè buaë blë'wa be' tò pè' wa siwa' jcher iskië ena erbikö taië esepa yöki, erë ikkachébö s'ësepala a. Es be' ki ikiane, e' kueki be' tò iwé es. E' kueki be' kikékayö.”

²⁷ Jesús tté iYé ta one ta ichéitö pè' tso' ee e'pa a: “Ye' Yé tò íyi ulitane méat ye' ulà a. Ye' dör Skëköl Alà, kě yi wa ijcher moki tò wes ye' dör, e' jcher ye' Yé è wa. Ñies kě yi wa ijcher moki tò wes ye' Yé dör, e' jcher ye' è wa. Ñies wépa a ye' éna ikkachak esepa wa ijchermi. ²⁸ A' eriarke taië, weirke siarë íyi ulitane dikia wes dali ekkeë dikia s'shtrirwa es. A' shkó ye' ska', eta a' enuraë ye' batamik. ²⁹⁻³⁰ Ye' ser bërë, ye' er buaë, e' kueki a' e' tiüwa ye' ttè dikia. Ttè wa ye' tò a' wöbla'weke, e' kě dör darërëë, e' kě tò a' we'ikepa wes. E' kueki a' e' wöbla'ú ye' wa ta a' enuraë buaë.”

12

*Jesús ttökatapa tò trigo wöikléé eno diwö a
(Marcos 2.23-28; Lucas 6.1-5)*

* **12:7** Oseas 6.6

¹ E' kěwö ska' ta, eno diwö a, Jesús dami trigo shua ta ittökatapa dué bli wa. E' kueki ie'pa tò trigo wöiklérami ta ikatëramirakitö. ² Mik fariseowakpa tò isuë, eta ie'pa tò iché Jesús a:

—Isaú, be' ttökatapa tso' ì kě kěwö ta' wé eno diwö a, ese uk.

³ Ie' tò ie'pa iüté:

—Ì o' David tò ká iaiaë ¿e' kě aritsule a' wa Skëköl yëkkuö ki? Etökicha ta ie' ena iklépa dué bli wa. ⁴ E' kueki ie' dewa Skëköl wé a ta pan meule Skëköl a e' klö'wéitö ta iñéitö. Pan e' kě kěwö ta' ñè ie' ena iklépa a, sacerdotepa è a ikéwö ta' ñè. Erë a' éna iane tò e' kě dör suluë Skëköl wöa. ⁵ Ñies ¿a' kě wa iaritsule ttè dalöiëno kit Moisés tò e' ki tò erë sacerdotepa kanëblöke Skëköl wé a eno diwö a, erë e' kě wa ie'pa tò idalösewëku'wa? ⁶ Ye' tò ichè a' a tò ierö se' dur eköl, e' dör Skëköl wé tsata. ⁷ Skëköl tò iyë' iyëkkuö ki: ‘Iyiwak jchëule mè ye' a, e' kě kiane ye' ki. Ye' ki ikiane tò a' ñi saü er siarë wa.’* Ttè e' wà anúpa a' éna mokië, e'ma kě s'ki ì nuí ta' ese kě katepa a' tò. ⁸ Ye' dör S'ditsö Alà, e' wa kawö ta' ichök tò ì dör buaë ö ì dör suluë wé eno diwö a.

*Jesús tò wëm eköl ulà siulewa e' bua'wéne
(Marcos 3.1-6; Lucas 6.6-11)*

⁹ E' ukuöki ta Jesús dewa ie'pa ñi dapa'wo wé a. ¹⁰ Eta ee wëm tkër eköl ulà etk siulewa. Ie'pa éna Jesús kkatak ilè ki e' kueki ie' a ichakérakitö:

—¿Ima be' tò ibikeitsé? ¿Kawö meule se' a Moisés ttè a s'buawone eno diwö a ö au?

¹¹ Ie' tò ie'pa iüté:

—A' obeja anemi etö kauk a eno diwö a, e' ta a' miraë iyöktsa. ¹² E' yita se' tuëta' taië obeja tsata, e' kueki kawö tso' se' a s'kimoie eno diwö a.

¹³ Eta ie' tò iché wëm ulà siulewa e' a:

—Be' ulà shulöö.

Ta ie' ulà shuléé ta ibuanene buaë wes iulà iët es. ¹⁴ Fariseowakpa e' yëttsa ta ileritsérakitö “¿wes sö Jesús ttëwami?”

Jesús dör Skëköl kanè méso bua'ie e'

¹⁵ E' jchenewa Jesús wa, e' kueki ie' mia bánet. Taië pè' dami ie' itöki e'pa shua ikirkerak e'pa kos bua'wéne ie' tò. ¹⁶ Ie' tò iché ie'pa a:

—Kë ye' tté pparka. ¹⁷ Ie' tō iché ie'pa a es as iwà tkō wēs Skëköl tteköl kiè Isaías tō iyè' es, e' tō iyè' i' es:

¹⁸ Skëköl tō ichè: “I' dör ye' kanè méso shukit ye' tō, e' dalër taiè ye' éna, ie' wër ye' wa buaë shute.

Ye' Wiköl meraëyö ie' a, ta ie' tō sene yësyësë wà pakeraë ká ulitane wakpa a.

¹⁹ Ie' serdaë bërë. Kë yi wõñaktkepa ie' tō. Kèi chepa ie' tō aneule. Kë yi tō ie' ttō ttsepa ñala kī.

²⁰ S'weirke siarë, esepa kë kī we'ikepa ie' tō, Se' kë diché ta'ia esepa kimeräe ie' tō dō mik ie' e' alōraka i sulu kos kī sene yësyësë wa eta.

²¹ Ká ulitane wakpa tō ie' è paneraë e' tsatkoie.”†

Fariseowakpa tō Jesús kkaté

(Marcos 3.20-30; Lucas 11.14-23; 12.10)

²² Eta ie'pa wà wëm eköl a aknama tso ese debitu Jesús ska', e' kë wöbla wawër, kë tto. Jesús tō ibua'wéne ta iwöbla wawënene ñies ittékane. ²³ Ie'pa kos tkirulune iweblök ta iñi chakérak: “¿A' ichè wí dör s'blú bak David, e' aleri?”

²⁴ Mik i ché ie'pa tō, e' ttsé fariseowakpa tō, eta ie'pa tō iché: “Beelzebú dör bë, e' diché wa ie' tō ie'pa trë'wekeyal.”

²⁵ Erë i bkeitseke ie'pa tō e' suéwaitö, e' kueki ie' tō iché ie'pa a:

“S' serke ká etkë kī e' ñi blabatsélor ñippök ñita, kë wöklör, e' ta ie'pa wákpa è ñi eurawa. Ñies ñi yamipa e' kéka ñippök ñita, kë wöklör, e' ta ie'pa mir wa'k ème. ²⁶ Es ñies Satanás mú tō iklépa trë'wèyal, e' ta ie' tso' ñippök iwakpa è ta. ¿Wes i blúie ie' tso' e' sermiia? ²⁷ Ye' tō aknamapa trë'úpayal Beelzebú diché wa, e' ta ¿yi diché wa a klépa tō itrë'wèmiyal? Ie'pa kë a itrënukeyal Beelzebú diché wa, e' kueki ¿wes a' tō ye' kkatèmi tō ye' tō itrë'wekeyal Beelzebú diché wa? A' wák klépa tō iwà kkacheraë tō a' ttè kë dör moki. ²⁸ Ye' tō aknamapa trë'wèyal Skëköl Wiköl diché wa, e' ta e' wà kiane ché tō i blúie Skëköl tso', e' kéwö detke a' a.

²⁹ “¿Wes yi mi'miwa wëm diché taiè? ese u a ie' íyi ekiblök kam ie' tō iwák maüwa e' yöki? Es ème íyi ekiblërmi.

³⁰ “Yi kë a ye' dör bua', ese dör ye' bolök. Yi kë tō ye' kimè imalepa tsukbitu Skëköl ska', ese tō ie'pa po'wekemi.

³¹ “E' kueki ye' tō ichè tō i sulu kos wambleke a' tō ñies Skëköl ché sulu kos e' nuí olo'yèmiitö a' kī. Erë yi tō Wiköl Batse'r ché suluë, e' nuí kë olorpa iki. ³² Ñies yi tō ye' dör S'ditsö Alà, e' ché suluë, e' nuí olo'yèmi Skëköl tō iki. Erë yi tō Wiköl Batse'r ché suluë e' nuí kë olorpa iki i'ñe ta ñies aishkuö ta.

Kal buaë ena kal suluë *(Lucas 6.43-45)*

³³ “Kal wërkewá iwö kī. Kal buaë, ese wö dör buaë; kal sulu, ese wö dör sulu. ³⁴ ¡A' dör suluë wēs tkabë chök es! A' er dör suluë, ¿wes a' ttömi buaë? I' bkeitsekesö, e' è chekesö. ³⁵ Wëm dör buaë ese serke buaë, ttö yësyësë ie' er dör buaë e' kueki. Wëm dör suluë, ese serke suluë, ttö suluë ie' er dör suluë e' kueki. ³⁶ Ye' tō a' a ichè tō aishkuö ta mik a' wöchakirketke a' nuí kī e' kéwö de, eta ttè sulu ché a' ulitane tō shabatshabat e' kī a' wöchakirdaë. ³⁷ A' wakpa ttè wa a' shulirdaë. A' tō ttè buaë cheke, e' ta Skëköl tō icheraë tō kë a' kī i nuí ta'. Erë a' tō ttè sulu cheke, e' ta ie' tō icheraë tō a' kī nuí tso'.”

Fariseowakpa tō i kë or yi a ese kié suë *(Marcos 8.12; Lucas 11.29-32)*

³⁸ Eta fariseowakpa ena s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa welepa tō iché Jesús a:

—I' kë or yi a ese ú sa' a iwà kkachöie tō moki be' patkë'bitu Skëköl tō.

³⁹ Ie' tō ie'pa iuté:

—A' dör pè' suluë e' kë tō Skëköl dalöië wēs trër wakpa kë tō imaso dalöië es. A' tō ye' a ikié tō i kë or yi a ese uyö iwà kkachöie tō moki Skëköl tō ye' patkë'bitu. Erë ye' tō ilè weraë etökicha ème iwà kkachöie e' dör wēs ibak Jonás dör Skëköl tteköl e' ta es. ⁴⁰ Ie' sene' nima bërë e' shua doka ká mañat ñië nañeë, es ñies ye' dör S'ditsö Alà, e' serdaë íyök shua ká mañat ñië nañeë. ⁴¹ Mik Jonás tō Nínive wakpa paut, eta ie'pa er maneö' Skëköl a. Erë i'ñe ta ye' dur íe e'

† 12:21 Isaías 42.1-4 ‡ 12:29 Wëm diché taiè: E' wà kiane ché Satanás. Jesús dör wé dör ie' íyi ekibleke e'.

dör ie' tsata, erë a' kë er mane'ù Skëköl a. E' kueki aishkuö ta mik a' wöchakirketke a' nuì ki, eta Nínive wakpa e' kóraka ie' wörki a' kkatök. ⁴² Aishkuö ta mik a' wöchakirketke a' nuì ki, eta alaköl datse ká bánet diwö tskirke e' o'mik, bak iká blúie, e' e' kóraka ie' wörki a' kkatök tö a' dör pè' suluë. Ká iaiaë alaköl e' dè'bitu datse kamië se' blú bak Salomón wa iyi jcher taië e' ttö kíttsök. Erë i'ñe ta ye' dur a' shua e' dör Salomón tsata, erë a' kë tö ye' ttö iutè. E' kueki alaköl e' tö a' kkatéraë.

*Wimblu sulusi dene wëm a
(Lucas 11.24-26)*

⁴³ “Mik wimblu sulusi trëneshtar yile a, eta imía ká sir poë wé kë yi ku' ese ska'. Ie' tso' ká yulök senoie erë kë ie' wa ikune. E' kueki ie' ibikeitsè: ⁴⁴ ‘Ye' miane wé ye' trëneshtar ee senuk.’ Mik ie' demine wëm e' a, eta ie' tö isuë tö wëm dör wes u shuiriule buaë maneneë kë a yi ku' es. ⁴⁵ Eta ie' mía iyamipa kí yulök doka kul suluë shute ie' tsata ta ie'pa kos de senuk wëm e' a. Wëm e' miane suluë shute kenet tsata. Es iwamblërdaë a' dör pè' sulusipa e'pa ta.”

*Jesús mi ena iëlpa debitu ie' weblök
(Marcos 3.31-35; Lucas 8.19-21)*

⁴⁶ Jesús ttökeia pè' ta e' shua ie' mi ena iëlpa ena ikutapa e'pa iëter u'rki. Ie'pa ttak ie' ta. ⁴⁷ Yile tö ibiyó ché ie' a:

—Be' mi ena be' ëlpa ena be' kutapa e'pa shkō be' weblök.

⁴⁸ Erë Jesús iüté:

—¿Yi dör ye' mi ena ye' ëlpa ena ye' kutapa?

⁴⁹ Eta Jesús tö ie' a ittökatapa kkaché ulà wa ta ichéitö:

—Isaú, ie'pa dör wes ye' mi ena ye' ëlpa ena ye' kutapa es. ⁵⁰ Yi serke wes ye' Yé tso' ká jaì a e' ki ikiane es, esepa dör wes ye' ël ena ye' kutà ena ye' mi es.

13

*Të kuatkökwak tté
(Marcos 4.1-9; Lucas 8.4-8)*

¹ E' ë diwö wa Jesús e' yéttsa u a mía batsöri kkömik ta ee ie' e' tkésër. ² Pè' debitu taië ie' ska', e' kueki ie' e' iéka kanò a ta ee ie' e' tkésër ie'pa wöbla'uk. Ie'pa ulitane ate ká

sí ki batsöri kkömik. ³ Ie' tö tté tsakië kleë ie'pa a. E' et dör i' es: “Wëm eköl mía të kuatkök ppé ululu ëme* ⁴ Mik ie' tso' iwö ppök, eta ditsöwö wele anewa ñala ska' ta dù debitu tö ikatéwa. ⁵ Ditsöwö wele anewa áklo a wé iyök kë ta' taië ese ska'. Iyök kë ta' taië, e' kueki bet ta itskineka. ⁶ Erë kë iwí kicha ta' taië, e' kueki mik diba aneka iki eta isinewa. ⁷ Ditsöwö wele anewa dika'chka shua. Dika'chka ena ditsöwö talane ñita, erë dika'chka e' aléka iki. ⁸ Erë ditsöwö wele anewa iyök bua'buwa ki, e' tschine talane wöne buaë. Wele wöne doka cien eyök (100) elka elka, wele dabom teryök (60), wele dabom mañayök (30). ⁹ ¡A' éna ye' ttö ttsak, e'ma ikukueblö bua'ie!”

*Ì kueki Jesús tö s'wöbla'weke kleaule
(Marcos 4.10-12; Lucas 8.9-10)*

¹⁰ Eta Jesús ttökatapa debitu ie' ska' ta ichakérakitö ia: “¿Ì kueki be' tö ie'pa wöbla'weke kleaule?” ¹¹ Ie' tö ie'pa iüté: “Ì blúie Skëköl tso' e' tté blëulewa e' kéwö meneat a' a wà jchenoie, erë pè' malepa a kë imeneat es. ¹² Yi wa tté e' jcher ese a imerdaë as ie' wa iki jcher bua'ie. Erë yi kë éna ianaka, ese wa i jcher bërëbërë e' yerattsane iyöki. ¹³ Ì weke ye' tö e' sueke ie'pa tö, erë ie'pa kë éna iwà ane. Ì cheke ye' tö e' ttseke ie'pa tö, erë ie'pa kë tö ittseku' er moki wa, ie'pa kë éna iwà iutak. E' kueki ye' kapaköke ie'pa ta es. ¹⁴⁻¹⁵ Es iwà tköke ie'pa ta wes Skëköl tteköl kië Isaías tö iyë' es, e' tö iyë' i' es:

‘Ká i' wakpa er mía darërë, kë i' dè'waia. Ie'pa kukuöña wötéwa darërë as kë iwattsër,

ie'pa tö iwöbla tsimiwéwa as kë iwawër. Ie'pa tö iwé es as ie'pa kë éna iwà ar, as ie'pa kë er mane'ù ye' ska' ta ye' tö ie'pa bua'wè.

E' kueki ie'pa tö ittseraë je', erë kë ie'pa éna iwà arpa,

ie'pa tö isueraë je', erë kë ie'pa tö iklö'wepa.†

Es Isaías tö iyë'.

¹⁶ “Erë a' wöbla wawër buaë, a' kukuöña wattsër buaë, e' kueki ayëcha buaë a'.

¹⁷ Moki ye' tö a' a ichè tö Skëköl ttekölpa taië

* **13:3** të kuatkök ppé ululu: E' kéwö ska' ta pè' wöblar të kuatkök wö ppélur të kos e' ki. † **13:14-15** Isaías 6.9-10

ena ká iaiäe s'bak ser yësyësë e'pa tö ì sué a' tö ena ì ttsé a' tö e' kkeyë' siarë suë ena ttsé, erë ie'pa kë wä isune ittsëne.

Të kuatkökwak tté e' wà paké Jesús tö (Marcos 4.13-20; Lucas 8.11-15)

¹⁸ “Ittsö, ì kleéyö të kuatkökwak tté wa, e' wà pakekeyö a' a. ¹⁹ Pë' welepa ta itkömi wes ditsöwö arwa ñala ska' es. Esepa tö ì blúie Skököl tso' e' tté ttsé, erë ie'pa kë éna iwà ane. Bë de ta tté buaë yëttsa ie'pa er a. ²⁰ Welepa skà ta itkömi wes ditsöwö arwa áklo a es. Esepa tö Skököl tté ttsé ta iklö'wérakitö ttsë'ne buaë wa. ²¹ Erë ie'pa kë wì kicha ta' taië, e' kuëki ie'pa tö iklö'wé ekuölö ë. Mik ie'pa weinemitke Skököl tté kuëki, etä ie'pa anemine bet. ²² Welepa skà ta itkömi wes ditsöwö arwa dika'chka shua es. Esepa tö Skököl tté ttsé, erë ie'pa tö íyi tso' ká i' kî ese bikeitseke kibiie. Ie'pa er me'rie inuköl kî ena ì tso' ká i' kî tö s'ttsë'weke buaë ese kî. E' kos tö Skököl tté kui'wéwa ie'pa er a ta kë idë'ttsa buaë wes ikiane es. ²³ Erë welepa skà ta itkömi wes ditsöwö arwa íyök bua'buwa kî es. Esepa je' tö Skököl tté ttsé ta iwà ane buaë ie'pa éna ta iwà dettsa buaë wes ikiane es. Ie'pa dör wes íyi kuá wör buaë es wele wöne doka cien eyök (100), wele dabom teryök (60), wele dabom mañayök (30).”

Kakö kua'ki tkëne trigo shua e' tté

²⁴ Jesús tö tté skà kleéne ie'pa a i' es: “Ì blúie Skököl tso' e' ta itköke wes itka wëm eköl tö trigowö kuatké iká a e' ta itka es. ²⁵ Nañewe ie'pa kapolur e' dalewa ibolök debitu eköl kakö dör trigo suë ese wö kuatké trigo shua ta iwák mía. ²⁶ Mik trigo wöne, etä iwënewa tö ñies kakö kua'ki tso'. ²⁷ Ikanë mésopa mía ta iché kanë wák a: ‘A kékëpa, be' tö trigowö bua'buwa kuatké be' ká a ta ¿wes e' a kakö kua'ki tso'?’ ²⁸ Ie' tö ie'pa iüté: ‘Ye' bolök wele tö iwamblé ye' kî.’ Ie'pa tö ie' a ichaké: ‘¿Be' kî ikiane tö sa' mi' kakö ñe' yökulur?’ ²⁹ Erë ie' tö ie'pa iüté: ‘Au, imúat es. A' tö kakö yëttsa e' ta trigo yërtsami ita ñies. ³⁰ Imúat as italar ñita dö mik itërketke etä. E' wa ye' tö itökwakpa patkeke kakö tök kewe muë eyök eyök ña'wëwa bö' a. E' ukuöki ta ye' tö

trigowö tök patkeke blè wé ye' iyiwö blöke e' wé a.’ ”

Mostaza wö tté (Marcos 4.30-32; Lucas 13.18-19)

³¹ Tté skà kleéne Jesús tö ie'pa a i' es: “Ì blúie Skököl tso' e' dör wes mostaza wö kuatkësö ká a es. ³² E' wö dör tsirlala iyiwö ulitane dikia. Erë mik italane ta e' dör íyi kuá tsitsir ulitane tsata. E' mía kalie ta dù datse u yuök iulà tsaka.”

Pan wölöwoka tté (Lucas 13.20-21)

³³ Jesús tö ie'pa a tté skà kleéne i' es: “Ì blúie Skököl tso' e' dör wes pan wölöwoka wötué tayë tö harinachka mañayök a es. E' tö harinachka e' kos wölöwéka taië.”

Jesús tö s'wöbla'weke kleaule (Marcos 4.33-34)

³⁴ Tté e' kos kleé Jesús tö ie'pa a. Moki ie' kë wä ì pakane ie'pa a kë kleaule. ³⁵ Ie' tö s'wöbla'wé es, e' wa ì yë'bak Skököl tteköl eköl tö e' wà tka, e' dör i' es: “Ye' tö s'wöbla'weraë kleaule. Tté tso' bléule ká iaiäe ká i' yöne e'tami, ese kkacherayö ie'pa a.”[‡] Es Skököl tteköl tö iyë'.

Kakö kua'ki tté e' wà paké Jesús tö

³⁶ Etä Jesús e' chéat pë' a ta imía u a. Ittökatapa de ie' ska' ta iché ie' a: “Kakö kua'ki waklébö, e' wà pakö sa' a.” ³⁷ Ie' tö ie'pa a iché: “Yi tö trigowö kuatké, e' dör ye' dör S'ditsö Alà e'. ³⁸ Të wé kî iku-atkëne e' dör ká i'. Trigowö e' dör wépa blúie Skököl tso' esepe. Kakö kua'ki e' dör wépa dör bë icha esepe. ³⁹ Ibolök tö kakö kua'ki kuatké e' dör bë ë. Ilir këwö e' dör ká i' erkewatke e' këwö. Itökwakpa e'pa dör Skököl biyöchökwakpa. ⁴⁰ Wes ie'pa tö kakö kua'ki yëttsa uyéwa bö' a, es itköraë ká i' erkewatke etä. ⁴¹ E' këwö ska' ta ye' dör S'ditsö Alà e' döraë íyi ulitane blúie da'aie. Ye' tö ye' biyöchökwakpa patkeraë wépa tö o'ka keke ì sulu wamblök ena wépa e' wamblö sulu esepe kos shtökka. ⁴² Ie'pa uyerawarakitö bö' taië a, eë jurarak ñies iká yilitdawarak iweir kuëki. ⁴³ Erë s'ser yësyësë, esepe dalöburdaë wes diwö es wé

[‡] 13:35 Salmo 78.2

S'yé tso' ie'pa blúie eē. ꞑA' éna ye' ttö ttsak, e'ma ikukueblö bua'ie!

Íyi tuè darërëë blëulewá e' tté

44 “Í blúie Skëköl tso' e' dör wës íyi tuè darërëë ese blëulewá yile ká a es. E' kuè wëm eköl tö ta e' tö ie' ttsé'wé buaë. E' kueki ie' tö ibléwane ta imía ta ì kos tso' iwa, e' watuéttsaitö. E' ské wa ie' tö ká e' tué. Es íyi tuè darërëë e' de ie' ulá a.

Ákwöla bua'buá tuè darërëë e' tté

45 “Ñies ì blúie Skëköl tso' e' dör wës ákwöla bua'buá yuleke íyi wataukwak eköl tö tuè es. 46 E' tö ákwöla bua'buá ichök tuè darërëë shute ese kuéwa ta imía ta ì kos tso' iwa e' watuéttsaitö. E' ské wa ie' tö ákwöla bua'buá e' tuéttsa.

Kla' tté

47 “Ñies ì blúie Skëköl tso' e' dör wës kla' uyé wëpa wëlepa tö dayè a es. E' tö nima klö'wé taië tsakië buaë ena suluë. 48 Mik ie'pa tö kla' yéttsa ká sí ki ta ie'pa e' tulésér nima shushtök; ibua'buá iéka kkö a ta isulusi uyémi bánet. 49 Es itköraë mik ká i' erkewatke eta. Skëköl biyöchökwakpa bituraë s'shushtök; s'sulusipa michoë bánet, s'sér yësyësé michoë bánet. 50 S'sulusipa kos uyerawá Skëköl biyöchökwakpa tö bö' taië e' a, ee ie'pa iuraë siarë, kà yilitdawa iweir kueki.”

Íyi pa'alí ena íyi këchke e' tté

51 Jesús tö ittökatapa a ichaké:

—¿Ttè ekké kos wà ane a' éna?

52 Ie'pa iüté:

—Tö.

Ie' tö ie'pa a iché:

—E' kueki mik s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa ese eköl e' yué buaë ì blúie Skëköl tso' e' tté wa, eta ie' tö s'wöbla'wëmi buaë ttè këchke wa ñies ttè pa'alí wa. Ie' dör wës u wák wa íyi tso' blëule iblo a es. Ese wa ijcher mik ta ikëchke ö ipa'alí kiane yéttsa s'malepa kimoie.

Nazaret wakpa tö Jesús watéttsa

53 Mik Jesús ttè kleé one, eta imía 54 demi Nazaret, e' dör ie' wák ká. Ee ie' tö s'wöbla'wëmitke judiowak ñi dapa'wo wé tso' eē e' a. Wës ie' tö ie'pa wöbla'weke e' tö ie'pa tkiwéwa. Ie'pa tö iché ñi a:

—¿Wé ie' e' yué ttè taië ekké wa? ¿Wës ì kë or yi a ese wé ie' tö buaë? 55 ¿Ie' wí yé kë dör se' íyi yuök kaltak wa e'? ¿Ie' mi kë dör María? ¿Ie' elpa kë dör Santiago, José, Simón ena Judas? 56 ¿Ñies ie' kutapa kë serku' se' shua? Eta ì kos weke ie' tö ¿wé e' bite ie' wa? 57 Ie'pa kë éna ie' ttè klö'wak. Erë ie' iché ie'pa a:

—Ká wa'ñe Skëköl tteköl dalöiërta', erë iwák ká ki ena iwák u a eē kë idalöiërta'.

58 Ie'pa kë erblëne ie' mik, e' kueki ì kë or yi a ese kë one ie' wa taië eē.

14

Juan S'wöskuökwak kötewa

(Marcos 6.14-29; Lucas 9.7-9)

1 E' kéwö ska' ta Herodes dör Galilea blú, e' tö Jesús tté ttsé, 2 e' kueki ie' tö iché ikané mésopa a: “Wëm ñe' dör Juan S'wöskuökwak shkenekane e'. E' kueki ie' wa diché tso' ì kë or yi a ese woie.”

3 Herodes tö Juan klö'ukwá patké wöté'waitö s'wöto wé a, e' kueki ie' tö Jesús ché es. Ie' sene' Herodías ta, e' dör ie' el kië Felipe e' alaköl. 4 E' yé' Juan tö ie' a: “Kë be' kawö ta' senuk be' el alaköl ta.” E' kueki Herodes tö Juan wötökwa patké'.

5 Herodes éna Juan ttakwá erë ie' suane pé' yöki, ie'pa tö iklö'wé tö Juan dör Skëköl tteköl e' kueki. 6 Erë mik Herodes tö iduéswo kéwö tkö'weke, eta Herodías alá busi e' klóté s'kiule tso' taië e'pa wörki. E' wër buaë Herodes wa. 7 E' kueki ie' tö iché ie' a yësyësé Skëköl wörki: “Mokí ye' tö iché, ì kië be' tö ye' a, e' meraëyö be' a.” 8 Eta ie' tö iché Herodes a wës imi tö ie' a iyé' es:

—Juan S'wöskuökwak ttökwa patkö ta iwökir mú ye' a kulé' a iwà kkachoie tö mokí ittéwarakitö.

9 Eta blu' Herodes erianeka taië, erë ie' tö ittè métke s'kiule tso' e'pa kukua, e' kueki ie' tö ikéwö mé. 10 Ie' tö Juan kuli' tökök patké s'wöto wé a. 11 E' ukuöki ta ie'pa wa iwökir debitu kulé' a mé busi a ta ie' tö imé imi a.

12 Juan ttökatapa de ta inú tsémirakitö wötéwa. E' ukuöki ta ie'pa mía ta ibiyö ché Jesús a.

Pë' döka mil skeyök e' tié Jesús tö

(Marcos 6.30-44; Lucas 9.10-17; Juan 6.1-14)

¹³ Mik Jesús tò biyö e' ttsé, etä ie' mía kanò kī ekörla bānet wé kē yi serku' ese ska'. Mik pē' wā ijchenewā tò ie' mía, etä ie'pa míyal itökī batsöri kkömik klö wa.

¹⁴ Mik Jesús e' yéttsa kanò a, etä pē' tso' tajē ipanuk e' suéitö. Ie'pa suéitö er siarē wa. S'kirirke kōs demi ie'pa wā e' bua'wéitö.

¹⁵ Ká tuirketke, e' kuekī ittökātapa de ie' ska' tā ichérakitö ie' a:

—Ká de tsáli, kē yi serku' iē. Ie'pa yuömi as ie'pa mi' pē' serke tsinet ee ilè taük ñè.

¹⁶ Ie' tò ie'pa iüté:

—Ie'pa kē kawötā mi'kyal; ie'pa tiö a' tö.

¹⁷ Ie'pa tò iüté:

—Pan skel ena nima bötö e' ã tso' sa' wā.

¹⁸ Ie' tò iché:

—Itsúbitū ña.

¹⁹ Etä ie' tò pē' ké e' tulöksēr iski ta'tsi kī. E' ukuökī tā ie' tò pan skel ena nima bötö e' klö'wé tā iká sué ká jai a tā wéstela chéitö Skököl a. Tā pan blatéitö mé ittökātapa a as ie'pa tò iwatiö pē' a. ²⁰ Ie'pa ulitane chké de wé'. Ibata atē e' shtérakitö iēne dōka kkōla dabom eyök kī bök. ²¹ Ie'pa chké e'pa dōka mil skeyök (5.000) wēpa ã, alakōlpa ena ala'rla kē shtane.

Jesús shké di' kī

(Marcos 6.45-52; Juan 6.16-21)

²² E' ukuökī tā Jesús tò iché ittökātapa a: “A' e' iökā kanò a, a' yúshkatke ye' yōki kewē batsöri wishet.” Ie' tò iché pē' malepa a: “A' yúne a' u a.” ²³ E' ukuökī tā ie' mía ekörla kabata a ttök S'yé tā. Mik ká tuine, etä ie' tso'ia kabata a. ²⁴ E' dalewa ittökātapa mirwā batsöri kī demitke elkeē. Siwā bitsirke tajē ie'pa kke woiá, e' tò di' uyeke tajē tērke kanò mik. ²⁵ Ká ñirketke etä Jesús mía ie'pa ska' shkōrami di' kī. ²⁶ Erē mik ie'pa tò isué tò ie' shkōdatse di' kī, etä e' tò ie'pa tkiwéwā suawé tajē tā ianekarak:

—jWimblu datse se' kker!

²⁷ Erē ie' iché ie'pa a:

—jA' er kuú! Kē a' suanuk, ye' idir.

²⁸ Etä Pedro tò iché ie' a:

—A Skökēpa, mokī be' idir, e' tā kawö mú ye' a shkök di' kī dö be' ska'.

²⁹ Etä Jesús tò iüté:

—Be' shkō ye' ska'.

Etä Pedro e' yéttsa kanò a shkēmi di' kī dö Jesús ska'. ³⁰ Erē mik ie' isué tò siwā bitsirke darērē, etä ie' suanéka tajē tā iwötunewami di' a tā ianekā tajē:

—jA Skökēpa, ye' tsatkö!

³¹ E' bet tā Jesús tò iklö'wé iulà a tā iché ia:

—jWēsua be' erblöke ye' mik bērebērē! jI kuekī be' ibikeitséka bötböt?

³² Mik ie'pa bōl e' iéka kanò a, etä siwā wöklöne. ³³ Ie'pa kōs tso' kanò a, e'pa e' tulésēr kuchē kī Jesús wörki idalöioie tā ichérakitö:

—jMokī be' dör Skököl Alà je'!

Jesús tò s'kirirkepa bua'wé Genesaret

(Marcos 6.53-56)

³⁴ Itkattsarak batsöri wishet demirak Genesaret. ³⁵ Mik ká e' wakpa tò isué tò Jesús idir, etä ie'pa tò itté ppéka ká e' kōs a. Ie'pa wā s'kirirke mi'ke ie' ska' as ibua'ütö. ³⁶ S'kirirke esepa kköchöke ie' a tò ie'pa a ie' datsi' bata ã mú kēwā. Wēpa kōs tò iké e'pa buanene.

15

Ì tò se' ia'wèmi ñáie

(Marcos 7.1-23)

¹ Fariseowakpa ena s'wöbla'uk ttè dalöiēno wa wakpa serke Jerusalén, e'pa wēlepa debitu Jesús ska'. Ie'pa tò ie' a ichaké:

²—jI kuekī be' ttökātapa kē tò se' yēpa bak e'pa ser e' dalöiè? Ie'pa chkö ulà kē paköule.

³ Ie' tò ie'pa iüté:

—jI kuekī Skököl ttè dalöiēno e' dalösewēkewā a' tò a' wakpa ser dalöioie?

⁴ Skököl iyē'at: 'A' yé ena a' mi' e'pa dalöiö,* ñies ie' tò iyē'at: 'Yi tò iyé ö imì ché suluē ese wák wömerdattsā ttēwā.†

⁵ Erē a' icheke tò se' a iyērmi s'yé a ö s'mì a i' es: 'Ì kōs tso' ye' wā a' kimoie, e' meuletke Skököl a‡, e' kuekī kē ye' a a' kimenuk ì wa'. ⁶ A' tò icheke tò yi isie e' ché, ese wák kē kawötāia iyé ö imì kimuk. Es Skököl ttè dalöiēno ñe' dalösewēkewā a' tò a' wakpa ser iütē wa. ⁷ jA' e' ö suluē! Buaē Isaías tò a' yé' mik ie' iyé':

* **15:4** Éxodo 20.12; Deuteronomio 5.16 † **15:4** Éxodo 21.17; Levítico 20.9 ‡ **15:5** meuletke Skököl a: Ie'pa tò iché es erē ie'pa ulà a itso'ia, e' wakanewēmi ie'pa tò wēs ie'pa kī ikiane es.

⁸ Skëköl tö ichè: 'Pè' ikkëpa tö ye' dalöieke kkö è wa, erë ie'pa er tso' kamië ye' yöki.

⁹ È ichökle ie'pa mi'ke ye' wé a ye' dalöiök. Ttè wa ie'pa s'wöbla'weke e' dör s'ditsö ttè dalöiëno è. § Es Isaías tö iyè'at.

¹⁰ E' ukuöki ta ie' tö pè' tso' eë e'pa kié ta ie' iché iarak:

—A' tö ye' ttö ttsö, iwà anú a' éna. ¹¹ Ì ñeke a' tö ese kë tö a' ia'wëpa ñáie Skëköl wöa. Erë ì sulu wambleke a' tö tskirke a' er a ese je' tö a' ia'wëraë ñáie.

¹² Età ittökatapa de ie' ska' ta ie' a ichaké: —¿Be' wa ijcher tö ì chekebö e' tö farise-owakpa uluwé?

¹³ Ie' tö ie'pa iüté: —Fariseowakpa esepa dör wës iyi kuá kë tkënewa ye' Yé tso' ká jai a e' wa es, e' kuëki ie'pa yërdattsä wië. ¹⁴ Ie'pa múat es. Ie'pa dör wës s'wöbla kë wawër ese tö o'ka wöbla kë wawër e' ulaië es, e'pa bül tköaraë kauk a.

¹⁵ Età Pedro tö iché ie' a: —Ttè wakleébö ñe' wà pakö sa' a.

¹⁶ Ie' tö iüté: —¿Ñies a' kë éna iwà ane? ¹⁷ ¿A' kë éna iane tö ì ñekesö ese mi'ke s'ñawi a e' ukuöki ta iwekettsasö? ¹⁸ Erë ì sulu tskirke a' er a ese tö a' ia'wëmi ñáie. ¹⁹ Ì sulu bikeitseke a' tö, s'ttëwa, senewabak dalösewëwa, trë, akblè, s'kkatè kachè wa ñies ñi chë sulu ese kos tskirke a' er a. ²⁰ Ýyi ese tö a' ia'wëraë ñáie. Erë a' chkö kë ulà paköule e' kë tö a' ia'wëpa ñáie.

Tayë eköl kë dör judiowak e' erblé Jesús mik

(Marcos 7.24-30)

²¹ Età Jesús ena ittökatapa míyal ká kié Tiro ena Sidón eë. ²² Età tayë eköl serke eë dör cananwak, e' ardatse tajë Jesús itöki:

—A këkëpa be' dör David aleri, ye' saú er siarë wa. Ye' alà busi kirirke tajë a aknama tso'.

²³ Erë Jesús kë wa ie' iütëne yës. Età ittökatapa kköché ie' a:

—Tayë ardatse tajë se' itöki, ì kiane ie' ki e' mú ie' a as imi'a.

²⁴ Ie' tö ie'pa iüté:

—Skëköl tö ye' patkë' Israel aleripa è kimuk. E'pa dör wës obeja chöwa siarë es.

²⁵ Età tayë dewa e' tkëwa kuchë ki Jesús wörki ta ichéitö ia:

—¿A këkëpa, ye' kimú!

²⁶ Jesús iüté:

—Kë idör buaë ala'rla chkè yëttsä mè chichi a.

²⁷ Tayë tö iché:

—A këkëpa, e' yëne; erë chkè mulé darke iski e' ñeke chichi tö.

²⁸ Età Jesús iché ie' a:

—A tayë, be' erblé moki ye' mik, e' kuëki ì kiane be' ki e' de be' ulà a.

E' wöshä ta ilà busi buanene.

S'kirirke ese bua'wëne Jesús tö

²⁹ Età Jesús ena ittökatapa biteyalne batsöri kié Galilea e' kkömik. Età ie' tkaka kabata tukir ki ta eë ie' e' tkéser. ³⁰ Ta pè' de tajë ie' ska', e'pa wa iduepa de Jesús wörki. Iduepa kë shko, kë wöbla wawër, kë tto, ulà ö klö suluulewa ñies s'kirirke duè ulitane wa ese kos bua'wëitö. ³¹ Pè' ulitane tso' eë isaük e'pa wökrarulune. Ie'pa tö isué tö kë s'tto esepa ttékane, s'ulà ena s'klö suluulewa esepa buanene, kë s'shko esepa shkëne, ñies kë s'wöbla wawër, esepa wöbla wawëne. E' kuëki ie'pa tso' Israel aleripa Këköl kikökka tajë.

Wëpa döka mil tkëyök e' tié Jesús tö (Marcos 8.1-10)

³² Età Jesús tö ittökatapa kié ta ichéitö ie'pa a:

—Siarë ye' wa pè' ikkëpa wër. Ie'pa tso' ye' ta e' ki ká de mañatk ta kë ie'pa wa ì ku' ñè. Kë ye' éna ie'pa patkak u a kë chkaule dö' isiwa'arwarak ñala ki.

³³ Età ittökatapa tö iché ia:

—Erë ká i' a kë yi serku'. ¿Wës sa' tö pan kuëmi tajë pè' ekkëpa tioie?

³⁴ Ie' tö ie'pa a ichaké:

—¿Kos a' wa pan tso'?

Ie'pa iüté:

—Sa' wa pan tso' kul (7), ñies nima tso' elkela.

³⁵ Età ie' tö pè' ké e' tulökser iski ³⁶ ta pan kul ena nima e' klö'wëitö ta wëstela chéitö Skëköl a ta iblatéitö mé ittökatapa a ta ie'pa tö iwatié pè' a. ³⁷ Pè' ulitane

chké de wē' ta ibata atē e' iēne dōka kkō kul. ³⁸ Ichkérak e'pa dōka mil tkëyök (4.000) wēpa ē, alakōlpa ena ala'rla kē shtane. ³⁹ Jesús tō pē' yuémīne tā ie' e' iéka kanò a tā imía ká kiè Magdala eē.

16

Fariseowakpa tō ì kē or yi a ese uk ké suē (Marcos 8.11-13; Lucas 12.54-56)

¹ Fariseowakpa ena saduceowakpa welepa de Jesús ska'. Ie'pa éna ie' tsaiak, e' kuēki ie'pa tō ikié ie' a tō ì kē or yi a ese úitō iwà kkachoie tō mokī ie' patkē'bitū Skëköl tō.

² Erē ie' tō ie'pa iuté: "Tsáli tā a' tō icheke, 'Ká tanewā mat bule dība ardaē buaē'; ³ bla'mi tā a' icheke, 'Ká tanewā mat kalī moneka ttsettseē tā kalī yērdaē.' A' éna iane buaē mik tā dība armi mik tā kalī yērmi, etā ¿wes ì tkōke i'ñe tā e' kē wà ar a' éna? ⁴ A' dör pē' suluē e' kē tō Skëköl dalöie wes trēr wakpa kē tō imaso dalöie es. A' ye' a ikié tō ì kē or yi a ese uyō iwà kkachoie tō mokī Skëköl tō ye' patkē'bitū. Erē ilè weraëyō etōkicha ēme iwà kkachoie, e' dör wes Jonás tā ibak es."

Etā ie' tō ie'pa méat tā imía bánet.

Fariseowakpa pan wölöwoka e' pakē (Marcos 8.14-21)

⁵ Jesús ena ittōkatapa demi batsōri wishet, erē ittōkatapa éna ilè chowa tsēmi ñē. ⁶ Ie' iché ie'pa a:

—Ye' ttō ttsō. A' e' kkō'nú fariseowakpa ena saduceowakpa pan wölöwoka e' yōki.

⁷ Ittōkatapa iché ñi a:

—¿Kē se' wā ì dē' ñè!

⁸ Ì chök ie'pa tso' e' suéwaitō tā ichéitō ie'pa a:

—¿Ì kuēki a' tso' ichök ñi a tō kē se' wā ì dē' ñè? ¿Kam a' erblō ye' mik mokīe! ⁹ ¿Kam a' éna iwà ar? Pan skel wadē'yō wēpa dōka mil skeyök (5.000) ekkē a, ¿e' chowa a' éna? Etā ¿kkō bik ibata kit a' tō? ¹⁰ Ñies pan kul wadē'yō wēpa dōka mil tkëyök (4.000) ekkē a, ¿e' chowa a' éna? E' ukuōki tā ¿kkō bik ibata kit a' tō? ¹¹ ¿Wes a' kē éna iane tō ye' kē ku' ì ñekesō ese chök? A' e' kkō'nú fariseowakpa ena saduceowakpa pan wölöwoka ese yōki.

¹² Etā ie'pa éna iane tō Jesús kē ku' pan wölöwoka tso' se' wā ese chök. Ie'pa éna iane tō ttē wa fariseowakpa ena saduceowakpa tō s'wōbla'wēke e' chök ie' tso'.

Pedro tō iché tō Jesús dör wé pairine'bitū idi' wa s'blúie e' (Marcos 8.27-30; Lucas 9.18-21)

¹³ Mik ie'pa de ká kiè Cesarea Filipo, etā Jesús tō ittōkatapa a ichaké:

—Ye' dör S'ditsö Alà, ¿ima e' cheke pē' tō ye' dör yi?

¹⁴ Ie'pa iuté:

—Welepa tō icheke tō be' dör Juan S'wōskuökwak. Welepa skà tō icheke tō be' dör Skëköl tteköl bak kiè Elías shkenekane e'. Welepa skà tō icheke tō be' dör Skëköl tteköl bak kiè Jeremías ö Skëköl ttekölpa skà bak e' wele.

¹⁵ Ie' tō ie'pa a ichaké:

—Erē ¿ima a' ichè, ye' dör yi?

¹⁶ Simón Pedro tō iuté:

—Be' dör wé pairine'bitū idi' wa sa' blúie e'. Be' dör Skëköl chök Alà e'.

¹⁷ Jesús iché ie' a:

—A Simón, Jonás alà, ayëcha buaē be' dör. Ì ché be' tō e' kē mēne s'ditsö wā be' a, e' mé ye' Yé tso' ká jai a e' tō be' a. ¹⁸ E' kuēki ye' be' a ichè tō be' dör Pedro (kiè e' wà kiane ché ák). Be' dör wes ák dör u katabloie es, e' wa ye' ichapa kí dōraē tajē. Ì kos tso' dō duèwā diché, e' kē e' alōpaka ie'pa ki. ¹⁹ Ì blúie Skëköl tso' e' wékkō kkōppóo kēwō meke ye' tō be' a. Ye' tō kawō meke be' a ye' ttē buaē pakök as Skëköl dō s'tso' tajē e' blúie. E' dör wes blu' eköl kanè méso tō blu' wékkō kkōppèe as s'dōwajā es. Ì kē kēwō mēne be' wā ká i' a, ese kē kēwō mēne Skëköl wā. Ñies ì kēwō mé be' tō ká i' a, ese kēwō me'bak Skëköl tō.

²⁰ E' ukuōki tā Jesús kē wā ittōkatapa kane yi a ichök tō ie' dör wé pairine'bitū idi' wa s'blúie e'.

Jesús e' biyō ché tō ie' tterawa (Marcos 8.31-9.1; Lucas 9.22-27)

²¹ E' ukuōki tā Jesús tō itsá ché ittōkatapa a:

—Ye' kawōtā shkōkmi Jerusalén, eē judiowak kuēblupa ena sacerdotepa wōkirpa ena s'wōbla'uk ttē dalöiēno wa wakpa tō ye'

we'ikeraë tajë. Ye' tterawā erë e' kī ká de mañat eta ye' shkerdakane.

²² Pedro tö ie' kiëmi bánet ta iuñémiitö:

—¡A Skëképa, kë e' char! ¡E' mú kë dör es! ¡Kë e' wamblënuK be' ta!

²³ Erë ie' e' wötrée Pedro kke ta iché:

—¡A Satanás, be' yúshka bánet ye' yöki! Be' tso' ye' wöklö'uk. Be' kë tö iyi suë wes Skëköl tö isueke es; be' tö isueke wes s'ditsö tö isueke es.

²⁴⁻²⁵ Ie' tö iché ittökatapa a:

—Yi e' tsatkak ittëwā yöki, ese kë ulā a sene michoë döpa. Erë yi e' mettsa ttëwā ye' dalërmik, ese ulā a idöraë. E' kueki yi e' yuak ye' ttökataie, ese kë kane tkinukia e' ki. E' skéie ikawöta e' chök dö ittëwā wötëulewā krus mik ekkë. Es ie' kawöta shkök ye' itöki. ²⁶⁻²⁷ Ye' dör S'ditsö Alà, e' döraë Skëköl olo ta tajë e' a, ñies Skëköl biyöchökwakpa ta. Ye' tö sulitane patueraë eköl eköl wes iser es. E' kueki iyi ulitane tso' ká i' a e' de a' ulā a, erë sene michoë kë de' a' ulā a, e' ta e' dör ¿ie bua' a' a? Sene michoë kë patorpa i wa. ²⁸ Moki ye' tö a' a ichè tö a' tso' íe, e'pa welepa tö ye' dör S'ditsö Alà, e' datse blu'ie e' suëraë kam iblërlulur e' yöki.

17

*Jesús tö ilo tajë e' kkaché ittökatapa a
(Marcos 9.2-13; Lucas 9.28-30)*

¹ E' kī ká de teröl, eta Jesús wā Pedro ena Santiago ena Juan dör Santiago ël, e'pa mítser e' ta ká bata kakkeë ese kī. ² Ee ie'pa wö shaë ie' manenettsa mía kuā'ki, iwö olobunë wes diwö es, ñies idatsi' manenettsa mía saruruë wöñarke dalölöë. ³ E' bet ta ie'pa tö Skëköl ttekölpa bak ká iaiaë kië Moisés ena Elías e'pa suë kapakök ie' ta. ⁴ Eta Pedro tö iché ie' a:

—A Skëképa, buaë se' tso' íe. Be' kī ikiane, e'ma ye' tö úla yuëka mañatkuela; etkue be' a, etkue Moisés a, etkue Elías a.

⁵ Ie' ttökeia e' wösha ta mochka wöñarke dalölöë ese tö ie'pa kitëwā. Mochka shua ie'pa tö ttö ttsé tö ichè: “Se dör ye' alà dalër tajë ye' éna, e' wër buaë shute ye' wa. Ie' ttö iütö.”

⁶ Mik e' ttsé ittökatapa tö ta ie'pa suanéka tajë, e' kueki ie'pa e' télur wöwakköt. ⁷ Jesús dewā ie'pa o'mik ta ie' tö ie'pa kéwā ta ichéitö ie'pa a:

—A' e' kōka; kë a' suanuk.

⁸ Mik ie'pa tö ká suë, eta ie'pa isuë tö kë yi ku'ia, Jesús ë dur.

⁹ Ie'pa bitëtkene wa'k, eta Jesús tö ie'pa a iché:

—Í suë a' tö e' kë pakar yi a dö mik ye' dör S'ditsö Alà, e' ttëwā shkenekane e' ukuöki.

¹⁰ Ie'pa tö ie' a ichaké:

—¿Í kueki s'wöbla'uk ttë dalöiëno wa wakpa tö icheke tö Elías kawöta döknë kewe wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e' yöki?

¹¹ Ie' tö ie'pa iuté:

—E' yëne tö Elías datsekene kewe. Ie' tö i kos kanewëketke kewe wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e' yöki. ¹² Erë ye' tö a' a ichè tö ie' de'bak, erë ie'pa kë éna iane tö ie' idir. Ie'pa tö iwe'ik siarë wes ie'pa kī ikiane es. Es ñies ie'pa tö ye' dör S'ditsö Alà e' we'ikeraë.

¹³ Ie'pa éna iane tö ie' tso' Juan S'wöskuökwak e' chök.

*Duladula eköl tteke aknama tö e'
bua'wéne Jesús tö
(Marcos 9.14-29; Lucas 9.37-43)*

¹⁴ Mik Jesús ena ittökatapa demine wé pë' daparke tajë ie' panuk ee, eta wëm de eköl ie' ska' ta ie' e' tkëwā kuchë kī Jesús wörki ta ichéitö ia:

¹⁵ —A këképa, ye' alà saú er siarë wa. Ie' kirirke siarë, wekkë alè ta ilineka, mikle ta ie' anerö bö' a, mikle ta di' a. ¹⁶ Kam be' dö eta ye' wā idebitü be' ttökatapa a erë ie'pa kë a ibuarne.

¹⁷ Jesús tö iché:

—A pë' kë erblöta' Skëköl mik, a' kë éna ká ane. ¿Mik ye' sermirö a' ta? ¿Kos ye' tö a' dalë'ttsemirö? Kabëla ñe' tsübitü ña.

¹⁸ Eta ie' tö aknama uñé ta itrë'wëshkar duladula a. E' wösha ta duladula buanene buaë.

¹⁹ E' ukuöki ta ittökatapa tté ie' ta bánet. Ie'pa ie' a ichaké:

—¿Í kueki sa' kë a aknama e' trëneshtar?

²⁰ Ie' iché ie'pa a:

—A' kë erblöku' Skëköl mik mokië e' kueki. Moki ye' tö a' a ichè tö a' erblöpa Skëköl mik tsir mostaza wö dör tsirla ekkë, e' ta a' tö ichëmi kabata wī a: 'Be' e' sköttsa yúshka bánet', ta imiraa bánet. A' erblöke

mokì Skèköl mik, e'ma kë ì dör darërë a' a wè. ²¹*

*Jesús skà e' biyö ché tö itterawä
(Marcos 9.30-32; Lucas 9.43-45)*

²² Mik Jesús ena ittökatapa ñi dapa'wé Galilea, eta ie' tö ie'pa a ichè:

—Ye' dör S'ditsö Alà, e' wömerdattsa pè' ulà a, ²³ ta ye' tterawarakitö, erë e' kì ká de mañat ta ye' shkerdakane.

Ttè e' tö ie' ttökatapa eriauwé taië.

Inuköl shteke Skèköl wé kanéwoie ese patuë Jesús tö

²⁴ Mik Jesús ena ittökatapa de Cafarnaúm, eta pè' tö inuköl shteke Skèköl wé kanéwoie e'pa de Pedro ska' ta ie' a ichaké:

—¿Be' wöbla'ukwak tö inuköl patuëkesö Skèköl wé kanéwoie e' patuëta'?

²⁵ Pedro tö ie' iüté:

—Tö, ipatuëta'.

E' ukuökì ta mik Pedro de weshke, eta Jesús ttè ie' ta kewe ta ichéitö ie' a:

—A Simón, ¿ima be' ibikeitsè? ¿Yi ña'weke ká wökirpa tö, iká wakpa ekka ö pè' kuä'kì?

²⁶ Pedro tö iüté:

—Pè' kuä'kì.

Jesús tö iché:

—E' yène, e' kuekì ila'r kë kawöta ipatauk.

²⁷ Erë ipataüsö as ie'pa kë ulurka se' kì. E' kuekì be' yú batsöri kkömik eta biklö' uyömi di' a. Eta nima tsá kli'wé be' tö e' kkö shuppö, ee be' tö inuköl kueraë et. E' tsúmi ie'pa patuëie, e' dör wè' se' böi nuì patuëie.

18

*Yi dör ibua'ie Skèköl wöä
(Marcos 9.33-37; Lucas 9.46-48)*

¹ E' kéwö ska' ta Jesús ttökatapa de ie' ska' ta ie' a ichakérakitö:

—Ì blúie Skèköl tso' e' shua ¿yi dör ibua'ie imalepa tsata?

² Jesús tö alala kié eköl duéser ie'pa shushaë ³ ta ichéitö ie'pa a:

—Mokì ye' tö a' a ichè tö a' kë er mane'ù as a' dö wes alala i' es, e' ta a' kë döpawa ì blúie Skèköl tso' e' a. ⁴ Yi er mane'wé ta ie' e' wöéwa wes alala i' es, ese döraë ibua'ie ì

blúie Skèköl tso' e' a. ⁵ Yi tö alala i'se kiéwa ye' ttö wa, ese tö ye' wák kiéwa.

A' tso' wösh wa ì tö s'ké ì sulu wamblök ese yöki

(Marcos 9.42-48; Lucas 17.1-2)

⁶ “Yi tö ikkëpala erblöke ye' mik, esepa eköl ké ì sulu wamblök, esepa weirdaë taië shute tköka ak wawoie muéwa ikuli' a batrèemi dayë a e' tsata. ⁷ Ýi tso' taië s'erkiöwoie ì sulu wamblök, e' kuekì wéstela ina ká i' wakpa ta. Kekraë ì sulu tso' s'erkiöuk, erë yi tö s'ké ì sulu wamblök, wéstela ina esepa ta.

⁸ “A' ulà ö a' klö tö a' ké ì sulu wamblök e' ta itöo uyömi bánet. A' döwa sene micho a ulà etkë ö klö etkë, e' dör buaë. E' skéie a' uyèwa bö' ñar michoë e' a ulà bötkë ena klö bötkë e' dör suluë. ⁹ Ñies s'wöbla tö s'ké ì sulu wamblök, e' ta iyöttsa uyömi bánet. A' döwa sene micho a wöbla ek ë wa, e' dör buaë. E' skéie a' uyèwa bö' ñar michoë e' a wöbla böké, e' dör suluë.

*Obeja chowa e' paké
(Lucas 15.3-7)*

¹⁰⁻¹¹ “A' e' kkö'nú, ikkëpala kë watarttsa. Ye' tö a' a ichè tö Skèköl biyöchökwakpa tso' ie'pa kkö'nuk e'pa tso' kekraë ye' Yé tso' ká jai a e' wörkì ie'pa tté chök.

¹² “¿Ima a' tö ibikeitsè? Wëm eköl wa obeja tso' döka cien ta e' etö chowa, e' ta ¿ì wèmi ie' tö? Obeja döka dabom suliyök kì sulitu (99) e' meraat ie' tö kañika ta imía obeja chowa e' yulök. ¹³ Mokì ye' tö a' a ichè tö mik ie' tö ikué, eta ie' ttsè'nene buaë tköka imalepa kë ché'wa e' tö ie' ttsè'wè e' tsata. ¹⁴ Es Skèköl dör a' Yé tso' ká jai a, e' kë kì ikiane tö ikkëpala chöwa ekla wè'ia.

*Wes se' ké er buanukne ñi kì
(Lucas 17.3)*

¹⁵ “A' yami wele tö ì sulu wamblé a' kì, e' ta a' yú ie' ska' ta ì sulu wambléitö e' chö ie' a, e' shulö a' böi ë tö. Ie' tö a' ttö iüté, e' ta a' er buanene ñi kì. ¹⁶ Erë ie' kë wa a' ttö iüténe, e' ta a' yamipa tsúmi eköl ö böi, tté kì a' tö ie' kkatè e' ttekölle as ior wes itso' kitule es. E' tö ichè, “Ttè kos shulekesö eta ittekölpa kiane böi ö mañal ichoie tö mokì idir ö au.” ¹⁷ Erë kë ie' wa e'pa ttö ttsène,

* **17:21** Yëkkuö këchke wele tö versículo 21 kì kuötkéka. E' tö iché i' es: Erë aknama ese yëmittsa ikië S'yé a ena batsè e' ë wa.

e' ta ichõ ye' icha erule e' kukua. Ñies kë iwā ie'pa ttõ iutène, e' ta isaú wes pè' kë tō Skèköl dalòiè es ö wes inuköl shtökwa kpa Roma wõkirpa a e'pa suè es.

18 “Mokì ye' tō a' a' ichè tō ì cheke a' tō tō e' dör suluè ká i' a, ese cheraè Skèköl tō tō e' dör suluè. Ñies ì cheke a' tō tō e' dör buaè ká i' a, ese cheraè Skèköl tō tō e' dör buaè.

19-20 “Ye' tō ì skà chekene a' a: Wé a' bõl ö mañal ñi dapa'wé ye' ttõ wa, e' ye' tso' a' ta. E' kueki a' bõl er méwā ñikkèè ká i' a ilè kiök ye' Yé tso' ká jai a e' a, e' ta imeraèitō a' a.”

21 Eta Pedro dewā Jesús ska' ta ichakèitō:

—A Skèkèpa, ¿bitökicha ye' yami tō ì sulu wamblé ye' kì, e' olo'yèmiyö iki? ¿Mokì dõ kul ekkè?

22 Ie' iuté:

—Kè ye' tō be' a' ichè kul è. Ye' ichè tō be' kawõtā inuì olo'yök iki kekraè bitökicha ekkè*

Blu' er buaè ché ikanè méso eköl a

23 “Ì chéyö a' a e' wà pakekeyö ttè i' wa. Ì blúie Skèköl tso' e' dör wes blu' eköl éna nuì shulak ikanè mésopa ta es. 24 Ie' tō ie'pa nuì shulémitke eta ikanè méso eköl debitu ie'pa wā ie' wörki, e' wā nuì tso' taiè shute† 25 Ie' kë a' nuì ekkè patörpa, e' kueki blu' tō ie' ena ilaköl ena ila'r ena ì kos tso' iwā e' watauktsā ké inuì ekkè patuöie. 26 Ikanè méso e' tkéwā kuchè kì blu' wörki ta ikköché taiè ie' a: ‘Be' we'ikèyö, ye' panú bère tsir, e' wa ye' tō be' patuèttsā seraā.’ 27 Blu' ie' sué er siarè wa, e' kueki ñarke kos e' olo'yéitō iki seraā ta iémine bère.

28 “Erè mik kanè méso e' mía, eta ie' tō kanè méso ièköl kué ña'weke ie' tō elkela è‡ Ta ikló'wéwaitō ikuli' a tuéwā darèrèè ta ichéitō ia: ‘jBe' ñarke ye' ulà a, e' pataúttsa ña!’ 29 Ta ièköl e' tkéwā kuchè kì ie' wörki ta ikköché taiè: ‘Be' we'ikèyö, ye' panú bère tsir, e' wa yö be' patuèttsā seraā.’ 30 Erè ie' kë wā ièköl kköchöke e' iutène. Ie' tō iwötökwa patké s'wötö wé a dõ mik inuì patuèttsaitō seraā eta. 31 Mik kanè mésopa malepa tō ittsé, eta e' tō ie'pa eriawé taiè. E' kueki ie'pa mía blu' ska' ta ichékā seraā.

32 Eta blu' tō kanè méso e' kiök patké ta

ichéitō ia: ‘jBe' dör pè' suluè! Ye' tō be' kì be' nuì taiè e' olo'ya' seraā be' kköyè' ye' a e' kueki. 33 ¿Ì kueki be' kë wā be' yami sune er siarè wa wes ye' be' su' es?’ 34 Eta blu' ulunekā taiè, e' tō ikanè méso wötökwa patké as iwe'ikö ie'pa tō siarè dõ mik inuì patonnettsā seraā eta. 35 Es ñies a' yami tō ì sulu wamblé a' kì e' nuì kë olo'yè a' tō iki er mokì wa, e' ta ye' Yé tso' ká jai a e' tō a' we'ikeraè siarè.”

19

Se' ñi öwa ese ché Jesús tō

(Mateo 5.31-32; Marcos 10.1-12; Lucas 16.18)

1 Mik Jesús tō ttè ekkè ché one, eta ie' e' yéttsā Galilea mía Judea ta itkattsa Jordán a wışet. 2 Taiè pè' dami ie' itöki e'pa shua wépa kirirke esepa kos bua'wéitō.

3 Eta fariseowakpa welepa de ie' ska' ta ie'pa tō ie' a' ichaké itsaioie:

—¿Wépa a' kawö ta' itayè owa iyi ulitane kueki?

4 Ie' tō ie'pa iuté:

—Ì tso' kitule Skèköl yèkkuö kì, ¿e' kë sune a' wā? E' tō ichè tō tsawe ta Skèköl tō se' yö' wëm ena alaköl. 5 Ie' tō iyè': ‘E' kueki wépa kë serpaia iyé ena imi e'pa dapömik, ta iserdawā alaköl ta. Ie'pa bõl serdaè ñita ta ie'pa mía wes wák eköl è es.’* Es ikiteat 6 e' kueki ie'pa kë ià bõl, ie'pa yöne wes wák eköl è es. E' kueki wépa batséwā Skèköl tō esepa kë batsökök yi tō.

7 Eta ie'pa tō ie' a' ichaké:

—E' dör es, e' ta ¿ì kueki Moisés tō iyè'at tō wëm tō itayè éwa, ese wák kawõtā ñi owa yèkkuö muk ia?

8 Ie' iuté:

—A' er darèrè, e' kueki Moisés tō kawö me' a' a' tayè ökwa, erè tsawe ta kë idör es. 9 Ye' tō a' a' ichè tō yi tō itayè éwa, kë dör itayè trèr kueki, ese tō alaköl skà tséwane, e' ta e' wa isenewabak kewe e' dalösewéwaitō.

10 Jesús ttökatapa tō iché ie' a:

—E' dör es e' ta bua' idir sa' a' tō kë sa' alaköl tsüwā.

11 Ie' tō ie'pa iuté:

* 18:22 kekraè bitökicha ekkè: Griegoie e' dör dabom kuryök dökā kuktökicha (70×7). † 18:24 nuì taiè shute: Ttè i' dör inuköl kiè talento e' mil dökā dabop. ‡ ñe ta' e' ské dör dólars dökā millón dökā dabom skeyök (50,000,000) ‡ 18:28 elkela è: Ttè i' dör inuköl kiè denario ese dökā cien. * 19:5 Génesis 2.24 saú.

—Ì ché a' tò e' kě dör sulitane a, e' dör wépa a imène esepa ě a. ¹²Wépa welepa dör kachir ie'pa wák dè'ka es e' kueki. Welepa skà yueke s'kapeyökwakpa tò kachirie. Iskà tso' esepa serke kachirie ì blúie Skéköl tso' e' kané kueki. Wépa sermi es, esepa senú es.

*Jesús tò ikié S'yě a ala'rla ki
(Marcos 10.13-16; Lucas 18.15-17)*

¹³Pè' wa ala'rla debitu Jesús ska' as ie' ulà mùka iki ena ikiö S'yě a iki. Erè ittökatapa tò pè' uñélor. ¹⁴Erè ie' tò iché:

—As ala'rla bitu ye' ska'. Wépa dör wes ie'pa es, esepa blúie Skéköl tso', e' kueki kě iwöklö'waria.

¹⁵Età ie' ulà méka ie'pa ki, e' ukuöki ta imía bānet.

*Inuköl blú eköl tò Jesús a ichaké
(Marcos 10.17-31; Lucas 18.18-30)*

¹⁶Wèm eköl debitu Jesús ska' ta ie' a ichaké:

—A S'wöbla'ukwak, ÷ì buaë wèmi ye' tò as sene michoë dö ye' ulà a?

¹⁷Ie' tò iüté:

—÷ì kueki be' tò ye' chaké ì dör buaë ese ki? Skéköl eköl ě dör buaë. Be' ki sene michoë kiane, e' ta ttè me'atbak ie' tò dalöiëno e' dalöiö.

¹⁸Ie' tò Jesús a ichaké:

—÷Ttè wéne?

Ie' iüté:

—'Kě a' kawö ta' s'ttökwa, kě a' kawö ta' s'senewabak e' dalöseukwa, kě a' kawö ta' akblök, kě a' kawö ta' s'kkatök kachè wa, ¹⁹a' yě ena a' mì dalöiö, ñies a' malepa dalëritsö wes a' wákpa e' dalër es.'

²⁰Duladula tò ie' a iché:

—Ttè e' kos dalöië'bitu ye' tò iaiaë. Età ÷ì skà kianeia?

²¹Ie' iüté:

—Be' éna ì buaë kos wak seraa, e' ta be' yú ta ì tso' be' wa, e' wataüttsa seraa ta iské múttsa s'siarëpa a. E' ukuöki ta be' shkö ye' ta ye' ttökataie. Es ta íyi buaë taië döraë be' ulà a ká jai a.

²²Duladula dör inuköl blú taië, e' kueki mik ie' tò e' ttsé età ie' erianeka taië ta imíatke.

²³Età Jesús tò iché ittökatapa a:

—Moki ye' tò a' a ichè tò inuköl blúpa a darërë idir dökwa ì blúie Skéköl tso' e' a. ²⁴Iskà chèneyö a' a tò inuköl blúpa a dökwa ì blúie Skéköl tso' e' a e' dör darërë tköka kameio tkömi datsi' yuo diké ese wökla a e' tsata.

²⁵Mik e' ttsé ie'pa tò, età ie'pa tkinewa taië ta ichéitörak:

—E' dör es e'ma ÷yi tsatkërmi?

²⁶Ie'pa webléitö ta ichéitö:

—E' kě onuk s'ditsö a wes, erè Skéköl a íyi ulitane ormi.

²⁷Età Pedro tò iché ia:

—Sa' tò íyi ulitane me'at ta sa' bite be' ta. ÷ì dömi sa' ulà a e' skéie?

²⁸Ie' tò ie'pa iüté:

—Moki ye' tò a' a ichè tò mik ká i' manerketkene buaë aishkuö ta, età ye' dör S'ditsö Alà e' döraë ká ulitane blúie olo ta' taië. Ñies a' dör ye' ttökatapa, e'pa e' tulöraser blu' kulé doka dabom eyök kí böt e' ki, Israel ditséwöpa doka dabom eyök kí böl e'pa wëttsuk. ²⁹Wépa kos tò iu ö iëpa ö ikutapa ö iyé ö imi ö ila'r ö iká ese méat ye' tté kueki, e' ta e'pa ulà a iské dörane taië shütëë, ñies aishkuö ta sene michoë döraë ie'pa ulà a. ³⁰Erè ÷ñe ta se' taië tso' kewe esepa döraë bataie ena se' tso' bataie ÷ñe ta esepa döraë keweie.

20

Kanè mésopa patuë e' tté

¹“Ì blúie Skéköl tso' e' ta itköke wes itka wèm eköl ta es. E' mía bla'mi kanè mésopa yulök ie' uva tso' tkéule e' kanéuk. ²Ie' tò iché ie'pa a: ‘Ye' tò a' patuëke kos s'patorke ká etk ekké, e' dör denario etk.’ E' dör buaë ie'pa a ta ie' tò ie'pa patké kanëblök. ³Diwö de sulitu (9) età kanè wák míane kanè mésopa skà yulök età eë ie' tò isuë tò wépa tular ñala ska' kě ku' kanëblök. ⁴Ie' tò ie'pa a iché: ‘A' yú kanëblök ye' kanè a ta ye' tò a' patuëke kos s'patorke moki ekké.’ Età ie'pa mía kanëblök. ⁵Diwö de bata a ta ie' mía kanè mésopa skà yulök età ie' tò ie'pa patké kanëblök. Ñies tsáli diwö de mañat età ie' mía kanè mésopa skà yulök ta ie'pa patkéitö ñies kanëblök. ⁶Diwö dökette skel età ie' mía kanè mésopa skà yulök, eë ie' tò

† 19:19 Éxodo 20.12-16; Deuteronomio 5.16-20; Levítico 19.18

wëpa kué iëter kë ku' kanëblök. Ie' tö ie'pa a ichaké: '¿lök a' iëter ñië ie kë ku' kanëblök?'
 7 Ie'pa tö iiüté: 'Kë yi wä sa' a kanè mène.'
 Etä ie' tö ie'pa a iché: 'A yú kanëblök ye' a.'

8 "Mik ká tuine, etä kanè wák tö iché ikanè mésopa pataukwak a: 'Kanè mésopa kiö etä ie'pa pataú. Wëpa debitu bataie, e'pa pataúmi kewe, ta wëpa debitu kewe, e'pa pataú bataie.' 9 Etä kanè mésopa debitu kanëblök tsälj diwö skel, e'pa patone kewe. Ie'pa kos patone denario et et. 10 Mik kanè mésopa debitu kanëblök kewe, e'pa patorketke etä ie'pa tö ibikeitsé: 'Sa' patorke aishet sa' malepa tsata.' 11 Erë ie'pa kos patone denario et et ë. 12 E' tö ie'pa kabewéka ta iché kanè wák a: 'Wëpa ikképa debitu bataie kanëblé bërberla ë, e' skéie sa' kanëblé ñië, ña'wé diba tö, ñies shtrine taië. Etä ¿wes be' tö ie'pa patué kos be' tö sa' patué ekké?' 13 Erë kanè wák tö ikanè méso eköl iüté: 'A yami, ye' kë ku' i sulu wamblök be' ta. Se' ttè mé ñi a tö ye' be' patuëke denario etk. 14 E' kueki be' inuköl klö'ú ta be' yúshka. Wëm debitu kanëblök ibataie ese a ye' éna inuköl mak kos ye' tö be' a imé ekké etä ¿wes ide? 15 Ye' a kawö ta' i wak ye' éna ye' inuköl wa, ese woie. Ye' tö ilè kakmeke yile a, ¿e' tö be' ukyëwëke ye' ki?'

16 "Es s'tso' bataie esepa döraë keweie ena s'tso' keweie esepa döraë bataie."

Jesús e' biyö chéne tö ie' tterawa pé' tö (Marcos 10.32-34; Lucas 18.31-34)

17 Jesús ena ittökatapa dabom eyök ki böi (12), e'pa mirka Jerusalén ta ie' tö ie'pa kié bānet ta ichéitö ia:

18 —Se' mirka Jerusalén i', etä ee ye' dör S'ditsö Alà, e' merdattsa sacerdotepa wökirpa ena s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa ulà a. Ie'pa tö ye' kichateraë. 19 Ye' merattsarakitö pé' kë dör judiowak esepa ulà a. E'pa tö ye' wayueraë pperaë siarë ta ye' tterawarakitö wötëule krus mik. Erë e' ki ká de mañat, etä ye' shkerdakane.

Santiago ena Juan e'pa mi tö kawö kié Jesús a

(Marcos 10.35-45)

20 Santiago ena Juan dör Zebedeo ala'r e'pa mi de ie'pa ta Jesús ska' ta ie' tkéwa

kuchë ki iwörki ilè kioie ie' a. 21 Jesús tö ie' a ichaké:

—¿I kiane be' ki?

Ie' tö iiüté:

—Ye' tö be' a kawö kieke tö mik be' tkënekä s'blúie, etä ye' alà eköl tköwä be' ulà bua'kka, eköl be' ulà bakli'kka s'wëttsuk be' ta.

22 Ie' iiüté:

—I kieke a' tö e' kë wä jcher a' wä. ¿Ye' tka' wayarmi a' a? ¿A' e' ché weinuk wes ye' weirdaë es?

Ie'pa tö iiüté:

—Tö, sa' dirmi.

23 Ie' iché:

—Moki ye' tka' wayeraë a' tö, a' weirdaë wes ye' es. Erë e' tkökser ye' ulà bua'kka ö ye' ulà bakli'kka, e' kë kéwö menuk ye' a. E' tso'tke ye' Yé wä klöule yi a imekeitö esepa a.

24 Mik ttè e' ttséwä ittökatapa malepa döka dabom eyök (10) e'pa tö, etä ie'pa uluneka ie'pa böi ñe' ki. 25 Erë ie' tö ie'pa ulitane kié ta iché ia:

—A' wä ijcher tö pé' kë tö Skëköl dalöie, esepa wökirpa kos e' alökeka ie'pa ki kekraë, ñies iblúpa tö ie'pa patkeke kësik wa. 26 Erë a' kë kane e' wamblök es. E' skéie, a' isie e' yuak a' wökirie, ese kawöta e' wöökwa imalepa dikia diöshet ikanè mésoie. 27 Ñies a' isie e' yuak ibua'ie a' malepa tsata, ese kawöta e' muktsa imalepa a kanè mésoie. 28 Ye' dör S'ditsö Alà, e' kë dë'bitu as yi tö ye' kimù. Ye' dë'bitu ie'pa kimuk ena e' muktsa ttëwä pé' tso' taië e' nuì skéie. E' kueki a' kawöta e' wöökwa a' malepa kanè mésoie.

Wëpa böi wöbla kë wawër e'pa bua'wé Jesús tö

(Marcos 10.46-52; Lucas 18.35-43)

29 Jesús ena ittökatapa e' yéttsa Jericó, e'pa itöki pé' mirwa taië. 30 Etä wëpa böi wöbla kë wawër, e'pa tulur ñalä ska'. Mik ie'pa tö ittés tö Jesús dami, etä ie'pa tö iché aneule:

—¡A këképa, s'blú David bak e' aleri, sa' saú er siarë wa!

31 Pé' tö wëpa e' uñeke as ie'pa siwä'blöwä, erë ie'pa ki anekä taië:

—A këképa, David aleri, sa' saú er siarë wa

32 Jesús e' duéser ta wëpa wöbla kë wawër e'pa kiéitö ta ie'pa a ichakéitö:

—¿Ì kiane a' k̄i?

³³ Ie'pa iūté:

—A k̄ek̄epa, sa' wöbla bua'ú.

³⁴ Ie' tö ie'pa sué er siarë wa ta ie'pa wöbla kéitö. E' wö shà ta ie'pa wöbla buanene ta imíyal ie' ta.

21

Jesús demi Jerusalén

(*Marcos 11.1-11; Lucas 19.28-40; Juan 12.12-19*)

¹ Mik Jesús ena ittökatapa demi tsinet Jerusalén, ká kiè Betfagé tso' Olivo kébata a eē, etā ie' tö ittökatapa kié bōl ² ta ichéitō iarak:

—A' yú w̄i u wēne eruleē eē. Mik a' demi eē, etā bet ta a' tö burro alaki kueraē etō moulewā ena ilala dur io'mik. E' wōtsōō ta itsūbitū ña. ³ Yile tö a' a' ichaké, e' ta iūtō: 'Sk̄ek̄epa k̄i ikiane, e' wa ie' tö imène.'

⁴ Itka es aš i' yē'atbak Sk̄ek̄öl tteköl tö e' wà tkō es. Ie' tö iyē':

⁵ "Ichö Jerusalén wakpa a:

'Ye' ttō ttsō, a' blú datse a' ska' e' tk̄euleka burro k̄i.

Ie' dör pē' b̄erē k̄e e' ttsōta'ka.

Ie' datse burro alala k̄i, e' dör iyiwak tso' dalì oie ese.' "

Es Sk̄ek̄öl tteköl tö iyē'at.

⁶ Ittökatapa míyal ta iwérakitö wēs Jesús tö iché ie'pa a es. ⁷ Ie'pa wā burro alaki ena ilala bitetser Jesús a. Ie'pa tö ipaio k̄ikke méka burro alala k̄i ta Jesús e' tk̄eka iki. ⁸ Pē' tso' taiē e'pa tö ipaio k̄ikke shuélor ñala k̄i, ñies welepa tö kal kō télor shuélor ñala k̄i Jesús ñalé tsoie. ⁹ Pē' mirwā keweie Jesús yöki ñies itöki, e'pa ulitane arke taiē:

—¡Ie' i' dör se' blú bak David e' aleri, e' k̄ik̄ok̄asö! Ayēcha buaē ie' datse Sk̄ek̄öl ttō wa. ¡Sk̄ek̄öl tso' ká jai a e' k̄ik̄ok̄asö!†

¹⁰ Mik ie' dewā Jerusalén, etā e' wakpa aláneka taiē ta ichaké:

—¿Yi dör ie'?

¹¹ Pē' datse taiē ie' ta, e'pa tö iūté:

—E' dör Jesús. Ie' dör Sk̄ek̄öl tteköl datse Nazaret aṭe Galilea e'.

Jesús tö Sk̄ek̄öl wé batse'wé

(*Marcos 11.15-19; Lucas 19.45-48; Juan 2.13-22*)

¹² Etā Jesús dewā Sk̄ek̄öl wé a. Etā wépa tso' eē iyi taük ena iyi wataük e'pa kōs trē'wéyal ie' tö. Inuköl mane'uk† wakpa mesa trélurkaitö. Ñies nuböl wataükwakpa kula' trélurkaitö. ¹³ Ie' iché ie'pa a:

—Sk̄ek̄öl tö iyē'at iyēkkuö k̄i: 'Ye' u kirdaē tto ye' ta wé', § erē a' tö iia'wéka akblo wéie.

¹⁴ Etā s'wöbla k̄e wawër ena k̄e s'shko bua' esepa debitū Jesús ska' Sk̄ek̄öl wé a ta ie' tö ie'pa bua'wé. ¹⁵ Ala'rla tso' eē e'pa tö iché aneule: '¡S'blú bak David, e' aleri k̄ik̄ok̄asö!' Mik sacerdotepa wökirpa ena s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa tö i' wé Jesús tö e' sué, ena ima ala'rla tö ie' ché e' ttsé, etā ie'pa uluneka taiē ¹⁶ ta ichéitörak Jesús a:

—Ì chök ala'rla tso', ¿e' ttsé be' tö?

Ie' tö ie'pa iūté:

—Tö, e' ttséyo. Erē ima e' ché Sk̄ek̄öl yēkkuö tö, wēsua e' k̄e suule a' wā. E' tö iché: 'A Sk̄ek̄öl, ala'rla ena bēbēpala tsu'yōkeia, esepa kēbö e' k̄ik̄ok̄ka.*'

¹⁷ Etā ie' tö ie'pa méat ta imía ká kiè Betania eē. Eē ie' kapére.

Higo klö siwéwā Jesús tö

(*Marcos 11.12-14,20-26*)

¹⁸ Bule es bla'mi ta Jesús michone Jerusalén ta ie' mirwā ñala wa ta ie' dué bli wā. ¹⁹ Ie' tö higuera klö ter elka sué ta imía iwö yulök katè. Erē k̄e iwö ta', ikö è arwā taiē. E' kuēki ie' tö iché kal e' a:

—¡K̄e be' wörpaia yēs!

E' wōsha ta higuera klö sinewami. ²⁰ Mik e' sué ittökatapa tö, etā e' tö ie'pa tkiwéwā taiē, e' kuēki ie'pa tö ie' a ichaké:

—¿Wēs higuera klö sinewā bet?

²¹ Ie' tö ie'pa iūté:

—Mok̄i ye' tö a' a' iché tö a' erblé Sk̄ek̄öl mik mok̄i, k̄e ibikeitsule bötböt, e' ta i' wé ye' tö, e' ormi a' a' ñies. E' k̄iie ta a' tö ichèmi kabata w̄i a: 'Be' e' skōttsa iē anúwa dayē a', e' ta es iwà tkōraē. ²² A' erblé Sk̄ek̄öl mik mok̄i, e' ta i' kōs kié a' tö ie' a e' wà dōraē a' ulà a.

* **21:5** Zacarías 9.9 † **21:9** Salmo 118.26 ‡ **21:12** inuköl mane'uk: Judiowak a inuköl tso' wakanewè Sk̄ek̄öl wé è a, e' tuēkene ie'pa tö inuköl èse wa. § **21:13** Isaías 56.7 * **21:16** Salmo 8.3

¿Yi tō kawō mé Jesús a?

(Marcos 11.27-33; Lucas 20.1-8)

²³ E' ukuōki tā Jesús dewa Skëköl wé a, ee ie' tso' s'wöbla'uk. Eta sacerdotepa wökirpa ena judiowak kueblupa de ie' ska' tā ichaké ia:

—¿Yi ttō wa be' tō iyi ikkë weke? ¿Yi tō e' kēwō mé be' a?

²⁴ Ie' iüté:

—Ñies ye' tō a' a ilè chakeke, e' iüté a' tō, e' ta ye' tō a' a icheke tō yi tō ikéwō me' ye' a.

²⁵ ¿Yi tō Juan patkë' s'wöskuök? ¿Skëköl tso' ká jaì a e' ö s'ditsö?

Ie'pa ñi iütémi tā ichéraitö: “Se' tō ichèmi tō Skëköl tō kawō mé Juan a, e' tā ie' tō se' iütémi: ‘Eta ¿i kueki a' kē wā ie' ttè klöone?’

²⁶ Pë' ulitane tō iklö'wé tō Juan dör Skëköl tteköl. Se' suane ie'pa yöki, e' kueki kē se' a iyënuke tō Juan a kawō me' s'ditsö tō.” ²⁷ E' kueki ie'pa tō iüté:

—Kë sa' wā ijcher.

Ie' tō ie'pa a iché:

—Es ñies ye' kē tō a' a ichepa tō yi tō ye' a kawō mé iyi ikkë woie.

Ala'r böl e' tté

²⁸ Jesús tō ie'pa a iché:

—Ttè kleekeyö a' a e' ttsö a' tō. Wëm eköl alà dör böl wëpa, e' debitu ilà eköl ska' kewe tā ichéitö ia: ‘A alà, be' yú kanëblök ñ'ñe ye' uva tso' tkëule e' a.’ ²⁹ Ilà tō iüté: ‘Kë ye' mène.’ Erë e' ukuōki tā ie' tō ibikeitséne kua'ki tā imía. ³⁰ E' ukuōki tā iyë mía ilà iëköl ska' tā ichéitö ia: ‘Be' yú kanëblök ye' uva tso' tkëule e' a.’ Ilà iüté: ‘Èkëkë ye' mi'ke.’ Erë ie' kē mène.

Eta Jesús tō ie'pa a ichaké:

³¹⁻³² —¿Ima a' tō ibikeitsè? Ala'r böl, ¿e' wéne tō iyë ttö iüté?

Ie'pa tō ie' iüté:

—Wéne a' ichéitö kewe e'.

Ie' iché ie'pa a:

—Juan S'wöskuökwaq dë'bitu sene yësyësë ñalé kkachök a' a, erë a' kē wā ie' ttè klöone. Erë inuköl shtökwakpa Roma wökirpa a' ena alakölpā sulusipa, esepa tō ie' ttè klö'wé. E' sué a' tō erë kē a' er maneone ie' ttè klö'woie. E' kueki mokí ye' tō a' a iché tō ie'pa esepa dörawa a' skéie ñ blúie Skëköl tso' e' a.

Uva kanéukwakpa sulusipa e' tté

(Marcos 12.1-12; Lucas 20.9-19)

³³ Iskà kleekeyö a' a, e' ttsö. Kanè wák eköl tō uva kuatké taië tā ikköiéwaitö buaë, kauk biéitö uva diö tuoie. Ñies úla yuéitö kakkeë uva kkö'noie. E' ukuōki tā ie' tō ipeitéat wëpa wëlepa a' as ie'pa tō ipataù ie' a iwörke e' kak wa. E' ukuōki tā ie' mía ká bánet. ³⁴ Mik uvawö aline tso'tke wë'iaë shtë, eta ie' tō ikanè mésopa wëlepa patkëmi ie' icha tsuk. ³⁵ Erë kanéukwakpa tō ikanè mésopa klö'wëwā, eköl ppéraitö siarë, eköl ttéwarakitö, eköl shka'wérakitö taië ak wa. ³⁶ Eta kanè wák tō ikanè mésopa skà patkëmine tköka kuaë ipatkë'itö e' tsata. Erë kanéukwakpa tō iwamblé ie'pa tā wës ie'pa tō iwamblé' wëpa dë'rö kuaë e'pa tā es.

³⁷ “Bata ekkë tā ie' tō iwák alà patkëmi tā ie' ibikeitsé: ‘Ye' alà idir, e' kueki ie'pa tō idalöieraë.’ ³⁸ Erë mik ie'pa tō ilà sué, eta ie'pa iché ñi a: ‘Ie' wì dör ká i' wak alà, ká i' atdaë ie' ulà a. Ittöwasö eta es se' ulà a ká i' atdaë.’ ³⁹ E' kueki ie'pa tō iklö'wëwā yëttsa bánet tā ittéwarakitö.”

⁴⁰ Eta Jesús tō iché:

—Ye' tō a' a ichaké: ¿Ima a' tō ibikeitsé? Mik kanè wák dene eta ¿i wëraë ie' tō kanéukwakpa e'pa tā?

⁴¹ Ie'pa tō iüté:

—Ie' tō pë' sulusipa e'pa tteralur er sulu wa tā uva kané meraneitö kanéukwakpa kua'kipa tō ipatuëraë buaë mik ikéwö döke bit ekkë esepa a.

⁴² Eta ie' tō iché ie'pa a:

—Ye' tté tso' kitule Skëköl yëkkuö ki, ¿e' kē sune a' wā? E' tō iché:

‘Ák watë'ttsa u yuökwakpa tō

e' yönene ak bua'buaië.

E' kaneö' Skëköl tō,

tā e' tō s'ttsë'weke buaë, s'tkinewā iwe-blök.†

Es Skëköl yëkkuö tō iyë'at.

⁴³ E' kueki yö iché a' a tō ñ blúie Skëköl tso' e' kané mène a' a, erë e' yerattsaitö a' ulà a tā imeraëitö pë' kua'kipa tō iwakanewëraë buaë esepa a. ⁴⁴ Es yi klastkëne ak e' mik ese parolordaë ena yi ki ak e' anekā ese yal-itdawa idikia. ⁴⁵ Mik sacerdotepa wökirpa ena fariseowakpa tō ñ kleé Jesús tō ñe' ttsé,

† 21:42 Salmo 118.22-23

eta ie'pa tö isuéwä tö ie' tso' ie'pa chök. ⁴⁶E' kueki ie'pa éna ie' klö'wakwä ee. Erë pë' tö iklö'wé tö ie' dör Skököl tteköl, e' kueki ie'pa suane pë' yöki tä kë ie'pa wä iklönewä.

22

Blu' alà ulabatske e' tté (Lucas 14.15-24)

¹ Eta Jesús tö tté skà kleé ie'pa a i' es:
² “Ì blúie Skököl tso' e' tä itköke wës itka blu' eköl tä es. E' tö ilà ulabatske e' kéwö tkö'weke. ³ Ie' tö ikanè mésopa patké wépa kiule kos e'pa a ichök: ‘Blu' alà ulabatske e' diwö de, a' shkó ikéwö tkö'uk.’ Erë ie'pa kë shkak. ⁴ E' ukuöki tä blu' tö ikanè mésopa kuä'ki skà patkémí e'pa a ichéitö: ‘Ichö wépa kiule kos a tö ye' iýiwak bua'buäe e' duotke alinetke, katè ë kianeia. E' kueki a' shkó ye' alà ulabatske e' kéwö tkö'uk.’ Eta ie'pa míyal e' chök wépa kiule e'pa a. ⁵ Erë wépa kiule kos e'pa kë wä blu' ttö iüténe. Ie'pa eköl míä ikanè ki, eköl míä ýi watauk ⁶ tä imalepa tö blu' kanè mésopa klö'wéwä tä iwe'ikérakitö siarë, ñies welepa ttéwarakitö. ⁷ Eta blu' uluneka taië ie'pa ki tä ie' tö iché iñippökwakpa a: ‘A' yú ie'pa kos ttökulur, ñies ie'pa u kos ña'úwa.’ ⁸ E' ukuöki tä ie' tö iché ikanè mésopa a: ‘Ýi ulitane tso'tke ye' alà ulabatske e' kéwö tkö'woie, erë wépa kiule e'pa dör pë' suluë, e' kueki ye' kë tö kawö mepa ie'pa a ye' alà ulabatske e' kéwö tkö'uk. ⁹ E' kueki a' yú bet ñala kibi kos ese ki tä pë' kos sué a' tö e'pa a ishkeñú kawö tkö'uk ye' tä.’ ¹⁰ Eta ikanè mésopa míyal ñala kos ki tä pë' kos kué ie'pa tö, pë' buäe ena pë' suluë, esepa dapa'wéka wé ie'pa tso' ikéwö tkö'uk e' wé a. Es iwé wä iëne taië.

¹¹ “Erë mik blu' de wépa dapane e'pa sauk, eta wëm eköl suéitö kë e' paiëule wës ikawötä e' paiök ulabatsé kéwö tkö'wo es. ¹² E' kueki blu' tö ie' a iché: ‘A yami, ¿wes be' dewä? Be' kë e' paiëule ulabatsé kéwö tkö'wo ese datsi' wa.’ Erë wëm e' kë wä blu' iüténe yës. ¹³ Eta blu' tö iché ichkö watiökwakpa a: ‘Wëm i' ulà ena iklö moúwä a' tö tä iuyöttsa bánet stui ké a, ee ie' iuraë siarë, ikà blardaë iweir taië e' kueki.’ ¹⁴ Ttè e' pakéyo a' a e' wä dör i' es. S'tso' taië

kiule as Skököl klö'urakitö iblúie, erë wépa shukitbakitö esepa kë dör taië.”

S'wökirpa patauk, e' tté (Marcos 12.13-17; Lucas 20.20-26)

¹⁵ E' ukuöki tä fariseowakpa míyal tä ittérak ñita: “ilè chakösö Jesús a as ie' tö ilè sulu chö ikkatoie.” ¹⁶ E' kueki ie'pa tö iklépa welepa ena Herodes klépa welepa patkémí ie' a ichakök. Ie'pa tö ie' a iché:

—A s'wöbla'ukwak, sa' wä ijcher tö kekraë be' ttö mokië. Be' tö sulitane sueke ñikkëë. Ima pë' tö be' cheke e' kë ki be' tkine. E' kueki be' tö s'wöbla'weke yësyësë Skököl ñalé tté wa. ¹⁷ E' kueki ichö sa' a, ¿ima be' tö ibikeitsè? Roma wökir kibi patuësö ¿e' dör buäe ö kë idör buäe?

¹⁸ Ie' tö isuéwä tö ie'pa tso' ie' chakök er sulu wa, e' kueki ie' iüté i' es:

—A' e' ö suluë, ¿ì kueki a' tso' ye' ma'uk tsaië? ¹⁹ Inuköl tso' a' wä Roma wökir patuöie, e' kkachö ye' a et.

Tä ie'pa wä inuköl wöshki ese debitüia et.

²⁰ Eta ie' tö ie'pa a ichaké:

—¿Yi diököl ena yi kiè me'rka iki?

²¹ Ie'pa iüté:

—Roma wökir kibi.

Eta ie' tö ie'pa a iché:

—E'ma kos Roma wökir kibi icha, ese mú ie' a, tä kos Skököl icha ese mú ie' a.

²² Mik ie'pa tö e' ttsé, eta ie'pa tkinewä. Ie'pa tö iméat tä imíyal.

¿S'duolur e' shkermikane ö au? (Marcos 12.18-27; Lucas 20.27-40)

²³ E' ë diwö wa, saduceowakpa welepa de Jesús ska'. E' wakpa tö iklö'wé tö s'duowä e'pa kë shkenukkane. Ie'pa tö ie' a ichaké:

²⁴ —A s'wöbla'ukwak, Moisés tö se' a iyé'at tö wëm blënewä kë alà ate, e' tä ie' ël kawötä ischö tsukwä as ilà köka iël blënewä, e' a.

²⁵ Etökicha sa' shuä wépa bak döka kul ñi ëlpa. Ikibi alaköl tséwä, erë iblënewä kë alà ate. E' ukuöki tä ie' itöki iël tö ischö tséwä,

²⁶ erë ñies e' blënewä kë alà ate. Es itka iël skà tä ñies imalepa kos e'pa tä. Ie'pa kul blërulune kë alà ate yës. ²⁷ Bata ekké tä ñies ilaköl blënewä. ²⁸ Wépa kul e'pa bak alaköl eköl ë tä. Mik s'duowä e'pa shkenekane, eta ¿wéne dömi ie' wëm chökíe?

²⁹ Ie' tö ie'pa iüté:

—A' kě wa Skėköl yėkküö suule, ñies ie' diché kě jcher a' wā, e' kuėkī a' wōā ká chowa. ³⁰ Mik s'duolur e'pa shkenekane, etā wēpa ena alakōlpa kě serpawaiā ñita. E'pa míyal wēs Skėköl biyōchōkwakpa tso' ká jai a kě sarta'wā ñita es. ³¹ ¿A' kī kiane jcheno tō moki s'duowa e'pa shkerdakane? Í yě' Skėköl tō a' a iyėkküö kī ¿e' kě aritsule a' wā? Ie' tō iyě' Moisés a: ³² 'Ye' dör Abraham, Isaac ena Jacob, e'pa Kėköl.* Ie' kě dör s'duowa e'pa Kėköl. ¡Ie' dör s'ttsė'ka e'pa Kėköl! E' kuėkī se' wā ijcher tō s'duowa e'pa shkerdakane.

³³ Mik pė' tō ttē wa Jesús tō s'wōbla'wēke ñe' ttsé, etā ie'pa tkirulune.

*¿Skėköl ttē dalōiēno e' isie dör ikibiie?
(Marcos 12.28-34)*

³⁴ Mik fariseowakpa wā ijchenewā tō Jesús tō saduceowakpa siwā'blōwēwā ttē moki wa, ³⁵ etā ie'pa eköl dör s'wōbla'ukwak ttē dalōiēno wa, e' tō ie' a ilē chaké itsaioie:

³⁶ —A S'wōbla'ukwak, Skėköl ttē dalōiēno ¿e' wēne dör ibua'ie imalepa tsata?

³⁷ Ie' iüté:

—'Kėkė dör a' Kėköl, e' dalėritsō a' er kos wa, a' wák kos wa ena a' erbikė kos wa.' ³⁸ Ttē e' dör ibua'ie ttē dalōiēno malepa kos tsata. ³⁹ Erė e' itōkī ttē skà tso', e' dör wēs iēt ñe' es, e' tō ichė: 'A' malepa dalėritsō wēs a' wákpa e' dalėr es.' ⁴⁰ Ttē dalōiēno kos kitbak Moisés tō ena Skėköl ttekōlpa tō yėkküö kī, e' wōiēnewā ttē böt ñe' ě a.

¿Wé pairine'bitū idi' wa s'blúie e' dör yi aleri?

(Marcos 12.35-37; Lucas 20.41-44)

⁴¹ Fariseowakpa daparkeia, ⁴² e' dalewa Jesús tō ie'pa a ichaké:

—¿Ima a' tō wé pairine'bitū idi' wa s'blúie e' chė, tō yi aleri idir?

Ie'pa ie' iüté:

—E' dör s'blú bak kiė David e' aleri.

⁴³ Etā ie' ichė ie'pa a:

—E' dör es, e' tā ¿wēs David tō iki' ie' Kėköl? David tō iyě' Skėköl Wiköl wa i' es:

⁴⁴ 'Skėköl tō ichė ye' Kėköl a:

Be' e' tkōser ye' ulà bua'kka dalōiēno tajė,

dō mik ye' tō be' bolōkpa mērō be' klō dikia etā.'†

⁴⁵ Ie' dör David aleri, e' tā ¿wēs e' kiėmi David tō ie' Kėköl?

⁴⁶ Kě yi a ie' iütėneia yēs. E' ukuōkī tā kě yi kėsik dē'kaiā ie' a i skà chakök.

23

Fariseowakpa ena s'wōbla'uk ttē dalōiēno wa wakpa kkaté Jesús tō

(Marcos 12.38-40; Lucas 11.37-54; 20.45-47)

¹ E' ukuōkī tā Jesús tō ichė ittōkatapa a ena s'tso' tajė e' kukua: ² S'wōbla'uk ttē dalōiēno wa wakpa ena fariseowakpa a kawō mēne ttē dalōiēno me'atbak Moisés tō e' wā pakök se' a. ³ E' kuėkī i kos dalōiök a' kė ie'pa tō e' dalōiō. Erė i dalōiök ie'pa tō a' kė ese kě dalōieta' ie'pa wákpa tō. E' kuėkī kě ie'pa wakōwar a' tō. ⁴ Ie'pa tō ttē dalōiēno tajė darėrėē ese meke s'malepa a wā dalōiė. E' dör wēs dali ekkeē iė s'kī es, erė ie'pa kě tō iketa'wā iulatska ě wa s'kimoie. ⁵ Í kos wēke ie'pa tō e' dör s'ditsō ě wō wa e' oie tō ie'pa dör pė' buaė. Skėköl ttē wēle kitule datsi'tak kī, ese muėke ie'pa tō iwōtsā kī ena iulā kī e' kitkoie. Ñies ie'pa wōbatsō idatsi' kitkōk datsi'tak batsibatsi chalala buaala ese wa. ⁶ Wé ie'pa kawō tkō'uke ñies ñi dapa'wō wé a ese ska' kula' tso' skėkėpa dalōiėrtā' tajė esepa a, ese kī ie'pa wōbatsō e' tkōkser. ⁷ Ñies ie'pa kī ikiar tō pė' tō ie'pa shke'wē wēs kėkėpa dalōiėrtā' tajė ese shke'wē es wé pė' tso' tajė e'pa wōwa. Ie'pa wōbatsō tō pė' tō ie'pa kiė 's'wōbla'ukwak'.

⁸ "Erė a' ulitane dör ñies ě, e' kuėkī kě a' ñi kiök 's'wōbla'ukwak.' A' wōbla'ukwak e' dör eköl ěme e' kuėkī kě a' ñi kiök es. ⁹ Ñies a' ulitane yě dör eköl ěme, e' dör Skėköl tso' ká jai a e'. E' kuėkī kě yi kiar ká i' a 'S'yė.' ¹⁰ Ñies a' wōkir dör eköl ěme, e' dör wé pairine'bitū idi' wa s'blúie e'. E' kuėkī kě a' ñi kiök 's'wōkir.' ¹¹⁻¹² Yi e' ttsėkā tajė, esepa wōardawa; erė yi e' wōėwa diōshėt, esepa kīkardakā. E' kuėkī wé dör ibua'ie a' shua ese kawōtā e' wōōkwa kanė mésoie imalepa kīmuk.

* **22:32** Ye' dör Abraham, Isaac ena Jacob, e'pa Kėköl: Mik ttē e' chė Skėköl tō Moisés a, etā Abraham, Isaac ena Jacob e'pa blėrulunebak ká iaiāė. Wēs ie' tō ichė, e' wā kiane chė tō ie'pa tso' ttsė'ka Skėköl tā. Éxodo 3.6 saú. † **22:44** Salmo 110.1

13-14 “ǰA s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa, a fariseowakpa, wëstela ina a' ta! ǰA' e' ö suluë! İ blúie Skëköl tso' e' wëkkö wötekewa a' tö s'malepa yöki as kë ie'pa döwa. A' kë mi'wa, ñies wépa shkakwa esepa wöklö'weke a' tö.

15 “ǰA s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa, a fariseowakpa, wëstela ina a' ta! ǰA' e' ö suluë! A' shköke ká kos ekkë ki s'yulök as ie' yuö a' ttökataie. Mik a' ikué, eta iyué a' tö i sulu wamblökwak taië tköka a' wákpa tsata. Es ie' weirdaë siarë bö' ké a wes a' es.

16 “ǰA' dör wes sulaiökwakpa wöbla kë wawër es! ǰWëstela ina a' ta! A' icheke: ‘Yi tö ttè mé Skëköl wé wa, ese kë kawöta iütök kröröë. Erë yi tö ttè mé orochka tso' wötëule Skëköl wé mik e' wa, e' ta e' wà kawöta iütè.’ 17 ǰA' kë er ta! ǰA' dör wes s'wöbla kë wawër es! ǰİ dör ibua'ie, orochka tso' Skëköl wé mik e' ö Skëköl wé tö orochka batse'wé e'? 18 Ñies a' tö icheke: ‘Yi tö ttè mé ka' tso' iyi moka Skëköl a e' wa, e' ta ese kë kawöta iütök kröröë. Erë yi tö ttè mé iyi me'rka ka' ñe' ki e' wa, e' ta e' wà kawöta iütè.’ 19 ǰA' dör wes s'wöbla kë wawër es! ǰİ dör ibua'ie, iyi me'rka ka' ñe' ki e' ö ka' tö ibatse'wé e'? 20 Yi tö ttè mé ka' ñe' wa, ese kë ku' ttè muk ka' ñe' è wa, ñies ie' tso' ttè muk kos i tso' iki e' wa. 21 Yi tö ttè mé Skëköl wé wa, ese kë ku' ttè muk Skëköl wé è wa. Ñies ie' tso' ttè muk Skëköl serke ee e' wa. 22 Yi tö ttè mé ká jai wa ese tso' ñies ttè muk Skëköl kulé wa. Ñies itso' ttè muk Skëköl wák tkër ikulé ki e' wa.

23 “ǰA s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa, a fariseowakpa, wëstela ina a' ta! ǰA' e' ö suluë! Käköla tso' iëno chkè a kiè menta ena anís ena comino ese kos tsá meke a' tö Skëköl a. E' dör buaë erë ttè dalöiëno e' bua'ie kë dalöië a' tö. E' dör sene yësyësë, ena ñi saü er siarë wa ena erblö Skëköl mik moki kë ilo'yeta'. Ñies e' kos dalöiök a' kawöta. 24 ǰA' dör wes sulaiökwakpa wöbla kë wawër es! E' dör wes a' tö schö'wak wöppée tá a, erë kameio maléwa a' tö wa'ne, kë ittse'ne a' wa.

25 “ǰA s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa, a fariseowakpa, wëstela ina a' ta! ǰA' e' ö suluë! A' dör wes a' tka' kos pa skueke a' tö ikikke è es. A' wër buaë erë a' er suluë. A' dör akblökwakpa. A' ki s'yamipa iyi kos

kianettsa a' è a. 26 ǰA fariseowakpa, a' dör wes s'wöbla kë wawër es! Tka' ttö skuöö kewe, es ñies ikikke pa sune.

27 “ǰA s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa, a fariseowakpa, wëstela ina a' ta! ǰA' e' ö suluë! A' dör wes pö pateule saruruë es. Ese wër buaë ikikke, erë ishüa s'nu diché tso' taië, e' dör ñá suluë. 28 A' dör wes pö ese es, a' e' ö tö a' dör pè' buaë yësyësë, erë a' er dör suluë. A' dör e' ökwakpa.

29 “ǰA s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa, a fariseowakpa, wëstela ina a' ta! ǰA' e' ö suluë! A' tö Skëköl ttekölpa bak ká iaiaë e'pa pö yekene pa'ali. Ñies i yué a' tö as s'ser yësyësë bak e'pa kë chöwa a' éna, ese kitkeke a' dör buaë. 30 E' dalewa a' icheke: ‘Sa' tköpa sa' yépa bak ká iaiaë e'pa kéwö ska' ta, e'ma kë sa' wa ie'pa sini'kune Skëköl ttekölpa ttökulur.’ 31 Mik e' cheke a' tö, eta a' e' chökekä tö a' dör wépa tö Skëköl ttekölpa kötulur, e'pa aleripa. 32 Wes a' mir e' wa iwënewa tö i sulu wamblë'mi a' yépa tö ese kǰ wambleraë a' tö dö ibataie.

33 “ǰA' dör suluë wes tkabë es, wes tkabë ichök es! ǰWes a' tkömişkar kë wömerpattsä weinuk bö' ké a? 34 Ittsö, ye' tö Skëköl ttekölpa ena s'pattökwakpa ena s'wöbla'ukwakpa ye' ttè wa, esepa patkeraë a' a. Erë a' tö ie'pa welepa tterawa, welepa skà wöterawa a' tö krus mik ttëwa, welepa skà pperaë siarë a' tö tsa'bata daloie wa a' ñi dapa'wo wé a. Ie'pa yuleraë a' tö iwe'ikeraë a' tö ká wa'ne. 35 E' kueki s'ser yësyësë kötulur a' yépa tö mik Abel kötwa Caín tö döka mik Zacarías dör Berequías alà e' kötwa a' yépa tö ka' tso' iyi moka Skëköl a e' ena ie' wé e' shusha, e' nuí kos kierane ie' tö a' a. 36 Moki ye' tö a' a ichè tö s'ser yësyësë kos kötulur a' yépa tö, e' nuí ki a' ena wépa dör wes a' es esepa weirdaë siarë.

Jesús eriane Jerusalén wakpa dalërmik (Lucas 13.34-35)

37 ǰA Jerusalén wakpa, Skëköl ttekölpa kos ttekewa a' tö kekraë! Ñies ittè pakökwakpa patkeke ie' tö a' a, e'pa ttekewa a' tö ák wa. ǰWekkë ye' erkiè tö ye' mú a' dapa'wè e' ska' wes dakro mitchke tö ila'rla dapa'wè ipik dikia es, erë kë a' ki ikiane yè! 38 Ye' ttö ttsö, Skëköl kë tö a' ká kkö'nepaia. 39 Ye' tö a' a ichè tö i'tami a' kë tö ye' suepaia dö mik ye'

dene eta. E' k ewo ska' ta a' t o ye' cherae: 'jAy cha bua  yi datse Sk ek l tt  wa e'!

24

Jes s t o ich  t o Sk ek l w e olordawa
(*Marcos 13.1-2; Lucas 21.5-6*)

¹ Jes s e' y ttsa Sk ek l w e a ta imia ta itt katapa de ie' ska' ta Sk ek l w e ena u bua'buas ka tso' ipamik, e' kkach e ie'pa t o ie' a. ² Er e ie' ich :

–Mok i ye' t o a' a ich  t o u kos tso' bua'buas su e a' t o ie, e' olordawa s raa, i kw    k e atpa  n i bata ki.

 I wa s o isu emi t o ka' i' erkewatke?
(*Marcos 13.3-23; Lucas 21.7-24; 17.22-24*)

³ E' uku ki ta ie'pa mial kabata ki e Olivo ee. Jes s e' tk eser ta itt katapa de ie' ska' ta ie'   a ichak e:

–Ich  sa' a  mik iyi ekk e wambl ermi?  I wa s o isu emi t o be' dotkene,  nies t o ka' i' erkewatke?

⁴⁻⁵ Ie' t o ie'pa iut e:

–Taj e p e' datse e' ch k t o ie'pa d r ye'. Icherarakit o: 'Ye' d r w e pairine'bitu idi' wa s'bl ie e', ta p e' k iterarakit o taj e. E' ku ki a' tso' w sh wa as k e yi t o a' kit 'u. ⁶ Ka' taj e wakpa  nipp ke taj e w  a di a a e' biy  ttsera e a' t o. E' wake' tk ra e er e ka' i' erwami e' kianeia. E' ku ki k e a' tkinuk e' wa. ⁷ Ka' kua'ki kua'ki wakpa  nipp ra e  nita.  nies i t o ka' w t 'wera e ka' wa' ne.  nies ka' tse  wakpa ttera e bli t o taj e. ⁸ Er e iyi ekk e kos d r erpa s'tsa' weirketke kam ye' d ne e' y ki ese. E' d r wes alak l al a kurketke ta ikirir es.

⁹ "A' merdattsa we'ik e. A' ttelurda e p e' t o. Sulitane t o a' su ra e sulu e ye' tt e ku ki. ¹⁰ E' k ewo ska' ta w pa erbl e ye' mik, esepa taj e t o ye' waterattsa. Ie'pa  n i saura e sulu e,  nies welepa t o i lt pa w merattsa ibol kpa ula a. ¹¹ K ch kwakpa e' ch  t o ie'pa d r Sk ek l ttek lpa esepa d ra e taj e. Ie'pa t o s'kit 'wera e taj e. ¹² I sulu ki wambl rda e taj e sh te, e' ku ki s'kibiie k e t o imalepa dal ritsepaia. ¹³ Er e yi e' tk ewa dar r e d ka bata ekk e, esepa tsatkerda e. ¹⁴ I bl ie Sk ek l tso' e' tt e bua  pakarda e ka' wa' ne as ka

ulitane wakpa wa ijcher, e' uku ki ta ka' i' erdawa.

¹⁵ "Sk ek l ttek l bak ki e Daniel, e' t o ikit iy kku  ki t o i sulusi t o i d r batse'r e' ia'w e  niaie, e' d rawa Sk ek l w e a iia'ukka  niaie, (yi tso' y kku  i' sauk, e'  na iw a anu). Mik e' su e a' t o, ¹⁶ eta w pa serke Judea e'pa tk yalmi kabata a; ¹⁷ yi tso' u bata ki* esepa tk shkar k e d kwane weshke iyi tsukmi. ¹⁸  nies yi tso' kanabl k ka nika esepa k e d kwane weshke idatsi' y ktsa. ¹⁹ E' k ewo ska' ta alak lpa al a kurketke ena alak lpa tsu' muke il a a jw stela ina esepa ta! ²⁰⁻²¹ S'dits  weirda e taj e sh te. Mik ka' i' y ne d  ikk  ta k e s'we'ikule ekk e,  nies k e s'weirpa aishku  ta ekk e. E' ku ki iki  Sk ek l a as k e iwambl r a' ta yu di  k ska'  eno diw a. ²² E' k ewo k e w opawa Sk ek l t o, e'ma k e yi isie atukia tts 'ka. Er e e' k ewo w erawait o, w pa shukitbakit o esepa dal rmik.

²³⁻²⁴ "K ch kwakpa e' k raka e' ch k t o ie'pa d r w e pairine'bitu idi' wa s'bl ie e'   Sk ek l ttek l wele. E'pa t o i k e or yi a ese wera e s'kit 'woie t o ie'pa tt e d r mok e. D  w pa shukit Sk ek l t o, esepa m u k termi, e'ma ikit rda e. E' ku ki yile t o a' a icheke: 'Isa , w e pairine'bitu idi' wa s'bl ie e' dur ie',   'Isa , ie' dur w e', e' ta k e a' t o ikl 'war. ²⁵ Itts , iyi ekk e biy  ch tkey  a' a k eweie. ²⁶ E' ku ki mik ie'pa t o icheke a' a: 'Isa , w e pairine'bitu idi' wa s'bl ie e' tso' ka' w  k e yi serku' ee', eta a' k e minuk isa k. Mik ie'pa t o icheke a' a: 'Isa , ie' tso' ie bl ulewa', eta k e a' t o ikl 'war. ²⁷ Ye' d r S'dits  Al a, mik e' dene, eta sulitane t o isu ra e wes al a w nar t o ka' olo pp e ka' wa' ne e' su s  es. ²⁸ Sulitane wa ijcher t o w e  l  daparke taj e, ee il e nu t er. Es  nies mik ye' dene, eta sulitane wa ijcherda e.

Jes s d rane olo ta' taj e
(*Marcos 13.24-37; Lucas 17.26-30,34-36; 21.25-33*)

²⁹ "S'weine e' k ewo tka, e' bet diw  w tuirdawa,  nies si'w  k e w narpaia. B kw  darolorda e ena i kos tso' ka' jai a e' w tirda e. ³⁰ Eta sulitane t o iyi su ra e ka' jai a iw a kkachoie t o ye' d r S'dits  Al a, e' datsene bet. Ka' ulitane wakpa suarda e

* **24:17** u bata ki: E' k ewo ska' ta ie'pa u tsabata d r kkueie, e' ki ie'pa shk ke.

taië e' yöki, ie'pa iuraë taië ta bet ie'pa tö isueraë tö ye' datse kashuk a mö a diché ta' taië olo ta' taië. ³¹ Duk blardaë taië ta ye' biyöchökwakpa patkeramiyö wépa shukitbakyö, esepa dapa'ukka ek tsini éme. Ie'pa tö iyuleraë ká wa'ñe dö wé ká i' bata erkerö ee ena wé ká jaì bata erkerö ee.

³² "A' e' wöbla'ú ttè ikké wa iwà saú higo klö wa: Mik iulatska tso' ulölöla ena erpa iköyök tskirdoka, eta a' wa ijcher tö duas dewatke tsinet. ³³ Es ñies mik a' tö isuë tö iyi ekké wamblërke, eta a' wa ijchenú tö ye' datskene, e' diwö dewatke tsinet. ³⁴ Moki ye' tö a' a' ichè tö iyi ekké wamblërdaë wépa dör wes a' es esepa kam erwa e' yöki. ³⁵ Kashuk ena ká i' erdawa, erë ye' ttè michoë e' ké erpawa yës.

³⁶ "Erë e' kéwö e' diwö ké jcher yi wa. Skököl biyöchökwakpa tso' ká jaì a, e'pa ké wa ijcher, ñies ye' dör Skököl Alà e' ké wa ijcher. S'yé è wa ijcher.

³⁷ "Ye' dör S'ditsö Alà, mik e' dene eta e' kéwö dör wes Noé këska' es. ³⁸ E' këska' ta kam di' taië tkö e' yöki, ie'pa tso' chkök, di'yök, senukwa wes kekraë es dö mik Noé dewa ikanò bérie e' a eta. ³⁹ Erë ie'pa ké ku' ipanuk yës eta di' dettsa taië ie'pa ki, e' tö ie'pa ulitane ttélur. Es itköraë mik ye' dör S'ditsö Alà e' dene eta. ⁴⁰ E' kéwö ska' ta wëm böi tso' kaneblök ese eköl mira iwa ta iëköl atdaë. ⁴¹ Alakölpä böi tulur ak wawök, ese eköl mira iwa ta iëköl atdaë.

⁴² "E' kueki a' tso' erki. A' ké wa ijcher tö diwö wekké a' Kéköl dörane. ⁴³ A' wa ijcher buaë tö u wák mú wa ijcher tö wekké akblökwak datse, e'ma ké ikapöpawa iyöki, ké itö kawö mepa yi a dökwä iíyi ekiblök. ⁴⁴ Es ñies ye' dör S'ditsö Alà, e' datskene mik a' ké ku' ye' panuk eta, wes akblökwak es. E' kueki a' tso' erki.

Kanè méso buaë ena kanè méso suluë e' tté (Lucas 12.41-48)

⁴⁵ "Kanè méso yësyesë kabikeitsö buaë, ese meraka iwökir tö imalepa kuebluie ie'pa tiök kekraë mik ké iku' e' dalewa. ⁴⁶ Iwökir dene ta ikuëitö iwakanéuk wes iyëneia es, e' ta ayëcha e' dör buaë ie' a. ⁴⁷ Moki ye' tö a' a' ichè tö kanè méso ese

merakaitö ie' wa iyi tso' kos e' kuebluie. ⁴⁸ Erë kanè méso ñe' dör suluë tö ibikeitsé tö ké iwökir döpane bet. ⁴⁹ E' kueki ie' tö imalepa ppémi. Ñies ie' chkémi, blo' yémi bloblopa ta. ⁵⁰ Erë idiwö ena ikéwö ké wa ie' ku' ipanuk, eta iwökir dörane ⁵¹ ta iwe'ikeraitö siarë wömerattsä weinuk e' ökwakpa ta. Ie'pa iurarak siarë, ikà blardaë iweir kueki.

25

Busipala döka dabop e' tté

¹ "I blúie Skököl tso' e' ta itköraë wes itka ulabatsé a es. Busipala döka dabop e' e' yélur ibö'wöla wa wëm ulabatsöke, e' ñaletsuk. ² Busipa skel e'pa dör kabikeitsöta' buaë esepa, erë imalepa skel ké dör es. ³ Wépa ké kabikeitsöta' buaë e'pa wa ibö'wöla è mí, ké wa bö'wö diö kí mîne. ⁴ Erë wépa kabikeitsöta', e'pa wa ibö'wöla mí, ñies idiö kí mirak iwa. ⁵ Erë wëm ulabatsöke, e' ké dë' bet, iwötkëneka e' kueki. E' dalewa busipa shtrine ta ikapolur. ⁶ Ká shaböts ta ie'pa tö ittse tö iarkerak: 'jWëm ulabatsöke, e' datse! jA' yú iñaletsuk!' ⁷ Eta busipa kos e' kéka ta ibö'wöla wötskémirakitö. ⁸ Eta busipa ké kabikeitsöta' e'pa tö iché imalepa a: 'A' bö'wö diö kakmú sa' a as sa' bö'wöla ké wöitwa.' ⁹ Erë ie'pa iüté: 'Au, sa' tö imé a' a, e' ta ké idöpaka se' ulitane ki. E' kueki a' yú a' icha taük wé iwatorke ee.' ¹⁰ Eta ie'pa míyal bö'wö diö taük. E' dalewa wëm ulabatsöke e' de, eta wépa wa bö'wö diö kí mí e'pa dewa wëm ulabatsöke e' ta iulabatso wé a ta iwékkö wötënewa. ¹¹ E' ukuöki ta busipa malepa debitu ta ichakeke u'rki: 'jA kékëpa, a kékëpa, ukkö kköppöo sa' a!' ¹² Erë wëm ulabatsöke e' tö ie'pa iüté: 'Moki ye' tö a' a' ichè tö ké ye' wa a' suule.'

¹³ "Ye' tö a' a' ichè tö a' ké wa ijcher i kéwö, i diwö ye' dömine e' kueki a' tso' erki.

Inuköl mène wakanewè e' tté (Lucas 19.11-27)

¹⁴ "Ñies i blúie Skököl tso' e' ta itköraë wes itka wëm eköl mi'keä kamië ká kua'ki a ese ta es. Ie' tö ikanè mësopa kié ta iché

* 25:15 talento: E' dör ie'pa inuköl kié denario e' mil teröl (6.000). Denario et e' dör s'kaneblö ká et e' ské ekké.

ie'pa a: 'Ye' inuköl wakaneú ye' a buaë as ikí klör.' ¹⁵ Ikanè méso eköl a ie' tö inuköl kiè talento* ese mé mil skel (5.000). Iëköl a ie' imé mil böt (2.000). Eta iska a ie' tö imé mil et ë (1.000). Ie' tö ie'pa a imé kos ie'pa a iwakaneor ekkë. E' ukuöki ta ie' mia. ¹⁶ Wéne a imène mil skel, e' tö iwakanewé buaë. Ie' tö ikí klö'wé mil döka skel. ¹⁷ Es ñies wéne a imène mil böt, e' tö ikí klö'wé mil döka böt. ¹⁸ Erë wéne a imène mil et, e' mia ta iyök biéitö e' a itö iwökir inuköl wötéwa.

¹⁹ "Ká de tajë eta ie'pa wökir dene e' tö ie'pa kié isuöie tö kos ie'pa tö inuköl kí klö'wé. ²⁰ Wéne a imène mil skel, e' de kewé iwökir ska'. Ie' wa inuköl kí debitu mil döka skel. Ie' iché iwökir a: 'A kékëpa, be' tö ye' a inuköl me' mil skel, e' kí klö'wéyö mil döka skel.' ²¹ Iwökir tö iché ie' a: 'E' dör buaë, be' dör kanè méso buaë yësyësë. Inuköl elkela me'yö be' a e' wakanewé be' tö yësyësë. E' kueki ye' tö iyi skà meraë be' a tajë wakanewë. Be' shkōwa ttsë'nú buaë ye' ta.' ²² E' ukuöki ta wéne a imène mil böt e' de ta ichéitö: 'A kékëpa, be' tö ye' a inuköl me' mil böt, e' kí klö'wéyö mil döka böt.' ²³ Iwökir tö ie' a iché: 'E' dör buaë, be' dör kanè méso buaë yësyësë. Inuköl elkela me'yö be' a e' wakanewé be' tö yësyësë. E' kueki ye' tö iyi skà meraë be' a tajë wakanewë. Be' shkōwa ttsë'nú buaë ye' ta.'

²⁴ "Erë kanè méso a imène mil et, mik e' de, eta ie' tö iché iwökir a: 'A kékëpa, ye' wa ijcher tö be' dör wëm er darërëë ese. Be' tö iyi wöshteke wé kë be' wa ikuatkëne eë. Ñies ì kë dör be' icha ese klö'wëkewa be' dör. ²⁵ E' kueki ye' suane be' yöki dö' ye' tö be' inuköl chōwëwa. E' kueki be' inuköl blé ye' tö iyök a. I' be' inuköl dene ye' wa be' a.' ²⁶ Eta iwökir tö iüté: 'Be' dör kanè méso suluë, bikër tajë esë. Be' iché tö ye' tö iyi wöshteke wé kë ye' wa ikuatkëne eë ena ì kë dör ye' icha ese klö'wëkewayö, ²⁷ e' ta be' tö ye' inuköl blōpa inuköl bló wé a as eë ikí klör. Be' ikaneúpa es, e'ma ye' dene eta ye' inuköl ena ikí klōne, e' de ye' ulà a.' ²⁸⁻²⁹ Eta ie' tö iché: 'Wé wa iyi tso' e' a ikí merdaë. Erë wé kë wa ì ku', ì tso' e' wa elkela e' yerattsä iyöki. E' kueki inuköl me'yö ie' a, e' yöttsä ie' ulà a ta imú wé wa

itso' döka 10.000 e' a. ³⁰ Eta kanè méso suluë ì e' uyöttsä stui ké a, eë pë' suluë iurarak siarë ikà blardaë iweir kueki.'

Jesús tö ká ulitane wakpa shuleraë

³¹ "Ye' dör S'ditsö Alà, e' dörane s'blúie olo ta' tajë ye' biyöchökwakpa kos ta. Mik ye' dene, eta ye' e' tköraká blu' kulé kí ká ulitane wakpa shulök. ³² Ie'pa dapardaë ye' wörki ta ye' tö ie'pa blabatseraë wës iyiwak kkö'nukwak tö obeja ena chibo blabatsë es. ³³ S'ser yësyësë esepa dör wës obeja es, ie'pa merawa ye' tö ye' ulà bua'kka. S'ser suluë esepa dör wës chibo es, ie'pa merawa ye' tö ye' ulà bakli'kka. ³⁴⁻³⁶ Eta ye' tö icheraë wépa tso' ye' ulà bua'kka e'pa a: 'Ye' dör a' blú. Ye' yë er bua' ché a' a. Mik ye' du' bli wa, eta a' tö ye' dë'; mik ye' bak ersinuk, eta a' tö ye' a di' me'; a' kë wa ye' sùle, erë a' tö ye' kiéwa buaë a' u a. Ye' bak datsi' kë ta', eta a' tö ye' a datsi' kakme'; ye' bak duök siarë, eta a' dë' ye' kimuk; ye' bak wötëulewa s'wöto wé a, eta a' dë' ye' sauk. E' kueki a' shkōwa ì blúie ye' tso' e' a, e' kos yöulebak a' a kam ká i' yör e' yöki.' ³⁷ Erë s'ser yësyësë e'pa tö ye' a ichakeraë: 'A Skékëpa, sa' kë wa ijcher. ¿Mik sa' tö be' sù' tö be' tteke bli tö, e' dë' sa' tö? ¿Mik sa' tö be' sù' tö be' tteke ersi tö, e' a di' me' sa' tö? ³⁸ ¿Mik be' dë' bitu sa' u a, kë sùle sa' wa, e' ki'wa buaë sa' tö? ¿Mik sa' tö be' sù' datsi' kë ta', e' a datsi' kakme' sa' tö? ³⁹ ¿Mik sa' tö be' sù' tö be' duöke ö be' wötëulewa s'wöto wé a, e' sauk sa' dë'?' ⁴⁰ Eta ye' tö ie'pa iütëraë: 'Mokí ye' tö a' a iché tö mik a' tö iyi ekkë buaë o' ye' yamipa siarë ikkëpa a, eta e' dör wës a' tö ye' wák a iwë es.'

⁴¹⁻⁴³ "E' ukuöki ta ye' tö icheraë wépa tso' ye' ulà bakli'kka e'pa a: 'Ye' du' bli wa, erë a' kë wa ye' dëne; ye' bak ersinuk, erë a' kë wa ye' a di' mène. Ye' dë' a' ska', kë sùle a' wa, erë a' kë wa ye' kinewa a' u a; ye' bak datsi' kë ta', erë a' kë wa datsi' mène ye' a; ye' bak duök ena wötëulewa s'wöto wé a, erë a' kë dë' ye' sauk. E' kueki a' wömeulettsabak weinuk siarë. A' e' skötttsä ye' yöki. A' yúshka bö' ñar michoë yöule bë ena iklépa we'ikoie e' a.' ⁴⁴ Erë ie'pa tö ye' a ichakeraë: 'A Skékëpa, e' kë jcher sa' wa. ¿Mik sa' tö be' sù' tö be' duöke bli wa? ¿Mik sa' tö be' sù' tö be' ersine? ¿Mik be' dë' sa'

u a? ¿Mik sa' tō be' su' datsi' kē ta'? ¿Mik sa' tō be' su' duōke ö wötēulewā s'wōto wé a? ¿Mik sa' kē wā be' kimene?' ⁴⁵ Etā ye' tō ie'pa iūteraē: 'Mokī ye' tō a' a ichè tō mik a' kē wā iyi ekkē one s'siarēpa ikkēpa a, etā e' dör wēs kē a' wā ye' wák a ione es.' ⁴⁶ S'ser suluē esepa michoë weinuk, erē s'ser yēsyesē esepa ser michoë buaē ye' ta.'

26

Judiowak wōkirpa tō Jesús aleritsé klō'wēwā
(Marcos 14.1-2; Lucas 22.1-2; Juan 11.45-53)

¹ Mik Jesús tō s'wōbla'wé kōs e' one, etā ie' tō iché ittōkatapa a:

² —A' wā ijcher tō böiki se' tō Se' Yēpa Yērulune Egipto e' kēwō tkō'wēke. E' kēwō ska' ta, ye' dör S'ditsö Alà, e' wōmerdattsa ttēwā wötēulewā krus mik.

³ E' kēwō ska' ta sacerdotepa wōkirpa ena judiowak kueblupa ñi dapa'wé sacerdotē kibi kiè Caifás, e' u a. ⁴ Eē ie'pa tō Jesús aleritsé kitō'wē iklō'wōwā ttēwā. ⁵ Erē ie'pa iché ñi a:

—Kē sō iwamblè Se' Yēpa Yērulune Egipto e' kēwō tkō'wēkesö e' a as pē' kē shutirka taiē.

Kiō masmas téka alaköl eköl tō Jesús ki
(Marcos 14.3-9; Juan 12.1-8)

⁶ Jesús tso' Betania, Simón kiri'uk lepra bak, e' u a. ⁷ Ie' tkēria mesa ki chkök. Etā alaköl eköl de ie' ska', e' wā kiō masmas tuè darērēē ese debitū, e' mí ie' wā iukkuō yöule ák bua'buwa wa ese a. Etā kiō e' tékaitō Jesús wōkir ki. ⁸ Erē mik e' sué ittōkatapa tō, etā ie'pa uluneka ta iché:

—¿Iök kiō se' we'ikéwa ie' tō éanas?

⁹ Iwatormittsa inuköl taiē skéie s'siarēpa kimoie.

¹⁰ E' tsé Jesús tō ta ie' tō iché ie'pa a:

—¿Iök a' tso' alaköl i' tsiriuk? Ýi buaē wéitō ye' a. ¹¹ S'siarēpa tso' kekraē a' shua, erē ye' kē ku' kekraē a' ta. ¹² Kiō tékaitō ye' ki ye' kanéwoie kam ye' nu wötērwa e' yöki. ¹³ Mokī ye' a' a ichè tō ká wa'ñe wé Skököl ttē buaē pakarke, eē ipakardaē ñies tō ie' tō i buaē o' ye' a. Es e' kē chōpawa yi éna.

Judas tō Jesús watké

(Marcos 14.10-11; Lucas 22.3-6)

¹⁴ Jesús ttōkatapa dabom eyök kí bōl, e'pa eköl dör Judas Iscariote, e' mía sacerdotepa wōkirpa ska' ¹⁵ ta ie' tō iché ie'pa a:

—¿Kōs a' tō ye' patuēmi Jesús wōmottsā a' a?

Etā ie'pa tō inukölchka wōshki mé ie' a dōka dabom mañayök (30). ¹⁶ E'tami ie' tō kawō yulémi bua'iewā Jesús wōmottsā.

Jesús tō Judiowak Yēpa Yērulune Egipto e' kēwō bata tkō'wé

(Marcos 14.12-25; Lucas 22.7-23; Juan 13.21-30; 1 Corintios 11.23-26)

¹⁷ Kawō kiè Pan Kē Yöule Iwölöwōka Wa* e' kēwō tsá diwō dewatke. Etā Jesús ttōkatapa de ie' ska' ta ie' a ichaké:

—¿Wé be' ki ikiane tō sa' tō Se' Yēpa Yērulune Egipto kēwō tkō'wēkesö e' chké kanewé?

¹⁸ Ie' tō ie'pa iuté:

—A' yú Jerusalén, wēm yē' ye' tō a' a e' u a ta ichö ie' a: 'S'wōbla'ukwak be' a ichök ké: Ie' kēwō dōkewatke. Ie' datse be' u a kawō tkō'wēkesö e' tkō'uk sa' ta.'

¹⁹ Ie'pa tō iwé wēs ie' tō ie'pa a iché es ta eē ie'pa tō ichké kanewé.

²⁰ Mik katuietke, etā ie' tkēr mesa ki chkök ittōkatapa dabom eyök kí bōl e'pa ta.

²¹ Ie'pa chköke, e' dalewa ie' tō iché ie'pa a:

—Mokī ye' tō a' a ichè tō a' eköl tō ye' wōmerattsa.

²² Ie'pa erianeka taiē ta ichakémi ie' a eköl eköl:

—A Skökēpa, ¿ye' alè idir?

²³ Ie' tō ie'pa iuté:

—A' tso' ye' ta pan nuuk tka' etkē a ñè, e' eköl ye' wōmerattsa. ²⁴ Ye' dör S'ditsö Alà, e' ta itkōraē wēs itso' kitule Skököl yēkkuō ki es. Erē wéstela ina yi ye' wōmekettsā, e' ta. Buaē idir wēm e' a tō kē ikunúpa.

²⁵ Etā Judas tō iwōmekettsā, e' tō ie' a ichaké:

—A S'wōbla'ukwak, ¿ye' alè idir?

Ie' iuté:

—Be' wák e' chéka.

²⁶ Ie'pa tso'ia chkök, e' shua pan klō'wéitō ta e' ki wéstela chéitō Skököl a ta iblatéitō ta iwà tié ie'pa a ta ichéitō:

* **26:17** Kawō kiè Pan Kē Yöule Iwölöwōka Wa: Kawō e' tkō'wēke Israel aleripa dö ká kul, e' diwō tsá kièrakitō Se' Yēpa Yērulune Egipto e' kēwō.

—Pan se dör ye' chkà, e' ñú a' tò.

²⁷⁻²⁸ E' ukuöki ta tka' a vino tso', e' klö'wéitö ta e' ki wéstela chéitö Skököl a ta iméitö ie'pa a ta ichéitö:

—Vino se dör ye' pë. Ye' tterawa e' pé tërdaë, e' wa ttè pa'ali me' Skököl tò e' wà de. Ye' ttèwa, e' wa s'tso' taië e'pa nuì olo'yarmi. E' kueki a' ulitane tò ikak yö. ²⁹ Ye' tò a' a ichè tò vino kë yepaiyö dö mik i blúie ye' Yé tso' e' kéwö de da'äie, eta iska yeraneyö a' ta.

Pedro tö icheraë tö ie' kë wa Jesús suule
(Marcos 14.26-31; Lucas 22.31-34; Juan 13.36-38)

³⁰ Eta ie'pa tò Skököl ttseittsé, e' ukuöki ta ie'pa míal Olivo kébata a. ³¹ Jesús tò iché ie'pa a:

—I' nañewe a' ulitane tköyaldaë. A' ye' meraat ekörla. E' dör wes itso' kitule Skököl yékkuö ki es, e' tò iché: 'Obeja kkö'nukwak ttewaraëyö ta obeja pordami wì a dià a.'†
³² Erë mik ye' ttèwa shkenekane, e' ukuöki ta ye' miraë Galilea a' yöki kewe.

³³ Pedro tö ie' a iché:

—Erë ie'pa ulitane be' memiat ekörla, erë ye' kë tò be' mepaat.

³⁴ Ie' tò iiutë:

—Moki ye' ichè be' a tò i' nañewe, kam dakro ar, e' yöki be' icheraë mañatökicha tò be' kë wa ye' suule.

³⁵ Pedro tö ie' a iché:

—Erë ye' ttèmiwarakitö be' ta, erë kë ye' ichèpa tò kë ye' wa be' suule.

Eta ie'pa ulitane ttöke es ëme.

Jesús tté S'yé ta Getsemaní
(Marcos 14.32-42; Lucas 22.39-46)

³⁶ E' ukuöki ta Jesús mía ittökatapa ta ká kiè Getsemaní ee. Ie' tò iché ie'pa a:

—A' ate tular ie, e' dalewa ye' mía wishke ttök S'yé ta.

³⁷ Eta ie' wa Pedro ena Zebedeo ala'r bö, e'pa mítser e' ta. Eta ie' erianemi chkenewami taië. ³⁸ Ie' tò iché ie'pa a:

—Ye' eriane taië ttsësua ye' ttèwamiitö ekkë. A' e' tsuat ie ye' ta, kë a' kapökwa.

³⁹ Ie' mía wishke ta ie' e' kéutër wöwakköt iski ta ikiéitö Skököl a i' es: "A yéwö, i tköraë ye' ta e' dör wes iyi bacha'bachaë yéwasö es. E' mú ulà a ye' yermittsa, e' ma ye' yöttsa iulà

a. Erë kë iwar wes ye' ki ikiane es, iú wes be' ki ikiane es."

⁴⁰ E' ukuöki ta ie' dene wé ittökatapa tular ee ta ie'pa kuéitö kapötulur ta ichéitö Pedro a:

—¿A' kë wa kapèwa wöklöne dö hora ek ë ye' ta? ⁴¹ Kë a' kapökwa. A' ikiö Skököl a as i sulu tò a' erkiöweke ese kë e' alöka a' ki. Moki a' éna i buaë wak, erë a' diché kë dè'ka iwà uk, e' kueki a' a darërëë idir.

⁴² Eta ie' skà míane wishke ttökne S'yé ta ta ichéitö: "A yéwö, i tköraë ye' ta e' mú ulà a ye' yermittsa, e' ma ye' yöttsa iulà a. Erë iú wes be' ki ikiane es."

⁴³ Mik ie' dene, eta ie'pa kuéneitö kapötulur; ie'pa wöbla surirkewa kapè wa e' kueki. ⁴⁴ Ie' skà míane wishke ttök S'yé ta, i' ta idare mañatökicha. Eta itténe wes itté kuaë es. ⁴⁵ E' ukuöki ta ie' dene wé ie' tò ittökatapa mañal méat ee ta ie' tò iché ie'pa a:

—¿A' kapötuluria enukeia? Ye' dör S'ditsö Alà, e' diwö dekatke mëttsa pè' sulusipa ulà a. ⁴⁶ A' e' köka, yi tò ye' wömekettsa, e' dotke i' ta. Mishka ie' panuk.

Jesús klö'wéwa ibolökpa tö
(Marcos 14.43-50; Lucas 22.47-53; Juan 18.2-11)

⁴⁷ Jesús tso'ia ttök, e' dalewa ittökatapa dabom eyök ki bö (12), e'pa eköl kiè Judas, e' debitü pè' ta taië. E' wakpa debitü tabè ki ena kal wölö ki. Ie'pa patkë'mi sacerdotepa wökirpa ena judiowak kueblupa tò.

⁴⁸ Judas dör iwömëttsa e' tò ie'pa a iyè'bak: "Wé shké'wekeyö wöalattsè wa, e' dör ie', iklö'úwa a' tò." ⁴⁹ Eta ie' de Jesús ska' ta iché ia:

—¡A S'wöbla'ukwak!

Ta iwöalattséwaitö. ⁵⁰ Jesús tò iché ie' a:

—A yami, i uk be' de, e' ú.

Eta pè' datse Judas ta e'pa de Jesús ska' ta iklö'wéwarakitö.

⁵¹ Eta ie'pa iëter ee Jesús ta e'pa eköl tò itabè yëttsa ta e' wa sacerdoté kibi e' kané méso kukuöña téttsa. ⁵² Jesús tò iché ie' a:

—Wépa ñippöke tabè wa, esepa döraka tabè kkö a. E' kueki be' tabè blöwane ikkuölit a. ⁵³ ¿Be' kë wa ijcher tò ye' ki ikiane, e' ma ye' tò ikièmi ye' Yé a ta ie' tò ibiyöchökwakpa taië döka 70.000 e' patkëmi

† 26:31 Zacarías 13.7

ye' tsatkök? ⁵⁴ Erë ye' tö ikié es, e' ta ¿wes Skëköl yëkkuö kī itso' kitule e' wà tkömi? E' tö ichè tö ì suluë tköke ye' ta e' kawöta tkök es.

⁵⁵ Etā ie' tö ichaké pē' ekkēpa a:

—¿Ì kueki a' bite ye' klö'ukwā tabè kī kal wölö kī wes akblökwakpa klö'wēwā es? Kekraë ye' bak e' tkökser Skëköl wé a s'wöbla'uk, erë a' kë wā ye' klö'newā. ⁵⁶ Erë ì tköke i' e' dör as iwā tkö wes Skëköl ttekölpa tö ikitatbak Skëköl yëkkuö kī es.

E' wöshā tā ie' ttökatapa kōs tkayalmi tö iméat ekörla.

Jesús demi ie'pa wā Caifás wörki

(Marcos 14.53-65; Lucas 22.54-55,63-71; Juan 18.12-14,19-24)

⁵⁷ Etā pē' tö Jesús klö'wēwā e'pa tö ie' tsémi sacerdote kibi kiè Caifás e' u a. Ee s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa ena judiowak kueblupa kōs daparke. ⁵⁸ Erë Pedro datse ie'pa itökī kamië döttsa sacerdote kibi e' u pamik, ee ie' e' tséat tkër Skëköl wé shkëkpa tā isaük tö ì tkömi.

⁵⁹ Etā sacerdotepa wökirpa ena judiowak wökirpa malepa tö ttè yuleke Jesús kkatoie as ie'pa tö iwömüttsā ttēwā. ⁶⁰ Tajë pē' de ie' kkatök kachè wa, erë kë yi wā ie' kkatëne wē' ie' wömottsā ttēwā. Bata ekkē tā idebitū böi ikkatök kachè wa, ⁶¹ e'pa tö iché:

—Wēm se tö iyë' tö ie' a Skëköl wé olorwāmi, e' yuëkamineitö ká mañat shūa.

⁶² Sacerdote kibi e' kēka tā ichaké Jesús a:

—¿Kë be' ie'pa iuteku' yēs? ¿Ñe' ie'pa be' kcateke, e' dör i'?

⁶³ Erë Jesús siwā'bléwā ie'pa yökī. Etā sacerdote kibi tö ichaké ie' a:

—Ichö sa' a yësyësë Skëköl chök e' wörki tö ¿be' dör ie' Alà? ¿Be' dör wé pairine'bitū idi' wa sa' blúie e'?

⁶⁴ Ie' iüté:

—Wes be' iché es idir. Ye' tö ichè a' a tö ye' dör S'ditsö Alà, e' sueraë a' tö tkërka Skëköl diché tā' tajë iyi ulitane tsata e' ulà bua'kka dalöiërta' tajë. Nies ye' datskene kashuk a mò a e' sueraë a' tö.

⁶⁵ Etā sacerdote kibi e' datsi' jchéé ikkache tö ilunekā tā ichéitö:

—Ì ché ie' tö, e' wa ie' tso' Skëköl chök suluë. ¿lie se' kī ikkatökwakpa kī kiarmiia?

Ttè suluë chéitö, e' ttsétkesö. ⁶⁶ ¿Ima a' tö ibikeitsè?

Ie'pa tö iüté:

—Ie' wák iane iwiie, e' kueki ikawöta ttēwā.

⁶⁷ Etā ie'pa wiritüoke Jesús wö kī tā itekerakitö tajë. Welepa tö ippé iwö kī ⁶⁸ tā ichéraitö:

—Be' dör wé pairine'bitū idi' wa s'blúie e', e'ma sa' a ichöka ¿yi tö be' ppé?

Pedro tö iblé tö kë ie' wā Jesús suule

(Marcos 14.66-72; Lucas 22.56-62; Juan 18.15-18,25-27)

⁶⁹ Pedro tkëria sacerdote kibi e' u pamik tā alaköl kanëblöke u e' a, ese de eköl ie' ska' tā ichéitö ia:

—Be' ñies dör Jesús Galilea wak e' klé eköl.

⁷⁰ Erë ie' tö iblé sulitane tso' e'pa kukua. Ie' tö iché:

—Ye' kë éna iane tö ì chök be' tso'.

⁷¹ Ie' mía ukkö tkër kañika ee tā alaköl skà tö isuë e' tö iché imalepa a:

—Ie' i' dör Jesús Nazaret wak e' klé eköl.

⁷² Etökichane Pedro tö iskà ché:

—¿Ye' iché Skëköl wörki tö ye' kë wā wēm e' suule!

⁷³ E' kuölö tā wépa tso' ee e'pa debitū ie' ska' tā ichéitö:

—Mokī be' dör ie'pa éltë wak, be' ttö ie'pa ttö ttsëe.

⁷⁴ Etā ie' iché:

—Skëköl wörki yö ichè tö ¿wēm e' kë suule ye' wā! Kë idör es, e'ma as ye' kichatër.

E' wöshāë dakro ane, ⁷⁵ tā ì yë' Jesús tö ie' a e' anewā ie' éna, e' dör i': 'Kam dakro ar, e' yökī be' tö icheraë mañatökicha tö be' kë wā ye' suule.' Etā ie' e' yéttsā mía kañika tā ee ie' ié tajë siarë.

27

Jesús mítser Pilato wörki

(Marcos 15.1; Lucas 23.1-2; Juan 18.28-32)

¹ Mik ká ñine, etā sacerdotepa wökirpa ena judiowak kueblupa kōs ñi dapa'wéka ileritsök tö “¿wes sö Jesús ttewāmi?” ² Ie'pa wā imítser moulewā mé Pilato a. Pilato tkë'ka Roma wökir kibi tö Israel aleripa ké wökirie.

Judas e' ttéwā

³ Judas tö Jesús wato'ttsabak, mik e' wa ijchenewa tö moki Jesús wömenettsa ttëwa, eta e' tö ie' eriawëne tajë. E' kueki ie' mia sacerdotepa wökirpa ena judiowak kueblupa ska' ta inuköl mène ie' a mañayök (30), e' méneitö ie'pa a. ⁴ Ie' iché ie'pa a:

—Ï sulu wambléyo. Wëm kë ki ï sulu nuí ta', ese wömettsayö ttëwa.

Erë ie'pa tö ie' iüté:

—jE' kë ki sa' tkine! jE' wërke be' wöki!

⁵ Eta ie' inuköl e' uyémine Skëköl wé shua ta imía e' kuli' skéka ta, es ie' e' ttëwa.

⁶ Eta sacerdotepa wökirpa tö inuköl e' shtéka ta ichéraitö:

—Inuköl i' dör s'kötulewa ské, e' kueki ñá idir. Kë iienukwa inuköl tso' Skëköl a íyi kanéwoie ese a.

⁷ E' kueki ie'pa ttë mé ñi a tö ká tauttsasö iwa yuè pöie pé' datse ká bánet blënëwa íe, esepa nu blóie. Eta ká kiè Skauchka Yuökwak Ké e' tué ie'pa tö. ⁸ Ie'pa tö ká e' tué s'kötulewa ese ské wa, e' kueki dö ikké ta ká e' kiè Ká Tone S'kötulewa Ské Wa. ⁹ Íyi ekké kos tka wes Skëköl tteköl kiè Jeremías tö iyë'atbak es. Ie' tö iyë': "Israel aleripa tö iské méka inukölchka wöshki döka dabom mañayök (30), ekké klö'wé ie'pa tö, ¹⁰ ta e' wa ie'pa tö ká kiè Skauchka Yuökwak Ké e' tué wes Skëköl tö ye' a iyë' es."*

Es Jeremías tö iyë'at.

Pilato tö Jesús a ichaké

(*Marcos 15.2-5; Lucas 23.3-5; Juan 18.33-38*)

¹¹ Jesús mítser ie'pa wa Pilato dör ká e' wökir e' ska' ta e' tö ie' a ichaké:

—¿Be' dör judiowak blú?

Ie' iüté:

—Tö, wes be' iché, e'ma es idir.

¹² Sacerdotepa wökirpa ena judiowak kueblupa tö ie' kcateke Pilato a, erë Jesús kë wa ie'pa iütëne yës. ¹³ E' kueki Pilato tö ie' a ichaké:

—Ie'pa tö be' kcateke tajë ¿e' kë ttsëne be' wa?

¹⁴ Erë ie' kë wa iütëne yës, e' tö Pilato tkiwëwa darërëe.

Jesús métsa ttëwa Pilato tö

(*Marcos 15.6-20; Lucas 23.13-25; Juan 18.38-19.16*)

¹⁵ Judiowak Yépa Yërulune Egipto, e' kéwö wa Pilato wöblar s'wötëulewa s'wöto wé a ese yöktsa eköl émine wé kiane pé' ki e'.

¹⁶ E' kéwö ska' ta wëm tso' wötëule eköl kiè Barrabás kkekauleka tajë judiowak shua.

¹⁷ E' kueki mik ie'pa e' dapa'wé tajë, eta Pilato tö ie'pa a ichaké:

—¿S'wötëulewa wëne kiane a' ki tö ye' tö iyëttsane a' a: Barrabás ö Jesús kiekerakitö wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e'?

¹⁸ Ie' tö isuëwa tö ukyëne wa sacerdotepa wökirpa tö Jesús me'ttsa ie' ulà a. E' kueki ie' tö ie'pa a ichaké es.

¹⁹ Ie' tkërkaia s'shulo kulé ki, eta ilaköl tö ichök patké ie' a: "Nañewe ye' tö Jesús kébisué, e' tö ye' tsiriwëtka tajë, e' kueki be' kë e' tiük wëm ser yësyësë e' ta."

²⁰ Erë sacerdotepa wökirpa ena judiowak kueblupa tö pé' ulitane dakiñé ta ichéraitö: "Ikiö Pilato a tö Barrabás ömine erë Jesús ttówa."

²¹ Pilato tö ie'pa a iskà chakéne:

—¿Wëpa böi i', wé kiane a' ki tö ye' tö iëmine?

Ie'pa iüté:

—jBarrabás ömine!

²² Ie' tö ie'pa a ichaké:

—Eta ¿wes Jesús kiekerakitö wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e' wëmiyö?

Ie'pa iüté:

—jIttöwa wötëulewa krus mik!

²³ Ie' tö ichaké ie'pa a:

—¿Ï kueki? ¿Ï sulu wambléitö?

Erë ie'pa kí arke:

—jIwötöwa krus mik!

²⁴ Ie' tö isuë tö ie' kë a Jesús tsatkënuw wes, pé' kí arkeka tajë, e' kueki ie' tö di' tsuk patké ta iulà skué ie'pa ulitane wörki iwà kkachoie tö ie' kë iane iwiie. Ie' iché:

—Wëm i' patkeraëyö ttëwa erë e' nuí kë ku' ye' ki. E' nuí ardaë a' ulitane ki.

²⁵ Eta ie'pa ulitane iüté:

—Sa' ena sa' ala'r kos as e' ki inuí ar.

²⁶ Eta Barrabás émi ie' tö. E' ukuöki ta ie' tö Jesús ppök patké tsa' bata daloie wa, ta imëttsaitö inippökwakpa ulà a wötëwa krus mik.

²⁷ Eta Pilato ñippökwakpa wa Jesús mítser s'wökirpa wé kiè Pretorio e' pamik ta eë ie'pa tö ñippökwakpa malepa kos kiëttsa

* 27:10 Jeremías 19.1-13; 32.6-9

dapa'wè ek tsiní Jesús pamik. ²⁸ Ie'pa tò Jesús datsi' yétsa tə datsi' mat dalosh-dalosh ese wa ipaiéarakitö blu'ie. ²⁹ Nies dika'kicha yué wöshkie, e' tkéarakitö iwökir ki blu'ie. Kuaköl wölö méarakitö ie' a iulà bua'kka wes blu' es. E' ukuöki tə ie'pa e' tkéwa kuchë ki ie' wörki iwayuoie tə ichéarakitö:

—jBe' dör judiowak blú! jBe' kikökkä sa' tso'!

³⁰ Nies ie'pa wiritué iki taië, tə kuaköl wölö a'tser iulà a, e' yétsarakitö, e' wa ipéarakitö taië iwökir ki. ³¹ Mik iwayué one, etə datsi' mat daloshdalosh, e' yétsarakitö tə iwák datsi' iékanerakitö iki tə imítserak iwə wötəwə krus mik.

Jesús wötëne krus mik

(*Marcos 15.21-32; Lucas 23.26-43; Juan 19.17-27*)

³² Mik nippökwakpa wə Jesús dami e'pa e' yélur eë, etə wëm eköl kué ie'pa tò ñalə ki kiè Simón, e' dör Cirene wak. Ie' ké ie'pa tò Jesús krus tsukmi.

³³ Mik ie'pa de ká kiè Gólgota eë (Gólgota wà kiane chë s'wökirdiche), ³⁴ etə ie'pa tò vino shutuule kapöli bacha'bachaë wa, ese mé Jesús a yè. Erë mik ie' tò ipattsé, etə ie' ké wə iyanewa.

³⁵ Mik ie'pa tò iwöté krus mik one, e' ukuöki tə ie'pa iné ñi ma'woie suè tò wes ie'pa tò ie' datsi' blatemi ñi a. ³⁶ E' ukuöki tə ie'pa e' tuluéser ikkö'nuk as ké yi itsatkö. ³⁷ Kaltak ki itso' kitule tò ichè: "I' dör Jesús dör judiowak blú e'", e' batséwarakitö ie' wökir tsakə. E' kit ie'pa tò iwà kkachöie tò i nui ki ie' wötënewə krus mik.

³⁸ Etə ñies wəpa bül akblökwakpa wötéwarakitö krus mik, eköl iulà bua'kka, eköl iulà bakli'kka. ³⁹ Pè' tköke eë e'pa tò icheke sulu, iwökir wötiukerak iwöa, es ichekerakitö:

⁴⁰ —jBe' se' tò Skököl wé tkekettsa, tə ká mañatk è tə be' tò iyuékane! Mokj be' dör Skököl Alà, e'ma be' e' tsatkö, be' e' öwa krus se' mik.

⁴¹ Es ñies sacerdotepa wökirpa ena s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa ena judiowak kueblupa, e'pa tò ie' wayueke. Ie'pa ñi a ichöke:

⁴² —Q'kapa tsatkéitö erë ie' wák ké a e' tsatkër. Mokj ie' dör Israel aleripa blú, e'ma

as ie' e' öwa krus wí mik, e' iarma tə sa' erblömi ie' mik. ⁴³ jIe' ké wə sa' a iyëne tò ie' dör Skököl Alà? jIe' erblöke Skököl mik e' ki ikiane, e'ma as e' tò itsatkö!

⁴⁴ Dö ñies akblökwakpa bül wötëulewə krus mik ie' q'mik, e'pa tò ie' cheke sulu.

Jesús duowa

(*Marcos 15.33-41; Lucas 23.44-49; Juan 19.28-30*)

⁴⁵ Mik diwö de bata a, etə ká míə ttsettseë ká wa'ñe, dö tsáli diwö de mañat ekkë. ⁴⁶ E' wösha tə Jesús anekə taië tə ichè: "Elí, Elí, jlemá sabactani?" (e' wà kiane chë: A ye' Kéköl, a ye' Kéköl, jioök be' ye' we'ikétsa?)

⁴⁷ Mik wəlepa tso' eë, e'pa tò ttè e' ttsé tə ichéarakitö:

—Wëm wí tso' Skököl tteköl bak kiè Elías, e' kiök.

⁴⁸ Etə ie'pa eköl tunemi tò suiyök nuwéka vino shköshkö wa, e' tkéka kuaköl bata ki tə itkéwa ie' kkö mik as ikuyöitö. ⁴⁹ Erë imalepa tò iché ie' a:

—Imúat bër, ipanusö suè tò Elías datse itsatkök.

⁵⁰ Etə ie' skà anene taië tə iwiköl émiitö. Es iduowa. ⁵¹ E' wösha tə Skököl wé a ie'pa wə datsi' buririë ese shukuar u blatoie e' jchënane kákke dötsa jski. Nies ká wöti'nekə tə ak blublu tskirólone. ⁵² Etə pö kköburólone tə s'batse'rpa blërulune, esepa taië shkenekane ⁵³ e' yélur ipö a. Ie' du'wa shkenekane, e' ukuöki tə ie'pa de Jerusalén dör ká batse'r eë, tə taië pè' tò ie'pa sué.

⁵⁴ Roma nippökwak eköl dör capitán ena imalepa tso' ie' tə Jesús kkö'nuk, mik e'pa tò ká wöti'ne ena i kos tka eë e' sué, etə ie'pa tkirulune tə iché ñi a:

—Mokj wëm wí dör Skököl Alà je'.

⁵⁵ Nies alakölpa manetwə Galilea Jesús tə ikimuk, e'pa tso'ñak taië ie' ki sauk kamië. ⁵⁶ E'pa eköl dör María Magdala wak, iéköl dör María dör Santiago ena José e'pa mi, iéköl dör Zebedeo ala'r, e'pa mi.

Jesús nu wötëne pö a

(*Marcos 15.42-47; Lucas 23.50-56; Juan 19.38-42*)

⁵⁷ Wëm eköl tso' kiè José Arimatea wak, e' dör inuköl blú, ñies ie' dör Jesús klé eköl. Mik ká tuirketke, ⁵⁸ etə ie' míə Pilato ska' Jesús nu kiök. Pilato tò imuk ké ie' a. ⁵⁹ Ie'

wa imítser patrēwa datsi' ukuö bua'buasaruru maneneë ese wa. ⁶⁰ E' ukuöki ta ie' tö ibléwa ákuk bine pa'ali iwák nu blóie e' a. Ie' tö ák bérie trémi dö pö kkö mik, e' wa iwötēwa. E' ukuöki ta imía. ⁶¹ Erē María Magdala wak ena María skà, e'pa aṭe tulur pö kkö wöshā.

Jesús nu blēne e' kkö'né Shkēkpa tö

⁶² E' bule es e' dör eno diwö, eṭa sacerdotepa wökirpa ena fariseowakpa míyal ñita ttök Pilato ta. ⁶³ Ie'pa iché ia:

—A kēkēpa, sa' éna ianewa tö mik kachökwak e' bak ttsē'ka, eṭa ie' tö iyē' tö ie' duowa e' kī ká de mañat eṭa ishkerdakane. ⁶⁴ E' kueki sa' tö be' a ikié tö pö kkö'nuk patkö döka ká mañat dö' ittökatapa dö inú ekiblökwa ta i' ukuöki ta ichēnerakitö sulitane a tö ishkenekane. E' wērakitö es, e' ta e' dör kachē tajē shūṭe tkōka ikache kewe e' tsata.

⁶⁵ Pilato tö iché ie'pa a:

—Sē a' wa ñippökwakpa tso', a' yú ikkö'nuk bua'iewa kos a' a ikkö'narmi ekkē.

⁶⁶ Eṭa ie'pa mía pö a ta íyi batsēwarakitö pö kkö mik as kē yi mi'waiā eē. Ie'pa tö ñippökwakpa méat pö kkö'nuk, eṭa iwákpa míyal.

28

Jesús shkenekane

(*Marcos 16.1-8; Lucas 24.1-12; Juan 20.1-10*)

¹ Eno diwö tka, e' bule es e' dör domingo e' ñirketke ta María Magdala wak ena María skà, e'pa míyal Jesús pö sauk. ² E' wöshā ta Skököl biyöchökwak eköl tso' ká jai a e' de, eṭa í tka darērē. Ie' mía pö a ta ák bastkēr e' tréuitö bānet ta ie' e' tkésēr iki. ³ Ie' wōñarke dalölöe wēs alá wōñar es, idatsi' damiwa saruruē wēs suiyök es. ⁴ Mik ñippökwakpa tö e' sué, eṭa ie'pa tkirulune painékarak siwa' arulune suane ē wa, aṭe wēs s'duowa es. ⁵ Eṭa Skököl biyöchökwak tö iché alakölpa a:

—Kē a' suanuk. Ye' wa ijcher tö a' tso' Jesús kōṭewa krus mik, e' nu yulök. ⁶⁻⁷ Erē ye' de a' a ichök tö kē iku' íe, ishkenekane wēs ie' tö iyē'atbak es. A' shkō wé ie'pa tö inú me'wa e' tö weblök. E' ukuöki ta a' yú bet ibiyö chök ittökatapa a: 'Ie' shkenekane, e' mir a' yöki kewe Galilea, eē a' tö isueraē.'

Jesús e' kkaché alakölpa a

⁸ Eṭa alakölpa míyal shkalālaē. Ie'pa suane erē ñies ie'pa ttsē'ne buaē. Ie'pa tunemirak ibiyö muk Jesús ttökatapa a. ⁹ E' wöshā ta Jesús de dur ie'pa wörki ta ie'pa shkē'wéitö. Ie'pa dēwa ie' ska' ta ie'pa e' tulēwa kuchē kī ta iklö paklö'wēwarakitö ta idalöierakitö. ¹⁰ Ie' tö iché ie'pa a:

—Kē a' suanuk. A' yú ichök ye' ttökatapa a tö a' yú Galilea ta eē a' tö ye' sueraē.

Ñippökwakpa patoule kachök

¹¹ Alakölpa míyal, e' dalewa ñippökwakpa tso' pö kkö'nuk e'pa welepa míyal Jerusalén ta i kos tka e' pakérakitö seraa sacerdotepa wökirpa a. ¹² Sacerdotepa wökirpa míyal ttök judiowak kueblupa ta. Ie'pa ttē mé ñi a: "Sú sō ñippökwakpa patuē inuköl tajē wa as ie'pa ichö wēs se' kī ikiane es." ¹³ Ie'pa tö iché ñippökwakpa a:

—A' ichö tö nañewe a' kapolur e' dalewa Jesús ttökatapa debitu e' wa inú mítser. ¹⁴ A' wökir kibi wa ijchenewa, e' ta sa' ttöraē ie' ta a' tsatkoie. Es kē i tkōpa a' ta.

¹⁵ Eṭa iñippökwakpa tö inuköl e' klö'wé ta ichérakitö wēs ie'pa ké ichök es. Dö i'ñe ta kachē e' pakekeia judiowak tö.

Jesús tö ittökatapa patké ie' ttē pakök ká ulitane wakpa a

(*Marcos 16.14-18; Lucas 24.36-49; Juan 20.19-23*)

¹⁶ Eṭa Jesús ttökatapa dabom eyök kī eköl (11), e'pa míyal Galilea kabata a wé ie' tö ie'pa a iyē' eē. ¹⁷ Mik ie'pa tö isué, eṭa ie'pa tö idalöié, erē ie'pa welepa tö ibikeitséka bötböt. ¹⁸ Ie' de ie'pa ska' ta ichéitö:

—Skököl tö ye' tkē'ka íyi ulitane wökirie ká jai a ena ká i' a. ¹⁹ E' kueki a' yú ká ulitane a s'yuök ye' ttökatapaie. Ie'pa wöskuó S'yé ena ye' dör ilā ena Wiköl Batse'r e' ttō wa. ²⁰ Ñies ttē kos wà dalöiök a' ka' ye' tö, e' wa ie'pa wöbla'ú as ñies ie'pa tö iwà dalöiö. Ye' ser michoē a' ta kekraē. Eré ká i' enewatke, erē ye' kē tö a' mepaṭ a' wakpa ē.

Jesús Tté Buaë Kit San Marcos tö Marcos

Yi tö yëkküö i' kit e' kiè Marcos. Ñies ie' kiè Juan Marcos. Ie' kè dör Jesús ttekölpa tsá dabom eyök kī bōl e'pa eköl. Erë wele tö ibikeitsè tö ie' dör Pedro klé. E' kuëki pē' tajë tö ibikeitsè tö Pedro tö ie' kime' yëkküö i' shtök. Ñies ie'pa ibikeitsè tö Marcos bak senuk Jerusalén, e' kuëki i' o' Jesús tö ena i' yē'itö e' ane buaë ie' éna.

Jesús dör Skököl alà e' dē'bitü ká i' kī e' tö iyi buaë o' tajë sulitane a' ie'pa wörki. E' kit Marcos tö yëkküö i' kī. Ie' kī ikiane tö sulitane wā ijcherwā. Ñies wes Jesús weine tajë ena iwötēnewā krus mik e' paké ie' tö tajë. Jesús weine tajë ena idu'wā, e' ukuöki ishkenekane, e' kuëki idiché ta' tajë tkōka se' bolök Satanás tsata. Iñe ta' kekraë ie' tso' se' kimoie, e' kiane Marcos kī tö se' wā ijcher. E' kuëki ie' tö yëkküö i' kit.

Marcos i' tté tso' kitule Hechos 12.12,25; 13.5,13; 15.36-39 ena 2 Timoteo 4.11 e' kī. Erë kē s'wā ijcher yēsyesē tö mik ie' tö yëkküö i' kit, erë se' tajë tö ibikeitsè tö ikititö Jesús kune' e' kī duas de dabom skeyök (50) ena dabom kuryök (70) e' shü ulat.

Juan s'wöskuök tö s'patté

(Mateo 3.1-12; Lucas 3.1-9,15-17; Juan 1.19-28)

¹ Jesucristo dör Skököl Alà, e' tté buaë dör i' es.

² Ká iaiaë Skököl tteköl kiè Isaías e' tö ikitat yëkküö kī, e' ichè i' es:

Skököl tö ichè: “Ye' tso'tke ye' ttè pakökwak patkök be' yökī kewe, be' ñalé yuök.*

³ Ká sir poë wé kē yi serku' ee' ie' ttöraë aneule:

‘A' er mane'ú Skököl datse e' yökī, e' dör wes ñalā yuèsö yēsyesē ie' yökī es.’ † Es Isaías tö iyē'at.

⁴ Es Juan S'wöskuökwak tso' ká sir poë wé kē yi serku' ee, e' tö s'pattémi i' es: “A' er mane'ú Skököl a' as a' nuì olo'yōitö a' kī ta' a' e' wöskuölor iwà kkachoie.”

⁵ Jerusalén wakpa ena ká malepa tso' Judea

e' wakpa kos döke ie' ttöke e' ttsök. Ie'pa e' wamblö sulu kos e' chekekarakitö ta' Juan tö iwöskuekelor di' kiè Jordán e' a.

⁶ Juan datsi' yöule kameio köyök wā; ikipamo yöule iyiwak kkuölit wa. Ie' chké dör ditski ena bulali. ⁷ Ttè pakeke ie' tö ie'pa a' i' es: “Ye' itökī idatse eköl, e' dör kekēpa tajë ye' tsata, e' kuëki ie' klökkuö kicha ē kē wötsēnanuk ye' siarla e' a. ⁸ Ye' tö a' wöskueke di' a, erë ie' tö a' ierawā Wiköl Batse'r a.”

Juan tö Jesús wöskué

(Mateo 3.13-17; Lucas 3.21-22)

⁹ E' kēwö ska' ta' Jesús e' yéttsa Nazaret atē Galilea ee, e' de Jordán ta' ee Juan tö ie' wöskué. ¹⁰ Mik ie' wösune e' e' duékane di' a, e' wösha ta' ie' isué tö ká jaì kköbunane ta' Skököl Wiköl bitē ie' kī nuböl sù. ¹¹ Etā ttö ttsēne datse ká jaì a, e' tö ichè: “Be' dör ye' alà dalër tajë ye' éna, e' wër ye' wa buaë shute.”

Satanás tö Jesús erkiöwé i' sulu wamblök

(Mateo 4.1-11; Lucas 4.1-13)

¹² E' ukuöki ta' Skököl Wiköl tö Jesús ké shkökmi ká sir poë wé kē yi serku' ee. ¹³ Ee iyiwak sulusi tso' tajë. Ee ie' sené ká dabom tkëyök (40), e' dalewa Satanás tö ie' erkiöwé i' sulu wamblök. Skököl biyöchökwakpa tö ie' kimé.

Jesús tö ie' kanè wawémitke Galilea

(Mateo 3.1-12; Lucas 3.1-9,15-17; Juan 1.19-28)

¹⁴ Juan klö'wéwarakitö wötéwā s'wöto wé a, e' ukuöki ta' Jesús miā Galilea Skököl ttè buaë e' pakök. ¹⁵ Ie' s'patteke i' es: “Ï blüie Skököl tso' e' kēwö dewatke tsinet. E' kuëki a' er mane'ú ie' a ta' ie' ttè buaë e' klö'ú.”

Jesús tö nima klö'ukwakpa döka tkël e'pa kié

(Mateo 4.18-22; Lucas 5.1-11)

¹⁶ Mik Jesús shkörami batsöri kiè Galilea e' kkömik, etā wēpa bōl suéitö. E'pa dör Simón ena iël Andrés. Ie'pa dör nima klö'ukwakpa. Ie'pa tso' ikla' uyök batsöri a nima klö'woie.

¹⁷ Jesús tö ie'pa a' iché:

—A' shkó ye' ta. A' yueraëyö s'ditsö klö'uk ye' a ye' ttökataie.

* 1:2 Malaquías 3.1 † 1:3 Isaías 40.3

18 E' bet ta ie'pa tö ikla' tuléat ta míyal ie' ta.

19 E' wí'kie Jesús tö Santiago ena iël kiè Juan e'pa sué. Ie'pa dör Zebedeo ala'r. Ie'pa tulur kanò a ikla' wöyuök. 20 E' wösha ta Jesús tö ikiémirak e' ta. Eta ie'pa tö iyé méat ikanè mésopa ta kanò shua ta imíyal Jesús ta.

Jesús tö aknama tré'wéshkar wëm eköl a (Lucas 4.31-37)

21 Ie'pa demi ká kiè Cafarnaúm ee. Eno diwö a Jesús tkawa judiowak ñi dapa'wo wé a ta ie' tö s'wöbla'wémitke. 22 Ie' tö s'wöbla'weke ttè mokí diché ta' taië ese wa. E' kë dör wes s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa tö s'wöbla'weke es. E' kueki e' tö wépa tso' ittsök e'pa tkiwéwa. 23 Eta ee wëm eköl tso' e' a wimblu sulusi tso' e' tö iché aneule:

24 —A Jesús Nazaret wak, ¿ie be' tso' sa' tsiriuk? ¿Be' debitü sa' eukwa? Ye' wa be' suule. Ye' wa ijcher tö be' dör yi dör batse'r patkë'bitü Skököl tö e'.

25 Jesús tö wimblu e' uñe:

—jBe' siwa'blöwa, be' e' yöttsa wëm se a!

26 Wimblu sulusi tö wëm siwa' éwa ta ianeka taië ta ie' yéttsa ia. 27 Sulitane tkinewa iweblök ta iñi chakérak:

—¿Wí dör i? ¡Ie' s'wöbla'weke ttè pa'alí wa ena diché wa dö wimblupa sulusi kéitö e' yöktsa ta ittö iutéakitö ekkè!

28 E' bet ta ie' tté buneka Galilea kos a.

Jesús tö Simón yàk bua'wéne (Mateo 8.14-15; Lucas 4.38-39)

29 Mik ie'pa e' yélur ñi dapa'wo wé a ta Jesús mía Simón ena Andrés e'pa u a. Santiago ena Juan mí ie' ta. 30 Ee Simón yàk me'r ka' kí kiri'weke duè dalölö tö, e' ché ie'pa tö Jesús a. 31 Eta ie' e' skéwa ta ikló'wéitö iulà a ta ikimé e' tkökser. E' bet ta duè dalölö ie' éwa ta ie' e' kéká ilè yulök ie'pa a ñè.

Jesús tö taië s'kirirke esepa bua'wéne (Mateo 8.16-17; Lucas 4.40-41)

32 Ká tuine diwö míwatke ta s'kirirke ena wépa a aknama tso' esepa kos debiturak iwa Jesús ska'.‡ 33 Ká e' wakpa kos e'

‡ 1:32 Diwö e' dör eno diwö, e' kueki s'kirirke kos kë dè' ie'pa wa Jesús ska' ñiwe. Ie'pa kë a kawö ta' kanéblök eno diwö a. Ie'pa a ta íyi ö yile tsèmi e' dör kanè. E' kueki ie'pa tö s'kirirke tsèmi Jesús ska' diwö míwatke e' ukuöki, ekkè eno diwö erkerö e' kueki.

dapa'wéka ukkö a. 34 Eta ie' tö duè ulitane bua'wéne pè' tso' taië e'pa a. Ñies aknamapa taië tré'wéyalitö. Erè aknamapa wa ijcher yi dör ie', e' kueki ie' kë wa kawö mène ie'pa a ttök.

Jesús tö Skököl ttè paké judiowak ñi dapa'wo wé a

(Lucas 4.42-44)

35 Ká ñirketke ia' ttsetseë, ta Jesús e' kéká mía bánet wé kë yi ku' ese ska' ttök S'yé ta.

36 Eta Simón ena iwapiepa míyal ie' yulök.

37 Mik ikuéwarakitö, eta ie'pa ie' a iché:

—Sulitane tso' be' yulök.

38 Erè ie' tö ie'pa iuté:

—Mishka ká tso' tsinet tsinet ese a. Ñies ee ye' ké Skököl ttè pakök, eseie ye' dè'bitü.

39 Es Jesús shké ká tso' Galilea e' kos a ttè pakök judiowak ñi dapa'wo wé kos a, ñies aknama tré'ukyal.

Wëm eköl kiri'weke lepra tö e' bua'wéne Jesús tö

(Mateo 8.1-4; Lucas 5.12-16)

40 Wëm eköl kiri'weke lepra tö, e' e' skéwa Jesús o'mik ta ie' e' tkéwa kuché kí ta iché ia:

—Be' kí ikiane, e' ta be' a ye' buarmine as ye' batse'rne.

41 Jesús tö ie' sué er siarè wa ta ikéwaitö ulà wa ta iché:

—Tö, ye' kí ikiane. Be' dene batse'r.

42 E' wösha ta wëm buanene batse'nene.

43-44 E' ukuöki Jesús tö ie' a iché:

—Ye' ttö ttsö, i tka be' ta e' kë char yi a. Be' yú e' kkachök sacerdote a. I muk Moisés tö a'ka' e' batse'woie e' tsúmi mè Skököl a iwa kkachöie.

45 Erè wëm mía ta ie' e' kéká i tka ita e' pakök sulitane a. E' kueki Jesús kë a e' kkayënuke wé pè' tso' taië ese ska'. Ie' kawöta e' tsukat kañika wé kë pè' ku' ese ska', erè ká wa'ñe wakpa datse ie' ska'.

2

Wëm eköl kraulewa e' bua'wéne Jesús tö (Mateo 9.1-8; Lucas 5.17-26)

1 Ká wekké alè kuöki ta Jesús dene Cafarnaúm. Mik pè' wa ijchenewa tö ie' tkër u a, 2 eta taië ie'pa e' dapa'wé ie' ska' kë

chë'kaia weshkë, kë chë'kaia ukkô a ekkë. Ie' tso' Skëköl ttë pakök ie'pa a. ³ E' dalewa wëpa dôka tkël wä wëm kraulewä kë karka debitu eköl ka'la ki. ⁴ Erë tajë s'tso', e' kueki kë wës ie'pa tkömi weshkë Jesús ska'. E' kueki ie' tsaka u tsabata jchéé* ie'pa tö ta iduè émirakitö enaë e' a dôttsa iski. ⁵ Mik Jesús tö isué tö mokî ie'pa erblé ie' mik, etä ie' iché ikirirke e' a:

—A alà, ì sulu kos wamblébö, e' nuí olone be' ki.

⁶ Erë s'wöbla'uk ttë dalöiëno wa wakpa wëlepa tulus ee, e'pa ibikeitsè: ⁷ “¿Ì kueki wëm wí ttö es? Skëköl ë a se' nuí olo'yarmi. Ì ché ie' tö e' wa ie' tso' Skëköl chök suluë.” ⁸ Erë ì bikeitsök ie'pa tso' e' suéwä Jesús tö bet. E' kueki ie' tö ie'pa a ichaké:

—¿Ì kueki a' tö ibikeitseke es? ⁹ Ye' tö s'kraulewä diö bua'wëmine as ishköne, e' ta ¿wës a' tö iklö'wëmi tö ye' kë a inuì olonuk iki? ¹⁰ Ye' dör S'ditsö Alà, sù e' tö a' a ikkachè tö ye' wä kawö ta' ká i' a nuì olo'yoie.

Etä ie' tö iché wëm kraulewä e' a:

¹¹ —Be' e' kôka, be' ka'la kôka ta' be' yúne u a.

¹² Bet ta' ie' e' kéka, ika'la kéka, ta' imía sulitane wörki. E' tö ie'pa kos tkiwéwä ta' ie'pa tö Skëköl kikéka tajë ta' iché rakitö:

—Kë se' wä íyi wíse suule yës.

Jesús tö Leví kié ittökataie
(Mateo 9.9-13; Lucas 5.27-32)

¹³ E' ukuöki ta' Jesús míane batsöri kkömik ta' pë' e' dapa'wéka ie' ska' ta' ie' tö ie'pa wöbla'weke. ¹⁴ Ie' domitkö ta' ie' tö inuköl shtökwak Roma wökirpa a e' sué eköl tkër ikaneblöke e' wé a. E' dör Leví dör Alfeo aladulaköl. Ie' tö iché ia:

—Be' shkö ye' ta' ye' ttökataie.

Etä ie' e' kéka ta' imía Jesús ta'.

¹⁵ E' ukuöki Jesús tso' chkök Leví u a. Pë' shköke tsakië Jesús ta, e' kueki inuköl shtökwakpa ena pë' sulusipa skà tulusnak chkök ie' ena ittökatapa ta. ¹⁶ S'wöbla'uk ttë dalöiëno wa wakpa wëlepa dör fariseowakpa. Mik e'pa wële tö Jesús sué tö ichköke pë' esepa ta, etä ie'pa tö ichaké ittökatapa a:

—¿Iök a' wöbla'ukwak chköke inuköl shtökwakpa ta' ena pë' sulusipa skà ta?

¹⁷ Jesús tö ittésé ta' ichéitö iarak:

—Wëpa kë kirirku' esepa kë ki s'kapeyökwak kiane, erë wëpa kirirke esepa ki ikiane. Ye' kë dë'bitü wëpa e' ttsö tö ie'pa serke yësyësë esepa kiök. Ye' dë'bitü pë' sulusipa kiök.

Ì kueki Jesús ttökatapa kë batsöta'
(Mateo 9.14-17; Lucas 5.33-39)

¹⁸ Etökicha ta' Juan S'wöskuökwak ttökatapa ena fariseowakpa tso' batsök, etä pë' wëlepa de Jesús ska' ta' ichaké rakitö ie' a:

—Juan S'wöskuökwak ttökatapa ena fariseowakpa klépa batsöke. ¿Ì kueki be' ttökatapa kë batsö?

¹⁹ Jesús tö ie'pa iuté:

—Mik s'kiule ulabatsè kéwö tkö'uk, etä ¿wës ie'pa batsömi wëm ulabatske e' tso'ia ie'pa ta' e' dalewa? Ie' tso'ia ie'pa ta, e' dalewa ie'pa kë batsöpa. ²⁰ Erë ikéwö döraë etä ie' mi'datser ie'pa yöki. E' je' ta' ie'pa batsöraë.

²¹ “Kë yi tö datsi' këchke wöyuepawa datsi'tak pa'alí wa, datsi'tak pa'alí wöklöneka, e' tö datsi' këchke shukuëe ta' iki jchëe tajë. ²² Nies kë yi tö vino pa'alí tepaka iyiwak kkuölit yöule ibloie ese këchke a. Itékasö es, e' ta' mik ibacha'nebitü, etä ikkuölit jchëemiitö. Es vino ena ikkuölit weirwami éme. E' kueki vino pa'alí tekeka ikkuölit pa'alí a.”

Jesús ttökatapa tö trigowö butsé eno diwö a
(Mateo 12.1-8; Lucas 6.1-5)

²³ Etökicha ta' eno diwö a, Jesús dami trigo shua ta' ittökatapa tö trigowö butsémi ishkörami e' dalewa katè. ²⁴ Fariseowakpa tö ie' a ichaké:

—Sa' ttö ttsö, ¿ì kueki be' ttökatapa tso' ì kë kéwö ta' wë eno diwö a ese uk?

²⁵ Erë ie' iuté:

—Etökicha ká iaiaë mik David ena iklépa du' bli wä ta' kë ie'pa wä ì dami ñè, etä ì o' ie' tö ¿e' kë aritsule a' wä Skëköl yëkkuö ki? ²⁶ Mik Abiatar dör sacerdote kibi, e' kéwö ska' ta' David dewä Skëköl wé a ta' pan meule Skëköl a e' ñéitö ta' nies iméitö iklépa a ñè. Sacerdotepa ë a pan ese kéwö ta' ñè.

* 2:4 u tsabata jchéé: Ie'pa u tsabata dör kkuëie, e' ki ie'pa shköke.

Erë a' éna iane tö ò o' David tö e' kě dör suluë Skëköl wöa.

²⁷ Ie' tö ikı ché:

—Eno diwö meneat s'ditsö kimoie, erë s'ditsö kě yöne eno diwö ë batseitsök. ²⁸ E' kueki ye' dör S'ditsö Alà, e' wä kawö ta' ichoie tö ò dör buaë ö ò dör suluë wè eno diwö a.

3

Wëm ulà siulewä e' pakè

(Mateo 12.9-14; Lucas 6.6-11)

¹ Jesús skà dewane judiowak ñi dapa'wo wé a, ta eë wëm tkër eköl ulà etk siulewä. ² Ie'pa éna ie' kkatàk ilè ki, e' kueki ie'pa tso' ie' weblök tö wëm ñe' bua'wèmine ie' tö eno diwö a. ³ Ie' tö iché wëm ulà siulewä e' a:

—Be' e' kōkà ta' be' e' duöser ie' sulitane wöshaë.

⁴ Ie' tö ie'pa a iché:

—¿I kèwö ta' se' a wè eno diwö a: ò buaë ö ò suluë? ¿S'tsàtkök ö s'ttökwa?

Erë ie'pa siwä'bléwä ie' yöki. ⁵ Ie' tö ie'pa weblé kèsik wa. Ie'pa er darèrèe e' tö ie' eriawé. Ie' iché wëm a:

—Be' ulà shulöö.

Ta' ie' ulà shulée ta' ibuanene. ⁶ Eta fariseowakpa ponemi, e' bet ta' ie'pa ñi dapa'wéka Herodes klépa ta' ileritsök Jesús ttowaie.

Taië pè' tso' batsöri kkömik

⁷ Eta Jesús mía ittökatapa ta' batsöri kkömik ta' taië Galilea wakpa míyal ie' ta. ⁸ Ñies pè' tso' taië eë datse Jerusalén ena Judea ká malepa a. Ñies ie'pa datse Idumea ena Jordán wishet ena ká wé Tiro ena Sidón ate eë. Ie'pa tö ò kos weke Jesús tö e' tté ttsé' e' kueki ie'pa de iweblök. ⁹⁻¹⁰ S'kirirke taië e' uyökekä ie' ki ikökwa. E' kueki ie' tö iché ittökatapa a tö kanò tsúbitu tértke dö' ie'pa tö ye' tuéwä darèrè.

¹¹ Mik wépa a wimblupa sulusi tso' esepa tö ie' sué, eta' ie'pa e' tulélur kuché ki ie' wöa ta' iarkerak:

—jBe' dör Skëköl Alà!

¹² Erë ie' tö ie'pa a iché kèsik wa:

—jKè ye' tté pparka!

Jesús tö ittekölpa tsá dabom eyök kı bōl e'pa shushté

(Mateo 10.1-4; Lucas 6.12-16)

¹³ E' ukuöki ta' Jesús mía kabata a. Eta wépa kiane ie' ki kiè, e'pa kiéitö ta' ibiterak ie' ska'. ¹⁴ Ie' tö ie'pa shushté dabom eyök kı bōl shkōk ie' ta' ena patkèmi ie' tté pakök. E'pa kiè mékaitö ittekölpa tsá. ¹⁵ Ie'pa a diché méitö aknama trè'ukyal. ¹⁶ Ie'pa kiè i' es: Simón, e' kiè mékaitö Pedro; ¹⁷ Santiago ena iël Juan, e'pa dör Zebedeo aladulakölpa, e'pa kiè skà mékaitö Boanerges (kiè e' wà kiane ché “wépa dör wes alá es”); ¹⁸ Andrés, Felipe, Bartolomé, Mateo, Tomás ena Santiago dör Alfeo alà; ena Tadeo, Simón Celote, ¹⁹ ena Judas Iscariote tö Jesús wömekettsä aishkuö ta' ibolökpa a e'.

Jesús ena Beelzebú

(Mateo 12.22-32; Lucas 11.14-23; 12.10)

²⁰ E' ukuöki ta' Jesús dewä u a ittökatapa ta. Eta taië pè' ñi dapa'wékane kě wa ie'pa chko ekké. ²¹ Mik Jesús yamipa ekka wä ijchenewä tö wes ie' tso', eta' ie'pa de itsukmi iyërke tö ie' alínekä e' kueki.

²² Ñies s'wöbla'uk tté dalöieno wa wakpa datse Jerusalén e'pa tö Jesús ché i' es: “Beelzebú dör bé e' tö wëm wí éna ká chówéwa, e' diché wa ie' tö aknama trè'wekeyal.”

²³ Eta Jesús ikiéttsarak ta' ikleítö iarak i' es: “¿Wes Satanás e' trè'ùshkarmi? ²⁴ S'serke ká etké ki e' ñi blabatsélor ñippök ñita, kě wöklör, e' ta' ie'pa wákpa mir wa'k éme. ²⁵ Ñies ñi yamipa e' kéka ñippök ñita, kě wöklör, e' ta' ie'pa mir wa'k éme. ²⁶ Es ñies Satanás klépa mú ñi blabatsélor ñippök ñita, e' ta' idiché wöarwami ta' ierdawarak.

²⁷ “Kè yi mi'pawä wëm diché taië ese u a ie' íyi ekiblök kam ie' tö iwák maüwä e' yöki. Es éme íyi ekiblèrmi.

²⁸ “Moki ye' tö a' a iché tö ò sulu kos wambleke a' tö, ñies Skëköl cheke a' tö sulu kos e' nuí olo'yèmiitö a' ki. ²⁹ Erë yi isie tö Wiköl Batse'r ché suluë, ese kě ki inuí olorpa, itso' ikı kekraë.”

³⁰ Ie'pa iyè' tö wimblu sulusi tö ie' éna ká chówéwa e' kueki Jesús tö e' ché ie'pa a.

Jesús mi ena iëlpa de iweblök

(Mateo 12.46-50; Lucas 8.19-21)

31 E' ukuöki ta Jesús mi ena ielpa ena ikutapa e'pa debitu ie' yulök, erë ie'pa kë dë'wa weshke. Ie'pa tö ikiök patké. 32 Pë' tukur ie' pamik e'pa tö iché ia:

—Be' mi ena be' elpa ena be' kutapa e'pa shkõ be' weblök.

33 Ie' iüté:

—¿Yi dör ye' mi ena ye' elpa ena ye' kutapa?

34-35 Wëpa tukur ie' pamik e' suëitö ëk ta ichëitö:

—Yi isie tö i kiane Skëköl ki ese wé, ese dör wes ye' el ena ye' kutà ena ye' mi es. E' kueki ie'pa ikkëpa dör wes ye' mi ena ye' elpa ena ye' kutapa es.

4

Të kuatkökwak tté (Mateo 13.1-9; Lucas 8.4-8)

1 Etökicha ta Jesús s'wöbla'wëmitke batsöri kkömik. Pë' dapanë taië ipamik, e' kueki ie' e' iéka kanò tkërki tsinet ese etö a. Eë ie' e' tkësër ie'pa wöbla'uk. Ie'pa kos aë batsöri kkömik ie' ttö ttsök. 2 Eë ie' tö ttë tsäkië kleé ie'pa a iwöbla'woie, e' et dör i' es: 3 “A' tö ittsö. Etökicha ta wëm eköl mia të kuatkök ppé ululu ëme* 4 Mik ie' tso' iwö ppök, etä ditsöwö wele anëwa ñala ska' ta dù debitu tö ikatéwa. 5 Ditsöwö wele anëwa áklo a wé iyök kë ta' taië ese ska'. Iyök kë ta' taië, e' kueki bet ta' itskine. 6 Erë kë iwí kicha ta' taië, e' kueki mik diba anëka iki, etä isinëwa. 7 Ditsöwö wele anëwa dika'chka shua. Dika'chka ena ditsöwö talane ñita, erë dika'chka e' aléka iki, kë wöne. 8 Erë ditsöwö wele anë iyök bua'buak ki ese tskine talane wöne buaë. Wele wöne döka dabom mañayök (30) elka elka, wele dabom teryök (60), wele cien eyök (100).”

9 Etä ie' tö ie'pa a iché: “iA' éna ye' ttö ttsak, e'ma ikukueblö bua'ie!”

I' kueki Jesús tö s'wöbla'weke kleaule (Mateo 13.10-17; Lucas 8.9-10)

10 Mik Jesús aë dur ekörla, etä ittökatapa dabom eyök ki böl ena iklépa welepa skà de ie' ska' ta ichakërakitö ia:

—Ttë wà kleébö, ¿ima e' wà dör?

11 Ie' ie'pa iüté:

—“I' blúie Skëköl tso' e' ttë blëulewa, e' këwö meneat a' a iwà jchenoie. Erë pë' tso' taië kë éna ye' ttë klö'wak, esepa a ye' ikleeke 12 as ie'pa tö iweblöje', erë kë ie'pa a iwà wër, ñies as ie'pa tö ittsö je', erë kë ie'pa a iwà ar as kë ie'pa er mane'ù ta inuì kë olor ie'pa ki.”†

Të kuatkökwak tté e' wà paké Jesús tö (Mateo 13.18-23; Lucas 8.11-15)

13 Etä ie' tö ie'pa a iché: “Ttë kleéyö ñe' wà kë ane a' éna, e' ta ¿wes a' éna imalepa wà armi? 14 Wé tö ditsöwö kuatké, e' dör wé tö Skëköl ttë pakeke ese. 15 Pë' welepa tso' e'pa ta itkömi wes ditsöwö arwa ñala ki es. Esepa tö Skëköl ttë ttsé erë bet Satanás de iska' ta Skëköl ttë yëttsa ier a. 16 Welepa skà ta itkömi wes ditsöwö arwa áklo a es. Esepa tö Skëköl ttë ttsé ta iklö'wërakitö ttsë'ne buaë wa. 17 Erë ie'pa kë wí kicha ta' taië, e' kueki ie'pa tö iklö'wé ekuölö ë. Mik ie'pa weinemitke Skëköl ttë kueki, etä ie'pa anemine bet. 18 Welepa skà ta itkömi wes ditsöwö arwa dika'chka shua es. Esepa tö Skëköl ttë ttsé, 19 erë ie'pa tö iyi tso' ká i' ki ese bikeitseke kibiie. Ie'pa er me'rie inuköl ki ena i skà tso' ká iki tö s'ttsë'weke buaë ese ki. Ese kos tö Skëköl ttë kui'wëwa ie'pa er a ta kë idë'ttsa buaë wes ikiane es. 20 Erë welepa skà ta itkömi wes ditsöwö arwa iyök bua'buak ki es. Esepa tö Skëköl ttë ttsé ta iklö'wé ta iwà dettsa buaë wes ikiane es. Ie'pa dör wes iyi kuá wör buaë es. Wele wöne döka cien eyök (100), wele dabom teryök (60), wele dabom mañayök (30).”

Bö'wö tté (Lucas 8.16-18)

21 Etä ie' tö iché iarak: “Kë yi tö bö'wö tskepaka ta ibléwaitö kalkuö dikia ö ka' dikia. E' skéie itkekekaitö kákke ká ñi'woie. 22 Es ñies kë i ku' blëulewa kë jchenukwa aishkuö ta. Ese kos kkayërdaë. 23 iYi éna ye' ttö ttsak, e'ma ikukueblö bua'ie!”

24-25 Ñies ichëitö: “Yi e' yuak buaë ye' ttë wa, ese a iki meraëyö as iéna iwà ar buaë. Erë yi kë e' yuak ye' ttë wa, ese yöki i bikeitsëitö tö ane ie' éna, ese kos yërdattsane. E' kueki i cheke ye' tö a' a e' kukueblö. A' tö iwé es, e' ta a' éna iarmi

* 4:3 të kuatkök ppé ululu: Ie'pa wöblar të kuatkök wö ppélur të kos e' ki. † 4:12 Isaías 6.9-10

buaë, ñies Skëköl tō a' kimerāë as ikí ar a' éna.”

Íyi kuatkè tté

²⁶ Ñies Jesús tō iché: “Ì blúie Skëköl tso' e' ta itköke wes itkö iyiwö kuatké wëm eköl tō ese ta es. Ie' tō ikuatké tē kī ²⁷ ta iméat bërë. Ká bit ekkë ie' kapökewā nañewe, ñiwe ta ie' tì'rke ta íyi kuatkéitō e' tskine, talane erë ie' kē éna iane tō wes itskine wes italane. ²⁸ Íyök è tō itskeke. Kewe ikua tskine, e' ukuökī ta iwörkuane, e' ukuökī ta iwöne. ²⁹ Mik ikéwö de shtë, etā wëm míā ishtökka.”

Mostaza wö tté (Mateo 13.31-32; Lucas 13.18-19)

³⁰ Ñies Jesús tō iché: “Ì blúie Skëköl tso' ¿wes e' dör? ¿Ttè wé wa ye' tō ikleëmi? ³¹ E' dör wes mostaza wö tkèsö es. E' wö dör tsirlala iyiwö ulitane dikīa. ³² Erë mik ikuatkënewā, etā italar íyi kuá tsitsir ulitane tsata. E' ulà dökā wī'wīë, e' tsakā dù u yuöke.”

³³ Es Jesús tō ie'pa a' ikleé taië wes ttè i' es dö wé ie'pa éna iane ekkë. ³⁴ Ie' kē wā ì pakane ie'pa a' kē kleaule. Erë iwà kōs pakekeneitō ittōkatapa a' bánet kē kleaule.

Siwā' taië e' wöklö'wé Jesús tō (Mateo 8.23-27; Lucas 8.22-25)

³⁵ E' tsālī mik ká tuine, etā Jesús tō iché ittōkatapa a':

—Mishka batsöri wışhet.

³⁶ Pë' tso' taië e'pa méarakitō ta ie' iékarak kanò a' Jesús tso' e' a' ta imíyal. Kanò skā mirwā ie'pa ta tseë. ³⁷ E' bet ta siwā' bitsineka taië tō di' uyéka taië e' tō kanò wā iekeka.

³⁸ Erë ie' kapöme'r kanò ñak a' wökir kata kī, eë ittōkatapa ie' tī'wéka ta iché ia:

—¡A s'wöbla'ukwak! ¿Se' duökelur e' kē kī be' tkine?

³⁹ Etā ie' e' kéka tō siwā' uñé ta iché di' a':

—¡Be' e' shtëwā bër!

Etā siwā' wöklöne di' wöklöne míane alamië. ⁴⁰ Etā ie' tō ittōkatapa a' iché:

—¿Ì kuekī a' suane sekké? ¿Kam a' erblö ye' mik?

⁴¹ Ie'pa kī tkinewā taië ta iñi chakéka:

—¿Yi dör wëm wī? ¡E' ttö dalöieke siwā' tō di' tō!

5

Wimblu sulusi trë'wéyal Jesús tō (Mateo 8.28-34; Lucas 8.26-29)

¹ Ie'pa demi batsöri wışhet ká kiè Gerasa* eë. ² Mik Jesús e' yéttsa kanò a, etā wëm eköl a' wimblu sulusi tso' e' yéttsa de Jesús ska'. ³ Wëm e' serke pö ké a. Kē imonukwā tabechka kichaie wa ì wa. ⁴ Tseë imonere iulā a' ena iklö a' tabechka kichaie wa erë ibatséloritō. Kē yi diché ta' wë' iwöklö'woie. ⁵ Ñië nañeë ie' shköke pö a' ena kabata a' arke taië, ñies ie' e' shka'uke ak wa. ⁶ Erë mik ie' tō Jesús suë kamië, etā ie' tūnebitu e' tkésër kuchë kī Jesús wö shaë ⁷ ta ichéitō ia aneule:

—¡A Jesús, be' dör Skëköl dör íyi ulitane tsata e' Alà! ¿Iök be' de ye' tsiriuk? ¡Ye' kköchöke be' a' Skëköl wörkī tō kē ye' we'ikar!

⁸ Jesús tō ie' a' ichétke: “¡A wimblu sulusi, wëm se öwa!” E' kuekī ie' tō iché Jesús a' es.

⁹ Etā Jesús tō ie' a' ichaké:

—¿Ima be' kiè?

Ie' iüté:

—Ye' kiè Taië Wakpa, sa' dör taië e' kuekī.

¹⁰ Etā ikköchöke taië Jesús a': “Kē sa' patkar kamië.” ¹¹ Eë tsinet kabata kuli' a' taië köchi iëter chkök. ¹² Etā aknamapa kköché ie' a':

—Sa' patkömi köchi a. Kawö mú sa' a' e' tiukwā ie'pa a.

¹³ Etā ie' tō kawö mé iarak ta wimblupa sulusi e' yélur wëm e' a' ta ie' tiéwarak köchi a. Köchi ekkëpa dökā mil böyök ulatök (2.000). Etā köchi poneka tūnemirak ká spé mik brutolonemi batsöri a' ta eë iduolur.

¹⁴ Köchi kkö'nukwakpa tkayalmi ta itté ppékarakitō ká e' wañe a. Taië pë' de iweblök. ¹⁵ Mik ie'pa de Jesús ska' ta wëm a' aknama bak e' suéarakitō. E' tkër datsi' iéne éna ká anene buaë, e' tō ie'pa suawé. ¹⁶ Wépa tō ì tka wëm a' aknamapa bak e' ta ena köchi ta' e' sué, e'pa tō ipakéne imalepa a. ¹⁷ Etā ie'pa kköché Jesús a': “Be' e' yöttsa ká i' a, be' yú bánet.”

* 5:1 Gerasa: Yëkuö këchke wele tō ká e' kiè Gadara ö Gergasa. Mateo 8.28 saú.

18 Mik Jesús dene kanò a ta wëm a ak-nama bak, e' kköché ie' a: “Ye' shkakmi be' ta.” 19 Erë Jesús kë wä ikéwö mène ie' a. Ie' iché ia:

—Be' yúne be' u a be' yamipa ska'. Ì buaë wé Skëköl tò be' a ena wes ie' tò be' sué er siarë wa, e' kos pakö ie'pa a.

20 Eta wëm mía ta ì wé Jesús tò ie' a e' pakéitö ká tso' Decápolis e' wakpa a. Ie'pa kos tkinewä ittsök.

Jesús tò Jairo alà busi shke'wékane ñies alaköl bua'wéneitö eköl

(Mateo 9.18-26; Lucas 8.40-56)

21 Mik Jesús dene kanò kî batsöri ioshet, eta batsöri kkömik taië pë' e' dapa'wëka ie' ska'. 22 E' dalewa wëm debitü eköl kiè Jairo. E' dör judiowak ñi dapa'wo wé e' wökir eköl. Mik ie' tò Jesús sué, eta ie' e' téwä wöwakköt Jesús wörki 23 ta ikköché taië ie' a:

—Ye' alà busi duökewatke. Be' shkö ulà mukka iki as ibuarne ta iserne.

24 Eta Jesús mía ie' ta. Taië pë' dami Jesús ta e' tërdami ie' mik. 25 E' shua alaköl dami e' du'mi alakölpä duè wä e' kî duas de dabom eyök kî bök (12). 26 Taië ie' weine s'kapeyökwakpa ulà a ena ì kos tso' ie' wä e' ewéwaitö yës ie'pa kî, erë kë ibuanene, e' skéie imir wa'k ëme. 27-28 Ie' wä Jesús tté ttsëule e' kuëki ie' ibikeitsé: “Jesús datsi' bata ë kéwayö e' ta ye' buanene.” E' kuëki ie' e' skéwä Jesús tsî kker pë' shua ta idatsi' kéwaitö. 29 E' bet ta ipé wöklöne ta ie' ittsé e' kî tò ibuanene. 30 E' bet Jesús ittsé tò ilè tka ie' diché wa, e' kuëki ie' tò pë' tso' ipamik e' kos sué ëk ta ichakéitö ia:

—¿Yi tò ye' datsi' ké?

31 Ittökatapa tò ie' a iché:

—¿Kë be' wä isune tò taië ie'pa tërdami be' mik? Ta wes be' tò ichaké: “¿Yi tò ye' ké?”

32 Erë ie' tò wépa tso' ipamik e'pa kî weblé ia isuöie tò yi ie' ké. 33 Alaköl buanene e' painéka taië suane wa. Ì tka ie' ta e' ane ie' éna, e' kuëki ie' debitü e' tkéwä kuchë kî Jesús wörki. Ì kos tka ie' ta e' chékaia yësyësë. 34 Eta Jesús ie' a iché:

—A alà busi, be' erblé ye' mik, e' tò be' bua'wéne. Be' yúne bërë. Be' buanene.

35 Ie' ttökeia alaköl ta e' dalewa welepa bitë Jairo u a e'pa wä ibiyö de Jairo a ta ichéitörak:

—Be' alà busila blënewatke. ¿Iök s'wöbla'ukwak tsiriwëiabö?

36 Erë ì cheke ie'pa tò e' kë kî Jesús tkine. Ie' tò Jairo a iché:

—Kë be' tkinuk. Be' erbló ye' mik ë.

37 E' ukuöki ta ie' mía Jairo u a. Pedro ena Santiago ena Santiago él kiè Juan e'pa ë mí ie' wä, kë ie' wä yi skà mène e' ta. 38 Mik ie'pa demi Jairo u a, eta taië pë' dapaneka e' tröke iuke taië siarë. 39 Jesús dewä weshke ta ichéitö ie'pa a:

—¿Ì tso' a' aláuk? ¿Ì kuëki a' iuke? Busila kë du'wä, ikapöme'r ë.

40 Eta ie'pa tò ie' wayué ena ijañeitsé, erë ie' tò ie'pa ké e' yökulur. Eta alà yé ena imì ena wépa de ie' ta, e'pa ë mí ie' wä e' ta úshu a wé alà nu me'rka ee. 41 Ie' tò iulà klö'wéwä ta ichéitö ia:

—Talíta kum. (ttè e' wä kiane chë: “A tayëla, ye' be' a ichë, be' e' kôka.”)

42 E' bet ta busila e' e' duéka shkë'ka ta ishkémi. E' tò ie'pa tkiwéwä taië. (Tayë e' kî duas tso' dabom eyök kî bök.) 43 Erë Jesús tò ie'pa a iché: “Ì tka i' e' kë char yi a.” E' ukuöki ta ie' iché: “Alà se tiö.”

6

Jesús dene Nazaret

(Mateo 13.53-58; Lucas 4.16-30)

1 E' ukuöki ta Jesús e' yéttsa ká e' a mía ittökatapa ta iwák ká a. 2 Mik eno diwö de, eta ie' tò s'wöbla'wëmitke judiowak ñi dapa'wo wé a. Taië pë' daparke ee. Mik ie'pa tò ie' ttö ttsé, eta itkirulune ta ñi chakérak:

—¿Wé ie' e' yué ttè taië wa? ¿Wes ie' ulà de ttè buaë iskië ese ska'? ¿Wes ì kë or yi a ese wéitö? 3 ¿Ie' kë dör kaltak kanéukwak bak kaneblök ierö e'? ¿Ie' kë dör María alà? ¿Ie' kë dör Santiago, José, Judas ena Simón e'pa ël? ¿Ñies ie' kutapa kë serku' se' shua?

E' kuëki kë ie'pa erblëne ie' mik. 4 Erë ie' tò iché iarak:

—Ká wa'ne Skëköl tteköl dalöier'ta', erë iwák ká kî ena iyamipa shua ena iwák u a ee kë idalöier'ta'.

5 Eë iekkë ta ì kë or yi a ese kë one ie' wä. Ie' ulà méka welepa kirirke esepa kî ta ibuanerak, erë e' kë dör taië. 6 Ká e' wakpa kibiiepa kë erblëne ie' mik, e' tò ie' tkiwéwä.

*Jesús tò ittökatapa patkëmi s'wöbla'uk
(Mateo 10.5; Lucas 9.1-6)*

E' ukuöki ta Jesús mía ká tsitsirpa tso' tsinet ese a s'wöbla'uk. ⁷ Ie' ttökatapa dabom eyök kí böi e'pa kiéitö ta ipatkémirak böi böi. Ie' kawö mé iarak wimblupa sulusi trë'woyal. ⁸ Ie' tò iché iarak:

—Kë ì tsarmi, shko kéli e' ë tsúmi. Sku' kë tsarmi, chkö kë tsarmi, inuköl kë tsarmi. ⁹ Klökkuö ena datsi' iömi, e' ë mik a' mi'mi, erë datsi' kí kë tsarmi.

¹⁰ Ñies ie' iché ia:

—Mik a' dewa u wele a, eta a' e' tsúat ee dö mik a' míyal ká bánet ekkë. ¹¹ Ká wele wakpa kë wa a' kinewa buaë ö kë ki a' kapaköke e' kiane ttsè, e' ta a' e' yölur ee ta kapo tso' a' klöttö mik e' ppöö. E' tò ie'pa a' ikkacheraë tò ie'pa dör Skëköl bolökpa.

¹² Eta ittökatapa míyal s'pattök i' es: “A' er mane'ú Skëköl a.” ¹³ Ñies ie'pa tò aknama trë'wéyal taië. Ñies taië s'kirirke esepa ki ie'pa tò kiö té ta ibuanenerak.

*Juan S'wöskuökwak kötwä
(Mateo 14.1-12; Lucas 9.7-9)*

¹⁴ Eta Jesús tté buneka ká wa'ñe, e' kueki itté ttsé ñies blu' kiè Herodes e' tò. Welepa tò icheke:

—Jesús dör Juan S'wöskuökwak shkenekane e', e' kueki ie' wa diché tso' i kë or yi a ese woie.

¹⁵ Welepa skà tò icheke:

—Ie' dör Skëköl tteköl bak kiè Elías e' shkenekane.

Welepa skà tò icheke:

—Skëköl tteköl idir wes Skëköl ttekölpa ia'chki es.

¹⁶ Erë tté ekkë ttsé Herodes tò ta ichéitö:

—Ie' dör Juan kuli' tökök patkë' ye' tò e' shkenekane.

¹⁷ Herodes tò iché es ie' tò Juan S'wöskuökwak klö'ukwa patkë' wötëwa s'wöto wé a Herodías kueki. Herodías dör Herodes ël kiè Felipe e' alaköl, erë Herodes sene'wa ie' ta. ¹⁸ Erë Juan tò iyë' Herodes a: “Kë be' kawö ta' senuk be' ël alaköl ta. E' wa be' tso' tté dalöiëno dalöseukwa.”

¹⁹⁻²⁰ E' kueki Herodías uluneka Juan ki ta ie' ki ikiane ttëwa. Erë Herodes wa ijcher tò Juan dör wëm yësyësë ena batse'r ese, e' dalöiekeitö taië, e' kueki ikk'onekeitö. Ie' tò Juan kapaköke e' ttseke er bua' wa, erë kë

ie'na iane ì wëmiitö. Ie' tò Juan dalöieke es, e' kueki Herodías kë a wes Juan or. ²¹ Erë mik Herodes tò iduëswö kewö tkö'weke, eta Herodías isuë wes iulà dömi Juan ska'. Herodes tò ikuëblupa ena iñippökwakpa wökirpa ena wépa dalöiërta' taië serke Galilea esepa kiëttsa ikéwö tkö'uk. ²² Mik ie'pa tso' ikéwö tkö'uk, eta Herodías alà busi dewa ta iklötë ie'pa wörki. E' wër buaë Herodes ena imalepa tso' chkök ie' ta, e'pa wa, ta ie' iché tayë busi a:

—Ì kiane be' ki e' kiö ye' a ta ye' tò be' a imeraë.

²³ Eta ie' tò iché ia tté mokí wa Skëköl wörki sulitane kukua:

—Ì kos kiëbö ña, e' mekeyö be' a. Ká kos wökirie ye' tso', e' kiö ña ta e' merayö be' a shushaë.

²⁴ Eta tayë busi mía, ta imì chakéitö:

—¿Ì kiëyö?

Ta imì iuté:

—Juan S'wöskuökwak wökir kiö ia.

²⁵ Ie' míane bet blu' tkër ee ta iché ia:

—Ye' ki ikiane tò írö Juan S'wöskuökwak wökir tsúbitu ña kulë' a iwà kkachoie tò mokí ittëwarakitö.

²⁶ Eta blu' erianeka taië, erë ie' tò itté métkë s'kiule tso' e'pa kukua, e' kueki kë ie' a ionuk wes. ²⁷ E' kueki bet ie' tò ñippökwak patkëmi eköl Juan wökir tsuk. Eta ñippökwak mía s'wöto wé a ta Juan kuli' téé, ²⁸ ta iwökir tsébitu kulë' a méitö tayë busi a, ta tayë busi tò imé imì a.

²⁹ Mik Juan ttökatapa wa ijchenewa ta ie'pa debitu inú kökka tsémi wötëwa.

*Pë' döka mil skeyök e'pa tié Jesús tò
(Mateo 14.13-21; Lucas 9.10-17; Juan 6.1-14)*

³⁰ Mik Jesús ttekölpa tsá e'pa dene ie' ska', eta ì kos wé ie'pa tò ena ì kos wa ie'pa s'wöbla'wé e' pakéraitö ie' a. ³¹ Pë' datse taië míyal iské datsene kë wa ie'pa chkoia ekkë, e' kueki ie' iché ittökatapa a:

—Mishka enuk bánet wé kë yi ku' ese ska'.

³² Eta ie'pa míyal bánet kanò ki wé kë yi serku' ese ska'. ³³ Erë ie'pa míyal e' suë pë' tò taië ñies pë' tò isuëwa tò ie'pa e' idir. Eta pë' kos serke ee e'pa míyal tuneule ipanuk wé ie'pa irirke ee demi kewë. ³⁴ Mik Jesús e' yëttsa kanò a, eta pë' tso' taië ipanuk

e' suéitö. Ie'pa wër ie' wa wes obeja kë kkö'nukwak ta' es, e' kueki ie'pa suéitö er siarë wa. Eta ie' e' kékä ie'pa wöbla'uk ttè kua'ki kua'ki taië wa. ³⁵ Kä detke tsáli ta, ittökatapa de ie' ska' ta ichérakitö ie' a:

—Kä de tsáli, kë yi serku' ie. ³⁶ Ie'pa yuömi as ie'pa mi' pë' serke tsinet ena kä tso' tsinet ese ska' ilë taük ñè.

³⁷ Erë ie' tö ie'pa iuté:

—Ie'pa tiö a' tö.

Ie'pa iuté:

—¿Be' ki kiane tö sa' mi' chkè taük ie'pa tioie? Chkè ekkè tuoie inuköl kiane s'kaneblömi dö kä cien böyök e' ské ekkè.

³⁸ Ie' tö ie'pa a ichaké:

—¿Kos a' wä pan tso'? A' yú iweblök.

Ie'pa dare iweblök ta ichéitö ia:

—Pan tso' skel ena nima bötö.

³⁹ Eta ie' tö iché ie'pa a:

—Pë' kos kö e' tulöksër ta'tsi ki erule erule.

⁴⁰ Eta pë' e' tulésër cien eyök, welepa e' tulésër dabom skeyök. ⁴¹ E' ukuöki ta ie' tö pan skel ena nima bötö e' klö'wé ta iká sué kä jaì a ta wéstela chéitö Skököl a. E' ukuöki ta ie' tö pan ena nima blaté ta iméitö ittökatapa a as ie'pa tö iwatiö pë' kos a. ⁴² Ie'pa ulitane chké de wë'. ⁴³ Pan ena nima bata ate e' shtérakitö iëne döka kköla dabom eyök ki bök. ⁴⁴ Wëpa këchkepa chké esepa döka mil skeyök (5.000).

Jesús shké di' kí

(Mateo 14.22-27; Juan 6.16-21)

⁴⁵ E' ukuöki ta Jesús tö iché ittökatapa a: "A' e' iökä kanò a, a' yúshkatke ye' yöki kewe batsöri wishet Betsaida kker." Ie' tö iché pë' malepa a: "A' yú a' u a." ⁴⁶ E' ukuöki ta ie' mia kabata a ttök S'yé ta. ⁴⁷ Kä tuine ta kanò demi batsöri shushäe. Ie' e' tséat ekörla kä sí ki. ⁴⁸ Ie' tö isué tö ie'pa kaneblöke darërë kanò patkoie siwa' bitsirke ie'pa kke wöia e' kueki. Kä ñirketke ta ie' mia ie'pa ska' shkörämi di' kí. Ie' tkökemitke tsinet ie'pa o'mik. ⁴⁹⁻⁵⁰ Erë mik ie'pa isué tö ie' shkodatse di' kí, eta ie'pa ibikeitsé tö wimblu idir, e' tö ie'pa tkiwéwa taië ta ianekarak. Erë bet ta ie' iché ie'pa a:

—¡A' er kuú! ¡Kë a' suanuk! Ye' idir.

⁵¹ Eta ie' e' iéka kanò a ta siwa' wöklöne. Ie'pa tkirulune taië iweblök. ⁵² Ie'pa er dör daloie, e' kueki Jesús tö pë' taië dë' pan skel è wa, e' wä kë dë'wa ie'pa er a. E' kueki ie'pa tkirulune taië ekkè.

Jesús tö s'kirirke bua'wé Genesaret (Mateo 14.34-36)

⁵³ Itkattsarak batsöri wishet demirak Genesaret ta ee kanò muéwarakitö. ⁵⁴ Ie'pa e' yélur kanò a ta e' wösha ta pë' tö Jesús suéwa tö ie' idir. ⁵⁵ Eta itunerak kä e' wa'ne ibiyö chök. Mik pë' tö ittsé, eta ie'pa tö s'kirirke tsémi wé ittsérakitö tö Jesús tso' ee. ⁵⁶ Kä wa'ne wé ie' mir, wé s'tso' taië ö bërëbërë, eta pë' tö s'kirikepa tulekeser ñala shaë ta ikköchökerak ie' a tö ie'pa a idatsi' bata è mú kèwa. S'kirirke kos tö iké, esepa buanene.

7

Ì tö se' ia'wèmi ñáie (Mateo 15.1-20)

¹ Fariseowakpa ena s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa welepa datse Jerusalén e'pa debitu Jesús ska'. ² Mik ie'pa tö isué tö Jesús ttökatapa welepa chköke ulà kë paköule, eta e' ki ie'pa tö icheke suluë. ³ (Fariseowakpa ena judiowak malepa kos tö ie'pa yépa bak e' ser klö'wé darërë. E' kueki kë ichkötä'rak kë ulà paköule wes ie'pa a imeneat es. ⁴ Mik ie'pa dare chkewö taük, eta kë ichkötä'wa kam iulà pakör e' yöki. Es ie'pa wä iyi ese skà tso' taië dalöiëno. Ñies tka', kulé', ù, ka' ekképa kos pakueke ie'pa tö.) ⁵ E' kueki fariseowakpa ena s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa tö Jesús a ichaké:

—¿Ì kueki be' ttökatapa kë tö se' yépa bak e' ser e' ttè dalöiè? ¿Iök ichkörak ñá ulé wa?

⁶ Ie' tö ie'pa iuté:

—Buaé Isaías tö a' e' ò sulu e'pa ye' mik ie' tö iyè':

‘Skököl tö ichè: Pë' ikképa tö ye' dalöiè kkö è wa,

erë ie'pa er tso' kamië ye' yöki.

⁷ È ichökle ie'pa mi'ke ye' wé a ye' dalöiök.

Ttè wa ie'pa s'wöbla'weke e' dör s'ditsö ttè dalöiëno è.*

Es Isaías tö iyè'at.

* 7:7 Isaías 29.13

⁸ A' tō Skēkōl ttē watēttsa s'ditsō ser e' ttē dalōioie.

⁹ Nies ie' iché iarak:

—Skēkōl ttē dalōiēno e' méat a' tō bánet a' wákpa ser e' ttē dalōioie. ¹⁰ Moisés tō iyē': 'A' yě ena a' mì e'pa dalōiō.'† Nies ie' tō iyē'at: 'Yi tō iyē ö imì ché suluē ese wák wōmerdattsa ttēwā.'‡ ¹¹ Erē a' icheke tō se' a iyērmi s'yě a ö s'mì a i' es: 'Ì kōs tso' ye' wā, e' dōr corbán' (e' wā kiane chē tō imeulettsa Skēkōl aŠ). E' kuēkī kē ye' a a' kīmenuk ì wa. ¹² Nies a' tō icheke tō yi isie e' ché, ese kē kawōtaiā iyē ö imì kīmuk. ¹³ Es a' wákpa ser e' ttē wa a' tō s'yueke, e' iūtē wa a' tō Skēkōl ttē dalōiēno e' dalōsewēkewā. Ì sulu ese skā wambleke a' tō taiē.

¹⁴ E' ukuōkī tā ie' tō pē' tso' eē e'pa kié tā ie' iché iarak:

—A' ulitane tō ye' ttō tso, iwā anú a' éna.

¹⁵⁻¹⁶ Ì ñeke a' tō e' kē tō a' ia'wēpa ñáie Skēkōl wōa. Erē ì sulu wambleke a' tō tskirke a' er a ese je' tō a' ia'wēraē ñáie.*

¹⁷ Mik ie' tō pē' méat dewā wēshkē, etā ittōkatapa tō ì kleé ie' tō e' wā chaké ie' a.

¹⁸ Ie' tō ie'pa iūtē:

—¿Nies a' kē éna iwā ane? ¿A' kē éna iane tō ì kōs ñekewasō e' kē tō s'ia'wēpa ñáie?

¹⁹ Ì kōs ñekewasō e' kē mi'ku'wā s'er a, e' mi'kewā s'ñawi a e' ukuōkī tā iwekettsasō. E' kuēkī e' kē tō s'ia'wēpa ñáie.

(Ttē e' wa ie' kī ikiane chē tō chkē ulitane dōr batse'r.) ²⁰ Nies ichéitō:

—Ì sulu wambleke a' tō tskirke a' er a ese je' tō a' ia'wēraē ñáie. ²¹ Ì sulu bikeitseke a' tō, trē, akblè, s'ttēwā, ²² senewābak dalōsewēwā, o'ka íyi kkeché, ì kōs sulu wamlè, s'malepa wöyuè, s'malepa wōrieikè, ukyēne, ñì chē suluē, e' ttsēka, ì kōs dōr yēsyesē ese watēttsa, ²³ íyi ese kōs tskirke a' er a e' tō a' ia'wēraē ñáie.

Tayē ekōl kē dōr judiowak e' erblé Jesús mik

(Mateo 15.21-28)

²⁴ E' ukuōkī tā Jesús míā ká kiè Tiro e' kker. Eē ie' e' tséat yile ska'. Ie' kē kī ikiane tō yi wā ijcherwā tō ie' tso' eē; erē kē ie' a e' blēne. ²⁵ E' bet busila ekōl a wimblu

sulusi tso', e' mì wā ijchenewā tā imía tā ie' tkēwā kuchē kī ie' wōrkī. ²⁶ Alakōl e' kē dōr judiowak, e' dōr ká kiè Sirofenicia e' wak. Etā ikkōché ie' wōa:

—Aknama tso' ye' alà busi a e' trē'úshkar.

²⁷ Erē ie' tō iché ia:

—Kē idōr buaē ala'rla chkē yēttsa mè chichi a. E' kuēkī as ye' ala'r chkō kewe.

²⁸ Erē tayē tō ie' iūtē:

—A kēkēpa, e' yēne; erē s'ala'r chkōke e' kamulē darke iskī ese ñeke chichi tō.

²⁹ Jesús tō ie' a iché:

—Buaē be' iūtē, e' kuēkī be' yúne bēre. Aknama trēneshkartke be' alà busila a.

³⁰ Mik alakōl e' demine u a, etā ilà busila kuéitō ká kī. Aknama kē ku'ia ie' a.

Wēm ekōl kukuō kē wattsēr e' bua'wé Jesús tō

³¹ Jesús e' yēttsa Tiro tkami Sidón demi Galilea batsōri Decápolis kker. ³² Eē pē' wā wēm debitū ekōl ie' ska' e' kē kukuō wattsēr ena kē tto buaē. Ie'pa tō ikié Jesús a: "be' ulà múka iki as ibuarne." ³³ Jesús wā imítser bánet wé kē yi ku' eē, tā iulatska tiēwā wēm kirirke e' kukuōuk bōk a tā iwiri wa iku' kéwā. ³⁴ E' ukuōkī tā ká suéitō ká jaì a, isiwā' tkéka tā ichéitō wēm a:

"¡Efatá!" (e' wā kiane chē ie'pa ttō wa: "¡Kukuō shubunú!")

³⁵ E' bet tā wēm kukuō ena ittō buanene tā ittēka buaē. ³⁶ Jesús tō iché iarak tō kē ichar yì a. Erē kōs e' ché ie' tō ie'pa a, e' tsatā ie'pa tō ikí chekeia. ³⁷ Ie'pa tkirulune taiē iweblök, tā ichérakitō, "¡Ì kōs weke ie' tō buaē dō s'kukuō kē wattsēr ese bua'wéitō tā iwattsēne buaē, ñies s'me' bua'wéitō tā ittēkane buaē!"

8

Pē' dōka mil tkēyök e'pa tié Jesús tō (Mateo 15.32-39)

¹ Etōkicha tā pē' e' dapa'wéne taiē Jesús ska', e'pa kē wā ì ku' ñè. Tā ie' tō ittōkatapa kié tā ichéitō ie'pa a:

² —Siarē ye' wa pē' ikkēpa wēr. Ie'pa tso' ye' tā e' kī ká de mañatk tā kē ie'pa wā ì ku' ñè. ³ Wēlepa datse kamiē. E' kuēkī

† 7:10 Éxodo 21.17   ‡ 7:10 Levítico 20.9

wakanewēmi ie'pa tō wēs ie'pa kī ikiane es. éna ye' ttō tsak, e'ma ikukueblō bua'ie!

§ 7:11 meuletke Skēkōl a: Ie'pa tō iché es, erē ie'pa ulà a itso'ia e'

* 7:15-16 Yēkkuō kēchke wēle versículo 16 kī kuōtkéka, e' tō ichē: ¡A'

dö' ye' tö ipatkéminerak u a kë chkaule ta isiwa'arwamirak ñala ki.

⁴ Eta ittökatapa ie' iüté:

—Erë ¿i wa se' tö ie'pa tiemi ká i'se a wé kë yi serku' ee?

⁵ Ie' tö ie'pa a ichaké:

—¿Kos a' wa pan tso'?

Ie'pa iüté,

—Kul (7).

⁶ Eta ie' tö pë' ké e' tulökser iski ta pan kul klö'wéitö ta wéstela chéitö Skéköl a ta iblatéitö mé ittökatapa a watiè pë' a, eta es ie'pa tö iwé. ⁷ Ñies nima tsitsirla tso'rak iwa elkela e' ki wéstela chéitö Skéköl a ta ittökatapa patkéitö iwatiök. ⁸ Pë' ulitane chké de wë' ta chké bata ate e' shtérakitö iène doka kkö kul. ⁹ Ichkérak e'pa doka mil tkëyök (4.000) ulatök. E' ukuöki ta Jesús tö ie'pa yuémene ¹⁰ ta ie' e' iéka kanò a ittökatapa ta míyal ká kiè Dalmanuta ee.

Fariseowakpa tö i kë or yi a ese uk ké sué (Mateo 16.1-4; Lucas 12.54-56)

¹¹ Fariseowakpa debitu Jesús ska' ta itémirak ie' ta kësik wa. Ie'pa éna ie' tsaiak, e' kuëki ie'pa tö ie' a ikié tö i kë or yi a ese wéitö iwà kkachoie tö moki ie' patké'bitu Skéköl tö. ¹² Jesús siwa' tkéka iskiè ta ichéitö:

—¿I kuëki i kë or yi a ese kieké a' tö iwà kkachoie tö yi dör ye'? Moki yö a' a ichè tö ese kë kkayërpa a' a.

¹³ Eta ie' tö ie'pa méat ta ie' e' iékane kanò a ta imía batsöri wishet.

Fariseowakpa pan wölöwoka e' paké (Mateo 16.5-12)

¹⁴ Eta Jesús ttökatapa éna ilè chowa tsèmi ñè. Pan etké mírak iwa e' ta kanò a. ¹⁵ Jesús iché iarak:

—¡A' tso' wösh wa! A' e' kkö'nú fariseowakpa pan wölöwoka e' yöki. Ñies a' e' kkö'nú Herodes pan wölöwoka e' yöki.

¹⁶ Ittökatapa iché ñi a:

—¡Kë se' wa i ta' ñè! ¹⁷ Jesús wa ijchenewa, ta ie' iché iarak:

—¿I kuëki a' tso' ichök ñi a tö a' kë wa i ta' ñè? ¿Kam a' éna iwà ar? ¿Kam a' wa iwà jcherwa? ¿A' er darère dö ekké? ¹⁸ A' wöbla ta' ¿e' kë wawër? A' kukuöña ta' ¿e' kë wattsër? ¿A' kë éna ianeia? ¹⁹ Mik ye'

tö pan skel wadë' wëpa doka mil skeyök (5.000) ekké a, eta ¿kkö bik ibata kit a' tö?

Ie'pa iüté:

—Dabom eyök ki bök (12).

²⁰ —Ñies mik ye' tö pan kul (7) wadë' wëpa doka mil tkëyök (4.000) ekké a, eta ¿kkö bik wà iè' a' tö ibata wa?

Ie'pa iüté:

—Kul (7).

²¹ Eta ie' iché iarak:

—¿Kam a' éna iwà ar?

S'wöbla kë wawër eköl e' bua'wéne Jesús tö

²² E' ukuöki ta idemirak Betsaida ta wëm wöbla kë wawër ese debitu eköl pë' wa Jesús a ta ikköchökerak ie' a tö ikö ulà wa as ibuarne. ²³ Eta ie' tö iklö'wëwa iulà a ta iyétsaitö bánet. Ee ie' tö iwöbla bök nuwëka wiri wa ta iulà méka iki ta ichakéitö, “¿Be' wöbla wawëne?” ²⁴ Eta wëm tö ká weblé ta iché:

—Pë' suekeyö erë ye' wa iwër wësua kal shköke sué.

²⁵ Eta Jesús ulà mékane iwöbla ki ta wëm tö ká sué krereè ta iwöbla wawënene buaè. Ýi ulitane suéitö buaè. ²⁶ Eta Jesús tö ipatkémene iu a ta iché ia:

—Kë be' mi'ktkö pë' shua.

Pedro tö iché tö Jesús dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' (Mateo 16.13-20; Lucas 9.18-21)

²⁷ E' ukuöki ta Jesús éna ittökatapa míyal ká tso' tseè ate Cesarea Filipino e' a. Ñala ki Jesús tö ie'pa a ichaké:

—¿Ima pë' tö ichè, ye' dör yi?

²⁸ Ie'pa iüté:

—Welepa tö icheke tö be' dör Juan S'wöskuökwak. Welepa skà tö icheke tö be' dör Skéköl tteköl bak kiè Elías shkënekane e'. Welepa skà tö icheke tö be' dör Skéköl ttekölpa skà bak e' wele.

²⁹ Ie' tö ie'pa a ichaké:

—Erë ¿ima a' ichè, ye' dör yi?

Pedro tö iüté:

—Be' dör wé pairine'bitu idi' wa sa' blúie e'. ³⁰ Erë Jesús kë wa ie'pa kàne yi dör ie', e' chök yi a.

Jesús e' biyö ché tö itterawa (Mateo 16.21-28; Lucas 9.22-27)

³¹ Jesús tò ie'pa a itsá ché:

—Ye' dör S'ditsö Alà, e' weirdaë tajë. Judiwak kueblupa ena sacerdotepa wökirpa ñies s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa tò ye' waterattsä. Ye' tterawa, erë e' kî kâ de mañat eta ye' shkerdakane.

³² Ttè e' chéitö ie'pa a wöshak. Erë Pedro tò ie' kiémi bánet ta iuñemiitö. ³³ Erë Jesús e' wötrée ta ittökatapa weblé krereë ta Pedro uñéitö i' es:

—¡A Satanás, be' yúshka bánet ye' yöki! Be' kë tò íyi suë wes Skëköl tò isuëke es; be' tò isuëke wes s'ditsö tò isuëke es.

³⁴⁻³⁵ E' ukuöki ta ie' tò ittökatapa ena pë' malepa kié e' ska' ta ichéitö:

—Yi e' tsatkak ittëwä yöki, ese kë ulà a sene michoë döpa. Erë yi e' mettsä ttëwä ye' dalërmik ena ye' ttè buaë e' dalërmik, ese ulà a idöraë. E' kueki yi e' yuak ye' ttökataie, ese kë kâne tkinukia e' kî. E' skéie ie' kawötä e' chök dö ittëwä wötëulewä krus mik ekkë. Es ie' kawötä shkök ye' itöki. ³⁶ Íyi ulitane tso' kâ i' a, e' de a' ulà a, erë sene michoë e' kë dë' a' ulà a, e' ta e' dör çie bua' a' a? ³⁷ Sene michoë kë patorpa i wa. ³⁸ Mik ye' dör S'ditsö Alà, e' dene ye' Yë olo ta', ñies ibiyöchökwakpa batse'r e'pa ta, eta wépa jaëne ye' kî pë' sulusipa kë tò Skëköl dalöië wes trër wakpa kë tò imaso dalöië es esepa wörki, esepa kî ye' jaërdaë ñies.

9

¹ Ñies ie' tò iché ie'pa a:

—Moki ye' tò a' a ichè tò a' tso' íe, e' welepa tò i blúie Skëköl tso' e' kéwö de diché ta', e' sueraë kam iblërulur e' yöki.

*Jesús tò ilo taië e' kkaché ittökatapa a
(Mateo 17.1-13; Lucas 9.28-36)*

² Kâ teröl ukuöki ta Jesús míä kâ bata kakkëe e' kî. Pedro, Santiago ena Juan e'pa mítser iwä e' ta. Eta eë ie'pa wö shäë ie' manenettsä míä kuä'kî. ³ Ie' datsi' manenettsä míä dalölöë saruruë, kë yi a kâ wa'ñe datsi' sunuk as idöttsa saruruë es. ⁴ Eta ie'pa tò Skëköl ttekölpa bak kâ iaiaë kié Elías ena Moisés e'pa sué kapakök Jesús ta. ⁵⁻⁶ Ie'pa tkinewä tajë. Pedro kë éna i aneia ché, e' kueki ichéitö Jesús a:

—¡A S'wöbla'ukwak, buaë se' tso' íe! Sú sa' tò úla yuëkä mañatkuela, etkue be' a, etkue

Moisés a, etkue Elías a. ⁷ Eta mochka tò ie'pa kitëwä ta e' shuä ie'pa tò ttö ttsé tò ichè: “Se dör ye' alà dalër tajë ye' éna, e' ttö ttsö.” ⁸ E' bet ta ie'pa kâ sué ipamik ta ie'pa isué tò kë yi ku'ia, Jesús ë dur ie'pa ta.

⁹ Ie'pa datskene wöwa'k ta Jesús tò ie'pa a ichè:

—Í sué a' tò e' kë pakar yi a dö mik ye' dör S'ditsö Alà, e' ttëwä shkenekane e' ukuöki.

¹⁰ E' kueki ie'pa ttè iwakpa ë ñi ta. Erë ie'pa ñi chaköke: “Ie' ttëwä shkenekane çima e' wà dör?” ¹¹ Ie'pa tò Jesús a ichaké:

—Çi kueki s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa tò ichèke tò Elías kawötä dökne kewe wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e' yöki?

¹² Ie' iütérak:

—E' yëne tò Elías datse kewe. Ie' tò i kos kaneweketke kewe wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e' yöki. Erë çì kueki Skëköl yëkkuö tò ichè tò S'ditsö Alà, e' weirdaë ena iwatërdattsä? ¹³ Ye' tò a' a ichè tò Elías dë'bak, eta ie'pa tò iwe'ik siarë wes ie'pa kî ikiane es. E' bak wes ie' tté tso' kitule Skëköl yëkkuö kî es.

Kabëla eköl a aknama tso' e' bua'wéne Jesús tò

(Mateo 17.14-21; Lucas 9.37-43)

¹⁴ Mik idenerak wé ittökatapa malepa tso' eë, eta ie'pa isué tò taië pë' tso' ipamik. Ñies isuëitörak tò s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa welepa ñi iütöke ie'pa ta. ¹⁵ Mik pë' tò Jesús sué, eta iwö kraru-lune ta itunemirak ishke'uk. ¹⁶ Ie' tò ichaké ittökatapa a:

—Çi kî a' ñi iütöke?

¹⁷ Wëm eköl tò iché ie' a:

—A s'wöbla'ukwak, íe ye' wä ye' aladulaköl debitu be' a. Wimblu sulusi tso' ia e' kueki kë itto. ¹⁸ Kâ wa'ñe wé ie' tso' eë wimblu tò ie' éna kâ chöwekewa ta ikéure iski ta shuya deka ikkô a, ikà blarke ñi mik ena ikranewä. Be' ttökatapa a ikiéyö tò wimblu e' trë'úshkar erë kë ie'pa a ioné.

¹⁹ Jesús tò iüté:

—¡A pë' kë erblöta' Skëköl mik! Çi mik ye' sermirö a' ta? Çi kos ye' tò a' dalë'ttsemirö? Kabëla ñe' tsúbitü ña.

²⁰ Eta ie'pa wä kabëla mítser Jesús ska'. Erë mik wimblu sulusi ñe' tò Jesús sué ta kabëla painuwékaitö taië anerö iski e' tréka

burup burup ta ikkō a shuya deka. ²¹ Jesús tō kabēla yē a ichaké:

—¿Mik i' wamblēnemi ie' ta?

Iyé tō iūté:

—Mik ie' ià tsirlala e'tami. ²² Tajē wimblu tō ie' ma'wé ttèwā. Mikle ta iuyéwaitō bö' a ö di' a ittowaie. Sa' saú er siarē wa. Ilè ormi be' a, e'ma sa' kimú.

²³ Jesús tō iūté:

—¿Wes bö ibikeitsēmi tō ye' kē a ionuk? Yi erblōke Skēkōl mik, jese a i kos ormi!

²⁴ Eta kabēla yē tō iché aneule:

—Ye' erblōke Skēkōl mik. ¡Ye' kimú kí erblök imik!

²⁵ Mik Jesús tō isué tō tajē pē' daparke, eta wimblu sulusi uñéitō i' es:

—A wimblu, kabēla i' tteke be' tō kukuō kē wattsēr, kē tto. Ye' tō be' kē e' yōttsa kabēla i' a. Kē be' e' tiukwane ie' a.

²⁶ Wimblu anekā ta kabēla skà éna ká chōwéwaneitō. E' ukuōki ie' e' yéttsa ta kabēla aṭe wes s'duowa es. E' kueki pē' tajē tō iché tō mokī iduowa. ²⁷ Erē Jesús tō ikló'wéwā iulā a ta ikimé e' kōkka ta ie' e' kēka.

²⁸ E' ukuōki ta Jesús dewā weshke ta ittōkatapa tō ie' a ichaké bánet.

—¿I kueki sa' kē a wimblu e' trēneshkar?

²⁹ Ie' tō ie'pa iūté:

—Wimblu sulusi ese trēoshkarmi ikiè S'yé a e' ē wa*

Jesús skà e' biyö ché tō itterawa

(Mateo 17.22-23; Lucas 9.43-45)

³⁰⁻³¹ Jesús ena ittōkatapa e' yéttsa ee tkami Galilea. Ie' tso' ie'pa wōbla'uk, e' kueki ie' kē kí ikiane tō wé ie'pa tso' e' jcherwā yi wā. Ie' tō iché ie'pa a:

—Ye' dör S'ditsö Alà, e' wōmerdattsā pē' ulā a ta ye' tterawarakitō. Erē e' kí ká de mañat ta ye' shkerdakane.

³² Erē i' ché ie' tō, e' wà kē ane ie'pa éna, ñies ie'pa suanerak ichakök.

Yi dör ibua'ie Skēkōl wōa

(Mateo 18.1-5; Lucas 9.46-48)

³³ E' ukuōki ie'pa demi Cafarnaúm. Mik ie'pa dewā weshke, eta Jesús tō ie'pa a ichaké:

—¿I kí a' ñi iūtōro ñalā kí?

³⁴ Erē ñalā kí ie'pa ñi iūtōro tō wé dör ibua'ie imalepa tsata, e' kueki ie'pa siwā'bléwā. ³⁵ Eta Jesús e' tkéser ta ie'pa dabom eyök kí bö' e'pa kiéitō ta ichéitō ia:

—Yi kí ikiane tō idō ibua'ie imalepa tsata, e' ta ese kawōta e' wōökwa imalepa dikia ikanè mésoie ikimoie.

³⁶ E' ukuōki ta alala duéseritō eköl ie'pa shushaē ta ikékaitō ulā a ta ichéitō iarak:

³⁷ —Yi tō alala i'se kiéwā ye' ttō wa, ese tō ye' wák kiéwā. Es ñies yi tō ye' kiéwā, ese kē wā ye' ē kinewā, yi tō ye' patkē'bitu, e' kiéwaitō ñies.

Yi kē ku' ñippök se' ta ese tso' buaē se' ta

(Mateo 10.42; Lucas 9.49-50)

³⁸ Juan tō iché Jesús a:

—A s'wōbla'ukwak, wēm sué sa' tō eköl, e' tō aknama trē'wéyal be' ttō wa. Erē ie' kē ku' se' ta, e' kueki sa' tō iché ia tō kē iwariā.

³⁹⁻⁴⁰ Ie' tō ie'pa iūté:

—Yi tō i' kē or yi a ese wé ye' ttō wa, ese kē a ye' yēnuk suluē. Yi kē ku' ñippök se' ta, ese tso' se' ta. E' kueki kē iwōklō'war. ⁴¹ Yi isie tō di' kakla ē mé a' a yè, ye' dör Cristo e' icha a' dör e' kueki, mokī ye' tō a' a iché tō ese a iské patōrdaē buaē.

A' tso' wōsh wa i' tō s'ké i' sulu wamblök ese yöki

(Mateo 18.6-9; Lucas 17.1-2)

⁴² “Yi tō ikkēpala erblōke ye' mik, ese eköl kē i' sulu wamblök, esepa weirdaē tajē shute tkōka ak wawoie muéwā ikuli' a ba-trèemi dayē a e' tsata. ⁴³⁻⁴⁴ A' ulā tō a' kē i' sulu wamblök, e' ta itōö. A' dōwā sene micho a ulā etkē, e' dör buaē. E' skéie a' dōwā bö' kē a ulā bötkē e' dör suluē. Ee bö' kē wōittā'wā. ⁴⁵⁻⁴⁶ A' klō tō a' kē i' sulu wamblök, e' ta itōö. A' dōwā sene micho a klō etkē, e' dör buaē. E' skéie a' uyèwā bö' kē a klō bötkē e' dör suluē. ⁴⁷ A' wōbla tō a' kē i' sulu wamblök, e' ta iyōttsā. A' dōwā i' blúie Skēkōl tso' e' a wōbla ek ē, e' dör buaē. E' skéie a' uyèwā bö' kē a wōbla böké e' dör suluē. ⁴⁸ E' kē a oña tō s'kateke kekraē kē duōtā'wā, ñies bö' wōñarke kē wōittā'wā.

⁴⁹ “S'weir e' dör s'paiklè wes iyiwak jché ña'wè mè Skēkōl a ese paiklè dayē wa es.

⁵⁰ Dayē dör buaē, erē kē ikke ta'ia, e' ta kē

* **9:29** ikiè S'yé a e' ē wa: Yēkuō kēchke wele tō ikí kuōtkéka i' es: ena batsè wa.

ibuarpaiane. Kê a' tö dayë kke chöukwa a' er a. A' senú bërë ñita."

10

Se' ñi òwa ese ché Jesús tö
(Mateo 19.1-12; Lucas 16.18)

¹ Jesús e' yéttsa Cafarnaúm mía Judea ta itkattsa Jordán a wishet. Ee pé' e' dapa'wéne ie' ska' ta ie' tö ie'pa wöbla'wémitke wes ie' wöblar es. ² Eta fariseowakpa welepa de ie' ska' ta ie'pa tö ie' a ichaké itsaioie:

—¿Wépa a kawö ta' itayë owa ö au?

³ Ie' tö ie'pa iüté:

—¿Ì uk Moisés tö a' ka' ttè dalöiëno kí?

⁴ Ie'pa tö ie' iüté:

—Moisés tö ikéwö me' se' a ñi owa yëkküö muk s'tayë a ta itrë'ukshkar.

⁵ Ie' tö ie'pa a iché:

—A' er darërë, e' kueki Moisés tö ttè e' me'at a' a es. ⁶ Erë mik ká i' yöne, eta kë idir es. Itso' kitule i' es: 'Skököl tö se' yö' wëm ena alaköl. ⁷ E' kueki wépa kë serpaia iyë ena imì e'pa dapömik ta iserdawa alaköl ta. ⁸ Ie'pa böl serdaë ñita ta ie'pa mía wes wák eköl ë es.* Es ikiteat, e' kueki ie'pa kë ià böl, ie'pa yöne wes wák eköl ë es. ⁹ E' kueki wépa batséwa Skököl tö esepa kë batsökök yi tö.

¹⁰ Mik ie'pa dene weshke, eta ittökatapa tö ie' ichaké ttè e' kí. ¹¹ Ie' tö ie'pa iüté:

—Wëm tö itayë éwa, ese tö alaköl ské tséwane, e' ta e' wa ie' tö isenewabak kewe e' dalösewéwa. ¹² Ñies tayë tö iwëm éwa, ese tö wëm ské tséwane, e' ta e' wa ie' tö isenewabak kewe e' dalösewéwa.

Jesús tö ikié S'yë a ala'rla kí
(Mateo 19.13-15; Lucas 18.15-17)

¹³ Eta pé' wa ala'rla debitu as Jesús ulá mùka iki. Erë ittökatapa tö pé' e'pa uñélor.

¹⁴ Mik e' suéitö ta iluneka ta ichéitö ie'pa a:

—As ala'rla bitu ye' ska'. Wépa dör wes ie'pa es, esepa blúie Skököl tso', e' kueki kë iwöklö'wariá. ¹⁵ Moki ye' tö ichè tö yi kë e' wöowa wes alala es i blúie Skököl tso' e' kiowa, ese kë döpaá.

¹⁶ Eta ie' tö ala'rla paklö'wéwa ta iulá méka iki ta ier buaë ché ia.

Inuköl blu' eköl e' tö Jesús a ichaké
(Mateo 19.16-30; Lucas 18.18-30)

¹⁷ Mik Jesús shkémítke, eta wëm debitu eköl tuneule, e' tkérö kuchë kí ie' wörki, ta ie' a ichakéitö:

—A s'wöbla'ukwak, be' dör buaë, ¿i wëmi ye' tö as sene michoë dö ye' ulá a?

¹⁸ Ie' tö iüté:

—¿Ì kueki be' tö ye' kié buaë? Skököl eköl ë dör buaë. ¹⁹ Ie' ttè dalöiëno e' jcher be' wa: 'Kê a' kawö ta' s'ttökwa, kë a' kawö ta' s'senewabak dalöseukwa, kë a' kawö ta' akblök, kë a' kawö ta' s'kkatök kachë wa, kë a' kawö ta' s'kitö'uk, a' yé ena a' mi e'pa dalöiö.†

²⁰ Wëm ie' iüté:

—A s'wöbla'ukwak, ttè e' kos dalöië'bitu ye' tö ye' ià duladula e'tami.

²¹ Jesús ie' sué er bua' wa ta ichéitö:

—Íyi etkë kianeia be' a wè, e' dör i': Be' yú ta i' tso' be' wa, e' wataúttsa seraá ta iské múttsa s'siarépa a. E' ukuöki ta be' shkó ye' ta ye' ttökataie. Es ta iyi buaë taië döraë be' ulá a ká jaì a.

²² Ie' dör inuköl blu' taië, e' kueki mik e' ttséitö, eta iwö éwa iski ta imía eriane taië.

²³ Jesús tö ká sué ipamik ta ichéitö ittökatapa a:

—¡Inuköl blúpa a darërëë idir dökwa i blúie Skököl tso' e' a!

²⁴ Ttè e' tö ittökatapa tkiwéwa, erë ie' tö ie'pa a iskà chéne:

—¡A ala'r, darërëë idir dökwa i blúie Skököl tso' e' a! ²⁵ Inuköl blu'pa a dökwa i blúie Skököl tso' e' a, e' dör darërëë tköká kameio tkömi datsi' yuo diké ese wökla a e' tsatá.

²⁶ Mik e' ttsé ie'pa tö, eta ie'pa kí tkinewa taië ta ie'pa ñi chaké:

—E' dör es, e'ma ¿yi tsatkërmi?

²⁷ Ie'pa webléitö ta ichéitö:

—E' kë onuk s'ditsö a wes, erë kë dör es Skököl a, ie' a iyi ulitane ormi.

²⁸ Pedro tö ie' a ichémi:

—Sa' tö iyi ulitane me'at ta sa' bite be' ta.

²⁹ Jesús iüté:

—Moki ye' tö a' a ichè tö yi tö iu ö iëlpa ö ikutapa ö imì ö iyë ö ila'r ö iká méat ye' dalërmik ena ye' ttè buaë dalërmik, ³⁰ e' ta ká i' kí ese ulá a iské dörane taië döká u cien eyök. Es ñies iëlpa ö ikutapa ö imì ö iyë ö

* 10:8 Génesis 2.24 † 10:19 Éxodo 20.12-16; Deuteronomio 5.16-20

ila'r ö iká ese dōraē iulà a dōka cien eyök. Erē ñies iweirdaē siarē ye' tté buaē kuēki. Erē aishkuō tā sene michoē dōraē iulà a. ³¹ Erē i'ñe tā s'tso' taiē keweie esepa dōraē bataie, ena s'tso' bataie i'ñe tā esepa dōraē keweie.

*Jesús skà e' biyö chéne tö itterawa
(Mateo 20.17-19; Lucas 18.31-34)*

³² Eta ie'pa mirka ñalā ki micho Jerusalén. Jesús shkōrami ittōkatapa yöki kewe. Ittōkatapa mir tkirulewā ena pē' mir ie'pa itōki e'pa suane. Ie' ttōkatapa dabom eyök kī bōl, e'pa kiēmiitō bānet tā i tkōraē ie' tā e' pakēmiitō ie'pa a. Ichéitō: ³³ “Se' mirka Jerusalén i', eta eē ye' dör S'ditsö Alà, e' merdattsā sacerdotepa wōkirpa ena s'wōbla'uk ttē dalōiēno wa wakpa ulà a. Ie'pa tö ye' kichateraē tā ye' wōmerattsā pē' kē dör judiowak esepa ulà a ttēwa. ³⁴ Ye' wayueraē ie'pa tö, iwiri tuōraē ye' ki, ye' pperarakitō, ena ye' tterawarakitō; erē e' kī ká de mañat eta ye' shkerdakane.”

*Santiago ena Juan tö kawö kié Jesús a
(Mateo 20.20-28)*

³⁵ Santiago ena Juan e'pa dör Zebedeo ala'r e'pa dewā Jesús o'mik tā ichéitō ia:

—A s'wōbla'ukwak, sa' ki ikiane tö i kieke sa' tö be' a e' mú sa' a.

³⁶ Ie' tö ichakérak:

—¿I kiane a' ki?

³⁷ Ie'pa tö iiüté:

—Mik be' tkēneka s'blúie olo tā' taiē, eta kawö mú sa' a e' tkökser be' o'mik, eköl be' ulà bua'kka, eköl be' ulà bakli'kka s'wēttsuk be' tā.

³⁸ Ie' tö ie'pa iüté:

—A' kē wā ijcher i kiök a' tso'. ¿Íyi yeraē ye' tö bacha'bachaē, e' yarmi a' a? ¿A' e' ché weinuk wēs ye' weirdaē es?

³⁹ Ie'pa tö iiüté:

—Tö, sa' dirmi.

Ie' tö iché ia:

—Ye' tka' wā yeraē a' tö. A' weirdaē wēs ye' es. ⁴⁰ Erē e' tkökser ye' ulà bua'kka ö ye' ulà bakli'kka, e' kē kēwö menuk ye' a. E' tso'tke klöule yi a imeke esepa a.

⁴¹ Mik ttē e' ttsēwā ittōkatapa malepa dōka dabom eyök (10) e'pa tö, eta ie'pa uluneka Santiago ena Juan ki. ⁴² Erē ie' tö ie'pa kié seraa tā ichéitō:

—A' wā ijcher tö pē' kē tö Skököl dalōiē, esepa wōkirpa kos e' alōkeka ie'pa ki kekraē, ñies iblúpa tö ie'pa patkeke kēsik wa. ⁴³ Erē a' kē kane e' wamblök es. E' skéie, a' isie e' yuak s'wōkirie, ese kawōtā e' wōökwa s'malepa dikia diōshet ikanē mésoie. ⁴⁴ Ñies a' isie e' yuak ibua'ie s'malepa tsata, ese kawōtā e' muktsā s'malepa a kanē mésoie. ⁴⁵ Ye' dör S'ditsö Alà, e' kē dē'bitū as yi tö ye' kimū, ye' dē'bitū s'kimuk ena e' muktsā ttēwā s'tso' taiē e' nuī skéie. E' kuēki a' kawōtā e' wōökwa s'malepa kanē mésoie.

*Bartimeo bua'wéne Jesús tö
(Mateo 20.29-34; Lucas 18.35-43)*

⁴⁶ Ie'pa demi Jericó. Mik Jesús e' yökettsatke ittōkatapa tā ena pē' dami taiē itōki e'pa tā, eta eē wēm eköl siarē tkēr ñalā ska'. E' dör inuköl kak kiökwak kiē Bartimeo dör Timeo alà, e' wōbla kē wawēr. ⁴⁷ Mik ie' ittsé tö Jesús Nazaret wak damitkö, eta ie' iché aneule:

—¡A Jesús, s'blú bak David e' aleri, ye' saú er siarē wa!

⁴⁸ Taiē pē' tö ie' uñeke as isiwā'blōwā, erē ie' kī arkeka:

—¡A David aleri, ye' saú er siarē wa!

⁴⁹ Eta Jesús e' duésēr tā ichéitō:

—Ie' kiötttsā.

Eta wēm wōbla kē wawēr, e' kiéttsā ie'pa tö tā ichérakitō ia:

—Be' er kuú. Be' e' kōka. Ie' tso' be' kiök.

⁵⁰ Eta wēm tö ipaio kikke yéttsā ppéumi tā ie' e' kēka bet dewā Jesús ska'. ⁵¹ Tā Jesús tö ie' a ichaké:

—¿I kiane be' ki tö ye' tö iwē be' a?

Tā ie' tö iiüté:

—A s'wōbla'ukwak, ye' ki ikiane tö ye' wōbla buarne.

⁵² Jesús tö iché ia:

—Be' erblé ye' mik, e' wa be' buanene. Be' yúne.

E' wōshā tā ie' wōbla buanene tā imía Jesús tā ñalā wa.

11

Jesús demi Jerusalén

(Mateo 21.1-11; Lucas 19.28-40; Juan 12.12-19)

¹ Mik Jesús ena ittōkatapa dökemitke Betfagé ena Betania tso' tsinet Jerusalén,

Olivo kébata kuli' a ta ee ie' tö ittökatapa kié bö! ² ta ichéitö iarak:

—A' yú wì u wëne eruleë ee. Mik a' demi ee, e' bet ta burro pupula moulewa kueraë a' tö etö kë ki yi e' tkëuleka ese. E' wötsöo ta itsúbitu ña. ³ Yile tö a' a ichakeke: '¿Ì uk a' tso?', e' ta iütö: 'Skëkëpa ki ikiane', e' wa ie' tö imène.

⁴ Eta ie'pa míyal tö burro ñe' kué, moter ukkó a ñala shaë. Iwötsée ie'pa tö tsëmi.

⁵ Eta welepa iëter ee e' tö ichakérak:

—¿Ì uk a' tso'? ¿Ie a' tö burro se wötsée?

⁶ Ittökatapa tö iüté wes Jesús tö iché ia es ta ie'pa tö iébitu. ⁷ E' ukuöki ittökatapa wa burro bitetser Jesús a. Ie'pa tö ipaio kikke méka burro ki ta Jesús e' tkéka iki. ⁸ Taië pé' tö ipaio kikke shuélor ñala ki, iskà tö kal kó të'lor kañika tsëmi ese shuélor ñala ki Jesús ñalé tsoie.

⁹ Pé' mirwa keweie Jesús yöki ñies itöki, e'pa ulitane arke taië:

—¿Skëköl kikokasö! Yi datse ie' ttö wa, ayëcha buaë e'. ¹⁰ E' datse s'wëttsukne s'blúie wes se' yé David bak es. Ayëcha buaë ie'. ¿Skëköl tso' ká jai a e' kikokasö!*

¹¹ Jesús dewa Jerusalén ta imía dewa Skëköl wé a. Ie' tö iyi weblé seraa. Ká tuirketke, e' kueki imía Betania ittökatapa dabom eyök ki bö! e'pa ta.

Jesús tö higowö yulé (Mateo 21.18-19)

¹² Bule es ta mik ie'pa e' yélur Betania, eta Jesús dué bli wa. ¹³ Kamië ie' tö higuera klö sué kó arwa buaë. Ie' mía iweblök tö iwö ta'. Erë kë ie' wa iwö kune. Kam iwö kéwö döwa, e' kueki ikö è arwa taië.

¹⁴ Ie' tö iché higo klö a:

—¿Kë yi tö be' wö katepaia!

E' ttsé ittökatapa tö.

Jesús tö Skëköl wé batse'wé (Mateo 21.12-17; Lucas 19.45-48; Juan 2.13-22)

¹⁵ Ie'pa demi Jerusalén ta Jesús dewa Skëköl wé a. Eë ie' e' kéka wépa tso' iyi taük ena iyi wataük e'pa tré'ukyal. Inuköl mane'ukwakpa† mesa trélurkaitö. Ñies nuböl wataükwakpa kula' trélurkaitö.

¹⁶ Ñies ie' kë tö yi a kawö mè iyi tsuktö Skëköl wé shua. ¹⁷ Eta ie' tö s'wöbla'wémitke ta ichéitö:

—Skëköl tö iyë'at iyëkkuö ki: 'Ye' u kirdaë tto ye' ta wé ká ulitane wakpa a,† erë a' tö iia'wéka akblo wéie.

¹⁸ Mik e' ttsé sacerdotepa wökirpa ena s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa tö, eta ie'pa ileritsémi Jesús ttowaie. Ie' tö s'wöbla'weke e' tö pé' kos tkiwéwa, e' kueki judiowak wökirpa suane iyöki. ¹⁹ Erë mik ká tuine, eta ie' e' yëttsa Jerusalén ittökatapa ta.

Higo klö sinewa (Mateo 21.20-22)

²⁰ Bule es bla'mi ie'pa tkamine higuera klö o'mik, eta ie'pa tö isué tö isinewa dö iwí kicha è. ²¹ Eta i bak e' anewa Pedro éna, e' kueki ie' tö Jesús a iché:

—A S'wöbla'ukwak, isaú higuera klö wayë'abö e' sinewa.

²² Jesús iüté:

—A' erblö Skëköl mik. ²³ Moki ye' tö a' a iché tö yi tö iché kabata wì a: '¿Be' e' skötttsa ie anúwa dayë a!' ta iklö'wéitö moki kë ibikeitseka bötböt tö i chéitö e' wà tköraë, e' ta es iwà tköraë. ²⁴ E' kueki ye' tö a' a iché tö iklö'ú tö i kié a' tö Skëköl a e' wà detke a' ulà a, eta iwà döraë. ²⁵⁻²⁶ Ñies mik a' tso' ikiök ie' a, eta ilè tté tso' a' wa yile ki, ese nuí olo'yö iki as S'yé tso' ká jai a e' tö a' icha olo'yö a' ki ñies.

¿Yi tö kawö mè Jesús a? (Mateo 21.23-27; Lucas 20.1-8)

²⁷ E' ukuöki ta ie'pa dene Jerusalén. Jesús shködur Skëköl wé a. Eta sacerdotepa wökirpa ena s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa ena judiowak kueblupa e'pa de ie' ska' ²⁸ ta ichaké ia:

—¿Yi ttö wa be' tö iyi ikké weke? ¿Yi tö e' kéwö mé be' a?

²⁹ Ie' tö iüté:

—Ñies ye' tö a' a ilè chakeke, e' iüté a' tö, e' ta ye' tö a' a ichéke tö yi tö ikéwö me' ye' a. ³⁰ ¿Yi tö Juan patké' s'wöskuök? ¿Skëköl tso' ká jai a e' ö s'ditsö? Ye' iütö.

³¹ Ie'pa ñi iütémi ta ichekerakitö: "Sö ichèmi tö Skëköl tö ipatké'bitu, e' ta ie' tö se'

* **11:10** Salmo 118.25-26 † **11:15** inuköl mane'uk: Judiowak a inuköl tso' wakanewé Skëköl wé è a, e' tuëkene ie'pa tö inuköl èse wa. ‡ **11:17** Isaías 56.7

a ichèmi: '¿Ì kueki a' kě wā ie' ttè klöone?'
 ” ³² Pè' ulitane tō iklō'wé tō Juan dör Skëköl
 tteköl chökle, e' kueki ie'pa suane pè' yōki.
 E' kueki ie'pa tō icheke ñi a: 'Kě se' a iyë nuk
 tō s'ditsö tō ie' patkë'.' ³³ E' kueki ie'pa tō
 iiüté:

—Kě sa' wā ijcher.

Ie' tō ie'pa a iché:

—Es ñies ye' kě tō a' a ichepa tō yi tō ye' a
 kawō mé iyi ikkë wōie.

12

Uva kanéukwakpa sulusipa e' tté
(Mateo 21.33-46; Lucas 20.9-19)

¹ Jesús tō ttè kleé ie'pa a i' es: “Wëm
 eköl tō uva kuatké tajë tã ikkōiéwāitō buaë,
 kãuk biéitō uva diö tuoie. Ñies úla yuéitō
 kakkeë uva kkö'noie. E' ukuöki tã ie' tō
 ipeitéat wëpa welepa a as ie'pa tō ipataü ie'
 a iwörke e' kak wa. E' ukuöki tã ie' mĩa kã
 bánet. ² Mik uva wöline tso'tke wë'iaë shtë,
 etã ie' tō ikanè méso patkëmi eköl ie' icha
 tsuk. ³ Erë ie'pa tō ikanè méso klö'wéwã
 ppé tajë patkëmine ulã wöchka. ⁴ Etã kanë
 wák tō ikanè méso skã patkëmine eköl, erë
 e' shkã'wé ie'pa tō iwökir kï tã iché suluë.
⁵ E' ukuöki tã eköl skã patkëmine ie' tō tã e'
 ttéwã ie'pa tō. E' ukuöki ikanè mësopa skã
 patkëmiitō tajë, erë ie'pa tō welepa ppëlor
 welepa ttélur.

⁶ “Bata ekkë tã iateia eköl ë. E' dör iwák
 alã, e' dalër tajë ie' éna. E' patkëmiitō tã
 ie' ibikeitsè: 'Ye' alã idir, e' kueki ie'pa tō
 idalöieraë.' ⁷ Erë ie'pa tō iché ñi a: 'Kã i'
 atdaë ie' wï ulã a. Ittöwasö, es kã i' döraë se'
 ulã a.' ⁸ E' kueki ie'pa tō iklö'wéwã ttéwã tã
 inú kéumi ie'pa tō uva ké a bánet.”

⁹ Etã Jesús tō ie'pa a chaké:

—¿Ima a' ibikeitsè? ¿Ì weraë kanë wák tō?
 Ie' mira kanéukwakpa ttökulur tã uva kanë
 meraneitō pè' kua'kï a.

¹⁰ Ye' tté tso' kitule Skëköl yëkkuö kï, ¿e' kě
 sune a' wã? E' tō iché:

‘Ák watéttsã u yuökwakpa tō
 e' yönene ák bua'buaië.

¹¹ E' kaneö' Skëköl tō,
 tã e' tō s'ttsë'wëke buaë, s'tkinewã iwe-
 blök.*

Es Skëköl yëkkuö tō iché.

¹² Ie'pa tō isuéwã tō kleè e' wa Jesús tō
 ie'pa ché, e' kueki ie'pa éna iklö'wakwã. Erë
 ie'pa suane pè' yōki, e' kueki ie'pa tō iméat
 tã iponemi.

S'wökirpa patauk, e' tté

(Mateo 22.15-22; Lucas 20.20-26)

¹³ E' ukuöki tã ie'pa tō fariseowakpa
 welepa ena Herodes klépa welepa patkëmi
 Jesús ska'. Ie'pa kï ikiane tō ie' tō ilè chë
 ikkatoie. ¹⁴ Ie'pa demi ie' ska' tã ichéakitō
 ia:

—A s'wöbla'ukwak, sa' wã ijcher tō
 kekraë be' ttö moki. Be' tō sulitane suëke
 ñikkëë. Ima pè' tō be' cheke e' kě kï be'
 tkine. E' kueki be' tō s'wöbla'wëke yësyësë
 Skëköl ñalé tté wa. Ichö sa' a, Roma wökir
 kibi patuësö ¿e' dör buaë ö kě idör buaë?

¹⁵ Erë ie' tō isuéwã tō ie'pa e' öke er sulu
 wa, e' kueki ie' tō iché iarak:

—¿Ì kueki a' tso' ye' ma'uk tsaië? Inuköl
 wöshki tsúbitu ña et suë.

¹⁶ Etã ie'pa tō inuköl wöshki tsémi ie' a et
 tã ie' tō ichaké ie'pa a:

—¿Yi diököl ena yi kië me'rka iki?

Ie'pa tō iiüté:

—Roma wökir kibi.

¹⁷ Etã ie' tō iché ie'pa a:

—E'ma kos Roma wökir kibi icha, ese mú
 ie' a, tã kos Skëköl icha ese mú ie' a.

Ie' tō ie'pa iüté es, e' tō ie'pa tkiwéwã.

¿S'duolur e' shkërmikane ö au?

(Mateo 22.23-33; Lucas 20.27-40)

¹⁸ Etã saduceowakpa welepa de Jesús
 ska'. E' wakpa tō iklö'wé tō s'duowã e' kě
 shkënkane. Ie'pa tō ie' a ichaké:

¹⁹ —A s'wöbla'ukwak, Moisés tō ttè
 dalöiëno kitãt yëkkuö kï e' tō iché i' es:
 Wëm blënewã kě alã atë, e' tã ie' ël kawõtã
 ischö tsukwã as ilã kōkã iël blënewã, e' a.

²⁰ Etökicha wëpa bak döka kul ñi ëlpa, ikibi
 alaköl tséwã, erë iblënewã kě alã atë. ²¹ Ie'
 itöki iël tō ischö tséwã, erë e' ñies blënewã
 kě alã atë. E' sù iwamblëne iël tã ²² ena
 imalepa tã. Ie'pa kul blërulune kě alã atë
 alaköl e' tã. Bata ekkë tã ñies alaköl e'
 blënewã. ²³ Wëpa kul e' bak alaköl eköl ë
 tã. Mik s'duowã e' shkënekane, etã ¿wëne
 dömi ie' wëm chökie?

²⁴ Ie' tō ie'pa iüté:

* 12:11 Salmo 118.22-23

—A' kě wa Skėköl yėkkuö suule, ñies ie' diché kě jcher a' wa, e' kuėki a' wöa ká chowa. ²⁵ Mik s'duolur e' shkenekane, eta wėpa ena alakölpa kě serpawaiā ñita. E'pa míyal wės Skėköl biyöchökwakpa tso' ká jai a kě sarta'wa ñita es. ²⁶ ¿A' ki kiane jcheno tö moki s'duowa e'pa shkerdakane? Skėköl ut Moisés ta kal tsir wöñarke bö'ie, e' shua, ¿e' pakè kě aritsule a' wa Moisés yėkkuö ki? E' kėwö ska' ta Skėköl tö iyè': 'Ye' dör Abraham, Isaac ena Jacob, e'pa Kėköl.'† ²⁷ E' wà kiane chè tö ie' kě dör s'duowa, e'pa Kėköl. ¡Ie' dör s'ttsè'ka, e'pa Kėköl! Taiè a' wöa ká chowa.

*¿Skėköl ttè dalöièno e' isie dör ibua'ie?
(Mateo 22.23-40)*

²⁸ Eta s'wöbla'ukwak ttè dalöièno wa dur eköl ie'pa tso' ñi iütök e' ttsök. Ie' tö ittsé tö Jesús tö ie'pa iüté buaè, e' kuėki ie' ichaké ia:

—Skėköl ttè dalöièno, ¿e' wéne dör ibua'ie imalepa tsata?

²⁹ Ie' iüté:

—Skėköl ttè dalöièno kibiie imalè tsata e' dör i': 'A Israel aleripa, a' tö ittsö. Kėkè dör se' Kėköl, e' è dör Skėköl. ³⁰ E' dalèritsö a' er kōs wa ena a' wák kōs wa ena a' erbikè kōs wa ena a' diché kōs wa.' ³¹ E' itöki e' dör i': 'A' malepa dalèritsö wės a' wákpa e' dalèr es.' Kě ttè ta' dalöièno tkōka ttè böt e' tsata.

³² Eta s'wöbla'ukwak ttè dalöièno wa, e' tö iché ia:

—A s'wöbla'uk, be' iüté buaè. Ì ché be' tö e' dör moki. Skėköl dör eköl ème. Kě e' skà ta. ³³ Ñies s'kawōta ie' dalèritsök se' er kōs wa ena se' kabikeitsö kōs wa, ena se' diché kōs wa, ñies s'kawōta s'malepa dalèritsök wės se' wák e' dalèr es. E' wésö, e' ta e' dör buaè se' a tkōka iyiwak jchēule ña'wē wa'ñe ena iyiwak jchēule skà mèsö Skėköl a' e' kōs tsata.

³⁴ Mik ie' isué tö s'wöbla'ukwak ttè dalöièno wa, e' tö ie' iüté buaè yėsyəsè, eta ie' tö iché ia:

—Ì blúie Skėköl tso' e' o'mik tsinet be' tso'.

Eta kě yi kėsik dè'kaiā ie' a' ì skà chakök.

¿Wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' dör yi aleri?

(Mateo 22.41-46; Lucas 20.41-44)

³⁵ Jesús tso' ie'pa wöbla'uk Skėköl wé a' ta ie'pa a' ichakéitö:

—¿Wės s'wöbla'uk ttè dalöièno wa wakpa tö ichèmi tö wé pairine'bitu idi' wa s'blúie, e' dör s'blú bak kiè David e' aleri? ³⁶ Eré David wák tö iyè' Wiköl Batse'r wa i' es:

'Skėköl tö ichè ye' Kėköl a:

Be' e' tkōser ye' ulà bua'kka dalöièno taiè, dō mik ye' tö be' bolökpa mérö be' klō dikia eta.'‡

³⁷ Wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' dör David aleri, e' ta ¿wės e' kièmi David tö ie' Kėköl?

Eta pè' tso' taiè, e'pa tö Jesús ttö ttseke er bua' wa.

Jesús tö s'wöbla'uk ttè dalöièno wa wakpa kkaté

(Mateo 23.1-36; Lucas 11.37-54; 20.45-47)

³⁸ Jesús tö s'wöbla'weke e' shua ie' tö iché: "A' e' kkö'nú s'wöbla'uk ttè dalöièno wa wakpa yöki. Ie'pa wöbatsö shkök datsi' batsiè ese mik wé pè' tso' taiè ese ska' as pè' tö ie'pa shke'ù wės kėkəpa dalöièrta' taiè es. ³⁹ Ñies se' ñi dapa'wo wé a' ena wé ie'pa kawō tkō'wekerakitö, ese ska' kula' tso' kėkəpa dalöièrta' esepa a, ese yuleke ie'pa tö e' tkoie. ⁴⁰ Ie'pa tö alakölpa schö u yetā'ttsā iulā a, eta ittökerak S'yé ta braraè sulitane wöwa idikiñoie tö ie'pa dör pè' buaè yėsyəsè. Ie'pa weirdaè siarè s'malepa tsata."

*Alaköl siarè tö inuköl mé Skėköl a
(Lucas 21.1-4)*

⁴¹ Etökicha ta Jesús tkēr kalkuö tso' inuköl ioie mè Skėköl a' e' wösha pè' tso' inuköl iök kalkuö a' e' sauk. Inuköl blúpa tso' taiè esepa tö inuköl ieke taiè. ⁴² E' wöshaè ta alaköl siarè dör schö debitu eköl, e' tö inuköl wöshkila yöule cobre wa tuè tottola ese iéwa böt kalkuö ek a. ⁴³ Jesús tö ittökatapa kié ta ichéitö ia:

—Moki ye' tö a' a' ichè tö alaköl siarèla dör schö wí tö inuköl iéwa kibiie imalepa tö iie kōs e' tsata. ⁴⁴ Ie'pa ulitane tö inuköl

† **12:26** Ye' dör Abraham, Isaac ena Jacob, e'pa Kėköl: Mik ttè e' yè' Skėköl tö Moisés a, eta Abraham, Isaac ena Jacob e'pa blèrulunebak ká iaiāè. Wės ie' tö ichè, e' wà kiane chè tö ie'pa tso' ttsè'ka Skėköl ta. Éxodo 3.6 saú. ‡ **12:36** Salmo 110.1

kuõ aṭe ese ié, erë ie' siarë, e' tō ie' wā itso' senoie e' kōs méttṣa. E' kueḱi ye' tō ie' ché es.

13

*Jesús tō iché tō Skëköl wé olordawā
(Mateo 24.1-2; Lucas 21.5-6)*

¹ Mik Jesús e' yéttṣa Skëköl wé a, eṭa ittökata eköl tō iché ie' a:

—¡A s'wöbla'uk, isaú! U bua'buæ yöule ák bua'buæala wa.

² Ie' iiüté:

—U kōs tso' bua'buæ sué a' tō ié, e' olordawā sēraā, iékwō è kē aṭpa ñi bata ḱi.

*¿I wa sō isuèmi tō ká i' erkewatke?
(Mateo 24.3-28; Lucas 21.7-24; 17.22-24)*

³ E' ukuöḱi ṭa ie'pa míyal kabata kiè Olivo tkërḱa Skëköl wé wōshaè eē. Jesús e' tkéser ṭa Pedro, Santiago, Juan ena Andrés e'pa tō ie' a ichaké bánet: ⁴ “Ichō sa' a: ¿mik iyi ekkē wamblërmi? ¿I wa sō isuèmi tō iwamblërketke?”

⁵⁻⁶ Ie' iiüté: “Tajë pē' datṣe e' chök tō ie'pa dör ye'. Icherarakitō: ‘Ye' dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e’, ṭa pē' ḱiterarakitō tajë. E' kueḱi a' tso' wōsh wa aṣ kē yi tō a' ḱitō'ù.

⁷ “Mik a' tō ibiyō ttsé tō ká tajë wakpa ñippōke tajë wì a dià a, eṭa e' kē tō a' tkiuk. E' wake' tkōraè, erë ká i' erwami e' kianeia. ⁸ Ká kuā'ḱi kuā'ḱi wakpa ñippōraè ñita. Ñies i' tō ká wōti'weraè ká wa'ñe. Ñies ká tseè wakpa tteraè bli tō tajë. İyi ekkē dör erpa s'tsá weirketke kam ye' dōne e' yöḱi ese. E' dör weṣ alaköl alà ḱurketke ṭa ikirirke es.

⁹ “A' e' kkō'nú. A' merdatṣa s'shulökwakpa a ṭa a' burdaè siarë judiowak ñi dapa'wo wé a. Ie'pa tō a' keraè e' duökser shulë s'wökirpa ena s'blúpa wörḱi ye' tté kueḱi. Es a' tō ye' tté pakeraè ie'pa a. ¹⁰ Erë kam ká i' erwa e' yöḱi ye' tté buæ e' kawōṭa pakè ká ulitane wakpa a. ¹¹ Mik a' menettsa tté shulökwakpa a, eṭa kē a' tkinuk ima a' e' tsatkōmi. Mik e' kēwō de, eṭa kē a' ttōpa a' wákpa er wa, e' skéie Wiköl Batse'r ttōraè a' wa. E' kueḱi tté eraè Skëköl tō a' a chē e' chō. ¹² Eṭa welepa tō iël wōmeratṣa ttēwā, iyé tō ilà wōmeratṣa, ñies ala'r e' kōrakā iyé ena imi kkatök aṣ ittōwā. ¹³ Sulitane tō a'

sueraè suluè ye' tté kueḱi. Erë yi e' tkéwa darërëè dōka bata ekkē, esepa tsatkërdaè.

¹⁴ “Íyi sulusi tō i' dör batse'r ia'wè ñaie e' tkërdakā wé kē ikawōṭa tkèka eē* (yi tso' yëkkuö i' sauk, e' éna iwà anú). Mik e' sué a' tō, eṭa wépa serke Judea e'pa tkōyalmi kabata a. ¹⁵ Yi tso' u bata ḱi ese kē dōkwane weshḱe iyi yökṣa, itkōshkarmi. ¹⁶ Ñies yi tso' kanëblök kañika ese kē dōkwane weshḱe idatsi' yökṣa. ¹⁷ E' kēwō ska' ṭa alakölpa alà ḱurketke ena alakölpa tsu' muke ilà a' iwēstela ina esepa ṭa! ¹⁸⁻¹⁹ S'ditsō weirdaè tajë shutë kōs kē s'we'ikule ekkē mik ká yö' Skëköl tō dō ikkē ṭa, ñies kōs kē s'weirpa aishkuö ṭa ekkē. E' kueḱi ikiö Skëköl a' aṣ kē e' wamblër a' ṭa yuëdiö këska'. ²⁰ E' kēwō kē wōöpawa Skëköl tō, e'ma kē yi isie aṭukia ttsē'ka. Erë e' kēwō wōerawaitō, wépa shukitbakitō esepa dalërmik.

²¹⁻²² “Kachökwakpa e' kōrakā e' chök tō ie'pa dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' ö ie'pa dör Skëköl tteköl wele. E'pa tō i' kē or yi a' ese weraè s'ḱitō'woie tō ie'pa tté dör mokie. Dō wépa shukit Skëköl tō, esepa ḱitō'wèmi e' mú ḱitërmi e'ma. E' kueḱi yile tō iché a' a: ‘Isaú, wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' dur ié', ö 'Isaú, idur wìe', e' ṭa kē a' tō iklö'war. ²³ ¡A' tso' erḱi! İyi ekkē biyō chétkeyö a' a' keweie.

Jesús dōrane olo ṭa' tajë

(Mateo 24.29-35,42,44; Lucas 21.25-36)

²⁴ “Erë s'weine e' kēwō tka, eṭa diwö wōtuirdawā, ñies si'wō kē wōñarpaia. ²⁵ Bëkwō darolordaè ena i' kōs tso' ká jai a' e' wōtirdaè. ²⁶ Eṭa ye' dör S'ditsō Alà, e' datṣe mò a' diché ṭa' tajë olo ṭa' tajë, e' wërdaè. ²⁷ Skëköl biyöchökwakpa patkeramiyö wépa shukitbakyö, esepa dapa'ukka ek tsiní ème. Ie'pa tō iyuleraè ká wa'ñe dō wé ká i' bata erkerö eē ena wé ká jai bata erkerö eē.

²⁸ “A' e' wöbla'ú tté ikkē wa iwà saú higo klō wa: Mik iulatska tso' ulölöla ena erpa iköyök tskirdokā, eṭa a' wā ijcher tō duas dewatke tsinet. ²⁹ Es ñies mik a' tō isué tō iyi ekkē wamblërke, eṭa a' wā ijchenú tō ye' datskene, e' diwö dewatke tsinet. ³⁰ Mokḱi ye' tō a' a' iché tō iyi ekkē wamblërdaè

* **13:14** İyi sulusi...tkèka eē: Mateo 24.15 saú.

wépa dör wes a' es esepa kam erwa e' yöki. ³¹ Kāshuk ena ká i' erdawa, erë ye' ttè michoë e' kē erpawa yēs.

³² “Erë e' kēwō e' diwō kē jcher yi wā. Skëköl biyöchökwakpa tso' ká jaì a, e'pa kē wā ijcher, ñies ye' dör Skëköl Alà e' kē wā ijcher. S'yé è wā ijcher.

³³ “A' kē wā ijcher wëkkë tā idiwō de, e' kueki a' tso' erki, a' senú wōsh wa. ³⁴ E' dör wes wëm eköl mi'keā kamië ká kuā'ki a es. Ie' tō iché ikanè mēsopa a: ‘U kkō'nú ña.’ Etā kanè tulëtitō ie'pa bik ekkë a. Ie' tō iché ie' ká wëkkō kkō'nukwak a: ‘Be' tso' wōsh wa.’ ³⁵ Es ñies a' tso' erki. A' kē wā ijcher mik ye' dör wes u wák es e' dotkene. Ye' dōmibitū ká tuinetke ekkë alè, ká shābōts alè, dakro ane ekkë alè ö ká ñine alè tā. ³⁶ A' tso' wōsh wa dö' a' kuëwayö kapè a. ³⁷ Ttè chéyö a' a, e' chekeyö sulitane a: ¡A' tso' wōsh wa!”

14

Judiowak wökirpa tō Jesús aleritsé klö'wëwā
(Mateo 26.1-5; Lucas 22.1-2; Juan 11.45-53)

¹ Ká böt è kianeia Judiowak Yépa Yërulune Egipto e' kēwō tkō'woie. Ñies e' kēwō ska' tā Pan Kē Yöule Iwölöwōkā Wa e' kēwō tkō'wëke judiowak tō. Sacerdotepa wökirpa ena s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa tō Jesús aleritsé kitō'wë iklö'wōwā ttëwā. ² Ie'pa welepa tō iché:

—Kē sō wamblö Se' Yépa Yërulune Egipto e' kēwō a as pë' kē shutirka. E' kueki ie'pa éna iklö'wakwā ikité wa.

Jesús klö ki kiö masmas téka alaköl eköl tō
(Mateo 26.6-13; Juan 12.1-8)

³ Jesús mineā Betania, Simón kiri'uk lepra bak, e' u a. Ie' tkëria mesa ki, e' dalewa alaköl debitū eköl e' wā kiö masmas kië nardo ese chökle tuë darërë, ese debitū. Kiö e' ukkuö yöule ák kië alabastro e' wa. Kiö ukkuö kuli' péwaitō tā itéka Jesús wökir ki. ⁴ Welepa uluneka ie' ki tā iñi a ichérak:

—¿I kueki alaköl tō kiö we'ikéwa? ⁵ Ituë darërë dökā s'kanëblö duas ek ské ekkë. Iwatormittsa s'siarëpa kimoie.

* **14:12** Pan Kē Yöule Iwölöwōkā Wa e' kēwō: Kawō e' tkō'wëke judiowak tō dö ká kul, e' tsá diwō kiërakitō Se' Yépa Yërulune Egipto e' kēwō.

Etā suluë ie'pa tō alaköl e' paké.

⁶ Erë Jesús tō iché:

—Imúat bërë. ¿I kueki a' itsiriwëke? Íyi buaë kanewé ie' tō ye' a. ⁷ S'siarëpa tso' kékraë a' shūa, etā e'pa kimëmi a' tō mik a' ki ikiane e' tā. Erë ye' kē ku' kékraë a' tā. ⁸ Ie' tō iwé ye' a kōs ie' a ior ekkë. Ie' kiö té ye' ki ye' kanéwoie kam ye' nu wötërwa e' yöki. ⁹ Moki ye' tō a' a iché tō ká wa'ñe wë Skëköl ttè buaë pakarke eë ipakardaë ñies tō ie' tō i buaë o' ye' a. Es e' kē chöpawa yi éna.

Judas tō Jesús wömëttsa
(Mateo 26.14-16; Lucas 22.3-6)

¹⁰ Jesús ttökatapa dabom eyök kí bül, e' eköl dör Judas Iscariote, e' miā sacerdotepa wökirpa ska' ichök tō ye' a Jesús mermittsa a' a. ¹¹ Mik e' ttsé ie'pa tō, etā ittse'nerak buaë tā ikablé ie' a inuköl muk. Etā ie' tō kawō yulëmi bua'iewā Jesús wömottsā.

Jesús bata chkéia ittökatapa tā
(Mateo 26.17-29; Lucas 22.7-23; Juan 13.21-30; 1 Corintios 11.23-26)

¹² Kawō kië Pan Kē Yöule Iwölöwōkā Wa e' kēwō tsá diwō dewatke* E' diwō wa ie'pa obeja pupula jcheke Judiowak Yépa Yërulune Egipto, e' kēwō tkō'woie. Etā Jesús ttökatapa tō ie' a ichaké:

—¿Wé be' ki kiane tō sa' mi' kawō tkō'wëkesö e' chké kanëuk be' a?

¹³ Ie' tō iché ie'pa bül a:

—A' yú Jerusalén. Mik a' demi eë, etā wëm kueraë a' tō eköl, e' wā di' dami skaüña a. E' itökí a' yú. ¹⁴ Tā u wé a ie' demi e' wák a ichö: ‘S'wöbla'ukwak be' chakök ké: ¿Úshu wé a ie' tō kawō tkō'wëkesö e' chké ñëmi ie' ttökatapa tā?’ ¹⁵ Ie' tō úshu bërë tso' kákke tso'tke kaneoule buaë, e' kkacheraë a' a. Eë ichké kanëú se' a.

¹⁶ Etā ie'pa bül míyal Jerusalén tā íyi ulitane kuërakitō wes ie' tō iché es. Eë chké kanewërakitō kawō tkō'woie.

¹⁷ Mik ká tuine, etā ie' debitū ittökatapa dabom eyök kí bül, e'pa tā. ¹⁸ Mik ie'pa e' tulëser chkök, etā ie' tō iché ie'pa a:

—Moki ye' tō a' a iché tō a' eköl tō ye' wömerattsa. E' wák tso' ye' tā chkök.

19 Etā ie'pa erianekā taiē tā ie'pa tō ie' a ichakémi eköl eköl:

—¿Ye' alè idir?

20 Ie' tō iüté:

—E' dör a' dabom eyök kī böi tso' ye' tā pan nuuk tkā' etkē a ñè, e' eköl. 21 Ye' dör S'ditsö Alà e' tā itköraē wēs itso' kitule Skököl yēkkuö kī es. Erē wēstela ina yi ye' wōmekettsā e' tā. ¿Buaē idir wēm e' a tō kē ikunúpa!

22 Ie'pa tso'ia chkök, e' shua pan klö'wéitö, e' kī wēstela chéitö Skököl a tā iblatéitö watié ie'pa a tā ichéitö:

—Pan se dör ye' chkà, e' ñú a' tō.

23 E' ukuökī tkā' a vino tso', e' klö'wéitö, e' kī wēstela chéitö Skököl a tā ie'pa ulitane tō tkā' e' wayé. 24 Ie' tō iché ie'pa a:

—Vino se dör ye' pē. Ye' tterawa e' pē' tērdaē taiē, e' wa ttē pa'ali me' Skököl tō, e' wà de. E' wa pē' taiē tsatkērdaē. 25 Mokī ye' a' a ichè tō vino kē yepaiayö dö mik i blúie Skököl tso' e' kēwö de etā. Mik ide, etā iskā yeraneyö a' tā.

*Pedro tō icheraē tō ie' kē wā Jesús sūle
(Mateo 26.30-35; Lucas 22.31-34; Juan 13.36-38)*

26 Etā ie'pa tō Skököl tseittsé, e' ukuökī tā ie'pa míyal Olivo kēbata a. 27 Jesús tō iché ie'pa a:

—A' ulitane tköyaldaē. A' ye' meātdaē ekörla. E' dör wēs itso' kitule Skököl yēkkuö kī es, e' tō ichè: 'Obeja kkö'nukwak ttewaraēyö, etā obeja pordami wī a dià a.'† 28 Erē mik ye' ttēwā shkenekāne, e' ukuökī tā ye' miraē Galilea a' yökī kewe.

29 Pedro tō ie' a iché:

—Erē ie'pa ulitane be' memiat ekörla, erē ye' kē tō be' mepaat.

30 Ie' iüté:

—Mokī ye' tō be' a ichè tō i' nañewe, kam dakro skā arne, e' yökī be' tō icheraē mañatökicha tō be' kē wā ye' sūle.

31 Erē Pedro tō ikī ché ia kröröe:

—Erē ye' ttēwāmirakitö be' tā, erē kē ye' ichepa tō kē ye' wā be' sūle.

Etā ie'pa ulitane ttöke es ème.

*Jesús tté S'yé tā Getsemaní
(Mateo 26.36-46; Lucas 22.39-46)*

32 E' ukuökī tā ie'pa míyal ká kiè Getsemaní ee. Jesús tō iché ittökatapa a:

—A' ate tultur ié, ye' mía ttök S'yé tā.

33 Pedro, Santiago ena Juan e'pa mítser iwa e' tā. Etā ie' erianemi chkenewami taiē. 34 Ie' tō iché ie'pa a:

—Ye' eriane taiē ttseskua ye' ttēwamiitö ekkē. A' e' tsúat ié, kē a' kapökwa.

35 E' ukuökī ie' mía wishke tā ie' e' kéutēr wōwakköt iski tā ikiéitö Skököl a tō i' tköraē ie' tā, e' diwö tköami ie' kī, e' tā itköúu. 36 Ie' ichè: "A yéwöla, iyi ulitane ormi be' a. I' tköraē ye' tā e' dör wēs iyi bacha'bachaē yéwasö es. E' ulà a ye' yöttsā. Erē kē iwar wēs ye' kī ikiane es, iú wēs be' kī ikiane es."

37 E' ukuökī tā ie' dene wé ittökatapa tultur ee tā ie'pa kuéitö kapötultur. Ie' tō iché Pedro a:

—A Simón, ¿be' kapowa? ¿Kē be' wā kapèwā wöklöne dö hora ek è? 38 Kē a' kapökwa. A' ikiö Skököl a as i' sulu tō a' erkiöweke ese kē e' alöka a' kī. Mokī a' éna i' buaē wak, erē a' diché kē dē'ka iwā uk, e' kuekī a' a darërèe idir.

39 Ie' míane tā tté Skököl a wēs kewe itté es. 40 Mik ie' dene tā ie'pa kuéneitö kapötultur; ie'pa wöbla surirkewa kapè wā e' kuekī. Ie'pa kē wā tté kune ie' iütoie. 41 Ie' skā míane ttök S'yé tā e' dene, i' tā idare mañatökicha, etā ie' tō iché iarak:

—¿A' kapötuluria enukeia? Wè' a' kapowa. Ye' dör S'ditsö Alà, e' diwö dekatke mēttsā pē' sulusipa ulà a. 42 A' e' kōka, yi tō ye' wōmekettsā, e' dotke i' tā. Mishka ie' panuk.

*Jesús klö'wéwā ibolökpa tō
(Mateo 26.47-56; Lucas 22.47-53; Juan 18.2-11)*

43 Jesús tso'ia ttök, e' dalewa ittökatapa dabom eyök kī böi, e' eköl kiè Judas, e' debitü pē' tā taiē. E' wakpa debitü tabè kī ena kal wölö kī. Ie'pa patkē'mi sacerdotepa wökirpa ena s'wöbla'uk tté dalöiëno wa wakpa ena judiowak kueblupa ekképa tō. 44 Judas dör iwömēttsā e' tō ie'pa a iyè'bak: "Wé shke'wéyö wöalattsè wa, e' dör ie', iklö'úwā a' tō tā itsúmi kkö'naule buaē as kē itköshkar." 45 Etā ie' e' skéwā Jesús o'mik tā iché ia:

† 14:27 Zacarías 13.7

—ǝA S'wöbla'ukwak!

Ta iwöalattséwaitö. ⁴⁶ Etä Jesús klö'wéwa pë' tö.

⁴⁷ Erë ie'pa iëter ee, e' eköl tö itabè yéttsa ta e' wa sacerdote kibi e' kanè méso kukuöña téttsa. ⁴⁸ Etä Jesús tö ichaké pë' ekkëpa a:

—ǝI kueki a' bite ye' klö'ukwa tabè ki kal wölö ki wes akblökwakpa klö'wëwa es? ⁴⁹ Këkraë ye' bak a' shua s'wöbla'uk Skëköl wé a, erë a' kë wa ye' klönewa. Erë i' tköke as itkö wes itso' kitule Skëköl yëkkuö ki es.

⁵⁰ Etä ittökatapa kos tkayalmi tö iméat ekörla. ⁵¹ Erë duladula eköl dowä ie' itöki e' patrëwabitü ka' kishuo wa, e' klö'wëwarakitö, ⁵² erë idatsi' ppéeatitö wak tkashkarmi sume.

Jesús demi ie'pa wa Judiowak wökir kibipa wörki

(Mateo 26.57-68; Lucas 22.54-55,63-71; Juan 18.12-14,19-24)

⁵³ Jesús tsémirakitö sacerdote kibi ska'. Etä ee sacerdotepa wökirpa malepa ena judiowak kueblupa ena s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa kos daparke. ⁵⁴ Pedro datse ie'pa itöki kamië döttsa sacerdote kibi u pamik, etä ee ie' e' tséat tkër Skëköl wé shkëkipa ta bö' baiklök.

⁵⁵ Etä sacerdotepa wökirpa ena judiowak wökirpa malepa tö ttè yuleke Jesús kkatoie as ie'pa tö iwömüttsa ttëwa, erë kë ie'pa wa i' ttè kune ikkatoie. ⁵⁶ Taië pë' de ie' kkatök kachè wa, erë ie'pa ttè kë dë'ttsa ñittsëe. ⁵⁷ Welepa tö ie' kkatémi kachè wa ta ichérakitö:

⁵⁸ —Sa' tö ie' tse'wa ichök tö Skëköl wé yö' s'ditsö tö i', e' olo'yerawaitö ta iské, kë yöne s'ditsö wa, ese yuérakaneitö ká mañat shua.

⁵⁹ Erë ie'pa ttè kë dë'ttsa ñittsëe.

⁶⁰ Etä sacerdote kibi e' kéka iyamipa shua, ta Jesús a ichakéitö:

—ǝKë be' ie'pa iuteku' yës? ǝÑe' ie'pa be' kkateke, e' dör i?

⁶¹ Erë Jesús siwa'bléwa ie'pa yöki, kë ie' wa i' iütëne.

Sacerdote kibi ie' skà chaké:

—ǝBe' dör wé pairine'bitü idi' wa sa' blúie e'? ǝBe' dör Skëköl kikauleka taië e' Alà?

⁶² Jesús ie' iüté:

—Tö, ye' idir. Ye' dör S'ditsö Alà e' sueraë a' tö tkërka Skëköl diché ta' iyi ulitane tsata e' ulà bua'kka dalöiërta' taië. Ñies ye' datskene kashuk a mò a e' sueraë a' tö.

⁶³ Etä sacerdote kibi e' datsi' jchéé ikka-choie tö iluneka ta ichéitö:

—ǝIe se' ki ikkatökwakpa ki kiarmiia? ⁶⁴ A' ittse tö ie' e' chö tö ie' dör Skëköl Alà, e' wa ie' tso' Skëköl chök suluë. ǝWes a' iweke?

Ie'pa ulitane ñi sini'kué tö ie' iane iwiie, e' kueki ikawöta ttëwa.

⁶⁵ Ie'pa welepa wirituëmi iki ñies iwöbla pabakëwarakitö ta itérakitö ta ichakérakitö:

—Be' dör Skëköl tteköl, e'ma sa' a ichöka ǝyi tö be' té?

Etä Skëköl wé shkëkipa tö ippé iwö ki taië.

Pedro tö iblé tö kë ie' wa Jesús suule

(Mateo 26.69-75; Lucas 22.56-62; Juan 18.15-18,25-29)

⁶⁶ Pedro tkëria iski u pamik, e' dalewa tayëla debitü e' dör sacerdote kibi e' kanè méso eköl. ⁶⁷ Ie' Pedro sué bö'iklök, ta isuëitö krereë ta ichéitö ia:

—Be' ñies dör Jesús Nazaret wak e' klé eköl.

⁶⁸ Pedro tö iblé. Ie' tö iché:

—Kë ye' wa ie' suule. Ye' kë éna iane tö i chök be' tso'.

Etä ie' e' yéttsa ukkö a. E' wöshaë dakro ane. ⁶⁹ Kanè méso ñe' tö Pedro suéne ta ie' e' kéka ichök imalepa a:

—Ie' i' dör Jesús klépa e' eköl.

⁷⁰ Erë Pedro tö iskà bléne. E' kuölö ta wépa tso' ee ñies e'pa tö iché ie' a:

—Be' dör Galilea wak, e' kueki mokü be' dör ie'pa éltë wak.

⁷¹ Ie' tö iché:

—ǝSkëköl wörki ye' ichè tö wëm chök a' tso' e' kë suule ye' wa! Kë idör es, e'ma as ye' kichatër.

⁷² E' wöshaë ta dakro ane etökichane, ta ie' éna ianewa tö Jesús tö ie' a iyè': 'Kam dakro skà arne e' yöki be' icheraë mañatökicha tö be' kë wa ye' suule.' Etä ie' iéka taië.

15

Jesús mítser Pilato wörki

(Mateo 27.1-2,11-14; Lucas 23.1-5; Juan 18.28-38)

¹ Mik ká ñine, etä sacerdotepa wökirpa ena judiowak kueblupa ena s'wöbla'uk ttè

dalöiëno wa wakpa ñi dapa'wéka ta Jesús aleritsétke. Ie'pa wa imítser moulewa mé Pilato a. ² Pilato tö ichaké ie' a:

—¿Be' dör judiowak blú?

Ie' iüté:

—Tö, wes be' iché, e'ma es idir.

³ Sacerdotepa wökirpa tö ie' kkaté taië.

⁴ Eta Pilato tö iska chakéne:

—Ñekkë ie'pa be' kkaté ¿e' ttsébö? ¿Ì kueki e' kë iütébö?

⁵ Erë ie' kë wa iütëne, e' tö itkiwéwa darërëë.

Jesús métsa ttèwa

(Mateo 27.15-31; Lucas 23.13-25; Juan 18.38-19.16)

⁶ Judiowak Yépa Yërulune Egipto e' kéwö wa Pilato wöblar s'wötëulewa s'wöto wé a ese yöksa eköl émine wé kié pé' tö e'. ⁷ Wëm kié Barrabás e' tso' wötëulewa s'wöto wé a imalepa sulusipa ta. Ie'pa wa s'kötulewa mik ie'pa e' ka'ka ñippök romawakpa ta eta. ⁸ Ta pé' debitu Pilato ska' e'pa tö ikié ie' a tö iü wes iwöblar es. ⁹⁻¹⁰ Ie' tö isuéwa tö ukyëne wa sacerdotepa wökirpa tö Jesús me'ttsa ie' ulà a. E' kueki ie' tö ichakérak ia:

—A' judiowak blú ¿e' émineyö?

¹¹ Erë sacerdotepa wökirpa tö pé' shutiwékatke as ie'pa tö kiö Pilato a tö Barrabás yötsa Jesús skéie. ¹² Pilato tö ichakéne:

—Eta ¿wes a' ki kiane tö ye' tö wëm kié a' tö judiowak blú e' wè?

¹³ Ie'pa iüté aneule:

—¿Iwötöwa krus mik!

¹⁴ Ie' tö ichaké ie'pa a:

—¿Ì kueki? ¿Ì sulu wambléitö?

Erë ie'pa ki arke:

—¿Iwötöwa krus mik!

¹⁵ Ie' atak buaë ie'pa ta, e' kueki Barrabás yétsaitö. Eta Jesús ppök patkémiitö tsa' bata daloie wa. E' ukuöki ta ie' tö imétsa wötëwa krus mik.

¹⁶ Eta ñippökwakpa wa Jesús mítser ká e' wökir u kié Pretorio e' shua wé ulat tso' áie ee. Eë ie'pa tö ñippökwakpa malepa kiétsa dapa'wè ek tsini éme. ¹⁷ Ie'pa tö datsi' mat daloshdalosh ese iéka Jesús ki blu'ie. Ñies dika'kicha yuérakitö wöshkiie tkékarakitö iwökir ki blu'ie iwayuoie. ¹⁸ E' ukuöki ta ie' wayuémirakitö aneule:

—¿Be' dör judiowak blú! ¿Be' kikökka sa' tso'!

¹⁹ Eta ippémirakitö taië iwökir ki kuaköl wölö wa ena iwiri tuérak iki ena ie' e' tulésarak kuchë ki iwörki iwayuök tö sú sa' be' dalöie.

²⁰ Mik iwayué one, eta datsi' mat daloshdalosh, e' yétsarakitö ta iwák datsi' iékanerakitö iki ta imítserak iwa wötëwa krus mik.

Jesús wötëne krus mik

(Mateo 27.32-44; Lucas 23.26-43; Juan 19.17-27)

²¹ Ñippökwakpa tö wëm kié Simón dör Cirene wak, e' kué ñala ki, e' datse bánet micho Jerusalén. Ie' dör Alejandro ena Rufo yé. Ie' ké ie'pa tö Jesús krus tsukmi.

²² Ie'pa wa Jesús mítser ká kié Gólgota ee. (Gólgota e' wa kiane chë s'wökirdiche.) ²³ Eta vino shutuule kapöli kié mirra e' wa, ese mé Jesús a yè, erë kë ie' wa iyanewa. ²⁴ Eta iwötérakitö krus mik. E' ukuöki ta ie'pa iné ñi ma'woie suë tö wes ie'pa tö Jesús datsi' blatemi ñi a.

²⁵ Mik ie'pa tö iwötëwa krus mik, eta diwö de sulitu (9). ²⁶ Kaltak tso' e' ki itso' kitule tö ichë: “I' dör judiowak blú e'”, e' dör iwà kkachöie tö ñi nuí ki ie' wötënewa krus mik. ²⁷⁻²⁸ Ñies wëpa böi akblökwakpa wötëwarakitö krus mik, eköl iulà bua'kka, eköl iulà bakli'kka.

²⁹ Pé' tköke ee e'pa tö icheke sulu, iwökir wötiykerak iwöa, es ichekerakitö:

—¿Ikëta, be' se tö Skököl wé tkekettsa eta ká mañat ë ta be' tö iyuékane! ³⁰ ¿E'ma be' e' tsatkö, be' e' öwa krus se mik!

³¹ Es ñies sacerdotepa wökirpa ena s'wöbla'uk ttë dalöiëno wa wakpa tö Jesús wayueke. Ie'pa tö icheke ñi a:

—O'kapa tsatkéitö erë ie' wák kë a e' tsatkër. ³² Mokí ie' dör wé pairine'bitü idi' wa s'blúie, mokí ie' dör se' Israel aleripa e' blú, e'ma as ie' e' öwa krus wí mik, e' iarma ta se' erblömi ie' mik.

Wëpa wötëne ie' ta krus mik e'pa tso'ñak ie' chök suluë.

Jesús duowa

(Mateo 27.45-56; Lucas 23.44-49; Juan 19.28-30)

³³ Mik diwö de bata a, eta ká mía ttsettseë ká wa'ñe dö tsáli diwö de mañat ekkë. ³⁴ E'

wöshā tā Jesús anekā tajē tā iché: “Eloí, Eloí, ¿lemá sabactani?” (e' wà kiane ché: A ye' Kèköl, a ye' Kèköl, ¿iök be' ye' we'ikéttsa?)

³⁵ Welepa tso' eē, mik e'pa tō ttē e' ttsé tā ichérakitō:

—¿A' ittsé? Ie' tso' Skèköl tteköl bak kiè Elías, e' kiök.

³⁶ Etā ie'pa eköl tunemi tō suiyök nuwéka vino shkōshkō wa e' tkékaitō kuaköl bata kī tā itkéwa ikkō mik as ikuyōitō. Ie'pa tō iché:

—Imúat bër, ipanusō suē tō Elías datse iökwa.

³⁷ Jesús anekā tajē tā isiwa' bata tké.

³⁸ Etā Skèköl wé a ie'pa wā datsi' buririē ese shukuar u blatoie e' jchēnane kákke döttsa iski. ³⁹ Etā Roma ñippökwaipa eköl dör capitán e' durshkō Jesús wōmik. Mik e' tō isuē tō wēs Jesús duowa, etā ichéitō:

—Mokī, wēm wī dör Skèköl Alà je'.

⁴⁰ Ñies alakōlpa iēter eē ie' kī sauk kamiē. E' shūā eköl dör María Magdala wak. Ièköl dör María e' dör Santiago tsirla ék ena José, e'pa mī. Ièköl dör Salomé. ⁴¹ Alakōlpa e'pa bak shkōk Jesús tā ena ikīme' mik ibak Galilea etā. Ñies alakōlpa skà tso' tajē dē'bitū Jesús tā dō Jerusalén.

Jesús nu wötēne

(Mateo 27.57-61; Lucas 23.50-56; Juan 19.38-42)

⁴²⁻⁴³ E' diwō dör judiowak a iyi kanéwoie eno diwō yōkī. Ká tuirketke* e' kuēkī wēm eköl kiè José Arimateawak, e' kēsik iéwa tā imía Jesús nu kiök Pilato a bléwa. Ie' dör judiowak wōkirpa e' eköl dalōiērtā tajē ese. Ñies ie' tso' i blúie Skèköl tso' e' kēwō panuk. ⁴⁴ Pilato tkinewa tō Jesús duowatke, e' kuēkī ie' tō icapitán kié chakē tō mokī Jesús duowatke. ⁴⁵ Mik ie' wā ijchēnewa, etā ie' tō Jesús nu kēwō mé José a tsēmi. ⁴⁶ E' ukuōkī tā José tō datsi' ukuō bua'buā saruru ese tué et. Jesús nu éwaitō krus mik, e' patrēwaitō datsi' ñe' wa bléwa ákuk biule s'nu blóie ese a. Etā ákuk kkō wótēwaitō ák bērie wa. ⁴⁷ Wé Jesús nu menewa e' sué María Magdala wak ena María dör José mī, e'pa tō.

* **15:42-43** Ká tuirketke: Judiowak ttē dalōiēno tō iché tō s'nu kē tsertā'mi eno diwō a. Eno diwō e' tkèkewami Viernes ká tuine ekkē. Ñies kē idör buaē ie'pa a tō s'nu at áie nañewe. E' kuēkī José Arimateawak éna Jesús nu akwa bléwa bet kam ká tuir e' yōkī.

16

Jesús shkenekane

(Mateo 28.1-10; Lucas 24.1-12; Juan 20.1-10)

¹ Mik eno diwō tka, etā María Magdala wak ena María dör Santiago mī ena Salomé e'pa tō kiō masmas bua'buā ese tué mī ie'pa wā tèka Jesús nu kī. ² Etā domingo bla'mi erpa diwō tskine tā ie'pa miyal wé Jesús nu blēne eē. ³ Ie'pa ñi a iché:

—¿Yi tō se' a ák yēmittsa ákuk kkō a?

⁴ Erē mik ie'pa tō iweblé, etā ie'pa tō isuē tō ák rratune bánet. Ák e' dör bērie. ⁵ Mik ie'pa dewa ákuk a, etā ie'pa tō isuē tō duladula tkēr eköl ulā bua'kka, e' datsi' saruruē batsiē. Ie'pa tkinewa iyōkī. ⁶ Erē ie' tō iché ie'pa a:

—Kē a' tkinukwa. Ye' éna iane tō a' tso' Jesús Nazaret wak kōtewa krus mik e' nu yulök. Erē kē iku' íe, ie' shkenekane. Wé ie'pa tō ime'wa e' tō weblō. ⁷ A' yú Pedro ena ittōkatapa malepa a ibiyō chök tō ie' mitke a' yōkī kewa Galilea. Eē a' tō ie' sueraē wēs ie' tō a' a iyē' es.

⁸ Alakōlpa tkinewa painekā tajē, e' kuēkī ie' e' yélur ákuk a tkayalmi. Ie'pa suane, e' kuēkī kē wā i yēne yi a.

María Magdala wak tō Jesús sué

[⁹ Jesús shkenekane domingo bla'mi, e' ukuōkī tā ie' e' kkaché kewa María Magdala wak a, e' a ie' tō aknamapa bak kul (7) e' trēo'yal. ¹⁰ Etā alaköl e' mīa ibiyō chök wēpa bak shkōk Jesús tā e'pa a. Ie'pa eriarke iù tular siarē. ¹¹ Erē mik ie'pa ittsé tō Jesús shkenekane ñies tō alaköl ñe' tō isuē, etā kē ie'pa wā iklōne.

Jesús ttōkatapa bōl e'pa tō ie' sué

(Lucas 24.13-35)

¹² E' ukuōkī tā ittōkatapa bōl shkōrami mi-cho bánet, etā ñalā kī Jesús e' kkaché ie'pa a, erē iwēr kuā'kī. ¹³ Etā ie'pa miyal ibiyō chök imalepa a, erē ñies kē ie'pa wā ittō klōne.

Jesús tō ittōkatapa patké s'wōbla'uk

(Mateo 28.16-20; Lucas 24.36-49; Juan 20.19-23)

¹⁴ E' ukuöki ta Jesús e' kkaché ittökatapa dabom eyök ki eköl e'pa a. Ie'pa tulur chkök e' dalewa ie' de. Wépa tö ie' shkenekane e' sué, e'pa ttö kë klöone ie'pa wa, ie'pa er dareré e' kuéki. E' ki ie' tö ie'pa uñélor.
¹⁵ Eta ie' iché ie'pa a: "A' yú ká wa'ñe ye' tté buaé e' pakök sulitane a. ¹⁶ Yi erblé ye' mik ta ie' e' wöskué e' e' e'pa tsatkërdaé. Eré yi kë erbléne ye' mik e' e'pa kichatërdaé.
¹⁷ Wépa erblöke ye' mik e' e'pa tö i kë or yi a ese weraé iwà kkachoie. Ye' ttö wa ie'pa tö aknamapa tré'werattsá, ñies ie'pa a imeraé ttoie s'ttö kuá'ki kuá'ki wa. ¹⁸ Tkabě chök klö'wéwa ie'pa tö ulà wa ö kapöli sulusi yéwakitö, e' ta kë ie'pa döpa wes. Ñies ie'pa ulà muraká s'kirirke e' e'pa ki ta ibuardane."

Jesús mikane ká jai a
(Lucas 24.50-53)

¹⁹ Mik Skéképa Jesús tté e' ché one, eta ibutséka mía ká jai a ta ee ie' tkésér Skéköl ulà bua'kka. ²⁰ Eta ittökatapa míyal ká wa'ñe Jesús tté buaé pakök. Skéképa Jesús tö ie'pa kimé, i kë or yi a ese uk. E' wa ie' tö iwà kkaché tö ie' tté dör moki.]*

* **16:20** Yëkkuö këchke wele tö 16.9-20 kí kuötkéka. Tté e' kë ku' yëkkuö këchke bua'ie ese ki.

Jesús Tté Buaë Kit Lucas tö Lucas

Wëm tö yëkkuö i' kit e' wák kiè Lucas. Ie' tö ikit wëm eköl kiè Teófilo e' a. Welepa tö ibikeitsè tö Teófilo dör romawak eköl ena ie' dör kékëpa tajë ese. Lucas tö ie' a yëkkuö i' kit as ì o' Jesús tö ena ì wa s'wöbla'itö e' jcherwä ie' wä yësyësë.

Yëkkuö i' kî Lucas tso' ikkachök tö Jesús dë'bitu sulitane tsatkök, Israel aleripa ena pë' ulitane. Jesús kë dë'bitu Israel aleripa ë a. Lucas tö ichè tö Jesús kune' ká i' kî sulitane kimoie. Nies Lucas kî ikiane tö s'wä ijcherwä tö Jesús dë'bitu iyë kkachök se' a.

Ì tso' kitule Colosenses 4.14 ena Filemón 24 ena 2 Timoteo 4.11, e' wa se' wä ijcher tö Lucas bak Pablo wapiöuk. Welepa tö ibikeitsè tö ie' kë dör Israel aleri. Ie' bak kanëblök s'kapeyökwakie. Nies welepa tö ibikeitsè tö ie' tö yëkkuö i' kit ká kiè Roma eë Jesús kune' e' kî duas de dabom teryök (60) ena dabom kuryök kî sulitu (79) e' shu ulat.

Ttè tsá kitule

1-3 A kékëpa tajë Teófilo, ì o' Jesús tö sa' shuä mik ibak ká i' kî etä, e' paka' sa' a wépa itsá su'bitu dö ibata ekkë e'pa tö. Ie'pa dör Jesús ttè buaë e' kanéukwakpa. Tajë sa' malepa imaq' shtë yëkkuö kî, erë kë idë'ttsa wes ikiane shtë es. E' kuekî ye' tö iwà chakéwä bua'iewä itsá dö ibataë. Es ye' isuë tö buaë idir shtëmi be' a yëkkuö i' kî seraä wes ibak es ⁴ as be' éna iar tö ttè wa be' wöblane, e' dör mokî.

Juan S'wöskuökwak kurke e' biyö yëne

⁵ Mik Herodes bak judiowak blúie etä sacerdote tso' eköl kiè Zacarías. Judiowak sacerdotepa ñi dapa'oule erule erule kanëblök Skëköl wé a. Zacarías dör sacerdotepa erule kiè Abías wakpa e' eköl. Ie' alaköl kiè Elisabet, e' dör nies sacerdotepa ditséwö wes iwëm es. ⁶ Ie'pa bül serke yësyësë Skëköl wöa. Ie'pa tö Skëköl ttè me'bak dalöiëno, e' dalöieke buaë, kë kî i

sulu ttè ta'. ⁷ Erë Elisabet kë döta' aläë. Nies ie'pa bül dör kékëpalatke.

⁸ Etökicha ta' mik Zacarías ena imalepa kàne iwakanéuk Skëköl wé a, ⁹ etä ie'pa iné ilè wa wes ie'pa wöblar es isuë tö yi kàne shkökwa Skëköl wé shuä iyi masmas ña'uk Skëköl a. Etä idettsa tö Zacarías kawöta shkökwa. ¹⁰ Mik ie' tso' Skëköl wé shuä iyi masmas ña'uk, e' dalewa tajë s'daparke u'rki ttök S'yë ta'. ¹¹ E' wöshä ta' Skëköl biyöchökwak eköl e' kkachéwä ie' a ka' tso' iyi masmas ña'woie Skëköl a e' ulä bua'kka. ¹² Mik ie' tö Skëköl biyöchökwak suë ta' ie' tkinewä suane tajë iyökî. ¹³ Etä biyöchökwak tö iché ie' a:

—A Zacarías, kë be' suanuk. Ì kié be' tö Skëköl a, e' meraëitö be' a. Be' alaköl dör Elisabet, e' döraë aläë, e' wák wëm. Ie' kiè múka a' tö Juan. ¹⁴⁻¹⁵ Ie' döraë kékëpa tajë Skëköl wöa. E' kuekî e' be' ttsë'weraë buaë kanëë. Nies ie' tö tajë pë' ttsë'weraë buaë. Ie' kë ì shköshkö yepa. Kam ie' kur etä Wiköl Batse'r döraë ie' kî tajë. ¹⁶ Ie' tö Israel aleripa tajë, e' kerane ie'pa Këköl yulökne. ¹⁷ Ie' döraë Skëköl yöki kewe itté pakök. Ie' tö ipakeraë Wiköl Batse'r diché tajë e' wa wes Skëköl tteköl kiè Elías bak ká iaiaë es. Ie' ipakeraë as iyë er buarne ila'r kî ena ila'r er buarne iyë kî. Nies ipakeraëitö as wépa tö Skëköl ttè dalösewéwä, esepa e' wöbla'ü senuk yësyësë. Es ie' tö ie'pa patteraë Skëköl datse e' panoie.

¹⁸ Etä Zacarías tö Skëköl biyöchökwak a ichaké:

—¿Ì wa be' ye' a ikkachèmi tö ttè e' dör mokî? Ye' dör kékëpalatke. Nies ye' alaköl dewatke kékëpalatke, ta' ¿wes sa' alala kókamiia?

¹⁹ Ie' iüté:

—Ye' dör Gabriel. Ye' kanëblöke Skëköl a. Ie' ye' patké ttè buaë i' chök be' a. ²⁰ Erë be' kë wä ye' ttè klöone, e' kuekî be' ttö wöblërdawä kë ttöpaia dö mik be' alä kune etä. Mik ì chéyö be' a e' kéwö de, etä be' ttörane.

²¹ E' dalewa ie'pa tso' Zacarías panuk u'rki, e'pa tö ibikeitsé, “¿Ì tö ie' wöklö'wé, e' kë dötsa bet Skëköl wé a?” ²² Mik ie' dettsa, etä ie'pa tö isuë tö ie' ttö wöblënewä, kë ie' ttoia ta' ulä ë wa ie' tö iwà kkaché ie'pa a.

Etā ie'pa éna iane tö ilè suéitō kabsueie. Es ie' atē me'ie.

²³ Mik ie' kanè one Skèköl wé a, etā imiáne iu a. ²⁴ E' ukuōki tā ie' alaköl Elisabet duneka. Ie' e' tkéwa iu a dō si' skel, kē dē'ttsa wérō. ²⁵ Ie' tö iché, “Ikképa Skèköl tö alà mé ye' a. Es ie' er buaë ché ye' a, ekkē ye' jaēne.”

Jesús kūrke e' biyö yēne

²⁶ Elisabet duneka e' ki si' de teröl, etā Skèköl tö ibiyöchökwak kiè Gabriel, e' patkē Nazaret, ká e' atē Galilea. ²⁷ Eē busi serke eköl kiè María. Ie' kam ser wēm tā, erē ie' ttē meule wēm eköl kiè José e' a senowa ie' tā. José dör blu' bak kiè David e' aleri eköl. ²⁸ Etā Skèköl biyöchökwak dewa wé María tkēr eē, tā ichéitō ie' a:

—¿Is be' shkene? Skèköl er buaë ché be' a. Ie' tso'ie be' ta.

²⁹ Ttē e' tö María tkiwéwa tā ibikeitséitō, “¿Iök ye' shké'wé es?” ³⁰ Etā Skèköl biyöchökwak tö iché ie' a:

—A María, Skèköl er buaë ché be' a, e' kueki kē be' suanuk. ³¹ Be' durkaraë, be' alà kūrdaë wák dör wēm, ikiè múkabō Jesús. ³² Ie' dōraë kēkē taië, dalō taië. Ie' kirdaë Skèköl dör iyi ulitane tsata, e' Alà. Skèköl tö ie' meraka blu'ie wes iyē bak kiè David es ³³ as Jacob aleripa wēttsütō blu'ie kekraë kē erta'wa.

³⁴ Etā María tö ichaké Skèköl biyöchökwak a:

—Kam ye' ser wēm tā, etā ¿wes i ché be', e' wà tkōmi ye' tā?

³⁵ Skèköl biyöchökwak iiüté:

—Wiköl Batse'r dōraë be' ki, Skèköl dör iyi ulitane tsata e' diché ardaë be' ki. E' kueki be' alà kūrdaë, e' serdaë Skèköl ē a. Ie' kirdaë Skèköl Alà. ³⁶ Nies be' yami kiè Elisabet kēkēpalatke cheke tö kē idōta' alàë, e' alà kūrdaë. Si' i' wa tā ie' ki ide si' teröl. ³⁷ I' kos or Skèköl a, kē i' ku' darērē ie' a wē.

³⁸ Etā María tö iché:

—Ye' dör Skèköl kanè méso, as ie' tö iù ye' tā wes be' iché es.

Etā Skèköl biyöchökwak mía.

María mía Elisabet pakök

³⁹ E' ukuōki tā María dali ié tā imía bet Elisabet pakök. Elisabet serke Judea ká dör kabataie eē. ⁴⁰ Mik ie' dewa Zacarías u a, etā ie' tö Elisabet shké'wé. ⁴¹ Mik e' tsé

Elisabet tö, etā ilà wōti'ne taië ie' shua tā Wiköl Batse'r de iki taië. ⁴² Ie' ttēmi darērē tā ichéitō María a:

—Skèköl er buaë ché be' a alakölpa ulitane tsata. Nies ie' er buaë ché be' alà kūrmi e' a. ⁴³ Ye' siarē ¿wes e' a ie' er buaë ché tö ye' Kèkēpa mī e' de ye' pakök? ⁴⁴ Mik be' tö ye' shké'wé e' tsé yō, e' bet tā ye' alà wōti'ne ye' shua ittse'ne buaë e' kueki. ⁴⁵ I' yē' Skèköl tö be' a, e' klō'wébō tö iwà tkōraë, e' kueki ayēcha buaë be' dör.

⁴⁶⁻⁴⁹ María tö iché:

“Ye' dör Skèköl kanè méso esela siarē ese ē, erē e' ska' ie' er de.

E' kueki ie' kikekēka ye' tö.

Ie' dör ye' tsatkökwak, e' tö ye' ttsé'wēke buaë.

Ie' diché taië iyi ulitane tsata, e' tö i buaë shutēē wé ye' a.

E' kueki i'tami ye' yērdaë: ¡Ayēcha buaë!

¡Skèköl dör batse'r!

⁵⁰ Wépa tö ie' dalōieke, esepa suēke ie' tö kekraë er siarē wa.

⁵¹ I' kē or yi a ese wéitō idiché taië wa:

Pē' e' ttsōka taië esepa tö i bikeitseke wē ese wōklō'wéitō.

⁵² Ká wōkirpa uyéttsaitō ikulé ki,

e' skéie s'siarēpa tkékaitō.

⁵³ Wépa siarē kē wa i ku' nē,

esepa a i buaë méitō taië.

Erē inuköl blúpa esepa patkēmiitō ulà wōchka.

⁵⁴ Israel aleripa dör ie' kanè mésopa.

Ká iaiäe ie' tö ie'pa a iyē' tö ie' tö ie'pa sueraë er siarē wa.

Ttē e' kē ché'wa ie' éna.

⁵⁵ Es ie' tö iyē'bak Abraham a,

nies ie' aleripa kos daiä ie' itōki e'pa a.”

Es María tö iché.

⁵⁶ María sené Elisabet ska' dō si' mañat tā imiáne iu a.

Juan S'wōskuökwak kune'

⁵⁷ Mik Elisabet alà kūrke e' kēwō de, etā iwà kune wēm. ⁵⁸ Mik pē' serke tsinet ena iyamipa ekka, e'pa ibiyō ttsé tö Elisabet sué Skèköl tö er siarē wa, etā ie'pa kos ttsé'ne buaë wes Elisabet es. ⁵⁹ Mik ilà kune' e' ki ká de pāköl (8), etā ie'pa debitu ilà tot-tola kkuölit tērke tsir, e' kēwō tkō'uk wes

ie'pa wöblane es iwà kkachoie tō alà e' dör judiowak. Ie'pa éna iyé kiè Zacarías, e' kiè makka iki. ⁶⁰ Erè imì tō iché:

—Au, ie' kirdaé Juan.

⁶¹ Ie'pa tō iché:

—Kě yi ku' be' yamipa shua kiè es. Eta çì kueki be' ikiè mekeka es?

⁶² Eta ie'pa ulà kkaché ichakoie alà yé a, “çIma be' éna ikiè makka?” ⁶³ Eta iyé tō kaltak kié, e' ki ie' tō ishtë tō “ikiè Juan.” E' tō ie'pa kos tkiwéwa. ⁶⁴ E' wösha ta Zacarías ttékane, eta Skéköl kikéka ie' tō tajé. ⁶⁵ Pè' serke tsinet, e'pa kos tkirulune tajé. Nies pè' kos serke Judea kébata a, e'pa shua itté buneka tajé. ⁶⁶ Ie'pa ulitane tō itté ttsé e'pa tō ibikeitsé: “Alà e' dōraé kéképa tajé.” Ie'pa isué tō Skéköl tso' ie' ta, e' kueki ie'pa tō ibikeitsé es.

Zacarías tō Skéköl kikéka

⁶⁷ Eta Wiköl Batse'r de tajé Zacarías ki, e' wa ie' ttémi Skéköl ttekölie ta ichéitō:

⁶⁸ “Skéköl dör Israel aleripa Kéköl, e' de ie' icha kos tsatkök, e' kueki ikikōkasō tajé.

⁶⁹ Ie' tō S'tsatkökwa diché tajé, e' patké eköl,

e' dör ie' kanè méso bak kiè David e' aleri.

⁷⁰ E' dör wes Skéköl ttekölpa batse'r bak ká iaiaé e'pa tō iyé'at es.

⁷¹ Skéköl tō iyé'atbak tō ie' tō se' tsatkeraé s'bolökpa ulà a,

ñies wépa éna se' ar sulué esepa kos yöki.

⁷² Ie' tō itté batse'r me' se' yépa bak ká iaiaé e'pa a

tō ie' se' sueraé er siarè wa,

e' ké ska' ie' er ché'wa.

⁷³ Ie' tō iyé' se' yé bak ká iaiaé kiè Abraham e' a

⁷⁴ tō se' tsatkeraéitō s'bolökpa ulà a

as se' ser ie' a ké suarta',

⁷⁵ ñies as se' ser batse'r ena yesyésé ie' wōa se' tso'ia ttsé'ka e' dalewa.

⁷⁶ A ye' bēbēla, mik be' de kēchke,

eta be' miraé kewe s'pattök

as se' tō Skéköl kiōwa buaé mik ide eta.

E' kueki be' kirdaé Skéköl dör iyi ulitane tsata, e' tteköl.

⁷⁷ Israel aleripa a be' tō tté pakeraé

as ie'pa wa ijcher tō ì sulu wambleke ie'pa tō,

e' olo'yèmi Skéköl tō ie'pa ki itsatkoie.

⁷⁸ Skéköl tō se' sueke er siarè wa, e' kueki ie' tō S'tsatkökwa patkekebitu se' a datse ká jaì a

olo ta' tajé wes diwö tskir bla'mi es.

⁷⁹ Wépa tso' klöulewa ì sulu ulà a wes s'tso' stui a es,

wépa tso' iduökewatke e' è kinuk,

esepa wōa ká ñi'weraé ie' tō as itsatkērdak.

Ie'pa wēttsēraitō sene bēre ie' ta e' ñalé ki.”

Es Zacarías tō iché.

⁸⁰ Juan talane de kēchke ta Wiköl Batse'r tso' tajé ie' a. Ie' sené ká wé ké yi serku' ee dō mik ikéwō de e' kkachoie Skéköl ttekölie Israel aleripa a eta.

2

Jesús kune'

(Mateo 1.18-25)

¹ Juan kune', e' kéwō ska' ta, Roma wōkir kibi kiè Augusto, e' tō ká kos tso' ie' ulà a, e' wakpa kiè shtök ké sēraa. ² (Ì dör s'kiè tsá kite mik Cirenio dör ká kiè Siria e' wōkir e' kéwō ska' ta.) ³ Sulitane kawōta shkōkne ká wé iyépa datse ee e' kiè shtök.

⁴⁻⁵ José dör David bak Israel blú e' aleri. David kune' Belén ate Judea ee. Erè José serke Nazaret ate Galilea ee. E' kueki ie' mía María ta Belén e' kiè shtök. Ie'pa tté meuletke ñi a senowaie, erè kam ie'pa serwa ñita. María batsō dur. ⁶ Ie'pa tso' Belén, e' dalewa ie' alà kurke, e' diwō de. ⁷ Wé s'kapökerö, e' wé a, ké ká kuneia ie'pa a kapoie. E' kueki ie'pa míyal iyiwak wé a kapökrö. Eta ee ie' alà tsá kune wák wēm, ipatréwaítō datsi'tak batsi wa mékaítō iyiwak tioie ese kulé a ká skéie.

Skéköl biyöchökwa tō tté buaé ché obeja kkö'nukwakpa a

⁸ E' nañewe tsinet Belén obeja kkö'nukwakpa tso' iyyiwak kkö'nuk. ⁹ E' bet ta Skéköl biyöchökwa de eköl ie'pa ska' ta Skéköl olo tajé e' olo buneka ie'pa pamik, e' yöki ie'pa suane tajé. ¹⁰ Erè Skéköl biyöchökwa tō iché ie'pa a: “Ké a' suanuk, tté buaé datse ye' wa a' a, e' tō pè' ulitane ttsé'weraé buaé. ¹¹ I'ñe a' tsatkökwa kune David ká a, e' dör Skéképa pairine'bitu idi' wa a' blúie e'. ¹² A' tō ie' kueraé parratulewa datsi'tak batsi wa

tër kulë' tso' iyiwak tioie ese a. E' wa a' wä ijcher tö ì ché ye' tö a' a, e' dör moki."

¹³ E' bet tä Skëköl biyöchökwakpa kî de tajë shütë, e' tö Skëköl kikekëkä tä ichekerakitö:

¹⁴ "ÿSkëköl tso' ká jai a, e' kîkökasö!

ÿÑies wépa a Skëköl er buaë chö as esepa ser bërë ñitá ká i' kî!"

¹⁵ Mik Skëköl biyöchökwakpa míyalne ká jai a, etä obeja kkö'nukwakpa tö iché ñi a:

—Mishka Belén, ì ché Skëköl tö se' a, e' wä sauk.

¹⁶ Etä ie'pa míyal bet, tä María ena José kuérakitö, tä iyëne tö alà àr iyiwak tio kulë a. ¹⁷ Mik ie'pa isuë, etä ì kos ché Skëköl biyöchökwak tö ie'pa a alà e' kî, e' pakéne ie'pa tö itso'rak eë e'pa a. ¹⁸ Mik wépa tö, ì ché obeja kkö'nukwakpa, e' ttsé, etä e'pa kos tkirulune. ¹⁹ Ttè e' kos bleke María tö ier a tä ie' iwà bikeitseke ë. ²⁰ Etä obeja kkö'nukwakpa míyalne. Ì kos ttsé ie'pa tö, sué ie'pa tö, e' kî ie'pa tö Skëköl kikekarami.

Alala Jesús tsémi Skëköl wé a

²¹ Mik alala kî ká de pàköl (8), etä ie'pa itóttola kkuölit téé tsir tä ikië mékarakitö Jesús wës Skëköl biyöchökwak iyë' María a kam ie' buk lurkä e' yöki es.

²² Mik Jesús kune' e' kî ká de dabom tkëyök (40), etä María ena José míä e' batse'uk* wës ttè dalöiëno kit Moisés tö e' tö iché es. Ie'pa wä ilà mí mè Skëköl a Skëköl wé atë Jerusalén eë. ²³ Skëköl ttè dalöiëno e' kî itso' kitule e' tö iché: "Alaköl alà tsá kune wëm, e' kirdaë batse'r Skëköl a." E' kueki ie'pa wä ilà mí mè Skëköl a. ²⁴ Ñies ie'pa míä iyiwak muk jchè Skëköl a e' batse'woie wës Skëköl ttè dalöiëno tö iché es: e' dör dù kië tórtola, et wé'ñe ena et alaki ö nuböl pupula böt.

²⁵ E' kéwö ska' tä wëm serke Jerusalén kië Simeón. Ie' serke yësyësë wës Skëköl kî ikiane es. Skëköl tö Israel aleripa tsatkeke e' kéwö paneke ie' tö. Wiköl Batse'r tso' ie' a, ²⁶ e' tö ie' a iyë': "be' kë blërpawä kam be' tö wé pairine'bitü idi' wa a' blúie patkeraë Skëköl tö e' saü e' yöki." ²⁷ Ie' ittse Wiköl Batse'r wa tö ie' kawötä shkök Skëköl wé a, e' kueki ie' míä demí eë. Eë ñies José

ena María demi. Ie'pa wä ilala Jesús mí wakanewë wës Moisés ttè dalöiëno tö iché es. ²⁸ Simeón tö alala kékä ulà a tä Skëköl kîkëkaitö tä ichéitö:

²⁹ "A Skëköl, ye' dör be' kanè méso,

ì yë' be' tö ye' a, e' wä suéyö.

E' kueki ire', ye' duöwami bërë.

³⁰ Sa' tsatkökwak patké be' tö e' wä suéiyö ye' wák wöbla wa.

³¹ E' patké be' tö ká ulitane wakpa a.

³² Ie' döraë wës ká olo es, pë' kë dör judiowak

esepa er ñi'woie as ie'pa éna be' ttè mokië e' wä ar.

Ñies Israel aleripa dör be' icha, e'pa kîkardakä tajë ie' batamik."

Es Simeón tö iché.

³³ Jesús ché Simeón tö Skëköl a, e' tö Jesús mì ena iyë tkiwéwä. ³⁴ Ie' tö ikië Skëköl a as e' er buaë chö ie'pa a tä ichéitö María dör Jesús mì e' a:

—Skëköl ibikeitsbak tö alà i' kueki se' Israel aleripa tajë tsatkërdaë ñies e'pa tajë weirdaë. Ie' tö Skëköl olo kkacheraë se' a, erë tajë pë' tö ie' waterattsä. ³⁵ E' tö ì bikeitsekesö e' wä kkacheraë. Be' er a idalërdaë tajë wës tabè tiëwä be' wák er a es.

³⁶⁻³⁸ E' wöshä tä alaköl debitu eköl ie'pa ska' kië Ana, e' dör Skëköl tteköl. Ie' yé kië Fanuel, e' dör Aser aleri. Ie' dör këképalatke. Ie' sene'wä mik iiä busi etä. Ie' sene' wëm e' tä duas kul (7) ë tä iwëm blënewä. Ie' schönewä e' kî duas de dabom paryök kî tkël (84). Ie' serkeie Skëköl wé a idalöiök ñië nañeë S'yë tä ttè wa ena batsè wa. Ie' tö wëstela chémi Skëköl a alala Jesús kueki. Ñies ipakéitö tajë Israel aleripa malepa tso' itsatkë panuk esepa a.

José ena María míyalne Nazaret

³⁹ Mik José ena María e'pa tö ì kos kanewé wës Skëköl ttè dalöiëno tö iché es, etä ie'pa míyalne Nazaret atë Galilea eë, e' dör iwakpa ká. ⁴⁰ Alala talar ë, e' tso' buaë, ñies ie' yörke buaë, ikäbikeitsöke tajë tä Skëköl er buaë chöke ie' a.

Jesús atë Skëköl wé a

* **2:22** e' batse'uk: E' batse'wë i' e' kë dör wës se' bribriwak e' batse'ü es awá wa ì wa.

41 Duas bit ta Jesús mì ena iyé mi'ke Jerusalén Judiowak Yépa Yërulune Egipto e' kéwö tkö'uk. 42 Mik Jesús kî duas de dabom eyök kî bök (12), eta' ie'pa míyal kawö e' skà tkö'uk wes ie'pa wöblar es. 43 Mik ikéwö tka, eta' ie'pa míyalne iu a, erë Jesús ate Jerusalén, e' kë jcher imì wà iyé wà. 44 Ie'pa tö ibikeitsé tö ie' dami iyamipa ta. Ie'pa shké ká et ta ie'pa isué tö Jesús kë ku' ie'pa ta. E' kuekî ie'pa iyulémi iyamipa dami tajé e'pa shua. 45 Erë ie'pa kë wà ie' kune, e' kuekî ie'pa míane Jerusalén iyulökne.

46 Ká de böiki es, eta' ie'pa tö Jesús kué Skéköl wé a. Ie' tkër s'wöblá'uk ttè dalöiëno wa wakpa shua ikittsök ena ichakök. 47 Jesús tö iuteke e' ttsé ie'pa kos tö e'pa wökrarulune ittök ena isaük tö wes ie' wà íyi jcher tajé. 48 Mik imì ena iyé tö ie' sué ee, eta' ie'pa tkinewa. Eta' imì tö iché ia:

—A alà, ¿iök be' e' wamblé sa' ta es? ¿iök be' tö be' yé ena ye' eriauwé ekké? Sa' be' yulé tajé.

49 Jesús tö ie'pa iuté:

—¿iök a' ye' yulé tajé? ¿Wes a' kë wà ijcher tö a' ye' kueraë ye' Yé u a'?

50 Erë ì ché ie' tö, e' wà kë ane ie'pa éna.

51 Eta' imíane ie'pa ta Nazaret ta ie' tö ie'pa ttö iuteke buaë kekraë. E' kos bleke imì tö ie' er a. 52 Jesús talarke buaë, ñies ie' kí yörke tajé, kabikeitsöke buaë, wër buaë Skéköl wa, ñies s'ditsö wa.

3

Juan S'wöskuökwak

(Mateo 3.1-12; Marcos 1.1-8; Juan 1.19-28)

1-2 Ká et ta Skéköl tté Juan dör Zacarías alà e' ta wé kë yi serku' ee ipatkoie ittè pakök. E' kéwö ska' ta wëm kiè Tiberio e' dör Roma wökir kibi. Ie' tkëneká ká e' wökirie, e' kî duas de dabom eyök kî skel (15). Ie' dikia ká tsitsirpa wökirpa tso'. E'pa kiè dör i' es: Poncio Pilato dör Judea wökir, Herodes dör Galilea wökir, e' èl kiè Felipe e' dör Iturea ena Traconítide e' wökir ena Lisantias dör Abilinia wökir. E' kéwö ska' ta Anás ena Caifás e'pa dör judiowak sacerdotepa wökirpa. E' kéwö ska' ta Skéköl tté Juan ta ká sir poë wé kë yi serku' ee. 3 Eta' Juan mía di' kiè Jordán kkömik pë' serke ee, e'pa

a Skéköl ttè pakök. Ie' tö iché ie'pa a: “A' er mane'ú Skéköl a as a' nuì olo'yöitö a' kî ta a' e' wöskuölor iwà kkachoie.” 4 Isaías dör Skéköl tteköl e' tö Juan tté kit ká iaiaë Skéköl yëkkuö kî, e' tö iché:

“Ká sir poë wé kë yi serku', ee yile ttöraë aneule, e' tö icheraë:

'A' er mane'ú Skéköl datse e' yöki, e' dör wes ñala yuèsö yësyësë ie' yöki es.

5 Káblë kos kawöta wà ièka seraa, ñies kabata ena kakkuö kos kawöta wè ñikkëë,

ñala shkuli'shkuli', e' kos kawöta yèttssa yësyësë,

ñies ñala suluë, e' kos kawöta paiklèttssa buaë.

6 Skéköl tö s'tsatkè, e' sueraë sulitane tö.' ”* Es Isaías iyé'.

7 Pë' debitu tajé Juan ska' as ie' tö ie'pa wöskuö ta ie' tö ie'pa a iché: “iA' dör s'kitö'ukwakpa suluë wes tkabë es! ¿Yi tö a' a' iché tö a' tkömishkar Skéköl tö a' we'ikeraë siarë e' ulà a? 8 A' senú yësyësë, e' wa iwërmia tö moki a' er mane'wétke Skéköl a. Kë a' tö ibikeitsök tö a' dör Abraham aleripa e' è kuekî Skéköl kë tö a' we'ikepa. Ye' tö a' a' iché tö Skéköl kî ikiane, e' ta ie' tö ák ikkë yuèmi Abraham aleripaie. 9 Ie' dör wes kal bikökwak es. Ie' tso'tke kal ulitane kë wörtá' ese kos bikökök ña'wëwa bö' a.”

10 Eta' ie'pa tö Juan a' ichaké:

—¿E'ma ì wëmi sa' tö?

11 Ie' tö ie'pa iuté:

—Yi wà datsi' tso' böt, e' etka mú wé kë wà ita' ese a. Es ñies yi wà chkè tso', ese tö chkè kakmú wé kë wà ita' ese a.

12 Inuköl shtökwakpa Roma wökirpa a, e'pa welepa debitu Juan ska' as ie' tö ie'pa wöskuö, ie'pa tö ie' a' ichaké:

—A' s'wöblá'ukwak, ¿ì wëmi sa' tö?

13 Ie' tö ie'pa iuté:

—Kë a' tö inuköl shtök kos ikawöta shtè e' tsata.

14 Ñies ñippökwakpa welepa ie' a' ichaké:

—Ñe' ta ¿ì wëmi sa' tö?

Ie' tö ie'pa iuté:

—Kë a' s'pauñuk inuköl yottsaië. Kë a' kachök s'ña'woie. Kos a' patorke, ekké è klö'ú, ta a' ttsé'nú buaë iwa.

* 3:6 Isaías 40.3-5

15 Wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' datske bet, e' wà panuk sulitane tso'. E' kueki ie'pa tso' ibikeitsök tó isalema Juan dör e'.
16 Erë Juan tó iché ie'pa ulitane a: "Moki ye' a' wöskueke di' wa. Erë ye' itöki idatse eköl, e' tó a' ierawá Wiköl Batse'r a' ena bö' a. Ie' dör kékëpa tajë ye' tsata, e' kueki ie' klökkuö kicha è kè wötsënanuk ye' siarla e' a. 17 Ie' tó se' wöpperaë wes iyiwö wöppè es. Ibua'buá bleraëitö idichakuö a, erë isulusi uyerawaitö bö' kè wöitta'wá e' a."

18 Es Juan ie'pa patté ttè ese wa tajë. Es ie' tó S'tsátkökwak ttè buaë e' pakeke ie'pa a. 19 Nies Juan tó Herodes dör Judea wökir, e' uñé. Herodes serke ie' wák èl e' alaköl kiè Herodías e' ta. Nies ie' tó ì sulu skà wamblé tajë. E' kueki Juan ie' uñé. 20 Herodes tó ì sulu wamblé tajë, erë e' kúie ta ie' tó Juan wötökwá patké s'wöto wé a.

Jesús wösune

(Mateo 3.13-17; Marcos 1.9-11)

21 Mik Juan bak sulitane wöskuök, etá nies ie' tó Jesús wöskué. Mik Jesús tso'ia ttök S'yé ta, e' dalewa ká jai kköbunane 22 ta Wiköl Batse'r de ie' ki wër nuböl sù. Etá ttö ttsëne ká jai a, e' tó iché:

—Be' dör ye' alà dalër tajë ye' éna, e' wër ye' wa buaë shüte.

Jesús yëpa bak e'pa kiè

(Mateo 1.1-17)

23 Mik Jesús ki duas de dabom mañayök (30) ulatök, etá ie' tó Skëköl ttè pakémitke. Ie'pa tó ibikeitsé tó ie' dör José alà. José dör Elí alà†, 24 e' dör Matat alà, e' dör Leví alà, e' dör Melquí alà, e' dör Janai alà, e' dör José alà, 25 e' dör Matatías alà, e' dör Amós alà, e' dör Nahúm alà, e' dör Eslí alà, e' dör Nagai alà, 26 e' dör Máhat alà, e' dör Matatías alà, e' dör Semeí alà, e' dör Josec alà, e' dör Judá alà, 27 e' dör Johanán alà, e' dör Resá alà, e' dör Zorobabel alà, e' dör Salatiel alà, e' dör Nerí alà, 28 e' dör Melquí alà, e' dör Adi alà, e' dör Cosam alà, e' dör Elmadam alà, e' dör Er alà, 29 e' dör Josué alà. e' dör Eliézer alà, e' dör Jorim alà, e' dör Matat alà, 30 e' dör Leví alà, e' dör Simeón alà, e' dör Judá alà, e' dör José alà, e' dör Jonam alà, e' dör Eliaquim alà, 31 e' dör Melea alà, e'

dör Mená alà, e' dör Matatá alà, e' dör Natán alà, 32 e' dör David alà, e' dör Jesé alà, e' dör Obed alà, e' dör Booz alà, e' dör Sélah alà, e' dör Nahasón alà, 33 e' dör Aminadab alà, e' dör Admín alà, e' dör Arni alà, e' dör Esrom alà, e' dör Fares alà, e' dör Judá alà, 34 e' dör Jacob alà, e' dör Isaac alà, e' dör Abraham alà, e' dör Térah alà, e' dör Nahor alà, 35 e' dör Serug alà, e' dör Ragau alà, e' dör Péleg alà, e' dör Heber alà, e' dör Sélah alà, 36 e' dör Cainán alà, e' dör Arfaxad alà, e' dör Sem alà, e' dör Noé alà, e' dör Lámec alà, 37 e' dör Matusalén alà, e' dör Enoc alà, e' dör Jéred alà, e' dör Mahalalel alà, e' dör Cainán alà, 38 e' dör Enós alà, e' dör Set alà, e' dör Adán alà. Adán dör Skëköl alà.

4

Bë tó Jesús erkiöwé

(Mateo 4.1-11; Marcos 1.12-13)

1 Jesús tso' Jordán di' kkömik, ie' a' tajë Wiköl Batse'r tso'. E' tó ie' tsémi ká sir poè wé kè yi serku' ee. 2 Ee ie' sené doka ká dabom tkëyök (40), e' dalewa bë tso' ie' erkiöuk ì sulu wamblök. E' kèwö kos ta ie' kè chkane yës, e' ukuöki ta ie' dué bli wá. 3 Etá bë tó ie' a' iché:

—Be' dör Skëköl Alà, e' ma ichö ák se a' tó iyönú chkeie.

4 Jesús tó iüté:

—Skëköl yëkkuö tó iché: "Kè se' senuk chké è mik."*

5 E' ukuöki ta bë tó ie' tsémi kabata kakkeë a, ta ee ká kos wes ká tköke ekké kkachéitö ia' bet. 6 Ie' tó iché ia':

—Ká kos suébö e' meule ye' ulá a, e' kueki yi a' ye' éna imak, ese a' ye' imeke. Ye' be' yuëmi ká kos e' blúie. Nies íyi buaë tso', inuköl tso', ì tso' ká ulitane ki, e' kos wákie be' yuëmi ye' tó. 7 Be' e' tkéwá kuchëwö ki ye' wörki ye' dalöiök, e' ta e' kos doraë be' ulá a.

8 Erë Jesús ie' iüté:

—Skëköl yëkkuö tó iché: 'Skëköl dör a' Këköl, e' è dalöiö; ie' è a' a' senú.† E' kueki be' e' sköttsa ye' yöki bánet.

9-11 E' ukuöki ta bë wá imítser Jerusalén ta iduékaitö Skëköl wé e' bata ki kakkeë ta ichéitö ia':

—Skëköl yëkkuö tó iché:

† 3:23 Kiè ikkëpa kos dör wëpa è kiè.

* 4:4 Deuteronomio 8.3

† 4:8 Deuteronomio 6.13

‘Skëköl tō ibiyöchökwakpa patkeraë be' kkö'nuk be' tsatkök. Ie'pa be' klö'werakā iulā a as be' klö kë tērwa ak ki.’[‡]

Es Skëköl yëkkuö tō ichè, e' kuëki be' dör Skëköl Alā, e'ma be' e' ppöömi döttsa iski.

¹² Erë Jesús iüté:

—Ñies Skëköl yëkkuö tō ichè: ‘A kë kawö ta' a Këköl wötsiriuk.’[§]

¹³ Mik bë kë wā ì skā kune Jesús erkiöwoie, etā ie' iméat dö iëttökicha.

Jesús dene Galilea

(Mateo 4.12-17; Marcos 1.14-15)

¹⁴ Jesús minea dene Galilea. Këkraë Wiköl Batse'r diché tso' ie' a taië. Ie' tté bunekā kā e' kos a. ¹⁵ Judiowak ñi dapa'wo wé kos tso', e' a ie' tō s'wöbla'weke Skëköl tté wa tā sulitane tō ie' kikekēka buaë.

Nazaret wakpa tō Jesús uyéttsa ikā ki

(Mateo 13.53-58; Marcos 6.1-6)

¹⁶ Jesús demine Nazaret wé ie' talane eë. Mik judiowak eno diwö de, etā ie' dewā ie'pa ñi dapa'wo wé a wes ie' wöblane es. Etā eë ie' e' duésër Skëköl yëkkuö aritsök ie'pa tso' eë, e'pa kukua. ¹⁷ Yëkkuö kit Skëköl tteköl kiè Isaiás e' tō, e' mé ie'pa tō ie' a suè. Ie' ishuppée tā ikuéitö wé Skëköl kanè méso bua'iewā e' tté tso' kitule eë. E' tō ichè i' es:

¹⁸ “Skëköl Wiköl tō ye' pairi'bitü idi' wa tté buaë pakoie s'siärëpa a, e' kuëki ie' tso' ye' a.

Ie' tō ye' patkë'bitü ichök s'tso' klöulewā ì sulu ulā a esepa a tō ‘a' yërdattsa.’

Ie' tō ye' patkë'bitü wépa wöbla kë wawër esepa wöbla bua'ükne.

Ie' tō ye' patkë'bitü wépa weirke siärë s'sulusipa ulā a, esepa tsatkök.

¹⁹ Ie' tō ye' patkë'bitü ipakök sulitane a tō Skëköl er buaë chöke se' a, e' kéwö detke.”^{*}

²⁰ E' ukuöki tā Jesús tō yëkkuö wötréwane mé judiowak ñi dapa'wo wé e' kimukwak a, tā ie' tkéser iwā pakök. Kos s'daparke eë e'pa tō ie' suéwā krereë. ²¹ Etā ie' tō iché ie'pa a:

—Skëköl yëkkuö aritsé ye' tō ñe', e' wā tka i' tā.

²² Ie'pa ulitane tō icheke ie' dör pë' buaë. Ñies tté bua'buäë chekeitö, e' tō sulitane tkiwéwā. Ie'pa tō iché ñi a:

—A'kā, ¿ie' kë dör José alā?

²³ Ie' tō iüté:

—Ye' wā ijcher buaë a' tō ye' cheraë tté i' wa: ‘A s'kapeyökwak, be' wák e' bua'üne.’ Ñies a' tō ye' a icheraë: ‘Sa' ittse tō ì kë or yi a ese wé taië be' tō Cafarnaúm, ese ú ñies íe be' wák kā a.’

²⁴ Ie' tō ikí ché ie'pa a:

—Moki ye' a' a iché tō Skëköl ttekölpa kos kë dalöiértā iwakpa kā ki. ²⁵ Moki ye' a' a iché tō mik Skëköl tteköl kiè Elías bak, etā kalí kë yëne yës döka duas mañal kí shäbötš tā bli bak poë Israel. E' kéwö ska' tā alakölpa schöpa tso' taië Israel, ²⁶ erë Skëköl kë wā Elías patkëne ie'pa ska' ikimukrak. Ie' tō Elías patké alaköl dör schö eköl serke Sarepta, kā e' atë tsinet Sidón, e' kimuk.

²⁷ Es ñies mik Skëköl tteköl kiè Eliseo e' bak, e' kéwö ska' tā lepra tō s'teke taië Israel. Erë ie'pa kos kë buaone. Wëm kiè Naamán dör kā kiè Siria e' wak, e' è buaone Eliseo tō Skëköl batamik.

²⁸ Mik ie'pa tō tté e' ttsé, etā ie'pa kos tso' judiowak ñi dapa'wo wé a, e'pa ulunekā taië ie' ki. ²⁹ Ie'pa iënekā ie' ki tā iuyéttsarakitö kā e' a bānet. Kā e' tso' kabata kakkeë e' ki, ie'pa wā ie' mítser dö katte kakkeë e' kkömik batrèemi as iduöwā. ³⁰ Erë ie' tkami ie'pa shuā tā imía.

Wëm eköl a aknama tso' e' bua'wéne Jesús tō

(Marcos 1.21-28)

³¹ Jesús míā Cafarnaúm, kā e' atë Galilea. Eno diwö bit ekkë tā ie' tō s'wöbla'weke judiowak ñi dapa'wo wé a. ³² Ie' tō s'wöbla'weke tté moki diché tā taië ese wa, e' kuëki ie'pa tkinewā.

³³ Kā et tā ie'pa ñi dapa'wo wé a wëm dur eköl e' a aknama ö wimblu sulusi tso', ie' tō iché aneule:

³⁴ —A Jesús Nazaret wak, sa' múat bèrë. ¿Iie be' tso' sa' tsiriuk? ¿Be' debitü sa' eukwa? Ye' wā be' suule. Ye' wā ijcher tō yi be' dör. Be' dör batse'r patkë'bitü Skëköl tō e'.

³⁵ Jesús tō aknama e' uñé:

[‡] 4:9-11 Salmo 91.11-12   [§] 4:12 Deuteronomio 6.16   ^{*} 4:19 Isaiás 61.1-2

—jBe' siwa'blōwa, be' e' yōttsa wēm se a!

Etā aknama tō wēm e' érō iski sulitane wōrki, tā ie' e' yēttsa iā kē wa wes wēm one.

³⁶ Sulitane tkinewa iweblök tā iñi chakérak:

—¿Ttè wése dör ñe'? Ttè diché tā' taië e' wa wēm wí wimblupa sulusi ké e' yōktsa tā ie' yélur je'.

³⁷ Etā Jesús tté bunekā taië ká e' kōs a.

Jesús tō Simón yàk bua'wéne

(Mateo 8.14-15; Marcos 1.29-31)

³⁸ Jesús e' yēttsa judiowak ñi dapa'wō wé a tā imía Simón u a. Ee Simón yàk kiri'weke duè dalölö tō taië. Ie'pa kköché Jesús a tō ibua'úne. ³⁹ Etā Jesús e' wōéwa ie' ki tā duè dalölö uñéitō tā ibuanene. E' bet tā ie' e' kékā tā ilè yulémiitō ie'pa a ñè.

Jesús tō s'kirirke taië esepa bua'wéne

(Mateo 8.16-17; Marcos 1.32-34)

⁴⁰ Diwō mi'kewatke tā taië pē' wa iyamipa kiri'weke duè tsakjē tō, esepa debitu taië Jesús ska'. Ie' ulà mékā ie'pa kirirke kōs ki eköl eköl, tā es ie' tō ibua'wenerak seraa. ⁴¹ Ñies e' shuā taië s'tso' tteke aknamapa tō. Mik ie' tō ie'pa bua'wéne, etā aknama e' yélur ie'pa a tā aknamapa tō iché ie' a aneule:

—jBe' dör Skököl Alà chök!e!

Erè ie' tō ie'pa uñé. Ie'pa wa ijcher tō ie' dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e'. E' kueki kē ie' wa ie'pa kàne ttök.

Jesús tō Skököl tté paké judiowak ñi dapa'wō wé kōs a

(Marcos 1.35-39)

⁴² Bule es ká ñine tā Jesús e' yēttsa mía bánet wé kē yi ku' ese ska'. Erè ie'pa tō ie' yulé. Mik ie'pa tō ikué, etā ie'pa tō ima'wé wöklö'wé as kē imi'. ⁴³ Erè ie' tō ie'pa iuté:

—Ì blúie Skököl tso' e' tté buaë pakök ye' kawōtā ñies judiowak serke ká malepa a esepa a, eseie ye' patkēne'bitu.

⁴⁴ E' kueki ie' mía tté pakök judiowak ñi dapa'wō wé tso' taië Judea e' a.

5

Jesús tté wa nima klöne taië

(Mateo 4.18-22; Marcos 1.16-20)

* **5:12** lepra: E' dör duè s'méwöie ese. Judiowak tō iklö'wé tō duè e' tō yi tteke ese dör ñá. Esepa batsekettša bánet kē a kawō tā' senuk pē' malepa shuā. Ñies ie'pa kē a kawō tā' shkowā Skököl wé a.

¹ Etökicha tā Jesús dur s'wöbla'uk batsöri kiè Genesaret e' kkömik (batsöri e' kiè ñies Galilea). Taië pē' dapané ie' ska' Skököl tté pakekeitō e' kittsök, e' kē wa ie' shkoia.

² Nima klö'ukwakpa dene tso' ikla' skuök, e'pa kanò àr bötö, e' sué Jesús tō. ³ Tā ie' e' iéka kanò etö a, e' dör Simón kanò. Ie' tō ikié Simón a: “Be' we'ikèyö, kanò patkōmi bère wöwik.” Ie' e' tkéser kanò a tā ie'pa wöbla'wéitö. ⁴ Mik ie' s'wöbla'wé one, etā ie' tō iché Simón a:

—Kanò patkōumi di' shuā tā a' tō kla' uyömi nima klö'woie.

⁵ Simón tō ie' iuté:

—A s'wöbla'ukwak, nañeë sa' ima'wé, erè kē sa' wa iwà klöne yés. Erè be' ttö wa ye' tō kla' uyekene.

⁶ Mik ie'pa tō ikla' uyémi tā iwà klö'wérakitö taië, e' tō kla' batseeketke. ⁷ Tā iulà kkaché iyamipa tso' kanò etö a e'pa a tō a' shkō sa' kimuk. Iyamipa debitu ie'pa kimuk tā kanò bötö wà iérakitö chië, tsir etā kanò woturkewatke di' a. ⁸ Mik e' sué Simón Pedro tō, etā ie' e' tkéwa kuché ki Jesús klö ska' tā ichéitö ia:

—jA Sköképa, ye' dör pē' sulusi, be' e' sköttsa ye' yökj!

⁹ Nima klöne taië, e' tō Simón Pedro ena iyamipa kōs tso' ie' tā, e'pa tkiwéwa taië, e' kueki ie' tō iché es. ¹⁰ Ñies Santiago ena Juan dör Zebedeo ala'r e'pa tkirulune. Ie'pa kanéblöke Simón tā nima klö'uk. Etā Jesús tō iché Simón a:

—Kē be' suanuk. Be' kē tō nima klö'wepaia. I' tami be' wa s'ditsö bituraë ye' ska'.

¹¹ Etā ie'pa tō kanò ikléka, tā iyi kōs tuléat ie'pa tō ee tā imíyal Jesús tā.

Wém eköl kiri'weke lepra tō e' bua'wéne Jesús tō

(Mateo 8.1-4; Marcos 1.40-45)

¹² Etökicha tā Jesús tso' Judea ké et a. Etā ee wém debitu eköl kiri'weke lepra* tō. Mik ie' tō Jesús sué, etā ie' wōéwa dö iski tā ikköché taië Jesús a:

—A kéképa, be' ki ikiane, e' tā be' a ye' buarmine as ye' batse'rne.

¹³ Jesús tō ikéwa ulà wa tā ichéitö ia:

—Tö, ye' k_i ikiane. Be' dene batse'r.

E' wöshā tā ie' buanene, kē k_i lepra ku'ia.

¹⁴ Etā Jesús tō ie' a iché:

—Kē ichar yi a. Be' yú e' kkachök sacer-dote a. Ì muk Moisés tō a' ka' e' batse'woie, ese tsúmi mè Skököl a ie'pa a ikkachoie.

¹⁵ Erē Jesús tté tinea taiē shute. Taiē pē' döke ie' ska' ie' tté k_ittök, ñies as ie' tō ie'pa bua'üne. ¹⁶ Erē taiē ie' mi'ke bánet ttök S'yé tā wé kē yi ku' ese ska'.

Jesús tō wēm eköl kraulewā e' bua'wéne
(Mateo 9.1-8; Marcos 2.1-12)

¹⁷ Etökicha tā Jesús tso' s'wöbla'uk tā ee fariseowakpa ena s'wöbla'uk tté dalöiëno wa wakpa tulus Jesús tso' s'wöbla'uk e' k_ittök. Ie'pa datse ká kōs tso' Galilea ñies Judea ena Jerusalén. Jesús wā Skököl diché tso' s'kirirke ese bua'wone. ¹⁸ Etā wēpa wēlepa debitu e'pa wā wēm kraulewā debitu eköl ka'la k_i. Ie'pa éna iduè tsakmi u shuā wé Jesús dur ee as ie' tō ibua'üne. ¹⁹ Erē taiē s'tso', e' kuek_i ie'pa kē a itkōmi wes u shuā. E' kuek_i ie'pa mika u bata k_i† tō u jchéé tā iduè émirakitō enaé döttsa iski wé Jesús dur pē' tso' taiē e' shuā ee. ²⁰ Mik Jesús tō isué tō mok_i ie'pa erblé ie' mik, etā ie' tō iché wēm kirirke e' a:

—A yami, ì sulu kōs wamblébö, e' nuí olone be' k_i.

²¹ Etā s'wöbla'uk tté dalöiëno wa wakpa ena fariseowakpa tō ibikeitsè: “¿Ima wēm w_i erbikō tō ie' dör yi e' tō Skököl ché sulué es? Skököl ē a se' nuí olo'yarmi.”

²² Erē ì bikeitsök ie'pa tso' e' suéwā Jesús tō bet. E' kuek_i ie' tō ie'pa a ichaké:

—¿Ì kuek_i a' ibikeitseke es? ²³ Ye' tō wēm i' bua'wēmine as ishkōne, e' tā ¿wes a' tō ikló'wēmi tō ye' kē a inuì oloyanuk ik_i? ²⁴ Ye' dör S'ditsö Alà, sú e' tō a' a ikkachè tō ye' wā kawö tā' ká i' a nuí olo'yoie.

Etā ie' tō iché wēm kraulewā e' a:

—Be' e' kōka, be' ka'la kōka tā be' yúne u a.

²⁵ E' wöshā tā ie' e' kēka sulitane wörki tā ka'la a ie' debitu, e' kēkaitō tā imiane iu a Skököl k_ikekaramiitō taiē. ²⁶ Ie'pa wökrarulune iweblök tā Skököl k_ikékarakitō taiē. Ie'pa suane tā ichéitörak:

—Ì sué se' tō ñe, e' kē suule se' wā yēs.

Jesús tō Leví kié ittökataie

(Mateo 9.9-13; Marcos 2.13-17)

²⁷ E' ukuök_i tā Jesús mía, e' tō wēm sué eköl kié Leví, e' dör inuköl shtökwaq Roma wökirpa a. Ie' tkēr ikaneblöke e' wé a. Tā Jesús tō ie' a iché:

—Be' shkō ye' tā ye' ttökataie.

²⁸ Etā Leví e' kēka tō ì kōs méat tā imía Jesús tā.

²⁹ E' tsáli tā Leví tō ikéwö tkö'wé buaé chké wa di'yé wa Jesús dalöioie. Inuköl shtökwaqpa de taiē. Ñies pē' kua'k_ipa de, e'pa tulus chkök Jesús ena ittökatapa tā. ³⁰ Mik fariseowakpa ena s'wöbla'uk tté dalöiëno wa wakpa tō isué, etā ie'pa tō ichémi Jesús ttökatapa a:

—¿Iök a' chköke di' yöke inuköl shtökwaqpa tā ena pē' sulusipa malepa tā?

³¹ Jesús tō ie'pa iuté:

—Wépa kē kirirku' esepa kē k_i s'kapeyökwak kiane. Erē wépa kirirke esepa k_i s'kapeyökwak kiane. ³² Ye' kē dē'bitu wépa e' bikeitsö tō iserke yēsyesé esepa kiök. Ye' dē'bitu pē' sulusipa kiök as ie'pa er mane'ù.

Ì kuek_i Jesús ttökatapa kē batsötā'

(Mateo 9.14-17; Marcos 2.18-22)

³³ Judiopa wökirpa wēlepa tō iché Jesús a:

—Juan S'wöskuökwak ttökatapa batsöke taiē, ttöke S'yé tā taiē, wes fariseowakpa klépa tō iweke es, erē be' ichapa chköke ena di'yöke kekraé kē batsötā'.

³⁴ Jesús tō ie'pa iuté:

—Mik s'kiule ulabatsè kéwö tkö'uk tā ¿wes ie'pa batsömi wēm ulabatske ese tso'ia ie'pa tā e' dalewa? ³⁵ Erē ikéwö döraé etā ie' mi'datser ie'pa yöki. E' je' tā ie'pa batsöraé.

³⁶ Ñies Jesús tō ie'pa wöbla'wé tō judiowak tté kēchke e' kē shuturpakā ie' tté pa'al_i tā. E' kleéitō tté i' wa:

—Kē yi tō datsi' pa'al_i tak teepa batsèwā datsi' kēchke wöyuowaie. Iwésö es, e' tā e' tō datsi' pa'al_i we'ikéwa, ñies itak pa'al_i kē mēne buaé datsi' kēchke k_i. ³⁷ Ñies vino pa'al_i kē tērtā'ka iyiwak kkuölit yöule ibloie ese kēchke a. Itékasö es, e' tā mik ibacha'nebitu, etā ikkuölit kēchke jchèemiitō. Es vino ena ikkuölit weirwami

† 5:19 u bata k_i: Ie'pa u kē dör wes se' bribriwak u es. Ie'pa u tsabata dör kkuéie klökata tā'.

ême. ³⁸ E' kueki vino pa'ali tekeka ikkuolit pa'ali a. ³⁹ Yi tö vino bacha'bacha yeke, ese tö ibikeitseke tö e' ya' bua' vino pa'ali tsata. E' kueki ie' kë éna vino pa'ali yakia. Es ñies a' tö ibikeitseke tö ye' ttè pa'ali e' kë dör buaë.

6

Jesús ttökatapa tö trigo wöikléé eno diwö a (Mateo 12.1-8; Marcos 2.23-28)

¹ Etökicha ta eno diwö a Jesús dami trigo shua ta ittökatapa tö trigo wöiklérami ta iwösiéitö irikirik ulà wa ta ikatéramirakitö. ² Eta fariseowakpa welepa tö ie'pa a ichaké:

—¿I kueki a' tso' i kë kéwö ta' wè eno diwö a ese uk?

³ Jesús tö ie'pa iuté:

—Ì o' David tö ká iaiaë ¿e' kë aritsule a' wa Skököl yekkuö ki? Etökicha ta ie' ena iklépa dué bli wa. ⁴ Ie' dé'wa Skököl wé a ta pan meule Skököl a e' klö'wéitö ñéitö. Ñies ie' tö iblaté iklépa a ta inérakitö. Sacerdotepa è a pan e' kéwö ta ñè. Erè a' éna iane tö i o' David tö ñè' kë dör suluë Skököl wöa.

⁵ Ñies Jesús tö iché ie'pa a:

—Ye' dör S'ditsö Alà, e' wa kawö ta' ichoie tö i dör buaë ö i dör suluë wè eno diwö a.

Wëm eköl ulà siulewa e' bua'wéne Jesús tö (Mateo 12.9-14; Marcos 3.1-6)

⁶ Eno diwö skà ta Jesús dewa judiowak ñi dapa'wo wé a ta ee ie' tö s'wöbla'wémitke. Ta ee wëm detkër eköl e' ulà bua'kka siulewa. ⁷ S'wöbla'uk ttè dalöieno wa wakpa ena fariseowakpa éna ie' kkatok ilè ki, e' kueki ie'pa tso' ie' weblök tö wëm ñè' bua'wèmineitö eno diwö a. ⁸ Erè i bikeitseke ie'pa tö, e' suéwa ie' tö, e' kueki ie' tö iché wëm ulà siulewa e' a:

—Be' e' köka ta be' e' duöser ie' sulitane wöshaë.

Eta wëm e' duéser. ⁹ Jesús tö iché ie'pa a:

—A' chakèyo: ¿I kéwö ta' se' a wè eno diwö a: i buaë ö i suluë? ¿S'tsatkök ö s'ttökwa?

¹⁰ E' ukuöki ta ie' tö ie'pa ulitane weblé e' pamik ta ichéitö wëm ulà siulewa e' a:

—Be' ulà shulöö.

Ta ie' tö iwé es eta iulà buanene. ¹¹ E' tö ie'pa uluwéka taië, ta ñni chakérak, ¿wes se' tö Jesús wèmi?

Jesús tö ittekölpa tsá dabom eyök kí bül e'pa shushté

(Mateo 10.1-4; Marcos 3.13-19)

¹² E' kéwö ska' ta Jesús mía kabata a ttök S'yé ta, ee ie' tté ie' ta nañeë. ¹³ Mik ká ñine, eta ie' tö ittökatapa kié dapa'wé ie' ta. E' shua ie' tö wépa shushté dabom eyök kí bül (12), e'pa kiéitö ittekölpa tsá. ¹⁴ Ie'pa kié i' es: Simón, e' kié méka Jesús tö Pedro; Andrés dör Simón èl, Santiago, Juan, Felipe, Bartolomé, ¹⁵ Mateo, Tomás, Santiago dör Alfeo alà, Simón kine Celote, ¹⁶ Judas dör Santiago alà ena Judas Iscariote tö Jesús wömekettsa ibolökpa a e'.

Jesús tö s'wöbla'wé ñies s'buawéne (Mateo 4.23-25)

¹⁷ Jesús biteatkene kabata a ittekölpa tsá e'pa ta, e' e' wöklö'wé kakkue ki. Ee iklépa tso' taië ie' panuk. Ñies pè' datse Judea ena Jerusalén, esepa de taië. Ñies pè' de taië datse Tiro ena Sidón. Ká böt e' ate dayë kkömik. ¹⁸ Ie'pa ekképa kos debitu Jesús tö s'wöbla'weke e' kittsök ñies as ikirirkerak e' bua'üneitö. Ñies wépa tteke wimblupa sulusi tö esepa bua'wéitö. ¹⁹ Taië diché tso' ie' a e' wa s'kirirke kos e' buanene, e' kueki sulitane éna ie' kakwa.

Ì wër buaë Skököl wa (Mateo 5.1-12)

²⁰ Jesús tö ittökatapa weblé ta ichéitö ie'pa a:

“A' wépa dör siarè kë wa i ta' taië, esepa tso' i blúie Skököl tso' e' a, e' kueki ayëcha buaë a'.

²¹ “A' wépa tteke bli tö ká i' a, esepa ttsè'rdaë dö wè', e' kueki ayëcha buaë a'.

“A' wépa iuke ká i' a, esepa jañurane buaë, e' kueki ayëcha buaë a'.

²² “Ayëcha buaë mik pè' éna a' ar suluë, a' wateke, a' cheke suluë, a' cheke tö a' dör pè' sulusipa ye' dör S'ditsö Alà e' tté kueki.

²³ Mik e' tköke a' ta, eta kë a' erianuk. E' skéie a' ttsè'nú buaë. Aishkuö ta ká jai a i buaë merdaë a' a iskéie e' kueki a' ttsè'nú kaneë. Kè a' éna ichökwa tö ká iaiaë ie'pa yépa bak Skököl ttekölpa we'ikök es.

²⁴ “Erè wéstela ina a' wa iyi tso' taië ká i' a esepa ta, e' ukuöki ta kë i skà ta'ia a' ttsè'woie buaë.

25 “Wěstela ina a' wā íyi tso' taië ñè wè' i' ñe ta esepa ta, e' ukuökí ta a' tterane bli tò.

“Wěstela ina a' jañuke buaë ká i' a' e'pa ta, e' ukuökí ta a' eriardaë, iuraë siarë.

26 “Wěstela ina a' ta mik sulitane tò a' kíkëka, es ie'pa yépa bak ká iaiäe e'pa tò kachökwakpa e' chö tò ie'pa dör Skëköl ttekölpa, e'pa kika'ka.

S'bolökpa ché Jesús tò
(Mateo 5.38-48; 7.12)

27 “Erë a' tso' ye' ttö kíttsök, esepa a ye' tò ichè: a' bolökpa dalëritsö. Wépa éna sulu a' ar, esepa a i' buaë ú. 28 Wépa alibchöke a' ki, esepa a a' er buaë chö. Wépa tò a' cheke suluë esepa ki ikiö S'yé a tò ikimú. 29 Yi tò a' ppé a' aswö ki, e' ta a' aswö etta mú ia ppè. Yi tò a' paio kíkë tsémi, e' ta ñies a' paio mú ia. 30 Yi tò ilè kak kiè a' a, e' ta imú ia. Yi wā a' íyi mítser, e' ta kē a' tò ikiökneia. 31 A' senú s'malepa ta wes a' ki ikiane tò ie'pa ser a' ta es.

32 “Wépa tò a' dalëritseke, esepa ë ské dalëritseke a' tò, e' ta ¿e' ki Skëköl tò wěstela chëmi a' a? ¡Au! Ñies pë' sulusipa tò wépa tò ie'pa dalëritseke, esepa ské dalëritseke. 33 Wépa tò i' buaë weke a' a, esepa ë a a' tò iské weke buaë, e' ta ¿e' ki Skëköl tò a' kíkëkami? ¡Au! Ñies pë' sulusipa tò iweke es. 34 A' tò íyi peiteke, wépa klö'wé a' tò tò imeraneitö, esepa ë a, e' ta ¿e' ki Skëköl tò a' kíkëkami? ¡Au! Ñies pë' sulusipa tò íyi peit-eke ñi a, mik ie'pa tò iklö'wé tò imerdane eta. 35 A' bolökpa dalëritsö. I' buaë ú ie'pa a, íyi peitö ie'pa a, kē iské panane. A' tò iweke es, e' ta Skëköl tò a' a iské merane buaë. Ie' er buaë chöke s'sulusipa a ena wépa kē tò wěstela cheta' ie' a esepa a. A' tò iweke es, e' ta a' tò ikkacheraë tò mokië a' dör ie' dör íyi ulitane tsata, e' ala'r. 36 S'malepa saú er siarë wa wes S'yé tò a' sueke er siarë wa es.

Kë se' kàne s'kichatök
(Mateo 7.1-5)

37 “Kë a' s'kichatök, e' ta Skëköl kē tò a' kichatepa. Kë a' ichök yi a tò Skëköl mú tò be' tsaiö, e' ta Skëköl kē tò a' tsaiëpa. I' sulu kos wamblé ie'pa tò a' ki, ese nuí olo'yó ie'pa ki, e' ta a' nuí olo'yeraë Skëköl tò a' ki. 38 Kos a' tò i' mé s'malepa a, ekkë a' a imerdane. E' kueki íyi kakmú s'malepa a, eta iské merane Skëköl tò a' a. Erë ie' tò

imerane a' a taië wes dakö'ukuö wà ièsö chië wötioüle buaë ikí wà iè dökā ikkō a katötöë tsā tkënettsamítke es.”

39 Ñies Jesús tò ttè kleé ie'pa a i' es: “¿Wé a' wā isuule tò s'wöbla kē wawër, ese tò eköl wöbla kē wawër ese ulà ièmi? ¿E'pa kē brutarmi bölë kauk a? 40 Wé wöblarke ese kē dör iwöbla'ukwak tsata. Mik iwöblaone, e' je' ta idöraë wes iwöbla'ukwak es.

41 “Kaltak jchela tsir tso' a' yami wöbla a, ese sué a' tò, erë ¿i' kueki kaltak bërie tso' a' wák wöbla a, ese kē sune a' wā? 42 ¿Wes a' ichëmi a' yami a: ‘A yami, súyö kaltak jchela tsir tso' be' wöbla a, e' yëttsa’? Erë kaltak bërie tso' a' wöbla a, e' kē sune a' wā. ¡A' e' ö suluë! Kaltak bërie tso' a' wöbla a, ese yöttsa kewe, es kaltak jchela tsir tso' a' yami wöbla a, ese wërmi a' a buaë yëttsa.

Kal buaë ena kal sulusi
(Mateo 7.17-20; 12.34-35)

43 “Kal buaë kē wörta' kalwö suluie, ñies kal sulusi kē wörta' kalwö bua'ie. 44 Kal wërkewā iwö ki. Hígowö ö uvawö ese kē shteta'sö dika' kicha mik. 45 I' bikeitsekësö, ese ë chekesö. E' kueki wëm dör buaë, ese er dör buaë, e' kueki ie' serke buaë, ttö yësyesë. Erë wëm dör suluë, ese er dör suluë, e' kueki ie' serke suluë, ttö suluë.

Uyuökwak böl
(Mateo 7.24-27)

46 “¿I' kueki a' tò ye' kieke: ‘A Skëképa, a Skëképa,’ erë kē a' tò ye' ttè iuteku’? 47 Yi datse ye' ska', ta ye' ttö tseke ta iwā iuteke, súyö a' a ichè tò wes ese dör. 48 Ese dör wes wëm eköl tò u yué es. E' tò u chki töbié iskië, ká dör ák ë, ese a. Mik di' pone taië, tkami u ki taië, erë u kē minetser iwā, iyöule buaë e' kueki. 49 Erë yi tò ye' ttö tse erë kē iwā iuteku', ese dör wes wëm eköl tò u yué, erë kē wā itöbinewā iskië, tkékaitö jalëjalë iyök ë bata ki es. Mik di' pone taië e' tkami u ki, eta u mítser iwā, kē i' ateia.

7

Jesús tò ñippökwakpa wökir eköl e' kanë méso bua'wéne
(Mateo 8.5-13; Juan 4.43-54)

1 Mik Jesús tò s'wöbla'wé one, eta imía demi Cafarnaúm. 2 Eta ee Roma ñippökwakpa dökā cien, e' wökir serke

eköl. E' kanè méso eköl kirinewa tajë duökewatke. Iwökir éna ie' dalër tajë. ³ Mik ñippökwakpa wökir tö Jesús tté ttsé, etä ie' tö iché judiowak kueblupa welepa a: "A yú Jesús ska' ta ichö ie' a: 'Be' we'ikè sa' tö, be' shkö ñippökwakpa wökir, e' kanè méso eköl duöke tajë, e' bua'ukne.'" ⁴⁻⁵ Mik ie'pa demi Jesús ska' ta ikköchéraak tajë ie' wöa:

—Ñippökwakpa wökir e' éna se' judiowak dalër tajë. Ie' wák tö se' ñi dapa'wo wé e' yuök patké se' a. E' kueki sa' a ta buaé idir tö be' ie' kimé.

⁶ Etä Jesús míä ie'pa ta. Erë mik ie'pa dökemitke ñippökwakpa wökir e' u a, etä ie' tö iyamipa welepa patké ichök Jesús a: "A kéképa, ké be' e' tsiriuk. Be' dör kéké tajë, e' döwa ye' u a, e' ké dör ye' siarla e' a. ⁷ E' kueki ye' ké dè'rö be' ska'. Erë ikéwö è mú ta ye' kanè méso buardane. ⁸ Ye' wökirpa ta', e'pa ttö iütök ye' kawöta. Ñies ye' dör ñippökwakpa tajë e'pa wökir, ie'pa kawöta ye' ttö iütök. Mik ye' tö eköl a icheke, 'Be' yú' ta imí. Eköl a ye' tö icheke, 'Be' dou' ta ide. Ñies ye' tö icheke ye' kanè méso a, 'Íyi ú' ta iwéitö. Ye' iklö'wé tö be' wa kawö ta' íyi ulitane tsata, e' kueki ye' wa ijcher tö be' tö ikéwö mé, e' ta ye' kanè méso buardane."

⁹ Mik Jesús tö tté e' ttsé, etä e' tö ie' tkiwéwa. Ie' wötréene ta ichéitö pé' dami ie' itöki e'pa a:

—Ye' iché a' a tö Israel aleripa kos shua, ké yi kune ye' wa erblök ye' mik wes wém i' es.

¹⁰ Etä mik ñippökwakpa wökir yamipa dene u a, etä ie'pa tö isué tö ikanè méso kirirke, e' buanene.

Alaköl eköl schö alà blënewa e' shké'wékane Jesús tö

¹¹ E' ukuöki ta Jesús míä ká kiè Naín ee. Ie' dami ittökatapa ta, ñies pé' dami ie'pa ta tajë. ¹² Mik ie'pa de tsinet ká e' a, etä ie'pa isué tö tajë pé' datse, e' wa s'nu datse micho wötèwa. Dëütö e' mì dör schö, ie' alà eköl ème wém, e' blënewa. Tajë ká e' wakpa tö ie' pablerami. ¹³ Mik Skéképa Jesús tö isué, etä ie' wa iwër siarè ta ichéitö ia:

—Ké be' iükia.

¹⁴ E' bet ta ie' dewa tsinet ka'la ki s'nu dami e' o'mik ta ka'la kéitö. Wépa wa idami e'pa e' wöklö'wéwa. Jesús tö iché s'nu a:

—A duladula, be' a ye' tö iché, ¡Be' e' kóka!
¹⁵ E' bet ta s'nu shkenekane e' tkéser ta itté. Etä Jesús tö imé imí a. ¹⁶ Kos pé' tso' ie'pa ta e'pa suane tajë, Skéköl kikéka ie'pa tö tajë ta ichéakitö:

—Skéköl tteköl chök eköl, e' de se' shua.

Ñies ie'pa tö iché:

—Skéköl de se' dör ie' icha esepa kimuk.

¹⁷ Etä i wé Jesús tö e' tté buneka tajë Judea ké kos e' a, ñies ká tso' Judea pamik e' a itté tñeka.

Juan S'wöskuökwak ttökatapa de Jesús ska' ichakök

(Mateo 11.2-19)

¹⁸ Juan S'wöskuökwak ttökatapa tö i kos weke Jesús tö, e' paké Juan tso' s'wöto wé a e' a. E' kueki ie' tö ie'pa böi kié ¹⁹ ta ichéitö ie'pa a:

—A' yú Skéképa Jesús a ichakök tö ¿be' dör wé pairine'bitü idi' wa s'blúie yéule tö idatse e', ö yi skà panèia sa' tö?

²⁰ Mik ie'pa de Jesús ska' ta ie'pa tö iché ie' a:

—Juan S'wöskuökwak tö sa' patké be' a ichakök tö ¿be' dör wé pairine'bitü idi' wa s'blúie yéule tö idatse e', ö yi skà panèia sa' tö?

²¹ E' wösha ta Jesús tö s'kirirke duè tsakjë wa, esepa bua'wé tajë. Ñies s'tteke wimblupa sulusi tö, ena s'wöbla ké wawër esepa bua'wéitö tajë. ²² E' ukuöki ta ie' tö iché Juan ttökatapa böi a:

—A' yúne Juan ska' ta i sué a' tö, i ttsé a' tö, e' kos pakö ie' a. Ichö ie' a tö s'wöbla ké wawër esepa wöbla wawënene; s'kraulewa ké shko esepa shkéne; wépa kiri'weke lepra tö esepa buanene batse'nene; s'kukuö ké wattsër esepa wattsënene; s'duowa shkenekane; ñies Skéköl tté buaé e' pakane s'siarépa a. ²³ ¡Yi ké yökü ye' sulune, ayécha buaé ese!

²⁴ Mik ie'pa míyalne, etä Jesús tö Juan tté pakémitke pé' a, ta ichéitö ie'pa a: "Mik a' dè'rö ká sir poè wé ké yi serku' ee Juan sauk, etä ¿ima a' erbikö wém wése suèmi a' tö? A' ké dè'rö wém èse, kabikeitsö wí a dià a wes kua'kö wöppè siwa' tö es, ese sauk. ²⁵ A' ké dè'rö wém ese sauk, e' ta ¿wém wése sauk a' dè'rö? A' ké dè'rö wém e' paiö datsi' bua'buwa wa, ese sauk. A' wa ijcher tö wépa e' paiö es ena íyi bua'buwa tso' iwa tajë

e' tts'e'woie buaë, esepa serke blu' u a. ²⁶ Erë çwëm wëse sauk a' dë'rö? A' dë'rö wëm dör Skëköl tteköl ese sauk. Ye' tö a' a' ichè tö moki Juan dör Skëköl tteköl, erë ie' kë dör e' ä. Ie' dör Skëköl tteköl ese tsata. ²⁷ Skëköl yëkkuö kï itso' kitule wë Skëköl tö ichè wë pairi'bituitö idi' wa s'blúie e' a, e' tö ichè i' es:

'Ye' tso'tke ye' ttè pakökwak patkök be' yöki kewe be' ñalé yuök.*

Skëköl ttè pakökwak e' dör Juan. ²⁸ Ye' ichè a' a' tö s'ditsö ulitane shua, kë yi ku' Juan tsata. Erë ì blúie Skëköl tso', e' shua yi dör ësela, ese dör ie' tsata."

²⁹ (Mik pë' ulitane ñies inuköl shtökwakpa Roma wökirpa a, e'pa tö Jesús s'wöbla'weke e' ttsé, eta ie'pa tö iché tö Skëköl ttè dör yësyësë. Ie'pa dë' as Juan tö ie'pa wöskuö iwà kkachoie tö ie'pa tö Juan ttè klö'wé, e' kueki ie'pa tö iché es. ³⁰ Erë fariseowakpa ena s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa kë wä Juan ttè klöone, e' kueki ie' kë wä ie'pa wösune, es ie'pa tö Skëköl er buaë chöke ie'pa a e' watëttsa.)

³¹ Jesús tö iché: "¿Ima a' chëmi ye' tö? ¿Wes a' dör? ³² A' dör wes ttè i' tö ichè es: Ala'rla tso' inuk u itöki. Shabötspa arke tajë ta iché iyamipa a: 'Sa' tö pulë bla'wé, erë a' kë klötëne'; sa' tö s'eriar ttseittsé, erë a' kë iine.' ³³ E' wä dör tö Juan S'wöskuökwak de batsöta', kë blo' yetä' ta a' tö iché tö aknama tso' ie' a. ³⁴ E' ukuöki ta ye' dör S'ditsö Alà, e' de kë batsöta', blo' yetä', ta a' tö ye' cheke tö ye' chkö tajë, blo' yè tajë, ñies tö ye' dör inuköl shtökwakpa ena pë' sulusipa malepa, esepa sini'. ³⁵ A' tö ye' cheke es erë isuërasö bulebök ta tö wëpa serke wes Skëköl siwë tö ichè es, esepa dör yësyësë."

Jesús miä upakök Simón dör fariseowak e' ska'

³⁶ Fariseowak eköl kiè Simón, e' tö Jesús kié chkök ie' u a. E' kueki Jesús miä ie' ska' ta ie'pa e' tulëser chkök. ³⁷ Eta alaköl sulusi serke ká e' a, e' wä ijchenewä tö Jesús tso' chkök fariseowak e' u a. Ie' wä kiö masmas de e' ukkuö yöule ák bua'buä kiè alabastro ese wa. ³⁸ Ie' de dur Jesús ska', e' iuke Jesús tsikka, iwöriö yënane tajë Jesús klö kï, e' pasiwëitö itsä wa, ta Jesús klö

wöalattsëmiitö ta kiö masmas téitö Jesús klö ki. ³⁹ Mik fariseowak tö Jesús kié chkök e' tö alaköl sué, eta ibikeitséitö: "Wëm wï mü dör Skëköl tteköl moki, e'ma ie' éna iarmi alaköl wëse tso' ie' kök. Ie' éna iarwami tö e' dör alaköl sulusi." ⁴⁰ Jesús iché ie' a:

—A Simón, ilè tso' ye' wä yënoie be' a.

Ie' iüté:

—A s'wöbla'ukwak, ichö ña.

⁴¹ Jesús tö iché:

—Wëm böi ñarke inuköl peitökwak ulä a. Eköl ñarke cien skeyök (500), iëköl ñarke dabom skeyök (50). ⁴² Ie'pa böi kë a ipator, e' kueki inuköl peitökwak tö inuï olo'yé ie'pa kï. Ye' tö be' a' ichakè tö ie'pa böi, çwëne ëk éna inuköl peitökwak dalërmi kibiie?

⁴³ Ie' iüté:

—Ye' a' ta, wëne nuï olone kibiie e' ëk.

Jesús tö iché:

—Buaë be' iüté.

⁴⁴ Eta Jesús tö alaköl sué ta ichéitö Simón a:

—Alaköl i' saü. Mik ye' dewä be' u a, eta be' kë wä ye' a' di' mène ye' klö skuoie, erë alaköl i' tö ye' klö skué iwöriö wa ta ipasiwëitö itsä wa. ⁴⁵ Be' kë wä ye' shkeone wöalattsë wa wes s'wöblar es. Erë ie' dewä ië, eta ie' tö ye' klö wöalattsëmi tajë.

⁴⁶ Be' kë wä kiö ësela, e' tène ye' wökir kï wes s'wöblar es. Erë ie' tö kiö masmas tuë darërëe ese té ye' klö kï. ⁴⁷ E' kueki ye' ichè be' a' tö ie' éna ye' dalër tajë e' wa iwënewä tö ì sulu wamblé ie' tö tajë, e' nuï olone ie' kï. Erë wëpa kë éna ye' dalërta' tajë, e' wa iwënewä tö esepa kï inuï olone elkela ë.

⁴⁸ E' ukuöki ta ie' iché alaköl e' a:

—Ì sulu qos wamblé be' tö e' nuï olone be' kï.

⁴⁹ Imalepa kiule chkök ñies tso' ee, e'pa ñi chakérak:

—A' ichè çyi ie' dör e' ttö es? Skëköl ë a se' nuï olo'yarmi.

⁵⁰ Erë ie' tö alaköl a' iché:

—Be' erblé ye' mik, e' tö be' tsatkée. Be' yüne bèrë.

8

Alakölpä tö Jesús kime

* 7:27 Malaquías 3.1

¹ E' ukuöki ta Jesús mía ì blúie Skéköl tso' e' tté buaë pakök ká blublu ena ká tsitsir tso' e' a. Ie' ttekölpa tsá dabom eyök kí böl, e'pa shköke ie' ta. ² Nies alakölpa welepa buaone ie' tö, e'pa shköke ie' ta. E'pa welepa bak weinuk wimblupa sulusi wa, ñies duè wa. Ie'pa eköl, kiè María Magdala wak, e' a aknamapa ye'ttsaitö döka kul. ³ Nies Juana dör Cuza alaköl, e' shköke ie' ta. Cuza dör Herodes dali kkö'nukwak. Nies Susana ena alakölpa malepa taië shköke ie' ta. Ie'pa tö Jesús ena ittökatapa kimeke taië, ì tso' ie'pa wa ese wa.

Të kuatkökwak, e' pakè

(Mateo 13.1-9; Marcos 4.1-9)

⁴ Pè' e' yélur iká ki debitu taië Jesús ska'. Ie' tö ie'pa a ittè kleé i' es: ⁵ Wëm mía eköl të kuatkök ta ie' tö iwö ppé ululu të ki* Mik ie' tso' iwö ppök, eta ditsöwö wele anewa ñala ska' ta pè' dakélor iki, e' tö inatélur, ñies dù debitu tö ikatéwa. ⁶ Ditsöwö wele anewa áklo a ta e' kuölö ta itskine buaë. Erè ká tsabe kë ta' ee, e' kueki bet ta isinewa. ⁷ Ditsöwö wele anewa dika'chka shua. Dika'chka ena ditsöwö talane ñita, erè dika'chka e' aléka iki. ⁸ Erè ditsöwö wele ane iyök bua'buakí, ese tskine talane wöne buaë. Iklö wele wöne döka cien eyök (100) elka elka.

Mik Jesús tö iché one, eta ikí chéitö ie'pa a aneule: “¡A' éna ye' ttö tssak, e'ma ikukueblö bua'ie!”

Ì kueki Jesús tö s'wöbla'weke kleaule

(Mateo 13.10-17; Marcos 4.10-12)

⁹ Jesús ttökatapa tö ie' a ichaké:

—Tè waklébö, ¿ima e' wà dör?

¹⁰ Ie' tö iché ie'pa a: “Ì blúie Skéköl tso' e' tté blëulewa, e' kéwö meneat a' a ijchenoie. Erè pè' tso' taië kë éna ye' tté klö'wak, esepa a ye' tö ikleeke as ie'pa tö iweblö je', erè kë ie'pa a iwà wër, ñies as ie'pa tö ittö je', erè kë ie'pa a iwà ar.†

Të kuatkökwak tté e' wà paké Jesús tö

(Mateo 13.18-23; Marcos 4.13-20)

¹¹ “Tè wakléyö e' wà dör i' es: Skéköl tté pakèsö e' dör wes ditsöwö kuatkèsö es. ¹² Pè' welepa ta itkömi wes itka ditsöwö anewa ñala ska' ñe' ta itka es. Esepa

tö Skéköl tté tssé, erè bë de ie'pa ska' ta iyéttsaitö ie'pa er a as ie'pa kë tö iklö'ù ta itsatkër. ¹³ Welepa skà ta itkömi wes itka ditsöwö anewa áklo a ñe' ta itka es. Esepa tö Skéköl tté tssé ta iklö'wérakitö tssé'ne buaë wa erè ekuölö è. Ie'pa kë a e' tkërwa darërèè Skéköl tté a. Mik ie'pa weinemitke ie' tté kueki, eta ie'pa anemine tottola. ¹⁴ Welepa skà ta itkömi wes itka ditsöwö anewa dika'chka shua ñe' ta itka es. Esepa tö Skéköl tté tssé, erè ie'pa tö iyi tso' ká i' ki e' bikeitseke kibiie. Ie'pa er me'rie inuköl ena ì tso' ká iki tö s'ttsé'weke buaë ese ki. Ese kos tö Skéköl tté kui'wéwa ie'pa er a, ta ie'pa kë sene buaë Skéköl tté a. ¹⁵ Erè welepa skà ta itköke wes itka ditsöwö anewa iyök buaë ki ñe' ta itka es. Esepa tö Skéköl tté tssé ta iklö'wé er buaë wa mokí. Ie'pa tö iuteke buaë ta iwà dalöiekerakitö këkraë. E' kueki ie'pa tö ì buaë kos ese wé wes Skéköl ki ikiane es.

Bö'wö tté

(Marcos 4.21-25)

¹⁶ “Mik bö'wö wötskékasö, eta kë sö ipabikepawa, kë sö ipatkepawa ka' dikia. E' skéie itkekeka kákke s'yamipa datse esepa wö a ká ñi'woie. ¹⁷ Es ñies tté tso' blëulewa i' ñe ta, ese jcherdawa sulitane wa aishkuö ta. Í ché ye' tö, e' kë wà ane ie'pa éna i' ñe ta, erè e' wà ardaë ie'pa éna aishkuö ta.

¹⁸ “Yi e' yuak buaë ye' tté wa, ese a ikí meraëyö as ie' éna iwà ar buaë. Erè yi kë e' yuak ye' tté wa, ì bikeitsé ese tö tö ane iéna, e' kos yërdattsane iyökí. E' kueki ye' ttö kukueblö a' tö bua'ie.”

Jesús mì ena ie' èlpa debitu ie' weblök

(Mateo 12.46-50; Marcos 3.31-35)

¹⁹ Eta Jesús mì ena ièlpa ena ikutapa e'pa debitu ie' weblök. Erè ie' tkër wé pè' tso' taië e' shua, e' kueki ie'pa kë dè'wa ie' ska'.

²⁰ E' biyö ché yile tö ie' a:

—Be' mì ena be' èlpa ena be' kutapa e'pa shkö be' weblök.

²¹ Ie' tö iuté:

—Èkèkè, erè ye' tö a' a iché tö wépa tö Skéköl tté tssé ta iwà iutéitö, esepa dör wes ye' mì ena ye' èlpa ena ye' kutapa es.

* **8:5** të kuatkök ppé ululu: Ie'pa wöblar të kuatkök wö ppélur të kos e' ki. † **8:10** Isaías 6.9

*Siwa' taië e' wöklö'wé Jesús tö
(Mateo 8.23-27; Marcos 4.35-41)*

²² Etökicha ta Jesús e' iéka kanò a ittökatapa ta, ta ichéitö ie'pa a:

—Mishka batsöri wishet.

Etä ie'pa míyal. ²³ Ie'pa mirwaia ta ie' kapowa kanò a. E' dalewa siwa' batsineka taië tö di' uyéka taië ta kanò a di' iënekami katsirkewatke. ²⁴ E' kueki ie'pa tö iti'wéka ta ichérakitö ia:

—¡A s'wöbla'ukwak! ¡A s'wöbla'ukwak!
¡Se' duölurmi!

Etä ie' e' kéka ta siwa' ena di' yöli uñéitö ta iwöklönewa míane alamië.

²⁵ E' ukuöki ta ie' tö iché ie'pa a:

—¿Wes a' erblöke ye' mik, e' de?

Erë ie'pa suanéka taië, tkinewa taië ta iñi chakéka:

—¿Yi dör wëm wí? ¡E' ttö dalöie di' tö ena siwa' tö!

*Wëm eköl a aknamapa tso' taië e'
bua'wéne Jesús tö*

(Mateo 8.28-34; Marcos 5.1-20)

²⁶ E' ukuöki ta ie'pa mía demi ká kië Gerasa ate batsöri wishet Galilea wöshaë eë. ²⁷ Mik Jesús e' yéttsa de ká sí ki, etä wëm eköl de ie' ska', e' a aknamapa tso'. Ie' dör Gerasa wak. Iaiäë ie' sene'mi sume, kë serku'ia u a, ie' serke pö a. ²⁸ Mik ie' tö Jesús sué, etä ie' anekä taië ta ie' tkéwa kuchë ki. Ie' iché Jesús a:

—A Jesús, be' dör Skököl dör íyi ulitane tsata e' alà. ¿Iök be' de ye' tsiriuk? Ye' múat bëre. Ye' kköchö taië be' a tö kë ye' we'ikar.

²⁹ Jesús tö ichétke wimblu sulusi a kewe: “Be' e' yötttsa wëm se a.” E' kueki wimblu tö ie' a iché es. Iaiäë ie' we'ikbitu aknama tö. Këkraë aknama tö ie' wö aliweke. E' kueki pë' tö ie' muëke iulà a iklö a tabechka daloie wa, erë e' batsélor ie' tö tottola ta aknama tö ie' kí aliwéka patkëmi wé kë yi serku' ese ska'. ³⁰ Etä Jesús tö ie' a ichaké:

—¿Ima be' kië?

Ie' iüté:

—Ye' kië Taië Wakpa.

Ie' a aknamapa tso' taië, e' kueki ie' tö iüté es. ³¹ Ie'pa kköchöke taië Jesús a: “Kë sa' patkarmi kauk taië tso' iskië e' a.” ³² Tsinet kabata kuli' a köchi iëter taië chkök, e' kueki wimblupa kköchöke Jesús a: “Kawö mú sa' a e' tiukwa köchipa jaì a.” Jesús tö ikéwö

mé ie'pa a. ³³ Etä ie'pa e' yélur wëm a ta ie' tiélur köchipa a. Köchi kos poneka tunemirak ká spé mik brutolonemi batsöri a ta eë iduolur.

³⁴ Mik köchi kkö'nukwakpa tö isuë, etä itkayalmi ta itté ppékarakitö ká e' wa'ñe.

³⁵ Pë' de taië iweblök tö ì tka. Mik ie'pa de Jesús ska', etä wëm a aknamapa yërulune taië, e' sué ie'pa tö itkër Jesús wörki datsi' iéne éna ká anene buaë. E' tö ie'pa suawé.

³⁶ Wépa tö ì tka e' sué, e'pa tö ipaké ie'pa a tö wes wëm a aknamapa bak e' buanene.

³⁷ Ká e' wakpa ulitane suane taië, e' kueki ie'pa kköché Jesús a: “Be' e' yötttsa sa' ká a.” Etä Jesús e' iéka kanò a ittökatapa ta ta imiatke. ³⁸ Etä wëm a aknamapa yërulune e' kköché Jesús a: “Ye' shkakmi be' ta.” Erë Jesús tö iüté:

—Au, be' e' tsúat. ³⁹ Be' yúne be' u a ta ì kos wé Skököl tö be' a, e' pakö sulitane a.

Ta ie' mía, ta ì kos buaë wé Jesús tö ie' a, e' pakéitö sulitane a.

*Jesús tö Jairo alà busi shké'wékane ñies
alaköl bua'wéneitö eköl*

(Mateo 9.18-26; Marcos 5.21-43)

⁴⁰ Mik Jesús dene batsöri ioshet, etä pë' tso' taië ie' panuk, e' kueki ie'pa tö ie' kiéwa ttsë'ne bua' wa. ⁴¹ Etä wëm eköl kië Jairo e' de. Ie' dör judiowak ñi dapa'wo wé e' wökir eköl. Ie' e' téwa wöwakköt Jesús wörki ta ikköchöke taië ie' a: “Mishka bet ye' u a.” ⁴² Jairo alà dör ekla ë wák dör alaköl ki duas tso' dabom eyök ki bök ulatök (12), e' duökewatke.

Jesús miria, e' dalewa taië pë' dami, e' tërdami ie' mik. ⁴³ E'pa shua alaköl dami eköl e' du'mi alakölpä duè wa e' ki duas de dabom eyök ki bök (12). Ì kos tso' ie' wa e' ewéwaitö yës s'kapeyökwak ki, erë kë yi a ibuanene. ⁴⁴ Ie' dewa tsinet Jesús tsj kker ta idatsi' bata kéwaitö. E' wösha ta ipé wöklöne ta ibuanene buaë. ⁴⁵ Etä Jesús tö ichaké:

—¿Yi tö ye' ké?

Sulitane tö iché:

—Kë sa' wa be' kàne.

Pedro tö iché ia:

—A s'wöbla'ukwak, pë' tso' taië e' tërdami be' mik.

⁴⁶ Erë Jesús tö iché:

—Ye' ittsé tö ilè tka ye' diché wa. E' kueki ye' wa ijcher tö yile tö ye' ké.

⁴⁷ Mik alaköl buanene, e' tö isué tö kë ie' a e' blénukia ta ide Jesús ska' painéka taié suane wa. Ie' e' tkéwa kuchë ki Jesús wörki ta ie' e' chéka sulitane kukua tö i kueki Jesús kéwaitö. Ie' tö iché: “Mik ye' tö be' kéwa, e' wöshaë ta ye' buanene.” ⁴⁸ Jesús tö iché ia:

—A alà busi, be' erblé ye' mik, e' kueki be' buanene. Be' yüne bërë.

⁴⁹ Ie' ttökeia alaköl ta, e' dalewa eköl bite Jairo u a, e' debitü ta iché Jairo a:

—Be' alà busi blénewatke. S'wöbla'ukwak kë tsiriwaria.

⁵⁰ Mik e' ttsé Jesús tö, eta ie' tö iché Jairo a:

—Kë be' tkinuk. Be' erblö ye' mik ë, be' alà busila buardane.

⁵¹ Mik ie'pa de Jairo u a, eta Jesús kë wa yi kàne shkëkwä wé busila nu me'r ee. Pedro ena Santiago ena Juan ena alà yé ena imi, e'pa ë kiéwaitö e' ta. ⁵² E' dalewa sulitane iuke alárke taië. Erë Jesús tö ie'pa a iché:

—Kë a' iukia. Busila kë du'wa, ikapöme'r ë.

⁵³ Sulitane wa ijcher tö busila duowa, e' kueki ie'pa tö ie' wayuéka jañeitséka taië.

⁵⁴ Erë Jesús tö busila ulà klö'wéwa, ta iché ie' a:

—iA tayëla, be' e' kôka!

⁵⁵ Eta ishkenekane, e' bet ta ie' e' kéka ta Jesús tö iché ie'pa a:

—Itiö.

⁵⁶ Iyé ena imi tkirulune iweblök. Eta Jesús tö iché ie'pa a:

—Ì tka íe, e' kë char yi a.

9

Jesús tö ittökatapa patké s'wöbla'uk
(Mateo 10.5-15; Marcos 6.7-13)

¹ Jesús tö ittökatapa dabom eyök kí böl e'pa dapa'wé ta diché méitö ie'pa a aknamapa ulitane tré'woyal. Nies kawö méitö ie'pa a s'kirirke bua'wone. ² Ipatkérak i blúie Skëköl tso' e' tté buaë pakök nies s'buawukne. ³ Ta ie' tö iché ie'pa a:

—Mik a' mi'ke, eta kë i tsarmi. Shko kéli, sku', iyi ñanoie, inuköl, datsi' skà, ese kos kë tsarmi.

⁴ Mik yile tö a' a iché a' kapörö, eta a' tso' ká e' a e' dalewa a' kapörö ie' u ë a. ⁵ Eta

ká wele wakpa kë wa a' kinewa, e' ta a' e' yölur ká e' a, ta kapo tso' a' klöttö mik, e' ppöo a' tö. E' tö ie'pa a ikkacheraë tö ie'pa döer Skëköl bolökpa.

⁶ Eta ie'pa míyal judiowak ké tsitsir kos a Skëköl tté buaë pakök nies s'kirirke buawukne.

Herodes tö ibikeitséka taië tö yi döer Jesús
(Mateo 14.1-12; Marcos 6.14-29)

⁷⁻⁸ Herodes döer Galilea wökir, mik e' tö i kos weke Jesús tö e' tté ttsé, eta ie' tö ibikeitséka taië tö yi döer Jesús. Welepa tö icheke tö Jesús döer Juan S'wöskuökwa kotéwa e' shkenekane. Welepa tö icheke tö ie' döer Skëköl tteköl bak kié Elías e' shkenekane. Welepa tö icheke tö ie' döer Skëköl ttekölpa skà bak esepa wele shkenekane. ⁹ Erë Herodes tö iché:

—Ye' wák tö Juan kuli' tökök patké', e' ta wëm tté ttséyö tso' iyi uk taië s'tkiwë ekkë ze' döer yi?

E' kueki Herodes éna suluë Jesús suakwa.

Pë' döka mil skeyök e'pa tié Jesús tö

(Mateo 14.13-21; Marcos 6.30-44; Juan 6.1-14)

¹⁰ Mik Jesús ttekölpa tsá e'pa dene, eta i kos wé ie'pa tö, e' pakéne ie'pa tö Jesús a. Eta Jesús tö ie'pa kiémi e' ta dö tsinet ká kié Betsaida wé kë yi serku' ee. ¹¹ Erë mik pè' malepa wa ijchenewa, eta ie'pa mí itöki ta ie'pa kiéwaitö buaë. Ì blúie Skëköl tso' e' tté buaë paké ie' tö ie'pa a nies s'kirirke buawéneitö.

¹² Mik ká tuirketke, eta Jesús ttökatapa dabom eyök kí böl (12) e'pa de ie' ska' ta ichérakitö ia:

—Ká i' ki kë i ku' katanoie ñanoie, e' kueki ie'pa yuömi as ie'pa mi' ká tso' tsinet ena pè' serke tsinet esepa ska' chké tauk ñe ena kapökrö.

¹³ Jesús tö ie'pa a iché:

—Ie'pa tiö a' tö.

Ie'pa tö iiuté:

—Sa' wa pan skel ena nima bötö e' ë tso'. Kë sa' mène ikí tauk, e' ta i tso' sa' wa e' kë dökká ie'pa taië ekképa tioie.

¹⁴ Wëpa tso' ee döka mil skeyök (5000), e' kueki ittökatapa tö iché es. Erë Jesús tö ie'pa a iché:

—A' tō ie'pa kō e' tkökser iski ek tsjini ek tsjini dabom skeyök (50) dabom skeyök. ¹⁵ Es ie'pa tō iwé ta pē' ulitane e' tkéser. ¹⁶ E' ukuöki ta ie' tō pan skel ena nima bötö, e' klö'wé ta iká sué ká jaí a ta wéstela chéitö Skököl a. E' ukuöki ta ie' tō pan ena nima blaté mé ittökatapa a as ie'pa tō iwatiö pē' a. ¹⁷ Mik ie'pa chké de wé', eta ibata ate, e' shtérakitö iene dōka kkōla dabom eyök ki bök (12).

Pedro tō iché tō Jesús dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e'

(Mateo 16.13-19; Marcos 8.27-29)

¹⁸ Etökicha ta Jesús tso' ittökatapa ē ta. Ie' tso' S'yé ta ttök, ta ee ie' tō ie'pa a ichaké:

—¿Ima pē' tō iché tō ye' dör yi?

¹⁹ Ie'pa tō iüté:

—Welepa tō icheke tō be' dör Juan S'wöskuökwak. Welepa skà tō icheke tō be' dör Skököl tteköl bak kié Elías e' shkenekane. Welepa skà tō icheke tō be' dör Skököl ttekölpa bak ká iaiaé e' wele shkenekane.

²⁰ Ie' tō ie'pa a ichaké:

—Eré ¿ima a' iché, ye' dör yi?

Pedro tō iüté:

—Be' dör wé pairine'bitu idi' wa sa' blúie e'.

Jesús e' biyö ché tō ie' tterawa

(Mateo 16.20-28; Marcos 8.30-9.1)

²¹ Eré Jesús ké wa ie'pa kàne yi a ichök yi dör ie'.

²² Nies ie' tō iché:

—Ye' dör S'ditsö Alà, e' weirdaé taié. Judiwak kuéblupa ena sacerdotepa wökirpa ena s'wöbla'uk tté dalöieno wa wakpa tō ye' waterattsä. Ye' tterawa, e' ki ká de mañat eta ye' shkerdakane.

²³⁻²⁴ E' ukuöki ta ie' tō iché ie'pa ulitane a:

—Yi e' tsatkak ittèwa yöki, ese ké ulà a sene michoé dōpa. Eré yi e' mettsä ttèwa ye' dalèrmik, ese ulà a idöraé. E' kuéki yi e' yuak ye' ttökataie, ese ké kàne tkinukia e' ki. E' skéie kekraé ikawötä e' chök dö ittèwa wötèulewa krus mik ekké. Es ie' kawötä shkök ye' itöki. ²⁵ Ýi ulitane tso' ká i' a, e' de a' ulà a, eré sene michoé ké dē' a' ulà a, e' ta e' dör ¿ie bua' a' a? ²⁶ Mik ye' dör S'ditsö Alà, e' dene ye' olo wa, ñies ye' Yé olo wa, ñies ibiyöchökwakpa batse'r e'pa olo wa, eta wépa jaéne ye' ki, esepa ki ye' jaërdaé ñies.

²⁷ Moki ye' tō a' a iché tō a' tso' íe, e' welepa tō ì blúie Skököl tso' e' sueraé kam iblèrurur e' yöki.

Jesús tō ilo ta' taié e' kkaché ittökatapa a
(Mateo 17.1-8; Marcos 9.2-8)

²⁸ E' ki ká de pàköl (8) ulatök, eta Jesús mia kabata a ttök S'yé ta. Pedro ena Juan ena Santiago e'pa mítser iwa e' ta. ²⁹ Ie' tso' ttök S'yé ta, eta iwö manenettsä mia kua'ki dalölöé ñies idatsi' mia sarurué wöñarke dalölöé. ³⁰ E' wösha ta wépa de ièter bül tso' ttök ie' ta. Ie'pa dör Skököl ttekölpa bak ká iaiaé kié Moisés ena Elías e'pa. ³¹ Ie'pa olo buneka taié dalölöé. Ie'pa ièter kapakök Jesús ta wes ie' tterawa pē' tō Jerusalén as iwà tkö wes Skököl ki ikiane es. ³² Pedro ena iyamipa bül, e'pa tteke kapèwa tō taié. Eré mik ie'pa tì'nekane bua'ie, eta ie'pa tō Jesús olo taié e' sué, ñies wépa bül ièter ttök ie' ta e'pa suérakitö. ³³ Mik Moisés ena Elías mitkene, eta Pedro tō iché Jesús a:

—A S'wöbla'ukwak, buaé se' tso' íe. Sú sa' tō úla yuèka mañatkuela, etkue be' a, etkue Moisés a, etkue Elías a.

Eré ì cheke Pedro tō e' wà ké ane ie' éna. ³⁴ Pedro ttökeia, e' wö shà ta mochka tō ie'pa kitéwa. E' tō ie'pa suawé taié. ³⁵ Mochka shua ie'pa tō ttö ttsé tō iché: “Se dör ye' alà, e' pairi'bitubak ye' tō idi' wa a' blúie. Ie' ttö iütö.”

³⁶ Mik ie'pa tō tté e' ttsé, eta ie'pa tō isué tō Jesús ate dur ekörla. Eré ì ttsé ie'pa tō, ì sué ie'pa tō, e' blé ie'pa tō ier a, ké ie'pa wa ipakane yi a dö aishkuö ta.

Duladula eköl tteke aknama tō e' bua'wéne Jesús tō

(Mateo 17.14-21; Marcos 9.14-29)

³⁷ Bule es ta ie'pa tso' kabata a e'pa biteyal, eta taié pē' de Jesús ñaletsuk. ³⁸ E' shua wém tso' eköl, e' tō iché aneule:

—A s'wöbla'ukwak, be' we'ikèyö, ye' aladulaköl saú, e' dör ye' alà eköl é. ³⁹ Mik wimblu sulusi tō ie' éna ká chöwéwa, eta ie' anekä taié, painéka katötöé, ta ikkö a ishuya deka taié. Kekraé ie' we'ikekeitö siaré. Wimblu ké éna ie' akwa. ⁴⁰ Ye' kköché taié be' ttökatapa a tō wimblu trè'úshkar eré ké ie'pa a ìone.

⁴¹ Jesús tō iché ie'pa ulitane a:

—A' wakpa kë erblöta' Skëköl mik, a' kë éna ká ane. ¿Mik ye' sermirö a' ta? ¿Kos ye' tö a' dalë'ttsemirö? Be' alà tsúbitu ña.

⁴² Mik duladula de tsinet, eta aknama tö ie' éna ká chówéwa kéu iski ta ipaineka tajë. Erë Jesús tö wimblu sulusi uñé trë'wëshkar ta duladula bua'wéneitö méneitö iyë a. ⁴³ Ì buaë wé Skëköl tö idiché tajë wa e' tö ie'pa ulitane tkiwéwa.

*Jesús skà e' biyö chéne tö itterawa
(Mateo 17.22-23; Marcos 9.30-32)*

Ì buaë wé Jesús tö, e' chekeia ie'pa tö ña a, e' dalewa ie' tö iché ittökatapa a:

⁴⁴ —Ì cheke ye' tö a' a, e' ttsö buaë, kë a' éna ichökwa: Ye' dör S'ditsö Alà, e' wömerdattsä pë' ulà a.

⁴⁵ Erë ì ché ie' tö e' blëulewa ie'pa yöki, e' kueki ie'pa kë éna iwà ane. Ñies ie'pa suane ichakök tö ima iwà dör.

*Yi dör ibua'ie Skëköl wöa
(Mateo 18.1-5; Marcos 9.33-37)*

⁴⁶ E' ukuöki ta Jesús ttökatapa ñi iütökerak tö ie'pa shua yi dömi ibua'ie imalepa tsata. ⁴⁷ Ì bikeitsök ie'pa tso', e' suéwa Jesús tö, e' kueki ie' tö alala kié eköl duésër ie' o'mik ⁴⁸ ta ichéitö ie'pa a:

—A' shua yi e' wöéwa imalepa dikia diöshet ese dör ibua'ie. E' kueki yi tö alala i'se kiéwa ye' ttö wa, ese tö ye' wák kiéwa. Es ñies yi tö ye' kiéwa, ese tö yi tö ye' patkë'bitu, e' kiéwa.

*Yi kë ku' ñippök se' ta ese tö se' bikeitseke
er bua' wa
(Marcos 9.38-40)*

⁴⁹ Juan tö iché Jesús a:

—A s'wöbla'ukwak, wëm sué sa' tö eköl, e' tö aknama trë'wéyal be' ttö wa. Erë ie' kë ku' se' ta, e' kueki sa' tö iché ia tö kë iwaria.

⁵⁰ Jesús tö iüté:

—Yi kë ku' ñippök se' ta, ese tso' se' ta. E' kueki kë iwöklö'war.

Santiago ena Juan e'pa uñé Jesús tö

⁵¹ Jesús mi'kekane ká jai a, e' kéwö dökewatke, eta Jesús tö ibikeitsé tö ye' mia diché wa Jerusalén, ta imía. ⁵² Ie' tö wëpa wëlepa patkëmi ie' yöki kewe u yulök kaporöie. Ie'pa mia demi ká tso' etk Samaria eë. ⁵³ Erë Samaria wakpa wa ijcher tö Jesús ena ittökatapa mi'ke Jerusalén, e'

kueki ie'pa kë wa ikinewa. ⁵⁴ Mik Jesús ttökatapa kié Santiago ena Juan e'pa tö isué tö Samaria wakpa kë wa ie'pa kinewa, eta ie'pa tö Jesús a iché:

—A Skëkëpa, ¿be' ki ikiane tö sa' tö bö' kié ká jai a ie'pa ewowa?

⁵⁵ Erë Jesús wötréene ie'pa sauk ta ie'pa uñéitö. ⁵⁶ E' ukuöki ta ie'pa mia ká skà tso' tsinet eë.

*Wëpa mañal e' yuak Jesús ttökatapaie
(Mateo 8.19-22)*

⁵⁷ Ie'pa mirwa ñala ki ta wëm eköl tö Jesús a iché:

—A këkëpa, ye' mi'ke be' ta ká wa'ñe wé be' mörö eë.

⁵⁸ Jesús tö iüté:

—Bakli' u ta', ñies dúla u ta', erë ye' dör S'ditsö Alà, e' kë wa u ta' senöie.

⁵⁹ Jesús tö iché wëm eköl skà a:

—Mishka ye' ta.

Erë wëm tö iüté:

—A këkëpa, kawö mú ña, mik ye' yë blërkewa e' nu wötökwa, e' ukuöki ta ye' mi'ke be' ta.

⁶⁰ Jesús tö iüté:

—Wëpa dör wës s'duulewa es Skëköl wöa, as esepa tö iyamipa nu wötö. Erë be' yú, ì blúie Skëköl tso' e' tté pakök sulitane a.

⁶¹ Wëm eköl skà tö iché Jesús a:

—Ye' e' yuak be' ttökataie, erë kewe kawö mú ña shkoie e' chökät ye' yamipa a.

⁶² Jesús tö iüté:

—Yi e' yué ye' ttökataie ta ì kos méatitö ye' dalërmik, erë ibikeitséneitö tajë, eta ese kë ki ì blúie Skëköl tso' e' mène.

10

*Jesús tö ittökatapa dabom kuryök ki böi
(72) e'pa patké*

¹ E' ukuöki ta Skëkëpa Jesús tö ittökatapa skà shushtë dökä dabom kuryök ki böi (72) patkëmi ie' yöki kewe böi böi wé ie' mi'ke ese ska'.

² Ie' tö iché ie'pa a: “Moki pë' tso' tajë e' ki Skëköl ttë buaë kiane ttsè. Esepa dör wës iyiwö tso'tke wë'iaë shtë es, erë ishtökwakpa kë dör tajë. E' kueki a' tö ikiö kanè wák a tö ishtökwakpa patkö. ³ A' yú. Ye' tso' a' patkök ye' tté pakök pë' shua wës obejala èmi namu tso' tajë, ese shua es. ⁴ Inuköl

skúla ena dalì skú ena klökkuö skà, ese kos kē tsarmi yēs. Nies yi kué a' tō ñalā wa, ese kē tā a' ttök tajē. ⁵ Mik a' dewa yile ska', etā kewē ichō ie'pa a' tō 'Skököl er buaē chō a' a.' ⁶ Ie'pa tō a' kiéwā er bua' wa, e' tā Skököl er buaē chōraē ie'pa a. Erē kē idör es, e' tā Skököl kē er buaē chōpa ie'pa a. ⁷ Ie'pa tō a' kiéwā buaē, e' tā a' e' tsúat u e' a. Ttē tso' e' tō ichè i' es: 'Kaneblökwaq chkömi ì kanewekeitō e' ské wa.' E' kueki ì meke ie'pa tō a' a' ñè yè, e' ñú, e' yō. U e' è a' a' e' tsúat a' tso' ká e' a' e' dalewa. ⁸ Ká wé a' demì tā ká e' wakpa tō a' kiéwā buaē, e' tā ì mekeitō a' a' ñè e' ñú. ⁹ Ie'pa duöke, e' tā e'pa bua'üne. Nies ichō ie'pa a: 'Ì blúie Skököl tso' e' kéwō dewatke tsinet a' o'mik.' ¹⁰ Erē ká wēle wakpa kē wā a' kinewā, e' tā a' yú ie'pa ñalā wa tā ichō ie'pa a: ¹¹ 'A' kapo tso' sa' klöttō mik, e' ppée sa' tō iwā kkachōie tō a' dör Skököl bolökpa. Erē a' wā ijchenú tō ì blúie Skököl tso' e' kéwō dewatke tsinet a' o'mik.' ¹² Ye' tō a' a' ichè tō mik Skököl tō a' chakeketke inuí kī aishkuö tā, etā ká e' wakpa weirdaē siarē Sodoma wakpa bak senuk suluē e'pa tsata.

*Ká mañat wakpa weirdaē siarē
(Mateo 11.20-24)*

¹³ "A Corazín wakpa, a Betsaida wakpa, iwēstela ina a' tā! Ì kē or yi a' ese wé ye' tō tajē a' wörki, erē kē a' er maneone. E' úpa ye' tō Tiro ena Sidón e' wakpa wörki, e'ma ká iaiaē ie'pa er maneobak. Ie'pa tō eriane datsi' ajaē ese iē'kabak, ñies ie'pa e' tkē'kabak muluchka kī iwā kkachōie tō ie'pa er mane'wé Skököl a. ¹⁴ E' kueki ye' tō ichè tō aishkuö tā mik a' wöchakirketke a' nuí kī e' kéwō de, etā a' wömerdattsa weinuk tajē shute Tiro ena Sidón wakpa tsata. ¹⁵ A Cafarnaúm wakpa, kē a' tō ibikeitsök tō a' mi'mitser ká jai a. Ie' tō a' patkerami diöshet wé s'wimblu weirke ee."

¹⁶ Etā Jesús tō iché ittökatapa a: "Yi tō a' ttō tseke tā iutekeitō, ñies ese tō ye' ttō tseke tā iutekeitō. Yi tō a' wateke, ñies ese tō ye' wateke. Nies yi tō ye' wateke, ese tō Skököl tō ye' patkē', e' wateke."

*Jesús ttökatapa dabom kuryök kī bōl (72)
e'pa dene*

¹⁷ E' ukuöki tā Jesús ttökatapa döka dabom kuryök kī bōl (72) patkē' ie' tō, e'pa dene ttsē'nerak buaē. Ie'pa tō iché ie' a:

—A Skökēpa, aknamapa tō sa' ttō dalöie be' ttō wa.

¹⁸ Ie' tō ie'pa iuté:

—Tō. A' e' aléka Satanás kī je'. Ye' isuē tō ie' bateshkar ká jai a' wēs alá wōñar es.

¹⁹ Ye' tō a' a' diché mé e' aloka tkabē kī ena bachē' kī ñies e' aloka Satanás diché kī. Es kē ì tō a' we'ikepa. ²⁰ Kē a' ttsē'nuk buaē wimblupa sulusi tō a' ttō dalöie, e' è kueki. E' skéie a' kiè tso' kitule ká jai a' sene michoē yēkkuö kī, e' kueki a' ttsē'nú buaē.

Jesús ttsē'ne buaē

(Mateo 11.25-27; 13.16-17)

²¹ Jesús tso'ia' ttök ittökatapa tā, e' shua Wiköl Batse'r tō ie' ttsē'wé buaē shute. Ie' tō iché: "A ye' Yé, be' dör íyi ulitane tso' ká jai a' ena ká i' a' e' Kököl. Be' tō ttē ikkē blē'wā pē' wā siwā' jcher iskiē ena erbikō tajē esepa yöki. Erē ikkachéwābō s'ēsela a. Es be' kī ikiane, e' kueki be' iwé es. E' kueki be' kikékayō."

²² Jesús tté S'yé tā one tā ichéitō pē' tso' ee e'pa a: "Ye' Yé tō íyi ulitane méat ye' ulā a. Ye' dör Skököl Alā, kē yi wā ijcher moki tō wēs ye' dör, e' jcher ye' Yé è wā. Nies kē yi wā ijcher moki tō wēs ye' Yé dör, e' jcher ye' è wā. Nies wépa a' ye' éna ikkachakwā esepa wā ijchermi."

²³⁻²⁴ Etā Jesús wötréene ittökatapa kke tā ichéitō ie'pa è a: "Ye' tō a' a' ichè tō Skököl ttekölpā tajē ena blu'pa bak ká iaiaē esepa tajē tō, ì sué a' tō, e' kkeyē' siarē sué, erē ie'pa kē wā isune. Nies ì ttsé a' tō, e' kkeyē' siarē ie'pa tō ttsé, erē ie'pa kē wā ittšene. E' kueki wépa tō ì sué a' tō e' sué, ayēcha buaē esepa."

Samariawak buaē e' pakē

²⁵ Etökicha tā s'wöbla'uk ttē dalöiēno wa ese eköl debitu Jesús ska', e' tō ie' a' ichaké itsaioie:

—A s'wöbla'ukwak, ¿Ì wēmi ye' tō as sene michoē dö ye' ulā a?

²⁶ Jesús tō ie' a' ichaké ñies:

—¿Ì tso' kitule Skököl yēkkuö kī? ¿Ìma e' wā dör be' a?

²⁷ Etā s'wöbla'ukwak tō iuté:

—Skëköl yëkkuö tö iché: ‘Skëköl dalëritsó a' er kos wa, a' wák kos wa, a' diché kos wa, ena a' erbikè kos wa.’ Ñies e' tö iché: ‘A malepa dalëritsó wes a' wákpa e' dalër es.’

²⁸ Jesús tö iché ie' a:

—Be' tö iüté buaë. Be' tö iwé es, e' ta sene michoë doraë be' ulà a.

²⁹ Erë ie' e' tsatkak ttè e' yöki, e' kueki ie' tö Jesús a ichaké:

—Eta s'yamipa chë Skëköl yëkkuö tö, zesepa dör s'yamipa wése?

³⁰ Eta Jesús tö iüté ttè i' wa:

—Wëm eköl datse Jerusalén, e' micho Jericó, eta ñalà wa akblökwakpa tö ie' klö'wéwa. Ì dami iwà kos dö idatsi' e' bléwarakitö. Ie' ppërakitö taië ta imíyal. Ie' méat tër ie'pa tö ñalà ska', tsir eta iduowa. ³¹ Eta judiowak eköl dör sacerdote e' dami ñalà e' ki. Mik ie' tö wëm tër shka'ule e' sué, eta ie' tkami bánet iyöki. ³² Es ñies judiowak skà eköl dör Leví aleri kanëblöke Skëköl wé a, e' dami ñalà e' ki. Mik ie' tö wëm tër shka'ule, e' sué, eta ie' ñies tkami bánet iyöki. ³³ Erë samariawakpa kë mik a' wödör, suëke a' tö suluë, esepa eköl dör wëm, e' dami ñalà e' ki. Mik ie' tö wëm tër shka'ule e' sué, eta ie' wa iwër siarë. ³⁴ Ie' de iska', ta wé ishka'ne e' paskuëitö vino wa, paikléitö kiö wa, ta ipatrëwaitö datsi'tak wa. E' ukuöki ta ie' tö itkéka iwák burro ki tsémi wé s'kaporö ese wé a, ta eë ie' tö ikkö'néia ipasuéia buaë. ³⁵ Bule es ta samariawak tö s'kaporö wé, e' wák patué inuköl dökà s'kanëblö ká böt e' ské ekkë, ta iché ie' a: ‘Wëm shka'ule i' kkö'nú ña. Ilë kí tué be' tö ie' a, e' ta e' ki ye' tö be' patuerane mik ye' dene eta.’

³⁶ Eta Jesús tö ichaké s'wöbla'ukwak a:

—Wëm shka'wé akblökwakpa tö e' sué ie'pa mañal tö, zie'pa wé tö idalëritsé moki wes s'kawöta s'yamipa dalëritsök es?

³⁷ S'wöbla'ukwak tö iüté:

—Wé tö isué er siarë wa e'.

Jesús tö ie' a iché:

—Es be' yú ta iü wes samariawak tö iwé es.

Jesús mía Marta ena María ska' upakök

³⁸ Jesús ena ittökatapa míyal ñalà wa dö Jerusalén, ta ie'pa de ká tsir ese a. Eë alaköl serke eköl kië Marta, e' tö Jesús kiéwa buaë ie' u a. ³⁹ Marta ël, kië María, e' e' tkéwa tsinet Jesús ska', ta ì cheke Jesús tö e' tsök

ie' tkër. ⁴⁰ Erë Marta wa kanè tso' taië iu a kanewè, e' kueki ie' de Jesús ska' ta ichéitö ie' a:

—A Skëkëpa, ye' ël tö ye' méat ekörla u kanëuk, ze' kë ki be' tkine? Ichö ie' a tö ye' kimú.

⁴¹ Erë Jesús tö iüté:

—A Marta, a Marta, taië be' e' tkiuke kanè tso' taië be' u a e' ki, ⁴² erë iyi etkë, e' dör ibua'ie, e' shushtë María tö wé. Kë yi tö iyepatssa iulà a.

11

Jesús tö ittökatapa wöbla'wé ttök S'yé ta (Mateo 6.9-15; 7.7-11)

¹ Etökicha ta Jesús tso' ttök S'yé ta. Mik ie' tté one, eta ie' ttökatapa eköl tö ie' a iché:

—A Skëkëpa, Juan S'wöskuökwak tö ittökatapa wöblao' ttök S'yé ta. Es ñies sa' wöbla'ú ttök S'yé ta.

² Jesús tö ie'pa a iché:

—Mik a' ttöke S'yé ta, eta ichö ie' a i' es:

‘A Sa' Yé, as be' dalöiö sa' tö ì ulitane tsata. As be' dö sa' blúie da'aie.

³ Chkè kiane sa' ki senoie, e' mú sa' a ká bit ekkë.

⁴ Sa' malepa kos e' nuì olo'yeta' sa' tö ie'pa ki,

e' kueki sa' nuì olo'yö sa' ki.

Kë sa' marttsa tö ì sulu tö sa' erkiöù.’

⁵⁻⁶ Ñies ie' tö ie'pa wöbla'wé ttè i' wa:

—Sö ichëmi tö a' wele wa yami tso' eköl, ese ska' a' mía nañewe ká shaböts, ta a' tö iché ie' a: ‘A yami, írö ye' yami datse bánet, e' debitü ye' ska', erë ye' kë wa ì ta' mè ie' a. Be' we'ikèyö, pan peitö ña mañat.’ ⁷ Be' yami e' tö a' iütëmi i' es: ‘Kë ye' tsiriwar. Ukkö wötënewatke. Ye' ena ye' ala'r, sa' e' téwatke kapökwa. Ye' kë e' köpaka ì muk be' a.’ ⁸ Jesús tö iché ie'pa a tö u wák e' kë e' köpaka chkè muk a' a, a' dör iyami e' ë kueki. Erë a' tö ikié kröröë, kë wöklör ekkë, e' ta ie' e' körakà ta ì kos kiane a' ki, e' meraëitö a' a, a' tö ie' a ikié kröröë e' kueki. ⁹⁻¹⁰ ‘Wépa tö iyi kié Skëköl a, esepa a imeraëitö. Wépa tö iyi yulë ie' ska' esepa tö ikuëraë. Wépa tö ie' chaké, esepa kierawaitö weshkë. E' kueki ì kiane a' ki e' kiö ie' a, eta ie' tö a' a imeraë; e' yulö ie' ska', eta a' tö ikuëraë; ie' chakö, eta ie' tö a' kierawa weshkë.

11 “Kě alá yě wéne tō tkabě mepa ilà a nima kiéitō e' skéie. 12 Nies kě a' wéne tō bachè' mepa ilà a dakro sia' kiéitō e' skéie. 13 A' dör pè' suluë erë e' tō iyi buaë meke a' alá a. †E' yitā buaë S'yě tso' ká jai a e' tō Wiköl Batse'r meraë yi tō ie' a ikié ese a!”

Judiowak tō Jesús kkaté

(Mateo 12.22-30; Marcos 3.20-27)

14 Etökicha tã Jesús tso' aknama trë'ukshkar wëm eköl a. Aknama tō wëm e' ttō wöblëo'wã. Mik aknama mía, etã wëm ttékane buaë. Wépa kos tō isuë, e'pa tkirulune iweblök. 15 Erë ie'pa wëlepa tō iché: “Beelzebú dör bé, e' diché wa ie' tō ie'pa trë'wëkeyal.”

16 Ie'pa wëlepa skà éna Jesús tsaiak, e' kueki ie'pa tō ikié ie' a tō i kě or yi a ese úitō iwà kkachoie tō mokì ie' patkë'bitu Skëköl tō. 17 Erë i bikeitseke ie'pa tō, e' suëwã ie' tō, e' kueki ie' tō ie'pa a iché:

“S'serke ká etkë ki, e' ñi blabatsélor tã iñippöke iwakpa ë ñita, kě wöklör, e' tã ie'pa wákpa ë ñi eukewa kě diché tã'ia. Nies ñi yamipa ë e' kékã ñippök ñita, kě wöklör, e' tã ie'pa sulunewã mía siarë. 18 Es ñies Satanás mú tō aknamapa trë'wéyal, e' tã ie' tso' ñippök iwakpa ë tã. ¿Wes i blúie ie' tso' e' sermiia? A' icheke tō aknamapa trë'wéyal ye' tō Beelzebú diché wa, e' kueki e' ché ye' tō. 19 Ye' tō itrë'úpaya Beelzebú diché wa, e' ma ¿yi diché wa a' klépa tō itrë'wéyalmi? Ie'pa kě a' itrë'nukeyal Beelzebú diché wa. E' kueki ¿wes a' tō ye' kkatëmi tō ye' tō itrë'wëkeyal Beelzebú diché wa? A' wakpa klépa tō iwà kkacheraë tō a' ttè kě dör mokì. 20 Aknamapa trë'wéyalyö Skëköl diché wa, e' tã e' wã kiane yënoie tō i blúie Skëköl tso', e' këwö dewatke a' a.

21 “Mik wëm diché tajë tō iu kkö'neke buaë tabè wa, i wa, etã ie' iyi kos tso' blëule buaë. 22 Erë mik wëm skà datse diché tã tajë shütë ie' tsata, ñippök ie' tã, etã e' e' aléka iki tã iyi mik ierblöke e' tsatkoie ena i skà kos tso' ie' wã, e' yëttsã sërãã iyöki, tã ikakmémiitō iyamipa a.*

23 “Yi kě dör ye' sini', ese dör ye' bolök. Yi kě tō ye' kimè obeja kkö'nuk buaë, ese tō obeja po'wëkemi.

Aknama dene wëm a *(Mateo 12.43-45)*

24 “Mik wimblu sulusi trë'neshkar yile a, etã imía ká sir poë wé kě yi ku' ese ska'. Ie' tso' ká yulök senoië, erë kě ie' wã ikune. E' kueki ie' ibikeitsé: ‘Ye' míane wé ye' trë'neshkar eë senuk.’ 25 Mik ie' demine wëm e' a, etã ie' tō isuë tō wëm dör wes u shuiriule buaë maneneë es. 26 Etã ie' mía iyamipa kí yulök dökã kul suluë shütë ie' tsata tã ie'pa kos de senuk wëm e' a. Wëm e' míane suluë shütë kenet tsata.”

Ayëcha buaë e' dör yi

27 Jesús tso' ttök, etã alaköl eköl dur ee, e' tō iché aneule:

—i Alaköl tō be' tsöo', be' talao', ayëcha buaë e'!

28 Erë ie' iüté:

—i Ayëcha buaë shütë, wépa tō Skëköl ttè ttsé tã idalöiekerakitō esepa!

Wépa dör pè' suluë esepa kě tō Jesús tté klö'wëta'

(Mateo 12.38-42; Marcos 8.12)

29 Ie'pa kí ñi dapa'wé Jesús pamik, etã ie' tō iché ie'pa a: “A' dör pè' suluë. A' tō ye' a ikieke tō i kě or yi a ese uyö iwà kkachoie tō mokì Skëköl tō ye' patkë'bitu. Erë ye' tō ilè wëraë etökicha ëme iwà kkachoie, e' dör wes Jonás tã ibak es. 30 I bak Jonás tã e' tō iwà kkayë Nínive wakpa a tō Skëköl tō ie' patkë'bitu ie'pa pattök. Es ñies, ye' dör S'ditsö Alà, e' tō iwà kkacheraë a' a tō mokì Skëköl tō ye' patkë'bitu. 31 Aishkuö tã mik a' wöchakirketke a' nuì ki, etã alaköl datse ká bánet diwö tskirke e' o'mik† bak iká blúie, e' e' kōrakã Skëköl wörki a' kkatök tō a' dör pè' suluë. Ká iaiaë ie' dë'bitu datse kamië shütë se' blú bak kië Salomón wã iyi jcher tajë, e' ttö küttsök. Erë i'ñe tã ye' dur a' shua, e' dör Salomón tsata, erë a' kě tō ye' ttö iütë. E' kueki alaköl e' tō a' kkatëraë. 32 Mik Jonás tō Nínive wakpa paut, e' tō ie'pa er maneottsã Skëköl a, erë i'ñe tã ye' dur ierö, e' dör Jonás tsata, erë a' kě er mane'ü Skëköl a. E' kueki aishkuö tã mik a' wöchakirketke

* 11:22 Ttè i' wa kiane chë tō Jesús e' aléka Satanás ki, e' kueki ie' tō aknamapa trë'wëkeyal. † 11:31 diwö tskirke e' o'mik: Si'kuaie ttè e' dör sur. Kě se' wã ijcher tō ima e' chëmisö bua'ie se' ttö wa.

a' nuì kj, età Nínive wakpa e' kōrakā Skēkōl wōrkj a' kkatōk.

Se' wōbla buaë ena se' wōbla suluë
(Mateo 5.15; 6.22-23)

³³ “Kē yi tō bö'wō tskepaka tā ibléwaitō ö ipatkéwaitō kalkuō dikja. E' skéie se' tō itkekeka kákke se' yamipa datse e'pa wō a ká ñi'woie. ³⁴ Se' wōbla dōr wes bö'wō es se' chkā kōs a. E' kueki se' wōbla dōr buaë, e' tā se' chkā kōs e' a ká olo tā' buaë. E' dōr wes se' er dōr buaë es, i kōs yēsēsē buaë, ese ki se' er me'rie. Erē se' wōbla dōr suluë, e' tā se' chkā kōs e' tso' stui a. E' dōr wes se' er suluë es, i kōs suluë, ese ki se' er me'rie. ³⁵ A' e' kkō'nú buaë as a' kē e' kitō'ù tō a' wōbla wawēr buaë, erē kē iwawēr buaë. ³⁶ A' wōbla dōr buaë, e' tā i kōs buaë, ese wēr buaë a' wa. E' dōr wes a' serke wé bö'wō ñarke kekraë eē es, kē ku' stui a.”

Wēstela ina fariseowakpa ena s'wōbla'uk
tè dalöiëno wa wakpa tā

(Mateo 23.1-36; Marcos 12.38-40; Lucas 20.45-47)

³⁷ Mik Jesús tté one, età fariseowak ekōl tō ie' kiémi chkōk iu a. Età ie' míā demi eē e' tkésēr mesa kulé kj. ³⁸ Erē fariseowak e' tō isuë tō kē ie' wā iulā pakōne wes ie'pa wōblar es, e' tō ie' tsiriwéka. ³⁹ E' kueki Jesús tō iché ie' a:

—A fariseowakpa, A' dōr wes a' tka' kōs pa skueke a' tō ikikke ē es. A' wēr buaë, erē a' er suluë. A' dōr akblōkwakpa. A' kj s'yamipa iyi kōs e' kianettsa a' ē a. ⁴⁰ ¡A' kē éna i ane yēs! ¿A' kē wā ijcher tō Skēkōl tō se' chkā yō', e' ē tō se' er yō'? ⁴¹ S'siarēpa kimú a' iyi wa, età i kōs atdaë maneneë a' a.

⁴² ¡A fariseowakpa, wēstela ina a' tā! Kakōla tso' iëno chkē a' kiè menta ena ruda ena iskà tso', ese kōs tsá meke a' tō Skēkōl a. Erē a' kē serku' yēsēsē s'malepa tā. A' kē tō Skēkōl dalëritseta', e' uk a' kawōtā ñies.

⁴³ ¡A fariseowakpa, wēstela ina a' tā! Kula' tso' a' ñi dapa'wo wé a' kēkēpa dalöiërta' esepa a, ese kj a' wōbatsö e' tkōkser. A' kj ikiar tō a' shkē'wè wes kēkēpa taië shkē'wè es, wé pē' tso' taië, e'pa wōwa.

⁴⁴ ¡Wēstela ina a' tā! A' dōr wes pō tso' kē jcher yi wā e' bata kj s'shkōrami es. Ishu dōr ná taië alar suluë, e' kē alar ttsēne s'wā.

⁴⁵ S'wōbla'ukwak ttè dalöiëno wa, ese tso' ekōl ee, e' tō iché Jesús a:

—A s'wōbla'ukwak, mik be' tō e' ché fariseowakpa a, età ñies be' tso' sa' chōk suluë.

⁴⁶ Jesús tō iiüté:

—¡A s'wōbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa, wēstela ina a' tā ñies! A' ttè dalöiëno taië darërëë, ese meke a' tō s'malepa a wā dalöië wes dalì ekkeë iè s'ki es, erē a' ulatska ē kē tietā'wā a' tō ie'pa kimioie.

⁴⁷ “¡Wēstela ina a' tā! A' tō Skēkōl ttekōlpa bak ká iaiaë e'pa pō yuekene pa'ali, erē a' yēpa tō ie'pa kōtultur. ⁴⁸ Es a' tso' iwā kkachök tō i wamblè' a' yēpa tō, e' dōr buaë a' a. A' yēpa tō ie'pa kōtultur, tā ¡ñe tā a' tō ie'pa pō yuekene buaë.

⁴⁹ “E' kueki Skēkōl wā iyi jcher taië, e' tō iyè'atbak: ‘Ye' tō ye' ttekōlpa ena ye' ttè pakōkwakpa patkeraë Israel aleripa a, età e'pa wēlepa tterawā ie'pa tō, ñies wēlepa skā we'ikeraë ie'pa tō.’ ⁵⁰ Skēkōl ttekōlpa taië kōtultur a' yēpa tō. Mik ká i' yōne kuaë, ⁵¹ età Abel kōtwā Caín tō. E' itōki a' yēpa bak tō Skēkōl ttekōlpa taië kōtmi. Ibata kōtwarakitō e' dōr Zacarías. E' kōtwā ie'pa tō ka' tso' iyi moka Skēkōl a' e' ena iwé e' shushā. Skēkōl ttekōlpa kōs kōtultur bak a' yēpa tō, e' nuí kierane ie' tō a' ena wēpa dōr a' es, e'pa a. Moki ye' tō a' a' ichè tō Skēkōl ttekōlpa kōs kōtultur a' yēpa bak e'pa tō, e' nuí kueki a' ena wēpa dōr wes a' es, esepa weirdaë siarë.

⁵² “¡A s'wōbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa, wēstela ina a' tā! A' wā Skēkōl yēkuō tso', e' dōr wes ukkō yottsā tso' es as se' wā ijcher tō wes Skēkōl dōr. Erē e' kkēuk a' tso' a' malepa yōki. A' kē wā ijcher moki tō wes Skēkōl dōr, ñies wēpa kj e' kiane jchenoie, esepa wōklō'wēke a' tō as ie'pa kē wā ijcher.”

⁵³ Età Jesús e' yétsā u e' a. S'wōbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa ena fariseowakpa uluneka taië ie' kj. Ie'pa tō ie' chakémi taië ttè darërëë wa. ⁵⁴ Ie'pa éna ie' klō'wakwā ittè kj ikkatoie.

12

A' e' kkō'nú fariseowakpa yōki
(Mateo 10.26-27)

1-3 Età pè' dapane tajë Jesús ska' doka miles, e'pa tërke ñi mik tajë. Jesús tò ichémi ittökatapa a kewe: “A' e' kkö'nú farise-owakpa pan wölöwoka yöki. E' wà kiane chè tò a' e' kkö'nú wes ie'pa ser e' yöki. Ie'pa e' wamblö suluë, erë ie' òrak tò ie'pa dör buaë s'malepa tsata. Kè ì ku' blëulewà ese kè kkayërpawà aishkuö ta. Ese kos jcherdane. Ì cheke a' tò bikeitsè a' tò tò kè ittësene, ese tterane sulitane tò. Ì kos cheke a' tò asas ukkö wötëulewà shua, ese yërdane aneule sulitane kukua. E' kueki a' e' kkö'nú as a' kè e' ò wes ie'pa es.

*Yi yöki s'kawöta suanuk
(Mateo 10.28-31)*

4 “A ye' yamipa, kè a' suanuk yi tò s'tteta'wà esepa yöki. Ie'pa tò s'ttëwà, erë e' ukuöki ta kè wes ie'pa a' se' onukia. 5 Erë süyö a' a' ichè tò yi yöki a' ké suanuk. A' suanú Skëköl yöki. Ie' tò a' ttëwami, e' ukuöki ta ie' wà diché ta' a' uyowà bö' ké a. Ye' tò iskà chène a' a, a' suanú ie' yöki.

6 “Dúla skel tuë tottola, inuköl böt wöshkila ë, erë ie'pa kè ska' Skëköl er chöta'wa. 7 Ñies a' kè ska' ie' er chöpawa. Dö a' tsakö bitö tso' shtaoule ie' wà. Ie' a' ta a' tuë tajë tköka dúla tso' tajë ese tsata, e' kueki kè a' suanuk.

*Wépa kè jaëne Jesús ki
(Mateo 10.32-33; 10.19-20)*

8 “Yi e' chö sulitane wörki tò ie' dör ye' dör S'ditsö Alà, e' ttökata, e' ta ese cheraëyö Skëköl biyöchökwakpa wörki tò ie' dör ye' ttökata. 9 Erë yi tò iblé sulitane wörki tò ie' kè dör ye' ttökata, e' ta ñies ibleraëyö Skëköl biyöchökwakpa wörki tò ie' kè dör ye' ttökata.

10 “Yi tò, ye' dör S'ditsö Alà, e' ché suluë, e' nuí olo'yèmi Skëköl tò iki. Erë yi tò Wiköl Batse'r ché suluë, e' kè ki inuì olorpa.

11 “Mik pè' tò a' klö'wéwà tsémi kkaté ye' ttè kueki judiowak ñi dapa'wo wé a' ö s'shulökwakpa wörki ö s'wökirpa wörki, età kè a' tkinuk tò ì chémi a' dör e' tsatkoie. 12 E' wöshà ta Wiköl Batse'r tò ttè eraë a' a' ché ie'pa a.”

Inuköl blú eköl e' er me'rie inuköl ë ki

13 Pè' dapane tajë e' eköl tò Jesús a' iché:

—A s'wöbla'ukwak, ichö ye' èl a' tò sa' yé íyi ukuö atë kos e' blatöö, ye' icha mú ye' a.

14 Jesús tò iuté:

—A wëm, ye' kè dör a' íyi shulökwak, ñies ye' kè dör a' íyi blatökwak.

15 Ñies Jesús tò iché:

—Sene chök e' kè döku' s'ulà a' íyi tso' s'wa tajë ese wa. E' kueki a' e' kkö'nú íyi kkeché tajë ese kos yöki.

16 Età Jesús tò ttè kleé ie'pa i' es: “Wëm eköl dör inuköl blú tajë, e' tò íyi wöwé tajë shute iká ki. 17 Ie' tò ibikeitsè: ‘Ye' íyi wöne tajë ¿wes e' wëmi ye' tò? Kè ichè'kaia iwé a.’ 18 Età ie' tò ichè: ‘Ye' éna iane tò wes ye' tò iwëmi. Süyö iwé tkëttsa ské yuëkane pa'ali, bérie shute, e' a' ye' iyiwö kos ena ì kos tso' ye' wà e' blekeyö. 19 E' ukuöki ta ie' tò ibikeitsé: íyi tso' tajë ye' wà blëule, e' mik ye' sermi dö duas tajë. E' kueki sú ye' enù, chkö, di'yö, ttsè'r buaë.’ 20 Erë Skëköl tò iché ie' a: ‘Be' kukuö darërëë, bërë nañewe be' duöwaraë, età ì kos tso' be' wà blëule, e' ate pè' kuá'ki ulà a.’ ” 21 Età Jesús tò iché: “Es itköraë wé tò íyi blé tajë iwák a' ká i' a, erë kè serku' wes Skëköl ki ikiane es, ese wák dör siarë Skëköl a.”

*Kè a' tkinuk ì ki
(Mateo 6.25-34)*

22 E' ukuöki ta Jesús tò iché ittökatapa a: “Ye' tò a' a' iché: Kè a' tkinuk ì kiane a' ki senoie, chkeie, datsi'ie, ñie, ese kos ki. 23 S'tso' ttsè'ka e' kè dör chkök ëme, ñies s'chkà kè dör datsi' ë ioie. 24 Dù saú a' tò. Ie'pa kè tò ì kuatketa' ì wösheta' kè tò chkè bleta', erë Skëköl tò ie'pa tieke. E' yita ie' a' ta a' tuë tajë dù kos tsata. 25 A' tkirke tajë e' ki, e' kè tò a' a' kawö kí mepa senoie ekuölö ë. 26 E' dör tottola erë kè a' a' ior. ¿Wes a' tkirke íyi malè ki?

27 “A' tò ma'ma wörkua bua'buála ese saú wes italar, kè kanëblöta', kè datsi' yueta'. Erë blu' bak kiè Salomón, e' wà íyi ulitane bua'buáë bak tajë, erë ye' tò a' a' iché tò ie' datsi' bua'buá, e' kè wër buaë wes ma'ma wër es. 28 Kakö suésö i'ñe, bule ta iñanewa, erë Skëköl tò ikitkeke buála iwörkua wa. Ie' tò kakö kitkeke es, je' yita ie' tò a' kianeia erblö buaë ie' mik, e' paieraë! 29 E' kueki kè a' er mukwà chkè ki, di'yè ki, ese kos kè ki a' tkinuk. 30 Pè' kè tò Skëköl dalöie esepa tkirke tajë íyi kos ekké ki. Erë ì kos kiane a' ki e' jchertke a' Yé wà. 31 E' skéie ì kos blúie Skëköl tso' e' ki a' er mú keweie.

A' tō iwé es, e' tã ñies íyi ñëkkë dōraë a' ulà a."

Íyi buaë bleke ká jai a
(Mateo 6.19-21)

³² "A ye' obejapala, kě a' suanuk ì yōki. A' kě dōr tajë, erë S'yé er buaë chōke a' a. Ie' tō a' shushtë as ì blúie ie' tso' e' dō a' ulà a ie' tã ñita. ³³ Ì tso' a' wã, e' wataúttsa tã iské mú s'siarëpa a. Ì dōr buaë Skëköl a, e' ú, etã es a' a íyi bua'buá blërdaë ká jai a wes inuköl blësö, ì kě nurta'wã, ese a es. Eë akblökwakpa kě a iekiblë nuk, ñies powak kě a ikatanukwã. ³⁴ Wé a' íyi bua'buá tso' eë a' er me'rie ñies, e' kueki a' íyi blö ká jai a."

A' tso' erki Jesús datsene e' panuk

³⁵⁻³⁶ "A' tso' erki wes kanè mésopa tō iwōkir tso' ulabatsè kēwō tkō'uk datsene, ese panè es. Ie'pa tso'tke ie' panuk datsi' iënetke ikanewoie, ibö'wö tskékatke buaë. Mik iwōkir de tã ichaké ukkō a, etã bet tã ie'pa ukkō ppée ie' a. ³⁷ Wépa kué iwōkir tō ttsë'ka ie' panuk mik ide etã, ayëcha bua esepa. Mokí ye' tō a' a ichè tō ie' e' paiōraë wes chkè watiōkwak es tã ikanè mésopa keraëitō e' tkōkser kula' ki tã ie'pa tieräëitō chkè buaë wa. ³⁸ Kanè mésopa kué iwōkir tō ttsë'ka ie' panuk ká shäbōts alè ö ká ñirketke alè etã, ayëcha buaë esepa. ³⁹ Erë a' éna ianú tō u wák mú wã ijcher tō wëkkë akblökwak datse, e' ma ie' kě tō kawō mepa yi a dōkwã íyi ekiblök. ⁴⁰ Es ñies ye' dōr S'ditsö Alà, e' datsene mik a' kě ku' ye' panuk etã, wes akblökwak es. E' kueki a' tso' erki."

Kanè mésopa bōl eköl dōr buaë, eköl dōr suluë
(Mateo 24.45-51)

⁴¹ Pedro tō Jesús a ichaké:

—A Skëkëpa, ttè wakléébö ¿e' dōr sa' è a ö sulitane a?

⁴² Ie' iüté: "Kanè méso yësyësë kabikeitsö buaë, ese mekeka iwōkir tō imalepa kuebluie ie'pa tiök kekraë mik kě iku' e' dalewa. ⁴³ Iwōkir dene tã ikuëitō iuk wes iyëneia es, e' tã ayëcha e' dōr buaë ie' a. ⁴⁴ Mokí ye' tō a' a ichè tō kanè méso e' merakaitō, ie' wã íyi tso' kos, e' kuebluie. ⁴⁵ Erë kanè méso ñe' erbikö tō 'ye' wōkir kě dōpane bet.' E' kueki ie' tō imalepa wëpa ena alakōlpa ppémi darërëë. Ñies

ie' chkémi, di'yémi tajë ena ie' ttémi blo' wa. ⁴⁶ Erë idiwö ena ikéwö kě wa ie' ku' ipanuk, etã iwōkir dōrane tã iwe'ikeraitō siarë wōmerattsa weinuk wes pè' kě erblōtã Skëköl mik esepa es.

⁴⁷ "Kanè méso wé wã ì kiane iwōkir ki, ese jcher buaë, erë ie' kě wã ì one yës, kě tō ittō dalöie, ese we'ikeraë iwōkir tō siarë. ⁴⁸ Erë kanè méso wé kě wã ijcher tã e' tō ì suluë wamblé, e' tã ese we'ikeraë iwōkir tō erë kě tajë. Wépa a imène tajë kanebloie Skëköl a, esepa a ikieraëitō tajë. E' sù wépa a imène tajë shute, esepa a ikieraëitō tajë shute. Kos se' a imène e' mik se' a ichakirdaë.

Jesús tté kueki se' ñi blabatsöraë
(Mateo 10.34-36)

⁴⁹ "Ye' dë'bitu ká i' a s'aláuk wes bö' tajë wōbatska ese tō s'alawë es, e' mú wōbatskatke. ⁵⁰ Erë kewe tã ye' weirdaë siarë, e' kawōtã dalé'ttsëyö, e' tō ye' eriawëke tajë dō mik itka etã. ⁵¹ ¿A' ibikeitsé tō ye' dë'bitu ká i' a as a' ser bërë ñita? Ye' ichè, au. E' skéie ye' dë'bitu a' blabatsök. ⁵² I' tã iñak tkënewamitke, se' serke skel ñita, e' ñi blabatsöraë ye' tté kueki, bōl ñippōraë mañal tã, mañal ñippōraë bōl tã. ⁵³ Iyë ñippōraë ilà wëbie tã ena ilà ñippōraë iyë tã; imi ñippōraë ilà busi tã ena ilà ñippōraë imi tã; yàk ñippōraë iyàk tã."

Ì wëke Jesús tō e' wà kě ane ie'pa éna
(Mateo 16.1-4; Marcos 8.11-13)

⁵⁴ Ñies Jesús tō ie'pa a iché: "Mik a' isuë tō kalí moneka diwö mi'ke e' ëka, etã a' tō icheke 'kalí yërdaë', etã mokí iwà yërdaë. ⁵⁵ Mik a' ittse tō siwã datse ká sir poë e' ëka, etã a' tō icheke 'diba ardaë', etã mokí iwà ane. ⁵⁶ ¿A' e' ö suluë! A' éna iane mik kalí yërmi, mik diba armi, erë ì uk ye' tso' iwà kkachoie tō yi dōr ye', ¿wes kě e' wà ane a' éna? ¿A' kě wã ì jcher tajë wes a' ibikeitseke es!"

A' ñi shulö
(Mateo 5.25-26)

⁵⁷ "¿Ì kueki a' kě a' ibikeits tō ì dōr buaë, ì dōr suluë Skëköl a? ⁵⁸ Yile tō a' kkaté nuì kueki e' wã a' mí s'shulök wé a, e' tã ima'ú shulë ie' tã ñala ki as ie' kě tō a' wōmüttsa s'shulökwak ulà a we'ikè. A' kě tō iwë es, e' tã s'shulökwak tō a' wōmerattsa s'shkëkipa

ulà a ta e'pa tō a' wōterawā s'wōto wé a.
 59 Ye' tō a' a ichè tō kē a' dōpattsā dō mik a'
 tō nuì e' patuéttsā seraa etā. E' kueki a' er
 mane'ù Skèkōl a kam iwà dō a' kī e' yōkī.”

13

S'kawōta er mane'uk Skèkōl a

1 E' ē kēwō ta pē' wēlepa tso' eē, e'pa tō
 iché Jesús a tō Galilea wakpa wēpa wēlepa
 tso' iyiwak jchök mè Skèkōl a iwé a. E'
 dalewa Pilato tō ie'pa ttökulur patké ta ipē
 shūtuekā iyiwak jchène e' pē ta.

2 Jesús tō iché ie'pa a: “¿Ima a' erbikō?
 ¿Galilea wakpa kōtulur ñe'pa dōr pē' sulusipa
 tkōka imalepa tsata, e' kueki ie'pa weine
 es? 3 Ye' tō iché au, kē idōr es. Erē a' kē
 er mane'ù, e' ta ñies a' wākpa kōs duōlurdaē.

4 Ñies u tso' Jerusalén kiè Siloé, e' yōule
 kakkeē ák wa, mik e' anebitu anekā ie'pa kī,
 etā ie'pa duo dōka dabom eyök kī pākōl (18).
 ¿Ima a' erbikō? ¿Ie'pa duolur ñe'pa kī inuì
 tso' tkōka Jerusalén wakpa malepa tsata?

5 Ye' tō a' a iché au, kē idōr es. Erē a' kē er
 mane'ù Skèkōl a, e' ta ñies a' duōlurdaē.”

Higuera klō tté wà pakè Jesús tō

6 Jesús tō tté kleé ie'pa a i' es: “Wēm
 ekōl wā kal kiè higuera tso' tkēule elka idali
 shūa. Ie' miā iwō yulök, erē kē iwō ta'
 yēs. 7 E' kueki ichéitō idali kkō'nukwak a:
 'I ta duas mañal, ye' de kekraē higuera wō
 yulök, erē kē iwō ta'. E' kueki itōōbō as kē
 iku' àr éanas.' 8 Erē idali kkō'nukwak tō iché:
 'A kēkēpa, as iariā duas ek. Súyō iwì paiklé
 kapōli tkēka iki. 9 E' wa sō isué tō duas étō
 ta iwōrmi e'ma buaē idir. Erē kē iwōne, e' ta
 iteerasō.' ”

Alakōl ekōl wōkōulewā e' bua'wēne Jesús tō

10 Eno diwō et a Jesús tso' s'wōbla'uk
 Skèkōl tté wa ñi dapa'wō wé etkue a. 11 Etā
 eē alakōl tso' ekōl tteke wimblu sulusi tō
 wōkōulewā. Ie' kirirke es, e' kī duas de
 dabom eyök kī pākōl (18). Kē ie' a e'
 wōdurkā yēsyesē. 12 Mik Jesús tō isué, etā
 ikiéitō e' ska' ta ichéitō ia:

—A tayē, be' buanene. Duè tō be'
 kiri'wēke, e' ulà a be' tkashkar.

13 Etā ie' ulà méka iki ta iwōdunekane
 yēsyesē ta Skèkōl kīkékamiitō taiē. 14 Erē
 Jesús tō alakōl bua'wēne eno diwō a, e'

kueki judiowak ñi dapa'wō wé e' wōkir
 uluneka iki taiē. E' kueki ie' tō iché pē'
 dapane eē e'pa a:

—Domingo etō shūa ká tso' kul. Ká terōl
 dōr se' a kanebloie. Ká terōl shūa a' shkō íe
 bua'wēne. Kē a' kine eno diwō a bua'wēne.

15 Jesús tō iché ie' a:

—¡A' e' ò suluè! Eno diwō a a' ulitane
 tō a iyiwak wōttseeke ta itsekemi di' yök.

16 Tayē i' dōr Abraham aleri, e' tso' klōulewā
 Satanás ulà a dōka duas dabom eyök kī
 pākōl (18) wēs iyiwak moulewā es. Erē i' ñe
 dōr eno diwō, erē ¿wes a' kē kī ikiane tō
 iwōttsèeyō aknama yōkī?

17 Mik Jesús tō e' ché, etā ibolōkpa jaēneka
 taiē. Erē pē' malepa ttsē'nerak buaē, i' buaē
 kōs wé Jesús tō e' kueki.

Mostaza wō tté

(Mateo 13.31; Marcos 4.30-32)

18 Ñies Jesús tō iché: “¿I blúie Skèkōl tso'
 ¿wes e' dōr? ¿Ttè wé wa yō ikleèmi? 19 E'
 dōr wēs mostaza wō tkéwā wēm ekōl tō íyök
 a es. Mostaza wō dōr tsirlala, erē itskine
 talane bērie kalie, ese ulà tsākā dù u yuōke.”

Pan wōlōwōka tté

(Mateo 13.33)

20 Ñies Jesús tō iché: “¿I blúie Skèkōl tso'
 ¿ttè wé wa yō ikleèmi? 21 E' dōr wēs
 pan wōlōwōka wōtué tayē tō harinachka
 mañayök a es. E' tō harinachka, e' kōs
 wōlōwēka taiē.”

Ukkō tsitsir

(Mateo 7.13-14,21-23)

22 Jesús dami Jerusalén ñalé wa, etā eē ká
 tso' tseē, ká blublu ena ká tsitsir, e' wakpa
 wōbla'wēke Jesús tō. 23 Etā yile tō ie' a
 ichaké:

—A kēkēpa ¿yēne tō kē yi tsatkerpa taiē?

Ie' iuté:

24 —Tsatkè wékkō dōr tsir. Taiē pē' tō
 ima'wēraē shkōkwaia, erē kē ie'pa dōpawā.
 E' kueki a' e' diché iō shkōkwaia. 25 Mik u
 wák e' kēka tō ukkō wōtéwā, etā a' tso' u'rki,
 e'pa tō ie' kieke ukkō a. A' tō ichakeke: 'A
 kēkēpa, be' ukkō kkōppōō sa' a.' Erē ie' tō
 a' iuteraē: 'Kē ye' wā a' suule.' 26 Etā a'
 tō icheraē ie' a: 'Sa' chka' be' ta. Sa' di'ya'
 be' ta. Be' tō sa' wōbla' sa' ká a.' 27 Erē
 ie' tō a' iuteraē: 'Kē ye' wā a' suule. A' dōr
 i' sulu wamblōkwakpa, a' yúshka bánet ye'

yöki.' ²⁸ Mik a' tö Abraham, Isaac, Jacob ena Skëköl ttekölpa kos e'pa sué ì blúie Skëköl tso' e' a, erë a' uyanettsa bánet, eta a' iuraë siarë a' kà yilitdawa weine kuëki. ²⁹ S'ditsö datse ká wa'ñe, esepa doraë chkök buaë ì blúie Skëköl tso' e' a. ³⁰ Es se' welepa kë dalöierťa' ká i' a, esepa dalöierdaë tajë aishkuö ta. E' sù se' welepa dalöierťa' tajë ká i' a, esepa atdaë ibataie aishkuö ta.

Jesús eriane Jerusalén wakpa dalërmik (Mateo 23.37-39)

³¹ E' wösha ta fariseowakpa welepa de Jesús ska' ta ichéitorak ia:

—Herodes éna be' ttakwa, e' kuëki be' yúshka ká bánet.

³² Jesús tö ie'pa iuté:

—A' yú ta ichö s'kitö'ukwak ñe' a: 'I'ñe ena bule ye' tso' aknamapa trë'ukyal, ñies s'bu'ukne, böiki ta ye' kanë ene.' ³³ Ye' mitke i'ñe, e' shkömi bule böiki tkörö Jerusalén wé ie'pa wöblane Skëköl ttekölpa bak e'pa ttökulur ee, e' kuëki ye' kë ttepawa íe.

³⁴ ¡A Jerusalén wakpa, Skëköl ttekölpa kos ttekewa a' tö kekraë! ¡Ñies ittë pakökwakpa patkeke ie' tö a' a, e'pa ttekewa a' tö ák wa! ¡Wekkë ye' erkië tö ye' mú a' dapa'wë e' ska' wes dakro mitchke tö ila'rla dapa'wë ipik dikia es, erë kë a' ki ikiane yës! ³⁵ Ye' ttö ttsö, Skëköl kë tö a' ká kkö'nepaia. Ye' tö a' a iché tö a' kë tö ye' suepaia dö mik ye' dene eta. E' kéwö ska' ta a' tö ye' cheraë: '¡Ayëcha buaë yi datse Skëköl ttö wa e'!

14

Wëm eköl iënekä tajë e' bua'wé Jesús tö

¹ Etökicha ta eno diwö a Jesús mía chkök fariseowakpa wökir eköl, e' u a. Eta ee fariseowakpa welepa tso' iweblök krereë ikkatoie ilè ki. ² Eta wëm eköl kirirke iënekä tajë, e' de dur Jesús wörki. ³ Eta Jesús tö ichaké s'wöbla'uk ttë dalöiëno wa wakpa a ena fariseowakpa a:

—¿Kawö ta' se' a s'bu'ukne eno diwö a?

⁴ Erë ie'pa kë wa ie' iütëne yës. Eta Jesús tö wëm e' klö'wé ta ibua'wëitö ta ichéitö ia: 'Be' yúshka.' ⁵ Eta ie' tö iché fariseowakpa a:

—A' alà ö a' baka anemi di' biule uk a eno diwö a, e' ta bet a' mía iyöktsa.

⁶ Ie'pa kë a ie' iütëne yës.

Skawöta e' ökwa s'malepa yöki

⁷ Jesús isué tö pë' shkeñaule chkök, e'pa welepa tö kula' tso' këkëpa dalöierťa' tajë, esepa a ese shushtë e' tkoie. E' kuëki ie' tö ie'pa patté i' es:

⁸ —Mik yile tö a' wele shkeñé ulabatsè kéwö tkö'uk, eta kë a' e' tkökser kula' tso' këkëpa tajë a ese kulé ki. Isalema këkëpa dalöierťa' tajë a' tsata ese de, ⁹ eta yi tö a' shkeñé, e' tö iché a' a: 'Be' we'ikëyö, kula' se mú këkëpa i' a e' tkoie.' Eta a' jaërkami tajë, miraë e' tkökser kula' tso' se' esepa a ese ki. ¹⁰ E' skéie, mik yi tö a' shkeñé, eta a' e' tköser kula' tso' se' esepa a ese kulé ki. Es mik yi tö a' shkeñé, e' de a' ska', eta ie' tö iché be' a: 'A yami, be' yú e' tkökser kula' tso' këkëpa a, ese kulé ki.' Es pë' kos tso' ee, e'pa tö a' dalöieraë wes këkëpa tajë es. ¹¹ Yi e' ttsöka tajë, ese ardawa diöshet, erë yi e' wöéwa, ese kikardaka tajë.

¹² Wëm tö ie' shkeñé chkök, e' a Jesús tö iché ñies:

—Mik be' tö pë' shkeñeke chkök be' ska' ö di'yök be' ska', eta be' sini'pa ena be' elpa ena be' yamipa malepa ena inuköl blúpa serke tsinet be' pamik, esepa kos kë shkeñar. Ie'pa tö be' shkeñëmine, eta es be' ulà a iské detke. ¹³ E' skéie mik be' kawö tkö'uke, eta s'siarëpa ena s'yulépa ena s'klö bachiulewa ena s'wöbla kë wawër, esepa shkeñú. ¹⁴ Ie'pa kë a iské menukne be' a. Erë mik s'ser yësyësë, esepa duowa shkeneka aishkuö ta, eta Skëköl tö be' a iské meraë, e' tö be' ttsë'weraë buaë.

Kéwö taië e' tkö'wé (Mateo 22.1-10)

¹⁵ Wëm eköl tkër chkök mesa ki ie'pa ta, mik e' tö ì ché Jesús tö e' ttsé, eta ie' tö iché ia:

—Wépa kawö tkö'weraë buaë aishkuö ta ì blúie Skëköl tso' e' a, ayëcha buaë esepa.

¹⁶ Jesús tö ie' a iché:

—Wëm eköl tö kawö tkö'weke tajë ta ie' tö tajë pë' shkeñé. ¹⁷ Mik ikawö tkö'uke e' diwö de, eta ie' tö iché ikanë méso a: 'Se' kawö tkö'uke, e' tso'tke kaneoule e' kuëki be' yú s'kiule kos e'pa a ichök tö a' shkö kawö tkö'uk.' ¹⁸ Erë ie'pa ulitane tö iché kanë méso a: 'Wéstela be' ta, erë sa' wötkërke tajë, kë sa' döpa.' Itsá tö iché ie' a: 'Erpa ye' tö ká tué e' sauk ye' mi'ke, e'

kuëki ye' kě dōpa. Ye' kkōchō be' a tō e' olo'yō ye' kī.' ¹⁹ Iskà tō iché: 'Baka wě'ñe tuéyō kanebloie dabop, e' wà ma'uk ye' mi'ke, e' kuëki ye' kě dōpa. Ye' kkōchō be' a tō e' olo'yō ye' kī.' ²⁰ Iëköl tō iché: 'Írō ye' ulabatséwa, e' kuëki kě ye' dōpa.' ²¹ Ikanè méso biteane iwökir ska' ta' i kos ché ie'pa tō ie' a e' chéne ie' tō. Eta u wák uluneka taië ta' ichéitō ia: 'Be' yú bet ñala kibi kī, ñies ñala malepa kī, ta' s'siarëpa ena s'yulëpa ena s'wōbla kě wawër ena s'klō bachiulewa, esepa tsúbitu ie' kawō tkō'uk ye' ta.' ²² Bërë ta' kanè méso dene, e' tō iché iwökir a: 'A kékëpa, i uk be' tō ye' patké, e' wétke ye' tō, erë be' u kam wà iër.' ²³ Eta iwökir tō iché ie' a: 'Be' skà yúne u tso' bánet ese ñalé kos wa, eta pë' kō shkōkwa ye' u a as iwà iërka. ²⁴ Ye' tō iché tō wépa shkeña' ye' tō kewe, e'pa kě wéne kawō tkō'upa ye' ta.'

Jesús ttökataie sene e' dör darërë
(Mateo 10.37-38)

²⁵ Taië pë' mir Jesús itōki ta' ie' e' wötrée ta' ichéitō ie'pa a: ²⁶ "Yi senak ye' ttökataie, erë kě iëna ye' dalër iyé, imì, ilaköl, ila'r, iëlpá, ikutapa tsata, ñies iwák tsata, e' ta' ese kě dōpa ye' ttökataie. ²⁷ Yi kě e' chō weinuk dō ittëwá krus mik ta' iser wës ye' ttökataie, ese kě dōpa ye' ttökataie. ²⁸ Ichösö tō a' wele éna u yuak bërë. Kewe ie' e' tkökeser ibikeitsök tō kos u e' tuë isuoie tō inuköl dōmika ö kě idōpaka iyuoie. ²⁹ Erë ie' kě wá ibikeitse kewe, e' ta' ie' tō ichki tulëwá ta' inuköl kě ta'ia iyuoie. Sulitane tō isuëmi, e'pa tō ie' wayueraë. ³⁰ Ie'pa tō ichèmi: 'Wëm wí u yuëmi, erë kě ie' a iyöneia.' ³¹ Ñies ká blu' wele wá ijcher tō ká kuá'ki blu' datse ñippök ie' ta', e' ta' ie' e' tköraser ibikeitsök kewe: 'Ye' wá ñippökwa tso' dōka 10.000. Ye' bolök wá ñippökwa tso' dōka 20.000. ¿Ye' e' alömika iki ö kě ye' e' alōpaka iki?' ³² Ie' isuë tō ie' kě e' alōpaka ibolök kī, e' ta' kam ibolök dō tsinet, e' yōki ie' tō ibiyōchōkwakpa patkeraë ibolök a ichök tō '¿wës sō ishulëmi as se' ser bërë ñita?' ³³ E' kuëki yi senak ye' ttökataie ese tō iwà bikeitsö kewe. Es a' kě e' chō i kos tso' a' wá e' mukat, e' ta' kě a' dōpa ye' ttökataie.

Dayë kě kke ta'ia
(Mateo 5.13; Marcos 9.50)

³⁴ "Dayë dör buaë, erë kě ikke ta'ia, e' ta' kě ibuarpaiane. ³⁵ Kě ibua'ia iyök kapeyoie. Kě ibua'ia ië. E' dör buaë kèumi é. ¡Yi éna ye' ttō ttsak, e'ma ikukueblō bua'ie!"

15

Obeja kkō'nukwak e' tté
(Mateo 18.10-14)

¹ Këkraë inuköl shtökwa kpa Roma wökirpa a, esepa dōke taië Jesús ska' ikittsök. Ñies pë' malepa cheke fariseowakpa tō tō e'pa dör pë' sulusipa, esepa dōke taië Jesús ttōke e' kittsök. ² Fariseowakpa ena s'wōbla'uk tté dalöiëno wa wakpa tō Jesús chémi suluë ñi a. Ie'pa tō iché:

—Ie' tō pë' sulusipa suëke buaë, ñies esepa ta' ie' chköke.

³ E' kuëki tté kleé ie' tō ie'pa a i' es: ⁴ "A' isie wá obeja tso' dōka cien, e' etō chowa, e' ta' a' tō imalepa dōka dabom suliyök kī sulitu (99), e' meraat iké a ta' a' miräë ichowa e' yulök dō wé a' tō ikué eë. ⁵ Mik a' tō ikué, eta a' tse'rdaë buaë ta' a' tō ikeraka pperaka kuli' kī. ⁶ Mik a' dene iu a, eta a' yamipa ena pë' serke a' o'mik, e'pa kiera a' tō a' u a ta' a' tō icheraë ie'pa a: 'Ye' obeja chë'wa, e' kuéneyö. A' tse'nú buaë ye' ta.' ⁷ Es ñies ye' tō a' a' iché tō mik pë' sulusi eköl, ese er mane'wé Skëköl a, eta e' tō Skëköl tso' ká ja' a, e' tse'wé buaë shute tkōka imalepa dōka dabom suliyök kī sulitu (99) e' bikeitsö tō ie'pa dör yësyësë, kě kawōta er mane'uk, esepa tsata.

Inuköl chowa, e' tté

⁸ "Ñies alaköl wá inuköl tso' dōka dabop, e' chowa etk, e' ta' ie' tō bö'wö tskéka iushkléttsa ta' iyulé bua'iewa ta' iwà kuéitō. ⁹ E' ukuökī ta' ie' tō iyamipa ena pë' serke io'mik e'pa kié iu a ta' ichéitō ie'pa a: '¡A' tse'nú buaë ye' ta! Ye' inuköl chë'wa, e' kuéneyö, e' kuëki e' këwö tkō'üsö ñita.' ¹⁰ Es ñies ye' tō a' a' iché tō mik pë' sulusi eköl er mane'wé Skëköl a, eta e' tō Skëköl biyōchōkwakpa tse'wëke buaë shute."

Alà e' wamblö suluë e' nu' olo'yé iyë tō iki, e' tté

¹¹ Ñies Jesús tō ikleé ie'pa a tté i' wa: "Kékëpa eköl alà dör bö' wëpa. ¹² Ilà tsirla tō iché iyë a: 'A yëwö, i mekeat be' tō ye' a

mik be' duökewatke eta, e' mütke be' tö ye' a.' Eta iyë iyi kos, e' blabatséitö méitö ila'r böl a eköl eköl kos ikawöta imuk ia ekkë. ¹³ Kä kë bak tajë, eta i kos méitö ilä tsirla a, e' watuéttsa ilä tö, e' ské klö'wéitö ta imia ka kuä'ki. Eë ie' tö ie' inuköl kos we'ikéwa iyi sulu ë ki. ¹⁴ Mik ie' inuköl enewa, eta bli ane tajë ka e' ki, e' kuëki ie' ttémitke bli tö. ¹⁵ Eë ta ie' mia kanë yulök ka e' wakpa eköl ska'. Eta wëm e' tö ie' a kanë mé köchi tiök. ¹⁶ Ie' duéwa bli wa suluë. Köchi chkë kë ñano se' a ese ñakwa ie' éna, erë kë yi tö ie' a imë. ¹⁷ Bata ekkë ta ie' tö ibikeitsé: '¿Iök ye' e' tötkër bli wa ie? Wekkë ye' yë u a kanë mésopa tso', e'pa wa chkë tso' tajë. ¹⁸ Ye' miäne ye' yë ska', ta ye' tö icheraë ie' a: A yëwö, ye' tö i sulu wamblé Skëköl ki, ñies be' ki. ¹⁹ Ye' jaëne tajë. Ye' kiök be' alà, e' kë dör ye' siarla e' a. E' skéie ye' saü wes be' kanë mésopa suekebö es.' ²⁰ Eta ie' e' kéka mia iyë ska'.

“Mik idökemitke iyë ska', eta iyë wö de iska' ta idoiä kamië ta ie' wa iwër siarë. Ie' tunemi iñalëtsuk ta ipaklö'wéwaitö iwöalattséitö. ²¹ Eta ilä tö iché ie' a: 'A yëwö, ye' tö i sulu wamblé Skëköl ki ñies be' ki. Ye' jaëne tajë. Ye' kiök be' alà, e' kë dör ye' siarla e' a.' ²² Erë iyë tö iché ikanë mésopa a: 'Datsi' bua'ie yulö iökä ie' ki bet, ta ula'tsio iöwa ta klökkuö iökä iki. ²³ Baka pupula bua'buaya yulö ta ittöwa. Ye' alà dene e' kéwö tkö'wekesö. ²⁴ Ye' alà i' dene, e' dör wes ie' du'wa e' shkenekane es. Ye' alà minea ye' yökü kë tté ttsëneia ye' wa, e' dene e' kuëki ikéwö tkö'üsö.' Eta ie'pa tö ikéwö tkö'wémi tajë.

²⁵ “E' dalewa ilä kibi tso' kanëblök kañika. Mik ie' datse e' de tsinet u a, eta ie' tö ittsé tö iyamipa alárkerak tajë blarkerak, klötöke tajë. ²⁶ Eta ie' tö kanë méso kié eköl ta ichakéitö: '¿I kéwö tkö'weke a' tö ekkë?’ ²⁷ Eta kanë méso tö ie' iuté: 'Be' ël dene, e' kuëki be' yë tö sa' patké baka pupula bua'ie ttökwa be' ël dene buaë, kë wes ie' dë', e' kéwö tkö'woie.' ²⁸ Erë e' tö ilä kibi uluwéka tajë. Ie' kë shkakwa weshke. E' kuëki iyë e' yétsa u'rkü ta iwöpablé tajë ta iché ie' a: 'Be' shkōwa sa' ta, kë be' ulunuk.' ²⁹ Erë ie' tö iyë iuté: 'Ye' kanëblë'mi be' a e' ki duas de tajë. Ye' kë wa be' ttö dalöseoulewa yës. Erë chibola ë kë meule be' wa ye' a katano ye'

sini'pa ta. ³⁰ Erë i'ñe ta be' alà e' dene. Ie' tö be' inuköl we'ikwa alakölpa sulusipa ta eta be' tö baka bua'ie ttökwa patké ie' dene e' kéwö tkö'woie.'

³¹ “Iyë tö ie' iuté: 'A alala, be' tkëria ye' ta kekraë. I kos tso' ye' wa e' dör be' icha. ³² Erë be' ël dene buaë, e' dör wes ie' du'wa e' shkenekane es. Ie' minea ye' yökü kë tté ttsëne ye' wa, e' dene, e' kuëki s'kawöta e' kéwö tkö'uk chkë wa, di'yë wa, ttsë'ne bua' wa.' ”

16

Inuköl blü iyi kuëblu e' erbikö buaë, e' tté

¹ Ñies Jesús tö tté kleé ittökatapa a i' es: “Wëm bak eköl kanëblöke inuköl blü a iyi kuëbluie. Etökicha ta pë' welepa tö ie' kkaté iwökir a tö ie' tso' iwökir inuköl we'ikökwa. ² Iwökir tö ie' kié ta iché ia: 'Ye' wa ijchenewa tö be' tso' ye' inuköl we'ikök. Be' kë a kanë ta'ia. Ye' be' trë'wekeshkar. E' yökü i kos kanëwë be' tö, e' yëkküö kkachö ye' a.' ³ Ie' ibikeitsé: 'Ye' wökir tö ye' trë'wekeshkar, ¿wes ye' e' ümi? Kë ye' diché ta'ia kanë darërë woie ena ye' jaëne inuköl kakkiök. ⁴ Ye' éna ianetke tö wes ye' e' ümi mik ye' trë'neshkar eta as yile tö ye' kkö'nü.' ⁵ Eta ie' tö pë' kos ña'weke iwökir tö e'pa kiétsa eköl eköl. Mik e' tsá de, eta e' a ie' tö ichaké: '¿Kos be' ñarke ye' wökir ulä a?' ⁶ E' tö iuté: 'Ye' ñarke ie' ulä a kiö döka galon cien (100) ekkë.' Ie' iché ia: 'I' be' yëkküö. Be' e' tköser bet ta yëkküö se ki be' ñarke se, e' mane'üttsa ta ishtöka tö be' ñarke galon döka dabom skeyök ë (50).' ⁷ E' ukuöki ta ie' tö ichaké iököl ñarke a: '¿Ñe be', kos be' ñarke ye' wökir ulä a?' E' tö iuté: 'Ye' ñarke trigowö döka saco cien (100) ekkë.' Ie' tö iché ia: 'I' be' yëkküö. Se ki be' tö imane'üttsa ta ishtö iki sacco döka dabom paryök ë (80).' ⁸ Mik i wambléitö, e' jchenewa iwökir wa ta ibikeitséitö: 'Ye' iyi kuëblu kë wa ikanë one yësyësë, erë ie' kabikeitso buaë e' kimoie. E' ë kuëki ikikekekayö.' ”

Jesús tö ichéne: “Es ñies yö iché tö wépa kë tö Skëköl dalöie esepa kabikeitsö buaë e' kimoie tköka wépa dör ie' olo ta' tajë e' icha esepa tsata. ⁹ E' kuëki yö iché a' a tö inuköl kë dör ibua'ie. E' wa s'malepa kimú as ie'pa tö Skëköl dalöiö. A' tö iwé es e' ta aishkuö

ta ie'pa tö a' kierawa buaë weshke seno wé yöbië e' a.

10 “Yi tö kanè tsitsir weke yösyësë, ñies ese tö kanè tajë wëmi es. Erë yi kë tö kanè tsitsir weku' yösyësë, ñies ese kë tö kanè tajë wëpa yösyësë. 11 E' kueki inuköl kë wakanewë a' tö yösyësë, e' ta çyi erblömi a' mik i tuëta' chökle, ese wakanéwoie? 12 Ñies a' kë tö o'ka icha wakanewë yösyësë, e' ta çyi tö a' icha mëmi a' a wakanewë?”

13 “Wé klöulewa kanè mésoie, ese kawöta iwökir ë ttö dalöiök. Iwökirpa chöpa böi, e'ma ie' kawöta eköl ë dalöiök ena iëköl watöksa. Es a' kë a er menukwa Skëköl ki ena inuköl ki ñita.”

14 Ì ché Jesús tö e' ttsé seraä fariseowakpa tö. Ie'pa éna inuköl dalër tajë, e' kueki ie'pa tö iwayué. 15 Ie' tö iché ie'pa a: “A' e' ö sultane wörki tö a' dör pë' buaë yösyësë, erë a' er suule buaë Skëköl wa. Ì kikekëka s'ditsö tö tajë, ese wër suluë ie' wa.

Ì kos kitule Skëköl yëkkuö ki e' wà tköraë

16 “Ì kit Moisés ena Skëköl ttekölpa tö yëkkuö ki, e' wa s'wöblaonebitu dö mik Juan S'wöskuökwak dë'bitu eta. Erë e' itöki ta i blúie Skëköl tso' e' tté buaë pakarke ta sultane tso' ima'uk darërëë diché wa dökwä e' a.

17 “Ká jaì ena ká i' erta'wa. Erë Skëköl yëkkuö kitule, e' kë erta'wa yës, e' wà tköraë seraä döwä ttë bataë.

Se' ñi öwa ese ché Jesús tö

(Mateo 19.1-12; Marcos 10.1-12)

18 “Wëm tö itayë éwa ese tö tayë skà tséwane, e' ta e' wa ie' tö isenewabak kewe e' dalösewéwa. Ñies tayë a'wa iwëm tö, ese tséwane wëm o'ka tö, e' ta e' wa ie' tö tayë e' senewabak kewe e' dalösewéwa.

Inuköl blú ena Lázaro, e' tté

19 “Inuköl blú bak eköl e' e' paiö datsi' bua'buä ë wa. Kekraë ie' chköke, di' yöke buaë. 20 Ñies s'siarë bak eköl kië Lázaro, e' e' tkökeser blu' e' u wékkö a. Ie' pa dör smewö ëme. 21 Ie' éna blu' chkè po darke, e' ñakwa suluë. Chichi döke ie' smewö pakuyök. 22 Ká et ta ie' siarla blënewa, ta Skëköl biyöchökwakpa tö ie' wimblu tsëmi ká jaì a chkök Abraham ta. Ñies inuköl blú ñe' blënewa ta inú wötënewa.

23 “Eta ie' tso' weinuk siarë wé s'wimblu weirke ee ta iwökéka ta Abraham suéitö kamië ká bänet, e' batsi' a Lázaro tkër. 24 Eta ie' ar tajë Abraham wöa ta ichéitö: ‘jA këkëpa Abraham, ye' saü er siarë wa! Ye' weirke tajë bö' i' a. Be' we'ikëyö, Lázaro patkö iulatska bata nuukka di' a ta ipatkö ye' ku' nuukka as ipaser.’ 25 Erë Abraham tö iüté: ‘Be' éna ianú tö mik be' bak ttsë'ka, eta iyi buaë kos bak be' wa. E' skéie Lázaro bak weinuk siarë. Erë i'ñe ta ie' wöpablëne buaë, e' skéie be' weirkene siarë. 26 Kíie ta, káblë iskië e' tso' se' shushaë. E' kueki sa' shkak a' ska', esepa kë döpa a' ska'. Ñies a' shkak sa' ska', esepa kë döpa sa' ska'.

27 “Inuköl blú tö iché: ‘A yëwö Abraham, ye' kköchö be' a, Lázaro patkö ye' yé u a 28 ye' élpa döka skel, e'pa pattök as ie'pa kë dö ká i' a wé s'weirke siarë ee.’ 29 Abraham tö iché ie' a: ‘Ì kit Moisés ena Skëköl ttekölpa malepa e'pa tö yëkkuö ki, e' tso' ie'pa wa, jas ttë e' iütö ie'pa tö!’ 30 Blu' tö iüté: ‘A yëwö Abraham, e' kë dör wë'. Erë se' duowa eköl shkenekane ese tö ie'pa patté, e' ta ie'pa er mane'uraë.’ 31 Erë Abraham tö iché ia: ‘Ttë kit Moisés ena Skëköl ttekölpa e'pa tö, e' kë iütëne ie'pa wa, e' ta s'du'wa shkenekane ese mia ie'pa pattök, e' ta ñies ie'pa kë tö ie' ttö iütëpa.’ ”

17

A' tso' wösh wa i' tö ské i' sulu wamblök ese yöki

(Mateo 18.6-7,21-22; Marcos 9.42)

1 Jesús tö iché ittökatapa a: “Kekraë se' erkiöörke i' sulu wamblök; jerë yi tö se' erkiöweke, esepa tö inuí suëraë! 2 Yi tö ikkëpala erblöke ye' mik, esepa eköl ké i' sulu wamblök, esepa weirdaë siarë shute tköka ak wawoie muéwa ikuli' a batrëemi dayë a e' tsata. 3 jA' tso' wösh wa!

“A' yami tö i' sulu wamblé a' ki, e' ta iuñú. Ie' er mane'wéne, e' ta inuí olo'yö iki. 4 Erë ká etkë a ie' tö i' sulu wamblé a' ki döka kuktökicha (7), erë ie' iché döka kuktökicha: ‘ye' er mane'wéne,’ e' ta ilo'yö iki.”

S'ki erblö Skëköl mik

5 Eta Skëkëpa Jesús ttekölpa tsá e'pa tö ie' a iché:

—Sa' kimú ki erblök Skëköl mik.

6 Ie' tö ie'pa iüté:

—A' erblópa Skéköl mik tsir wēs mostaza wō dör tsirla ekkē, e'ma a' tō ichēmi kal bērie i' a: 'Be' e' yōttsa iē e' tkōwā dayē a', t̄a iyērdattsa.

Wēs s'kawōta kanēblök Skéköl a

⁷ “Ichōsō tō a' wele wā kanē méso tso' eköl, e' mīa tē tōk alē ö a' iyiwak kk'ōnuk alē. Mik idene u a, et̄a a' kē tō ichēpa ie' a: 'Wēshkē, be' e' tkōsēr chkök, ye' tō be' tieke.’ ⁸ A' kē tō ichēpa iā es. E' skēie a' tō ichēra ie' a: 'Be' datsi' mane'ú, be' ulō ye' a t̄a ye' tiō. Ye' panú, ye' chké one, ye' di' yane one, e' wa be' mi' chkök.’ ⁹ Ie' tō iwé wēs a' tō ie' ké iuk es, e' k̄i a' kē tō wēstela chēpa iā. ¹⁰ Es ñies mik i uk Skéköl tō se' ké, ese wēsō seraa, et̄a ichōsō ie' a i' es: 'I uk sa' kàne, e' ē wé sa' tō. Sa' dör kanē mēsopa ēsepala ē.’ ”

Wēpa dabop kiri'wēke lepra tō e'pa bua'wēne Jesús tō

¹¹ Jesús michoē Jerusalén, e' damitkō Samaria ena Galilea. ¹² Mik ie' dökemitke ká tsitsirla a t̄a eē wēpa dōka dabop kiri'wēke lepra tō, e'pa e' yēttsa iēter kamiē ¹³ t̄a iarkerak Jesús tsakā:

—iA Jesús, a s'wōbla'ukwak, sa' saú er siarē wa!

¹⁴ Mik ie' tō ie'pa sué, et̄a ichéitō ie'pa a:

—A' yú e' kkachök sacerdotēpa a as sulitane wā ijcher tō a' buanene. Ie'pa mirwāia ñala k̄i e' dalewa ie'pa buanene. ¹⁵ Mik ie'pa eköl tō isué tō ibuanene, et̄a ibiteane Jesús ska' Skéköl kikōkka t̄aie aneule. ¹⁶ Ie' e' tkéwā kuchē k̄i iwō méwā íyök k̄i Jesús klō ska' wēstela chök. Wēm e' dör Samaria wak. ¹⁷ Jesús tō iché iā:

—¿A' buanene e' kē dör dabop? ¿Wé be' malepa sulitu (9)? ¹⁸ Wēm dör ká kuā'k̄i wak ¿e' ē biteane Skéköl kikōkka?

¹⁹ Ie' tō iché wēm a:

—Be' e' kōka be' yúshkane. Be' erblé ye' mik, e' tō be' bua'wēne.

I' blúie Skéköl tso', wēs e' kēwō dör (Mateo 24.23-28,36-41)

²⁰ Fariseowakpa tō ichaké Jesús a:

—I' blúie Skéköl tso', ¿mik e' kēwō datse? Ie' tō ie'pa iutē:

—I' blúie Skéköl tso' e' kē dör íyi suēmi sulitane tō ese. ²¹ Itso'tke a' shuā, e' kuek̄i kē yi a iyēpa, 'Iē itso', ö 'Wīē itso'.

²² T̄a ichéitō ittōkatapa a:

—Ikéwō dōraē mik a' tō ibikeitseraē: 'Jesús dör S'ditsō Alà, e' mú dō i' t̄a s'blúie. E' diwō et ē kkechekesō suē.' A' tō bikeitseraē es, erē a' kē tō isuepa kam ye' dōne e' yōk̄i.

²³ Welepa tō ichēraē: 'Iē ie' de', ö 'Diāē ie' de'; erē kē a' minuk isauk, kē a' minuk itōk̄i. ²⁴ Ye' dör S'ditsō Alà, mik e' dene, et̄a sulitane tso' ká wa'ñe e'pa tō isueraē wēs alá wōñar tō ká olo ppēe ká wa'ñe e' suēsō es. ²⁵ Erē e' yōk̄i kewe ye' kawōta weinuk t̄aie ye' bolōkpa ulā a, ie'pa tō ye' waterattsa. ²⁶ Ye' dör S'ditsō Alà, mik e' dene, et̄a e' kēwō dōraē wēs Noé kēska' es. ²⁷ E' kēwō ska' t̄a ie'pa tso' chkök, di'yök, senukwā wēs kekraē es dō mik Noé dewa ikanō bērie e' a et̄a. E' bet t̄a di' dettsa t̄aie ie'pa k̄i, e' tō ie'pa ulitane ttélur. ²⁸ Es ñies iwamblēne wēm bak kiē Lot, e' kēwō ska' t̄a. Sodoma wakpa tso' chkök, di'yök, ie'pa tso' íyi tauk ena íyi watauk, ie'pa tso' íyi kuatkōk ena u yuök wēs kekraē es. ²⁹ Erē mik Lot e' yēttsa Sodoma, et̄a azufre datse ká jai a wōñarke bö'ie, ese yēne ká e' k̄i wēs kal̄i es, e' tō ie'pa qos ttélur. ³⁰ Es itkōraē mik ye' dör S'ditsō Alà, e' dene et̄a.

³¹ “Mik e' kēwō de, et̄a yi tso' u bata k̄i, ese kē dōkwane wēshkē íyi tsukmi. Ñies yi tso' kanēblök kañika, ese kē dōkwane wēshkē. ³² I' bak Lot alaköl t̄a* e' ska' a' er anú. Ie' yōnane dayē wōsiie, ie' éna íyi dalēr t̄aie e' kuek̄i. ³³ Yi e' tsatkak ittēwā yōk̄i, ese ulā a sene michoē kē dōpa aishkuō t̄a. Erē yi e' mettsa ttēwā ye' dalērmik, ese ulā a sene michoē dōraē aishkuō t̄a.

³⁴ “Ye' tō a' a ichē tō e' nañewe se' böl kapōke k̄a' etkē k̄i, t̄a eköl mira iwā t̄a iēköl atdaē. ³⁵⁻³⁶ Alakōlpa böl tulur ak wawōk ñita t̄a eköl mira iwā t̄a iēköl atdaē.†

³⁷ Jesús ttōkatapa tō ie' a ichaké:

—A Skékēpa, ¿wé e' wamblērmi?

Jesús tō ie'pa iutē ttē i' wa:

—Sulitane wā ijcher tō wé ölö daparke t̄aie, eē ilē nu tēr. Es ilē sueraē a' tō iwā k̄kachoie tō wé iwamblērmi.

* **17:32** Génesis 19.26 saú. † **17:35-36** Yēkkuō kēchke wele tō versículo 36 k̄i kuōtkéka. E' tō ichē i' es: Wēpa böl tso' kanēblök tē a, eköl mitsēr t̄a iēköl atē.

18

Alaköl dör schö ena s'shulökwak eköl, e' tté

¹ Jesús éna ikkachak ittökatapa a tö s'kawötä ikiök S'yě a kekraë kë shtrirta'wa, e' kleitö ie'pa a i' es: ² “Ká et kī s'shulökwak eköl tso', e' kë suarta' Skököl yöki, ñies ie' kë tö yi dalöieta'”. ³ Ká e' a ñies alaköl dör schö tso' eköl, e' ñippöke ibolök ta. Kekraë ie' mía s'shulökwak ñe' ska' ta ichekeitö ia: ‘Ye' kimú. Ye' bolök tö ye' we'ikeke, e' shulö ye' a’’. ⁴ E' tka ká taië erë s'shulökwak kë wa iiütene. Bata ekkë ta s'shulökwak tö ibikeitsé: ‘Alaköl schö i' tso' ye' tsiriuk ñie. Erë ye' kë suarta' Skököl yöki, ñies kë ye' tö yi dalöieta', ⁵ erë ie' tté shuleraëyö as kë idöia ye' shtriuk taië tté e' wa.’”

⁶ Skökëpa tö ikī ché: “Ì ché s'shulökwak suluë ñe' tö e' bikeitsö buaë. ⁷ Wépa shukitulebak Skököl wa, tso' ie' a ikiök ñie nañeë, ¿esepa kë tsatkepaitö? ¿Ie' tö ie'pa keraë ipanuk? ⁸ Ye' ichè, au. Ie'pa tsatkeraitö bet, kë dör ká taië. Erë ye' dör S'ditsö Alà, mik e' dene, etä s'erblöke Skököl mik, ¿esepa kuëmiyö ká i' a’?”

Fariseowak ena inuköl shtökwak Roma wökirpa a, e' tté.

⁹ Pë' tso' Jesús ttö kittsök, e'pa welepa e' bikeitsö tö ie'pa serke yësyësë Skököl wöa, erë ie'pa wöska sulu s'malepa wër. Esepa a ie' tö tté kleé i' es: ¹⁰ “Wépa bül mía Skököl wé a ttök S'yě ta. Eköl dör fariseowak, eköl dör inuköl shtökwak Roma wökirpa a. ¹¹ fariseowak ttödur S'yě ta, ie' iché i' es: ‘A Skököl, wéstela chekeyö be' a tö ye' kë dör suluë wës s'malepa es. Ie'pa dör akblökwakpa ena pë' sulusipa ena s'senewabak e' dalöseukwa wakpa. Ñies ye' kë dör suluë wës inuköl shtökwak dur wí es. ¹² Domingo bit ta ye' batsöke ká böt ká böt kekraë. Ñies ì kos de ye' ulà a, e' blatekeyö dökä dabop, e' tsá eyök mekeyö be' a.’ ¹³ Erë inuköl shtökwak e' dur bánet, ie' eriane taië, ie' wö ë kë kaneka ká jaì sauk, ie' batsi' ë töke iulà wa ie' eriane taië kuëki. Ie' tö iché: ‘¡A Skököl, ye' dör pë' sulusi, ye' saú er siarë wa!’”

¹⁴ Jesús tö ichéne: Ye' tö a' a ichè tö yi e' ttsökä taië ese wöardawa, erë yi e' wöéwa ese

kikardakä taië. E' kueki inuköl shtökwak ñe' míane iu a klö'wé Skököl tö wës pë' buaë yësyësë es. Erë fariseowak kë minene es.

Jesús tö ikié S'yě a ala'rla ki

(Mateo 19.13-15; Marcos 10.13-16)

¹⁵ Pë' wa ala'rla debitu Jesús ska' as ie' ulà mukä iki. Erë mik e' sué ittökatapa tö, etä ie'pa tö pë' uñélor. ¹⁶ Erë ie' tö ittökatapa kié ta ichéitö:

—As ala'rla bitu ye' ska'. Wépa dör wës ie'pa es, esepa blúie Skököl tso', e' kuëki kë iwöklö'waria. ¹⁷ Mokī ye' tö ichè tö yi kë e' wööwa wës alala es, ì blúie Skököl tso' e' kiowa, ese kë döpawia.

Inuköl blú eköl tö Jesús a ichaké

(Mateo 19.16-30; Marcos 10.17-31)

¹⁸ Judiowak wökir eköl tö Jesús a ichaké: —A S'wöbla'ukwak, be' dör buaë, ¿i wëmi ye' tö as sene michoë dö ye' ulà a’?

¹⁹ Ie' tö iiüté:

—¿Ì kuëki be' ye' kié buaë? Skököl eköl ë dör buaë. ²⁰ Ttè me'atbak ie' tö dalöiëno, e' jcher be' wa buaë. E' tö ichè: ‘Kë a kawö ta' s'senewabak dalöseukwa, kë a' kawö ta' s'ttökwa, kë a' kawö ta' akblök, kë a' kawö ta' s'kkatök kachè wa, a' yé ena a' mì dalöiö.*”

²¹ Wëm e' tö ie' a iché:

—Ttè e' kos dalöië'bitu ye' tö, ye' ià du-ladula etä.

²² Ie' tö tté e' ttsé ta ie' iiüté:

—Íyi etkë kianeia be' a wë, e' dör i': ì tso' be' wa, e' wataúttsa seraa ta iské múttsa s'siarëpa a. E' ukuöki ta be' shkó ye' ta ye' ttökataie. Es ta íyi buaë taië döraë be' ulà a ká jaì a.

²³ Erë wëm e' dör inuköl blú taië e' kuëki mik ie' tö e' ttsé, etä ie' erianeä taië.

²⁴ Jesús tö isué tö ieriane ta ichéitö ia:

—¡Inuköl blúpa a darërëë idir dökwa ì blúie Skököl tso' e' a! ²⁵ Esepa a dökä ee, e' dör darërëë tkökä kameio tkömi datsi' yuo diké ese wökla a e' tsata.

²⁶ Wépa tso' ittsök e'pa tö ichaké Jesús a:

—E' dör es, e'ma ¿yi tsatkërmi?

²⁷ Ie' tö ie'pa iüté:

—Ì kë or s'ditsö a, ese ormi Skököl a buaë.

²⁸ Etä Pedro tö ie' a iché:

—Ittsö, sa' íyi kos me'at sa' tö ta sa' bite be' ta.

* 18:20 Éxodo 20.12-16; Deuteronomio 5.16-20

29 Ie' tō iché ie' a:

—Mokī ye' tō a' a iché tō yi isie tō iu ö ilaköl ö iēpa ö iyé ö imì ö ila'r, e' méat ì blúie Skéköl tso' e' dalërmik, 30 ese ulà a iské dörane tajë shütë ká i' a, ñies aishkuö tã sene michoë döraë iulà a.

*Jesús skà e' biyö ché tō itterawa
(Mateo 20.17-19; Marcos 10.32-34)*

31 Jesús tō ittökatapa dabom eyök kí bōl (12), e'pa kiémi bánet tã ichéitō ie'pa a: “Se' mirkã Jerusalén i', etã eë ì kōs kitãt Skéköl ttekölpa tō yëkkuö kī e' wã tköraë, ye' dör S'ditsö Alà, e' ta. 32 Ie'pa tō ye' wömerattsa pë' kē dör judiowak esepa ulà a. E'pa tō ye' wayueraë, cheraë suluë, iwiri tuörarak ye' kī. 33 Ie'pa tō ye' pperaë, ye' tterawa; erë e' kī ká de mañat etã ye' shkerdakane.

34 Erë ì ché ie' tō ittökatapa a, e' wã blëulewã ie'pa yöki, e' kuekī ie'pa kē a iwã ane.

*Wëm eköl wöbla kē wawër tso' Jericó e'
bua'wéne Jesús tō
(Mateo 20.29-34; Marcos 10.46-52)*

35 Mik Jesús demi tsinet Jericó, etã eë wëm tkër eköl ñalã ska' inuköl kak kiök. Ie' wöbla kē wawër. 36 Mik ie' tō ittse tō pë' dami tajë ñalã kī, etã ie' tō ichaké tō çì wamblërke? 37 Ie'pa tō iché ie' a tō Jesús Nazaret wak dami ñalã kī. 38 E' kuekī ie' tō iché aneule:

—jA Jesús, s'blú David bak e' aleri, ye' saü er siarë wa!

39 Pë' dami Jesús yöki kewe, e' tō wëm e' uñeke as isiwa'blöwã. Erë ie' tō ikí ché aneule:

—jA David aleri, ye' saü er siarë wa!

40 Jesús e' duéser tã itsuk patkéitö. Mik ide, etã Jesús tō ie' a ichaké:

41 —çÌ kiane be' kī tō ye' tō iwè be' a?

Ie' iüté:

—A kékëpa, ye' kī ikiane tō ye' wöbla buarne.

42 Jesús tō ie' a iché:

—jBe' erblé ye' mik, e' wa be' buanene!

43 E' wösha tã ie' wöbla buanene tã imía Jesús tã e' tō Skéköl kikekarami tajë. Ñies wépa kōs tō isuë e'pa tō Skéköl kikekarami tajë.

19

Jesús ena Zaqueo, e' pakè

1 Jesús de Jericó, e' shködur eë. 2 Eë wëm eköl serke kië Zaqueo, e' dör inuköl shtökwakpa Roma wökirpa a, e'pa wökir. Ie' dör inuköl blú tajë. 3 Ie' kī Jesús kiane suë, erë ie' dör tsirlala iskila, tajë pë' tso', e' kuekī ie' kē wö dë'kã Jesús sauk. 4 E' kuekī ie' tunemi wë Jesús tkökemi eë tkakã kal ulà a ipanuk suë. 5 Mik Jesús dökemitke kal e' dikia, etã iwökéka tã iché Zaqueo a:

—A Zaqueo, be' e' öwa bet. Ìñe ye' mi'ke be' ska' kapökrö.

6 Zaqueo e' éwa bet tã Jesús kiéwaitö iu a ttsë'ne buaë. 7 Mik pë' ulitane tō isuë, etã ie'pa tō Jesús ché suluë. Ie'pa tō iché ñi a: “çÌök ie' mi'ke pë' sulusi u a?” 8 Zaqueo e' duéka tã iché Skékëpa Jesús a:

—A kékëpa, ye' ttö ttsö. Ì kōs tso' ye' wã, e' shaböts meraëyö s'siarëpa a. Ñies yile iyi ekiblëyö, e' tã e' mekeneyö ie' a döka tkëtökicha.

9 Jesús tō iché ie' a:

—Be' dör Abraham aleri, erë be' erblé Skéköl mik mokī wes Abraham es, e' kuekī ñi tã be' de Abraham alà chökíe. E' kuekī ñi be' tsatkëne, ñies wépa tso' be' u a erblé Skéköl mik e'pa tsatkëne. 10 Ye' dör S'ditsö Alà, e' dë'bitu, wépa chë'ulur ì sulu ulà a esepa yulök tsatkë.

Inuköl mène wakanewë, e' tté

11 Jesús dökemitke Jerusalén. Pë' tso' ie' ttö kittsök, e'pa tō ibikeitsé tō mik ie' de Jerusalén etã ì blúie Skéköl tso' e' këwö dewatke da'äie. E' kuekī ie' tō ie'pa a iklé i' es:

12 “Wëm tso' eköl dör blu' ditséwö, e' miã kamië ká kuã'kī a iblú kibi ska' as e' tō ie' tkökã blu'ie, wë ie' bite eë. E' ukuökī tã ibitukeane. 13 Kam ie' mi', etã ie' tō ie' kanë mésopa kië dabop, e'pa a ie' tō inuköl mé tajë ñikkëë eköl eköl a. Ie' tō iché ie'pa a: ‘A tō inuköl se wakaneü dö mik ye' done etã, isuoie kōs a' tō ikí klö'wëmi.’ 14 Erë pë' serke ie' kaska', e'pa éna ie' ar suluë. E' kuekī ie'pa wëlepa patkërakitö blu' kibi ska' ichök: ‘Sa' kē kī ie' kiane sa' blúie, e' kuekī kē itkarka.’

15 “Erë blu' kibi tō ie' tkéka blu'ie tã ie' miãne wë ibite eë. Mik ie' dene, etã

ie' tō ikanè mésopa dabop, wépa a ie' tō inuköl me'at, e'pa kiök patké isuöie tō kos inuköl kī klö'wérakitö. ¹⁶ Itsá debitu tō iché iblú a: 'A kéképa, be' inuköl wakanewéyö, e' kī klö'wéyö dōka dabobtökicha.' ¹⁷ Blu' tō ie' iüté: 'E' dör buaë. Be' dör kanè méso buaë. Ì elkela wakanewébö yésyēsē, e' kuēkī ye' tō be' tkekeka ká dabop, e' wökirie.' ¹⁸ Iskà debitu tō iché: 'A kéképa, be' inuköl wakanewéyö, e' kī klö'wéyö dōka skētökicha.' ¹⁹ Nies blu' tō ie' iüté: 'Ye' tō be' tkekeka ká skēl, e' wökirie.'

²⁰ "Erë iëköl debitu, e' tō iblú a iché: 'A kéképa, i' be' inuköl. Ye' tō ipatréwa tsamo a ta ibléyö. ²¹ Be' dör wēm er darërëe ese. Ì kë dör be' icha ese klö'wëkewabö. Nies be' tō iyi wöshteke wé kë be' wä ikuatkëne eë. Ye' suane be' yöki, e' kuēkī ye' tō be' inuköl blé.' ²² Eta blu' tō ie' a iché: 'Be' dör kanè méso sulusi ese. Ye' tō be' kichaterattsä be' wák ttè wa. Be' tō iché tō ye' dör wēm er darërëe ese. Be' tō iché tō ì kë dör ye' icha ese klö'wëkewayö, nies tō ye' tō iyi wöshteke wé kë ye' wä ikuatkëne eë. ²³ E' dör es, e' ta ÿi kuēkī be' kë wä ye' inuköl blëne inuköl bló wé a as eë ikī klör? Be' tō iüpa es, e'ma mik ye' dene, eta ye' inuköl ena ikī klöne e' de ye' ulä a.' ²⁴ Eta blu' tō iché itso' rak eë, e'pa a: 'Inuköl yöttä ie' ulä a, ta imú wé wä itso' dabop, e' a.' ²⁵ Erë ie'pa tō blu' a iché: 'A kéképa, erë ÿi kuēkī be' tō ie' a ikī meke, ie' wä itso'tke dabop?' ²⁶ Ie' tō ie'pa iüté: 'Ye' tō a' a iché tō wé wä iyi tso', ese a ikī merdaë. Erë wé kë wä ì ku', ì tso' ese wä elkela, e' yerattsä iyöki. ²⁷ Wépa kë kī ye' kiane blu'ie, e'pa dör ye' bolökpa; ie'pa tsúbitu íe ta ittölur ye' wörki.' "

Jesús demi Jerusalén

(Mateo 21.1-11; Marcos 11.1-11; Juan 12.12-19)

²⁸ Jesús ttè paké one, eta ie' mirkaia Jerusalén ñalé kī. ²⁹ Mik idökemitke tsinet Betfagé ena Betania atë kabata kiè Olivo kébata e' kuli' a, eta ie' tō ittökatapa bül kié ³⁰ ta ichéitö iarak:

—A' yú kewe, u tso' se' wöshaë e' a, eta eë burro kuëraë a' tō etö moule kë kī yi e' tkëuleka ese. E' wötsöo ta itsúbitu ña. ³¹ Yile

tō a' a ichaké: ÿlie a' tō iwötseeke? e' ta iütö: Skéképa kī ikiane.

³² Ittökatapa míyal ta ikuérakitö wes Jesús tō iché ie'pa a es. ³³ Ie'pa tso' burro wötsöök ta burro wakpa debitu ta ichakéitö:

—ÿlie a' tō burro se' wötseeke?

³⁴ Ie'pa tō iüté:

—Skéképa Jesús kī ikiane e' kuēkī.

³⁵ Eta ittökatapa wä burro bitetser Jesús a. Ie'pa tō ipaio kikke méka burro kī, ta Jesús kimerakitö e' tkökka kī. ³⁶ Jesús mirkaia Jerusalén ñalé kī, eë pé' tso' taië, e'pa tō paio kikke shuélor ñala kī kewe Jesús yöki. ³⁷ Ie'pa mirwä Olivo kébata kuli' a wö wa'k. Iklépa tso' taië, e'pa anemi ttsë'ne buaë wa. Skéköl kíkëkarakitö taië. Ì kë or yi a ese o' Jesús tō taië ie'pa wörki, e' kuēkī Skéköl kíkëkarakitö.

³⁸ Ie'pa tō iché:

—ÿAyëcha buaë s'blú i' datse Skéköl ttö wa! Skéköl tso' ká jai a olo ta' taië as e' ta se' ser bërë. Ie' kikökasö.*

³⁹ Pé' shua fariseowakpa welepa tso', e'pa tō iché Jesús a:

—Be' klépa uñú.

⁴⁰ Erë ie' tō ie'pa iüté:

—Ye' tō iché a' a tō ie'pa siwä'bléwa, e' ta ak tō ye' kikerakä aneule.

⁴¹ Mik ie' de tsinet Jerusalén, eta ie' ikī sué ta ie' ié idalërmik. ⁴² Ie' tō ibikeitsé: ÿA' mú wä ijcher i'ñe tō wes a' sermi bërë Skéköl ta! Erë e' tso' blëule a' yöki, e' kuēkī a' kë a isurpa. ⁴³ Kawö sulu döraë a' kī. A' bolökpa döraë, e'pa tō a' ká köierawä shkit as a' kë tköyal. Ie'pa miraë ñippök a' ta. ⁴⁴ Ie'pa tō a' ká ena a' wakpa kos ewerawa. A' u kos olordawa, e' éki kë atpa ñi bata kī. Skéköl de a' tsatkök, e' kéwö de a' kī erë iwatëttsä a' tō. E' kuēkī e' kos tköraë a' ta.

Jesús tō Skéköl wé batse'wé

(Mateo 21.12-17; Marcos 11.15-19; Juan 2.13-22)

⁴⁵ E' ukuökī ta' Jesús de Skéköl wé a, ta ie' tō iyi wataukwakpa trë'wéalmi, ⁴⁶ ta ichéitö ie'pa a:

—Skéköl tō iyë' iyëkkuö kī: 'Ye' u dör tto ye' ta wé', erë a' tō iia'wéka akblo wéie.

⁴⁷ Këkraë Jesús tō s'wöbla'wëke Skéköl wé a. Sacerdotépa wökirpa ena s'wöbla'uk ttè

* 19:38 Salmo 118.26

dalöiëno wa wakpa ñies judiowak wökirpa malepa, e'pa tö ileritsekerak Jesús ttowaie. 48 Erë judiowak malepa ulitane tö ie' ttöke e' kittseke er bua' wa, e' kueki ibolökpa kë ulà dë'wä ittökwa.

20

¿Yi tö kawö mé Jesús a?

(Mateo 21.12-17; Marcos 11.27-33)

1 Etökicha ta Jesús tso' s'wöbla'uk ena Skököl ttë buaë e' pakök Skököl wé a ta eë sacerdotepa wökirpa ena s'wöbla'uk ttë dalöiëno wa wakpa ena judiowak kueblupa e'pa de. 2 Ie'pa tö ichaké ie' a:

—¿Yi ttö wa be' tö íyi ikkë weke? ¿Yi tö e' kéwö mé be' a?

3-4 Ie' iüté:

—Ñies ye' tö a' a ilè chakeke: ¿Yi tö Juan patkë' s'wöskuök? ¿Skököl tso' ká jaì a e' ö s'ditsö? Ye' iütö.

5 Eta ie'pa ichémi ñi a: “Se' tö ichémi tö Skököl tö Juan patkë', e' ta ie' tö se' iütémi: ‘¿Ì kueki a' kë wä ie' ttë klöone?’ 6 Ñies pë' ulitane tö iklö'wé tö mokie Juan dör Skököl tteköl, e' kueki kë se' a iyénuk tö ipatkë' s'ditsö tö. Se' tö iché es, e' ta ie'pa tö se' ttëwami ák wa.” 7 E' kueki ie'pa tö iüté:

—Kë sa' wä ijcher tö yi tö Juan patkë' s'wöskuök.

8 Ie' tö ie'pa a iché:

—Es ñies ye' kë tö a' a ichepa yi tö ye' a kawö mé íyi ikkë woie.

Uva kanéukwakpa sulusipa, e' tté

(Mateo 21.33-44; Marcos 12.1-11)

9 E' ukuöki ta Jesús ttémi pë' ta ta ttë kleítö i' es: “Wëm eköl tö uva kuatké tajë. Ie' tö ipeitéat wëpa welepa a as ie'pa tö ipataü ie' a iwörke e' kak wa. E' ukuöki ta ie' mia ká kua'ki dö ká tajë. 10 Mik uva wöline tso'tke wë'iaë shtë, eta ie' tö ikanè méso patkëmi eköl ie' icha tsük. Erë kanéukwakpa tö ikanè méso klö'wéwä, ppé siarë, ta ipatkémine ulà wöchka. 11 Eta iwák tö ikanè méso skà patkémine eköl. Ñies e' ché ie'pa tö suluë, ppé siarë, ta ipatkémine ulà wöchka. 12 Ikanè méso skà patkémine ie' tö eköl, eta ñies e' shka'wérakitö tajë, ta itré'wéshkar.

* 20:17 Salmo 118.22

13 “Bata ekkë ta iwák tö iché: ‘¿Ì wëmi ye' tö? Ye' alà dalër tajë ye' éna, e' patkerami ye' tö. Isalema ie'pa tö ie' dalöiëmi.’ 14 Erë mik kanè mésopa tö kanè wák alà sué, eta ie'pa tö iché ñi a: ‘Ie' wì dör ká i' wak alà, e' a ká i' atdaë. E' kueki ittöwasö, eta es ká i' atdaë se' ulà a.’ 15 E' kueki ie'pa tö iklö'wéwä yéttsa bánet ta ittëwarakitö.

“Ye' tö a' a ichaké: ¿Ima a' ibikeitsé? ¿Ì weraë kanè wák tö? 16 Yö iché tö ie' miraë ta kanéukwakpa tteratur, ta uva kané meraneitö pë' kua'ki a.”

Mik e' ttsé judiopa wökirpa tö, eta ie'pa tö iché:

—E' mú kë wamblër es.

17 Erë ie' tö ie'pa sué krereë, ta ichéitö:

—¿Wes a' tö ibikeitsëmi tö e' kë tköpa a' ta? Skököl yëkkuö tö ye' ché i' es:

‘Ák watë'ttsa u yuökwakpa tö,

e' yönene ák bua'buaie.’* 18 Yi klastkëne ák e' mik ese parolordaë ena yi ki ák e' anekä ese yalitdawä idikiä.

19 Ie'pa tö isuéwä tö kleë e' wa Jesús tö ie'pa ché. E' kueki ie'pa éna ie' klö'wakwä eë, erë ie'pa suane pë' yöki.

S'wökirpa patuë, e' tté

(Mateo 22.15-22; Marcos 12.13-17)

20 E' kueki ie'pa tso' Jesús weblök isuöie tö i' ki ikkatërmi. Ie'pa tö wëpa welepa patkë ie' chakök ittö yoktsa, e' wa ikkatë Roma wökirpa a as e'pa tö iklö'üwä. Wëpa e'pa e' ö tö ie'pa dör pë' buaë yësyësë ese. 21 Ie'pa tö ie' a ichaké:

—A s'wöbla'ukwak, sa' wä ijcher tö i' cheke be' tö ena ttë wa be' tö s'wöbla'weke, e' dör mokí. Be' a sulitane dör ñies ëme. Be' tö s'wöbla'weke yësyësë Skököl ñalé tté wa. 22 ¿Ima be' tö ibikeitsè? Roma wökir kibi patuësö ¿e' dör buaë ö kë idör buaë?

23 Ie' wä ijcher tö ie'pa tso' ie' chakök er sulu wa, e' kueki ie' iüté i' es:

24 —Inuköl tso' a' wä Roma wökir patuöie, e' kkachö ye' a et. ¿Yi diököl ena yi kië me'rka iki?

Ie'pa tö iüté:

—Roma wökir kibi.

25 Ie' iché ie'pa a:

—E'ma kos Roma wökir kibi icha, ese mú ie' a. Ta kos Skököl icha, ese mú ie' a. 26 Ì

kos ché ie' tō sulitane wörki, e' a ie'pa kë wä ì kune ie' kkatoie. Ie' tō ie'pa iuté es, e' tō ie'pa tkiwéwä. E' kueki ie'pa siwä'blélur iyöki.

*¿S' duolur e'pa shkermikane ö au?
(Mateo 22.23-33; Marcos 12.18-27)*

²⁷ E' ukuöki tã saduceowakpa welepa debitu Jesús ska'. E' wakpa tō iklö'wé tō s' duowä e' kë shkenukkane. Ie'pa tō ie' a ichaké:

²⁸ —A s'wöbla'ukwak, Moisés tō ttè dalöiëno kitat yëkkuö ki se' a, e' tō iché i' es: Wëm blënewä kë alä aṭe, e' tã ie' ël kawöta ischö tsukwä as ilä kōka iël blënewä e' a. ²⁹ Etökicha wëpa bak dōka kul ñi ëlpa. Ikibi alaköl tséwä, erë iblënewä kë alä aṭe. ³⁰ E' ukuöki tã ie' itōki iël tō ischö tséwä, erë ñies e' blënewä kë alä aṭe. ³¹ Es itka iël skà tã ñies imalepa kos e'pa tã. Ie'pa kul blërulune kë alä aṭe yës. ³² Bata ekké tã ñies alaköl e' blënewä. ³³ Wëpa kul e'pa bak alaköl eköl ë tã. Mik s' duowä e'pa shkenekane, etã ¿wéne dömi ie' wëm chökíe?

³⁴ Ie' tō ie'pa iuté:

—S'tso'ia ká i' a tã wëpa ena alakölpa ñi tsukewä. ³⁵ Erë aishkuö tã wëpa ki sene michoë mène, esepa shkerdakane tã eë wëpa ena alakölpa kë serpawaiã ñita. ³⁶ Ie'pa ser michoë kë duöta'wä wës Skëköl biyöchökwakpa kë duöta'wä es. Skëköl tō ie'pa shkeo'kane, e' kueki ie'pa döraë ie' ala'rie. E' kueki ie'pa kë serpawaiã ñita. ³⁷ Ñies Moisés wák tō se' a ikkayë' tō s' duowä e'pa shkerdakane. Kal tsir wönarke bö'ie e' paka'itö, eë ie' tō iyë' tō Skëköl dör Abraham, Isaac ena Jacob, e'pa Këköl.† Es isuésö tō ie'pa tso'ia ttsë'ka Skëköl a. ³⁸ E' wä kiane chë tō s'tso' ttsë'ka ena s' duowä, e'pa kos tso' ttsë'ka Skëköl a kekraë. E' kueki ie' kë dör s' duowä e' Këköl. Ie' dör s'ttsë'ka e' Këköl.

³⁹ Etã s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa welepa tō iché ie' a:

—A s'wöbla'ukwak, ì ché be' tō, e' chébö buaë yësyësë.

⁴⁰ Etã saduceowakpa kë kësik dë'kaiã ie' a ì skà chakök.

¿Wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' dör yi aleri?

(Mateo 22.41-46; Marcos 12.35-37)

⁴¹ Jesús tō ie'pa a ichaké:

—¿Wës ie'pa tō ichëmi tō wé pairine'bitu idi' wa s'blúie, e' dör s'blú bak kië David e' aleri? ⁴² Erë David wák tō ie' yë'at yëkkuö kië Salmos e' ki. Ie' tō iyë'at i' es: 'Skëköl tō iché ye' Këköl a:

Be' e' tköser ye' ulä bua'kka dalöiëno taië

⁴³ dö mik ye' tō be' bolökpa mërö be' klö dikia eta.‡

⁴⁴ Es se' isuë tō wé pairine'bitu idi' wa s'blúie, e' kië David wák tō ie' Këköl, e' tã ¿wës ie' dör David aleri?

Jesús tō s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa kkaté

(Mateo 23.1-36; Marcos 12.38-40; Lucas 11.37-54)

⁴⁵ Sulitane tso' Jesús ttöke e' kïttsök, etã ie' tō iché ittökatapa a: ⁴⁶ “A' e' kkö'nú s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa yöki. Ie'pa wöbatsö shkök datsi' batsië ese mik wé pë' tso' taië ese ska' as pë' tō ie'pa shke'ù wës këkëpa dalöiërta' taië es. Ñies se' ñi dapa'wo wé a ena wé ie'pa kawö tkö'wëkerakitö, ese ska' kula' tso' këkëpa dalöiërta' esepa a, ese yuleke ie'pa tō e' tkoie. ⁴⁷ Ie'pa tō alakölpa schö u yekettsa iulä a tã iwökatekerakitö ittökerak S'yë tã braraë e' wa. Ie'pa weirdaë siarë s'malepa tsata.

21

*Alaköl eköl siarë e' tō inuköl mé Skëköl a
(Marcos 12.41-44)*

¹ Jesús tso'ia Skëköl wé a, etã ie' tso' inuköl blúpa tso' inuköl iök kalkuö tso' iioie mè Skëköl a ese a e'pa sauk. ² Ñies ie' tō alaköl eköl siarëla dör schö e' suë inuköl wöshkila yöule cobre* wa ese böt iökwa. ³ Etã Jesús tō iché:

—Moki ye' tō a' a iché tō alaköl wí siarëla dör schö e' tō inuköl iéwä kibiie imalepa kos tsata. ⁴ Ie'pa ulitane tō inuköl kuö aṭe ese ié, erë ie' siarë, e' tō ie' wä itso' senoië e' kos méttsa. E' kueki ye' tō ie' ché es.

† 20:37 Skëköl dör Abraham, Isaac ena Jacob, e'pa Këköl: E' ché Skëköl tō ie'pa blërulunebak ká iaiã e' ukuöki.

‡ 20:43 Salmo 110.1 * 21:2 cobre: E' dör tabechka ëse kë tuëta' darërë wës orochka ena inukölchka es.

*Jesús tò iché tò Skèköl wé olordawá
(Mateo 24.1-2; Marcos 13.1-2)*

⁵ Eta Jesús ttókatapa welepa tso' ichök tò Skèköl wé wër buaala, kítkeule tajè ák bua'buwa wa ena iyi bua'buwa kakmeule Skèköl a tajè, ese wa. Jesús tò iché:

⁶ —Ikéwö dóraè eta ì kos sué a' tò i', e' olordawá seraá, iékwö ã kè atpa ñi bata kî.

⁷ Eta ittókatapa tò ichaké:

—A s'wöbla'ukwak, ¿mik e' wamblërmi? ¿Ì wa sö isuèmi tò iwamblërketke?

⁸ Ie' iüté: “Tajè pè' datse e' chök tò ie'pa dör ye'. Icherarakitö: ‘Ye' dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e’’. Ñies icherarakitö tò s'erkewa e' kéwö detke. Erè kè a' minuk esepa itöki. Pè' kíterarakitö tajè. E' kueki a' tso' wösh wa as kè yi tò a' kítö'ù. ⁹ Mik a' tò biyö ttsé tò ká wele wakpa ñippöke tajè ká kua'kî wakpa ta, eta e' kè tò a' tkiuk. Ñies mik a' tò ibiyö ttsé tò pè' ñippöke tajè iké wakpa wókirpa ta, eta e' kè tò a' tkiuk. Ese wamblërdaè kam ye' döne e' yöki, erè ká i' erwa e' kam kéwö döwa.”

¹⁰ Ie' tò ie'pa a' ikí ché ia: “Ká kua'kî kua'kî wakpa ñippóraè ñita. ¹¹ Ñies í tò ká wötí'weraè tajè. Ñies ká kua'kî kua'kî kî bli tò ena duè tò pè' tteraè tajè. Ká jai a' iyi sueraèsö tajè suluè iwà kkachöie, e' tò ie'pa tkiweraè tajè.

¹² Kam e' kéwö tkö, e' yöki ie'pa tò a' klö'weraá, we'ikeraè siarè. A' miraè ie'pa wá se' ñi dapa'wo wé a' shulè, ñies a' wötèrdawá s'wöto wé a'. Ie'pa wá a' miraè duèser s'blúpa ena s'wókirpa wörki ye' ttè kueki. ¹³ Erè es ñies a' tò ye' ttè pakeraè ie'pa a'. ¹⁴ Eta kè a' tkinuk tò ima a' e' tsatkömi. ¹⁵ Ye' tò ttè eraè a' a' e' tsatkoie buaè, e' kueki kè a' tkinuk e' kî. A' bolökpa kè a' iwöklönuk, ñies ie'pa kè a' iyènu tò e' dör kachè. ¹⁶ A' yé, a' mì, a' èlpa, a' yamipa malepa, a' sini'pa, e'pa welepa tò a' wómerattsá a' bolökpa ulà a'. Ie'pa tò a' welepa tterawá. ¹⁷ Sulitane tò a' sueraè suluè ye' ttè kueki. ¹⁸ Erè kè a' tkinuk, a' kè weirpa kekraè, a' dóraè buaè ká jai a' aishkuö ta. ¹⁹ A' e' tkéwá darèrè döka bata ekkè, e' ta a' tsatkèrdaè.

²⁰ Mik a' isuè tò ká kua'kî ñippökwakpa iène tajè Jerusalén kköieule e' pamik shkit ñippök Jerusalén wakpa ta, eta a' éna ianú

tò Jerusalén erdawa bet. ²¹⁻²² Mik e' kéwö de, eta wépa serke Judea e'pa tköyalmi kabata a'. Skèköl tò Jerusalén wakpa we'ikeraè tajè siarè. E' kueki wépa serke Jerusalén, e'pa e' yöluur. Ñies wépa tso' kañika, esepa kè kinewane ee. E' kos tkóraè wes itso' kitule Skèköl yèkkuö kî es. ²³ Kawö suluè dóraè ká i' kî, iwakpa we'ikeraè siarè Skèköl tò. E' kueki e' kéwö ska' ta jwéstela ina alakölpa alà kurketke ena alakölpa tsu' muke ilà a' esepa ta! ²⁴ Judiowak welepa tterawá tabè wa; welepa tserdami klöulewá ká wa'ñe. Eta pè' kè dör judiowak, esepa tò Jerusalén klö'weraá wes iwákpa icha es, dö mik Skèköl tò ikéwö mé ie'pa a' ekkè.

*Jesús dörane olo ta' taiè
(Mateo 24.29-35; Marcos 13.24-37)*

²⁵ “Diwö a, si'wö a' ena bëkwö a' iyi wërdaè tajè suluè iwà kkachöie tò ká i' erkewatke. Ñies ká i' kî dayè blardaè tajè ena iyöli busdaká tajè, ese yöki ká ulitane wakpa suardaè tajè, kè ie'pa a' e' onukia wes. ²⁶ Ì sulu tkóraè ká i' kî, ese yöki ie'pa suardaè tajè, isiwa' ardawarak suane ã wa. Ì kos tso' ká jai a' e' wötirdaè. ²⁷ Eta ye' dör S'ditsö Alà, e' datse mò a' diché ta' taiè olo ta' taiè, e' wërdaè. ²⁸ Mik iyi ikkè sué a' tò, eta bet ta a' tsatkèrketke, e' kueki a' er kuú, a' wö kóka siwa' kî.”

²⁹ Ñies ie' tò ie'pa a' ikleé ttè i' wa: “Kal kiè higuera ö kal ulitane, e' bikeitsö. ³⁰ Mik a' isuè tò erpa kal kö shlörketke, eta a' wá ijcher tò duas dewatke tsinet. ³¹ Es ñies mik a' tò isuè tò iyi ekkè wamblërke, eta a' wá ijchenú tò ì blúie Skèköl tso', e' kéwö dewatke tsinet.

³² “Mokî ye' tò a' a' ichè tò iyi ekkè wamblërdaè wépa dör wes a' es esepa kam erwa e' yöki. ³³ Kashuk ena ká i' erdawa, erè ye' ttè michöè e' kè erpawa yès.

³⁴ “¡A' e' kkö'nú! Kè a' e' muktsá ì sulu ulà a'. Kè a' e' ttökká blo' wa. Kè a' er mukwá ì tso' ká i' a, e' ã kî. E' kos tò a' er darè'weraá Skèköl kî. A' e' kkö'nú as ye' datskene, e' kéwö kè tò a' klö'ù ³⁵ wes iyiwak klör sho' a' es. Kawö e' dóraè sulitane serke ká wa'ñe e'pa kî, e' kueki a' e' kkö'nú e' yöki. ³⁶ A' senú wösh wa. A' ikiö S'yé a' kekraè as iyi suluè kéwö datse, e' kè dö a' kî. Ñies ikiö ie' a' kekraè as a' e' duöser buaè ye' wörki

mik Ye' dör S'ditsö Alà, e' datskene sulitane shulök eta."

³⁷ Ñiwe ta Jesús tö s'wöbla'weke Skëköl wé a, nañewe ta ie' mía kabata kiè Olivo e' a. ³⁸ Bla'mi sulitane mi'ke Skëköl wé a Jesús tö s'wöbla'weke e' kittsök.

22

Judas ena judiowak kuëblupa tö Jesús aleritsé klö'wèwä

(Mateo 26.1-5,14-16; Marcos 14.1-2,10-11; Juan 11.45-53)

¹ Judiowak Yépa Yërulune Egipto, e' kèwö tkö'wekerakitö, e' dökewatke tsinet, ese kèwö ska' ta judiowak wöblar pan kë yöule iwölöwoka wa ese ñuk. ² Sacerdotepa wökirpa ena s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa suane pè' yöki, e' kuëki ie'pa tso' ikéwö yulök Jesús ttowa.

³ Eta Satanás tkawa Judas er a. Judas e' kiè ñies Iscariote. Ie' dör Jesús ttökatapa dabom eyök kí böi e' eköl. ⁴ Ie' mía ttök sacerdotepa wökirpa ta ena Skëköl wé shkëkipa wökirpa ta. Wés ie' tö Jesús mëttsami ie'pa ulà a e' chéitö ie'pa a. ⁵ E' tö ie'pa ttsé'wérak buaë ta ikablé ie' a inuköl muk. ⁶ E' dör buaë ie' a. E' kuëki ie' tö kawö yulémi iwömottsä mik kë yi ku' taië Jesús ta e' dalewa.

Judiowak Yépa Yërulune Egipto e' kèwö tkö'wé Jesús tö ittökatapa ta

(Mateo 26.17-29; Marcos 14.12-25; Juan 13.21-30)

⁷ Eta Pan Kë Yöule Iwölöwoka Wa e' kèwö tsá de. E' diwö a judiowak tö obeja pupula jcheke Ie'pa Yépa Yërulune Egipto, e' kèwö tkö'woie. ⁸ Jesús tö Pedro ena Juan kié, ta iché ie'pa a:

—A' yú kawö tkö'wekesö, e' chké kanéuk.

⁹ Ie'pa ie' a ichaké:

—¿Wé be' kí ikiane tö sa' mi' ikaneuk?

¹⁰ Ie' iüté:

—Mik a' de Jerusalén, eta eë wëm kueraë a' tö eköl, e' wa di' dami skauña a. E' itöki a' yú dö u wé a ie' demi eë. ¹¹ U' e' wák a' ichö: 'S'wöbla'ukwak be' chakök ké: ¿Úshu wé a ie' tö kawö tkö'wekesö e' chké ñèmi ie' ttökatapa ta?' ¹² Ie' tö a' a úshu bërie tso' kákke, kaneuletke buaë, e' kkacheraë. Eë ichké kanéu se' a.

¹³ Eta ie'pa mía ta iyi ulitane kuérakitö wés ie' tö iché es. Eë chké kanewérakitö kawö tkö'woie.

¹⁴ Mik ichköetke e' diwö de, eta ie' e' tkéser chkök mesa o'mik ittekölpa tsá e'pa ta. ¹⁵⁻¹⁶ Ie' tö iché ie'pa a:

—Ye' tö a' a iché tö kawö i' kë tkö'wepaiayö a' ta dö mik iwà tka mik i' blúie Skëköl tso' e' kèwö de eta. E' kuëki suluë ye' éna ikéwö bata tkö'wakia a' ta kam ye' ttöwa ie'pa tö e' yöki.

¹⁷ Eta tka' klö'wéitö, ta wéstela chéitö Skëköl a, ta ichéitö ie'pa a:

—Íkë, a' itsá yö eköl eköl. ¹⁸ Ye' a' a iché tö vino kë yepaiayö dö mik i' blúie Skëköl tso' e' kèwö de eta.

¹⁹ E' ukuöki ta pan klö'wéitö, ta wéstela chéitö Skëköl a ta iblatéitö wà tié ie'pa a ta ichéitö:

—Pan se' dör ye' chkà wömeuletsä ttèwa a' skéie e'. A' tö inú kekraë as a' er arne ye' ska'.

²⁰ Es ñies mik ie'pa chké one, eta tka' klö'wéitö ta ichéitö:

—Vino i' dör ye' pè. Ye' tterawa e' pè tärdaë a' tsatkoie. E' wa ttè pa'ali me' Skëköl tö, e' wà de. ²¹ Erë yi ye' wömekettsä, e' tkër ye' ta mesa i' o'mik. ²² Ye' dör S'ditsö Alà, e' ta itköraë wés isuletëneatbak es, erë jwéstela ina yi ye' wömekettsä, e' ta!

²³ Eta ie'pa ñi chakémitke: "A' iché, ¿yi ie' wömekettsä?"

¿Yi dör këkëpa taië Skëköl a?

²⁴ Jesús ttökatapa ñi iütéka tö ie'pa wé ëk dör këkëpa taië imalepa tsata. ²⁵ Jesús tö iché ie'pa a: "Pè' kë tö Skëköl dalöië, esepa blúpa e' alökä ie'pa kí kekraë, erë ie'pa e' chö tö ie'pa dör imalepa kimukwakpa buaë. ²⁶ Erë e' kë dör es a' ta. E' skéie yi dör këkëpa taië imalepa tsata a' shua, ese kawöta e' ökwa se' ëselaie. Ñies a' wökir kawöta e' ökwa wés kané méso es. ²⁷ E'ma ¿yi dör këkëpa taië? ¿Itkër chkök mesa o'mik ese ö wé tso' chké watiök ese? Tö, itkër mesa o'mik ese dör këkëpa taië. Erë ye' tso' a' shua wés kané méso tso' chké watiök es.

²⁸ "Kos ye' weirke e' a' a' tso' ye' ta ye' wapie. ²⁹ E' kuëki ye' tö a' tkekeka blu'paie, wés ye' Yé tö ye' tké'ka blu'ie es. ³⁰ Aishkuö ta i' blúie ye' tso' e' a' a' e' tulöraser chkök di'yök buaë ye' ta. Ñies a' e' tulöraser blu'

kulé kī, Israel ditséwöpa döka dabom eyök kī böi (12), e'pa wëttsuk.”

Pedro tö icheraë tö ie' kë wä Jesús suule
(Mateo 26.31-35; Marcos 14.27-31; Juan 13.36-38)

³¹ Nies Skëkëpa Jesús tö iché:

—A Simón, a Simón, iye' ttö ttsö! Satanás tö a' kéwö kié ma'wè. Ie' tö a' ulitane wöpperaë darërëë wës iyiwö wöppè es.

³² Erë ye' ikiétke Skëköl a' as be' erblö ye' mik e' kë olo'yöbö. Mik be' erbléne buaë ye' mik, etä ye' ttökatapa malepa kimü as ie'pa e' tköwä darërëë ye' mik.

³³ Simón tö ie' a' iché:

—A Skëkëpa, ye' e' chétke wötënukwä be' ta s'wöto wé a' dö ttëwä be' ta.

³⁴ Ie' iüté:

—A Pedro, ye' iché be' a' tö i'ñe kam dakro ar, e' yöki be' icheraë mañatökicha tö be' kë wä ye' suule.

Jesús weirketke e' kéwö dökwatke

³⁵ E' ukuöki ta Jesús tö ittökatapa a' ichaké:

—Mik ye' tö a' patkë'mi Skëköl ttè pakök inuköl kë ta', chkewö kë ta', klökkuö kë ta', etä çì kianeia a' kī?

Ie'pa tö iüté:

—Kë i' kianeia sa' kī.

³⁶ Ie' tö iché ie'pa a':

—E' skéie, i'ñe ta, ye' tö a' a' iché tö a' wé wä inuköl ta', e' tsümi; a' wé wä chkewö ta', e' tsümi; a' wé kë wä tabè ta' e' tsatkoie, etä a' paio wataüttsa ta' e' ské wa tabè taüttsa.

³⁷ Ye' tté kos tso' kitule Skëköl yëkkuö kī, e' wä tköraë wës itso' kitule es, e' tö iché: 'Ie'pa tö ye' we'iké wës pè' sulusi we'iké es.* Ttè e' wä tköketke i' ta, e' kuëki a' tö iü wës ye' tö a' a' iché es.

³⁸ Ie'pa tö iché ie' a':

—A Skëkëpa, ië tabè tso' böt.

Ie' tö ie'pa iüté:

—Wë' idir, jkë a' ttökia!

Jesús tté S'yë ta Getsemani

(Mateo 26.36-46; Marcos 14.32-42)

³⁹ E' ukuöki ta Jesús mia Olivo kébata a wës iwöblar es, etä ittökatapa míyal ie' ta.

⁴⁰ Mik ie'pa demi wé ie'pa míró ee, etä ie' iché ie'pa a':

—A ikiö Skëköl a' as i' sulu tö a' erkiöweke e' kë e' alöka a' kī.

⁴¹ Ie' mia bánet ie'pa yöki dö kos ak uyëmisö ekkë, ee ie' e' tkéser kuchë kī ta itté S'yë ta i' es: ⁴² “A yëwö, i' tköraë ye' ta, e' dör wës iyi bacha'bachaë yëwasö es. Be' kī ikiane, e'ma be' ye' yöttsa e' ulà a. Erë kë iwar wës ye' kī ikiane es, iü wës be' kī ikiane es.”

⁴³ [E' wösha ta Skëköl biyöchökwak de eköl ie' ska' idiché kī iök. ⁴⁴ Ie' eriane taië, e' shua ie' ttémitke S'yë ta taninië, ta ipaali wër s'pë es e' yërke taië darke iyök kī.]†

⁴⁵ Mik ie' tté one, etä idene ittökatapa ska' ta ie'pa kuëitö kapötulur. Ie'pa shtrinewa eriar ë wä, e' kuëki ie'pa kapolur. ⁴⁶ Ie' tö ie'pa a' ichaké:

—Çiök a' kapötulur? A' e' köka, a' ikiö Skëköl a' as i' sulu tö a' erkiöweke e' kë e' alöka a' kī.

Jesús klö'wéwä ibolökpa tö

(Mateo 26.47-56; Marcos 14.43-50; Juan 18.2-11)

⁴⁷ Jesús tso'ia ttök e' dalewa taië pè' de. Ie' ttökatapa dabom eyök kī böi, e' eköl kié Judas e' debitü ie'pa wëttsë. Ie' dewä Jesús ska' ishke'uk wöalattsè wa. ⁴⁸ Erë Jesús tö ie' a' iché:

—A Judas, çwöalattsè wa be' tö ye' dör S'ditsö Alà, e' wömekettsa?

⁴⁹ Mik Jesús ttökatapa tso' ie' ta, e'pa tö isuë tö ie' klörkwatke, etä ie'pa tö ie' a' ichaké:

—A Skëkëpa, çtabè yëttsa sa' tö ie'pa kī?

⁵⁰ Etä ie'pa eköl tö sacerdote kibi, e' kanè méso eköl kuköña ulà bua'kka téttsa.

⁵¹ Jesús tö iché:

—Imúat; wë' idir.

Etä ie' tö kanè méso kukuöña kéwä ta ibua'wëneitö. ⁵² E' ukuöki ta sacerdotepa wökirpa ena Skëköl wé shkëkipa wökirpa ena judiowak kuëblupa debitü ie' tsükmi, e'pa a' ie' iché:

—Çi kuëki a' bite ye' ñalé kī tabè kī kal wölö kī ye' klö'ukwä wës akblökwakpa klö'wéwä es? ⁵³ Këkraë ye' bak a' shua Skëköl wé a, erë a' kë wä ye' klögnewa. Erë i' ta a' a' ikéwö de ye' klö'wowaie. Nies

* 22:37 Isaías 53.12 † 22:44 Ttè i' kë ku' yëkkuö këchke wele kī.

bě a ikéwö de ì sulu wamblak ie' éna e' wamblöie.

Pedro tö iblé tö kë ie' wä Jesús suule

(Mateo 26.57-58,69-75; Marcos 14.53-54,66-72; Juan 18.12-18,25-27)

⁵⁴ Etä ie'pa tö Jesús klö'wéwä tsémi sacerdote kibi, e' u a. Pedro dami ie' itökí kamië.

⁵⁵ Etä eë pè' welepa tö bö' batséka upa shushäë baiklè, etä Pedro e' tkéser ie'pa ta.

⁵⁶ Etä alaköl eköl dör kanè méso, e' tö Pedro sué bö' kkö a ta isuéwä krereë ta ichéitö:

—Ñies ie' wí dör Jesús klé.

⁵⁷ Erë Pedro tö iblé. Ie' tö iché:

—A tayë, ye' kë wä wëm e' suule.

⁵⁸ E' ukuökí kukuie ta wëm eköl tö Pedro sué ñies ta ichéitö:

—Be' ñies dör Jesús klépa eköl.

Erë Pedro tö iüté:

—A wëm, kë ye' dör ie'pa eköl.

⁵⁹ E' ukuökí hora de et ta iskà tö iché:

—Wëm se dör Galilea wak e' kuekí moki ie' dör Jesús klé eköl.

⁶⁰ Pedro tö iché:

—A wëm, ì cheke be' ye' a, e' kë jcher ye' wä.

Pedro ttökeia e' wöshä ta dakro ane. ⁶¹ Etä Skéképa Jesús wötrée, ta Pedro suéitö ék. Etä Pedro éna ianewa tö ttè i' ye' Jesús tö ye' a: “I'ñe kam dakro ar, e' yöki be' tö icheraë mañatökicha tö be' kë wä ye' suule.” ⁶² Etä Pedro e' yéttsa kañika ta ijé siarë.

Jesús wayué ie'pa tö

(Mateo 26.67-68; Marcos 14.65)

⁶³ Wépa ulà a Jesús tso' klöulewä, e'pa tö ie' wayué suluë, ippé taië. ⁶⁴ Ñies ie'pa tö iwöbla pamuéwä datsi'tak wa, etä ie'pa tso' ippök, e' dalewa ie'pa tö ie' a ichakeke:

—Be' dör Skéköl tteköl, e'ma sa' a ichökä çyi tö be' ppé?

⁶⁵ Etä ie'pa tö ie' skà cheke suluë ttè ulitane wa kuä'kí kuä'kí.

Jesús mítser ie'pa wä judiowak kueblupa wörki

(Mateo 26.59-66; Marcos 14.55-64; Juan 18.19-24)

⁶⁶ Mik ká ñine, etä judiowak kueblupa ena sacerdotepa wökirpa ena s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa tö Jesús tsémi wé judiowak wökir kibipa ñi dapa'uke eë. Ta ie'pa tö ie' a ichaké:

⁶⁷ —Ichö sa' a çmoki be' dör wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e' ö au?

Ie' tö ie'pa iüté:

—Ye' tö ichèmi tö, erë kë a' tö ye' ttö klö'wépa. ⁶⁸ Ñies ye' tö a' a ilè chakèmi, e' ta a' kë tö ye' iütépa. ⁶⁹ Erë ye' dör S'ditsö Alà, i' ukuökí ta ye' e' tköraser Skéköl diché dör iyi ulitane tsatä, e' ulà bua'kka dalöiërta' taië.

⁷⁰ Ie'pa ulitane tö ie' a ichaké:

—çE'ma be' e' chö tö be' dör Skéköl Alà?

Jesús tö ie'pa iüté:

—Tö, wes a' tö iché es idir.

⁷¹ Etä ie'pa iché:

—çIe se' kí ikkatökwakpa kí kiarmiia? Ì ché ie' tö, e' ttsé se' wákpa tö.

23

Jesús mítser Pilato wörki

(Mateo 27.1-2,11-14; Marcos 15.1-5; Juan 18.28-38)

¹ Etä ie'pa ulitane e' kéka ta Jesús tsémirakitö Pilato ska' as ishulöitö. Pilato dör ká e' wökir patké' Roma wökir kibi tö.

² Ie'pa tö Jesús kkatémi Pilato a ta ichéraitö:

—Sa' wä ijcher tö wëm i' tö taië sa' judiowak mekeka ñippök s'wökirpa ta. Ie' iché tö sa' kë kawötä inuköl patauk Roma wökir kibi a. Ñies ie' iché tö ie' dör wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e'. Ie' e' chö tö ie' dör sa' judiowak blú.

³ Pilato tö ichaké ie' a:

—çBe' dör judiowak blú?

Ie' iüté:

—Tö, wes be' iché, e'ma es idir.

⁴ Etä Pilato tö iché sacerdotepa wökirpa a ena pè' tso' eë, e'pa a ñies:

—Ye' kë wä ì nuí kune wëm i' kí.

⁵ Erë ie'pa tö ikí kcateke aneule ta ichek-erakitö:

—Ttè wa ie' tö s'wöbla'weke, e' tö sa' wakpa mekeka ñippök ñita. Ie' tö itsá paka'bitü Galilea, i'ñe ta ide íe Judea.

Pilato tö Jesús patkémi Herodes ska'

⁶ Mik e' ttsé Pilato tö, etä ichakéitö: çwëm i' dör Galilea wak? ⁷ Mik ie' wä ijchenewa tö Jesús dör Galilea wak, etä ie' tö ipatkémi Herodes ska' as e' tö ishulö, e' dör Galilea wökir e' kuekí. E' kéwö ska' ta ie' tso' Jerusalén. ⁸ Mik ie' tö Jesús sué, etä e'

tö ie' ttsë'wé buaë. Bànet ie' éna isuak. Ie' wà itté jchenewa tö, ì kē or yi a ese wekeitö, e' wà paneke ie' tö suè. ⁹ Ie' tö Jesús chaké tajë, erë Jesús kē wà ie' iutëne yës. ¹⁰ Nies sacerdotepa wökirpa ena s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa tso'ñak ee. Ie'pa tö Jesús kkateke tajë ie' a. ¹¹ Ie' ena iñippökwakpa, e'pa tö Jesús sué suluë, ta ie'pa tö datsi' bua'bu, blu' datsi' sù, ese iéka ikì iwayuoie. E' ukuöki ta ie' tö ipatkémine Pilato ska'. ¹² Herodes ena Pilato dör ñi bolökpa, erë e' diwö shà ta ie'pa er buanene ñi kì.

Jesús méttsa ttèwà

(Mateo 27.15-26; Marcos 15.6-15; Juan 18.39-19.16)

¹³ Sacerdotepa wökirpa ena judiowak wökirpa malepa ena judiowak tajë, e'pa kiéttsa Pilato tö e' dapa'uk ek tsiní ãme. ¹⁴ Ie' tö ie'pa a iché:

—A' wà wëm i' de ye' ska' kkatè. A' tö iché tö ie' tö a' wakpa mekeka ñippök sa' ta. Erë ye' tö ie' a' ichaké a' wörki, età ì kì a' tö ie' kkaté, e' kē nuí kune ye' wà ie' kì yës. ¹⁵ Nies Herodes kē wà ì nuí kune ie' kì, e' kueki ie' tö ipatkébitune ye' ska'. E' kueki a' tö isué tö ie' kē wà ì sulu nuí kì ittèwami ese wamblène. ¹⁶⁻¹⁷ Súyö ippök patkè tsa'bata daloie wa iwe'ikoie bërëbërë, e' ukuöki ta ye' tö ie' ekemine.*

¹⁸ Erë ie'pa ulitane anemi ñikkëe:

—jJesús ttòwà ta Barrabás òmine sa' a!

¹⁹ Barrabás e' tö iyamipa dapa'ka ñippök ká e' wökirpa ta, ñies ie' wà s'kötulewà. E' kueki ie' tso' wötèulewà s'wöto wé a. ²⁰ Pilato éna Jesús akmine, e' kueki ie' tö iskà chéne Jesús tsatkoie. ²¹ Erë ie'pa kì arkeka tajë:

—jIwötówà krus mik! jIwötówà krus mik!

²² Pilato tö iskà chéne ie'pa a, i' ta ide mañatökicha:

—¿Ì kueki? ¿Ì sulu wambléitö? Ye' kē wà ì sulu kune ie' wömottsà ttèwà. Súyö ippök patkè tsa'bata daloie wa iwe'ikoie, e' ukuöki ta ye' tö ie' ekemine.

²³ Erë ie'pa kì arkeka tajë shute: “jIwötówà krus mik!” Bata ekkè ta Pilato tö

ie'pa ttè iuté. ²⁴ Ie' tö iwé wes ie'pa kì ikiane es. ²⁵ Es wëm tso' wötèulewà ñippè s'wökirpa ta kueki, ñies s'ttèwà kueki, e' émine Pilato tö. Età Jesús ttökwa patkéitö wes judiowak kì ikiane es.

Jesús wötëne krus mik

(Mateo 27.32-44; Marcos 15.21-32; Juan 10.17-27)

²⁶ Mik Roma shkëkipa wà Jesús dami, e'pa tö isué tö ie' kē kì krus dè'kaia, età ie'pa tö wëm eköl kiè Simón e' klö'wéwà ta iké krus ppökka tsëmi Jesús itöki. Wëm e' dör Cirene wak. Ie' tso' bánet, erpa e' de Jerusalén.

²⁷ Tajë pè' mirwà Jesús itöki. E'pa shua alakölpa tso' tajë iuramirak tajë ie' ieitsök. ²⁸⁻²⁹ Jesús wotrëene ie'pa sauk ta ichéitö:

—A Jerusalén alékölpa, kawö suluë döraë a' kì, e' kueki kē a' iuk ye' ieitsök. E' skéie a' wákpa e' ieitsö, ñies a' ala'r ieitsö. Aishkuö ta iyërdaë: ‘Ayëcha buaë alakölpa kos kē dötà' alàë. Ayëcha buaë alakölpa kos kē alà ta.’ ³⁰⁻³¹ Ye' dör wes kal pa'alí es e' weirke i' es, e' ta ¿ì kē wamblërpa a' dör wes kal sí es, e'pa ta? E' kueki e' kèwö ska' ta iyërdaë kabata a: ‘Be' anúka sa' kì as sa' duöwà wötèulewà iyök a.’†

³² Nies wëpa bøl dör pè' sulusipa e'pa mirwarak iwà Jesús ta wötèwà krus mik.

³³ Mik ie'pa demirak ká kiè S'wökirdiche ee, età ie'pa tö Jesús woté krus mik. Nies wëpa bøl sulusipa wotérakitö, eköl iulà bua'kka, eköl bakli'kka. ³⁴ [Jesús tö iché: “A yéwö, ì wambleke ie'pa tö ye' ta, e' kē ane ie'pa éna, e' kueki e' nuí olo'yö ie'pa kì.”]‡

Età Roma shkëkipa iné ñi ma'woie suè tö wes ie'pa tö Jesús datsi' blatemi ñi a. ³⁵ Pè' iëter Jesús sauk. Dö judiowak wökirpa tso' ie' wayuök suluë, ie'pa tö icheke:

—Moki ie' dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie shukit Skéköl tö e' e'ma as iwák e' tsatkö wes o'kapa tsatkéitö es.

³⁶ Nies Roma shkëkipa tö ie' wayué. Ie'pa de tsinet ie' ska' ta blo' shköshkö watké ie'pa tö ie' a. ³⁷ Ie'pa iché:

—jMoki be' dör judiowak blú, e'ma be' wák e' tsatkö!

* **23:16-17** Yëkuö këchke wele tö kuötkéka. E' tö iché i' es: Pilato wöblar s'wötèulewà e' ökmi eköl mik judiowak tso' Ie'pa Yépa Yërulune Egipto e' kèwö tkö'uk età. † **23:30-31** Oseas 10.8 ‡ **23:34** Ttè tso' iwakyöule i' es...e' shua, e' kē ku' yëkuö këchke wele kì.

³⁸ Kaltak ki itso' kitule tö ichè: "I dör judiowak blú e'", e' batsulewá Jesús tsaká.

³⁹ Eta wëm eköl àr wötëulewá ikrus mik Jesús o'mik, e' tso' ie' chök suluë. Ichéitö ia:

—iMoki be' dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e', e'ma be' e' tsatkö, ñies sa' tsatkö!

⁴⁰ Erë iëköl tso' wötëulewá ie' o'mik, e' tö iëköl uñé ta ichéitö:

—Be' wömenettsa ttèwá wes ie' es, erë wësua be' kë suar ta' Skëköl yöki. ⁴¹ Moki se' weirke se' wák kueki, se' nuì kueki. Erë ie' kë wá ì sulu wamblène yës.

⁴² E' ukuöki ta' ie' tö iché Jesús a:

—A Jesús, mik be' detkene s'blúie, eta kë be' éna ye' chökwa.

⁴³ Ie' tö iüté:

—Moki ye' tö be' a ichè tö i'ñe be' dōrawá ká buaala tso' ká jaì a e' a ye' ta.

Jesús duowa

(Mateo 27.45-46; Marcos 15.33-41; Juan 19.28-30)

⁴⁴ Mik diwö de bata a, eta ká mía ttsettseë ká wa'ñe, dō tsáli diwö de mañat ekké.

⁴⁵ Diwö kë dalöbuneja, eta Skëköl wé a ie'pa wa datsi' buririë ese shukuar u blatoie, e' jchënane shushaë. ⁴⁶ Eta Jesús tö iché aneule:

—A yéwö, ye' wiköl méat be' ulá a.

E' chéitö ta' isiwa' bata tké.

⁴⁷ Roma ñippökwak eköl dör capitán, mik e' tö isué, eta Skëköl kikékaitö ta' ichéitö:

—Moki, wëm wí sene' yësyësë.

⁴⁸ Pë' daparke taië isaük, mik e'pa tö isué tö wes Jesús blënewá, eta ie'pa erianeká taië ta' es imíyalnerak iu a. ⁴⁹ Erë wépa wa Jesús suule buaë ena alakölpá manetwá ie' ta' Galilea, e'pa kos iëter ie' kí saük erë kamië.

Jesús nu wötëne

(Mateo 27.57-61; Marcos 15.42-47; Juan 19.38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Wëm tso' eköl kië José, e' dör ká kië Arimatea e' wak. Arimatea atë Judea. Ie' dör wëm buaë yësyësë. Ñies ì blúie Skëköl tso' e' kéwö panuk ie' tso'. Ie' dör judiowak wökirpa e' eköl, erë ie' tö ibikeitsé tö wes imalepa tö Jesús wé e' dör suluë. ⁵² Ie' mía Pilato ska', eta Jesús nu kiéitö. ⁵³ Ie' tö Jesús nu yéttsa krus mik éwa iski ta' ipatréwaitö datsi' ukuö bua'buá saruru ese wa. E' ukuöki ta' ie' tö Jesús nu bléwá ákuk

bine pa'ali s'nu blóie ese a. ⁵⁴ Ká tuirketke eta eno diwö batseitsekemitke, e' kueki ie' kawöta Jesús nu wötökwá bet.

⁵⁵ Eta alakölpá manetwá Jesús ta' Galilea, e'pa mirwañak isaük tö wé Jesús nu mekwá. Ie'pa tö isué tö wes ie' nu blëne ákuk a. ⁵⁶ Mik ie'pa dene u a, eta kiö masmas tso' të s'nu ki, ese kanewérakitö. Ie'pa tö eno diwö batseitsé wes Skëköl ttè dalöiëno tö ichè es.

24

Jesús shkenekane

(Mateo 28.1-10; Marcos 16.1-8; Juan 20.1-10)

¹ Erë domingo ká ñirketke, eta alakölpá míane Jesús pö a kiö masmas kanewétke ie'pa tö, e' mí ie'pa wa të Jesús nu ki. ² Mik ie'pa de, eta ie'pa tö isué tö ák bërie bastkër pö kkö a, e' rratune bánet. ³ Erë mik ie'pa dewá ákuk a, eta ie'pa tö isué tö Jesús nu kë ku'. ⁴ Ie'pa tso'ia' ibikeitsök tö wëk Jesús nu mí, e' bet ta' ie'pa tö isué tö wépa bül de iëter ie'pa o'mik, e'pa datsi' wöñarke dalölöë. ⁵ E' tö alakölpá suawéka taië ta' iwö éwarak dō iski. Erë wépa e'pa tö iché ie'pa a:

—¿Iöök a' tö ie' tso' ttsë'ka, e' yuleke s'nupa shua? ⁶ Ie' kë ku' ie, ishkenekane. Ì yë'bakitö a' a mik íbak Galilea eta, e' anú a' éna. ⁷ Ie' tö a' a iyë'bak tö ie' dör S'ditsö Alá, e' wömerdatsá pè' sulusipa ulá a ta' iwötërdawá krus mik, e' ki ká de mañat eta ishkerdakane. ⁸ Eta ì yë' Jesús tö, e' anewané ie'pa éna.

⁹⁻¹⁰ Alakölpá dare Jesús pö a, e'pa kië María Magdala wak ena Juana ena María dör Santiago mì. Ñies alakölpá skà tso'ñak ie'pa ta'. Ì sué ie'pa tö pö a, e' pakéne Jesús ttekölpá tsá dabom eyök ki eköl (11) e'pa a, ñies imalepa a. ¹¹ Erë ì paké alakölpá tö e' kë wá ta' ie'pa a, e' kueki ie'pa kë wá iklöone. ¹² Erë Pedro tunemi pö a isaük. Mik ie' demi ta' ie' tö isué ákuk shua, eta datsi' wa Jesús nu parratewá, e' è tkëter. Eta ie' biteane u a, e' tö ibikeitséro tö ¿wëk imí?

Jesús ttökatapa bül tö ie' suéne Emaús ñalé ki

(Marcos 16.12-13)

¹³ E' diwö wa Jesús ttökatapa bül e' yéttsa Jerusalén michoë ká kië Emaús ee. E' ñalé

dör kamië kilómetro dōka dabom eyök ki et (11), e' ulatök. ¹⁴ Ì tka Jesús ta Jerusalén, e' kos pakerami ie'pa tö ñi a. ¹⁵ Ie'pa kapakörami ñita, eta Jesús tö ie'pa kué eta ishkémi ie'pa ta. ¹⁶ Ie'pa tö isué, eré ie'pa kë a ikkayënewa tö yi idir.

¹⁷ Jesús tö ie'pa a ichaké:

—¿Ì pakerami a' tö?

Eta ie'pa e' wöklö'wé iëter. Ie'pa eriarke tajë e' wënewa iwö ki. ¹⁸ Ie'pa eköl kië Cleofás, e' tö Jesús iüté:

—Wësua se' kos dë'rö Jerusalén kawö tkö'uk e' shua be' ë kë wa ijcher tö ì bak ee chki bökli.

¹⁹ Ie' tö ie'pa a ichaké:

—¿Ì bak?

Ie'pa iüté:

—Ì bak wëm kië Jesús dör Nazaret wak e' ta e'. Ie' dör Skököl tteköl buaë, diché ta' tajë Skököl wöa. Ì kë or yi a ese wé ie' tö tajë sulitane wörki. Ñies s'wöbla'wéitö ttë buaë moki wa. ²⁰⁻²¹ Sa' tö ie' pana' tö isalema Skököl tö ie' patké' se' dör Israel aleripa e' tsatkök. Eré sacerdotepa wökirpa ena s'wökirpa malepa, e'pa tö ie' wöméttsa ttëwa wötëulewa krus mik. E' kúie ta, ì kos wamblëne, e' ki ká de mañat eta ¿ì panemiã sa' tö? ²² Ñies alakölpa welepa tso' sa' ska', e'pa tö sa' tkiwëwa. Ì'ne bla'mi ie'pa dare Jesús pö a ²³ eré ie' nu kë ku' ee. Ie'pa tö sa' a iché tö Skököl biyöchökwakpa de ie'pa ska', ta ichéitö ie'pa a tö Jesús tso'ne ttsë'ka. ²⁴ E' ukuökí ta sa' wakpa welepa dare isaük ta ie'pa tö ikué wes alakölpa tö iché es, eré ie'pa kë wa Jesús sune.

²⁵ Eta Jesús tö iché ie'pa a:

—A' kuköña darërë. A' kë wöblar bet. Ì kos yë'atbak Skököl ttekölpa tö e' kë klöne a' wa bet. ²⁶ Skököl yëkkuö tö iché tö wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' kawöta weinuk es kam ie' dö sulitane wökirie olo ta' tajë e' yöki.

²⁷ Eta ie' wák tté tso' kitule Skököl yëkkuö ki, e' kos wà pakémiitö ie'pa a. Kewe ì kit Moisés tö, e' wà pakéitö. E' ukuökí ta ì kit Skököl ttekölpa kos e'pa tö, e' wà pakéitö ie'pa böi a.

²⁸ Mik ie'pa demi wé ie'pa mírö ee, eta iwër tö Jesús kí mi'keia ñala ki, ²⁹ eré ie'pa

tö ie' kiémi kröröë kapökrö ie'pa ska'. Ie'pa tö iché ia:

—Ká tuirketke, e' kueki be' e' tsúat sa' ska' kapökrö.

E' kueki ie' dewa ie'pa ta weshke. ³⁰ Mik ie'pa e' tuléwa mesa o'mik chkök, eta ie' tö pan klö'wé ulà a ta wëstela chéitö Skököl a ta iblatéitö méitö ie'pa a. ³¹ E' wö shà ta ie'pa tö isuëwa tö Jesús idir; eré bet ta ie' kë ku'ia ie'pa ta. ³² Eta ie'pa tö iché ñi a:

—Wëe', mik ie' kapaköratse se' ta ñala wa, Skököl yëkkuö wà pakeratseitö, e' tö se' ttsë'wé buaë ichök.

³³ E' wöshà ta ie'pa e' yéttsa míyalne Jerusalén. Mik ie'pa demi ee, eta ie'pa tö Jesús ttökatapa tsá dōka dabom eyök ki eköl (11) ena imalepa, e'pa kué ee ñita. ³⁴ E' a ie'pa iché:

—Moki Skökëpa Jesús shkenekane. Ie' e' kkaché Simón a.

³⁵ Eta wëpa böi tö ì kos tka ie'pa ta ñala wa e' paké imalepa a. Ñies wes ie'pa tö Jesús suëwa, mik ie' tö pan blaté eta, e' pakéitörak.

Jesús e' kkaché ittökatapa a

(Mateo 28.16-20; Marcos 16.14-18; Juan 20.19-23)

³⁶ Ie'pa tso'ia ipakök, eta Jesús de dur ie'pa shua, e' tö ie'pa shke'wé tté i' wa:

—As a' kawö tkö buaë.

³⁷ Ie'pa tkirulune tö ibikeitsé tö ie'pa tso' s'wimblu saük. ³⁸ Eré Jesús tö iché ie'pa a:

—¿Ì kueki a' tkirulune? ¿Ì kueki a' ibikeitsé bötböt? ³⁹ Ye' ulà ki itö saú. Ye' klö ki itö saú. Ye' kö, e' wa a' isuëraë tö ye' kë dör wimblu. S'wimblu kë chkà ta', kë dichéwö ta', eré a' isué tö ye' chkà ta' ye' dichéwö ta'.

⁴⁰ E' chök ie' tso' ie'pa a, ta ie' tö iulà ena iklö kkaché ie'pa a. ⁴¹ Ie'pa iëteria ttsë'nerak buaë tkirulune taië, e' kueki darërë ie'pa a iklö' tö moki idir. E' kueki Jesús tö ie'pa a ichaké:

—¿Ì tso' a' wa ñè? ⁴² Eta ie'pa tö nima katuule bö' a, e' mé ia. ⁴³ Ta ie' tö ikaté ie'pa wörki. ⁴⁴ Eta ie' tö iché ie'pa a:

—Ì tka ye' ta, e' yë' ye' tö a' a, mik ye' bak a' ta eta. Ye' tö a' a iyë' tö ye' tté kos kit Moisés ena Skököl ttekölpa tö yëkkuö ki ñies Salmos yëkkuö ki, e' kos kawöta wà tkök.

⁴⁵ Eta ie' tö ie'pa er ñi'wé as ì ché Skéköl yëkküö tö, e' wà ar ie'pa éna. ⁴⁶ Tä ichéitö ie'pa a:

—Itso' kitule Skéköl yëkküö kī i' es: wé pairine'bitū idi' wa a' blúie e' kawōta ttèwa, mik e' kī ká de mañat eta ishkerdakane.

⁴⁷ Ñies tö iché i' es: Ttè buaë pakardaë ye' ttö wa Jerusalén wakpa a kewe, e' itöki ipakardaë ká ulitane wakpa a. Ttè buaë e' dör tö wépa er mane'wé Skéköl a, esepa kī ie' tö ì sulu wamblérakitö e' nuí olo'yeraë.

⁴⁸ Ì kos tka ye' tä, e' sué a' tö, e' pakök a' kawōta sulitane a. ⁴⁹ Ye' yé kablè' Wiköl Batse'r muk a' a, e' patkeraë ye' tö a' a. Ie' datse ká jai a, e' döraë a' kī idiché taië wa, e' panú íe Jerusalén.

Jesús míane ká jai a
(*Marcos 16.19-20*)

⁵⁰ E' ukuöki tä Jesús wá ittökatapa mítser tsinet Betania. Eë Jesús ulà kékā tä ie' er buaë ché ie'pa a. ⁵¹ Ie' tso'ia ie'pa a er buaë chök tä ie' butséka míā ká jai a ie'pa wörki.

⁵² Ie'pa tö ie' dalöié taië, e' ukuöki tä ie'pa míane Jerusalén ttsë'nerak buaë. ⁵³ Këkraë ie'pa tso' Skéköl kīkōkka iwé a.

Jesús Tté Buaë Kit Juan tö Juan

Yëkkuö i' kit Juan tö e' dör Jesús ttökatapa dabom eyök k_i böl e' eköl. Yëkkuö i' k_i Juan tö Jesús ttökata eköl tté cheke (13.23; 19.26; 20.2,21; 7.7, 20, 24). E' kiëtö "Jesús ttökata dalër tajë iéna e'." Ibikeitsèsö tö Juan wák tso' e' chök es. Ie' dör Israel aleri. Ie' ena iël Santiago e'pa ki' Jesús tö ittökataie. Ie'pa bak kanablök nima kli'uk. Ie'pa bak senuk batsöri tajë me'r Galilea e' o'mik tsinet. Iklö'wésö tö yëkkuö i' kit ie' tö Jesús kune' e' k_i duas de dabom paryök ena suliyök e' shü ulat (80-90 DC).

Ie'pa tö ibikeitsè tö ie' tö ikit Israel aleripa bak senuk bánet Israel esepa a. Juan 20.31 ee' ie' tö se' a ikkachè tö iie' ie' tö yëkkuö i' kit. E' tö ichè i' es: yëkkuö i' kitule as a' tö iklö'ù tö Jesús dör Skëköl Alà pairine'bitü idi' wa s'blúie e'. Nies ikitule as sene michoë dö a' ulà a' a' erblö ie' mik e' wa. Es Juan tö ikit. Yëkkuö i' k_i ie' tö se' a ikkachè bua'iewa tö Skëköl dör Jesús Yé.

Mik Juan wötënewa s'wöto wé a dayë nane kiè Patmos ee' etä ie' dewatke kékëlaie. Mik ie' bak ee' etä Jesús tö ie' ka' yëkkuö kiè Apocalipsis e' shtök. Nies ie' tö yëkkuö tsitsirla skà kit dökä mañat.

Skëköl Ttö yöne s'ditsöie

¹ Tsawe ta eköl kiè Skëköl Ttö e' tso'tke. Ie' tso' Skëköl ta, nies ie' dör Skëköl. ² Kenet ie' tso'tke Skëköl ta. ³ Skëköl tö iyi ulitane yö' ie' ta ñita. Kë ì ku' ká i' k_i, e' kë yöneñak ie' wa. ⁴ Ie' dör sene michoë e' wák. Ie' dör wes bö'wö es, e' tö se' er ñi'weke. ⁵ Bö'wö ñe' tö se' er suluë tso' wes stui a es e' ñi'wemir. Kë ì sulu e' alöpaka iki.

⁶ Wëm eköl patkë'bitü Skëköl tö e' kiè Juan. ⁷ E' dë'bitü yi dör bö'wö ñe' ttekölíe itté pakök as sulitane erblö imik Juan tö itté pakeke e' wa. ⁸ Ie' wák kë dör bö'wö ñe', eré ie' dë'bitü itté pakök.

⁹ Yi dör bö'wö ñe' e' dör bö'wö chökle datse ká jaì a sulitane er ñi'woie e'. ¹⁰ Ká i' kos yö' Skëköl tö ie' ta ñita, eré mik idë'bitü ká i' a, etä ká i' wakpa kë éna iane tö yi dör ie'. ¹¹ Ie' dë'bitü iwák ká a ena iwák ditséwopa a, eré

e'pa kë wa ikinewa. ¹² Eré wépa tö ikiéwa ta ierblé imik, esepa a kawö méitö as idörak Skëköl ala'rie. ¹³ Ie'pa de Skëköl ala'rie, eré e' kë dör wes se' ala'r kurke yé wa mi wa es. Ie'pa de Skëköl ala'rie ie' wák er wa.

¹⁴ Wé kiè Skëköl Ttö ñe' yöne s'ditsöie ta isene' sa' shua. Ie' dör Skëköl Alà eköl è e'. Ie' wa Skëköl er buaë chö se' a ena wes Skëköl dör mok_i, e' kos kkayëne se' a. E' su' sa' tö. ¹⁵ Juan tö ie' tté paka' ta ichéitö aneule: "Wëm i' yé'yö a' a mik ye' iché tö wëm eköl daiä ye' ukuök_i s'pattök ye' skéie, e' tso'tke ká iaiaë ye' yöki, e' kueki ie' dör buaë ichökle ye' tsata."

¹⁶⁻¹⁸ Skëköl tté dalöiëno e' mène Moisés wa. Eré kos Skëköl er buaë chö se' a ena wes ie' dör mok_i e' jchenewa sa' wa Jesucristo wa. Kë yi wa Skëköl suule iwöbla wa, eré ilà eköl è tkërie iyé ta, e' dör nies Skëköl, e' tö iyé kkaché se' a. E' kueki ie' dör er buaë chökwak. Ie' er buaë k_i ché se' a tajë shute.

Juan dör S'wöskuökwak e' tö Jesucristo tté paké

(Mateo 3.11-12; Marcos 1.7-8; Lucas 3.15-17)

¹⁹ Judiowak wökirpa tö sacerdotepa ena Leví aleripa, e'pa welepa patké Juan ska' ichakök: "¿Yi dör be'? ¿Be' dör wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e'?" ²⁰ Juan kë wa iblène. Ie' tö ie'pa iüté yösyësë:

—Ye' kë dör wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e'.

²¹ Ie'pa tö iskà chaké:

—E'ma ¿be' dör yi? ¿Be' dör Skëköl tteköl bak kiè Elías e'?

Juan tö ie'pa iüté:

—Au, ye' kë dör ie'.

Ie'pa tö iskà chaké:

—¿Be' dör Skëköl tö iyé'at tö itteköl skà datse e'?

Etä Juan tö iüté:

—Au, ye' kë dör ie'.

²² Etä ie'pa tö iskà chaké ia:

—E'ma, ¿be' dör yi? Sa' k_i ikiane jchenowa yösyësë chène yi tö sa' patké e'pa a. E' kueki ichö sa' a tö ¿yi dör be'?

²³ Juan tö ie'pa iüté:

—Ye' dör wé yö' Skëköl tteköl Isaías tö e'. Ie' tö iyé': 'Ká sir poë wé kë yi serku' ee' yile ttöraë aneule, e' tö icheraë: A' er mane'ú

Skëköl datse e' yök_i. E' dör wes ñala yuèsö yësyësë ie' yök_i es.*

²⁴ Eta wëpa patké fariseowakpa tö ttök Juan ta, ²⁵ e'pa tö ie' a iska chaké:

—Be' kë dör wë pairine'bitu idi' wa s'blúie e', be' kë dör Elías, be' kë dör Skëköl tteköl ñe', e'ma çì kuek_i be' tö s'wöskueke?

²⁶ Ie' tö iüté:

—Ye' s'wöskueke di' a, erë eköl dur a' shua kë ijcher a' wa tö yi idir, ²⁷ e' doraë ye' ukuök_i kanëblök ye' skéie. Ie' dör këkë tajë ye' tsata, e' kuek_i ie' klökkuö kicha ë kë wötsënanuk ye' siarla e' a.

²⁸ E' kos tka Betania. Kä e' atë di' kië Jordán e' wishët. Eë Juan tso' s'wöskuök.

Jesús dör Skëköl obeja jchëne e'.

²⁹ Bule es ta Juan tö Jesús sué tö idatse ie' ska' ta ichéitö: “Isaú. Wì idatse e' dör Skëköl obeja pupula patkébitu jchë ì sulu wambleke sulitane tö e' nuí olo'yoie e'.

³⁰ Ie' wì paka' ye' tö a' a mik ye' tö iyë': ‘Eköl doia ye' ukuök_i, e' tso'tke ká iaiaë ye' yök_i, e' kuek_i ie' dör buaë ichök_i ye' tsata.’

³¹ Ye' wák kë wa ijcher bua'iewa tö yi dör ie', erë ye' tö s'wöskueke as Israel aleripa wa ijcherwa tö yi dör ie'.”

³² Ñies Juan tö iché: “Ye' isué tö Wiköl Batse'r datse ká jaì a nubölie, e' atë ie' a. ³³ E' yök_i ye' kë wa ijcher tö yi idir, erë Skëköl tö ye' patké' s'wöskuök di' a, e' tö ye' a iyë': ‘Yi k_i Wiköl batse'r de atë ie' a, e' dör wë tö a' iekewa Wiköl Batse'r a e' wák.’ ³⁴ E' sué ye' tö, e' kuek_i ye' tö iché a' a tö ie' dör Skëköl Alà ichök_i.”

Jesús ttökatapa tsá

³⁵ Bule es ta Juan durne eë ta ie' ta ittökatapa de böl. ³⁶ Mik Juan tö isué tö Jesús damia e' wa, eta ie' tö iché ie'pa a:

—jWëm wì dör Skëköl obeja pupula patkébitu jchë se' skéie e'!

³⁷ Ì ché Juan tö, e' ttsé Juan ttökatapa böl tö, eta e'pa míyal Jesús itök_i. ³⁸ Jesús e' wötréene ta isué tö idatserak ie' itök_i ta ichakéitö:

—çì kiane a' k_i?

Ie'pa tö iüté:

—A Rabí (judioie ttë e' wà kiane chë s'wöbla'ukwak), çwë be' serke?

³⁹ Eta ie' tö ie'pa iüté:

—A shkó isauk.

Eta ie'pa míyal ie' ta, ta wë ie' serke, e' sué ie'pa tö. Mik ie'pa míya ie' ta eta diwö detke tkël. Ie'pa e' tséat ie' ska' dö katuirketke ekkë.

⁴⁰ Ittökatapa böl tö Juan ttö ttsé' ta imineyal Jesús itök_i, e' eköl kië Andrés, e' dör Simón Pedro ël. ⁴¹ E' ukuök_i bet ta Andrés tö iël Simón e' kué ta ichéitö ia:

—Wë pairine'bitu idi' wa s'blúie, e' kué sa' tö. (“Wë pairine'bitu idi' wa s'blúie” e' kië judioie “Mesías” ena griegoie ikië “Cristo”).

⁴² E' ukuök_i ta Andrés wa Simón mítser wë Jesús tso' eë. Mik Jesús tö Simón sué, eta ie' tö iché ia:

—Be' dör Simón, Juan alà, erë be' kirdaë Cefas (griegoie s'kië Pedro, e' wà kiane chë ák.)

Felipe ena Natanael e'pa kié Jesús tö ittökatapaie

⁴³ Bule es ta Jesús tö ibikeitsé tö “ye' mi'keá Galilea.” Kam ie' mi' e' yök_i ta ie' tö Felipe kué ta ichéitö ia:

—Be' shkó ye' ta ye' ttökataie.

⁴⁴ Felipe dör ká kië Betsaida e' wak. Andrés ena Pedro e'pa serke ñies Betsaida.

⁴⁵ Felipe tö Natanael kué ta ichéitö ia:

—Wë pairine'bitu idi' wa s'blúie kit Moisés ena Skëköl ttekölpa tö yëkküö k_i, e' wák kué sa' tö. Ie' dör Jesús, José serke Nazaret, e' alà.

⁴⁶ Natanael tö iché:

—çì buaë döttsami Nazaret?

Felipe tö iché ia:

—Be' shkó sa' ta, ta iwà saú.

⁴⁷ Mik Jesús tö isué tö Natanael datse ta ichéitö:

—Wëm wì e' je' dör Israel aleri bua'ie. Ie' kë kachöta'.

⁴⁸ Natanael tö ie' a ichaké:

—çì be' a ichök tö ye' dör es?

Ie' tö iüté:

—Ye' kë ku' dur eë, erë kam Felipe tö be' kiö, e' yök_i ye' tö be' su' higuera klö dikia.

⁴⁹ Natanael tö iché ie' a:

—A S'wöbla'ukwak, jBe' dör Skëköl Alà ichök! jBe' dör Israel aleripa blú ichök!

⁵⁰ Jesús tö ie' iüté:

* 1:23 Isaías 40.3

—Ye' be' a iché tō “ye' be' su' higuera klō dikia,” ¿e' è kueki be' erblé ye' mik? Erè e' tsatā be' tō ikī sueraia.

⁵¹ Ñies ie' tō iché:

—Mokī ye' tō a' a iché tō ká jaì sueraè a' tō áie ta a' isueraè tō ye' dör S'ditsö Alà e' dör wes klökata† es shkokaie ká jaì a, e' kī Skëköl biyöchökwakpa shköke wo'k wa'k.

2

Ulabatsè kéwö tkö'wëke Caná

¹ Böiki es ta ulabatsè Caná aṭe Galilea ee, ee Jesús mì tso'. ² Ñies Jesús ena ittökatapa kiule, e'pa de ulabatsè e' kéwö tkö'uk. ³ Mik ie'pa vino enewa, etā Jesús mì tō iché ie' a:

—Vino enewa.

⁴ Jesús tō ie' a iché:

—¿Iök be' tō e' ché ye' a? Kam ye' kéwö dö iwà kkachöie tō yi dör ye'.

⁵ Etā imì tō iché iyi watiökwakpa a:

—Ì kos chekeitö a' a, e' ú a' tō es.

⁶ Ee skau tso' teröl (6) judiowak e' batse'ukerak Skëköl a, e' dí dapa'woie. Skau ek è a di' choka galon doka dabom böyök (20) ö dabom mañayök (30) ekkè.

⁷ Jesús tō iché watiökwakpa a:

—Skau ikképa wà iökā chiè di' wa.

Tā watiökwakpa tō iwà iékarak es. ⁸ Etā Jesús tō iché iarak:

—I' ta itsá yöttsa elkela ta itsúmi ikéwö tkö'uk wökir a pattsé.

Es ie'pa tō iwé. ⁹ Etā iwökir tō di' yöne vinoie e' pattsé. Ie' kë wā ijcher tō wé vino e' datse (erè watiökwakpa tō di' yéttsa, e'pa è wā ijcher tō wé idatse.) E' kueki ie' tō wëm ulabatske, e' kié ¹⁰ ta ichéitö ia:

—Sulitane wöblane vino bua'iewa, ese watiök kewé. Mik s'kiulepa tō iyé taiè, etā vino èse watieke. Erè be' tō vino bua'ie blé, ikké erpa be' tō iwatieke.

¹¹ I' wé Jesús tō Caná aṭe Galilea ee, e' dör ì kë or yi a ese tsá o' ie' tō. E' wa ie' tō ilo taiè, e' kkaché ie'pa a, ta ittökatapa erblé ie' mik.

¹² E' ukuöki ta ie' mía imì ta, ielpa ta, ñies ittökatapa ta, ká kiè Cafarnaúm ee. Ee ie'pa e' tséat ká böt ká mañat ekkè alè.

Jesús tō Skëköl wé batse'wé
(Mateo 21.12-13; Marcos 11.15-18; Lucas 19.45-46)

¹³ Judiowak Yépa Yërulune Egipto e' kéwö tkö'wé dökewatke tsinet, e' kueki Jesús mía Jerusalén kawö e' tkö'uk. ¹⁴ Mik ie' de Skëköl wé pamik, etā ie' tō obeja ena bakala pupula ena nuböl ese wataukwakpa kué. Ñies inuköl mane'ukwakpa* kuéitö tuldak imesa o'mik. ¹⁵ Tā ie' tō tsa' tréwa, e' wa ie' tō iyi wataukwakpa kos tré'wéyal iobeja ibakala tso' kos e' ta. Ñies inuköl mane'ukwakpa inuköl tulétsaitö ta imesa trélurka. ¹⁶ Ie' tō iché nuböl wataukwakpa a:

—¡Iyi i' yölor sēraa! ¡Kë ye' Yé u klö'warwa a' iyi watuöie!

¹⁷ E' ukuöki ta ittökatapa éna ianewa tō Skëköl yëkkuö tō iché: “Be' u dalër taiè ye' éna, e' tsatkeræ ye' tō dö ye' duöwa ekkè.”

¹⁸ Judiowak wökirpa tō ichaké Jesús a:

—Ì kë or yi a ¿e' wése wëmi be' tō sa' a iwà kkachöie tō be' wā kawö ta' iyi ikké woie?

¹⁹ Ie' tō iüté:

—U i' tkétsa a' tō, e' ta böiki es ta ye' tō iyuékane.

²⁰ Ie'pa tō iché ia:

—U i' kané dör duas dabom tkëyök kī teröl (46), etā ¿wes iyuékami be' tō ká mañatk è?

²¹ Erè u cheke ie' tō, e' dör iwák e' chöke. ²² E' kueki mik ie' shkenekane, etā ittökatapa éna ianewa tō ie' tō iyé' es. E' kueki ie'pa tō Skëköl yëkkuö ena ì yé' Jesús tō e' klö'wé.

Jesús wā sulitane er suule buaè

²³ Mik Jesús tso' Jerusalén Judiowak Yépa Yërulune Egipto e' kéwö tkö'uk, etā ì kë or yi a ese wëke ie' tō taiè. E' kueki taiè pè' erblé ie' mik. ²⁴ Erè ie' wā ie'pa er suule buaè, e' kueki kë ie' erbléne ie'pa mik. ²⁵ Ie' wák wā ijcher buaè wes sulitane er dör. E' kueki kë yi a ì yënk ie' a tō wes se' er dör.

3

Jesús ena Nicodemo tté ñita

† 1:51 Génesis 28.11 saú. * 2:14 inuköl mane'ukwakpa: Inuköl tso' Skëköl wé a, e' dör kuakī, kë dör inuköl tso' judiowak wā iyi tuöie bánet ese. E' kueki yi tō iyi tuëke ee, ese kawötā ie'pa inuköl mane'uk inuköl fie'se wa.

¹ Wëm tso' eköl kiè Nicodemo, e' dör judiowak wökirpa eköl. Ie' dör fariseowak.

² Ká et nañewë ie' de Jesús ska' ta ichéitö ia:

—A S'wöbla'ukwak, ì kě or yi a ese weke be' tö. Skëköl kě kúpa be' ta, e'ma kě be' a ì onuk. E' kueki sa' wa ijcher tö ie' tö be' patkë' sa' wöbla'uk.

³ Jesús tö iché ia:

—Mokì ye' be' a ichè tö yi kě skà kunene etökichane, ese kě döpa_w ì blúie Skëköl tso' e' a.

⁴ Nicodemo tö ie' a ichaké:

—Mik s'de kéchke, eta ¿wes s'kurmine etökichane? ¿Wes s'mi' miwane s'mi shua, e' kurmi etökichane?

⁵ Jesús tö iüté:

—Mokì ye' be' a ichè tö yi kě kune di' wa ena Skëköl Wiköl wa, ese kě döpa_w ì blúie Skëköl tso' e' a. ⁶ S'kune s'mi wa s'yé wa ese ser wes s'ditsö ser es, erë yi kune Skëköl Wiköl wa, ese ser wes Skëköl ser es. ⁷ Ye' tö be' a ichè tö be' kawöta kunukne etökichane. ¿Wes e' tö be' tkiwëmi?

⁸ Í wakanewëke Skëköl Wiköl tö se' a, e' dör wes siwa' bitsirke ká wa'ñe es. E' blar ttsésö, erë wé idatse ena wé imirö e' kě jcher s'wa. Es itköke sulitane kune Skëköl Wiköl wa e'pa ta. Se' wa ijcher tö ie'pa kunene Skëköl Wiköl wa, erë kě se' wa ijcher wes iwà tköke.

⁹ Nicodemo tö iskà chaké:

—¿E'ma ìma iwà dör?

¹⁰ Eta Jesús tö iüté:

Be' dör s'wöbla'ukwak dalöiërta' tajë Israel aleripa shua ese, erë ¿wes be' kě wa íyi ikkë jcher? ¹¹ Mokì ye' tö be' a ichè tö ì jcher sa' wa, e' cheke sa' tö a' a, ñies ì sué sa' tö, e' pakeke sa' tö, erë a' kě éna sa' ttö klö'wak yës. ¹² Íyi tso' ká i' kì, ese wa ye' tö ikleeke a' a, erë e' kě klö'wë a' tö. Ye' mú tö ipakè íyi tso' ká jaì a ese wa kě kleaule, e'ma ¿wes e' klö'wëmi a' tö?

¹³ “Kě yi mine'ka ká jaì a ese dene ká i' a. Erë ye' dör S'ditsö Alà, e' datse ká jaì a, e' kueki íyi tso' ee e' jcher s'eraa ye' wa buaë.

¹⁴ Mik Israel aleripa bak ká wé kě yi serku', ese ké a, eta Moisés tö tabechka yué tkabë diökölíe,* e' batséwaitö kalka mik ta itkéka.

Es ñies, ye' dör S'ditsö Alà, e' kawöta tkëka kal mik ¹⁵ as wépa erblé ye' mik, esepa ulà dö sene michoë e' ska'.” Es Jesús tö iché Nicodemo a.

Skëköl éna sulitane dalër

¹⁶ Skëköl éna ká ulitane wakpa dalër tajë. E' kueki ie' alà eköl ë, e' me'ttsaitö ttëwa se' skéie, as yi erblé imik esepa kě duöwa aishkuö ta, e' skéie sene michoë dö iulà a. ¹⁷ Skëköl kě wa ilà patkëne ká i' a se' kichatöksa. E' skéie ipatkë'itö se' tsatkök.

¹⁸ “Yi erblé Skëköl Alà mik, ese kě kichatëne. Erë yi kě erblëne imik, ese kě erblëne Skëköl Alà eköl ë e' mik, e' kueki ikichatënettsatke. ¹⁹ Skëköl Alà dë'bitu ká i' a, e' dör wes bö'wö es se' er ñi'woie. Erë s'tso' ì sulu wamblök, esepa dör wes s'tso' stui a es, e' wa ie'pa wöbatsö bua'ie. Ie'pa kě kì ie' kiane. E' kueki wépa kě erblëne ie' mik, esepa kichatënetke. ²⁰ Wépa tö ì sulu wambleke, esepa éna suluë Skëköl Alà ar. Ie'pa kě kì Skëköl Alà ttè kiane ttsè as ì sulu wamblekerakitö, ese wà kě kkayërwa. E' dör wes s'tso' stui a kě shkakwa bö'wö olo ska' es. ²¹ Erë wépa serke wes Skëköl ttè mokì tö ichè es, esepa kì Skëköl Alà kiar buaë. Ie'pa dewa buaë Skëköl Alà dör wes bö'wö es e' ska' iwà kkachoie tö ì weke ie'pa tö, e' wekerakitö Skëköl batamik.”

Juan S'wöskuökwak tö iché tö Jesús dör ie' tsata

²² E' ukuöki ta Jesús mía Judea ittökatapa ta. Ee ie' e' tséat ká tajë ie'pa ta s'wöskuök.

²³ Ñies Juan tso' s'wöskuök ká kiè Enón ee, ee di' tso' tajë e' kueki. Ká e' atë tsinet Salim. Pë' döke ie' ska' ta ie' tö ie'pa wöskueke.

²⁴ (Íyi ikkë kaneone kam ie' wötërwa s'wöto wé a, e' yöki.)

²⁵ Erë ie' ttökatapa welepa ñi iütémi judiowak eköl ta, ie'pa e' batse'uke di' wa, e' tté kì. ²⁶ E' kueki ie'pa míyal Juan ska' ta ichéitö ia:

—A S'wöbla'ukwak, wëm dë' be' ska' Jordán di' wishet yé' be' tö, e' wák tso' s'wöskuök ta sulitane mi'ke ie' ta. ¿E' kě tö be' tsiriwë?

²⁷ Juan tö iüté:

* **3:14** Moisés tö tabechka yué tkabë diökölíe: Israel aleripa ukyëne Skëköl kì ena Moisés kì. E' nuñie Skëköl tö tkabë patkë' ie'pa ttökulur. Erë Skëköl tö iyë' Moisés a tö tabechka yuö tkabë diökölíe ta ibatsöwa kalka mik as wépa duökewatke esepa isaù ta ibuarne. Números 21.4-9 saù.

—Au, e' kě tō ye' tsiriwè. Skèköl kě wa se' a ikéwō mène, e' tã kě se' a ì onuk yēs. ²⁸ Ye' tō iyè' tō 'ye' kě dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e', erè ye' patkène'bitu ie' yōki keweie,' e' ttsé' a' wákpa tō buaë. ²⁹ Mik ulabatske, etã alaköl dör iwëm icha. Etã iwëm sini' tso' eë, ese tō wëm ttō ttsé, etã e' tō ie' ttsé'wé buaë. Ye' dör wēs wëm sini' es. E' kueki ye' ttsé'ne buaë i'ñe tō sulitane mi'ke Jesús ta. ³⁰ Ie' kawōtã kikèka taië ye' tsãta, e' skéie ye' ké e' wōökwa diōshet.

Jesús datse kã jai a

³¹ Yi datse kã jai a, e' dör sulitane tsãta. Wépa tso' kã i' ki, esepa dör kã i' wakpa, ì tso' kã i' ki, ese è cheke ie'pa tō. Erè yi datse kã jai a e' dör sulitane tsãta. ³² Ì suule ie' wa ena ì ttsëule ie' wa kã jai a ese pakekeitō, erè pè' kibiiepa kě wa ie' ttè klōone. ³³⁻³⁴ Yi patkè'bitu Skèköl tō e' a Skèköl Wiköl mène taië shute, e' kueki ie' tō Skèköl ttō pakekene. E' kueki wépa tō ie' tté klō'wé, e' wa esepa tso' ichök tō Skèköl ttè dör mokië. ³⁵ S'yé éna ilà dalër taië, e' kueki iyi ulitane méatitō iulà a. ³⁶ Wé erblé Skèköl Alà mik, ese ser michoë. Erè wé kě tō Skèköl Alà ttō iüté, ese kě ulà dōpa sene michoë ska'. E' skéie Skèköl kèsik me'rie iki.

4

Jesús tté alaköl eköl tã Samaria

¹⁻³ Fariseowakpa tō ittse tō Jesús klépa ki iërke ena s'wōsurkerak taië Juan tō s'wōskué e' tsãta. (Erè Jesús wák kě wa s'wōsune, ittōkatapa tō s'wōskué.) Mik ì cheke ie'pa tō e' tse Jesús tō, etã ie' e' yétsã Judea míane Galilea.

⁴ Erè ie' ittse tō ie' kawōtã shkōktkō Samaria. ⁵ Ie' ena ittōkatapa de kã atē Samaria kiè Sicar eë. Eë tsinet kã me' Jacob tō ilà José a, e' atē. ⁶ Di' bi' Jacob tō kã iaiã e' tso' eë. Eë Jesús demi tã ishtrinewã. Ie' e' tkésër di' biule e' kkōmik etã diwō dōketke bata a. ⁷⁻⁸ Jesús ttōkatapa míyal Sicar chkewō tãuk ñè. E' dalewa alaköl eköl dör Samaria wak, e' debitu di' tsuk tã Jesús tō iché ia:

—A tayë, be' we'ikèyō, di' kakmú ña yè.

⁹ Ie' tkinewã tã iütéitō:

—Be' dör judiowak, ye' dör Samaria wak. ¿Wēs be' tō ye' a di' kieke? (Judiowak

ena Samaria wakpa kě wō dör ñi mik, kě dōtã'wã ñi ska', e' kueki alaköl tō iüté es.)

¹⁰ Jesús tō iüté:

—Ì meke Skèköl tō se' a éme ena yi dör ye', e' jchenúpa be' wa, e'ma be' tō ye' a di' kieraë tã di' tō sene meke siã ese meraëyō be' a.

¹¹ Alaköl e' tō Jesús a iché:

—A kèkèpa, be' kě wa tka' ku' di' i' yottsã, ñies di' i' tso' iskië. ¿Wé be' tō di' e' kuëmi mē ye' a? ¹² ¿Ima be' tō ibikeitsè? Se' yé bak dör Jacob, e' tō di' i' me'at sa' a. Di' i' ya' ie' wák tō ena ila'r tō ñies iyyiwak. ¿Be' tō ibikeitsè tō be' dör ie' tsãta?

¹³ Jesús tō ie' iüté:

—Wépa tō di' i' yé esepa er sirdane. ¹⁴ Erè wépa tō di' meke ye' tō e' yé, esepa kě er sirpaiane yēs. Di' e' dör ie'pa er a wēs di' tskirke wōtuō taië es, e' tō sene michoë meraë ie'pa a.

¹⁵ Etã alaköl tō iché ia:

—A kèkèpa, di' e' mú ye' a as kě ye' er siria, ñies as kě ye' dōia di' watsuk ië.

¹⁶ Jesús tō iché ia:

—Be' yú, be' wëm kiök tã be' kiéne.

¹⁷ Etã alaköl tō iüté:

—Ye' kě wëm tã'.

Jesús tō iché ia:

—Buaë be' iché tō kě be' wëm tã'. ¹⁸ Be' ulabatsule sketökicha tã i'ñe tã be' wa itso', e' kě tã' be' ulabatsule. Ì ché be' tō, e' dör moki.

¹⁹ Etã alaköl tō iché ie' a:

—A kèkèpa, ye' tō isuë tō wësua be' dör Skèköl tteköl. ²⁰ Sa' dör Samaria wakpa, e' kèkèpa bak kã iaiã, e'pa tō Skèköl dalöie e' wakaneo' kabata i' ki. Erè a' judiowak tō icheke tō s'kawōtã e' kanéuk Jerusalén è.

²¹ Etã Jesús tō iüté:

—A tayë, ye' ttō klō'ú. Kawō dōraë tã Skèköl dalöie e' wakaneo'rdã kã wa'ñe, kě dör kabata i' è ki ö Jerusalén è a. ²² A' tō Skèköl dalöieke, erè e' kě jcher a' wa buaë. Erè s'tsatkër tté e' datse sa' dör judiowak ditséwō wa, e' kueki sa' wa ie' jcher buaë. ²³ S'yé dalöiökwakpa chōkle, esepa tō ie' dalöieraë mokië i'Wiköl wa. E' kēwō dōketke, moki idetke i' tã. ²⁴ Skèköl dör wiköl, kě wërta'wã, e' kueki wépa tō ie' dalöieke esepa ké idalöiök mokië wēs ie' ki kiane es i'Wiköl wa.

²⁵ Etā alaköl tō iché:

—Ye' wā ijcher tō wé pairine'bitū idi' wa s'blúie e' datse (e' kiè “Cristo” griegoie ena “Mesías” hebreoie). Mik ie' de etā ie' tō íy ulitane wà pakeraë se' a.

²⁶ Jesús tō ie' a iché:

—E'ma e' dör ye' tso' ttök be' tā e'.

²⁷ E' wöshā tā ittökatapa debitune. E'pa tō Jesús sué kapakök alaköl tā, e' tō ie'pa tkiwéwā taië. Erë kë yi kësik dë'ka ichakök ie' a tō “¿ì kiane be' ki?” ö “¿iök be' tso' kapakök alaköl se' tā?” ²⁸ Etā alaköl tō iskaū meät tkër eë tā imiáne wé iu tso'rak eë, tā ichéitö e' wakpa a:

²⁹ —Mishka wëm dur eköl e' sauk. Ì sulu kos wamblë'yö, e' chéitö ye' a seraa. ¿Ie' alè dör wé pairine'bitū idi' wa s'blúie e'?

³⁰ Etā ká e' wakpa biteyal Jesús weblök.

³¹ E' dalewa Jesús ttökatapa tō iché ia:

—A S'wöbla'ukwak, be' chkö.

³² Erë Jesús tō ie'pa a iché:

—Ye' wā chkè tso', e' kë sūule a' wā.

³³ Ie'pa ñì chakérak:

—¿Yile wā chkè debitu ie' a ñè?

³⁴ Erë Jesús tō ie'pa a iché:

—Ye' chkè dör, yi tō ye' patkë', e' ttö iütök ena kanè me'itö ye' a, e' eukwa seraa. ³⁵ A' wā ttè tso' e' tō iché: ‘Kawö kianeia si' tkël etā iyiwö tso'tke shtë'; erë ye' tō a' a iché tō pè' datse taië e'pa weblö. Ie'pa dör wes iyiwö alinetke tso'tke wë'iäë ténuk es. Ie'pa tso'tke erblök ye' mik. ³⁶ Wépa tō ie'pa kimeke erblök ye' mik, esepa dör wes iyiwö shtökwakpa es, e' ské döraë ie'pa ulà a. Ñies wépa shteke ie'pa tō, esepa ulà a sene michoë döraë. Es wépa dör wes íy kuatkökwakpa es ena wépa dör wes iyiwö shtökwakpa es, esepa ttsë'rdaë buaë ñita. ³⁷ Pè' tō icheke: ‘wele tō ikuatkeke, skà tō iwöshteke. Ttè e' dör mokì. ³⁸ Ye' tō a' patkë'mi iyiwö shtök wé a' kë wā ikuatkëule eë. Eë o'ka kanëblë', erë iwà de buaë a' ulà a.

³⁹ Alaköl e' tō ipaké Samaria wakpa a: “Ì sulu kos wamblë'yö, e' chéitö ye' a seraa.” E' kuekì Samaria wakpa taië serke ká e' a, e'pa erblé Jesús mik. ⁴⁰ Etā mik Samaria wakpa de Jesús ska', etā ie'pa kköché ie' a tā ichérakitö ia:

—Be' e' tsúat sa' tā.

Ie' e' tséat ie'pa tā ká böt. ⁴¹ Ie' kapaköke ie'pa tā, e' kuekì ie'pa kí dapané taië erblök ie' mik. ⁴² Etā ichérakitö alaköl a:

—Sa' erblé ie' mik e' kë dör be' tō sa' a iché, e' è kuekì. Ìñe tā' sa' wákpa tō ittö ttsé, e' kuekì sa' tō iklö'wé tō mokì ie' dör sulitane tsatkökwak.

Jesús tō blu' kanè kueblu eköl e' alà bua'wéne

(Mateo 8.5-13; Lucas 7.1-10)

⁴³ Böiki es tā Jesús e' yéttsa Samaria e' michone Galilea. ⁴⁴ Ie' tō iyè': Skéköl tteköl kë dalöiërta' iwák ká kì. ⁴⁵ Mik ie' demi Galilea etā ká e' wakpa tō ikiéwā er bua' wa. Mik ie'pa dë'rö Jerusalén Judiowak Yépa Yërulune Egipto e' kéwö tkö'uk, etā ì kos buaë o' Jesús tō, e' su' ie'pa tō. E' kuekì ie'pa tō ikiéwā er bua' wa.

⁴⁶ Jesús dene Caná atë Galilea wé ie' tō di' yö' vinoie eë. Ká e' blú kanè kueblu eköl tso' Cafarnaúm, e' alà kirinewā taië. ⁴⁷ Mik ie' wā ijchenewā tō Jesús tso' Judea, e' dene Galilea, etā ie' mia Jesús ska' tā ikköché ia:

—Mishka Cafarnaúm ye' alà duökewatke e' bua'ukne.

⁴⁸ Ie' tō iüté:

—Wësua ì kë or yi a ese kë one ye' wā a' a iwà kkachoie tō yi dör ye', e' tā kë a' erblöpa ye' mik.

⁴⁹ Erë blu' kanè kueblu tō iché ia:

—A këkëpa, mishka bet kam ye' alà duöwā e' dalewa.

⁵⁰ Jesús tō iché ia:

—Be' yúne be' u a. Be' alà serdaia.

Ie' tō Jesús ttö klö'wé mokìe tā ie' miáne iu a. ⁵¹ Kam idömine u a, etā ikanè mésopa tō ikué ñalā kì tā ie'pa tō ie' a iché:

—Be' alà buanene.

⁵² Ie' tō ie'pa a ichaké:

—¿Diwö wekké ye' alà buanémine?

Ie'pa tō iüté:

—Chkì diwö bata rrate ekkë.

⁵³ Iyè éna iane tō diwö ekkë Jesús tō iyè' ie' a tō be' alà serdaia. E' kuekì ie' ena iyamipa kos e'pa erblé imik.

⁵⁴ Jesús tso' Galilea, i' tā, ì kë or yi a ese wéitö bötökicha eë.

5

Jesús tō wëm kraulewā bua'wéne

¹ E' ukuöki ta judiowak tso' kawö tkö'uk Jerusalén, ee Jesús mía. ² Jerusalén di dape kuoie me'r ukkö kiè Obeja Ukkö e' o'mik tsinet. Di dape e' kiè hebreoie Betsata, e' kkömik úla tso' skel. ³⁻⁴ Úla ekké a taië s'kirirke esepa tso'. E'pa welepa kë wöbla wawër, welepa kë shko, welepa kraulewa. Ie'pa tso' ipanuk tö as di' wötir.* ⁵ Ie'pa shua wëm tër eköl kraulewa. Ie' kirinemi e' kī duas de dabom mañayök kī pāköl (38). ⁶ Jesús tö isuë tër ee. Ie' wa ijchenewa tö ká iaiaë ikirinemi. Eta ie' tö wëm kraulewa e' a ichaké:

—¿Be' kī ikiane tö be' buarne?

⁷ Eta ikirirke tö ie' iüté:

—A këkëpa, kë yi ku' ye' kimuk e' iowa di' a mik iwötirke eta. Bitökicha ye' e' iakwa, eta yile e' iéwatke ye' yökī kewe.

⁸ Jesús tö ie' a iché:

—Be' e' kōka, be' ka'la kōka ta be' shkōmi.

⁹ E' bet ta wëm buanene ika'la kékaitö ta ishkémi ekka. Erë e' diwö dör judiowak eno diwö. ¹⁰ E' kueki judiowak wökirpa tö iché wëm buanene e' a:

—I'ñe dör eno diwö, e' kueki be' kë a kawö ta' ka' se tsukmi i'ñe.

¹¹ Ie' tö ie'pa iüté:

—Yi tö ye' bua'wéne, e' tö ye' a iché: 'Be' ka' shtōka ta be' shkōmi.'

¹² Eta ie'pa tö ie' a ichaké:

—¿Yi tö be' a iché tö 'be' ka' shtōka ta be' shkōmi'?

¹³ Jesús mía pë' tso' taië e' shua, kë wëneia, e' kueki wëm buanene e' kë wa ijcher yi tö ie' bua'wéne. ¹⁴ E' ukuöki ta Jesús tö ie' kué Skököl wé a ta ichéitö ia:

—Ye' ttö ttsö. Be' buanene, e' kueki i sulu kë wamblaria dö' i sulu kī döbitune be' kī.

¹⁵ Eta wëm e' mía judiowak wökirpa ska' ta ichéitö, 'Jesús tö ye' bua'wéne.' ¹⁶ Jesús tö i kë or yi a ese wé eno diwö a, e' kueki judiowak wökirpa tö ie' suémitke suluë. ¹⁷ Erë ie' tö iché ie'pa a:

—Ye' yé kanablöke këkraë, es ñies ye' kanablöke.

¹⁸ Ttè e' tö judiowak wökirpa kī uluwéka, éna ie' ttakwa éme. Ie'pa kë ulune ie' kī, ie' tö eno diwö dalösewéwa, e' ë kueki. Erë ie'

icheke tö Skököl dör ie' yé, es ie' e' chö tö ñies ie' dör Skököl, e' tö ie'pa kī uluwé taië ie' kī.

Skököl tö ilà a diché taië mé

¹⁹ Jesús tö iché ie'pa a: "Mokī ye' tö a' a iché tö ye' dör Skököl Alà, e' kë a i onuk ye' wák er wa. I kos weke ye' Yé tö, e' sué ye' tö, e' ë weke ye' tö. I weke ye' Yé tö, e' kos weke ye' tö. ²⁰ S'yé éna ye' dör ie' Alà e' dalër taië, e' kueki i kos wekeitö, e' kkachekeitö ye' a. Ñies ilè kī kkacheraëitö taië ye' a, e' tö a tkiwerawa taië. ²¹ S'yé tö s'duulewa e' shkeweta'kane ta sene mekeneitö ie'pa a. E' sué ye' dör ie' Alà, e' tö sene meke wépa a ye' kī ikiane më esepa a. ²² Ñies S'yé kë tö yi shuleta' ichoie tö yi kichatërdaë ö yi ser michoë, e' kéwö méitö ye' a as ye' tö s'shulö. ²³ Ie' tö iwé es as sulitane tö ye' dalöiö wes ie'pa tö ie' dalöieke es. Wépa kë wa ye' dalöiëne, ñies esepa kë wa S'yé tö ye' patkë'bitu e' dalöiëne.

²⁴ "Mokī ye' tö a' a iché tö wépa tö ye' ttè iütéke ena ierblökerak yi tö ye' patkë'bitu, e' mik, esepa ulà a sene michoë detke. Ie'pa kë kichatërpatsa. Ie'pa kë ku'ia wes s'duulewa es, ie'pa ulà detke sene chökle ska'. ²⁵⁻²⁶ Ye' Yé dör sene mukwak ñies ye' dör sene mukwak, e' kéwö me' ie' tö ye' a e' kueki. Wépa kë wa sene michoë ku', esepa dör wes s'duulewa es Skököl a. Kawö doraë ta ie'pa tö ye' dör Skököl Alà e' ttö ttseraë. Wépa tö ye' ttö ttsé ta iklö'wéitö mokī, esepa ser michoë. Mokī ye' tö a' a iché tö e' kéwö datse, ñies e' de i' ta. ²⁷ Ñies ye' dör S'ditsö Alà, e' kueki ie' tö kawö mé ye' a sulitane shuloie. ²⁸⁻²⁹ Kawö datse aishkuö ta, ta s'duulewa kos tö ye' ttö ttseraë ta ie' yörattсарak pö a. Wépa tö i buaë o', esepa shkerdakane sene michoë a. Erë wépa tö i sulu wamblë', esepa shkerdakane kichatënoie. Ttè e' kë tö a' tkiukwa.

Wes se' wa ijcher tö Jesús tté dör mokīë

³⁰ "Kë ye' a i onuk ye' wák er wa. Ye' kë kī i kiane wé ye' wák er wa. E' skéie i kiane wé Skököl tö ye' patkë'bitu, e' kī, ese wekeyö. E' kueki ye' tö s'shuleke wes ye' Yé

* **5:3-4** Ttè i' kë ku' Juan yëkküö këchke kibipa e' kī. E' tö iché i' es: Mikle ta mikle ta Skököl biyöchökwak eköl e' ökewa di' wötiuk. Di' wötirke eta yi míwa di' a kewe, e' buanene. Kë itkine tö duè wése tö ie' tteke. E' kueki s'kirirke tso' ipanuk tö as di' wötir.

tö ye' a icheke es. E' kueki ye' tö s'shuleke yësyësë. ³¹ Ye' wák e' chöpa tö ye' ttö dör moki, e'ma e' kë wà ta'. ³² Erë itso' eköl e' tö ye' tté cheke, e' dör Skëköl. Ye' wà ijcher tö ima ie' tö ye' tté cheke, e' wà ta'. ³³ A' tö ye' chakök patkë' Juan a ta ie' tö ye' tté yë', e' dör mokië ñies. ³⁴ Erë s'ditsö tö ye' tté cheke, e' kë ska' ye' tkine. Erë ì yë' Juan tö, e' chéyö a' a as a' tsatkër e' ë kueki. ³⁵ A' a Juan dör wës bö'wö wöñarke olo burke es. Kuaë a' tö ie' tté klö'wé buaë ttsë'ne bua' wa, erë ekuölö ë. ³⁶ Erë ì skà tso', e' tö ye' tté cheke buaë, ì yë' Juan tö, e' tsata. E' dör, ì kë or yi a ese wekeyö taië wës ye' Yë tö ye' patkë' iuk es. E' tö sulitane a ikkacheke tö moki ye' Yë tö ye' patkë'bitu. ³⁷ Ñies ye' Yë tö ye' patkë'bitu, e' tö ye' tté cheke, erë a' kë wà ie' ttö ttsëule, ñies a' kë wà ie' suule. ³⁸ Ie' tö ye' patkë'bitu, erë a' kë erblëne ye' mik. E' kueki a' kë tö ye' tté klö'wëta' moki a' er a. ³⁹ A' tö ibikeitseke tö Skëköl yëkküö tö ichëmi tö wës sene michoë dömi a' ulà a, e' kueki a' tö isuëkewa bua'iewa. Erë yëkküö e' tö ye' tté cheke. ⁴⁰ Erë a' kë erblak ye' mik as sene michoë dö a' ulà a.

⁴¹ "S'ditsö tö ye' kikëka, e' kë ska' ye' tkine. ⁴² Erë ye' wà a' suule buaë tö wës a' dör. Ye' wà ijcher tö kë a' éna Skëköl dalër. ⁴³ Ye' dë'bitu ye' Yë ttö wa, erë kë a' wà ye' kinewa. Erë o'ka bitúpa iwák ttö wa, e'ma e' kiéwa a' tö buaë. ⁴⁴ A' wakpa ñi kikökeka, e' wa a' wöbatsö bua'ie. Erë a' kë ki ikiane tö Skëköl eköl ë, e' tö a' kiköka, e' ta ¿wës a' erblömi ye' mik? ⁴⁵⁻⁴⁶ Moisés tö ye' tté kitat yëkküö ki, e' kueki moki a' tö ie' tté klö'wé, e'ma ñies a' tö ye' tté klö'wëmi. E' kueki kë a' ibikeitsök tö ye' tö a' kkatëmi ye' Yë a. Ì kit Moisés tö ká iaiaë e' mik a' erblöke, e' je' tö a' kkatëraë. ⁴⁷ Erë ì kitbak ie' tö, e' kë klöne a' wà, e'ma ¿wës ì cheke ye' tö, e' klö'wëmi a' tö?"

6

Pë' döka mil skeyök e'pa tié Jesús tö (Mateo 14.13-21; Marcos 6.30-44; Lucas 9.10-17)

¹ E' ukuöki ta Jesús mía batsöri kië Galilea e' wishet. Batsöri e' kië ñies Tiberias. ² Ì kë or yi a ese weke ie' tö taië. Ie' tö s'kirirke esepa bua'wëne, e' sué pë' tö, e' kueki taië

pë' mir ie' itöki. ³ Ie' mía ittökatapa ta kabata a ta ee ie' e' tkéser ie'pa ta. ⁴ Judiwak Yëpa Yërulune Egipto e' kéwö dökewatke tsinet tkö'wë. ⁵ Mik ie' tö isué tö pë' de taië ie' itöki, eta ichéitö Felipe a:

—¿Wé se' mi'mi iyi tauk pë' kos ikkëpa a ñè?

⁶ E' chéitö Felipe a isuöie tö ima Felipe tö ie' iutëmi. Erë ie' wák wà ijcher buaë tö ì wëmi ie' tö.

⁷ Felipe tö iüté:

—S'kanëblömi dö ká cien böyök, erë e' ské kë dör wë' iyi tuöie më ie'pa a elke elke.

⁸ Ittökata eköl kië Andrés dör Simón Pedro ël, e' tö iché ia:

⁹ —Íe duladula tso' eköl, e' wà pan yöule cebada wa tso' skël ena nima bötö; erë e' kë döpaká s'tso' taië e' ki.

¹⁰ Jesús tö iüté:

—Ichö ie'pa ulitane a tö a' e' tulúser iski.

(Ká e' a taië ta'tsi tso'.) Eta pë' ulitane e' tuléser. Eë wëpa ë döka mil skeyök (5.000). ¹¹ Jesús tö pan klö'wé ta wëstela chéitö Skëköl a. E' ukuöki ta iblatéitö méitö ittökatapa a as iwatiörakitö. Ñies iwéitö nima ta es. Eta ie'pa tö iné kos ie'pa ki ikiane ekkë. ¹² Mik ie'pa chké de wë' eta Jesús tö iché ittökatapa a:

—Ibata ate e' shtö as kë iweirwa.

¹³ Eta ittökatapa tö pan yöule cebada wa döka skël, e' bata ate, e' shté iëne döka kköla dabom eyök ki bök (12). ¹⁴ Mik pë' isué tö, ì kë or yi a ese wé Jesús tö, eta ie'pa iché:

—Moki wëm wì dör Skëköl tteköl cheke ká iaiaë tö idatse e'.

¹⁵ Erë Jesús wà ijchenewa tö ie'pa wà ie' mi'ketser diché wa tkëka blu'ie, e' kueki ie' míane kabata a e' tsukat ekörla.

Jesús shkë di' kí

(Mateo 14.22-27; Marcos 6.45-52)

¹⁶ Mik ká tuirketke, eta Jesús ttökatapa biteyalne dö batsöri a. ¹⁷ Jesús ichétke ie'pa a tö kë ye' panar. Ká tsenewatke eta Jesús kam done, e' kueki ie'pa e' iékarak kanò a ta imichorak batsöri wishet dö Cafarnaúm.

¹⁸ E' wösha ta siwa' bitsineka taië, e' tö di' uyeke taië. ¹⁹ Mik ishkérak dö kilómetro skël ö teröl e' ulatök, eta ie'pa isué tö Jesús shkóratse ie'pa kker di' ki. E' tö ie'pa suawé.

²⁰ Ie' iché ie'pa a:

—¡Kë a' suanuk! Ye' idir.

²¹ Ie'pa ttsë'ne buaë ie' ikiökwa kanò a, e' wöshā tā idemirak wé imi'kerak eē.

Pë' tö Jesús yuleke

²² Bule es tā, pë' atē batsöri wishet, e'pa wā ijchenewa tö Jesús ttökatapa mineyal kanò ar eē etö ë, e' kī, erë Jesús kë minea ittökatapa tā. ²³ Etā kanò skà datse tsee Tiberias, e' irine tsinetkla wé ie'pa pan ña' mik Jesús wëstela yë' Skëköl a pan kī etā eē. ²⁴ Mik pë' isué tö ie' ena ittökatapa kë ku'ia, etā ie'pa e' iéka kanò demi taië ese kī tā imíyal Cafarnaúm iyulök.

Jesús dör chkè tö sene michoë meke e'

²⁵ Mik pë' demi batsöri wishet, etā ie'pa tö Jesús kué tā ie' a ichakérakitö:

—A S'wöbla'ukwak, ¿mik be' dë'bitü íe?

²⁶ Ie' iüté:

—Mokī ye' tö a' a ichè tö a' kë ku' ye' yulök, ì kë or yi a ese wéyö, e' wà ane a' éna e' kuëkī. A' tö chkè ña' taië, e' ë kuëkī a' tso' ye' yulök. ²⁷ Kë a' kanëblök chkè ertā'wa ese skéie. A' kanëblö chkè kë ertā'wa tö sene michoë meke a' a, ese skéie. Chkè e' meraë ye' dör S'ditsö Alā e' tö, ye' Yë dör Skëköl e' tö ikéwö me' ye' a e' kuëkī.

²⁸ Ie'pa tö ie' a ichaké:

—¿Ì wëmi sa' tö as ì kiane Skëköl kī ese ù sa' tö?

²⁹ Ie' tö iüté:

—Skëköl tö ye' patkë' e' kī ikiane tö a' erblö ye' mik. E' ë kiane ie' kī.

³⁰ Ie'pa tö iché ie' a:

—Ì kë or yi a ¿e' wése wëmi be' tö as sa' tö isaù tā sa' erblö be' mik? ¿Ì wëmi be' tö? ³¹ Se' yëpa bak ká iaiaë e'pa tö ì kiè maná e' ña' ká sir poë wé kë yi serku' eē. E' tso' kitule Skëköl yëkkuö kī wé ichè: 'Moisés tö ie'pa dë' chkè datse ká jai a e' wa.'

³² Jesús tö ie'pa iüté:

—Mokī ye' tö a' a ichè tö Moisés kë wā chkè datse ká jai a e' mène a' yëpa bak e'pa a. Ye' yë tö chkè e' me' ie'pa a. Erë chkè chökle datse ká jai a e' watkeke ie' tö a' a. ³³ Chkè chökle meke Skëköl tö, e' dör yi datse eköl ká jai a tö sene michoë mëmi sulitane a e'.

³⁴ Ie'pa tö Jesús a iché:

—A këkëpa, chkè e' mú sa' a këkraë.

³⁵ Ie' tö ie'pa a iché:

—Ye' dör chkè tö sene michoë meke e'. Yi bituke ye' ska' ena ierblöke ye' mik, ese kë tepaia bli tö, ñies ese kë ersirpaia. ³⁶ Erë e' dör wes ye' tö a' a ichétke tö erë a' wā ye' sūule a' wöbla wa, erë a' kë erblökü' ye' mik. ³⁷ Wépa me' ye' Yë tö ye' a, esepa kos bituraë ye' ska' tā wépa bituke ye' ska', esepa kë watepattsayö. ³⁸ Ye' datse ká jai a, e' kë dë'bitü ì kiane ye' wák kī e' uk. Ye' dë'bitü ì kiane yi tö ye' patkë' e' kī e' uk. ³⁹ Yi tö ye' patkë', e' kī ikiane tö wépa kos me'itö ye' a, esepa kë wéne we'iköyö. E' kuëkī ie'pa kë watepattsayö. E' skéie ie' kī ikiane tö ie'pa kos shkë'wëkaneyö aishkuö tā mik ká i' enewa e' kéwö ska'. ⁴⁰ Ye' Yë kī ikiane tö wépa tö ye' sué ena erblé ye' mik, esepa kos ser michoë këkraë. Ie'pa shkë'werakaneyö aishkuö tā mik ká i' enewa e' kéwö ska'.

⁴¹ Jesús tö ichétke: "Ye' dör chkè datse ká jai a e'." E' kuëkī ie'pa ukyënemi ie' kī suluë. ⁴² Ie'pa tö iché:

—¿Ì' kë dör Jesús dör José alà e'? Iyë ena imi sūule se' wā buaë. ¿Wes ie' tö ichèmi tö ie' datse ká jai a?

⁴³ Ie' tö ie'pa iüté:

—Kë a' ukyënukia ye' tā. ⁴⁴ Kë yi bitüpa ye' ska', ye' Yë tö ye' patkë', e' kë wā idë' e'ma. Wépa bitü ye' Yë wā, e'pa shkë'werakaneyö mik ká i' erkewatke etā. ⁴⁵ Skëköl yëkkuö kitule ittekölpa wā e' tö ichè: 'Skëköl tö ie'pa kos wöbla'weraë.' Es wépa tö ye' Yë ttö tsetā, ñies e' wöblautā' ie' wa, esepa kos bituraë ye' ska'.

⁴⁶ "Kë yi wā Skëköl sūule. Erë ye' dë'bitü ie' ska', e' kuëkī ye' ë wā ie' sūule. ⁴⁷ Mokī ye' tö ichè a' a tö wépa erblé ye' mik, esepa ser michoë këkraë. ⁴⁸ Ye' dör chkè tö sene michoë meke e'. ⁴⁹ A' yëpa bak ká iaiaë, e'pa tö chkè kiè maná e' ña' ká wé kë yi serku' ese ska', erë ie'pa durulune. ⁵⁰ Erë chkè datse ká jai a, e' cheke ye' tö a' a. Wépa tö chkè e' ñé, e'pa kë duöpawā. ⁵¹ Erë chkè tö sene michoë meke datse ká jai a, e' dör ye'. Wépa tö chkè e' ñé, e'pa ser michoë. Chkè meraëyö ie'pa a, e' dör ye' wák chkā, e' merattsayö ttëwā as ká ulitane wakpa isiepa erblé ye' mik, esepa ser michoë."

⁵² Etā ie'pa ñi iütémi:

—¿Wes ie' tö ichkà mëmi se' a katè?

⁵³ Ie' tö ie'pa iüté:

—Moki ye' tō a' a ichè tō a' kē tō ye' dör S'ditsö Alà, e' chkā katè, e' pē yè, e' tã sene michoë kē dōpa a' ulà a. ⁵⁴⁻⁵⁵ Ye' chkā e' dör chkè chökke, ye' pē, e' dör di'yè chökke. E' kuëki wépa tō ye' chkā katé, ye' pē yé, esepa ulà a sene michoë detke. Aishkuö tã mik ká i' erkewatke, etã ie'pa shke'wërakanyö. ⁵⁶ Wépa tō ye' chkā katé, ye' pē yé, esepa bätse buaë ye' mik. Ñies ye' bätse buaë ie'pa mik. ⁵⁷ Ye' yé tō ye' patkè' e' serke iwák mik. Ie' mik ye' serke. Es ñies wépa tō ye' chkā katé esepa serke ye' mik. ⁵⁸ Chkè dē'bitu ká jaì a, e' chök ye' tso' a' a. Chkè e' kē dör wës chkè kiè maná ña' a' yépa bak ká iaiäe e'pa tō e' es. Ie'pa tō iña' erè ie'pa durulune. Erè wépa tō chkè cheke ye' tō a' a e' ñé, esepa ser michoë.

⁵⁹ Ttè e' wa Jesús tō ie'pa wöbla'wé judiowak ñi dapa'wo wé tso' Cafarnaüm e' a.

Jesús ttè batamik se' ser michoë

⁶⁰ Pē' shköke taië Jesús tã, e'pa tō ttè ñe' ttsé tã ichérakitö:

—Ttè e' dör darërè. ¿Yi tō iklö'wèmi?

⁶¹ Ima ie'pa tso' ichök e' suéwaitö. E' kuëki ie' tō ie'pa a' ichaké:

—¿Ttè e' kuëki a' éna ye' wataksa? ⁶² Ye' dör S'ditsö Alà, e' míkane ká jaì a wé ye' datse ee, e' mú sué a' tō, e'ma e' je' tã za' erblömi ye' mik? ⁶³ Wiköl Batse'r tō sene michoë meke sia. Ì weke s'ditsö tō, ese kē dör ñie bua'. Ttè wa a' pattekeyö e' wà datse Wiköl Batse'r wa. Ttè e' klö'wé a' tō, e' tã a' ser michoë. ⁶⁴ Erè a' wélepa kē erblöku' ye' mik.

Wépa kē erblöku' ie' mik ena yi tō ie' mekettsa e' jchertke ie' wã kewe, e' kuëki ie' tō ichè es. ⁶⁵ Ie' tō ikí ché:

—E' kuëki ye' tō a' a ichè tō kē yi bitúpa ye' ska', ye' Yé kē wã imène e' tã.

⁶⁶ E' ukuöki tã taië pē' shköke Jesús tã, e' kibiiepa tō iméat, kē shkōia ie' tã. ⁶⁷ Etã Jesús tō ittökatapa dabom eyök kí bōl (12), e'pa a' ichaké:

—¿A' shkakmi ñies ye' yökí?

⁶⁸ Etã Simón Pedro tō iüté:

—A Skëképa, ¿yi tã sa' mĩ'mi? Be' ttè è wa sa' ser michoë. ⁶⁹ Sa' erblétke be' mik. Sa' wã ijcher mokjë tō be' dör yi dör batse'r patkè'bitu Skëköl tō e'.

⁷⁰ Jesús tō ie'pa iüté:

—A' dabom eyök kí bōl (12), e' shukit ye' tō, erè a' eköl dör bé icha.

⁷¹ Mik Jesús tō e' ché etã Judas chéitö. E' dör Simón Iscariote e' alà. Ie' dör Jesús ttökatapa dabom eyök kí bōl (12) e' eköl erè ie' tō Jesús wömekettsa.

7

Jesús èlpa kē erblène ie' mik

¹ E' ukuöki tã Jesús shköke Galilea. Judiowak wökirpa éna ie' ttakwa, e' kuëki ie' kē shkak Judea. ² Erè judiowak tō kawö tkö'weke kiekerakitö Úla Kéwö, e' kéwö tkö'wekerakitö Judea, e' dewatke tsinet. ³ E' kuëki Jesús èlpa tō ie' a' iché:

—Kē be' e' tsukat ie. Be' yú Judea as ì kē or yi a' ese weke be' tō, e' wà saù be' ttökatapa serke ee e'pa tō. ⁴ Yi kí ikiane tō s'malepa tō ikikèka taië, ese tō íyi kos wé sulitane wörki. Moki ì kē or yi a' ese ormi be' a, e' tã iú sulitane wörki.

⁵ Jesús èlpa kē erblène ie' mik, e' kuëki ie'pa tō iwayué es. ⁶ Ie' tō iché ie'pa a:

—Kam ye' kéwö dōka, erè a' kawö kos ese dör buaë. ⁷ Wépa kē tō Skëköl dalöie esepa kē a' a' sunuk suluë. Erè ye' tso' ie'pa a' ichök tō ì wambleke ie'pa tō, ese dör suluë. E' kuëki ie'pa éna ye' ar suluë. ⁸ A' yúshka Úla kéwö tkö'wekerakitö e' a. Ye' kéwö kam dōka, e' kuëki kam ye' mi'.

⁹ E' chéitö tã ie' e' tséat Galilea.

Jesús míq Jerusalén Úla kéwö tkö'uk

¹⁰ Jesús èlpa míyal, e' ukuöki tã ñies ie' míq. Erè ie' míq bërè, kē e' kkeyëule. ¹¹ Kéwö tkö'weke, e' shua judiowak wökirpa tso' ie' yulök. Ie'pa tō ichaké:

—¿Wé ie' tso'?

¹² Pē' dapane taië ee, e'pa tō Jesús cheke ñi a' bër ñi kukuö a. Wélepa tso' ichök: “Jesús dör buaë.” Erè wélepa tso' ichök: “Ie' kē dör buaë. Ie' tō se' kiteke.”

¹³ Erè ie'pa suane judiowak wökirpa yökí, e' kuëki ie'pa kē ttöku' darërè.

¹⁴ Mik ikéwö tkö'wekerakitö, e' döketke shaböts, etã Jesús dewa Skëköl wé a' tã ie' tō s'wöbla'wémi. ¹⁵ Etã judiowak wökirpa tkirulune iweblök ikittsök tã ichérakitö:

—Ie' kē yöule ¿wes e' wã ttè jcher taië?

¹⁶ Jesús tō iüté:

—Ttè wa a' wöbla'weke ye' tö, e' kë dör ye' wák ttè, e' dör Skëköl tö ye' patkë' e' ttè. ¹⁷ Yi e' chëtke ì kiane Skëköl kî e' wà uk, ese wà ijcherdaë tö ttè wa s'wöbla'wekeyö, e' dör Skëköl ttè. Ie' kë tö ibikeitsepa tö e' dör ye' wák ttè è. ¹⁸ Yi ttöke iwák er wa, ese kî ikiane tö pë' tö ie' kîkëka. Erë wé kî ikiane tö yi tö ipatkë' e' kîkarka, ese ttö mokî kë kachöta'.

¹⁹ “Sulitane wà ijcher tö Moisés tö Skëköl ttè dalöiëno e' méat se' a. Erë a' ulitane kë tö iwà dalöië. ¿Ì kuekî a' kî ye' kiane ttèwa?”

²⁰ Eta pë' tso' tajë ee, e'pa tö iiutë:

—Be' a aknama tso'. ¿Yi éna be' ttakwa?

²¹ Ie' tö ie'pa a iché:

—Ì kë or yi a ese wé ye' tö etökicha eno diwö a, e' tö a' ulitane tkiwéwa. ²² Moisés tö ttè dalöiëno me'at a' a tö a' ala'r wëpa kos wakyuö itóttola kkuölitla tée tsir e' wa ká de ikî pàköl (8) eta. (Ñermata se' wà ijcher tö ttè e' kë mène Moisés wà, imène a' yëpa bak ká iaiaë Moisés yökî e'pa a.) Ñies Skëköl yëkkuö tö ichè tö kë a' kawö ta' kanëblök eno diwö a. Erë mik ká de ala'rla kî pàköl, e' ane eno diwö a, eta a' tö a' ala'rla wakyueta' eno diwö a. ²³ A' a kawö ta' alala wakyuök eno diwö a Moisés ttè dalöioie, e' ta ¿wes a' ulurmi ye' kî, ye' tö wëm eköl bua'wéne wa'ñe eno diwö a e' kî? ²⁴ Kë s'kkatar is iwër e' è wa. E' skéie itö yulö yësyësë.

Jesús dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e'

²⁵ Jerusalén wakpa welepa tö ichaké:

—¿Wëm wí kë yuleku' s'wökirpa tö ttèwa?

²⁶ Isaú, wí idur ttök sulitane wörki eta ie'pa kë tö ì ché ie' a yës. ¿A' iché, s'wökirpa tö iklö'wé tö mokî ie' dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e'? ²⁷ Erë se' wà ijcher buaë tö wé ie' datse. E' skéie mik wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' datse, eta kë yi wà ijcherpa tö wé idatse.

²⁸ Jesús tso' s'wöbla'uk Skëköl wé a. Mik e' tö ttè e' ttsé, eta ichéitö aneule:

—A' ibikeitseke tö a' wà ye' sùle buaë. A' ibikeitseke tö a' wà ijcher buaë tö wé ye' datse. Erë ye' kë dë'bitu ye' wák er wa. Yi tö ye' patkë'bitu e' mik s'erblömi, ie' kë sùle a' wà. ²⁹ Erë ye' datse ie' ska', e' kuekî ye' wà ie' sùle buaë. Ie' tö ye' patkë'bitu.

³⁰ Ie'pa tö ima'wé klö'wëwa, erë kam ie' kéwö döka, e' kuekî kë yi ulà dë'wa iska'.

³¹ Erë tajë pë' erblé ie' mik e'pa tö iché:

—Kë yi skà a ì kë or yi ese onuk tköka Jesús tö iwé e' tsata. Ie' wake' dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e'.

Fariseowakpa éna Jesús klö'wakwa

³² Jesús cheke pë' tö bërë ñi kukuö a, mik e' ttsé fariseowakpa tö, eta ie'pa ena sacerdotepa wökirpa, e'pa tö Skëköl wé shkëkipa patkë iklö'ukwa. ³³ Jesús tö iché:

—Ye' tso'ia a' ta bërber éme ta ye' míane yi tö ye' patkë'bitu e' ska'. ³⁴ A' tö ye' yuleraë, erë a' kë tö ye' kuepa. A' kë döpaká wé ye' míró ee, e' kuekî a' kë tö ye' kuepaia.

³⁵ Ta judiowak wökirpa ñi chaké:

—¿Wé ie' wí mi'kea, e' kë kuepa se' tö? ¿A' ichè imi'kea wé judiowak mineyal senuk ká ku'a'kî wakpa shuá ese ska' pë' kë dör judiowak, esepa wöbla'uk? ³⁶ Ie' tö iché: 'A' tö ye' yuleraë, erë a' kë ye' kuepa. A' kë döpaká wé ye' míró ee, e' kuekî a' kë tö ye' kuepaia.' ¿Ima e' wà kiane ché?

Se' er a ituöraë tajë wes di' klöka tuö es

³⁷ Ikéwö tkö'weke judiowak tö, e' kéwö bata e' dör ibua'ie, e' kéwö Jesús e' kéka ta ichéitö aneule:

—Wépa ersine, esepa shkó ye' ska' di'yök.

³⁸ Wépa erblé ye' mik, esepa ta itköraë wes Skëköl yëkkuö tö ichè es, e' tö ichè: “Ie'pa er a ituöraë tajë wes di' klöka tuö es.”

³⁹ Mik Jesús tö di' klöka ché, eta ie' tso' Skëköl Wiköl merdaë wépa erblé ie' mik esepa a, e' chök. Erë e' kéwö ska' ta kam Jesús mi'kane iyé ska' olo ta' tajë, e' kuekî kam Skëköl Wiköl mer.

Judiowak ttè chilineka Jesús batamik

⁴⁰ Wépa tö ttè e' ttsé, e'pa welepa tö iché:

—Mokî wëm wí dör Skëköl tteköl datse e'.

⁴¹ Welepa skà tö icheke:

—Ie' dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e'. Erë welepa skà tö icheke:

—Au, kë idör e'. Wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' kë bitupa Galilea. ⁴² Skëköl yëkkuö tö ichè tö ibituraë se' blú bak David e' ditséwö wa, ñies ibituraë Belén wé David bak senuk ee.

43 Es ie'pa ttè chilineka Jesús batamik.
44 Ie'pa welepa éna iklö'wakwa, erë kë yi ulà dè'wà ie' ska'.

Judiowak wökirpa kë erblène Jesús mik

45 Skököl wé shkëkipa dè'bitu Jesús klö'ukwa, e'pa dene fariseowakpa ena sacerdotepa wökirpa ska', etä e'pa tö ichakérak ishëkipa a:

—¿I kuëki a' kë wà Jesús dè'?

46 Ishëkipa tö iüté:

—¡Sa' kë wà yi ttsëule ttök wës wëm e' ttös!

47 Fariseowakpa tö iché ie'pa a:

—¿Ñies a' e' mettsa kitö'wè? 48 ¿Ima a' ibikeitsè tö s'wökirpa ö fariseowakpa e'pa wele erblé ie' mik? 49 Pè' èsepa kë wà Moisés ttè dalöiëno sule, esepa e' mukettsa kitö'wè. Erë ie'pa kichatënettsatke.

50 Erë fariseowak eköl kiè Nicodemo dè'rö Jesús sauk nañewe, e' tö iché ie'pa a:

51 —Ttè mène se' a dalöiëno, e' tö ichè kë se' kawö ta' yi wömuksa we'ikè kam itö yulöttsasö buaè e' yöki. Es se' wà ijcher tö ì sulu wambléitö ö kë iwà iwamblène.

52 Ie'pa tö ie' iüté:

—¡Wësua ñies be' dör Galilea wak! Skököl yëkkuö saü bua'ie, etä be' isueräe tö Skököl tteköl kë karpaka yës Galilea.

Alaköl eköl tö isenewabak dalösewéwa

53 [Etä ie'pa ulitane miáne iu a.

8

1 Erë Jesús miá Olivo kébata a. 2 Bule es bla'mi ie' dene Skököl wé a ta' pè' ulitane debitu ie' ska'. Ie' e' tkésër ie'pa wöbla'uk.

3 S'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa ena fariseowakpa de ie' ska'. Ie'pa wà alaköl eköl kunewa isenewabak dalöseukwa e' debitu. Ie'pa tö iké e' duöksër sulitane wörki. 4 Ie'pa tö iché Jesús a:

—A s'wöbla'ukwak, alaköl i' kunewa isenewabak dalöseukwa. 5 Ttè dalöiëno me'at Moisés tö se' a, e' tö se' ké alaköl i'se ttökwa ak wa. ¿Ima e' chè be' tö?

6 Ie'pa tö Jesús a ichaké ima'woie tö ima ie' tö iütëmi ikkatoie. Erë Jesús e' wöewa iski ta' iulatska wa ishtëmiitö iski wës íyi shtësö yëkkuö ki es. 7 Ie'pa tö iki chaké ia. Ie' wöduéka ta' ichéitö:

—A' wé kë wà ì sulu wamblëule yës, ese tö ak tsá uyö ie' ki.

8 Etä Jesús e' wöéwane iski ta' ishtëmineitö iski. 9 Mik ie'pa tö ttè e' ttsé, etä ì sulu wambleke ie'pa tö, ese ane ie'pa éna ta imíyal eköl eköl. Ikëképa míyal kewe, e' itöki iduladulapa. Bata ekké ta' alaköl è atë dur Jesús wörki. 10 Etä Jesús e' wöduékane ta' ie' a ichakéitö:

—A tayë, ¿wé ie'pa? ¿Yi atë be' kkatök?

11 Ie' tö iüté:

—A këképa, kë yi atë.

Jesús tö iché ia:

—Ye' ñies kë tö be' kkatè. Be' yúshka. Kë ì sulu skà wamblaria.]*

Jesús dör wës ká olo es sulitane a

12 Etä Jesús tö iskà chéne pè' a:

—Ye' dör ká ulitane wakpa a wës ká olo es. Wépa e' yué ye' ttökataie, esepa ser michoë ká olo e' a. Ie'pa kë serpaia wës s'shkö stui a es.

13 Fariseowakpa tö iché ie' a:

—Be' wák tso' e' tté chök, e' kuëki be' ttö kë wà ta'.

14 Ie' tö ie'pa iüté:

—E' yëne tö ye' e' tté chöke, erë ima ye' e' chöke e' wà ta'. Ye' wà ijcher wé ye' datse, ñies wé ye' michoë, erë e' kë jcher a' wà. E' kuëki ima ye' e' chö e' wà ta'. 15 A' tö ye' bikeitseke wës a' wakpa kabikeitsö es, e' kuëki a' tö ye' kkateke tö ye' dör kachökwak. Erë ye' kë tö yi bikeitseta' es. Ye' kë dè'bitu yi shulök, ye' dè'bitu s'tsatök. 16 Erë mik ye' tö s'shulè, etä ye' kë tö s'shuleta' ekörla, e' kuëki ye' tö s'shuleraë yësyësë. Ye' yë tö ye' patkè', e' tso' ye' ta' s'shulök. 17 Ttè dalöiëno tö ichè tö s'ditsö böl tso' ittekölie, e'pa tö iché ñikkëe, e' ta' ie'pa ttè wà ta'. 18 Es e', ye' dör ye' wák tteköl. Ñies ye' Yë tö ye' patkè', e' dör ye' tteköl. E' kuëki ye' ttekölpa dör böl.

19 Ie'pa tö ie' a ichaké:

—¿Wé be' yë tso'?

Ie' iüté:

—A' kë wà ye' suule, ñies a' kë wà ye' Yë suule. A' mú wà ye' suule, e'ma ñies a' wà ye' Yë suule.

20 Ttè ikké ché Jesús tö itso' s'wöbla'uk e' dalewa. Ie' tkër s'wöbla'uk Skököl wé a

* 8:11 Isalema ttè ì' kë ku' yëkkuö këchke kit Juan tö. E' ukuöki ta' yile skà tö ime'ka iki.

wé kalkuö tso' inuköl ioie mè Skököl a eë. Erë kam ie' kēwö dōka, e' kueki kē yī wā iklōnewa.

A' kē dōpa wé ye' mīrō eë

²¹ Jesús tō iskà ché ie'pa a:

—Ye' mīa ta a' tō ye' yuleraë, erë a' duōralur ì sulu kos wambleke a' tō e' a. E' kueki kē a' dōpaka wé ye' mīrō eë.

²² Eta judiowak wōkirpa tō iché:

—Ie' iché tō sa' kē dōpaka wé ie' mīrō eë. Ie' e' ttōkewa alè, e' kueki ie' iché es.

²³ Ie' tō ie'pa a iché:

—A' dör ká i' wakpa ë, erë ye' dör ká jai wak. A' dör ká ie wakpa, erë ye' kē dör ká ie wak. ²⁴ E' kueki ye' tō a' a iché tō 'a' duōralur ì sulu kos wambleke a' tō e' a. A' kē wā iklōne tō ye' dör yi yē'bitu ye' tō a' a e', e' ta a' duōralur ì sulu kos wambleke a' tō ese a.

²⁵ Eta ie'pa tō ie' a ichaké:

—¿Yi be' dör?

Ie' tō iüté:

—Ye' dör yi yē'bitu ye' tō a' a kuaë e'. ²⁶ Taië ye' wā ttè tso' a' kkatoie. Erë ì kos cheke ye' tō sulitane a e' ttsëule ye' wā yi tō ye' patkē' e' kkō a. Ie' ttè dör mokjē.

²⁷ Erë ie'pa kē éna iwà ane tō ie' tso' iyē dör Skököl, e' chök. ²⁸ E' kueki ie' tō iché ie'pa a:

—S'ditsö Alà, e' dör ye'. Mik a' tō ye' batsékā krus mik, eta a' tō isuëraë tō yi dör ye'. Ye' kē tō ì wēpa ye' wák er wa. Ì cheke ye' Yē tō ye' a tō ichö, e' ë chekeyö. ²⁹ Yi tō ye' patkē' e' tso' ye' ta. Ì wër buaë ie' wa, e' ë wekeyö, e' kueki kē ie' wā ye' meuleat ekörla.

³⁰ Mik e' ché Jesús tō, eta taië pē' erblé ie' mik.

Se' yēnettsa ì sulu ulà a Jesús batamik

³¹ Jesús tō iché judiowak erblé ie' mik, e'pa a:

—A' serke kekraë ye' ttè dikia, e' je' ta a' dör ye' ttōkatapa chökle. ³² A' wā Skököl ttè mokjē e' jcherdaë buaë ta e' tō a' yerattsa, ì ulà a a' klōulewa e' yōki.

³³ Ie'pa tō ie' iüté:

—Sa' dör Abraham aleripa. Sa' kē klōulewa ì ulà a. ¿Wes be' tō ichèmi tō sa' yērdattsa?

³⁴ Ie' tō ie'pa iüté:

—Mokjē ye' tō a' a iché tō wēpa tō ì sulu wambleke, esepa tso' klōulewa sene sulu ulà a. ³⁵ Erë s'klōulewa kanè mésoie ese serke iwōkir ska', erë kē idör iwōkir yami ekka. Iwōkir alà e' dör iyami ekka kekraë. ³⁶ Ye' dör Skököl Alà. Ye' tō a' yēttsa sene sulu ulà a, e' ta mokjē a' yēnettsa. ³⁷ Ye' wā ijcher tō a' dör Abraham aleripa, erë a' kē tō ye' ttè klō'wè, e' kueki a' ki ye' kiane ttèwa. ³⁸ Ì kkacheke ye' Yē tō ye' a, ese cheke ye' tō a' a. Es ñies a' tō iwambleke wes a' yē tō a' a ikkacheke es.

³⁹ Ie'pa tō iüté:

—Sa' yē bak ká iaiaë e' dör Abraham.

Erë ie' tō ie'pa a iché:

—A' mú dör Abraham aleripa, e'ma a' sermi wes ie' sene' es. ⁴⁰ Ye' tō ttè mokjē ché a' a wes Skököl tō ye' a ikkaché es. E' ë wéyö, erë a' ki ye' kiane ttèwa. Ese kē wamblēne Abraham wā. ⁴¹ A' e' wamblö wes a' yē e' wamblö es.

Ie'pa tō ie' a iché:

—¿Sa' kē dör ñala alé! ¿Sa' yē dör eköl ë e' dör Skököl!

⁴² Ie' tō ie'pa a iché:

—Ye' datse Skököl ska', e' tso' ie. Ye' kē dē' ye' wák er wa. Ie' tō ye' patkē'. E' kueki mokjē ie' chōpa a' yē, e'ma ye' dalërmi a' éna.

⁴³ ¿Ì kueki a' kē éna ye' ttè wà ane? A' kē ki ye' ttè kiane klō'wè, e' kueki a' kē éna ye' ttè wà ane. ⁴⁴ A' yē dör bë. A' dör ie' ala'r. A' dör ie' icha ta a' e' wamblö wes ie' ki ikiane es. Kekraë ie' dör s'ttōkwak. Ie' ttö kos e' dör kachè wöchka, e' kueki Skököl ttö mokjē, e' kē wa ie' wöbatsö. Ie' dör kachökwak, ie' wák dër es, e' kueki ie' kachö taië. Ie' dör kachè kéköl. ⁴⁵ Erë ye' tō ttè mokjē ché a' a, e' kueki a' kē tō ye' ttè klō'wè. ⁴⁶ ¿A' wé tō ikkachèmi tō ye' tō ì sulu wamblé? Ye' tō ttè mokjē cheke a' a, e' ta ¿ì kueki a' kē tō ye' ttè klō'wè? ⁴⁷ Yi dör Skököl icha, ese tō ie' ttè ttsè er bua' wa. Erë a' kē dör ie' icha, e' kueki a' kē éna ie' ttè ttsak.

Abraham kam kur e' yōki Jesús tso'tke

⁴⁸ Eta judiowak kē erblēne Jesús mik, e'pa tō iché ie' a:

—Mik sa' iché tō be' dör Samaria wak su-luë, e' a aknama tso', eta sa' tō iché yēsyesë.

⁴⁹ Jesús tō ie'pa iüté:

—Au, kē ye' a aknama ku'. Ye' tō ye' Yē dalöieke, erë a' kē tō ye' dalöie. ⁵⁰ Ye' kē ku' ì

yulök ye' wák a e' kikoka. Erë itso' eköl, e' ki ikiane tö a' tö ye' kikëka. E' dör s'shulökwak. ⁵¹ Moki ye' tö a' a' ichè tö yi tö ye' ttè iuteke mokië, ese kë duöpawä.

⁵² Ie'pa tö iché ie' a:

—I'ñe je' sa' tö iklö'wé moki tö be' a ak-nama tso'. Abraham ena Skëköl ttekölpa kos durulune. ¿Wes be' tö iché tö yi tö be' ttè iuteke, esepa kë duöpawä? ⁵³ ¿Ima be' erbikö tö be' dör se' yé Abraham e' tsata? Ie' blënewä ñies Skëköl ttekölpa kos blërulune. ¿Ima be' erbikö tö be' dör yi?

⁵⁴ Ie' tö ie'pa iuté:

—Ye' wák e' kikökeka, e'ma e' kë dör ìe bua'. Erë ye' Yé tö ye' kikekeka, e' wák cheke a' tö tö e' dör a' Këköl. ⁵⁵ Erë a' kë wä ie' suule. Ye' je' wä isuule. Ye' ichöpa tö ye' kë wä ie' suule, e'ma ye' kachö suluë wes a' es. Moki ye' wä isuule. Ie' ttè iutekeyö. ⁵⁶ Abraham dör a' yé bak ká iaiaë e' tö ye' datse, e' kéwö sueraë, e' kueki ie' ttsë'ne buaë. Ie' tö isu' ta e' tö ie' ttsëo' buaë.

⁵⁷ Ie'pa tö ie' a' iché:

—Kam be' ki duas dö dabom skeyök (50), eta ¿wes be' ichèmi tö be' wä Abraham suule?

⁵⁸ Jesús tö ie'pa iuté:

—Moki ye' tö a' a' ichè tö ye' tso'tke Abraham bak ká iaiaë e' yökü kewe.

⁵⁹ Eta ie'pa tö ák klö'wé taië Jesús toie. Erë Jesús e' blëwä ie'pa shuä e' yéttsa Skëköl wé a.

9

Jesús tö s'küne eköl wöbla kë wawër e' bua'wéne

¹ Jesús shkörami e' tö wëm küne' wöbla kë wawër ese sué eköl. ² Eta ittökatapa tö ie' a' ichaké:

—A S'wöbla'ukwak, ¿yi tö ì sulu wamblë', e' nuí kueki wëm i' küne' wöbla kë wawër, ie' wák ö iyë ö imi?

³ Ie' tö ie'pa iuté:

—Kë idör tö ie' ö iyë ö imi tö ì sulu wamblë' e' nuí kueki. Ie' küne' es as Skëköl diché taië e' wawër iki. ⁴ Yi tö ye' patkë', e' kanë kawötä wè se' tö kawö ta'ia se' a e' dalewa. E' dör wes se' kanëblö ñiwe es. Se' blënewä eta kë se' a' ì kanëoneia. E' dör wes katuine s'ki es, kë se' a' kanëblënukia. ⁵ Ye'

tso'ia ká i' ki, e' dalewa ye' dör wes ká olo es sulitane er ñi'woie.

⁶ Ie' tö iché one ta' ie' wiritué iyök ki, e' wa ie' tö döchka yué. Ta' wëm kë wöbla wawër e' wöbla ki döchka e' tiéitö. ⁷ Ta' ichéitö ie' a:

—Be' yú wöskuök di'dape kiè Siloé eë. (Siloé e' wà kiane ché: “patkëule”).

Wëm wöbla kë wawër e' mía ta' iwöskuéé ta' iwöbla wawënene buaë ta' imía iu a. ⁸ Pë' serke ie' o'mik ena pë' wä ie' suule inuköl kak kiök e'pa ñi chaké:

—¿Wëm wí kë dör wëm e' tkökeser inuköl kak kiök e'?

⁹ Welepa tö iché:

—Tö, ie' idir.

Erë welepa skà tö iché:

—Au, kë dör ie' eré ie' sù idir.

Erë ie' wák tö iché:

—Tö, ye' je' idir.

¹⁰ Eta ie'pa tö ie' a' ichaké:

—¿Wes i' ta' be' wöbla wawënene?

¹¹ Ie' tö ie'pa iuté:

—Wëm kiè Jesús e' tö döchka yué, e' tiéitö ye' wöbla ki ta' ichéitö ña: 'Be' yú wöskuök di'dape kiè Siloé e' a.' Eta ye' mía wöskuéé ta' ye' wöbla wawënene.

¹² Eta ie'pa tö ie' a' ichaké:

—¿Wé wëm e'?

Ie' tö ie'pa iuté:

—Kë ye' wä ijcher.

Wëm wöbla buanene e' ki chaké taië fariseowakpa tö

¹³⁻¹⁴ Mik Jesús tö döchka yué ena wëm wöbla kë wawër e' bua'wéneitö, e' kéwö dör eno diwö. E' kueki wëm buanene e' tsémirakitö fariseowakpa ska'. ¹⁵ E'pa tö ie' a' ichaké:

—¿Wes be' wöbla buanene?

Ie' tö ie'pa iuté:

—Wëm eköl tö döchka tié ye' wöbla ki ta' ye' wöskuéé ta' ye' wöbla buanene.

¹⁶ Ie'pa welepa tö iché:

—Wëm wé tö e' wé e' kë wä eno diwö dalöiëne, e' kueki e' wák kë patkëne Skëköl wa.

Erë welepa skà tö iché:

—Ie' chöpa pë' sulusi, e'ma ¿wes ì kë or yi a' ese ormi ie' a'?

Es ie'pa ttè chilineka.

¹⁷ Ie'pa tö iskà chakéne wëm buanene e' a:

—Ie' tō be' wöbla bua'wéne, ¿ima e' wák bikeitsè be' tō?

Ie' tō ie'pa iüté:

—Ye' a ta ie' dör Skököl tteköl.

¹⁸ Erë ie'pa kë éna iklö'wak tō ie' bak wöbla kë wawër ta iwasuétö. E' kueki ie'pa tō imi ena iyë tsuk patké ¹⁹ ta ie'pa a ichaké:

—¿Wëm i' dör a' alà? A' ichè tō ie' kune' wöbla kë wawër, e' ta ¿wes i'ñe ta iwöbla wasuétö?

²⁰ Iyë ena imi tō iché ie'pa a:

—Sa' wa ijcher buaë tō ie' dör sa' alà. Nies sa' wa ijcher tō ikune wöbla kë wawër.

²¹ Erë wes i'ñe ta ie' wöbla buanene e' kë ijcher sa' wa. Nies kë sa' wa ijcher yi tō ie' wöbla bua'wéne. E' chakö ie' wák a. Ie' detke këchke. ¡Ie' wák tō ichèmi a' a! ²² Iyë ena imi e'pa suane judiowak wökirpa yöki, e' kueki ie'pa tō iché es. Judiowak wökirpa tō iyë'bak ñi a tō wépa iklö'wé tō Jesús dör wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e', e' ta esepa yekelur ie'pa tō ie'pa ñi dapa'wo wé a, kë kiëwaia yës. ²³ E' kueki iyë ena imi tō iché: “Ie' detke këchke. Ie' wák tō ichèmi a' a.”

²⁴ Etä ie'pa tō wëm buanene, e' skà kiéne ta ie' a ichaké:

—Be' ttö mokië Skököl wörki. Sa' wa ijcher tō wëm tō be' bua'wéne, e' dör pë' sulusi.

²⁵ Wëm tō iüté:

—Kë ye' wa ijcher tō wëm e' dör pë' sulusi ö au. Erë ye' wa ijcher buaë tō ye' bak wöbla kë wawër, erë i'ñe ta ye' tō iwasué. E' ëjcher ye' wa.

²⁶ Ie'pa tō iskà chakéne ie' a:

—¿Wes be' wétö? ¿Wes ie' tō be' wöbla bua'wéne?

²⁷ Ie' tō ie'pa iüté:

—E' chétkeyö a' a, erë a' kë éna itt sak. ¿Iie a' ki ikiane tō ye' tō iskà ché? Wësua ñies a' e' yuak ie' kléie.

²⁸ Ie'pa tō ie' ché suluë ta ichéakitö ia:

—Be' dör wëm e' ttökata, erë sa' dör Moisés ttökata. ²⁹ Sa' wa ijcher tō Skököl ut Moisés ta, erë wëm e', kë jcher sa' wa wé ie' datse.

³⁰ Ie' tō ie'pa iüté:

—¡I ché a' tō, e' tō ye' wökrawéwa! Ie' tō ye' wöbla bua'wéne ta ¿wes a' kë wa ijcher wé ie' datse? ³¹ Se' wa ijcher tō pë' sulusipa ttö kë iüteta' Skököl tō. Erë wépa tō Skököl

dalöieke ena iserke wes ie' ki ikiane es esepa ë ttö iüteke ie' tō. ³² Kä i' tsá yöne e'tami kë yi wa ittseule tō se' kune wöbla kë wawër esepa wöbla buarta'ne. ³³ Ie' kë patköpa Skököl tō, e'ma kë i' orpa ie' a.

³⁴ Ie'pa tō iüté:

—Be' kune', be' talane i' sulu ë a. ¿Wes be' kësik deka sa' wöbla'uk?

Etä ie'pa tō itrè'wëshkar.

Wëm wöbla buanene e' erblé Jesús mik

³⁵ Jesús ittse tō wëm wöbla buanene e' trè'wëshkar ie'pa tō Skököl wé a. Mik ie' tō ikué ta ie' a ichakéitö:

—¿Be' erblé S'ditsö Alà mik?

³⁶ Ie' tō iüté:

—A këkëpa, ichö ña yi idir as ye' erblö imik.

³⁷ Jesús tō iüté:

—Be' wa isuulebak; e' dör ye' tso' ttök be' ta e'.

³⁸ Etä ie' e' tkéwa kuchë ki idalöiök ta iché ia:

—A Skökëpa, be' mik ye' erblé.

³⁹ E' ukuöki ta Jesús tō iché:

—Ye' dë'bitü ká i' a s'shulök as wépa dör wes s'wöbla kë wawër es esepa wöbla wawër. Nies ye' dë'bitü wépa e' chö tō iwöbla wawër buaë esepa mukat wes iwöbla kë wawër es.

⁴⁰ Mik fariseowakpa welepa tso' ie' ska', e'pa tō tté e' ttsé, etä ichéakitö ia:

—¿Iima be' sa' bikeitsè? ¿Sa' dör wes s'wöbla kë wawër es?

⁴¹ Ie' tō ie'pa iüté:

—A' mú wöbla kë wawër, e'ma i' sulu nuí kë ku' a' ki. Erë a' tō icheke tō a' wöbla wawër, e' kueki a' ki i' sulu nuí tso'ia.

10

Obeja kkö'nukwak e' tté

¹ Etä Jesús tō iché: “Moki ye' a' a iché tō obeja ekiblökwapka, esepa kë shkötawa wé obeja tso' wötëule, e' wékkö chökle a. E' skéie ie'pa shkökewa bánet. Esepa dör ak-blökwapka. ² Erë wé shkökewa obeja wékkö chökle a, ese dör obeja kkö'nukwak chökle.

³ Obeja wékkö kkö'nukwak, ese tō obeja wékkö kköppeeke obeja kkö'nukwak a ta e' tō iobeja kieke ikië wa etö etö. Obeja tō ie' ttö ttséwa buaë, ta ie' tō iyekelur wé itso'rak wötëule eë. ⁴ Obeja tō ie' ttö ttséwa buaë, e'

kuęki mik ie' tō iyélur seraa, eta imi'kerak ie' itōki. ⁵ Yi kē suule ie'pa wa, ese kē tōie ie'pa tō. Ie'pa kē wa ese ttō tseüle, e' kuęki ie'pa poneka iyōki.”

⁶ Ttē e' pakē Jesús tō judiowak a, erē ie'pa kē éna iwà aņe.

Jesús dör wes obeja kkö'nukwak buaë es

⁷ Ie' tō iskà ché ie'pa a: “Moki ye' tō a' a ichè tō ye' wák dör wes obeja wötēule ese wékkō es. ⁸ Pē' dē'bitū ye' yōki kewe s'wōbla'uk kaचे ttē wa, esepa dör wes obeja ekiblōkwakpa es, ie'pa dör pē' suluē. Erē wēpa dör wes ye' obeja es, esepa kē wa ie'pa ttō tseüne. ⁹ Ye' dör wes obeja wékkō es, wēpa shkōkewa ye' wa, esepa tsatkērdaē. Ie'pa dōraē wes obeja shkōkewa dōkettšana chkök kkō'naule buaë ese es.

¹⁰ “Obeja ekiblōkwakpa datse iekiblök ena ittökulur ie'ukwa, e' ē wamblök esepa datse. Erē ye' dē'bitū ká i' a sene bua'ie muk a' a, e' dör sene michoē chökle. ¹¹ Ye' dör wes obeja kkö'nukwak buaë es, e' e' murattsa ttēwa iobeja tsatkoie. ¹² Erē wé kanēblöke inuköl dalärmik, ese kē dör ikkö'nukwak chökle. Ie' kē dör obeja wák, e' kuęki mik chichi kaņiru datse, eta ie' tō obeja méat tā itkashkar tā chichi kaņiru tō obeja ttēwa tā imalepa poneka. ¹³ Wēm e' kē tkine obeja ki. Ie' tkirke inuköl ē ki, e' kuęki itkashkar.

¹⁴⁻¹⁵ “Ye' wák dör wes obeja kkö'nukwak buaë es. Ye' Yē wa ye' suule buaë, es ñies ye' wa ie' suule. Wēpa dör ye' icha e'pa dör wes ye' obeja es, ie'pa suule ye' wa buaë, ñies ie'pa wa ye' suule. Ye' e' murattsa ttēwa ie'pa tsatkoie. ¹⁶ Ñies ye' wa ye' icha skà tso' bānet, esepa dör ye' obejapa ñies, erē ie'pa kē dör a' ditséwō. Ie'pa dōraē ye' wa ye' ska' tā ie'pa tō ye' ttō iūteraē tā iērdawarak ye' icha tso' iē e'pa tā ñita echka ēme. Ye' ē dōraē ie'pa kōs e' kkö'nukwakie.

¹⁷ “Ye' e' murattsa ttēwa e' shkerdakane, e' kuęki ye' Yē éna ye' dalēr tajē. ¹⁸ Kē yi a ye' duōkwa. Ye' e' murattsa ttēwa ye' wák er wa. Ye' a kawō mēne e' mottsā ttēwa ena shkenokane wes ye' Yē tō ye' patkē' iwà uk es.”

¹⁹ Mik judiowak tō ttē e' tse, eta ie'pa ttē chiliwékane. ²⁰ Ie'pa kibiiepa tō icheke:

—Ie' dör aliie! Ie' a aknama tso! ¿Ie' a tō ittō ttseke?

²¹ Erē imalepa tō icheke:

—Iyi a aknama tso', ese kē ttō es! Aknama kē a s'wōbla buanukne.

Judiowak kē erblēne Jesús mik e'pa tō iwatéttsa

²² Tskiri kēwō de, eta Jerusalén wakpa tso' Skököl wé batse'one ká iaiāē, e' kēwō tkö'uk. ²³ E' shūa Jesús shkōdur Skököl wé üle kiē Salomón üle e' a. ²⁴ Eta judiowak kē erblēne Jesús mik, esepa iēnewa ie' pamik tajē tā ie'pa tō ie' a ichakē:

—¿Kōs sa' tō be' ttē panemirō? Iwà chō sa' a yēsēsē tō be' dör wé pairine'bitū idi' wa s'blúie e' ö kē be' dör e'.

²⁵ Ie' tō ie'pa iūtē:

—Ye' tō ichétke a' a, erē a' kē erblēne ye' mik. I kē or yi a ese wéyō ye' Yē ttō wa. E' tō ikkaché buaë sulitane a tō yi dör ye'. ²⁶ Erē a' kē dör ye' obeja, e' kuęki a' kē erblökū' ye' mik. ²⁷ Ye' obeja tō ye' ttō ttseke. Ye' wa ie'pa suule buaë ena ie'pa datse ye' itōki. ²⁸ Sene michoē mekeyō ie'pa a tā ie'pa kē duōpawa aishkuō tā. Ie'pa kē yērpattsaia yi a ye' ulā a. ²⁹ Ye' Yē tō ie'pa me' ye' a e' dör iyi ulitane tsata. E' kuęki kē yi a ie'pa yērpattsa ie' ulā a. ³⁰ Ie' ena ye', sa' dör eköl ē.

³¹ Eta judiowak kē erblēne Jesús mik, e'pa tō ák skà klō'wéne tajē ie' toie. ³² Ie' tō ie'pa a iché:

—Ye' Yē batamik iyi buaë wé ye' tō tajē a' wörki ¿e' wé kuęki a' ki ye' kiane ttēwa ák wa?

³³ Ie'pa tō iūtē:

—Sa' kē éna be' ttakwa iyi buaë wé be' tō ese kuęki. Sa' éna be' ttakwa be' tō Skököl ché suluē e' kuęki. Be' dör s'ditsö ē, erē be' e' chō tō be' dör Skököl.

³⁴⁻³⁶ Ie' iūtē:

—¿Wes a' tō ye' kkateke ttē e' ki? ¿A' kē éna iane tō ká iaiāē Skököl tō iyē' a' shulōkwakpa bak e'pa a: “a' dör kēkōlpa”?* Ttē e' tso' kitule Skököl yēkkuō ki. Se' wa ijcher tō yēkkuō e' dör moki kekraē. Ie'pa wēpa a Skököl tō ittē me'bak s'shulök, esepa ki' ie' tō kēkōlpa, e' yita ye' kirmi buaë ie' alā. E' wà dör tō ie' wák tō ye' klō' tā ye' patkē'bituitō ká i' a. ¿Wes a' ichēmi tō ye' tō

* 10:34-36 kēkōlpa: Si'kuaie ttē e' dör dioses.

ie' ché suluë mik ye' iché tö ye' dör ie' alà etä? ³⁷ Ì kiane ye' Yé k̄i tö ye' tö iwè, e' mú kē uk ye' ku', e'ma kē a' erblök ye' mik. ³⁸ A' kē erblökü' ye' mik, erë ì wekeyö, e' mik a' erblö as a' wä ijcher moki tö ye' Yé ena ye' sa' dör eköl ë.

³⁹ Judiowak tö Jesús skà ma'wé klö'wèwä, erë ie' tkashkar ie'pa yöki.

⁴⁰ E' ukuöki tä Jesús míane Jordán wışhet wé Juan bak s'wöskuök ee. Ee ie' e' tséat.

⁴¹ Taië pè' de ie' ska' tä ichekerakitö:

—Juan kē wä, ì kē or yi a ese one, erë wëm i' paka' Juan tö kos e' dör moki.

⁴² Etä taië pè' tso' ká e' a, e'pa erblé Jesús mik.

11

Lázaro blënewä

¹ Wëm tso' eköl duöke kiè Lázaro serke Betania. Ee María ena iël kiè Marta e'pa serke.

² María e' dör Lázaro kutà tö Skëkëpa Jesús klö k̄i kiö masmas tē'ka tä ipasio'waitö itsakö wa e'. ³ Ie' ena Marta e'pa tö Jesús a ichök patké:

—A Skëkëpa, Lázaro dalër taië be' éna, e' duöke.

⁴ Mik Jesús tö ittsé tä ichéitö:

—Duè e' kē e' alöpaka iki da'a. E' dör buaë Skëköl olo kkachoie, ñies ye' dör ie' Alà e' olo kkachoie.

⁵ Marta ena iël ena Lázaro, e'pa dalër taië Jesús éna. ⁶ Erë mik ie' ittsé tö Lázaro duöke, etä ie' kē mîne iska'. Ie' e' tséatia dö ká böt wé itso' ee. ⁷ E' ukuöki tä ie' iché ittökatapa a:

—Mishkane Judea.

⁸ Ie'pa tö iché ie' a:

—A S'wöbla'ukwak, i' kukuie se' dë'rö ee, tä judiowak k̄i be' kiane ttèwä ák wa. ¿Wes ee be' shkakne?

⁹ Ie' tö ie'pa a iché:

—Kē a' tkinuk e' k̄i. Kam ye' kēwö döka, e' kuëki kē ì tköpa ye' tä. E' dör wes ttè i' tö iché es: Ká ñiwe a diwö tso' döka dabom eyök k̄i böt (12). Ñiwe tä ká olo buaë, e' kuëki se' shköke ñiwe, e' tä kē se' klastkërpawä. ¹⁰ Erë s'shköke ká ttsettse a, e' tä se' klastkërdaë. Ye' tso'ia shkök wes s'shköke ñiwe es, e' kuëki kē ì tköpa ye' tä.

¹¹ E' ukuöki tä ie' tö ichéne:

—Se' yami Lázaro kapowä, erë ye' mi'ke ishke'ukwane.

¹² Etä ittökatapa tö iché ie' a:

—A Skëkëpa, ie' kapowä, e' tä ibuarmine.

¹³ Ie' tö Lázaro blënewä e' ché ie'pa a es. Erë ittökatapa tö ibikeitsé tö éikapowä. ¹⁴ E' kuëki ie' tö ie'pa a iché yësyësë:

—Lázaro blënewä. ¹⁵ Erë a' kuëki ye' ttsë'ne buaë tö ye' kē ku' ee as a' erblö ye' mik. Mishka isaük.

¹⁶ Etä Tomás (e' kiè ñies Dídimó) e' tö iché imalepa a:

—Mishka as se' ttöwä ie'pa tö Jesús tä.

Jesús dör s'duulewä ese shke'ukkanewak.

¹⁷ Mik Jesús demi Betania, etä Lázaro nu wötënewä, e' k̄i ká de tkël. ¹⁸ Betania atë tsinet Jerusalén o'mik kilómetro mañat ekkë. ¹⁹ Marta ena María akë blënewä, e' kuëki taië judiowak dë'bitü ie'pa pablök. ²⁰ Mik Marta wä ijchenewä tö Jesús döketke tä imía iñaletsük, erë María atë u a. ²¹ Ie' tö iché Jesús a:

—A Skëkëpa, be' chöpa tkër íe, e'ma ye' akë kē blënewä. ²² Ie' blënewatke, erë ye' wä ijcher tö ì kié be' tö Skëköl a, e' meraëitö be' a.

²³ Ie' tö ie' a iché:

—Be' akë blënewä e' shkerdakane.

²⁴ Marta tö iché ia:

—Ye' wä ijcher tö ie' shkerdakane aishkuö tä mik ká i' erkewatke etä.

²⁵ Jesús tö iché ie' a:

—Ye' dör s'duulewä e' shke'ukwane wak. Ye' dör sene michoë e' mukwak. Yi erblé ye' mik erë iblënewatke, erë ishkerdakane tä iser michoë. ²⁶ Yi serke ye' mik erblöke ye' mik, ese kē duöpawä aishkuö tä. ¿E' klö'wé be' tö?

²⁷ Marta tö iiüté:

—A Skëkëpa, iklö'wéyö. Ye' tö iklö'wé tö be' dör Skëköl Alà, be' dör wé pairine'bitü idi' wa s'blúie cheke ká iaiaë tö idatsé ká i' k̄i e'.

Jesús íe' wé Lázaro nu blëne ee

²⁸ Marta tö ttè e' ché one, tä imía iël María kiök, tä iché ie' kukuö a:

—S'wöbla'ukwak detke. Ie' tö be' kié.

²⁹ Mik e' ttsé María tö, etä bet ie' e' kéka mía Jesús saük. ³⁰ Jesús tso'ia wé ie' tté Marta tä ee. Kam ie' döwä wé ie'pa serke ee. ³¹ Mik wépa tso' María u a ipablök, e'pa

tö isué tö ie' e' kéka mía bet, etä ie'pa mía itöki. Ie'pa ibikeitsé tö ie' mía iuk idëütö nu blëne ee.

³² Mik María demi Jesús ska', etä ie' e' tkéwa kuchë ki iklö ska' ta ichéitö ie' a:

—A Skëkëpa, be' chöpa tkër ie, e'ma ye' akë kë blënewa.

³³ Mik Jesús tö isué tö María iuke ena wépa debitu ie' ta e'pa iukeñak, etä e' tö ie' chkewéwa taië shute. ³⁴ Ie' tö ie'pa a ichaké:

—¿Wé a' tö inú blë'wa?

Ie'pa tö iiuté:

—A Skëkëpa, be' shkö isauk.

³⁵ Etä Jesús ié. ³⁶ Ie'pa tö iché:

—Isaú. Ie' éna Lázaro dalër taië.

³⁷ Erë ie'pa wëlepa tö iché:

—Ie' tö wëm wöbla kë wawër, e' buaq'ne ta ¿i kueki ie' kë wa i one as Lázaro kë blërwa?

Jesús tö Lázaro shke'wëkane

³⁸ Etä Jesús skà erianeka ta idemi wé Lázaro nu blëne ee. E' dör ákuk bërie. Ák bërie bastkër, e' wa ákuk wötëulewa. ³⁹ Jesús tö iché:

—Ák bastkër ákuk kkö mik, e' sköttsa bánet.

Marta dör dëütö kutà e' tö iché:

—A Skëkëpa, ká detke tkël inú ki, e' kueki suluë inú alanewatke.

⁴⁰ Ie' tö iiuté:

—Ye' tö be' a ichétke tö be' erblé ye' mik, e' ta mokí be' tö Skëköl olo taië e' sueraë.

⁴¹ Etä ie'pa tö ák skéu bánet ta Jesús wökéka ká jaí a ta ichéitö:

—A yéwö, i kiéyö be' a e' ttsébö. E' kueki wéstela chekeyö be' a. ⁴² Ye' wa ijcher tö kekraë i kiekeyö be' a, e' ttsekebö. Erë ikiéyö be' a pë' tso' taië ie, e'pa kukua as ie'pa tö iklö'ü tö mokí be' ye' patkë'.

⁴³ E' chéitö one ta ie' iché aneule:

—A Lázaro, jbe' e' yöttsa see!

⁴⁴ Etä Lázaro blënewa e' dettsa ttsë'ka. Ie' ulà, ie' klö parratulewa datsi'tak wa. Nies iwö parratulewa datsi'tak wa. Jesús tö iché iarak:

—Iparratulewa datsi'tak wa, e' wötsöo as imi'a.

Judiowak tö Jesús ileritsé klö'wëwa
(Mateo 26.1-5; Marcos 14.1-2; Lucas 22.1-2)

⁴⁵ Judiowak dë'bitu María wapiöuk, e'pa tö i wé Jesús tö e' sué, e' kueki ie'pa taië erblé ie' mik. ⁴⁶ Erë ie'pa wëlepa mía, i wéitö, e' chök fariseowakpa a. ⁴⁷ Etä fariseowakpa ena sacerdotepa wökirpa, e'pa tö judiowak wökirpa kié ta iñi dapa'wëka ta ichérakitö ñi a:

—¿Wes se' tö Jesús wëmi? I kë or yi a ese wëkeitö taië. ⁴⁸ Se' tö ie' méat es, e' ta sulitane erblöraë ie' mik ta itkërdaka se' blüie. E' mú ttsé Roma wökirpa tö, e'ma ie'pa bituraë ta Skëköl wé tskerawarakitö, ñies se' judiowak ewerawarakitö.

⁴⁹ Erë ie'pa shua wëm tso' eköl kié Caifás, e' dör sacerdote kibi duas e' wa. Ie' tö iché ie'pa a:

—A' kë wa i jcher yës. ⁵⁰ Ttsëskua a' kë éna iane tö wëm eköl ë duöwa se' judiowak skéie, e' dör bua'ie se' kos erwa e' skéie.

⁵¹ Erë e' kë yëne Caifás wa iwák er wa. Ie' dör sacerdote kibi duas e' wa, e' kueki Skëköl tö ie' ké ichök es ittekölie. Ie' tö iché Skëköl ttekölie tö Jesús tterawa judiowak ulitane skéie. ⁵² Kë idör judiowak ë skéie, ñies itterawa Skëköl ala'r ulitane serke ká wa'ñe e'pa skéie as ie'pa dö judiowak ta ñita wes wakpa etökicha ë es. ⁵³ E' diwö ta judiowak wökirpa tö kawö mé ñi a Jesús ttowa.

⁵⁴ E' kueki ie' kë shköia sulitane wösha judiowak shua. Ie' e' yëttsa mía ká kié Efraín ee. Ká e' atë ká sir poë wé kë yi serku' ese ska' tsinet. Eë ie' e' tséat ittökatapa ta.

⁵⁵ Judiowak Yépa Yërulune Egipto e' kéwö dökewatke tsinet tkö'wë. Judiowak serke bánet e'pa taië dökemitke Jerusalén e' batse'ukne ikawö tkö'uke e' yöki wes ie'pa wöblar es. ⁵⁶ Ie'pa tso'ie Jesús yulök. Ie'pa ñi chakökerak Skëköl wé a:

—¿Ima a' tö iché, Jesús dömi kawö tkö'uk ö kë idöpa?

⁵⁷ Fariseowakpa ena sacerdotepa wökirpa, e'pa tö iché sulitane a tö yi wa ijcher tö wé Jesús tso', e' ta ibiyö chö sa' a iklö'wowa.

12

Alaköl eköl tö kiö masmas téka Jesús klö ki

¹ Kawö kianeia teröl Judiowak Yépa Yërulune Egipto e' kéwö tkö'woie ta Jesús

mía Betania wé Lázaro serke eē. Lázaro du'wā e' shkeo'kane ie' tō e' ska' ie' mía. ²Eē ie'pa ulérak, chkérak buaē Jesús kikoka. Marta tso' iwatiök. Lázaro tkēr ie'pa shūa mesa kī chkök Jesús tā. ³Eta María wā kiō masmas kiè nardo chökke tuè darërë, ese debitu litro shaböts, e' téitō Jesús klō kī. E' ukuökī tā ipasiwéwaitō itsakō wa. Kiō e' tō úshu kos alappowéka buaē jamamaē. ⁴Eta Jesús ttökata eköl kiè Judas Iscariote tō iwömekettsā e' tō iché:

⁵—Kiō masmas se tuè kanè duas ek ské ekké. ¿Ì kuëkī kē iwatonettsā s'siarëpa kimoie?

⁶Erë e' kē yēne ie' wā, ie' éna s'siarpa dalër taië e' kuëkī. Ie' dör akblökwak, e' kuëkī ie' tō iché es. Ie' dör Jesús ttökatapa inuköl blökwak, e' kak ekibleke ie' tō iwák a. ⁷Jesús tō iché ia:

—Imúat. Kiō e' bleke tē se' nu kī, erë ité ie' tō ye' kī kam ye' ttōwā e' yökī. ⁸S'siarëpa tso' kekraë a' shūa as a' tō ikimù, erë ye' kē ku' kekraë a' tā.

Sacerdotepa wökirpa kī Lázaro kiane ttèwā

⁹Taië judiowak wā ijchenewā tō Jesús tso' Betania tā imíyal eē, kē dör Jesús è sauk. Nies ie'pa kī Lázaro shkeo'kaneitō e' kiane suè. ¹⁰⁻¹¹Lázaro batamik taië ie'pa erblé Jesús mik, tā sacerdotepa wökirpa ttè kē iütèia ie'pa tō. E' kuëkī sacerdotepa wökirpa tō ibikeitsétke Lázaro ttowā ñies.

Jesús demi Jerusalén

(Mateo 21.1-11; Marcos 11.1-11; Lucas 19.28-40)

¹²Taië pē' de Jerusalén Judiowak Yēpa Yërulune Egipto e' kēwō tkö'uk. Bule es tā ie'pa wā ijchenewā tō Jesús datse ñies Jerusalén. ¹³E' kuëkī ie'pa sī kō télor tsémi shuélor ie' datse e' ñalé kī idalöioie tā imíyal iñalëtsuk. Ie'pa tō iché aneule:

—¡Skököl kikokasö! ¡Ayëcha buaē se' Israel aleripa blú datse Skököl ttō wa e'!*

¹⁴Eta Jesús tō burro pupula kué etō, e' kī ie' e' tkéka wes ikitule Skököl yëkkuö kī es, e' tō iché:

¹⁵A Sión wakpa, kē a' suanuk.

Isaú, a' blú datse

e' tkëuleka burro pupula kī.†

Es Skököl yëkkuö tō iché.

¹⁶Ima Jesús tté tso' kitule Skököl yëkkuö kī e' wā tka ie' tā. Erë e' kēwō ska' tā ie' ttökatapa kē éna iwà ane tō Skököl yëkkuö kitule ká iaiaë e' tō Jesús tté pakeke. Erë ie' míkane ká jai a olo tā taië, e' ukuökī tā ie'pa éna iwà ane tō i kos wé pē' tō ie' tā, e' tso'tke kitule Skököl yëkkuö kī.

¹⁷Wépa tso' mik Jesús tō Lázaro shkeo'kane eta, e'pa tō tté e' pakeke imalëpa a. ¹⁸E' kuëkī pē' wā taië tté e' jchenewā, e' kuëkī imíyal Jesús ñalëtsuk.

¹⁹Erë fariseowakpa tō iché ñi a:

—¡Isaú, sulitane mi'ke Jesús è itökī! ¡Se' tsaiëne buaë!

Griegowak welepa tō Jesús yulé

²⁰Pē' mīne Jerusalén Judiowak Yēpa Yërulune Egipto e' kēwō tkö'uk, e' shūa griegowak welepa tso'ñak. ²¹Griegowak e'pa debitu Felipe ska'. Felipe dör ká kiè Betsaida e' wak. Ká e' atë Galilea. Ie'pa kköché taië:

—A kékëpa Felipe, sa' kī Jesús kiane suè.

²²Eta Felipe mía ichök Andrés a tā ie'pa bül míyal ichök Jesús a. ²³Jesús tō iché ie'pa a:

—Ye' dör S'ditsö Alà, e' olo taië e' kkayërkette. ²⁴Mokī ye' tō a' a iché tō iyiwö etkla kē tkënewā íyök a, e' tā ia'tdaë ekörla, kē wö ta'. Erë iyiwö etkla tkënewā íyök a, ese shölöne tā iwödaló duowā, e' tā itskine wördaë taië. ²⁵Wé e' dalër taië kē duakwā, ese weirdaë aishkuö tā. Erë wé e' mettsā ttèwā ká i' a, ese tsatkërdaë ser michoë. ²⁶Yi kanëblak ye' a, ese kawöta shkök ye' tā; wé ye' tso' eē ye' kanè mésopa tso' ñies. Yi kanëblöke ye' a, ese kikerakā ye' Yé tō.

Jesús ttekewatke, e' ché ie' tō

²⁷“Ye' ittsé i' tā, taië ye' eriane. ¿Ì chëmiyö? ¿Yö ichëmi ye' Yé a: ‘A yéwö, ye' tsatköö i' tkökette ye' tā e' yökī?’ Au, e' kē chepayö. ¡Ye' wák e' dë'bitu ttèwā! ²⁸A yéwö, be' olo taië e' kkachö as be' kikarka.”

Eta ká jai a ttō ttsëne e' tō iché: “Ye' olo taië e' kkachétkeyö be' kī, tā iskà kkacheraneyö.”

²⁹Pē' tso' ittsök eē, e'pa tō iché tō alá blane, erë welepa tō iché:

—Skököl biyöchökwak wele tté ie' tā.

³⁰Jesús tō iché ie'pa a:

* 12:13 Salmo 118.25 † 12:15 Zacarías 9.9

—Ttõ ttsé a' tö, e' kë dör ye' a, e' dör a' kimoie. ³¹ Ká i' wakpa shulè kéwö detke. Bè dör ká i' wakpa wökir, e' uyardattsá i' ta. ³² Mik ye' wötënewá krus mik e' tkëneká, etá ye' wá sulitane bituraë ye' ska'.

³³ Es ie' tö wes itterawá e' ché. ³⁴ Pè' tö iüté:

—Se' wá ijcher tö Skëköl yëkkuö kî ikitule tö wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e' sermichoë. ¿Wes be' tö ichè tö S'ditsö Alà, e' kawötá tkëká krus mik? S'ditsö Alà ¿e' dör yí?

³⁵ Jesús tö iché ie'pa a:

—Yi shkòke stui a, ese kë wá ijcher wé imírö. Ye' dör wes ká olo es, erè ye' tso'ia a' shüá ekuölö è. E' kuekî a' shkó ye' olo a' as kë stui tö a' kùwá. ³⁶ Ye' dör wes ká olo es, e' tso'ia a' shüá. Ye' mik a' erblö as a' dö ye' ichaie.

E' ché one Jesús tö ta imía e' bléwá ie'pa yöki.

Ì kuekî judiowak kë erblö Jesús mik

³⁷ Ì kë or yi a' ese wé Jesús tö taië judiowak wörki, erè ie'pa kë erblène ie' mik. ³⁸ E' kos wamblène wes Skëköl tteköl Isaías e' tö ikit Skëköl yëkkuö kî es, e' tö ichè:

“A Skëköl, ttè paka' sa' tö wësua kë yi wá iklöne.

Be' diché taië e' kkayè' be' tö ie'pa a, erè ie'pa kë wá sa' ttö iütène.”‡

³⁹ Es ie'pa kë a Skëköl ttè klör. Nies Isaías ikitat tö ì kuekî ie'pa kë wá Skëköl ttè klöone. E' tö ichè:

⁴⁰ “Ie'pa er darërëë, kë éna Skëköl ttè klö'wak yës.

E' kuekî ie'pa wöá Skëköl tö ká chöwéwa.

Ie' tö ie'pa méat wes s'wöbla kë wawër es.

Ie' tö ie'pa er darè'wéwá as ie'pa kë éna iwà ar.

Skëköl tö ichè tö ye' tö iwé es

as ie'pa kë er mane'ü ye' a' ta ie'pa bua'wèneyö.”§

⁴¹ Isaías tö Jesús olo taië e' sü' ena ie' tö Jesús cheke, e' kuekî ie' tö iché es.

⁴² Erè taië judiowak wökirpa erblé Jesús mik. Erè ie'pa suane fariseowakpa yöki, e' kuekî kë ie'pa ichéka sulitane kukua. Ie'pa kë kî ikiane tö fariseowakpa tö ie'pa trè'wëshkar ie'pa ñi dapa'wö wé a.

⁴³ S'ditsö tö ie'pa kikekëka e' wa ie'pa wöbatsö bua'ie, Skëköl tö ie'pa kikekëka e' skéie.

Ì ché Jesús tö e' wa se' kichatërdaë

⁴⁴ Jesús tö iché aneule: “Wépa erblé ye' mik, esepa kë erblène ye' è mik. Ie'pa erblé ye' Yé tö ye' patké' e' mik ñies. ⁴⁵ Wépa tö ye' sué, esepa tö ye' Yé tö ye' patké' e' sué ñies. ⁴⁶ Ye' dör wes ká olo es. Ye' dè'bitü ká i' a' as wépa erblé ye' mik, esepa kë ku'ia wes s'tso' stui a' es. ⁴⁷ Wépa tö ye' ttö ttsé, erè kë iwá iwà iütène, esepa kë kichatëpa ye' wák tö. Ye' kë dè'bitü ká i' a' s'ditsö kichatök. Ye' dè'bitü s'ditsö tsatkök. ⁴⁸ Wépa tö ye' watekettsá, kë tö ye' ttö dalöie, esepa kkatökwak tso'tke, e' tö ie'pa kichaterattsá. Ttè yè'bak ye' tö, e' kë klöne ie'pa wá, e' kuekî mik ká i' erkewatke, etá ie'pa kichatërdattsá. ⁴⁹ Ye' kë wá ì yèule ye' wák er wa. Ì cheke ye' tö, e' chekeyö wes ye' Yé tö ye' patké'bitü, e' tö ye' patké' ichök es. E' kuekî ye' ttö dör mokië. ⁵⁰ Ye' wá ijcher tö ì ché ie' tö e' tö sené michoë mé. Es ì chekeyö, e' chekeyö wes ye' Yé tö ye' ké ichök es.”

13

Jesús tö ittökatapa klö skué

¹ Judiowak Yépa Yërulune Egipto e' kéwö dökewatke bule es. Jesús wá ijcher tö ie' tö ká i' mekeattke ta imichone iyé ska', e' kéwö dewatke. Wépa dör ie' icha tso' ká i' a, e'pa dalër kekraë ie' éna. Es ie'pa dalër michoë ie' éna kekraë.

² Jesús ena ittökatapa tso' chkök nañewe. Ie'pa eköl kiè Judas, e' dör Simón Iscariote e' alà. Bè tö ie' kétke ibikeitsök Jesús wömútttsá. ³ Erè Jesús wá ijcher tö iyé tö ì kos kéwö mé iulá a. Nies ie' wá ijcher tö ie' dè'bitü Skëköl ska' e' mitkene ee. ⁴ Es ie' e' kéka wé ie'pa tso' chkök ee, ta ipaio kikë yéttsaitö ta datsi' ukuö e' pasiwoie, ese muéwáitö e' kipa mik. ⁵ E' ukuökî ta di' téitö kulè' a' ta ie' tö ittökatapa klö skuémi. Datsi' ukuö tso' iwá moule e' kipa mik, e' wa ittökatapa klö pasiwéitö.

⁶ Mik Jesús mi' Simón Pedro klö skuök, etá e' tö ie' a' iché:

—A Skëkëpa, be' dör sa' wöbla'ukwak.
¿Wes e' tō ye' klō skuëmi?

⁷ Jesús tō iüté:

—Ì uk ye' tso' e' wà kē ane be' éna j'ñe, erë
i' ukuöki tã be' éna iwà ardaë.

⁸ Eta Pedro tō iché ie' a:

—j kē ye' tō kawō mepa be' a as be' tō ye'
klō skuō!

Jesús tō iüté:

—Ye' kē tō be' klō skuè, e' tã be' kē döpaia
ye' ttökataie.

⁹ Simón Pedro tō iché ia:

—A Skëkëpa, e' dör es e' ma ye' klō skuō.
jÑies ye' ulà ena ye' wökir e' kos skuō!

¹⁰ Erë Jesús tō iüté:

—Yi kuétke ñiköl pa sunetke maneneë,
ese kē kawōtã kuowène, iklö ë kiane skuè.
A' kibiiepa tso'tke maneneë, erë eköl dur a'
shua, e' kē dör manene.

¹¹ Ie' wã ijcher tō yi tō iwömekettsã, e'
kuëki ie' tō iché: “eköl dur a' shua, e' kē dör
manene.”

¹² Jesús tō ittökatapa klō skué one tã ipaio
kikke iëkanëitö tã imía e' tkéserne mesa
o'mik tã ichéitö:

—¿Ì wé ye' tō a' a, e' wà ane a' éna? ¹³ A'
tō ye' kië S'wöbla'ukwak ö Skëkëpa, es je'
idir, ye' dör e'. ¹⁴ Ye' dör a' wöbla'ukwak, ye'
dör a' kékëpa, erë ye' e' wöéwa dö diöshet a'
klō skuök wes kanè méso es. E' yitã a' kē
e' wöökwa dö diöshet ñi yöki ñi kimuk. ¹⁵ Ì
wé ye' tō a' wörki, e' wà kkachéyö a' a as
a' tō iwakaneü es. ¹⁶ Mokj ye' tō a' a ichè
tō kanè mésopa kos, esepa kē dör iwökirpa
tsatã. Ñies yi patkëule, ese kē dör yi tō ipatké
ese tsatã. ¹⁷ Ttè e' wà ane a' éna tã iwawé a'
tö es, e' tã ayëcha e' dör buaë a' a.

¹⁸ “Kē ye' ku' a' ulitane chök. Ye' tō a'
shukitbak, e' kuëki ye' wã ijcher buaë wes
a' dör. Erë Skëköl yëkkuö tō ichè: ‘wépa
chköke ye' tã, e' isie alè eköl míane ye'
bolökie.’ Ttè e' kawōtã wà tkök es. ¹⁹ E'
ché ye' tō a' a kam iwà tkö e' yöki. Es mik
iwà tka, eta a' tō iklö'weraë mokj tō Skëköl
tō ye' patkë'bitu. ²⁰ Mokj ye' tō a' a ichè
tō yi tō yi patkekeyö, ese kiekewã er bua'
wa, ese tō ye' kiekewã er bua' wa. Ñies yi
tō ye' kiekewã er bua' wa, ese tō yi tō ye'
patkë'bitu e' kiekewã er bua' wa.”

Jesús tō iché Judas tō ye' wömerattsã
(Mateo 26.20-25; Marcos 14.17-21; Lu-
cas 22.21-23)

²¹ Jesús tō iché one tã ichkenewã tã
ichéitö ittökatapa a yësyësë:

—Mokj ye' tō a' a ichè tō a' eköl tō ye'
wömerattsã.

²² Ittökatapa ñi suéka. Ie'pa kē wã ijcher
tō yi chök ie' tso'. ²³ Ie'pa eköl dalër tajë
Jesús éna, e' tkër io'mik tsinet ie'pa chköke
e' dalewa. ²⁴ Ie' a Simón Pedro ulà kkaché
tō ichakö yi cheke Jesús tō. ²⁵ Ie' kī e' skéwã
tsinet Jesús skã tã ichakéitö ia:

—A Skëkëpa, ¿yi idir?

²⁶ Jesús tō iüté:

—Ye' tō pan takla nuwëke udiö a, tã yi a
yö imé e' idir.

E' bet tã ie' tō pan takla nuwéka tã iméitö
Judas dör Simón Iscariote alà e' a. ²⁷ Judas
tō pan takla ñé tã bet Satanás tkawã ie' er
a. Jesús tō iché ia:

—Ì wëke be' tō e' ú bet.

²⁸ Erë ie'pa tso' chkök mesa o'mik, e'pa kē
éna iane ì kuëki Jesús tō iché es. ²⁹ Judas
dör inuköl blökwak, e' kuëki Jesús ttökatapa
wëlepa tō ibikeitsé tō Jesús tō Judas kē ilè
tauk ikawö tkö'wëkerakitö e' a ö ilè kak-
muk s'siarëpa a.

³⁰ Es Judas tō pan ñé tã imía. Mik imía,
eta kã detke nañewe.

Jesús tō ttè dalöiëno pa'alj mé ittökatapa a

³¹ Judas mía e' ukuöki tã Jesús tō iché:

—Ye' dör S'ditsö Alà e'. I'ñe ye' olo wërdaë,
ñies Skëköl wák olo wërdaë ye' kī. ³² Skëköl
olo wërdaë ye' kī, e' tã ie' wák tō ye' olo
kkacheraë sulitane wörki, e' weraëitö bet.
³³ A ala'r, kē ye' serpaia a' tã kã tajë. A' tō ye'
yuleraë, erë i yë'bak ye' tō judiowak wökirpa
a, e' cheke ye' tō a' a ñies: a' kē döpa wé
ye' mi'ke eë. ³⁴ Ye' tō ttè pa'alj meke a' a
dalöië, e' dör i': a' ñi dalëritsö. A' kawōtã ñi
dalëritsök wes ye' tō a' dalëritseke es. ³⁵ A' ñi
dalëritsöke es, e' tã sulitane wã ijcherdaë tō
a' dör ye' ttökatapa.

Pedro icheraë tō ie' kē wã Jesús suule

(Mateo 26.31-35; Marcos 14.27-31; Lu-
cas 22.31-34)

³⁶ Simón Pedro tō ichaké Jesús a:

—A Skëkëpa, ¿wé be' mi'ke?

Ie' tō iüté:

—Kě be' dōpami ye' itōki wé ye' mi'ke eē, erē aishkuō tā be' dōmi ye' itōki.

³⁷ Pedro tō iché ie' a:

—A Skēkēpa, ¿ì kuēki ye' kě mi'pa be' itōki i' tā? ¿Ye' e' chétke duōkwā be' tsatkōk!

³⁸ Jesús tō iūtē:

—¿Moki be' e' chétke duōkwā ye' tsatkōk? Ye' be' a ichè yēsēsē tō kam dakro ar, e' yōki bō icheraē mañatōkicha tō be' kě wā ye' suule.

14

Shkowā Skēkōl ska' e' ñalé dōr Jesús

¹ E' ukuōki tā Jesús tō iché ittōkatapa a:

“Kě a' tkinuk. A' erblō Skēkōl mik. Ñies a' erblō ye' mik. ² Ye' yé u blatēule tajē. Ye' mi'ke iwakanéuk kewe a' yōki. E' kě chōpa es, e'ma kě ye' wā iyēne. ³ Ye' míā tā mik iwakanēone, etā ye' datskene a' tsukmi as a' mi' senuk wé ye' tkēr eē. ⁴ Wé ye' mi'ke e' ñalé suule a' wā buaē.”

⁵ Tomás tō ie' a' ichaké:

—A Skēkēpa, kě sa' wā ijcher wé be' mi'ke tā ¿wes sa' a' ñalé armi?

⁶ Ie' tō iūtē:

—Ye' dōr ñalā e'. Ì dōr mokiē ena sene michoē e' dōr ye'. Kě yi dōpa S'yé ska', e' kě dōr ye' wa e' tā. ⁷ A' wā ye' suule mokiē, e' tā es a' wā ye' Yé suule. I' tamí a' wā ie' suule, mokiē isuétke a' tō.

⁸ Felipe tō iché ia:

—A Skēkēpa, S'yé kkachō sa' a' tā e' ē dōr wē'.

⁹ Jesús tō iūtē:

—A Felipe, ká tajē ye' sené a' tā, ¿wes kě be' wā ye' suule? Yi tō ye' sué, ese tō S'yé sué ñies. ¿Wes be' ichēmi, 'S'yé kkachō sa' a'? ¹⁰ A Felipe, ¿be' kě wā iklōne tō ye' ena S'yé, sa' bōl dōr ekōl ē? Ì chekeyō a' a, e' kě cheku' ye' wā ye' wák er wa. Ì kos kanewekeyō, e' kaneweke S'yé serke ye' a' e' tō. ¹¹ Iklō'ú tō ye' ena S'yé sa' bōl dōr ekōl ē. Ì chekeyō a' a, e' kě klō'wè a' tō, e' tā iklō'ú ì kě or yi a, ese wéyō e' wa. ¹² Moki ye' tō a' a' ichè tō wépa erblé ye' mik, esepa tō ì weke ye' tō, e' weraē ñies. Erē ye' mi'ke S'yé skā e' kuēki ì oule ye' wā, ese weraē ie'pa tō, ye' wā igule e' tsata. ¹³ Ì kos kieke a' tō ye' ttō wa, e' weraēyō as S'yé olo tajē e' kkeyēr

ye' dōr ilà e' wa. ¹⁴ Ì kos kieke a' tō ye' a, e' weraēyō.

Jesús kablé Wikōl Batse'r patkōk

¹⁵ “A' éna ye' dalēr, e'ma ye' ttē dalōiēno e' dalōieraē a' tō. ¹⁶ Ye' tō ikieraē S'yé a' tā ie' tō iskā patkeraē ekōl a' kīmuk, e' dōr Sulaiōkwak, ie' tso'ie a' tā kekraē. ¹⁷ Ie' dōr Skēkōl Wikōl. Ie' tō S'yé ttō moki e' kkacheraē a' a. Wépa kě tō Skēkōl dalōiē esepa kě a' iWikōl wēnuk ena ie'pa kě wā isuule, e' kuēki ie'pa kě a' ikinukwā e' kīmoie. Erē a' wā ie' suule. Ie' serke a' tā, ñies ie' serdaē a' er a.

¹⁸ “Ye' kě tō a' mepaāt s'jchu'rlaie. Ye' datskene a' ska'. ¹⁹ Kukur tā wépa kě dōr ye' icha esepa kě tō ye' suēpaia. Erē a' tō ye' suerane. Ye' duowā shkenekane, e' batamik sene michoē dōraē a' ulā a. ²⁰ Mik e' kēwō de, etā a' wā ijcherdaē tō ye' ena S'yé sa' bōl dōr ekōl ē. Ñies a' wā ijcherdaē tō a' ena ye', se' dōr wes wák ekōl ē es. ²¹ Wépa tō ye' ttē dalōiēno klō'weke tā iwā iuteke, esepa éna ye' dalēr. Wépa éna ye' dalēr, esepa dalērdaē ye' Yé éna. Ñies ye' éna ie'pa dalērdaē ena ye' e' kkachōraē ie'pa a.

²² Etā ekōl skā kiē Judas, kě dōr Judas Iscariote, e' tō ie' a' ichaké:

—A Skēkēpa, ¿wes be' e' kkachōmi sa' a, erē be' kě e' kkachōpa sulitane a?

²³ Ie' iūtē:

—Wépa éna ye' dalēr, esepa tō ye' ttē iūteraē. Ie'pa dalēritseraē ye' Yé tō. Ie' ena ye', sa' dōraē ie'pa ska' senuk ie'pa tā. ²⁴ Wépa kě éna ye' dalēr, esepa kě tō ye' ttē iūtepa. Ttē chekeyō a' a, e' kě dōr ye' wák ttē, e' dōr Skēkōl tō ye' patkē', e' ttē.

²⁵ “Ì kos chekeyō a' a, e' chekeyō ye' tso'ia a' ta e' dalewa. ²⁶ Erē Sulaiōkwak, e' dōr Wikōl Batse'r, e' patkeraē Skēkōl tō a' a' ye' ttō wa. Ì kos yē' ye' tō a' a, e' wa ie' tō a' wōbla'weraē as a' éna iarne.

²⁷ “Sene bēre méatyō a' a, e' datse ye' wā. E' dōr ichōk kě dōr wes sene bēre cheke wépa kě tō Skēkōl dalōiē esepa tō es. E' kuēki kě a' tkinuk, kě a' suanuk. ²⁸ A' wā ittēule tō ye' tō a' a' iché tō 'ye' mi'ke erē ye' datskene a' ska'. A' éna ye' dalēr moki, e' tā a' ttsē'rdaē buaē tō ye' mi'ke S'yé ska', e' dōr ye' tsata e' kuēki. ²⁹ I' tā ye' tō ichétke a'

a kam iwà tkō e' yōkī as mik iwà tka, etā a' erblō ye' mik.

³⁰ “Bē dōr ká i' wōkir, e' datsetke bet, e' kuēkī ye' kē a kawō ta'ia ttōk a' ta tajē. Ie' kē diché ta' e' aloka ye' kī yēs. ³¹ Erē ye' tō iwē wes ye' Yē tō ye' ka' iuk es as sulitane tō isaū tō ye' Yē dalēr ye' éna.

“Se' e' yōlur íe, mishkatke.

15

Jesús dōr wes uva kicha es

¹ “Ye' dōr uva kicha chōkle, e' kaneweke ye' Yē tō. ² Iulà wé kē wōr, ese télor ye' Yē tō. Iulà wōr ta' kōs, ese paikléloritō buaē maneneē as ikī wōr tajē. ³ A' pairiuletke maneneē ttē wa ye' tō a' wōbla'wé e' wa. ⁴ A' senú ye' ta' nita, etā ye' serdaē a' ta' nita. Mik ulà kē ku'ia iwí mik, etā kē iwōria. Kē iwōnuk iwák ē mik. Es ñies a' kē ku' ye' mik, etā kē a' wōrpa.

⁵ “Ye' dōr uva kicha. A' dōr iulà. A' kē ku' ye' mik, etā kē i' onuk a' a' yēs. E' kuēkī wépa serke ye' mik, ñies ye' serke e'pa a, esepa wōrke tajē. ⁶ Wépa kē serku' ye' mik, esepa tērdattsā kéu bānet ta' isinewa wes uva kicha ulà sir es. Iulà ese shtekeka uyèwa bö' a' ta' iñanewa.

⁷ “A' serke ye' mik, ñies ye' ttē tso'ie a' er a, e' ta' i' kōs kiane a' kī, e' kiō Skēkōl a' ta' imeraëitō a' a. ⁸ Mik i' kiane Skēkōl kī, ese wé a' tō, etā e' dōr wes uva wōr es. E' tō ye' Yē kīkekeka tajē. E' wa iwēnewa tō mokī a' dōr ye' ttōkatapa. ⁹ Ye' éna a' dalēr wes ye' Yē éna ye' dalēr es. A' senú kekraē ye' mik as ye' tō a' dalëritsō kekraē. ¹⁰ Ye' ttē dalöiëno e' dalöieke a' tō, e' ta' ye' tō a' dalëritsè michoë. E' dōr wes ye' tō ye' Yē ttē dalöiëno e' dalöieke ta' ie' tō ye' dalëritsè michoë es.

¹¹ “I' kōs chekeyō a' a' as a' ttsē'r buaē wes ye' es. Ye' kī ikiane tō a' ttsē'r buaē shūte. ¹² Ye' ttē dalöiëno e' dōr i': a' ñi dalëritsō wes ye' tō a' dalëritseke es. ¹³ Se' e' mettsā duōkwa yile dalēr se' éna, e' skéie, e' ta' kē se' éna yi dalēnuk e' tsata. ¹⁴ I' uk ye' tō a' ké, ese weke a' tō, e' ta' a' dōr ye' sini'pa. ¹⁵ I' bikeitseke i' kaneweke kanè wōkir tō, ese kē jcher ikanè méso wa. Iwōkir kē tō ipaketa' ie' a. Erē i' kōs yē' ye' Yē tō ye' a, e' chēneyō a' a, e' kuēkī a' kē kièiyō ye' kanè mésopa, a'

kiekeyō ye' sini'pa. ¹⁶ A' kē wa ye' shukite, e' skéie ye' tō a' shukit. Ye' tō a' patkeke as a' mi' wōnuk buaē wes uva ulà es, erē iwō ese tso'ie kekraē. Es i' kōs kié a' tō ye' Yē a' ye' ttō wa e' meraëitō a' a. ¹⁷ Ye' ttē dalöiëno dōr i': a' ñi dalëritsō.

Pē' kē erblēne Jesús mik esepa tō Jesús ttōkatapa sueraē suluē

¹⁸ “Wépa kē tō Skēkōl dalöië esepa tō a' suēke suluē, e' ta' a' éna ianú tō ie'pa tō ye' su'bak suluē a' yōkī kewe. ¹⁹ A' chōpa wes ie'pa es, e' ma ie'pa tō a' dalëritsèmi wes ie'pa ñi dalēr es. Erē ye' tō a' shukit ie'pa shua, e' kuēkī i'ñe ta' a' kē dōr wes ie'pa es. E' kuēkī ie'pa éna suluē a' ar. ²⁰ Ye' tō iyē'bak a' a' tō 'ikanè méso kē dōr iwōkir tsata, e' anú a' éna. Ie'pa tō ye' we'iké siarē, e' ta' ie'pa tō a' we'ikeraē siarē. Ie'pa tō ye' ttō dalöië, e' ta' ñies ie'pa tō a' ttō dalöieraē. ²¹ A' dōr ye' ichapa. Ie'pa kē wa ye' Yē tō ye' patkē' e' suule. E' kuēkī i' kōs suluē wambleraē ie'pa tō a' kī.

²² “Ye' kē dōpa ká i' a, ye' kē ttē pakōpa ie'pa a, e' ma ie'pa kē kī i' sulu nuí ta'. Erē i'ñe ta' ie'pa kē tkōpashkar inuí ulà a. ²³ Wépa tō ye' suēke suluē, esepa tō ye' Yē suēke suluē ñies. ²⁴ I' kē or yi a' ese kē úpayō ie'pa wōrkī, e' ma ie'pa kē kī i' nuí ta'. Erē ie'pa tō isu'bak erē ie'pa tō ye' sué suluē, ñies ye' Yē sué suluē ie'pa tō. ²⁵ Erē itka es as i' tso' kitule Skēkōl yēkkuō kī, e' wà tkō es, e' tō ichè: 'Ie'pa tō ye' sué suluē kē wà ta'.'*

²⁶ “Ye' tō Sulaiōkwak tso' ye' Yē ska', e' patkeraē a' a, e' dōr Skēkōl Wikōl. Ie' dōr Skēkōl ttō mokī chōkwak. Mik ie' de, etā ie' tō ye' ttē cheraē. ²⁷ A' manetwa ye' ta' kuaē, e' kuēkī a' tō ye' ttē cheraē ñies.

16

¹ Ttē e' kōs chéyō a' a' as a' erblō ye' mik e' kē olo'yō a' tō. ² Ie'pa tō a' uyerattsā se' ñi dapa'wo wé a. Mokī kawō dōkewatke ta' yile tō a' ttéwa, e' ta' e' tō ibikeitseraē tō es ie' tso' Skēkōl kanè uk. ³ Ie'pa kē wa ye' ena ye' Yē suule mokī, e' kuēkī ie'pa e' wamblō es. ⁴ Erē ttē e' chéyō a' a' as mik ikéwō de, etā a' éna iar.

I' weke Wikōl Batse'r tō, e' pakē

* 15:25 Salmos 35.19; 64.4

Ye' tso'ia a' ta, e' kueki kuaë ttè e' kè yène ye' wa a' a. ⁵ Erè i'ñe ta ye' mitkene, ye' Yé tò ye' patkè', e' ska'. Erè a' kè tò ye' a' ichakè tò '¿Wé be' mi'ke?' ⁶ E' skéie a' erianeka tajë, i' ché ye' tò a' a' e' kueki. ⁷ Mokië ye' tò a' a' ichè tò buaë idir a' a' tò ye' mía. Ye' kè mène, e' ma Sulaiökwak kè döpa a' a. E' kueki ye' tò a' a' ichè tò buaë idir a' a' tò ye' mía. Ye' mía, e' ta ye' tò Sulaiökwak patkeraë a' a. ⁸ Mik ie' de, eta' ie' tò ikkacheraë wépa kè tò Skököl dalöie esepa a' tò ie'pa e' wamblö sulu. Nies ie' tò ikkacheraë ie'pa a' tò ye' eköl è dör yësyësë Skököl wöa. Nies ie' tò ikkacheraë ie'pa a' tò ie'pa kichatërdaë aishkuö ta. ⁹ Ie'pa kè erblöku' ye' mik, e' kueki ie'pa dör i' sulu wamblökwakpa. ¹⁰ Ye' mi'kene ye' Yé ska', e' kueki kè ye' suepaia a' tò. E' wa ikkayëne ie'pa a' tò ye' eköl è dör yësyësë Skököl wöa. ¹¹ Bè dör ká i' wakpa wökir e' kichatënetke, e' wa ikkayëne tò nies ie'pa kichatërdaë.

¹² "Tajë ye' wa' i' tso'ia ché a' a, erè i' ta kè a' a' iwà anuk. ¹³ Erè mik Skököl Wiköl ttö mokië e' de, eta' ie' kè ttöpa iwák er wa. I' ttseke ie' tò Skököl ska', ese cherane ie' tò a' a. E' kueki ie' tò a' wöbla'weraë ttè moki' kos ese wa. I' tköraë aishkuö ta, ese cheraëitö a' a. ¹⁴ I' tso' ye' er a, ese cheraneitö a' a. Es ie' tò ye' kikeraka. ¹⁵ I' kos tso' ye' Yé er a, nies e' tso' ye' er a. E' kueki ye' tò a' a' iché tò, i' tso' ye' er a, ese cherane Wiköl Batse'r tò a' a.

Ittökataka eriane e' manerdattsane ttsë'rdane buaë

¹⁶ "Bërbër setcha, eta' kè a' tò ye' suepaia. Erè e' ukuöki setcha, eta' a' tò ye' suëmine."

¹⁷ Ie' ttökataka welepa ñi chaké:

—Ie' tò iché, 'Bërbër setcha eta' a' kè tò ye' suepaia. Erè ekuölö ta a' tò ye' suëmine.' ¿I' cheke ie' tò es? ¿Ima iwà dör? Nies ie' tò iché tò 'Ye' mi'ke ye' Yé ska'.' ¹⁸ Ie' iché 'Bërbër setcha' ¿ima e' wà kiane ché? ¿I' ché ie' tò, e' wà kè ane se' éna!"

¹⁹ Jesús wa' ijcher tò ie'pa éna ie' chakak, e' kueki ie' tò iché ie'pa a:

—Ye' tò iché a' a: 'Bërbër setcha, eta' a' kè tò ye' suepaia. Erè e' ukuöki setcha, eta' a' tò ye' suëmine.' ¿E' wà chakeke a' tò ñi a?

²⁰ Moki yo' iché a' a' tò a' iuraë kköchöraë

siarë, erè wépa kè tò Skököl dalöie esepa ttsë'rdane buaë. Erè a' eriaradaë, erè e' manerdattsane ttsë'rdane buaë. ²¹ Mik alaköl alà kurketke, eta' eriane tajë, i' kirine e' kèwö de, e' kueki. Erè mik ilà kune, eta' ittsë'nene buaë. Ie' alà kune e' tò ie' ttsë'weke buaë. E' kueki i' kirine weine siarë e' chowa ie' éna. ²² E' sù i'ñe ta a' eriarke siarë, erè se' ñi saurane, e' tò a' ttsë'werane buaë shüte. Ttsë'ne buaë e' kè yënuksa yi a' er a.

²³ "Mik e' kèwö de, eta' kè i' kiepaia a' tò ye' a. Moki ye' tò a' a' ichè tò i' kos kié a' tò ye' Yé a' ye' ttö wa, e' meraëitö a' a. ²⁴ Ikkè ta a' kè wa i' kiule Skököl a' ye' ttö wa, erè i' ta ikiömitke ie' a, ikiö ie' a' kekraë eta' imerdaë a' a' as a' ttsë'r buaë shüte.

Jesús e' alékatke pè' kè erblène ie' mik esepa ki

²⁵ "I' kos chéyö a' a, e' chéyö ttè kleaule wa. Erè kawö döraë eta' kè ye' tò ichéia a' a es. Ye' tò ye' Yé ttè pakeraë a' a' wes idör es kè kleaule. ²⁶ Mik e' kèwö de, eta' i' kiane a' ki e' kieraë a' wákpa tò ye' Yé a' ye' ttö wa. E' wà kiane ché tò kè ikianukia tò ye' tò i' kos kiane a' ki e' kiö ye' Yé a. Ie' wák éna a' dalër tajë, e' kueki i' kiane a' ki, ese kiëmi a' wákpa tò ie' a' ye' ttö wa. ²⁷ Ie' éna a' dalër, e' kueki a' wákpa tò ikiëmi ie' a. A' éna ye' dalër, nies a' tò iklö'weke tò ye' dé'bitu ie' ska', e' kueki ie' éna a' dalër. ²⁸ Ye' datse ie' ska' e' dé' ká i' a, i'ñe ta ye' mitkene ie' ska'."

²⁹ Ittökataka tò iché ie' a:

—I' ta be' tso' ichök sa' a' wes idör es kè kleaule. Be' kè ku' ichökia ttè kleaule wa. ³⁰ Ire' sa' wa' ijcher tò be' wa' i' kos e' jcher. Dö i' chakak sa' éna be' a, e' jchertke be' wa. E' kueki sa' tò iklö'wé tò be' datse Skököl ska'.

³¹ Jesús tò iüté:

—¿Ire' a' tò iklö'wé? ³² A' tò ye' meraat ekörla. A' michone eköl eköl a' u a. Kawö e' datse, e' detke i' ta. Erè moki ye' kè ku' ekörla. Ye' Yé tso' ye' ta. ³³ E' kos chéyö a' a' as a' ser bëre a' batsulewa ye' mik e' wa. Ká i' ki a' weirdaë siarë. Erè a' er kuü, i' ye' e' ali'kabak i' sulu diché ki!

17

Jesús ikié S'yé a' ittökataka ki

1 Ttè ekkè ché Jesús tò one ta iká sué ká jai a ta ichéitö: “A Yéwöla, ye' kéwö detke. Ye' dör be' alà, e' olo kkachö as be' olo kkayër sulitane a ye' wa. 2 S'ditsö ulitane kéwö me' be' tö ye' a as sene michoë mù ye' tö, wépa kos me' be' tö ye' a, esepa a. 3 Sene michoë e' dör tö ie'pa bats buaë be' dör Skököl chökke eköl è e' mik, ñies ye' dör Jesucristo patkë' be' tö e' mik.

4 “Kanè me' be' tö ye' a wè ká i' a, e' wétkeyö. E' wa ye' tö be' olo kkayë'bitu. 5 E' kueki i' ta, a yéwöla, ye' tö be' a ikiè tö mik ye' dene be' ska', eta ye' olo kkachö, wes be' tö ye' olo kkayë' mik ye' bak be' ta kam ká i' yör e' yöki eta es.

6 “Wépa shukitbak be' tö ká i' wakpa shua mè ye' a, e'pa a ye' tö ikkaché tö be' dör yi. Be' ichapa idir, e'pa me' be' tö ye' a. Ie'pa tö be' ttè iuteke. 7 Iñe ta ie'pa wa ijcher tö i kos wéyö, ñies i kos chéyö, e' me' be' tö ye' a. 8 Ttè me' be' tö ye' a pakè, e' pakéyö ie'pa a, ta ie'pa tö iklö'wé. Ie'pa wa ijcher tö moki ye' datse be' ska' patkë' be' tö.

9 “Ye' tso' be' a ikiök ie'pa ki. Ye' kë ku' ikiök wépa kë tö be' dalöietä' esepa ki. Ye' tso' ikiök wépa me' be' tö ye' a esepa ki, ie'pa dör be' icha e' kueki. 10 Wépa kos dör ye' icha, esepa dör be' icha. Ñies be' icha kos esepa dör ye' icha. Ie'pa wa ye' olo taië e' kkayëne.

11 “Kë ye' serpaia taië ká i' ki. Ye' mitkene senuk be' ska'. Erë ie'pa ate ká i' ki. A Yéwöla batse'r, be' dalö taië, be' diché taië me' be' ye' a, e' wa ie'pa kkö'nú as ie'pa ser ñitá wes wák eköl è es wes be' ena ye' es. 12 Mik ye' tso'ia ká i' a ie'pa ta, eta ye' tö ie'pa kkö'né tsatké diché me'bö ña e' wa. Ie'pa kos tsatkéyö. Wé wömenettsabak weinuk, e' è e' yé'ttsa sa' shua. Ie' è weinewa as iwà tkö wes be' yëkuö tö ichè es.

13 “Író ye' mitke be' ska', erë ttè i' chekeyö, ye' tso'ia ká i' a e' dalewa, as ie'pa ttsë'r buaë mokië wes ye' es. 14 Be' ttè yé'yö ie'pa a, erë wépa kë tö be' dalöie esepa tö ie'pa suëke suluë. Ye' kë dör wes ká i' wakpa es, e' sù ye' ttökatapa kë dör wes ie'pa es. E' kueki ká i' wakpa tö ie'pa suëke suluë. 15 Ye' kë ku' ikiök be' a tö ie'pa yöttsa ká i' ki. Ye' tso' be' a ikiök tö ie'pa blö bé yöki. 16 Ye' kë

dör wépa kë tö be' dalöie esepa eköl, ñies ye' ttökatapa kë dör ie'pa es. 17 Ie'pa klöübö be' wák è a be' ttè wa. Be' ttè dör moki. 18 Ye' tso' ie'pa patkök ká i' wakpa shua, wes be' tö ye' patkë' ká i' wakpa shua es. 19 Es ye' e' müttsa be' a as ie'pa e' müttsa moki be' a ñies.

20 “Ye' kë ku' ikiök be' a ie'pa è ki. Erë wépa erblömi ye' mik ie'pa ikképa ttö batamik, ñies esepa ki ye' tso' be' a ikiök. 21 Ye' tö be' a ikiè as ie'pa dö wes wák eköl è es. Be' ena ye', se' dör wák eköl è. Es ye' tö be' a ikiè tö ie'pa dö wes wák eköl è es se' ta wes se' dör eköl è es, as ká i' wakpa tö iklö'ü moki tö be' tö ye' patkë'. 22 Diché me' be' tö ye' a, e' mé ye' tö ie'pa a as ie'pa dö wes wák eköl è es, wes be' ena ye', se' dör eköl è es. 23 Ye' batsë buaë ie'pa mik, ñies be' batsë buaë ye' mik. Es idir as ie'pa dö mokië wes wák eköl è es. E' dör es, e' ta ká i' wakpa wa ijcherdaë tö be' tö ye' patkë'. Ñies ie'pa wa ijcherdaë tö be' éna ye' ttökatapa dalër taië wes be' éna ye' dalër es.

24 “A yéwö, be' tö ie'pa me' ye' a. Ye' ki ikiane tö aishkuö ta ie'pa dömi ye' ta, wé ye' tso' ee, as ie'pa tö olo me' be' tö ye' a, e' saü. Kam ká i' yör, eta wake' be' éna ye' dalër taië, e' kueki olo e' me'bak be' tö ye' a. 25 A Yéwö, be' dör yésyësë. Wépa kë tö be' dalöie esepa kë wa be' sùle, erë ye' wa be' sùle. Ñies ie'pa ikképa wa ijcher tö be' tö ye' patkë'bitu. 26 Ye' tö ie'pa a ikkayë' tö be' dör yi, e' kkachekeiayö ie'pa a as ie'pa ñi dalëritsö wes be' tö ye' dalëritseke es, ñies as ye' dö senuk ie'pa er a.”

18

*Judiowak tö Jesús klö'wéwa
(Mateo 26.47-56; Marcos 14.43-50; Lucas 22.47-53)*

1 Jesús tté S'yé ta one, ta imía ittökatapa ta di'la kiè Cedrón, e' wışhet. Ie'pa de wé kal klö tso' tkëule ee. 2 Ee Jesús krá ñi dapa'uk ittökatapa ta, e' kueki Judas tö ie' wömekettsa, e' wa ká e' sùle buaë. 3 E' itöki Judas demi ee Roma ñippökwakpa ta taië. Ñies Skököl wé, e' shkëkipa de ie' ta. E'pa patké judiowak sacerdotepa wökirpa ena fariseowakpa tö. Ie'pa de Judas ta bö'wö ki ena kuàtak sí wöñarke taië ese ki, ñies tabè

damirak iwa tajë. ⁴ Ì wamblërketke ie' ta, e' kos jcher buaë ie' wa, e' kueki ie' dettsa ta ichaké ie'pa a:

—¿Yi yuleke a' tö?

⁵ Ie'pa iüté:

—Jesús Nazaret wak, e' yuleke sa' tö.

Jesús tö iché:

—Ye' idir.

Judas tö ie' wömekettsa, e' tso' ñippökwakpa ta. ⁶ Mik Jesús tö iché: “Ye' idir”, e' wösha ta ie' skéurak tsikka ta ianerörak iski. ⁷ Jesús tö iskà chaké ie'pa a:

—¿Yi yuleke a' tö?

Ie'pa tö iüté:

—Jesús Nazaret wak.

⁸ Jesús tö iskà iüté:

—Ye' tö ichétke a' a tö ye' idir. A' ye' yuleke, e' ma wépa tso' ye' ta, e' pa múat bër.

⁹ Ie' tö iché es as ttè yé'itö iyé a, e' wà tkö. Ie' tö iyé': “wépa mé be' tö ye' a, esepa kë weinuk yës.” ¹⁰ Eta Simón Pedro wa tabè shkö, e' yéttasaitö ta sacerdote kibi kanè méso, e' kukuöña ulà bua'kka téttsa, e' kiè Malco. ¹¹ Jesús tö iché Pedro a:

—Be' tabè blöwane ikkuölit a. Ye' Yë tö íyi bacha'bacha i' mé ye' a, e' ta ¿wes e' kë yepawayö?

Jesús mítser Anás wörki

(Mateo 26.57-58; Marcos 14.53-54; Lucas 22.54)

¹² Eta Roma ñippökwakpa ena iwökir kibi ena Skököl wé shkëkipa tö Jesús klö'wéwa muéwa iulà a. ¹³ Ta itsémirakitö kewe Anás u a. Anás dör Caifás nuaki. Dwas e' wa Caifás dör judiowak sacerdote kibi. ¹⁴ Caifás e' tö iyé' judiowak wökirpa a tö buaë idir ie'pa a tö wëm eköl ë ttèwa ie'pa ulitane skéie.

Pedro iblé tö kë ie' wa Jesús suule

(Mateo 26.69-70; Marcos 14.66-68; Lucas 22.55-57)

¹⁵ Simón Pedro ena Jesús ttökata skà eköl, e'pa bül mirwa Jesús itöki. Ittökata tso' Pedro wapieie, e' suule buaë sacerdote kibi wa, e' kueki ie' dewa buaë Jesús ta sacerdote kibi upa a. ¹⁶ Erë Pedro atë dur u'rkj ukkö tkër kañika ee. Eta ittökata suule sacerdote kibi wa, e' biteane ttök tayë tso' ukkö kkö'nuk e' ta as Pedro döwa. Eta es

Pedro dewa. ¹⁷ Eta tayë dur ukkö kkö'nuk, e' tö Pedro a ichaké:

—¿Yëne be' dör wëm klönewa e' klé?

Ie' tö iüté:

—Au, ye' kë dör iklé.

¹⁸ Kä dör seseë, e' kueki sacerdote kanè mésopa ena Skököl wé shkëkipa tö bö' batséka baiklè. Eë Pedro de bö' baiklök ñies ie'pa ta.

Sacerdote kibi tö Jesús chaké

(Mateo 26.59-66; Marcos 14.55-64; Lucas 22.66-71)

¹⁹ Anás bak sacerdote kibi e' tö Jesús chaké ittökatapa ki ena ttè wa ie' s'wöbla'weke, e' ki. ²⁰ Jesús tö iüté:

—Kekraë ye' tté sulitane kukua. Kekraë ye' tö s'wöbla'wé se' ñi dapa'wo wé kos a ena Skököl wé a wé sulitane ñi dapa'uke ee. Kë ye' wa i yëule akir. ²¹ ¿Iök be' tö ye' chaké? Ì chéyö e' jcher wépa wa ye' ttsëule ichök, esepa wa. Ie'pa a ichakö.

²² Mik e' ché Jesús tö, eta Skököl wé shkëkipa eköl tö ie' ppé iwö ki iulatö wa ta iché ia:

—¿Wes be' tö sacerdote kibi iütëmi es?

²³ Jesús tö iüté:

—Ì chéyö, e' dör suluë, e' ma ichö wé isulune. Erë i ché ye' tö e' dör mokj, e' ta ¿i ki be' tö ye' ppé?

²⁴ E' ukuöki ta Anás tö Jesús patkëmi moule Caifás ská', e' dör judiowak sacerdote kibi.

Pedro tö ibléne tö kë ie' wa Jesús suule

(Mateo 26.71-75; Marcos 14.69-72; Lucas 22.58-62)

²⁵ E' dalewa Pedro duria bö' baiklök ta ichakéraitö:

—¿Yëne be' dör wëm klönewa e' klé eköl?

Ie' iüté:

—Au, ye' kë dör ie' klé.

²⁶ E' ukuöki ta sacerdote kibi kanè méso kukuöña tēa' Pedro tö, e' yami eköl tö ie' a iché:

—Ye' tö be' sué ie' ta, kal klö tso' tkëule ee.

²⁷ Pedro tö iskà bléne ta e' wösha ta dakro ane.

Jesús mítser Pilato wörki

(Mateo 27.1-2,11-14; Marcos 15.1-5; Lucas 23.1-5)

²⁸ Bla'mi, diwö tskirketke, eta Jesús yéttasarakitö Caifás u a tsëmi judiowak

wökir kiè Pilato, e' ska'. E' kě dör judiowak. Ie' tkëulekà Roma wakpa wà judiowak wökirie. Eë ie'pa tō Jesús tsémi. Judiowak éna Ie'pa Yépa Yërulune Egipto e' kěwō tkō'wak, e' kueki ie'pa kě e' ia'wakka. Ie'pa a tã shkëwà yi kě dör judiowak ese u a e' dör ñá, e' kueki ie'pa kě dë'wà Pilato u a. ²⁹ E' kueki ie' dettsa ie'pa tã ttök, tã ie'pa a ichakéitō:

—¿I kī a' tō wēm e' kKateke?

³⁰ Ie'pa tō iūtē:

—Wēm e' kě tō iyi sulu wamblōpa, e'ma sa' kě wà ie' mēne be' ulà a.

³¹ Ie' tō ie'pa a iché:

—Itsúmine tã ishulō wēs a' wakpa tē dalōiēno e' tō iché es.

Erē judiowak wökirpa tō iché:

—Kě sa' a kawō mēne s'ttōkwa.

³² Mik e' ché ie'pa tō es, etã e' wa Jesús tō wēs ie' duōrawa e' yē', e' wà tka.* ³³ Pilato míane wēshke tã Jesús kiéitō tã ichakéitō:

—¿Be' dör judiowak blú?

³⁴ Jesús tō iché ie' a:

—¿E' chaké be' tō be' wák er wa, ö yile tō ye' ché be' a e' kueki?

³⁵ Pilato tō iūtē:

—¿Ttsësquia tã ye' dör judiowak? Be' wák ditséwōpa ena sacerdotē wökir kibipa, e'pa wà be' debitū ye' a shulè. ¿I sulu wamblébō?

³⁶ Jesús tō iūtē:

—Mokī ye' dör blu', erē ì blúie ye' tso' e' kě dë'ká ká i' kī. Imú dör es, e'ma ye' ttōkatapa ñippōmi as judiowak wökirpa kě tō ye' klō'wëwà. Erē ì blúie ye' tso' e' kě dë'ká ká i' kī.

³⁷ Etã Pilato tō ie' a ichaké:

—¿E'ma mokī be' dör blu'?

Jesús tō iūtē:

—Tō, wēs be' iché e'ma es idir. Ye' dör blu'. Ye' kune' ká i' a tē mokī e' choie, e' kueki ye' dë'bitū. Wépa éna tē mokī dalēr esepa kos tō ye' tē iūteraë.

³⁸ Pilato tō ie' a ichaké:

—¿I dör tē mokī?

Pilato tō iché tō Jesús ttōwà

(Mateo 27.15-31; Marcos 15.6-20; Lucas 23.13-25)

Pilato tō ichaké one tã ie' skà dettsa ttök judiowak tã, tã ichéitō ie'pa a:

—Ye' kě wà ì sulu kune Jesús kī. ³⁹ Erē a' wöblanewatke tō mik A' Yépa Yërulune Egipto e' kěwō tkō'weke, etã s'wötëule e' yekettsa èmine ye' tō eköl. ¿A' kī ikiane tō a' blú e' èmiyö?

⁴⁰ Ie'pa tō iūtē aneule:

—¿Ie' kě wöttsaar! ¿Barrabás wöttsöo sa' a! (Barrabás e' dör akblökwa.)

19

¹ Etã Pilato tō Jesús ppök patké tsa' bata daloie wa. ² Roma ñippökwa tō dika'kicha yué wöshkie tã itkékarakitō Jesús wökir kī blu'ie. Ñies ie'pa tō datsi' daloshdalosh ese iéka iki blu'ie iwayuoie. ³ E' ukuöki tã idewarak tsinet ie' o'mik tã iché iã:

—¿Be' dör judiowak blú! ¿Be' mú kawō tkō buaë!

Taië ie'pa tō ippé iwö kī.

⁴ Pilato dettsane tã iskà ché judiowak a:

—Isaú, ye' míã itsukbitū as a' wà ijcher tō ye' kě wà tē kune ie' kkatōie.

⁵ Etã Jesús dettsa dika'kicha yöule wöshkie, e' tkëulekà iwökir kī tã ipaiëule blu' datsi' daloshdalosh ese wa. Pilato tō iché:

—I' dör wēm e'. A' tō isaú.

⁶ Mik sacerdotēpa wökirpa ena Skököl wé shkëkīpa tō Jesús sué, etã ie'pa tō iché aneule:

—¿Iwötōwà krus mik! ¿Iwötōwà krus mik!

Pilato tō iché ie'pa a:

—Ye' kě wà ì tē kune ie' kī, e' kueki itsúmine, iwötōwà a' wákpa tō krus mik.

⁷ Judiowak wökirpa tō iché ie' a:

—Sa' wà tē dalōiēno tso', e' tō iché ie' kawōtã ttëwà, ie' e' yē' tō ie' dör Skököl Alà e' kueki.

⁸ Mik e' ttsé Pilato tō, etã ie' kī suane taië.

⁹ Ie' míane u shuã tã Jesús a' ichakéitō:

—¿Wé be' datse?

Erē Jesús kě wà iūtēne yēs. ¹⁰ Pilato tō iché ie' a:

—¿Iök be' kě ttō ye' tã? ¿Be' kě wà ijcher tō ye' a kawō tso' be' wötowà krus mik ö be' omine?

¹¹ Jesús tō iūtē:

—Skököl kě wà kawō meule be' a, e'ma be' kě a wēs ye' onuk. E' kueki wépa tō ye' me'ttsa be' ulà a, e'pa kī inuí tso' be' tsatã.

* 18:32 Juan 3.14 ena 12.32 saú.

¹² Etā Pilato tō ibikeitséka tajē tō wes ie' a Jesús armimine, erē judiowak tō iché ie' a aneule:

—Be' ie' émine, e' ta be' mía romawak wökir kibi e' bolök. Wé e' chō tō ie' dör blu', ese dör se' wökir kibi e' bolök.

¹³ Mik e' ttsé Pilato tō, etā Jesús tsuk patkéitō u'rki. E' ukuöki ta ie' e' tkéser s'shulo kulé ki. E' atē uitō ki kiè hebreoie Gabatá eē (e' wà kiane chē uitō yöule ák wa). ¹⁴ E' dör Judiowak Yépa Yërulune Egipto e' kéwō tkō'weke e' chki es, diwō detke bata a ekkē. Etā Pilato tō iché ie'pa a:

—i' dör a' blú!

¹⁵ Erē ie'pa tō iché aneule:

—i'ttōwā! i'ttōwā! i'wötōwā krus mik!

Pilato tō ie'pa a iché:

¿Ima a' ibikeitsē tō ye' tō a' blú ttèwami?

Sacerdotepa wökirpa tō iüté:

—Sa' blú eköl ē, e' dör romawak wökir kibi.

¹⁶ Etā ie' tō iwé Jesús ta wes ie'pa ki ikiane es. Ie' tō iméttsa ñippökwakpa ulā a wötèwā krus mik ta ie'pa wā imítser.

Jesús wötéwarakitō krus mik

(Mateo 27.32-44; Marcos 15.21-32; Lucas 23.26-43)

¹⁷ Etā Jesús e' yéttsa Jerusalén, krus kueramitō michoē ká kiè S'wökirdiche eē (ká e' kiè hebreoie Gólgota). ¹⁸ Eē ie'pa tō iwöté krus mik. Ñies wēpa böl sulusipa wötēne krus mik wí'kē iō'kē, Jesús atē ie'pa shushä. ¹⁹ Pilato tō ishtök patké kaltak ki, e' batséwarakitō Jesús krus mik. Ikitule e' tō iché: “I' dör Jesús Nazaret wak dör judiowak blú e'.” ²⁰ Wé ie' wötéwarakitō krus mik, e' atē Jerusalén tsinet, e' kueki tajē judiowak tō ikitule e' sué. Ikitule ttē mañatökicha wa: hebreoie, latinie ena griegoie. ²¹ E' kueki judiowak sacerdotepa wökirpa tō iché Pilato a:

—Kē ishtar tō ie' dör judiowak blú. Ishtō tō ie' e' chō tō ie' dör judiowak blú.

²² Erē Pilato tō iüté:

—Ì shtétke ye' tō, e' shtétkeyö, iméattkeyö es.

²³ Roma ñippökwakpa tō Jesús wötéwā krus mik, e' ukuöki ta ie'pa tō idatsi' blatélor ie'pa tkél a. Erē Jesús datsi' batsiè

e' atē. Datsi' e' yöule alabo, ²⁴ e' kueki ie'pa tō iché ñi a:

—Kē se' tō ijchèlor. Mishka inuk ákwöla wa isuoie tō yi ulā a iatmi.

Es itka wes itso' kitule Skéköl yëkkuö ki es, e' tō iché: “Ye' datsi' blabatsélor ie'pa tō ñi a, ta inérak ákwöla wa isuoie tō yi ulā a ye' datsi' batsiè e' atmi.”* Es Roma ñippökwakpa tō iwé.

²⁵ Krus o'mik Jesús mì ena imila ena María dör Cleofás alaköl ena María Magdala wak e'pa ièter. ²⁶ Mik Jesús tō imì ena ittökata dalèr tajē ie' éna, e'pa sué ièter eē, etā ichéitō imì a:

—A tayè, sē be' alà dur.

²⁷ Etā ie' tō iché ttökata ñe' a:

—Sē be' mì dur.

Es ittökata ñe' wā Jesús mì mítser kkö'ne ie' u a.

Jesús duowā

(Mateo 27.45-56; Marcos 15.33-41; Lucas 23.44-49)

²⁸ Jesús wā ijcher buaē tō ì uk ie' dē'bitū, e' wakaneone. Ñies ttē kitule Skéköl yëkkuö ki, as e' wà tkō, e' kueki ie' tō iché: —Ye' er sine.

²⁹ Etā eē tkā' tkēr, e' a vino shkōshköë tso'. E' wa ie'pa tō suiyök nuwéka, ta itkéka kal kiè hisopo, ese ulatska ki, ta itkéwā ie' kkō a. ³⁰ Ie' tō ikuyé ta ichéitō:

—Ì kos uk ye' dē'bitū, e' wakaneonetke.

E' ukuöki ta ie' e' wöéwa ta iwiköl émiitō, es iduowā.

Jesús nu tkéraitō ichane a kuaböt wa

³¹ Kawö e' wa, judiowak e' katablöke Ie'pa Yépa Yërulune Egipto e' kéwō tkō'wekerakitō bule es, e' yöki. Bule es e' dör eno diwō. Erē eno diwō e' batseitseke tajē shütē ie'pa tō, e' kueki ie'pa wökirpa kē ki ikiane tō pē' wötèulewā krus mik, esepa nu mèat dō bule es. E' kueki ie'pa tō ikié Pilato a tō itu' puklor patkö as iduölur bet ta inú öwarakitō iski wötèwā. ³² Etā Roma ñippökwakpa mía, ta wēm kéwe e' tu' péwā, e' ukuöki ta ñies ièköl wötènewā Jesús ta krus mik, e' tu' péwā. ³³ Erē mik ie'pa de Jesús ska', etā ie'pa tō isué tō iduowatke. E' kueki ie'pa kē wā itu' panewā.

* 19:24 Salmo 22.18

³⁴ Erë ñippökwak eköl, e' tō Jesús nu àr e' tké kuaböt wa ichane a ta pē ena di' dettsa. ³⁵ E' kos tka, e' sué ye' tō ye' wák wöbla wa, e' chök ye' tso' a' a. Ì chekeyö, e' dör moki. Ye' wa ijcher tō e' dör moki. Ipakekeyö a' a as a' erblö ie' mik. ³⁶ E' kos tka as ì tso' kitule Skëköl yëkkuö ki e' wà tkö, e' tō ichè: "Ie' diché kë parpawa yës."† ³⁷ Ikitule skà tō ichè: "Ie' tkëule kuaböt wa, e' suëraë ie'pa tō."‡

Jesús nu wötéwa ie'pa tō pö a
(Mateo 27.57-61; Marcos 15.42-47; Lucas 23.50-56)

³⁸ E' ukuöki ta wëm de eköl kiè José Arimatea wak, e' dör Jesús klé eköl, erë ie' suane judiowak wökirpa yöki, e' kueki ie' dör iklé eköl kë jcher yi wa ese. Ie' tō Pilato a kawö kié Jesús nu tsukmi blè. Pilato tō ie' a ikéwö mé, eta ie' mía ta Jesús nu mítser iwa. ³⁹ Nicodemo dë'rö ttök Jesús ta nañewe, e' wák debitu José ta. Kapöli tso' s'nu patioie as kë inurwa bet, e' debitu Nicodemo wa dö kilo dabom mañayök (30) ekkë. Kapöli e' shutule kiö masmas kiè mirra ena áloe ese wa. ⁴⁰ Ie'pa bül tō Jesús nu patrëwa datsi'tak batsië bua'buwa saruru nuuleka kapöli e' wa wes judiowak wöblar es. ⁴¹ Wé Jesús du'wa krus mik, eë tsinet kal klö tso' tkëule. E' a ákuk tso' biule et s'nu blóie, erë kam s'nu blëria. ⁴² Pö e' ate tsinet wé Jesús dunëwa eë, ñies judiowak eno diwö döketke, e' kueki ie'pa tō Jesús nu blé eë.

20

Jesús shkenekane
(Mateo 28.1-10; Marcos 16.1-8; Lucas 24.1-12)

¹ Eno diwö, e' bule es bla'mi, ká iä ttsettseë ta María Magdala wak mía wé Jesús nu bléne eë. Ie' tō isué tō ák wa ákuk kkö wötëule, e' sinettsa bánet. ² Ie' tunemi bet wé Simón Pedro ena Jesús ttökata skà tso' eë. Ittökata e' dalëritsök ie' bak tajë. Ta ichéitö ie'pa a:

—jYile wa Skëképa nu minetsër! jKë sa' wa ijcher tō wes ie'pa tō iwé!

³ Ie'pa míyal pö a. ⁴ Ie'pa bül tunemirak, erë Jesús ttökata ñe' tunemi bet Pedro tsata,

e' kueki ie' demi kewe pö a. ⁵ Eë ie' e' wöéwa ta iká sué ákuk shua. Jesús nu kë ku'. Ie' tō datsi' wa Jesús nu parratewa e' è sué, erë kë ie' minëwa ákuk a iweblök. ⁶ Ie' itöki Simón Pedro debitu míwa ákuk a ta ñies e' è suéitö. ⁷ Ñies datsi'tak wa Jesús wökir monëwa, e' suéitö wörrat tër bánet. ⁸ Jesús ttökata de kewe, e' míwañak ákuk a ta isuéitö ta iklö'wéitö tō moki Jesús shkenekane. ⁹ Kam ie'pa éna iwà arwa tō Jesús kawöta shkenekane wes ikitule Skëköl yëkkuö ki es. ¹⁰ E' ukuöki ta ittökatapa bül míyalne wé ikapökerö eë.

María tō Jesús sué shkeulekane
(Marcos 16.9-11)

¹¹ María iü dur ákuk kkö a. Ie' iukeia ta ie' e' wöéwa ká sauk ákuk a. ¹² Eta Skëköl biyöchökwakpa suéitö bül idatsi' sarurué, e'pa tulur wé Jesús nu bak tër eë. Eköl tkër wé iwökir bak tër eë, iëköl tkër wé iklö bak tër eë. ¹³ Ie'pa tō María a ichaké:

—A tayë, ¿i iëitseke be' tō?

Ie' tō ie'pa iüté:

—Ye' Këképa nu minetsër yile wa. Kë ye' wa ijcher tō wes ie'pa tō iwé.

¹⁴ E' wösha ta María wötrée ta eë Jesús dur. Ie' tō isué erë ie' kë wa isunëwa tō Jesús idir. ¹⁵ Jesús tō ie' a ichaké:

—A tayë, ¿i iëitseke be' tō? ¿Yi yuleke be' tō?

María tō ibikeitsé tō eë idur e' dör kal klö tso' tkëule, e' kanëukwak, e' kueki ie' tō iché ie' a:

—A këképa, be' wa iminetsër, e' ta ichö ña wé be' tō iblé, as ye' mi' itsuk.

¹⁶ Eta Jesús tō iché ie' a:

—jA María!

Ta María e' wötrée ta ichéitö ie' a hebreoie:

—jRabuni! (e' wà kiane ché: "S'wöbla'ukwak")

¹⁷ Jesús tō iché ie' a:

—Ye' öwa. Kam ye' mi'ka ye' Yë ska', e' kueki kë ye' wöklö'waria. Erë be' yü ichök ye' ttökatapa a tō ye' mi'kekane ye' Yë ska', e' dör a' Yë ñies. Ie' dör ye' Këköl, a' Këköl ñies.

¹⁸ Eta María Magdala wak mía Jesús ttökatapa ska', ta ichéitö: "Ye' tō Skëképa sué." Ñies ì kos ché Jesús tō ie' a, e' pakéneitö Jesús ttökatapa a.

Jesús e' kkaché ittökatapa a
(Mateo 28.16-20; Marcos 16.14-18; Lucas 24.36-49)

¹⁹ Eno diwö, e' bule es nañewe ta Jesús ttökatapa tulur ñita u etkue ë a. Ie'pa suane judiowak wökirpa yöki, e' kueki ie'pa u wökkö wötë'tkër darërë. Erë e' bet ta ie'pa tö isuë tö Jesús de dur ie'pa shua. Ie' tö ie'pa shke'wé ttë i' wa:

—jA' senú bërë!

²⁰ Mik e' ché one ta ie' tö iulà ena ichane shka'ule, e' itö kkaché ie'pa a. Eta ittökatapa ttsë'ne buaë tö Skëkëpa suëne ie'pa tö ttsë'ka. ²¹ Ie' tö iskà ché ie'pa a:

—jA' senú bërë! Wes ye' Yé tö ye' patkë'bitu ká i' a ie' ttë pakök, es ye' tö a' patkëmi ye' ttë pakök.

²² Ie' tö ie'pa wöiké siwa' wa ta ichéitö ie'pa a:

—Wiköl Batse'r kiöwa buaë a' tö a' er a.

²³ Yi ki iyi sulu nuí tso', ese olo'yé a' tö, e' ta ñies Skëköl tö ilo'yeraë iki. Yi ki iyi sulu nuí tso', ese kë olo'yane a' wa, e' ta ñies Skëköl kë tö ilo'yepa iki.

Tomás tö Jesús suëne ttsë'ka

²⁴ Jesús ttökatapa dabom eyök ki böi (12), e' eköl kië Tomás, e' kië ñies Dídimó. Ie' kë ku' imalepa ta mik Jesús dë'dur ie'pa shua eta.

²⁵ E' kueki ie'pa tö iché ie' a:

—Sa' tö Skëkëpa sué.

Erë Tomás tö ie'pa a iché:

—Ye' kë wa iulà shka'ule clavo wa, e' itö sune, ye' kë wa ye' wák ulatska patkënewa itö a, ye' kë wa ye' ulà patkënewa ichane shka'ule e' a, e'ma ye' kë tö yi ttë klö'wëpa yës.

²⁶ Ká de pàköl, eta Jesús ttökatapa skà iënene iu a, eta Tomás tso'ñak ie'pa ta. U wökkö wötë'tkër, erë Jesús skà dedurne ie'pa shua, ta ichéitö ie'pa a:

—jA' senú bërë!

²⁷ E' ukuöki ta ichéitö Tomás a:

—Be' ulatska patkówa ye' ulà shka'ule a, eta isaú. Be' ulà patkówa ye' chane shka'ule e' a. Kë ibikeitsaria bötböt. jiklö'ú!

²⁸ Eta Tomás tö iütë:

—jBe' dör ye' Blú! jBe' dör ye' Këkö!

²⁹ Jesús tö iché ie' a:

—Be' ye' sué, e' kueki be' erblé ye' mik. Erë wëpa erblé ye' mik, erë kë iwà ye' sune, jayëcha buaë esepa!

Yëkkuö i' wà dör i' es

³⁰ Ì kë or yi a ese o' tajë Jesús tö ittökatapa wörki ikkachoie tö yi dör ie', ese kibiie kë kitule yëkkuö i' ki. ³¹ Erë yëkkuö i' shtekeyö as a' tö iklö'ù tö Jesús dör Skëköl Alà pairine'bitu idi' wa s'blúie e'. Ñies ishtekeyö as sene michoë dö a' ulà a, a' erblö ie' mik e' wa.

21

Ittökatapa kul tö Jesús suëne ttsë'ka

¹ E' ukuöki ta Jesús e' kkachéne ittökatapa a batsöri kië Tiberias, e' kkömik. E' pakë dör i' es: ² Ittökatapa ñi dapa'wé ee, e'pa dör Simón Pedro, Tomás (e' kië ñies Dídimó), Natanael (e' dör ká kië Caná atë Galilea e' wak), Zebedeo ala'r böi tso'ñak, ñies Jesús ttökatapa skà böi tso'ñak. ³ Simón Pedro tö iché ie'pa a:

—Ye' mía nima klö'uk kla' wa.

Ie'pa tö iütë:

—Sa' mi'keñak be' ta.

Eta ie'pa míyal ta ie' iékarak kanò a. Erë e' nañewe ie'pa kë wa nima klö'one yës. ⁴ Mik ká ñirketke, eta Jesús demi batsöri kkömik, erë ittökatapa kë wa ijcher tö ie' idir. ⁵ Ie' tö ie'pa a ichaké:

—A wëpa, ja' nima klöne?

Ie'pa tö iütë:

—Au, kë sa' wa iklöne yës.

⁶ Eta ie' iché:

—A' kla' uyó ulà bua'kka kke, eta nima klördaë.

Eta ie'pa tö iuyé ta iwà klöne tajë, kë dë'kaia ie'pa ki. ⁷ Eta ittökata dalër tajë ie' éna, e' tö iché Pedro a:

—jSkëkëpa Jesús idir!

Mik Simón Pedro tö ittsé tö Skëkëpa Jesús idir, eta bet idatsi' iékanëitö, ie' dur kiparuó ë mik kanëblök e' kueki. Eta ie' e' ppée di' a ulaiklémi dömi Jesús ska'. ⁸ Jesús ttökatapa malepa wa kanò datse batsöri kkömik, kla' wà deka chië, e' kueratse enaëna. Ie'pa tso' kukuie batsöri kkö a, cien metro ekkë, e' kueki ie'pa tö kla' kueratse. ⁹ Mik ie'pa e' yëttsa kanò a, eta ie'pa tö isuë bö' ñarke, e'

ki nima me'r etö. Nies pan tso'. ¹⁰ Etä Jesús tö iché:

—Nima klö'wé a' tö, e' wele tsúbitu.

¹¹ Simón Pedro e' iéka kanò a' ta ikla' wà deka chié nima blublu è wa, e' yéttsaitö ká sí ki. Nima döká cien eyök kí dabom skeyök kí mañatö (153). Nima e' dör taië, erë ikla' kë butsolone. ¹² Jesús tö ie'pa a' iché:

—A' shkõ chkök.

Ie'pa wà ijcher tö Skëképa Jesús idir, e' kueki ie'pa kë wà ie' a' ichakine tö ¿be' dör yi? ¹³ E' ukuöki ta ie' mía bö' kkömik ta pan ena nima klö'wéitö blaté méitö ittökatapa a.

¹⁴ I' ta mañatökicha Jesús e' kkachéne ittökatapa a ishkenekane e' ukuöki.

Jesús tté Pedro ta

¹⁵ Ie'pa chké one ta Jesús tö ichaké Simón Pedro a:

—A Simón, Juan alà, ¿be' éna ye' dalëne, ye' ttökatapa malepa éna ye' dalër, e' tsata?

Pedro tö iüté:

—A Këképa, be' wà ijcher tö be' dalëne ye' éna.

Jesús tö iché ia:

—E'ma wépa dör ye' icha, esepa kkö'nú ña buaë wës obeja kkö'nukwakpa tö iobejala kkö'neke buaë es.

¹⁶ Jesús tö iskà chakéne:

—A Simón, Juan alà, ¿be' éna ye' dalëne?

Pedro tö ie' a' iché:

—A Skëképa, be' wà ijcher tö be' dalëne ye' éna.

Jesús tö iché:

—E'ma wépa dör ye' icha, esepa kkö'nú ña buaë wës obeja kkö'nukwakpa tö iobejala kkö'neke buaë es.

¹⁷ Jesús tö Pedro a' iskà chakéne i' ta ide mañatökicha.

—A Simón, Juan alà, ¿be' éna ye' dalëne?

Jesús tö Pedro a' ichaké mañatökicha, e' kueki Pedro erianeka. Ie' tö Jesús iüté:

—A Skëképa, ì kos jcher be' wà. Be' wà ijcher tö be' dalëne ye' éna.

Jesús tö ie' a' iché:

—E'ma wépa dör ye' icha, esepa kkö'nú ña buaë wës obeja kkö'nukwakpa tö iobejala kkö'neke buaë es. ¹⁸ Mokí ye' tö be' a' iché tö mik be' bak duladula, etä be' wák e' paiöke ena be' mi'ke wé be' wák shkak eë. Erë mik be' dewa wö'kela siarëla, etä be' ulà

shulöraë ta o'ka tö be' ki datsi' ieraë ta be' tseramiitö wé be' kë shkak eë.

¹⁹ Ttè e' wa Jesús tö iwaché Pedro a' tö wës ie' duörawa, e' wa ie' tö Skëköl kikeraka. E' ukuöki ta Jesús tö iché ia:

—Be' e' tköwa darërë ye' ttökataie këkraë.

Ittökata dalër taië Jesús éna, e' pakè

²⁰ Pedro e' wötrée tö isué tö Jesús ttökata dalër taië ie' éna, e' datse ie'pa itöki. Mik Jesús ttökatapa bata chka' ie' ta, etä ittökata e' e' tkéser tkër Jesús o'mik ta ie' a' ichakéitö, “A Skëképa, ¿yi tö be' wömerattsa?” ²¹ Mik Pedro tö isué Jesús ttökata e' datse ie'pa itöki, etä ie' tö Jesús a' ichaké:

—A Skëképa, be' ttökata datse se' itöki ¿ì tkömi e' ta?

²² Ie' tö iüté:

—Ye' ki ikiane tö ie' at ttsë'ka dö mik ye' döne ekkë, e' ta ¿wës e' de be' yöki? Be' e' tköwa darërë ye' ttökataie këkraë.

²³ Ttè e' kueki Jesús ttökata e' tté tineka iyamipa shua, tö kë iduöpawa. Erë Jesús kë wà iyëne tö kë iduöpawa. È ie' tö iché: “Ye' ki ikiane tö ie' at ttsë'ka dö mik ye' döne ekkë, e' ta ¿wës e' de be' yöki?”

²⁴ Jesús ttökata e' tso' ttè i' pakök a' a, e' tso' ttè i' shtök yëkkuö i' ki. Sa' wà ijcher tö ttè i' dör mokië.

²⁵ Jesús tö ì skà o' taië, e' kos shtöpa yëkkuö ki, e'ma ye' iklö'wé tö yëkkuö kitule e' kos kë chöpaka ká i' a.

Ì o' Jesús ttekölpa tsá e'pa tö e' pakè Hechos

Yëkkuö i' dör yëkkuö skà kit Lucas tö Teófilo a e', i' ta ide böt. Itsá kite ie' a e' dör ì o' Skëkëpa Jesús tö e' pakè. Ie' mine'ka ká jai a e' ukuöki ta ì kî o' ie' tö ká i' kî ittekölpa tsá e'pa wa Wiköl Batse'r batamik, e' pakè Lucas tö yëkkuö i' kî.

Kam Jesús mi'kane ká jai a e' yöki ie' tö ittekölpa tsá e'pa patké ttè i' wa: Mik Wiköl Batse'r de a' kî, eta ie' tö diché meraë a' a ye' ttè pakoie. A' miraë ipakök s'tso' kos Jerusalén e'pa a. Nies ipakeraë a' tö s'tso' Judea ká malepa a ena Samaria ena ká wañe dö wé ýök erkerö ee. E' tso' kitule yëkkuö i' kî 1.8 ee. E' ukuöki ta ì o' Skëköl tö Pedro wa Jerusalén ena Judea ká malepa ena Samaria e' ttè tso' kitule yëkkuö i' kî.

E' ukuöki ta Pablo tö Jesús ttè buaë paka' ká taië wakpa a e' ttè kit Lucas tö yëkkuö i' kî. Yëkkuö i' wa Lucas tö se' a ikkachè tö Jesús dör sulitane tsatkökwak.

Lucas bak s'kapeyökwakie. Iekkè ta ká kos wé Pablo dè'rö ee Lucas mir ie' ta. E' kuëki Lucas tö isu' iwák wöbla wa tö wes Skëköl kanëblè' Pablo wa. E' ttè tso' kitule yëkkuö i' kî.

Skëköl tö iWiköl patkeraë

1-2 A kékè Teófilo, ì o' Jesús tö ena ì wa s'wöbla'itö kuaë dö mik imineka ká jai a, e' kos paka' ye' tö be' a yëkkuö tsá kityö e' kî. Kam ie' mi'kane ká jai a, e' yöki ì kiane ie' kî tö ittekölpa tsá shukitbakitö, e'pa tö iwè, e' uk ie'pa kéitö Wiköl Batse'r wa. 3 Ie' kōtewā shkenekane, e' ukuöki ta ie' wák e' kkayëne taië ie'pa a dōka ká dabom tkëyök (40) ekkè. Es ie' tö ie'pa a ikkaché tö mokî ie' tso'ne ttsë'ka. Nies ie' tö ì blúie Skëköl tso' e' ttè paké ie'pa a. 4 Ká et ta ie' tso' ittekölpa tsá e'pa ta, ta ichéitö iarak:

—A' kë kàne e' yöksa Jerusalén. Ye' Yë kablè' iWiköl patkök a' a yè' ye' tö a' a, e' panú dö mik ide eta. 5 Juan tö s'wösuk di'

a, erè ká kë tkōpa taië ta Skëköl tö a' ierawa iWiköl Batse'r a.

Jesús mineka ká jai a

6 Mik Jesús ttekölpa tsá ñi dapa'wéka ie' ta, eta e'pa tö ie' a ichaké:

—A Skëkëpa, ç'i' ta be' tö se' wakpa tkekekane se' Israel aleripa, e' wökirpaie?*

7 Ie' tö iiuté:

—E' kēwō kë mène a' a jchenoie. E' kēwō tso' ye' Yë wā klōuletke. 8 Erè mik Wiköl Batse'r de a' kî, eta ie' tö diché meraë a' a ye' ttè pakoie. A' miraë ipakök s'tso' kos Jerusalén e'pa a. Nies ipakeraë a' tö s'tso' Judea ká malepa a ena Samaria ena ká wañe dö wé ýök erkerö ee e'pa a.

9 Mik ie' tö e' ché one, eta ibutséka mía ká jai a ie'pa wörki ta ichowa mò shua kë wër ta'ia. 10 Ie'pa tso' ká sauk ká jai a krereë tö wes imichoka, e' dalewa bet wëpa bōl datsi' saruruë de iëter ie'pa o'mik. 11 E'pa tö iché iarak:

—A Galilea wakpa çiók a' iëteriā ká sauk ká jai a? Jesús bak a' shua e' mítser Skëköl wā. Wes a' tö isuë tö imía ká jai a, e' suë idōrane ká i' kî.

Matías ate Judas skéie

12 Eta Jesús ttekölpa tsá e'pa tso' Olivo kébata a, ie'pa biteane Jerusalén. E' ñalé dör wëkkè ulat kawō mène judiowak a shkoie eno diwō a ekkè.† 13 Mik ie'pa dene Jerusalén ta ie'pa tkaka u etkuö kî wé ikapokerak ee. Eë itso'rak Pedro, Juan, Santiago, Andrés, Felipe, Tomás, Bartolomé, Mateo, Santiago Alfeo alà, Simón Celote, nies Judas Santiago alà. 14 Ie'pa ulitane ñi dapa'uke kekraë ttök S'yé ta. Alakölpa wëlepa ena María, Jesús mi, ena Jesús ëlpa, e'pa tso'ñak ie'pa ta ttök S'yé ta.

15 Jesús mik erblökwakpa e' dapa'uke e'pa dōka cien eyök kî dabom böyök ekkè ulatök (120). E' kēwō ska' ta Pedro e' kēka ie'pa wörki ta ichéitö: 16 “A yamipa, ima Judas yé' Wiköl Batse'r tö se' blú bak David e' wa, e' wā tka wes itso' kitule Skëköl yëkkuö kî es. Judas wā pè' míne Jesús klō'ukwā. 17 Ta ie' bak Jesús kléie wes se' es, ie' bak kanëblök Jesús ta wes se' es. 18 (Ie' tö ì sulu wamblè',

* 1:6 Israel aleripa e' wökirpaie: Jesús ttekölpa tso'ia ibikeitsök tö ie' e' tkōkëka Israel aleripa blúie ie'pa ká kî ta ie'pa tkekekā ie' kayuapaie. † 1:12 shkoie eno diwō a ekkè: E' dör kilómetro etk ulatök.

e' ské wa ie' tō ká tué et. E' ukuöki ta ie' anebitu wöwakköt ñawi tskinewa ta ñattse yërulune. ¹⁹ Mik Jerusalén wakpa tō ttè e' ttsé, etá ká e' kiè mékarakitō iwákpa ttè wa Hacéldama e' wà kiane ché S'pé Ké). ²⁰ Es itso' kitule Skéköl yëkkuö kiè Salmo e' kī e' tō iché i' es:
'As ie' u weir
ñies as kē yi seria e' a.' ‡

Ñies ichéitō:
'O'ka múka iskéie ie' kanè méat e'
kanéukne.' ‡

Es itso' kitule Skéköl yëkkuö kī.

²¹ “Wëpa tso' íe e'pa manetwa se' ta kékraë Jesús bakia se' shua etá. ²² Mik Juan tō Jesús wösuk e' kos ta ie'pa tso'ñak se' ta dö mik Jesús minea ká jai a etá. Se' kawötá wëpa ekkëpa shushtök eköl se' kīe as itō Jesús shkenekane, e' ttè pakō se' ta.”

²³ Es ie'pa tō wëpa shushté bö. Eköl kiè José, e' kiè Justo ñies. E' kkabata dör Barsabás. Iëköl kiè Matías. ²⁴ Etá ie'pa tō ikié S'yé a i' es: “A Skéköl, be' wa sulitane er suule buaë. E' kueki ikkachö sa' a wéne shushté be' tō ²⁵ as iat Jesús ttekölpa tsá e' kīe Judas skéie. Judas e' wamblé sulu, e' kueki ie' tō kanè e' méat ta imía weinuk wé ikawötá weinuk ee.”

²⁶ Etá ie'pa iné isuoie tō wëpa bö shushtétke ie'pa tō e' wéne kiè dömittsa. Etá Matías kiè dettsa. Es ie' atë Jesús ttekölpa tsá e' kīe imalepa döka dabom eyök kī eköl (11) e'pa ta.

2

Wiköl Batse'r de Jesús mik erblökwakpa kī

¹ Mik Pentecostés kéwö* de, etá Jesús mik erblökwakpa kos tso' dapaule ek tsini éme. ² E' bet ta ká jai a i' blane taië wes siwa' darërëe es, e' blane u shu kos a wé ie'pa tso' ee. ³ Etá ie'pa tō isué tō idebitu taië ku'ie bö' wörkua suë, e' ane ie'pa ulitane kī et et. ⁴ Etá ie'pa a Wiköl Batse'r iënewa ta eköl eköl ttémi ká bánet wakpa ttö wa kua'kī kua'kī wes Wiköl Batse'r tō ie'pa ké ttök es.

⁵ E' kéwö ska' ta judiowak tō Skéköl dalöieta' datse ká ulitane kī, esepa tso' taië Jerusalén. ⁶ Mik ie'pa tō Jesús mik erblökwakpa aláneka taië e' ttsé, etá ie'pa e' dapa'wéka ikī ttsök bua'ie. Ie'pa tō ittse eköl eköl iwákpa ttö wa kua'kī kua'kī es. E' kueki ie'pa tkinewa taië. ⁷ Ie'pa wökranewa ta ichéraitō ñi a:

—¿A'ka ie'pa kē dör Galilea wakpa tso' ttök? ⁸ ¿Wes se' ulitane tso' ittök tō ie'pa ttöke se' ulitane ttö kua'kī kua'kī wa? ⁹ Íe se' shua se' tso' datse Partia, Media, Elam, Mesopotamia, Judea, Capadocia, Ponto, Asia, ¹⁰ Frigia, Panfilia, Egipto ena ká tso' Libia atë tsinet Cirene kke. Ñies pë' datse Roma serke íe esepa tso' íe. ¹¹ Se' welepa dör judiowak chökle. Welepa kē dör es, esepa e' yö'bak judiowakie. Ñies se' tso' íe datse Creta ena Arabia. Erë i' kos kaneö' Skéköl tō buaë e' chök ie'pa tso' e' ane buaë se' éna se' wákpa ttö kua'kī kua'kī e' wa.

¹² E' kueki ie'pa ulitane wökrarulune taië ikittsök. Ie'pa wöa ká chowa. Ie'pa ñi chakérak:

—Íyi ikkë, ¿ima e' wà kiane ché?

¹³ Erë welepa tō Jesús mik erblökwakpa wayué sulu ta ichéraitō:

—Ie'pa tteke blo' tō.

Pedro tō ttè paké

¹⁴ Etá Pedro e' duéka shkë'ka Jesús ttekölpa tsá malepa döka dabom eyök kī eköl (11), e'pa ta. Ie' tō iché sulitane a aneule: “A yamipa judiowak, ñies a' ulitane serke Jerusalén. Íyi ikkë e' wà pakekeyö a' a. Ye' ttö ttsö buaë a' tō. ¹⁵ Sa' kē tteku' blo' tō wes a' tō ibikeitsè es. Erpa diwö de sulitu (9) bla'mi, diwö ikkë kē yi e' ttötá'ka blo' wa. ¹⁶ Erë i' tköke sa' ta, e' dör wes Skéköl tteköl kiè Joel, e' tō iyë'atbak es. Ie' tō iyë'at i' es: ¹⁷ ‘Skéköl tō iché tō mik ká i' erkewatke, etá ye' tō ye' Wiköl patkeraë sulitane kī. E' kueki a' ala'r, wëpa ena alakölpa, ekkëpa kos ttöraë wes ye' ttekölpa es. A duladulapa a ilè kkayërdaë kabsueie ie'pa kē ku' kapökwa e' dalewa.

Ñies a' kékëpa a ilè kkayërdaë kabsuë a.

‡ 1:20 Salmo 69.25 § 1:20 Salmo 109.8 * 2:1 Pentecostés kéwö: Pentecostés wà kiane ché Ká Dabom Skeyök kéwö. Judiowak tō Ie'pa Yëpa Yërulune Egipto e' kéwö tkö'wé one, e' kī ká de dabom skeyök, etá kawö skà tkö'weke ie'pa tō e' kiekerakitō Pentecostés. Ñies e' kéwö kiëraitō Iyiwö Shtök Kéwö. Kawö e' dör wéstela choie Skéköl a iyiwö kite e' kī. Éxodo 23.16 saü.

18 Ñies e' kέwō ska' t̄a ye' Wikōl patkeraēyō ye' kanè mēsopa k̄i, wēpa ena alakōlpa.

Es ie'pa tō ye' ttè pakerane imalepa a.

19 Ká jai a ye' tō iyi tajē suluē kkacheraē, kē suule a' wā ese.

Ká i' k̄i ñies iyi kkacheraēyō as a' isaù:

s'pé sueraē a' tō, bō' sueraē a' tō, shk̄l̄e tajē sueraē a' tō ñies.

20 Diwō tterdawa. Si'wō iardawa batsē wes s'pé es.

E' kōs tkōraē kam Skēkōl kέwō dō e' yōk̄i.

Kawō e' dōr buaē sh̄t̄e, e' olo t̄a' tajē.

21 E' kέwō ska' t̄a yi kōs tō e' ts̄atk̄e kié Skēkōl a,

esepa ulitane ts̄atk̄erdaē.' †

Es Joel tō iyē'at.

22 “A Israel aleripa, ye' ttō ttsō. A' wā ijcher tō mik Jesús Nazaret wak sene' k̄a i' k̄i, et̄a ì kē or yi a ese wéitō tajē se' sh̄uā Skēkōl batamik kkayēnoie. Es Skēkōl tō se' a ikkaché tō ie' tō ipatk̄e'.

23 Erē Jesús menetts̄a a' a klō'wēwā wes Skēkōl tō isuletē'atbak kuaē es, ñies wes ie' k̄i ikiane es. A' tō wēpa sulusipa ké ie' ttōkwā wōtēulewā krus mik. 24 Ie' weine siarē ie' kōtēwā, erē Skēkōl tō ie' shkeō'kane. Duewā kē a ie' wōklōne yēs. 25 E' kuek̄i k̄a iaiāē blu' David ut Skēkōl t̄a ima Jesús ttōmi e' yē'itō i' es:

‘Ye' wā ijcher tō kekraē be' tso' ye' t̄a.

Be' tso' ye' t̄a ye' ulā bua'kka ye' k̄imuk,

e' kuek̄i kē ì a ye' orpa wes.

26-27 E' kuek̄i ye' ttsē'r buaē,

ye' ttsō kaneē.

Be' kē tō ye' mepaat pō a,

e' kuek̄i ye' enuraē iwà panuk bērē.

Ye' dōr be' kanè méso batse'r e',

e' kuek̄i be' kē tō imepaat as ye' nurwā.

28 Be' tō sene michoē ñalé e' kkayē' ye' a.

Ye' tso' be' wōrk̄i, e' kuek̄i be' tō ye' ttsē'weraē buaē.‡

Es David tō iyē'at.

29 “A yamipa, ye' tō icheke a' a yēsyesē. Se' blú kēkē David bak k̄a iaiāē, e' du'wabak t̄a inú wōtēnewā. Ie' pō tso'ia dō ikkē t̄a iē.

30 Erē David bak Skēkōl ttekōlie. E' kuek̄i ie' wā ijcher tō Skēkōl kablē' ie' a iwák ttō wa ttē i' wa: ‘Ye' tō be' aleri tkerakā ekōl blu'ie wes be' es.’ 31 E' jcher David wā, e' kuek̄i ie' tō Cristo shkenekane e' yē'. Ie' tō iyē' tō

inú kē atuk pō a, kē inurpawā. 32 Es iwà tka. Skēkōl tō Jesús shkeō'kane, e' suē sa' ulitane tō sa' wákpa wōbla wa. 33 Skēkōl tō ie'

tsēmikā t̄a itkēkaitō iulā bua'kka dalōiërta' tajē. Ie' Yé tō iWikōl mé ie' a wes ikablē'

imuk es. E' ukuōk̄i t̄a ie' tō iWikōl Batse'r patké sa' k̄i. E' suē a' tō, e' ttsé a' tō eniā.

34 Erē David kē mine'k̄a k̄a jai a wes Jesús es. Ie' wák tō iyē'at:

‘Skēkōl tō ichè ye' Kēkōl a:

Be' e' tkōk̄a ye' ulā bua'kka,

35 e' dalewa ye' tō be' bolōkpa merarō be'

klō dik̄iā. §

Es David tō iyē'at.

36 “A Israel aleripa ulitane. Ijchenú buaē a' wā tō ye' tso' Jesús chōk. E' kōtwā a' tō wōtēulewā krus mik, erē e' wák tkēk̄a Skēkōl tō se' wōkirie ñies se' blúie.”

37 Mik ie'pa tō ttē e' ttsé, et̄a ie'pa erianekā tajē. Ie'pa tō Pedro ena imalepa a ichaké:

—A yamipa, ¿wes sa' e' ùmi?

38 Ie' tō iūtē:

—A' er mane'ú Skēkōl a t̄a a' e' wōskuōō ekōl ekōl Jesucristo ttō wa as a' nuì olo'yar a' k̄i. A' tō iwé es, e' t̄a Skēkōl tō iWikōl Batse'r meraē a' a. 39 Kablē e' dōr a' a ena a' aleripa ulitane a ena sulitane serke k̄a kamiē, esepa a ñies. Kablē e' dōr wēpa kōs kieke Kēkē dōr Se' Kēkōl e' tō esepa a.

40 Es ttē e' wa ena ttē skà tajē wa Pedro tō iché iarak darērēē, ipatté tajē t̄a ichéitō iarak:

—A' e' ts̄atk̄ó ì tkōraē pē' sulusipa t̄a e' yōk̄i.

41 Es wēpa tō ì ché Pedro tō, e' klō'wé, e'pa wōskuérakitō. E' diwō Skēkēpa Jesús icha erule e' k̄i iēne tajē dōk̄a mil mañayōk ulatōk (3000). 42 Et̄a ie'pa e' ché ttē wa Jesús ttekōlpa ts̄a e'pa tō s'wōbla'weke, e' ttsōk kekraē er bua' wa. Ñies ie'pa e' ché ñi k̄imuk ì tso' ie'pa wā e' wa. Ñies kekraē ie'pa e' dapa'uke pan ñuk Jesús kōtēwā e' kέwō tkō'woie. Ñies ie'pa e' ché ttōk S'yē t̄a.

43 Et̄a ì kē or yi a ese weke tajē Jesús ttekōlpa ts̄a e'pa tō Skēkōl batamik. E' tō pē' ulitane wōkrawé tajē. 44 Wēpa erblé Jesús mik e'pa kōs serke wes wák ekōl ē es. Ì

45 Wēs Jesús mik erblōkwakpa ts̄a e'pa ser

46 Et̄a ì kē or yi a ese weke tajē Jesús ttekōlpa ts̄a e'pa tō Skēkōl batamik. E' tō pē' ulitane wōkrawé tajē. 47 Wēpa erblé Jesús mik e'pa kōs serke wes wák ekōl ē es. Ì

48 Wēs Jesús mik erblōkwakpa ts̄a e'pa ser

49 Et̄a ì kē or yi a ese weke tajē Jesús ttekōlpa ts̄a e'pa tō Skēkōl batamik. E' tō pē' ulitane wōkrawé tajē. 50 Wēpa erblé Jesús mik e'pa kōs serke wes wák ekōl ē es. Ì

51 Wēs Jesús mik erblōkwakpa ts̄a e'pa ser

52 Et̄a ì kē or yi a ese weke tajē Jesús ttekōlpa ts̄a e'pa tō Skēkōl batamik. E' tō pē' ulitane wōkrawé tajē. 53 Wēpa erblé Jesús mik e'pa kōs serke wes wák ekōl ē es. Ì

54 Wēs Jesús mik erblōkwakpa ts̄a e'pa ser

55 Et̄a ì kē or yi a ese weke tajē Jesús ttekōlpa ts̄a e'pa tō Skēkōl batamik. E' tō pē' ulitane wōkrawé tajē. 56 Wēpa erblé Jesús mik e'pa kōs serke wes wák ekōl ē es. Ì

57 Wēs Jesús mik erblōkwakpa ts̄a e'pa ser

58 Et̄a ì kē or yi a ese weke tajē Jesús ttekōlpa ts̄a e'pa tō Skēkōl batamik. E' tō pē' ulitane wōkrawé tajē. 59 Wēpa erblé Jesús mik e'pa kōs serke wes wák ekōl ē es. Ì

60 Wēs Jesús mik erblōkwakpa ts̄a e'pa ser

† 2:21 Joel 2.28-32 ‡ 2:28 Salmo 16.8-11 § 2:35 Salmo 110.1

tso' ie'pa wā ese kakmekerakitō ñi a. ⁴⁵ Es íyi tso' ie'pa wā, ká ò ilè skà, ese watuēke ie'pa tō tā iské blatekerakitō imalepa kímè kiane esepa a. ⁴⁶ Diwō bit tā ie'pa ulitane e' dapa'ukerak Skèköl wé a. Ñies u a u a ie'pa chköke ñita er bua' wa ttsè'rdak buaë. Jesús kötewā e' kēwō tkō'weke pan ñè wa ñita. ⁴⁷ Skèköl kikekēka ie'pa tō. Sulitane wa ie'pa wēr buaë. Ká bit ekkē Skèköl tō s'tsatkeke tajē, e' kueki ie'pa kī daparke tajē.

3

Pedro tō s'kraulewā eköl e' bua'wéne

¹ Ká et tsáli diwō de mañat tā Pedro ena Juan míyal ttök Skèköl tā iwé a. Diwō e' dör ttoie ie' tā. ² Eta eē wēm tkēr eköl kune' klō kraulewā. E' datse iyamipa wā itkeseser kekraë Skèköl wé wékkō kiè Wékkō Buaala e' a as inuköl kak kiōitō sulitane dōkewā eē esepa a. ³ Mik ie' tō Pedro ena Juan dōkewatke e' sué, eta inuköl kak kiéitō ie'pa a. ⁴ Eta ie'pa tō ie' suéwā krereë iwō kī tā Pedro tō iché ia:

—Sa' saú.

⁵ Eta ie' tō ie'pa sué tā ibikeitséitō tō ilè kakmekeitō ye' a. ⁶ Erë Pedro tō iché ia:

—Kē ye' wā inuköl tā'. Kē ye' wā oro tā'. Erë ì tso' ye' wā e' mekeyō be' a. Jesucristo Nazaret wak e' ttō wa, be' e' kōka tā be' shkō.

⁷ Eta Pedro tō iklō'wéwā iulà bua'kka tā ibatséka. E' wōshā tā iklō a idiché iène ⁸ tā itunekā e' duékaie tā ishkémi wī'kē io'kē. E' ukuōki tā imíwā Skèköl wé a Pedro ena Juan tā iwák klō wa. Ie' turkeka, es Skèköl kikekaramiitō. ⁹ Eta pē' tso' kos e'pa tō isué tō ishkōrami tā Skèköl kikekaramiitō. ¹⁰ Ie'pa tō ie' suéwā tō ie' dör wēm e' tköke inuköl kak kiök Skèköl wé wékkō kiè Wékkō Buaala e' a e'. E' tō ie'pa tkiwéwā tajē. Ie'pa wōkranewā iweblök.

Pedro tō s'patté Skèköl wé a

¹¹ Skèköl wé e' ùle kiè Salomón ùle, ee wēm buanene e' tso'ia Pedro ena Juan paklō'uk. E' dalewa pē' kos datse tuneule wé ie'pa tso' eē tā ie'pa tkinewā tajē isaük. ¹² Mik e' sué Pedro tō, eta ie' tō ie'pa a iché: “A Israel aleripa çì kueki a' tkirke?

çì kueki a' tso' sa' sauk krereë wēsua sa' wák tō wēm i' bua'wéne shkōwéne sa' wák diché wa ò sa' serke yēsyesē Skèköl a e' kueki? ¹³ Erë Skèköl dör Abraham, Isaac, Jacob ena se' yépa malepa bak ká iaiaë, e'pa Kèköl, e' tō ie' kanè méso kiè Jesús, e' kikéka íyi ulitane tsata, e' dör yi me'ttsa ttewā a' tō e'. Ie' watè'ttsa a' tō Pilato wörki eré e' tō ibikeitsbak iökshka. ¹⁴ Jesús dör batse'r ena yēsyesē warma a' tō iki' tō e' yōttsa. Erë e' skéie a' tō pē' suluë e' yōktsa ka'. ¹⁵ Es sene mukwak e' kötwa a' tō, eré ishkeo'kanè Skèköl tō. E' kos su' sa' tō sa' wöbla wa. ¹⁶ Wēm i' kraulewā e' suule a' wa buaë. Ie' diché iènene sa' erblöke Jesús mik e' wa. Jesús mik erblè, e' tō wēm i' bua'wéne buaë a' wörki.

¹⁷ “A yamipa, ye' wā ijcher tō mik a' ena a' wōkirpa tō Jesús kötwa, eta a' kē wā ijcher moki tō ì wamblök a' tso'. ¹⁸ Erë ì yē'atbak Skèköl tō ittekölpa ulitane kkō wa tō wé pairine'bitū idi' wa s'blúie e' kawōta ttewā es, e' wawé Skèköl tō es. ¹⁹ E' kueki ì sulu watōttsa. A' er mane'ú Skèköl a as a' nuì olo'yōitō a' kī. ²⁰ Eta es ie' tō a' er pablaraë tā Jesús pairi'bituitō idi' wa s'blúie e' patkeraneitō se' a. ²¹ Erë i' tā ie' kawōta senuk ká jaì a dō mik Skèköl tō ì kos yuène buaë wes kenet es eta. Es Skèköl tō iyē'bak ká iaiaë ittekölpa batse'r e'pa wa. ²² Moisés tō Jesús yē' se' yépa bak ká iaiaë, e'pa a' i' es: ‘A shua Skèköl tō itteköl keraka eköl wes ye' es. E' ttō kos dalöiō a' tō. ²³ Wépa kē wā ie' ttō dalöiène, esepa ulitane skerattsā se' wakpa yōki bánet, ie'pa erdawa seraa.’* Es Moisés tō iyē'at.

²⁴ “Es ñies Samuel ena Skèköl ttekölpa malepa dē'bitū ie' itōki, e'pa kos tō ì tköke kawō ikkē tā, e' yē'atbak. ²⁵ Ì uk Skèköl kablè' ká iaiaë ittekölpa wa, e' wà dōraë se' ulà a. Ñies ttè me'atbakitō se' yépa bak ká iaiaë e'pa a, e' wà dōraë se' ulà a. Ie' tō iyē'atbak Abraham a' i' es: ‘Be' aleripa batamik ye' er buaë chōraë ká ulitane wakpa a.’ ²⁶ E' kueki mik ie' tō ilà Jesús shkē'wékane, eta ipatkéitō se' a kewe se' a er buaë choie as se' ser sulu ese olo'yösō eköl eköl.”

* 3:23 Deuteronomio 18.15,18-19

4

Pedro ena Juan e' tsatké judiowak wökirpa wörki

¹ Etä Pedro ena Juan tso'ia s'pattök, e' shua sacerdotepa biteshka Skököl wé shkëkipa wökir ta ena saduceowakpa ta. ² Pedro ena Juan tso' s'wöbla'uk tö Jesús kötewa e' shkenekane. E' wa iwà kkachéitö tö s'duowa e'pa shkerdakane. E' tö sacerdotepa ena ie'pa malepa uluwéka taië. ³ Ie'pa tö Pedro ena Juan klö'wéwa. Kä detke tsáli, e' kueki iméarakitö s'wöto wé a dö bule es. ⁴ Erë wépa tso' Pedro ttö ttsök, e'pa shua taië ie'pa tö Jesús tté buaë klö'wé. Es Jesús mik erblökwakpa wépa ë esepa deka mil skeyök e' ulatök (5000).

⁵ Bule es ta judiowak wökirpa ena ikuëblupa ena s'wöbla'uk tté dalöiëno wa wakpa e' dapa'wéka Jerusalén. ⁶ Nies sacerdote kibi kië Anás e' tso'. Nies Caifás, Juan, Alejandro ena imalepa döer sacerdote kibi e' ditséwö e'pa kos tso'. ⁷ Ie'pa tö Pedro ena Juan tsuk patké ta iduésarak ie'pa wörki ta iwà chakerakitö:

—¿Yi diché wa, yi ttö wa wëm klö kraulewa e' bua'wéne a' tö?

⁸ Etä Pedro a Wiköl Batse'r iënewa taië ta iütéitö:

—A s'wökirpa, a s'kuëblupa. ⁹ Sa' tö s'kirirke e' kime' er bua' wa, e' chaké a' tö sa' a. A' ki ikiane jchenuk tö wes ibuanene. ¹⁰ I'ñe ta sa' tö ichè a' wörki, nies Israel aleripa ulitane e'pa wörki tö wëm i' buanene sulitane wörki Jesucristo Nazaret wak e' ttö wa. E' wák kötwa a' tö krus mik erë Skököl tö ishkeo'kane. ¹¹ Skököl yëkkuö ki itso' kitule: “Ák watë'ttsa u yuökwakpa tö, e' yönene ák bua'buaië.”* Ák e' döer Jesucristo chë. ¹² Ie' döer S'tsatkökwak. Skököl kë wa yi skà patkéule ká i' ki s'tsatkoie. E' kueki Jesucristo eköl ë wa s'tsatkërmi.

¹³ Mik iwökirpa tö isué tö Pedro ena Juan döer skle siarla, kë wöblaule yëkkuö wa erë ittöke buaë kë suane, etä ie'pa tkinewa. Ie'pa éna ianewa tö ie'pa bak shkök Jesús ta ittökatapaie. ¹⁴ Wëm buanene e' dur Pedro ena Juan ta, e' kueki ie'pa kë a iyënuk tö e' döer kache. ¹⁵ Etä ipatkémirakitö u'rki ta ie'pa atë ileritsök. ¹⁶ Ie'pa iché ñi a:

—¿Wes sö wépa i' wëmi? Kos Jerusalén wakpa wa ijcher tö i' kë or yi a ese wé ie'pa tö etk. E' kë yënuke se' a tö e' döer kache. ¹⁷ Erë ipauñusö as i'tami Jesús tté i' kë paköia ie'pa tö yi a, es kë itté bunukka ká wa'ñe.

¹⁸ Etä ikiéarakitö ta iché iarak:

—Kë a' kawö ta'ia Jesús tté pakök yi a. Nies a' kë kawö ta'ia yi wöbla'uk tté e' wa.

¹⁹ Erë Pedro ena Juan tö iütéarak:

—A' wákpa tö ibikeitsö tö Skököl wöa yi ttö dalöië döer buaë sa' a, a' ttö ö ie' ttö. ²⁰ Erë i' su' sa' tö ena i' ttsé' sa' tö, e' pakeraë sa' tö këkraë sulitane a.

²¹ Etä iwökirpa tö ie'pa kí pauñé darërëe ta iémirakitö. Wëm kraulewa buanene e' kueki pé' kos tso' Skököl kikökka. E' kueki iwökirpa kë ulà dë'wa Pedro ena Juan we'ikök. ²² Wëm buanene Skököl diché wa e' ki duas tso' dabom tkëyök (40) kita.

Jesús mik erblökwakpa tö ikié Skököl a

²³ Etä Pedro ena Juan émirakitö ta imíyal wé imalepa tso' eë. I' kos yé' sacerdotepa wökirpa ena judiowak kuëblupa e'pa tö e' pakéarakitö imalepa a seraa. ²⁴ Mik e' ttsé ie'pa tö, etä ie'pa ulitane kköché ñita Skököl a i' es: “A Skököl, ká jai ena ká i' ena dayë ena i' kos tso' iki, e' yö' be' tö. ²⁵ Kä iaiaë be' tö sa' këkëpa David döer be' kanè méso, e' ka' ttök Wiköl Batse'r wa. Ie' tö iyë' i' es:

‘¿Iök ká malepa wakpa uluneka taië troka taië Skököl ki?’

¿Iök ie'pa ileritseke ñippök ie' ta? Kë e' wamblënuke ie'pa a.

²⁶ Kä wökirpa ena blu'pa e'pa ulitane ñippakka ie' ta.

Ie'pa ileritseke ñippök ie' ta ena wé pairi'bituitö idi' wa s'blúie e' ta.†

Es David tö iyë'.

²⁷ “Tté e' döer mokië. Iwà sué sa' tö tö s'wökirpa kië Herodës ena Poncio Pilato, e'pa ñi dapa'wéka ká i' a Israel aleripa ta ena pé' kë döer Israel aleripa esepa ta ñita Jesús we'ikök. Ie' döer be' kanè méso batse'r pairi'bitu be' tö idi' wa s'blúie e'. ²⁸ Es i' kos wé ie'pa tö ie' ta e' wé ie'pa tö wes be' tö isuletë'atbak es. ²⁹ A Skököl, e' kueki ie'pa tso' sa' pauñuk darërëe, e' ttsö. Sa' döer be' kanè méso e'pa a diché kí mú Jesús tté pakoie kë suane. ³⁰ Be' diché kkachö.

* 4:11 Salmo 118.22 † 4:26 Salmo 2.1-2

S'kirirke bua'üne, ì kě or yi a ese ú iwà kkachöie, ñies íyi ese ú taië Jesús dör be' kanè méso batse'r e' ttö wa.”

³¹ Mik ie'pa tō ikié one, etā wé ie'pa tso' e' ké wötí'ne. Etā ie'pa ulitane a Wiköl Batse'r iēnewā tā ie'pa tō Skököl tté paké kě suane.

Jesús mik erblökwakpa ñi kimé

³² Jesús mik erblökwakpa dör taië. Ie'pa kabikeitsöke ñikkëe, ulitane er ttsë'r ñittsëe. Kě yi tō icheku' tō ie'pa íyi e' dör ie'pa è icha, e' skéie e' dör ie'pa icha ñikkëe. ³³ Jesús ttekölpa tsá e'pa tō Jesús shkenekane, e' tté kí pakeke diché taië wa. Skököl tō ie'pa kos kimeke taië. ³⁴⁻³⁵ Yi wā ká tso' ö ilè skà tso'rak iwā, ese watuekerakitō tā iské mekerakitō Jesús ttekölpa tsá e'pa a blatè wépa dör siarè esepa a wes e'pa kiane kimè eköl eköl es. E' kuekí kě yi weirku' siarè ie'pa shuā. ³⁶ Ie'pa shuā wēm tso' eköl dör Leví alerí datse ká kiè Chipre, e' kiè José. Jesús ttekölpa tsá tō ikié méka Bernabé (e' kiane yēno s'pablökwak). ³⁷ Wēm e' wā ká tso'. E' watuëitō tā iské méitō Jesús ttekölpa tsá a as ie'pa tō s'siarēpa kimū iwa.

5

Ì sulu wamblé Ananías ena Safira e'pa tō e'pake

¹ Erè wēm bak eköl kiè Ananías, e' tayè kiè Safira. E'pa tō ká watuéttsa. ² Etā wēm e' tō iká ské tsá yétsa iwákpa a tā iëyök méitō Jesús ttekölpa tsá a wes ká ské seraa es. E' jcher ilaköl wā seraa. ³ Etā Pedro tō iché ie' a:

—A Ananías, ¿iök be' e' mettsa Satanás a kitö'wè tā be' kéitō kachök Wiköl Batse'r a? Ká watuébö e' ské kak tséatbö. ⁴ Kam be' tō iwataüttsa etā be' icha idir. Tā be' tō iwatuéttsa, etā iské dör be' icha. ¿iök be' ibikeitsé wamblé es? Be' kě kayēne s'ditsö a. Be' kaché Skököl a.

⁵ Mik e' ttsé Ananías tō etā ianewa duowaie. Etā ie'pa kos wā ijchenewa, e'pa suane taië. ⁶ Etā duladulapa welepa debitu tā inú patrēwarakitō tsémi blèwā.

⁷ Hora tka mañat e' ulatök, etā Ananías tayè dewā Pedro ska'. Wes iwēm de e' kě jcher ie' wā. ⁸ Tā Pedro tō ie' a ichaké:

—Ichö ña. ¿Mokí a' tō ká watuë kos a' tō iché ekké?

Safira tō iüté:

—Tö, ekké je'.

⁹ Pedro tō iché ia: ¿iök a' tō kawö mé ñi a Skököl Wiköl wötsiriük? Wépa wā be' wēm nu mí blèwā, se e' wakpa doyalne tā irö ie'pa wā be' nu michoë blèwā ñies.

¹⁰ E' bet tā Safira anewa tā iduowa Pedro klö ska'. Mik duladulapa dewā tā Safira nu tēr tā ie'pa wā inú mítser blèwā iwēm o'mik.

¹¹ Etā Skökēpa Jesús icha erule ulitane ena sulitane wā ijchenewa, e'pa suanerak taië.

Ì kě or yi a ese wé taië Jesús ttekölpa tsá tō

¹² Jesús ttekölpa tsá e'pa tō ì kě or yi a, ese weke taië pè' shuā iwà kkachöie. Jesús mik erblökwakpa ulitane e' dapa'uke Salomón ùle a. ¹³ Pè' èltēpa tō ie'pa dalöieta' erè kě diché dè'ka e' tiükwā ie'pa shuā. ¹⁴ Erè wépa erblé Jesús mik, wépa ena alakölpa, esepa kí iërkerak taië kekraë. ¹⁵ Pè' tō s'kirirke tsémirak katà shuélur ñalā kkömik as Pedro tkö tā ilo mú ar esepa wele kí as ibuarne. ¹⁶ Ñies ká tso' kos Jerusalén pamik, e' wakpa de taië s'kirirke wëttsë. Ñies wimblupa sulusi s'tteke esepa wëttsë. Etā e'pa ulitane buanene seraa.

Jesús ttekölpa tsá wötēnewā s'wöto wé a

¹⁷ Etā sacerdote kibi ena iklépa kiè saduceowakpa, e'pa ukyēneka taië Jesús ttekölpa tsá e'pa kí. ¹⁸ E' kuekí iklö'wéwarakitō wötéwā s'wöto wé a. ¹⁹ Erè nañewe tā Skököl biyöchökwak eköl tō s'wöto wékkö ppée tā iyétsarak tā iché ia: ²⁰ “A' yüne Skököl wé a. Ee a' e' duöka sene pa'ali Jesús tā, e' tté pakök sulitane a.” ²¹ Bule es bla'mi tā idewarak Skököl wé a tā ië' kékarak s'wöbla'ük wes ie'pa a iyēne es.

Etā sacerdote kibi ena iklépa tō Israel aleripa wökirpa ulitane kiétsa e' dapa'ukka ie'pa tā. Etā Jesús ttekölpa tsá e'pa tsuk patkerakitō. ²² Erè mik ishköpinga demirak s'wöto wé a, etā kě iwā ikunerak. Tā idebiturak ibiyö mukne ²³ tā ichéraitō:

—Sa' tō s'wöto wékkö kué wötéule buaë. Ñies shkëkipa tso'rak iwékkö kkö'nuk. Erè mik sa' tō iwékkö ppée, etā kě sa' wā yi kune ee.

²⁴ Mik Skököl wé shkëkipa wökir ena sacerdote wökir kibipa, e'pa tō tté e' ttsé etā ie'pa éna ká chowa tā ñi chakerak: “¿Wes

iwà döttsami?” ²⁵ E' ukuöki ta bet eköl de ibiyö muk ta iché iarak:

—Wëpa wötë'wä a' tö s'wöto wé a, e'pa tso'ne Skëköl wé a s'wöbla'uk.

²⁶ Eta shkëkipa wökir mía iyulök ishëkipa ta. Iklö'wëwarak erë ie'pa suane dö' pë' tö s'tè ak wa, e' kueki ie'pa kë wä iweineia. ²⁷ Mik ideminerak eta itsémirakitö judiowak wökirpa wörki. Eta sacerdote kibi tö iché ie'pa a:

²⁸ —Sa' tö a' a iyë' etkëme tö wëm e' ttë kë pakar yës. Eta çì wamblé a' tö? A' tö Jerusalén wakpa ulitane wöbla'weke ttë e' wa. Ñies a' tso' ichök tö wëm e' kötëwä, e' nuí tkënewä sa' mik.

²⁹ Erë Pedro ena Jesús ttekölpa tsá malepa tö iütérak:

—Sa' kawöta Skëköl ttö dalöiök s'ditsö ttö tsata. ³⁰ A' tö Jesús ttökwa ka' wötëulewä krus mik. Erë se' wakpa bak iaiaë e' Këköl e' wäk tö Jesús shëo'kane. ³¹ Skëköl tö ibatsékami e' ska' tkësër iulà bua'kka s'wökirie ena s'tsätkökwakie as Israel aleripa er mane'ù ta ie'pa ki ie'pa nuí olo'yarmi. ³² Ýyi ikkë kos su' sa' tö e' pakök sa' tso' a' a. Ñies Wiköl Batse'r mène wëpa tö Skëköl ttö dalöieke esepa a, e' tso' a' a ipakök.

³³ Mik ie'pa tö e' ttsé eta ie'pa uluneka tajë Jesús ttekölpa tsá e'pa ki. Ie'pa éna ittakulur. ³⁴ Erë ie'pa shüa wëm tso' eköl e' dör fariseowak kië Gamaliel. Ie' dör s'wöbla'uk ttë dalöiëno wa wakpa ese eköl. Sulitane tö ie' dalöieke tajë. Ie' e' duéka ta iché: “Jesús klépa yölor kañika ekuölö.” Eta ie'pa tö iyélur.

³⁵ E' ukuöki ta ichéitö imalepa a:

—A yamipa Israel aleripa. A' isaú bua'ie tö ì weke a' tö wëpa wikkëpa ta. ³⁶ A' éna ianú tö barbane wëm kië Teudas e' e' ka'ka ichök tö e' dör wëm tajë ese. Wëpa döka cien tkëyök (400) e'pa e' yué ie' klépaie. Ie' du'wä kötulewä ta iklépa pone'mi wì a dià a. Es ilone'. ³⁷ E' ukuöki ta mik s'wökirpa s'kië shtök patkë', e' këwö ska' ta wëm skà eköl kië Judas Galilea wak e' e' ka'ka. Pë' welepa e' yué ie' klépaie. Erë ñies ie' kötëwä ta iklépa pone'mi sërä wì a dià a ta ee ilone'. ³⁸ E' kueki ye' tö ichë a' a tö wëpa wì muat bërë. Kë ì sulu wamblar ie'pa ta. I

aleritseke ie'pa tö ena ì weke ie'pa tö e' dör ttë ësë, e' ta bet ta kë ita'ia. ³⁹ Erë Skëköl ttë idir, e' ta kë a' e' alöpakä iki. A' isaú buaë dö' a' tso' ñippök Skëköl ta.

Ie'pa tö Gamaliel ttö iüté. ⁴⁰ Ie'pa tö Jesús ttekölpa tsá e'pa tsük patkéne ta ippök patkérakitö ta iché iarak: “Kë a' a kawö ta'ia Jesús ttë pakök.” E' ukuöki ta iémirakitö. ⁴¹ Es Jesús ttekölpa tsá e'pa e' yélur judiowak wökirpa wé a. Skëköl tö ie'pa mé weinuk Jesús ttë kueki, e' tö ie'pa ttsë'wë buaë. ⁴² Es kekraë ká bit ekkë Skëköl wé a ñies u a u a ie'pa tö s'wöbla'weke s'patteke Jesús dör wë pairine'bitü idi' wa s'blúie e' ttë buaë wa.

6

Wëpa kul shushtérakitö Jesús ttekölpa tsá kimoie

¹ E' këwö ska' ta Jesús ttökatapa kí daparke tajë e'pa dör judiowak. Ie'pa welepa ttöke griegoie, esepa tö imalepa ttöke iwakpaie e'pa cheke suluë. Ie'pa tö icheke:

—Mik chkë blatërke kekraë, eta sa' tayëpa schö, esepa kë a imène kos imalepa ttöke judioie esepa a imène ekkë.

² E' kueki Jesús ttekölpa tsá dabom eyök kí bö (12), e'pa tö Jesús ttökatapa ulitane kié e' dapa'uk ta ichéitörak:

—A yamipa, kë idör buaë sa' a s'wöbla'weke sa' tö Skëköl ttë wa e' kané mukat ýyi watioie e' ë kueki. ³ E' kueki a' shüa wëpa yulö kul as kanë e' ù ie'pa tö. Wëpa suule sulitane wä tö ie'pa a Wiköl Batse'r tso' tajë ena ikabikeitsö buaë, esepa shushtö ta sa' tö ie'pa mekeka kanë ñe' uk. ⁴ Eta sa' e' ché kekraë ttök Skëköl ta ena s'wöbla'uk ie' tö wa.

⁵ E' wër buaë ie'pa ulitane wa. Ie'pa tö Esteban shushté. E' erblé buaë Skëköl mik ñies ie' a Wiköl Batse'r tso' tajë. Ñies Felipe, Prócoro, Nicanor, Timón, Pármenas ena Nicolás e'pa shushté ie'pa tö. Nicolás dör Antioquía wak, e' e' yö'bak judiowakie. ⁶ Eta itsémirakitö wé Jesús ttekölpa tsá e'pa tso' ee. Eta ie'pa ulà méka wëpa ñekkëpa ki ta ie'pa tö ikié S'yé a tö ikimú.

⁷ Es Skëköl ttë kí pakanemi tajë. Ñies Jesús ttökatapa kí daparke tajë Jerusalén. Ñies judiowak sacerdotepa tajë tö ttë mik se' erblöke e' wà klö'wé.

Esteban klönewa

⁸ Etā Skëköl er buaë ché Esteban a taië ta diché méitö ia taië. E' wa ì kě or yi a ese wekeitö taië pë' shua iwà kkachöie tō Jesús tté dör mokī. ⁹ Erë wëpa welepa tō Esteban chémi suluë. Ie'pa welepa dör judiowak ñi dapa'wo wé kiè Kanè Mésopa Auleshka Esepa Wé e' wakpa. (Ie'pa bak klöulewa kanëblök erë iyërulunëbak.) Ñies judiowak welepa tso' datse Cirene, Alejandría, Cili-cia ena Asia, e'pa kos wõnarke Esteban kī. ¹⁰ Erë Wiköl Batse'r tō Esteban a ttè mé ttoie buaë, e' kuekī ie'pa kě a e' alirkā ie' kī. ¹¹ E' kuekī ie'pa tō wëpa welepa patué kachök: "Sa' ittse tō Esteban tso' Moisés ena Skëköl chök suluë." ¹² E' wa ie'pa tō pë' uluwéka taië Esteban kī. Ñies judiowak kueblupa ena s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa uluwékarakitö Esteban kī. E' kuekī ie'pa de Esteban ska' ta iklö'wëwarakitö tsémirakitö judiowak wökirpa ska'. ¹³ Ñies wëpa yulërakitö kachöie, e'pa tō iché:

—Këkraë wëm wī tō Skëköl wé dör batse'r i' ena Moisés ttè dalöiëno e' cheke suluë. ¹⁴ Ñies sa' tō ie' tse ichök tō Jesús Nazaret wak e' tō Skëköl wé tskerawa ena sene me'at Moisés tō se' a e' mane'wëkettsaitö.

¹⁵ Etā judiowak wökirpa kos tulur ee, e'pa tō isuë tō Esteban wö wër dalölöë wës Skëköl biyöchökwak wö wër es.

7

Esteban e' tsatké

¹ Sacerdote kibi, e' tō Esteban a ichaké:

—Ì kī be' kkatërke ze' dör mokī?

² Ie' iüté: "A yamipa, a yëpa, ye' ttö tso. Mik se' këkëpa Abraham bak iaiaë Mesopotamia, kam imi' senuk Harán, etā ee se' Këköl olo ta' taië, e' e' kkayë' ie' a. ³ Etā ichéitö ia: 'Be' ká ena be' yamipa, e' múat ta be' yúshka senuk, ká kkachekeyö be' a ee.' ⁴ Es Abraham e' yë'ttsa Caldea atë Mesopotamia ee, ta imía senuk Harán. Iyé blënewa e' ukuökī ta Skëköl tō ie' patké' senuk ie, wé se' serke i'ñe ta ee. ⁵ Kuaë Skëköl kě wa ká i' mène ie' a yës, elkela wë'ia ë kě ie' a imène. Erë e' këwö ska' ta ie' kě ala'r ta', erë Skëköl kablë' ie' a ttè i' wa: 'Ká i' meraëyö be' aleripa a be'

blënewa e' ukuökī ta.' ⁶ Ñies Skëköl tō iché ie' a: 'Be' aleripa serdaë ká kua'kī kī wës ká kua'kī wakpa es. Eë ie'pa klördawa kanè mésoie kě patuëta' ese. Iweirdarak siarë dökā duas cien tkëyök (400).' ⁷ Erë Skëköl tō iché ia: 'Ká wé wakpa tō ie'pa we'ikera, esepa ské we'ikerayö siarë. E' ukuökī ta ie'pa e' yörattsā ká e' a as ye' dalöiörakitö ká i' kī.' ⁸ Etā Skëköl tō iché ia: 'A' ala'r wëpa kurke kos esepa tottola kkuölitla tōö tsir. E' ú këkraë iwà kkachöie tō ye' tō ttè me' be' a.' E' kuekī mik ie' alà kiè Isaac kī ká de paköl, etā itóttola kkuölitla téeitö tsir. Es ñies Isaac tō iwé ilà Jacob* ta. E' sù Jacob tō iwé ila'rla dabom eyök kī böl (12), e'pa ta. Ie'pa dör se' dör Israel aleripa ditsëwöpa dabom eyök kī böl e' yëpa tsá.

⁹ "Erë se' yëpa tsá, e'pa ukyëne iël tsirla kiè José e' ta. E' kuekī ie'pa tō iwato'ttsa ta yi tō ituë e' wa imítser Egipto. Erë Skëköl tso' ie' ta. ¹⁰ Ie' tō itsatké këkraë kos iweirke e' shua. Ñies kabikeitsë buaë méitö ia. Ñies ie' tō Faraón ké isa'uk er bua' wa (Egipto wakpa tō iblúpa kos kiè Faraón). E' kuekī Faraón tō ie' tkéka Egipto iyi kos e' wökirie ñies ie' wák u wökirie.

¹¹ "E' ukuökī ta ketba anekā Egipto ena Canaán, e' kos a. E' wakpa weine siarë. Se' yëpa tsá kě wa ì kune ñanoie katanoie. ¹² Erë mik Jacob wa ijchenewa tō iywö tso' Egipto, etā ie' tō ila'r dör se' yëpa tsá, e'pa patkémi iywö ta'uk ee, e' dör ie'pa tsá dë'rö. ¹³ Mik ie'pa skà dë'rö etā José tō ie'pa a iché: 'ye' dör a' ël.' Es Faraón wa ijchenewa tō yi ditsëwö José dör. ¹⁴ E' ukuökī ta ie' tō iyë Jacob ena iyamipa kos tsuk patké as idöbitu Egipto. E'pa dökā dabom kuryök kī skël (75). ¹⁵ Es Jacob minea senuk Egipto. Eë iblënewa. Eë ie' ala'r dör se' yëpa tsá, e'pa blërulune ñies. ¹⁶ Ie'pa nu minene Siquem wötéwa iwakpa pö a. Ká e' wato' Hamor ala'r tō Abraham a pöie.

¹⁷ "Erë Skëköl kablë' Abraham a ttè i' wa: 'Be' aleripa yerattsane ye' tō Egipto.' Mik e' këwö dökewatke, etā se' yëpa kī alöne taië. ¹⁸ E' këwö ska' ta Egipto blú ské tkëneka, e' kě wa José pakë jcher. ¹⁹ Blu' e' tō se' yëpa kitö'wé we'iké siarë. Ie' tō ie'pa ké kësik wa ila'rla wëpa kune erpa esepa kos watöktsa

* 7:8 Jacob: E' kiè ñies Israel.

as iduölur. ²⁰ E' kēwō ska' ta Moisés kune', e' dör buaala shute. Iyé ena imì tò ikkō'né u a dōka sí mañat. ²¹ E' ukuōki ta ie'pa kawōta iwatōktsa as iduōwa erē Egipto blú alà busi tò ikuéwa tsémi u a tala'wē wēs iwák alà es. ²² Es Moisés yöne taië íyi jcher Egipto wakpa wa, kos e' wa. Ittō ē kī ittsēnewa, ñies ì wekeitō e' ē kī iwēnewa tò ie' dör wēm taië ese.

²³ “Mik ie' kī duas de dabom tkëyök, (40) etā ibikeitséitō: ‘Ye' mía ye' yamipa dör Israel aleripa e' weblök.’ ²⁴ Etā ie' isué tò egiptowak eköl tso' Israel aleri eköl we'ikök. E' kueki ie' mishka itsatkök ta egiptowak ttēwaitō iskéie. ²⁵ Ie' ibikeitsé tò iyamipa Israel aleripa éna iarimi tò Skëköl tò ie' patké ie'pa tsatkök. Erē kē iwà ane ie'pa éna. ²⁶ Bule es ta ie' tò Israel aleripa kué bōl ñippök. Ie' kī ikiane tò ie'pa mú er buarne ñi kī, e' kueki ichéitō iarak: ‘A dör ñi yamipa. ¿Iök a' ñi we'ikō?’ ²⁷ Etā eköl tò iyami we'ikeke, e' tò Moisés patkéumi ta ichéitō ia: ‘¿Yi tò be' tkéka sa' wökirie sa' shulökwakie? ²⁸ ¿Be' éna ye' ttakwa wēs chki be' tò egiptowak kötwa es?’ ²⁹ E' ttséwa Moisés tò ta itkashkar ká bánet kiè Madián ee. Ee isené wēs ká kuā'kī wak es. Ee ila'rla kéka bōl.

³⁰ “Ee ie' sené dō duas dabom tkëyök (40). Ká et ta Skëköl biyöchökwak eköl e' kkaché ie' a Sinaí kébata a tsinet ká sir poë wé kē yi serku' ese ska'. Ie' e' kkaché ia kal tsir wōnarke bö'ie e' shua. ³¹ Moisés wökranewa iweblök. Erē mik ie' e' skéwa isauk bua'iewa ta Skëköl ttō ttséitō, e' tò iché ia: ³² ‘Ye' dör be' yépa bak iaiaë kiè Abraham, Isaac ena Jacob e'pa Këköl.’ Etā Moisés painéka taië suane kueki. Ie' kē diché dē'kaia isauk. ³³ Etā Skëköl tò iché ia: ‘Wé be' dur, e' ké dör batse'r, e' kueki be' klökkuo yōttsa. ³⁴ Moki ye' isué tò wépa dör ye' icha tso' Egipto e'pa weirke. Ie'pa kköchöke e' ttséyö. E' kueki ye' dē'ttsa ie'pa tsatkök. E' kueki ittsō: Ye' tò be' patkerami Egipto.’

³⁵ “Israel aleripa tò iyè' Moisés a: ‘¿Yi tò be' tkéka sa' wökirie sa' shulökwakie?’ Eré ie'pa tò ie' waté'ttsa, erē Skëköl tò patké' ie'pa wökirie ena ie'pa tsatkökwakie. E' bak mik Skëköl biyöchökwak e' kkayé'wa ie' a kal

tsitsirla shua etā. ³⁶ Es Moisés tò se' yépa yé'ttsa Egipto a. Egipto ena dayë kiè Dayë Mat ee ie' tò ì kē or yi a ese wé taië. Ñies e' wéitō duas dabom tkëyök ekkē ká sir poë wé kē yi serku' ee. ³⁷ Ie' wák tò iché ie'pa a: ‘Skëköl tò itteköl keraka eköl a' shua wēs ye' es.’ ³⁸ Mik Israel aleripa tso'rak echkaie ká sir poë wé kē yi serku' ee, etā Moisés tso' ie'pa shua. Ñies Skëköl biyöchökwak tté ie' ta Sinaí kébata a. Skëköl tté tò sene meke sia e' yöne ie' a ee, e' pakéne ie' tò se' a.

³⁹ “Erē se' yépa kē wa ie' tté dalöiëne'. Ie'pa tò ie' tté waté'ttsa. Ie'pa shkakne Egipto. ⁴⁰ E' kueki ie'pa tò iché Aarón a: ‘Moisés tò se' yé'ttsa Egipto a. Kē sa' wa ijcher ì tka ie' ta. E' kueki íyi diököl yuō se' a böt mañat dalöië skëkölíe as e' mi' se' wëttsuk.’ ⁴¹ Es ie'pa tò baka pupula diököl yué dalöië. Ta iyiwak jcherakitō mè baka diököl a idalöioie. Ie'pa tò e' kēwō tkö'wé taië, baka diököl yuéakitō iwákpa ulà wa, e' dalöioie. ⁴² E' kueki Skëköl e' skéttsa ie'pa yöki. Ie' tò ie'pa méat as bëkwō dalöiörakitō ie' skéie. Es Skëköl ttekölpa tò ikit iyëkkuo kī. Ie'pa tò iché:

‘A Israel aleripa,
mik a' sene' ká sir poë wé kē yi serku' ee
duas dabom tkëyök (40) ekkē,
etā a' tò iyiwak jché' erē e' kē dör ye'
dalöioie.

⁴³ Wé dalöieke pē' tò skëkölíe kiè Moloc, e' diököl wéla dami a' wa.

Ñies wé dalöieke pē' tò skëkölíe kiè Refán e' diököl bëkwöie, e' dami a' wa.

E' kos diököl yué a' wákpa tò, esepa dami a' wa dalöië.

E' kueki ye' tò a' patkeraë kamië weinuk siarë Babilonia wí'kie.†

Es ikiteat.

⁴⁴ “Es mik se' yépa bak senuk ká sir poë wé kē yi serku' ee, etā ie'pa wa datsi'kuo dami e' shukuekear Skëköl wéie. E' a ie' bak e' kkachök ie'pa a. U e' yöne wēs ie' tò Moisés ka' iyuök es, wēs ie' tò ikkayé' ia es. ⁴⁵ E' ukuōki ta u e' méat se' yépa bak e'pa tò ileripa a. Mik ie'pa demi Josué ta pē' kuā'kī wakpa ká klö'ukwa, etā u e' mirwarak iwa. Skëköl tò pē' kuā'kī wakpa uyétsa ie'pa yöki. E' ukuōki ká taië ta David tkéneka blu'ie. E' kēwō ska' ta u yöne iaiaë

† 7:43 Amós 5.25-27

datsi'kuò wa, e' tso'ia. ⁴⁶ David wër buaë Skëköl wa ta ie' a David tö kawö kié ie' dalöio wé yuoie Israel aleripa a. ⁴⁷ Erë David alà kié Salomón, e' tö Skëköl wé e' yué. ⁴⁸ Erë Skëköl dör iyi ulitane tsata e' kë ser u yué s'ditsö tö ese a. Es itteköl eköl tö iyë'at, e' tö ichè:

⁴⁹⁻⁵⁰ 'Skëköl tö ichè:

Ká jai e' dör ye' e' tkoie.

ká i' dör ye' klö tkoser.

Ye' wák tö iyi kos yö',

e' kueki ¿wes a' tö u yuèmi ye' a?

¿Wes a' tö ká mèmi ye' a enoie?†

Es ikiteat.

⁵¹ "Erë a' kë tö Skëköl dalöieta'. A' er darërë. A' kukuöña darërë. Këkraë Wiköl Batse'r wöklö'wè a' tö. A' dör wes a' yépa bak ká iaiä es. ⁵² Ie'pa tö Skëköl ttekölpa kos we'ik. Es ñies ittekölpa bak ichök tö yi dör Yësyësë Chökle e' datse, e'pa kötulur ie'pa tö. I'ñe ta yi dör Yësyësë Chökle ñe' detke, erë iwatuéttsa a' tö ttèwa. ⁵³ A' ulà a Skëköl ttè dalöièno dè' ibiyöchökwakpa wa. Erë a' kë tö idalöiè."

Esteban ttèwa ie'pa tö

⁵⁴ Mik iwökirpa tö ì pakè Esteban tö e' ttsé, eta ie'pa uluneka iki taië. Ie'pa ká wötéwa ulune ë kueki. ⁵⁵ Erë Esteban ki Wiköl Batse'r kí de taië ta iwö kéká ká jai a ta Skëköl olo taië e' suéitö. Ñies ie' tö Jesús sué dur Skëköl ulà bua'kka. ⁵⁶ Ie' tö iché:

—¡Isaú! Ye' tso' isaúk tö ká jai wékkò àr áie.

Ñies Jesús dör S'ditsö Alà e' saúk ye' tso' tö idur Skëköl ulà bua'kka.

⁵⁷ Erë ie'pa e' kukuöña wötéwa as kë iwattsër. Eta ianekarak taië ta imishkarak seraä Esteban ki. ⁵⁸ Ta iyéttarakitö Jerusalén a mítser u'rki ee, ta ie'pa tö ie' témi ák wa ittowaie. Esteban kkatökwakpa tso' itök, e'pa datsi' me'itörak duladula kié Saulo e' a blè.

⁵⁹ Ie'pa tso' Esteban tök ák wa, e' dalewa ie' tö ikié Skëköl a i' es: "A Skëképa Jesús, ye' wiköl tsúmi be' ska'." ⁶⁰ E' ukuöki ta ie' e' tkéwa kuchë ki ta ianeka taië: "A Skëképa, ì sulu wamblök itso'rak, e' nuí olo'yó ie'pa ki."

Mik e' chéitö ta iduowa.

8

¹ Esteban ttèwa ie'pa tö e' tö Saulo ttsé'wé buaë.

Saulo tö Jesús mik erblökwakpa we'ikémitke

E' diwö shà ta Skëképa Jesús icha erule tso' Jerusalén e'pa we'ikémitke pè' tö. Ie'pa kos tkayalmi dö Judea ena Samaria. Erë Jesús ttekölpa tsá e'pa kë mineyal. ² Wèpa wèlepa tö Skëköl dalöieke taië, esepa tö Esteban nu bléwa ta ie' ieitsérakitö taië. ³ Erë Saulo tö Skëképa Jesús icha erule e'pa we'ikémi siarë. Ie' mirwa u a u a ie'pa yöktsa kuulemi patkèmi wötèwa s'wöto wé a wèpa ena alakölpa ñies.

Jesús tté pakane Samaria wakpa a

⁴ Erë wèpa bakyalmi Jerusalén, e'pa tö Jesús tté buaë pakémir ká wa'ñe wé imirwarak ee. ⁵ Es Felipe mía Samaria. Ee ie' tö wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' tté pakémi ká e' wakpa a. ⁶ Mik ie'pa tö ie' ttöke e' ttsé ñies ì kë or yi a ese wèkeitö, e' suérakitö eta ie'pa tö ittö kittseke bua'iewa. ⁷ Es pè' a wimblupa sulusi tso', esepa bua'wéneitö taië. Wimblupa sulusi yèrulune arkekarak taië. Es ñies s'kraulewa taië ena s'bachiuulewa taië, esepa buanene buaë. ⁸ E' kueki ká e' wakpa kos ttsé'ne buaë.

⁹ Eta ká e' a wëm tso' eköl kié Simón. Ie' kanèblè'mi iaiä wes awá es. E' wa ie' tö Samaria wakpa kitè' taië. Es ie' e' kkeö tö ie' dör imalepa tsata. ¹⁰ Ká e' wakpa ulitane, siarëpa ñies inuköl blúpa, e'pa tö ie' ttö klö' buaë. Ie'pa tö iyè': "Skëköl kié Diché Taië, e' e' yué Simónie."

¹¹ Bànet ie' tö ie'pa kitè'bitu ikanè wa. E' kueki ie'pa tö ie' ttö iütè' buaë. ¹² Erë mik Felipe tö ì blúie Skëköl tso' e' tté buaë paké ñies Jesucristo tté buaë paké, eta ie'pa tö iklö'wé ta ie' wöskuélor wèpa ena alakölpa. ¹³ Ñies Simón wák erblé Jesús mik ta iwöskué. Ie' michoë Felipe ta këkraë. Es ie' isué tö ì kë or yi a ese wèke Felipe tö taië, e' tö ie' tkiwéwa.

¹⁴ Mik Jesús ttekölpa tsá tso' Jerusalén, e'pa wa ijchenewa tö Samaria wakpa tö Skëköl ttè klö'wé, eta ie'pa tö Pedro ena Juan patkèmi ee. ¹⁵ Mik idemirak, eta ikiérakitö S'yé a Samaria wakpa tö iklö'wé,

e'pa k_i as Wiköl Batse'r dö ie'pa k_i. ¹⁶ Kam Wiköl Batse'r döbitu ie'pa ulitane k_i. Ie'pa wösuule Skëkëpa Jesús ttö wa, e' ë o' ie'pa tö. ¹⁷ E' kuëk_i Pedro ena Juan ulà mékà ie'pa k_i ta Wiköl Batse'r de ie'pa k_i.

¹⁸ Simón tö isuë tö mik Jesús ttekölpa tsá ulà mékà ie'pa k_i eta Wiköl Batse'r debitu ik_i. E' kuëk_i ie' tö inuköl watké Pedro ena Juan a, ¹⁹ ta ie' tö iché iarak:

—A' wà diché tso' se, e' mú ye' a as yi k_i ye' ulà mékà ta ese k_i Wiköl Batse'r döbitu wes a' tö iweke es.

²⁰ Pedro tö iüté:

—Be' tö ibikeitsè tö ì kakmè Skëköl tö e' tormi inuköl wa, e' kuëk_i be' inuköl weinú kekraë be' wák ta. ²¹ Be' er kë dör yësyësè Skëköl wöa, e' kuëk_i diché i' kë menuk be' a. ²² Be' er mane'ú ì sulu wamblekebö i', e' yök_i. Skëköl a ikiö as ì bikeitsébö suluë isalema e' nuí olo'yèmiitö be' k_i. ²³ Ye' tö isuë tö be' er dör suluë kësik ëme. E' wà be' wák kos tso' klöulewà.

²⁴ Simón tö iüté:

—Skëköl a ikiö as ì kos ché a' tö e' kë tkö ye' ta.

²⁵ Eta ì o' Skëköl tö ie'pa ta e' ttè paké Pedro ena Juan tö. Nies s'pattérakitö Skëkëpa Jesús tté wa. E' ukuök_i ta ie'pa míyalne Jerusalén. Ta ñalà wa Samaria shuà ká tso' taië, e' wakpa a ie'pa tö Jesús tté buaë pakerami wes imirdak es.

Felipe tö Etiopía wák eköl wöbla'wé

²⁶ E' ukuök_i ta Skëköl biyöchökwak eköl tö iché Felipe a: “Be' yúshka dayë ñak kke Jerusalén ñalé wa dö Gaza.” Ñalà e' tkökemi ká sir poë wé kë yi serku' e' kke. ²⁷ Eta Felipe mía ta ñalà e' k_i wëm kuëitö eköl, e' dör Etiopía wak. Ie' dör iká wökirpa e' eköl. Ie' dör alaköl tso' Etiopía blúie, e' inuköl blök wökir. Ie' dare Jerusalén Skëköl dalöiök. ²⁸ Ie' mirwane ikaska' karreta k_i, e' a itkër yëkkuö kit Skëköl tteköl kiè Isaías tö, e' sauk.

²⁹ Eta Wiköl Batse'r tö iché Felipe a: “Be' yú, be' e' sköwà karreta se o'mik.” ³⁰ Mik Felipe e' skéwà karreta o'mik, eta ie' tö ittse tö Etiopía wak tö Skëköl yëkkuö kit Isaías tö, e' aritserami. Felipe tö ie' a ichaké:

—Yëkkuö se aritseke be' tö ze' wà ane be' éna?

³¹ Ie' tö iüté:

—Kë yi ku' ye' wöbla'uk ta zes ye' a iwà armi?

Ie' tö Felipe kié e' tkökka ie' o'mik. ³² Ie' tö iaritserami wé ichéitö:

“Ie' dör wes obeja urula tsèmi ttèwà es.

Wes obeja pupula kë arta' mik iköyök tërke eta,

es ñies kë ie' wà ì yëne.

³³ Ie'pa tö ijaëwé siarè ta ikichatéttsarakitö, erè ì k_i ikichatënettsa e' kë dör mok_i.

Ie' ttéwarakitö as kë iseria ká i' k_i,

e' kuëk_i kë ie' alà ate.”*

³⁴ Etiopía wak tö Felipe a ichaké:

—Be' we'ikèyö, ichö ña, ziyi cheke Skëköl tteköl Isaías tö ttè i' wa? Ze' wák e' chöke ö o'ka chekeitö?

³⁵ Eta ttè aritsétkeitö, e' wa Felipe tö ie' a Jesús tté buaë pakémi. ³⁶⁻³⁷ Es ittöramirak ñalà wa ta ee' di' kuérakitö. Eta Etiopía wak tö iché Felipe a:

—Íe di' tso'. Ze' kuëk_i be' kë tö ye' wöskuè?†

³⁸ Eta Etiopía wak tö iché karreta ñakökwak a tö karreta wöklö'úwà. Ta ie'pa e' éwa ta imíyal bölè di' a. Ee' Felipe tö Etiopía wak wöskué. ³⁹ Mik ie' yélune di' a eta Skëköl Wiköl tö Felipe batsékami bet ká bánet a, Etiopía wak kë wà isuneia yës, erè imía ttsè'ne buaë kaneë. ⁴⁰ Eta Felipe tö isuë tö ie' demi dur ká kiè Azoto ee. Eta ie' mía Jesús tté buaë pakök ká tso' ñalà k_i ese wakpa a dömi Cesarea.

9

Saulo er mane'wé Jesús a

¹⁻² E' dalewa Saulo tso'ia Skëkëpa ttökatapa pauñuk ttèwà. E' kuëk_i ie' mía sacerdote kibi ska' yëkkuö kiök shkowaje judiowak ñi dapa'wo wé tso' Damasco ee. Yëkkuö e' k_i kawö mène ia s'tso' ttè kiè Jesús dör Ñalà Pa'al_i e' dikia esepa yulök klö'wowà tsèmi Jerusalén, kë tkine tö alakölpa ö wèpa idir. ³ Erè mik Saulo dökemitke tsinet Damasco e' bet ibiteshka ká ja_i a bö'wöie e' olo bune taië ipamik. ⁴ Ta

* **8:33** Isaías 53.7-8 † **8:36-37** Yëkkuö kitule ká iaiaë keweie imalepa yök_i esepa kë wà 8.37 kiteka. Ttè e' tö iché: Felipe tö ie' a iché: —Be' tö ttè i' klö'wé mok_ie' e' ta be' wösurmi. Eta wëm tö iüté: —Ye' tö iklö'wé tö Jesucristo dör Skëköl Alà e'.

ie' anere iski. Eta ttō ttséitō tō iché ia: “A Saulo, a Saulo, ¿iök be' tō ye' we'ikeke?”

⁵ Saulo tō ie' a ichaké: “A Skékēpa, ¿be' dör yi?” Eta iüténeitō: “Ye' dör Jesús we'ikeke be' tō e'. ⁶ Erë be' e' kōka. Be' yú Damasco. Eë be' a iyërmi tō i uk be' ké.”

⁷ Eta Saulo wapiepa tkirulune taië. Ie'pa tō yile ttō ttsé, erë kë ie'pa wā yi sune. ⁸ E' ukuöki tã Saulo e' kēka tã iwöbla shuppée, erë kë iwawër. E' kuëki itsémirakitō ulà iërule dō Damasco. ⁹ Eë ie' sené ká mañat kë wöbla wawëne, kë wā i ñane, kë wā i yane yës.

¹⁰ Jesús ttökata eköl kië Ananías serke Damasco e' a Skékēpa Jesús e' kkachéwa kabsueie tã iché ia: “¡A Ananías!” Ie' iüté: “A Skékēpa Jesús, ichö ña.”

¹¹ Skékēpa tō iché ia: “Be' yú ñala kië Yësyesë e' ki dō Judas u a. Eë wëm tso' kië Saulo datse Tarso, e' yulö. Ie' tso' ttök S'yë tã. ¹² Ie' tō isuë kabsueie tō wëm kië Ananías dewa ie' ska' iulà méka iki as iwöbla wawërne, e' dör be'.”

¹³ Ie' iüté: “A Skékēpa Jesús, erë ye' a iyëule taië ie'pa wā tō wëm e' tō be' icha batse'r tso' Jerusalén e'pa we'ikeke siarë.

¹⁴ Iñe tã e' de ie. Sacerdotepa wökirpa tō kawö mé ie' a as wépa tō be' a e' tsatkè kië esepa kos klö'uluritō.”

¹⁵ Erë Skékēpa Jesús tō iché ia: “Be' yú. Ye' tō wëm e' shukitbak as ie' tō ye' tté pakö pë' kë dör Israel aleripa esepa a ena iblúpa a ñies Israel aleripa a. ¹⁶ Ye' wák tō ikkacheraë ie' a tō ie' kawötã weinuk ye' tté kuëki.”

¹⁷ Eta Ananías demi Saulo ska' tã iulà méka iki tã iché ia:

—A yami Saulo, Skékēpa Jesús e' kkayë'wa be' a ñala ki be' dë'bitu e' wa, e' tō ye' patké as be' wöbla wawërne ñies as Wiköl Batse'r iërwa be' a.

¹⁸ E' bet tã i tso' Saulo wöbla mik nima kkuö sù, e' darolone tã iwöbla wawënene. Eta ie' e' kēka tã imía tã ie' e' wöskuée. ¹⁹ E' ukuöki tã ichkéne tã idiché iënene. Eta ie' e' tséat Jesús ttökatapa welepa tso' Damasco e'pa tã ká elke ulatök.

Saulo tō Jesús tté paké Damasco

²⁰ E' ukuöki tã bet Saulo tō Jesús tté pakémi judiowak a ie'pa ñi dapa'wo wé kos a. Ie'pa a ichekeitō tō Jesús dör Skéköl

Alà chökle. ²¹ Wépa kos tō ie' ttō ttsé, e'pa wökrarulune ittök tã iñi chakérak:

—¿Ie' wí kë dör wépa tō e' tsatkè kië Jesús a tso' Jerusalén esepa we'ik siarë? ¿Kë ie' wëbi wí dë'bitu ie'pa esepa tso' ie e'pa klö'ukwa wömëttsa sacerdotepa wökirpa ulà a?

²² Erë Saulo tō Jesús tté pakéwaie kíta kíta, kë suane. Ie' tō ikkaché judiowak serke Damasco e'pa a tō moki Jesús dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e'. Ttè e' wa ie'pa siwa'blöwélur ie' tō.

Saulo tkashkar judiowak yöki

²³ Ká taië ukuöki tã judiowak tté ñita Saulo ttowa. ²⁴ Erë e' jchenewa ie' wā. Ñie nañeë ie'pa tso' ipanuk ttéwa ká wékkö dökettsa ese ska'. ²⁵ Erë nañewe iklépa tō ie' iéka kkö blublu a tã iíemi ká tso' kköiëule shkit kakkeë e' mik enaena. Es ie' tkashkar.

Saulo dene Jerusalén

²⁶ Mik ie' demi Jerusalén, eta ie' dapa'wak Jesús ttökatapa tã. Erë ie'pa kë wā iklöone tō moki ie' erblé Jesús mik. Ie'pa suane iyöki. ²⁷ Erë Bernabé wā ie' mítser kkaché Jesús ttekölpa tsá e'pa a. Bernabé tō ipaké ie'pa a tō Saulo tō Skékēpa Jesús su' ñala ki tã eë itté ie' tã. Ñies ichéitō tō Saulo kapakétke Damasco Jesús ttō wa kë suane. ²⁸ Es Saulo e' tséat Jerusalén dami Jesús ttekölpa tsá e'pa tã. Kekraë ie' tō Skékēpa Jesús tté pakeke kë suane. ²⁹ Ñies ie' tō itté pakeke judiowak ttöke griegoie esepa a. Erë ie'pa ñi iütéka taië ie' tã. E' kuëki ie'pa tō ima'wé ttéwa. ³⁰ Mik e' jchenewa iyamipa wā, eta ie'pa wā imítser Cesarea, eë tã ipatkémi dō Tarso.

³¹ E' ukuöki tã Skékēpa Jesús icha erule erule kos tso' Judea ena Galilea ena Samaria e'pa atene bërë, kë yi tō ie'pa we'ikéia. Ie'pa yöke buaë Skéköl tté dikia. Ñies ie'pa tō Skéköl dalöieke taië. Wiköl Batse'r tō ie'pa kimeke as iki iërdak taië kekraë.

Eneas buanene

³² Pedro shköke ká wa'ñe ie'pa kos pakök wé ie'pa tso' ese ska'. Eta ide ñies ká kië Lida s'batse'rpa serke eë e'pa pakök. ³³ Eta eë wëm eköl kuëitō kië Eneas e' kraulewa

me'r ka' ki e' ki duas de pàköl (8). ³⁴ Pedro tö iché ia:

—Jesucristo tö be' bua'wéne. Be' e' kòka ta be' ka' pashuö.

E' bet ta ie' e' kéka. ³⁵ E' ukuöki ta pè' tso' Lida ena Sarón, e'pa ulitane tö ie' sué. E' kuéki ie'pa er mane'wé Skèkèpa Jesús a.

Dorcás shkenekane

³⁶ E' kèwö ska' ta ká kiè Jope ee alaköl serke eköl dör Jesús ttökata, e' kiè Tabitá (griegoie ikiè e' dör Dorcas*). Kèkraè ie' bak i buaè uk ena s'siarèpa kimuk. ³⁷ Ká e' ulatök ta ie' kirinewá ta iduowá. Inú pasunetke ta iméka úshu kákke ese a. ³⁸ Jope atè Lida o'mik wé Pedro tso' ee. Jesús ttókatapa serke Jope, e'pa wá ijcher tö ie' tso' Lida, e' kuéki ie'pa tö wèpa patké bül ichök ie' a: “Be' shkó bet Jope.”

³⁹ Es ie' míá ie'pa ta. Mik idemirak, etá ie' tsémi u shuá wé Dorcas nu me'r ee. Alakölpa schö† kos iúke taiè. E'pa iènewá ie' pamik. Etá ie'pa tö paio ena datsi' yö' Dorcas tö mik ibak ttsé'ka etá, e' kkaché Pedro a. ⁴⁰ Etá Pedro tö ie'pa ké e' yökulur ta ie' e' tkéwá kuchè ki ta itté S'yé ta. E' ukuöki ta ie' tö inú sué ta iché:

—A Tabitá, be' e' kòka.

Etá ie' wöbla shuppée. Mik Pedro suéitö etá ie' e' tkéser. ⁴¹ Pedro tö iklö'wéwá iulá a duéka. E' ukuöki ta ie' tö alakölpa schö ena s'batse'r malepa kié ta Tabitá kkachéitö ie'pa a ttsé'ka. ⁴² E' jchenewá Jope wakpa kos wá ta ie'pa taiè erblé Skèkèpa Jesús mik. ⁴³ Ta Pedro e' tséat taiè Jope wém kiè Simón e' ska'. Wém e' dör iyiwak kkuölit kanéukwak.

10

Pedro tö Jesús tté buaè paké Cornelio a

¹ Ká kiè Cesarea ee wém serke eköl kiè Cornelio, e' dör Roma ñippökwappa eruleè kiè Italiano e' capitán. ² Ie' ké dör judiowak erè ie' dör wém yésyèsè Skèköl wöa. Ie' ena iyamipa ekka, e'pa tö Skèköl dalöieke taiè. Ñies ie' tö inuköl kakmeke taiè judiowak kimoie. Kèkraè ie' ttöke Skèköl ta. ³ Ká et tsáli ta diwö de mañat, etá ie' tö isué buaè kabsueie tö Skèköl biyöchökwak eköl dewá

wé ie' tso' ee ta ichéitö ia: “A Cornelio.” ⁴ Ie' tkinewá ta Skèköl biyöchökwak suéwaitö krereè ta ie' tö iché ia: “A kèkè, ¿i kiane be' ki?” Etá Skèköl biyöchökwak tö ie' iuté: “Be' ttöke Skèköl ta ena s'siarèpa kimeke, e' wér buaè ie' wa. ⁵ E' kuéki yile patkömi Jope. Ee wém tso' kiè Simón, kiè ñies Pedro e' kiök patkö. ⁶ Ie' tso' wém eköl kiè ñies Simón dör iyiwak kkuölit kanéukwak, e' ska', ie' u me'r dayè kkömik.”

⁷ Mik Skèköl biyöchökwak ttè one Cornelio ta e' míá etá Cornelio tö ikanè mésopa kié bül ena ñippökwap kiéitö eköl ñies. Ñippökwap e' tö Skèköl dalöieke taiè. Ie' dör Cornelio kimukwak bua'ie. ⁸ Cornelio tö i kos tka ie' ta e' paké ie'pa a. E' ukuöki ta ie'pa patkémiitö dö Jope.

⁹ Bule es diwö de bata a ta Cornelio kanè mésopa dami ñála wa döketke tsinet Jope. E' dalewa Pedro tkaka u bata ki ttök Skèköl ta. ¹⁰ Pedro dué bli wá erè ulirkeia ie' a, e' dalewa isuéitö kabsueie. ¹¹ Ie' tö isué tö ká jai kköbunane ta datsi' ukuö bérie sué iklöulewá ibata tkél a, e' bitewá dö iski. ¹² Datsi' ukuö e' shuá iyiwak klöka, e' sköke ibatsi' ki ena dù dör ñá judiowak a esepa tkérki tsakjé. ¹³ Etá ie' tö ttö ttsé ta ichéitö ia: “A Pedro, be' e' kòka. Iyiwak se ttö ta ikatö.”

¹⁴ Erè ie' tö iuté: “Au. A Skèköl, iyiwak dör ñá ese ké kataule ye' wá yés.” ¹⁵ Ta ttö e' tö ichéne Pedro a: “I batse'wétke Skèköl tö e' ké kiaria ñá.”

¹⁶ E' tka mañatökicha ta datsi' ukuö míkane ká jai a. ¹⁷ Pedro tso'ia ibikeitsök taiè i suéyö kabsueie ¿ima e' wá kiane ché? E' wöshaè ta wèpa patké' Cornelio tö, e'pa tö Simón u kué ta ièter Simón ukkö a. ¹⁸ Ie'pa tö ichaké: “¿Ie wém kiè Simón kiekerakitö ñies Pedro, e' tso'?”

¹⁹ Pedro tso'ia i suéitö kabsueie e' bikeitsök, etá Wiköl Batse'r tö iché ia: “Ittsö. Wèpa mañal tso' be' yulök. ²⁰ Be' e' ówa ta be' yú ie'pa ta. Ké ibikeitsar bötböt. Ye' tö ie'pa patkébitu be' tsukmi.”

²¹ Etá Pedro e' éwa ta iché ie'pa a:

—Yi yuleke a' tö, e' dör ye'. ¿I dör iwà?

²² Ie'pa iuté:

* 9:36 Dorcas: S'kiè e' wá kiane ché sulj. † 9:39 schö: E' dör alakölpa wém bléulewá kam serwane ese.

—Wëm kiè Cornelio dör Roma ñippökwakpa capitán eköl, e' tō sa' patkè' be' yulök. Ie' dör wëm yësyësë. Skëköl dalöiekeitō tajë. Judiowak ulitane kī ie' kiar tajë. Skëköl biyöchökwak batse'r e' eköl tō iyë' ie' a: “Pedro kiö as ie' bitu be' u a. Ì kōs cheke ie' tō be' a, e' ttsö.”

²³ Etā Pedro tō ie'pa kiéwā wēshkē. Ee ie'pa kapére. Bule es tā ie' mīā ie'pa tā. Ñies s'yamipa serke Jope e'pa wēlepa mīā ie' wapieie. ²⁴ Bökkī es tā idemirak Cesarea. Ee Cornelio tō iyamipa ena pē' sūule iwā buaë e'pa ki' e' dapa'ukkā Pedro ttō ttsök. E'pa kōs de ie' panuk. ²⁵ Mik ie' de Cornelio u a etā Cornelio dettsā ishke'uk tā ie' e' tkéwā kuchē kī ie' wōshāë idalöioie. ²⁶ Erë ie' tō iké e' duökā tā iché ia:

—Be' e' duökā. Ye' dör s'ditsö ñies wēs be' es.

²⁷ Pedro ttōramiia Cornelio tā etā idewarak wēshkē tā ie' isué tō tajë pē' dapanewā. ²⁸ Ie' tō iché ie'pa a:

—A' wā ijcher tō sa' judiowak kē a kawō tā pē' kē dör judiowak esepa pakök ena shkök pē' esepa tā. Erë Skëköl tō ikkaché ye' a tō kē ye' kawō tā'ia ichök tō yile dör ñā. ²⁹ E' kuēkī mik ye' kine, e' bet tā ye' biteā, kē wā ì chakine. Ye' tō a' a ichakē žiök a' tō ye' kié?

³⁰ Cornelio tō iuté:

—Tkali ikëkkē tā ye' tkēr ttök Skëköl tā ye' u a wēs ye' wöblar ká bit ekkē diwō de mañat etā. E' bet tā wëm eköl de dur ye' wörki, e' datsi' dör dalölöë. ³¹ E' tō ye' a iché: ‘A Cornelio, be' ttöke Skëköl tā e' ttsé ie' tō. Be' tō s'siarēpa kīmeke e' wēr buaë ie' wa. ³² Yile patkōmi Jope Simón kiè ñies Pedro, e' kiökbitu. Ie' tso' wëm skà kiè Simón dör iyiwak kkuölit kanéukwak e' u a. E' u me'r dayë kkōmik.’ ³³ E' bet tā ye' tō be' tsuk patké tā be' debitu er bua' wa. Es sa' ulitane e' dapa'wé iē Skëköl wōā ì chök ie' tō be' ké sa' a e' ttsök.

Pedro tō Skëköl tté buaë paké Cornelio ska'

³⁴ Etā Pedro ttémi tā ichéitō ie'pa a:

—I'ñe tā ye' éna iane tō mokī sulitane dör ñies ème Skëköl a. ³⁵ E' kuēkī ká wa'ñe wépa tō ie' dalöieke tā iserke yësyësë esepa kiar ie' kī. ³⁶ Ie' er buarmine se' kī Jesucristo dör sulitane Këköl e' batamik, e' tté buaë

pakane sa' dör Israel aleripa e'pa a. E' jcher a' wā. ³⁷ Ñies ì bak judiowak ké kōs a e' jcher buaë a' wā. Juan tō iyë' tō s'kawōtā e' wōskuök. E' ukuökī tā Jesús tō s'pattémi Galilea. ³⁸ Ñies a' wā ijcher buaë tō Skëköl tō iWiköl Batse'r patké Jesús Nazaret wak e' kī idiché tajë. Ie' shké kekraë pē' ulitane shua iyi buaë kanéuk. Ñies s'we'ikeke bē tō esepa bua'wéneitō Skëköl tso' ie' tā e' kuēkī. ³⁹ Ì wé ie' tō Jerusalén ena judiowak ká malepa a, e' kōs sué sa' tō. E' ukuökī tā ittéwarakitō wötëulewā krus mik. ⁴⁰ Erë e' kī ká de mañat tā Skëköl tō ishke'wékane tā ikkachéitō sa' a. ⁴¹ Ie' kē e' kkayëne sulitane a. Sa' è a ie' e' kkaché. Skëköl tō sa' shukitbak as sa' tō Jesús sa' sa' wák wöbla wa. Ie' shkenekane e' ukuökī tā sa' chké sa' di'yé ie' tā. ⁴² Ie' tō sa' patké itté buaë pakök sulitane a ñies ichök iarak tō ie' tkéka Skëköl tō s'ttsé'ka ena s'duulewā, e'pa shulökwakie. ⁴³ Ká iaiaë Skëköl ttekölpa ulitane tō Jesús paka'atbak tā iyë' atrakitō tō yi erblé ie' mik esepa nuì olordaë ie'pa kī ie' batamik.

Pē' kē dör judiowak esepa kī Wiköl Batse'r de

⁴⁴ Pedro tso'ia ipakök ie'pa a tā e' shua Wiköl Batse'r debitu ie'pa kōs tso' ie' ttō kīttsök, e'pa kī. ⁴⁵⁻⁴⁶ Etā Jesús mik erblökwakpa dör judiowak dē'bitu Pedro tā e'pa tō isué tō wēs Wiköl Batse'r debitu pē' kē dör judiowak, esepa kī ñies. Ie'pa tō ittse tō ittökerak ttō kua'kī kua'kī wa. Ñies Skëköl kīkōkkā itso'rak. E' tō ie'pa tkiwēwā. ⁴⁷ Etā Pedro tō iché:

—Wiköl Batse'r debitu ie'pa kī wēs sa' kī itsá dē'bitu es. E' kuēkī kē yi a iwöklönuk tō kē ie'pa wōskuar di' a.

⁴⁸ Ie' tō ikérak e' wōskuök Jesucristo ttō wa. E' ukuökī tā ie'pa tō ie' a ikié tajë: “Be' e' tsúat sa' tā ká böt mañat.”

11

Pedro tō Cornelio tté paké Jerusalén

¹ Jesús ttekölpa tsá ena s'yamipa malepa tso' Judea, e'pa tō ittse tō pē' kē dör judiowak, ñies esepa tō Skëköl tté klö'wé. ² Mik Pedro dene Jerusalén, etā Jesús mik erblökwakpa dör judiowak, esepa wēlepa tō ie' ché suluë. ³ Ie'pa tō ie' a ichaké:

—¿Iöök be' dare pë' kë dör judiowak esepa pakök ena chkök ie'pa ta?

⁴ Ie' tö ì kos tka e' paké ie'pa a seraa ta iché ia:

⁵ —Ye' bak Jope ta ye' ttöke Skëköl ta, e' shua ye' tö ì sué kabsueie. Ì suéyö e' dör datsi' ukuö bërie sué klöulewa ibata tkël a. E' bitewa ká jai a dö wé ye' tso' ee. ⁶ Eta ye' tö isué bua'iewa isuoie tö ì tso' ishua. Ye' tö iyiwak klöka, iyiwak kañiru, iyiwak e' sköke ibatsi' ki ena dù, esepa sué. ⁷ Eta ye' tö ttö ttsé e' tö iché ye' a: 'A Pedro, be' e' koka. Iyiwak se' ttö ta ikatö.' ⁸ Ye' iüté: 'Au. A Skëköl, ye' kë wa iyiwak dör ñá ese kataule yës.' ⁹ Ta ttö datse ká jai a, e' tö ichéne ye' a: 'Ì batse'wétke Skëköl tö ese kë kiaria ñá.' ¹⁰ E' tka mañatökicha ta imikane sekka ká jai a. ¹¹ E' wöshaë ta, wëpa mañal patkëule datse Cesarea ye' yulök, e'pa debitu wé ye' tkër e' wé a. ¹² Wiköl Batse'r tö ye' a iché: 'Kë ibikeitsar bötböt. Be' yú ie'pa ta.' Ñies s'yamipa teröl i' dare ye' ta. Sa' kos dewa Cornelio u a. ¹³ Ie' tö sa' a ipaké tö wes ie' tö Skëköl biyöchökwak sué dur eköl ie' u a. E' tö iché ia: 'Yile patkömi dö Jope ee wëm tso' kiè Simón, e' kiè ñies Pedro, e' kiöbitu. ¹⁴ Ie' tö icheraë be' a wes be' ena be' yamipa kos e'pa tsatkërmi.' ¹⁵ Mik ye' tö Jesús tté pakémi ie'pa a, eta Wiköl Batse'r debitu ie'pa ki wes idë'bitu sa' ki kuaë es. ¹⁶ Eta ì yë' Skëkëpa Jesús tö ye' a, e' ane ye' éna. Ie' tö ye' a iyè: 'Juan tö s'wöskué di' a, erë a iërdawa Wiköl Batse'r a.' ¹⁷ Iwënewa tö Skëköl tö iWiköl mé ie'pa a wes imenebak se' a kuaë mik se' erblë' Skëkëpa Jesucristo mik eta es. E' kuëki çye' dör yi Skëköl wöklö'woie?

¹⁸ Mik ì ché Pedro tö e' ttsé ie'pa tö, eta isiwa'bléwarak ta Skëköl kikékarakitö. Ie'pa tö iché:

—E' wa se' wa ijcher tö pë' kë dör judiowak, esepa a ñies Skëköl tö imé as ie'pa er mane'ü ie' a sënoie michoë.

Skëkëpa Jesús icha eruleë tso' Antioquia e' pakè

¹⁹ Esteban kötwarakitö e' ukuöki ta Jesús mik erblökwakpa we'ikémitke taië pë' tö. E' yöki ie'pa welepa tkayal. Welepa míyal dö Fenicia. Welepa míyal dö Chipre. Iská mírak dö Antioquia. Ká ekkëpa a ie'pa tö Jesús tté buaë pakeke judiowak ë a. ²⁰ Erë

Jesús mik erblökwakpa datse Chipre ena Cirene, ese welepa míyal Antioquia. Eë Skëkëpa Jesús tté buaë pakékarakitö pë' kë dör judiowak esepa a. ²¹ Eta Skëkëpa tö ie'pa kimé taië. E' kuëki taië ká e' wakpa erblë Skëkëpa Jesús mik ta ier mane'wérak ie' a.

²² Mik Skëkëpa Jesús icha erule tso' Jerusalén, e'pa tö tté e' ttsé, eta Bernabé patkémirakitö tkörö Antioquia. ²³ Mik ie' demi, eta ie' tö isué wes Skëköl er buaë ché ie'pa a. E' tö ie' ttsé'wé buaë. Ie' tö ie'pa ki patté as ie'pa e' tköwa darërë kekraë ier kos wa ie'pa erblö Skëkëpa mik e' a. ²⁴ Ie' dör wëm yësyesë. Ie' a taië Wiköl Batse'r tso'. Ie' tö Jesús bikeitseke bua'iewa. Es taië pë' ki de erblök Skëkëpa mik.

²⁵ E' ukuöki ta ie' míya Tarso Saulo yulök. ²⁶ Mik ikuëitö, eta itsémi Antioquia e' ta. Eë ie' tséarak duas ek. Ie'pa e' dapa'uke Skëkëpa Jesús icha erule e'pa ta. Ká e' wakpa taië wöbla'wekerakitö. Ká e' a Jesús ttökatapa tsá kine Cristo wakpa.

²⁷ E' kéwö ska' ta Skëköl ttekölpa welepa tso' Jerusalén míyal Antioquia. ²⁸ E'pa shua eköl kiè Agabo, e' e' duéka ta ichéitö Wiköl Batse'r wa tö bli datse ká wa'ñe ki. E' debitu mik Claudio bak Roma wökir kibi e' kéwö ska'. ²⁹ Eta Jesús ttökatapa tso' Antioquia e'pa tö iché ñi a: "Mishka inuköl shtök patkè se' yamipa serke Judea, e'pa kimoie kos se' a imer ekké." ³⁰ Es ie'pa tö iwé. Eta ipatkémirakitö Bernabé ena Saulo ulá a as ie'pa tö imü Skëkëpa Jesús icha wökir kibipa tso' Judea e'pa ulá a.

12

Pedro wötéwarakitö s'wöto wé a

¹ E' kéwö ska' ta blu' kiè Herodes, e' tö Skëkëpa Jesús icha welepa klö'wéwa we'ikè.

² Ie' tö Santiago dör Juan ël, e' ttökwa patké tabè wa. ³ Mik ie' isué tö e' wër buaë judiowak wa, eta ie' tö Pedro klö'ukwa patké. E' wéitö mik judiowak tö Pan Kë Yöule Iwölöwoka Wa e' kéwö tkö'wekerakitö eta. ⁴ Mik Pedro klönewa, eta Herodes tö iwötéwa s'wöto wé a. Eë ñippökwakpa döka dabom eyök ki teröl (16) e'pa tö ikkö'neke tkël tkël. E'pa mane'weke tkël tkël kukur kukur. Herodes tö ibikeitsé tö kawö tkö'wekerakitö, e' ukuöki ta iyekettsaneyö

shulè sulitane wöa. ⁵ E' dalewa Pedro tso' s'wöto wé a. Erë Skëkëpa Jesús icha erule e'pa tso' ikiök Skëköl a darërëë ie' kî kekraë.

Skëköl biyöchökwak tö Pedro yéttsa s'wöto wé a

⁶ Herodes tö Pedro yekettsa shulè, e' nañewe Pedro kapötër ñippökwakpa bül shusha moulewa tabechka kichaie bötö wa. Nies ñippökwakpa bül tso' s'wöto wé ukkö kkö'nuk. ⁷ E' bet Skëköl biyöchökwak de dur ie' ska' ta bö'wö olo buneka dalölöë s'wöto wé a. Eta ikéwaitö ichane a as itirka ta iché ia: “¡Be' e' kóka bet!” E' bet ta imoulewa tabechka kichaie wa e' wöyërulune. ⁸ Eta Skëköl biyöchökwak tö iché ia: “Be' datsi iöka, be' klökkuö iöka.” Ta ie' tö iwé es. Skëköl biyöchökwak ikî ché ia: “Be' paio kîkkuö iöka ta be' shkö ye' itöki.”

⁹ Eta Pedro mia itöki, erë ie' kë éna iane tö ì weke Skëköl biyöchökwak tö e' dör moki. Ie' tö ibikeitsè tö ie' tso' kabsauk. ¹⁰ Eta ie'pa tkami wé ñippökwakpa iëter ukkö kkö'nuk ee. E' ukuöki ta wé ñippökwakpa skà iëter ee itkamirak nies. Mik ie'pa demi ukkö kibi a yöule tabechka wa ate ñala kke, eta e' kköbunane er wa. Eta ie'pa deyal u'rki shkémirak ekuölö ta Skëköl biyöchökwak tö iméat eköl.

¹¹ Ekkë ta ie' éna iane tö ì suéitö e' dör moki. Ie' ibikeitsè: “I'ñe ta yö isué tö moki Skëköl tö ibiyöchökwak patké ye' tsatkök Herodes ulà a ena ì kos wamblak judiowak éna ye' kî, e' ulà a nies.”

¹² Mik ie' éna ianewa bua'iewa ta imía María u a. María dör Juan mì. Juan kiè nies Marcos. Ee ie'pa daparke taië ttök Skëköl ta. ¹³ Mik Pedro de dur ukkö a ie'pa chakök, eta busi eköl dör kanè méso kiè Rode e' mia iweblök tö yi idir. ¹⁴ Mik ie' ttö ttséwa Rode tö, eta ittse'neka buaë kë deia ukkö ppöök ta itunemine weshke ichök tö Pedro de dur ukkö a. ¹⁵ Ie'pa tö iché ia:

—¡Be' alineka!

Erë ie' iuté:

—Moki ye' ttöke.

Ie'pa ie' a iché:

—Au, e' kë dör ie'. E' dör Skëköl biyöchökwak patkéule ikkö'nuk e'.

¹⁶ E' dalewa Pedro tso'ia ichakök ukkö a. Mik ukkö kköppéerakitö, eta isuérakitö tö

ie' e' idir ta itkinewarak taië. ¹⁷ Erë ie' tö ikkaché ulà wa tö a' siwa'blö. E' ukuöki ta ie' tö ipaké ie'pa a tö wes Skëköl tö iyéttsa s'wöto wé a ta ichéitö:

—Ttè e' pakö Santiago a ena s'yamipa malepa a.

E' ukuöki ta ie' e' yéttsa mia banet.

¹⁸ Mik ká ñine eta s'wöto wé a ñippökwakpa shutineka taië Pedro kë ku' e' kueki. ¹⁹ Herodes tö Pedro yulök patké. Erë mik ie'pa kë wa ikune, eta ie' tö inuí tkéwa inippökwakpa mik ta ie' tö ie'pa ttökwa patké.

E' ukuöki ta ie' e' yéttsa Judea mia senuk Cesarea.

Herodes du'wa

²⁰ E' kéwö ska' ta blu' Herodes ulurke taië Tiro ena Sidón wakpa kî. E' kueki ie'pa kawö mé ñi a shkowaie ie' ska' ttök ie' ta. Ie'pa tö wëm kiè Blasto e' pablë'bak as ie' mi' ie'pa ttekölie ttök Herodes ta. Ie' kanëblöke Herodes a iu kuebluie. Ie' ttö wa ie'pa tö kawö kié Herodes a tö ie'pa múat bèrë, ie'pa tö chkewö tueke Herodes ká a e' kueki.

²¹ Ká et ta Herodes tö ie'pa kiéttsa. Mik e' kéwö de, eta ie' tö blu' datsi iéka ta ie' e' tkéka s'shulo kulé tso' iwé a e' kî ta ee ikapaké ie'pa ta. ²² Ie'pa tö Herodes ché aneule i' es: “¡Ittöke i', e' kë dör s'ditsö, e' dör këköl wele ttöke!” ²³ E' ttsër buaë ie' kukua ta ie' e' kikéka taië, kë wa Skëköl kikaneka. E' kueki e' wöshaë ta Skëköl biyöchökwak eköl tö duè méka kî. Ie' katéwa öña tö ta iduowa.

²⁴ E' dalewa ta Skëköl ttè pakarke éme ká wa'ñe.

²⁵ Mik Bernabé ena Saulo e'pa tö ì uk ie'pa dë' Jerusalén e' wawé one, eta ie'pa miyalne Antioquia. Ie'pa wa Juan kiè nies Marcos, e' mitserñak.

13

Wiköl Batse'r tö Bernabé ena Saulo patké Jesús té buaë pakök

¹ Skëkëpa Jesús icha erule tso' Antioquia, e'pa shua Skëköl ttekölpa ena s'wöbla'ukwakpa tso'rak ee. E'pa dör Bernabé ena Simón (Simón e' kiè nies Dalo'riwak), ena Lucio dör Cirene wak, ena Menahem (Menahem e' talane Galilea blú kiè Herodes e' ta ñita), nies Saulo tso'ñak.

² Ká et ta ie'pa tso' Skëköl dalöiök batsé

wa ta e' shuḡ Wiköl Batse'r tö iché ie'pa a: “Kanè kua'ki tso' ye' wa Bernabé ena Saulo a. Ie'pa shushtétkeyö iwakanéwoie e' kueki ie'pa böi yöttsa ye' a kanè e' woie.”

³ Ie'pa batsé ena tté S'yé ta one, ta iulá mékarakie'pa böi ki e' dalewa ikié S'yé a iki. E' ukuöki ta ipatkémirakitö iwakanéuk.

Bernabé ena Saulo tö Jesús tté paké Chipre wakpa a

⁴ Es Bernabé ena Saulo míyal Seleucia patkéule Wiköl Batse'r wa. Ta ee ie'pa e' iéka kanò a míyal ká kiè Chipre ee.

⁵ Idemirak Chipre wé kanò irirke ee, e' ké kiè Salamina. Mik idemirak ee, eta ie'pa tö Skököl tté pakémi judiowak a ñni dapa'wo wé kos a. Juan mirwa ie'pa ta ie'pa kimuk.

⁶⁻⁸ Chipre kos a itkarak demirak ká kiè Pafos ee. Ee ie'pa tö judiowak kué eköl kiè Barjesús (e' kiè griegoie Elimas). E' dör ie'pa awá eköl. Ie' e' chö tö ie' dör Skököl tteköl. Ie' y'arie kekraé ká e' wökir kiè Sergio Paulo, e' ska'. Sergio Paulo kabikeitsö buaé, ie' ki Skököl tté kiane ttsè. E' kueki ie' tö Bernabé ena Saulo tsuk patké. Eré awá ñe' ké ki ikiane tö Sergio Paulo tö tté mik se' erblöke e' klö'wè. E' kueki ie' tö Bernabé ena Saulo ma'wé wöklö'wè. ⁹ Eta Saulo, e' kiè ñies Pablo, e' ki Wiköl Batse'r debitu taié. Eta Elimas suéwaitö krereé ¹⁰ ta iché ia:

—Be' kachö. Be' e' wamblö sulué. Be' dör wes bë es. Sené yésyèsè kos, e' bolök be' dör. ¿Kos be' tö Skököl ñalé yésyèsè e' shkuli'wémirö? ¹¹ I' ta Skököl tö be' we'ikeraé. Be' wöbla ké wawërpaia. Ká tköraé taié be' ki ta be' ké tö diwö olo suepaia.

E' bet ta Elimas wöa ká mía ttsettseé, iwöbla ké wawëneia, e' kueki yile yulekeitö as tö iulaiö. ¹² Mik ká e' wökir tö e' sué, eta ie' erblé Jesús mik. Ie' wökranewa wes Sköképa tté dör e' küttsök.

Pablo ena Bernabé tö Jesús tté paké Antioquia ate Pisidia ee

¹³ Pablo ena ishköwapa e' iékarak kanò a Pafos ta imíyal Perge ate Panfilia ee. Eta Juan tö ie'pa méat ee, ta imíane Jerusalén.

¹⁴ E' ukuöki ta imíyal Antioquia ate Pisidia ee. Eta ee judiowak eno diwö ta ie'pa dewa judiowak ñi dapa'wo wé a e' tulésér. ¹⁵ Eta

wéle tö ì kit Moisés ena Skököl ttekölpa tö yékuö ki, e' aritsé dö ekuölö. E' ukuöki ta ñi dapa'wo wé wökirpa tö ichök patké Pablo ena Bernabé a:

—A yamipa, a' wa ilè tso' sa' pattoie, e' ta sa' pattö.

¹⁶ Eta Pablo e' kéká ta ikkaché ulá wa tö a' siwa'blö ta ichéitö:

—A Israel aleripa ñies ká kua'ki wakpa tö Skököl dalöieta', a' tö ye' ttö ttsö. ¹⁷ Skököl dör Israel aleripa e' Kököl, kuaé e' tö se' bak ká iaiaé, e'pa shukitbak iwák a. Ie'pa sene' Egipto wes ká kua'ki wakpa es. Ee ie' tö ie'pa kimé taié alöne taié. E' ukuöki ta ie' tö ie'pa yéttsa ká e' ki idiché wa. ¹⁸ Ie' tö ie'pa dalé'ttsé ká sir poé wé ké yi serku' e' a döka duas dabom tkéyök (40). ¹⁹ Pè' ditséwöpa döka kul bak senuk Canaan e'pa eo'waitö ká mè se' yépa bak ká iaiaé, e'pa a. ²⁰ E' kos ki duas bak cien tkéyök ki dabom skeyök (450) ekké.

“E' ukuöki ta Skököl tö ie'pa shu kéká eköl eköl imalepa wéttsöie dö itteköl Samuel e' kéwö ska'. ²¹ E' ukuöki ta ie'pa tö Samuel a blu' kié eköl. Es Skököl tö Saúl méka ie'pa blúie, e' dör Quis aladulaköl. Ie' dör Benjamín ditséwö. Saúl sené ie'pa blúie döka duas dabom tkéyök (40). ²² E' ukuöki ta Skököl tö Saúl uyéttsa ta David mékaitö blu'ie iskieie. David ché Skököl tö i' es: ‘Ye' tö David dör Jesé alà, e' sué. Ie' wër buaé ye' wa, ie' erbikö wes ye' erbikö es. Ì kiane ye' ki wè, e' wakaneweraeitö.’ ²³ David aleri eköl dör Jesús, e' patké Skököl tö se' dör Israel aleripa e'pa tsatkök wes ie' kablé' es. ²⁴ Eré kam Jesús döbitu e' yöki Juan S'wöskuökwak tö se' Israel aleripa ulitane patté tö se' kawöta er mane'uk Skököl a. Ñies se' kawöta e' wöskuöklor di' a. ²⁵ Mik Juan kanè erkewatke ta ie' tö iché: ‘Wëm datse eköl e' kinuk a' tso', e' ké dör ye'. Ie' datseia ye' itöki. Ie' dör ye' tsata, e' kueki ie' klökkuö kicha è ké wötsënanuk ye' siarla e' a.’

²⁶ “A s'yamipa, Abraham aleripa, ñies a' wépa ké dör ie' aleripa eré Skököl dalöieta' esepa, se' ulitane a s'tsatkè tté e' patkënetke.

²⁷ Jerusalén wakpa ena iwökirpa e'pa ké wa ijcher tö Jesús dör S'tsatkök. Ñies eno diwö bit ta ie'pa tö ie' tté kitule yékuö ki

Skëköl ttekölpa wā, e' aritseke, erë e' kē wā ane ie'pa éna. Mik ie'pa tō Jesús wöméttsa ttèwā etā e' wa ie'pa tō ie' tté tso' kitule Skëköl yëkkuō kī e' wā tkō'wé. ²⁸ Ie'pa kē wā ì sulu kune ikī ittowa erë ikkatérakitō Pilato a as ittōkwā patkōitō krus mik. ²⁹ Es Jesús ttéwarakitō. Mik ie'pa tō ì kōs kitule Skëköl yëkkuō kī, e' wawé one, etā inú éwarakitō krus mik tā iwötéwarakitō pō a. ³⁰ Erë Skëköl tō ie' shkë'wékane. ³¹ E' ukuōkī tā ie' e' kkachéne ká taië wépa manetwā ie' wapie Galilea dō Jerusalén, e'pa a. I'ñe tā e'pa kōs dör ie' ttekölpa judiowak ulitane wörki.

³² "Es sa' tso' tté buaë i' pakök a' a. E' dör ì uk Skëköl kablé' sa' yépa bak ká iaiaë e'pa a ³³ e' wā tka sa' dör ie'pa aleripa e' wörki. Itka mik Skëköl tō Jesús shkë'wékane etā. Itka wēs itso' kitule Salmo böt kī es wé ichéitō: 'Be' dör ye' alà. I'ñe yō ikkachétke tō ye' dör be' yé.* ³⁴ Nies Jesús yé'at Skëköl tō iyëkkuō kī: 'Wēs ye' tō ye' tté yësyësë batse'r taië e' me' David a tō ye' er buaë chōraë ie' a, es ye' er buaë chōraë be' a.† E' wā dör tō Skëköl tō ie' shkë'werane as kē ichkà nurwā. ³⁵ E' kuëkī ñies itso' kitule: 'Be' kanè méso batse'r, e' kē mepaätbō as ichkà nurwā.‡ ³⁶ Es David, se' blú bak iaiaë, e' tō imalepa bak e' kēwō ska', e'pa wëttsé wēs Skëköl tō iyë'ia es. E' ukuōkī tā idu'wā tā itöbinewā iyépa pō a tā inunewā. ³⁷ Erë wé shkeo'kane Skëköl tō e' chkà kē nune'wā. ³⁸ A yamipa, a' wā ijchenú tō se' nuì olo'yarmi se' kī Jesús batamik, e' tté pakeke sa' tō a' a. ³⁹ Tté méat Moisés tō dalöiëno, e' kē a se' nuì olonuk. Erë wépa erblé Jesús mik esepa nuì olordaë ie'pa kī. ⁴⁰ A' tso' erkī as a' kē tā itkō wēs Skëköl ttekölpa tō ikīt es wé Skëköl tō ichë:

⁴¹ 'A ye' wayuökwapka, ye' ttö tso'.

Ì weraëyō a' kēwō ska' tā, e' dör taië kē klöonuk a' a ekkë.

Erë a' a ipakarmi erë kē a' tō iklö'wēpa.

E' kuëkī a' tkinú. A' enúwa.' "§

⁴² Etā Pablo ena Bernabé e' yélur ñi dapa'wō wé a. Etā pē' tō iché ie'pa a a' kiéne tté ekkëpa skà pakökne sa' a eno diwō ètō wa. ⁴³ Mik ie' dapa'wérak e' one, etā judiowak, ñies pē' e' yué judiowakie esepa

taië míyal Pablo ena Bernabé tā. Pablo ena Bernabé tō ie'pa patté tō a' e' tkōwā darërë Skëköl er buaë chōke se' a' e' a.

⁴⁴ Eno diwō ètō wa etā ká e' wakpa iekkë tā idettsarak seraa Skëköl tté kittsök. ⁴⁵ Erë mik judiowak tō isué tō pē' dapané taië Pablo ttö kittsök, etā ie'pa yōkī isulune tā ie' kékarak ichök tō ì cheke ie' tō e' dör kache. Ie'pa tō ie' ché suluë. ⁴⁶ Erë ie' ena Bernabé kē suané tā iché iarak:

—Sa' kawōtā a' dör judiowak e'pa pattoie kewe Skëköl tté wa, erë a' kē wā iklöne. Wēsua a' ibikeitseke tō sene michoë kē mène a' kī. E' kuëkī sa' míyal ipakök pē' kē dör judiowak esepa a. ⁴⁷ Es Skëköl tō sa' patké. Ie' yëkkuō tō ichë:

'Be' tkékayō wēs bö'wō wōñar stui a es.

Es ye' tō be' patkeraë ká ulitane wakpa pattök,

Ie'pa tsatké e' tté pakeraëbö ká wa'ñe dō wé ká i' erkerö ee.*

⁴⁸ Mik pē' kē dör judiowak e'pa tō tté e' ttsé etā ie'pa ttsenekarak buaë. Ie'pa e' kékarak Skëképa Jesús tté kikökka. Wépa kōs suletëneat senuk michoë, esepa erblé Jesús mik. ⁴⁹ Es Skëképa Jesús tté pakane ká e' wa'ñe a. ⁵⁰ Erë alakölpa dalöiërta' taië ká e' kī esepa tō judiowak tté dalöieke buaë, ñies wépa dalöiërta' taië ká e' kī, esepa shutiwéka judiowak tō as Pablo ena Bernabé we'ikörakitō as ie' yöttsarak ká e' kī. ⁵¹ Etā Pablo ena Bernabé tō iklö po ppée ikkachoie ie'pa a tō ie'pa kī inuí ane tā míyal Iconio. ⁵² Erë Jesús ttökatapa ate e'pa ttsë'ne buaë ñies ie'pa a Wiköl Bats'e'r tso' taië.

14

Pablo ena Bernabé tō Jesús tté paké Iconio wakpa a

¹ Mik Pablo ena Bernabé demi Iconio, etā ie'pa dewā judiowak ñi dapa'wō wé a wēs ie'pa wöblar es. Ie'pa tō Jesús tté paké buaë. Es judiowak ñies pē' kē dör judiowak, esepa taië erblé Jesús mik. ² Erë judiowak kē erblëne imik, e'pa tō pē' kē dör judiowak, esepa shutiwéka ena iluwéka taië s'yamipa kī as iwe'ikörakitō. ³ Erë Pablo ena Bernabé e' tséat ká taië ee. Ie'pa

* 13:33 Salmo 2.7 † 13:34 Isaías 55.3 ‡ 13:35 Salmo 16.10 § 13:41 Habacuc 1.5 * 13:47 Isaías 49.6

tö Skëkëpa tté pakeke kë suane. Skëköl tö diché mé ie'pa a ì kë or yi a ese wöie iwà kkachoie tö ie' er buaë chöke sia e' tté dör moki. ⁴ Erë ká e' wakpa ñi blabatsélor, shabötspa wa judiowak tté wër buaë, shabötspa wa Jesús ttekölpa tsá e'pa tté wër buaë. ⁵ Judiowak ena pë' kë dör judiowak, e'pa tö kawö mé ñi a iwökirpa ta Pablo ena Bernabé we'ikoie, tè ák wa ittowaie. ⁶⁻⁷ Erë mik Pablo ena Bernabé, e'pa wa ijchenewa, etá ie'pa tkayalmi dömi ká kiè Licaonia ee. Ká kiè Listra ena ká kiè Derbe ate ee. Ká e' wa'ñe ie'pa tö Jesús tté buaë paké.

Pablo tène ák wa ittowaie ká kiè Listra ee

⁸⁻⁹ Etá wëm tso' eköl Listra, e' kune' klö bachiulewa. Ie' kë shko. Ie' tkër Pablo ttöke e' ttsök. Pablo tö isuéwa krereë. Ie' wa ijcher tö wë' ierblé Jesús mik as ibuarne. ¹⁰ Etá ie' tö iché ia aneule:

—iBe' e' koka, be' e' duoka!

Etá wëm e' kéká tuneka tsut ta ishkémi. ¹¹ Mik pë' tö, ì wé Pablo tö e' sué, etá ie'pa tö ichémi aneule ie'pa Licaonia ttö wa:

—iWépa dalöiekesö skëkölíe e'pa dettsa se' shua s'ditsöie!

¹² Pablo kapaké kibiie, e' kueki ie'pa tö ie' klö'wé ie'pa këköl kiè Hermes e' skéie. Bernabé klö'wérakitö ie'pa këköl kiè Zeus e' skéie.* ¹³ Zeus wé merka ká e' ñalé ukuö o'mik tsinet. Zeus sacerdote wa baka wë'ñe ena ma'ma wörkua debitu taië. Ie' ena pë' ulitane éna baka wë'ñe jchak mè Pablo ena Bernabé a idalöioie ikëkölpaié. ¹⁴ Erë mik Bernabé ena Pablo wa ijchenewa, etá ie'pa e' datsi' jchéé ikkachoie tö e' dör sulué ie'pa a. Ta ie'pa mía pë' shua ta ichéraitö aneule:

¹⁵ —A këkëpa, ÷ì uk a' tso'? Sa' dör s'ditsö wes a' es. Sa' debitu tté buaë pakök a' a as a' tö íyi ikkë kë wà ta' ese kos watöttsa ta' a' er mane'ü Skëköl chök e' a. Ie' tö ká jai ena ká i' ena dayë ena ì kos tso' iki e' yö'at. ¹⁶ Ká iaiaë dö ikkë ta sulitane serke wes iwák ki ikiane es, e' dalé'ttsé'bitu Skëköl tö. ¹⁷ Erë e' dör es, erë ie' dör buaë se' ta kekraë, e' wa ie' tö iwà kkaché sia tö ie' dör Skëköl chök. Ie' tö kalí patkeke a' a. Ie' tö iyiwö weke a' a. Ie' tö chkë meke a' a ñanoie a' ttsé'wöie buaë.

¹⁸ Erë ie'pa tö ì kos ché iarak, erë iekkë ta baka wë'ñe jchérakitö Pablo ena Bernabé dalöioie wes Zeus ena Hermes es.

¹⁹ E' shá ta judiowak welepa datse Antioquia ena Iconio, e'pa debitu ta Listra wakpa dakiñéraitö Pablo ttökwa. Iklö'wéwarakitö ta itéraitö taië ák wa. Ibikeitséraitö tö iduowa, e' kueki ie'pa tö ikuémi méat tär Listra ké kkö a wi'kie. ²⁰ Erë mik Jesús ttökatapa malepa e' dapa'wéka ipamik, etá ie' e' kéká míane Listra. E' bule es ta ie' mía Bernabé ta dö ká kiè Derbe ee.

²¹ Ie'pa demi Derbe ta Jesús tté buaë pakéraitö ká e' wakpa a. Taië ie'pa e' yué Jesús ttökataie. E' ukuöki ta ie'pa debitu Listra ena Iconio ena Antioquia. ²² Ká ekkë kos a ie'pa tö Jesús ttökatapa er diché ié ena ipabléraitö as ie' tköwarak darërëe tté mik se' erblöke e' a. Ie'pa tö iché iarak: “Se' wake' weirdaë ká i' ki dowaje aishkuö ta ì blúie Skëköl tso' e' a.” ²³ Ñies ká kos e' ki ie'pa tö wépa shushtë kanéblök Skëkëpa Jesús icha erule erule e'pa wökirpaie. E'pa ki ie'pa ikié S'yé a ena batsé, e' ukuöki ta iméarakitö Skëkëpa mik ie'pa erblöke e' ulá a.

Pablo ena Bernabé dene Antioquia ate Siria ee

²⁴ E' ukuöki ta Pablo ena Bernabé tkami ká kiè Pisidia demirak Panfilia. ²⁵ Ie'pa tö Jesús tté buaë paké ká kiè Perge e' wakpa a. E' ukuöki ta ie'pa mía ká kiè Atalía ee. ²⁶ Ee ta ie'pa e' iéka kanò a míane Antioquia iyamipa tö ie'pa patkë'mi Jesús tté pakök e'pa ska'. Ee iyamipa tö ie'pa me' Skëköl er buaë chöke se' a e' ulá a ì kanéuk ie'pa dare e' wöie. ²⁷ Mik ie'pa demine Antioquia, etá Skëkëpa Jesús icha erule e' dapa'wékarakitö. Ta ì kos wé Skëköl tö ie'pa ta, ñies wes ie' tö ikkayë' pë' kë dör judiowak, esepa a tö ie'pa erblömi ie' mik wes judiowak es, e' kos pakéraitö iyamipa a. ²⁸ Etá ie'pa e' tséat ká taië Jesús ttökatapa tso' Antioquia, e'pa ta.

* **14:12** Zeus ena Hermes: E'pa dalöiök griegowak bak skëkölíe ká iaiaë. Ie'pa a Zeus dör skëköl bua'ie imalepa tsata. Ie'pa tö iklö'wé tö Hermes dör Zeus tteköl. Romawak tö Zeus kiè méka Júpiter ena Hermes kiè mékarakitö Mercurio.

15

Skëkëpa Jesús icha e'pa wökir kibipa ñi dapa'wé Jerusalén

¹ E' kέwö ta, wëpa welepa e' yéttsa Judea demi Antioquía. Ie'pa tö s'yamipa wöbla'wémi ttè i' wa: "A' wëpa kos kawöta tottola kkuölit tée tsir wes Moisés ikitat es. E' kë kaneone a' wa, e' ta kë a' tsatkërpa."

² E' kueki Pablo ena Bernabé ñi iutéka darërëe ie'pa ta. E' kueki iyamipa tö Pablo ena Bernabé ena welepa skà, e'pa shushtë as imi'yal Jerusalén ttè ñe' shulök Skëkëpa Jesús icha wökir kibipa ena Jesús ttekölpa tsá, e'pa ta.

³ Es Skëkëpa Jesús icha erule tso' Antioquía, e'pa tö Pablo ena imalepa patkémi Jerusalén. Ie'pa tkami Fenicia ena Samaria. Eta ipakeramirakitö iyamipa a tö wes pè' kë dör judiowak, esepa er mane'wé Skëköl a. Ttè e' tö ie'pa tssè'wé buaë.

⁴ Mik Pablo ena Bernabé demirak Jerusalén, eta ee Skëkëpa Jesús icha eruleë e'pa kos ena iwökirpa ena Jesús ttekölpa tsá, e'pa tö ie'pa kiéwa buaë. Eta i kos o' Skëköl tö ie'pa wa e' pakérakitö imalepa a. ⁵ Erë Jesús mik erblökwakpa dör fariseowakpa, esepa welepa e' kéka ta ichéitörak:

—S'yamipa kë dör judiowak esepa wëpa kawöta itóttola kkuölit tée tsir. Ñies ie'pa a ikawöta ché tö Moisés ttè kitulebak e' dalöiök ie'pa kawöta.

⁶ Eta Skëkëpa Jesús icha wökir kibipa ena Jesús ttekölpa tsá, e'pa ñi dapa'wéka ttè e' bikeitsök bua'iewa. ⁷ Ie'pa tö ipaké taië, e' ukuöki ta Pedro e' kéka ta ichéitö:

—A yamipa, a' wa ijcher tö ká iaiaë Skëköl tö ye' shukitbak a' shua Jesús tté buaë pakök, pè' kë dör judiowak, esepa a as ie'pa erblö imik. ⁸ Ie' wa se' er sule buaë, ie' tö Wiköl Batse'r mé ie'pa a wes se' a ime'itö es. Es ie' tö se' a ikkaché tö ñies ie' tö ie'pa klö'wé ie' ichaie. ⁹ Ie' tö ie'pa er paiklé ie'pa erblé Jesús mik e' wa. Es se' wa ijcher tö ie'pa ena se' dör ñies ëme ie' wöa. ¹⁰ A' tö ie'pa ké Moisés ttè darërëe e' dalöiök, erë e' kë dalöiene' se' a, ñies se' bak ká iaiaë e'pa kë a idalöiene'. I'ñe ta iök a' tso' Skëköl wöñatkök es? ¹¹ E' kë dör es. Se' tö iklö'wé

tö se' tsatkëne Skëkëpa Jesús er buaë chöke sia e' ë wa. E' suë ie'pa tsatkëne ñies.

¹² E' ukuöki ta ie'pa ulitane siwa' blélur tso' Bernabé ena Pablo e'pa kapaköke e' ttsök. Ie'pa tso' ipakök tö wes i kë or yi a ese wérakitö Skëköl batamik pè' kë dör judiowak, esepa shua Skëköl diché kkachöie.

¹³ Ie'pa kapaké one eta Santiago tö iché:

—A yamipa, ye' ttö ttsö. ¹⁴ Simón tö se' a ipaké wes Skëköl tö, pè' kë dör judiowak, esepa tsá kimé er bua' wa as ie'pa welepa dö ie' wák ichaie. ¹⁵ Ñies e' sini'kué Skëköl ttekölpa bak ká iaiaë e'pa tö. Ie'pa tö iyè':

¹⁶ Skëköl tö iché: 'Aishkuö ta ye' datsene.

Eta David jchúlipa kerakayö iwák suë.

Ie'pa dörane diché ta' taië wes iaiaë es

¹⁷ as pè' malepa kë dör judiowak dör ye' icha esepa tö ye' yulö.

¹⁸ Es ye' tö ttè i' chétke.

Ká iaiaë ttè i' me'atbakyo a' a.*

¹⁹ "Ttè i' kueki ye' ibikeitsé tö, pè' kë dör judiowak er mane'wé Skëköl a, esepa kë tsiriuk s'kàne judiowak ser ese wa. ²⁰⁻²¹ E' kueki yëkkuö patkömisö ie'pa a e' ki ichösö tö iyi meule iyi diököl tso' dalöie skëkölise ese a, ese kë kar, ese kë katar. Ñies ie'pa kë kàne trënu. Iyiwak ttéwa kuli' siuleka ese chka kë katar ñies ipé kë katar. Ká iaiaë ttè i' pakanemi ká wa'ñe se' ñi dapa'wo wé a eno diwö bit ekké. E' kueki iyi ekké ë shtömisö ie'pa a."

Yëkkuö patkëne s'yamipa kë dör judiowak, esepa a

²² Skëkëpa Jesús icha eruleë e'pa kos ena iwökir kibipa ena Jesús ttekölpa tsá, e'pa wa iwër buaë tö wëpa welepa shushtë ie'pa shua as imi'rak Pablo ena Bernabé ta dömi Antioquía. Es ie'pa tö Judas kiè ñies Barsabás ena Silas, e'pa shushtë. Wëpa e'pa dalöieke taië s'yamipa ulitane tö. ²³ Eta yëkkuö shtë iwökirpa tö e' mé ie'pa a as iwa imi'rak. Yëkkuö e' tö iché i' es:

"Sa' dör Skëkëpa Jesús icha eruleë e'pa wökir kibipa ena Jesús ttekölpa tsá, sa' dör a' yamipa. Sa' tso' yëkkuö i' shtök a' dör sa' yamipa erë kë dör judiowak serke Antioquía ena Siria ena Cilicia e'pa a. A'

* 15:18 Amós 9.11-12

shke'wémi sa' tö. ²⁴ Sa' wä ijchenewa tö sa' yamipa welepa e' yé'ttsa sa' shua, e'pa dë'mi a' ska'. Ie'pa tö a' tsirio' iwákpa ttë wa. E' tö tajë a' wökir tsiriwéka. Kë sa' wä kawö mène ie'pa a' a' wöbla'woie ì wa. ²⁵ E' kueki sa' ulitane wa iwër buaë wëpa welepa shushtök sa' shua as imi' a' sauk Bernabé ena Pablo ta. Sa' yami e'pa dalër tajë sa' éna. ²⁶ Ie'pa e' me'ttsa weinuk tajë. Ie'pa kë suane ttëwä Skëképa Jesucristo ttë kueki. ²⁷ Sa' tö Judas ena Silas patkémi ttök a' ta. Ie'pa tö ipakeraë a' wöshaë yësyësë wës yëkkuö i' ki ikitule es. ²⁸⁻²⁹ Buaë idir Wiköl Batse'r a, ñies sa' a, tö a' kë kawöta judiowak ser e' blök sëraa. I' ë blök a' ké: Chkë meule íyi diököl tso' dalöie ese a, e' kë katar. Ñies ipë kë katar ena iyiwak ttëwä kuli' siuleka ese chkà kë katar. Kë a' kàne trënu. Íyi ekkë ë kawöta blè a' tö. A' tö iwé es, e' ta e' dör buaë. Skëköl tö a' kìmè."

³⁰ Eta ie'pa e' chéat ta imíyal Antioquía. Mik ie'pa demi ee ta ie'pa iyamipa dapa'wéka, e'pa a' yëkkuö mirdak iwa e' méitö. ³¹ Mik iyamipa tö yëkkuö aritsé, eta e' tö ie'pa er pablé tajë, e' kueki ittse'nerak buaë. ³² Judas ena Silas, e'pa dör Skëköl ttekölpa ñies, e' kueki ie'pa tö iyamipa patté tajë. E' tö iyamipa er pablé tajë, ikimé tajë. ³³⁻³⁴ Ie'pa sené ee kukuie. Mik ie'pa mitkene itö wane eta iyamipa tö iché iarak a' shkó wöbla wa. ³⁵ Erë Pablo ena Bernabé e' tséat Antioquía. Ie'pa ena imalepa tajë e'pa tso'rak Skëképa Jesús tté buaë pakök. Ñies tté e' wa s'wöbla'uk ie'pa tso'.

Pablo ena Bernabé kë kaneblöku'ia ñita

³⁶ Kawö tka tajë, e' ukuöki ta Pablo tö iché Bernabé a:

—Mishkane etökichane ká kos ki se' bak Skëképa Jesús tté pakök e' ane s'yamipa sauk tö is ie'pa tso'.

³⁷ Bernabé ki Juan kiane tsëmi ie'pa ta. Juan e' kië ñies Marcos. ³⁸ Erë Marcos tö ie'pa me'at ká kië Panfilia ee. Ie' kë kaneblëneia ie'pa ta. E' kueki Pablo kë éna ie' tsakmi ie'pa ta. ³⁹ Iñi iutérak darërë erë kë ishuline. E' kueki ie'pa ñi blabatsélor. Bernabé wä Marcos mítser e' ta ta ie'pa míyal kanò ki dö Chipre. ⁴⁰ Pablo tö wëm

kië Silas e' kiëmi e' wapie. Iyamipa tö ie'pa méat Skëköl er buaë chö sia e' ulà a. Eta ie'pa e' yé'ttsa ee ⁴¹ tkamirak Siria ena Cilicia. Ie'pa tso' Skëképa Jesús icha erule erule tso' ká e' ki e'pa diché ki iök Jesús tté wa.

16

Timoteo míq Pablo ena Silas wapie

¹ E' ukuöki ta Pablo ena Silas demi Derbe ta imíyal Listra. Ee wëm kië Timoteo e' serke, ie' dör Jesús ttökata. Ie' mi dör judiowak e' dör Jesús ttökata ñies. Erë iyë dör griegowak. ² S'yamipa serke Listra ena Iconio, e'pa tö icheke tö Timoteo dör pë' buaë. ³ Pablo ki ie' kiane tsëmi e' wapie. Erë judiowak serke ká e' ki e'pa ulitane wä ijcher tö Timoteo yë e' dör griegowak. E' kueki Pablo tö ie' ké itóttola kkuölit tök tsir as judiowak kë ulurka iki. ⁴ Ká kos wé ie'pa dami ee ì uk patké' Skëképa icha erule tso' Jerusalén e'pa wökirpa ena Jesús ttekölpa tsá e'pa tö, e' wä paké ie'pa tö s'yamipa ulitane a. ⁵ Es Skëképa Jesús icha erule erule e'pa kos diché ki iëne Jesús tté a. Ñies pë' ki iërke tajë kekraë.

Pablo tö wëm dör Macedonia wak e' sué kabsueie

⁶ Eta Wiköl Batse'r kë wä kawö mène ie'pa a' Jesús tté buaë pakök ká kië Asia ee. E' kueki ie'pa tkami ká kië Frigia ena Galacia ⁷ demi ká kië Misia e' kköröwä ee. Eta ie'pa tö ima'wé shkökwa ká kië Bitinia e' a, erë Jesús Wiköl kë wä kawö mène ie'pa a. ⁸ E' kueki ie'pa tkami yësyësë Misia kker demi ká kië Tróade dayë kkö a wé kanò irirke ee. ⁹ Eta nañewe Pablo tö ì sué kabsueie. Ie' tö wëm sué eköl, e' dör ká kië Macedonia e' wak. E' dur shkë'ka ta ikköché ia: “Be' shkótkö Macedonia sa' kímuk.” ¹⁰ Pablo tö e' sué one ta bet sa' dali iëmi mitke Macedonia. Sa' wä ijcher buaë tö Skëköl ki ikiane tö sa' tö Jesús tté buaë paké ká e' ki.

Alaköl kië Lidia e' erblé Jesús mik

¹¹ Eta sa' e' iéka kanò a Tróade, míyal yësyësë ká kië Samotracia ee. Bule es ta sa' demi ká kië Neápolis ee. ¹² Ee ta sa' míyal klö ki dö ká kië Filipos ee. Ká e' a romawak tso' tajë. E' dör ká bua'buwa atë Macedonia. Ee

sa' sené ká tkël ká skel ulatök. ¹³ Judiowak eno diwö ta sa' e' yélur míyal di' kkömik wé sa' tö ibikeitsè isalema judiowak wa ká tso' ttoie Skëköl ta ee. Mik sa' tö ikué, eta ee sa' e' tulésér Jesús tté buaë pakök alakölpa ñi dapa'wéka e'pa a. ¹⁴ Ie'pa eköl kiè Lidia, e' dör ká kiè Tiatira e' wak. Ie' dör datsi' bua'buá daloshdalosh ese wataukwak. Ie' tö Skëköl dalöieke taië. Skëképa tö ie' er ñi'wé as Pablo ttöke kos e' klö'uitö mokie. ¹⁵ Eta ie' e' wöskué iyamipa tso' ie' u a e'pa ta. E' ukuöki ta ie' tö sa' a iché kröröe:

—A' ibikeitsè tö mokie ye' dör Jesús mik erblökwak, e' ta a' klönúia ye' ska'.

Es ie' tö sa' ké klönúia ie' ska'.

*Pablo ena Silas wötënewa s'wöto wé a Fil-
ipos*

¹⁶ Ká et ta sa' mirwane wé s'ttöke S'yé ta ee. Sa' mirwaia ta pë' busi kuéwa sa' tö eköl, e' a wimblu sulusi tso' eköl, e' wa íyi tötkekitö. Wëpa welepa tö ie' to'ttsa ie'pa a kanëblök íyi tötök, e' ské klö'weke ie'pa tö taië e' a. ¹⁷ Busi e' shkëmi Pablo ena sa' itöki. Ie' ardatse:

—Wëpa ikképa dör Skëköl íyi ulitane tsata e' kané mésopa. Ie'pa tö s'tsatkè ñalé e' tté pakeke a' a.

¹⁸ E' wambléitö ká taië, bata ekké ta Pablo uluneka taië. Ie' e' wötréene ta ichéitö wimblu sulusi tso' busi a e' a:

—Jesucristo ttö wa ye' tö be' a iché be' e' yöttsa ie' a.

E' wöshaé ta wimblu sulusi e' yéttsa ia.

¹⁹ Mik busi wökirpa tö isué tö inuköl kë dë'ia ie'pa ulà a busi batamik, eta ie'pa tö Pablo ena Silas klö'wéwa tsémirak wé tté shulökwakpa tso' ee. ²⁰ Ie'pa tö ikkatérak tté shulökwakpa a ta ichérakitö:

—Wëpa ikképa dör judiowak. Taië ie'pa tso' sa' shutiuk. ²¹ Sa' dör romawak, e' kuëki kë sa' a kawö mène ie'pa tö s'wöbla'weke sene wa e' klö'uk ena e' wà uk.

²² Eta ká e' wakpa bitëshka Pablo ena Silas ki. Eta ishulökwakpa tö idatsi' yöktsa ké iki ta ippök ké darërëe kal wa. ²³ Ibunerak siarë wötëwarakitö s'wöto wé a. Ta ichérakitö s'wöto wé wökir a tö ikkö'nú bua'iewa as kë itköyal. ²⁴ Mik ie' a kawö e' mène, eta ie' tö Pablo ena Silas wötéwa

iwé wötëulewa bua'iewa, ese a. Ie' tö ie'pa klö tiéwa kaltak wöbiule s'klö wötowa ese a. Es iméarakitö.

²⁵ Ká de ká shaböts eta Pablo ena Silas tso' ttök Skëköl ta ena ittseittsök. Imalepa tso' ittök. ²⁶ E' wösha ta í tka darërëe. S'wöto wé wöppéitö darërëe. E' wöshaé ta ukkö ulitane kköburolone. Í kos wa ie'pa tso' moulewa, e' wötsérolone. ²⁷ S'wöto wé wökir ti'neka. Mik ie' isué tö ukkö kos tso' áie ta ibikeitséitö s'tso' wötëule e' kos tkayal. E' kuëki itabè kuéttseitö e' ttowaie. ²⁸ Erë Pablo aneka:

—jKë be' e' ttökwa! Sa' tso'ia ulitane.

²⁹ Eta s'wöto wé wökir tö bö'wö kié ta itunewa Pablo ena Silas ska'. Ee ie' e' tkéwa kuché ki ie'pa wöa painéka suane taië. ³⁰ Eta ie' tö ie'pa yéttsa u'rki ta ie'pa a ichaké:

—A këképa, ñi uk ye' kawöta e' tsatkoie?

³¹ Ie'pa ie' iuté:

—Skëképa Jesús mik be' erblö eta be' tsatkërdaé ñies be' yamipa tsatkërmi es.

³² Eta ie'pa tö Skëképa tté paké ie' a ena iyamipa kos tso' iu a, e'pa a. ³³ Eta e' nañewe ulatök s'wöto wé wökir tö ie'pa tsémi e' ta. Ie'pa shka'ule taië e' kapeyéitö. Eta ie' ena iyamipa kos e' wöskuélor. ³⁴ E' ukuöki ta ie' tö itsémirak iu a ta itierakitö. Ie' ena iyamipa e'pa erblé Skëköl mik, e' kuëki ie'pa kos ttsé'ne buaë.

³⁵ Ká ñine ta ishulökwakpa tö ishkekippa patkëmi ichök s'wöto wé wökir a tö Pablo ena Silas ömine. ³⁶ S'wöto wé wökir tö iché Pablo a:

—Sa' shulökwakpa tö ye' a kawö mé a' ökmine. E' kuëki a' yúne bërë.

³⁷ Erë Pablo tö iché ia:

—Sa' dör romawak* Ie'pa tö sa' buk silitane wöshaé kam sa' shulir e' yöki. Sa' wötë'waitö s'wöto wé a. I'ñe ta ie'pa ki sa' kiane èmine akir. Ie'pa kë a kawö ta' iwoie es. As ie'pa wákpa bitu sa' ökmine.

³⁸ Eta shkëkipa tö tté e' chéne ishulökwakpa a. Mik ie'pa ittse tö Pablo ena Silas dör romawak, eta taië ie'pa suane. ³⁹ Eta ie'pa míyal Pablo ena Silas ska' ta ichérakitö:

—Í sulu wamblé sa' tö a' ki e' olo'yö sa' ki.

* **16:37** Romawak: Pablo ditséwö dör judiowak erë ie' yami bak e' wele e' yö' romawakie, e' kuëki ñies ie' dör romawak.

Etā iémine tā ikköchéra*k* ia: “A' e' yö*l*ur sa' ká k*í*.” ⁴⁰ Etā Pablo ena Silas yö*n*ettsa s'wöto wé a míyal Lidia u a iyamipa weblök. Ie'pa pablérakitö etā imíyal.

17

Tesalónica wakpa tsirineka Jesús tté kueki

¹ Pablo ena Silas tkami ká kiè Anfípolis ena ká kiè Apolonia demirak ká kiè Tesalónica wé judiowak wā ñi dapa'wo wé tso' ee. ² Etā Pablo dewa e' wé a eno diwö wa wes ie' wöblar es. Ee ie' kapaké ie'pa tā Skököl yökküö wa eno diwö mañat. ³ Ie' tö ikkaché ie'pa a tö itso' kitule Skököl yökküö k*í* tö wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' tterawā tā ishkerdakane. Ie' tö iché ie'pa a:

—Jesús pakök ye' tso' a' a, e' wák dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e'.

⁴ Judiowak welepa erblé Jesús mik, tā ie'pa de Pablo ena Silas k*í*ie. Ñies griegowak tö Skököl dalöieke wes judiowak es, esepa taië erblé Jesús mik ena alakölpā dalöier*t*ā' esepa taië erblé imik ñies. ⁵ Erë e' tö judiowak malepa uluwéka taië. Etā wépa sulusipa tso' éme ñala k*í*, esepa kíerakitö pè' dapa'uk taië, e'pa k*í* uluwérakitö tā imíyal kësik wa pè' malepa uluukka. Etā itkawarak kësik wa Jasón u a Pablo ena Silas yulök yètsa mè imalepa ulurke taië e'pa ulā a. ⁶ Erë kë iwā ikunerak ee. E' kueki Jasón ena iyamipa welepa e'pa kuémirakitö ká e' wökirpa wöa tā ichéitörak aneule:

—Wépa ikképa tö ká ulitane wakpa tsirio', e'pa de íe ñies. ⁷ Jasón tö ie'pa kíewa iu a. Ie'pa ulitane tso' ichök tö se' blú kibi dör kuak*í*, e' kiè Jesús. Ie'pa tö sa' blú kibi e' tté dalösewéwa.

⁸ Mik pè' ulitane ena iwökirpa tö tté e' ttsé, etā ie'pa shutineka taië. ⁹ Erë Jasón ena iyamipa kérakitö inuköl mukat iwā kkachoie tö ie'pa datskene ishulök tā iéminerakitö.

Pablo ena Silas tö Jesús tté paké Berea wakpa a

* **17:18** epicúreo wakpa: E' wakpa tö iklö'wé tö s'ser e' wā bua'ie dör ttsé'ne buaë. Tté e' wa s'wöbla'weke ie'pa tö.

† **17:18** estoico wakpa: E' wakpa tö iklö'wé tö s'ser e' wā bua'ie dör se' e' kkö'nü ì sulu qos e' yöki. Tté e' wa s'wöbla'weke ie'pa tö.

¹⁰ Ká tuinetke etā bet iyamipa tso' Tesalónica e'pa tö Pablo ena Silas patkemi ká kiè Berea ee. Ie'pa demi Berea etā imíyal judiowak ñi dapa'wo wé a. ¹¹ Judiowak e'pa er dör buaë judiowak tso' Tesalónica e'pa tsata. Ie'pa tö Jesús tté k*í* ttsé er bua' wa. Kékraë ie'pa tö Skököl yökküö suékewa bua'iewa isuoié tö ì ché Pablo tö e' yöne ö kë iyéne. ¹² Es taië ie'pa erblé Jesús mik. Ñies taië griegowak erblé imik alakölpā dalöier*t*ā' ena wépa ñies. ¹³ Erë mik judiowak serke Tesalónica e'pa wā ijchenewa tö Pablo tso' ñies Berea Skököl tté pakök, etā imíyal ee. Ie'pa tö Berea wakpa dapa'wémi shutiwémi Pablo k*í*. ¹⁴ Erë s'yamipa tso' Berea, e'pa tö Pablo ké e' yöksa tā ipatkemi dayé kkömik. Erë Silas ena Timoteo e' tséat Berea. ¹⁵ Wépa wā Pablo mirwā, e'pa wā imí dö ká kiè Atenas ee. E' ukuöki tā ie'pa biteyalne. Pablo tö ie'pa ka' ichök Silas ena Timoteo a tö “a' kié bet.”

Pablo tö Jesús tté paké Atenas wakpa a

¹⁶ Pablo tso' Silas ena Timoteo kinuk Atenas, e' dalewa ie' tö isué tö ká e' wakpa wā íyi diököl tso' dalöie, ese tso' taië. E' tö ie' tsiriwéka taië. ¹⁷ E' kueki judiowak ñi dapa'wo wé a ie' kapaköke judiowak tā ena pè' kë dör judiowak erë Skököl dalöieta' esepa tā. Ñies ie' kapaköke kékraë Atenas wakpa tā wé ie'pa döke taië íyi tauk ee. ¹⁸ Ñies ie'pa wöbla'ukwakpa welepa kiekerakitö epicúreo wakpa* ena estoico wakpa†, e'pa ñi iutémi Pablo tā. Ie'pa welepa tö ie' cheke i' es:

—¿Ì kabeweke s'ñeñe diö tö?

Ie'pa welepa skā tö icheke:

—Ttseskua e' dör kékölpā tsakië dalöieke ká bár wakpa tö e'pa tté pakökwak.

Pablo tso' Jesús kötewā shkenekane e' tté buaë pakök e' kueki ie'pa tö ie' ché es. ¹⁹ E' kueki ie' tsémirakitö wé ie'pa e' dapa'uke tté tsakië pakarke ese ttsök ee. Ká e' kiè Areópago. Tā ichakérakitö:

—Tté pā'ali pakeke be' tö, ¿e' pakémibö sa' a? ²⁰ Tté pakeke be' tö, e' kë ttséule sa' wā, e'

kuëki e' kiane jchenukwà sa' kî çima e' wà dör?

²¹ Atenas wakpa kôs ena ká kuà'kî wakpa serke Atenas, e'pa ulitane tò ttè pa'ali ttseke ese è pakeke ñi a kekraë.

²² Eta Pablo e' duéka ie'pa shua Areópago wé a ta ichéitö:

“A Atenas wakpa, i kôs suéyö, e' wa ye' wà ijcher tò a' tò kékölpa tsakië dalöieke.

²³ Mik ye' tkami a' ká shua, eta wé a' tò kékölpa ñe' dalöieke ese ké suéyö tajë. E' shua ye' tò ka' tso' idalöioie ese kué et e' kî itso' kitule i' es: 'Skéköl eköl kë jcher se' wà tò yi idir, e' dalöioie'. Ie' dalöieke a' tò, erë a' kë wà ijcher tò yi idir. Skéköl e' pakeke ye' tò a' a.

²⁴ “Ie' tò ká ulitane ena íyi ulitane tso' iki e' yö'at. Ie' dör ká jaì ena ká i' e' kôs wák. Ie' kë serku' Skéköl wé yöule s'ditsö wa ese a. ²⁵ Sulitane serke ie' mik. Ñies íyi ulitane kiane se' kî senoie, e' mekeitö se' a kekraë. E' kuëki ie' kë kî ikiar tò se' ie' kímè i wa.

²⁶ “Wëm eköl è wa ie' tò se' ditsöwö ulitane alöwé. Ie' tò se' ké senuk ká wa'ñe. Mik ie' tò ká i' yö', eta ie' tò se' katatë'atbak tò mik se' sermi, wé se' sermi ditséwö wa ditséwö wa. ²⁷ Ie' tò se' katatë'at es as se' tò ima'ù yulè isalema sò ikuëmi. Erë moki ie' kë ku' kamië se' yöki. ²⁸ E' dör wës yile tò iché es, e' tò iché: 'Skéköl mik se' serke se' shköke, ie' wa se' tso.' Ñies e' dör wës a' wákpa ttsököl eköl tò iyè'at es, e' tò iché: 'Sulitane dör Skéköl aleripa.' ²⁹ Se' dör Skéköl ditséwö, e' kuëki kë se' kane ibikeitsök tò ie' dör wës íyi diököl yöule se' wà orochka wa ö inukölchka wa ö ákchka wa es. E' kôs yuésö wës se' ibikeitsè es wës se' wákpa a iyör es. Erë Skéköl kë dör es. ³⁰ Iaiäe ta kë se' wà ijcher tò wës ie' dör, e' kuëki e' nuí tköo'atbak ie' tò ie'pa kî. Erë i'ñe ta ie' tso' ichök ká ulitane wakpa a tò a' kawöta er mane'uk. ³¹ Skéköl tò idiwö me'atbak wekké alè ta ie' tò sulitane shuleraë yesyësë wëm eköl tkë'kaitö e' wa. Wëm e' kôtewà erë ishkeo'kane Skéköl tò, e' wa ie' tò iwà kkaché sulitane a tò mokië wëm ñe' tkë'kaitö.”

³² Erë mik Atenas wakpa tò ittsé tò Pablo tò s'du'wà shkenekane e' ché, eta ie'pa welepa tò ie' wayué, erë welepa skà tò iché:

—Ì pakeke be' tö, e' skà ttsèmi sa' tò iëtökichane.

³³ Eta Pablo mía. ³⁴ Erë wëpa welepa míyal Pablo ta, ta e'pa erblé Jesús mik. Ie'pa e' shua Dionisio tso'ñak, e' dör Areópago wökirpa eköl. Ñies alaköl eköl kiè Dámaris ena pè' skà tso'ñak ishua.

18

Pablo mía Corinto

¹ E' ukuöki ta Pablo e' yéttsa Atenas mía Corinto. ² Eë wëm kuëwaitö eköl dör judiowak kiè Áquila, e' dör ká kiè Ponto e' wak. Ie' alaköl kiè Priscila. Ie'pa bak senuk Roma aṭe Italia eë. Ie'pa dë'bitü erpa Corinto. Ká tso' tseë romawak ttè dikia e' wökir kibi kiè Claudio, ie' tò judiowak kôs serke Roma e' yökukur patké. E' kuëki Áquila ena ilaköl e' yè'lur Roma demi Corinto. Pablo mía ie'pa pakök. ³ Ie' kanè dör ie'pa kanè ese è, e' kuëki ie' e' tséat ie'pa ta kaneblök. Kanè e' dör iyiwak kkuölit yueke üie tsèmi ese kané. ⁴ Eno diwö bit ekké Pablo mi'ke judiowak ñi dapa'wo wé a. Eë ie' tò Jesús tté pakeke ie'pa ulitane a. Ie' tò judiowak ena pè' kë dör judiowak e'pa ulitane pableke as ie'pa erblö Jesús mik.

⁵ Mik Silas ena Timoteo tso' Macedonia, e'pa demirak Corinto, eta Pablo kë kaneblëneia Áquila ta. E' skéie ie' e' mé Jesús tté buaë e' è pakök kekraë. Ñies ie' tò judiowak pablé kekraë tò Jesús dör wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e'. ⁶ Erë ie'pa wötkémi Pablo ta ta iché suluë. E' kuëki ie' datsi' wöppée iwà kkachoie tò ie' kë kî inuí ku' ta iché iarak:

—A' weirdaë siarë, e' wiie a' wákpa iane. E' kë wëneia ye' wöki. I'tami ye' mía pè' kë dör judiowak esepa pattök.

⁷ Eta Pablo e' yéttsa judiowak ñi dapa'wo wé a mía wëm kiè Ticio Justo, e' u a senuk. Wëm e' tò Skéköl dalöieke tajë. Ie' serke judiowak ñi dapa'wo wé o'mik. ⁸ Wëm kiè Crispo, e' dör judiowak ñi dapa'wo wé, e' wökir. Ie' erblé Skékëpa Jesús mik iyamipa kôs e' ta. Es ñies tajë Corinto wakpa tò Jesús tté ttsé ta ierblérak imik ta ie' wöskuélor. ⁹ Ká et nañewe Skékëpa Jesús tò Pablo a iché kabsueie: “Kë be' suanuk. Ye' tté kî pakö kekraë. Kë be' siwà'blök. ¹⁰ Ye' tso' be' ta.

Kè yi a ì sulu wamblënk be' kî yës. Ye' wà pë' tso' taië ká i' kî.” ¹¹ Es Pablo aṭe duas ek kî shaböts Corinto ie'pa wöbla'uk Skëköl ttë wa.

¹² Mik Galiön bak Acaya wökirie, eṭa judiowak serke Corinto e'pa ñi dapa'wëka Pablo naméie ie' tsémi ttë shulo wé a. ¹³ Ie'pa tö Pablo kkaté Galiön a ṭa iché ia:

—Wëm i' tso' sa' pablök tö Skëköl dalöiö sa' tö, erë kë dör wës ttë dalöiëno meneat sa' a e' tö iché es.

¹⁴ Pablo ttémitke ṭa Galiön tö iché judiowak a:

—Mokî ì sulu wamblöpaütö, e'ma ye' tö a' ttö tssëmi. ¹⁵ Erë a' tso' ñi wöñatkök ttë kî ena wëpa wëlepa kië kî, ena a' wákpa ttë dalöiëno e' kî, e' kuekî e' shulö a' wákpa tö. Ye' kë tö ttë ese shulë.

¹⁶ Eṭa Galiön tö ie'pa uyéttsa ttë shulo wé a. ¹⁷ Eṭa pë' tso' taië e'pa tö wëm kië Sóstenes dör judiowak ñi dapa'wo wé wökir, e' klö'wëwä ppérakitö ttë shulo wé wöshaë. Erë e' kî Galiön kë tkine yës.

Pablo dene Antioquía

¹⁸ Pablo e' tséatia taië Corinto. E' ukuökî ṭa ie' e' chéat iyamipa a ṭa imía ká kië Cencreas wé kanò irirke eë. Eṭa eë ie' e' iéka kanò mi'ke Siria ese a. Áquila ena Priscila mitke ie' ṭa ñies. Kam ie' e' iökä kanò a, eṭa ie' tsà téé manene. E' wéitö ittë me'itö Skëköl a e' blóie wës iyë'itö es.

¹⁹⁻²¹ Mik ie'pa demi ká kië Éfeso eë, eṭa Pablo mía judiowak ñi dapa'wo wé a Jesús ttë buaë pakök judiowak ñi dapa'uke eë, e'pa a. Ie'pa tö iché ia taië: “Be' e' tsúatia sa' ṭa.” Erë kë ie' e' tsakat. Ie' e' chéat ie'pa a ṭa ichéitö: “Skëköl kî ikiane, e'ma ye' skà dörane a' pakök.” Áquila ena Priscila e' tséat senuk Éfeso.

E' ukuökî ṭa Pablo e' iéka kanò a ṭa imía. ²² Mik idemî Cesarea ṭa imía Jerusalén Skëképa Jesús icha erule e'pa shke'uk. E' ukuökî ṭa imía Antioquía. ²³ Eë ie' sené ekuölö. E' ukuökî ṭa iskà míane Galacia ena Frigia, ká e' kos a Jesús ttökatapa er diché kî iök.

Apolo tö Jesús tté paké Éfeso wakpa a

²⁴ E' kéwö ska' ṭa wëm eköl kië Apolo dör judiowak, e' de Éfeso. Ie' datse ká kië Alejandría eë. Ie' dör wëm ttö buaë ese. Ie' wa

Skëköl yëkküö suule buaë. ²⁵ Ie' yöule buaë Skëköl ñalé ttë wa. Ie' tö s'wöbla'wëke kaneë yësyesë Jesús ttë wa. Erë ie' kë wä Jesús ttë jcher seraä. Ie' wä Juan S'wöskuökwak, e' ttë ë suule. ²⁶ Ie' ttémi judiowak ñi dapa'wo wé a, kë suane. Eṭa mik Priscila ena Áquila tö ie' kapaköke e' ttsé, eṭa ikiémirakitö iu a. Ṭa eë ie'pa tö ie' kî wöbla'wé buaë Skëköl ñalé ttë wa. ²⁷⁻²⁸ E' ukuökî ṭa ie' shkak ká kië Acaya eë. E' kuekî iyamipa serke Éfeso, e'pa tö ie' kímé. Yëkküö shtérakitö Jesús ttökatapa tso' Acaya, e'pa a as ie'pa tö ie' kiöwä buaë. Mik ie' demi Acaya ṭa wëpa erblë'bak Jesús mik Skëköl er buaë ché ie'pa a e' kuekî, esepa kímé taië ie' tö. Ie' e' alöke judiowak kî ie' ttë wa sulitane wörki. Ie' tö ie'pa siwä'blöwëke. Ie' tö ikkacheke yësyesë Skëköl yëkküö wa tö mokî Jesús dör wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e'. Es ie' tö iyamipa kímé.

19

Pablo tö Jesús tté buaë paké Éfeso wakpa a

¹ Apolo tso'ia Corinto e' dalewa Pablo tkami kabata wa demi Éfeso. Eë ie' tö Jesús ttökatapa wëlepa kué. ² Ie' tö ie'pa a ichaké:

Mik a' erblë' Jesús mik eṭa ¿Wiköl Batse'r dë' a kî?

Ie'pa tö iüté:

—Kë sa' wä ittsëule tö Wiköl Batse'r tso'.

³ Pablo tö ie'pa a ichaké:

—Eṭa ¿wöskuë wëse wa a' wösune?

Ie'pa iüté:

—Juan s'wöskuë e' wa.

⁴ Ie' tö iché iarak:

—Wëpa er mane'wé Skëköl a, esepa wösuk Juan tö. Erë ie' tö iyë' ie'pa a tö wëm datse ie' itökî e' mik ie'pa ké erblök.

⁵ Ttë e' ttsérakitö ṭa iwöskuélor Skëképa Jesús ttö wa. ⁶ Pablo ulà méka ie'pa kî ṭa Wiköl Batse'r debitü ie'pa kî ṭa ie'pa ttémi ttö kuä'kî kuä'ki wa. Ñies ì mé Skëköl tö ie'pa a ché, e' ché ie'pa tö. ⁷ Seraä ie'pa doka dabom eyök kî bö (12) wëpa.

⁸ Si' mañat Pablo shkëre judiowak ñi dapa'wo wé a, eë Jesús tté pakéitö kë suane. Ie' tö ie'pa pableke taië as ie'pa e' tiüwä ì blúie Skëköl tso' e' tté dikia. ⁹ Erë ie'pa wëlepa wökir darërëe, e' kuekî ie'pa kë wa

ttè e' klöne. Ie'pa tö Jesús dör se' ñala e' tté ché suluë sulitane kukua. Eta Pablo e' skéttsa ie'pa yöki. Wépa detke Jesús ttökatapaie e'pa tsémi e' ta dö wé wém kiè Tirano e' wa u tso' s'wöbla'woie eë. Eë Jesús tté pakeke Pablo tö këkraë. ¹⁰ Es iwéitö dö duas bök. Sulitane serke Asia, judiowak ena pè' kë dör judiowak, e'pa tö Skëkëpa Jesús tté ttsé. ¹¹⁻¹² Ì kë or yi a ese wé Skëköl tö kibiiie Pablo wa tkökä imalepa tsata dö tsamo ena datsi' döne ie' mik ese mi'kerak iwa wépa kirirke esepa ska' ta ibuanene ta wimblupa sulusi e' yélur ie'pa a.

¹³ Erë judiowak welepa shkörämi ñala ki wimblupa sulusi yökulur pè' a. E'pa tö iché 'ima'üsö Skëkëpa Jesús ttö wa.' Ie'pa ichémi wimblupa sulusi a i' es: "iA' e' yölor Jesús pakeke Pablo tö, e' ttö wa!"

¹⁴ Es wém kiè Esceva e' ala'r döka kul e'pa tö ima'wémi ñies. Esceva dör judiowak sacerdotepa wökirpa e' eköl. ¹⁵ Erë etökicha ta wimblu sulusi tö ie'pa iüté: "Yi dör Jesús e' jcher ye' wa. Ñies yi dör Pablo e' jcher ye' wa. Erë za' dör yi?"

¹⁶ E' wöshaë wém a wimblu sulusi tso', e' unekä ie'pa ki. Ie' e' aléka ie'pa ki idiché taië wa. Ie'pa ppéitö siarë. Ie'pa e' yélur tkayal sume shkä'ule taië. ¹⁷ Éfeso wakpa kos, judiowak ena kë judiowak, e'pa wa ijchenewa. Taië ie'pa suane. Es Skëkëpa Jesús tté ki bunekä taië.

¹⁸ Taië pè' erblé Jesús mik esepa debitu i kos wamblë'rakitö suluë e' chökä sulitane kukua. ¹⁹ E'pa shua taië ie'pa awápa tso'ñak. E'pa kos wa iyëkkuö tso'rak iwa wakanewë, ese debitu ta iña'wéwa sulitane wöshaë. Ie'pa tö iyéttsa kos yëkkuö e' ské dör ta idettsa inuköl taië. E' dör ie'pa inuköl döka 50.000 ekkë. ²⁰ Es Skëkëpa Jesús tté ki bunekä taië. Sulitane tö isuë tö ttè e' diché ta' taië.

²¹ E' ukuöki ta Pablo ibikeitsé: "Ye' mi'ke ká kiè Macedonia ena Acaya e' wakpa pakök. E' ukuöki ta ye' michoë dö Jerusalén. Eë ta ye' kawöta shkök dö Roma ñies."

²² E' ukuöki ta ie' kimukwakpa bül, Timoteo ena Erasto, e'pa patkémiitö dö Macedonia, e' dalewa ie' atëia Asia ekuölö.

²³ E' kéwö ska' Éfeso wakpa shutineka taië Jesús dör Se' ñala e' tté kueki. ²⁴ Wém tso' eköl kiè Demetrio e' dör iyi diököl yöök inukölchka wa e' sté. E' tö Éfeso wakpa Këköl kiè Artemisa wak dör alakölie, e' wé diököl yueke inukölchka wa. Kanè e' wa ie' ena ikanè mésopa inuköl klö'uke taië. ²⁵ Ikanè mésopa dapa'wékaitö imalepa kanëblöke kanè ese ë a e'pa ta, ta ichéitö: "A këkëpa, a' wa ijcher tö kanè i' wa se' inuköl klö'uke. ²⁶ Erë a' isuë, a' ittse tö Pablo e' tso' ichök tö iyi diököl yuekesö dalöie skëkölle, e' kë dör skëköl moki. Taië pè' tö ttè e' klö'wétke ië Éfeso ñies Asia kos e' a. ²⁷ E' dör suluë. E' tö se' kanè sulu'wëmiwa. Ñies Artemisa, se' këköl taië, e' wé dalösewëwamiitö. Se' këköl taië dalöieräta' taië Asia ena ká wa'ñe, e' dalösewewaraitö."

²⁸ Mik ttè e' ttsérakitö, eta ilunekararak taië. Eta ianekararak: "Artemisa dör Éfeso wakpa këköl, e' dör këköl taië."

²⁹ Eta Éfeso wakpa kos aláneka taië. Wépa datse bül Macedonia. Eköl kiè Gayo iëköl kiè Aristarco, e'pa dör Pablo wapiepa, e'pa tso'ñak eë. Éfeso wakpa tö ie'pa bül klö'wéwa kuémi dö wé ie'pa ñi dapa'uke e' wé a. ³⁰ Eta Pablo shkakwa eë ttök ie'pa ta, erë Jesús ttökatapa malepa kë wa ianemi. ³¹ Ñies Asia wökirpa welepa éna Pablo dalër taië, e'pa tö ttè patké Pablo a: "Kë be' minukwa eë." ³² E' dalewa Éfeso wakpa daparke e'pa shutineka taië. Ie'pa arkekararak taië. Ikibiiepa kë éna iwa ane iök ie' dapa'wérak. E' kueki eköltépa arke kua'ki, iëköltépa arke kua'ki. ³³ Eta judiowak tö wém kiè Alejandro e' tsémi patkéule duéser sulitane wörki, e' kueki pè' welepa tö ibikeitsé tö ie' wöki iwërke. Eta ie' tö ikkaché ulà wa tö "A' siwa'blö. Ye' ttöke judiowak tsatkoie." ³⁴ Erë mik ie'pa wa ijchenewa tö ie' dör judiowak, eta ie'pa skà e' kékane anuk: "Artemisa dör Éfeso këköl. E' dör këköl taië." Es ie'pa arkerak dö hora böt.

³⁵ E' ukuöki ta ká wökirpa yëkkuö shtökwak, e' tö pè' ké siwa'blökwa. Ie' tö iché ie'pa a: "A Éfeso wakpa, ká ulitane wakpa wa ijcher tö se' dör Éfeso wakpa e'pa dör se' këköl taië Artemisa e' wé kkö'nukwakpa, ñies ie' diököl anebitu ká ja i a, e' kkö'nukwakpa."

³⁶ Kě yi a iyërpa tō kě idör es. E' kueki a' siwa'blölor. Kě i wamblar kě bikeitsule buaë. ³⁷ Wëpa i' debitü a' wa, e'pa kě wa i' blëulewa se' kéköl wé a. Ie'pa kě wa se' kéköl yëule suluë. ³⁸ E' kueki Demetrio ena ikanè mësopa, ie'pa éna yile kkatak, e' ta as imi'rak ikkatök ttè shulökwakpa a ena s'wökirpa a. E'pa tso' kanëblök ttè shulo wé a. Eë ie' tsatkömirak ñi wöshaë. ³⁹ Erë i skä kianeia a' ki yënoie, e' ta e' choie a' kawöta mik se' daparke wes ikanewekesö es eta. ⁴⁰ I tka ierö i'ñe, e' ki s'wökirpa tō se' kkatëmi. Kě iwà ta' mokië, e' kueki ie'pa tō se' kkaté iki, e' ta kě se' a e' tsatkënuik iyöki." ⁴¹ Ie' tté one ta ichéitö ie'pa a, "A' yúshka."

20

Pablo mía Macedonia ena Grecia

¹ Éfeso wakpa shutineka, e' olone ta Pablo tō Jesús ttökatapa kiéttsa pattè. E' ukuöki ta ie' e' chéat ie'pa a ta imía Macedonia. ² Ie' tkami ká e' wa'ñe iyamipa pattök, e' tō ie'pa er kuwé taië. E' ukuöki ta ie' mía Grecia. ³ Eë ie' sené si' mañat. Ie' tso'tke kanò klö'uk shkomi dö Siria, e' shua ta ie' wa ijchenewa tō judiowak ileritsétke ie' ttowa. E' kueki ie' míane klö wa tkamine Macedonia. ⁴ Ie' wapiëpa dör kul. Eköl kiè Sópatro, e' dör Berea wak, iyë kiè Pirro. Iëköl kiè Aristarco. Iëköl kiè Segundo, e' dör Tesalónica wak. Iëköl kiè Gayo, e' dör Derbe wak. Iëköl kiè Timoteo. Ñies wëpa böi dör Asia wakpa, e'pa kiè Tíquico ena Trófimo. ⁵ Wëpa ekkëpa mía kewe sa' yöki sa' kinuk ká kiè Tróade eë. ⁶ Pan Kě Yöule Iwölöwoka Wa e' këwö tka, eta sa' e' yélur Filipos mía kanò ki dö Tróade. Ká skel ukuöki ta sa' demi Tróade, eta ie'pa kué sa' tō eë. Eë sa' e' tséat ká kul.

Pablo tō ttè bata paké Skëkëpa Jesús icha erule tso' Tróade, e'pa a

⁷ Éno diwö tuinetke ta sa' e' dapa'wéka ñita Jesús kötewa e' këwö tkö'uk. Pablo tso' iyamipa ta kapakök. Ie' kawöta e' yöksa bule es, e' kueki ie' kapaké dö ká shaböts. ⁸ Sa' dapanëka u kakkeë e' a. Taië bö'wö tso' wötskiuleka eë. ⁹ Duladula tkër eköl ukkö tsitsir ki, e' kiè Eutico. Pablo tso' kapakök taië e' dalewa Eutico shtrinewatke kapakwatke. Bata ekkë ta

ikapowa ta ibrutanemi dötsa iski. Eta ikéka ie'pa tō erë iduowaie. ¹⁰ Eta Pablo dur kákke, e' e' éwa ta ie' e' méka duladula bata ki, ipaklö'wëwaitö ta ichéitö:

—Kě a' tkinukia. Itso' ttsé'ka.

¹¹ E' ukuöki ta Pablo tkakane kákke ta Jesús kötewa e' këwö tkö'wéitö ie'pa ta. Eta ie' kapakéia dö ká ñine ekkë ta imía. ¹² Eta duladula tsémirakitö ttsé'ka iu a. E' tō ie'pa ulitane ki ttsé'wéka buaë.

Pablo e' yéttsa Tróade mía Mileto

¹³ Sa' míyal kewe Pablo yöki kanò ki dö ká kiè Aso eë. Pablo wák shkak klö wa dö eë, e' kueki sa' kawö me'attke ie' ta ñi kinuk eë. ¹⁴ Mik sa' tō ie' kué, eta ie' e' iéka sa' ta kanò ki ta sa' míyal ká kiè Mitilene eë. ¹⁵ Ta sa' michoë. Bule es ta sa' tkami ká kiè Quío, e' wöshaë. E' bule es ta sa' demi wé kanò irirke kiè Samos eë. E' bule es ta sa' mía Mileto. ¹⁶ Pablo shkakmi bet dö Jerusalén Pentecostés këwö tkö'uk, e' kueki sa' mineyal es. Pablo kě e' wöklö'wak taië Asia, e' kueki ie' kě dè' Éfeso.

Pablo kapaké Skëkëpa Jesús icha erule tso' Éfeso e' wökirpa ta

¹⁷ Pablo tso' Mileto e' tō Skëkëpa Jesús icha erule tso' Éfeso e' wökirpa tsuk patké ñi dapa'uk ie' ta. ¹⁸ Mik idebiturak, eta Pablo tō iché iarak:

—Wes ye' sené a' shua ye' tsá dë'bitü Asia e'tami, e' jcher buaë a' wa. ¹⁹ Erë judiowak ileritseke ye' tsaiök e' ye' rreweke taië, erë kekraë ye' e' wöawa diöshet ta Skëkëpa Jesús kanè uk ye' bak a' shua ië wa i wa. ²⁰ Ñies a' wa ijcher tō ttè buaë a' kimioie, ese kě blënewa ye' wa yës a' yöki. Ese wa ye' bak a' wöbla'uk sulitane wörki, ñies u a u a. ²¹ Ye' bak ichök wö yësyësë wa judiowak a ena pë' kě dör judiowak esepa a: 'A' ké er mane'uk Skëköl a. A' ké erblök Skëkëpa Jesús mik mokië.' ²² I'ñe ye' mitke Jerusalén. Ye' ittsé tō es Wiköl Batse'r ki ikiane. Kě ye' wa ijcher wes ye' wëmirakitö eë. ²³ Ká wa'ñe wé ye' dë'ule eë Wiköl Batse'r tō ye' a icheke: 'be' wötërdaë, be' weirdaë siarë,' e' ë jcher ye' wa. ²⁴ Ye' a ta ye' ttëwa ö ye' tso' ttsé'ka, kě e' ki ye' tkine. Kanè me' ye' a Skëkëpa Jesús tō, e' ë ewakwa ye' éna er bua' wa. Kanè e' dör Skëköl er buaë chöke sia, e' tté buaë pakök.

25 Ì blúie Skëköl tso' e' tté pakéyö a' a. Ìñe ye' wä ijcher buaë tö a' ulitane kë tö ye' suepaiane. 26 E' kueki ìñe tä yö ichè a' a mokië tö a' wépa kë tsatkëne, e' tä kë ye' iane iwiie. 27 Ì kiane kanewè Skëköl ki, e' tté pakéyö a' a se. Kë ye' wä ttè wéne blënewa yës a' yöki. 28 E' kueki a' e' kkö'nú. Ñies Wiköl Batse'r tö a' tkë'ka Skëköl ichapa erule e'pa wökirpaie ikkö'nukrak, e' kueki ie'pa kkö'nú buaë a' tö. Ie'pa to'ttsa Skëköl tö iwák pë wa. 29 Ye' wä ijcher tö mik ye' míä e' ukuöki tä pë' döraë s'yamipa eukwa wes chichi sulusi tö iyiwak ewèwa es. 30 Ñies a' shua welepa e' körakä s'wöbla'uk kache tté wa as s'yamipa erblé Jesús mik e'pa mi' ie'pa ë itöki. 31 A' tso' erkí. A' éna ianú tö duas mañal, ñiwe nañewe, kekraë ye' bak a' ulitane pattök eköl eköl ië wa ì wa.

32 Es ye' tö a' méat Skëköl ulä a. Ñies a' méatyö Skëköl er buaë chöke se' a e' tté a. Ie' wä diché tä' a' er diché kí ioie. Ñies ie' wä diché tä' ì kos buaë moie a' a wes ikablè' imuk ie' icha batse'r esepa a es. 33 Kë ye' wä yi inuköl ena yi datsi' kkeyëule yës. 34 Erë a' wä ijcher buaë tö ye' kë bak senuk yi ulä mik. E' skéie ye' kanablè' ye' wák ulä i' wa e' kkö'noie. Ñies e' wa ye' tö ye' wapiepa kimé. 35 Es ye' bak a' wöbla'uk kekraë tö s'kawötä kanablök darërëë wépa kë a kanablër, esepa kimoie. Kë se' éna ichökwa tö Skëképa Jesús wák tö iyë': "Se' tö ikakmé e' dör ibua'ie se' a, kë dör ikaktsè."

36 Mik Pablo tté one, etä ie' e' tkéwa kuchè ki tä itté Skëköl tä ie'pa ulitane tä. 37 Ie'pa ulitane tso' e' chökät Pablo a iuke taië tä ie'pa tö ipaklö'wémi iwöalattsémi. 38 Pablo tö ichétke ie'pa a: "A' kë tö ye' suepaiane." E' tö ie'pa eriawé taië. E' ukuöki tä ie'pa míä iñalemuk dö wé kanò irirke ee.

21

Pablo míä Jerusalén

1 Mik sa' tö sa' yamipa méat, etä sa' e' iéka kanò a. Sa' míyal yësyësë ká kiè Cos ee. E' bule es tä sa' míyal ká kiè Rodas ee tä sa' míyal ká kiè Pátara ee. 2 Etä sa' tö kanò kué Pátara mi'ke ká kiè Fenicia, e' a sa' e' iéka tä sa' míyal. 3 Sa' tkami tä sa' tö ká kiè Chipre e' sué, e' atë ulä bakli'kka. Etä sa' mir dö Siria. Dalì mir kanò a e' mekeat Tiro, e' kueki sa'

demi ee. 4 Etä Jesús mik erblökwakpa serke ee, e'pa yulé sa' tö tä ikué sa' tö. Sa' sené ká kul ie'pa ska'. Ie'pa tö iché Pablo a Skëköl Wiköl wa: "Be' mú kë mi' Jerusalén." 5 Erë ká kul tka sa' ki etä sa' e' yéttane. Ie'pa kos, ilakölpa ena ila'r, e' yéttasa ie'pa ká a míyal sa' ñalemuk dömi dayë kkömik. Ee sa' e' tuléwa kuchè ki ttök Skëköl tä. 6 E' ukuöki tä sa' e' chéat ie'pa a tä sa' e' iéka kanò a. Etä ie'pa míyalne iu a.

7 Sa' e' yéttasa Tiro demi ká kiè Tolemaida ee. Sa' tö s'yamipa serke ee e'pa shké'wé. Sa' e' tséat ie'pa ska' ká et. 8 E' bule es tä sa' e' yéttane demi klö wa Cesarea. Ee sa' mí Felipe dör Jesús tté buaë pakökwak e' u a. Ie' dör wépa kul shukitulebak Jesús ttekölpa tsá e'pa kimuk, e' eköl. Ie' ska' sa' e' tséat. 9 Ie' ala'r busipa döka tkël kam iserdak wépa tä. Ie'pa kos dör Skëköl ttekölpa. 10 Sa' sené ie' ska' elkeë etä wëm debitu eköl datse Judea, e' kiè Agabo. Ie' dör Skëköl tteköl. 11 Ie' dewa sa' o'mik tä Pablo kipamo klö'wéwaitö. Tä e' wa ie' e' muéwa iklö a ena iulä a tä ichéitö:

—Wiköl Batse'r tö ichè: "I' es judiowak tö kipamo i' wák, e' muerawa Jerusalén. Tä imerattsa ie'pa tö pë' kë dör judiowak, esepa ulä a."

12 Mik sa' tö tté e' ttsé, etä sa' ena Cesarea wakpa tso'ñak sa' tä, e'pa ulitane kköché taië Pablo a: "Kë be' minuk Jerusalén."

13 Erë Pablo tö iüté:

—Ï kueki a' iuke? E' tso' ye' eriauk taië. Ye' e' méttatke monukwa, ñies ttèwa Skëképa Jesús tté kueki Jerusalén.

14 Ie' kë wä sa' ttö iütëne, e' kueki kë sa' wä ì kí yëne iä. Sa' iché:

—As Skëképa tö iü wes ie' ki ikiane es.

15 E' ukuöki tä sa' dalì ié míyal Jerusalén.

16 Jesús ttökatapa tso' Cesarea, e'pa welepa míyal sa' tä. Ie'pa wä sa' mítser wëm kiè Mnasón, e' u a kapökrö. Wëm e' datse ká kiè Chipre ee. Ie' dör wépa tsá erblé' Jesús mik esepa eköl.

Pablo míä Santiago pakök

17 Mik sa' deka Jerusalén, etä s'yamipa tso' ee, e'pa tö sa' kiéwa buaë, ittse'nerak buaë. 18 E' bule es tä Pablo míä sa' tä Santiago pakök. Ñies Skëképa Jesús icha e'pa wökir kibipa tso'ñak Santiago ska' s'eraa.

19 Ie' tō ie'pa shke'wé tã ì kos wéitō Skëköl batamik, pë' kē dör judiowak, esepa shua, e' pakéitō ie'pa a yësyësë. 20 Mik e' ttsé ie'pa tō, etã Skëköl kikëkarakitō tajë. Ie'pa tō iché ia:

—A yami Pablo, be' isué buaë tō ie' judiowak dōka miles e'pa erblétke Jesús mik. Ie'pa ulitane e' mettsã da'a Moisés ttè dalöiëno e' tsatkök. 21 Ie'pa a iyëne tō be' tō judiowak tso' kã kua'ki kua'ki ki, esepa wöbla'weke tō ttè e' olo'yö. Nies ichekerakitō tō be' tō icheke tō ila'r kurke wëpa, esepa tottola kkuölit kē tar. Nies ichekerakitō tō be' tō s'wöbla'weke tō se' judiowak ser e' kē dalöiaria. 22 Ie'pa ulitane wã ijcherdawa tō be' dë'bitu. E' kueki çì wëmi be' tō ie'pa siwa'blöwowa? 23 Ì cheke sa' tō be' a e' ú. Ie' sa' shua wëpa tso' tkël kawö me'bak Skëköl a, e' orketke. 24 E'pa tsúmi e' ta, ta be' e' batse'ú ie'pa ta. Kos e' patuë e' pataúbö as ie'pa tsã töttsã manene iwà kkachöie tō kawö me' ie'pa tō Skëköl a e' one. Be' tō iwé es, e' ta judiowak ulitane isueraë tō ì kos ki pë' tso' be' chök suluë e' dör kache. Ie'pa tō isuëmi tō Moisés ttè dalöiëno e' dalöieta' be' tō nies. 25 Erë s'yamipa kē dör judiowak, esepa a ì bikeitsé sa' tō e' kitmibak sa' tō yëkkuö ki. E' ki sa' tō ie'pa a iyë' tō ie'pa kē kàne chkè meule iyi diököl tso' dalöië ese a ese katök. Iyiwak pë kē katar. Iyiwak ttéwa kuli' siuleka ese chkà kē katar. Nies ie'pa kē kàne trënu.

Pablo klö'wëwarakitō Skëköl wé pamik

26 Es Pablo e' yëttsã wëpa tkël, e'pa ta. E' bule es ta ie' e' batse'wé ie'pa ta. E' ukuöki ta ie'pa tkawa Skëköl wé a. Eë Pablo tō ibiyö ché tō mik ta ie'pa batse'ne e' diwö ene ta ie'pa iyi meke Skëköl a iwakpa bil ekkë.

27 Kawö kul shua ie'pa tso' batse'ne e' erkewatke etã judiowak wëlepa datse Asia, e'pa tō Pablo sué Skëköl wé a. Ie'pa tō imalepa shutiwéka ta imishkarak Pablo ki iklö'wëwarakitō. 28 Ie'pa anekarak: “A yamipa, sa' kimú. Wëm i' shköke kã wa'ñe s'wöbla'uk tō se' judiowak ser, e' kē dör buaë. Ie' icherami tō Moisés ttè dalöiëno ena Skëköl wé i' kē dör buaë. Ì'ne ta pë' kē dör judiowak esepa wëlepa debitu ie'

wã ie' Skëköl wé a. E' tō kã i' dör batse'r e' ia'wëka.”

29 Wëm kië Trófimo e' su' ie'pa tō Jerusalén ie' dör Éfeso wak. Ie'pa tō ibikeitsé tō Pablo wã imí Skëköl wé a, e' kueki ie'pa tō iché es.

30 Kã e' wakpa kos shutineka debitu tuneule. Ta Pablo klö'wëwarakitō kuëmi u'rki. E' bet Skëköl wé wëkkö ulitane wötëwarakitō. 31 Ie'pa tō ittekewatke etã ttè de Roma ñippökwa pa eruleë e' comandante a tō Jerusalén wakpa ulitane shutineka tajë. 32 Etã ie' tō ñippökwa pa dapa'wé ikayuapa ta, etã itunemirak wé pë' daparke eë. Mik pë' tō ñippökwa pa ena icomandante sué, etã ie'pa tō Pablo méat, kē ippëia. 33 Etã comandante debitu, e' tō Pablo klö'wëwa ta imaukwa ké tabechka kichaie bötö wa. E' ukuöki ta ie'pa a ichakéitō: “çì' dör yi? çì' wambléitō?”

34 Erë wëlepa tō iché kua'ki aneule, iëltëpa iché kua'ki aneule. Tajë ie'pa arkerak kua'ki kua'ki, e' wa kē ishulir, e' kueki ie' tō itsukmi ké ñippökwa pa wé a. 35 Pë' éna ie' klö'wakwa kësik wa, e' kueki mik idemirak ñippökwa pa wé klékata ki, etã ñippökwa pa tō Pablo batsékami. 36 Pë' kos arke Pablo itökj: “i'ittowa!”

Pablo e' tsatké judiowak wörki

37 Mik Pablo dökewatke ñippökwa pa wé a etã ie' tō comandante a iché:

—Kawö mú ña ttök be' ta.

Etã comandante tō iiuté:

—Ye' kē wã ijcher tō be' ttö griegoie.

38 E'ma be' kē dör Egipto wak dë'bitu eköl e' ka'ka ñippök sa' ta e'. Ie' mia kã wé kē yi ku' eë s'ttökwa wakpa ta dōka mil tkëyök (4000).

39 Etã ie' tō iché ia:

—Au, ye' dör judiowak kune Tarso, kã e' dör kã kibi atë Cilicia. Kawö mú ye' a ttoie ie'pa ta.

40 Etã comandante tō kawö mé ia. Etã ie' dur shkë'ka ñippökwa pa wé klékata ki ta iulà kkaché pë' tso' tajë, e'pa a tō a' siwa'blölor. Mik isiwa'bléwarak, etã ie' tté ie'pa ta hebreoie. Ta ichéitō iarak:

22

1 “A yamipa, a kékëpa, ye' e' tsatköke, e' ttsö.”

² Mik ie'pa tö ittsé tö Pablo ttöke ie'pa ta iwákpa ttö wa, eta ie'pa kí siwa'blélur. Ie' tö iché:

³ “Ye' dör ñies judiowak wes a' es. Ye' kune' Tarso ate Cilicia ee. Erë ye' talane íe Jerusalén. Gamaliel tö ye' yö' yësyësë wes se' ttë dalöiëno kiteat iaiaë e' tö iché es. Kekraë ye' tso'ie Skëköl dalöiök ye' er kos wa kos a' ulitane tö idalöieke i'ñe ekkë. ⁴ Mik se' wépa tö Jesús dör Se' ñala e' tté klö'wé, eta esepa tötiuk ye' bak ttëwa, klö'wëwa, wötëwa s'wöto wé a. Kë ye' tkine tö wëm idir ö alaköl idir. ⁵ Ñies sacerdote kibi ena s'kuëblupa ulitane, e'pa tö a' a ichëmi tö e' dör mokïë. Ie'pa tö ye' a yëkkuö me' tsëmi s'yamipa tso' Damasco e'pa a. Yëkkuö e' tö kawö me' ye' a Jesús mik erblökwakpa esepa tsobitu dö Jerusalén we'ikë.

⁶ “Erë ye' miria ñala ki. Diwö de bata a ta ye' dökemitke Damasco tsinet, e' bet ta i bitëshka ká jai a bö'wöie e' olo bune taië ye' pamik. ⁷ Eë ye' anere iski. Eta ittö ttséyö tö iché ña: ‘A Saulo, a Saulo ziök be' tö ye' we'ikeke?’ ⁸ Eta ichakéyö: ‘A Skëkëpa, ¿be' dör yi?’ Eta ie' tö iiuté: ‘Ye' dör Jesús Nazaret wak, e' we'ikeke be' tö.’ ⁹ Itso'rak ye' ta, e'pa tö bö'wö sué, erë i yëne ye' a, e' wàkë ane ie'pa éna. ¹⁰ Eta ye' tö ie' a ichaké: ‘A Skëkëpa Jesús, ¿i wëmiyö?’ Ta ie' tö iché ye' a: ‘Be' e' kôka. Be' yú Damasco. Eë i kos wëmi be' tö, e' yërdaë be' a.’ ¹¹ Bö'wö olo tö ye' wöbla batuwëwa, e' kueki ye' wapiepa tö ye' ulà iémirak dö Damasco.

¹² “Eë wëm tso' eköl kië Ananías, e' tö Skëköl dalöieke taië. Moisés ttë dalöiëno kitule e' dalöiekeitö yësyësë. Judiowak kos serke Damasco e'pa tö icheke tö ie' dör wëm buaë. ¹³ Ie' debitu ye' ska' ta ye' a iché: ‘A yami Saulo, be' wöbla buanú.’ E' wöshaë ta ye' wöbla buanene iwawënene Ananías suéyö iwa. ¹⁴ E' ukuöki ta ie' tö ye' a iché: ‘Skëköl dalöiök se' yépa bak ká iaiaë, e' tö be' shukitabak as i kiane wë ie' ki e' jcher be' wa. Ñies be' shukititö as yi dör Yësyësë e' saübö ena ie' wák ttö ttsöbö. ¹⁵ Be' döraë ie' ttekölie. I kos su' be' tö, i kos ttsë' be' tö, e' cheraëbö sulitane a. ¹⁶ I' ta kë bö ipanukia. Be' e' kôka. Be' e' wöskuö. Skëköl a ikiö as i sulu kos wamblëbö e' nuí olo'yöitö be' ki.’

¹⁷ “Mik ye' dene Jerusalén eta, ye' mía ttök Skëköl ta iwé a, ee ye' tö i sué kabsueie.

¹⁸ Skëkëpa Jesús suéyö ta ichéitö ña: ‘Be' tö ye' ttë pakëmi judiowak a, e' kë klö'wëpa ie'pa tö. E' kueki be' e' yöttsa bet Jerusalén.’

¹⁹ Eta ye' iché ia: ‘A Skëkëpa, ie'pa wákpa wa ijcher tö ye' bak ie'pa ñi dapa'wo wé kos a, be' mik erblökwakpa, esepa yulök ppë, wötëwa s'wöto wé a. ²⁰ Mik Esteban dör be' kanë méso bak be' ttë pakök, e' kötwä ie'pa tö, eta ye' tso' ee. E' wëne buaë ye' wa. E' dalewa ye' tso' ie'pa datsi'kkö'nuk.’ ²¹ Erë ie' tö ye' a iché: ‘Be' shkómitke ñala ki. Ye' be' patkeke kamië pë' kë dör judiowak esepa a.’”

Pablo ate comandante ulà a

²² Pablo ttöke e' ttsök ie'pa tso' buaë, erë mik pë' kë dör judiowak e' aritséitö, eta ie'pa ñi kékä anuk darërëë: “iWëm ese kë kawötä senukia! ¡Ittöwasö!” ²³ Ie'pa arkekarak taië, ta idatsi' wötï'wekerakitö kashuk a, ñies ká po uyekerakitö kashuk a kësik wa. ²⁴ E' kueki comandante tö Pablo tsukmi ké weshké ñippökwakpa wé a ta ippök ké as itö ichökä i kueki pë' wönarke ie' ki taië. ²⁵ Erë mik ie'pa tö Pablo muéwatke ppë tsa'bata daloie wa, eta ie' tö capitán dur ee, e' a ichaké:

—¿A' a kawö mène wépa dör romawak esepa ppök kam ishulir e' yöki?

²⁶ Mik e' ttsé capitán dur ee e' tö, eta imía icomandante a ibiyö chök ta iché ia:

—¿Wes be' iwëmi? Wëm e' dör romawak.

²⁷ Eta comandante debitu Pablo ska' ta ie' tö ie' a ichaké:

—¿Moki be' dör romawak?

Pablo iiuté:

—Tö, es idir.

²⁸ Eta comandante tö iché:

—Ñies ye' dör romawak, e' patö'yö inuköl taië wa.

Ta Pablo iiuté:

—Erë ye' dör romawak ye' kune' es e' kueki.

²⁹ Mik ittserakitö, eta ippökwakpa tö Pablo méat bèrë. Mik comandante wa ijchenewa tö Pablo dör romawak, eta ie' suane tö iök ie' tö imaukwa patkë'.

Pablo e' tsatké judiowak wökirpa wörki

³⁰ Comandante ki ikiane jchenowa mokië tö ì ki Pablo kcateke judiowak tö. E' kueki bule es ta ie' tö sacerdotepa wökirpa ena judiowak wökir malepa ké e' dapa'ukka. E' ukuöki ta ie' tö Pablo wötsöök patké ta iyéttsaitö tsémi duéser ie'pa wörki.

23

¹ Eta Pablo tö ie'pa suéwa krereë iwö ki ta iché iarak:

—A yamipa, ikké ye' senére, eta ye' er kë wa ye' kkaténe ì ki Skököl wöa.

² Eta sacerdote kibi kié Ananías, e' tö, itso'rak Pablo o'mik, e'pa ké Pablo ppök ikkö ki. ³ Erë Pablo tö iüté:

—iBe' dör e' ökwak, e' pperaë Skököl tö! Se be' tker ye' shulök Moisés ttè dalöiëno e' wa. Erë zïök ye' ppök këbö? E' wa ttè ñe' dalösewéwa be' tö.

⁴ Itso'rak ee, e'pa tö iché Pablo a:

—iBe' tso' Skököl sacerdote kibi e' chök suluë!

⁵ Pablo tö iché:

—A yamipa, ye' kë wa ijcher tö ie' dör sacerdote kibi. Skököl yëkuö tö iché: 'Yi tso' s'wökirie, ese kë char suluë.'

⁶ Mik Pablo wa ijchenewa tö iwökirpa shabötspa dör saduceowakpa, shabötspa dör fariseowakpa, eta ie' tö ie'pa a iché aneule:

—A yamipa, ye' dör fariseowak. Ñies ye' yépa kos dör fariseowakpa. S'duowa shkerkane, e' wà panekeyö kröröë, e' ki a' tso' ye' kkatök.

⁷ Mik Pablo tö ttè e' ché, eta fariseowakpa ena saduceowakpa e'pa wöñanemi ñi ki. Eta ie'pa ñi blabatsélor. ⁸ Saduceowakpa tö icheke tö s'duowa kë shkerta'kane. Ñies ichekerakitö tö Skököl biyöchökwakpa kë ta', wimblupa sulusi kë ta'. Erë fariseowakpa tö iyi ekké kos klö'wé tö itso'. E' kueki ie'pa ñi blabatsélor. ⁹ Ie'pa ulitane arkerak taië. Fariseowakpa dör s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa welepa e' kéka ta ichéraitö:

—Wëm i' kë wa ì sulu wamblëne. Isalema wimblu ö Skököl biyöchökwak wele utule ie' ta.

¹⁰ Erë ie'pa ki shutirkeka taië késik wa, e' kueki comandante suane dö' Pablo ttëwarakitö. E' kueki iñippökwakpa tsuk

patkéitö Pablo yottsä ee tsémi ñippökwakpa wé a.

¹¹ E' nañewe ta Skökëpa Jesús debitu e' tö Pablo a iché: "Be' er kuú. Wes be' tö ye' ttè paké ie' Jerusalén es ñies be' kawötä ipakök Roma."

Judiowak kawö mé ñi a Pablo ttökwa

¹² E' bule es ta judiowak welepa tö kawö mé ñi a Pablo ttökwa. Ie'pa tö ittè mé Skököl a ttè i' wa: "Kë sa' chköpa, kë sa' di' yöpa dö mik Pablo ttëwa sa' tö eta." ¹³ Wëpa tö ittè mé es, e'pa döka dabom tkëyök (40).

¹⁴ Eta ie'pa míyal sacerdotepa wökirpa ena judiowak kueblupa, e'pa ska' ta iché iarak:

—Sa' tö ttè me' Skököl a tö kë sa' chköpa, Pablo kam ttöwa sa' tö e' yöki. E' kë wà one sa' wa, e' ta as Skököl tö sa' we'ikö.

¹⁵ E' kueki a' ena s'wökirpa malepa, a' ichö comandante a tö Pablo tsúbitu bule. A' e' ö tö a' ki ie' kiane chakè bua'iewa ishuloie. E' dalewa sa' tso'tke ikinuk ñala ki ttëwa kam idö a' ska' e' yöki.

¹⁶ Erë Pablo nauyö wa ijchenewa ta imía ñippökwakpa wé a ta ibiyö méitö Pablo a.

¹⁷ Eta Pablo tö capitán kié eköl ta iché ia:

—Duladula i' tsúmi comandante ska'. Ie' wa ilè tso' yënoie ie' a.

¹⁸ Eta capitán e' tö itsémi comandante ska' ta iché ia:

—Pablo tso' wötëule, e' tö ye' kié ta ikköché ye' a tö duladula i' tsúmi be' ska'. Ie' wa ilè tso' yënoie be' a.

¹⁹ Eta comandante tö iklö'wéwa iulà a ta itsémi bánet. Eë ie' a ichakéitö:

—¿Ì cheke be' tö ye' a?

²⁰ Ie' tö iché ia:

—Judiowak kawö métké ñi a be' a ichök tö bulepa Pablo tsúmi wé judiowak wökirpa e' dapa'uke ee. Ie'pa e' öke tö Pablo ttè kiane shulè bua'ie ie'pa ki. ²¹ Erë ie'pa ttè kë klö'war. Judiowak wëpa döka dabom tkëyök (40) kíta, e'pa tso' blëule Pablo panuk. Ie'pa kablé' Skököl a ttè i' wa: "Kë sa' chköpa, kë sa' di' yöpa dö mik sa' tö Pablo ttëwa eta." Ie'pa tso'tke, ima be' icheke, e' ë panuk.

²² Eta comandante tö ipatkémine ta iché ia: "Kë yi a ichar tö e' ché be' tö ye' a."

Pablo patkëmi Judea wökir kié Félix e' ska'

²³ Eta comandante tö ikimukwakpa kié böl ta ichéitö ie'pa a: "Ñippökwakpa

17 “Ye' mîne sené duas tajë kë dë'ia ie, e' ukuöki ta ye' dene ie ye' wakpa shua inuköl kakmuk s'siarëpa a. Nies ye' dene iyi muk Skëköl a idalöioie. 18 E' kanéuk ye' tso' Skëköl wé a e' dalewa ye' sué ie'pa tö. Ye' e' batse'wétke wes sa' ttè kitule tö ichè es. Eë pë' kë ku' tajë. Kë yi shutineka. 19 Erë judiowak welepa datse Asia, e'pa tso' ee. E'pa éna ye' kkatok ilè ki, e' ta warma ie'pa kawöta shkökrö ie ye' kkatök. 20 Ie'pa kë shkakrö, e' ta as ie' itso'rak e'pa tö ichö tö i sulu kué ie'pa tö ye' ki mik ye' dë' e' tsatkök judiowak wökirpa wörki eta. 21 Erë mik ye' bak ie'pa wörki, eta ttè i' è yè' ye' tö aneule: ‘S'duowa e' shkerkane e' klö'wéyö, e' ki a' tso' ye' kkatök i'ñe.’ ”

22 Jesús dör ñala chökle e' ttè jchertke buaë Félix wa. E' kuëki mik i' ché Pablo tö, e' ttséitö ta ie' kë ki ttè i' kianeia ttsè. Ie' iché ie'pa a:

—Mik comandante kiè Lisias, e' de, e' wa ye' tö a' ttè shulë.

23 Eta Félix tö capitán eköl ké Pablo wötökwane s'wöto wé a, erë ichéitö ia:

—Ikkö'nú er bua' wa wes kë s'wötëule es. Kawö mú ie' a as iyamipa bitu ikané uk.

24 Bökkj es ta Félix debitune ilaköl kiè Drusila e' ta. E' dör judiowak. Félix tö Pablo tsuk patké. Pablo tö s'kawöta erblök Jesucristo è mik e' wà paké Félix a. E' ttsök ie' tso'. 25 Erë mik Pablo tö sene yësyesë ena e' kkö'nè sene sulu yöki ena s'shulir aishkuö ta e' wà paké, eta e' tö Félix tkiwéwa. Ie' tö iché Pablo a:

—Be' yúne. Mik ye' kawö kune e' wa ye' tö be' kiène.

26 Nies Félix tö ipaneke tö Pablo mú tö inuköl watkè ia iomine bër, e' kuëki ie' tö Pablo kiekerö kekraë ttök ie' ta. 27 Es itka dö duas bök. E' ukuöki ta Félix kë kanablöia s'wökirie. Ie' skéie wëm kiè Porcio Festo, e' de s'wökirie. Félix atak buaë judiowak ta, e' kuëki Pablo méatitö wötëule s'wöto wé a.

25

Pablo e' tsatké Festo wörki

1 Festo demi Cesarea kanablök s'wökirie e' ki ká de mañat ta imía Jerusalén. 2 Eë ta sacerdotepa wökirpa ena judiowak wëpa

kibipa, e'pa tö Pablo kkaté Festo a. 3 Ie'pa tö ikié ie' a: “Sa' kimú er bua' wa. Kawö mú Pablo tsobitu ie' Jerusalén.” E' dör Pablo ttowa ñala ki. 4 Erë Festo tö iüté:

—Pablo tso' Cesarea wötëulewa s'wöto wé a. Eë ye' mi'ke kukuie. 5 I' sulu wamblé ie' tö, e' ta as a' wökirpa mi' ye' ta Cesarea ie' kkatök ee.

6 Festo sené Jerusalén ká pàköl (8) ká dabom (10) e' ulatök ta imiane Cesarea. E' bule es ta ie' e' tkéka ikula' ki ttè shulo wé a. Eta Pablo tsuk patkéitö shulë. 7 Mik Pablo dewa, eta judiowak datse Festo ta Jerusalén, e'pa dewa ie' o'mik ta ikkaté iyi sulué tajë ese ki. Erë ie'pa kë a iwöklönuk yës tö e' dör moki. 8 E' ukuöki ta Pablo tté e' tsatkoie. Ie' tö iché ia:

—Ye' kë wa i' sulu wambléne yës judiowak ttè dalöieno ki, nies Skëköl wé ki, nies Roma wökir kibi e' ta. Ekkëpa kë yëule ye' wa sulué.

9 Erë Festo atak buaë judiowak ta, e' kuëki ie' tö Pablo a ichaké:

—¿Be' shkak Jerusalén as ye' tö be' shulö ee?

10 Ie' tö iüté:

—Au. Ye' tso'tke Roma wökir kibi e' ttè shulo wé a. Ie' a' kawöta ye' shulök. Be' wa ijcher buaë tö ye' kë wa i' sulu wambléule judiowak ta. 11 Erë ilè sulu wambléyö, ese kué a' tö, e' ki ye' kawöta ttëwa, e' ta ye' ttöwa. Erë i' kos ki ie'pa tö ye' kcateke, e' kë yëne, e' ta kë yi kawöta ye' muktsa ie'pa ulà a. E' kuëki ye' tö ikié tö Roma wökir kibi as e' wák tö ye' shulö*

12 Eta Festo tté ipattökwakpa ta eta ichéitö Pablo a:

—Buaë be' ikiétke tö Roma wökir kibi tö be' shulö. E' kuëki ye' tö be' patkekemi Roma as ie' be' shulö.

Festo tö Pablo tté paké blu' Agripa a

13 Ká tka wekké alè e' ukuöki ta blu' kiè Agripa e' demi Cesarea ikutà kiè Berenice e' ta Festo tkëneká ká wökirie e' kéwö tkö'uk. 14 Ie'pa e' tséat ká tajë. E' dalewa Festo tö i' tköke Pablo ta e' paké blu' Agripa a: Ie' tö iché ia:

—Ie' wëm tso' eköl méat Félix tö wötëule s'wöto wé a. 15 Mik ye' bak Jerusalén,

* 25:11 Pablo dör romawak e' kuëki ie' a kawö ta' ikiök Roma wökir kibi a tö e' tö ishulö. Roma wökirpa tsitsir kë a iwöklönuk.

eta sacerdotepa wökirpa ena judiowak kueblupa, e'pa debitu wëm e' kkatök ye' a. Ye' a ikiérakitö as ye' iwömüttsa ttëwa. ¹⁶Ye' tö ie'pa iüté tö romawak wökirpa kë yi tteta'wa, kam ie' tsatkö ikkatökwakpa ta ñi wöshaë e' yöki. ¹⁷E' kueki mik ie'pa debitu íe, eta kë ye' kawö chöone. E' bule es ta ye' e' tkéka ye' kula' ki ttë shulo wé a ta wëm e' tsuk patkéyö. ¹⁸Erë mik ikkatökwakpa debitu, eta ie'pa kë wa ikkatëne iyi sulu ki wes ye' ibikeits es. ¹⁹Ie'pa tö ikkaté wes ie'pa Skëköl dalöieke ese ki. Ñies wëm kötëwa kië Jesús, e' ché Pablo tö tö itso' ttsë'ka, ese ë ki ie'pa tö ikkaté. ²⁰Ye' kë wa ijcher wes yö ttë e' wë, e' kueki ye' tö Pablo a ichaké: “¿Be' shkak Jerusalén as eë be' shulir ttë i' ki?” ²¹Erë ie' ikié tö as se' wökir kibi tö ishulö. E' kueki ye' tö ikéwö mé tö as itkër wötëule dö mik ye' tö ipatkekemi eta.

²²Eta Agripa tö iché Festo a:

—Ye' éna wëm e' ttö tsak ñies.

Ta Festo tö iüté:

—Bule bö ittseraë.

²³Bule es ta Agripa ena Berenice, e'pa debitu, tkawa u a shkörami wes këkë taië es. Ñippökwakpa wökirpa ena ká e' këképa dalöier'ta' taië, esepa debitu ie'pa ta ñies. Eta Festo tö Pablo tsuk patké ²⁴ta ichéitö:

—A blu' Agripa ena këképa ulitane tso' íe se' ta, íe wëm dur eköl kië Pablo. Judiowak kos tö ie' kcateke ye' a Jerusalén ñies íe Cesarea. Ie'pa kë shtrirta'wa ye' a ikiök aneule tö ikéwö múttsa ttëwa. ²⁵Erë ye' a ta ie' kë wa i wamblëne i ki yö ittökwa ipatkëmi. Erë ie' wák tö ikié as Roma wökir kibi tö ishulö. E' kueki ye' tö ibikeitsbak patkëmi eë. ²⁶Erë kë i kune ye' wa shtëmi yëkkuö ki mëmi s'wökir kibi a ikkatoie. A Agripa, e' kueki ye' wa idebitu a' wörki, bua'ie be' wörki, as be' ichakö. Ima be' ichè, e' ukuöki ta iyëkkuö shtëmiyö. ²⁷¿Wes ye' tö yi patkemimi shulë kë wayëule tö i ki ikkatërke?

26

Pablo e' tsatké blu' Agripa wörki

¹E' ukuöki ta Agripa tö Pablo a iché:

—Be' ttö e' tsatkoie.

Eta Pablo ulà kéka ta ittémitke i' es; ²⁻³“A blu' taië Agripa. Se' judiowak ser, e' jcher

buaë be' wa. Ñies ttë i' ki sa' ñi chöke, e' jcher buaë be' wa. E' kueki i' ñe ta ye' ttsë'ne buaë e' tsatkök be' wörki i kos ki judiowak tö ye' kcateke, e' yöki. Es ikiéyö be' a tö ye' ttö ttsö enaë.

⁴“Se' wakpa kos wa ijcher buaë tö wes ye' ser ye' kaska' ena Jerusalén mik ye' bak duladula eta. ⁵Ñies ie'pa wa ijcher buaë tö këkraë ye' dör fariseowak. Ese wakpa e' tiuke Skëköl ttë dikia yësyësë se' wakpa malepa tsata. Ie'pa ki ikiane, e' ta ie'pa tö ichëmi tö mokí ye' dör fariseowak. ⁶Skëköl kablë' se' yépa bak ká iaiaë e'pa a tö s'duowa e' shkerdakane, e' wa panekeyö mokí, e' ki ie'pa tso' ye' kkatök i' ñe ta. ⁷Se' dör Israel aleripa e' ditsëwöpa doka dabom eyök ki bö (12), e'pa tö iwà paneke ñies er mokí wa. E' kueki ie'pa tö Skëköl dalöie e' wakanewekerakitö ñië nañeë këkraë. A blu' Agripa, s'duowa shkerdakane, e' panekeyö wes se' wakpa malepa es, e' ta ¿i ki ie'pa tso' ye' kkatök? ⁸¿I kueki a' ibikeitseke tö s'duowa e' kë shkenukkane Skëköl a?

⁹“Ye' wák bak ibikeitsök tö ye' kawöta i kos or ye' a e' uk Jesús Nazaret wak e' ttë wöklö'woie. ¹⁰Es ye' tö iwamblë' Jerusalén. Sacerdotepa wökirpa tö ye' a kawö me' iwambloie. S'batse'rpa taië wötë'wa ye' tö s'wöto wé a. Kë dör e' ë, ñies mik ie'pa ttekerakitö, eta ye' a ta e' dör buaë. ¹¹Taië ie'pa we'ikyö se' ñi dapa'wo wé ulitane a ie'pa koie ie'pa erblö Jesús mik e' olo'yök. Ye' kësik blë' ie'pa ki taië. Ye' tö ie'pa tötë'rö tkörö ká bár ki we'ikë.

¹²“Sacerdotepa wökirpa tö ye' a kawö me' ena ye' patkë' ese wamblök Damasco, e' wakanéuk ye' mirwa. ¹³Erë, a blu', ñala ki dibata a ta ká jai a ye' tö i sué bö'woie e' tkökä diwö olo tsata. Bö'wö e' olo bune ye' pamik ena imirwarak ye' ta e'pa pamik ñies. ¹⁴Sa' kos anere iski ta ittö ttséyö e' tö iché ña hebreoie: ‘A Saulo, a Saulo, ¿iök be' ye' we'ikeke? I sulu wamblekebö ye' ki e' wa be' wák e' mukettsa we'ikë wes iyiwak kë shkak ppèsö kal wa es.’ ¹⁵Ye' tö ie' a ichaké: ‘A Skëképa, ¿be' dör yi?’ Ie' ye' iüté: ‘Ye' dör Jesús, e' we'ikekebö. ¹⁶Erë be' e' duöka. Ye' e' kkaché be' a be' patkoie kanëblök ye' a. I kos suébö i' ñe ena i kos

kkacheraëyö be' a, e' pakerabö sulitane a. ¹⁷Ye' tö be' patkeraë be' yamipa a ena pë' kē dör judiowak esepa a. Ye' tö be' tsatkeraë ie'pa ulà a. ¹⁸Ye' tö be' patkeraë ie'pa wöa ká ñi'uk as ishkörak Skëköl ta ká ñi a, kē ku'ia klöulewa stui a Satanás ulà a; ñies as inuì olo'yardak iki as idörak Skëköl icha batse'r e'pa kúie ierblérak ye' mik e' wa.'

¹⁹“A blu' Agripa, i yëne ña ká jai a e' wawéyö. ²⁰Jesús tté buaë tsá pakéyö Damasco wakpa a, e' ukuökí ta yö ipaké Jerusalén wakpa a ñies ká malè tso' Judea e' kos wakpa a. Ñies ipakéyö pë' kē dör judiowak esepa a. Ye' tö ie'pa kos patté: “A' er mane'ú Skëköl a. A' senú buaë yësyësë ikkachoie tö mokí a' er mane'wétke ie' a.” ²¹E' kuekí se' yamipa judiowak e'pa tö ye' klöo'wa Skëköl wé a ttèwa. ²²Erë dö ikkè ta Skëköl tö ye' kimé, e' kuekí ye' tso'ia ie' tté pakök sulitane a, s'dalöiërta' taië esepa a, ñies se' esepa a. I yë'atbak Skëköl ttekölpa ena Moisés, e'pa tö tö itkoraë, e' è pakekeyö. Kē ye' wa ttè ku'a'kí pakane. ²³Ie'pa tö iyè'at tö wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e' kawöta ttèwa. E' ukuökí ta ie' shkerdakane keweie sulitane yökí, ta s'tsatko tté pakeraëitö judiowak a ena ká ulitane wakpa a. Ttè e' dör wes bö'wö es se' er ñi'woie.”

Pablo tö Agripa shkeñé erblök Jesús mik

²⁴Es Pablo e' tsatköke e' shua Festo tö iché ie' a aneule:

—iA Pablo, be' alíneka! Be' e' yué yëkkuö wa taië, e' tö be' aliwéka.

²⁵Erë ie' iüté:

—A kékëpa Festo. Ye' kē alíneka. I chéyö e' kē dör alípa ttè, e' dör ttè mokí. ²⁶Së blu' Agripa tkër. Ie' wa ttè ikkè suule buaë. E' kuekí kē ye' tkine ttök ie' wörki. Íyi ikkè kos kē wamblène blèulewa. E' kuekí ye' wa ijcher tö ie' wa íyi ikkè jcher buaë. ²⁷A blu' taië Agripa, ye' wa ijcher buaë tö be' tö i yë'atbak Skëköl ttekölpa tö, e' klö'wé.

²⁸Agripa tö iüté:

—Kē be' ibikeitsök tö be' ye' kèmi e' mane'uk Cristo kléie i' ta.

²⁹Pablo tö iché:

—I' ta ö i' ukuökí ta, erë Skëköl mú kí ikiar tö be' ena a' kos tso' i' ñe ye' ttö ttsök, e'pa mú dör wes ye' es, erë kē moulewa tabechka kicha wa wes ye' es.

³⁰⁻³¹Eta blu' ena s'wökir kibi ena Berenice ena kos itulur ee, e'pa ulitane e' kéká míyal bánet ttök ñita Pablo tté kí. Ie'pa tö iché ñi a:

—Wëm i' kē wa i sulu wamblène i kí ittèwasö, warma kē ie' kawöta wötèwa.

³²Eta Agripa tö iché Festo a:

—Wëm i' kē tö ichöpa: 'ye' patkömi Roma wökir kibi a shulè', e'ma sö iëmimi.

27

Pablo patkémirakitö Roma

¹Mik ie'pa tö ibikeitsétke tö sa' patkekemi Italia, eta Pablo ena pë' skà tso' wötèule, e'pa mérakitö wëm eköl kiè Julio e' ulà a. Wëm e' dör ñippökwakpa eruleë kiè Emperador Icha, e' capitán. ²Eta sa' e' iéka kanò a. Kanò e' datse ká kiè Adramitio ee michoë Asia wé kanò irirke dayë kkömik ese a. Wëm kiè Aristarco, e' tso'ñak sa' ta ñies. Ie' datse Tesalónica ate Macedonia ee. ³Bule es ta sa' demi Sidón. Julio tö Pablo sué er bua' wa. Ie' tö iémi s'yamipa serke ee, e'pa pakök as i kiane ie' kí e' mù ie'pa tö ie' a. ⁴Sa' e' yéttsa Sidón mir wöwí, erë siwa' bitsirke darèrèë wöiá. E' kuekí sa' míyal dayë nane kiè Chipre e' kke wé siwa' kē bitsirku' taië e' èka. ⁵Sa' tkami Cilicia ena Panfilia demi Mira ate Licia ee.

⁶Eta ee capitán tö kanò datse Alejandría, e' kué etö. E' mi'ke Italia. Ee sa' e' mane'wé kanò e' ètö a ta sa' míyal. ⁷Siwa' kuekí sa' mirwa kanò kí enaë, kanè taië wa. Ká böt ö ká mañat alè eta sa' demi ká kiè Cnido wöshaë. Siwa' bitsirkeia sa' kke, e' kuekí sa' tkami Salmona wöshaë ta sa' tkami dayë nane kiè Creta e' wishet. ⁸Sa' mí kanò kí dayë kkö è wa kanè taië wa. Eta sa' demi ká kiè Buenos Puertos (kiè e' wà kiane chè wé kanò irirke buaë), e' ate tsinet ká kiè Lasea ee.

⁹Sa' kí kawö chó taië ta yuëdiö dewatke. E' këska' ta kē se' a shkanukia dayë kí dö' i sulu tkö s'ta. E' kuekí Pablo tö ipattérak:

¹⁰—A kékëpa, yö isué tö se' mirwa i' eta i sulu tkömi. Kanò i' ena dalí i', e' weirwami, ñies dö' se' wákpa duödur.

¹¹Erë capitán kē wa Pablo ttö iütène. Ie' tö kanò wák ena kanò ñakökwakpa wökir, e'pa ttö iüté. ¹²Wé ie'pa kanò irine e' kē dör buaë yuëdiö tkö'woie. E' kuekí kanò

wakpa kibiiepa tō ibikeitseke tō se' mú dōmi Fenice yuēdiō tkō'uk ee, e' dör bua'ie. Ká e' atē dayē nane kiè Creta ee. Eē dayē atē noroeste ena sudoeste.

Siwā' bitsirke tajē dayē kī

¹³ Etā siwā' datse sur kke, e' bitsinemitke bērebērē. Ie'pa tō ibikeitse tō se' tkōmimi, e' kueki ie'pa e' yēttsa míyal Creta dayē kkō ē mik kanò kī. ¹⁴ E' ukuōki bet tā sērke bitsineka tajē datse nordeste kke, e' tērke kanò mik. ¹⁵ E' tō kanò uyēmi. Sa' kē a kanò wöklōneia siwā' kke. E' kueki sa' tō iēmi as siwā' wā imítser sa' tā. ¹⁶ Sa' tkami dayē nane tsitsir kiè Cauda, e' tsikka, wé kē siwā' bitsirku' darērē shūte ee. Sa' kanēblé darērēē, e' wa sa' tō kanóla tso' s'tsatkoie e' muéwā buaē as kē imi'a dayē a. ¹⁷ E' ukuōki tā ie'pa tō kanò kibi etō kī payuéwā buaē ttsa' wa. Ie'pa suane dō' kanò tkērka ttsa'wō tso' tajē kiè Sirte, e' kī. E' kueki ie'pa tō datsi' ukuō tso' kanò shkōwoie, e' iéwā dayē a kanò wöklō'woie as imi' enaē. Tā ie'pa tō iēmi as siwā' wā imi'. ¹⁸ Bule es tā siwā' bitsirkeia tajē, e' kueki ie'pa tō dalì damirak iwā kanò a, e' tuléttsami dayē a. ¹⁹ Böiki es tā ie'pa tō iyi tajē tso' kanò shkōwoie, e' kibiie tuléttsa dayē a iwákpa ulà wa. ²⁰ Ká tka tajē etā diwō kē wēneia bēkwō kē wēneia. Sērke tajē tērkeia sa' kī. E' kueki sa' tō ibikeitse tō sa' duölurdaē, kē sa' tsatkērpaia.

²¹ Sa' tka ká tajē kē chkaule. E' kueki Pablo e' kēka ie'pa tso' kos e' shūa tā ichéitō:

—A kēkēpa, a' tō ye' ttō ttsōpa, e'ma kē se' e' yēnettsa Creta ena ì sulu tka se' tā, e' kē bak se' tā. Nies kē se' iyi weinewa. ²² Erē j'ñe tā a' er kuú. Kē yi duōpawā. Erē kanò ē weirwami. ²³ Enia nañewe Skéköl dör ye' blú dalöieke ye' tō, e' tō ibiyöchökwak patké ye' ska', ²⁴ e' tō ye' a iché: 'A Pablo, kē be' suanukia. Be' kawōta shkōkrō Roma wökir kibi e' ska'. Skéköl er buaē ché be' a. E' kueki pē' kos tso' be' tā kanò a, e'pa tsatkeraeitō.' ²⁵ A kēkēpa, e' kueki a' er kuú. Ye' erblöke Skéköl mik. Ye' wā ijcher buaē tō ì kos tkōraē wes Skéköl biyöchökwak tō ye' a iché es. ²⁶ Erē siwā' tō se' patkeraē dō ká wele dayē kkōmik.

²⁷ Dayē kiè Adriático e' kī sa' dami siwā' wā wī'kē io'kē. E' kī ká de domingo bötō e' nañewe ká shaböts etā kanò ñakökwakpa

éna iane tō sa' döketke ká sí kī. ²⁸ Ie'pa tō dayē shū ma'wé tō wēkkē idir döttsa iski tā ide metro dōka dabom mañayök kī teröl (36). E' ukuōki tā wī'kie iskà ma'wēnerakitō tā ide metro dabom böyök kī kul (27). ²⁹ Ie'pa suane dō' ák tso' blubluē ese mik kanò tēr, e' kueki tabechka tso' kanò wöklō'woie e' émirakitō tkēl kanò ñakka dayē shūa. Tā ikiérakitō Skéköl a tō sa' kimú ká ñirke e' dalewa. ³⁰ Erē kanò ñakökwakpa tō ibikeitse: se' tköyalmi as se' e' tsatkō. E' kueki ie'pa tō kanóla éwami dayē a. Ie'pa e' é tō ie'pa mí tabechka tso' kanò wöklō'woie, e' ökmi kanò wökka dayē shūa. ³¹ Erē ì weke ie'pa tō e' biyó ché Pablo tō ñippökwakpa a ena capitán a. Ie' tō iché:

—Ie'pa tkayal, e' tā a' kē tsatkērpa.

³² Etā ñippökwakpa tō kanóla e' ttsé télor tā iémirak dayē a.

³³ Ká ñirketke etā Pablo tō ie'pa ulitane a iché:

—Ilè ñú. A' tso' ipanuk tō ì tkōmi, e' kī domingo de bötō e' dalewa kē ì ñane a' wā yēs. ³⁴ A' keyō ilè ñuk. A' e' tsatkak, e' tā a' kawōta ilè ñuk. Kē a' weirpa yēs. ³⁵ Pablo tté one, etā pan klō'wéitō et, tā wéstela chéitō Skéköl a. Sulitane wörki iblatéitō tā ie' wák tō itsá ñé. ³⁶ Etā e' tō imalepa erkiöwé tā ichkérak ñies. ³⁷ Sa' dōka cien böyök kī dabom kuryök kī teröl (276) seraa. ³⁸ Ie'pa chké one kos ie'pa kī kiane ekkē tā dalì eyök atē e' tuléttsarakitō dayē a as kanò at öböbla. Dalì e' dör trigowō.

Kanò jchēnane

³⁹ Ká ñine tā kanò ñakökwakpa kē wā dayē kkō suule. Erē ie'pa tō isuē tō ttsa'wō buaē ulat tēr kanò ikloka. E' kueki ie'pa tō ibikeitse tō kanò ma'üsö klèka ee. ⁴⁰ Etā iyi tso' kanò wöklō'woie, e' ttsé télor ie'pa tō émi dayē a. Etā kaltak tso' kanò ñakoie, e' wöttsélor ie'pa tō. E' ukuōki tā datsi'kuō skékarakitō kanò wökka tā idökemitke dayē kkōmik. ⁴¹ Erē ttsa'wō tkērka dayē dikia, e' kī kanò tkēne kuj. Tā kanò wökka bunewa ttsa'wō a, kē yēnettsaia. E' dalewa dayē tērke kanò ñakka e' tō kanò tskélor tajē.

⁴² Wépa mir klöulewā e'pa kiane ñippökwakpa kī ttélur as kē itköyal ukule. ⁴³ Erē capitán éna Pablo tsatkak, e' kueki ie' kē wā ikéwō mēne ittökulur. Ie' tō iché:

“Wépa ukuo, e'pa e' ppölor kewe dayë a as e'pa dötsa ká sí k̄i. ⁴⁴As imalepa mi' kanò tak k̄i.” Es sa' ulitane dettsa ká sí k̄i buaë.

28

Pablo sené si' mañat ká kiè Malta ee

¹ Mik sa' dettsa eta sa' wā ijchenewa tō ká e' kiè Malta. ² Ká e' wakpa tō sa' kiéwa buaë seraā. Kase suluë ena kal̄i yërke, e' kuek̄i bö' batsékarakitō taië tã sa' kiérakitō bö' baiklök. ³ Eta Pablo tō bö' ulatska shtë, e' tuleke bö' a. E' wöshäë tã tkabë sulusi e' yéttsa bö'ba yöki, e' tō Pablo kuéwa iulà kkue a, kē èwa. ⁴ Mik ká e' wakpa tō isuë tō tkabë moar Pablo ulà mik, eta ichérakitō ñi a: “Wëm i' wā s'kötulewā alè. Eré dayë a itsatkëne, erë s'shulökwak tso' ká jai a e' kē wā kawö mène ia as iser.”

⁵ Erë Pablo ulà wöppé tã tkabë anewa bö' a. Kē wes Pablo dë'. ⁶ Wekkë Pablo iërkeka ö wekkë Pablo duömiwā etkëme, e' panuk ie'pa tso' seraā. Erë ie'pa tō ipané taië. Mik ie'pa tō isuë tō kē i bak ie' tã, eta ie'pa ibikeitséne kuā'k̄i. Ie'pa tō ichémi tō Pablo dör kéköl wele.

⁷ Eë tsinet ká tso', e' dör Malta wökir kibi kiè Publio, e' icha. Ie' tō sa' kiéwa ena sa' suë buaë dö ká mañat. ⁸ Tã Publio yë, e' duöke duè dalölö wā ena ishütërke taië. E' ie' teme'r. Eta Pablo miā iweblök tã ie' tō ikié S'yë a tã iulà méka ik̄i tã ibua'wéneitö. ⁹ E' ukuök̄i tã imalepa kirirke tso' ká e' a, e'pa kos debitū tã ibuanerak ñies. ¹⁰ E' kuek̄i ká e' wakpa tō íyi kakmé sa' a taië. Mik sa' mitkene kanò k̄i tã i kos kiane sa' k̄i shkoie, e' kakmé ie'pa tō sa' a.

Pablo demi Roma

¹¹ Sa' sené ká e' a si' mañat tã sa' e' iéne kanò iëtö a. Eë kanò e' tō yuëdiö tköo'. E' datse Alejandria. Kanò e' kiè ie'pa kékölpa dalöiekerakitō dör klö e'pa kiè wa. ¹² Sa' míyal kanò e' k̄i ká kiè Siracusa ee. Eë sa' sené ká mañat. ¹³ E' ukuök̄i tã sa' míyal ká kiè Regio ee. E' bule es tã sa' e' yélur Regio a. Siwā bitsirke buaë datse sur kke, e' wa ká böt tã sa' demi Pozzuoli wé kanò irirke ee. ¹⁴ Eë sa' tō s'yamipa welepa kué. Ie'pa tō sa' kē e' tsukat ie'pa tã domingo etö. Bata ekkë tã sa' demi Roma. ¹⁵ S'yamipa tso' Roma, e'pa wā ijchertke tō sa' datse. E' kuek̄i ie'pa de sa' ñaletsuk dö wé dali wé

tso' taië kiekerakitō Apio ee. Ñies ie'pa skà de sa' ñaletsuk ká kiè S'kaporö Wé Mañat ee. Mik Pablo tō ie'pa suë tã wéstela chéitö Skéköl a tã ittse'neka buaë. ¹⁶ Mik sa' demi Roma, eta Roma wökirpa tō ie' kē senuk u etkue a ekörla, erë ishkëki méarakitö eköl Pablo kkö'nuk.

Pablo tō Jesús tté paké Roma

¹⁷ Pablo demi Roma, e' k̄i ká de mañat, eta ie' tō judiowak wökirpa tso' Roma, e'pa kiök patkè. Mik ie'pa e' dapa'wéka ie' ska' tã ie' tō iché iarak:

—A yamipa judiowak, kē ye' wā i sulu wamblëne se' wakpa k̄i. Ñies kē ye' wā i sulu wamblëne se' yépa bak ká iaiaë e'pa sene e' k̄i. Erë ye' tso' Jerusalén e' me'ttsarakitö Roma wakpa ulà a. ¹⁸ Roma wakpa tō ye' ichaké iskië, erë kē ie'pa wā i sulu kune ye' k̄i ye' ttowaie. E' kuek̄i ie'pa éna ye' akmi. ¹⁹ Erë judiowak kē k̄i ikiane tō ye' èmi ie'pa tō. E' kuek̄i ye' kawöta ikiök tō ye' patkö Roma wökir kibi a as ie' tō ye' shulö. Erë ye' kē wā i ta' se' judiowak kkatoie. ²⁰ Ì paneke se' dör Israel aleripa e'pa tō, e' kuek̄i ye' tkër íe moule. Ñies e' kuek̄i ye' tō a' kiök patké a' suöie ena ttoie a' ta.

²¹ Ie'pa tō iché ia:

—Judea wakpa kē wā yëkküö patkëule sa' a be' choie yës. Ñies sa' yamipa datse Judea, e'pa kē wā i sulu yëule sa' a be' k̄i. ²² Sa' wā ijcher tō tté pa'al̄i i' pakè be' tō e' cheke suluë sulitane tō ká wa'ñe. E' kuek̄i sa' k̄i ikiane ttsè tō z̄ima be' tō ibikeitseke?

²³ Ie'pa tō kawö skà mé ñi a kapakoie. Mik e' kēwö de, eta ie'pa dapaneka taië Pablo ska'. Ie' tō i blúie Skéköl tso' e' tté paké bla'mi dö tsáli. Ì kit Moisés ena Skéköl ttekölpa tō yëkküö k̄i e' wa ie' tō ie'pa pablé taië as ie'pa tō iklö'ù tō Jesús dör wé pairine'bitū idi' wa s'blúie e'. ²⁴ Ie'pa welepa tō tté paké Pablo tō, e' klö'wé. Erë welepa kē wā iklöone. ²⁵ Ie'pa kē wā ibikeitse ñikkëë, e' kuek̄i imítkerak erë Pablo tō tté i' bata ché iarak:

—Ì yë' Wiköl Batse'r tō a' yépa bak iaiaë, e'pa a, itteköl bak kiè Isaías e' wa, e' dör mok̄i. Skéköl tō iché ia:

²⁶ 'Be' yú tã ichö ká i' wakpa a.

A' tō ittseraë je', erë kē a' éna iwà anuk.

A' tō iwebleraē je', erē kē a' tō isuepa.

²⁷ Es ie'pa dör, ie'pa wökir suluē, e' kueki.

Ie'pa tō ikukuō wötéwā as kē iwattsēr.

Ie'pa tō iwöbla tsimiwéwā as kē iwawēr.

Ie'pa kē éna iwà anak.

Ie'pa kē shkakne ye' ska' as ye' tō
ibua'ùne.*

Es Isaías tō iyé'at. ²⁸⁻²⁹ A' wā ijchenú tō
i' ukuöki tā Skököl tō s'tsatkè e' tté tso'tke
pakè pè' kē dör judiowak esepa a. Ie'pa e'
tō iklö'weraē.

³⁰ Pabło e' tséat duas bök wa'ñe wé u
patuekeitö ee. Sulitane mi'ke ie' weblök tā
ee ie' tō ikiéwā. ³¹ Ie' tso'ie ì blúie Skököl
tso' e' tté pakök ena s'wöbla'uk Sköképa Je-
sucristo tté wa. Kē yi wā ie' wöklöçne. Kē
yi wā ie' tsiriçne yès.

* **28:27** Isaías 6.9-10

Yëkkuö kit Pablo tö Roma wakpa a Romanos

Yi tö yëkkuö i' kit, e' wák kiè Pablo. Welepa tö ibikeitsè tö yëkkuö i' kit ie' tö eta ie' wák tso' Corinto. Ie' tö ikit duas dabom skeyök ki kul (57) Cristo kune'bak e' ukuöki ta. Ie' ikkeyè' taië shkökmi Jesús mik erblökwakpa tso' Roma e'pa pakök. Erë kë ie' a kawö kune shkoie. E' kueki ie' tö yëkkuö i' kit patkëmi ie'pa a as ie'pa wa ijcher tö i' o' Jesús tö ie'pa dalërmik. Ie'pa kibiiepa kë dör Israel aleripa erë Israel aleripa erblé Cristo mik esepa e' ië'wa ie'pa ta. Israel aleripa erblé Cristo mik esepa tö ibikeitsè tö ie'pa klö'bak Skëköl tö keweie e' kueki ie'pa dör ibua'ie pè' kë dör ie'pa ditséwö esepa tsata. E' kueki ie'pa kë ñi sini'kune.

E' kueki Pablo ki ikiane kkachè ie'pa a yëkkuö i' ki tö sulitane dör ñies è Skëköl wöa. Israel aleri ö kë idör ileri e' dör ñies ème. Kewe Pablo tö ie'pa a ikkaché tö sulitane tö Skëköl watè'ttsa e' kueki e' nuí tso' sulitane ki. E' ukuöki ta ie' tö ie'pa a ikkaché tö Jesús tté buaè e' è wa Skëköl tö se' tsatkëmi ñikkëè, Israel aleripa ena kë idör ileripa esepa ñies. E' kkaché ie' tö ie'pa a. Ñies Pablo tö ikkaché tö erblé Jesús mik e' wa Skëköl tö se' klö'wëmi wës pè' buaè yësyèsè es. Israel aleripa tö ibikeitsè tö Moisés tté dalöiëno e' dalöie wa Skëköl tö se' klö'wëmi wës pè' buaè yësyèsè es. Erë Pablo tö ie'pa a iché tö e' kë dör es. Se' kë a i' onuk Skëköl ttsé'woie buaè as se' tsatköitö. Erë Jesús mik erblé e' wa ie' tö se' tsatkeke. Es Pablo tö ichè yëkkuö i' ki.

Shke'wè

¹ Ye' dör Pablo. Ye' dör Cristo Jesús kanè méso klöule ie' ttekölpa tsá e' ekölie. Ñies ye' klöule tté buaè kkayè' Skëköl tö e' pakök.

² Ká iaiaè Skëköl kablè' tö tté buaè ñe' kkayërdaè, e' kit ittekölpa tö iyëkkuö batse'r e' ki. ³ Tté buaè ñe', e' dör ilà Skëképa Jesucristo e' tté. S'ditsö wa ta ie' dör Israel blú bak kiè David e' aleri. ⁴ Erë mik ishkenekane, eta e' wa ikkayëne Wiköl

Batse'r wa tö ñies ie' dör Skëköl Alà diché ta' taië e'.

⁵ Ie' batamik Skëköl er buaè ché ye' a. Ie' ye' tkè'ka kanablök Jesucristo a ittekölpa tsá e'pa ekölie as ká wa'ñe pè' kë dör judiowak esepa kur ie' ttö iütök erblé ie' mik e' wa. ⁶ Ñies a' tso' ie'pa shua. A' klöule Jesucristo ichaie. ⁷ Ye' tso' yëkkuö i' shtök a' dalër taië Skëköl éna serke Roma e'pa a. A' klöule ie' wa s'batse'rpa kíie. S'yé dör Skëköl ena Skëképa Jesucristo as e'pa er buaè chö ena sene bèrè mù a' a.

Pablo wéstela ché Skëköl a

⁸ Kewe ye' ichè tö a' erblé Jesús mik e' tté buneka ká wa'ñe. E' kueki wéstela chekeyö Skëköl a Jesucristo ttö wa a' ulitane ki. ⁹ Skëköl a ye' kanablöke ye' er kos wa ie' alà tté buaè e' pakök, e' wák wa ijcher tö kekraè ye' er arke a' ska'. ¹⁰ Kekraè ie' a ikiekeyö tö ie' ki ikiane, e' ma as bata ekké ta ie' kawö mù ye' a shkoie a' pakök. ¹¹ Sulu ye' éna a' suak. Ye' éna a' kimak as a' er diché kí iër buaè Skëköl Wiköl wa. ¹² E' wà dör tö se' erblöke Jesús mik eköl eköl, e' wa se' ñi er diché ið buaè.

¹³ A yamipa, ye' ki ikiane tö a' wa ijcher tö taië ye' ileritsé shkoie a' pakök, erë dö ikké ta ye' wötkërke. Ye' ki ikiane tö kanè me' Skëköl tö ye' a e' wà dötsa buaè a' shua wës ká malepa wakpa shua idè'ttsa es. ¹⁴ Ye' ittsé tö ye' ki kanè tso' ia Jesús tté buaè pakök sulitane a. Kë ye' tkine tö s'dalöier ta' taië ese idir ö s'èsepa idir ö s'yöule ö kë s'yöule idir. ¹⁵ E' kueki ñies ye' shkak Roma Jesús tté buaè pakök a' wakpa shua.

Jesús tté buaè dör Skëköl diché taië s'tsatkoie e'

¹⁶⁻¹⁷ Jesús tté buaè e' wa Skëköl a wépa kos tö iklö'wé esepa tsatkërmi. E' kueki ye' kë jaëne tté e' ki. Tté e' pakane judiowak a kewe, e' itöki pè' kë dör judiowak esepa a. Tté e' tö ikkachè se' a tö wës Skëköl tö se' klö'wëmi wës pè' buaè yësyèsè es. Se' klö'wëitö es se' erblé Jesús mik e' wa. E' è wa ie' tö se' klö'wëmi es. E' dör wës itso' kitule Skëköl yëkkuö ki es, e' tö ichè: "Yi dör yësyèsè ierblö Skëköl mik e' batamik, ese serdaè."*

Sulitane ki i' sulu nuí tso' Skëköl wöa

* 1:16-17 Habacuc 2.4

18 Skëköl tso' ká jaì a, e' tso' wépa tò ì sulu wambleta' ena kë ser yësyësë esepa we'ikök. E' wa ie' tso' ikësik kkachök. Ì sulu kos wambleke ie'pa tò, ese tò ie' ttè mokì e' wöklö'weke. 19 Kos s'éna iane tò wes ie' dör, e' kkayë' ie' wák tò ie'pa a, e' kuekì buaë ie'pa wa ijcher. 20 Kewe ta ie' tò ká i' yö'at, e'tami sulitane wa ijcher tò wes ie' dör. Ie' kë wërta' erë ì kos yö'itö e' wa iwënewa buaë tò ie' dör Skëköl, ñies tò ie' diché kë erta'wa. E' kuekì kë ie'pa a iyënuke tò kë sa' wa ijcher. 21 Erë ie'pa wa ijcher buaë tò ie' tso'tke, erë ie'pa kë wa ikikaneka wes ikawöta kikëka es. Ñies ie'pa kë wa wëstela yëne ie' a. E' skéie ì bikeitseke ie'pa tò ese kë wà ta'. Ie'pa erbiköke kos ese dör sulu ëme. 22 Ie'pa e' chö tò ie'pa wa íyi kos ese jcher buaë, ñermata ie'pa ianewa kë kabikeitsöta'. 23 Ie' olo ta' taië kë erta'wa, e' kë dalöiëne' ie'pa wa. E' skéie ie'pa tò s'duöta'wa ese diököl dalöieke. Dö kal ö ák yöule dùie ö bakaie ö talokie ese dalöiekerakitö ie' skéie.

24 E' kuekì Skëköl tò ie'pa émi e' ia'ukka sene sulusi wa wes ie'pa kì ikiane es. Es ie'pa ñi dalösewéwa íyi s'jaëwè taië ese wa.

25 Ie' ttè mokìe e' olo'yérakitö, e' skéie kache ttè ë klö'wekerakitö. Íyi yö'at ie' tò ese ë dalöiekerakitö skëkölíe, kë dör ie' wák dalöië. Ie' ë kì kikëka mène buaë këkraë. Es e' idir.

26 E' kuekì Skëköl tò ie'pa émi e' ya'uk wes ie'pa er sulu kì ikiane es. Dö alakölpa e' mane'wéttsa kë senakia wépa ta wes imeneat es. Ie'pa senéka ñita iwakpa ë. 27 Es ñies wépa kë senakia alakölpa ta. Ie'pa e' mane'wéttsa. Suluë ie'pa éna senakka iwákpa ë ñita. E' dör jaë taië. Ie'pa e' ya'u sulu es, e' nuí kì iwákpa weirke siarë wes ikiane we'ikè es.

28 Ie'pa kë éna Skëköl bikeitsak, e' kuekì ie' tò ie'pa émi ì suluë e' ë bikeitsök as ì kë wamblök s'kane ese wamblörakitö. 29 Es ie'pa er sulunewa da'áie. Ì sulu kos e' wambleke ie'pa tò taië. Ie'pa wöttserke taië. Ie'pa e' wamblöke suluë. Ie'pa ukyërke imalepa ta. Ie'pa s'ttekewa ena ñi wöñakköke suluë ena s'kitö'weke taië. Këkraë ie'pa er me'rie ì sulu ë kì. Ie'pa biyöblöke ñi kì. 30 Ie'pa tò s'malepa cheke suluë. Sulu ie'pa éna Skëköl ar. Ie'pa e'

kkeökeka taië e' ttsökeka taië ena kë tkirku' imalepa kì. Íyi sulusi bikeitseke ie'pa wákpa tò, ese wamblekerakitö. Ie'pa kë tò imì ena iyë ttö dalöieta'. 31 Ì dör buaë e' kë ane ie'pa éna. Ì uk ie'pa kablé e' kë waweta'itö. Ie'pa kë éna yi dalërta'. Kë yi sueta' er siarë wa. 32 Erë ie'pa wa ijcher buaë tò Skëköl ttè dalöiëno tò ichè tò wépa tò íyi ekkë wambleke esepa kì duëwa kiane, erë ie'pa tò iwamblekeia. E' k'íe ta ie'pa wa buaë iwër tò s'malepa tò iwamblé.

2

Skëköl tò sulitane shuleraë ñikkëë

1 A' isie* tò pë' chéyö ñe'sepa kichatekettsa, esepa kë a ì yënuke e' tsatkoie Skëköl wörki. Ì sulu kos wambleke ie'pa tò ese wambleke a' tò ñies. E' kuekì mik a' tò ie'pa kichatéttsa, eta e' wa a' wákpa tso' e' kichatöktsa. E' kuekì kë a' a' e' tsatkënuke. 2 Se' wa ijcher tò Skëköl tò s'shulè yësyësë, e' tò se' e' wamblö sulu es esepa kos kichaterattsa. 3 A' tò ì sulu wamblé wes wépa kichatéttsa a' tò es, e' ta ¿wes a' ibikeitsëmi tò Skëköl kë tò a' kichatepattsa ñies? 4 A' tò ibikeitseke es, e' ta e' wa ie' er buaë se' ta, e' watöktsa a' tso'. Ie' tò se' anewekeia taië, ie' kë tò se' we'ikè bet. Ie' er buaë a' ta, e' tò a' dalë'ttsekeia buaë, e' wa ie' tso' a' ulaiök as a' er mane'ü ie' a, ¿e' kë jcher a' wa? 5 Erë a' er darëëë. A' kë éna er mane'wak ie' a, e' nuí kì a' tso' Skëköl kësik e' kì kiök e' kì. Mik ie' s'shuleraë e' kewö de eta ie' tò s'shuleraë yësyësë. 6-11 Sulitane dör ñies ëme ie' a, e' kuekì ie' tò iské meraë eköl eköl a wes s'ser es. Wépa e' chöke këkraë ì buaë uk, tso' ilo ena ikikëka ena sene michoë yulök, esepa ulà a sene michoë döraë. Erë wépa tkirke iwák ë kì, e' wamblö sulu, kë tò ie' ttè mokì dalöië, esepa we'ikeraëitö kësik wa da'a. Wépa e' wamblö suluë esepa kos weirdaë siarë kewe judiowak e' ukuökì ta sulitane, e' dalërdarak imik taië. Erë wépa serke yësyësë esepa kos a ilo ena ikikëka ena sene bèrë e' merdaë taië kewe judiowak a e' ukuökì ta sulitane a.

12 Pë' kë dör judiowak esepa kë ku' Moisés ttè dalöiëno e' dikia. Ie'pa tò ì sulu wamblé, e' ta iweirdaë siarë erë ie'pa kë

* 2:1 Versículo i' a Pablo ttökemi judiowak ta. E' wënewa bua'ie verículo 12 ena itökì itso' e' kì.

shulirpa ttè ñe' wa. Erë judiowak tso' ttè e' dikia, e'pa tö ì suluë wamblé e' ta ttè e' wa ie'pa shulirdaë. ¹³ Wépa tö ttè dalöiëno e' ttsé, e' è kueki ie'pa kë klö'wépa Skëköl tö wës pë' buaë yësyësë es. E' skéie wépa tö ttè e' wà dalöié esepa klö'weraëitö es. ¹⁴⁻¹⁵ Pë' kë dör judiowak esepa kë wä Skëköl ttè dalöiëno kit Moisés tö yëkkuö ki e' jcher. Erë mik ie'pa tö ttè ñe' wà dalöié iwákpa wä ijcher e' kueki, etä e' wa iwënewä tö ttè dalöiëno tso' ie'pa er a. Ttè e' dikia ie'pa tso'. Ttè e' è wa ie'pa er tö ie'pa a icheke tö ì dör buaë ì dör suluë. Ttè e' wa mikle ta ie'pa er tö ie'pa kcateke, mikle ta ie'pa tsatkeke. Ttè e' wa ie'pa shulirdaë. ¹⁶ E' tköraë aishkuö ta mik Skëköl tö ì kos tso' blëulewä se' er a e' shuleraë Cristo Jesús batamik etä, wës ttè buaë pakekeyö e' tö ichè es.

¹⁷ Erë a' welepa dör judiowak, esepa erblöke Moisés ttè dalöiëno e' mik. A' e' ttsöka tö a' dör Skëköl icha. ¹⁸ Ì kiane ie' ki ese jcher buaë a' wä. A' yöule buaë ie' ttè wa, e' kueki ì dör ibua'ie e' shukitmi a' a wë. ¹⁹ A' ibikeitseke tö o'ka pautmi a' a buaë. E' dör wës s'wöbla kë wawër esepa ulaië es ö wës se' tso' stui a esepa a bö'wö kkachè es. ²⁰ A' wä ttè dalöiëno tso', e' dör ttè moki ena íyi jcher taië e' tté. E' kueki a' ibikeitseke tö a' a se' kam yör esepa yörmi ena wépa kë wä ì jcher esepa wöblarmi. ²¹ E' dör es, e' ta ¿wës a' kë e' wöbla'ù? A' tö s'patteke tö kë s'kàne akblök ta ¿wës a' akblöke? ²² A' icheke tö kë s'kawöta s'senewabak dalöseukwä ta ¿wës a' tö idalöseweke? Íyi diököl tso' dalöië e' ar suluë a' éna ta ¿wës íyi tso' iwé a e' ekibleke a' tö? ²³ Ttè dalöiëno meneat a' a, e' wa a' e' ttsöka taië ta ¿wës a' kë tö idalöië? E' wa a' tö ie' dalösewéwä. ²⁴ Wëe' Skëköl yëkkuö tö ichè: “Pë' kë dör judiowak, esepa tö Skëköl cheke suluë a' ukuömik.”†

²⁵ Moki wépa tö Moisés ttè dalöiëno e' iuteke, esepa a itöttola kkuölit tëule tsir e' dör buaë. Erë yi kë tö iiutè, esepa a kë idör ìie bua', e' dör wës kë s'wakyöule es. ²⁶⁻²⁹ ¿Wépa dör judiowak chökke? E' kë dör iditséwö è wa. E' kë dör iwakyöule iyese alé ki e' wa. Judiowak chökke e' dör wépa er yësyësë Skëköl wöa esepa, e' dör wës ie'pa wakyöule ier a es. E' kë onuk ttè dalöiëno e'

a. E' ormi Wiköl Batse'r è a. Esepa wër buaë Skëköl wa, kë dör s'ditsö wa. E' kueki pë' kë dör judiowak, kë wakyöule, kë wä Moisés ttè dalöiëno e' ku', esepa tö idalöië buaë, e' ta ie'pa sueraë Skëköl tö wës judiowak wakyöule es eré kë iwakyöule moki. Pë' tö ttè dalöiëno e' dalöié, eré kë iwakyöule ichka ki, esepa tö judiowak kë tö iiutè esepa kkateraë iki aishkuö ta, eré iwakyöule ena ttè dalöiëno tso' iwä.

3

¹ Yile tö ichakèmi: “E' dör es, e' ta ¿iie bua' idir tö se' dör judiowak? Se' tottola kkuölit tëule tsir ¿iie bua' e' dör?” ² Ye' iiutè tö e' dör buaë shute ena iwà dör taië. Ibua'ie dör tö Skëköl tö ittè me'atbak judiowak ulà a. ³ Yëne tö ie'pa welepa tö ttè ñe' dalösewéwä, eré e' è kueki ¿ichèmisö tö Skëköl kë ttö mokië? ⁴ Au, kë idör es. Erë sulitane kachömi suluë, eré ie' ttö mokië kekraë. E' dör wës itso' kitule ie' yëkkuö ki es, e' tö ie' ché i' es:

“Sulitane isueraë tö be' ttö mokië. Be' ttè shulirmi, e' ta be' e' alörakä be' kkatökwakpa ki.”*
Es Skëköl yëkkuö tö ichè.

⁵ Pë' welepa kë wä ijcher yësyësë, esepa tö icheke tö s'ser suluë, e' wa iki wënewä bua'ie tö Skëköl dör yësyësë sulitane tsata. E' kueki ie'pa tö icheke tö e' nuí ki s'we'ikéitö, e' kë dör yësyësë. ¿Es idir? ⁶ Au, kë idör es. Skëköl chópa kë dör yësyësë, e' ma ¿wës ie' a sulitane shulirmi yësyësë?

⁷ Es yile tö ichakèmi: “Ye' kache wa Skëköl ttö mokië e' kikarkeka taië, e' ta ¿i kueki e' nuí ki ye' kcatekeiaitö?” ⁸ E' chópa es, e' ma sö ichèmi tö “ì sulu kí wamblösö as e' wa ì buaë kí dö taië.” Welepa tö icheke tö ttè ese wa ye' tö s'wöbla'weke. Ie'pa éna ye' wöakwa, e' kueki ie'pa tö ye' cheke sulu es. Eré ie'pa esepa kichatëttsä kiane.

Kë yi dör yësyësë Skëköl wöa

⁹ E' ma ¿i chèmisö? Sa' dör judiowak ¿esepa dör buaë sulitane tsata? Au, kë idör es. Ikkachétkeyö a' a tö sulitane, judiowak ena wépa kë dör judiowak, esepa kos tso' sene

† 2:24 Isaías 52.5; Ezequiel 36.22 * 3:4 Salmo 51.4

sulu dikia. ¹⁰ E' dör wes itso' kitule Skëköl yëkkuö kî es, e' tō ichè:

“jKë yi ku' eköl wë'ia dör yësyësë Skëköl wöa!

¹¹ Ì dör buaë Skëköl a ese kë ane yi éna yës.

Kë yi ku' Skëköl yulök.

¹² Sulitane tsi tröuke ie' yöki;

Ie'pa er sulunewā suluë.

Kë yi ku' eköl wë'ia ì buaë ese uk.†

¹³ Ie'pa ttö suluë, e' dör wes s'nu kélkuö kköppèe alar suluë es.

Ie'pa kkö kî s'kitö'wë me'rie.‡

Ie'pa kapakö e' dör wes tkabë ichök kapöli es.§

¹⁴ Ie'pa tso'ie alibchök s'malepa kî kësik wa.*

¹⁵ Ie'pa er me'rie s'ttëwā è kî.

¹⁶ Wë ie'pa dami ee s'we'ikè ena s'eriawë siarë ese mekearakitö.

¹⁷ Sene bërë ñalé e' kë sūle ie'pa wā.†

¹⁸ Skëköl dalöie e' kë eri ta' ie'pa wā yës.”‡

Es Skëköl yëkkuö tō ichè.

¹⁹ Se' wā ijcher tō ì kos chë Skëköl ttè dalöiëno tō, e' chëtö wépa tso' idikia, esepa a. Ttè e' wa sulitane siwā'blöwëkewā Skëköl tō. Ñies ttè e' tō ikkacheke tō sulitane kî nu' tso' ie' wöa. ²⁰ Ttè dalöiëno e' dör ikkacheke se' a tō se' dör ì sulu wamblökwakpa. E' kueki kë yi a iyënuqā: “ttè dalöiëno iutëyö seraā, e' kueki Skëköl kawötā ichök tō ye' dör pë' buaë yësyësë.”

Wes Skëköl tō se' klö'wëmi wes pë' buaë yësyësë es

(3.21-31)

²¹⁻²³ Erë i'ñe ta' Skëköl tō se' a ikkachétke tō wes ie' tō se' klö'wëmi wes pë' buaë yësyësë es. E' kë dör ttè dalöiëno iutësö e' wa. E' dör se' erblé Jesucristo mik e' wa. Wépa kos erblé ie' mik, esepa klö'wé Skëköl tō wes pë' buaë yësyësë es. Ñies Skëköl yëkkuö kos e' tō isini'kué tō mokî idir. Sulitane dör ì sulu wamblökwak. Kë se' serku' buaë yësyësë wes Skëköl olo ta' tajë e' ser es. E' kueki sulitane dör ñies ie' wöa. ²⁴ Erë Cristo Jesús tō se' yë'ttsa ì sulu ulā a. E' wa Skëköl tō se' klö'wé wes pë' buaë yësyësë es. E' kë kî se' ñarku', e' dör éme. Es ie' er buaë chë se' a. ²⁵ Ie' tō Jesucristo me'ttsa

ttëwā se' skéie e' pë tène tajë se' nu' olo'yoie. E' de se' ulā a se' erblé Jesús mik e' wa. E' wa ie' tō ikkaché tō ie' dör yësyësë. Kā iaiāe ie' tō sene suluë dalë'ttsë'bitu enaë. ²⁶ E' këwö ska' ta' ie' kë wā se' weine wes s'kawötā weinuk es. Erë se' nu' patone Jesucristo weine e' wa. E' wa Skëköl tso' ikkachök i'ñe ta' tō ie' dör yësyësë. Ñies ie' tso' ikkachök tō wes ie' tō wépa erblé Jesús mik esepa klö'wëmi wes pë' buaë yësyësë es.

²⁷ E' dör es, e' ta' çì wa se' e' ttsökami Skëköl wöa? jKë ì wa! Se' erblé Jesús mik, e' kueki ie' tō se' klö'wé wes pë' buaë yësyësë es. Kë idör ttè dalöiëno iutësö e' kueki. E' kueki kë se' a e' ttsënuqā ì wa yës. ²⁸ Es se' tō ibata chëat tō Skëköl tō se' klö'wé wes pë' buaë yësyësë es se' erblé Jesús mik e' kueki. Kë idör ttè dalöiëno e' iutësö e' kueki.

²⁹ Erë çSkëköl dör judiowak è Këköl? çIe' kë dör pë' malepa Këköl? Tö, ie' dör pë' kë dör judiowak esepa Këköl ñies. ³⁰ Ie' dör eköl éme. Wépa erblé Jesús mik esepa klö'wëitö wes pë' buaë yësyësë es. Kë ie' tkine tō judiowak idir ö kë idir judiowak. ³¹ Se' tsatkërmi se' erblé Jesús mik e' wa, eta çsö ichëmi tō Moisés ttè dalöiëno e' kë diché ta'ia? jAu, e' kë dör es! E' skéie se' tō ikî chë mokî tō idiché tso'ia iwák es.

4

Abraham erblé Skëköl mik

¹ Eta sa' judiowak yë bak kiè Abraham, çima e' chëmisö? çÌ jchenewā ie' wā erblé Skëköl mik e' wa? ²⁻³ Skëköl tō Abraham klö'úpa wes pë' buaë yësyësë es ì buaë wëitö e' kueki, e' ma buaë ie' a e' ttsërmika. Erë Skëköl yëkkuö tō ichè: “Abraham erblé Skëköl mik, e' kueki iklö'wëitö wes pë' buaë yësyësë es.”* E' kueki ie' kë a e' ttsënuqā yës Skëköl wöa. ⁴ E' dör wes s'kanëblétke ese patuë es, e' kë dör kakmeule. E' dör ikanebletke e' ské. ⁵ Erë yile erblé Skëköl tō s'sulusipa klö'wëmi wes pë' buaë yësyësë es e' mik, e' ta' ese klö'weraë Skëköl tō es, eré kë iwā ì buaë one e' tsatkoie. ⁶ Ñies e' sini'ku' David tō. Ie' iché tō ayëcha buaë wé klö'wé Skëköl tō wes pë' buaë yësyësë es, kë dör ì buaë wëitö e' kueki. ⁷ Ie' tō iyè':

† 3:12 Salmo 14.1-3; 53.1-3 ‡ 3:13 Salmo 5.9 § 3:13 Salmo 140.3 * 3:14 Salmo 10.7 † 3:17 Isaías 59.7-8

‡ 3:18 Salmo 36.1 * 4:2-3 Génesis 15.6

“Wépa k̄i inuì olo'yé Skéköl tō ena itkōwée
iki, jayēcha buaē esepa!

8 Wépa kē chakepaia Skéköl tō inuì k̄i,
jayēcha buaē esepa!”†

Es itso' kitule.

9 Ye' ichakè tō wépa yē' David tō ayēcha buaē çesepa dör wépa wakyöule itóttola kkuölit tëule tsir e' wa esepa ë? Au. Nies ie'pa dör wépa kē wakyöule esepa. Ye' ichétke tō Abraham erblé Skéköl mik, e' kueki iklö'itō wēs pē' buaē yēsyesē es. 10 Erē çmik Skéköl tō iklö' es? çE' dör iwakyöne e' ukuöki ö e' yöki? Kē idör e' ukuöki, e' dör e' yöki. 11 Ie' tō iklö'wé es ierblé imik e' kueki. E' ukuöki tã ie' kēitō e' wakyuök iwà kkachoie tō iklö'wéitō wēs pē' buaē yēsyesē es. Es ie' de wépa erblé Skéköl mik erē kē iwakyöule, esepa kos yē tsaweie. Es ie'pa kos klö'wé Skéköl tō wēs pē' buaē yēsyesē es. 12 Nies ie' dör wépa wakyöule ena ierblö Skéköl mik wēs ie' es kam iwakyuö e' yöki, esepa kos yē.

Skéköl tō ttè me' Abraham a

13 Skéköl kablè' Abraham a ttè i' wa: “Ye' tō ká ulitane meraë be' a ena be' aleripa a.” Erē ie' kē wã imène Abraham a ttè dalöiëno e' iütè wa. Iméitō ia ierblé imik e' wa. E' wa Abraham klöne wēs pē' buaē yēsyesē es. 14-15 Mik Skéköl ttè dalöiëno dalösewéwasö, etã e' nuì k̄i se' we'ikeraëitō. Erē ttè ñe' kē kunúpa, e'ma kē ì tã' dalösewéwã. E' kueki ì uk Skéköl kablè' Abraham a e' wã mú dö wépa tō ttè dalöiëno e' wã iütè esepa a, e'ma erblé Skéköl mik ena ie' kablè' Abraham a e' kē dör iie bua'.

16 E' kueki ì uk Skéköl kablè' Abraham a, e' wawéitō éme wēs íyi kakmeule es ie' erblé imik e' wa. Ie' tō iwé es er buaé choie sulitane a as iwà dö Abraham aleripa ulitane ulà a. E' wã dör tō ì yène Abraham a, e' kē dör wépa tso' ttè dalöiëno dikia esepa ë a. Nies e' dör wépa kos erblé Skéköl mik wēs Abraham es esepa a. Es Abraham de se' ulitane erblé Skéköl mik esepa yéie. 17 E' dör wēs itso' kitule Skéköl yékkuö k̄i es. E' k̄i Skéköl tō iché Abraham a: “Ye' tō be' tkéka kã tajè wakpa yéie.”‡ Skéköl dör s'duowã shké'ukkanewak e'. Ì kē ku' e' yuèmiitō ittö ë wa. Skéköl e' mik Abraham erblé.

18 Ì yé' Skéköl tō Abraham a wësua kē iwà tköpa suë. Erē Abraham tō iklö'wé mokië tã iwà panéitō. E' kueki ie' de kã kua'k̄i tajè e' wakpa yéie wēs ie' a iyënebak es. Skéköl tō ie' a iyé': “Be' aleripa alördaë tajè.”§ 19 Tsir etã ie' k̄i duas de cien eyök (100). Ie' wã ijcher tō ie' ena ilaköl Sara dewatke kéképa alula kē döpaia alàë. Erē erblé Skéköl mik e' kē olo'yane ie' wã yës. 20 Ie' kē wã ibikeitseka bötböt. Skéköl kablè' ie' a e' kē bikeitse ie' wã tō kē iwà tköpa. E' skéie ie' k̄i erblé Skéköl mik tã ikikékaitō. 21 Ie' tō iklö'wé mokië tō Skéköl wã diché tso' ì uk ie' kablè' ese woie. 22 E' kueki Skéköl tō iklö'wé wēs pē' buaē yēsyesē es.

23 “Skéköl tō iklö'wé wēs pē' buaē yēsyesē es.” Ttè e' kē kiteat yékkuö k̄i Abraham ë a. 24 Nies ikiteat se' a. Skéköl tō Skéképa Jesús shkéo'kane e' mik se' erblé, e' tã ñies ie' tō se' klö'weraë wēs pē' buaē yēsyesē es. 25 Jesús wömenettsã ttèwã se' nuì k̄i, e' ukuöki tã ishkéo'kanéitō as se' klör wēs pē' buaē yēsyesē es.

5

Skéköl er buanene se' k̄i

1 Se' erblé Jesucristo mik e' wa Skéköl tō se' klö'wé wēs pē' buaē yēsyesē es. E' kueki ì ñe tã ie' er buanene se' k̄i Skéképa Jesucristo batamik. 2 Jesucristo batamik ie' er buaé ché se' a, se' erblé ie' mik e' wa. Ie' er buaé chö se' a, e' a se' e' tkéwã darërë. Se' wã ijcher tō se' dörami ie' ska' olo tã' tajè ie' tã ñita. E' wã paneke se' tō kröröë, e' tō se' ttsè'weke buaë. 3 Erē kē dör e' ë, ñies se' ttsè'rke buaë mik se' weirke etã. E' wã dör tō se' wã ijcher tō mik se' weirke, etã e' tō se' k̄i diché ieke idalè'ttsök er bua' wa. 4 Ì kos dalè'ttsésö er bua' wa e' wër buaë Skéköl wa. Se' wër buaë ie' wa, e' tã e' tō se' kē iwà k̄i panuk kröröë. E' kueki se' ttsè'rke buaë se' weirke e' shuã. 5 Wiköl Batse'r mène se' a e' tō se' a ikkacheke tō Skéköl éna se' dalër tajè, e' kueki ipanè ñe' e' kē tō se' eriawépa.

6 Mik Skéköl tō ikéwö me' e' de, etã Cristo kótewã se' nuì skéie se' tso'ia kē a e' tsatkër e' dalewa. 7 Darërë idir se' a e' muktsã ttèwã o'ka skéie, erē imú dör pē' buaë yēsyesē ese. Isalema yile e' mumittsã ttèwã pē'

† 4:8 Salmo 32.1-2 ‡ 4:17 Génesis 17.5 § 4:18 Génesis 15.5

buaë shute ese skéie. ⁸ Erë Cristo e' me'ttsa ttèwà se' skéie, se' bakia e' wamblök suluë e' dalewa. E' tò se' a ikkacheke tò kos Skèköl éna se' dalër. ⁹ Ie' kötèwà ipè tène taië e' wa Skèköl tò se' klö'wé wës pè' buaë yësyësë es. E' yitá buaë ie' wa se' tsatkërdaë Skèköl kësik yöki. ¹⁰ Mik se' bak Skèköl bolökpaie, etá ie' wák tò ier bua'wéne se' ki ilà ttèwà e' batamik. Erë i'ñe ta ie' er buanene se' ki, e' yitá buaë se' tsatkërdaë Cristo tso'ne ttsë'ka e' diché wa. ¹¹ Erë kë dör e' ë. Skèkëpa Jesucristo batamik Skèköl er buanene se' ki, e' kueki se' ttsë'rke buaë ie' batamik.

Adán ena Cristo

¹² Wëm tsá yöne kiè Adán, e' wà sene sulu tsá dè'bitu ká i' a. Ie' dör sulitane yéie. E' kueki mik ie' tò ì sulu tsá wamblè', etá e' dör wës sulitane tò iwamblè' ie' ta ñita es. E' tò sulitane wöme'ttsa ì sulu wamblök ena e' nuíki duökwa. E' kueki duèwà de sulitane ki. ¹³ Kam ttè dalöiëno mer Moisés a, e' yöki ì sulu wamblënemibak je'. Erë e' kèwö ska' ta ttè dalöiëno kë ta', e' kueki kë yi kkatëne inuì ki. ¹⁴ Erë Adán kèwö ska' dö Moisés kèwö ska' sulitane blërke. Ñies wépa kë wà Skèköl ttö dalöseonewà wës Adán es, esepa blërulune. Ie' dör wëm eköl doia ie' itöki e' klíla.

¹⁵ Ì sulu wamblè' Adán tò ena ì buaë o' Skèköl tò se' a e' dör kua'ki. Adán tò ì sulu wamblè', e' kueki taië s'blërulune. Erë wëm eköl skà, e' dör Jesucristo, e' batamik Skèköl er buaë ché se' a éme kë tuè ta'. E' dör buaë ichökle, e' wa s'tsaterke taië. ¹⁶ Adán tò ì sulu wamblè' etökicha éme, e' nuíki sulitane kichatè'ttsa Skèköl tò. Erë Skèköl er buaë ché se' a, e' kueki ie' tò se' klö'wé wës pè' buaë yësyësë es, erë se' tò ì sulu wambleke taië. E' kueki ì buaë o' ie' tò se' a, e' kë dör wës ì sulu wamblè' Adán tò es. ¹⁷ Es wëm eköl ë tò ì sulu wamblè', e' wa duèwà e' aléka sulitane ki. E' yitá ì o' Jesucristo tò, e' wa wépa a Skèköl er buaë ché klö'wéitö wës pè' buaë yësyësë es, esepa kos ulà a sene pa'alí döraë ta ie'pa e' alöraká ie' ta ñita. E' dör taië tköka ì wamblé Adán tò e' tsata.

¹⁸ Ì sulu wamblé Adán tò etökicha, e' wa sulitane kichatënettsa. Erë ì yësyësë wé Jesucristo tò etökicha, e' wa sulitane klörmi wës pè' buaë yësyësë es as iser michoë. ¹⁹ Adán tò Skèköl ttö tsá dalöseowà e' wa

sulitane wömenettsa ì sulu wamblök. Erë Jesucristo tò Skèköl ttö dalöié, e' wa se' taië klördaë wës pè' buaë yësyësë es.

²⁰ Skèköl tò ttè dalöiëno mé se' a as ì sulu wamblekesö kos e' jcherwà se' wà yësyësë tò e' dör suluë. Erë mik ijchenewà se' wà, etá se' éna iwà armi bua'ie tò kos Skèköl er buaë ché se' a. E' dör taië ì sulu kos wamblekesö e' tsata. ²¹ Mik se' bak klöulewà duèwà ulà a, etá sene sulu e' ali'ka se' ki. Erë Skèköl er buaë ché se' a, e' dikia se' tso' i'ñe ta wës se' bak kuaë sene sulu dikia es. Ie' er buaë ché se' a Skèkëpa Jesucristo batamik, e' wa se' klö'wéitö wës pè' buaë yësyësë es ta sene michoë méitö se' a.

6

Se' dör wës s'duulewà es sene sulu yöki

¹ E' dör es e'ma ¿ima sö ichèmi? ¿Ì sulu kí wambléiasö as Skèköl er buaë kí chö se' a taië shute? ² Au, e' kë dör es. Se' dör wës s'duulewà es sene sulu yöki. ¿Wës ì sulu wamblémiasö? ³ ¿A' kë wà ijcher tò se' wösune e' tò iwà kkacheke tò se' batsulewà Cristo Jesús mik? E' dör wës se' ttèwàñak ie' ta es. ⁴ Se' wösune e' wà kiane ché tò se' töbinewà ie' ta. E' dör es as se' serne kua'ki wës Cristo shkenekane S'yé olo ta' taië e' wa e' ser es.

⁵ Se' batsulewà ie' mik ie' dunewà eerö, es ñies se' shkerdakane wës ie' shkenekane es. ⁶⁻⁷ Se' wà ijcher tò s'duulewà kë ku'ia ì sulu wamblök. Es ñies wës se' dör kuaë e' dunewà Cristo ta wötèulewà krus mik. E' tka es as s'wák dër suluë e' diché erwa ta s'tkòshkar sene sulu ulà a kë ku'ia klöulewà. ⁸⁻⁹ Se' wà ijcher tò Cristo shkenekane, e' kueki ie' kë duöpawane. Duewà kë e' alöpakaiá ie' ki. E' kueki se' duulewatke ie' ta, e' ta se' tò iklö'wé mokië tò se' serdane ie' ta. ¹⁰ Mik ie' kötwa, etá ikötwa etökicha éme se' nuíki, kë iskà duöpawaiane. Erë ishkenekane serkene Skèköl a. ¹¹ Es ñies a' e' ttsó mokië tò a' duulewà sene sulu yöki, erë a' tso' ttsë'ka senoie yësyësë Skèköl a a' batsulewà Cristo Jesús mik e' wa.

¹² E' kueki kë a' kawö mukia sene sulu a as kë ie' alöká a' ki ta ì sulu kos wamblak a' éna ese wamblè' a' tò. ¹³ Kë a' e' muktsaiá sene sulu ulà a as e' kë tò a' klö'ùwà ì sulu wamblöie. E' skéie a' e' múttsa Skèköl a

wes s'duulewā shkenekane es. A' e' múttsa wa'ñe Skëköl a' senuk yësyësë. ¹⁴ A' kē ku'ia Moisës ttè dalöiëno dikia. A' tso' Skëköl er buaë chöke se' a' e' dikia. E' kueki a' e' múttsa senuk yësyësë ta' es sene sulu kē e' alöpakā a' ki.

Skawöta senuk buaë yësyësë Skëköl a

¹⁵ E' dör es, e' ta' çima sö ichëmi? Se' kē ku'ia ttè dalöiëno e' dikia. Se' tso' Skëköl er buaë chö se' a' e' dikia. E' ma e' kueki çì sulu wamblösö? Au, kē idör es. ¹⁶ A' wā ijcher buaë tö yi ttö iutekesö, ese ulā a' se' tso' klöulewā wes s'klöulewā kanè mésoie tso' iwökir ulā a' es. Es sene sulu ttö iutekesö, e' ta' e' ulā a' se' tso' klöulewā wes kanè méso es ta' e' nuí ki se' duöralur weir michoë. Erë Skëköl ttö iutekesö, e' ta' e' ulā a' se' tso' ta' e' wa se' serdaë yësyësë. ¹⁷ A' bak klöulewā sene sulu ulā a' wes kanè méso es. Erë wëstela Skëköl a' tö i'ñe ta' ttè buaë pakane a' a' e' iuté a' tö er moki wa. ¹⁸ Es a' yëulettsatke sene sulu ulā a' ta' i'ñe ta' a' de sene yësyësë e' ulā a'. ¹⁹ (A' iā katötö Skëköl ttè a, e' kueki ttè i' kleekeyö a' a' kanè méso ttè wa.) Kenet a' e' me'ttsa e' ia'ukka sene sulusi wa ena i sulu ë kī wamblök. Erë e' sù i'ñe ta' a' e' múttsa senuk yësyësë as a' ser batse'r.

²⁰ Mik a' bakia klöulewā sene sulu ulā a, etā kē a' tkine sene yësyësë kī. ²¹ E' wa çì bua' dè' a' ulā a? E' ulā a' a' mīne duökulur weir michoë. I'ñe ta' i sulu wamblè' a' tö ese tö a' jaëwéne. ²² Erë a' yënettsa sene sulu ulā a. A' de Skëköl kanè mésopaie. E' ulā a' a' serke batse'r, e' bata dör sene michoë. ²³ I sulu wamblekesö ese skéie s'duörawā. Erë wépa batsulewā Skëképa Cristo Jesús mik, esepa a' sene michoë meraë Skëköl tö éme.

7

Se' du'ulur ttè dalöiëno yöki

¹ A yamipa, Moisës ttè dalöiëno, e' sūle buaë a' wā. A' wā ijcher tö ttè e' dikia s'tso', s'tso'ia' ttsë'ka e' dalewa. ² E' dör wes alaköl senewabak es. Ese kē kawöta iwëm ökwa iwëm tso'ia' ttsë'ka e' dalewa. Erë mik iwëm blënewā, etā e' tté olone ie' ki. ³ Alaköl ese sené wëm o'ka ta' iwëm chökle tso'ia' ttsë'ka e' dalewa, e' ta' ttè e' dalösewëwaitö. Erë iwëm chökle blënewā, e' ta' ie' kē ku'ia' ttè e' dikia. Ie' a' serwamine buaë wëm skā ta, e' kē dör trë.

⁴ A yamipa, es idör se' a' ñies. Se' batsulewā Cristo mik, e' kueki se' du'ulur ie' ta' ttè dalöiëno e' yöki. Ñies se' shkenekane ie' ta' as se' ser wes Skëköl wa iwër buaë es.

⁵ Mik se' bak senuk s'wák dör sulu e' dikia, etā ttè dalöiëno tö se' wörieikeke i sulu kī wamblök. E' ulā a' se' mīne duökulur. ⁶ Se' bak klöulewā ttè dalöiëno e' dikia, erë i'ñe ta' se' durulune ttè e' yöki. Se' yënettsa ttè e' ulā a' as se' kaneblö Skëköl a' kuā'ki sene pa'ali mé iWiköl tö se' a' e' wa. E' kē dör wes se' bak kaneblök ie' a' ttè dalöiëno kitule yëkuö kī e' iuté wa es.

Sene sulu ta' ñippök

⁷ Es idir, e' ma çima sö ichëmi? Moisës ttè dalöiëno kitule çe' dör suluë? Au, kē idör es. Ttè e' kē kunúpa, e' ma ye' kē wā ijcher tö i dör suluë. Ttè e' kē tö ichöpa: “Kē a' kawö ta' o'ka iyi kkechök,” e' ma ye' kē wā ijcher tö e' dör suluë. ⁸ Erë ttè dalöiëno kē kunúpa, e' ma sene sulu kē diché ta'. E' kueki ttè dalöiëno e' wa sene sulu tö ye' erkiöwéka i sulu tsakië wamblök. ⁹ Kā iaiaë kam ye' wā ttè dalöiëno jcherwā, e' yöki ye' ttsë'ne' buaë. Erë mik ye' wā ttè e' jchenewā, etā sene sulu tso' ye' a' e' diché iëne ta' ye' éna ianewā tö ye' dör i sulu wamblökwak ¹⁰⁻¹¹ kichatëuletsa. Ttè dalöiëno batamik sene sulu tö ye' kitö'wé as i sulu wamblöyö, ese tö ye' kichatëttsa. Es ttè e' tö warma sene michoë mēmi ye' a, e' skéie ye' kichatëttsaitö.

¹² Es Moisës ttè dalöiëno e' dör buaë, e' dör yësyësë, e' dör batse'r. ¹³ Etā çe' yëne tö ttè buaë e' tö ye' kichatëttsa? Au, kē idör es. Ttè buaë e' batamik, i sulu wamblekeyö, ese tö ye' kichatëttsa. Ttè dalöiëno e' tö se' a' ikkacheke mokjè tö i sulu wamblekesö, ese dör suluë ichök. Es ttè dalöiëno dör buaë, e' wa sö isuëmi tö mokjè i sulu wamblekesö ese dör sulu éme.

¹⁴ Se' wā ijcher tö ttè dalöiëno e' dör Skëköl wák ttè. Erë ye' dör siarè kē diché ta' klöulewā sene sulu ulā a' ikanè mésoie. ¹⁵ I wamblekeyö ese kē ane ye' wák éna. I buaë wā ye' éna ese kē wèyö. Erë i ar suluë ye' éna, ese wamblekeyö. ¹⁶ I kē wamblak ye' éna ese wambléyö, e' ta' e' wa ye' icheke tö ttè dalöiëno e' dör buaë. ¹⁷⁻¹⁸ I buaë wā ye' éna, ese kē or ye' a, e' wa ye' wā ijcher

tö ì dör buaë e' kě ku' ye' er a. Sö ichöma kě ì bua' ku' ye' wák dër sulu e' a. Es idir e' kuęki ye' kě tö ì sulu wambleku' ye' wák er wa. Sene sulu tso' ye' er a, e' tö ye' kě iwamblök. ¹⁹ Ì buaë wák ye' éna, ese kě wèyö. Ñies ì sulu kě wamblak ye' éna, ese wamblekeyö. ²⁰ Es ì sulu kě wamblak ye' éna, ese wambléyö, e' ta e' kě dör tö ye' tö iwambleke ye' wák er wa. E' dör tö sene sulu tso' ye' éna, e' tö ye' keke iwamblök.

²¹ Es ye' éna iane tö eré ì buaë wák ye' éna eré ye' a sene sulu tkër. ²² Ttè dalöiëno me'at Skëköl tö, e' wa ye' wöbatsö taië. ²³ Eré ilè skà tso' ye' a, e' ttséyö tö e' tso' ì buaë wák ye' éna ese wöklö'uk. E' dör sene sulu tso' ye' er a e', e' ulà a ye' tso' klöulewa.

²⁴ Ye' dör siarëla. Ì sulu tso' ye' er a, e' tö ye' kichatëttsa. E' yökì çyi tö ye' tsatkëmi? ²⁵ Skëköl tö ye' tsatké Skëkëpa Jesucristo batamik. E' kuęki wëstela chéyö ia.

Es ye' éna ttè dalöiëno me'at Skëköl tö e' è iütak. Eré ye' wák dër suluë, e' tö ye' kě ì sulu wamblök.

8

Se' sermi buaë yësyësë Skëköl Wiköl wa

¹⁻² Cristo Jesús batamik Skëköl Wiköl tö sene michoë meke se' a, e' tö ye' yëttsa sene sulu ena duèwa e' ulà a. E' kuęki i'ñe ta wépa batsulewa Cristo Jesús mik, esepa kě kichatepa Skëköl tö yës. ³ Ì kě onuk Moisés ttè dalöiëno a, e' wé Skëköl tö. Se' wák dër sulu e' kě tö se' kě ttè dalöiëno iütök buaë, e' kuęki e' kě a se' tsatkënu. Eré Skëköl tö iwák alà patkë'bitu s'ditsöie ttèwa se' skéie se' nuì patuoie. Es ie' tö sene sulu tso' se' er a e' kichatëttsa. ⁴ E' wé ie' tö as se' klö'uitö wës pë' buaë yësyësë es wës ttè dalöiëno yësyësë e' tö se' a ikië es. Se' klöne es, esepa serke wës Skëköl Wiköl kì ikiane es. Ie'pa kě serku'ia wës s'wák dër sulu kì ikiane es.

⁵ Wépa serke wës s'wák dër sulu kì ikiane es, esepa er me'rie ì kiane e' kì ese è kì. Eré wépa serke wës Skëköl Wiköl kì ikiane es, esepa er me'rie ì kiane e' kì ese è kì. ⁶ Ì kiane s'wák dër sulu kì, ese kì se' er me'rie, e' ta e' bata dör se' duöwa. Eré se' er me'rie ì kiane Skëköl Wiköl kì, ese kì, e' ta e' bata dör sene michoë, ñies sene bèrë Skëköl ta e'. ⁷ Eré wépa er me'rie ì kiane s'wák dër sulu kì, ese

kì, esepa kě tö Skëköl ttè dalöiëno e' dalöië, moki ie'pa kě a idalöiër. E' kuęki ie'pa dör Skëköl bolökpa. ⁸ Wépa serke wës s'wák dër sulu kì ikiane es, esepa kě a ì onuk wër buaë Skëköl wa.

⁹ Eré Skëköl Wiköl tso' se' a, e' ta se' kě ku'ia s'wák dër sulu ulà a. E' skéie se' tso' Skëköl Wiköl ulà a. Yi kě a Cristo Wiköl ku', ese kě dör ie' icha. ¹⁰ Eré Skëköl tö se' klö'wé wës pë' buaë yësyësë es, e' kuęki Cristo tso' se' a. E' dör es, e' ta eré s'chkà nurdawa se' nuì kuęki, eré se' wiköl ser michoë. ¹¹ Skëköl tö Cristo Jesús shkeo'kane, e' Wiköl tso' se' a, e' ta aishkuö ta ie' tö se' nu shke'weraka iWiköl tso' se' a e' wa.

¹² A yamipa, e' kuęki kě se' kane senukia wës s'wák dër sulu kì ikiane es. ¹³ Se' serke es, e' ta se' duörawa. Eré se' e' aléka iki Skëköl Wiköl wa, e' ta se' ser michoë.

¹⁴ Wépa wëttseke Skëköl Wiköl tö, esepa dör Skëköl ala'r. ¹⁵ Skëköl kě wa iWiköl mène se' a se' klö'wowa kësik wa as se' suarne. E' skéie iWiköl wa se' de ie' ala'rie. Ie' Wiköl wa ie' a ichëmisö: “A yëwöla.” ¹⁶ Ñies ie' Wiköl tö se' kě ittök se' er a tö se' dör ie' ala'r. ¹⁷ Es se' dör ie' ala'r. Se' weirke Cristo ta ñita, e' je' ta ñies se' kirdawa buaë ie' ta ñita ie' olo ta' taië e' ska'. Aishkuö ta ì kos tso' blëule Skëköl wa mè se' a, e' döraë se' ulà a Cristo ta ñita.

Ì tso' se' a aishkuö ta e' dör buaë chökle

¹⁸ Ye' a ta ie' olo taië e' a se' dörañak aishkuö ta, e' dör buaë shütë. E' o'mik ta se' weirke kos ká i' kì e' kě dör ì. ¹⁹ Aishkuö ta ikkayërdaë wöshaë tö se' dör Skëköl ala'r. E' kèwö paneke kröröë iyi ulitane yö'at Skëköl tö ese tö. ²⁰ İyi ulitane yö'at Skëköl tö ese kos sulunewa. Ì kos yöule e' kě wák e' suluonewa. Eré Skëköl wák tö iwöme'ttsa es. Eré ibua'wëneraëtö aishkuö ta. ²¹ Ie' wák tö iyë'at: “Aishkuö ta iyi kos yö'at ye' tö e' yerattsaneyö iweirke taië e' ulà a as itsatkënar ena ilókarka taië ye' olo wa ye' ala'r ta ñita.” E' kuęki iyi ulitane yö'atitö e' tso' kawö e' panuk kröröë. ²² Se' wa ijcher tö dö ikkë ta iyi ulitane yö'atitö e' rrerkeia ena iweirkeia wës alaköl alà kurketke weir es. ²³ Eré kě e' è rrerku' kawö e' panuk. Ñies se' a Skëköl Wiköl menetke wës iyi tsá kakkè sia es, e'pa rrerkeia kawö e' panekesö e' dalewa. E' kèwö ska' ta Skëköl

tö se' tseratkö da'a ila'rie, ta se' chka mane'werattsaneitö buaë kë düöta'waia. ²⁴ Se' tsatkëne erë se' tsatkërkette da'aie e' panekesö. Ì tso'tke s'wa ese kë paneku'sö. E' kueki mik se' tö iché tö e' kéwö panekesö, eta e' wà kiane chè tö kam sö isaü. ²⁵ Erë ì kam saüsö ese panekesö, e' ta se' kawöta ipanuk bërë s'weirke kos e' dalë'ttsè wa.

²⁶ Es ñies se' kë diché ta', e' kueki Skëköl Wiköl tö se' kimeke. Kë se' wöblar buaë ttök Skëköl ta wes se' ké ttök ita es. Erë ie' wák Wiköl tso' se' tté chök ie' a tajë kköchè wa ena ttè kë yër sia ese wa. ²⁷ Ie' wa se' er suule buaë. Ie' Wiköl tö ikieke ie' ichapa batse'r ki wes ie' ki ikiane es. E' kueki ì cheke iWiköl tö ie' a e' ane buaë ie' éna.

Se' e' aléka iyi ulitane ki Cristo batamik

²⁸ Se' wa ijcher tö wépa éna Skëköl dalër, ñies iklö'bakitö wes ie' wák tö ibikeitsbak es, esepa ta ì kos tköke, e' a ie' ulà ter ie'pa kimoie as idöttsa buaë wes ie' ki kiane es. ²⁹ Wépa shukitbakitö e'pa bikeitsbakitö tö idöraë wes ie' Alà es as ie' Alà dö ie'pa tajë e' shua wes ikok es. ³⁰ Wépa bikeitsbakitö e'pa kiéitö ñies. Wépa kiéitö e'pa klö'wéitö wes pè' buaë yësyësë es. Wépa klö'wéitö es, esepa döraë ie' ta ñita ilo tajë e' a.

³¹ E' dör es, e' ta kë ì kianeia chè. Skëköl tso' se' ta, e' ta ¿ì e' alömika se' ki? ³² Ie' kë wa iwák Alà kkeone, e' me'ttsaitö ttèwa se' ulitane skéie ie' yita ì kos meraëitö se' a ilà ta ñita! ³³ ¿Yi tö wépa shukitbak Skëköl tö esepa kkatëmi? Kë yi. Ie' wák tö ie'pa klö'wétke wes pè' buaë yësyësë es. ³⁴ ¿Yi a ie'pa kichatëmi? Kë yi. Cristo Jesús kötwa se' skéie, e' kiië ta ishkenekane tkër Skëköl ulà bua'kka se' tté chök. ³⁵ ¿Ì tö se' yëttsami Cristo éna se' dalër tajë e' ulà a? ¿Se' weir tajë alè? ¿Ì darërë alè? ¿Se' weir Jesús tté batamik alè? ¿Se' duöke bli wa alè? ¿Kë se' datsi' ta' alè? ¿Ilè tkö se' ta alè? ¿S'ttèwa alè? Au. Kë ì a se' yèrpattsa ie' ulà a. ³⁶ E' dör wes Skëköl yëkkuö tö ichè es, e' tö ichè: Be' dalërmik wekkë alè ta sa' tterawa pè' tö. Sa' sueke ie'pa dör wes obeja tsëmi ttèwa es.*

Es Skëköl yëkkuö tö ichè.

³⁷ Erë e' shua se' dör e' alökwakpa tsata, Cristo éna se' dalër tajë e' batamik. ³⁸ E'

kueki ye' wa ijcher buaë tö kë ì tö se' yepattsa Skëköl éna se' dalër tajë e' ulà a. Duewa, sene, ie' biyöchökwakpa, iyi wökir kë wërta'wa, ì tköke se' ta i'ñe ta, ì tkömi se' ta aishkuö ta, ì skà tso' diché ta', ³⁹ ì kos tso' ká jai a, ì kos tso' ká diöshet, ekkë kos ena ì skà yö'atitö, e' kos kë a se' yèrpattsa ie' éna se' dalër tajë e' ulà a. Ie' éna se' dalër tajë, e' kkachéitö se' a Skëképa Cristo Jesús e' wa.

9

Skëköl tö Israel aleripa shukitbak ie' ala'rie

¹ Ì cheke ye' tö a' a e' dör mokië. Ye' dör Cristo icha, kë ye' kachö. Ñies Wiköl Batse'r wa ye' er tö ye' a icheke tö e' dör mokië. ²⁻³ Moki ye' chkenewa siarë, tajë ye' eriarke kekraë ye' wák ditséwöpa kueki. Ye' wák mú kichaté Skëköl tö yëttsa Cristo ulà a as ie'pa tsatkër ye' skéie. ⁴ E'pa dör Israel aleripa. Ká iaiaë Skëköl tö ie'pa tse'tkö ie' ala'rie. Ie'pa a ie' tö ilo tajë e' kkayë'. Ie' ena ie'pa ttè me' ñi a tsakië ñies ittè dalöiëno e' me'itö ie'pa a. Wes iyi wakanewè ie' dalöioie e' wa ie'pa wöblao'itö. Ñies ie' kablè' ie'pa a er buaë chök. ⁵ Ie'pa dör sa' yépa bak ká iaiaë dalöiërta' tajë, e'pa aleripa. Ñies wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e' kune' ie'pa ditséwö wa, e' dör Skëköl dör iyi ulitane tsata kikarkeka kekraë e'. Es e' idir.

⁶ Kë ye' ku' ichök tö Skëköl kablè' er buaë chök ie'pa a e' kë wà bak. E' kë dör es. E' dör tö kë ie'pa sèraa dör Israel aleripa chökle Skëköl a. ⁷ Ñies Abraham aleripa, e'pa kibiiepa kë dör ie' aleripa chökle Skëköl a. Skëköl tö iyë' ie' a: “Be' aleripa chökle, e'pa döraë Isaac wa.”* ⁸ E' wà kiane chè tö kë yi dör Skëköl ala'r s'ditséwö wa. E' skéie wépa tö ì uk Skëköl kablè' e' klö'wé wes Abraham tö iklö'wé es, esepa è dör Abraham aleripa chökle Skëköl a. ⁹ Skëköl kablè' ie' a ttè i' wa: “Kawö ikké ta duas iëk ye' dörane ta be' alaköl Sara alà ta'tke.”† E' klö'wé Abraham tö.

¹⁰ Erë kë dör e' è. Sara alà kune' ñe' dör sa' yé bak ká iaiaë kiè Isaac e'. Ie' alà ka'ka itayë Rebeca ta e'pa dör klö'wakpa wëm. ¹¹⁻¹³ Erë kam ie'pa kur, kam ie'pa tö ì buaë ù ö ì sulu wamblö, e' yökì Skëköl tö

* 8:36 Salmo 44.22 * 9:7 Génesis 21.12 † 9:9 Génesis 18.10,14

iyè' Rebeca a: “Ikibi êk dôraë itsirla kanè mésoie.”‡ E' dör wës iskà tso' kitule Skèköl yèkkuö kî es, e' kî ie' tō ichè: “Jacob dalène ye' éna, erè Esaú watéttsayö.”§ Es iatètke tō wéne shushtak ie' wák éna, ese shushtéitō as iwà döttsa wës ie' kî ikiane es. Kè dör ì wésö ese kuekî.

14 Es idir, e' ta ¿sö ichèmi tō Skèköl kè dör yësyësè? Au, kè idör es. 15 Ie' tō iyè' Moisés a: “Wé a ye' er buaë chak, ese a ye' er buaë chöraë. Nies wé suak ye' éna er siarè wa, ese suerayö er siarè wa.”* 16 E' kuekî ie' kè er buaë chö se' a, se' kî ikiane ö ì wëkesö e' kuekî. Erè wépa sueke ie' tō er siarè wa, esepa a ie' er buaë chöraë. 17 E' dör wës itso' kitule Skèköl yèkkuö kî es. E' kî Skèköl tō iché Egipto blú a: “Ye' tō be' tkéka ká i' blúie, e' wà ta' ye' wa. E' dör ye' diché kkachoié be' wa as yi dör ye' e' tté pakar ká wañe.”† 18 Es yi suak Skèköl éna er siarè wa, ese sueraëitō er siarè wa. Nies yi er darè'wakwa ie' éna, ese er darè'wërawa ie' tō.

19 Erè isalema a' wele tō ye' a ichèmi: “Mokî tō ì kiane wè Skèköl kî ese kè wöklönuk yi a ¿wës ie' tō se' chakèmi se' nuî kî?” 20 Erè ye' iütèmi: A wëm ¿ima be' erbikö be' dör yi, e' tō Skèköl iütè er sulu wa? Skaü kè tō ichèpa iyuökwak a: “¿Ì kuekî be' tō ye' yué i' es?” 21 Skaü yuökwak e' a iyörmi wës ie' éna iyuak es. Skaüchka e' è yörmi skaü bua'buaié ena skaü èsie ñies.

22 Es ñies Skèköl tō iwèmi wës ie' kî ikiane es. Ie' éna ie' kësik ena ie' diché kkachak ì sulu wamblökwakpa wömeulettsa weinuk esepa ewèwa wa, e' ta e' wèmi ie' tō. Erè e'pa kôs dalé'ttsekeia ie' tō bèrè enaë 23 as ie' olo taië shütèe e' kkachöitō se' shukitbakitō e'pa a. Ká iaiaë ie' tō se' shukitbak suè er siarè wa ñies se' klöo'bakitō as se' dō ie' ska' olo ta' taië ie' ta ñita. 24 Es judiowak ena pè' kè dör judiowak, e'pa shua ie' tō se' klöo'bak ie' wák a. 25 E' dör wës Oseas tō ikit iyèkkuö kî es. E' kî Skèköl tō ichè:

“Wépa kè dör ye' icha, esepa kieraëyö ye' icha.

Wépa kè dalër ye' éna, esepa a icheraëyö: ‘ye' éna a' dalër.’‡

26 Nies ká wé kî ye' tō iyè': ‘a' kè dör ye' icha' ká e' è kî ye' icherane: ‘Ye' dör Skèköl chök e' ala'r a' dör.’ ”§

27-28 Isaías tō Israel aleripa yè' i' es:

“Ká wa'ñe wépa wömeulettsa kichatènuK e' wakanewëraë Skèköl tō bet kè wötkènuK yës.

E' kuekî erè Israel aleripa dör taië wës dayë tséwö es,

erè ie'pa wëlepa è tsatkërdaë, kè dör taië.”*

29 E' dör wës Isaías tō iyè' es. Ie' iché:

“Skèköl diché ta' íyi ulitane tsata, e' kè tō se' aleripa múpaat,

e'ma se' enewa seraä wës Sodoma ena Gomorra wakpa enewa es.”†

Jesús tté buaë e' dör Israel aleripa a ñies

30 Es sö isué tō pè' kè dör Israel aleripa, kè ku' sene yësyësè e' yulök, esepa klö'wé Skèköl tō wës pè' buaë yësyësè es ie'pa erblé Jesús mik e' wa. 31 E' skéie Israel aleripa kî ikiane tō Skèköl tō ie'pa klö'wè wës pè' buaë yësyësè es ttè dalöiëno e' dalöiè wa, erè e' kè ska' ie'pa ulà dè'. 32 ¿Ì kuekî e' kè dè' ie'pa ulà a? Ie'pa kè erbléne Jesús mik e' kuekî. Ie'pa erblé ì buaë wëkerakitō e' mik. E' kuekî ie'pa tène Jesús mik wës s'klastkër ák mik es. 33 E' dör wës itso' kitule Skèköl yèkkuö kî es, e' tō ichè:

“Ye' ttö ttsö. Ák tké'atyö et Sión,

e' mik pè' klastkërdaë, ák e' tō ie'pa eröraë ìski.

Erè wépa erblé ák e' mik, esepa kè eriarpa.”‡

Es Skèköl yèkkuö tō ichè. Ák e' tō Jesús chè.

10

1 A yamipa, Israel aleripa mú tsatkër e' kkechekeyö taië ye' er a, e' kiekeyö Skèköl a. 2 Ye' ichè tō mokî ie'pa kaneblak darèrèe Skèköl a. Erè ie' ttè mokîe e' wà kè ane ie'pa éna buaë. 3 Ie'pa kè éna iane tō ie' tō s'klö'wëke wës pè' buaë yësyësè es s'erblé Jesús mik e' wa. Ttè e' watéttsa ie'pa tō. Ie'pa atak buaë yësyësè ie' wöa ie'pa serke es e' wa. 4 Erè Moisés ttè dalöiëno e' wà

‡ 9:11-13 Génesis 25.23 § 9:11-13 Malaquías 1.2-3 * 9:15 Éxodo 33.19 † 9:17 Éxodo 9.16 ‡ 9:25 Oseas 2.23 § 9:26 Oseas 1.10 * 9:27-28 Isaías 10.22-23 † 9:29 Isaías 1.9 ‡ 9:33 Isaías 8.14; 28.16

dör Cristo kkachè. E' kuekì mik ie' de, eta ttè e' wà de. E' kuekì wépa erblé ie' mik esepa ulitane klö'weraë Skèköl tò wës pè' buaë yësyësè es.

⁵ Se' wër yësyësè Skèköl wa sene yësyësè wa, e' yè' Moisés tò i' es: “Yi tò ttè dalöiëno e' dalöié yësyësè sèraa, ese ser michoë ttè e' wa.”* ⁶ Erè se' wër yësyësè Skèköl wa se' erblé Jesús mik, e' yè' Moisés tò i' es: “Kè a' tò ibikeitsar tò çyi mi'mi ká jai a?” –E' dör wës se' mú mi' Cristo yulök as ibitune ká i' kì.—⁷ “Ñies çyi mi'mi ká dià kaska?” –E' dör wës se' mú mi' Cristo yulök as ishkerkane s'duulewà tso' esepa shua.—⁸ Erè ttè e' tò ichè: “Ttè buaë e' tso' tsinet se' ska' ena se' kkö a ena se' er a.”† Ttè buaë e' dör as a' erblö Jesús mik, e' ttè pakeke sa' tò. ⁹⁻¹⁰ Se' er a ttè e' klö'wësö as Skèköl tò se' klö'ù wës pè' buaë yësyësè es. Ñies s'wák kkö wa ichésö tò Jesús dör Skèkèpa eköl è e' as se' tsatkër. E' kuekì iché a' tò a' wák kkö wa tò Jesús dör Skèkèpa eköl è e', ñies iklö'wé a' tò a' er a tò Skèköl tò ishkeo'kane, e' ta a' tsatkërdaë.

¹¹ Skèköl yèkkuö tò ichè: “Yi erblé ie' mik esepa kè eriarpa.”‡ ¹² Skèkèpa ñe' è dör sulitane Kèköl. Judiowak ena wépa kè dör judiowak, esepa kos Kèköl ie' dör. E' kuekì ie'pa dör ñikkèe ie' wöa. Wépa kköchöke ie' a as ie'pa tsatköitö, esepa a ie' er buaë chö taië. ¹³ E' dör wës Skèköl yèkkuö tò ichè es, e' tò ichè: “Yi kos tò e' tsatkè kié Skèköl a, esepa ulitane tsatkërdaë.”§ ¹⁴ Erè kè s'erblène ie' mik, e' ta çwës s'kköchömi ie' a? Ñies kè s'wà ie' tté ttsèule, e' ta çwës s'erblömi ie' mik? Ñies kè yi wà ie' tté pakane sia, e' ta çwës ittèsèmisö? ¹⁵ Ñies ie' tté pakökwakpa kè patkène yi wà, e' ta çwës e'pa dömi ie' tté pakök sia? E' dör wës Skèköl yèkkuö tò ichè es, e' tò ichè: “Wépa wà ttè buaë datse sia, esepa de e' dör buaë shute.”*

¹⁶ Erè kè sulitane wà ttè buaë e' klöne. Es Isaías tò iyè'bak: “A Skèköl, ttè paka' sa' tò wësua kè yi wà e' klöne.”† ¹⁷ Es sò isuè tò se' erblé Skèköl mik, e' datse ie' tté ttsésö, e' wa. Ttè e' dör Cristo tté.

¹⁸ Erè ye' ichakè: çA' ichè, kè iwarak ttè e' ttsèule? Erè ye' e' iutöne tò, ie'pa wà ittèule je'. E' dör wës Skèköl yèkkuö tò ichè es wé ichèitö:

“Skèköl ttè pakökwakpa, e'pa tka ká wa'ñe, Ttè i' de dö wé ká i' erkerö ee.”‡
Es Skèköl yèkkuö tò ichè.

¹⁹ Ye' iskà chakène: çA' ichè Israel aleripa kam éna iwà ar? E' iutè' Moisés tò mik ie' tò iyè' ie'pa a tò Skèköl tò iyè' i' es:

“Ye' tò a' keraë sibirukka pè' kè dör ì, esepa wa.
Ye' tò a' keraë ulunukka pè' kè éna ì ane, esepa kì.”§

²⁰ E' ukuöki ta Isaías diché dè'ka ichök tò Skèköl tò pè' kè dör Israel aleripa esepa yè' i' es:

“Wépa kè ku' ye' payulök, esepa tò ye' kué. Wépa kè ku' ye' chakök, esepa a ye' e' kkaché.”*

²¹ Ñies Isaías tò iskà yè' tò Skèköl tò Israel aleripa yè' i' es:

“Ie'pa tò ye' ttö dalösewéwà ñippöke ye' ta, esepa a kekraë ye' tò ikimè watkè.”†
Es Skèköl yèkkuö tò ichè.

11

Skèköl er buaë chöraë Israel aleripa a

¹ I' ta ye' ichakè: çA' ichè, Israel aleripa watéttsa Skèköl tò sèraa? Au, kè idör es. Ye' wák dör Israel alerí eköl. Ye' dör Abraham alerí eköl Benjamín ditséwö wa. ² Kuaë Skèköl tò Israel aleripa shukitbak iwák ichaie. Kè ie'pa watèuletsa ie' wà. Elías tté tso' kitule Skèköl yèkkuö kì wé Israel aleripa kkatè'kaitö Skèköl a, çe' kè jcher a' wà? Ie' iché Skèköl a: ³ “A Skèköl, ie'pa tò be' ttekölpa malepa kos ttélur. Ñies ka' tso' íyi moka be' a, e' kos tkéttsarakitö. Ye' è atéat ttsè'ka erè ye' ttakwa ie'pa éna ñies.”* ⁴ Erè Skèköl tò ie' iuté: “Wépa dökà mil kuryök (7.000) e'pa kè e' tkèulewà kuchè kì Baal dalöioie ekkèpa tso'ia ye' wà.”† ⁵ Es ñies i'ñe ta Israel aleripa tso' taië, erè e' shua wépa a Skèköl er buaë yè' ta ishukititö, esepa kè dör taië. ⁶ Ie'pa shukititö ie' er buaë ché ie'pa a e' kuekì, e' ta e' wà kiane ché tò e'

* **10:5** Levítico 18.5 † **10:8** Deuteronomio 30.14 ‡ **10:11** Isaías 28.16 § **10:13** Joel 2.32 * **10:15** Isaías 52.7

† **10:16** Isaías 53.1 ‡ **10:18** Salmo 19.4 § **10:19** Deuteronomio 32.21 * **10:20** Isaías 65.1 † **10:21** Isaías 65.2

* **11:3** 1 Reyes 19.10,14 † **11:4** 1 Reyes 19.18

kě dör ì buaë wé ie'pa tò e' kueki. Ichöpa es, e'ma kë ie' er bua' yëne.

7 E' kueki sö isuë tò Israel aleripa bak tsatkè yulök, e' kë dë' ie'pa ulitane ulà a. Erë ie'pa welepa shukit Skëköl tò, e'pa ulà a ide, erë imalepa er darërulune. 8 E' dör wes Skëköl yëkkuö tò ichè es. E' ichè: “Skëköl tò ie'pa ké er chöukwa ie' ska'. E' dör wes ie'pa wöbla ta', erë kë iwawër es. E' dör wes ie'pa kuköna ta' erë kë iwattsër. Dö i'ne ta' ie'pa dör es.”[†] 9 Es ñies David tò ie'pa yë' i' es:

“Mik ie'pa tso' kawö tkö'uk kaneë, eta as ee ibolökpa tò iklö'üwä kësik wa as ie'pa klastkër ta' iweirdak.

10 Iwöbla mú kë wawëria.

Itsiwö mú körwä dali ekkeë dikia kekraë.”^S

Pë' kë dör Israel aleripa esepa tsatkërdaë

11 I' ta' ye' ichakè: A' ichè Israel aleripa tò Jesús watë'ttsa e' wà kiane chë tò ie'pa kë tsatkërpa? Au, e' kë dör es. E' skéie ì sulu wamblé ie'pa tò ñe' batamik pë' malepa tsatkërmi. E' tka es as ie'pa sibirka pë' malepa ki ta' ierkirdak erblök Jesús mik. 12 Ì sulu wamblé' ie'pa tò, e' batamik pë' malepa a Skëköl er buaë chë tajë ká wa'ne. E' yita buaë sulitane a ie' er buaë kí chöraë tajë shute mik judiowak tajë erblé Jesús mik eta.

13 Erë a' kë dör judiowak, esepa a ye' tò ilè cheke. Skëköl tò ye' a kanè i' me' Jesús ttekölie pë' kë dör judiowak esepa a ttè pakök. Kanè e' dalër tajë ye' éna. 14 Isalema kanè e' wa ye' tò ye' wák ditséwöpa welepa mú ukyëwëka ta' ie'pa ñies erblömi Jesús mik as itsatkër. 15 Ie'pa watëttsa Skëköl tò e' batamik ie' ena ká wa'ne wakpa malepa er buarmine ñi ki. E' yita mik ie' tò ie'pa skà kiéwane buaë, eta e' dör buaë shute. E' dör buaë wes s'duulewä e' shkenekane es. 16 Harinachka tsá meule Skëköl a* e' dör batse'r, e' ta' iëyök dör batse'r ñies. Ñies kal wikicha dör batse'r, e' ta' kal e' kos dör batse'r ñies. Es judiowak yëpa tsá dör Skëköl icha, e' kueki ileripa dör ie' icha ñies.

17 Skëköl tò judiowak watëttsa, e' dör wes kal uru kiè olivo e' ulà téé es. Pë' kë dör

judiowak esepa dör wes olivo klö kañiru ulà tkéwä olivo uru ulà tëule ese skéie es. E' batamik i'ne ta' a' serke buaë olivo klö uru e' wì mik. 18 E' kueki olivo uru ulà tëule, e' kë ki a' e' ttsökka. Erë a' e' ttsakka, e' ta' a' éna ianú tò ulà serke iwí mik; iwí kë serku' iulà mik.

19 Isalema a' ichèmi: “E' yëne erë iulà uru tërolone as sa' tkërwane iskéie.” 20 E' yëne erë ie'pa tërolone ie'pa kë erbléne Jesús mik e' kueki. Erë a' erblé Jesús mik, e' è kueki a' tkëulewä olivo klö uru mik. E' kueki kë a' e' ttsökka. Warma a' kawöta Skëköl dalöiök.

21 Ie' kë wä kal chök e' ulà meneat, e' yita kë ie' tò a' mepaat. 22 A' éna ianú tò wes Skëköl dör. Ie' er buaë chömi se' a, erë ñies ie' a' s'kichatërmi. Wépa anemi ì sulu a, esepa kichaterattsaitö. Erë ie' er buaë chë a' a. A' erblökeia ie' mik, e'ma buaë idir. Erë a' kë serku'ia es, e' ta' a' tërdattsa ñies. 23 Judiowak kë erbléne Jesús mik. Erë e' kë wambléia ie'pa tò ta' ierblé imik, e' ta' Skëköl wä diché tso' ie'pa tkowane iwákpa kéli mik, e' kueki itkërdawarak. 24 E' wà dör i' es: a' kë dör judiowak, e'pa dör wes olivo kañiru ulà tëule tkëulewä olivo uru mik es. Erë e' kë wetä'sö es, erë es Skëköl tò iwé a' a. E' yita buaë judiowak dör wes ulà chök es, esepa tkërwamine buaë iwákpa kéli mik.

Israel aleripa tsatkërdaë tajë

25-26 A yamipa, kenet ta' ttè tso' blëule, ese chekeyö a' a. Ye' ki ikiane tò ttè e' jcherwä a' wä as a' kë e' ttsökka tò a' wä iyi jcher Israel aleripa tsata. Ttè blëule e' dör i': i'ne ta' Israel aleripa kibiiepa er darërulune dö mik pë' malepa shukitbak Skëköl tò e' kos tsatkëne eta. E' ukuöki ta' ie'pa kos tsatkërdaë wes Skëköl yëkkuö tò ichè es, e' tò ichè:

“S'tsatkökwa datse Sión,

e' tò sene sulu kos yerattsa Jacob aleripa shua.

27 Ttè e' meraëyö ie'pa a mik ie'pa nuì olo'yéyö ie'pa ki eta.”[†]

Es Skëköl yëkkuö tò ichè.

28-29 Mik Skëköl tò s'shushté er buaë choie sia, eta e' kë mane'wepaitö. Israel aleripa tò Jesús ttè buaë watëttsa, e' kueki

‡ 11:8 Deuteronomio 29.4; Isaías 29.10 § 11:10 Salmo 69.22-23 * 11:16 Harinachka tsá meule Skëköl a: Pablo tso' ichök tò judiowak dör wes harinachka es. Harinachka tsá e' dör wes judiowak yëpa tsá Abraham ena Isaac ena Jacob es. Harinachka iëyök e' dör wes ileripa datse itöki es. † 11:27 Isaías 59.20-21; 27.9

i'ñe ta ie'pa dör Skëköl bolökpa. Erë ká iaiaë ie'pa yépa bak e'pa shukititö er buaë choie ie'pa a. E' kueki ie'pa aleripa dalërkeia ie' éna. E' tka es ie'pa ta as a' tsatkër. ³⁰⁻³² Sulitane tö ie' ttè dalösewéwa, e' nuí ulà a se' tso' klöulewa. E' me'atbakitö es as ie' a sulitane sur er siarë wa ñikkëë. E' kueki kenet a' tö ie' dalösewéwa, erë i'ñe ta a' suéitö er siarë wa, ie'pa tö ie' dalösewéwa e' kueki. Es ñies i'ñe ta ie'pa tö ie' dalösewékewa, erë e' dör as a' saütö er siarë wa, ñies as ie'pa saüneitö er siarë wa.

³³ Skëköl er buaë ché taië shute se' a. Ie' wa íyi ulitane jcher buaë sulitane tsata. Ie' kabikeitsö taië iskië. Ì bikeitseke ie' tö ese kë wà pakanuk yi a. Ì wekeitö ese kë anuk yi éna. ³⁴⁻³⁶ Ì kos e' wì dör ie'. Ì kos tso' ie' batamik. Ì kos tso' ie' wák a. E' kueki Skëköl yëkkuö tö ichè:

“Skëköl erbikö e' kë jcher yi wa.

Kë yi a ie' pautuk.

Kë yi a ì menuk ie' a keweie

as ie' tö iské mune ia.”

¡Skëköl kikokasö kekraë! ¡Es e' idir!

12

Wes se' kawöta senuk Skëköl ala'rie

¹ A yamipa, Skëköl er buaë ché se' a taië, e' kueki ye' kköchö a' a tö a' e' múttsa eköl eköl ie' a kekraë wes ì batse'r meule ie' a wër buaë ie' wa es. Es se' tö ie' dalöie e' wakanewèmi mokjë. ² Kë a' senukia wes wépa kë tö ie' dalöie esepa ser es. E' skéie a' erbikè mane'úttsa pa'alí ta e' wa a' sermi buaë yësyësë. Es ì kiane ie' kî ese jchermi buaë a' wa wawë. E' wà dör ì dör buaë, ì wër buaë ie' wa ena ì dör yësyësë ese.

³ Ie' er buaë ché ye' a, e' kueki ie' tö kanè me' ye' a Jesús ttekölie. E' wa ye' tö a' kos a ichè tö kë a' e' bikeitsökka tköka kos s'ké e' bikeitsök e' tsata. E' skéie se' e' bikeitsö yësyësë kos Skëköl tö imé se' a erbloie ie' mik ekkë. ⁴ E' dör wes se' dör es. Se' wöbla ta', ulà ta' ena s'yese skà tso' taië kua'ki kua'ki, erë e' kos wöieulewa ñita s'wák eköl è a. ⁵ E' sù se' erblöke Cristo mik esepa dör taië kua'ki kua'ki, erë se' kos dör wes wák eköl è es, se' kos batsulewa ie' mik e' wa.

⁶ Es Skëköl tö imé se' a kua'ki kua'ki ñi kimoie wes ie' kî ikiane es. E' kueki wépa

a iméitö ttoie ittekölie, esepa ttö es, ie'pa erblö Skëköl mik e' wa. ⁷ Wépa a imé Skëköl tö s'kimioie, esepa tö s'kimú. Wépa a iméitö s'wöbla'woie Skëköl ttè wa, esepa s'wöbla'ú. ⁸ Wépa a imène s'er diché ioie, esepa tö s'er diché iö. Wépa a imène íyi kakmoie, esepa ikakmú er bua' wa kë dör ì skéie. Wépa a imène s'wëttsöie, esepa s'wëttsú kanëë. Wépa a imène s'malepa suoie er siarë wa, esepa tö iwà ú ttsë'ne buaë wa.

Jesús mik erblökwakpa ñi dalër

⁹ A' ñi dalërítsö er mokî wa. Sene sulu kos e' watöttsa. E' skéie sene yësyësë kos e' a a' senú kekraë. ¹⁰ A' ñi dalërítsö wes ñi elpa ñi dalër es. A' ñi dalöiö taië.

¹¹ Ì kos weke a' tö, e' ú kanëë. Kë a' bikënu. Skëköl kanè ú ttsë'ne buaë meke iWiköl tö se' a e' wa.

¹² Ì buaë panekesö, e' kueki a' senú ttsë'ne bua' wa. A' weirke e' dalè'ttsö er bua' wa. A' ttö S'yë ta kekraë.

¹³ S'batse'rpa malepa weirke kî ilè kiane, esepa kimú. Yi de a' pakök, ese kiöwa er bua' wa.

¹⁴ Wépa tö a' we'ikeke Jesús ttè kueki, kë esepa kî alibchök, e' skéie er buaë chö iarak.

¹⁵ Wépa ttsë'rke buaë, esepa ta a' ttsë'nú buaë. Wépa iuke, esepa ta a' iú.

¹⁶ A' senú bèrè ñita. Kë a' e' ttsökka s'malepa tsata. E' skéie a' e' batsö se' esepala ta buaë. Kë a' e' bikeitsökka tö a' wa íyi jcher taië.

¹⁷ Yi tö ì sulu wamblé a' kî, e' ta kë iské wamblarne. Ì kos dör buaë yësyësë suli-tane a ese ú. ¹⁸ A' senú bèrè sulitane ta kos a' dirmi ekkë. ¹⁹ A yamipa dalër ye' éna, kë ì sulu ské wamblarne yi kî. E' skéie imuat Skëköl kësik ulà a. Ie' tö ichè iyëkkuö kî i' es: “Ye' è wöki iské wërke wë. Yi tö ì sulu wamblé, e' ské werayö ikî.”* ²⁰ Ñies ichè: “A' bolökpa dué bli wa, e' ta itiö. Ie' er sine, e' ta di' mú ia yè. A' iwé es, e' ta ie'pa jaërdaë.”† ²¹ Kë sene sulu kar e' alökka a' kî. E' skéie a' e' alökka sene sulu kî sene yësyësë wa.

13

¹ Sulitane kawöta ká wökirpa ttè dalöiök. Skëköl tö kawö me' ie'pa a s'wëttsöie.

* 12:19 Deuteronomio 32.35 † 12:20 Proverbios 25.21-22

Itso'rak kos e'pa tkè'ka ie' tò. ² E' kueki wépa kè tò ie'pa dalöie, esepa ñippöke wépa tkè'ka ie' tò esepa ta. Ese wakpa weirdaë iulà a. ³⁻⁴ S'wökirpa kè tkènekà s'ser yësyësë esepa we'ikök as isuardak. Ie'pa dör Skèköl kanè mésopa a' kimoie. Ie'pa tso' s'ser suluë esepa we'ikoie. Esepa je' kawöta suanuk. A' senak kè suar ta' s'wökirpa yöki, e' ta' a' senú yësyësë ta' ie'pa tò a' kikeraka. Erë wépa serke suluë, esepa je' kawöta suanuk. Kè ë ichök ie'pa a' kawö mène s'we'ikoie. Ie'pa tso' kanëblök Skèköl a' s'ser sulu we'ikoie wes kawö meneat ie'pa a' es.

⁵ E' kueki se' kawöta ie'pa ttè iütök, e' kè dör as kè itö s'we'ikö e' ë kueki. E' dör tò se' er tò se' a' icheke tò e' dör buaë yësyësë e' kueki. ⁶ E' kueki ñies inuköl patauk ie'pa tò se' keke ese patuekesö. Ie'pa dör Skèköl kanè mésopa kanëblöke ie' a' s'wökirpaie. E' dör ie'pa kanè, e' kueki ie'pa patuë e' dör buaë. ⁷ E' kueki imusö ie'pa a' eköl eköl wes s'kawöta imuk es. Ilè kawöta patuë eta ipataú. Wépa kawöta dalöie esepa dalöio.

⁸ A' wa nuì tso' kos e' pataú. Erë nuì tso'ia se' ki kekraë, e' dör ñi dalëritsè, e' kè patonuktsa se' a. S'malepa dalëritsesesö, e' ta' e' wa ttè dalöieno me'at Moisés tò e' wà kos dalöiésö. ⁹ Ttè e' tò ichè: "Kè a' kawö ta' s'senewabak dalöseukwa; kè a' kawö ta' s'ttökwa, kè a' kawö ta' akblök; kè a' kawö ta' o'ka iyi kkechök."* Ttè e' ena imalepa kos e' wöienewa ttè etkè a, e' dör i': "A' malepa dalëritsö wes a' wákpa e' dalër es."† ¹⁰ S'malepa dalëritsesesö, e' ta' kè i' sulu wamblepasö yi ta. Es ttè dalöieno kos e' dalöiekesö mokie yësyësë.

¹¹ A' senú es. S'tsatkè kéwö ki dewatke tsinet se' erblè' Jesús mik kuaë e' tsata. E' kéwö a se' tso' i'ñe ta, e' anú a' éna. E' kueki kè a' senukia wes s'kapötër nañewe es. ¹² Sene sulu kéwö erkewatke ta se' tsatkeke e' kéwö dökewatke wes ká ñirketke s'ki es. E' kueki kè se' e' wamblöia suluë wes pè' tso'ia stui a e' wamblö es. E' skéie se' senú yësyësë, e' dör wes s'ser ká ñi a es. Se' e' duöser ñippök sene sulu ta wes ñippökwa es. ¹³ Se' senú buaë yësyësë wes s'ser ká ñi a es. Kè se' kàne e' wamblöia bloblopa es. Kè se' kàne trënu,

e' ya'uk sulu. Kè se' kàne ñippök. Kè se' kàne ukyënu s'malepa ta. ¹⁴ E' skéie a' senú buaë yësyësë wes Skèkëpa Jesucristo ki kiane es. Kè a' tò ibikeitsök tò wes a' a' s'wák dër sulu e' wöpatërmi.

14

Kè a' ñi bikeitsök suluë

¹ Wépa erblöke Jesús mik, erë kam ierblö bua'ie, esepa kiöwa er bua' wa. Ttè bikeitseke a' tò kua'ki kua'ki ese kè ki a' ñi iütök. ² A' welepa tò ibikeitseke tò Jesús mik erblökwa a' iyi ulitane katarmi. Erë a' welepa skà kam erblö bua'ie Jesús mik, esepa tò iklö'wé tò iyiwak chkà kè katar. ³ Wépa tò iyi ulitane katé, esepa kè kàne wépa kè ikatè esepa chök iki. Ñies wépa kè ikatè, esepa kè kàne wépa tò ikatè esepa chök iki, Skèköl tò ie'pa klö'bak ie' ichaie e' kueki. ⁴ Se' dör Skèkëpa Cristo kanè mésopa. Wes se' wër ie' wa eköl eköl, e' wërke ie' wák wöki. Ie' a' se' kimermi as se' wër buaë ie' wa, e' kueki se' wërdaë ie' wa buaë. E' kueki ¿wes s'yamipa chëmisö suluë?

⁵ Ñies se' shua welepa tso' tò ibikeitseke tò s'kawöta diwö wele batseitsök imalepa tsata. Erë ieltëpa tò ibikeitseke tò diwö ulitane dör ñies ëme. Se' kawöta wa ijchenuk eköl eköl tò i' klö'wésö e' dör yësyësë. ⁶ Wépa tò iklö'wé tò s'kawöta diwö wele batseitsök bua'iewa, esepa tò batseitseke Skèkëpa Cristo dalöioie. Ñies wépa tò iyi ulitane katé esepa tò ikateke Skèkëpa Cristo dalöioie ta wëstela chekeitö Skèköl a' iki. Wépa kè tò iyiwak chkà katèia, esepa tò ilo'yé Skèkëpa Cristo dalöioie ta wëstela chekerakitö Skèköl a' i' ñekerakitö e' ki.

⁷ Se' dör Skèkëpa Cristo icha, e'pa tso' ttsè'ka ö e'pa duowa e' dör ie' dalöioie, kè idör se' wák dalöioie. ⁸ Mik se' tso'ia ttsè'ka, eta se' serke ie' a. Mik se' duowa, eta se' duowa ie' a. Se' tso' ttsè'ka ö se' duowa, erë se' dör ie' icha. ⁹ Ie' kötëwa e' shkenekane as ie' dö s'durulune ena s'tso' ttsè'ka e'pa kos Kèkölle.

¹⁰ Se' ulitane döraë Skèköl tkër s'shulo kulé ki e' wörki. E' kueki ¿iök a' ñi chö ö ñi saü suluë? ¹¹ Skèköl tò ichè iyëkuö ki i' es: "Ye' wák ser wa yö ichè:

* 13:9 Éxodo 20.13-17 † 13:9 Levítico 19.18 * 14:11 Isaías 45.23

Sulitane e' tulörawa kuchë k_i ye' wörki.

Sulitane tö ye' k_ikeraka.”*

Es Skököl yëkkuö tö ichè. ¹² Es sö isuè tö wës se' serke e' k_i Skököl tö se' chakerane eköl eköl.

¹³ E' kuek_i kë se' kàne ñi chökia suluë. E' skéie a' e' tköwä darërè ì tö s'yamipa wöklö'wëmi ö ì tö ièminine sene sulu a, ese kë war. ¹⁴ Ye' wä ijcher buaë tö kë chkè wéne tö s'ia'wëpa ñaie Skököl wöa. Ye' erblöke Skökëpa Jesús mik, e' wa ye' iklö'wé yësyësè tö es idir. Erè wëpa tö iklö'wé tö chkè wële tö s'ia'wëmi ñaie, e' ta es idir esepa a. ¹⁵ E' kuek_i a' tö s'yami wële siawëwä ì kateke a' tö e' batamik, e' ta e' kë dalëritseku'ia a' tö. Ñies ie' skéie Cristo kötwä, e' kë sulu'warwä ì kateke a' tö e' batamik. ¹⁶⁻¹⁸ Ì blúie Skököl tso' e' wä kë dör chkè ena di'yè. E' wä dör sene yësyësè ena sene bërè ena ttsë'ne buaë Wiköl Batse'r wa. Yi tö Cristo kanè wëke es, ese wër buaë Skököl wa ñies sulitane wa. E' kuek_i ì tö a' yamipa kèmi a' chök suluë ì dör buaë a' a e' k_i, ese kë war.

¹⁹ Es ì kos tö se' kimeke senuk bërè ñita ena ñi diché iök Skököl a, ese ùsö. ²⁰ Ì buaë wëtke Skököl tö a' er a, e' kë sulu'warwä chkè è kuek_i. Mok_i chkè ena di'yè kos dör batse'r. Erè sulu idir tö s'yamipa armine sene sulu a se' ukuömik ì katésö ì yésö ese wa. ²¹ Buaë idir tö iyiwak chkà mú kë katésö ö blo' mú kë yësö ö ì kos mú kë wësö. Erè kë idör buaë tö s'yamipa armine se' ukuömik. ²² Ima a' ttè i' bikeitsè e' blö a' er a Skököl è a. Wëpa tö ì wër buaë ie'pa wa ese wé ta ittsé tö kë iki ì nu_i ku', jayëcha buaë esepa! ²³ Erè yi tö ì katé ta ibikeitsékaitö bötböt dö' ye' tso' ì sulu wamblök, e' ta e' nu_i tso' iki. Ie' kë wä iklöne mok_i tö buaë idir, e' kuek_i e' dör suluë ie' a. Ì kos wësö e' kë one se' wä yësyësè wës iklö'wësö es, e' ta e' dör suluë se' a.

15

S'kawöta s'malepa kimuk

¹ Se' wëpa erblöke buaë Cristo mik, esepa ké wëpa kam erblö buaë tso'ia katötö esepa sauk wës se' wák katörwä es. Kë se' kàne ì tö se' wák ttsë'wëke buaë ese è bikeitsök.

* **15:3** Salmo 69.9 † **15:9** 2 Samuel 22.50; Salmo 18.49 ‡ **15:10** Deuteronomio 32.43 § **15:11** Salmo 117.1

* **15:12** Isaías 11.10

² Se' kos ké ì tö s'malepa ttsë'wëmi buaë ese bikeitsök eköl eköl ikimoie ena idiché ioie buaë Skököl a. ³ Cristo wák kë wä ì tö ie' ttsë'wëke buaë ese è bikeitse. E' skéie ie' ta itka wës Skököl yëkkuö tö ichè es, e' tö ichè: “A Skököl, wëpa tö be' cheke suluë esepa tö ye' cheke suluë ñies.”* ⁴ Ì kos kite ká iaiaë Skököl yëkkuö k_i, e' kite s'wöbla'woie as se' e' tköwä darërèè ena as se' er pablö. E' wa ì buaë panekesö e' kë olo'yepasö. ⁵ Skököl tö se' ké e' tkökwa darërè ñies se' er pablekeitö. As ie' tö a' kimù senuk bërè ñita wës Cristo Jesús ser es. ⁶ A' serke es, e' ta Skököl dör Skökëpa Jesucristo Yé e' k_ikeraka a' ulitane tö sekka ñita.

⁷ Es a' ñi kiöwä er bua' wa wës Cristo tö a' ki'wä es as sulitane tö Skököl kiköka. ⁸ Mok_i ye' ichè a' a tö Cristo dë'bitu judiowak kimuk ikkachoie ie'pa a tö ì uk Skököl kablè' sa' yëpa bak ká iaiaë e'pa a, e' wawëitö. ⁹ Ñies idë'bitu as pè' kë dör judiowak, esepa tö Skököl kiköka ie'pa suëitö er siarè wa e' kuek_i. E' dör wës Skököl yëkkuö tö ichè es wé ichëitö:

“E' kuek_i ye' tö be' k_ikeraka pè' kë dör judiowak esepa ulitane shua.

Ye' ttsöraè be' kikokaie buaë.”†

¹⁰ Ñies itso' kitule i' es:

“iA' kë dör judiowak esepa ttsë'nú buaë wëpa dör Skököl icha esepa ta ñita!”‡

¹¹ Ñies ichëitö:

“iA pè' kë dör judiowak Skököl kiköka!

iA ká ulitane wakpa, Skököl kiköka!”§

¹² Ñies Isaías tö ikitat iyëkkuö k_i i' es:

“Jesé aleri eköl döraè se' shua,

e' tkërdaka ká ulitane wakpa wëttsöie.

Pè' kë dör judiowak esepa tö ie' è paneraè e' tsatkoie.”*

Es itso' kitule.

¹³ Ì buaë kos doia se' a e' panekesö kröröè e' wì dör Skököl. As e' tö ttsë'ne buaë ena sene bërè mù a' kos erblé ie' mik e'pa a. As ie' tö a' kimù iwà k_i panuk buaë Wiköl Batse'r diché batamik.

¹⁴ A yamipa, mok_i ye' iklö'wé tö a' serke buaë yësyësè. Ñies ye' iklö'wé tö a' wä íyi jcher tajè. A' a ñi pautmi buaë. ¹⁵ Erè yëkkuö i' k_i ye' er deka a' pattök wöshaë ttè wësele wa as kë a' éna ichöwa. Skököl

er buaë ché ye' a e' wa kanè me'itö ye' a, e' kueki ye' a kawö ta' a pattoie es. ¹⁶Ye' dör Cristo Jesús kanè méso ie' tté buaë kkayè' Skëköl tö se' a e' pakoie pè' kè dör judiowak esepa moie Skëköl a batse'oule Wiköl Batse'r wa. E' dör wes iyi mè sacerdotepa tö Skëköl dalöioie wër buaë ie' wa es.

¹⁷Ye' batsulewa Cristo Jesús mik, e' kueki ye' kanëblöke Skëköl a e' tö ye' ttsë'wëke buaë. ¹⁸Ye' kè er dè'ka kabenuka i kè one Cristo wa ye' wa ese ki. Ie' batamik ye' tö pè' kè dör judiowak esepa ulaié Skëköl tté iütök. E' wé ye' tö ipakè wa ena iwakanewè wa ¹⁹ena Skëköl Wiköl diché wa. Ñies i kè or yi a ese wéyö taië ie'pa wörki ikkachoie tö i chéyö e' dör mokí. Es kanè mène ye' a Cristo tté buaë pakoie e' wawétkeyö ká tso' kos Jerusalén dö Iliria e' shua. ²⁰Kekraë ye' e' mukettsa tté buaë e' pakök wé kè yi tö Cristo dalöieta' ese ska'. Ye' iwé es as ye' kè dör wes yi tö u yuéka u chkí tulu'wabak o'ka tö ese ki es. ²¹E' skéie ye' éna iwak wes Skëköl yëkkuö tö iché es, e' tö ichè:

“Wépa a ie' tté kè pakaule, esepa a ká ardaë;
Wépa kè wa ie' tté ttsëule, esepa éna iarðaë.”†

Pablo shkak Roma

²²Kekraë ye' shkak a' weblök, erè kanè i' tö ye' wöklö'wëke. ²³Erè i'ñe ta ye' kanone ká ikkëpa ki. Bànet ye' tö a' kkeyè'mi pakè, ²⁴e' kueki ye' mú tkömi Roma a' pakök mik ye' mi'ke España eta. Erè ye' kè a kawö kunuk taië a' ska' senuk, erè ye' ttsë'rmi buaë. E' ukuöki ta a' mú ye' kimè as ye' dö España. ²⁵Erè i'ñe ta ye' mitke Jerusalén s'batse'r malepa serke ee e'pa kimuk. ²⁶E' dör tö s'yamipa serke Macedonia ena Acaya e'pa tö inuköl kitbak iwákpa er wa patkèmi s'batse'rpa dör siarè tso' Jerusalén e'pa kimoie. ²⁷E' wé ie'pa tö iwákpa er wa, erè mokí ie'pa ki inuí tso'. E' kueki buaë idir tö ie'pa tö judiowak kimè. E' dör tö i buaë de judiowak ulà a Cristo wa, e' de ie'pa ulà a ñies judiowak wa. E' kueki buaë idir tö i tso' ie'pa wa e' kakmè s'yamipa dör judiowak esepa a. ²⁸Es mik ye' tö inuköl kitule kos ie'pa a e' mé ie'pa ulà a, eta ye' mía España e' tkökemi a' pakök.

²⁹Ye' wa ijcher tö mik ye' demi a' ska', eta se' ñi er diché iöraë buaë Cristo er buaë chö sia e' kos wa.

³⁰A yamipa, Skëkëpa Jesucristo ttö wa, ñies se' ñi dalëritsöke Skëköl Wiköl wa, e' wa ye' kköchö a' a tö a' e' chö darèrè ye' ta ñita kanè mène ye' a e' wà uk. E' wëmi a' tö, a' tö Skëköl a' ikiè ye' ki e' wa. ³¹Ikiö ie' a as ie' tö ye' tsatkö Judea wakpa kè tö Jesús tté iütè esepa yöki. Ñies ikiö ie' a tö i kos mi'ke ye' wa s'batse'rpa tso' Jerusalén e'pa kimoie as ie'pa tö e' tsü er bua' wa. ³²Es ikiö ie' a as ye' dömi a' ska' ttsë'ne buaë wa enuk a' pakekeyö e' dalewa, es ie' ki ikiane e'ma. ³³Ie' dör sene bèrè mukwak as e' tö a' wapiöü. Es e' idir.

16

Roma wakpa shké'wémi Pablo tö

¹Tayë eköl kiè Febe dör s'yami, e' tté chekeyö a' a. Ie' dör Skëkëpa Jesús icha erule tso' Cencreas e' kimukwak eköl. ²Ie' kiöwa buaë Skëkëpa Jesús ttö wa wes s'batse'rpa ñi kiöwa es. Ie' tö s'yamipa taië e'pa kimé, ñies ye' wák kiméitö. E' kueki mik ie' ki ilè kiane eta ie' kimú.

³Prisca ena Áquila e'pa shké'ú ña. Ie'pa bak kanëblök ye' ta Cristo Jesús kanè a. ⁴Ie'pa e' me'tsa ye' tsatkök, kè tkine tö dö ittëwa. Wëstela chekeyö ie'pa a, erè kè dör ye' è. Skëkëpa Jesús icha erule erule kos kè dör judiowak, e'pa tö wëstela cheke ie'pa a ñies. ⁵Ñies Skëkëpa icha erule daparke Prisca ena Áquila u a, e'pa shké'ú ña. Ñies ye' yami dalër taië ye' éna kiè Epéneto, e' shké'ú ña. Ie' dör s'tsá erblè' Cristo mik Asia e'. ⁶María shké'ú ña. Ie' kanëblé taië a' a. ⁷Wépa böi kiè Andrónico ena Junias, e'pa shké'ú ña. Ie'pa dör judiowak wes ye' es. Ie'pa bak wötëule s'wöto wé a ye' ta. Ie'pa dör Jesús ttekölpa kkeauleka buaë imalepa wa. Ie'pa erblè' Cristo mik ye' yöki kewe.

⁸Ampliato shké'ú ña. Ie' dör ye' yami Skëkëpa Jesús ttö wa, e' dalër taië ye' éna. ⁹Urbano shké'ú ña. Ñies ie' kanëblöke Cristo a wes sa' es. Ñies Estaquis shké'ú ña. Ie' dalër taië ye' éna. ¹⁰Apeles shké'ú ña. Ie' wër buaë Cristo wa. Ñies wépa dör Aristóbulo icha, e'pa shké'ú ña. ¹¹Herodiön,

† 15:21 Isaías 52.15

e' shke'ú ña. Ie' dör judiowak wës ye' es. Ñies wépa dör Narciso icha erblé Skëképa mik e'pa shke'ú ña. ¹² Tayépa kiè Trifena ena Trifosa shke'ú ña. Ie'pa kanëblöke Skëköl a. Ñies tayë dalër se' éna kiè Pérside e' shke'ú ña. Ie' kanëblöke taië Skëköl a. ¹³ Rufo shke'ú ña, e' dör Jesús mik erblökwa buaë suule sulitane wa. Ñies ie' mi e' shke'ú ña. Ie' dör wës ye' wák mi es. ¹⁴ Asíncrito, Flegonte, Hermes, Patrobas, Hermas ena s'yamipa kos tso' ie'pa ta, e'pa kos shke'ú ña. ¹⁵ Ñies Filólogo, Julia, Nereo ena ikutà, Olimpas ena s'batse'r malepa tso' ie'pa ta, e'pa kos shke'ú ña.

¹⁶ A' ñi shke'ú ñi dalër wa. Cristo icha erule erule e' kos tö a' shke'wémi.

¹⁷ A yamipa, ye' kköchö a' a tö wépa éna se' blabatsak ena se' akmine sene sulu a, esepa yöki a' e' kkö'nú. Ie'pa se' a icheke tö ttè wa se' wöblaule kewe e' kë dör mokië. Esepa yöki a' e' skö. ¹⁸ Ie'pa kë ku' Skëképa Cristo kanëuk. E' skéie ie'pa tso' iwákpa è kanëuk. Se' kam éna iar buaë esepa dakiñekerakitö ttè ttsér buaë ese wa. E' kuëki esepa yöki a' e' skö. ¹⁹ Sulitane wa ijcher tö Skëköl ttè mokië e' dalöieke a' tö buaë. E' tö ye' ttsë'weke buaë. Ye' ki ikiane tö a' mú wöblar ttè buaë yësyësë wa wawè. Erë a' mú kë e' wöbla'ù kache tté wa i sulu wambloie. ²⁰ A' serke es, e' ta betka Skëköl dör sene bèrè mukwak, e' tö Satanás shtowerawa a' klö dikia. As Skëképa Jesús er buaë chö a' a.

²¹ Ye' yami Skëképa Jesús kanè a kiè Timoteo e' tö a' shke'wémi. Ñies Lucio ena Jasón ena Sosípatro, e'pa tö a' shke'wémi. Ie'pa dör judiowak wës ye' es.

²² Ye' dör Tercio, e' tso' Pablo ttöke e' shtök yëkkuö i' ki. Ñies ye' tö a' shke'wémi Skëképa ttö wa. I' ta i cheke Pablo tö e' shtekeneyö.

²³⁻²⁴ Gayo tö a' shke'wémi, e' u a ye' serke. Eë Skëképa Jesús icha erule tso' ká i' ki e'pa daparke. Erasto tö a' shke'wémi. Ie' dör ká i' inuköl kuëblu. Ñies s'yami kiè Cuarto, e' tö a' shke'wémi.

Pablo tö Skëköl kikéka

²⁵ ¡skëköl kikökasó! Ie' a a' kimermi e' tkökwa darèrè Jesucristo ttè buaë pakekeyö e' a. Ká iaiaë ttè buaë e' blëule se' yöki. ²⁶ Erë i'ñe ta ikkayënewa se' a i kit Skëköl ttekölpa tö yëkkuö ki e' wa. Skëköl yöbië e' tö ie'pa

ka' ishtök. Ttè buaë ñe' kkayënewa as ká ulitane wakpa erblö imik ta iwà iutö.

²⁷ Skëköl e' dör Skëköl eköl ème e'. Ie' erbikö taië sulitane tsata. ¡As e' kikarka këkraë Jesucristo wa! Es e' idir.

Yëkkuö tsá kit Pablo tö Corinto wakpa a 1 Corintios

Mik Pablo bak kanablök Éfeso eta ie' tö yëkkuö i' kit Jesús mik erblökwakpa serke Corinto e'pa a. Pablo kèwö ska' ta Corinto dör Grecia ká bua'ie. Pè' bak senuk iki doka 650.000. E'pa shua 400.000 klöulewa kanablök é. Pablo wák tö tsawe Corinto wakpa a Jesús tté buaë paka'. E' tté tso' kitule Hechos 18.1-17 e' ki.

Alaköl eköl kiè Cloe e' yami wele de Pablo pakök ie' tso' Éfeso ee. E' tö ie' a iyè' tö Jesús mik erblökwakpa tso' Corinto e'pa ñippöke tajë ena welepa tso' iyi sulusi wamblök tajë, e' kueki ie' tö yëkkuö i' kit. Nies ie' tö ikit ilè chaki' ie'pa tö ie' a e' iutoie ie'pa kimoie ena ipattoie.

Kam Corinto wakpa erblö Jesús mik eta ie'pa tö iyi tajë dalöieke Skèköl skéie, e' dör kabene et. Ì dalöieke ie'pa tö e' a ie'pa tö iyi-wakjcheke e' chkà katekerakitö iyamipa ta ì dalöiekerakitö e' dalöioie. E' cheke Pablo tö yëkkuö i' ki.

Nies ì dalöieke ie'pa tö e' wé kos a alakölpa sulusi datse ta wëpa serkerak ita. Erè mik wëpa ñekkëpa erblé' Jesús mik eta ie'pa kë éna iane tö wes ie'pa ké senuk. E' kueki Pablo tö ikkaché tö wes wëpa alaköl ta' ena alaköl kë ta' e'pa kawöta senuk.

Kíie ta pé' wele bak ñi dapa'uk Jesús mik erblökwakpa ta, e'pa tö ie'pa wöbla'weke kache tté wa. Ese ché Pablo tö yëkkuö i' ki.

Shke'wè

¹ Ye' dör Pablo. Skèköl tö ye' klöo'bak iwák er wa Cristo Jesús ttekölpa tsá, e'pa ekölie. S'yami kiè Sóstenes tso' ye' ta. ² A' dör Skèköl icha erule serke Corinto, e'pa a sa' tso' yëkkuö i' shtök. A' batse'oule a' batsulewa Cristo Jesús mik e' wa. A' klöo' Skèköl tö ie' icha batse'rpaie wëpa kos tso' ká wa'ñe tö e' tsatkè kiè Skèkëpa Jesucristo a e'pa ta ñita. Jesucristo dör ie'pa ena se', e' Kèköl. ³ Skèköl dör S'yé ena Skèkëpa

Jesucristo, as e'pa er buaë chõ ena sene bèrè mù a' a.

Pablo tö wëstela ché Skèköl a

⁴ Skèköl er buaë ché tajë a' a Cristo Jesús batamik, e' kueki ye' tso' wëstela chök ie' a kekraë. ⁵ A' batsulewa Cristo mik, e' wa ì kos kiane a' ki wakanewè Skèköl a, e' mène a' a tajë. Skèköl tö ieri mé a' a iwà pakoie buaë, ñies iwà jchenowa buaë. ⁶ E' wa iwënewa a' shua tö moki a' tö Cristo tté klö'wé buaë. ⁷ Es ì kos kiane a' ki kanebloie Skèköl a, ese métke ie' tö a' a iWiköl wa. E' wakanewëke a' tö a' tso' Skèkëpa Jesucristo datskene e' panuk, e' dalewa. ⁸ Nies ie' tö a' kimeræ buaë as a' e' tköwa darèrèe ie' mik dö bata ekkè. Es a' kë ki ì nuí ta' ie' wöa mik Skèkëpa Jesucristo datskene e' kèwö ska'. ⁹ Skèköl ttö mokié e' tö a' klöo'bak as a' ser batsulewa ie' alà Jesucristo dör Skèkëpa e' mik.

Jesús mik erblökwakpa ñi blabatsélor

¹⁰ A yamipa, ye' tö a' a ichè Skèkëpa Jesucristo ttö wa tö a' kos erbikö ñikkèe. Kè a' ñi blabatsök. A' senú buaë ñita. A' kabikeitsö ñikkèe wes wák eköl é es. ¹¹ A yamipa, tayë kiè Cloe, e' yamipa welepa tö ibiyó ché ye' a tö a' tso' ñippök tté ki. E' kueki ye' tso' a' a ichök es. ¹² Ie'pa tö ye' a' iché tö a' kos ñippöke ñita i' es: A' welepa tö icheke: "Ye' dör Pablo klé." Welepa skà tö icheke: "Ye' dör Apolo klé." Ièkölpa tö icheke: "Ye' dör Cefas* klé." A' skà tö icheke: "Ye' dör Cristo klé." ¹³ ¿Ima a' ibikeitsè tö Cristo tso' blabutsule? Au, kë idör es. ¿Ye' kötëwa krus mik a' skéie? Au. ¿A' wösune ye' ttö wa? Au. ¹⁴ Wëstela chekeyö Skèköl a tö ye' kë wa a' wösune tajë. Wëpa kiè Crispo ena Gayo, e'pa é wösuk ye' tö. ¹⁵ Kè yi a iyënuke tö ye' tö a' wösuk ye' ttö wa. ¹⁶ Ye' éna ianewa i' ta tö ñies ye' tö wëm kiè Estéfanas e' wösuk ena ie' yamipa ekka. Kè ye' éna iane tö yi skà wösuk ye' tö. ¹⁷ Cristo kë wa ye' patkëne s'wösukuök, ie' tö ye' patké ie' tté buaë pakök. Ye' kë tö tté e' paketa' tté iskië wa wes s'yöule tajë esepa kapakö es. Ye' tö ipakeke tté wöshakla wa as Cristo kötëwa krus mik e' tté diché kë chöwa.

Skèköl diché tajë ena ie' siwé iskië, e' wà dör Cristo

* 1:12 Cefas: E' é kiè ñies Pedro.

18 Wépa weirdaë aishkuö ta, esepa a Cristo kötewä krus mik, e' tté dör alipa ttèie. Erè se' tsatkërke, esepa a Skëköl diché tajë, e' tté idir. 19 E' dör wës itso' kitule Skëköl yëkkuö kî es, e' tö ichè:

“Skëköl tö ichè: Wépa wä siwä' jcher iskië, esepa meraatyö wës kë wä ì jcher es. Wépa kabikeitsö tajë, esepa éna ká chöwerawayö.”†
Es Skëköl yëkkuö tö ichè.

20 Es idir e' kuekî s'ditsö wä siwä' jcher iskië, ¿wës esepa de? S'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa, ¿wës esepa de? Wépa a s'ditsö íyi tté wä pakar ñì a buaë ¿wës esepa de? Skëköl a ta siwä' iskië jcher s'ditsö wä, e' kë wä ta', e' dör wës alipa tté es. 21 Ttè e' wä dör i' es: Skëköl wä íyi jcher iskië, e' kuekî ie' kë wa imeneat tö se' tsatkër ì jcher s'ditsö wä iskië ese wa. E' skéie ie' tö ime'at tö wépa erblé Cristo mik itté pakarke e' wa, esepa è tsatkërdaë erè ittser alipa ttèie.

22 Ì kë or yi a ese kiane suè judiowak kî tté klö'woie. Griegowak tö siwä' iskië ese yuleke tajë. 23 Erè Cristo kötewä krus mik, e' tté pakeke sa' tö. Ttè e' suluné judiowak yöki. Pè' kë dör judiowak, esepa a ta e' dör alipa tté. 24 Erè wépa kos klö'bak Skëköl tö iwák a, judiowak ö pè' kë dör judiowak, esepa a Cristo dör Skëköl diché tajë ena ie' siwé iskië e'. 25 Ì wé ie' tö e' wër wës ì wé aliwakpa tö es. Ñermata ie' wä siwä' jcher iskië tköka sulitane tsata. Iwër wësua tö ie' kë diché ta', ñermata ie' diché ta' tajë tköka sulitane tsata.

26 A yamipa, mik Skëköl tö a' klö'bak, etä ¿wës a' dör? E' anú a' éna. Ká i' wakpa a ta a' kibiiepa kë wä siwä' iskië jcher. A' kibiiepa kë ttö dalöiërta'. A' kibiiepa kë dör këkëpa tajë ese ditséwö. 27 Erè wépa cheke ká i' wakpa tö tö kë iwä ì jcher, esepa shukit Skëköl tö wöbla wa, wépa wä siwä' jcher iskië, esepa jaëwoie. Wépa kë dör këkëpa tajë ká i' wakpa a, esepa shukit ie' tö wöbla wa, wépa dör këkëpa tajë, esepa jaëwoie. 28 Wépa watëulettsa, wépa bikeitseke ká i' wakpa tö tö kë idör ìie bua', wépa kë dör ì, esepa shukit ie' tö, wépa dalöiërta' tajë ká i' kî, esepa wöowaie diöshet. 29 Es kë yi a e' ttsënukkä Skëköl wörki. 30 Erè Skëköl

wák tö a' bátswä Cristo Jesús mik. Cristo batamik ie' tö se' ké siwä' moki jchenukwä iskië. Ñies Cristo batamik ie' tö se' klö'wé wës pè' buaë yësyësé es, ñies se' de ie' wák ichaie batse'r yënetsa sene sulu ulä a. 31 E' kuekî s'kawötä senuk wës Skëköl yëkkuö tö ichè es, e' tö ichè: “Yi e' ttsakkä as ese e' ttsökä ì wé Skëköl tö ese wa.”‡

2

Cristo kötewä wötëulewä krus mik, e' tté paké Pablo tö

1 A yamipa, mik ye' dè' kewe Skëköl tté buaë pakök a' a, etä kë ye' wä iwä pakane siwä' iskië ese wa wës a' wakpa yöule tajë esepa tö s'wöbla'weke es. 2 Mik ye' bak a' shua, etä ye' kë kî ì bár tté kianeia. Ye' ibikeitsétke Jesucristo kötewä wötëulewä krus mik e' tté è pakök. 3 Mik ye' dè'bitü a' ska', etä ye' ttsè'rke alabëbè kë diché ta' tajë, ye' suarke tajë painuke tajë. 4 Ye' tö Skëköl tté buaë e' paké a' a, erè kë ye' wä ipakane siwä' iskië s'ditsö a ese wa a' dakiñoie. E' skéie ì pakéyö a' a, e' wä kkaché a' a Skëköl Wiköl tö idiché wa tö mokië idir. 5 Skëköl tö iwé es as a' kë erblö siwä' iskië ese mik, e' skéie as a' erblö ie' diché mik.

Se' wä Skëköl siwé jcher iWiköl wa

6 Erè wépa tkëulewatke darërè Cristo mik, esepa je' éna iane tö tté pakeke sa' tö, e' dör siwä' iskië chökle. Erè e' kë dör s'ditsö ena iwökirpa siwä' ese; esepa diché erkewatke. 7 Siwä' pakeke sa' tö, e' dör Skëköl siwä' bak blëulewä s'ditsö yöki e'. Ká iaiaë kam ká i' yör, e' yöki ie' tö ibikeitsbak tö sene michoë olo ta' tajë, e' meraëitö se' a' ie' siwä' wa. 8 Siwä' e' kë ane s'ditsö wökirpa éna. Ie'pa éna ianúpa, e' ma ie'pa kë wä Skëkëpa Jesús olo ta' tajë e' kötewä. 9 Erè e' dör wës itso' kitule Skëköl yëkkuö kî es, e' tö ichè:

“Ì buaë kë sùule yi wä,
ì buaë kë ttsëule yi wä,
ì buaë kë bikeitsule yi wä,
ese tso' Skëköl wä mè wépa éna ie' dalër esepa a.”*

10 Erè e' kos wä kkachéitö se' a' iWiköl wa. Iwiköl tö íyi ulitane shuyulekettsa sekka dö Skëköl erbikö iskië eseë.

† 1:19 Isaías 29.14 ‡ 1:31 Jeremías 9.24 * 2:9 Isaías 64.4

¹¹ Se' wiköl tso' se' a, e' ë wa ijcher ì tso' se' er a. Es ñies Skököl Wiköl ë wa ijcher ì tso' ie' er a. ¹² Ie' tò iWiköl mé se' a, e' kueki kë se' kabikeitsöia wes s'ditsö kabikeitsö es. Ie' tò iWiköl mé se' a as ì buaë kos méitö se' a er bua' wa e' wà ar se' éna. ¹³ E' kueki kë sa' tò s'wöbla'weku' ká ì' a siwa' tso' ese wa. S'wöbla'weke sa' tò ttè kkaché Skököl Wiköl tò sa' a e' wa. Es sa' tò Skököl Wiköl íyi e' wà pakeke ttè méitö sa' a ese wa.

¹⁴ Wépa kë a Skököl Wiköl ku', esepa a ie' íyi e' dör alipa íyi, e' kueki ie'pa kë ki ikiane. Ñies ie'pa kë éna iwà ar, ttè e' wà arke se' éna Skököl Wiköl ë wa e' kueki. ¹⁵ Erë wépa a Skököl Wiköl tso', esepa éna ie' íyi ulitane wà armi buaë. Erë ì weke ie' tò ie'pa a e' kë wà anuk yi éna. ¹⁶ E' dör wes itso' kitule Skököl yëkuö ki es, e' tò ichè: “Skököl erbikö e' kë jcher yi wà. Kë yi a ie' pautuk.”† Erë se' eltépa wà Cristo erbiké tso'.

3

Se' kos dör Skököl kanè mésopa

¹ A yamipa, mik ye' bak a' shua, eta ye' kë a kapakar a' ta wes s'wëttseke Skököl Wiköl tò esepa ta kapakè es. E' skéie ye' kawöta kapakök a' ta wes ye' kunúpa kapakök s'tso'ia s'wák dër sulu dikia ö ala'r tsitsirla kë yöule buaë Cristo ttè wa esepa ta kapakè es. ² Ttè wa ye' tò a' wöblaö' e' dör tottola wes tsu'diö mè ala'rla a es, kam a' a chké darèrè katar e' kueki. jErë ikké ta kam a' a chké darèrè katar, ³ a' serkeia wes s'wák dër sulu ki ikiane es e' kueki! A' ñippöke, a' ukyërke ñi ki taië, e' wà kiane chè tò a' seria wes s'wák dër sulu ki ikiane es, wes pè' kë a Wiköl Batse'r ku' es. ⁴ A' welepa tò icheke: “ye' dör Pablo klé.” A' welepa skà tò icheke: “ye' dör Apolo klé.” A' ttökeia es, e' wa iwënewa tò a' dör wes pè' kë a Wiköl Batse'r ku' es.

⁵ Eta ichö ye' a tò ¿Apolo dör yi? ¿Pablo dör yi? Sa' dör Skököl kanè mésopa ë. Sa' tò Jesús tté buaë paka' a' a, e' batamik a' de erblök Jesús mik. Kanè me' ie' tò sa' böla a' kua'ki kua'ki, e' wakanewé sa' tò. ⁶ Jesús tté buaë e' tsá tkéyö a' er a, wes íyi kuatké es. Apolo tò ikkö'né as italar, erë Skököl wák tò iwà tala'weke. ⁷ Yi tò íyi kuatkeke, ñies yi tò ikkö'neke, esepa kë dör ì. Skököl tò iwà

tala'weke, e' dör ibua'ie. ⁸ Yi tò íyi kuatkeke, ñies yi tò ikkö'neke, esepa dör ñies ëme ie' a. Ie' tò iské meraë ie'pa a eköl eköl wes iwakanewekerakitö es. ⁹ A' dör wes ie' të es, e' a sa' böla kanëblöke ie' a. Ñies a' dör wes u yörike ie' a es. ¹⁰⁻¹¹ Ie' er buaë ché ye' a, e' wa ime'itö ye' a ichki tkökwa wes u yuökwak bua'buwa es. E' ukuöki ta u yuökwakpa skà de iki yuökmi. U yörike Skököl a e' chki tkënewatke e' dör eköl ë, e' dör Jesucristo. Kë yi a ichki kua'ki tkënuwane. E' kueki se' ulitane eköl eköl kawöta e' kkö'nuk buaë tò wes iwà ki yuekemisö. ¹² Se' tò iwà yuëmi orochka wa, inukölchka wa ena ák bua'buwa wa ö iwà yuëmisö kaltak wa, kakö wa ena kuaköl wa. ¹³ Mik Jesucristo datkene, eta iwërdaë tò is iwà yuésö. E' kéwö ska' ta se' kanè ma'ordaë bö' wa isuöie tò is idir. ¹⁴ U chki tulunewa, e' ki se' tò iwà yué, e' ta e' kë ñanewa bö' a ta esepa a iské merdaë. ¹⁵ Erë ì yuésö e' ñanewa, e' ta kanè e' weirdawa. Erë esepa tsatkërdaë bö' yöki, erë kë ì a te ie'pa ulà a wes s'tköshkar u ñarkewa yöki es.

¹⁶ ¿A' kë wa ijcher tò a' wákpa dör Skököl wé, ie' Wiköl serke a' shua e' kueki? ¹⁷ Ie' wé dör batse'r, e' dör a' wákpa. E' kueki e' olo'yéwa yi isie tò, e' ta ese olo'yerawa ie' tò.

¹⁸ Kë a' e' kitö'ukia. A' welepa e' bikeitsö tò a' wa siwa' iskië jcher wes s'ditsö tò ibikeitseke es, e' ta esepa kawöta e' ökwa aljie as siwa' moki jcherwa iwà. ¹⁹ Ì dör siwa' iskië s'ditsö a, ese dör alipa ttè Skököl a. E' dör wes ie' yëkuö tò ichè es: “Wépa wa siwa' iskië jcher taië, esepa klö'werawa Skököl tò iwákpa erbikö s'dakiñoie e' wa wes iyiwak klö'wëwasö sho' wa es.” ²⁰ Ñies ichéitö ì es: “Skököl wa ijcher buaë tò ì tso' ká ì' a, ese siwé jchermi s'wa taië, e' kë dör ìie bua'.” ²¹⁻²³ Erë a' dör Cristo icha ena Cristo dör Skököl icha. E' wà kiane chè tò íyi ulitane mé Skököl tò a' a' a' kimioie. Ye' ena Apolo ena Pedro, e'pa tso' a' kimuk. E' kii ta ì kos tköke ì'ne ta, ñies aishkuö ta, s'ser ena s'duöwa, ekké kos tso' a' kimuk. E' kueki kë a' kane s'ditsö wele kkeökka taië tò e' dör ibua'ie as s'mi' ikléie.

4

Jesucristo tteköpa tsá, e'pa kanè

† 2:16 Isaías 40.13

1 Sa' bikeitsö tö sa' dör Cristo kanè mésopa. Skököl ttè bak blëulewā e' wā pakè wërke sa' wöki wës iyi kueblu es. 2 İyi kueblu kawötā iwakanéuk yësyësë wës iwökir tö iuk patké es. 3 Es idir, e' kueki ima a' tö ö yile skà tö is ye' kanëblöke Cristo a' e' bikeitseke, e' kë ki ye' tkine. E' kije ta ima ye' wák tö ye' kanè bikeitseke, e' kë ki ye' tkine. 4 Ye' er kë wā ye' kkatëne, erë kë e' wa yö ichepa tö kë i sulu ku' ye' ki. Skökëpa Jesucristo tö ye' shuleraë, ima e' tö ye' bikeitseke, e' ë ki ye' tkirke. 5 Mik ie' dene etā sulitane shuleraëitö. I kos tso' blëulewā se' er a, ñies i dalërmik se' serke, ese kos kkacheraëitö wöshak sulitane wörki. E' kewö ska' ta se' kos kanëblöke buaë ie' a, e'pa kikerakā ie' tö. E' kueki kë s'kkatar, kam s'shulir kewö doka e' yöki.

6 A yamipa, ye' tö ye' wák ena Apolo ché a' a' kimoie as e' wa a' tö iwā saü tö kë a' kane i tso' kitule Skököl yëkkuö ki chëtkeyö ñe' dalöseukwā. Kë a' kane e' ttsökā taië sa' eköl wa ena sa' eköl wöökwa diöshet. 7 ¿Wës a' tö ichèmi tö a' dör s'malepa tsata? I kos tso' a' wā, i buaë eri ta' a' wā, wës a' kabikeitsö, e' kos me' Skököl tö a' a. ¿Iök a' e' ttsökā taië tö wësua iyi kos e' dë'bitu a' wákpa wā, a' wákpa er wa?

8 Wësua a' ibikeitseke tö Skököl siwā jcher taië a' wā, e' dör wë', kë i ki kianeia a' ki. A' e' ttsö tö a' s'wëttsëmitke blu'paie, erë kam sa' doka ekkë. Moki a' mú s'wëttsëmitke blu'paie, e'ma sa' detke a' ta ñita s'wëttsuk. 9 Erë ye' a' ta, wësua sa' dör Jesús ttekölpa tsā e'pa méat Skököl tö s'ditsö malepa bataie. Ye' ittés tö ká ulitane wakpa ñies Skököl biyöchökwakpa ulitane e'pa tso' sa' weirke e' weblök. Sa' dör wës s'bolökpa tö s'klö'wéwā tsëmi sulitane wörki ttèwā es. 10 Cristo tté kueki sa' wër aliie, erë a' e' bikeitsö tö a' wā siwā iskië jcher buaë a' batsulewā Cristo mik e' kueki. Iyërke tö sa' kë diché ta', erë a' diché ta' taië. A' dalöiertä taië, erë sa' kë dalöiertä'. 11 Dö ikkë ta' sa' tekeia bli tö ersir tö; kë sa' datsi' ta' buaë; pë' tö sa' we'ikeke siarë; sa' wákpa kë wā u ta' senoië; 12 sa' kanëblöke darërëë sa' wák ulā wa dö sa' shtrinewā da'a ekkë. Mik pë' alibchöke sa' ki, etā e'pa a' sa' er buaë chöke. Mik ie'pa tö sa' we'ikeke, etā e' dalë'ttseke sa' tö er bua' wa. 13 Mik pë' tö sa' cheke

suluë, etā e' iutekene sa' tö ttè bua' wa. Dö ikkë ta' ká i' wakpa wa sulu sa' wër. Ie'pa a' sa' dör wës ushña uyanettsa u'rki es.

14 Ye' kë wā ttè i' kite a' a' a' jaëwoie, ë ye' tso' a' pattök wës iyë éna ila'r dalër ese pattëitö es. 15 Cristo Jesús tté buaë paka' ye' tö a' a' kewe, e' wa a' batsewā ie' mik. E' kueki moki ye' dör wës a' yë es. A' mú wā s'wöbla'ukwakpa Cristo tté wa tso' doka 10.000, erë ye' eköl ë dör wës a' yë es. 16 E' kueki ye' tö a' pattè tö a' senú wës ye' serke es. 17 E' kueki ye' tö Timoteo patkëmi a' ska'. Ie' dör wës ye' wák alā es Skökëpa wa. Ie' dör ye' ttökata yësyësë dalër taië ye' éna. Wës ye' dör Cristo Jesús mik erblökwak e' ser, e' ttè wa ye' tö ie' icha kos tso' erule erule ká wa'ne, e'pa wöbla'wëke. Ttè e' ska' Timoteo tö a' er erane.

18 A' welepa e' ttsékā taië tö ibikeitseke tö ye' kë döpa a' ska'. 19 Erë Skökëpa ki ikiane, e' ta' ye' mi'ke a' pakök bet. Mik ye' de etā ye' tö isuëraë tö a' wépa e' ttsékā taië, esepa wā Skököl diché ta' ö ie'pa kabërke ë. 20 I blúie Skököl tso' e' wā wënewā idiché taië e' ki, kë dör ttè ë wa. 21 ¿I kiane a' ki? ¿A' ki ikiane tö ye' dö kësik wa a' uñuk? ö ¿a' ki ikiane tö ye' dö a' ska' er bua' wa, a' dalëritsë wa?

5

Sene sulu watöttsasö

1 Ye' itté ttsé tö a' shuā wëm tso' eköl e' trërke suluë tkökā pë' kë tö Skököl dalöie, esepa tsata. Ie' wā iyë alaköl tso'. 2 I sulu e' tköke a' shuā, erë e' wa a' e' ttsökekaiā taië. E' skéie ¿wës e' kë wā a' jaëne? ¿Wës e' kë wā a' eriane? Warma wëm ñe' uya'ttsabak a' tö a' shuā. 3-4 Erë ye' wák kë ku' a' ta, erë ye' ttöke wës ye' wák tso' a' ta es. Wëm ñe' shulétke ye' tö Skökëpa Jesús ttö wa wës ye' wák tso' a' ta es. Mik a' ñi dapa'uke etā ee ye' tso'ñak a' ta Wiköl Batse'r wa. Ñies Skökëpa Jesucristo diché tso' a' ta. 5 E' wöshā ta wëm ñe' wömúttsa a' tö Satanás ulā a' as iwák dër suluë e' wöklör ta' iwák tsatkër mik Skökëpa datskene e' kewö ska'.

6 A' e' ttsökā taië sene sulu wa, e' kë dör buaë. ¿Kë a' wā ijcher tö pan wölöwoka elkela tö harinachka kos wölöwëka? 7 Sene

sulu e' dör wes pan wölöwoka kēchke* es, e' tō a' sulu'wēkewa. E' kueki ese kos uyōttsa a' shua. Es a' dōraē buaē yēsēsē kē a' i sulu ta'ia wes pan yöule kē a' iwölöwoka iēne es. Cristo kötewa se' nuī skēie. Ie' dör wes obeja jcheke Judiowak Yēpa Yērulune Egipto, e' kēwō tkō'woie es. E' kueki ñermata a' batse'oule Skēköl wōa Cristo batamik. ⁸ Es kē se' kane Cristo kötewa se' skēie, e' kēwō tkō'uk pan yöule iwölöwoka wa ese wa. Itkō'ūsō pan kē yöule iwölöwoka wa ese wa. E' wā kiane chē tō itkō'ūsō kēkraē sene mokī yēsēsē ese wa. Kē se' kane itkō'uk sene sulu tō s'sulu'wēkewa ese wa.

⁹ Yēkkuō iēt patkē' ye' tō a' a, e' ki ye' iyē' tō a' kē kane e' batsök trēr wakpa ta. ¹⁰ Erē pē' kē tō Skēköl dalōiē dör trēr wakpa ö iyi kkechök tajē ese wakpa ö akblökwakpa ö iyi diököl dalōiökwakpa, esepa kē chök ye' ku' a' a. Esepa chōpa ye' tō, e'ma a' kawōta duökwa as kē a' e' batsō esepa ta. ¹¹ Wēpa yē' ye' tō a' a yēkkuō ki, esepa dör wēpa e' chō tō ie'pa erblöke Jesús mik esepa. Erē ie'pa dör trēnukwakpa ö iyi kkechök tajē wakpa ö iyi diököl dalōiökwakpa ö s'chök suluē wakpa ö bloblopa ö akblökwakpa. Kē a' e' batsök esepa ta, ñies kē a' chkök esepa ta. ¹²⁻¹³ Wēpa kē dör Skēkēpa Jesús icha ¿wes esepa shulēmi ye' tō? Skēköl wák tō ie'pa shuleraē. Erē wēpa dör Skēkēpa icha ñi dapa'uke a' ta, esepa kawōta shulē a' tō. E' kueki a' tō iú wes itso' kitule Skēköl yēkkuō ki es, e' tō ichē: “Yi tō i sulu wamblé, e' uyōttsa a' shua.”

6

A' ñippöke e' shulö a' wákpa tō

¹ Mik a' wēle tō i sulu wamblé iyami eköl ki, eta ¿wes ese mi'ke ie' wā kkatē s'shulökwakpa kē tō Skēköl dalōiē, esepa ska'? ¿lök e' kē shulē a' wákpa dör batse'r e'pa tō? ² ¿A' kē wā ijcher tō se' batse'r, e'pa tō ká i' wakpa shuleraē aishkuō ta? E' dör es, e' ta ¿wes i'ñe ta iyi tsitsirla ese ē kē shulir a' a? ³ ¿A' kē wā ijcher tō ñies Skēköl biyöchökwakpa shuleraēsō? Ie'pa shuleraēsō, e' ta ¿wes a' kē a' ñippē tso' ká i' ki ese shulir? ⁴ E' kueki a' wēlepa ñippöke ñita,

e' ta ¿wes ese mi'ke a' wā shulē pē' bānet ska'? ⁵ I' chéyō a' jaēwoie. Yi a' a' shulirmi ¿ese kē ku' a' shua da'a? ⁶ Erē e' skēie a' mi'ke ñi kkatök s'shulökwakpa kē erblōta' Jesús mik esepa ska'.

⁷ A' ñi kkatöke s'shulökwakpa ska', e' ē wa iwēnewa tō sene sulu e' alékatke a' ki. Idalē'ttsök bēre ¿e' kē dör ibua'ie? ¿As itō se' iyi ekiblō! ⁸ Erē e' skēie a' wákpa tō i sulu ñe' wambleke ñi ta dō s'yamipa erblöke Cristo mik esepa iyi ekibleke a' tō.

⁹ ¿A' kē wā ijcher tō wēpa dör i sulu wamblökwakpa, esepa kē dōpa i blúie Skēköl tso' e' a? Kē a' e' kitō'uk. Wēpa dör trēnukwakpa, wēpa dör iyi diököl dalōiökwakpa, s'senewabak dalōseukwa wakpa, wēpa trēr wēpa ta, alakōlpa trēr alakōlpa ta, esepa kos kē dōpa i blúie Skēköl tso' e' a. ¹⁰ Ñies wēpa dör akblökwakpa, wēpa dör iyi kkechök tajē wakpa, bloblopa, s'chök suluē wakpa, esepa kos kē dōpa i blúie Skēköl tso' e' a. ¹¹ A' wēlepa bak senuk iyi ekkē wamblök, erē Skēköl tō a' pakōa'bak, a' batse'bak, a' klō'bak wes pē' buaē yēsēsē es iWiköl wa Skēkēpa Jesucristo ttō wa.

Skēköl kē wā se' tsatkēne as se' tō i sulu wamblōia

¹² A' wēlepa tō icheke: “se' wā kawō tso', i kos kiane wē se' ki, ese woie.” Erē ye' ichē tō kē i ulitane dör buaē se' a wē. Ye' wā kawō ta' i ulitane woie, erē kē ye' e' mupattsa as ilē e' alōka ye' ki. ¹³⁻¹⁴ A' wēlepa tō icheke: “chkē dör s'ñawi a, ñies s'ñawi dör chkē a.” E' yēne erē aishkuō ta iyi bōt ñe' ewerawa Skēköl tō. Erē s'chkā kē dör trēnoie. Skēköl tō s'chkā shke'werakane aishkuō ta idiché tajē wa wes ie' tō Skēkēpa Jesús shke'kane es. E' kueki s'chkā kē meneat trēnoie wes a' tō ibikeitseke es, ime-neat i buaē woie Skēkēpa a, ñies ie' tō s'chkā kkō'neke.

¹⁵ ¿A' kē wā ijcher tō se' batsulewa Cristo mik, e' kueki se' chkā dör etkē ie' chkā ta? E' dör es, e' ta ¿wes se' tō s'chkā dör Cristo icha e' ia'wēmika senukka alaköl sulusi ta ese wa? ¿Kē se' kane e' ia'ukka yēs! ¹⁶ ¿A' kē wā ijcher tō mik yi sené alaköl sulusi ta, e' ta ie'pa bōl miā wes wák eköl ē es? E' dör wes

* **5:7** pan wölöwoka kēchke: Judiowak wöblar pan wölöwoka tso' ie'pa u a e' kos uyōktsa Ie'pa Yēpa Yērulune Egipto e' kēwō tkō'wēketke ie'pa tō e' yöki.

itso' kitule Skëköl yëkkuö k_i es. E' tö wëm ena ilaköl e' chë i' es: "Ie'pa bül serdaë ñita ta ie'pa mía wës wák eköl ë es."* 17 Erë yi batsulewä Skëkëpa Jesús mik, ese dör wës wák eköl ë es ie' ta.

18 E' kueki a' tköshkar trë yöki. Sene sulu skà kos, e' kè tö s'chkà dalösewèwä wës trë es. Mik se' trërke, etä s'chkà dör Cristo icha, e' méttasä o'ka kè dör Cristo icha, ese ä. E' wa s'wák chkà dalösewéwasö. 19-20 ¿A' kè wä ijcher tö a' chkà dör Wiköl Batse'r e' wé? Skëköl tö iWiköl mé a' ä, e' tso' a' ä. Ie' tö a' to'ttsabak, e' ské dör darërëë. A' kè dör a' wákpa icha, a' dör ie' icha. E' kueki a' kè senuk yësyësë as ie' kikarka.

7

Se' serwä ñita e' pakè

1 I' chaki' a' tö ye' ä yëkkuö k_i, e' wä iuteke ye' tö i'ñe. A' tö ye' ä ichaki' tö ¿buaë idör tö se' kè serwä alakölpa ta? 2 Erë ye' ichë a' a' tö tajë trë tso', e' yöki a' kos maso tsüwä eköl eköl. 3 A' wëpa kos kawötä senuk ilaköl ta, es ñies a' alakölpa kos kawötä senuk iwëm ta. 4 Alaköl chkà kè meneat ie' wák ë ä, e' meneat ñies iwëm ä. Es ñies iwëm chkà kè meneat ie' wák ë ä, e' meneat ñies ilaköl ä. 5 Ie'pa kè kàne ichkà kkëuk ñi yöki. Erë ie'pa kawö mé ñi ä e' batsöktsa ñi yöki ekuölö ë ttoie S'yë ta, e' ta e' ë dalewa kè ie'pa ñi köpawä. Mik ká e' tka, etä ie'pa ñi köwane dö' Satanás tö ie'pa erkiöwë trë nuk, kè ie'pa diché dë'ka e' kkö'nuk e' kueki. 6 Erë ye' kè ku' a' ä ichök tö a' kawötä ñi batsöktsa ñi yöki es, a' ki ikiane, e' ta a' tö iwëmi es. 7 Ye' ä ta sulitane mú dör wës ye' es, kè alaköl ta'. Erë Skëköl tö imé sulitane ä kuä'ki kuä'ki ñi kimoie.

8 A' wëpa tso'ia ekörla ñies a' wëpa dör schö, esepa ä ye' ichë tö buaë idör tö ie'pa mú ser kekraë ekörla wës ye' es. 9 Erë ie'pa kè e' kkö'nuku' trë yöki, e' ta ie'pa mú maso yulöne senowaie. S'serwä e' dör bua'ie maso kkechekesö ñie e' tsata.

10 A' wëpa senewabak, esepa ä ye' tö tte dalöiëno i' meke: a' kè kàne ñi ökwa. Tte e' kè dör ye' tte, e' mé Skëkëpa Jesús tö se' ä. Alakölpa kè kàne iwëm ökwa. 11 Erë ie' tö iéwä, e' ta ie' kè kàne senukwä wëm o'ka ta, ie' kawötä senuk ekörla kè wëm ta'. Ie'

kè senak es, e' ta ie' kè er bua'ukne iwëm k_i. Ñies wëpa alaköl ta', esepa kè kàne ilaköl ökwa.

12-14 A' malepa senewabak, erë e' maso kè erblöta' Jesús mik, esepa ä tte dalöiëno kè meneat Skëkëpa Jesús wä. Erë esepa ä ye' ichë tö a' masopa kè arwa. Iwëm kè erblöta' Jesús mik, isalema e' tsatkërmi ilaköl olomik. Ñies alaköl kè erblöta' Jesús mik, isalema e' tsatkërmi iwëm olomik. Ie'pa ñi éwa, e' ta ie'pa ala'r dör wës pè' kè erblöta' Jesús mik esepa ala'r es, ie'pa tsatkè e' dör darërë. Erë iyë ena imi serke ñita, kè ñi anewa, e' ta isalema ie'pa tsatkërmi iyë ö imi olomik. E' kueki ye' ichë tö a' maso senakia a' ta, e' ta kè iarwa. 15 Erë a' maso kè erblöta' Jesús mik, e' éna a' akwa krö wa, e' ta kè iwöklö'war a' kè klöulewä iulä ä. Erë Skëköl tö se' klöo'bak senuk bërë ñita. 16 E' kueki ibua'ie dör tö a' sermiia bërë ñita. A wëm ¿i tö be' ä ichök tö be' alaköl kè tsatkërpa be' olomik? A alaköl ¿i tö be' ä ichök tö be' wëm kè tsatkërpa be' olomik?

17 E' dör wës tte wa ye' tö Skëkëpa Jesús icha erule erule e'pa ulitane wöbla'weke ká wa'ñe es. Ye' tö ie'pa ä ichë tö wës a' ku' Skëköl tö mik a' klöo'itö iwák ä etä, es a' atü bër. Ie' tö ieri mé a' a' seno eköl eköl es. 18 Wëpa tottola kkuölit teule tsir, mik ie'pa klöo' Skëköl tö iwák ä etä, esepa kè kàne e' mane'ukne wës. Es ñies wëpa kè wakyöule es, mik Skëköl tö ie'pa klöo' etä, esepa kè kàne e' wakyök. 19 Se' wakyöule ö kè se' wakyöule e' ska' Skëköl kè tkine yës. Ie' tte dalöiëno, e' dalöiekesö, e' je' ki ie' tkirke. 20 A' kos e' tsüat wës a' dör mik ie' tö a' klöo' iwák ä etä es. 21 Mik ie' tö a' klöo', etä ¿a' klöulewä kanè mésoie? e' ta kè a' tkinuk e' k_i. Erë a' ä kawö tso'ia e' yöktsa e' ulä ä, e' ta a' e' yöttsa. 22 Mik ie' tö a' klöo', etä a' klöulewä kanè mésoie, e' ta e' yë'ttsa ie' tö sene sulu ulä ä kanebloie Skëkëpa Jesús ä. Es ñies mik Skëköl tö a' klöo', etä a' kè dör kanè méso ñe'se, e' ta e' klöo' Cristo tö ie' wák kanè mésopaie. E' kueki a' klöulewä kanè mésoie, e' ta kè a' tkinuk e' k_i. 23 Skëköl tö a' to'ttsabak, e' kueki kè a' e' tiukne yile skà tte dikia. 24 A yamipa, wës a' ku' Skëköl tö mik a' klöo'itö etä, es a' atü bër. A' senü

* 6:16 Génesis 2.24

buaë yësyësë ie' a, sene me'itö a' a e' a.

²⁵ Ima a' tö ye' chaki' yëkkuö kî wépa tso'ia ekörla, esepa kî, e' iuteke ye' tö i'ñe. Ese tté kë mène ye' a Skëképa Jesús wä. Erë ima ibikeitsëyö, e' chekeyö a' a. Skëköl ye' sué er siarë wa e' wa ieri méitö ye' a iwà jchenowä buaë. E' kuekî i chekeyö e' mik a' erblömi. ²⁶ I'ñe ta se' serke kawö darërë a, e' kuekî ye' a ta buaë idir tö se' kos e' tsuat wes s'tso' es. ²⁷ Wëm senewabak, ese kë tö ilaköl ökwa. Wëm duriä ekörla, ese tayë kë yular. ²⁸ Erë wëm senéwa, e' ta buaë idir. E' wa ie' kë wä i sulu wamblëne. Nies alaköl kam serwa, ese senéwa, e' ta e' dör buaë. E' wa ie' kë wä i sulu wamblëne. Erë wépa senewabak, esepa we'ikëmi ká i' kî s'weirke ese tö tkökä wépa kë senewabak esepa tsatä. E' yöki ye' éna a tsatkak, e' ä kuekî ye' ichè tö buaë idir tö a' ser ekörla.

²⁹⁻³¹ A yamipa, ye' ichè tö kë se' a kawö ta'ia taië. Wes ká i' dör i'ñe ta e' erkewatke. E' kuekî i'ñe ta ena kekraë kë se' kâne senukiä er me'rie i tso' ká i' kî ese kî. Se' senewabak, esepa kë er mukwä e' kî. Se' iuke siarë, esepa kë er mukwä e' kî. Nies se' ttsë'rke buaë, esepa kë er mukwä e' kî. Se' tö i tuè ta', esepa kë er mukwä i tso' rak iwä ese kî. Se' serke buaë i tso' ká i' kî ese mik, esepa kë er mukwä ese kî.

³² Ye' kî ikiane tö a' mú ttsë'r buaë, kë tkir i kî. Wépa serke ekörla, esepa wä kawö tso' kibiie Skëköl íyi sauk ena i wër buaë ie' wa ese uk. ³³ Erë wépa senewabak, esepa kawötä i tso' ká i' kî ese sauk as iwër buaë itayë wa. ³⁴ Es ie'pa kî íyi böt kané tso'. Es nies alakölpa dör schö ena busipa wëm kë ta', esepa wä kawö tso' kibiie Skëköl íyi sauk. Ie'pa e' mumittsa senuk batse'r. Erë alakölpa senewabak, esepa kawötä i tso' ká i' kî ese sauk as iwër buaë iwëm wa. ³⁵ Tté ekké chéyö a' kimoie, kë dör a' wöklö'woie. Ye' kî ikiane tö a' ser buaë yësyësë Skëköl ä a, kë wötkeku' i tö.

³⁶ Wépa tté meuletke tayë a senukwä, esepa wele tö ibikeitsè: "Tayë duéswö detke senowä, nies ye' kë a seneia ekörla. Bua' idir ye' a senukwä ie' ta", e' ta esepa a ye' ichè tö a' senakwä, e' ta a' senúwa, e' kë dör suluë. A' senúwa. ³⁷ Erë wépa tté meuletke tayë a senukwä, erë esepa kë éna senakwäia, e' ta esepa a ye' ichè tö e' dör buaë tö a' kë

serwa. Erë a' kawötä ibikeitsökwa bua'iewa kewe tö a' wákpa er wa a' kë senakwä. Nies a' kawötä isauk buaë tö kë yi ku' a' a ichök tö kë a' senukwä. A' tö ibikeitsétke tö a' senak ekörla kekraë, e' ta bua' idir tö a' kë serwa. ³⁸ Es ye' tö ichè tö wépa senéwa, esepa tö iwé buaë. Erë wépa kë sene'wa, esepa tö iwé bua'ie.

³⁹ Alaköl senewabak, e' kawötä senuk iwëm ä ta dö mik iwëm blënewä eta. Iwëm blënewä e' ta ie' serwamine wëm o'ka ta. Erë ie' kawötä senukwä wëm erblé Skëképa mik ese ä ta. ⁴⁰ Erë ye' ichè tö bua' idir ie' a tö ie' mú ser ekörla, kë senewane. E' tö ie' ttsë'weraë buaë shutë. Ye' tö iklö'wé tö ye' a Skëköl Wiköl tso' nies, e' kuekî ye' tö a' a ichè es.

8

Iyiwak jchëule íyi diököl tso' dalöie ese a, e' pakè

¹ Chkè meule íyi diököl tso' dalöie ese a, ese kî a' tö ye' a ichaki' yëkkuö kî, e' iutekeyö i'ñe.

Ima a' tö íyi diököl ñe'se ché, e' dör moki e' jcher se' wä. Erë kë a' éna ichökwa tö se' wä íyi jcher, e' tö se' kèmi e' ttsökä taië s'malepa kî. Erë s'malepa dalëritsekesö, e' tö ie'pa diché kî ieraë. ² Yi e' bikeitsö tö ie' wä íyi jchertke taië, e' wa iwënnewä tö kam ie' wä ijcher wes ikawötä jchenuk es. ³ Erë yi tö Skëköl dalëritseke, ese mik ie' bätse buaë.

⁴ Chkè meule íyi diököl tso' dalöie ese a ese katèsö, e' kî a' tö ye' a ichaki'. Se' wä ijcher buaë tö íyi diököl ñe'se wák kë ta', e' kuekî kë idör ñe bua'. Skëköl chökle, e' dör eköl ä. ⁵ Pè' kë tö Skëköl dalöie, esepa tö iklö'wé tö i dalöiekerakitö, esepa tso' taië serke ká jaì a ö ká i' a. Esepa kiérakitö këköl ö skëképa. Moki esepa tso', ⁶ erë Skëköl dalöieke se' tö, e' dör Skëköl eköl äme e'. Ie' dör S'yé. Ie' dör íyi ulitane wì, nies se' tso' ie' ä a. Nies Skëképa dör eköl ä, e' dör Jesucristo. Íyi ulitane tso' ie' mik, nies se' tso' ie' mik.

⁷ Erë kë s'yamipa ulitane éna iwà ane buaë tö íyi diököl tso' dalöie, ese kos kë wä ta'. Ie'pa bak íyi diököl ñe'se dalöiök, e' kuekî e' tso'ia ie'pa er a dö ikkè ta. Mik ie'pa tö chkè meule íyi diököl a, ese katé,

eta e' ki ier tö ikkaté. Ie'pa diché kë dë'ka ierbikö es, ese wöklö'woie. E' kueki ie'pa tö ittsé tö iianekane ñáie. ⁸ Se' bats Skëköl mik e' kë dör chkè wa. Ì katekesö ö ì kë katèsö e' kë a se' onuk buaë ö suluë ie' wöa. ⁹ E' jcher a' wa, e' kueki a' tö iklö'wé tö chkè kos katèmi a' tö. E' yëne, erë a' e' kkö'nú as kë a' ukuömik s'yamipa kam éna iwà ar buaë, esepa ardöne sene sulu a. ¹⁰ Ichösö tö be' éna iane buaë, e' mia e' tkéser chkè meule íyi diököl a, ese katök iwé a. Erë e' dalewa s'yami kam éna iwà ar buaë ese eköl tö be' sué chkök ta e' tö ie' erkiöwéka ta imía ta ikatéitö ñies. ¹¹ Be' tö iwé es, e' ta e' wa be' tö se' yami, kë diché dë'ka wë', e' émine sene sulu a ta isulurdawa be' ukuömik. Ie' dör s'yami, ñies Cristo e' mettsa ttéwa ie' skéie. Be' tö iwé es, e' ta be' tö ì sulu wamblé s'yami ki. ¹² Se' tö s'yamipa kam éna iwà ar buaë, esepa ki ì sulu wamblé es, e' ta ñies se' tso' ì sulu wamblök Cristo ki. ¹³ E' kueki ye' ichè tö s'yami wele armine sene sulu a ye' ukuömik, iyiwak chkà katéyö e' kueki, e' ta kë ye' tö ikatepaiane.

9

Pablo tö ikanè tsatké

¹ ¿Wes a' tö ibikeitsèmi tö ye' kë a kawö ta' ì woie wes ye' ki ikiane es? Wësua a' tö ibikeitseke tö ye' kë dör Jesús ttekölpa tsá e'pa eköl. Erë ye' tö Skëképa Jesús su' ye' wák wöbla wa, e' kueki moki ye' dör ie'pa eköl. A' dör ye' kanëblöke Skëképa a e' wà. ² A' wakpa ki iwënewa tö moki ye' dör Jesús ttekölpa tsá e'pa eköl. O'kapa tö ichèmi tö ye' kë dör es, erë e' kë yënuke a' a.

³ Wépa tö ye' ché es, esepa yöki ye' e' tsatköke i' es. ⁴ ¿Wes a' ibikeitsèmi tö wépa wöbla'wekeyö, esepa kë kawöta ye' kimuk inuköl wa chkoie di' yoie? ⁵ Ñies ¿ima a' ibikeitsè tö ye' kë a kawö ta' senukwa tayë erblöke Jesús mik ese ta tsèmi e' ta wes Jesús ttekölpa malepa ena Jesús elpa ena Pedro e'pa tö iweke es? ⁶ ¿ima a' ibikeitsè tö ye' ena Bernabé, sa' böle kë kawöta kanëblök sa' wákpa ulà wa e' kkö'noie? ⁷ ¿Wé a' wa isuule tö ñippökwa mi'ke, erë iwákpa e' kkö'nuke ichkè wa idi'yè wa? ¿Wé a' wa isuule tö iyiwö tkèsö, erë kë sö iwà katépa? ¿Wé a' wa isuule tö yi tso' chibo kkö'nuk, erë

ese kë tö chibo tsu'diö yepa? ⁸⁻⁹ Ì chök ye' tso' a' a, e' kë bikeitse s'ditsö ë wa, ñies itso' kitule Moisés ttè dalöieno ki, e' tö ichè i' es: “Baka wë'ne tso' kanëbloie trigo wöttsoie, e' kë kawö ta' kkö payuèwa itso' kanëblök e' dalewa as trigowö katöitö.” ¿Ima a' ibikeitse? ¿Ttè dalöieno e' me'at Skëköl tö baka wë'ne ë kkö'noie? ¹⁰ Au, ie' tö ime'at se' a ñies. Wépa tö iyiwö tkeke ena wépa tö ishteke, esepa tö iwakaneweke ie'pa tö iwö kak paneke e' kueki. ¹¹ Es ñies sa' tö Wiköl Bats'e' íyi tsá paka' a' a, e' dör wes iyiwö tkèsö es, e' kueki kë idör suluë tö a' tö sa' kimü ì tso' a' wa ese wa, e' dör wes iyiwö shtekesö es. ¹² A' wöbla'ukwakpa skà e' kkö'nuk a' kawöta, e' yita buaë a' kawöta sa' kkö'nuk.

Erë e' wà kë kine sa' wa a' a. Mik sa' bak a' ska', eta sa' kë wa a' íyi kane e' kkö'noie. Sa' kanëblé' sa' wákpa ulà wa e' kkö'noie. E' dör darère sa' a, erë e' kos dalé'ttsé' sa' tö as kë ì tö a' wöklö'ü Cristo tté buaë e' klö'uk. ¹³ A' wa ijcher tö wépa kanëblöke Skëköl wé tso' Jerusalén e' a, esepa serke ì kaneweke ie'pa tö ese mik. E' wà dö tö iyiwak jcheke ie'pa tö ka' tso' imoka Skëköl a e' ki, ese chkà kak tsekeat ie'pa tö katè. ¹⁴ Es ñies Skëképa Jesús tö iyè'at tö wépa kanëblöke ie' a ittè buaë pakök, esepa serdaë kanè e' mik. ¹⁵ Erë ye' kë wa íyi ikkè kine a' a yës. Ñies ye' kë ku' i' chök a' a as a' tö ye' a imü. Ye' tö Jesús tté buaë pakeke éme, e' tö ye' ttsé'weke buaë shütë. E' kë yepatsa yi tö ye' ulà a. Ye' a ta buaë idir tö ye' duöwa, erë ye' kë tö a' ulà a ì klö'wépa.

¹⁶ Erë ye' patküle Jesús tté buaë pakök, e' kueki e' wa ye' kë a e' ttsënuke yës. Ye' kawöta iwà pakök. Ye' kë tö ipakè, e' ta iwéstela ina ye' ta! ¹⁷ Ipaköpayö ye' wák er wa, e' ma ye' wa kawö ta' s'ña'woie iki. Erë kanè e' me'at Skëköl tö ye' ulà a, e' kueki ye' kawöta ipakök. ¹⁸ E' dör es e' ma ¿ì dör iské ye' a? Ye' ttsé'ne buaë ipakök éme e' dör iské ye' a. E' wà kiane ché tö erë ye' wa kawö ta' senuk ye' kanè e' wa, erë e' kë ki ye' s'ña'weku' yës. E' tö ye' ttsé'weke buaë shütë.

¹⁹ Erë ye' kë dör yi kanè méso, erë ye' e' mettsa sulitane kanè mésoie as kos ie'pa erblömi Jesús mik, ekképa dö erblök imik. ²⁰ Mik ye' tso' judiowak shua, eta ye' serke

wes sa' judiowak ser Moisés ttè dalöiëno dikia es as ie'pa erblö Jesús mik. Erë ye' kë ku'ia Moisés ttè dalöiëno e' dikia, erë mik ye' tso' ie'pa shua, eta idalöiekeyö as ie'pa erblö Jesús mik. ²¹ Es ñies mik ye' tso' pë' kë dör judiowak esepa shua, eta ye' serke wes ie'pa ser es as ie'pa erblö Jesús mik. (Erë kë ì sulu wambleku'yö. E' wà dör tö erë ye' kë ku'ia Moisés ttè dalöiëno e' dikia, erë ye' tso'ia Skëköl ttè dalöiëno e' dikia, ye' tso' Cristo ttè dikia e' kueki.) ²² Mik ye' tso' s'yamipa kam éna Jesús tté wà ar buaë, esepa shua, eta ye' serke wes ie'pa ser es, as ye' a ie'pa kimer as ie'pa éna iwà ar buaë. Es mik ye' tso' pë' shua eta ye' serke wes ie'pa es as wes alé ie'pa welepa tsatkër. ²³ Ì kos wekeyö e' dör Jesús tté buaë kí shkwoie as iwà döñak ye' ulà a.

²⁴ A' wà ijcher tö mik se' turke tseë isuoie tö wé e' alömi, eta iturkerak seraa, erë eköl ë e' alömi, ese ulà a iské döraë. E' sù a' senú Skëköl a buaë as iské dö a' ulà a wes wé e' alé ese ulà a iské de es. ²⁵ Tunukwakpa ulitane e' kkö'nuke, e' yuöke kekraë e' aloka imalepa ki. Ì kos tö ie'pa wöklö'wèmi, e' olo'yeke ie'pa tö. E' kos weke ie'pa tö as kal kö yuekerakitö wöshkie* tkëka iwökir ki, ese dö ie'pa ulà a ie' alérak e' skéie. Iské e' chklörtä'wä, erë se' iyuleke, e' dör yöbië kë chklörtä'wä. ²⁶ Ye' serke Skëköl a wes yi tur e' aloka ese es, kë dör wes tunukwak turke éanas ese es. Ye' kë dör wes ñippökwak tö iulà tsini uyeke ë siwa' ki, kë wà ta' ese es. ²⁷ Ye' e' wöklö'uke darërë, ye' chkà kekeyö kësik wa as tö iù wes Skëköl ki ikiane es. E' wekeyö es dö' ye' s'patté taië Skëképa tté wa, erë ye' wák kë ulà a iské dö.

10

Kë a' minuk íyi diököl dalöië ese wé a

¹ A yamipa, ye' kë ki ikiane tö a' éna ichöwa tö ì bak se' yamipa bak ká iaiaë Moisés kéwö ska' e'pa ta. Ie'pa kos wéttsé' Skëköl tö mò àr taië e' wa. Ñies Skëköl diché wa ie'pa kos baktsa klö wa dayë kië Dayë Mat, e' shua kë nune'ka dayë wa. ² E' dör wes ie'pa wösunerak mò a ena dayë a es iwà kkachoie tö ie'pa batsulewä Moisés

mik. ³ Es ñies chkè mé Skëköl wák tö ie'pa a, e' ë ñé ie'pa ulitane tö. ⁴ Ñies di' mé ie' wák tö ie'pa a, e' ë yé ie'pa ulitane tö. Di' e' döwéttsaitö ákkuö a. Ákkuö e' tö Cristo wà ché, e' mir ie'pa ta kekraë ikimukrak. ⁵ Erë ie'pa kibiiepa kë wër Skëköl wa buaë. E' kueki ie'pa kibiiepa durulune, nu ate tkëter ká wa'ñe ká sir poë e' ki.

⁶ E' kos tka ie'pa ta se' a iwà kkachoie tö kë se' kàne ì sulu kkechök wes ie'pa tö ikkeyë' es. ⁷ Se' kë kàne íyi diököl dalöiök wes ie'pa welepa tö idalöië' es. Ì wablè' ie'pa tö e' tso' kitule Skëköl yëkkuö ki. E' tö iché: "Ie'pa e' tuléwä chkök di'yök taië buaë íyi diököl dalöioie. E' ukuöki ta ie' kékarak klötök trënuK ì sulu wamblök taië e' ttsë'wökarak buaë."* ⁸ Kë se' kàne trënuK wes ie'pa welepa trënerak es, e' nuí ki ie'pa taië e'pa durulune ká etkë a döka 23,000. ⁹ Kë se' kàne Cristo wöñatkök ì sulu wa wes ie'pa welepa iwöñatkë' es, e' nuí ki ie'pa kötulur tkabë wa. ¹⁰ Kë se' kàne kköchökka Skëköl wöa wes ie'pa welepa kköyë'ka es, e' nuí ki S'ttökulurwak tö ie'pa kötulur.

¹¹ Íyi ekkë kos tka s'yamipa bak ká iaiaë, e'pa ta iwà kkachoie se' a tö se' kë kàne ì sulu wamblök wes ie'pa es. E' kos kiteat Skëköl yëkkuö ki se' serke i'ñe ta ká i' erkewatke e' kéwö ska', esepa a ikkachoie tö wépa tö Skëköl watéttsa, esepa weirdaë inuí ki.

¹² A' welepa e' bikeitsö tö "ye' e' tkéwä darërë Jesús mik, kë ye' arpamine ì sulu a." Ese wakpa kawöta senuk erki as kë iarmine ì sulu a. ¹³ Se' erkirke ì sulu wamblök, ese kos tköke sulitane ta. Erë Skëköl ttö mokië, ie' kë tö se' mepattsa tö ì sulu tö se' erkiöwè taië shutë kë se' a iwöklör ekkë. Mik se' erkiöweke ì sulu tö, eta ie' tö se' a ikkacheraë wes se' tköshkarmi iulà a as se' a iwöklör.

¹⁴ A yamipa, a' dalër taië ye' éna, íyi diököl tso' dalöië ese kos yöki a' tköshkar bánet. ¹⁵ A' kabikeitsö buaë, e' kueki ì chekeyö a' a, e' bikeitsö ta a' isueraë tö mokië idir. ¹⁶ Mik se' ñi dapa'uke Cristo kötewä e' kéwö tkö'uk, eta wéstela chësö Skëköl a vino yekesö ñita tka' etkë a e' ki.

* **9:25** kal kö yöule wöshkie: E' merke tunukwakpa e' alé esepa a, e' kkecheke ie'pa tö taië. Wé ki itkëneka ese wák dalöiërtä' taië. * **10:7** Éxodo 32.6

Vino ñe' tō ie' pē tēne tajē s'tsatkoie e' wà chē. E' wa se' kōs tso' batsulewā ie' mik. Ñies pan etō ē blatekesō ñi a e' ñekesō ñita. E' tō ie' chkà wà chē. E' wa se' kōs tso' batsulewā ie' mik. ¹⁷ Se' dōr tajē, e' kōs tō pan etō ē e' ñeke, e' kuēkī se' kōs dōr wēs wák ekōl ē es.

¹⁸ Ì wēke Israel aleripa tō e' wà bikeitsō. Mik ie'pa tō iyiwak jcheke ka' tso' imoka Skēkōl a e' kī, etā wēpa tō ese chkà kak kateke, esepa kōs tso' ie' dalōiōk ñita. Es ñies a' mi'ke íyi diōkōl dalōio wé a, tā chké meule íyi diōkōl a, ese kak katé a' tō, e' tā a' tso' idalōiōk ie'pa tā ñita. ¹⁹ E' wa ye' kē ku' ichök tō íyi diōkōl ese ena chké meule iā ese diché tā'. ²⁰ Au, kē idōr es. Ye' tso' ichök tō pē' kē tō Skēkōl dalōiē esepa tō iyiwak jcheke mē íyi diōkōl a, ñermata e' meule aknamapa a, kē meule Skēkōl ichök e' a. Ye' kē kī ikiane tō a' e' tiù aknamapa íyi shuā yēs. ²¹ A' kē a Skēkēpa Jesús tka' ena aknamapa tka' e' wà yanuk ñita. A' kē a Skēkēpa chké ena aknamapa chké katanuk ñita. ²² Iwēsō es, e' tā s'tso' Skēkēpa tsiriuk as isibirka s'kī. Ie' uluneka s'kī, e' tā ¿wes e' dalē'ttsērmi siā?

Ì kōs ú Skēkōl ē kīkoka

²³ A' wēlepa tō icheke tō “se' wā kawō tso', ì kōs kiane se' kī wē, ese woie.” E' yēne erē kē ì ulitane e' dōr buaē se' a wē. Ì kōs kiane se' kī wē, e' wēmīsō, erē kē ì ulitane a s'yamipa er diché iēnuk. ²⁴ Se' kē kàne tkinuk se' wák ē kī. Ñies s'kawōtā tkinuk s'malepa kī.

²⁵⁻²⁶ Skēkōl yēkkuō tō ichē: “Ká i' ena íyi kōs tso' iki, e' dōr Skēkōl icha.”† E' kuēkī iyiwak chkà watorke iwé a, ese kōs katēmīsō. Kē iwà chakar tō imeule íyi diōkōl a ò au as s'er kē tō s'kkatō iki.

²⁷ Yi kē erblōtā Jesús mik, ese ekōl tō a' wēle kié chkök ie' tā, tā a' shkak, e' tā a' yú. Ì kōs wà a' dēne e' katō bēre kē ichakar as a' er kē tō a' kkatō iki. ²⁸ Erē o'ka tō a' a' ichē: “Iyiwak chkà se meule íyi diōkōl a”, e' tā kē ikatar ie' dalērmik, ñies erbikē dalērmik. ²⁹ Ye' tso' ie' erbikē chök, ye' kē ku' a' erbikē chök.

Ye' a kawō tā' iyiwak chkà ulitane katök, ¿wes e' kē katepayō, imēne sulu o'ka kī e' ē

kuēkī? ³⁰ Ì kateke ye' tō, ese kī ye' tō wēstela cheke Skēkōl a, e' tā ¿wes e' sulurmi o'ka yöki? ¿Wes e' kī ie' tō ye' chēmi suluē?

³¹ E' kuēkī ì kōs yekesō, ñekesō, ñies ì kōs wēkesō, e' usō as Skēkōl kīkarka. ³² A' senú wōsh wa as kē yi wōklōr a' ukuōmik. Judiwak idir ö kē idōr judiwak ö wēpa dōr Skēkōl icha ese idir, ese kōs kē wōklō'war. ³³ A' senú wēs ye' serke es. Ye' wák e' chē senuk kekraē as e' wēr buaē sulitane wa. Ye' kē tkirkū ye' wák kī. Ye' tkirke sulitane kī ie'pa kīmoie as itsatkērdak.

11

¹ A' senú wēs ye' serke es. Ye' serke wēs Cristo ser es.

Wēs alakōlpa kawōtā e' uk mik se' ñi dapa'uke etā

² Kekraē a' er arke ye' ska'. Ñies ì kōs wa ye' tō a' wōblao', e' wēkeiā a' tō. E' kuēkī ye' tso' a' kīkōkka. ³ Erē ye' kī ikiane tō a' wā ijcher tō Cristo dōr wēpa dōr ie' icha esepa kōs wōkir. Ñies wēm dōr alakōl wōkir. Ñies Skēkōl dōr Cristo wōkir. ⁴ Mik a' ñi dapa'uke ttök Skēkōl tā, etā a' wēpa wēlepa ttōke ie' tā ö ilē chekerakitō ie' ttekōlie tā iwōkir pabakekewaitō, e' tā e' wa yi dōr iwōkir e' dalōsēwēkewaitō. ⁵ E' skēie kē dōr es alakōlpa a. Ie'pa ttōke Skēkōl tā ö ilē chekerakitō ie' ttekōlie, kē wōkir pabakulewā, e' tā e' wa ie'pa tō yi dōr iwōkir e' dalōsēwēwā. Ie'pa dōr wēs alakōlpa tsā tō dabebe esepa es. ⁶ Alakōl wēle kē éna iwōkir pabakakwā, e' tā ese mú tō itsā tēe wēs wēm es. Erē e' dōr jaē tajē ie' a. E' kuēkī buaē idir ie' a tō iwōkir pabakōwā. ⁷⁻⁹ Skēkōl tō wēm yö' wēs ie' wák es, e' kuēkī wēs ie' dōr e' wērke wēm kī. E' kuēkī wēpa kē kàne iwōkir pabakōkwa mik ittōke ie' tā e' dalewa. Erē alakōl dē'ka wēm wa, e' kē dōr tō wēm dē'ka alakōl wa. Ñies alakōl yöne wēm kuēkī ikīmoie, e' kē dōr tō wēm yöne alakōl kuēkī. E' kuēkī wēs wēm dōr e' wērke alakōl kī. ¹⁰ E' kuēkī alakōlpa ké e' wà kkachök iwōkir pabakēwā wa. Ñies ie'pa ké e' uk Skēkōl biyōchōkwakpa kuēkī. ¹¹ Erē alakōlpa ena wēpa batsulewā Skēkēpa mik esepa kē meneat ulawa ulawa ñi yöki. E' skēie imeneat ñi kīmuk ñi dalōiōk. ¹² Moki

† 10:25-26 Salmo 24.1

tö alaköl tsá dē'ka wēm tsá wa. Erē ñies e' ukuōki ta wēpa ulitane kurke alaköl wa. Erē se' kōs ena íyi kōs, e' dē'ka Skēköl wa.

¹³ A' wakpa tö ibikeitsö. ¿Buaë idir tö alakölpa ttöke Skēköl ta wōkir kē pabakule? ¹⁴ Sulitane wa ijcher tö iwake' meneatbak tö wēm tsà batsì, e' dör jaë. ¹⁵ Erē alaköl tsà batsì, e' mēne ie' a iwōkir pabakoie, e' kueki e' mēne buaë ie' ki ikikoka. ¹⁶ Yile kē wa ye' sini'kune, e' ta ese éna íanú tö se' dör Skēköl icha erule erule ñi dapa'uke ká wa'ñe, e'pa kōs wōblar tö alakölpa ttöke Skēköl ta wōkir pabakulewa.

Wes se' ké Skēkēpa kōtēwa e' kēwō tkō'uk

¹⁷ Ì cheke ye' tö a' a' i' ta, e' kē ki ye' a' a' peñanuk. Mik a' ñi dapa'uke, etā e' wā dettsa suluë ichök i buaë tsata. ¹⁸ Keweie yō ichè tö ye' wa ibiyö jcher tö mik a' ñi dapa'uke, etā a' ñi blabatsélor. Wele ta ye' iklö'wé tö e' dör moki. ¹⁹ Moki e' dör buaë tö a' ñi blabatsö as iwērwa a' shua tö a' wēpa wēr moki Skēköl wa buaë. ²⁰⁻²¹ Mik a' ñi dapa'uke Skēkēpa kōtēwa e' kēwō tkō'woie chkè wa di'yè wa, etā a' wákpa tö a' chkè ñéwa kē wa iyamipa kē wa i ta' esepa bikeitse. Bataie ta a' welepa atē kē chkaule welepa e' ttéka taië blo' wa. E' wa i ché a' tö tö ikéwō tkō'weke a' tö e' dalōsēwēwa a' tö. ²² Wēsua a' kē u ta' chkoie di'yoie. Wēsua se' dör Skēköl icha e'pa dalōsēwēkewa a' tö. Wēsua a' éna s'yamipa dör siarē, esepa jaëwakkā. ¿Ì chēmüyö a' a' íyi ekkē kueki? ¿A' ki ikiane tö ye' tö a' peñè iki? Au, ye' kē tö iwēpa.

²³ Skēkēpa Jesús tté meneat ye' a' paka'neyö a' a, e' dör i' es: Nañewe kam ie' merttsa, e' yōki ie' tö pan klö'wé. ²⁴ E' ki wēstela chéitö Skēköl a. E' ukuōki ta iblatéitö ta iché: “Pan i' dör ye' chkā merdattsa a' tsatkoie e'. I' ú kekraë as a' er arne ye' ska.” ²⁵ Es ñies mik ie'pa chké one ta tka' a' vino tkēr, e' klö'wéitö ta iché: “Vino i' dör ye' pē. Ye' tterawa e' pē tērdaë, e' wa ttè pa'alí me' Skēköl tö, e' wā de. Bitökicha a' tö iyeke, etā a' er anú ye' ska.” ²⁶ Es bitökicha a' tö pan ñe' ñé ena vino ñe' yé, e' wa a' tso' ichök tö ie' kōtēwa se' skéie. Es a' tö ichè michoë dö mik ie' datskene etā.

²⁷ E' kueki yi isie tö pan ñe' ñé ena vino ñe' yé, erē kē iserku' wes kawö tkō'weke ñe'

wā kiane ché es, e' ta esepa tso' Skēkēpa chkā ena ipé dalōsēukwa. ²⁸⁻²⁹ Inésö ena iyésö, erē s'yamipa malepa dör wes wák eköl è es se' ta Skēkēpa batamik, esepa dalōsēwēwasö, e' ta Skēköl wō kiekēsö e' ki. E' kueki se' kōs eköl eköl kawōta e' sauk kewe tö is s'tso', e' ukuōki ta pan ñü ena vino yō. ³⁰ Erē a' kē ku' iwā dalöiök es. E' kueki a' taië kirirke ianewa alabëbë, ñies a' welepa duolur. ³¹ Se' e' sué buaë, e' ma Skēkēpa kē tö se' shulepa. ³² Erē ie' tö se' shuleke, e' ta e' dör se' kimoie as se' kē kichatër aishkuö ta wēpa kē tö ie' dalöieta' esepa ta ñita. ³³ A' yamipa, mik a' ñi dapa'uke chkök ñita Skēkēpa kōtēwa e' kēwō tkō'woie, etā a' ñi panú. ³⁴ A' wēpa dué bli wa, e' ta esepa chköbitu iwák u a' as a' kē tö Skēköl wō kiö e' ki a' ñi dapa'uke chkök ñita e' wa. Íyi malè kianeia shulè, ese shulekeyö mik ye' dene a' ska' etā.

12

Ì merke Wiköl Batse'r wa e' pakè

¹ A' yamipa, i' ta ye' tö i merke Wiköl Batse'r wa se' a' e' tté pakeke a' a. Ye' ki ikiane tö a' éna ttè e' wā ar buaë. ² A' wa ijcher buaë tö kenet ta kam a' tö Skēköl dalöiö, e' yōki a' bak e' muktsa wēttsè wes alé íyi diököl kē ttö ta', ese dalöiök. ³ E' kueki i'ñe ta ye' ki ikiane tö a' wa ijcher tö wēpa ttöke Skēköl Wiköl wa, esepa kē tö ichepa: “Jesús mú kichatër!” E' sù wēpa kē ttöku' Wiköl Batse'r wa, esepa kē tö ichepa moki: “Jesús dör sulitane Kēköl!”

⁴ Ì mēne se' a' ñi kimoie ese dör kua'ki kua'ki, erē e' wì dör Skēköl Wiköl eköl è. ⁵ E' sù kanè tso' se' wa s'kimoie ese dör kua'ki kua'ki, erē e' wì dör Skēkēpa Jesús eköl è. ⁶ E' sù i wēkesö ese wā dōkettsa kua'ki kua'ki, erē e' wì dör Skēköl eköl è, e' tö iwakaneweke se' a' as iwā dōttsa wes ie' ki ikiane es. ⁷ Se' kōs eköl eköl a' imēne Skēköl Wiköl wa s'malepa kimoie. ⁸ Welepa a' imerke Skēköl Wiköl wa Skēköl siwé iskië e' pakoie. Welepa skā a' Wiköl e' è wa imerke ttè blēule ese wā pakoie. ⁹ Welepa skā a' imerke Wiköl e' è wa erbloie Skēköl mik bua'ie. Welepa skā a' imerke Wiköl e' è wa s'duöke ese bua'wōne. ¹⁰ Welepa skā a' imerke i kē or yi a' ese woie. Welepa

skà a imerke ttoie Skëköl ttekölie. Welepa skà a imerke isuöie tö yile kapaköke ese dör Skëköl ttè mokì ö au. Welepa skà a imerke ttoie ttö kuà'kì kuà'kì wa. Welepa skà a imerke wépa ttöke ttö kuà'kì kuà'kì wa, ese wà pakone. ¹¹ Erë ekkè kos dör Skëköl Wiköl eköl è e' kanè. Ie' tö imeke se' kos a eköl eköl wes ie' kì ikiane es. ¹²⁻¹³ Se' dör Cristo icha e'pa dör wes wák eköl è es. Se' ulà ta', klö ta' ena se' yese skà tso' tajë, erë e' kos wöiëulewà etkëme. Es ñies se' dör kuà'kì kuà'kì. Se' welepa dör judiowak, se' welepa skà kè dör judiowak, se' welepa klöulewà kanè mésoie, se' welepa skà kè dör es. Erë se' kos iënewà Skëköl Wiköl a, e' è a se' kos tso'. E' wa se' de wes wák eköl è es Cristo ta' ñita.

¹⁴ S'chkà kè dör etkëme, iyese tso' tajë kuà'kì kuà'kì. ¹⁵ Ichösö tö s'klö mú tö ichè: "Ye' kè dör ulà, e' kuëkì ye' kè ku' chkà mik." Ie' tö ichèmi es, erë ie' tso' chkà mik. ¹⁶ S'kukuöña mú tö ichè: "Ye' kè dör wöbla, e' kuëkì ye' kè ku' chkà mik." Ie' tö ichèmi es, erë ie' tso' chkà mik. ¹⁷ S'chkà kos e' mú dör wöbla è, e'ma ¿wes ì ttsèmiso? S'chkà kos e' mú dör kukuöña è, e'ma ¿ì wa íyi alar ttsèmiso? ¹⁸ Erë Skëköl kè wa se' chkà yöne es. Ie' tö ì kos tso' s'chkà mik, e' méat wé ie' kì ikiane mèat eë as ikaneblö buaë ñita. ¹⁹ Es s'chkà ulitane mú dör wöbla è ö kukuöña è, e'ma s'chkà kè dör mokì. ²⁰ Erë kè idör es. S'yese tso' tajë.

²¹ E' kuëkì s'wöbla kè a iyënuke s'ulà a: "Be' kè dör ñie bua' ye' a." Es ñies s'wökir kè a iyënuke s'klö a: "Be' kè dör ñie bua' ye' a." ²² E' skéie, s'chkà wésele bikeitsekese tö kè ia ì or buaë, e' kè ta' età kè se' serpa. ²³ S'chkà wésele kì se' jaërke, kè kkayër ta', ese paiekesö buaë datsi' wa kkö'neke buaë. ²⁴ Erë s'chkà wésele kè kì se' jaërku', e' kè paieku'sö datsi' wa. S'chkà wésele bikeitsekese tö kè idör buaë chöke, ese kkö'nekesö bua'ie. Es Skëköl tö s'chkà tulu'wa. ²⁵ Ie' tö iwé es as s'chkà kè ñi blabatsö e' skéie ñi kkö'nurak buaë ñikkëë. ²⁶ Se' yese alè dalène s'mik, e' ta' s'chkà kos e' tö ittse. Ñies se' yese alè peñarke buaë, e' ta' s'chkà kos e' ttsé'ne buaë.

²⁷ A' kos eköl eköl tso' batsulewà Cristo mik wes wák eköl è es. ²⁸ Se' dör Skëkëpa

Jesús icha e'pa shua Skëköl tö se' tkè'ka kanè kuà'kì kuà'kì uk. Kewe ie' tö Jesús ttekölpa tsá, e'pa tkè'ka. E' ukuökì ta' ittekölpa malepa tkëneka. E' ukuökì ta' s'wöbla'ukwakpa ittè wa esepa tkëneka. E' ukuökì ta' ì kè or yi a ese ukwakpa tkëneka, ñies s'duöke ese bua'ukwakpa ena s'kimukwakpa ena s'wëttsukwakpa esepa tkëneka. Ñies wépa ttöke ttö kuà'kì kuà'kì wa, esepa tkëneka. ²⁹ Se' ulitane kè dör Jesús ttekölpa tsá. Se' ulitane kè dör Skëköl ttekölpa. Se' ulitane kè dör s'wöbla'ukwakpa. Se' ulitane kè dör ì kè or yi a ese ukwakpa. ³⁰ Se' ulitane kè dör s'duöke ese bua'ukwakpa. Se' ulitane kè ttöpa ttö kuà'kì kuà'kì wa. Ì chekerakitö ttö kuà'kì kuà'kì wa, ese wà kè pakanukne se' ulitane a. ³¹ Erë ì merke se' a Wiköl Bats'e' wa, e' bua'ie yulö a' dör poë.

Se' ñi dalëritsö e' dör ñala bua'ie

Erë ñala bua'ie shute, e' kkachekeyö a' a i' ta.

13

¹ S'ttö kuà'kì kuà'kì dö Skëköl biyöchökwakpa ttö e' kos mú yër ye' a, erë s'malepa kè dalër ye' éna, e' ta' ye' dör wes tabechka ppésö ese blar es ö wes panakkuö ppésö ese blar es kè wà ta'. ² Ye' mú ttö Skëköl ttekölie, ñies ie' siwé blëule e' kos mú ar ye' éna ñies íyi kos mú jcher ye' wa ñies ye' mú erblö Skëköl mik tajë dö kabata skéu ekkè, erë s'malepa kè dalër ye' éna, e' ta' ye' kè dör ì. ³ Ì kos tso' ye' wa e' mú mëttsayö s'siarëpa a, ñies ye' wák mú e' müttsa we'ikè siarë Skëköl ttè kuëkì e' ttsoka*, erë s'malepa kè dalër ye' éna, e' ta' e' kè dör ñie bua' ye' a.

⁴ Se' ñi dalëritsöke, e' ta' ì kos dalè'ttsekese bërë, ñies se' er buaë chöke s'malepa a. Se' ñi dalëritsöke, e' ta' kè se' ukyërta' ñi kì, kè se' e' ttsöta'ka s'malepa kì, kè se' e' bikeitsöta'ka tö se' dör pè' tajë. ⁵ Se' ñi dalëritsöke, e' ta' kè s'malepa suèsö er sulu wa, kè se' er muta'wa se' wák è kì, kè se' ulurta'ka bet, ì sulu wamblërke se' ta, e' ta' ese nuí olo'yekese. ⁶ Se' ñi dalëritsöke, e' ta' ì sulu wamblërke ese kè tö se' ttsé'wepa buaë. E' skéie mik s'malepa serke wes ttè mokì tö

* **13:3** ye' wák mú e' müttsa we'ikè siarë: Yëkuö këchke wele tö ichè: ye' mú e' müttsa ña'wëwa

ichè es, e' ta ese je' tō se' ttsē'weke buaē. ⁷ Se' ñi dalëritsōke, e' ta i kos dalë'ttsekēsō, se' erblō michoē Skëköl mik, i buaē ye' Skëköl tō se' a ese kos wà panekēsō kröröë, i kos wöklö'wëkesō.

⁸ Se' ñi dalëritsōke e' kē ertā'wa. I'ñe ta imerke ttoie Skëköl ttekölie, erë aishkuō ta e' kē merpaia es. I'ñe ta imerke ttoie ttō kua'ki kua'ki wa, erë aishkuō ta e' kē ku'ia. I'ñe ta imerke iyi blëule ese jchenoie Wiköl Batse'r wa, erë aishkuō ta e' erdawa. ⁹ E' wà dör tō i mène se' a jchenoie i'ñe ta ese kē dör Skëköl iyi wa'ñe, e' dör ikakla ë. Ñies i chekesō Skëköl ttekölie, ese kē dör seraa. ¹⁰ Ese kos erdawa mik i dör ibua'ie e' de seraa etā.

¹¹ E' dör i' es: Mik ye' ià alala, etā ye' ttōke wës alala es, ye' erbikōke wës alala es, iyi suekeyō wës alala es. Erë mik ye' kibineone, etā ye' kē dör alala, e' kuëki ye' kē seriā wës alala es. ¹² I'ñe ta se' wā Skëköl jcher wës iyi olo suēsō wösuō nula wa es. Erë aishkuō ta isuerasō ñi wöshaë. I'ñe ta ie' kak jcher ye' wā, erë aishkuō ta ijcherdawa ye' wā buaē wës ie' wā ye' jcher buaē es.

¹³ I'ñe ta se' erblōke Skëköl mik. Ñies i ye'atbakitō, ese wà panekēsō kröröë. Ñies se' ñi dalëritsōke. İyi mañat ekkë wawëkesō i'ñe ta, erë ibua'ie dör se' ñi dalëritsō.

14

Imène ttoie ttō kua'ki kua'ki wa, e' pakë

¹ A' e' chō ñi dalëritsōk buaē. Ñies i merke se' a Wiköl Batse'r wa ñi kimoie ese yulō poë. Erë ttök Skëköl ttekölie e' yulō bua'ie imalepa tsata. ² E' wà dör tō yi a imène ttoie ttō kua'ki wa ese kē ttökü' imalepa ta, ittōke Skëköl ë ta. Kē yi skà éna ittōke e' anuk. Erë ttè blëulewā ese chekeitō Skëköl Wiköl wa. ³ Erë yi a imène ttoie Skëköl ttekölie, ese ttōke imalepa ta ie'pa er diché kí ioie, ie'pa pattoie ena ie'pa er pabloie. ⁴ Yi ttōke ttō kua'ki wa Wiköl Batse'r wa, ese tō iwák ë er diché kí ieke. Erë yi ttōke Skëköl ttekölie, ese tō Skëképa Jesús icha malepa er diché kí ieke. ⁵ Ye' ki ikiane tō a' ulitane mú a imer ttoie ttō kua'ki kua'ki wa. Erë a' mú ttō Skëköl ttekölpaie, e' dör ibua'ie ttök ttō kua'ki kua'ki wa ese tsata. Erë a' ttōke ttō kua'ki kua'ki wa ta yile tō iwà pakène

imalepa a as ie'pa er diché kí ier, e' ta e' dör buaē wës yi ttōke Skëköl ttekölie ese es.

⁶ A yamipa, e' wà pakekeyō a' a' i' es. Ichösō tō ye' de, e' ttōke a' ta ttō kua'ki wa, e' ta ç'e' tō a' kimëmi? Au, e' kē dör iie bua'. Erë ilè kkeyene ye' a ese chéneyō a' a' ö ilè jcher ye' wā ese pakéneyō ö ilè chéyō Skëköl ttekölie ö a' wöbla'wéyō ttè wésele wa ese kos chéyō a' wákpa ttō wa, e' ta e' je' tō a' kimëmi buaë. ⁷ E' dör wës ma'ma tso' blarta' pulë sù ö ma'ma kicha ta' sù ese blar es. Kē iblane wës ikawōtā bla'wè es, e' ta ç'i se' a ichök tō i bla'wëkerakitō? ⁸ Ñies duk bla'weke ñippökwa'pa kioie ñippök ibolökpa ta, e' kē blane wës ibla'weke es, e' ta ñippökwa'pa kē bitūpa ñippök. ⁹ E' sù a' ta itkōke. A' ttōke ttō kua'ki kua'ki wa, e' ta çwës e' wà armi yi éna? A' ttōke ë, wës yi ttō ekörla ese es. ¹⁰ S'ttō daklilië, e' tso' taië ká i' a, ese kos wà ane iwákpa éna. ¹¹ Erë wele ttōke iwákpa ttō wa, kē wà ane ye' éna, e' ttséyō, e' ta ie' dör ká kua'ki wak ye' a, ñies ye' dör ká kua'ki wak ie' a. ¹² I' meke Skëköl tō se' a iWiköl wa, ese kos yuleke a' tō poë. E' kuëki yō ichè a' a, e' wése tō se' malepa dör Skëképa icha e'pa er diché kí ieke, ese kos yulō bua'iewā.

¹³ E' kuëki yi ttōke ttō kua'ki wa ese wák tō ikiō Skëköl a as imütō ie' a iwà pakone imalepa a. ¹⁴ Ichösō tō ye' tso' ttök Skëköl ta ttō kua'ki wa, e' ta mokü ye' tso' ttök ie' ta, erë iwà kē ane ye' wák éna. ¹⁵ Çwës ye' iwëmi? Ye' iweke i' es: ye' ttōke Skëköl ta ttō kua'ki wa, ñies ye' ttōke ie' ta ttō ane ye' éna ese wa. E' sù ye' ttsōke ie' kikokaie ttō kua'ki wa, erë ñies ye' ttsōke ttō ane ye' éna ese wa. ¹⁶ Ichösō tō a' wele tso' wéstela chök Skëköl a ttō kua'ki wa a' malepa kukua, erë iwà kē ane a' éna, e' ta çwës a' ichëmi, "Es e' idir"? ¹⁷ Mokü ie' tō wéstela ché buaë Skëköl a, erë e' kē wā a' er diché kí iene. ¹⁸ Ye' ttōke ttō kua'ki wa taië a' tsata, e' ki ye' tō wéstela cheke Skëköl a. ¹⁹ Erë mik se' ñi dapa'uke, etā ee ye' a ta ye' kapakōke ttè böt mañat wà ane se' éna ese wa, e' dör buaë ye' kapakōke ttè taië ttō kua'ki wa dōka 10.000 kē ane yi éna e' skéie.

²⁰ A yamipa, kē a' kabikeitsōkia wës ala'rla es. A' kabikeitsō wës s'kibinetke es. Erë buaë idir tō sene sulu yöki a' kabikeitsō wës ala'rla es. ²¹ Skëköl tō ichè iyëkkuō ki i'

es: “Erë ye' ttöraë ká i' wakpa ta s'ttö kuá'ki kuá'ki wa ena ká kuá'ki kuá'ki wakpa wa, erë ie'pa kě tō ye' ttō iutepa.” ²² E' wa isuésō tō s'ttōke ttō kuá'ki wa e' dör ilè kkachōie wépa kě erblōta' Jesús mik esepa a, kě idör se' erblō Jesús mik esepa a. Erë se' ttōke Skéköl ttekōlie e' je' dör se' erblō ie' mik esepa a. ²³ E' wà dör i' es: A' ñi dapa'uke e' kos tso' ttök ttō kuá'ki kuá'ki kě ane yi éna ese wa, e' wōsha pè' kě yōne Jesús ttē wa kě erblōta' ie' mik, esepa dewa a' shua, e' ta ie'pa tō ibikeitseraë tō a' dör aljie. ²⁴ Erë e' skéie a' ulitane ttōke Skéköl ttekōlie wà ane sulitane éna ta pè' kě erblōta' Jesús mik kě yōne ie' ttē wa esepa dewa, e' ta ie'pa éna iardaë tō nuì tso' ie'pa ki ta ie'pa e' shulōraë. ²⁵ Ì tso' blēule ie'pa er a, ese yēnekā sulitane kukua ta ie'pa e' tkōralur kuchē ki Skéköl dalōioie ta icheraërakitō, “Moki Skéköl tso' a' ta.”

A' ñi dapa'ú bèrè kě chiliwarka

²⁶ A yamipa, ttē ikkē kos bata dör i' es: Mik a' ñi dapa'uke, etā a' ulitane wā ilè bitumi eköl eköl s'malepa er diché ioie. A' wele wā Salmo bitumi ttoie. A' wele skà wā ttē tso' s'wōbla'woie. A' wele skà wā ttē kkaché Skéköl tō ese tso' chē. A' wele wā ilè skà tso' chē ttō kuá'ki wa. A' wele wā ì yēne ttō kuá'ki wa, e' wà pakè tso'ne. E' kos ú ñi er diché ioie. ²⁷ A' wépa ttōke ttō kuá'ki kuá'ki wa, e' ta buaë idir tō bōl è ttō, isalema mañal, erë e' dör wè'. Ñies esepa kawōta ttök eköl eköl. Ñies ì chekerakitō e' wà pakökne yile kawōta. ²⁸ Erë kě yi ku' iwà pakökne, e' ta ie'pa kawōta siwa'blökwa. As ie'pa ttō Skéköl ta ttō kuá'ki wa bānet ekōrta. ²⁹ Es ñies wépa a imène ttoie Skéköl ttekōlie, esepa ttō bōl ö mañal, e' ukuōki ta a' malepa tō iwà bikeitsō isuōie tō moki idir ö au. ³⁰ Erë a' wele ttōke Skéköl ttekōlie, e' dalewa a' wele skà tkēr eē, ese a' Skéköl tō ittē é ñies, e' ta wé tso' ttök ese siwa'blō as ieköl tō icha chō. ³¹ Es a' ulitane ttōmi Skéköl ttekōlie eköl eköl as a' ulitane wōblar ena a' ulitane a' diché kī iēr. ³²⁻³³ Skéköl dör sene bèrè mukwak e' kě chilirta'ka. E' kueki ie' ki ikiane tō se' ñi dapa'ú bèrè, kě chilirta'ka wēs s'batse'rpa erule erule ñi dapa'uke ká wa ñe es. E' kueki wépa a imène ttoie Skéköl ttekōlpaie, esepa a' e' wōklōrmi as ittō eköl eköl.

³⁴ Mik a' ñi dapa'uke, etā alakōlpa kos kě siwa'blökwa. Ie'pa kě kàne ttök, e' skéie ie'pa kě ittök bèrè wēs Skéköl ttē dalōiēno tō ichē es. ³⁵ Ie'pa ttōke mik a' ñi dapa'uke, e' dalewa e' dör jaë. E' kueki ie'pa éna ilè chakak, e' ta as ichakōrakitō iwēm a' iu a.

³⁶ ¿Ima a' ibikeitsè? ¿Skéköl ttē de a' batamik? ¿A' è ulà a' ide? Au. ¡A' e' kité! ³⁷ Yi e' bikeitsō tō ie' dör Skéköl tteköl ö Wiköl Batse'r tō ie' kě ichök, e' ta ese kawōta ichök tō ì shteke ye' tō a' a' e' dör ì uk se' patkē' Skékēpa Jesús tō e'. ³⁸ Erë yi tō ttē i' watéttsa, ese watērdattsa.

³⁹ A yamipa, es ye' tō a' a' ichē tō ttök Skéköl ttekōlie, e' yulō poë. Ñies wépa ttōke ttō kuá'ki wa, esepa kě wōklō'war. ⁴⁰ Erë íy kos ese ú a' tō buaë yēsyesē, kě chiliwarka.

15

Cristo shkenekane, e' pake

¹ A yamipa, Jesús ttē buaë paka' ye' tō a' a, e' skà pakekeneyō a' a' i' ta as e' ska' a' er dōne. Ttē ñe' klōo'bak a' tō, e' a' a' tso' tkēulewa darērē. ² A' e' tkéwa michōe ttē buaë ñe' a' yēsyesē wēs ye' tō a' a' iwà paka' es, e' ta e' wa a' tsatkēne. Kě idör es, e' ta è ichök a' erblé imik.

³ Ttē meneat ye' a, e' è paka'neyō a' a. E' bua'ie dör i' es: Cristo kōtewa se' nuì ki wēs itso' kitule Skéköl yēkkuō ki es. ⁴ Ñies ie' wōtēnewa pō a, e' ki ká de mañat, etā ishkenekane wēs itso' kitule Skéköl yēkkuō ki es. ⁵ Ñies ie' kkaché Cefas a. E' ukuōki ta ie' kkaché ittekōlpa tsá dabom eyök kī bōl (12), e'pa a. ⁶ E' ukuōki ta ie' kkaché s'yamipa dōka cien skeyök (500) kīta, e'pa a' mik iñi dapa'wé ek tsjní éme etā. Ie'pa ekkēpa welepa blērulunetke, erë ikibiiepa dobyērkeia. ⁷ E' ukuōki ta ie' e' kkaché Santiago a. E' ukuōki ta ie' e' kkaché ittekōlpa kos a.

⁸ Bata ekkē ta ie' e' kkaché ye' a. Ye' dör ittekōlpa tsá e'pa yulē, erë ñies ie' e' kkaché ye' a. ⁹ Skéköl icha, e'pa we'ikök ye' bak. E' kueki ye' dör ittekōlpa malepa dikia diōshet. Ye' kiök ie'pa eköl, e' kě dör ye' siarla e' a. ¹⁰ Erë Skéköl er buaë ché ye' a, e' kueki ye' dör ie'pa eköl. Ie' er buaë ché ye' a e' kě dör éme. E' wakanewéyō tajē ie'pa malepa tsata. Ñermata kě dör tō ye' wák tō

iwakanewé. Iwakanewéyö Skëköl er buaë chõ ye' a e' batamik. ¹¹ Erë Jesús tté buaë, e' dör etkëme, e' paka' sa' tã a' a, e' mik a' erblé. Ye' tã ipakë ö ie'pa tã ipakë, e' kã dë wës.

Se' duulewã shkerdakane

¹² Sa' tã ipakeke tã Cristo kötewã, e' shkenekane. Erë a' welepa tã icheke tã s'duulewã kã shkerta'kane. ¿Wës e' chëmi ie'pa tã? ¹³ S'duulewã kã shkerta'kane, e'ma Cristo kã shkenekane. ¹⁴ Ie' kã shkenúpakane, e'ma é ye' tã ie' tté buaë pakeke. Nies é a' erblöke ie' mik. ¹⁵ Sa' tã ipakeke tã Skëköl tã ie' shkeo'kane, erë s'duulewã kã shkerta'kane, e'ma ie' kã shkenekane. E' mú dör es, e'ma tté pakeke sa' tã Skëköl ttã wa e' dör kache. ¹⁶ S'duulewã kã shkerta'kane, e'ma Cristo kã shkenekane. ¹⁷ Ie' kã shkenúpakane, e'ma é a' erblöke ie' mik. Se' tso'ia se' nuì ulã a. ¹⁸ Nies e' mú dör es, e'ma wépa erblé' ie' mik blërulune, esepa tso'tke weinuk. ¹⁹ Se' tã Cristo paneke, e' kã wã tkõpa aishkuõ tã, e'ma se' dör siarë chõkle s'malepa dikia.

²⁰ Erë moki Cristo shkenekane! Ie' dör se' shkerkane e'pa tsã, e' kueki se' wã ijcher tã nies se' shkerdakane. ²¹ E' wã dör i' es: Wëm eköl wa s'duõwã e' ali'ka sulitane ki. E' sù wëm skã eköl wa s'duulewã shkerdakane. ²² Sulitane dë'ka Adán wa, e' kueki sulitane wömenettsã duõkwã wës ie' es. Erë se' batsulewã Cristo mik e'pa kos shkerdakane wës ie' shkenekane es. ²³ Erë e' kos mir wës ikawõtã minuk es. Cristo shkenekane kewë. E' itõki mik idene, etã se' dör ie' icha, e'pa kos shkerdakane. ²⁴ Etã kã i' erdawa. E' këwõ ska' tã Cristo e' alõrakã íyi wõkir, íyi wák, íyi këköl wã diché tã' ese kos ki. Ì kos blu'ie ie' tso' e' merattsaitõ Skëköl dör S'yé e' ulã a. ²⁵ Erë i'ne tã ie' tso'ia íyi kos wëttsuk blu'ie dõ mik ibolõkpa kos menewã ie' klõ dikia etã. ²⁶ Ie' bolõk bata, e' dör s'duõwã, e' ki ie' e' alõrakã bataie. ²⁷ E' dör wës itso' kitule Skëköl yëkkuõ ki es, e' tã ichë: “Íyi ulitane menewã ie' klõ dikia.” Erë se' éna iane tã mik iyëne “íyi ulitane” etã Skëköl kã ku' e' shuã, ie' wák tã ì kos mérõ Cristo klõ dikia e' kueki. ²⁸ Erë mik íyi ulitane mérõtke

Skëköl tã Cristo dör ilã e' klõ dikia, etã nies Cristo e' murattsã iyé ulã a as íyi ulitane dõ ie' dikia.

²⁹ S'duulewã kã shkerta'kane, e'ma wépa wösune s'duulewã skéie* ¿iõk e' wekerakitõ? S'duulewã kã shkerta'kane, e'ma ¿iõk ie'pa wösune esepa skéie? ³⁰ S'duulewã kã shkerta'kane, e'ma ¿iõk se' e' mùmi weinuk kekraë tté e' pakõk? ³¹ A yamipa, kã bit tã ye' ki idalõ me'rie ttsëskua ye' ttëmiwã yile tã. E' dör moki wës a' tso' batsulewã Skëkëpa Cristo Jesús mik, e' tã ye' ttsëweke buaë e' dör moki es. ³² Íe Éfeso ye' bolõkpa tso' nippõk ye' tã wës iyiwak sulusi es. Kã se' shkerta'kane, e'ma ¿iõk e' dalë'ttsekeyõ? E' kã dör ìie bua' ye' a. Moki tã s'duulewã kã shkerta'kane, e'ma iüsõ wës welepa tã icheke es. E' dör i' es: “Bulepa s'duõralur, e' kueki i'ne se' chkõ, se' di'yõ buaë kaneë.”

³³ Kã a' e' muktsã e' kitõ'uk es. E' dör wës yile tã iyé' es, e' dör i' es. “S'yamipa e' wamblõ sulu esepa tã s'ser yësyësë esepa sulu'wekewã.” ³⁴ A' erbikõne buaë yësyësë. Ì sulu kã wamblaria a' tã. A' welepa kã batsë Skëköl mik yës. E' chëyõ a' a a' jaëwõkã.

Se' duulewã shkerdakane ¿is e' chkã dör?

³⁵ Isalema a' welepa tã ichakëmi: “Se' duowã, ¿wës e' shkermikane? ¿Is e' chkã dör?” ³⁶ ¿I' chaké a' tã wës kã s'kabikeitsõ ese ì chakè es! Iyiwõ tkësõ, e' kã dë'kane, ikuala deka tã iwõ dalola nunéwã. ³⁷ Mik se' tã trigo wõ tkéwã, etã kã se' wã itkëne kuáie. Se' tã iwõ dalola tké. ³⁸ E' ukuõki tã ikua deka wës Skëköl ime'atbak es. E' sù iyiwõ ulitane dõrakã iwakmik iwakmik wës imeneat es.

³⁹ S'ditsõ ena iyiwak klõka ena dù ena nima e' wák dör kuã'ki kuã'ki nies ichkã dör kuã'ki kuã'ki. ⁴⁰ Nies ì meneat kã jai a ena ì meneat kã i' a e' dör kuã'ki kuã'ki. E' kos dör buaala, erë iwër kuã'ki kuã'ki. ⁴¹ Diwõ si'wõ bëkwõ e' kos dalõburke kuã'ki kuã'ki. Nies bëkwõ kos e' wák dalõburke ek ek kuã'ki kuã'ki.

⁴² Mik se' shkenekane, etã se' manenettsatke wës iyiwõ tkëne e' manerttsã es. Se' chkã i' nurtã'wã, erë mik ishkenekane, etã kã

* **15:29** s'wösune s'duulewã skéie: E' dör ì uk ie'pa welepa wõblar es. Kã iyëne Skëköl wã tã iù es.

inurpawaia. ⁴³ S'chkà i' dör ësela, erë ishkerdakane olo ta' tajë. S'chkà i' kë diché ta', erë ishkerdakane diché ta' tajë. ⁴⁴ S'chkà i' dör buaë senoië i'ñe ta, erë mik ishkenekane, eta imanenettsa senoië buaë aishkuö ta Wiköl Batse'r ta. ⁴⁵ E' dör wes Skëköl yëkkuö tö ichè es, e' tö ichè: “Wëm tsá kiè Adán, e' yöne se'ie ttsë'ka.”† Erë wëm skà de eköl Adán es, e' dör Cristo, e' yöne sene michoë mukwak. ⁴⁶ Erë s'chkà senoië aishkuö ta, e' kë mène Skëköl wa se' a kewe. S'chkà i' me'itö se' a kewe. E' itöki chkà senoië aishkuö ta Wiköl Batse'r ta ese merdaë se' a. ⁴⁷ Wëm tsá yöne iyök wa, e' kueki e' dör ká i' wak. Erë wëm skà de Adán es, e' datse ká jai a. ⁴⁸ Wépa dör ká i' wakpa, esepa dör wes wëm tsá yöne iyök wa ñe' es. Erë wépa dör Skëköl tso' ká jai a e' icha esepa dör wes wëm datse ee es. ⁴⁹ Se' tö wëm datse ká jai a e' kitseraë wes wëm yöne iyök wa ñe' kitsë'sö es.

⁵⁰ A yamipa, ye' tö a' a ichè tö se' chkà i' duöta'wa nurta'wa e' kë döpawa i blúie Skëköl tso' e' a. ⁵¹⁻⁵² Ye' ttö ttsö. Ttè bak blëulewa ese chekeyö a' a i' ta: Kë se' ulitane duöpawa erë mik Skëköl duk blane iwà kkachoie tö kawö i' enewatke eta se' kos maneordattsa bet wes s'wöbla tsimiü es. Mik duk ñe' blane, eta s'duulewa kos shkerdaka, kë duöpawaia. Nies se' tso'ia ttsë'ka, e' chkà maneordattsa. ⁵³ Se' chkà i' nurta'wa, e' maneordattsa chkà kë nurta'wa ese wa. Se' chkà i' duöta'wa, e' maneordattsa chkà kë duöta'wa, ese wa. ⁵⁴ Mik se' chkà i' manenettsa kë duöpawaia, kë nurpawaia, eta i' tso' kitule Skëköl yëkkuö ki, e' wà de, e' tö ichè: “Düewa ki Skëköl e' aléka.‡ ⁵⁵ A Düewa, ¿wé be' diché tajë e'? ¿Wé be' e' alö tajë e'? Be' kirëbata tso' se' rrewoie tajë, ¿wé e' i' ta?”§ ⁵⁶ Se' ser sulu kueki duèwa tö se' rreweke ena sene sulu diché iëne ttè dalöiëno wa. ⁵⁷ Erë se' nuì olo'yane se' ki Skëkëpa Jesucristo batamik, e' kueki kë se' suaneia s'duöwa yöki. E' kueki këkraë wëstela chekesö Skëköl a.

⁵⁸ E' kueki, a yamipa dalër ye' éna, a' e' tköwa darërë këkraë Skëkëpa ttè a, kë a' e' sköktsa bánet. A' wa ijcher tö i' kos kanewé a' tö ie' a, e' kë weirpa éme. E' kueki a' kí

kaneblö buaë këkraë ie' a.

16

Inuköl shteke s'siarëpa kimoie, e' pakè

¹ Inuköl shteke a' tö s'batse'rpa serke Jerusalén e'pa kimoie, e' pakeke ye' tö a' a i' ta. Inuköl shtö wes ye' tö iyë' Skëkëpa icha erule erule tso' Galacia, e'pa a es. ² Domingo bit ta a' wakpa bik ekkè tö a' inuköl shta'ú tö kos a' ulá a ide. Eta kos a' a imermi, e' blö bánet. A' tö iwé es, eta mik ye' de a' ska', eta kë a' kawöta inuköl shtök, a' wa itso'tke blëule e' kueki. ³ Mik ye' de a' ska', eta wépa shushtétke a' tö patkëmi Jerusalén inuköl ñe' muk, e'pa tté choie yëkkuö shtekemiyö e' mi'ke ie'pa wa. Es ye' tö ie'pa patkeke Jerusalén. ⁴ A' ibikeitsé tö buaë idir tö ye' mi'ñak ie'pa ta, e' ta ye' mi'mi.

Pablo tö ishkak e' aleritsé

⁵ Ye' kawöta minuk Macedonia, e' ukuöki ta ye' mi'ke a' ska'. ⁶ Isalema ye' e' tsukeat a' ska' si' et si' böt ulatök ö isalema ye' e' tsümiat dö yuëdiö tka ekkè. Es a' a ye' kimermi i' kiane ye' ki shkoie ese wa as ye' mi' buaë wé ye' mi'mirö ee. ⁷ Ye' kë shkak a' pakök shkaule. Ye' mú ser a' ska' ká tajë, Skëkëpa ki ikiane e'ma. ⁸ Erë ye' e' tsukeat ié Éfeso dö Pentecostés kéwö tka ekkè. ⁹ Ié buaë ye' a' kawö kune Jesús tté buaë pakoie. Ye' bolökpa tso' tajë, erë ñies tajë pè' éna Jesús tté buaë ttsak. E' kueki kë ye' e' yaktsa i' ta ié.

¹⁰ Timoteo kaneblöke Skëkëpa a' wes ye' es, e' kueki ie' de a' ska', e' ta ikiöwa buaë. ¹¹ Kë yi kàne ie' dalöseukwa. E' skéie ie' kimú as ie' döne bèrè ye' ska'. Ye' tso', ie' ena s'yamipa urke ie' ta, e'pa panuk.

¹² Ye' tö s'yami Apolo e' cheke a' a i' ta. Ye' kköyè' ie' a' tajë tö ie' yúñak s'yamipa mi'ke a' pakök e'pa ta. Ie' kë shkak i' ta, erë wëkkè alè ta ié a' kawö kurmi, eta ié mi'mi.

Pablo tö ie'pa bata patté

¹³ A' senú erki. A' e' tköwa darërë a' erblöke Jesús mik e' a. A' e' tköwa wëbla suë, kë a' suanuk. A' erblö darërë ie' mik. ¹⁴ I' wëke a' tö kos ese ú ñi dalërítsè wa.

† 15:45 Génesis 2.7 ‡ 15:54 Isaías 25.8 § 15:55 Oseas 13.14

¹⁵ A yamipa, a' wā ijcher tō Estéfanas ena iyamipa e'pa dör Acaya wakpa tsá erblë' Jesús mik e'pa. Ie'pa e' ché buaë s'batse'r malepa kımuk. ¹⁶ Ye' tō a' a ikië tajë tō ie'pa esepa ttō dalöiö er bua' wa. Ñies yi isie tso'ñak kaneblök Skëkëpa kanè a esepa ttō dalöiö.

¹⁷ Ye' ttsë'ne buaë tō Estéfanas ena Fortunato ena Acaico e'pa de ye' ska'. Ie'pa tso' ye' kımuk tajë a' kë ku' e' skéie. ¹⁸ Ie'pa tō ye' er pablé wes a' er pablérakitö es. Buaë idir ie'pa esepa kıkökkä.

Pablo e' chéat

¹⁹ Skëkëpa Jesús icha erule erule kōs tso' Asia, e'pa tō a' shke'wémi. Áquila ena Prisca ena Skëkëpa icha ñi dapa'uke ie'pa u a, e'pa tō shkene patké tajë a' a Skëkëpa ttō wa. ²⁰ S'yamipa kōs tso' íe, e'pa tō a' shke'wémi. A' ñi shke'ú ñi dalër wa.

²¹ Ye' dör Pablo e' tō shkene i' shté ye' wák ulà wa.

²² Yi kë éna Skëkëpa dalër, e' tã as ese kichatër. ¡A Skëkëpa, be' shköne bet!

²³ As Skëkëpa Jesús er buaë chō a' a.

²⁴ Ye' éna a' dalër Cristo Jesús batamik. Es e' idir.

Yëkkuö skà kit Pablo tö Corinto wakpa a, i' ta ide bö 2 Corintios

Mik Pablo bak kanëblök Macedonia etä ie' tö yëkkuö skà kit Jesús mik erblökwakpa serke Corinto ena ipamik e'pa a. Wëm kië Tito e' kanëblöke Pablo ta Jesús tté pakök. Ie' tso' Corinto, mik ie' dene Pablo ska' etä ie' tö Jesús mik erblökwakpa tso' Corinto e'pa kabërke ñita e' paké Pablo a. E' kueki Pablo tö yëkkuö i' kit. Ì tköke Corinto wakpa ta e' dör i': Welepa e' chö tö ie'pa dör Jesús ttekölpa erë kë idör moki. Esepa dë'mi Corinto ta Jesús mik erblökwakpa tö iki'warak buaë. Ie'pa ñekkëpa tö s'wöbla'weke kache tté wa. Ie'pa e' ù tö ie'pa dör buaë Pablo tsata. Ie'pa tö icheke tö Pablo dör siarë kë dör këkëpa tajë. Es ie'pa tso' Jesús mik erblökwakpa kitö'uk. Pablo éna Jesús mik erblökwakpa dalër tajë e' kë kiane ie' ki tö imi'yal ñalä sulusi ki kachökwakpa itöki. E' kueki ie' tö yëkkuö i' kit ie'pa a as ie'pa tso' ttsë'ka kachökwakpa yöki ena er bua' wa ì kkayëne ie'pa a e' dalöiök. Ñies ie' tö ie'pa a iché tö ie' dör Jesús tteköl moki.

E' kïe ta kam ie' tö yëkkuö i' shtë etä ie' tö inuköl ki' ie'pa a Jesús mik erblökwakpa siarëpa tso' Jerusalén e'pa kimoie. S'kitö'ukwakpa tö iyë' tö Pablo tö inuköl e' tsetekö iwák a, erë ie' tö iché tö e' kë dör es. Ie' mi'ke betka Jerusalén pakök e' kueki Jesús mik erblökwakpa tso' Corinto e'pa kawöta inuköl ki' shtëk tsëmi Jerusalén.

Shke'wè

¹ Ye' dör Pablo. Skëköl wák er wa ye' dör Cristo Jesús ttekölpa tsá e'pa eköl. S'yami kië Timoteo, e' tso' ye' ta ië. Sa' tso' yëkkuö i' shtëk a' dör Skëköl icha erule serke Corinto, e'pa a. Ñies sa' tso' yëkkuö i' shtëk s'batse'r malepa serke ká malepa atë Acaya, e'pa ulitane a. ² Skëköl dör S'yé ena Skëkëpa Jesucristo as e'pa er buaë chö ena sene bërë mù a' a.

Pablo weirke e' shua Skëköl kíkékaitö

³ Skëköl dör Skëkëpa Jesucristo yé, e' kikökasö tajë. Ie' dör S'yé e' tö se' sueke er siarë wa ena se' er pableke këkraë. ⁴ Sa' weirke kos Cristo tté kueki, e' shua sa' er pableke Skëköl tö as s'malepa weirke esepa er pablö sa' tö wes ie' tö sa' er pableke es. ⁵ Cristo weine tajë, e' ukuö miria sa' ki tajë. Erë ñies ie' batamik sa' er pablërke tajë shute. ⁶ Sa' weine es, etä e' dör a' er pabloie, a' tsatkoie. Ñies Skëköl tö sa' er pablé, etä ñies e' dör a' er pabloie as a' weirke wes sa' es ese dalë'ttsö a' tö er bua' wa. ⁷ Sa' wa ijcher tö a' weirke wes sa' es, erë ñies a' er pablërke wes sa' er pablërke es. E' kueki sa' wa ijcher buaë tö a' kë tö sa' eriawëpa.

⁸ A yamipa, sa' ki ikiane tö a' wa ijcher tö sa' weine Asia e' dör darërë sa' a. Sa' diché kë dë'ka iwöklö'woie. Sa' ibikeits tö kë sa' döpattsa ttsë'ka. ⁹ Sa' e' ttsë' wes s'wömenettsa ttëwa es. Erë e' wamblëne sa' ta as kë sa' erblö sa' wákpa mik, e' skéie as sa' erblö Skëköl tö s'shke'wëkane e' wák mik. ¹⁰⁻¹¹ Sa' ttekelur ñe' e' ulä a' ie' tö sa' tsatkë'ttsa ena sa' tsatkeraëitö. Ie' dapömik sa' moneka darërë. A' sa' kimé S'yé a' ikiök sa' ki, e'ma ie' tö sa' tsatkë michoë. A' tajë tö iwé es, e' ta ie' tö sa' kimeraë e' ki wëstela cheraë ie' a' se' tajë tö.

Ì kueki Pablo kë dë' Corinto

¹² Sa' er kë tö sa' kkatè ì ki, e' tö sa' ttsë'weke buaë. Këkraë Skëköl tö sa' a imë sèno yësyësë e' batseitsök buaë er moki wa sulitane wö wa ena bua'ie a' wö wa. Sa' ser es, e' kë dör siwa' iski tso' ká i' a ese wa, e' dör Skëköl er buaë chö se' a' e' wa. ¹³⁻¹⁴ Yëkkuö kos kitmi sa' tö a' a, e' wà kë dör tté blëulewa ese, iaritsmi a' a ena iwà armi a' éna. Erë wes sa' dör e' kë ane a' éna bua'ie, erë ye' ipaneke tö wëkkë alé ta a' éna iardaë seraä. E' dör es, e' ta mik Skëkëpa Jesús datskene, etä e' këwö ská a' e' ttsörakä buaë sa' wa wes sa' e' ttsörakä buaë a' wa es.

¹⁵ Ye' ibikeitsé tö a' e' ttséka ye' wa buaë, e' kueki warma ye' ibikeitsé tö ye' mi' a' pakök bötökicha as a' ttsë'r buaë bötökicha.

¹⁶ Ye' ibikeitsé tö mik ye' mi'ke Macedonia, etä warma ye' tkökemi a' pakök. Ye' datskene, e' ta ye' damitköne a' pakök. Es a' a ye' kimermi shkoie Judea. ¹⁷ Erë kë ye' wa ìone es. Ye' dë' a' pakök etökicha ë, e' kueki

¿a' ibikeitsé tö ye' kë wà iwà bikeitse buaë kewé? ¿A' ibikeitsé tö ye' ttö bötböt wes s'ditsö ëse es? ¹⁸ Erë Skëköl ttö mokjê, e' ttö wa ye' ichè a' a tö ye' kë ttö a' ta bötböt. ¹⁹ E' wà dör tö Jesucristo dör Skëköl Alà, e' kë ttö bötböt, ie' ttö etkëme. Ie' tté buaë paka' ye' ena Silvano ena Timoteo, e'pa tö a' a. ²⁰ Ì kos uk Skëköl kablè', e' wéitö Cristo wa. E' kuëkî mik se' ñi dapa'uké Skëköl kîkôkka, età se' tö icheke: “Es e' idir” Cristo Jesús ttö wa. ²¹ Yi tö a' ena sa' kkö'neke as se' tulurie Cristo mik, e' dör Skëköl. Ie' tö se' shukitbak iwák a. ²² Ie' tö se' er wakyué ie' wák a. Ñies iWiköl méitö se' a wes íyi tsá patuésö es ikkachoie tö se' tsatkeraëitö da'a.

²³ Ie' wà ye' suule buaë e' wöwa ye' ichè a' a tö kam ye' döne Corinto warma wes ye' ibikeitsé es, e' wà dör tö kë ye' éna a' kî eriawak. ²⁴ Sa' wà ijcher tö a' erblöke buaë Jesús mik, e' wa a' tkënewà darërëë. E' kuëkî sa' tso' a' kimuk er bua' wa as a' ttsë'r buaë. Kë sa' ku' a' patkök kësik wa a' erblöke e' iütök.

2

¹ E' kuëkî ye' ibikeits tö ye' kë shkakne a' pakök a' eriawoie. ² A' ë tö ye' ttsë'wëmi buaë. Erë a' eriawéyö, e' ta ¿yi tö ye' ttsë'wëmi buaë? ³ Warma a' ye' ttsë'wë buaë, e' kuëkî yëkkuö iët kitmiyö a' a e' kî a' pautyö darërë as a' e' shulö, età es a' kë tö ye' eriawepa. Ye' iklöo' yësyësë tö a' ulitane ttsë'rdaë buaë ye' ta ñita. ⁴ Mik ye' tö yëkkuö ñe' kit, età ye' eriane siarë, ye' chkenewà tajë dö ye' iëttsaie ekkë. Erë kë ye' wà ikite a' eriawoie. E' skéie ye' ikitmi as a' éna iar tö a' dalër tajë ye' éna.

Yi tö ì sulu wamblè' e' nuí olo'yé Pablo tö

⁵ Wëm tö kabene tski'ka a' shua ì sulu wambléitö e' wa, e' kë wà ye' ë eriaone. Isalema ye' tso' ikî kuötkökka, erë ye' ichè tö wes alè ie' tö a' ulitane eriawé. ⁶ Kos a' kibiiepa tö ie' kî inuí métke e' dör wë'. ⁷ I'ñe ta a' tö inuí olo'yö ikî ta ikimú as kë ieriar tajë kë er pablëneia ekkë. ⁸ E' kuëkî ye' kköchö a' a tajë tö ikkachöne ie' a tö mokî a' éna ie' dalër. ⁹ Yëkkuö ñe' kitmiyö a' a isuöie tö ye' ttö iüté a' tö sèraa ö au. ¹⁰ Yi isie nuí olo'yé a' tö ikî, ñies ese kî ye' tö ilo'yeke. Mokî yö ichè Cristo wöwa ena

a' dalërmik tö ilè nuí tso' kiane olo'yè, e' ta e' olo'yétkeyö ¹¹ as Satanás kë e' alöka se' kî. Wes ie' éna se' sulu'wakwa, e' ane se' éna buaë.

Tito kë dë' Tróade

¹² Mik ye' de ká kiè Tróade Cristo tté buaë pakök ee, età ye' isué tö Skëképa tö ye' a ñala yuétke buaë itté pakoie. ¹³ Erë s'yami Tito wà a' biyö done ye' a, e' kë kune ye' wà wes ikablè' es. E' tö ye' tkiwé kabikeitséká tajë. E' kuëkî ye' e' chéat Tróade wakpa a ta ye' miá Macedonia ie' yulök.

Íyi ulitane kî se' e' alökami Cristo wa

¹⁴ ¡Erë wëstela Skëköl a! Këkraë ie' tö sa' wëttseke e' aloka íyi ulitane kî Cristo ta ñita. Sa' wa ie' tö Cristo tté buaë pakeke ká wa'ñe, e' dör wes kiö masmas alabur es. ¹⁵ Sa' tö Cristo tté pakeke, e' dör wes íyi alar masmas ña'wë Cristo tö Skëköl a ikikoka es. Sa' dör wes kiö masmas alar es. Erë wépa tsatkërke ena wépa kë tsatkërku' esepa böltëpa wöa ilär kuä'kî kuä'kî. ¹⁶ Wépa kë tsatkërku' esepa a tté pakeke sa' tö e' dör wes s'nu alar es, e' wa ie'pa duöralur e' kuëkî. Erë wépa tsatkërke esepa a e' dör wes íyi alar buaë es, e' wa sene michoë döraë ie'pa ulà a e' kuëkî. ¿Yi dirmi tté i' wakanéuk? ¹⁷ Tajë pé' tö Skëköl tté pakeke inuköl ë klö'woie, erë sa' kë dör es. Ie' tö sa' patké ipakök, e' kuëkî sa' tö ipakeke er mokî wa ie' wöwa Cristo dalërmik.

3

Skëköl tté pa'alí e' wakanéukwakpa sa' dör

¹ ¿Ima a' ibikeitsè tö sa' wákpa e' tté chöke a' a? ¿Ima a' ibikeitsè tö sa' kî yëkkuö kiane sa' tté choie a' a ö a' tö yëkkuö mëmi sa' a sa' tté choie wes wele tö iweke es? Yëkkuö ese kë kiane sa' kî. ² A' wakpa dör wes sa' tté choie yëkkuö es. E' kitule sa' er a suule ena aritsule sulitane wà. ³ Iwënewà wöshak tö a' dör wes yëkkuö kitmi Cristo tö patkëne sa' ulà a es. Yëkkuö e' kë kitule tinta wa, e' skéie ikitule Skëköl ichökke e' Wiköl wa. E' kë kitule ákkue kî wes tté dalöiëno kitë ákkue kî es. E' skéie ikitule a' er a.

⁴ Sa' erblöke Skëköl mik Cristo batamik, e' ë kuëkî sa' tö a' ché es. ⁵ Sa' kë a iyënuke tö kanè wé sa' tö a' shua, e' dör sa' wákpa diché wa. Skëköl tö sa' a ierî mé iwakanéwoie.

⁶ Ie' tō sa' a ieri mé ie' ttè pa'ali mène se' a e' wakanéuk. Ttè e' kě datse ttè dalöiëno mène ká iaiäe e' wa. E' skéie idatse Skëköl Wiköl wa. Ttè dalöiëno ñe' tō s'kichateta'ttsa erë Skëköl Wiköl tō sene michoë meke se' a.

⁷ Ttè dalöiëno kěchke kitule ákkue kī, e' mène ká iaiäe Israel aleripa a. Mik ttè e' tsá mène, eta Skëköl olo bune taië. E' klöne Moisés wō kī dalölöe dō imalepa kě wō dē'wa ie' wō sauk ekkē. Erë dalō e' chowamine enaena. Ttè ñe' mène olo ta' taië ikkachoie tō e' dör ttè dalō ta' taië ese. ⁸ Ie' yita Skëköl Wiköl kanè e' olo tkōka taië ttè ñe' tsata! ⁹ E' wà dör tō ttè tō s'kichateta'ttsa ñe' mène dalō ta' taië, ie' yita ttè wa Skëköl tō s'klö'wemi wes pē buaë yēsēsē es e' pakè olo ta' taië shute tkōka ttè tsá mène e' tsata! ¹⁰ Mokī ttè pa'ali e' olo ta' taië shute, e' o'mik ttè iët olo kě dör ì. ¹¹ Ttè kě dör yöbië e' de olo ta' taië, ie' yita ttè dör yöbië e' olo ta' taië shute!

¹² Ttè e' wà paneke sa' tō kröröe, e' kuëki sa' tō iwà pakeke sulitane kukua kě suarta'. ¹³ Sa' kě tō iwëku' wes Moisés tō io' es. E' wō pabakéwa datsitak wa as Israel aleripa kě tō isaù tō ie' wō dalō bune e' chowamine seraa. ¹⁴ Erë ie'pa er darè'newa, kě éna iwà ane. Ie'pa er pabakulewa wes Moisés wō pabakwa es. Es ñies i'ñe ta' ie'pa aleripa er pabakulewa mik ie'pa tso' ttè kěchke mène iyēpa bak e'pa a e' aritsök eta. Ie'pa er pabakulewa e' sirmittsa erblè Cristo mik, e' è wa. E' kuëki ie'pa icha kam sirttsa. ¹⁵ Dō ikkē ta, mik ie'pa tō yëkuö kit Moisés tō e' aritseke, eta ie'pa er tso'ia pabakulewa. ¹⁶ Erë mik se' er mane'wé Skëképa a, eta se' er pabakulewa, e' sinettsa. ¹⁷ Skëképa e' dör Skëköl Wiköl. Wé e' tso', eta ee se' yēnettsa ttè dalöiëno ulà a. ¹⁸ Es se' dör wes s'wō kě pabakulewa es, esepa kos kī Cristo olo wërke buaë wes wōsuō es. Se' maner michoë as se' dō wes Skëképa olo ta' taië es. E' kos wakanewēke Skëköl Wiköl tō.

4

Sa' dör Jesucristo ttekölpa tsá

¹ Skëköl tō sa' sué er siarè wa, e' batamik kanè i' méitō sa' a. E' kuëki kě sa' e' chkeuwa. ² E' skéie kě sa' tō iwakanewëku' blëule wes ì dör jaë ese es. Sa' kě ku'

s'kitö'uk. Sa' kě ku' Skëköl ttè shutuökka kache ttè wa. E' skéie ttè mokī pakeke sa' tō yēsēsē Skëköl wōa as sulitane wa ijcher tō ì ché sa' tō, eta es idir. ³ Erë Jesús ttè buaë pakeke sa' tō, e' pabakulewa, e' ta ipabakulewa wēpa kichatërke esepa è yöki. ⁴ Ie'pa kě erblöta' Cristo mik. Bè dör ká i' kéköl, e' tō ie'pa er pabakéwa da'aie as kě ie'pa éna Cristo dör Skëköl wák sué olo ta' taië e' ttè buaë wà ar. ⁵ Sa' kě tō sa' wákpa ttè pakeku'. Sa' tō Jesucristo dör Skëképa, e' ttè pakeke. Sa' e' chō tō sa' dör wes a' kanè mésopa es a' kimoie Jesús dalërmik. ⁶ Mik Skëköl tō ká i' yö', eta ie' iyè': "ká ñinú," eta ká ñine. Ie' wák tō se' er ñi'wé as ie' olo taië burke Jesucristo wō kī, e' ar se' éna. E' kuëki sa' tō ie' ttè buaë e' pakeke sulitane a.

Se' weirke ká i' kī, e' dör bërbër è

⁷ Jesús ttè buaë, e' dör wes iyi bua'bu ské darèrè es, e' meneat sa' a wakanewë. Erë sa' kě diché ta'. Sa' dör tottola wes skaü es. E' dör iwà kkachoie tō diché wa sa' tō iwakanewëke e' meke Skëköl tō sa' a, e' kě dör sa' diché. ⁸ Erë kabene tso' sa' kī taië kekraë, erë e' kě e' alineka sa' kī. Erë sa' kě wa ijcher wes sa' e' ùmi, erë kě sa' e' öwa e' yöki. ⁹ Erë sa' bolökpa tō sa' tötieke, erë Skëköl kě wa sa' meneat. Erë sa' dettsa iski, erë sa' e' kökekane. ¹⁰⁻¹¹ Se' tso'ia ttsé'ka ká i' a, e' dalewa sa' chöke sa' bolökpa ulà a sa' ttekelur Jesús ttè kuëki wes ie' kötwarakitö es. Sa' weirke es as iwërwa sa' kī tō mokī ie' shkenekane, e' tso' sa' ta. ¹² Duewa dalō me'rie sa' kī, es sa' weirke a' dalërmik as sene michoë dō a' ulà a. ¹³ Itso' kitule Skëköl yëkuö kī wé yile tō iyè': "Ye' erblé imik e' kuëki ye' iché."* Es ñies sa' erblöke Skëköl mik wes yi ñe' es, e' kuëki sa' tō ie' ttè pakeke. ¹⁴ Sa' wa ijcher tō ie' tō Skëképa Jesús shkeo'kane ñies ie' tō sa' shke'wërakane wes Jesús shkeo'kaneitö es, sa' batsulewa Jesús mik e' kuëki. Aishkuö ta' ie' wa sa' miraë a' ta' ñita wé ie' tso' ee. ¹⁵ Sa' weirke kos e' dör a' kimoie as se' taië tō wéstela chō Skëköl a' ier buaë ché se' taië a' e' kuëki. E' wa ie' kīkardaka taië. ¹⁶ E' kuëki sa' kě e' chkeuwa. Erë sa' chkà mir wa'k è, erë sa' er diché kī iërke kīta kīta ká bit ekkē. ¹⁷⁻¹⁸ Ì kos suëkesö s'wöbla wa ese erta'wa. Erë ì kos kě wërta' ese dör yöbië.

* 4:13 Salmo 116.10

E' kueki kë sa' er menewa ì suekesö ese ki. E' skéie sa' er me'rie ì kë wërta' ese ki. E' kueki sa' weirke siarë, e' kë dör taië sa' a, e' dör ekuölö ë. E' wà dör tö e' wa ì dör buaë, olo ta' taië yöbië, e' döraë sa' ulà a taië shute tkōka kōs sa' weine e' tsata.

5

¹ S'chkà dör wes úla es, e' dör buaë senoie ká i' ki ë. Se' wà ijcher tö mik se' úla i' panane, eta u yöbië tso'tke Skëköl wà se' a ká jai a. E' dör se' chkà pa'alì ser michoë yöule ie' wà e'. ² E' kueki mokì ká i' ki se' rrerke. S'chkà pa'alì merke se' a aishkuö ta ká jai a, e' kkecheke se' tö poë. Se' éna s'chkà i' mane'waktke s'chkà pa'alì wa wes datsi' mane'wësö es. ³ E' kiane se' ki as se' wiköl kë at aishkuö ta kë chkà ta' wes se' sume es. ⁴ Se' tso'ia se' úla i' a eta se' kköchöke se' serke chkeulewa wes dalì ekkeë e' dikia es. Kë dör tö se' duakulurtke senoie chkà kë ta'. E' skéie se' éna s'chkà i' mane'waktke chkà pa'alì ñe' wa as ì duöta'wa ese manerttsane ì ser michoë ese wa. ⁵ Skëköl wák tö se' kanewétke maneonuk ñe' es. Ie' tö iWiköl mé se' a wes íyi tsá patuësö es iwà kkachoie tö iwà döraë se' ulà a wake'.

⁶ E' kueki kë se' tkirku' ì ki, erë se' wà ijcher tö se' tso' kamië Skëképa yöki, se' tso'ia ttsë'ka ká i' a e' dalewa. ⁷ I'ñe ta' ie' kë sunuk se' a, erë se' serke se' erblé ie' mik e' wa. ⁸ Kë se' tkirku' ì ki. Se' a ta' s'chkà i' mú mèatsö, e' ta' es se' mía senuk ie' ska', e' dör ibua'ie. ⁹⁻¹⁰ Se' ulitane kawöta dökwa Cristo tkër s'shulo kulé ki e' wörki. Eë ì kōs wé se' tö ká i' ki, buaë ena suluë, ese kkayërdaë ta' e' ské meraëitö se' a eköl eköl. E' kueki se' tso'ia ttsë'ka ö se' mía ie' ta', erë kekraë se' e' chöke senuk yösyësë as ie' wa iwër buaë.

Skëköl er buarne se' ki e' pakè

¹¹ Sa' tö Skëképa dalöieke taië, e' kueki sa' e' chöke darërë s'malepa pablök as ñies ie'pa tö ie' dalöiö. Skëköl wà ijcher buaë tö sa' er yösyësë, e' mú jcher a' wà ñies. ¹² Sa' kë skà ku'ne e' tté chök a' a. E' skéie sa' tso' a' a kawö skà mukne e' ttsōka sa' wa. E' wa a' tö sa' tsatkëmi wépa tö sa' cheke suluë, esepa yöki. Ie'pa esepa e' ttsōka taië is imalepa wa iwër ese wa, kë dör is ie'pa er dör Skëköl wōa ese wa. ¹³ Sa' wër aliie, e' ta'

e' dör Skëköl dalërmik. Kë sa' wër es, e' ta' e' dör a' kimoie. ¹⁴ Sa' éna iane tö Cristo éna se' dalër taië, e' tö sa' ké senuk ie' a. Sa' éna iane tö ie' eköl ë kōtewa sulitane skéie, e' wà kiane chë tö e' dör wes sulitane kōtewa es. ¹⁵ Ie' kōtewa sulitane skéie as se' tso'ia ttsë'ka esepa kë seriä wes se' ki ikiane es, e' skéie as se' ser wes ie' kōtewa shkenekane se' skéie e' ki ikiane es.

¹⁶ E' kueki kë sa' ku'ia s'malepa bikeitsök wes ká i' wakpa tö ibikeitseke es. Kenet sa' tö Cristo bikeits es. Sa' ibikeits tö ie' dör se' ëse ë. Erë i'ñe ta' sa' kë tö ie' bikeitseku'ia es. ¹⁷ E' kueki yi batsulewa Cristo mik, esepa er maneonettsa yöne pa'alì. Wes ie'pa bak senuk e' kë ku'ia, e' skéie isenémine pa'alì. ¹⁸ E' kōs wé Skëköl tö. Ie' er buanene se' ki Cristo batamik. Ñies tté buaë pakè e' kané me'itö sa' a. ¹⁹ Tté buaë ñe' dör i' es: Skëköl er buarmine ká ulitane wakpa ki Cristo batamik kë ie'pa wöchakeku' inu' ki. Ñies ie' tö tté buaë e' me' sa' a wà pakè sulitane a. ²⁰ Sa' dör Cristo ttekölpa. E' dör wes Skëköl wák kköchöke a' a sa' wa es. E' kueki sa' kköchöke a' a Cristo ttö wa tö a' er bua'üne Skëköl a. ²¹ Cristo kë wà ì sulu wambléne yës, erë Skëköl tö ie' su' wes ì sulu wamblökwa es se' skéie. Ie' tö iwé es as se' batsulewa Cristo mik e'pa saütö wes iwák dör yösyësë es.

6

¹ Sa' kanëblöke Skëköl ta' ñita, e' kueki sa' kköchöke a' a tö ie' er buaë ché a' a, e' kë tsar ë. ² E' wà dör tö ie' tö ichë iyëkuö ki i' es:

“Mik ye' er buaë chö be' a e' kēwö de, eta be' kköchöke e' ttséyö. Mik be' tsatkè e' kēwö de, eta be' kiméyö.”*

Ye' ttö ttsö: Skëköl er buaë chö a' a, e' kēwö detke. Ie' tö a' tsatkè e' kēwö de i'ñe.

³ Sa' e' kkö'nuke buaë kekraë sulitane wörki as kë yi tö Skëképa Jesús watöttsa sa' ukuömik. E' kë dör es, e' ta' sa' kanëblöke Skëköl a' e' yërmi suluë. ⁴⁻⁵ E' skéie ì ulitane wa sa' tö ikkacheke tö mokì sa' dör Skëköl kané mésopa. Mikle ta' sa' weirke, mikle ta' sa' kë wa ì ta', mikle ta' kawö darërë tköke sa' ta. Mikle ta' sa' burke siarë, sa' wötërke,

* 6:2 Isaiás 49.8

pè' iërkeka tajë sa' k_i. Sa' kanëblöke darërëë tajë shutë, wõñirke tajë, tteke bli tö. Erë e' kos dalë'ttseke sa' tö bërë. ⁶ Ñies sa' tö ikkacheke sa' ser batse'r ena ì jcher se' wä e' wa. Ì kos paneke sa' tö bërë er bua' wa. Sa' er buaë chöke s'malepa a. E' kos wa sa' tö ikkacheke tö mok_i sa' dör Skëkök kanë mésopa. Iwënewä tö Wiköl Batse'r tso' sa' ta. S'malepa dalëritseke sa' tö er mok_i wa. ⁷ Ttë mok_i pakeke sa' tö. Ì kos weke sa' tö dichë meke Skëkök tö sa' a e' wa. Sa' serke yësyësë, e' dör sa' a wes tabè tso' ñippökwa pa wä ñippoie ena e' tsatkoie es. ⁸ Mikle ta sa' dalöierke, mikle ta kë sa' dalöierku'. Mikle ta sa' kikekeka buaë, mikle ta sa' cheke suluë. Sa' ttö mok_i, erë mikle ta sa' sueke kachökwakpaie. ⁹ Ie'pa wä sa' suule buaë, erë ie'pa tö sa' sueke wes ie'pa kë wä sa' suule es. Wësua sa' duökelurtke, erë sa' tso'ia ttsë'ka. Ie'pa tö sa' we'ikè siarë, erë kë itö sa' ttélur. ¹⁰ Sa' eriarke tajë, erë sa' ttsë'rke buaë kekraë. Wësua sa' dör siarëpa, inuköl kë ta', erë Skëkök ttë wa sa' tö s'blu'weke tajë. Wësua sa' kë wä ì ta', ñermata ì ulitane tso' sa' wä.

¹¹ A Corinto wakpa, sa' ttöke a' ta yësyësë. A' dalër tajë sa' éna. ¹² E' kë blëne sa' wä a' yöki, erë a' je' tö iblé sa' yöki. ¹³ E' kueki ye' kköchöke a' a wes alà a iyë kköchö es, sa' bikeitsö er bua' wa wes sa' tö a' bikeitseke es.

A' e' batsöttsa ì sulu kos e' yöki

¹⁴ Kë a' e' batsök wépa kë erblöta' Jesús mik esepa ta. ¿Wes sene yësyësë batsmi sene sulu ta? ¿Wes ká ttsettse ena ká ñi a e' shuirirmika ñita? ¹⁵ ¿Wes Cristo ena bë sermi bërë ñita? Yi erblöta' Jesús mik ena yi kë erblöta' imik ¿wes esepa batsmi ñi mik? ¹⁶ Se' dör wes Skëkök ichök e' wé mok_i es. E' kueki ¿wes e' ñi sini'kumi iyi diököl tso' dalöië ese ta? E' yë' Skëkök tö i' es:

“Ye' serdaë ie'pa shua,
Ye' shköraë ie'pa ta ñita;
Ye' döraë ie'pa Këkök
ena ie'pa döraë Ye' icha.”†

¹⁷ E' kueki ñies Skëkök tö iyë':
“A' e' yöttsa, a' e' sköttsa bánet pè' kë tö ye'
dalöië esepa yöki.

Ì kos dör ñá ese kë kar

e' ta Ye' tö a' kierawa buaë.

¹⁸ A' serke es, e' ta Ye' döraë a' yëie ena Ye' tö a' klö'weraë Ye' ala'rie. Ye' dör Skëkök dichë ta' tajë iyi ulitane tsata, e' wák tö ichë es.”‡

7

¹ A yamipa dalër tajë ye' éna, es se' a Skëkök kablë' e' kueki se' e' paiklö sene sulusi kos tö se' er ena se' chkà ia'wëmi, e' yöki. Se' e' chö senuk batse'r kekraë, ie' dalöië tajë e' wa.

Pablo ttsë'wé buaë Corinto wakpa tö.

² Sa' bikeitsö er bua' wa! Kë sa' wä ì sulu wamblëne yi ta. Kë sa' wä yi weine yës. Kë sa' wä yi kitëne kache ttë wa. ³ A' dalër tajë sa' éna, e' kueki kë ye' ku' ttë i' chök a' kkatoie. Ye' tö a' a iyë'baktke kuaë tö sa' tö a' bikeitsë michoë dö sa' duolur ekkë. ⁴ Ye' erblöke buaë a' mik. A' wa ye' e' ttséka tajë. Sa' weirke kos e' shua ye' er kunene buaë. Ye' ttsë'ne buaë shutë.

⁵ Sa' de Macedonia ta kë sa' wä kawö kune enoie. E' skéie kabene kí de tajë sa' k_i. Tajë sa' tsiriwé sa' bolökpa tö. Ñies sa' suane tajë. ⁶ Erë Skëkök tö s'er pableke, e' tö sa' er pablé s'yami Tito de sa' ska' e' wa. ⁷ Kë dör tö ie' de e' ë kueki. Ñies wes a' tö ie' er kuwé e' biyó tö sa' er pablé tajë. Ie' tö sa' a iché tö suluë a' éna ye' suak. Ñies ie' iché tö ì wamblé a' tö sulu, e' tö a' eriawé tajë ta ñi ta a' tso'ne ye' tsatkök. Ttë e' tö ye' kí ttsë'wé buaë.

⁸ Yëkkuö patkë'miyö a' a, erë e' tö a' eriawé, erë kë ye' tkine tö iök ye' tö ipatkë'mi. Tsawe ta ye' ttsë'wéitö sulu, erë ñi ta kë ye' ttsërku'ia es. Mok_i yëkkuö e' tö a' eriawé, erë e' dör ekuölö ë. ⁹ Iñe ta ye' ttsë'ne buaë. E' kë dör tö ye' tö a' eriaq' e' kueki. E' dör tö a' eriane es, e' tö a' er mane'wéne Skëkök a. A' eriane wes Skëkök kí ikiane es, e' kueki sa' kë wä a' suluone yës. ¹⁰ Mik se' eriane wes ie' kí ikiane es, eta e' dör se' er mane'woie ie' a as se' tsatkër. E' kueki kë se' kane ttsë'nuk suluë se' eriar ese kí. Erë se' eriar ëse, kë mène Skëkök wä, ese tö duëwä tskeke. ¹¹ A' eriane wes Skëkök kí ikiane es, e' saü, jiwà dettsa buaë! E' wä bikeitsö. E' batamik a' er téwä darërë ta a' ñi kékarak wëm tö ì sulu wamblé a'

† 6:16 Levítico 26.12; Jeremías 32.38 ‡ 6:18 2 Samuel 7.14; Isaías 52.11; Ezequiel 20.34,41

shua, e' shulök. E' wa a' tö ikkaché tö a' kë kü' ì sulu e' a. Iwënewa tö a' e' tuléwaie darërë. Ì sulu e' tö a' uluwé a' suawéitö. Iwënewa tö a' éna ye' dalëne taië. Iwënewa tö a' tso'tke ì sulu shulök. E' kos wa iwënewa tö moki a' kë kü'ñak ì sulu ñe' a. ¹²Ye' kë wa yëkkuö ñe' kitemi a' a wëm tö ì sulu wamblë' ñe' kkatoie. Ñies ye' kë wa ikitemi yi ta iwambléitö e' tsatkoie. E' skéie ye' tö ikitmi as a' wákpa éna iar buaë Skëköl wöa tö moki a' tö sa' bikeitseke taië. ¹³Ì wé a' tö, e' tö sa' er kí kuwéne buaë.

E' kiié ta a' tö Tito er kuwé taië. Ie' ttsë'ne buaë e' tö sa' kí ttsë'wé buaë. ¹⁴A' kika'kayö ie' a ta a' kë wa ye' jaëone. Kekraë sa' ttö moki a' ta, ñies ima sa' e' ttséka a' wa Tito kukua, e' suéitö tö e' dör moki. ¹⁵A' tö ie' kiéwa suane wa painè wa ena a' tso'tke ie' ttö dalöiök, mik e' ska' ie' er ane eta e' tö ie' ké a' kí dalëritsök taië. ¹⁶Ye' erblömi a' mik e' tö ye' ttsë'weke buaë.

8

Se' er buaë chö siarëpa kimoie

¹A yamipa, sa' éna a' a ipakak tö wes Skëköl er buaë ché Skëképa icha erule erule ñi dapa'uke Macedonia kos a, e'pa a. ²Ie'pa weine siarë íyi ulitane ulà a, erë e' shua ie'pa ttsë'rke buaë. Ie'pa dör siarë, kë ì ta' taië, erë ie'pa tö inuköl kakmé er bua' wa. Wësua ie'pa dör inuköl blúpa. ³Ye' tö a' a ichè tö ie'pa imé kos ie'pa a imermi, e' tsata iwákpa er wa. ⁴Ie'pa kköché taië sa' a tö ñies kawö mú sa' a s'batse'r malepa serke Jerusalén, e'pa kimoie inuköl wa. ⁵Ie'pa tö imé taië shütë, sa' kë wa ibikeitse tö ie'pa a imermi ekkë. Kewe ie'pa wákpa e' mé Skëképa a, e' ukuöki ta ie'pa e' ché sa' a wes Skëköl ki kiane es. ⁶E' kueki sa' tö ikié Tito a tö ie' mi'ne a' ska' inuköl tsá kititö a' shu a e' bata shtöksa s'siarëpa kimoie. ⁷Ì kos weke Skëköl a e' weke a' tö taië. A' erblö buaë Jesús mik. A' tö ttë pakè buaë. A' wa íyi jcher taië. Sulu a' éna s'malepa kimak. Sa' dalër taië a' éna. E' sù sa' ki ikiane tö ñies a' er buaë chö taië s'siarëpa a.

⁸Ye' kë kü' ichök a' a' patkoie. E' skéie ye' éna isuak tö moki a' éna s'malepa dalër wes s'yamipa tso' Macedonia e'pa éna s'malepa

dalër es. ⁹A' wa ijchertke buaë tö Skëképa Jesucristo er buaë ché a' a taië. Ie' íyi tso' taië ká jaì a, e' me'atitö dë'bitu ká i' a siarëpaie a' dalërmik as a' blur ie' íyi taië wa.

¹⁰A' tö ibikeits kewe sulitane yöki tö a' éna s'siarëpa kimak. Duas suköt bak e' wa a' tö iwà kímémi kewe. E' kueki ima ye' tö ibikeitsè, e' chekeyö a' a. ¹¹Kanè buaë o'mi a' tö, e' eüwa er bua' wa wes tsawe a' tö ibikeits es. Inuköl shtö s'siarëpa kimoie kos a' a ikit ekkë. ¹²Ì kë ta' se' wa, ese kë kieku' Skëköl tö se' a. Erë ì tso' se' wa ese kakmésö er bua' wa kos se' a imer ekkë, e' ta e' wër buaë ie' wa.

¹³Ye' kë kü' ichök tö a' íyi kakmú eta a' atne weinuk kë wa ì ta'. E' skéie buaë idir tö a' ñi kímù ñikkëë. ¹⁴Ì ñe ta' a' wa íyi tso' taië, e' kueki buaë idir tö a' tö s'yamipa kë wa ì ta', esepa kímù. Es aishkuö ta' mik a' kë wa ì ta' taië, erë ie'pa wa itso', eta ie'pa tö a' kímémi. Es a' ulitane ñi kímùmi ñikkëë. ¹⁵E' dör wes itso' kitule Skëköl yëkkuö ki es, e' tö ichè: "Wé tö ishté taië, e' icha kë bata ate. Wé tö ishté bërëbërë, e' icha deka wë'."*

Tito ena iwapiepa

¹⁶Skëköl tö Tito erkiowé a' kimuk wes sa' éna a' kimak es. E' kueki ye' tö wéstela cheke Skëköl a. ¹⁷Mik sa' tö ikié Tito a tö ie' mi' a' ska' a' kimuk inuköl shtök, eta ie' éna a' kimak taië, e' kueki ie' e' ché iwák er wa minuk a' ska'. ¹⁸Tito ta' s'yami skà patkekemi sa' tö eköl. E' tö Jesús tté buaë pakeke buaë ká wa'ñe. E' kueki ie' tté cheke buaë Skëképa Jesús icha erule erule tso' ká wa'ñe e'pa tö. ¹⁹E' kiié ta' ie'pa kos tö ie' shushté as imi' sa' ta' Jerusalén, inuköl shteke sa' tö e' muk. E' kaneweke sa' tö buaë Skëképa kikoka ena iwà kkachöie tö moki sa' éna ie'pa kimak. ²⁰⁻²¹Sa' e' chöke iwakanéuk buaë Skëképa wörki ñies sulitane wörki. E' kueki wëm ñe' mi'ke sa' wa, e' wa kë yi a' sa' kkatënuk inuköl shteke taië sa' tö e' ki.

²²Ñies sa' tö s'yami skà patkeke ie'pa bül ta. E' er me'rie kanëblök buaë kekraë. Bänet sa' tö ie' su'bitu, e' kueki ie' suile buaë sa' wa. Ñies ie' isué tö a' dör pè' buaë, e' kueki ie' e' ché sa' kimuk kanè i' wa. ²³Tito dör ye' wapie e' kanëblöke ye' ta' a' kimuk. S'yamipa bül ñe' mi'ke ie' ta,

* 8:15 Éxodo 16.18

e'pa patké Skëképa Jesús icha eruleë tso' ká wa'ñe e'pa tò. Ie'pa wa Cristo kïkarkeka. ²⁴ E' kueki ikkachö ie'pa a tò ie'pa dalër a' éna as Skëképa icha eruleë tso' ká wa'ñe e'pa kos wá ijcher tò mokï a' tò s'dalëritseta'. Ikkachö ie'pa a tò wëe' sa' e' ttsöka tajë a' wa.

9

¹⁻² Ye' wá ijcher tò s'batse'r malepa serke Jerusalén, e'pa kimak a' éna er bua' wa. E' kueki inuköl shteke sa' tò ie'pa a, e' ki ye' kë kawöta a' a yëkkuö skà shtökne. Këkraë ye' e' ttsökeka a' ttë pakök Macedonia wakpa a. Ye' iché ie'pa a tò duas suköt bak e' wa a' dör Acaya wakpa, e'pa éna inuköl mak er bua' wa. E' tò ie'pa kibiie erkiowé. ³ Erë s'yamipa mañal ñe' patkekeyö a' ska' as ye' e' ttsökeka a' wa e' kë dör ë. E' skéie ye' ki ikiane tò a' wá inuköl tso'tke kitule wà mè ë wes ye' tò a' pakè es. ⁴ Dö' Macedonia wakpa döbitu ye' ta e'pa tò isuwá tò kam a' tò inuköl e' shtö. E' tò sa' jaëweraë tajë sa' iklö'wé tò a' tò ishtétke e' kueki. ¿Wes e' kë tò a' jaëwepañak? ⁵ E' ë kueki ye' ibikeitsé tò buaë idir s'yamipa mañal ñe' a' ikiök tò ie'pa mi' ye' yöki kewe a' kimuk inuköl muk a' kablë' e' shtöktsa. Es inuköl meke a' tò e' tso'tke kitule mik ye' de eta, iwà kkachöie tò a' imeke er bua' wa, kë dör kkë'blë wa.

⁶ Ttë i' anú a' éna: “Yi tò ì kuatké elkela, ese ulà a iwà wördane elkela. Erë yi tò ì kuatké tajë, ese ulà a iwà wördane tajë.” ⁷ A' ulitane eköl eköl tò imú kos a' ibikeitsé mè ekkë. Wépa tò imeke ttsë'ne bua' wa esepa dalër Skëköl éna, e' kueki kë imar er sulu wa ö diché wa. ⁸ Kë a' tkinuk. Skëköl er bua' kï chömi a' a tajë as ì kos kiane a' kï senoie ese dö a' ulà a wë' këkraë. Ñies ie' tò ikï mème a' a tajë shute as a' ulà a idö tajë ì buaë kos e' woie. ⁹ E' dör wes itso' kitule Skëköl yëkkuö kï es. E' tò, yi tò ì meke er bua' wa, ese chë i' es:

“Ie' tò ikakme' tajë er bua' wa s'siarëpa a; Ì buaë wéitö e' ska' Skëköl er arke këkraë.”* Es Skëköl yëkkuö tò ichè. ¹⁰ Skëköl tò iwö meke kuatké ena chkë mekeitö se' a' ñe, ñies e' ë tò ì kos kiane se' kï s'kimoie, ese kï meraëitö a' a tajë as a' tò ì buaë ese kï ü tajë. ¹¹ Këkraë ie' tò a' a iyi kï meraë buaë wë' as a' tò s'malepa kimù buaë këkraë. Ie'

tò iwëraë es as wëstela yër tajë ie' a inuköl mème a' tò sa' ulà a e' kï. ¹² Es ì meke a' tò ì Skëköl dalöioie, e' wa s'batse'r malepa kimè kiane, esepa ulà a ì kiane ie'pa kï ese döraë. E' kïie ta ie'pa tò wëstela cheraë tajë ie' a' ttsë'ne bua' wa. ¹³ Ì buaë weke a' tò ie'pa kimoie, e' wa iwërdawá tò mokï a' tso' Cristo ttë buaë cheke a' tò tò mokï idir e' wà iütök. Ñies iwërdawá tò a' tò ie'pa ena sulitane kimeke tajë er bua' wa. E' kos kueki ie'pa tò Skëköl kikeraká tajë. ¹⁴ E' kïie ta ie' er buaë ché a' a tajë shute, e' kueki ie'pa tò ikieraë ie' a' a' kï a' dalëritsè tajë e' wa. ¹⁵ Wëstela chösö Skëköl a' ilà méitö se' a' e' kï, e' dör buaë shute kë se' a' iyënukekë.

10

Pablo tò kanè me' Skëköl tò ie' a, e' tsatké

¹⁻² Ye' dör Pablo, e' wák kköchöke a' a bërë er bua' wa wes Cristo es tò ye' ttö ttsö. A' welepa tò sa' cheke tò sa' kanëblöke e' kë dör Skëköl a, e' dör sa' wákpa a wes s'ditsö malepa es. Ie'pa icheke tò mik ye' tso' a' ska', eta ye' kësik kë ta' a' uñoie. Erë mik ye' tso' yëkkuö shtök ká bánet, e' je' ta' ye' kësik deka. Erë e' kë yëne. Ye' kësik ta' yi isie tso' ye' chök ese uñoie darërëë. E' kueki ye' kköchöke a' a tò a' e' shulö as kë ye' kawöta a' uñuk darërëë mik ye' de a' ska' eta. ³ Mokï sa' dör s'ditsö wes sulitane es, erë kë sa' ñippöku' wes s'ditsö ñippöke es. ⁴ Ì tso' sa' wá e' aloka ì sulu kï, e' kë dör wes ì tso' s'ditsö wá e' aloka ibolökpa kï es. E' skéie e' dör ì meke Skëköl tò sa' a' diché ta' tajë e' aloka ì sulu diché kï ese. E' wa sa' tò kache ttë ewëkewa. ⁵ Ñies ttë kos pakarke e' ttsëka wa s'wöklö'woie as kë s'wá Skëköl jcher, ese chöwekewa sa' tò. Erbikè kos klö'wekewa sa' tò mekerö Cristo klö dikia as itö ittö iütö. ⁶ Mik a' de sa' ttö iütök buaë, eta sa' tso'tke wépa kë éna iütak, esepa kos we'ikök.

⁷ A' tò pë' sueke ikikke ë, e' kë dör buaë. A' welepa e' bikeitsö tò e'pa ë dör Cristo icha, e' ta' as esepa tò ibikeitsöne. Ñies sa' dör Cristo icha wes ie'pa es. ⁸ Skëköl tò ye' a' ikéwö me' a' wöbla'woie. Isalema e' wa ye' e' ttsöka tajë shute. Erë e' kéwö mène ye' a' a' er diché kï ioie, kë dör a' sulu'woie. E' kueki kë ye' jaëne e' ttsökka ikéwö mène ye' a' e'

* 9:9 Salmo 112.9

wa. ⁹ Kê a' tō ibikeitsar tō ye' éna a' tkiwak yëkkuō shtekeyō a' a e' wa. ¹⁰ Welepa tō icheke: “Yëkkuō kos kitbitu Pablo tō se' a, e' kī ie' tō se' uñébitu daréré ttseskua ie' kēsik deka buaē se' uñuk. Erë mik itso' se' ska' eta ikēsik kê ta' yēs. Wes ie' kapakō e' kê wa yi wa ie' dalöiene.” ¹¹ Wépa tō icheke es, esepa wa ijchenú tō mik sa' demi a' ska' eta i kit sa' tō yëkkuō kī ká bánet, e' waweraē sa' tō.

¹² Ie'pa esepa ñi kikökeka taië. Kê sa' diché dè'ka e' chök tō sa' dör buaē wes ie'pa e' chö es. Ie'pa wákpa tō itské ier wa tō i dör buaē wè. Wes ie'pa wakpa serke e' wéwa ie'pa ñi saù. ¡E' kueki ie'pa dör me'ukuöie! ¹³ Kanè me' Skököl tō sa' a, e' è wa sa' a e' ttsèrmika. Kê sa' a e' ttsènuuka i skà wa. Kanè mène sa' a ñies e' wà dör a'. ¹⁴ E' kueki kê sa' ku' e' ttsökka taië shute. Sa' kê dōpa kewe kanèblök a' shua, e'ma è sa' e' ttsökka. Erë sa' tō Cristo tté buaē e' paka' a' a tsawè. ¹⁵ Ñies sa' kê e' ttsökka o'ka kanè wa, e' kèwö kê mène Skököl wa sa' a e' kueki. E' skéie sa' kī ikiane tō sa' kanè a' shua e' mú kī ier buaē wes a' kī erblö mir Sköképa mik es. Erë kê sa' kanèblōpa kos sa' a ikéwö mène e' tsata. ¹⁶ Ñies Jesús tté buaē e' kī pakak sa' éna a' serke eē ká bánet tso' diwö mi'kewa e' kke eē. Erë kê sa' éna ipakak ká wé o'ka tso' ipakök eē as kê sa' e' ttsökka o'ka kanè wa.

¹⁷⁻¹⁸ Wépa e' ttséka taië, esepa kê wër buaē Skököl wa. Erë wépa kikéka ie' wák tō, esepa je' wër buaē ie' wa. Wée' itso' kitule iyëkkuō kī i' es: “Yi e' ttsakka as ese e' ttsökka i wé Skököl tō ese wa.”*

11

Pablo tō s'kitö'ukwakpa ché

¹ Ye' ttöke aliwakpaie erë a' mú tō ye' dalè'ttsèia bərbër è. A' we'ikèyö, ye' ttö kī tso' ekuölö è. ² Ye' éna a' dalër taië. Ye' éna a' kkö'nak wes Skököl tō se' kkö'neke es. Ye' kī ikiane tō a' e' tkōwa kekraë darèrèe Jesús è a. E' dör wes ye' tō a' mé senukwa wëm eköl è ta' es as a' dō wes busi batse'r dō imaso ulà a es. A' maso e' dör Cristo. ³ I'ñe ta' a' tso' tkèulewa buaē darèrèe Cristo è a, erë ye' suane dō' a' e' müttsa e' kitö'uk wes Eva kitö'o'ka Satanás e' a' tkabèie e' tō kache wa es. Ye' suane dō' a' er tso' buaē

etkème Cristo è a, e' watè a' tō. ⁴ Welepa de a' ska' Jesús tté pakök, erë kê idör imoki wes sa' tō ipakeke es. Erë e' tseke a' tō buaē. Wiköl tté pakeke ie'pa tō, e' kê dör Wiköl Batse'r dè'wa a' er a e'. Ttè buaē pakeke ie'pa tō, e' kê dör imoki wes sa' tō ipaka' a' a es. Erë esepa kiekewa a' tō buaē. E' kueki ye' suane dō' a' erblö Cristo mik, e' olo'yène a' tō. ⁵ Ie'pa de a' ska' sa' itöki e' chök tō ie'pa dör Jesús ttekölpa tsá bua'iewa, erë ye' kê e' ttsè'ne ie'pa dikia diöshet yēs. ⁶ Isalema ye' kê a' ipakar buaē wes ie'pa icha pakö es. Erë tté pakeke ye' tō e' wà jcher buaē ye' wa. E' wà kkeyè'bitu sa' tō a' a taië iyi ulitane shua.

⁷ Mik ye' tō Skököl tté buaē e' paka' a' a, eta ye' kê wa a' ña'one e' kī yēs. E' kueki isalema a' tō ibikeitsé tō tté pakeke ye' tō a' a, e' kê dör buaē. Erë es ye' e' wöewa diöshet as a' dalöier. ¿Ima a' tō ibikeitsé? ¿I wéyö es e' dör sulué? ⁸ Sköképa icha erule erule ñi dapa'uke ká bánet, e' dapömik ye' moneka kanèbloie éme a' shua. E' dör wes ie'pa iyi ekiblèyö a' kimoie es. ⁹ Mik ye' sene' a' shua, eta ilè kiane ye' kī senioie, e' ta' ye' kê wa a' tsirione ese wa. Erë s'yamipa datse Macedonia, e'pa wa i kos kiane ye' kī e' de ye' a. Es ye' kê wa i kine a' a, ñies kê yö i kiepa. ¹⁰ Ye' e' tso' es e' kê yènuksa ye' ulà a' a' dör Acaya wakpa e' kos a. E' dör moki wes Cristo tso' ye' a e' dör moki es. ¹¹ Ye' ttö es, ¿e' dör tō ye' kê éna a' dalër? Au, e' kê dör es. ¡Skököl wák wa ijcher buaē tō ye' éna a' dalër!

¹² Ye' kanèblörae a' shua wes ye' io'bitu es as ie'pa ñe' kê e' ttsökka tō ie'pa kanèblöke wes sa' es. ¹³ Ie'pa kê dör Jesús ttekölpa tsá moki esepa. Ie'pa dör s'kitö'ukwakpa. Ie'pa e' ö tō ie'pa dör Cristo ttekölpa tsá moki, erë e' kê dör es. ¹⁴ E' kê dör i kê suule se' wa ese. Satanás wák e' ö tō ie'pa dör Skököl biyöchökwak olo ta' taië ese. ¹⁵ E' kueki kê se' tkine tō ie' kanè mésopa e' ö tō ie'pa tso' sene yèsyèsè e' tsatkök. Bata ekkè ta' ie'pa ulà a' iské dōrae wes ie'pa wamblörak es.

Pablo weine ie' dör Cristo tteköl e' kueki

¹⁶ Ye' tō iskà chène a' a, kê a' tō ye' bikeitsök tō ye' dör aliie. Erë a' welepa tō ye' bikeitsè es, eta kawö mú ña bərbër è e' ttsoka wes aliwak es. ¹⁷ Ye' e' ttsökeka,

* 10:17-18 Jeremías 9.24

e' ttè kě mène Skěkēpa Jesús wā ye' a. Ye' wák tō icheke aliie. ¹⁸ Tajē itso' rak e' ttsōkka iwákpa íyi wa, es ñies ye' e' ttsōkeka wes ie'pa es. ¹⁹ ¡Aj! A' dör íyi jcher tajē ese wakpa. Erē s'kukuō darērē esepa dalē'ttseke a' dör er bua' wa. ²⁰ Wēpa de a' ska' a' klō'ukwā wes ie'pa icha es, esepa kiekewā buaē a' tō. Ie'pa de a' kitō'uk a' íyi yottsā a' ulā a. Ie'pa e' ttsōke tajē a' kī, a' ppeke a' wō kī, a' cheke erē ie'pa kiéwā a' tō er bua' wa. ²¹ ¡Aj! ¡Ye' wák e' jaèune mik ye' ichè tō sa' diché kě dē'ka a' sauk es eta!

Ie'pa diché deka e' ttsoka tajē, e' ta ñies ye' diché deka e' ttsoka. Ye' wák a ta ye' ttō es, e' dör wes aliwakpa ttō es. ²² Ie'pa dör hebreowak, e' wa ie'pa e' ttsōkeka tajē. Erē ñies ye' dör ie'pa ditséwō. Ie'pa e' chō tō ie'pa dör Israel aleripa, erē ñies ye' dör Israel aleri. Ie'pa e' ttsōkeka tajē tō ie'pa dör Abraham aleripa. Ñies ye' dör Abraham aleri. ²³ Ie'pa e' chō tō ie'pa dör Cristo kanè mēsopa. Es ye' dör ñies, erē ye' dör ikanè méso bua'ie ie'pa tsata. Ye' ttō es e' dör wes aliwak ttō es, erē Cristo a kanèblè e' wa ye' e' aléka tajē ie'pa kī. Ye' wōtēule s'wōto wé a tajē ie'pa tsata. Ye' buule tsa'bata daloie ese wa tajē shūtē ie'pa tsata. Tajē ye' bakshkar ye' duōwā e' ulā a. ²⁴ Skētōkicha judiowak tō ye' buk tsa'bata wa. Bitōkicha ie'pa tō ye' ppé, eta ie'pa tō ye' ppé dō dabom tkēyōk tsá yēnettsā et ekkē* ²⁵ Mañatōkicha romawak tō ye' buk kal wa. Etōkicha ye' tē'rakitō ák wa ye' ttowā. Mañatōkicha kanò kī ye' mirwā, e' wōtunewā dayē a. E' shuā etōkicha ye' bak àr kaltakla kī dayē kī ká et ñiē nañeē. ²⁶ Ye' shké tajē, e' shuā di' tajē ena akblōkwakpa tō ye' tkiwé siarē. Ye' wák ditséwōpa ena o'kapa, e'pa tō ye' we'ikeke, e' dalō tajē e' shuā ye' shké. Wé pē' serke tajē ena wé pē' kě serku' tajē, ñies dayē kī, ese ska' ye' shké wōsh wa. Ñies wēpa e' ò tō ie'pa dör Jesús mik erblōkwakpa, esepa dalō mène tajē ye' kī. ²⁷ Ye' kanèblé tajē darērēē. Ye' wōñine tajē, ye' bli dalē'ttsē' tajē, ye' ersi dalē'ttsē' tajē. Mikle ta ye' kě wā ì kune ñanoie, tteke kase tō tajē, kě datsi' ta' wē' e' patroie.

²⁸ E' kī skà tso', e' dör tō Skěkēpa Jesús icha erule erule, e'pa kos bikeitsekeyō kekraē tō is ie'pa mir. ²⁹ Mik ie'pa wēlepa diché kě dē'kaia buaē e' tkowā darērē Jesús mik, eta ye' mik e' dalēne. Mik yile tō ie'pa ké ì sulu wamblök, eta e' tō ye' uluwé suluē. ³⁰ Ye' mú e' ttsakka, e'ma ì tō ikkacheke tō ye' kě diché ta' ese wa ye' e' ttsōmika. ³¹ Skěköl dör Skěkēpa Jesús Yē ena iKěköl kīkarka kekraē, e' wā ijcher tō ye' kě ku' kachök. ³²⁻³³ Mik ye' bak Damasco, eta ká e' wōkir kanèblöke iblú kiè Aretas e' a, e' tō ishkekīpa patké ye' klō'ukwā ká e' kkōiēule shkit kakkeē, e' wékkō a. Erē s'yamipa wēlepa tō ye' iéka kkō a ta tsa' wa ye' émi enaena iwékkō tsitsir tso' ese a dōttsā iski. Es ye' tkashkar ie' yōkī.

12

Ì kkaché Skěkēpa tō Pablo a kabsueie

¹ Kě dör ìie bua', erē ye' kawōta kī e' ttsōkkaia e' tsatkoie. Ì kkaché Skěkēpa Jesús tō ye' a kabsueie e' pakekeyō a' a i' ta. ² Wēm suule ye' wa eköl dör Cristo ttökata, e' minetser ká jai a, e' kī duas de dabom eyök kī tkēl (14). Ye' kě wā ijcher tō ie' mine'ka chkaē ò wikōlie, e' jcher Skěköl ē wā. ³⁻⁴ Wēm e' suule ye' wā, e' minetser ká jai a e' dör ká buaala eē. Eē ttè kě yēnuk se' a ena kě se' a ikéwō mène chē, ese ttséitō. Iskà chekeneyō a' a tō ye' kě wā ijcher tō imine'ka chkaē ò wikōlie, e' jcher Skěköl ē wā. ⁵ Wēm ese kīkēmika ye' tō, erē ye' wák kě e' kīkōpaka. Erē ye' diché kě ta' e' ē wa ye' e' kīkōmika. ⁶ Ye' mú e' ttsakka, e'ma ye' a e' ttsērmika ttè mokī wa, e' kuekī e' kě dör suluē. Erē kě ye' e' ttsōta'ka as kě yi ibikeitsō tō wes ye' wēr ena wes ye' ttō e' tsata ye' dör. ⁷ Íyi tajē buaē kkayēne ye' a ká jai a, ñe' kuekī ilè mène ye' a ye' wōowaie as kě ye' e' ttsōka ì buaē su'yō e' wa. E' dör wes dika' tkērwa ye' chkà a es, e' wa ye' rreweke Satanás tō kekraē. ⁸ Mañatōkicha ye' kkōyē' Skěkēpa a tō iyōttsā ye' a. ⁹ Erē ie' ye' iuté: “Mik be' diché kě ta', eta e' kī Ye' diché wēnewā bua'iewā. E' kuekī ye' er buaē chō be' a, e' ē dör wē' be' a.” E' kuekī

* **11:24** dabom tkēyōk tsá yēnettsā et: E' kéwō ska' ta judiowak ttè dalōiēno tō ichè tō kě kawō ta' s'ppök dōka dabom tkēyōk tsata. Ie'pa wōblane pē' sulusipa ppök dōka dabom mañayōk kī sulitu as kě itkōka dabom tkēyōk tsata.

buaë idir ye' a e' ttsökka ye' diché kë ta' e' wa as Cristo diché tajë e' wërwa bua'iewa ye' ki. ¹⁰ Mik ye' ttsë'r tö ye' diché kë ta', e' je' ta ye' diché ta' tajë. E' kueki mik ye' diché kë ta', mik ye' yerke suluë, mik ye' kë wa ì ta', mik ye' we'ikeke siarë pë' tö, mik ye' kawö tköke suluë, mik ese kos tköke ye' ta Cristo dalërmik, eta ye' ttsë'ne buaë.

¹¹ Erë ye' kë dör yi, erë wëpa cheke a' tö tö e'pa dör Jesús ttekölpa tsá bua'iewa, e'pa kë dör ye' tsata. A' tö ye' tsatköpa ie'pa yöki erë e' kë one a' wa. E' kueki a' tö ye' ké e' ttsökka tajë wes aliwak es. ¹² Mik ye' bak senuk a' shua, eta ye' weine kos e' dalë'ttséyö bërë er bua' wa. Nies ì kë or yi a ese wéyö tajë a' wörki Skököl diché tajë wa s'tkiwë ekkë. E' wa iwënewa tö moki ye' dör Jesús ttekölpa tsá, e'pa eköl. ¹³ Ye' kë wa a' kane ye' kanéuk. E' é wa a' wöanewa Skökëpa icha erule erule malepa e' dikia diöshët. A' we'ikéyö, e' nuí olo'yö ye' ki.

Pablo kablé ie'pa pakök

¹⁴ Ye' tso'tke shkök a' pakök. I' ta ide mañatökicha. I' étökicha wes kekraë kë ye' e' maupaka a' mik as a' tö ye' kkö'nü. Ye' kë tkirku' a' iyi ki, ye' tkirke a' wákpa ki. A' dör wes ye' ala'r es. Ila'r kë kawöta iyë kkö'nuk, e' skéie iyë kawöta ila'r kkö'nuk. ¹⁵ E' kueki ye' e' chétke ì kos tso' ye' wa e' eukwa er bua' wa a' kimoie dö ye' wákë. Ye' tö a' dalëritseke kita kita, eta a' éna ye' dalër ¿e' mir wa'k ë?

¹⁶ A' ye' sini'kué buaë tö mik ye' bak a' ska', eta ye' kë e' moneka a' mik. Erë a' welepa tö ichéke tö ye' tö a' kitö'wé a' inuköl klö'woie akir. ¹⁷ ¿Ima a' erbikö tö wépa patkë'yö a' ska', e'pa wa ye' tö a' kitö'wé? ¹⁸ Ye' kköyë tajë Tito a' tö ie' mi' a' ska', eta s'yami skà eköl patkë'miyö ie' ta. ¿Tito tö a' kitöo'? Au, ie' sene buaë yësyësë a' shua wes ye' es. Sa' böi sené a' shua ñi suë.

¹⁹ Isalema a' tso'ia' ibikeitsök tö sa' e' tsatköke a' yöki. E' kë dör es. Nermata sa' tso' ttök Skököl wörki wes s'batsulewa Cristo mik esepa ttö es. A' yamipa dalër ye' éna, ì kos weke sa' tö e' dör a' er diché kí ioie. ²⁰ Moki ye' suane dö' mik ye' de a' ska', eta ye' kë tö a' suë wes ye' ki a' kiane suë es. Nies ye' suane dö' a' kë tö ye' suë wes a' ki ye' kiane suë es. Ye' suane dö' ye' ikué tö a'

ñippöke, a' ukyërke ñi ki, a' ulurke ñi ki, a' er me'rie a' wákpa é ki, a' biyöblöke ñi ki, a' ñi chöke suluë, a' e' ttsökeka tajë, a' ñi chiliuke.

²¹ Nies ye' suane dö' mik ye' dene a' ska' eta Skököl tö ye' jaëwë a' kueki. Dö' a' tajë kë er maneone. Dö' a' e' ia'ukekaiä sene sulusi wa. Dö' a' tso'ia' trënuke ena a' tso'ia' ì sulu skà kukuéña a' wa e' a. E' dör es, e' ta Skököl tö ye' iuwëraë siarë a' wa.

13

¹ I' ta mañatökicha ye' mi'ke a' pakök. I' tso' a' wa shulë, e' shuleraësö wes itso' kitule Skököl yëkkuö ki es, e' tö ichë: "Ttë kos shulekesö eta ittekölpa kiane böi ö mañal ichoie tö moki idir ö au." ² Mik ye' bata dërö a' ska', eta wépa tö ì sulu wamblé, e'pa a' ye' iyë' tö a' kawöta ilo'yök. I'ñe ta ye' kë ku' a' ska', erë ye' tö iskà chekene ekkëpa a' ena a' malepa tso' ì sulu wamblök, esepa a' tö mik ye' dene, eta a' shuleraëyö darërëë. ³ A' ichë tö a' ki ikiane suë tö moki ye' ttöke Cristo diché wa. Mik ye' de a' ska', eta a' isueraë tö es idir. Cristo diché ta' tajë, e' tso' iwakanéuk a' shua, ie' kë dör wes se' kë diché ta' es. ⁴ Moki ie' kötepa wötëulewa krus mik wes se' kë diché ta' es, erë ie' serkene Skököl diché tajë e' wa. Es nies sa' batsulewa ie' mik, e' kueki wësua sa' kë diché ta', erë Skököl diché wa sa' serdaë a' kimoie.

⁵ A' wakpa e' saú tö moki a' erblöke Jesucristo mik. A' ibikeitsö buaë. ¿A' kë wa ijcher tö ie' tso' a' er a? E' kë dör es, e' ta e' wà kiane chë tö a' kë dör ie' icha. ⁶ A' mú wöa iwëne tö sa' kaneblé' a' shua e' wà dettsa buaë. ⁷ Sa' tso' ikiök Skököl a' tö a' kë tö ì sulu wamblökia. Sa' kë ku' e' kiök as iwër tö ye' kaneblé' a' shua e' wà dettsa buaë. E' skéie sa' ki ikiane tö a' ser buaë yësyësë wes Skököl ki ikiane es, erë welepa wa iwër tö sa' kaneblé' e' kë wà dë'ttsa buaë. ⁸ Mik a' serke buaë wes Skököl ttë moki tö ichë es, eta e' ki kë sa' a' ì yënuke. E' skéie e' kikekeka tajë sa' tö. ⁹ Sa' kë diché ta', erë mik a' e' tkëulewa darërë Skökëpa ttë a, eta e' tö sa' ttsë'weke buaë. Sa' tö ikië michoë Skököl a' tö a' mú dö senuk buaë yësyësë kekraë wes ie' ki ikiane es. ¹⁰ Mik ye' de a' ska', eta kawö mène ye' a' a' ki, e' kë wà shulak ye' éna darërë kësik wa. Skökëpa Jesús tö e' këwö me' ye' a, se' er diché ioie, e'

kě dör se' sulu'woie. E' kuęki ye' tso' yękuö
i' shtök a' a kam ye' dō a' ska' e' yōki as ì kōs
tso' shulè, e' shulō a' tō kam ye' dō e' yōki.

Pablo e' chęq

¹¹ A yamipa, bataie yō ichè tō a' ttsē'nú
buaë. A' e' chō senuk yęsyēsē. A' er kuú.
A' kabikeitsō ñikkēē. A' senú bēre ñita. A'
serke es, e' ta Skēköl dör dalēritsōkwak ena
sene bēre mukwak, e' serdaë a' ta kekraë.

¹² A' ñi shke'ú ñi dalēritsè wa. S'batse'rpa
kōs tō a' shke'wémi.

¹³⁻¹⁴ As Skēkēpa Jesucristo er buaë chō a'
a. As Skēköl tō a' a ikkachō tō a' dalēr tajē
ie' éna. Nies as Wiköl Batse'r tō a' kō senuk
wēs wák eköl ě es.

Yèkkuö kit Pablo tö Galacia wakpa a Gálatas

Pablo tö yèkkuö i' kit Jesús mik erblökwakpa tso' ká kiè Galacia e' shuà ká wa'ñe e'pa a ikimoie. Iekkëta ie'pa kos e' kë dör Israel aleripa. E' kueki kam ie'pa erblö Jesús mik etä ie'pa kë tö Moisés tté dalöiëno e' dalöiè. Mik Pablo dë'rö Jesús tté buaë kkachök ie'pa a etä ie' tö ie'pa a iché tö kë se' tsatkërpa Moisés tté dalöiëno e' dalöiè wa.

Erë mik ie' mineane etä Israel aleripa shuà pè' demi e' ö tö ie'pa dör Jesús mik erblökwakpa. E'pa tö ie'pa wöbla'weke sulu ikitöwoie. Ie'pa tö iché tö se' kë tsatkërpa Jesús mik erblè e' è wa. E' kueki ñies se' kawöta Moisés tté dalöiök. Ì sulu e' wöklö'woie Pablo tö yèkkuö i' kit. Jesús mik erblökwakpa tö s'wöbla'uk kache tté wa, e'pa ki'wä buaë, e' kueki Pablo tö yèkkuö i' kit as ie'pa tso' ttsë'ka iyöki ena ie'pa shulir er bua' wa. S'wöbla'uk kache tté wa e'pa tö icheke tö Pablo kë dör Jesús tteköl chökle ie' kë wä Moisés tté e' dalöiëne e' kueki.

Pablo tö iché Jesús mik erblökwakpa a tö Jesús wák tö ie' klöo' kanablök ittekölie. Ñies ie' tö iché tö Jesús mik erblè e' è wa Skököl tö se' klö'wèmi wës pè' buaë yësyësë es. Kë dör Moisés tté dalöiè wa Skököl tö se' tsatkeke. E' skéie ie' er buaë ché se' a e' wa ie' tö se' tsatkeke senoië ie' a iWiköl wa. E' kkacheke Pablo tö yèkkuö i' ki.

Shke'wè

¹ Ye' dör Pablo. Ye' dör Jesús ttekölpa tsá, e'pa eköl. Ye' kë kine s'ditsö wä ñies ye' kë patkëne s'ditsö wä. E' skéie Skököl dör S'yé tö Jesús shkeo'kane, e' ena Jesucristo, e'pa tö ye' patkë' ie' tté buaë pakök. ² Ye' tso' yèkkuö i' shtök Skökëpa Jesús icha erule erule kos tso' Galacia e'pa a. Ye' ena s'yamipa kos tso' ye' ta ie, e'pa tö a' kos shke'wémi. ³ Skököl dör S'yé ena Skökëpa Jesucristo, as e'pa er buaë chö ena sene bèrè mù a' a. ⁴ Jesucristo e' me'ttsa ttèwä se' nuì skéie wës Skököl dör S'yé e' ki ikiane es.

E' o' ie' tö se' yottsä sene sulu kos tso' ká i' a e' ulà a. ⁵ Ie' kikökasö kekraë! Es idir.

Jesús tté buaë, e' dör etkëme

⁶ Ye' tö a' me'at, e' itöki bet ta, Skököl olo'yé a' tö. Ie' tö se' klöo'bak. Ie' er buaë ché taië se' a Cristo batamik. Erë ie' olo'yé a' tö. E' skéie a' tso'ne tté kua'ki klö'uk. E' tö ye' tkiwéwä eriwéka taië. Welepa tö icheke tö tté e' dör Jesús tté buaë, ⁷ erë e' kë dör es. Jesús tté buaë moki, e' dör etkëme. Pè' welepa de a' wökir a ká chöukwa tté kua'ki wa. Ie'pa tö Cristo tté buaë, e' ki kuötkéka. Es ie'pa tö ie' tté buaë moki e' shkuli'weke. ⁸ Erë ye' tö a' a iché tö yi tö tté kua'ki pakeke a' a Jesús ttéie, kë dör wës sa' tö a' a ipaka' kuaë es, e' ta as ese wák kichatër. Kë ye' tkine tö ye' wák alè tö ipakè ö Skököl biyöchökwak wele datse ká jai a, ese tö tté kua'ki pakè a' a, as esepa kichatër. ⁹ Ye' tö a' a iskà chène: Yi tö tté kua'ki paké a' a Jesús ttéie, kë dör ie' tté buaë paka' sa' tö a' a e', kë dör tté klöo' a' tö kewe e', e' ta as ese wák kichatër. ¹⁰ Ima a' ibikeitsè? Ye' ttöke es, e' wa ye' atak buaë Skököl ta ö s'ditsö ta? Ye' mú atak buaë s'ditsö ta, e' ma ye' kë dör Cristo kanè méso moki.

Jesús tté buaë, e' kë dë'bitu s'ditsö wä

¹¹ A yamipa, a' wä ijchenú tö Jesús tté buaë pakekeyö, e' kë dë'bitu s'ditsö wä. ¹² Tté e' kë yène yi wä ye' a, kë yi wä ye' wöblane iwa, e' skéie Jesucristo wák tö ikkayè ye' a.

¹³ Wës ye' bak senuk judiowak tté dikia, e' ttsëule a' wä buaë. Ye' bak Skököl icha e'pa we'ikök siarè töiök kësik wa. Ye' éna ie'pa ewakwa sèraa. ¹⁴ Mik ye' bak judiowak tté dikia, etä ye' tö sa' yépa bak e' ser kos iuté buaë yësyësë, iwakpa bak kos ye' ta e' këska', e'pa taië tsata. ¹⁵⁻¹⁶ Erë Skököl er buaë ché ye' a taië, e' kueki ie' tö ye' shukitbak iwák a, kam ye' kur e' yöki. Ie' tö ye' klöo'bak kanablök ie' a. Mik ie' éna ilà kkachak ye' a, etä ie' tö ye' a ikkaché as ye' tö ilà tté buaë e' pakö pè' kë dör judiowak esepa a. Mik ie' tö ilà kkaché ye' a, etä ye' kë dë' s'ditsö ska' e' yuök. ¹⁷ Ñies ye' kë dë' Jerusalén, wëpa dör Jesús ttekölpa tsá ye' yöki kewe, e'pa ska' e' yuök ie'pa tté wa. E' skéie bet ye' miä Arabia, e' ukuöki ta ye' dene Damasco.

18 Duas de mañal, e' ukuöki ta ye' mía Jerusalén Pedro, kē suule ye' wa, e' sauk. Erē kē ye' sene ie' ska' ká taiē, domingo bötö ē. 19 Nies Santiago dör Skēkēpa Jesús ēl, e' suéyo. Erē kē ye' wa Jesús ttekölpa tsá, e'pa malepa sune. 20 Moki ye' tö a' a ichē Skēköl wörki tö ì shtekeyö yēkkuö i' kī, e' dör moki.

21 E' ukuöki ta ye' mía bánet Siria ena Cilia. 22 E' kēwō ska' ta Cristo icha erule erule tso' Judea, e'pa wa ye' ttē jcher, erē ie'pa kē wa ye' suule. 23 Ie'pa tö ittse: "Pablo bak se' we'ikök, ttē mik se' erblöke e' olo'yakwa ie' éna, erē ì'ñe ta ie' tso'ne ipakök." 24 E' kuēki ie'pa tö Skēköl kikéka taiē ye' kuēki.

2

1 Duas de dabom eyök kī tkēl (14), e' ukuöki ta ye' skā míane Bernabé ta Jerusalén. Nies Tito mía ye' ta. 2 Skēköl tö ye' a ikkayē' tö ye' kawōta shkök Jerusalén ttök Skēkēpa Jesús icha kōs e'pa wōkirpa ta, e' kuēki ye' mía. Se' ulitane wa ie'pa suule tö ie'pa dör se' wōkirpa. Mik ye' de Jerusalén, etā ttē buaē pakekeyö pē' kē dör judiowak esepa a, e' wa pakéneyö se' wōkirpa ulitane e'pa ē a bánet isuoie tö iyēne ö kē iyēne. Ye' kē kī ikiane tö yi tö ichē tö Jesús kanē kōs o'bituyö, e' dör ē.

3 Ie'pa tö ichē tö ttē pakekeyö, e' dör buaē yēsyesē, kē ì skā kianeia. Tito mirwa ye' ta, e' dör griegowak, e' kuēki ie' tottola kē kkuölit tēule tsir wes judiowak wöblar es. Erē ie'pa kē wa ie' kane itóttola kkuölit tök tsir. 4 Erē pē' welepa tso' eē e' chō tö ie'pa dör Jesús mik erblökwakpa, erē kē idör es. Ie'pa kē ichōpa tö Tito tottola kawōta kkuölit tē tsir, e' ma s'wōkirpa kē wa ì yēne. Pē' esepa tso' se' shua se' weblök bēr tö wes se' ser buaē, ttsē'r buaē Cristo Jesús ttē a. Ie'pa a ta kē idör buaē tö kē se' tö judiowak ttē dalöiēno e' iütēia. Ie'pa kī ikiane tö se' klörwane ttē ñe' ulā a. 5 Sa' kī ikiane tö Jesús ttē buaē mokiē, e' ē klö'ù a' tö kekraē. E' kuēki sa' kē wa ie'pa ttē iütēne yēs.

6 Se' wōkirpa kiēsö skēkēpa taiē, e'pa ichē tö ttē pakekeyö e' dör buaē. Ie'pa kē wa ikī kuötkēne yēs. (Skēköl a ta se' ulitane dör ñies ēme, e' kuēki ē yō ichē tö ie'pa dör kēkēpa taiē ö kē idör es, e' kē kī ye' tkine.)

7 Ie'pa éna iane tö Skēköl tö kanē me'at ye' ulā a Jesús ttē buaē pakök, pē' kē dör judiowak, esepa a, wes ie' tö kanē me'at Pedro ulā a ipakök judiowak a es. 8 Skēköl tö Pedro patkē' Jesús ttē buaē pakök judiowak a, e' ē tö ye' patkē' ipakök pē' kē dör judiowak esepa a. 9 Santiago ena Pedro ena Juan, e'pa suule se' ulitane wa tö ie'pa dör se' wōkirpa kibiie. Ie'pa éna iane tö Skēköl er buaē yē' ye' a kanē i' wa. E' kuēki ie'pa ulā mé ye' a ena Bernabé a iwā kkachoie tö ie'pa tö sa' klö'wé ie'pa kīie. Ie'pa éna iane tö Skēköl tö sa' patkē' Jesús ttē buaē pakök pē' kē dör judiowak esepa a, erē ie'pa patkē'itö ipakök judiowak a. Es buaē idir ie'pa a. 10 Ýyi etkē kié ie'pa tö sa' a, e' dör tö s'yamipa siarēpa serke Jerusalén, esepa kimē sa' tö. E' wawekeyö kekraē er bua' wa.

Pedro uñé Pablo tö Antioquia

11-12 Erē e' ukuöki ta mik Pedro demi Antioquia sa' pakök, etā kewe ie' chköke buaē Jesús mik erblökwakpa kē dör judiowak, esepa ta. Erē s'yamipa dör judiowak datse Jerusalén, patkē' Santiago tö, e'pa de. E'pa tö iklö'wé tö s'yamipa kē dör judiowak, esepa kawōta itóttola kkuölit tök tsir. Nies ie'pa tö iklö'wé tö esepa kawōta senuk wes judiowak ser es. Pedro suane ie'pa yöki, e' kuēki mik ie'pa de, etā ie' e' batséttsa wēpa kē dör judiowak, esepa yöki. Ie' kē chköia ie'pa ta ñita. 13 Nies judiowak malepa tö Pedro e' a ñe' es, e' wamblēnak dö Bernabēe. 14 E' kuēki, mik ye' isué tö Pedro kē ku' iwā iütök yēsyesē wes Jesús ttē buaē moki tö ichē es, etā ye' tö ie' a ichē sulitane kukua: "Be' tso' e' ök. Be' dör judiowak, erē be' kē serku' wes judiowak ser es. ¿Iök be' tö, pē' kē dör judiowak, esepa keke senuk wes judiowak ser es? 15 Se' bōl dör judiowak se' ditsēwō wa. Se' kē dör pē' sulusipa kē tö Skēköl dalöiē esepa. 16 Erē se' wa ijcher tö Skēköl kē tö se' klö'wēpa wes pē' buaē yēsyesē es, Moisés ttē dalöiēno e' iütēsö e' batamik. Se' wa ijcher tö se' erblé Jesucristo mik, e' kuēki ie' tö se' klö'wé wes pē' buaē yēsyesē es. Ie' ichē tö ie' kē tö se' klö'wēpa wes pē' buaē yēsyesē es, ttē dalöiēno e' iütēsö e' batamik. E' kuēki se' bōl erblétke Jesucristo mik as Skēköl tö se'

klö'ù wës pë' buaë yësyësë es. E' kë dör tö Moisés ttè dalöiëno, e' iütësö buaë e' batamik." Es ye' tö iché Pedro a.

¹⁷ E' ukuökj ta ye' tö ie'pa ulitane a iché: "Se' erblöke Cristo mik, e' batamik Skëköl tö se' klö' wës pë' buaë yësyësë es, e' wà paneke se' tö. Es se' kë erblökujia Moisés ttè dalöiëno e' mik. E' kuekj judiowak tö se' chëmi tö se' dör ì sulu wamblökwakpa wës pë' kë dör judiowak es. E' kuekj çsö ichëmi tö Cristo tö se' ké ì sulu wamblök? Au, kë idör es. ¹⁸ Se' éna iane tö Skëköl kë tö se' tsatkepa ttè dalöiëno e' batamik. E' kuekj se' kë erblëneia ttè e' mik e' tsatkoie. Erë se' erblëne ttè dalöiëno e' mik e' tsatkoie, e' ta e' je' tö se' a ikkacheraë tö mokj se' dör ì sulu wamblökwakpa, se' kë a iwà iütënuke seraa e' kuekj. ¹⁹ Mik ye' bak erblök Moisés ttè dalöiëno e' mik e' tsatkoie, eta ye' éna iane tö ye' kë a ttè e' iütënuke yësyësë wës s'kawötä iütök es. E' kuekj ye' éna iane tö nuì tso' ye' kj, e' kj Skëköl tö ye' kichaterattsä. E' kuekj i'ñe ta ye' kë erblöia ttè dalöiëno e' mik e' tsatkoie. Ye' a ta e' dör wës ye' du'wä ttè dalöiëno e' yökj es. I'ñe ta ye' erblöke Cristo ë mik as ye' ser yësyësë Skëköl a. Cristo kötëwä krus mik ye' skëie ye' nuì patuoie, ²⁰ e' kuekj e' dör wës ye' kötëwä ie' ta krus mik es. I'ñe ta e' dör wës kë ye' serku'ia es, erë Cristo serke ye' er a iWiköl wa. Ie' tö ye' dalëritsé, ie' e' mettsä ttëwä ye' skëie. E' ë mik ye' erblöke, e' mik ye' serke ká i' kj. ²¹ Es Skëköl er buaë ché ye' a, e' kë watepa ye' tö yës. Erë sene yësyësë mú dö se' ulä a ttè dalöiëno e' iütë wa, e' ma e' wà kiane chë tö Cristo kötëwä éme, kë wà ta'." Es ye' tö iché Jesús mik erblökwakpa tso' Antioquia, e'pa a.

3

Skëköl tö iWiköl mé se' a, se' erblö Jesucristo mik, e' batamik

¹ jA Galacia wakpa, wësua a' kë kabikeitsötä! çYi alibché a' kj, e' tö a' wöliwëkä taië es? Jesucristo kötëwä krus mik se' skëie, e' ttè wa sa' tö a' wöblao' buaë yësyësë, e' wà ane buaë a' éna kuaë. Eta çwës ttè e' olo'yakne a' éna? ² I' chakeke ye' tö a' a, e' iütö: çÌ batamik Skëköl Wiköl dë'

a' kj? çE' dör Moisés ttè dalöiëno e' iütë a' tö e' batamik? Au, kë idör es. Ie' dë' a' kj mik a' tö Jesucristo ttè buaë e' ttsë' ta a' erblë' imik eta. ³ jA' kë kabikeitsötä! Kuaë Skëköl tö se' yué ie' ala'rie iWiköl wa, erë çwës a' tö ibikeitsë i'ñe ta' tö se' kawötä Moisés ttè dalöiëno e' iütök se' wákpa diché wa as se' at buaë yësyësë ie' wöä? ⁴ Es idör, e' ta éme se' weine taië Jesús ttè buaë kuekj. jAyëcha, e' kë weinewa éme! ⁵ Ye' tö iskà chakéne a' a: çSkëköl tö iWiköl me' se' a, ñies ì kë or yi a ese o'itö a' shua, e' dör Moisés ttè dalöiëno e' iütësö, e' batamik? Au, kë idör es. E' kos o' Skëköl tö, se' tö Jesucristo ttè buaë e' ttsë' ta se' erblë' imik e' kuekj.

Abraham erblë Skëköl mik, e' kuekj Skëköl tö ie' klö'wë wës pë' buaë yësyësë es

⁶ Es ibak ñies sa' yë bak kië Abraham e' ta. Skëköl yëkkuö tö iché: Abraham erblë Skëköl mik, e' kuekj iklö'wëitö wës pë' buaë yësyësë es. ⁷ E' kuekj a' wà ijchenú tö wëpa erblö Skëköl mik, esepa dör Abraham aleripa chök. ⁸ Ká iaiä Skëköl ibikeitsbak tö mik pë' kë dör judiowak, esepa erblë ie' mik, eta ie' tö ie'pa klö'wëraë wës pë' buaë yësyësë es. E' kuekj ttè buaë e' tso' kitule ie' yëkkuö kj wë ie' tö iyë' Abraham a' i' es: "Be' batamik ye' er buaë chöraë ká ulitane wakpa a."* ⁹ Es se' isuë tö wëpa kos erblöke ie' mik wës Abraham es, esepa kos a' ie' er buaë chöraë wës ie' er buaë yë' Abraham a es. Esepa ë a' ie' er buaë chöraë.

¹⁰ Skëköl yëkkuö tö iché i' es: "Wëpa kë tö ì kos tso' kitule ttè dalöiëno yëkkuö kj e' wà dalöieku' yësyësë, esepa kos kichateraë Skëköl tö."† Erë kë yi tö iwà iütëpa es, e' kuekj se' wà ijcher tö wëpa erblë ttè dalöiëno mik e' tsatkoie, esepa kos kichateraëitö. ¹¹ Ñies ie' yëkkuö tö iché i' es: "Yi dör yësyësë ierblö Skëköl mik e' batamik, ese serdaë."‡ Es se' wà ijcher tö kë yi tsatkënuke Moisés ttè dalöiëno iütë wa. ¹² Ñies Skëköl yëkkuö tö iché i' es: "Yi tö ttè dalöiëno e' dalöié yësyësë seraa, ese ser michoë ttè e' wa."§ Ttè e' tö se' a' ikkachë tö ttè dalöiëno, e' tö se' ké idalöiök seraa. Erë se' erblö Cristo mik, e' kë dör es, e' kj erblë ë kiane ie' mik. E' kuekj ttè e' kë shutunukka Moisés ttè dalöiëno e' wa, e' dör ttè kuä'kj e' kuekj.

* 3:8 Génesis 12.3 † 3:10 Deuteronomio 27.26 ‡ 3:11 Habacuc 2.4 § 3:12 Levítico 18.5

13 Skëköl yëkkuö tō ichè: “Yi ttéwa kichatkëule kal mik, e' wa iwënewa tō ese kichatëttsa Skëköl tō.”* Es Cristo kötëwa krus mik, e' wà kiane chè tō ikichatëttsa Skëköl tō. Erë ikichatënettsa se' skéie, Skëköl ttè dalöiëno e' dalösewéwasö e' nuì kî. Es Cristo tō se' yë'ttsa se' nuì ulà a. 14 Es ibak ie' ta as Skëköl kablè' er buaë chök Abraham a, e' wà dö ñies pè' kè dör judiowak esepa ulà a Cristo Jesús batamik. E' dör tō Skëköl kablè' iWiköl muk se' a, se' erblö Cristo mik, e' batamik.

Skëköl er buaë ché se' a, e' kè dè' ttè dalöiëno e' batamik

15 A yamipa, se' a ta mik se' tō se' ttè mé ñi a, e' shtésö yëkkuö kî ta s'kiè shtésö ikî, eta ttè e' kè maneorpattsane yës, kè ikî kuötkërpakaiä yës. 16 Es i uk Skëköl kablè' Abraham a ena ileri eköl a, e' dör. Skëköl yëkkuö tō Abraham ditséwö eköl è e' cheke, kè dör seraä. Abraham ditséwö chekeitö e' dör Cristo. 17 Ì chök ye' tso' e' dör i': Skëköl tō ittè me'tke Abraham a ta ikkachéitö ia tō mokî iwaweraeitö. E' ukuökî ta duas tka dökä cien tkëyök kî dabom mañayök (430) ta ie' tō ittè dalöiëno me' Moisés a as Israel aleripa tō idalöiö. E' wa isuésö tō ttè mène Abraham a, e' mène ia kewe, ttè dalöiëno mène Moisés a e' yöki. E' kuekî ttè dalöiëno mène Moisés a, e' kè a i uk Skëköl kablè' Abraham a, e' wöitukwa. 18 Ì uk Skëköl kablè' se' a, e' wà döpa se' ulà a, Moisés ttè dalöiëno e' iütésö e' batamik, e' ma e' kè dè'ttsa se' a wës i kablëule es. Erë Skëköl kablè' Abraham a imuk éme.

19 E' dör es, e' ta çì kuekî Skëköl tō ittè dalöiëno me' Israel aleripa a? Ie' kablè' Abraham a, e' ukuökî ta ittè dalöiëno méitö ie'pa a i sulu wamblekerakitö, e' wà kka-choie dö mik Abraham aleri eköl yëne ie' a, e' de eta, e' dör Cristo. Ttè dalöiëno e' me' Skëköl biyöchökwakpa tō Israel aleripa a Moisés dör itteköl e' wa. 20 Erë Skëköl wák kablè' Abraham a, e' kè dör itteköl wele wa. E' kuekî se' wa ijcher tō ttè e' dör kibiie, ttè dalöiëno mène Moisés a e' tsata.

çÌ kuekî Skëköl tō ittè dalöiëno me' Israel aleripa a?

21 E' dör es, e' ta çe' wà kiane chè tō ttè dalöiëno, e' kè ñi sini'küne Skëköl kablè'

* 3:13 Deuteronomio 21.23

Abraham a e' ta? ¡Au, kè idör es! Ttè dalöiëno tō sene michoë múpa se' a, e' ma se' dömi buaë yësyësë Skëköl wörki ttè ñe' dalöiësö e' wa. 22 Erë e' kè dör es. Skëköl yëkkuö tō ichè tō s'ditsö kos klöulewa sene sulu ulà a, kè se' a e' tsatkënuuk. E' dör es as Skëköl kablè', e' wà dö se' ulà a, se' erblö Jesucristo mik e' wa.

23 Kam Cristo döbitu s'tsatakök se' erblö ie' mik e' wa, e' yöki se' bak klöulewa ttè dalöiëno dikia wës s'wötëwa s'wöto wé a es. Erë se' kè a e' yënuksa ttè e' dikia dö mik Cristo dè'bitu ikkachök se' a tō s'kawöta erblök ie' mik e' tsatkoie eta. 24 Ñies ichëmisö tō Skëköl tō se' méwa ttè dalöiëno dikia s'kkö'noie dö mik Cristo de eta. E' dör wës alà yé tō yi yulè ilà kkö'noie es. Skëköl tō iwé es as ie' tō se' klö'ü wës pè' buaë yësyësë es, se' erblö Cristo mik e' wa. 25 Ì ñe' ta se' erblö Jesucristo ttè buaë e' mik, e' kuekî ttè dalöiëno kè ku'ia se' kkö'nuk wës alà kkö'nukwak es. 26 A' kos dör Skëköl ala'r, a' erblé Cristo Jesús mik e' wa. 27 A' wépa kos wösune iwà kkachoie tō a' erblé Cristo mik, esepa kî Cristo ser iëne wës se' datsi' iö es. E' kuekî a' serke buaë wës Cristo ser es. 28 Se' kos batsulewa Cristo Jesús mik, e' kuekî se' dör wës wák eköl è es. E' kuekî se' dör judiowak ö se' kè dör es, se' klöulewa kanè mésoie ö se' kè dör es, se' dör wëm ö se' dör alaköl, e' kè dè' wës Skëköl a. 29 Se' dör Cristo icha, e' ta se' dör Abraham aleripa chök. Ñies i uk Skëköl kablè' Abraham a e' wà döraë se' ulà a.

4

Se' kè ku'ia Moisés ttè dalöiëno e' dikia

1-2 Ye' tō ikleeke a' a ttè i' wa: Ichösö tō pè' eköl dör inuköl blu' taië e' blënewa. Ie' iyi kos méatitö ilà ulà a. Erë ie' alà ià tsirlala, kè a ikaneonuk. E' kuekî o'ka tso'ne ie' kkö'nuk, ie' wëttsuk. Ie' kawöta ie'pa ttè iütök dö mik wekkè iyé tō ikéwö me'at ekkè. Erë ie' dör iyé blënewa e' dali kos e' wák, erë kam ikéwö dö e' yöki ie' dör wës s'klöulewa kanè mésoie tso' iu a es. Erë mik iyé blënewa e' tō ikéwö me'at e' deka, eta iyé dali kos döraë iulà a. 3 E' sù sa' judiowak bak wës alala ñe' es. Kam Skëköl tō ilà patkö e' yöki sa' bakia klöulewa ttè èse

tso' ká i' a ese dikia idalöiök. ⁴ Erë mik kawö bikeitsitö e' de, eta ie' tö ilà patké ká i' ki, e' kune' s'ditsöie sene' Moisés ttè dalöiëno e' dikia. ⁵ Ilà debitu sa' bak klöulewa ttè e' ulà a, e'pa yöktsa as sa' dö Skököl ala'rie. ⁶ A erblé Cristo mik, e' kueki a' dör Skököl ala'r ñies wes sa' es. E' kueki ie' tö ilà Wiköl patké senuk se' er a, e' wa se' kköchöke buaë Skököl ska', ie' wa se' tö icheke buaë Skököl a: “¡A yëwöla!” ⁷ Es se' kë ku'ia wes s'klöulewa kanè mésoie es. E' skéie se' detke Skököl ala'rie, e' kueki i' kos tso' ie' wa e' dör se' icha ñies.

⁸ Kenet ta a' kë e' batsöta' ie' mik, e' kéwö ska' ta a' bak klöulewa skökölpa dalöiök a' bak esepa ulà a. Ñermata ie'pa kë dör Skököl ichökle e'. ⁹ Erë i'ñe ta a' batsë buaë Skököl chök e' mik —ö ichëmisö bua'ie tö ie' batsë buaë a' mik— ¿wes i'ñe ta a' e' maktsane ttè èse kos e' ane? Ttè ekkëpa kë a se' tsatkë nuk. Ttè e' kë dör ie' bua' se' a. Kë se' senukne ttè ese dikia. ¹⁰ Judiowak tö idiwö tkö'weke, isi'wö tkö'weke, ikéwö tkö'weke ñies iduéswo tkö'weke. ¿Iök se' tö e' wakaneweke es? ¹¹ Ye' suane dö' kanè kos wéyo a' shua, e' weirwa é.

Kenet ta Galacia wakpa tö Pablo kiéwa buaë

¹² A yamipa, ye' dör judiowak erë ye' kë serku'ia judiowak ttè dikia. ¿Wes i'ñe ta a' e' tiaqwä ttè e' dikia? E' kë war a' tö es. Ye' kköchö a' a tö a' senu wes ye' es. Mik ye' bak a' ska' kuaë, eta a' kë wa i' sulu wamblëne ye' ta. ¹³ Mik ye' tö Jesús ttè buaë tsá paka' a' a, eta ye' kirirke taië, e' kueki ye' e' tséat a' ska'. ¹⁴ Ye' kirirke, e' dör darërëe a' a, erë e' kueki a' kë wa ye' watënettsa. E' skéie a' tö ye' suë buaë wes Skököl biyöchökwak suë es. A' tö ye' kiéwa buaë wes Cristo Jesús kiéwa a' tö es. ¹⁵ A' ttsë'ne buaë ye' ta kuaë, ¿wes e' de i'ñe ta? Ye' ichè tö a' wák wöbla mú yërttsa a' a tkëwa ye' icha skéie, e'ma a' tö io' es. Es a' kikékayö. ¹⁶ Erë i'ñe ta wësua a' ye' suë a' bolökie, ttè mokí chéyo a' a e' é kueki.

¹⁷ Pë' tso' a' wöbla'uk judiowak ttè wa, e'pa tö ichè tö ie'pa ki a' kiar taië, erë e' kë dör er bua' wa. Ie'pa ki kiane tö a' tö sa' watöttsa ta es a' mi' ie'pa é ttè iütök. ¹⁸ Ie'pa tö a' saúpa, a' kimúpa er bua' wa mik ye' tso' a' ta ö ye' kë ku' a' ta, e'ma buaë idir

ye' a. Erë ie'pa tso' a' wöbla'uk ttè kë dör mokí ese wa. E' kueki ye' yöki isulune. ¹⁹ A ye' ala'r, ye' skà weirke taië a' dalërmik wes alaköl alà kurke weir es dö mik a' de senuk wes Cristo ser es eta. ²⁰ I' ta ye' mú dö a' ska' ttök bua'ie a' ta as a' isaü tö a' dalër taië ye' éna. I' wambleke a' tö es, e' tö ye' tkiwéwa suawé taië.

Agar ena Sara, e' pake

²¹ A welepa senak judiowak ttè dikia, erë i' tso' kitule Moisés yëkkuö ki, ¿e' jcher a' wa? ²² E' tö ichè tö Abraham ala'r böl. Eköl kune' alaköl kiè Agar, e' ta. E' kiè Ismael. Agar dör Abraham alaköl kiè Sara e' kanè méso tulettsa ese. Iëköl kune Sara ta. E' kiè Isaac. Sara kë dör yi kanè méso. ²³ Kanè méso ñe' alà kune' wes se' èsepa kur es. Erë Sara kë döta' alàë, e' alà kune' mik idetke këkëpalatke eta, wes Skököl kablë' Abraham a es. ²⁴⁻²⁵ E' tö ilè kleeke se' a. Alakölpa böl ñe' tö ttè mène böt e' wà chë. Agar bak kanè méso e' tö ttè dalöiëno mène Israel aleripa a Sinaí kébata a'te Arabia, e' wà chë. E' wà dör tö Israel aleripa erblé ttè dalöiëno e' mik e' tsatkoie. E' dör wes ie'pa tso' klöulewa ttè e' dikia wes kanè méso tso' klöulewa iwökir ulà a es. E' kueki wépa kos tso' klöulewa ttè dalöiëno e' ulà a, esepa dör wes Agar ala'r es. Ñies Sinaí kébata, e' tö Jerusalén tso' ká i' ki i'ñe ta e' wà chë. Ee judiowak serke. Ie'pa tso' klöulewa Moisés ttè dalöiëno dikia wes kanè méso es. ²⁶ Erë Sara alà kune' e' tö ttè mène Abraham a, e' wà chë. Se' kë ku' klöulewa Moisés ttè dikia, e' kueki se' dör wes Sara alà es. Se' dör Jerusalén èt tso' ká ja i' a e' wakpa. ²⁷ E' dör wes itso' kitule Skököl yëkkuö ki es, e' tö ichè i' es:

A alaköl, be' kë döta' alàë,
is alala kur, e' ki alakölpa weir, e' kë ttsëule
be' wa.

Erë be' döraë alàë taië
tkökä alaköl döta' alàë e' tsata.

E' kueki be' ttsë'nú buaë.

Be' anú taië ttsë'ne bua' wa.*

Es Skököl yëkkuö tö ichè.

²⁸ A yamipa, se' dör wes Isaac es. Isaac kune' wes Skököl kablë' Abraham a es. Es ñies se' erblé Cristo mik, esepa de Skököl ala'rie wes ie' kablë' es. ²⁹ Agar alà kune'

* 4:27 Isaías 54.1,2

wes s'ditsö kur es, erë Isaac kune' Skëköl Wiköl batamik. E' kèwö ska' ta' Agar alà tö Isaac we'ik taië. E' sù i'ñe ta' wëpa tso' klöulewà Moisés ttè dikia, esepa tso' se' dör Skëköl ala'r, esepa we'ikök. ³⁰ Erë Skëköl yëkkuö tö iché i' es: "Iyë iyi tso' mè alaköl kè dör kanè méso, e' alà a, e' kè kawö ta' blatè alaköl dör kanè méso e' alà a. E' kueki iyuöshkar alàe."† ³¹ E' kueki, a yamipa, se' kè dör wes alaköl dör kanè méso e' ala'r es. Se' dör wes alaköl kè dör kanè méso, e' ala'r es.

5

Se'yënettsa ttè dalöiëno dikia

¹ Cristo tö se' yë'ttsa Moisés ttè dalöiëno e' yöki as se' kè ku'ia klöulewà ttè e' ulà a. E' kueki se' e' tköwà darërë erblök Cristo ë mik. Kè se' e' tiukwane ttè dalöiëno dikia wes s'klöulewà kanè mésoie es.

² A' tö ye' ttö ttsö. Ye' dör Pablo. Ye' wák tö iché a' a tö a' wëpa e' mettsa itóttola kkuölit tók tsir wes judiowak wöblar es e' tsatkoie, e' ta' Cristo kè tö a' kimepa yës. ³ Ye' tö iskà chène wëpa ulitane e' mettsa itóttola kkuölit tók tsir, esepa a' tö ie'pa kawöta Moisés ttè dalöiëno e' wà dalöiök seraa. ⁴ A' ulitane éna ttè dalöiëno, e' iütak as a' dö yësyësë Skëköl wöa, esepa kos e' batsëttsa bänet Cristo yöki. Es Skëköl er buaë ché se' a' Cristo batamik, e' watëttsa ie'pa tö seraa. ⁵ Erë se' erblöke Cristo mik, esepa wà ijcher Skëköl Wiköl wa tö ie' tö se' klö'weraë wes pè' buaë yësyësë es, se' erblé Cristo mik, e' batamik. E' wà panekesö ttsë'ne bua' wa. ⁶ Se' batsulewà Cristo Jesús mik, e' ta' yi tottola kkuölit tëule tsir ö kè itëule e' kè ska' Skëköl tkine. Se' erblö Cristo ë mik, e' tö se' kè ñi dalëritsök, e' dör ibua'ie.

⁷ Kuaë ta' a' mir buaë. ¿Yi tö a' wöklö'wé as a' kè tö ttè mokì iütö? ⁸ E' kè dör Skëköl tö se' klö'bak iwák a' e'. ⁹ A' taië e'pa sulu'werawà ttè suluë elkela ë tö wes pan wölöwoka elkela tö harinachka kos wölöwëkëka es. ¹⁰ Erë ye' erblöke Skëkëpa Jesús mik tö a' kè mi'pa ttè sulu e' itökì. Wé tso' a' tsiriuk ttè ese wa, e' we'ikera Skëköl tö. Kè kì ie' tkine tö yi idir.

¹¹ Erë a yamipa, ye' mú tso'ia ipakök tö wëpa kawöta itóttola kkuölit tók tsir, e'ma ¿i

kueki judiowak tö ye' we'ikekeia taië? Ye' tö ttè e' paköpaia, e'ma ie'pa kè ulurku' ye' kì mik ipakekeyö tö Cristo kötëwà krus mik se' skéie eta. ¹² Erë wëpa tso' a' wökir a ká chökwa ttè ese wa, jesepa mú e' biöttsaie i' ta!

Ñi dalëritsè

¹³ A yamipa, Skëköl tö se' klö'bak as se' kè seriä ttè dalöiëno dikia. Erë e' kè dör i sulu wamblöie wes s'wák dër sulu kì ikiane es. E' skéie se' ñi kimù, ñi dalëritsè kueki. ¹⁴ Moisés ttè dalöiëno kos e' wöiënewà ttè etkë a, e' tö iché: "A' malepa dalëritsö wes a' wákpa e' dalër es."* ¹⁵ A' e' kkö'nú. A' ñi saukeia suluë, a' ñippökeia taië wes iyiwak sulusi es, e' ta' a' wákpa ë ñi eürawa.

Sene Wiköl Batse'r wa

¹⁶ Es ye' tö a' a iché tö se' senù Skëköl Wiköl wa. Se' serke es, e' ta' i sulu kiane s'wák dër sulu e' kì wamblè, ese kè wamblepasö. ¹⁷ I kiar s'wák dër sulu e' kì, ese kè kiar Skëköl Wiköl kì. Ñies i kiar Skëköl Wiköl kì, ese kè kiar s'wák dër suluë e' kì. S'wák dër suluë ena Skëköl Wiköl e'pa ñi wöklö'uke, e' kueki i kiar se' kì wè ese kè or se' a. ¹⁸ Erë Skëköl Wiköl tö se' wëttsëke, e' ta' se' kè ku'ia ttè dalöiëno dikia.

¹⁹ Wëpa tso' iwák dër sulu e' iütök, e' wërwa wöshak. Esepa trër ena e' ia'uke sene sulusi wa. Ýyi sulu ese skà kakuetëwarakitö darërëe. ²⁰ Ie'pa tö iyi diököl dalöieke. Ie'pa dör alibchökwakpa. Ie'pa ñi saü suluë, ñi wöñatkö ñië, ñippö taië, ukyër ñi kì. Ie'pa ulurka bet. Ie'pa e' ttsökà imalepa tsata. Ie'pa dör s'blabatsökwa. Wëpa e' batsöke ie'pa mik, e'pa ë ta' ie'pa ser buaë. ²¹ Ie'pa kè wöbatsö tö i kiane ie'pa kì, ese tso' s'malepa wà. Ie'pa e' ttöke blo' wa, e' kueki i sulu kì wamblekerakitö taië. E' sù iyi skà suluë wambleke ie'pa tö. Ye' tö a' a ichekene wes ye' tö iyë'bak es tö wëpa serke es, esepa kè döpa i blüie Skëköl tso' e' a.

²² Erë mik se' serke Skëköl Wiköl wa, eta se' ñi dalëritsöke, se' ttsë'rke buaë, se' serke bërë, i kos dalë'ttsekësö er bua' wa, se' ñi saü er bua' wa, se' er buaë chö s'malepa a, se' ttö mokì, ²³ kè se' e' ttsökà taië, se' e' kkö'nü buaë. Se' serke es, e' ta' ttè dalöiëno kos, e' kè dalöseñewà se' wà. ²⁴ Se' wák dër

† 4:30 Génesis 21.10 * 5:14 Levítico 19.18

suluë, ñies ì kòs suluë wamblak se' éna, ese kòs watéttsa se' dör Cristo Jesús icha e'pa tö. E' dör wës se' tö ese kòs ttéwā wötëulewā krus mik es.

²⁵ Se' serke Skëköl Wiköl mik, e' kuekì se' e' mù as ie' tö se' wëttsù. ²⁶ Kë se' e' ttsökka tajë, kë se' ñi tsiriuk, kë se' ukyënuK ñi kì.

6

Se' kawötā ñi kìmuk

¹ A yamipa, a' wele anemine ì sulu wamblè a, e' ta a' serke Wiköl Batse'r wa, esepa ké ie' kìmuk er bua' wa as ie' e' kòkane. Erë a' e' kkö'nú dö' ì sulu tö a' erkiöwè ta a' armì ì sulu wamblè a wës ie' es. ² A' welepa kawö tköke suluë, e' ta a' ñi kìmú. A' tö iwé es, e' ta a' serke wës Cristo ttè dalöiëno tö ichè es. ³ A' wele e' bikeitsö tö buaë idir imalepa tsata, ñermata kë dör ì, e' ta ie' kitö'uke.

⁴⁻⁵ Is se' ser buaë ö suluë ese wërke se' wöki eköl eköl. E' kuekì se' ulitane ké e' sauk tö is se' ser, e' wa se' e' kkö'nú. Se' serke buaë yësyèsè, e' ta se' ttsé'rdaë buaë se' wák a. Erë kë se' kàne e' kkö'nuk wës s'malepa serke es.

⁶ Ì buaë kòs tso' a' wā ese kakmú wépa tö a' wöbla'weke Skëköl ttè wa esepa a.

⁷ Kë se' e' kitö'uk tö se' a Skëköl wayörmi kë nuí ta'. Ì kuatkésö buaë ö suluë, e' wà wöweranesö. ⁸ Ì sulu kiane s'wák dër suluë e' kì wamblè, ese wamblésö, e' ta e' wà dörane s'kì ta se' weir michoë. Erë ì buaë kiane Skëköl Wiköl kì wè ese wésö, e' ta e' wà dörane s'kì ta sene michoë döraë se' ulà a. ⁹ Ì buaë wëkesö kekraë, kë ilo'yeta', e' ta aishkuö ta mik ikéwö de, eta iské döraë se' ulà a. E' kuekì kë se' shtrinuk ì buaë uk kekraë. ¹⁰ E' kuekì mik se' a ì buaë ormi, eta iüsö sulitane a, bua'iewā s'yamipa erblöke Cristo mik, esepa a.

Pablo e' chéat

¹¹ Ttè bata i' shtök ye' tso' ye' wák ulà wa. A' isaú tö ikite bërie, es a' wā ijchermi tö mokì ye' tso' ishtök. ¹² Wépa tö a' keke a' wépa tottola kkuölit tök tsir, e'pa tö iweke es as ie'pa at buaë judiowak malepa ta. Ie'pa tö ichöpa tö se' tsatkërke, Cristo kótewā krus mik se' skéie, e' batamik, e' ma judiowak tö ie'pa we'ikera siarë. ¹³ Erë ie'pa wákpa tottola kkuölit tëule, e'pa kë tö Moisés

ttè dalöiëno e' iutè seraa. Ie'pa tö a' keke a' tottola kkuölit tök tsir e' ttsokā iwákpa a tö ie'pa tö a' ké e' wakyuök wës judiowak es. ¹⁴ Erë ye' i', e' kë e' ttsöpakā ì ulitane kì. Skëkëpa Jesucristo kótewā krus mik, e' è kikekekayö. E' batamik ì sulu kòs tso' ká i' a' ese dunewābak ye' a, ñies ese a' ye' dunewābak. ¹⁵ S'tottola kkuölit tëule tsir ö kë tëule, e' kë kì Skëköl tkine. Ie' tö se' er mane'wé pa'alì iWiköl wa, e' è kiar ie' kì. ¹⁶ Wépa kòs serke wës ttè i' tö ichè es, as esepa a' ie' tö sene bërè mù ena isaú er siarë wa. Esepa dör ie' ala'r chök, esepa dör Israel aleripa chök ie' a.

¹⁷ Ye' weine kòs Jesús tté kuekì, e' tö tso' ye' wā ye' chkà kì. E' wa ye' tö iwà kkacheke tö ye' dör ie' kanè méso mokì. E' kuekì i'tami kë yi tö ye' tsiriwariā ttè e' kì.

¹⁸ A yamipa, as Skëkëpa Jesucristo er buaë chö a' ulitane a. Es e' idir.

Yëkkuö kit Pablo tö Éfeso wakpa a Efesios

Pablo tö yëkkuö i' kit mik ie' bak Roma wötëulewā s'wōto wé a Jesús tté buaë paké kueki e' tā. Ì bak ie' tā e' tso' kitule yëkkuö Hechos 28.17-31 e' ki. Pablo tö yëkkuö i' kit Jesús mik erblökwakpa tso' Éfeso ena ipamik e'pa a. E' kēwō ska' tā Éfeso dör ká bua'ie ena eē taië u tso' ì dalöieke ie'pa tö Skëköl skéie e' dalöioie. E' bua'ie dör ie'pa kéköl eköl kiè Artemisa e' dalöioie (Hechos 19.23-31). Mik Pablo shka' Jesús tté buaë pakök, etā ie' dē'mi Éfeso (Hechos 18.18-21). Erë eē ie' sené bērbēr ē tā iminea. E' ukuöki tā iskā mineane tā isené eē duas mañal Skëköl tté kkachök. E' tso' kitule Hechos 19 ki.

Jesús mik erblökwakpa kē wā kabene ku' taië. E' kueki Pablo kē wā ì kite taië e' ki. E' skéie ì buaë tsakië o' Skëköl tö se' a, ier buaë yē' sia e' batamik, e' ki ie' tö ikit kibiie. Ie' tö ichè tö e' kueki se' kawōtā senuk Skëköl kikokaie. E' kit ie' tö yëkkuö i' ki.

Jesucristo wa Skëköl tö se' ulitane tsatké Israel aleripa ena pē' ulitane, ñies e'pa er bua'wëitö ñi ki.

Shke'wè

¹ Ye' dör Pablo. Skëköl wák er wa ye' dör Jesús ttekölpa tsá, e'pa eköl. Ye' tso' yëkkuö i' shtök s'batse'rpa e' tkëulewā darērë Cristo Jesús mik serke Éfeso, e'pa a. ² Skëköl dör S'yé ena Skëképa Jesucristo as e'pa er buaë chö ena sene bēre mù a' a.

Skëköl tö se' tsatké Jesucristo batamik

³ Skëköl dör Skëképa Jesucristo yé, e' kikökasö taië. Se' batsulewā Cristo mik, e' kueki Skëköl er buaë ché se' a ì kos buaë tso' ie' wā ká jai a e' wa. ⁴ Kam ie' tö ká i' yuö, e' yöki se' shukitbakitö as se' dō batse'r, kē ki ì sulu tā' yēs ie' wōa, se' batsulewā Cristo mik e' batamik. Ie' éna se' dalër taië, ⁵ e' kueki ie' tö ibikeitsbak tö se' tseratköitö ila'rie Jesucristo batamik, e' kiane ie' wák ki, ñies e' tö ie' ttsé weke buaë. ⁶ Ie' tö iwé es as se' tö ie' kiköka michoë ie' er buaë ché se' a taië shute e' kueki. E' kos wé ie' tö ilà dalër taië ie' éna, e' batamik. ⁷⁻⁸ Cristo kötewā se'

skéie, ie' pé tēne, e' wa se' yēnettsa sene sulu ulà a ena se' nuì olo'yé Skëköl tö se' ki. E' wa se' isué tö ie' er buaë ché taië shute se' a. Ñies ie' tö erbikè buaë mé se' a as ì weke ie' tö e' wā ar se' a. ⁹ Ì bikeitsbak ie' tö wè, e' wawéitö ì o' Cristo tö e' batamik. Kuaë ta iblè'waitö sulitane yöki, erë iwà kkachéitö se' a. ¹⁰ Ie' ibikeitsbak tö mik ikéwō de, etā ie' tö Cristo tkerakā íyi ulitane tso' ká jai a ena ká i' a e' wökirie.

¹¹ Ì kos weke Skëköl tö, e' weke ie' tö iwák er wa wēs ie' ki ikiane es, wēs ie' tö ibikeitseke es. Es sa' dör judiowak e'pa shukitbak ie' tö as sa' dō ie' ichaie, sa' batsulewā Cristo mik e' batamik wēs ie' tö ibikeitsbak es. ¹² Ie' tö iwé es as sa' erblè' kewe Cristo mik e'pa tö ie' olo taië e' kiköka. ¹³ Es a' ñies, mik a' tö s'tsatkè tté buaë moki e' ttsé tā a' erblè imik, etā a' batsewā Cristo mik ena Wiköl Batse'r muk ikablè' e' méitö a' a iwà kkachöie tö a' dör ie' icha. ¹⁴ Wiköl Batse'r tso' se' a, e' dör iwà kkachöie tö ì kos yé' Skëköl tö tö imeke, se' dör ie' icha, e'pa a aishkuö tā, e' meraëitö se' a. E' kueki se' wā ijcher tö ie' tö se' tsatkeraé da'a. E' kueki ie' olo tā' taië, e' kikökasö.

Pablo tté Skëköl tā Éfeso wakpa ki

¹⁵ E' kueki, mik ye' tö a' tté ttsé tö a' erblöke mokie Skëképa Jesús mik, ñies mik ye' ittsé tö s'batse'r malepa kos dalëritseke a' tö taië, ¹⁶ e'tami wéstela yé'miyö Skëköl a' a' dalërmik kekraë mik ye' ttöke ie' tā etā. ¹⁷ Ie' dör Skëképa Jesucristo e' Këköl. Ie' dör S'yé olo tā' taië e'. Ie' a' ye' tso'ie ikiök tö ie' tö a' kimè iWiköl wa as ie' íyi wā ar buaë a' éna, ñies as a' wā ijcher bua'iewā tö yi dör ie'. ¹⁸ Ie' tö se' klöo' ikablè' se' a e' wā panuk kröröë. E' tso' ie' wā mè se' dör ie' icha batse'rpa esepa a. Ye' tso'ie ie' a' ikiök tö a' er ñi'úitö as kos kablè ñe' bua' dör ena olo dör e' wā ar a' éna. ¹⁹ Ie' diché tā' taië íyi ulitane tsata. Ì kos ormi ie' a. Idiché e' wa ie' tso' se' erblöke Cristo mik, e'pa kimuk. Ye' tso'ie ikiök ie' a' tö a' er ñi'úitö as e' kos wā ar bua'ie a' éna. Diché e' dör taië shute, ²⁰ e' wa Cristo kötewā, e' shkeo'kane ie' tö. Diché e' wa ie' tö Cristo tkéka ká jai a iulà bua'kka íyi ulitane wökirie. ²¹ Eē Cristo tkerka diché tā' taië íyi wökir, íyi wák, íyi kéköl wā diché tā', ese kos tsata. Ie' tkëneka íyi ulitane tsata. Ie' dör ì kos tso' i'ñe tā ena

aishkuö ta e' tsata. ²² Skëköl tö ì kôs méwa ie' klö dikia. Nies ie' tö iméka se' dör ie' icha e'pa kôs wökirie. ²³ Se' dör wës Cristo wák chká es, ta ie' dör wës s'wökir es. Ie' tö se' wëttseke ì kôs kiane ie' kî wè ká i' kî, e' uk. Ie' tso' ká wa'ñe, kè ì a ie' wöklönuk.

2

Skëköl er buaë ché se' a se' tsatkoie

¹ Kam a' erblö Cristo mik, e' yöki a' bak e' wamblök suluë, e' kueki a' bak wës s'duulewä es Skëköl a. ² E' kèwö ska' ta a' bak senuk suluë wës wépa kè tö Skëköl dalöie esepa ser es. Wimblu sulusi dör ì sulu kôs tso' ká i' a e' wökir e' ttö iütök a' bak. Ie' tso' Skëköl ttè dalöseukwä wakpa esepa wörieikök. ³ Se' kôs bak senuk wës ie'pa es. Ì sulu kôs kiane s'wák dër suluë e' kî wamblè, ese wamblök se' bak. Se' erbikè sulu, e' è wà wamblök se' bak s'wák ttsè'woie buaë. Se' bak wömeulettsa weinuk Skëköl ulä a wës pè' malepa es. ⁴⁻⁵ Se' bak duulewä se' nuì kî, erè Skëköl tö se' suè er siarè wa tajè. Ie' tö se' dalërsé tajè. E' kueki ie' tö sene michoë mé se' a. E' dör wës ie' tö se' shké'wékane Cristo ta es. Ie' er buaë ché se' a tajè, e' kueki se' tsatkëne. ⁶ Se' batsulewä Cristo Jesús mik, e' kueki e' dör wës Skëköl tö se' shké'wékane Cristo ta ñita es. Nies ie' tö se' tkéka Cristo ta ñita ká jai a. ⁷ E' kôs wé ie' tö es iwà kkachoie aishkuö ta tö kôs ie' er buaë ché se' a ì wé Cristo Jesús tö se' dalërmik e' batamik. E' dör tajè shute kè wöet ta' ekkè. ⁸⁻⁹ Skëköl er buaë ché a' a, e' batamik a' tsatkëne, a' erblöke Jesucristo mik e' kueki. E' kè dör ì buaë wé a' tö ie' wörki ese skéie. Ie' tö a' a imé éme wës iyi kakmè es. Ie' tö iwé es as kè yi e' ttsöka tö ie' tsatkée ì buaë wéitö ese batamik. ¹⁰ Ie' tö se' er mane'wé pa'alì se' batsulewä Cristo Jesús mik e' batamik. Ie' tö iwé es as se' tö ì buaë kôs ese ù. E' kôs bikeitsbakitö as se' ser wës ie' kî ikiane es.

Judiowak ena wépa kè dör es, esepa de wës wák eköl è es Cristo batamik

¹¹ A' wépa kè dör judiowak, kè a' éna ichökwa tö wës a' bak kam a' erblö Cristo mik e' yöki. Judiowak wépa kôs esepa tottola kkuölit tëule tsir iwà kkachoie tö ie'pa dör Skëköl icha. Pè' kè dör judiowak, esepa kiè ie'pa tö tottola kkuölit kè tëule ese

wakpa. Es ie'pa tö a' cheke suluë. Ie'pa a' a' dör ná. ¹² A' éna ianú tö a' bak e' butsuletttsa bánet Cristo yöki. A' kè bak Israel aleripa shua. Ì uk Skëköl kablè' ie'pa a' ena ttè mène ie'pa a' tsakië e' shua a' kè bak. A' bak senuk ká i' a Skëköl chök kè ta', kè a' ì paneta'. ¹³ Erè i'ñe ta' a' batsulewä Jesucristo mik. E' kueki a' dewä Skëköl ska' buaë, Cristo Jesús kōtewä a' skéie, ie' pè' tëne a' tsatkoie, e' batamik.

¹⁴ Cristo tö judiowak ena pè' kè dör judiowak, esepa er bua'wé ñi kî. Se' bak ñi bolökpaie, erè Cristo tö se' er bua'wé ñi kî. Ie' tö se' woiéwä ká etkè wakpaie. Ì tö se' wé ñi bolökpaie ese shulé ie' tö ikōtewä krus mik se' skéie e' wa. ¹⁵ Ttè me'atbak Skëköl tö judiowak a' dalöieno, e' tö se' me'ka ñi bolökpaie. Erè Cristo kōtewä se' skéie e' kueki ttè e' kôs kè diché ta'ia. Skëköl tö iwé es as sa' dör judiowak ena a' kè dör judiowak, e'pa dö ñi yamipaie batsulewä Cristo mik wës wák eköl è es. Es ie' tö se' er bua'wé ñi kî. ¹⁶ Ì tö se' wé ñi bolökpaie, ese shulé Cristo tö. Ie' kōtewä krus mik se' skéie, e' wa ie' tö Skëköl er bua'wé judiowak kî ena pè' kè dör judiowak esepa kî. Es se' de wës wák eköl è es Skëköl a. ¹⁷ Sene bërè Skëköl ta, e' ttè buaë pakök Cristo de, pè' kè dör judiowak e' butsuletttsa bánet Skëköl yöki, esepa a, ñies judiowak kè e' butsuletttsa bánet esepa a. ¹⁸ Cristo batamik se' kôs dōwami buaë S'yé ska', iWiköl dör eköl è, e' wa. ¹⁹ E' kueki i'ñe ta' a' kè dör wës ká ku'ki wakpa es. A' de s'batse'rpa kíie. Nies a' de Skëköl ala'rie. ²⁰ Se' dör wës u es. Jesús ttekölpa tsá ena Skëköl ttekölpa, e'pa dör wës u kukulëwö es. Jesucristo wák dör wës u chki es. ²¹ Cristo dör u wöklö'ukwak. Se' kôs dör u e' yese alè. Cristo batamik u e' yörmir dö ide u etkue batse'r Skëkëpa a ekkè. ²² Se' batsulewä Cristo mik, ñies se' batsulewä ñi mik, es se' kôs dö wës Skëköl wé es, e' a Skëköl serke iWiköl wa.

3

Pablo klöne Cristo ttè pakök pè' kè dör judiowak esepa a

¹ Ye' wák tso' wötëulewä s'wöto wé a Cristo Jesús ttè pakè kueki a' kè dör judiowak esepa kimoie. Skëköl er buaë ché a' a tajè, e' kueki ie' a ye' tso' ikiök a' kî. ² Ye' wä ijcher

tò a' wà ittseüle tò Skèköl er buaë ché ye' a, e' kueki ie' tò kanè i' me' ye' a Jesús tté pakök a' kè dör judiowak esepa a. ³ Ibikeitsbak Skèköl tò wè, e' blè'waitò erè iwà kkayè'itò ye' a. E' wà shtétke ye' tò a' a yèkkuö i' kī böt mañat. ⁴ Yèkkuö i' sué a' tò, eta' a' éna iwà armi tò Cristo tté blèulewà se' yöki kuaë, e' wà ane ye' éna buaë. ⁵ Ibikeitsbak Skèköl tò wè Cristo batamik, e' blèulewà kuaë. Erè i'ñe ta ie' tò iwà kkaché iWiköl wa sa' dör Cristo ttekölpa tsá e'pa a, ñies Skèköl ttekölpa batse'r e'pa a. ⁶ Ttè e' blèulewà se' yöki kuaë, e' wà dör i' es: A' kè dör judiowak, esepa kieke Skèköl tò Jesús tté buaë e' wa as i' kōs tso' ie' wà mè sa' a, e' mütö a' a ñies, as a' döñak sa' ta ñita wēs wák eköl è es, as i' kōs muk Skèköl kablé' sa' a e' dō a' ulà a' ñies, a' batsulewà Cristo Jesús mik e' kueki. ⁷ Skèköl er buaë ché ye' a, e' kueki ie' diché wa ie' tò ye' me'ka' tté buaë ñe' wakanéuk.

⁸ S'batse'rpa kōs, e' sulula ye' dör. Erè Skèköl er buaë ché ye' a, ie' tò ye' shushtë Cristo tté buaë e' pakök pè' kè dör judiowak esepa a. I' tso' Skèköl wà ie'pa a' Cristo batamik, e' dör buaë shüte, kè se' a' iwà bikeitsuk ekkè. ⁹ Ñies i' bikeitsbak Skèköl tò wè Cristo wa, e' wà pakök sulitane a' ie' tò ye' patké. Ttè e' bak blèulewà ká iaiaë, ie' dör iyi ulitane yuökwak e' wà. ¹⁰ Ie' kè wà ikkayène yi a' ká iaiaë ta, ie' tso' se' dör Skèkèpa Jesús icha e'pa panuk e' kueki. Se' wa ie' tò iwà kkaché i'ñe ta iyi wökir ena iyi wák tso' kè wërta'wà ese kōs a' as ie'pa éna iar tò ie' siwà' dör iskië tsakië iyi ulitane tsata. ¹¹ E' kōs wè ie' tò Cristo Jesús dör Skèkèpa e' wa, wēs ie' tò iwà yöbië e' bikeitsbak es. ¹² Se' batsulewà Cristo mik, se' erblöke ie' mik, e' kueki se' dömiwà buaë ttök ie' ta kè suarta', kè wöklör i' a. ¹³ Ye' weirke kōs a' dalèrmik, e' wa a' ké e' ttsökka. E' kueki ye' tò a' a' ichè tò kè a' e' siaukwà.

Pablo tténe Skèköl ta Éfeso wakpa kī

¹⁴ İyi ekkè kōs kueki ye' e' tkéwà kuchè kī S'yé wörki ttök ie' ta. ¹⁵ I' kōs dör ttsè'ka ká jai a' ena ká i' a, e' tso' ie' è batamik. ¹⁶ Ie' olo ta' taië shüte, e' a' ye' tò ikieke tò ie' tò a' er diché iö iWiköl wa. ¹⁷ Ñies ye' tò ikieke ie' a' tò Cristo mú ser a' er a, a'

erblöke ie' mik e' kueki. Ye' tò ie' a' ikieke tò a' e' tkōwà darèrèè ñi dalèritsök ñies Skèköl dalèritsök. ¹⁸ Ye' tò ikieke ie' a' es as a' ena s'batse'r malepa, e'pa kōs éna iwà ar tò kōs Cristo éna se' dalèr, e' dör taië, shoë, batsië, kakkeë, iskië, kè enukwa. ¹⁹ Ye' kī ikiane tò a' éna iwà anù buaë tò kōs Cristo éna se' dalèr, e' tkōkà kōs se' kabikeitsö e' tsata. Es ye' kī ikiane as a' ser buaë yèsyèsè, kabikeitsö buaë mokie wēs Skèköl wák es.

²⁰ Skèköl diché ta' taië, e' tso' iwakanéuk se' er a. Ie' tò i' buaë wèmi se' a, i' kōs kiekèsö ena i' kōs bikeitsekèsö e' tsata, e' kueki ie' kikōkasö. ²¹ As Skèköl kikōkà se' dör Skèkèpa Jesús icha e'pa tò. Ñies ikikōkasö Cristo Jesús kueki kekraë. Es e' idir.

4

Se' dör wēs ñiyamipa es Wiköl Batse'r wa

¹ Ye' tso' wötèulewà Skèkèpa Jesús tté kueki. Skèköl er buaë ché a' a' taië Cristo batamik, e' kueki ye' kköchö a' a' tò a' senú buaë yèsyèsè wēs Skèköl tò a' klö'bak senuk es. ² A' e' wöowa bèrè, a' senú buaë ñita kè kèsik wa. A' ñi dalèritsö, ñies a' ñi dalè'ttsö er bua' wa. ³ A' kōs dör wēs ñi yamipa es Skèköl Wiköl wa. A' e' chö darèrè as a' kè ñi blabatsölor ñi yöki. A' senú bèrè ñita. ⁴ Se' kōs dör wēs wák eköl è es. Skèköl Wiköl tso' se' ta e' dör eköl è. Skèköl tò se' kōs klö' as se' ser michoë ie' ta, e' wà paneke se' kōs tò ñita ttsè'ne buaë wa. ⁵ Se' Kèköl dör eköl è, tté mik se' erblöke e' dör etkè. S'wöskuè etkè a' se' ulitane wösune. ⁶ Skèköl dör eköl è, e' dör se' ulitane yè. Ie' dör se' ulitane wökir. Ie' tso' iwakanéuk se' ulitane wa, ñies ie' tso' se' ulitane ta.

⁷ Se' kōs dör wēs wák eköl è es, erè Cristo tò imé se' a' eköl eköl kanebloie ie' a' kuà'kī kuà'kī wēs ie' kī ikiane es. ⁸ E' dör wēs itso' kitulé Skèköl yèkkuö kī es, e' tò ichè:

“Mik ie' e' aléka ibolökpa kī

eta' ie' míkane ká jai a.

Ibolökpa klö'wéwaitò taië, e'pa mítser iwà e' ta,

ñies i' buaë méitö iwakpa a.”*

Es Skèköl yèkkuö tò ichè.

⁹ Wé ichéitö tò “ie' míkane kákke”, eta' çima e' wà dör? E' wà dör tò ie' dè'rö kewé ká dià kaska'. ¹⁰ E' wà kiane ché tò ie' dè'rö

* 4:8 Salmo 68.18

ká dià kaska', e' è mine'kane ká jaì a íyi ulitane tsatá ká kos wà ioie ie' olo taië e' wa.

¹¹ Cristo tò diché mé se' a eköl eköl kanebloie ie' a. Se' welepa shushtë ie' tò kaneblok ie' a ittekölpa tsáie. Se' welepa skà shushtë ie' tò Skëköl ttekölpaie. Se' welepa skà shushtë ie' tò itte buaë pakökwakpaie. Se' welepa skà shushtë ie' tò itte klö'ukwakpa wökirpaie ena s'wöbla'ukwakpaie itte wa. ¹² Esepa kanè dör s'batse'r malepa kos wöbla'uk kaneblok buaë ie' a ena ñi kimuk buaë. Se' serke wes ie' kî ikiane es, e' ta se' kos dör wes Cristo chkà es, e' pa er diché kî iërdaë Cristo ttè a. ¹³ Es se' kos döraë erblök ñikkëë Jesús dör Skëköl Alà, e' mik. Ñies se' kos wà ijcherdaë ñikkëë se' er a tò wes ie' dör. Se' döraë wes wëm kibineone es. Se' serdaë buaë yësyësë wes Cristo es. ¹⁴ Es se' kè döpaia wes alala es kitër tottola ttè ulitane wa. Esepa dör wes dichawö ppé siwa' tò es. S'wöbla'ukwakpa kache ttè wa, e' pa erbikö taië, ie' pa tò ttè pa'ali yuëmi s'kitö'woie. Mik se' kibine Cristo ttè a, eta esepa kè kitöonukia yi a. ¹⁵ Kè se' e' muktsa kitö'wè kache ttè wa. E' skéie ttè moki, ese chekesö ñi a se' ñi dalëritsö e' kueki. Se' tò iwé es, eta se' diché iërke buaë Cristo dör s'wökir, e' ttè kos a. ¹⁶ Cristo batamik se' kos dör wes s'chkà es. S'chkà a s'dichéwö tso', s'kicha tso' ena s'yese skà tso' tsakië, e' kos tso' iëulewà buaë ñikkëë, kanebloke buaë ñikkëë ñita. Es se' dör taië, e' pa kanebloke Cristo a eköl eköl kanè dör kua'kî kua'kî, erë Cristo batamik se' dör wes chkà etkë es, iëulewà buaë ñita, kanebloke buaë ñita. Es se' mir buaë, ñi kî diché iöke buaë ñikkëë ñi dalër wa.

Kè se' senukia wes pè kè tò Skëköl dalöie es

¹⁷ Skëkëpa Jesucristo ttö wa ye' tò a' a ichè tò kè se' serià wes pè kè tò Skëköl dalöie ser es. Ì kos bikeitseke ie' pa tò, e' wà kè dör ñie bua'. ¹⁸ Ie' pa erbikè ttsenewatke. Skëköl ttè moki, e' wà kè ane ie' pa éna yës. Ie' pa er darërëë, e' kueki sene moki meke Skëköl tò se' a, e' kè dè' ie' pa ulà a. ¹⁹ Ie' pa er burinewà. Ie' pa e' mettsa ì sulu kukuétökwa darërëë. Ie' pa e' ia'uke sene sulusi wa, kè e' wöklö'uta' yës.

²⁰ Erë Cristo ttè kè wa se' wöblane senuk es. ²¹ Moki a' tò ie' ttè ttsé, a' e' yuè ie' ttè

moki wa. ²² E' kueki se' bak senuk suluë, ese kos olo'yösö. Ñies se' wák dër suluë, e' olo'yösö. E' tò se' kitö'weke ì sulu wamblök. Se' tò iuté es, e' ta se' er sulurdawa. ²³ Erë se' erbiköne kua'kî buaë yësyësë. ²⁴ Skëköl tò se' wák dër suluë, e' mane'wëttsa pa'ali wes ie' wák es, e' kueki se' senü yësyësë ena batse'r wes ttè moki tò ichè es.

²⁵ E' kueki a' kè kachökia ñi kî. Se' kos dör wes wák eköl è es, e' kueki ì cheke a' tò ñi a, e' chö ttè moki wa.

²⁶ A' ulune, e' ta kè iwà wamblar. A' er buanúne kam katuirwa e' yöki. ²⁷ Kè kawö mar bé a as ie' tò a' kò ì sulu wamblök.

²⁸ Yi bak akblök, e' kè akblökia. E' skéie ese kaneblo iwák ulà wa as iulà a iwà dö ta ikakmèitö s'siarëpa a.

²⁹ Ttè sulusi kè charia. E' skéie a' tò ttè buaë ese è chö s'malepa kukua as ie' pa kî er töwà Skëköl mik darërëë. Es a' tò ie' pa kimëmi buaë mik ie' pa kî ikiane eta.

³⁰ Skëköl tò iWiköl me' se' a iwà kkachoie tò se' dör ie' icha. Es se' wà ijcher moki tò Skëköl tò se' bleraë buaë dö mik se' tsatkërdattsa aishkuö ta, e' kèwö ska' ta. E' kueki kè ì sulu wamblaria as Wiköl Batse'r kè eriar. ³¹ Kè a' kësik blökia ñi kî. Kè a' ñi saukia suluë. Kè a' ulunukia ñi kî. Kè a' wöñanukia ñi kî. Kè a' ñi chökia suluë. Ese kos olo'yö. ³² E' skéie ì buaë è ú ñi a. A' ñi saú er siarë wa. Ì sulu wambleke a' tò ñi kî, ese nuí olo'yö ñi kî wes a' nuí olo'yé Skëköl tò a' kî Cristo batamik es.

5

¹ A' dör Skëköl ala'r dalër taië ie' éna, e' kueki a' senü buaë yësyësë wes ie' ser es. ² A' ñi dalëritsö kekraë wes Cristo tò se' dalëritsé es. Ie' e' mettsa ttèwà se' skéie. E' wër buaë Skëköl wa wes íyi mekesö ie' a ala'r buaë masmas es. ³ A' senü wes s'batse'rpa kè senuk es. Kè a' kàne trënuke. Kè a' kàne e' ia'ukka sene sulusi wa. Kè a' kàne íyi kkechök. Íyi ese yöki a' e' kkö'nú bua'iewà as kè yi tò a' kkatö iki. ⁴ Ttè sulusi kos, ttè kè wà ta' kos, ttè tsuleie kulúie kos, ese kè char. E' skéie Skëköl è kikóka. ⁵ A' wà ijchenú buaë tò wépa trërke ena wépa tò íyi sulusi wambleke, ñies wépa tò íyi kkecheke (e' dör wes íyi diököl dalöie skëkölíe es), esepa kos kè döpa ì blúie Cristo ena Skëköl e' pa tso' e' a.

Sene buaë yësyësë

⁶ İyi sulu ekkë kos kuëki wépa tō Skëköl ttè dalösewéwa, esepa ki Skëköl kësik ardaë. E' kuëki kë a' e' muktsa yi a kitò'wè ttè kë wà ta' ese wa. ⁷ Kë a' e' tiuk ie'pa esepa ta, a' e' skö ie'pa yöki bánet. ⁸ A' bak senuk suluë, e' dör wes a' bak senuk ká ttsettseë a es. Erë i'ñe ta a' tso' batsulewá Skëképa Jesús mik, e' dör wes a' serke ká ñí a es. E' kuëki a' senú wes s'ser ká ñí a es. ⁹ S'serke wes ká ñí a es, esepa er buaë, ser yësyësë ena ttö mokië. ¹⁰ A' e' chö e' wöbla'uk i wër buaë Skëképa wa ese wa. ¹¹⁻¹² İ sulu wambleke wépa ser wes ká ttsettseë a es, esepa tō, ese kë dör ie bua'. İ sulu wambleke ie'pa tō akirie, ese pakè tō s'jaëwë ekkë. E' kuëki kë i sulu wamblaria yës wes ie'pa es. E' skéie i buaë ká ú kekraë. E' tō ie'pa a ikkachèmi tō i wambleke ie'pa tō e' dör suluë. ¹³⁻¹⁴ Erë ká ñiwe tō İyi ulitane kkachëwá buaë mía ñiweie. E' kuëki mik i sulu wambleke ie'pa tō e' kkachésö ie'pa a, e' ta ie'pa welepa éna iar mi tō e' dör suluë ta ier mane'umi ta imía ser buaë wes ká ñiwe wakpa es. E' kuëki ttè tō ichè i' es: "A' dör wes s'kapötkëter es, esepa ti'nú, a' dör wes s'duulewá es, esepa shkenúkane, etá Cristo tō a' er ñi'weraë."

¹⁵ E' kuëki a' ser kkö'nú a' tō. Kë a' senukia wes wépa kë er ta' esepa ser es. E' skéie a' senú yësyësë. ¹⁶ Taië pè' tō İyi sulu wambleke i'ñe ta, e' kuëki i buaë ormi se' a, e' ta iüsö kos se' a iormi ekkë. ¹⁷ Kë a' senuk wes kë se' erbiköta' buaë es. Erë i kiane Skëképa Jesús ki tō se' tō iwë, ese wà anú a' éna. ¹⁸ Kë a' e' ttökkaiá blo' wa yës. E' tō s'sulu'wëkewá da'a. E' skéie a' senú buaë yësyësë kekraë Wiköl Batse'r diché wa. ¹⁹ Mik a' ñi dapa'uke, etá a' ttsö ñita Salmo wa ena Skëköl ttsé wa, ñies ttsé meke iWiköl tō a' a ese wa. A' ttsö Skëköl a ikikokaie a' er kos wa. ²⁰ Wëstela chö kekraë Skëköl dör S'yé e' a Skëképa Jesu-cristo ttö wa.

Wes se' ké senuk ñita

²¹ Cristo dalöieke a' tō, e' kuëki a' ñi dalöiö. ²² Alakölpa ké iwëpa dalöiök wes ie'pa tō Skëképa dalöieke es. ²³ Alaköl wëm dör ie' wökir wes Cristo dör ie' ichapa wökir

es. Ie' dör ie'pa tsatkökwak. Ie'pa dör wes ie' chká es. ²⁴ E' kuëki alakölpa ké iwëpa dalöiök i kos a wes wépa dör Cristo icha esepa tō ie' dalöieke es.

²⁵ A wëpa, a' alakölpa dalëritsö wes Cristo tō se' dör ie' icha esepa dalëritseke es. Ie' e' mettsa ttëwá se' skéie. ²⁶ Ie' tō iwé es se' batse'woie. Ie' tō se' paiklé ittè wa as se' dö maneneë Skëköl wöa. E' wà suekesö mik se' wösune etá. ²⁷ Ie' tō iwé es as se' dö ie' wák wörki batse'r, kë ki i sulu ta' yës, olo ta' taië wes alaköl ulabatsöketke es, ese paiëule buaë, kë iauleka, idatsi' kë wökliouleka. ²⁸⁻³⁰ Es ñies wëpa ké ilakölpa dalëritsök wes ie'pa e' dalëritsö es. Kë yi e' sauta' suluë. E' skéie se' e' kkö'nú buaë, e' tiö buaë. E' kuëki wëm tō ilaköl dalëritseke, e' wa ie' wák e' dalëritsö. Es ñies se' dör Cristo icha, e'pa dör wes ie' chká es, e' kuëki ie' tō se' kkö'neke buaë. ³¹ Itso' kitule Skëköl yëkkuö ki i' es: "Wëm kë serpaia iyé ena imi e'pa dapömik, e' skéie iserdawá ilaköl ta. Ie'pa bül serdaë ñita ta ie'pa mía wes wák eköl é es."* ³² Ttè e' dör taië iskië, kë se' éna iwà ar bet. Erë ye' a ta, ttè e' tso' Cristo ena se' dör ie' ichapa e'pa chök. ³³ Erë ñies ttè e' tso' se' a ichök tō wëpa kos ké ilakölpa dalëritsök wes iwákpa e' dalëritsö es. Ñies alakölpa kos ké iwëpa dalöiök.

6

¹ A ala'rla, a' yé ena a' mi, e'pa ttö dalöiö Skëképa Jesús dalërmik, e' dör buaë yësyësë e' kuëki. ²⁻³ Ttè dalöiëno me'atbak Skëköl tō e' et tō ichè: "A' yé ena a' mi e'pa dalöiö. A' tō iwé es, e' ta a' kawö tköraë buaë ena a' serdaë ká taië ká i' ki."* Ttè e' dör ttè dalöiëno tsá kablé se' a ilè uk iütè skéie e'.

⁴ A' dör ala'rla yëwöpa ena imiwöpa, kë a' tō a' ala'r uluukka. E' skéie ie'pa tala'ú buaë, ie'pa shulö er bua' wa. Ñies ie'pa wöbla'ú Skëképa Jesús ttè wa.

⁵ A' klöulewá kanè mésoie, a' wökirpa tso' ká i' ki, e'pa ttö iütö er moki wa. Ie'pa dalöiö suane wa painè wa. A' kaneblö ie'pa a buaë wes a' chöpa kaneblök Cristo a es.

⁶ A' kaneblö buaë ie'pa a kekraë, kë dör mik ie'pa tō a' sueke e' é ta ie'pa wökatoie tō a' dör kanè mésopa buaë ese. Moki a' dör Cristo kanè mésopa, e' kuëki a' kaneblö

* 5:31 Génesis 2.24 * 6:2-3 Deuteronomio 5.16

ie'pa a kaneë wēs Skëköl kī ikiane es. ⁷ A' kaneblö ie'pa a kaneë wēs Skëkëpa Jesús wák a s'kaneblö es, kë dör wēs s'kaneblö s'ditsö a es. ⁸ A' wā ijcher tō wēpa tso' klöulewā kanè mésoie ena wēpa kë dör es, esepa kōs a Skëkëpa Jesús tō iské meraë eköl eköl wēs i buaë wēsö es.

⁹ A' dör kanè wökirpa, a' kanè mésopa dalöiö ñies. Kë ie'pa pauñar. A' éna ianú tō a' ena ie'pa, e'pa kōs wökir dör Skëköl tso' ká jai a e'. Se' kōs kawōtā ie' ttè dalöiök. Se' dör kanè wökirpa ö se' dör kanè mésopa esepa, esepa kōs dör ñies éme ie' a.

Se' e' tsatkö bë yöki

¹⁰ A yamipa, ibataie tā ye' tō a' a icheke tō a' e' diché iö këkraë a' batsulewā Skëkëpa Jesús tā e' wa, ñies ie' diché taië e' wa. ¹¹ I kōs mé Skëköl tō a' a' e' tsatkoie i sulu yöki, e' dör wēs i kōs tso' ñippökwakpa wā e' tsatkoie es. E' iö a' tō as a' e' tsatkö, e' wa a' e' tkōwā darërë bë éna se' kitö'wak e' yöki. ¹² Kë se' ñippökü' s'ditsö tā. E' skéie se' ñippöke iyi sulusi diché tā' kë wërta'wā esepa tā. E'pa dör iyi wökir ena iyi wák tso' i sulu kōs tso' s'pamik wēs stui a es ese wëttsuk. ¹³ E' kuëki i kōs mé Skëköl tō a' a' e' tsatkoie, e' iö a' tō, e' klö'ú as mik i sulu datse a' erkiöyuk i sulu wamblök, etā a' a' iwöklör. A' tō iwé es këkraë, e' tā a' e' alörakā i sulu kī tā a' a' e' tkërdawā darërë mokjë.

¹⁴ E' kuëki a' tso' erki ñippök i sulu tā. Skëköl ttè mokī e' klö'ú a' tō, e' dör wēs ñippökwakpa kipamo es. A' senú yësyësë Skëköl a, e' tō a' kimeräë wēs iyi daloie ieke ñippökwakpa tō ibatsi' kī e' tsatkoie es. ¹⁵ Skëköl tō a' er bua'wéne ie' kī Cristo batamik, e' ttè buaë klö'wé a' tō, e' dör a' a' wēs ñippökwakpa klökkuö iökā as kë ikulirttsā es. ¹⁶ Ñies a' erblö këkraë Skëkëpa Jesús mik, e' dör wēs i tso' klöule ñippökwakpa wā iulā a shoë e' tsatkoie es. E' wa a' tō i sulu kōs patkeke bë tō a' kī ese kōs wöklö'weraë. E' dör wēs kuaböt wöñarke bö'ie uyeke ñippökwakpa kī, e' wöklö'weke wöshteke i tso' ie'pa wā iulā a e' wa es. ¹⁷ Skëköl tō a' tsatkeraë, e' bikeitsö a' tō këkraë, e' dör wēs iyi daloie tkekeka ñippökwakpa tō iwökir kī e' tsatkoie es. Ñies a' er múwā ie' ttè kī, e' dör wēs ie' Wiköl tabè es. ¹⁸ I kōs a tā ikiö ie' a tō ie' tō a' kimè.

Ie' tā a' ttö këkraë i Wiköl wa, kë ilo'yar yës. Ñies ie' a ikiö s'batse'r malepa kōs kī. ¹⁹ Ñies ikiö ie' a tō ye' a ttè mèitö wā pakè as ye' tō Jesús ttè buaë blëulewā ká iaiaë, e' wā pakö kë suarta'. ²⁰ Ye' patküle ttè buaë e' pakök, erë i'ñe tā ye' tso' wötëulewā s'woto wé a ttè e' kuëki. A' ikiö Skëköl a ye' kī as ye' tō iwā pakö buaë kë suarta'.

Pablo e' chéat

²¹⁻²² Ye' kī ikiane tō a' wā ijcher tō is ye' tso' ena i weke ye' tō. E' kuëki ye' tō yëkkuö i' patkeke Tíquico ulā a. Ie' dör s'yami dalër taië sa' éna. Ie' dör Skëkëpa Jesús kanè méso yësyësë ese. Ie' tō a' a' ichèmi tō is ye' tso'. Ñies ie' tō a' er diché ièmi.

²³ Skëköl dör S'yé ena Skëkëpa Jesucristo as e'pa tō sene bërë mù s'yamipa kōs a. Ñies as Skëköl tō ie'pa kimù ñi dalërirtsök buaë. Ñies as ie'pa erblö Skëköl mik këkraë. ²⁴ As Skëköl er buaë chö wēpa éna Skëkëpa Jesucristo dalër këkraë kë manertā'ttsā esepa kōs a.

Yëkkuö kit Pablo tö Filipos wakpa a Filipenses

Mik Pablo tö yëkkuö i' kit, etä ie' tso' Roma wötëulewä s'wöto wé a Jesús tté buaë pakè kueki. E' tso' kitule Hechos 28.14-31 e' ki. E' yöki mik Pablo dë'rö Filipos Silas ena Timoteo e'pa ta Jesús tté buaë pakök, etä tajë pë' erblë' Jesús mik (Hechos 16.11-40). Mik Jesús mik erblökwakpa wä ijcherewä tö Pablo tso' wötëulewä, etä ie'pa tö inuköl ena ilè skà patkë'mi Epafrodito ulà a ikimoie. E' ki wëstela ché Pablo tö yëkkuö i' ki.

Filipos wakpa weirke Jesús mik erblë' e' kueki. E' kueki Pablo tö ie'pa a ikkaché tö erë ie' weirke, erë ie' ttsë'rke buaë. Ie' tö ie'pa a iché tö ie'pa ké senuk wës Jesús sené es. Ie' e' wöawa diöshet s'malepa kimoie. Es se' kawöta senuk ñi kimoie.

E' kiiie ta ie' tö ie'pa a ibiyö ché tö Israel aleripa welepa tso' s'wöbla'uk suluë. E' yöki ie'pa kawöta e' kkö'nuk. Ie'pa ñekkëpa s'wöbla'weke tö kë se' tsatkërpa erblë' Jesús mik e' ë wa. Erë Pablo tö iché tö e' kë idör es.

Shke'wè

¹ Ye' dör Pablo. Ñies Timoteo tso' ye' ta ie. Sa' dör Cristo Jesús kanè mésopa. Ye' tso' yëkkuö i' shtök a' dör batse'r batsulewä Cristo Jesús mik serke Filipos e'pa a, ñies a' wökirpa ena ie'pa kimukwakpa e'pa kos a. ² Skëköl dör S'yé ena Skëkëpa Jesucristo as e'pa er buaë chö a' a ena sene bërë mù a' a.

Pablo tö wëstela ché Skëköl a Filipos wakpa dalërmik

³ Bitökicha ye' er ane a' ska', etä ye' tö wëstela cheke Skëköl a' a' dalërmik. ⁴ Këkraë mik ye' tö ikieke Skëköl a' a' ki, etä ye' ttsë'ne buaë. ⁵ Kuaë dö ikkë ta, buaë a' tö ye' kimeke Jesús tté buaë pakè e' kané wa. E' kueki ye' ttsë'ne buaë a' dalërmik. ⁶ Ye' wä ijcher buaë tö i' buaë tsá tkéwamitke Skëköl tö a' er a, e' wä kí weraëitö buaë dö mik Jesucristo done etä. ⁷ A' dalër tajë ye' éna, e' kueki e' dör buaë tö ye' tö a' bikeitsë es. Këkraë a' er tso' ye' ska'. Erë ye' tso' wötëule

s'wöto wé a Jesús tté buaë kueki, erë a' er tso' ye' ska'. Ñies mik ye' kë ku' wötëule tso' Jesús tté buaë tsatkök ena ichök tö e' dör moki, etä a' er tso' ye' ska'. Skëköl er buaë ché ye' a' e' kueki kanè méitö ye' a' Jesús tté buaë pakök. Kanè e' a' a' ulitane tso' ye' ta ñita. E' kueki buaë idir tö ye' tö a' bikeitsë es. ⁸ Skëköl wä ijcher buaë tö kos ye' éna a' dalër wës Cristo Jesús éna a' dalër es. ⁹ Ye' tö Skëköl a' ikieke tö a' kí ñi dalëritö tajë. Ñies ye' tö ie' a' ikieke tö as a' kí erbikö yësyësë ena a' kí éna ká ar buaë ¹⁰ as i' dör ibua'ie ese shushtö a' tö wë këkraë. Es a' sermi batse'r, kë ki i' nuí ta' dö mik Cristo done etä. ¹¹ Es Jesucristo batamik a' sermi yësyësë, e' wërdaë buaë wës kal bua'buwa wör buaë ese wër es. E' dör es, etä Skëköl dalöierdaë buaë ikikardakä tajë a' batamik.

Pablo tso' wötëule erë Jesús tté buaë ki pakarke

¹² A yamipa, ye' ki ikiane tö a' wä ijcher tö i' sulu tköke ye' ta, moki e' kë wä Jesús tté buaë wöklöne. E' skéie iki pakarke tajë. ¹³ Shkëkipa kos tso' ie ká i' wökir kibi u a, ñies imalepa kos tso' ie, e'pa wä ijcher tö ye' tso' wötëule Cristo tté kueki. ¹⁴ Ñies ye' tso' wötëulewä moulewä, e' tö tajë s'yamipa tso' ká i' a, e'pa kí erkiöwé tté pakök kë suarta'ia, ie'pa kí erblöke Skëkëpa mik e' wa.

¹⁵ Moki s'yamipa welepa ukyërke ye' ki, ie'pa wötköke ye' ki, e' kueki ie'pa tö Cristo tté pakeke. Erë welepa tö ipakeke er moki wa. ¹⁶ Ie'pa éna ye' dalër tajë, ñies ie'pa wä ijcher buaë tö ye' tso' wötëulewä ie, e' dör Jesús tté buaë tsatkoie. E' kueki ie'pa tö Cristo tté pakeke. ¹⁷ Erë welepa skà tso' e' ë bikeitsök, esepa tö ipakeke, erë e' kë dör er moki wa. Ie'pa éna ye' kí we'ikak ye' tso' s'wöto wé a' e' dalewa. ¹⁸ Erë ipakarke er sulu wa ö er moki wa, e' kë dë' wës ye' a. Ibuwa'ie dör tö Cristo tté buaë e' pakarke, e' tö ye' ttsë'weke buaë.

Etä ye' kí ttsë'rdaë buaë. ¹⁹ E' wä dör tö ye' wä ijcher tö ye' yërdattsane e' kieke a' tö Skëköl a' e' batamik, ñies Jesucristo Wiköl tso' ye' kimuk e' batamik. ²⁰ Moki yö iklö'wé tö ye' kë jaënukkä Cristo ki s'shulökwakpa wörki. Ye' wä ijcher tö mik ye' e' tsatköke ie'pa wörki, etä ye' ttöraë ie'pa

ta kë suane wës kekraë ye' tō Cristo tté pakeke es as ie' k̄ikarka tajë ye' wa. Ye' serkeia ö ye' ttëwā e' wa Cristo k̄ikarkeka. ²¹ Ye' a ta, ye' serkeia, e' dör Cristo k̄ikōkka. Erë ye' blënewā, e' ta ye' e' alé. ²² Ye' serkeia ká i' a, etā es ye' kaneblōmiiā Cristo a ta e' wà k̄i dōratsa buaë. Ye' wák kë wā ijcher tō wéne dör ibua'ie. ²³ Darërë ishukit ye' a. Sulu ye' shkakmitke Cristo ska', e' dör ibua'ie ichökle. ²⁴ Erë a' a buaë idir tō ye' serkeia a' k̄imoie. ²⁵ Ye' wā ijcher buaë tō e' dör mok̄i, e' kuek̄i ye' wā ijcher tō ye' serkeia ká i' a a' k̄imoie as a' k̄i ttsë'r buaë tté mik se' erblöke e' a. ²⁶ Ñies ye' serkeia ká i' a e' dör as a' tō Cristo Jesús k̄ikōkka tajë mik a' tō isuë tō ie' wā ye' dene a' ska' etā.

Sene wës Cristo k̄i ikiane es

²⁷ Ibua'ie dör tō a' senú yësyësë wës Cristo tté buaë tō ichè es. Ye' de a' ska' ö ye' kë dë' a' ska', erë ye' k̄i ikiane tō a' ser es as ye' tō a' tté ttsö tō a' er méwā ñita ñikkëë. Ñies as ye' tō ittö tō a' e' tkéwā darërëë ñita Jesús tté buaë mik se' erblöke e' tsatkök. ²⁸⁻²⁹ Skëköl er buaë ché se' a, e' kuek̄i ie' tō kawö mé se' a erblök Cristo mik ñies weinuk idalërmik. E' kuek̄i kë a' suanuk se' bolökpa yöki. Ie'pa tō se' we'ikeke, e' dalë'ttsésö er bua' wa, e' ta e' tō ikkacheke ie'pa a tō ie'pa weirdaë siarë aishkuö ta, erë se' tsatkërdaë. E' kos dör Skëköl kanë. ³⁰ I'ñe ta a' weirke wës a' tō isu' tō ye' weine mik a' ta ye' bak etā es. Ñies i'ñe ta a' tō ittésö tō ye' tso'ia weinuk.

2

Se' ké e' wöökwa diöshët wës Cristo e' wöawa es

¹ Cristo tō a' er kuweke. Ie' éna a' dalër tajë e' tō a' er pableke. A' batsulewā ñi mik Skëköl Wiköl wa. Ñies a' ñi saù er bua' wa, er siarë wa. ² E' kuek̄i ye' tō a' a' ikiè tajë tō a' er múwā ñita ñikkëë. A' ñi dalëritsö ñikkëë. A' erbikö ñikkëë Skëköl a. A' senú buaë ñita ñikkëë, e' wa a' tō ye' ttsë'ú buaë. ³ Kë i' wā wötkoie ñita. Kë i' wā e' ttsokā ñi k̄i. E' skéie a' e' wöowa bërë. Ibikeitsö tō s'malepa dör buaë a' tsata. ⁴ Kë a' e' tkiuk a' wákpa íyi è k̄i. A' ké s'malepa k̄i tkinuk ikimè wa isuë wa.

⁵ Se' erbikö wës Cristo Jesús erbikö es, e' dör i' es:

⁶ Ie' wák dör Skëköl je', erë ie' kë tkine e' k̄i tō iwák dör Skëköl.

⁷ E' kos méatitö iwák er wa, ie' de ká i' a yöne s'ditsöie wës kanë méso es. Ie' kune' s'ditsöie.

⁸ Mik ie' bak ká i' a, etā i' kos kiane Skëköl k̄i e' iütë'itö seraā dō ie' e' me'ttsa ttëwā wötëulewā krus mik wës pë' sulusi es.

Ekkë ie' e' wöa'wa.

⁹⁻¹¹ E' kuek̄i Skëköl tō ie' tkéka íyi ulitane tsata.

Ñies ikiè mékaitö Këköl íyi ulitane tsata.

Ie' tō iwé es as i' kos tso' ká jai a, ena ká i' a ena ká diöshët e'pa kos e' tulöwā kuchë k̄i Jesús wörk̄i idalöioie, ñies as sulitane tō ichökā tō Jesucristo dör Skëköl,

Skëköl dör S'yé e' k̄ikokā tajë.

Sene yësyësë pë' sulusipa shua

¹² A ye' yamipa dalër tajë ye' éna, Cristo tō Skëköl tté iüté buaë, e' kuek̄i ye' tō a' a' ichè tō a' tsatkëne e' wā ú suane wa painè wa. Mik ye' bak a' ska' etā kekraë a' tō Skëköl tté iüté buaë, erë i'ñe ta ye' kë ku' a' ta, etā ik̄i iütö bua'iewā. ¹³ Skëköl wák tō a' erkiöwé i' kiane ie' k̄i wè ese woie. Ñies ie' tō idiché mé a' a' iwakanéwoie. E' kuek̄i a' tō iwakanewëmi buaë.

¹⁴ I' kos weke a' tō, e' ú bërë, kë dör kabene wa, kë dör ukyëne wa. ¹⁵ Iú es as kë i' sulu tté k̄ur a' k̄i. Es a' sermi pë' sulusipa shua yësyësë kë k̄i i' nuí ta' wës Skëköl ala'r es. Ie'pa shua a' dör wës bëkwö wöñar ká ttsettse a' es. ¹⁶ Jesús tō sene michoë mè se' a, e' tté wà pakö ie'pa a. A' tō iwakanewé es, e' ta ye' ttsë'rdaë buaë mik Cristo dene etā. Es ye' tō isueraë tō ye' kaneblé darërë e' kë weine è. ¹⁷ A' erblöke Jesús mik, a' tō Skëköl tté iuteke buaë. Ñies a' e' mettsa weinuk ie' tté kuek̄i. E' dör wës iyiwak jchë sacerdote tō mè Skëköl a' es. Isalema ie'pa tō ye' ttëwāmi Jesús tté kuek̄i. E' wā tka ye' ta, e' ta ye' dōraë wës vino tekettsa iyiwak jchëne mè Skëköl a' e' k̄i es. Ie'pa tō ye' ttëwāmi, erë ye' ttsë'r buaë a' ta ñita. ¹⁸ Es ñies a' ttsë'nú buaë ye' ta ñita.

Timoteo

¹⁹ Skëkëpa Jesús ttõ wa ye' mú tò Timoteo patkëmi bet a' ska'. Ie' tò a' a ye' biyõ meraë buaë, e' tò a' ttsë'weraë buaë. Nïes ie' wã a' biyõ dõraë ye' a' as ye' ttsë'r buaë. ²⁰ Kë yi skà ku' ye' tã tkirke a' kï mokï wës ie' es. ²¹ Imalepa tkirke ì kiane ie'pa wákpa kï, ese ë kï, kë tkirtã' ì kiane Jesucristo kï ese kï. ²² Erë a' wã ijcher tò Timoteo tò ikkayë'bak tò ie' dõr Jesús kanë méso buaë. Ie' kanëblëule buaë ye' tã Jesús ttë buaë pakõk wës ye' wák alà es. ²³ E' kuekï mik ye' wã ijchertke tò wës ye' dõmi ìe, etã ye' mú tò Timoteo patkëmi a' ska'. ²⁴ Nïes ye' erblõke Skëkëpa mik tò ye' dõmine a' ska' kukuie.

Epafrodito

²⁵ Nïes ye' tò ibikeitsè tò ye' kawõtã s'yami Epafrodito patkõkmine a' ska'. Ie' dõr wës ye' ël es. Ie' kanëblõke buaë ye' tã. Ie' tò Jesús ttë tsatkeke buaë ye' tã. A' tò ie' patkë'bitu ye' kimuk a' skëie.

²⁶ Ie' kï a' kiane suë kröröë. Mik ie' wa ijchenewã tò a' tò ibiyõ ttsë' tò ie' duõke, etã e' tò ie' eriwéka tajë. ²⁷ Moki ie' kirinebak. Tsir etã ie' blënewã, erë Skëkõl tò isué er siarë wa, e' kuekï ie' buanene. Es Skëkõl tò ye' suë er siarë wa nïes. Epafrodito duõpawã, e'ma ye' kï eriane tajë. ²⁸ E' kuekï sulu ye' éna ipatkakmi bet a' ska' as a' ttsë'rne buaë isaukne, nïes as ye' kë kï eriarã. ²⁹⁻³⁰ A' tò ie' kiõwã ttsë'ne bua' wa wës Jesús mik erblõkwakpa ñi kiõwã es. Tsir etã ie' blënewã Cristo kanë wë kuekï. Wës a' kë a ye' kimer, e' kuekï ie' tò ye' kimé a' skëie. Eë iekkë tã ie' blënewã. E' kuekï se' esepa dalõio.

3

Cristo dõr buaë ichõkle ì ulitane tsata

¹ A yamipa, e' kïie tã ye' tò ichè a' a tò a' ttsë'nú buaë Skëkëpa Jesús batamik. Ì kitbak ye' tò yëkkuõ kï a' a, e' skà shtekeneyõ a' a i' tã. Ye' kë shtrine iskà chõkne a' a. E' dõr buaë a' a a' tsatkoie wëpa éna a' kitõ'wak esepa yõkï. ² A' e' kkõ'nú pë' sulusipa datse wës chichi sulusipa es esepa yõkï. Ie'pa e' wamblõrak suluë. Ie'pa icheke tò wëpa tottola kkuõlit tëule tsir wës Moisés tò ikitat es, esepa ë dõr Skëkõl ala'r chõkle. Ie'pa éna a' er sulu'wakwã ttë ese wa. E'

kuekï a' e' kkõ'nú esepa yõkï. ³ E' kë dõr wës ie'pa tò ichè es. Se' tò Skëkõl dalõieke iWikõl batamik, esepa je' dõr Skëkõl ala'r chõkle. Kë se' erblõku' se' wákpa mik e' tsatkoie. E' skëie se' erblõke ì o' Cristo Jesús tò e' mik, e' wa se' e' tsõkeka tajë. ⁴ Yile e' ttsõka tò itsatkërmie iwák batamik, e' tã ye' e' ttsõkami tajë e' tsata. ⁵ Mik ye' kï kã deka pàkõl (8) etã ye' tottola kkuõlit tëne tsir wës Moisés tò ime'at es. Ye' dõr Israel aleripa e' ekõl. Ye' dõr Benjamín ditsëwõ. Ye' dõr hebreo ditsëwõ chõkle. Ye' bak fariseowakie e' kuekï Moisés ttë kitule dalõieno e' dalõioek ye' bak buaë wës fariseowakpa es. ⁶ E' këwõ ska' tã ye' bak ttë e' tsatkõk darërë dõ Skëkëpa Jesús icha esepa we'ikõk siarë. Sene yësyësë kiekë ttë ñe' tò se' a e' wã iutëule ye' wã seraã, kë kï ì sulu ttë tã yës. ⁷ Ye' bak ibikeitsõk tò iyi ekkëpa kõs e' dõr buaë ye' a e' tsatkoie, erë ì ñe tã ye' éna iane tò e' kõs kë dõr ìie bua' ye' a. E' kuekï e' kõs kë wã tãia ye' a Cristo dalërmik. ⁸ E' kïie tã, Cristo Jesús dõr ye' Këkõl, e' mik ye' bàtse buaë, mokï e' dõr buaë ye' a iyi ulitane tsata. Ie' dalërmik iyi malë kõs watëttsayõ, e' dõr ushñaie ye' a as ye' ulà dõ ie' ska' ⁹ ena ye' båtswã ie' mik da'ãie. Es Skëkõl tò ye' klõ'wé wës pë' buaë yësyësë es ie' wõrkï, e' kë dõr Moisés ttë dalõieno e' dalõieyõ buaë e' kuekï. E' skëie ie' tò ye' klõ'wé wës pë' buaë yësyësë es ye' erblë Cristo mik e' kuekï. E' wã dõr tò mik ye' erblë Cristo mik etã, e' kuekï Skëkõl tò iché tò ye' dõr pë' buaë yësyësë ie' a. Nïes ie' tò ye' kimé senuk yësyësë ie' a. ¹⁰ Ye' kï e' batsak Cristo mik bua'iewã. Ie' kõtwa pë' tò e' shkeõ'kane Skëkõl tò ie' diché tajë wa, e' diché kiane ye' kï ye' er a. Ye' e' chak weinuk ie' dalërmik wës ie' weine ye' dalërmik es. Ye' e' chak ttëwã ie' dalërmik wës ie' kõtëwã ye' dalërmik es. ¹¹ Ye' senak es as Skëkõl tò ye' shke'ùkane aishkuõ tã.

Kam se' ser yësyësë wës Cristo es

¹² Ye' kë tò icheku' tò e' kõs wëtkeyõ. Ye' kë tò icheku' tò ye' dekatke ser yësyësë wës Cristo Jesús ser es. Erë ie' tò ye' klõ'bak as ye' dõ wës ie' es. E' kuekï ye' e' tkëwã darërëë as ye' dõ wës ie' es. ¹³ A yamipa, ye' kë ibikeitsè tò iyi ekkë kõs detke ye' ulà a. Ì o' ye' tò, ese kë bikeitseku' iayõ. E' skëie ì

tso' Skëköl wä ye' a aishkuö tä, ese ë yuleke ye' tö darërëë. ¹⁴Ye' e' tkëwä darërëë këkraë dö mik ye' demi ká jai a etä as iské dö ye' ulä a. E' dör sene michoë Skëköl tä. E' tso' ie' wä bil yi klöule ie' wä Cristo Jesús batamik esepa a. ¹⁵Se' ulitane erblö buaë Cristo mik, esepa kawöta ibikeitsök ñe' es. A' welepa tö ilè bikeitseke kuä ki etä Skëköl tö a' er ñi'werane. ¹⁶Erë ibua'ie dör tö se' ulitane ké senuk yësyësë kos se' a ikkayëne eköl eköl ekkë.

Se' dör ká jai wakpa

¹⁷A yamipa, a' senú wes ye' serke es. Ñies wépa serke wes sa' serke es esepa weblö tä a' senú es. ¹⁸Ye' tö a' a iyë' taië tö pë' tso' e' chö tö ie'pa erblöke Jesús mik, erë ie'pa serke wes Cristo kötëwä krus mik e' bolökpa es. E' skà chëneyö a' a i' tä ië wa. ¹⁹Ie'pa ekkëpa michoë ewëwa. Ì kiane ie'pa ki ese dör ie'pa këköl. Warma ì tö ie'pa ké jaënuk taië, ese wa ie'pa e' ttsökeka. Ie'pa er me'rie ì tso' ká i' a ese ë ki. ²⁰Erë se' dör ká jai wakpa. Skëkëpa Jesucristo dör S'tsatkökwa tso' ká jai a, e' datskene, e' paneke se' tö kröröë. ²¹Ie' wä diché tso' taië e' aloka íyi ulitane ki. Idiché wa ie' tö se' chkà nurtä'wä e' mane'werattsä as idö wes ie' wák chkà olo tä' taië es.

4

¹A yamipa, a' e' tköwä darërë Skëkëpa Jesús a këkraë. Suluë ye' éna a' suakne, a' dalër taië ye' éna. A' tö ye' ttsë'weke buaë. A' dör wes ye' kanëblöke Skëköl a' e' ské es.

Evodia ena Síntique

²A Evodia ena Síntique, a' bül dör Skëkëpa Jesús icha, e' kuëki ye' kköchö a' a tö a' erbikö ñikkëë. ³Eköl tso' a' shua, e' dör ye' kimukwak buaë, e' a ye' ikië tö alakölpa e'pa kimú er buanukne ñi ki. Ie'pa bak kanëblök buaë ye' tä Jesús tté buaë pakë wa. Ie'pa ena Clemente ena imalepa bak kanëblök darërëë ye' tä, e'pa kië kos tso'tke kitule sene michoë yëkuö ki.

A' ttsë'nú buaë këkraë

⁴A' ttsë'nú buaë këkraë a' dör Skëkëpa Jesús icha e' kuëki. Ye' tö iská chëne a' a tö a' ttsë'nú buaë. ⁵Sulitane saú er bua' wa këkraë. Skëkëpa Jesús datskene bet.

⁶Kë ì tö a' eriauk, e' skéie ì kiane a' ki, ese kos mú Skëköl ulä a, ie' a ikië wa ena kköchë wa. Ñies wëstela chö ia. ⁷A' tö iwé es, e' tä sene bërë meke ie' tö e' meraëitö a' a. E' dör taië iskië kë se' éna iwä ar ekkë. E' tö a' er ena a' erbikë kkö'neraë Cristo Jesús batamik.

⁸A yamipa, ibataie tä ye' tö a' a icheke tö ì kos dör mokië, ì kos dalöiërtä', ì kos dör yësyësë, ì kos dör batse'r, ì kos dör buaala, ì kos kikauleka buaë, íyi ese kos ki a' er múwa këkraë. Ì kos dör buaë ena ì kos kïkarkata', ese bikeitsö këkraë.

⁹Ì kos wa ye' tö a' wöblao', ttè kos yë' ye' tö a' a, e' ttsë' a' tö. Wes ye' serke, e' su' a' tö. A' senú es, e' tä Skëköl dör sene bërë mukwak, e' tso' a' tä' këkraë.

Pablo tö ie'pa a wëstela ché

¹⁰Ye' ttsë'ne buaë tö bata ekkë tä a' er dene ye' ska'. Ì patké a' tö ye' a, e' wä de ye' ulä a, e' tö ye' ké wëstela chök Skëkëpa Jesús a. Ye' éna iane tö moki a' kë er chë'wa ye' ska', erë a' kë ulä dë' wes ipatkoie ye' a. ¹¹Ye' kë ku' e' chök a' a ilè ki kianeia ye' ki e' kuëki. Ye' wöblanewatke ttsë'nuk buaë ì kos tköke ye' tä e' a. ¹²Ye' wöblanewatke senuk mik ye' wä íyi tso' taië etä, ñies mik ye' kë wä íyi tä' yës etä. Ye' wöblanewatke ì kos tköke ye' tä e' dalë'ttsök. Íyi tso' ye' wä ñè ö íyi kë tä' ye' wä ñè, erë ye' ttsë'rke buaë. Ì tso' ye' wä taië ö ì kë tä' ye' wä yës, erë ye' ttsë'rke buaë. ¹³Íyi kos dalë'ttsërmi ye' a buaë Cristo batamik, e' tö ye' a diché meke e' kuëki. ¹⁴Erë buaë idir tö a' tö ye' kimé ye' weirke taië e' shua.

¹⁵A yamipa, a' wä ijcher buaë tö mik a' tö Jesús tté buaë e' tsá ttsë', e' kéwö ska' tä ye' e' yë'ttsä Macedonia tä a' erule serke Filipos e'pa ë tö ye' kimé inuköl wa. Kë imalepa skä wä ye' kimène wes a' es. ¹⁶E' kúie tä mik ye' bak Tesalónica, etä a' tö íyi patké' ye' a e' kimoie bötökichakkë. ¹⁷Ye' kë ku' ì kakmeke a' tö ye' a e' ë bikeitsök. Ì buaë ki merke a' a ká jai a ì kakmé a' tö ye' a e' skéie, ese bikeitsök ye' tso' bua'ie. ¹⁸A' wä ijchenú tö ì kos patké' a' tö ye' a, e' dë' ye' ulä a, e' kuëki taië ye' wä itso'. E' kúie tä ì ipatké' a' tö Epafrodito ulä a, e' kos tä ye' wä itso' taië shute. Ì wé a' tö e' wër buaë Skëköl wa wes

íyi meule ie' a ala'r buaë masmas es. Ese kiar ie' k̄i. ¹⁹E' kuek̄i ye' Këköl tö ì k̄os kiane a' k̄i s̄enoie ie' ā ese meraë a' ā ì tso' ie' wa buaë taië shuteë e' wa Cristo Jesús batamik. ²⁰¡skëköl dör S'yě, e' k̄ikökasö taië kekraë! Es e' idir.

Pablo e' chéat

²¹Jesucristo icha batse'r e'pa k̄os shke'ú ye' a. Ñies s'yamipa tso' ye' ta, e'pa tö a' shke'wémi. ²²Ñies s'batse'rpa serke íe, e'pa k̄os tö a' shke'wémi. Sa' shua wépa kaneblöke Roma wökir kibi a, e'pa tö a' shke'wémi bua'iewa.

²³As Skëképa Jesucristo er buaë chõ a' a.

Yëkkuö kit Pablo tö Colosas wakpa a Colosenses

Mik Pablo tö yëkkuö i' kit etä ie' tso'ia wötëulewä Roma s'wöto wé a. Wës ì bak ie' ta e' tso' kitule Hechos 28.17-31 e' ki. Pablo wák kē wä Jesús tté buaë pakane Colosas. Wëm eköl kiè Epafra, e' tö Colosas wakpa a ipaka'. E' ukuöki ie' dërö Pablo weblök s'wöto wé a ta ie' tö Pablo a ipaké tö Colosas wakpa shuä kabene tso' taië.

Epafra tö ie' a ipaké tö pë' wele tso' s'wöbla'uk Jesús tté wa erë kē dör yësyësë. Pë' ñe'pa tö s'wöbla'weke tö Skëköl kē wä iyi kos yöne Cristo wa. Ñies ie'pa tö icheke tö Jesús kē dör kēkēpa taië ese. E' skéie Jesús mik erblökwakpa kawöta tkinuk bua'ie ì ki Israel aleripa tkirke ese ki, es ie'pa tö s'wöbla'weke.

E' kueki Pablo tö yëkkuö i' kit ñippoie ie'pa ñekkēpa ta Jesús tté buaë tsatkoie. Ie' tö ichè tö Jesús ē a se' tsatkërmi. E' kueki Skëköl tö ie' tkē'ka sulitane ena iyi ulitane tsata. Ñies ie' ichè tö ì kkacheke pë' esepa tö e' kē dör ìie bua' ena e' kē a se' tsatkēnuk. E' kñie ta ie' tö ikkaché tö wës se' kawöta senuk Skëköl wörki.

Shke'wè

¹ Ye' dör Pablo. Skëköl wák er wa ye' dör Jesucristo ttekölpa tsá, e'pa eköl. Ñies s'yami Timoteo e' tso' ye' ta ië. ² Ye' tso' yëkkuö i' shtök a' dör batse'r serke Colosas e'pa a. A' dör s'yamipa e' tkëulewä darërë Cristo mik. Skëköl dör S'yë as e' er buaë chö ena sene bërë mù a' a.

Pablo tö wëstela ché Skëköl a ie'pa dalërmik

³ Kekraë mik sa' tö ikieke Skëköl a a' ki, etä sa' tö wëstela cheke ie' dör Skëkēpa Jesucristo Yë e' a a' dalërmik. ⁴ Sa' tö a' tté tssé tö a' tso'ia erblök buaë Cristo Jesús mik. Ñies sa' tö ittsé tö a' tö s'batse'r malepa kos dalëritseke buaë. E' kueki sa' tso' wëstela chök ie' a a' dalërmik. ⁵ Mik Jesús tté buaë mokië e' dë' a' ska' kuaë, etä a' tö ittsé' tö Skëköl wä ì buaë tso' blëule a' a, e' tso' a' panuk kã jai a. E' wä paneke a' tö

kröröë, e' kueki a' erblöke Cristo mik ena a' ñi dalëritsöke buaë kekraë. ⁶ Ttë buaë e' pakarke taië kã wa'ñe, e' klö'weke pë' tö taië. E' tö ie'pa er mane'weke as iser buaë yësyësë. Es ñies ibak a' ta kuaë mik a' tö ittsé' ta iklö'mi moki tö Skëköl er buaë ché se' a Cristo batamik. Kuaë dö i'ñe ta tté e' wakaneorkear buaë a' shuä. ⁷ Ttë e' paka' Epafra tö a' a, ie' dalër taië se' éna. Ie' dör Cristo kanè méso wës sa' es. Ie' dör Cristo kanè méso yësyësë a' kimoie. ⁸ Ie' wä a' tté de sa' ska' tö a' tö sa' dalëritseke taië Skëköl Wiköl wa.

⁹ E' kueki mik sa' tö a' tté tssé' kuaë, etä sa' utmi S'yë ta a' ki. E' kē olo'yeta' sa' tö dö ikkē ta. Sa' tö ikiear Skëköl a tö ie' Wiköl tö a' er ñi'ú kabikeitsoie buaë, as ì kiane ie' ki tö a' iwè e' wä ar buaë a' éna. ¹⁰ E' ane buaë a' éna, e' ta a' serdaë buaë yësyësë wës wépa dör Skëkēpa Jesús icha, esepa ké senuk es. A' serke es, e' ta ì kos weke a' tö, e' wër buaë ie' wa. Ì buaë kos weraë a' tö taië wës kal wör taië buaë es. Ñies wës Skëköl dör, e' wä ki ar michoë a' éna buaë. ¹¹⁻¹² Sa' tö ikieke S'yë a tö ie' tö a' er diché iö, ie' olo taië, ie' diché taië, e' wa. Es idir, e' ta a' weirke kos e' dalë'ttsërmi a' a er bua' wa. Ñies ì kos wé S'yë tö a' a, e' ki wëstela cheraë a' tö ie' a tssé'ne bua' wa. Ì tso' ie' wä mè se' dör ie' icha batse'rpa e'pa a ilo bur taië e' a, e' yök a' yuétkeitö as idö a' ulä a ñies. ¹³ Ie' tö se' yëttsa ì sulu kos dör wës stui es, ese ulä a ta se' tsëmiitö wépa blúie ilä dalër iëna e' tso' esepa kñie. ¹⁴ E' batamik se' tsatkëitö ena se' nuì olo'yéitö se' ki.

Skëköl er buanene se' ki Cristo batamik

¹⁵ Skëköl kē wërta'wa, erë Cristo wa ie' e' kkayë' s'ditsö a. Kam iyi ulitane yö, e' yöki Cristo tso'tke. Ie' dör iyi ulitane kos e' tsata. ¹⁶ Ì kos tso' kã jai a ena kã i' a, e' yö' Skëköl tö Cristo ta ñita. Ì wërta'wa, ñies ì kē wërta'wa iyi wökirie ena iyi kékölie ena iyi wákie wä diché ta' ese kos yö' ie' tö Cristo ta ena Cristo kikoka. ¹⁷ Kam iyi ulitane yö, e' yöki Cristo tso'tke. İyi ulitane yöne ie' ta ñita ta i'ñe ta e' kos kicha a'tser ie' wa. ¹⁸ Ñies se' dör ie' icha, e'pa wökir ie' dör. Se' dör wës Cristo wák chkà es, etä ie' dör wës s'wökir es. Ie' kötëwä, e' shkenekane se' tsáie as ie' dö iyi ulitane tsata. E' kueki ie' dör se' sene

michoë, e' wì kicha bua'ie. ¹⁹ Wes Skèköl dör, e' kòs wènewa Cristo kì, es Skèköl tò ibikeitsbak. ²⁰ Nies ie' tò ibikeitsbak tò iyi ulitane tso' ká jai a ena ká i' a ena ká wa'ñe e' dörane ie' ulà a Cristo batamik. Es ie' tò se' er bua'wéne ie' wák kì Cristo kòtewa krus mik, ipé tène tajë se' nuì skéie e' wa.

²¹ Kenet se' bak ì sulu wamblök ena ì sulu bikeitsök, e' kuekì se' bak Skèköl bolökpa siulettsa bánet ie' yökì. ²² Erë ie' tò se' er bua'ne ie' kì Cristo kòtewa se' nuì skéie e' wa as se' dowa ie' wörkì batse'r, kè kì ì sulu ta, kè kì ì nuì ta'. ²³ Erë se' kawöta e' tkökwa darërëë kekraë se' erblö Cristo mik e' a. Ttè buaë ttsé' a' tò wà paneke a' tò e' kè oló'yar, e' ta iwà doraë a' ulà a. Ttè buaë e' pakane sulitane a ká wa'ñe ñies ye' tso'ñak ipakök.

Kanè mène Pablo a

²⁴ Erë ye' weirke a' dalërmik, erë ye' ttsé'rke buaë. Cristo weine ie' icha dalërmik. Ie'pa dör wes ie' chkà es, e' kuekì ie'pa weirke e' dör wes ie' wák tso'ia weinuk es. E' kuekì ye' weirke kòs a' dalërmik, e' dalë'ttsök ye' tso'. Es ye' tso'ñak weinuk Cristo ta. E' tò ye' ttsé'weke buaë. ²⁵ Skèköl tò kanè mé ye' a Skèkèpa Jesús icha e'pa kanéuk. Ie' tò ye' patké ie' ttè buaë kòs e' pakök a' a. ²⁶ Se' bak ká iaiaë, e'pa yökì ttè buaë e' bak blëulewa, erë ì'ñe ta ikkayëne ie' icha batse'rpa a. ²⁷ Ie' tò ibikeitsbak tò ttè e' kkacheraë ie'pa a. Ttè e' dör buaë shuteë, e' wa ie' er buaë chömi pé' kòs kè dör judiowak esepa a. Ttè buaë blëulewa, e' dör tò Cristo tso' se' er a, e' batamik se' dorañak Skèköl olo ta' tajë, e' ska'. E' wà paneke se' tò kröröë.

²⁸ E' kuekì sa' tò Cristo ttè pakeke sulitane a. E' wa sa' tò sulitane patteke wöbla'weke kabikeitsè buaë yësyésé wa as sa' tò ie'pa kòs mù Skèköl ulà a yöuletke buaë batsulewa Cristo ta ñita. ²⁹ E' kuekì ye' e' tkéwa darërëë kanëblök diché tajë meke Cristo tò ye' a, e' kòs wa.

2

¹ Ye' kì ikiane tò a' wà ijcher tò ye' tso' kanëblök darërëë a' dalërmik kè shtrirta'wa. Nies ye' tso' kanëblök s'yamipa serke Laodicea e'pa dalërmik ena s'yamipa malepa kè wà ye' suule, e'pa kòs dalërmik.

² Ye' kanëblöke darërëë ie'pa dalërmik as

ie'pa er diché kì iër buaë, ñies as ie'pa kì ñi dalëritsö tajë wes s'yamipa ekka ñi dalëritsö es. E' dör es, e' ta ttè buaë blëulewa Skèköl wà kuaë, e' wà kòs ardaë ie'pa éna buaë. Ttè buaë e' dör Cristo wák. ³ Skèköl erbikö kòs, ena Skèköl wà iyi jcher kòs, e' tso' Cristo a blëule wes iyi bua'bu tuë darërë blèsö es. ⁴ Ye' tò a' a ichè es as kè yi tò a' kitö'ù ttè ttsër buaë, erë kè dör ttè mokì, ese wa. ⁵ Ye' wák kè ku' a' ta, erë e' dör wes ye' wák tso' a' ta es. Ye' wà ijcher tò a' e' tkéwa darërë ñikkëë a' erblö Cristo mik e' a wes wák eköl è es. E' tò ye' ttsé'weke buaë.

Senè pa'ali Cristo a

⁶ A' tò Jesucristo klö'wétke e' kèkölíe, e' kuekì a' senú wes ie' kì ikiane es. ⁷ A' e' tköwa darërëë ie' mik wes kal wì kicha klörwa es. A' talanú ie' mik wes kal talar iwí mik es. A' kì erblö ie' mik kekraë wes a' wöblaone es. Wéstela mú kekraë ie' a.

⁸ A' tso' erki as kè yi tò a' kitö'ù ttè kè wà ta' ese wa. Ttè e' ttsër buaë erë iwà kè dör mokì, ese dör s'ditsö ttè è. Ttè ese kòs pakane'bitu ká iaiaë, e' dör ttè èse tso' ká i' kì ese kè idör Cristo ttè. ⁹ Cristo dör s'ditsö erë wes Skèköl dör, e' kòs wènewa ie' kì. ¹⁰ A' batsulewa ie' mik, e' kuekì kè ì skà kianeia a' kì Skèköl wörkì. İyi wökir wà diché ta' kè wërta'wa ese kòs tsata ie' dör. E' kuekì kè a' e' kitö'uk ttè ku' kì wa.

¹¹ A' batsulewa Cristo mik, e' tò a' wák dër sulué yéttsa. Es ie' tò a' wakyué a' er a iwà kkachöie tò a' dör ie' icha. E' dör wes sa' judiowak wöblar iwépa tottola kkuölitla ttök tsir es iwà kkachöie tò ie'pa dör Skèköl icha.

¹² A' tò iklö'wé mokì tò Cristo shkeo'kane Skèköl tò idiché tajë wa. E' kuekì mik a' wösune, eta e' dör wes a' wötënewa ena a' shkenekane Cristo ta es. ¹³ Kenet ta a' dör ì sulu wamblökwakpa, e' kèwö ska' ta a' kè dör Skèköl icha, e' kuekì a' dör wes s'duulewa es ie' a. Erë ie' tò a' shkeo'kane, senè mokì méitö a' a Cristo ta ñita. Senè sulu e' nuì kòs oló'yéitö a' kì. ¹⁴ Ie' ttè dalöiëno, e' dalöseo'wa se' tò, e' nuì kòs e' kì se' kkatëne. E' dör wes se' nuì kòs tso' kitule yëkkuö kì es. Erë ie' tò e' nuì kòs patuéttsa Cristo kòtewa e' batamik. E' dör wes ie' tò se' nuì yëkkuö wötë'wa krus mik Cristo ta ñita es. ¹⁵ Cristo batamik ie' tò iyi wökir ena iyi wák wà diché ta' kè wërta'wa esepa

diché yè'lur. Ie' e' ali'ka ie'pa ki ta ijaëo'itò wes s'klöulewà ñippè shua jaëwè sulitane wörki yi e' aléka iki e' tò es.

Ì tso' ká jai a ese ki a' er múwa

¹⁶ E' kueki kè yi kar a' kkatök chkè ki di'yè ki. Ñies kawö tkö'weke judiowak tò duas bit ena si' pa'ali bit ena eno diwö bit ekkè, ese kè tkö'wè a' tò e' kè ki yi kar a' kkatök. ¹⁷ E' kos me'atbak Skëköl tò ie'pa a iwà kkachoie tò ì weraë Cristo tò mik ide eta. Erë Cristo dë'bak. Es ttè e' kos wà tka. E' kueki ttè dalöiëno këchke ese kè dalöiaria. ¹⁸ Wépa e' ò tò ie'pa dör pè' buaë ser bërè, esepa tò Skëköl biyöchökwakpa dalöieke. Ñies ie'pa e' chö tò Skëköl tò iyi kkacheke ie'pa a kab-sueie. E' wa ie'pa e' ttsökeka tajë. Erë ie'pa ttè kè wà ta', e' dör iwákpa kabikeitsö è. Kè a' e' muktsa e' kitö'uk ie'pa esepa ttè wa. ¹⁹ Ie'pa esepa kè ku'ia e' batsökwa Cristo dör s'wökir e' mik. Cristo dör wes s'wökir es, eta se' dör wes ie' chkà es. Se' wöbla ta', se' kukuöña ta' ena s'yese skà tso' tajë kua'ki kua'ki, e' kos iëulewà buaë ñikkèè ta' ikaneblöke buaë ñita. Erë iwökir kè ta' eta s'chkà kos e' kè dör iie bua'. Es se' dör Cristo ta' ñies. Se' batsulewà Cristo ta, e' ta se' kos ser buaë ñita, ñi tsatköke buaë wes s'chkà etkè es. E' dör es, e' ta se' er diché kí iërdaë buaë wes Skëköl ki ikiane es.

²⁰ A' duulewabak Cristo ta' ñita ttè èse tso' ká i' a ese kos yöki. A' kè ku'ia idikia. ¿Wes a' tò iutekeia? Ttè ese dör i' es: ²¹ Chkè se kè kar; chkè wí kè katar, kè ñar; chkè diö kè kar. ²² Ì kos dör ña cheke ttè ese tò, e' erta'wa. Mik ichké one, di'yé one, eta kè ita'ia. Ttè ese kos e' dör ttè dalöiëno me' s'ditsö tò ese è. ²³ Kuaë ta' ittèsö tò ttè ese dör moki, wà ta'. Wépa tso' ttè ese iütök, esepa wër wësua ie'pa tò Skëköl dalöieke buaë mokië. Ie'pa e' ò tajë, suèsö tò wësua moki idir. Ie'pa wák e' we'iköke tajë. E' kueki iwër tò ttè ese dör buaë, erë kè idör es. Ttè ese kè a' i wamblak s'wák dër suluë éna ese wöklönuk yès.

3

¹ Se' shkeulekane Cristo ta' ñita, e' kueki i kos tso' ká jai a, e' ki se' er múwa. Eë Cristo tkër Skëköl ulà bua'kka dalöiërta' tajë. ²⁻⁴ Se' duulewà Cristo ta' ñita. Se' sene mokië e' tso' blëule Skëköl wà Cristo ta' ñita,

e' kueki kam ikkayërwa da'aie. Cristo dör sene moki se' a. Mik ie' dene ká i' a, eta ikkayërdaë sulitane a. Se' kkayërdaë ie' ta' ñita olo ta' tajë. E' kueki se' er múwa kekraë i tso' ká jai a ese ki. Kè se' er mukwà, i tso' ká i' a, ese ki.

Wépa dör Cristo icha, esepa serke wes ie' ki ikiane es

⁵ E' kueki, i sulu tso' ká i' a tò se' erkiöweke, ese kos olo'yö a' tò. Trè kos, sene sulusi kos, s'er me'rie trè ki, s'erbikö sulusi kos, ese olo'yö a' tò. Ñies iyi kkechè tajë, e' olo'yö a' tò (e' dör wes iyi diököl dalöie skëkölle es). ⁶ Ýi ekkè kos kueki, wépa kè tò Skëköl ttè iüteta', esepa ki Skëköl kësik ardaë. ⁷ A' bak senuk i sulu kos ese diché dikia. ⁸ Erë i'ñe ta' a' kawötà i sulu skà tso' kos e' olo'yök. Ülune, kësik, ñi wamblö sulu, ese kos olo'yö a' tò. Kè a' ñi chökia suluë. Kè a' tò ttè sulusi chökia. ⁹ A' wák dër suluë ena wes e' ser, e' olo'ya' a' tò, e' kueki kè a' kachök ñita. ¹⁰ A' wák dër suluë, e' maneonebak sene pa'ali wa. Skëköl tò a' er yuëne pa'ali. Ie' tò a' er mane'wè michoë kekraë as a' er dö wes ie' wák er es. E' uk ie' tso' as a' dö ie' sini'pa chökie. ¹¹ Se' dör Cristo icha, e' shua s'tso' dör judiowak ena s'tso' kè dör judiowak. Se' shua s'tso' datse ká banet, ñies s'tso' kè yöule tajë esepa. Se' shua s'tso' klöulewà kanè mésoie ese ena s'tso' kè dör es. E' kos kè dè' wes se' a. Cristo batamik se' kos dör ñikkèè. Ie' dör iyi ulitane tsata, ñies ie' tso' se' kos er a.

¹² Skëköl tò a' shukitbak iwák a. A' bat-seo'itò ena a' dalër tajë ie' éna. E' kueki a' ñi saü er siarè wa, er bua' wa. A' e' öwa diöshet ñi yöki. A' senú bërè. Ýi kos panú a' tò énaë. ¹³ A' ñi dalè'ttsö er bua' wa. Yile tò i sulu wamblé a' ta, eta e' nuí olo'yö a' tò iki. A' nuí olo'yö a' tò ñi ki wes Skëképa tò a' nuí olo'yé es. ¹⁴ Ýi ulitane ekkè tsata, a' ñi dalèritsö kekraë, e' dör iwí bua'ie. A' ñi dalèritsöke es, e' ta' a' serdaë buaë ñita wes wák eköl è es. ¹⁵ Moki Skëköl tò a' klöo'bak senuk bërè ñita wes wák eköl è es. E' kueki a' e' mú as Cristo tò a' wëttsü senuk bërè ñita kekraë. Ñies wéstela chö a' tò ie' a' kekraë.

¹⁶ Cristo ttè blö a' tò a' er a kekraë. A' ñi wöbla'ú iwa, a' ñi pattö iwa erbikè buaë kos meke Skëköl tò a' a, ese wa. Wéstela chö a' tò

kekraë Skëköl a a' er a Salmo wa ena Skëköl ttsé wa ena ttsé meke Wiköl Batse'r tō se' a ese wa. ¹⁷ Ì kos weke a' tō, ñies ì kos cheke a' tō, e' kos ù ena ichō Skëkëpa Jesús ttō wa. Kekraë wëstela chō a' tō Skëköl dör S'yë e' a Cristo batamik.

Wes se' ké senuk ñita

¹⁸ A alakōpa wëm tā', a' wëm ttō dalöiō wes Skëkëpa mik erblökwakpa kawōta iuk es. ¹⁹ A wëpa, a' alaköl dalëritsō, kē kësik blök iki.

²⁰ A ala'r, a' yë ena a' mī, e'pa ttō dalöiō, e' wër buaë Skëkëpa wa e' kueki. ²¹ A iyëpa, kē a' tō a' ala'r uluwarka é ichōkle as ie'pa kē eriar tajë shute.

²² A' klöulewa kanè mésoie, a' wökirpa ttō dalöiō kekraë. A' kanëblö buaë ie'pa a kekraë, kē dör tō mik ie'pa tō a' sueke e' è tā ie'pa wökatoie. E' skéie a' kanëblö ie'pa a er mokī wa, Skëkëpa dalöieke a' tō e' kueki. ²³⁻²⁴ Ñermata a' dör Cristo kanè mésopa, ie' dör a' wökir mokī. A' kanëblöke buaë ká i' a' a' wökirpa a, e' tā e' ské meraë Cristo tō a' a' aishkuō tā. E' kueki ì kos weke a' tō e' ù kanëë wes a' tso' iuk Skëkëpa wák a es, kē dör wes s'ditsō a' iwè es. ²⁵ Erë Skëköl a' sulitane dör ñies ëme, e' kueki wëpa tō ì sulu wambleke, ese nuí kī ie' tō ie'pa we'ikeraë aishkuō tā.

4

¹ A' wëpa wa kanè mésopa tso', esepa tō ie'pa saú er bua' wa yësyësë. A' éna ianú tō a' wa wökir tso' ñies, e' dör Skëkëpa tso' ká jai a e'.

Se' e' chō ttök Skëköl ta

² A' e' chō ttök Skëköl tā kekraë, kē ilo'yar. Mik a' ttöke ie' tā, etā e' è wà bikeitsō, ñies wëstela chō ie' a. ³ Ye' tso' wötëule ie' s'wōto wé a' Cristo tté buaë blëulewa kuaë, e' pakë kueki. E' kueki ikiō Skëköl a' tō ie' tō sa' kimú Cristo tté kī pakök buaë ká wa'ñe as kē ì tō sa' wöklö'ù. ⁴ Ikiō Skëköl a' tō ye' mú ipakë buaë yësyësë wes ye' kawōta ipakök es as sulitane éna iwà ar buaë.

⁵ Mik a' tso' pë' kē dör Jesús mik erblökwakpa, esepa tā, etā a' senú buaë wes Skëköl ala'r ké senuk es. Kē a' kawō chöuk é. Kawō yōttsa kapakök ie'pa tā. Cristo tté buaë pakō ie'pa a. ⁶ A' ké ttök ie'pa tā tté bua' buaë wa as ie'pa tō a' ttō ttsō er bua'

wa. A' tso' erkī ì kos chakeke ie'pa tō a' a eköl eköl, e' iütök yësyësë.

Pablo e' chéat

⁷ Tíquico tō ye' biyō cheraë a' a. Ie' dör s'yami dalër tajë sa' éna ese. Ie' dör ye' kimukwak yësyësë ese. Ie' dör Skëkëpa Jesucristo kanè méso ye' tā. ⁸ E' kueki ye' tso' ie' patkök a' ska' as ie' tō a' a' ichō tō is sa' tso', ñies as a' er kuütö. ⁹ Ie' tā Onésimo mi'ke ñies. Ie' dalër sa' éna, ie' dör s'yami e' tkëulewa darërë ese. Ie' datse a' ká a. Ie'pa bōl tō a' a' icheraë tō is sa' kawō tköke.

¹⁰ Aristarco tso' wötëule ye' tā s'wōto wé a, e' tō a' shke'wémi. Ñies Marcos dör Bernabé duō', e' tō a' shke'wémi. A' a' iyënetke tō ie' de a' pakök, etā ikiōwa buaë. ¹¹ Jesús kië ñies Justo, e' tō a' shke'wémi. Wëpa tso' ye' tā ì blúie Skëköl tso' e' kanè a' e'pa shua' ie'pa mañal é dör judiowak. Ye' er pablérakitō tajë. ¹² Epafras dör a' wakpa eköl, e' tō a' shke'wémi. Ie' dör Cristo Jesús kanè méso. Kekraë ie' kköchöke Skëköl a' a' dalërmik tō a' mú e' tkéwa darërëe Cristo tté a' kē ibikeitsë bōtbōt ena e' meulettsa da'äie ì kiane Skëköl kī ese wöie. ¹³ Ye' wák tō ie' cheke mokī tō ie' kanëblöke darërëe a' dalërmik, ñies Jesús mik erblökwakpa tso' Laodicea ena Hierápolis, e'pa dalërmik. ¹⁴ Lucas tō a' shke'wémi. Ie' dör s'kapeyökwak dalër tajë se' éna. Ñies Demas tō a' shke'wémi.

¹⁵ S'yamipa serke Laodicea, e'pa shke'ú sa' a. Ñies Ninfa ena Skëkëpa icha erule ñi dapa'uke ie' u a, e'pa shke'ú sa' a. ¹⁶ Yëkkuō i' aritsé one a' tō sulitane kukua, e' ukuōki tā ipatkōmi a' tō Skëkëpa icha erule ñi dapa'uke Laodicea, e'pa a' as ie'pa tō iaritsō ñies. Ñies yëkkuō patkë' ye' tō Laodicea wakpa a, e' saú mik ide a' ska' etā. ¹⁷ Ichō Arquipo a' tō Skëkëpa Jesucristo kanè mène ie' a' wè, e' wà ù ie' tō seraa buaë.

¹⁸ Ñies ye' dör Pablo, e' tō shkene i' shtë ye' wák ulà wa. Kē a' éna ichökwa tō ye' tso' wötëule s'wōto wé a. As Skëköl er buaë chō a' a.

Yëkkuö Tsá Kit Pablo tö Tesalónica wakpa a 1 Thesalonicens

Pablo tö yëkkuö i' kit duas dabom skeyök ena skeyök kī et Jesús kune'bak e' ukuöki (50-51 AC) e' shu ulat. E' kueki i' dör yëkkuö tsá kit ie' tö e'. Mik ie' skà dë'rö Tesalónica Skëköl tté buaë e' pakök etä Timoteo ena Silvano e'pa mir ie' ta. Mik Pablo tö Skëköl tté paka' ká e' a, etä tajë pë' uluneka ie' kī, e' kueki ie' bakshkarmi dö Atenas. E' ukuöki ie' shkakmine kanëblökne Tesalónica Jesús mik erblökwakpa kimuk, erë kë ie' dë'röne. Erë Jesús mik erblökwakpa we'ikeke tajë pë' kë dör Jesús mik erblökwakpa esepa tö, e' kueki Pablo tö Timoteo ë patkë'mi yëkkuö i' muk ie'pa a ier diché ioie (Hechos 12.1-14).

Ì kit Pablo tö yëkkuö i' kī e' dör i' es: Et: Ie' tö wëstela mé Skëköl a ì buaë o' ie' tö Jesús mik erblökwakpa tso' Tesalónica e'pa a e' kī. Ñies Pablo tö ie'pa a ieri mène tö Skëköl tso' ie'pa ta.

Böt: Pablo tö ie'pa a ieri méne tö wës ie' bak senuk ie'pa shua ena wës ie' tö ie'pa dalërits. Ie' tö ikit es ie'pa er diché ioie senuk Jesús a.

Mañat: Pablo tö ie'pa er diché ié senuk kekraë Jesús a. Ñies ì tköraë Jesús mik erblökwakpa ta mik iblërulune etä, e' paké ie' tö ie'pa a. Ñies ie' tö ikkachè tö wës se' kawöta Jesús datskene e' panuk kröröë.

Shke'wè

¹ Ye' dör Pablo. Silvano ena Timoteo tso' ye' ta ié. Sa' tso' yëkkuö i' shtök Skëképa Jesús icha erule serke Tesalónica e'pa a. A' batsulewa Skëköl dör S'yé e' mik, ñies Skëképa Jesucristo mik. As ie'pa er buaë chö ena sene bërë mù a' a.

Pablo wëstela ché Skëköl a Tesalónica wakpa dalërmik

² Kekraë sa' tö wëstela cheke Skëköl a' dalërmik. Mik sa' ttöke ie' ta, etä kekraë sa' tö ikieke a' kī. ³ Sa' éna iane tö a' erblöke Jesús mik, e' kueki a' tö ì kos buaë weke. S'yé dalër tajë a' éna, e' kueki a' kanëblöke darërë ie' a. Skëképa Jesucristo datskene,

e' paneke a' tö mokië, e' kueki a' e' tkéwa darërë ie' mik. E' kos kueki kekraë mik sa' ttöke Skëköl ta, etä sa' tö wëstela cheke ie' dör S'yé e' a' a' dalërmik. ⁴ A' yamipa dalër tajë Skëköl éna, sa' wa ijcher tö ie' tö a' shukitbak ie' ala'rie. ⁵ Mik sa' tö Jesús tté buaë paka' a' a, etä kë sa' wa ipakane tté ë wa. Ñies Wiköl Batse'r diché e' kkeyë' sa' tö a' a. A' tö isué tö ì ché sa' tö, e' ché sa' tö er mokië wa. A' wa ijcher buaë tö sa' bak senuk yësyësé a' shua iwà kkachöie tö a' kawöta senuk es.

⁶ Es a' dë'bak senuk yësyësé wës sa' ser es, ñies wës Skëképa Jesús ser es. Mik a' tö Jesús tté buaë klöo'bak, etä e' kueki pë' tö a' we'ik siarë, erë a' tö tté e' klö'wekeia ttsë'ne bua' wa Wiköl Batse'r batamik. ⁷ E' wa a' tö iwà kkaché Jesús mik erblökwakpa serke Macedonia ena Acaya, e'pa kos a' tö wës s'kawöta senuk Skëköl a. ⁸ A' batamik Skëképa Jesús tté buneka Macedonia ena Acaya. Ká wa'ñe, wé ye' mirwa, eë pë' kos wa ijcher tö a' erblöke Skëköl mik. E' kueki kë ì ku'ia ché yi a' tté e' kī. ⁹ Sulitane tö sa' a' icheke tö a' tö sa' ki'wa buaë. Ñies ie'pa tö icheke tö iyi diököl tso' dalöie, ese kos watëttsa a' tö kanëbloie Skëköl chökle eköl ë e' a. ¹⁰ Ñies ie'pa tö icheke sa' a' tö a' tso' Jesús datse ká jai a, e' panuk er moki wa. Ie' dör Skëköl Alà. Ie' kōtewa, erë Skëköl tö ie' shkeo'kane. Ie' tö se' tsatkée, se' weirdaë siarë aishkuö ta, e' yöki.

2

Ì o' Pablo tö Tesalónica

¹ A' yamipa, a' wa ijcher buaë tö sa' sene' a' shua, e' wà kë dör éme, e' tö a' kimé buaë. ² A' wa ijcher tö kam sa' dö a' ska' e' yöki Filipos wakpa tö sa' yé' suluë, sa' we'ik siarë. Ñies a' ká a' pë' bak e'pa éna sa' wöklö'wak erë Skëköl tö sa' kime'. Ie' tö diché mé sa' a' Jesús tté buaë pakoie a' a. ³ Sa' kë tö s'patteta' kache tté wa ö iyi sulusi dalërmik ö s'kitö'woie. ⁴ Sa' kë tö s'patteta' es. Skëköl tö sa' er webleke, e' tö sa' shukit. Ie' tö kanë me'at sa' ulà a' Jesús tté buaë pakök. E' kueki sa' ipakeke as sa' wër buaë ie' wa, kë dör s'ditsö wa. ⁵ A' wa ijcher tö sa' kë dë'rö a' ska' a' kikökka kache tté wa. Kë sa' wa a' pautule inuköl kiane sa'

k_i e' kuek_i. Skëköl wä ijcher tö sa' kē wä iwamblēne es. ⁶ Sa' kē dē'rō a' ska' as a' tö sa' kikōk_a ö yi skà tö sa' kikōk_a. ⁷ Sa' dör Cristo ttekölpa tsá, e' kuek_i sa' wä kawō t_a' as a' tö sa' sa_u buaë, erē e' kē kine sa' wä a' a. Sa' tö a' sué wēs alà mì tö ila'rla suè es. ⁸ Sa' éna a' dalēr taiē, e' kuek_i sa' ttsē'ne buaë a' pattök Skëköl tté buaë wa. Kē dör e' ē wa, ñies sa' e' mumittsa weinuk a' dalërmik. ⁹ A yamipa, a' éna iane tö mik Skëköl tté buaë paka' sa' tö a' a, e' dalewa sa' kaneblē' darērē. Sa' kaneblē' ñiē nañeē as sa' kē tö a' ulà panù sa' tioie.

¹⁰ A' wä ijcher, ñies Skëköl wä ijcher, tö sa' sene' batse'r yēsēsē kē k_i ì sulu tté t_a' a' dör Jesús mik erblökwakpa e'pa shuā. ¹¹⁻¹² A' wä ijcher tö sa' tö a' paut, a' er pablē' eköl eköl wēs iyé tö iwē iwák ala'r t_a' es. Ñies sa' tö a' a iyē' kekraē tö a' senú yēsēsē wēs Skëköl k_i ikiane es. E' tö se' klō'bak as se' dō ì blúie ie' tso' olo t_a' taiē e' k_iie.

¹³ Mik sa' tö Skëköl tté paka' a' a, et_a' a' kē wä itsène wēs s'ditsö tté es. E' skéie a' tö itse' wēs Skëköl tté mok_i es, t_a' es je' idir. E' kuek_i kekraē sa' tso' wéstela chök Skëköl a' a' dalërmik. Ie' tté batamik, iwanewewekeitö a' dör Jesús mik erblökwakpa e'pa er a. ¹⁴ A yamipa, a' wakpa ditséwöpa e'pa tö a' we'ik siarē. Es ñies ibak Skëköl icha erule erule erblö Cristo Jesús mik tso' Judea e'pa t_a. Judiowak malepa tö ie'pa we'ik siarē ñies. ¹⁵ Judiowak tö iwakpa we'ik Jesús tté kuek_i, e' wakpa ē tö Jesús kötw_a wēs k_a iaiä ie'pa tö Skëköl ttekölpa kötulurbak es. Ñies ie'pa ē tö sa' trē'yal. ¡ie'pa kē wēr buaë Skëköl wa! ¡ie'pa kē wödör yi mik! ¹⁶ Mik sa' tö Skëköl tté pakeke pē' kē dör judiowak esepa a' as ñies ie'pa tsatkēr, et_a' judiowak ñie'pa tö sa' ma'wé wöklö'wé as kē sa' tö tté e' pakō, erē ie'pa kē ulà dē' iska'. Es ì sulu nuí, e' k_i kieke ie'pa tö e' k_i taiē. Bata ekkē t_a' Skëköl tö ie'pa kichatéttsatke.

Pablo shkakne ie'pa weblök

¹⁷ A yamipa, sa' manétyal, sa' kē ku'ia a' t_a' ñita, erē sa' er me'rie a' k_i. Sa' manétyal erē bet t_a' sa' éna shkakne suluē a' weblökne. ¹⁸ Sa' tö ima'wé, ye' wák tö ima'wé tseē erē Satanás tö sa' wöklö'wé. ¹⁹ Mik Skëképa Jesús dene, et_a' çyi tö sa' ttsē'wēmi buaë mok_iie ie' wöa? ¡E' dör a'! Ì buaë paneke

sa' tö Jesús wörki a' batamik. A' dē' Skëköl alarie, e' tö sa' ttsē'wēraē buaë Jesús wörki. ²⁰ Yēne e', a' wa sa' e' ttsökeka, a' tö sa' ttsē'wēke buaë.

3

Timoteo patkémine Tesalónica wakpa ska'

¹ Bata ekkē t_a' mik sa' kē a' idalē'ttsēneia, et_a' sa' tö ibikeits tö "sa' bōl atē iē Atenas ² t_a' s'yami Timoteo e' patkekemi sa' tö a' weblök." Ie' dör Skëköl kanē méso Cristo tté buaë pakök wēs sa' es. Sa' tö ie' patkē'mi a' kimuk as a' diché k_i iēr Jesús tté a' ena a' erblöia mok_iie imik. ³ Sa' kē k_i ikiane tö a' wēle eriawē, a' weirke siarē Jesús tté kuek_i, e' tö. E' tkōraē se' t_a' wake'. ⁴ Mik sa' bak a' ska', et_a' sa' tö a' a iyē' taiē tö se' weirdaē pē' kē dör Jesús mik erblökwakpa esepa ulà a. A' wä ijcher buaë tö iwà tka es. ⁵ E' kuek_i mik ye' wák kē a' idalē'ttsēneia, et_a' Timoteo patkē'miyö a' tté ttsök tö çis a' erblöke Jesús mik e' mir? Ye' suane siarē dō' Satanás tö a' erkiowē t_a' a' èmine t_a' kōs sa' tö a' patté e' weirdawa ē.

⁶ Erē Timoteo tso' a' ska', írö ie' dene. Ie' wä biyö buaë debitu sa' a. Ie' ichè tö a' erblökeia Cristo mik, ñies a' ñi dalëritsökeia buaë. Kekraē a' tö sa' bikeitseke er bua' wa. A' éna sa' suakne suluē wēs sa' éna a' suakne es. ⁷ A yamipa, a' erblöke Jesús mik buaë, e' tö sa' er pableke taiē sa' eriarke kōs sa' weirke kōs e' shuā. ⁸ Mik sa' ittse tö a' e' tkéwa darērē Skëképa mik, et_a' sa' er dekane. ⁹ A' tö sa' ttsē'wé buaë ichökle Skëköl wöa. Kekraē sa' tö wéstela cheke ie' a' taiē a' k_i, erē e' kē dör wē'. ¹⁰ Sa' tö ie' a' ikieke taiē ñiē nañeē as kawō mütö sa' a' a' suoie a' k_i wöbla'woie as a' k_i yör erblök Jesús mik.

Pablo tté Skëköl t_a

¹¹ Skëköl dör S'yé e' ena Skëképa Jesús e'pa a' sa' tö ikieke tö sa' kimú shkoie a' ska'. ¹² As Skëképa tö a' kō ñi k_i dalëritsök taiē shutē ñies sulitane dalëritsök wēs sa' tö a' dalëritseke es. ¹³ As ie' tö a' er diché k_i iō as a' dō Skëköl dör S'yé e' wörki batse'r, kē k_i ì sulu tté t_a', mik Skëképa Jesús datskene ie' icha batse'rpa t_a' et_a. Es e' idir.

4

Sene wēr buaë Skëköl wa ese

¹ A yamipa, sa' tō a' wōblaō' tō a' senú wes Skëköl wa iwēr buaë es, e' iuteke buaë a' tō. I' tã sa' tō a' a' ikieke, sa' tō a' patteke Skëkëpa Jesús ttō wa, tō a' kī senú yësyësë këkraë.

² Ì uk a' ka' ye' tō Skëkëpa Jesús ttō wa, e' jcher buaë a' wã. ³ Skëköl kī ikiane tō a' ser batse'r, e' wã kiane chë tō a' e' sköttsã trë kos yöki. ⁴ A' e' wōbla'ú e' kkö'nuk batse'r dalöiërta'. ⁵ A' kë kàne senuk wes pë' kë e' batsötã' Skëköl mik es. Ie'pa trër tajë wes iwákpa kī ikiane es. ⁶ A' dör ñi yamipa Jesús ttë wa, e' kueki kë a' kàne ñi tsiriük a' alakölpa wa. A' ñi wamblö es, e' tã a' ñi dalöseukewã. Sa' tō a' a' iyë'bak tō wépa tō iwambleke es esepa we'ikeraë siarë Skëkëpa Jesús tō. ⁷ Skëköl kë wã a' klöone e' ia'ukka sene sulusi wa. Ie' tō a' klöo' senuk batse'r ie' a. ⁸ E' kueki yi tō ttë i' watéttsã, ese kë wã s'ditsö ttë watënettsã, ie' tō Skëköl tō Wiköl Batse'r mé se' a, e' ttë watéttsã.

⁹ Skëköl wák tō a' wōbla'wé ñi dalëritsök, e' kueki kë i' shteku'ia sa' tō ttë e' kī. ¹⁰ A yamipa, e' yëne tō Jesús mik erblökwakpa serke Macedonia, e'pa kos dalër tajë a' éna. Erë sa' tō a' kī patteke tō a' kī ñi dalëritsö tajë shute. ¹¹ Ñies a' e' chö senuk bërë. Pë' kë tsiriwar kanë wa, ttë wa, i' wa. A' wakpa íyi ë wã saú wã shulö. A' kanëblö a' wákpa ulà wa wes sa' tō a' iyë' es. ¹² A' tō iwé es, e' tã pë' kë erblö Jesús mik, esepa tō a' dalöieraë. Ñies a' tō iwé es, e' tã i' kos kiane a' kī senoie, e' dōraë a' ulà a' as a' kë tō yile ulà panù a' kanéwoie.

Skëkëpa Jesús datskene

¹³ A yamipa, sa' kī ikiane tō a' wã ijcher tō i' tkōraë se' blërulunebak esepa tã as a' kë eriar wes wépa kë ku' i' panuk, esepa eriar es. ¹⁴ Se' tō iklö'wé tō Jesús kōtewã shkenekane, e' kueki ñies se' tō iklö'wé tō wépa batsulewã ie' mik blërulunebak, esepa tserabitü Skëköl tō Jesús tã mik idatskene etã.

¹⁵ E' kueki i' kkayë' Skëkëpa tō sa' a' e' chekene sa' tō a' a, e' dör tō mik ie' dene, etã se' dör ie' icha tso' ttsë'ka, esepa kë mìnë se' malepa blënewã, esepa yöki kewe. ¹⁶ Mik Skëkëpa wák bitukene kã jaì a, etã ittōraë aneule darërë tseraë sulitane tō. Ñies

Skëköl biyöchökwakpa wökir kibi, e' ardaë tã Skëköl duk bla'weraëtö tajë. Etã wépa batsulewã Cristo mik blërulunebak, esepa shkerdakane kewe. ¹⁷ E' ukuöki tã se' tso' ttsë'ka kã i' a, esepa kos busdakã ie'pa tã ñita mò a' tã Skëkëpa Jesús kuëraësö kashük a, etã es se' tso'ie ie' tã këkraë. ¹⁸ E' kueki a' ñi er diché iö ttë e' wa.

5

¹⁻² A yamipa, a' wã ijcher buaë tō mik Skëkëpa Jesús datskene, etã këwö e' datse kë biyö yëule wes akblökwakpa döwã se' u a' nañewe es. Kë yi wã ijcher tō mik idatskene, e' kueki e' këwö kë kituk sa' a' yëkkuö kī a' a. ³ Mik sulitane tō ichë: "Ire' sulitane serke bërë ñita, kë pauirku'", e' bet tã i' sulu dōraë kã i' kī tã s'ditsö weirdaë siarë. Ie'pa kë tköpashkar iulà a' wes tayë alà kurke e' kë tköpashkar iweir tajë e' ulà a' es. ⁴ Erë a' yamipa, a' kë serku'ia kã ttsettse a' wes ie'pa es. E' kueki e' këwö kë döpa a' kī wes akblökwakpa döwã es. ⁵ A' kos serke yësyësë Jesús ttë dikia, e' dör wes se' serke kã ñiwe a' es. Skëkëpa Jesús këwö, e' tō a' ttsë'weraë buaë. Kë se' tō i' sulu wambleku'ia wes kã ttsettse wakpa es. ⁶ E' kueki kë se' kàne senuk wes ie'pa es. Ie'pa dör wes se' kapötulur es, kë ku' i' panuk. Erë se' kawötã senuk wösh wa, kabikeitsöke buaë wes s'tso' kkáme es. ⁷ Wépa kapötkëter, esepa kapötkëter nañewe. Wépa tteke blo' tō, esepa tteke blo' tō nañewe. ⁸ Erë se' dör wes kã ñiwe wakpa es, esepa ké kabikeitsök buaë wes s'tso' kkáme es. Se' erblö Jesús mik, ñies se' ñi dalëritsö, e' tō se' bleraë wes íyi daloie ieke ñippökwakpa tō ibatsi' kī kuaböt yöki es. Ñies se' tsatkërdaë, e' panusö kröröë, e' tō se' tsatkeraë wes íyi daloie tkekeka ñippökwakpa tō iwökir kī e' tsatkoie es. ⁹ Skëköl kë wã se' klöone ie' alà'rie se' we'ikoie. E' skéie se' klöo'bakitö se' tsatkoie Skëkëpa Jesucristo batamik. ¹⁰ Cristo kōtewã se' skéie as se' ser michoë ie' tã ñita. Se' blënewã ö se' tso'ia' ttsë'ka, e' kë dë' wes ie' a' mik ie' datskene etã. ¹¹ E' kueki a' ñi er pablö, a' ñi diché iö, ttë ikkë wa wes a' tso' iwà uk es.

Pablo tō ie'pa kī pattë

¹² A yamipa, wépa tso' kanēblök darērē a' wökirpaie Skēkēpa Jesús ttē a, esepa tō a' kkō'neke, a' patteke as a' ser buaē yēsyesē Skēköl a. E' kuēkī sa' tō a' a' ikieke tō ie'pa dalōiō. ¹³ Ie'pa dalōiō tajē. Ie'pa dalēritsō ie'pa kanē kuēkī. A' senú bērē ñita.

¹⁴ Ñies sa' tō a' pattē tō a' wépa bikēne, kē éna kanēblak, esepa uñú. Wépa eriarke, esepa er pablō. Wépa kē ku' tkēulewā darērē erblök Jesús mik, esepa kimú. Sulitane dalē'ttsō er bua' wa.

¹⁵ A' e' kkō'nú. Mik yi tō ì sulu wamblé a' kī, etā kē a' tō ì sulu wamblökne ie' kī iskēie. E' skēie a' e' chō kekraē er buaē chōk ñi a' ena sulitane a.

¹⁶ A' ttsē'nú buaē kekraē. ¹⁷ A' ttō me'rie Skēköl tā. ¹⁸ Ì kōs kī wēstela chō Skēköl a. A' dör Cristo Jesús icha, e' kuēkī Skēköl kī ikiane tō a' ser es.

¹⁹ Ì weke Skēköl Wiköl tō a' shua, e' kē wöklō'wār. ²⁰ Ttē Skēköl ttekölīe, ese kē watartsa. ²¹ Iwà kōs bikeitsō bua'iewā. Wé dör buaē ese blō. ²² Ì sulu kōs, ese yöki a' e' skōttsa.

²³ Skēköl dör sene bērē mukwak, as e' tō a' kimù senuk batse'r. Ñies as ie' tō a' chkà, a' er, a' wiköl, a' wák wa'ñe kkō'nù kē kī ì sulu ttē tā' yēs dō mik Skēkēpa Jesucristo datskene etā. ²⁴ Yi tō a' klō'bak, e' ttō mokjē. Ie' tō ese kōs wawēraē.

Pablo e' chéqt

²⁵ A yamipa, a' tō ikiō Skēköl a sa' kī.

²⁶ S'yamipa kōs shkē'ú sa' a' ñi dalēr wa.

²⁷ Ye' tō a' ké Skēkēpa Jesús ttō wa yēkkuō i' sauk s'yamipa kōs a.

²⁸ As Skēkēpa Jesucristo er buaē chō a' a.

Yëkkuö Skà Kit Pablo tö Tesalónica wakpa a, i' ta ide böt 2 Thesalonicenses

Mik Pablo bak Corinto etä ie' tö yëkkuö i' kit Jesús mik erblökwakpa tso' Tesalónica e'pa a. I' dör yëkkuö skà kit ie' tö ie'pa a, i' ta ide böt. S'wöbla'ukwakpa wele tö ichè tö Jesús skà dë'röbakne e' kueki kē s'kawöta kanablök. Jesús mik erblökwakpa welepa tö e' klöo', e' kueki ie'pa kē kanablöia chke yuloie. E' kueki Pablo tö Jesucristo skà datskene e' paké ie'pa a.

Pablo éna ie'pa a ichak yësyësë tö Jesús kam döne e' kueki ie' tö yëkkuö i' kit. Ie' tö ie'pa a iché tö Jesucristo datsketkene e' yöki wëm döraë eköl sulitane kitö'uk. E' kanablöraë Satanás diché wa. Nies ie' tö ie'pa a iché tö mik Jesús dene etä pē' kos kē erblène ie' mik e' we'ikeraë Skëköl tö.

Erë kam Jesús döne etä ie' mik erblökwakpa kawöta senuk yësyësë ena ie'pa kawöta kanablök e' kkö'noie. Es Pablo tö ie'pa a iché.

Shke'wè

¹ Ye' dör Pablo. Silvano ena Timoteo tso' ye' ta íe. Sa' tso' yëkkuö i' shtök Skëkëpa Jesús icha erule serke Tesalónica e'pa a. A' batsulewa Skëköl dör S'yé ena Skëkëpa Jesucristo e'pa mik. ² As ie'pa er buaë chö ena sene bërë mù a' a.

Mik Jesús dene, etä pē' suluë we'ikeraëitö

³ A yamipa, kekraë sa' kawöta wëstela chök Skëköl a' a' dalërmik. A' erblöke Jesús mik, e' kī mir buaë. E' sū a' nī dalëritsöke, e' kī mir buaë. E' tö sa' ké wëstela chök Skëköl a. ⁴ Sa' tö a' tté ppéka buaë Skëköl icha eruleë kos e'pa shua. Erë a' weirke siarë s'bolökpa ulà a, a' töierke siarë Jesús tté kueki, erë a' e' tkéwa darërëë, a' erblökeia Jesús mik buaë, e' kueki sa' tö a' kikéka. ⁵ E' kos wa iwënewa tö Skëköl tö s'shulè yësyësë. Ie' dör se' blú, e' tté kueki a' weirke. E' wa iwënewa tö ie' tö ibikeitseke tö a' je' didir i' blúie ie' tso' e' kīie.

⁶ Skëköl tö s'shuleke yësyësë kekraë, e' kueki buaë idir tö wépa tö a' we'ikeke

esepe we'ikeraë ie' tö siarë. ⁷ Ta' a' weirke siarë e'pa enuraë sa' ta nita. E' kos tköraë mik Skëkëpa Jesús datskene ie' biyöchökwakpa diché ta' taië e'pa ta ena bö'wö narke taië e' shua etä. ⁸ Wépa kē e' batsöta' Skëköl mik, kē wa Skëkëpa Jesús tté buaë e' iutëne, esepe kos we'ikök ie' datse. ⁹ Ie'pa weir michoë siarë busdattsa bánet Skëköl diché ta' taië olo ta' taië, e' yöki. ¹⁰ E' kos tköraë mik Skëkëpa Jesús datskene etä. E' kēwö ta' ie' icha batse'rpa kos tö ie' kikeraka. Se' erblé ie' mik, esepe kos tö ie' dalöieraë. A' tö tté yè' sa' tö a' a, e' klö'wé e' kueki a' tso'ñak e'pa shua.

¹¹ E' kueki sa' tö Skëköl a' ikieke kekraë a' kī. Sa' tö ikieke ie' a' as ie' tö a' saü tö a' serke yësyësë wës ie' tö a' klöo'bak senuk es. Nies sa' tö ikië ie' a' tö ie' tö a' kīmù i' buaë kos kiane wè a' kī e' wà uk buaë ie' diché wa. E' kos wak a' éna a' erblöke Jesús mik e' kueki. ¹² Sa' tö ikieke es as Skëkëpa Jesús kikarka a' batamik, nies as Skëköl tö a' kiköka buaë. Ie' ena Skëkëpa Jesucristo e'pa er buaë chö a' a, e' kueki ie'pa tö a' kimerä iwà uk buaë.

2

Wëm Sulusi Ichökle

¹ A yamipa, mik Skëkëpa Jesucristo datskene, etä se' busdaka kashuk a' nī dapa'uk ie' ta, e' tté pakeke sa' tö a' a' i'ñe. Sa' tö a' a' ikieke kröröë tö ² yile iché tö Skëkëpa Jesús datskene, e' kēwö detke, e' ta kē a' e' kitö'uk e' tkiuk tté ese wa. Isalema yile tö a' a' icheke tö Wiköl Batse'r tö sa' a' ikkaché tö Jesús denetke. Isalema yile tö icheke tö sa' tö ie'pa a' iyè' ö sa' tö ikit yëkkuö kī tö Skëkëpa Jesús denetke ká i' a. Yile tö iché es, e' ta e' dör kache. ³ Kē a' e' kitö'uk tté ese wa yës. Skëkëpa Jesús kam döne e' yöki taië pē' tö Skëköl waterattsa. Nies wëm sulusi ichökle wömenettsabak weinuk e' döraë. ⁴ I' kos tso' dalöie skëkölíe, ese kē kiarpa ie' kī. Ie' wák e' ttsöraka ese kos tsata. Ie' kī ikiane tö sulitane tö ie' è dalöie. Ie' e' tköraka Skëköl wé kibi a' ta ie' chöraë: "ye' dör íyi ulitane kéköl."

⁵ Mik ye' bak a' ska', etä íyi ekké yè'yö a' a, ye' a' ta e' ane a' éna. ⁶ I' tö wëm sulusi ñe' wöklö'wekeia as kē idö kam ikéwö dö

e' yöki e' jcher a' wa. ⁷ Erë i'ñe ta Satanás tso'tke iwakanéuk bër akirie as s'ditsö tö Skëköl ttè watöttsa. Erë wëm sulusi ñe' kē dōpa dō mik yi tso' iwöklö'uk e' yēnettsa etā. ⁸ Mik iyēnettsa, etā wëm sulusi e' dōraē sulitane wörki. Erë mik Skëkëpa Jesús de, etā ie' e' alōrakā iki ilo tajē wa ta itterawaitö ikkō siwé ē wa. ⁹ Mik wëm sulusi ñe' de (kam Jesús tö ittōwā e' yöki), etā ie' dōraē Satanás batamik. Satanás diché wa, ie' tö i kē or yi a ese kos weraē s'kitö'woie. ¹⁰ I sulu kos wa ie' tö s'wömeulettsa weinuk aishkuö ta esepa kitö'weraē. Ie'pa kē wā Jesús tté moki e' dalëritse e' tsatkoie, e' kueki ie'pa wömeulettsa weinuk. ¹¹ E' kueki Skëköl tö ie'pa wömerattsā as ie'pa e' kitö'ū Wëm Suluē Ichökle e' kache wa. ¹² Es ie'pa kē tö tté mokiē ñe' klö'wè. E' skéie ie'pa ttsë'r buaē i sulu wamblök, e' kueki Skëköl tö ie'pa wömerattsā weinuk aishkuö ta. Esepa kos ki inuí dōraē.

S'yě tö se' shukitbak tsatkè

¹³ Erë, a yamipa, a' dalër tajē Skëkëpa Jesús éna. Tsawé ta Skëköl tö a' shukitbak tsatkè iWiköl tö a' batse'wè e' batamik. Ñies a' tsatkéne tté mokiē klö'wé a' tö e' batamik. E' kos kueki sa' kawötā wéstela chök Skëköl a' kekraē a' ki. ¹⁴ Sa' tö Jesús tté buaē paka' a' a, e' wa Skëköl tö a' klö'bak as a' ser michoë Skëkëpa Jesucristo ta ñitā e' olo tajē e' a.

¹⁵ A yamipa, e' kueki, tté wa sa' tö a' yö' mik sa' bak a' shuā etā, ñies mik sa' tö yëkkuö kit a' a etā, tté e' kos blö buaē a' er a, kē ilo'yar. ¹⁶ Skëkëpa Jesucristo ena Skëköl dör S'yě, e'pa éna se' dalër tajē. Ie'pa er buaē ché se' a, e' tö se' er pablè michoë. Ñies ie'pa kablè' sene michoë muk se' a, e' panuk kröröe se' tso'ie. ¹⁷ As ie'pa tö a' er pablö. As ie'pa tö a' er diché kí iö as a' tö i buaē kos ù tté wa ena iwawatke.

3

S'yě a ikiö sa' ki

¹ A yamipa, bata ekké ta, a' tö Skëköl a' ikiö sa' ki as Skëkëpa Jesús tté pakeke sa' tö, e' kí pakar bet ká ulitane wakpa a ta e'pa tö iklö'wé wes a' tö iklö' es. ² Ñies pè' tso' tajē kē erblökü' Jesús mik, e' kueki a' ikiö Skëköl a' tö ie' tö sa' tsatkö pè' sulusi yöki. ³ Erë

Skëkëpa Jesús ttö mokiē, ie' tö a' se'weraē tkëulewā darërē ie' mik ta a' tsatkeraitö i sulu yöki. ⁴ Sa' e' mué ie' mik tö ie' tö a' kimeräe. E' kueki sa' wā ijcher tö i uk a' kē sa' tö, e' wawé a' tö ta a' iwè michoë. ⁵ As Skëkëpa tö a' kimù kos Skëköl éna se' dalër e' wā anuk. Ñies as a' kimuitö a' weirke kos e' dalè'ttsök wes Cristo tö ie' icha dalè'ttsé' es.

Se' kawötā kanëblök

⁶ A yamipa, Skëkëpa Jesucristo ttö wa sa' tö a' a' icheke tö s'yamipa welepa bikërke, esepa yöki a' e' skö. Wépa kē tö tté me'at sa' tö e' iuteku', esepa yöki a' e' skö, kē iütar. ⁷ A' wā ijcher buaē tö a' kawötā senuk wes sa' bak senuk a' ska' es. A' kē wā sa' sune bikënik. ⁸ Sa' kē wā yi chke ñane kē patoule. E' skéie sa' bak kanëblök darërē ñiē nañeē shtrine wa i wa chkoie, di' yoie as sa' kē tö yi tsiriü e' tiè wa e' kanewè wa. ⁹ Mik sa' bak a' ska' warma a' kawötā sa' sau, sa' kkö'nuk, erë sa' kē wā i kine a' a es. Es sa' kanëblè' a' ska' as a' wöblar kanëblök wes sa' tö a' a' iwà kkayè' es. ¹⁰ Mik sa' bak a' ska', etā tté i' yè' sa' tö a' a: "Yi kē kanëblak, ese kē tiar." ¹¹ Sa' tö ittsé tö a' welepa bikërke tajē. Ie'pa kē kanëblökü' yës, e' skéie wépa kanëblöke esepa tsiriwëkerakitö ñiē. ¹² Pè' esepa patté sa' tö, ñies ie'pa ké sa' tö Skëkëpa Jesucristo ttö wa kanëblök darërē bërè e' kanéwoie.

¹³ Erë, a yamipa, kē a' shtrinuk i buaē uk kekraē. ¹⁴ Tté shtéyö yëkkuö i' ki, e' kē iütè yile tö, e' ta ichö a' malepa a. Ie' yöki a' e' skö as ijaërka ta ier mane'üne. ¹⁵ Erë kē ie' suar sulué wes s'bolök es, e' skéie ipattö er bua' wa wes s'él es.

Pablo e' chéat

¹⁶ Skëkëpa Jesús dör sene bërè mukwak, as e' tö sene bërè mü a' a' kekraē i kos tköke a' ta e' shuā. As ie' tkérie a' ulitane ta kekraē.

¹⁷ Ye' dör Pablo, e' tö shkëne i' shté ye' wák ulà wa wes ye' tö ishteke yëkkuö kos shtéyö ese ki es. Es sulitane wā ijcher tö ye' wák tö ishté. ¹⁸ As Skëkëpa Jesucristo er buaē chö a' ulitane a' tajē.

Yëkkuö tsá kit Pablo tö Timoteo a 1 Timoteo

Pablo tö yëkkuö kit mañat Jesús mik erblökwakpa wökirpa a, e' et e' dör itsá kiti tö Timoteo a e'. Yëkkuö i' dör ie' pattoie wes ie'pa kawöta s'wëttsuk s'wökirpaie.

Timoteo dör Pablo wapiöuk ikanè a. Mik ie' bak duladula eta Pablo tö ie' klöo' kanablök ie' ta. Timoteo bak senuk ká kiè Litra ate Asia ee. Ie' yé dör griegowak ena imi dör Israel aleri. Mik Pablo tö Jesús tté buaé paka' Litra eta Timoteo erblé' Jesús mik. E' ukuöki mik Pablo skà bak Litra eta ie' tö Timoteo shukit kanablök ie' ta (Hechos 16.1-4). E' ukuöki Timoteo kanablé' taié Pablo ta Jesús tté buaé pakök ká kua'ki kua'ki a. E' ukuöki ta Timoteo bak Jesús mik erblökwakpa wëttsuk Éfeso. Pablo tö yëkkuö i' kit Timoteo a ie' kimoie wes ie' ké senuk kanablök.

E' kieta se' wése ké kanablök Jesús mik erblökwakpa wökirpaie ena e'pa kimukwakpaie, e' kit Pablo tö Timoteo a. Nies Jesús mik erblökwakpa tso' Éfeso e'pa shua kabene tso' taié. Pè' welepa tö s'wöbla'weke kache tté wa, esepa ki talarke taié, e' ché Pablo tö Timoteo a tö wes ie' kawöta tté ese shulök.

Yëkkuö i' tö se' kimèmi taié i'ñe ta. Yëkkuö i' tö se' a ikkache tö se' wése kawöta shushtë s'wökirpaie, nies se' wése kawöta shushtë s'wökirpa kimukwakie. E' kieta wes s'wökirpa ké kanablök e' tso' kitule yëkkuö tsá kit Pablo tö Timoteo a e' ki.

Shke'wè

¹ Ye' dör Pablo. Ye' dör Cristo Jesús ttekölpa tsá, e'pa eköl. Skéköl dör S'tsatkökwa ena Cristo Jesús mik se' erblöke, e'pa ye' ka' kanè e' wà uk. ² A Timoteo, ye' tso' yëkkuö i' shtök be' a. Be' dör wes ye' alà chök es tté mik se' erblöke e' wa. Skéköl dör S'yé ena Skéképa Cristo Jesús, as e'pa er buaé chö be' a ena be' saü er siarè wa nies sene bèrè mù be' a.

Se' wöbla'ukwakpa kache tté wa, esepa wöklö'ú

³ Mik ye' minea Macedonia, eta ye' kköyè' be' a: "Be' e' tsuat Éfeso pè' welepa tso' ee e'pa a ichö tö ké s'wöbla'war kache tté wa." ⁴ Ie'pa kawö chöke taié se' ditséwö bak ká iaiaè e' tté pakè wa. Ttè e' ké erta'wa, e' dör tté ese. Ichö ie'pa a tö ké yi wöbla'waria kache tté ese wa. Ttè ese ki sulu s'ñi chö. Ttè ese tö, i weke Skéköl tö se' erblé ie' mik e' wa, ese wöklö'weke.

⁵ Ye' ki ikiane tö s'yamipa ñi dalèritsö er maneneè wa, erbikè bua' wa. Mik ie'pa ñi dalèritsö es, eta e' wa iwènewa tö moki ie'pa erblöke Jesús mik. E' kuëki ye' tö be' ké s'wöbla'ukwakpa kache tté wa esepa wöklö'uk, ké kar s'wöbla'uk. ⁶ Ie'pa welepa tö tté moki méat ta ittémirak biraraè. ⁷ Ie'pa erkiöke s'wöbla'uk tté dalöièno wa. Eré ipakekerakitö wes ichöpa éna iwà anerak buaé es, eré iwákpa ké éna iwà ane.

⁸ Se' wa ijcher tö tté dalöièno e' dör buaé, eré se' kawöta iwà jchenukwa tö i kuëki imeneat. ⁹ Se' wa ijcher tö tté dalöièno, e' ké meneat s'ser yësyèsè esepa shuloie. E' skéie imeneat wépa ké senak yësyèsè, wépa tö tté dalösewekewa, wépa dör pé' sulusi, wépa e' wamblö sulu, wépa ké tö Skéköl ena ie' siwé dalöiè, wépa tö imi ö iyé ttèwa, wépa dör s'ttökwakpa, ¹⁰ wépa trér, wépa serke wépa ta alakölpa skéie, wépa tö s'ditsö ekibleke watuè, wépa dör kachökwa, wépa tö s'kkateke kache wa, nies wépa tö i skà ké dör tté yësyèsè sini'kuè ese wambleke, esepa kos shuloie tté dalöièno meneat. ¹¹ Es tté buaé ichöke e' tö se' a ikkacheke. Ttè e' pakè kané me'at Skéköl kikauleka taié, e' tö ye' ulà a.

Pablo tö wéstela ché Cristo a

¹² Skéképa Cristo Jesús tö ye' er diché ieke. Ie' isuéwa tö ye' ttö mokiè, e' kuëki ye' me'kaitö kanablök ie' a. E' kuëki wéstela chéyö ie' a taié. ¹³ Ye' bak ie' chök suluè. Nies ye' bak ie' ttökatapa chök suluè, we'ikök siarè. Eré Skéköl tö ye' sué er siarè wa, kam ye' erblö ie' mik e' kuëki. I wamblè' ye' tö ie' ta, e' wà ké ane ye' éna tö e' dör suluè, e' kuëki ie' tö ye' sué er siarè wa. ¹⁴ Es Skéképa Jesús er buaé ché ye' a taié shute as ye' erblö ie' mik, nies as ye' tö s'malepa dalèritsö buaé Cristo Jesús ttö wa.

15 Cristo Jesús dē'bitu ká i' a pē' sulusipa tsatkök. Ttè e' dör yēsēsē je', sulitane ké iklö'uk. Ye' bak e' wamblök suluē sulitane tsata. 16 Erē Skököl tō ye' sué er siarē wa, ie' tō ye' tsatkée sulitane a ikkachoie tō kos Jesucristo tō se' dalē'ttseke enaē er bua' wa. Ie' tō iwé es as sulitane erblö Jesús mik wes ye' es ta sene michoē dō ie'pa ulà a. 17 Skököl dör s'blú yöbiē, kē duōta'wa, kē wërta'wa, e' dör eköl ãme. ¡As sulitane tō ie' dalöiö tajē, ie' küköka tajē kekraē!

18 A Timoteo, be' dör wes ye' alà es, ye' tō be' ké iwakanéuk wes Skököl tteköl tō iyē'bak be' a es. Be' e' tkōwa darerē wes ñippökwa bua' bua ñippō es. 19 Be' erblö michoē Jesús mik. Be' erbikö buaē e' wà iütö. Welepa kē wà ierbikö buaē e' wà iütene, e' kuëki ie'pa erblöke Jesús mik e' olo'yé ie'pa tō. 20 Esepa tso' bül kiè Himeneo ena Alejandro. Ie'pa méttsa ye' tō Satanás ulà a as iwötkirdak tō Skököl kē yërta' suluē.

2

Skököl a ikiösö sulitane ki

1 A Timoteo, ttè i' cheke ye' tō be' a e' dör ttè bua'ie: Jesús mik erblökwa kawa tō Skököl a ikiök sulitane ki kekraē. Ichö ie'pa a tō ie' a ikiö tō ie' tō sulitane kimè, ñies wéstela chö ie' a sulitane ki. 2 Ie' a ikiö wépa tso' se' blúpaie se' wökirpaie ese pa kos ki as ie'pa s'wëttsü buaē. Ie'pa tō iwé es, e' ta se' serdaē bërē buaē Skököl dalöiök ã, kē ñi chōta' suluē. 3 E' dör buaē, ñies iwër buaē Skököl dör S'tsatkökwa e' wa. 4 Ie' ki ikiane tō sulitane tsatkër. Ñies ie' ki ikiane tō sulitane éna ttè mokiē e' wà ar. 5 Ttè e' dör i' es:

Skököl dör eköl ãme.

Ñies wëm tso' eköl ãme, e' tso' se' ttè chök Skököl a,

e' dör Cristo Jesús.

6 Ie' wák e' me'ttsabak ttèwa sulitane nu skéie.

E' bak mik Skököl tō ikéwö me'wa eta, as sulitane wa ijcher tō moki ie' éna se' tsatkak.

7 Ttè e' wà pakök Skököl tō ye' klö'bak Jesús ttekölpa tsá e'pa ekolie. Ie' tō ye' patkē' pē' kē dör judiowak ese pa wöbla'uk ttè moki mik se' erblöke e' wa. I' ché ye' tō e' dör mokiē, e' kē dör kache.

8 Bitökicha a' ñi dapa'uke ká wa'ñe, eta ye' ki ikiane tō wépa ttö Skököl ta er batse'r wa, kē ulune yi ki, kē ñi chōta'. 9 Ñies ye' ki ikiane tō alakölpa e' paiö buaē, kē dör ichkà kkachök. Alakölpa kē kàne iyi tulökka tajē itsà ki. Ñies ie'pa kē kàne e' kükökka tajē iyi wönarke dalöiö oroie ñie ese wa. Datsi' tué darerē ese kē iër e' ttsoka tajē. 10 E' skéie ie'pa kē e' kükökka i buaē wëkerakitö ese wa wes alakölpa e' chö tō ie' tkëulewa darerē Skököl ttè a ese pa ké senuk es. 11 Ie'pa kawōta s'wöblarke e' küttsök bërē dalöie wa. 12-14 Skököl tō Adán yö' kewe, e' ukuöki ta Eva yö'itö. Ñies Adán kē kitene, Eva kitene, es ie' tō Skököl ttè dalöse'wa. E' kuëki mik a' ñi dapa'uke Skököl dalöiök, eta ye' ki ikiane tō alakölpa tuler bërē. Ye' kē tō kawö mè ie'pa a s'wöbla'uk. Ñies ye' kē tō kawö mè ie'pa a e' alökka wépa ki. 15 Erē alakölpa tō ila'r kaneweke buaē ena ierbloke Jesús mik ena s'dalëritseke ena iserke batse'r ena ierbiköke buaē yēsēsē e' kos a itkërie, e' ta itsatkërdarak.

3

Skökëpa Jesús ichapa erule e'pa wökirpa

1 Ttè i' dör yēsēsē: Yi éna kanëblak Skökëpa Jesús ichapa erule e'pa wökirie, e' ta ese éna kanè buaē wak. 2 E' kuëki ese pa ké senuk yēsēsē, kē ki i sulu kuëpa yi tō ikkatoie. Ese pa ké alaköl tsukwa eköl ã, e' dalöiök tajē, kē kàne trënuke. Ese pa ké e' kkö'nuk buaē, kabikeitsök buaē, ñies senuk yēsēsē as idalöier. Ese pa ké s'yamipa datse banet, ese pa kiökwa buaē iu a. Ese pa a buaē s'wöblar Skököl ttè wa. 3 Ese pa kē kàne e' ttökka blo' wa. Ese pa kē dör kësik tsiriweta', e' skéie ie' er buaē chö sulitane a ta iserke bërē. Ese pa kē er me'rie inuköl ki. 4 Ese pa dör iu wökir buaē. Ñies ese pa ala'r wöblane buaē ie' ttö dalöiök, ñies sulitane dalöiök. 5 Ese pa kē dör iwák u wökir buaē, e' ta ¿wes idömi Skököl ichapa erule e'pa wökirie buaē? 6 Wépa míwa erpa Skököl ttè a, ese pa kē menukka s'wökirpaie dö' ie' ttsökka tajē ta iwömerttsa weinuk wes bé es. 7 Ñies e' wakpa ké senuk yēsēsē as wépa kē dör Skökëpa Jesús ichapa ese pa tō idalöiö. Kē dör es, e' ta ie'pa tō iwayuëmi ta ijaërkami ta iarmine wes bé ki ikiane es.

Skëkëpa Jesús icha wökirpa e'pa kimukwakpa
 8 Es ñies Skëkëpa Jesús ichapa erule wökirpa e'pa kimukwakpa ké senuk yësyësë as idalöier. Esepa ké ttök moki. Esepa ké kàne e' ttökka blo' wa. Esepa ké kàne inuköl klö'uk kache wa. 9 Esepa ké e' tkökwa darërë ttè mik se' erblöke k kayëne se' a, e' a erbikè maneneë wa. 10 Wëpa merkeka iwökirpa kimukwakpaie, eseпа kawöta suë kewe tö iserdak. Kë iki i nuí ta', e' ta' imerkami kimukwakpaie. 11 Esepa alakölpä ñies ké senuk buaë as idalöier. E'pa ké kàne biyöblök, ké kàne e' ttökka blo' wa. E'pa ké i kos uk yësyësë. 12 Wëpa kanëblak kimukwakpaie, eseпа ké alaköl tsukwa eköl ëme, e' dalöiök taië, ké kàne trënuK. Esepa wöblane buaë ila'r wëttsuk ñies ie' dör iwák u wökir buaë. 13 Kimukwakpa tö iwakanewëke buaë, e' ta' ie'pa dalöierdaë, ñies Cristo Jesús tté mik se' erblöke, e' pakeraëitö ké jaëne.

Jesucristo siwé k kayë' Skëköl tö se' a

14 Ye' mú mi' bet be' weblök. Ye' tso' yëkkuö i' shtök be' a 15 dö' ye' wöklör etä be' wa ijcher tö wes se' dör Skëköl yamipäie eseпа kawöta senuk. Se' dör Skëköl chök e' ichapa, e'pa dör wes u chkí bua'ie es ttè mokië e' tsatkoie iwöklö'woie. 16 Jesucristo siwé e' k kayë' Skëköl tö se' a, ttè e' dör mokië buaë shuteë. Ttè e' dör i' es:

Jesucristo yöne s'ditsöie.
 Ie' dör yësyësë e' k kayë' Skëköl Wiköl tö.
 Ie' su' Skëköl biyöchökwakpa tö.
 Ie' tté buaë e' pakane ká wa'ñe wakpa a.
 Ie' mik pë' erblöke ká wa'ñe.
 Ie' kinewä buaë ká jai a olo ta' taië ee.

4

S'wöbla'ukwakpa kache tté wa

1 Skëköl Wiköl tö ichè yësyësë tö mik ká i' erkewatke, etä taië pë' tö ierblö Jesús mik e' waterattsä. E' skéie ttè datse wimblupa tö s'kitö'weke eseпа wa ena aknamapa wa ese klö'wekerakitö. 2 Pë' e' ö sulu kachö taië erbikè burinewatke esepa iutekerakitö. 3 Pë' ñe'sepa ké tö s'kè senukwa. Ñies ie'pa tö icheke tö chkè wësele ké katar, ké ñar. Erë chkè kos me'atbak Skëköl tö se' a katanoie ñanoie.

E' kueki se' dör Jesús mik erblökwakpa wa ttè mokië e' jcher, e'pa wa kawö ta' chke ulitane katök ñuk wëstela chekesö ie' a e' wa. 4-5 I kos yö' ie' tö e' dör buaë, ké se' kàne iwatöktsä. Chkè kos batse'ormi ie' ttè wa ena ie' a ikië wa. E' kueki ie' a wëstela chésö iki, e' ta' inëmisö.

Jesucristo kanè méso buaë

6 Ttè ekkë wa be' tö se' yamipa wöbla'wé, e' ta' be' döraë Cristo Jesús kanè méso buaë ese. Ñies iwënewä tö be' er diché iërke buaë ttè moki mik se' erblöke e' kos wa. Ttè e' wä iütë'bitü be' tö buaë dö ikkë.

7 Erë kapakè ëse, ké wä ta', ké tö Skëköl dalöië, ese kos ké iutar. E' skéie be' e' paulau kakraë senuk wes Skëköl ki ikiane es. 8 Se' e' diché iöke e' pa ké'woie e' dör bërëbërë buaë se' a ká i' ki ë. Erë sene wes Skëköl ki ikiane es, e' tö sene buaë shuteë e' meraë se' a ká i' ki ñies aishkuö ta. 9 Ttè e' dör yësyësë, sulitane ké iklö'uk. 10 Se' erblétke Skëköl chök e' mik, e' kueki se' dobchöke darërë kanëblök ie' a. Ie' dör sulitane tsatkökwak, erë bua'iewä ie' dör wëpa erblé ie' mik eseпа tsatkökwak.

11 Ttè ekkë wa s'yamipa wöbla'ú ta ikö iwä iütök. 12 Kë be' e' muktsä watè be' dör duladula e' kueki. E' skéie be' ttö wa, be' ser wa, be' s'dalëritsè wa, be' erblö wa ena be' ser batse'r wa ikkachö s'malepa erblöke Jesús mik eseпа a tö wes se' ké senuk. 13 Kam ye' dö e' yöki be' e' chö Skëköl yëkkuö aritsök s'yamipa a mik a' ñi dapa'uke etä. Ie'pa wöbla'ú iwa, ie'pa pattö iwa. 14 Mik Skëkëpa Jesús icha e' wökirpa ulä me'kabak be' ki, etä Skëköl ttekölpa tö iyë' be' a tö i me' Wiköl Batse'r tö be' a kanëbloie Skëköl a, e' wakaneú ie' a buaë, ké iwe'ikar. 15 Be' e' chö ttè ekkë kos e' wakanéuk as sulitane tö isaü tö be' ki yörike buaë Cristo ttè wa. 16 Wes be' ser ena wes s'wöbla'wëbö e' kkö'nú. Be' tö iwé es kakraë, e' ta' be' ena wëpa tö be' ttöke e' ttsé, e'pa kos tsatkërdaë.

5

Wes be' ké senuk Jesús mik erblökwakpa ta

1 Wëpa këképatke eseпа ké uñar kësik wa, e' skéie ie'pa pattö er bua' wa wes s'yëwö es. Duladulapa pattö wes s'ëlpa es. 2 Es ñies alakölpä këképatke, e' pattö wes s'mi es. Ñies busipa pattö wes s'kutapa es er yësyësë wa.

³ Alakölpa schö siarëla, kë wä yi ta' e' kkö'nuk, esepa dalöio, esepa kkö'nü. ⁴ Erë schöpa wä ala'r ta' ö uyökpa ta' ö wj'chkepa ta' esepa ala'r ö isibayökpa kawöta e' wöbla'uk iwikela ö imi ate siarë e' kkö'nuk imipa tö ie'pa kköna' e' skéie. E' wër buaë Skököl wa. ⁵ Alakölpa schö kë wä yi ta' e' kkö'nuk, serke ekörla, morke Skököl ë mik, ttöke ie' ta' ñie nañeë, esepa kawöta kimè. ⁶ Erë alakölpa schöpa e' mettsa i sulu wamblök e' ttsë'woie buaë esepa tso' ttsë'ka, erë Skököl a ie'pa dör wes s'duulewä es. Esepa kë kawö ta' kimè. ⁷ Ttè e' wä iutök s'yamipa kö as kë yi tö i sulu kü ie'pa ki ikkatoie. ⁸ Es yi kë tö iyamipa kkö'nè, kë tö iyamipa ekka kkö'nè bua'iewä, ese tö ttè mik se' erblöke e' watëttsa. Ie' dör suluë tköka pè' kë erblöta' Jesús mik esepa tsata.

⁹ Alakölpa schö ki duas de dabom teryök (60) ö ki ta, senewabak wëm eköl ë ta, esepa ë kiè shtó kimè. ¹⁰ E' kiiie ta ijcher sulitane wä tö ie'pa s'kimeke buaë, ie'pa ala'r talao' buaë, ie'pa tö ipakökwakpa datse banet esepa ki'wä buaë, kë ie'pa tkine kanè ëse uk s'batse'r malepa kimoie, ñies s'weirke esepa kimeke ie'pa tö, ie'pa e' muke iyi buaë kos ese uk e' waweke ie'pa tö. Alakölpa schö esepa kiè shtök se' kawöta yëkkuö ki ikimoie.

¹¹⁻¹² Erë alakölpa schö kam ki duas dö dabom teryök (60) esepa kiè kë shtar yëkkuö ki, esepa kë kawöta kimè. Ie'pa tö ichèmi Cristo a tö kë sa' serpawane, erë ie'pa erkiöwéne wëpa tö, e' ta ie'pa serdawane. Es ie'pa ttè me' kuaë, e' kë dalöiëne ie'pa wä, e' ta e' nuí ate ie'pa ki. E' kueki esepa kiè kë shtar yëkkuö ki as kë itkö ie'pa ta es. ¹³ Ñies a' tö alakölpa schö esepa kimè eta ie'pa bikërdaka taië, michoë upakök u ët u ët biyöblök suluë, e' tiü mir mir s'yamipa tsiriuk, ttè kë yër ta' ese cherami shabatshabat. ¹⁴ E' kueki alakölpa schö ia busipa, esepa a ye' tö ichè tö a' senúwane, a' ala'r kökane, a' wákpa u kaneü. Ie'pa tö iwé es eta pè' kë wöbatsö Jesús ttè wa e'pa kë tö se' chepa suluë. ¹⁵ Alakölpa schö welepa anemibakne Cristo ttè yöki tso'ne Satanás ttö iutök, e' kueki ye' tö ichè es.

¹⁶ Alaköl isie dör Jesús mik erblökwak, e' yamipa alè dör alakölpa schö, eta ie' kë

ie'pa kkö'nuk as kanè e' kë arka Skökëpa icha malepa ki. Es imalepa tö alakölpa schö kë wä yi ta' e' kkö'nuk, esepa kkö'nemi.

¹⁷ Skökëpa Jesús icha erule erule e'pa wökirpa tö se' wëttseke buaë, esepa kawöta dalöië taië patuë buaë. Ie'pa wépa e' ché s'pattök s'wöbla'uk Skököl ttè wa, esepa kawöta pasuë bua'iewä. ¹⁸ Skököl yëkkuö tö ichè: "Baka wë'ñe tso' kanebloie trigo wöttsoie, e' kë kawö ta' kkö payuëwä itso' kaneblok e' dalewa as ie' tö trigowö katö." Ñies ichèitö: "Kaneblokwapka kawöta patuë." E' kueki s'wökirpa pasauk buaë se' kawöta.

¹⁹ Yile debitu s'wökirpa eköl kkatök, ese kë iutar. Erë mik idebiturak bö mañal ikkatök ta iché tö ie'pa tö isuë, eta ttè e' wä chakö tö iyëne ö kë iyëne. ²⁰ S'wökirpa tö i sulu wamblekeia, kë éna ilo'yak, esepa wöuñü s'yamipa ulitane wörki as imalepa suarka ta ie'pa kë tö iyi sulu wamblö.

²¹ Ye' tö be' a icheke Skököl wörki ñies Jesucristo wörki ñies Skököl biyöchökwakpa shukitule e'pa wörki tö ttè ekkëpa wä iutö ñikkë s'wökirpa ulitane ta. Ie'pa saü ñikkë. ²² Kë yi marka betbet s'wökirie. Mik be' tö imekeka, eta iwä bikeitsöwä buaë kewe. Wëm tö i sulu wamblé, ese mékabö s'wökirie e' ta ie'pa tö ichèmi tö be' tso' ie' pabakök. Ñies be' sueraë suluë ie'pa tö. Be' e' kkö'nü batse'r i sulu kos e' yöki.

²³ Be' shü dalër ñie, e' kueki kë be' kane di' ë yök. Mikle ta vino yö elkela kapölie.

²⁴ I sulu wambleke welepa tö ese jcherwä sulitane wä bet, kam ishulir e' yöki. Erë i sulu skà tso' ese kë jcherwä yi wä dö aishkuö ta mik ishuline eta. ²⁵ Es ñies i buaë wëkesö ese wërwa bet. Erë kë iwëne bet, e' ta iwërdaë aishkuö ta, kë iblënik. E' kueki kë yi marka betbet s'wökirie kam iwä bikeitswä buaë e' yöki.

6

¹ Wépa tso' klöulewä kanè mésoie, esepa a ichö tö ie'pa kawöta iwökirpa dalöiök er bua' wa as iwökirpa kë tö Skököl chö suluë, ñies as ie'pa kë tö ttè buaë wa se' tö s'wöbla'weke, e' chö suluë. ² Ie'pa wökirpa dör Jesús mik erblökwakpa, e' ta ie'pa kë kane idalöseukwä, ie'pa de ñi yamiie Jesús ttè wa e' kueki. E' skéie ie'pa ké kaneblok

bua'iewa. E' wà dör tö iwökirpa dör ñies Jesús mik erblökwakpa. Ie'pa dör ñi yamipa ñi dalër taië. Ttè ekkè wa s'wöbla'ú, ichö sulitane a tö iütö.

Se' er me'rie inuköl ki, e' dör suluë

³ Ttè buaë wa se' wöbla' Skëkëpa Jesucristo tö, e' tö se' a ikkacheke tö wës seneke yësyësë Skëköl a. Ttè e' wa se' tö s'wöbla'weke. Yile tso' s'wöbla'uk ttè kua'ki wa, kè dör wës ttè wa se' tö s'wöbla'weke es, ⁴ e' ta ie' e' ttsökä taië, erë ie' kè wa i jcher yës. Ttè kè wà ta, ese è tso' ie'pa er a, e' kabewekerakitö ñië se' tsiriwoie. Wépa tö ie'pa ttè iuteke, esepa ukyërke s'malepa ta, ñi blabatsökelor, ñi chöke suluë ena ñi bikeitsöke suluë. ⁵ Këkraë ñi tsiriukerak ttè kuëki. S'wöbla'ukwakpa ttè kua'ki wa, esepa er me'rie i sulu è ki. Ttè mokj ese kè ku'ia ie'pa wa. Ie'pa tö ttè kua'ki pakeke e' blu'woie ëme. ⁶⁻⁷ Erë ye' tö a' a ichè tö mik se' kune, etä se' kè wa i dë'ka. Ñies mik se' blënewa, etä kè se' wa i mine yës. E' kuëki se' serke yësyësë wës Skëköl ki ikiane es ena se' ttsë'r buaë, i tso' se' wa e' è wa, e' ta e' dör buaë shute se' a inuköl taië tsata. ⁸ E' kuëki se' wa chke ta' datsi' ta', e' ta se' ké ttsë'nuk buaë, e' dör wë' se' a. ⁹ E' skéie wépa e' blu'wakka taië, esepa erkirke i sulu wamblök ta ianemine i sulu ulà a wës dúla klörwa sho' a es. Ie'pa klöulewa sene sulu a, erë ese tö ie'pa sulu'weke, erë ie'pa tö iwawëkeia, bata ekkè ta ie'pa yilitewa idikia weinuk. ¹⁰ Inuköl dalër s'ëna e' dör i sulu tsakië e' wi. Welepa tö inuköl kkecheke taië, e' ukuömik ttè mik se' erblöke e' olo'yérakitö ta iweirke eriarke siarë.

Pablo tö Timoteo bata patté

¹¹ Erë be' dör Skëköl kanè méso buaë. Be' e' sköttsa i sulu kos ekkè yöki. E' skéie be' e' chö senuk yësyësë wës Skëköl ki ikiane es. Be' erblö Jesús mik këkraë. S'malepa dalëritso. Be' weirke kos e' dalë'ttsö er bua' wa. S'malepa saú er bua' wa. ¹² Be' erblöke Jesús ttè buaë e' mik, e' kuëki be' e' tköwa darërë ñippök i sulu datse be' ki e' ta. Mik be' erblë' Jesús mik kuaë, etä e' yë'ka be' tö pë' tso' taië e' kukua. E' këwö ska' ta Skëköl tö be' klö'bak senuk michoë ie' ta, ttè e' mik be' e' klö'ú darërëë këkraë, kè arwa as iwà dö be' ulà a. ¹³ Skëköl dör sene mukwak

e' wörki, ñies Cristo Jesús e' tsatkë' ttè mokj wa Poncio Pilato ska', e' wörki ye' tö be' a ichè tö ¹⁴ i uk ye' tö be' ké e' wà iütö yësyësë as kè yi tö i sulu kü be' ki be' kkatoie dö mik Skëkëpa Jesucristo datskene olo ta' taië etä.

¹⁵ Mik ikëwö de, etä Skëköl tö Jesucristo patkerane kkachè sulitane a.

Skëköl kïkarkeka taië,

e' eköl è dör iyi ulitane tsata.

Ie' dör blu'pa kos e'pa Blú

ena skëkölpa kos e'pa Këköl.

¹⁶ ¡Ie' eköl è kè duötä'wa!

Ie' serke ie' olo ta' taië e' shua,

kè yi döpawa e' ska'.

Kè yi wa ie' sùle iwöbla wa,

ñies kè yi a ie' sunukwa.

¡Ie' è kawöta kïkëka këkraë!

¡Ie' è diché ta' taië këkraë! ¡Es e' idir!

¹⁷ A Timoteo, inuköl blúpa a ichö tö ie'pa kè kàne e' ttsökka taië. Inuköl erta'wa, chötä'wa e' kuëki ichö ie'pa a tö ie'pa kè kàne e' maukka inuköl mik. E' skéie ie'pa a ichö tö a' e' maúka Skëköl è mik. Ie' tö se' a iyi buaë meke taië senoie, se' ttsë'woie buaë. ¹⁸ Ichö ie'pa a tö i buaë ú taië s'kimóie. A' kè kàne kkë'blök. S'kimú a' inuköl wa er bua' wa. ¹⁹ Ie'pa tö iwé es, e' ta iské merane buaë Skëköl tö ie'pa a aishkuö ta. Es sene chöke e' döraë ie'pa ulà a.

Pablo e' chéat

²⁰ A Timoteo, Skëköl tté buaë mène be' ulà a, e' wakaneú er mokj wa. Kapakè kè wà ta', kè dör Skëköl dalöioie, ese kos yöki be' e' sköttsa. Ie'pa wákpa tö iché tö e' dör ttè mokj. Ie' chörak tö ie'pa wa iyi jcher taië, erë e' dör kache. ²¹ Se' welepa tö iché tö ttè ese sini'kuérakitö ta ttè mik se' erblöke e' olo'yérakitö. E' kuëki be' e' sköttsa bánet ttè ese kos yöki.

As Skëköl er buaë chö a' ulitane a.

Yëkkuö skà kit Pablo tö Timoteo a, i' ta ide böt 2 Timoteo

Pablo bak wötëulewà Roma s'wöto wé a, e' yënettsà duas dabom teryök ena teryök kī böt Jesús kune'bak e' ukuöki (60-62 DC) e' ulatök. E' ukuöki ta ie' skà minea Jesús tté buaë pakök i' ta ide tkëtökicha. E' kèwö ska' ie' tö yëkkuö tsá kit Timoteo a ena Tito a. E' ukuöki ta wëm kiè Nero e' yöne Roma blúie eta Pablo skà wötënewane s'wöto wé a. Mikie' tso' wötëule e' dalewa ie' tö yëkkuö i' kit Timoteo a. I' ètökicha Pablo wötënewa kua'ki. Kewe ie' bak wötëule iwák u a. I' ètökicha ie' wötënewa ká suluë ena sèseë ese a. Nies ie' monewà tabechka kicha wa. Ie' wà ijcher tö e' dör ie' kanè bata, e' kuëki yëkkuö i' kit ie' tö Timoteo a. I' es ie' tö ikit. Et: Pablo ittse' tö ie' atë ekörla e' kuëki ie' siänewà. Wëpa kiè Figelo ena Hermógenes dör ie' wapiepa e'pa tö ie' méat. Nies wëm kiè Demas e' ena imalepa skà tö ie' méat. E' kuëki ie' kī ikiane tö Timoteo bitu bet ie' kimuk.

Böt: Jesús mik erblökwakpa we'ikeke siarë Roma blú ñe' tö, e' kī Pablo tkirke tajë. E' kuëki ie' tö Timoteo patté tajë tö ie' kawötà e' tkökwa darërë Jesús tté a. Nies ie' tö Timoteo a ichè tö ie' kawötà Jesús tté buaë e' kī wa s'wöbla'uk. E' kīieta ie' tö Timoteo a ichè tö ie' kawötà e' chöktke weinuk Jesús tté buaë kuëki.

Yëkkuö i' tö se' a ikkachè tö wës se' kawötà senuk Jesús a. Nies se' a ichèitö tö se' kawötà e' chök weinuk Jesús mik erblè kuëki. Welepa tö ibikeitsé tö i' dör yëkkuö bata kit Pablo tö e'.

Shke'wè

¹ Ye' dör Pablo. Skököl wák er wa ye' dör Cristo Jesús ttekölpa tsá, e'pa eköl. Ie' kablé sene michoë muk wépa batsulewà Cristo Jesús mik esepa a, e' tté pakök ye' patkë'itö.

² A Timoteo, ye' tso' yëkkuö i' shtök be' a. Be' dalër tajë ye' éna wës ye' wák alà es. Skököl dör S'yé ena Skökëpa Cristo Jesús, as e'pa er buaë chö be' a ena be' saü er siarë wa ñies sene bërë mù be' a.

Pablo wëstela ché Skököl a Timoteo dalërmik

³ Skököl dalöieke ye' tö erbikè maneneë wa wës ye' yépa bak ká iaiaë idalöiök es. Këkraë mik ye' ttöke ie' ta ñië nañeë, eta ye' er arke be' ska' ta wëstela chekeyö be' dalërmik. ⁴ Mik ye' minea, eta be' ii' siarë. Mik e' anewa ye' éna, eta ttsëskua ye' mú be' suëne as ye' ttsë'rne buaë. ⁵ Nies ye' éna iane tö be' erblöke Jesús mik er mokī wa. Ye' wà ijcher buaë tö be' erblöke Skököl mik wës be' wī'kela Loida ena be' mi Eunice e'pa erblè imik kewe be' yöki es.

Kë be' jaënuK Jesús tté buaë pakök

⁶ E' kuëki i me' Skököl tö be' a kanebloie ie' a mik ye' ulà me'ka be' kī eta, e' kë olo'yar, e' kī wakaneü bua'iewa. ⁷ Skököl kë wà se' a iWiköl mène as se' suar. E' skéie iWiköl tö se' a diché mé sènoie yësyësé ie' a, ñi dalëritsoie, ñies erbikoie buaë yësyësé. E' kuëki be' kaneblo Skököl a kë suarta'. ⁸ Kë be' jaënuK Skökëpa Jesús tté buaë pakök. Nies ye' tso' wötëule Jesús tté paké kuëki, e' kë kī be' jaënuK. E' skéie ye' tö be' a ichè tö be' e' chö se' weirke Jesús tté kuëki e' dalè'ttsök ye' ta Skököl diché wa.

⁹ Skököl wák tö se' tsatkë'ttsa ñies ie' tö se' klöo' senuk batse'r ie' a. E' kë dör tö se' tö i buaë wé ie' a e' skéie. E' dör tö ie' wák tö ibikeitsé es ta iwawéitö, ie' er buaë ché se' a, e' kuëki. Kam ká i' yör e' yöki ie' tö ibikeits tö ie' er buaë chöraë se' a Cristo Jesús batamik.

¹⁰ Cristo Jesús dör S'tsatkökwaK e' dë'rö ká i' a se' a ikkachök tö Skököl er buaë ché se' a. Ie' kütewà shkenekane, e' wa ie' tö iwà kkaché tö ie' e' aléka duèwa kī. Ie' tté buaë e' tö se' a ikkacheke tö se' kë duöpawà da'a, e' skéie sene michoë döraë se' ulà a ie' tté buaë e' batamik.

¹¹ Tté buaë e' wà pakök ena s'wöbla'uk iwa Skököl tö ye' klöo' Jesús ttekölpa tsá e'pa ekölie. ¹² E' kuëki erë ye' weirke, erë ye' kë jaëne e' kī. Yi mik ye' erblöke, e' mik ye' batsë buaë, e' dör Jesús. Ye' wà ijcher buaë tö kanè me' Skököl tö ye' a e' kkö'neraë ie'

wák tō dō mik Skëkëpa Jesús datskene eta. E' kueki ye' kē jaëne weinuk ie' dalërmik.

¹³ Ttè yësyësë wa ye' tō be' wöbla' e' wà iutō. Be' e' tkōwā darërëë erblök Jesús ë mik. Ñies s'malepa dalëritsō Cristo Jesús batamik. ¹⁴ Ttè mokië mène be' a, e' wà kkō'nú buaë Wiköl Batse'r tso' se' a e' wa as kē yi tō imane'üttsa.

¹⁵ Be' wā ijcher buaë tō s'yamipa serke Asia, e'pa seraā iekkē tā ye' watë'ttsa, e'pa bōl kië Figelo ena Hermógenes. ¹⁶ Erë Onesíforo kē jaëne ye' tso' wötëule e' ki. Këkraë ie' tso' ye' er pablök. As Skëkëpa Jesús tō ie' ena iyamipa saù er siarë wa. ¹⁷ Mik ie' de íe Roma, eta ie' tō ye' yulé poë tā ye' wakuëitō. ¹⁸ Skëkëpa Jesús datskene, mik e' kēwō de eta as ie' tō Onesíforo saù er siarë wa. Be' wā ijcher buaë tō wekkë ie' tō se' kime' Éfeso.

2

Be' weirke Jesús ttè kueki e' dalë'ttsō

¹ A Timoteo, be' dör ye' alàie, Skëköl er buaë chō se' a Cristo Jesús batamik, e' mik be' e' diché iō. ² Wëpa ttō mokië dirmi buaë s'wöbla'uk esepa yulō tā i yë'yō s'yamipa tajë e' kukua, ttsë' be' tō ese wa ie'pa wöbla'ú as ie'pa tō s'malepa wöbla'ù iwa.

³ Se' weirke Cristo Jesús ttè kueki, ese dalë'ttsō darërëë wës ñippökwak buaë tō iweirke kōs e' dalë'ttseke es. ⁴ Mik ñippökwakpa tso' ikanè a, eta ie'pa kē ku' e' tiuk i ku'ki a as iwër buaë iwökir wa. ⁵ Es ñies wëpa inukë esepa kawōtā ittë iutök buaë. Kē iwā iutëne, e' tā kē e' alōpaka. ⁶ Wëpa kaneblöke darërë íyi kuatök, esepa ulā a iyiwō tsá dōraë kewe. ⁷ Í cheke ye' tō be' a ttè i' wa, e' wà bikeitsō buaë tā Skëkëpa Jesús tō be' kimeraë as be' éna iwā kōs ar buaë.

⁸ Be' tō Jesucristo bikeitsō me'rie. Ie' dör se' blú bak ká iaiäë kië David e' aleri. Cristo kōtewā shkenekane, e' ttë buaë pakeke ye' tō. ⁹ Ttè buaë e' kueki ye' weirke siarë. Ye' tso' wötëulewā moulewā s'wōto wé a wës pë' sulusipa es. Erë Skëköl ttè e' kē ku' wötëulewā. ¹⁰ E' kueki ye' tō i kōs dalë'ttseke wëpa shukitbak Skëköl tō esepa kimoie as ie'pa tsatkër ena olo yōbië dō ie'pa ulā a Cristo Jesús batamik.

¹¹ Ttè i' dör yësyësë:

Se' bàtsewā Cristo kōtewā, e' tā ñita, e' tā se' ser michoë ie' tā ñita.

¹² Se' weirke Cristo dalërmik, e' dalë'ttsésō, e' tā ñies se' dōraë s'wökirpaie ie' tā ñita. Se' tō iché s'malepa a tō se' kē dör Cristo icha,

e' tā ñies ie' tō icheraë aishkuō tā tō se' kē dör ie' icha.

¹³ Ie' wák kē a e' watënuke, e' kueki erë se' tō ie' watëmittsa, erë ie' kē tō se' watepattsa.

Be' kaneblö as be' wër buaë Skëköl wa

¹⁴ Be' tō ttè ekkëpa chō ie'pa a as ie'pa er arne iska' këkraë. Ie'pa pattō Skëköl wörki tō a' kē kàne ñi wötkök ñië ttè ëse ki. E' kē dör iie bua'. E' tō wëpa tso' ittök esepa sulu'wekewa. ¹⁵ Be' e' chō kaneblök Skëköl a buaë as ie' wa be' wër buaë. S'wöbla'ú yësyësë ttè mokië e' wa, kē shiliwar shilitshilit as be' kē jaërka be' kanë ki. ¹⁶ Kapakë kē dör Skëköl dalōioie, kē wà tā', ttè ese kōs yōki be' e' skōttsa. Ttè ese tō se' wëttsëmi i sulu ë a, kē tō Skëköl ttè iutëia. ¹⁷ Ttè ese tō s'sulu'wëwami wës smewō tō s'katè es. Wëpa bōl kië Hime-neo ena Fileto e'pa s'wöbla'weke kache tté wa. ¹⁸ Ie'pa tō ttè moki watëttsa. Ie'pa tō s'wöbla'weke kache tté wa. Ie'pa tō icheke tō mik se' wöskuëe, eta e' dör wës se' wiköl du'wā shkenekānetke Skëköl a es. E' kueki mik se' duowā, eta se' nu kē shkerpakāne aishkuō tā. Ttè e' wa ie'pa tso' wëlepa er sulu'uk tā kē ierblöiarak Jesús mik. ¹⁹ Ie'pa tō s'wöbla'weke kache tté wa, erë Skëköl ttè dör moki e' kē manerta', e' kē wötirta' wës ak blubluë kē wötirta' es. Itso' kitule Skëköl yëkkuō ki, e' tō ichë: “Wëpa dör Skëköl icha, esepa suule ie' wā buaë.” Ñies e' tō ichë: “Wëpa iché tō ie'pa dör Skëköl icha, esepa kawōtā i sulu kōs wamblekerakitō e' olo'yök.”

²⁰ Inuköl blu' u a tka' tso' daklilië wëlepa yöule orochka wa, inukölchka wa, ese dör tka' bua'buā ikawō tkō'uke buaë ese tkéie. Ñies u e' a tka' ëse tso' yöule skauchka wa, ñies kal yöule tka'ie ese dör tka' ëse. ²¹ Es se' dör. Se' e' kkō'nuke i sulu ñe' yöki, e' tā se' dōmi wës tka' bua'buā maneneë es,

batse'oule, dör buaë se' Blú a íyi ulitaneie tso'tke ì kòs buaë ese woie ie' a.

²² Ì sulu wamblak duladulapa éna, ese kòs yöki be' tkòshkar. E' skéie be' e' chò senuk yësyësë. Be' kí erblö Jesús mik. S'malepa dalëritsö. Ñies be' senú bërë sultane ta. E' kòs yulö s'malepa tö Skëkëpa chakè er maneneë wa esepa kòs ta ñita. ²³ Ttè kè wà ta', ese kabewekerakitö, e' kè iutar be' tö. Be' wa ijcher buaë tö ttè ese tö sulu se' ké ñippök. ²⁴ Skëkëpa Jesús kanè méso kè kawötä e' tiuk ñippè a. E' skéie ese ké senuk bërë sultane ta. Ese a s'wöblarmi buaë Skëköl ttè wa, sultane dalë'ttsekeitö er bua' wa. ²⁵ Wépa kè éna ttè mokì iutak, esepa kawötä shulëitö er bua' wa, isalema wekkè alè ta ie'pa er mane'umi Skëköl a ta iyörmine ttè mokì wa. ²⁶ Ie'pa er mane'wéne, e' ta es ème ie'pa tkömishkar bë ulà a. Ie' wa ie'pa tso' klöulewä wës dúla klöulewä sho' a es as ie'pa e' wamblö wës ie' kí ikiane es.

3

Mikká i' erkewa, eta s'ditsö e' wamblöraë suluë

¹ Be' kawötä wa ijchenuk tö mik ká i' erkewatke, eta kawö suluë datse taië s'kí. ² Pè' wák è e' dalëritsöraë. Ie'pa er murawa inuköl kí. Ie'pa e' ttsörakä taië, kè tkirpa yi skà kí. Ie'pa ñi chöraë suluë. Iyë ena imì, e'pa ttö kè iuteparakitö. Ie'pa er suluë, kè wëstela chepa yi a. Ie'pa kè tö Skëköl dalöiepa. ³ Kè er ttsë'rpa buaë yi kí, kè er buarpane yi kí. Ie'pa biyöblöraë taië. Ì sulu datse ie'pa er a, ese wà wambleraë ie'pa tö. Ie'pa tö s'we'ikeraë siarë. Ì buaë kòs suëraë suluë ie'pa tö. ⁴ Íyi sulu wambleraë akirie, íyi wambleraë kè ulé klöule. Ie'pa e' ttsörakä taië shuteë. Skëköl kè dalëritsepaitö, e' skéie ì tso' ká i' a s'ttsë'weke buaë, ese è wa ie'pa wöbatsöraë taië. ⁵ Ie'pa e' ö tö mokìe Skëköl dalöiekerakitö, erë wës ie' wamblörak e' wa iwënewä tö e' dör kache.

Esepa yöki be' e' kkö'nú. ⁶ Wépa esepa welepa micho u èt u èt ta iwachekerakitö tö itso' s'pattök, erë e' dör kache. Ie'pa tso' alakölpä kitër tottola esepa dakíñuk. Alakölpä esepa tso' klöulewä ì sulu wamblekerakitö ese ulà a. Ì sulu wa ie'pa

wöbatsö, ese tö ie'pa erkiöweke taië. ⁷ Ie'pa e' yuak ttè kua'kí wa mirmir kekraë, erë Skëköl ttè mokì kè ska' ie'pa er dè'. ⁸ Ie'pa esepa tö Skëköl ttè mokì cheke suluë wës ká iaiäë Janes ena Jambrés tö Moisés yë' suluë Skëköl ttè kueki es. Ie'pa kè a kabikeitsia buaë. Ie'pa kè erblöku'ia mokìe Jesús mik. ⁹ Erë ì wambleke ie'pa tö, ese wà kè kí ká döpa taië. Bet ta sultane wa ijcherdawa tö ie'pa ttè e' kè wà ta' wës ibak ká iaiäë Janes ena Jambrés e'pa ta es.

Pablo tö Timoteo bata patté

¹⁰ Erë ttè wa ye' s'wöbla'weke e' jcher buaë be' wa. Ñies wës ye' ser, ì kiane ye' kí, wës ye' erblö Jesús mik, wës ye' tö s'dalë'ttseke er bua' wa, wës ye' tö s'dalëritseke, wës ye' weine e' kòs dalë'ttsë'yö, e' kòs jcher buaë be' wa. ¹¹ Wës ye' yë'bak suluë pè' tö, wës ie'pa tö ye' we'ik siarë Antioquia ena Iconio ena Listra, e' kòs suule buaë be' wa. Ye' weinebak taië siarë erë Skëkëpa Jesús tö ye' tsatkè' e' kòs yöki. ¹² Ttè i' dör mokì: yi senak yësyësë wës Cristo Jesús kí ikiane es, esepa kòs weirdaë siarë ie' ttè kí. ¹³ Erë pè' sulusipa ena s'kitö'ukwakpa esepa kí e' wamblöraë suluë shute, s'kitö'uk ena e' kitö'uk.

¹⁴ Erë be' e' tköwä darërëë kekraë ttè wa be' wöblaone e' a. Ttè e' dör mokì e' jcher yësyësë be' wa. Wépa tö be' wöbla' iwa e'pa suule bua' be' wa, e' kueki be' e' tköwäia kekraë. ¹⁵ Es ñies, mik be' ià alala, eta Skëköl yëkkuö batse'r e' suule be' wa, e' a be' talane. Ttè e' tö be' a ikkachëmi tö Skëköl tö se' tsatkëmi se' erblé Cristo Jesús mik e' batamik. ¹⁶ Skëköl yëkkuö kòs, e' kitule yësyësë wës ie' wák tö ibikeits es. E' dör buaë se' a s'wöbla'woie, s'wöñoie, s'shuloie, ñies ikkachoie se' a wës seneke yësyësë ¹⁷ as wépa dör Skëköl icha, esepa yör buaë da'äie tso'tke ì buaë kòs ese uk.

4

¹ Cristo Jesús datskene s'blúie ká i' a olo ta' taië s'blërulunebak kòs ena s'tso' ttsë'ka kòs esepa shulök. Ie' wöa ena Skëköl wöa, ye' tö be' a ichè tö be' ké ² ie' ttè buaë pakök kröröë, be' éna ipakak ö be' kè éna ipakak, erë ipakó kekraë. S'shulö, s'uñú, s'pattö, s'wöbla'ú enaë er bua' wa. ³ Kawö datse

eta pë' kě tō Jesús tté mokī e' ttsepaia. E' skéie s'wōbla'ukwakpa yuleke ie'pa tō taiē ie'pa wōbla'woie tté wése ttsak ie'pa éna ese ē wa. ⁴ Ttè mokīē e' waterattsarakitō ta kapakè ese kōs ese klō'werarakitō. ⁵ Erē be' e' tkōwā darērēē. Be' erbikō buaē yēsyesē. Kōs be' weirke e' dalē'ttsō buaē. Jesús tté buaē pakō. Kanè kōs me'at Skēkōl tō be' a, e' wakaneū er bua' wa.

⁶ Ye' duōkewā, e' kēwō dōkewatke. Ye' a ta e' dōr wēs iyi mekesō Skēkōl a idalōioie es. ⁷ Ye' e' tkéwā darērēē kanè me' Skēkōl tō ye' a e' a, e' wawéyō buaē, ye' e' batseitsé iwawōie kekraē. ⁸ E' kuekī sene yēsyesē ské, e' tso' blēule ye' a. Mik ikéwō de, eta imeraē ye' a Skēkēpa Jesús dōr s'shulōkwak yēsyesē e' tō. Kě dōr ye' ē a, ñies e' dōr wēpa éna ie' dalēr taiē ena itso'rak ie' datskene olo ta' taiē e' panuk esepa kōs a.

Pablo ttè bata ché Timoteo a

⁹⁻¹¹ Demas tō ye' méat, i tso' ká i' kī e' dalērmik ta imía Tesalónica. Ñies Crescente mía Galacia ena Tito mía Dalmacia. Lucas ē aṭe ye' ta. E' kuekī be' shkō bet ye' weblök, kě be' e' wōklō'uk i wa. Marcos yulō ta ikiōbitu e' ta. Ye' kī ie' kiane e' kimuk ye' kanè wa. ¹² Tíquico patkémioyō Éfeso. ¹³ Be' we'ikèyō, mik be' datse, eta ye' paio kīkkuō me'atyō Tróade Carpo u a, e' tsūbitu ña. Ñies ye' yēkkuō me'at tseē, e' shūa wēle tso', e' dōr iyiwak kkuōlit yöule yēkkuōie, ese kōs kiane ye' kī, tté bua'iewā tso' kitule ikī e' kuekī, e' kōs tsūbitu ña.

¹⁴ Alejandro dōr iyi yuōkwak tabechka wa, e' e' wamblé suluē ye' ta. Skēkēpa Jesús tō ie' patueraē wēs ie' e' wamblé es. ¹⁵ Ttè buaē pakekesō e' ché ie' tō suluē. E' kuekī be' e' kkō'nú ie' yökī ñies.

¹⁶ Ye' tsá mine shulè s'wōkirpa ska' eta kě yi dē' ye' kimuk. Sulitane tō ye' méat ekōrla. Skēkōl mú kě tō ie'pa we'ikè e' kī. ¹⁷ Erē Skēkēpa Jesús tō ye' kímé, ie' tō ye' a idiché mé as ye' tō S'tsatkōkwak tté pakō sulitane tso' ee, kě dōr judiowak, e'pa kukua. Es Skēkēpa Jesús tō ye' tsatkée ye' bolōkpa éna ye' ttakwā e'pa ulà a. ¹⁸ Ñies ie' tō ye' yerattsa i sulu kōs e' ulà a. Ie' tō ye' tserami ká jaì a wé ie' tkēr s'blúie ee, es ye' tsatkeraeitō. ¡Ie' kīkōkasō taiē kekraē! Es e' idir.

Pablo e' chéat

¹⁹ Prisca ena Áquila ena Onesíforo yamipa, e'pa shke'ú ña. ²⁰ Erasto e' tséat Corinto. Trófimo kirirke, e' me'atyō Mileto. ²¹ Be' mú bitu kam tskiridiō dōwā e' yökī. Eubolo, Pudente, Lino, Claudia ena s'yamipa kōs tso' ierō e'pa tō be' shke'wémi.

²² As Skēkēpa Jesucristo tso'ie be' ta. As Skēkōl er buaē chō a' ulitane a taiē.

Yëkkuö kit Pablo tö Tito a Tito

Mik Pablo bak klöulewä Roma e' yënettsa, etä yëkkuö i' kititö Tito a duas dabom teryök kī mañal ena teryök kī skel Jesús kune'bak e' ukuökī (63-65 DC) e' ulatök. S'wä ijcher tö Tito erblë' Jesús mik Pablo ttö wa. E' ukuökī tā ie' kanéblé Pablo ena Timoteo e'pa tā ñitā. Mik Pablo tsá bak klöulewä e' yënettsa etä ie' kanéblé Tito tā kánane blubluë tso' dayë kiè Mediterráneo e' a e' et kiè Creta ee. E' ukuökī tā Pablo minea bánet tā ie' tö Tito méat e' skéie. Pablo ena Tito bak senuk e' kéwö ska' tā Creta wakpa bak senuk suluë. E' kueki Pablo tö yëkkuö i' kit Tito a ipattoie tö se' wése kawötä shushtë Jesús mik erblökwakpa wökirpaie ena ikimukwakpaie.

Ñies Pablo tö ie' patté tö wes ie' tö wépa kë kī Jesús tté buaë kiane, esepa wöklö'wëmi. E' kīie tā Pablo tö ie' a ichè tö s'wöbla'ukwakpa kache tté wa esepa döraë s'kitö'uk.

Shke'wè

¹ Ye' dör Pablo. Ye' dör Skököl kanè méso. Ñies ye' dör Jesucristo ttekölpa tsá e'pa eköl. Ie' tö ye' patkë' wépa shukitbakitö, esepa kimuk as ikī erblörak bua'ie ie' mik ena siwä' mokī e' kī wä ar buaë ie'pa éna. ² Es ie'pa ser michoë aishkuö tā Skököl tā, e' wä paneke ie'pa tö kröröë. Skököl kë kachö tā'. Kam ká i' yör e' yöki ie' kablë' sene michoë muk se' a. ³ Mik kéwö me'bakitö e' de, etä ie' tö Jesucristo tté buaë e' wä kkaché sulitane a. Tté e' wä pakök ye' ka' Skököl dör S'tsatkökwak e' tö. ⁴ A Tito, ye' tso' yëkkuö i' shtök be' a. Tté mik se' böi erblöke e' wa be' dör wes ye' alà chök es. Skököl dör S'yë ena Jesucristo dör S'tsatkökwak, as e'pa er buaë chö ena sene bërë mù be' a.

Wes Skökëpa Jesús ichapa wökirpa ké senuk

⁵ Ye' tö be' méat Creta, kanè kianeia wè, e' eukwa. Ñies ye' tö be' méat ee as be' tö wépa tkökä Skökëpa icha wökirpaie wé itso'rak erule erule ee Creta kos a wes ye' tö be' a iyë' es. ⁶ Wépa serke yësyësë, kë yi

tö i' sulu kuepa ie'pa kī ikkatoie, esepa yulö. Esepa ké alaköl tsukwä eköl è, e' dalöiök taië. Esepa ala'r kos ké erblök Jesús mik buaë, kë kkatënuk i' kī. Esepa ala'r ké ie'pa ttö dalöiök buaë. Wépa esepa tkökä be' tö Skökëpa Jesús icha erule erule wökirpaie. ⁷ Skökëpa icha erule erule e'pa wökirpa dör wes Skököl kanè kueblupa es. E' kueki esepa ké senuk yësyësë, kë yi tö i' sulu kuepa ie'pa kī ikkatoie. Esepa kë e' ttsö tö ie'pa è wä iyi jcher taië sulitane tsatä. Esepa kë dör kësikie, kë e' ttötä'ka blo' wa. Esepa kë kàne ñippök yi tā. Esepa kë kàne inuköl klö'uk kache wa s'kitö'wè wa. ⁸ E' skéie ie'pa ké s'yamipa datse ie'pa pakök, esepa kiökwa er bua' wa. Esepa ttsë'r buaë i' buaë kos e' uk. Esepa ké erbikök buaë, senuk yësyësë ena batse'r ena e' kkö'nuk. ⁹ Jesús tté yësyësë wa ie'pa wöblaoule, e' a ie'pa ké e' tkökwa darërë, kë kàne ilo'yök. Es esepa tö s'malepa kimëmi Jesús tté mokī wa. Ñies wépa tö tté mokī cheke suluë, esepa a ikkayërmi tö wes ie'pa tö ibikeitseke, e' dör suluë.

S'wöbla'ukwakpa kache tté wa

¹⁰ Jesús mik erblökwakpa serke Creta e'pa shua taië s'tso' kë éna Jesús tté mokī e' iütak. Ie'pa esepa kibiiepa dör judiowak tö s'wöbla'weke tö Jesús mik erblökwakpa kawötä senuk wes judiowak ser es. Tté pakeke ie'pa tö, e' kë wä tā'. Ie'pa tö s'kitö'weke. ¹¹ Ie'pa mir u èt u èt s'wöbla'uk kache tté wa, es ie'pa tö u wäkpä welepa tso', e' kos wöa kachöwekewa kache tté wa. Ie'pa tö s'wöbla'weke es inuköl è klö'woie. E' kueki ie'pa esepa kawötä wöklö'wè.

¹² Ká iaiaë wëm bak eköl Creta e' wä iyi jcher taië, ie' tö iwakpa yë' i' es: "Creta wakpa kachö taië kekraë. Ie'pa dör wes iyiwak kañiru es, ie'pa bikër taië, chkö taië."

¹³ I' yë' ie' tö, e' yëne, e' kueki ie'pa unü darërëë as ie'pa tö tté mik se' erblöke e' iütö yësyësë. ¹⁴ Es ie'pa tö judiowak tö kache tté pakeke kë wä tā', ese kë iütëpaia. Es ñies wépa tö tté mokīe e' watëttsa, esepa tté dalöiëno kë dalöiepaia ie'pa tö. ¹⁵ Wépa er maneneë, esepa a i' kos dör maneneë. Erë wépa er suluë, kë erblö Jesús mik, esepa a kë i' dör maneneë. Ie'pa er ena ie'pa erbikë dör suluë. ¹⁶ Ie'pa e' chö tö ie'pa bätse buaë

Skëköl mik, erë wes iserdak sulu, e' wa iwënewa tö e' dör kache. Ie'pa dör suluë ichök, kë tö Skëköl ttö dalöierak, kë iarak i buaë or yës.

2

Wes se' kawötä senuk Skëköl a

¹ Erë be' ké s'wöbla'uk këkraë Jesucristo ttè mokj wa. ² Wëpa këkëpatke, esepa wöbla'ú tö ie'pa ké e' kkö'nuk sene sulu yöki. Ie'pa ké senuk buaë yësyësë as sultane tö idalöio. Ie'pa ké erbikök buaë yësyësë. Ie'pa ké e' tkökwa darërëe ttè mik se' erblöke e' a. Ie'pa ké s'dalëritsök mokjë ena i kos dalë'ttsök er bua' wa. ³ Es ñies tayëpa këkëpatke, esepa wöbla'ú senuk Skëköl dalöie a. Ie'pa kë kàne blo' kukueblökwa. Ie'pa kë kàne biyöblök. E' skéie ie'pa ké s'wöbla'uk senuk buaë. ⁴ Ie'pa ké tayëpa wöbla'uk tö ikawötä imaso ena ila'rla e'pa dalëritsök buaë. ⁵ Ie'pa ké erbikök yësyësë. Ie'pa ké senuk kë trërtä'. Ie'pa ké iu kanéuk buaë. Ñies ie'pa ké iwëm dalöiök buaë as kë yi tö Skëköl ttè chö suluë.

⁶ Ñies duladulapa pattö tö ie'pa ké e' kkö'nuk sene suluë kos yöki. ⁷⁻⁸ Be' senu yësyësë ie'pa wörki as ie'pa ser wes be' ser es. Mik be' tso' ie'pa wöbla'uk, etä iwöbla'ú yësyësë er mokj wa Skëköl dalöioie, es kë yi a i sulu yërpa be' ki. Es be' bolökpa kë a i sulu kunuk be' ki, e' kueki ie'pa jaërdaka se' ki.

⁹ S'tso' klöulewa kanë mésoie, esepa pattö tö ie'pa ké iwökirpa ttö kos e' iütök er bua' wa as iwërdak buaë iwökirpa wa. Ie'pa kë kàne iwökirpa iütök kësik wa. ¹⁰ Ie'pa kë kàne iwökirpa íyi ekiblök, e' skéie ie'pa ké i kos wekerakitö e' uk buaë yësyësë iwà kka-choie i kos wa tö Skëköl dör S'tsatkökwa, e' ttè dör buaë.

¹¹ Skëköl tö s'tsatkë, e' watkekeitö sultane a. Es ie' tö se' a iwà kkacheke tö ie' er buaë ché se' a. ¹² Mik se' éna iane tö kos Skëköl er buaë ché se' a, etä kë se' éna i sulu wamblakia wes wëpa kë tö ie' dalöie esepa es. Ie'pa er me'rie i suluë ë ki. E' skéie se' erbikak buaë. Se' senak yësyësë ena batse'r ie' a wes ie' ki ikiane es, se' serkeia ká i' ki e' dalewa. ¹³ Se' tso'ia ká i' ki etä se' tso' Jesucristo datskene oló ta' taië, e' panuk, e' tö se' ttsë'weke buaë. Ie' dör S'tsatkökwa, ie' dör Se' Këköl taië e'. ¹⁴ Ie' e' me'tsa ttëwa se'

skéie se' yottsaië i sulu kos e' ulà a, ñies se' er paikloie manene. Es se' de ie' wák a, es se' er de i buaë uk këkraë.

¹⁵ A Tito, ttè e' chö ie'pa a, ie'pa pattö, ie'pa uñú diché wa. Es kë yi tö be' watepattsa.

3

Wes Jesús mik erblökwa pa ulitane kawötä senuk

¹ A Tito, iskà chöne ie'pa a tö ká wökirpa ena s'shkëkipa, e'pa dalöio, ie'pa ttè iütö. Ichö ie'pa a tö a' tso' erki i buaë kos e' woie.

² Ie'pa kë kàne yi chök suluë; ie'pa ké senuk bërë, sultane a er buaë chök. Ie'pa ké sultane sauk er bua' wa.

³ Se' bak senuk suluë, kë kabikeitsötä' buaë, kë Skëköl ttè iütetä'. Se' bak senuk kitöule; se' bak klöulewa i sulu ulà a. I sulu kiane se' ki wamblè, ese ë wamblök se' bak. I sulu tö se' ttsë'weke buaë, ese ë wamblök se' bak. Se' bak senuk i sulu ë a. Se' bak ukyënuk ñi ki. Se' sauk suluë s'malepa bak, ñies ie'pa sauk suluë se' bak. ⁴ Erë Skëköl dör S'tsatkökwa, e' er buaë ché sultane a, ie' éna se' dalër taië, e' kkachéitö se' a Jesucristo wa. ⁵ Ie' tö se' tsatké ie' wák er wa, kë dör tö se' serke yësyësë e' kueki. Ie' se' sué er siarë wa, e' ë kueki ie' tö se' tsatké. Skëköl tö Wiköl Batse'r mé senuk se' a, e' tö se' er paiklé mane'wé yué pa'ali. Sene pa'ali méitö se' a. ⁶ Skëköl tö iWiköl mé se' a taië Jesucristo dör S'tsatkökwa, e' batamik. ⁷ Skëköl tö se' klö'wé wes pë' buaë yësyësë es ie' wöa, ie' er buaë ché se' a, e' kueki. Ie' tö iwé es as se' ser michoë ie' ta. E' wà paneke se' tö kröröe, ttsë'ne buaë wa. E' kos kueki ie'pa ké senuk buaë yësyësë Skëköl a.

⁸ Ttè ikkë dör yësyësë. Ye' ki ikiane tö be' tö ttè ikkë wa s'ki wöbla'wé taië buaë as wëpa erblöke Skëköl mik, esepa tso'ie i buaë uk. Íyi ikkë dör buaë sultane a s'kimoie buaë. ⁹ Erë be' e' sköttsa ttè tö suluë s'blabatsélor ñi yöki ese kos yöki. Pë' wëlepa éna s'bak ká iaiaë, esepa ditséwö ese tté pakak këkraë, esepa yöki be' e' skö. Ñies pë' wëlepa ñi uñuke kësik wa këkraë ttè dalöieno mène Moisés a e' ki, esepa yöki be' e' skö ñies. Ñi uñë esepa kos kë wà ta', kë dör iie bua', kë a s'kimer i wa. ¹⁰ Yi tö Jesús mik erblökwa pa blabatsélor, ese

wöuñú darërëë etökicha bötökicha. Kě itö iiutè, etā ie' uyöttsa a' shūa. ¹¹ Be' wā ijcher buaë tō pē' ese er sulu'wéwā ì sulu tō. Ì sulu wambléitō, ese tō ikichatéttsatke.

Ttè bata yēne Tito a

¹² Artemas ö Tíquico, e' eköl patkekeyö be' ska'. Mik ie' de, etā be' kawö yöttsa tā be' shkō kröröë Nicópolis wé ye' tso' ee. Ee ye' tō ibikeitsétke tskiridiö tkö'uk. ¹³ Zenas dör s'shulökwak ena Apolo, e'pa kimú buaë ì kiane ie'pa kī kōs e' wa, as imi'rak buaë. ¹⁴ Se' icha wöbla'ú buaë ì kōs buaë e' uk. Ñies ie'pa wöbla'ú s'siarēpa kimuk. Es ie'pa sermi buaë Skököl wörki.

Pablo e' chéat

¹⁵ Ie'pa kōs tso' ye' ska', e'pa tō be' shke'wémi. Wépa éna sa' dalér ttè mik se' erblöke e' dalermik, e'pa shke'ú ña. As Skököl er buaë chō a' ulitane a.

Yëkkuö kit Pablo tö Filemón a Filemón

Pablo tö yëkkuö i' kit mik ie' bak Roma s'wöto wé a eta. E' kèwö ska' ta ie' tö yëkkuö kit Éfeso ena Filipos ena Colosas wakpa a. Ie' tö yëkkuö i' kit iklé eköl kiè Filemón e' a. Ie' serke Colosas ee. Ie' tö kanè méso kë patueta' ese to'ttsa eköl e' kiè Onésimo. E' ukuöki ta Onésimo tö ie' iyi blélur ta ibakshkarmi. E' kèwö ska' ta akblökwakpa ttekelur. E' kueki Onésimo bakshkarmi dö Roma. Ee Pablo tso' wötëulewa Jesús tté buaë pakè kueki. Pablo tö Onésimo a Jesús tté buaë paké ta ierblé Jesús mik. E' kueki ie' shkakmine iwökir Filemón ska' ie' a kët kët chökne.

E' kueki Pablo tö yëkkuö i' kit Filemón a as ie' kë ulurka Onésimo ki. Pablo tö iché Filemón a tö Jesús éna ie' daléne tajë ena i sulu nuí tso' ie' ki e' olo'ya'itö ta iki'wa buaë. Es ñies ie' kawöta Onésimo ki inui olo'yök ta ikiökwá wes iyami ekka es.

S'kiè Onésimo griegoie e' wà kiane ché kanenamé buaë. Erë yëkkuö i' tö iché tö kam Onésimo tö Jesús tté klö'ù eta ie' kë dö kanenamé buaë. Es Pablo tso' ichök tö Jesús batamik Onésimo dömi wes ikiè wà kiane ché es.

Shke'wè

¹ A Filemón, ye' dö Pablo tso' wötëule Cristo Jesús tté pakè kueki, e' tso' yëkkuö i' shtök be' a. Ye' ena s'yami Timoteo, e'pa tö be' shke'wémi. Be' dalër tajë sa' éna, ñies be' tso' kanëblök Cristo a wes sa' es. ² Ñies sa' tö s'yamipa kiè Apia ena Arquipo, e'pa shke'wémi. Arquipo dö Jesucristo tté buaë e' tsatkökwak buaë wes sa' es. Ñies Skékëpa Jesús icha erule daparke be' u a, e'pa kos shke'wémi sa' tö. ³ Skököl dö S'yé ena Skékëpa Jesucristo, as e'pa er buaë chö ena sene bërè mù a' a.

Pablo tö wëstela ché S'yé a Filemón ki

⁴⁻⁵ Ye' tö be' tté ttsé tö be' erblöke buaë Skékëpa Jesús mik, ñies s'batse'r malepa kos dalër be' éna. E' kueki mik ye' ttöke Skököl ta, eta kekraë wëstela chekeyö be' dalërmik.

⁶ Ttè mik se' erblöke e' a be' e' tköwa buaë s'yamipa ta ñita. Ye' tso' ikiök Skököl a tö e' wa i buaë kos wëmisö Cristo dalërmik, e' ar be' éna. ⁷ A yami, s'batse'r malepa kos er pableke be' tö buaë, ie'pa dalër tajë be' éna. E' tö ye' ttsé'wëke buaë, ttsësquia ye' er dekane.

Pablo tö Onésimo tté ché Filemón a

⁸⁻⁹ E' kueki ye' tö be' a ikiè er bua' wa tö i kiekeyö be' a, e' wà ú. Cristo tö ye' a kawö mé be' kök iuk. Erë se' ñi dalër tajë, e' kueki ye' tö be' a ikieke er bua' wa. Ye' dö Pablo kekëpatke tso' wötëulewa Cristo Jesús tté pakè kueki e'. ¹⁰ Ye' be' a ikiè tö Onésimo saüne er bua' wa. Ie' erblé Jesús mik ye' ttö wa ie wé ye' tso' wötëule ee. E' kueki ie' dö wes ye' alà es.

¹¹ Kuaë ta ie' bak be' wa toulettsa be' kanè mésoie kë dö ie bua' be' a, erë i'ñe ta ie' dö buaë be' a ñies ye' a. ¹² Ie' dalër tajë ye' éna, erë ye' tö ie' patkëmine be' a. ¹³ Ye' a ta imú e' tsuat ye' ta ye' kimoie be' skéie ye' tso'ia wötëulewa Jesús tté buaë pakè kueki e' dalewa. ¹⁴ Erë kë ye' éna i wak kam be' tö ikéwö mù e' yöki. Ye' ki ikiane tö i wëke be' tö, e' übö be' wák er wa, kë dö tö ye' tö be' ké iuk e' kueki. ¹⁵ Isalema ie' minea be' yöki ekuölö ë as idöne tso' be' ta kekraë. ¹⁶ Erë ie' dene e' kë dö kanè mésoie ë, ie' dene be' yamiie Jesús tté wa dalër tajë be' éna, e' dö buaë shute kanè méso ëse tsata. Ie' dalër tajë ye' éna, erë ie' dö be' kanè méso, ñies ie' dö wes be' ël es Jesús wa. E' kueki be' ké idalëritsök, ye' tö idalëritseke e' tsata.

¹⁷ Be' tö ye' klö'wé be' yamiie Jesús mik erblé e' wa, e' ta ie' klö'ú wes ye' wák es. ¹⁸ Ie' tö ilè sulu wamblé' ö be' tö ie' ña'wëke ilè kueki, eta ye' ña'ú iskéie. ¹⁹ Ye' dö Pablo tso' yëkkuö i' shtök ye' wák ulà wa, e' wák tö ie' nuí patueraë. Kë ye' éna ichak, erë kë be' éna ichökwa tö ye' ttö wa be' tö Jesús tté klö', e' kueki be' wa nuí ta'ia ye' a. ²⁰ A yami, be' we'ikèyö, be' mú er buaë chö ye' a Skékëpa Jesús dalërmik. Ye' er pablö Cristo batamik.

²¹ Ye' wà ijcher buaë tö be' tö ye' iuteraë, e' kueki ye' tso' yëkkuö i' shtök be' a. Ye' éna iane buaë tö i kiéyö be' a, e' tsata be' tö iwëraë. ²² Ñies Skököl mú tö kawö më ye' a

a' pakoie wēs a' tso' ie' a ikiök es. E' kueki u yulö ye' a.

Pablo e' chéat

²³ Epafras tö be' shke'wémi. Ie' tso' wötéule ye' ta Cristo Jesús tté pakè kueki.

²⁴ Ñies Marcos, Aristarco, Demas ena Lucas, e'pa kanablöke Skököl a ye' ta, e'pa tö be' shke'wémi ñies. ²⁵ As Sköképa Jesucristo er buaë chö be' a.

Yëkkuö kitule hebreowak a Hebreos

Yëkkuö i' kite Israel aleripa erblé Jesús mik e'pa a. Ñies ie'pa kiè hebreowak ena judiowak. Kë yi wa ijcher yi tö yëkkuö i' kit. Pë' wele tö ibikeitsè tö Pablo tö ikit. Wele skà tö ichè tö Bernabé tö ikit. Wele tö ichè tö Apolo tö ikit erë kë s'wa ijcher yi tö ikit. Wele tö ibikeitsè tö ikite Roma wakpa tö Jerusalén suluwa e' yöki duas dabom kuryök Jesús kune'bak e' ukuöki (70 D.C.).

Israel aleripa erblè Jesús mik e' kueki e'pa bak weinuk. Ie'pa welepa éna ierblö Jesús mik e' olo'yak ta ishkakne Moisés ttè dikia. E' kueki yëkkuö i' kite ie'pa a ikimorak e' tkökwa darërëe Jesús mik. S'kitöukwakpa tö ie'pa wöbla'weke tö Jesús kë diché ta' ie'pa kimoie, e' kueki ie'pa kawöta ie'pa erblö imik e' olo'yök. E' kueki yëkkuö i' kite Jesús mik erblökwakpa a Jesús kkachöie ie'pa a i' es: Skököl e' kkaché se' a Jesús wa as se' éna iar buaë. Kä iaiaë ta' ie' utbitu se' ta ittekölpa wa ena ibiyöchökwakpa wa ena Moisés wa, erë bataie ta iut se' ta ilà eköl ë Jesucristo e' wa.

E' kiië ta' kä iaiaë Skököl tö iyë'bak tö ie' kablörane Israel aleripa a. E' wà tka Jesucristo wa e' ché yëkkuö i' tö. Ñies sacerdotepa tö iyiwak jcheke Jerusalén kä bit ekkë judiowak nuì olo'yoie. Iyiwak jcherke e' kë diché ta' se' nuì paiklottsa da' aie. E' kueki ie'pa tö ijcheke kekraë erë e' kë dör buaë shute Skököl wöa. E' kueki Jesucristo kötewä etökicha ë se' nuì paiklottsa, e' je' dör buaë shute Skököl wöa. E' kueki Jesús dör ibua'ie. E' kueki se' kawöta erblök ie' mik ena ie' ë kawöta ttö iutè. I'ñeta ie' tkër Skököl wörki se' tté chök Skököl a. Ie' dör ibua'ie e' kueki Israel aleripa erblé ie' mik e'pa kë kawöta ie' olo'yök. Ie' wa iyé tö ñala yö' se' a döka ikaska'. E' kueki se' kawöta senuk e' meulettsa weinuk erblè Jesús mik e' kueki. Se' tö ie' watéttsa e' ta Skököl tö se' shuleraë wes ie' tö Israel aleripa shuli' es.

Skököl ut se' ta' ilà wa

* 1:5 Salmo 2.7 † 1:5 2 Samuel 7.14; 1 Crónicas 17.13 Salmo 45.6-7

¹ Skököl utbitu taië se' yépa bak kä iaiaë e'pa ta ittekölpa wa. Ie' utbitu ie'pa ta taië kua'ki kua'ki. ² Erë i'ñe ta, mik kä i' erkewatke e' kēwō ska' ta, ie' tté se' ta iwák alà patkè'itō kä i' ki e' wa. Tsawe ta' ie' tö iyi ulitane yö' ilà ta ñita. Ñies ie' tö ilà tkè'kabak as iyi ulitane dö ie' ulà a aishkuö ta. ³ Skököl Alà dör iyé olo taië e'. Wes Skököl dör e' suë ie' dör. İyi ulitane kicha a'tser ie' wa ittè diché taië e' wa. Se' nuì paikléttsaitō e' ukuöki ta' ie' tkéka kä jaì a dalöiërta' taië Skököl ulà bua'kka.

Skököl Alà olo ta' taië shute Skököl biyöchökwakpa tsata

⁴ E' wa iwēnewa tö Skököl Alà dör Skököl biyöchökwakpa tso' kä jaì a, e'pa kos tsata. Es ñies wes Skököl tö ie' kiè iwák alà, e' dör bua'iewa wes ie' tö ibiyöchökwakpa kiè e' tsata. ⁵ Skököl yëkkuö ki itso' kitule tö Skököl tö iché ilà a:

“Be' dör ye' alà;

i'ñe yö' ikkachétke tö ye' dör be' yé.”*

Erë tté e' kë yëule ie' wa ibiyöchökwakpa isie a. Ñies Skököl yëkkuö ki Skököl tö ilà tté ché i' es:

“Ye' tö icheraë tö ye' dör ie' yé,

eta' ie' dör ye' alà.”†

Erë Skököl kë wa ibiyöchökwakpa isie tté yëule es. ⁶ Ñies mik ie' tö ilà eköl ëme, e' patkeketke kä i' a, eta' ie' tö itté yé' i' es:

“Ye' biyöchökwakpa ulitane kawöta ie' dalöiök taië.”‡

Tté ekkë kos kueki se' wa ijcher tö Skököl Alà dör Skököl biyöchökwakpa ulitane tsata.

⁷ Mik Skököl tö ibiyöchökwakpa tté cheke, eta' ie' tö iché i' es:

“Ye' tö ye' biyöchökwakpa patkeke wes siwa' batsir es,

e'pa dör ye' kanè mésopa patkekeyö wes bö' wörkua wöñar es.”§

⁸ Erë ie' tö ilà tté cheke i' es:

“iA Skököl, be' tö s'wéttsēke s'blüie e' dör yöbiè!

Be' tö s'wéttsēke yēsēsē.

⁹ Sene yēsēsē dalër be' éna, erë sene sulu ar suluë be' éna;

‡ 1:6 Deuteronomio 32.43 § 1:7 Salmo 104.4 * 1:9

e' kueki, ye' dör be' Këköl, e' tö be' klö'wé
ta ttsë'ne buaë méyö be' a tajë be'
malepa ulitane tsata.”*

10 Ñies Skëköl tö ilà tté cheke i' es:
“A Këköl, tsawe ta be' tö ká i' yö',
ñies ká jaì ena ì kôs tso' ikì e' yö' be' wák tö.

11-12 E' kôs chörawa erdawa wes datsi'
nurwa ta ierwa es,
e' kôs manerdattsa wes s'datsi' mane'wè ta
iwötrëwa es.

Erë be' tso'tke kenet. Be' kë manerpattsa,
be' ser michoë.”†

13 Skëköl tö iché ilà a i' es:

“Be' e' tköser ye' ulà bua'kka
dö mik ye' tö be' bolökpa mérö be' klö dikia
eta.”‡

Erë Skëköl kë wa tté e' yëule ibiyöchökwakpa
isie a. 14 Skëköl biyöchökwakpa dör wes
siwa' es kë wërta'. E'pa kôs kanëbloke
Skëköl a. Ie' tö ie'pa patkeke wépa
tsatkërdaë, esepa kimuk. E' kueki ie' kë wa
tté ese yëule ie'pa isie a.

2

Skëköl Alà tté buaë e' kawötä dalöie

1 Skëköl Alà dör íyi ulitane tsata, e' kueki
se' ké e' tkökwä darërë ie' tté buaë moki
ttsëule se' wa, e' a as kë se' mi'ne wes kanö
èmi di' kì es. 2 Skëköl tö ittè dalöiëno, e'
me'atbak ibiyöchökwakpa wa se' yépa bak
ká iaiaë e'pa a. Wépa kôs kë wa tté e'
dalöiëne', e' nuí kì ie'pa weine wes ikawötä
weinuk es. 3-4 Es ibak ie'pa ta, erë Skëköl
Alà tté buaë, e' è wa se' tsatkërmi, e' dör tté
bua'iewä tté ulitane tsata. S'tsatko tté, e' tsá
yé' Skëképa Jesús wák tö. Wépa tö tté e' ttsë',
e'pa tö iyè'ne se' a ta iwà kkachérakitö tö e'
dör tté moki. Ñies ì kë or yi a ese o' Skëköl tö
ie'pa wa tajë kuä'kì kuä'kì iwà kkachöie tö
ì ché ie'pa tö e' dör moki. Ñies Wiköl Batse'r
wa ie' tö imé se' a kanëbloie buaë ie' a tajë
kuä'kì kuä'kì wes ie' kì ikiane es. E' wa ie' tö
iwà kkaché tö ie'pa tté dör moki. Tté e' wà
kë dalöiëne se' wa, e' ta ¿wes se' tkömishkar
inuí ulà a?

Jesús dë'bitü se' yamiie

5 Aishkuö ta ká i' mane'werattsane
Skëköl tö buaë pa'alì, e' chök sa' tso'. Skëköl
tö ibikeitsbak tö ká pa'alì e' kë merpa

ibiyöchökwakpa a as ie'pa dö iwökirpaie. 6 Kë
idör es. Ie' tö ibikeitsbak tö imerdaë s'ditsö
ulà a. E' dör wes itso' kitule Skëköl yëkkuö
kì es, e' tö ichè:

“A Skëköl, ¿S'ditsö dör yi? ¿Iök e' ska' be' er
de?

¿Wes ie'pa kì be' tkine?

7 Erë ekuölö è ie'pa yö' be' tö be'
biyöchökwakpa dikia diöshet tsir.

Erë ie'pa yö'bö olo ta' tajë dalöiërta' tajë.

8 Ie'pa tkë'ka be' tö íyi ulitane yö'bö e'
wökirie.”*

Yëkkuö e' ichè tö Skëköl tö se' tkë'ka íyi
ulitane yö' ie' tö e' wökirie. “Íyi ulitane” e'
wà kiane ché tö kë ì ku', e' kë ku' se' ulà a.
Erë ì ñe ta kam se' tö isaüwa es. 9 Erë se' wa
ijcher tö ì ché yëkkuö e' tö, e' wà tka Jesús
wa. Ie' yöne s'ditsöie, e' wöanewa Skëköl
biyöchökwakpa dikia diöshet tsir ekuölö è.
Skëköl er buaë ché se' a, e' kueki ie' tö
Jesús me'ttsä ttëwa sulitane nuí skéie. Jesús
weine siarë kötëwa se' skéie, e' kueki Skëköl
tö ie' kika'ka tajë, tkë'ka íyi ulitane blúie
dalöiërta' tajë.

10 Skëköl dör íyi ulitane wì, e' kôs tso' ie'
wa ñies ie' a. Ie' kì ikiane tö se' tajë dör ie'
ala'r esepa dö ie' ta ñita olo ta' tajë. E' wawé
ie' tö Jesucristo wa. E' kueki buaë idir ie'
a tö Jesús weine kötëwa s'tsatkoie. Es ì kôs
kiane Skëköl kì tö Jesús tö iwè s'tsatkoie, e'
wéitö seraa.

11 Jesús ena se' batse'wekeitö, e'pa Yé dör
eköl è, e' dör Skëköl. E' kueki Jesús dör
Skëköl Alà, e' kë jaëne ichök tö se' dör ie'
ëlpa ena ie' kutapa. 12 Es itso' kitule Skëköl
yëkkuö kì wé ie' tö ichè Skëköl a i' es:

“A Skëköl, ye' tö be' tté cheraë ye' ëlpa ena
ye' kutapa a.

Mik ie'pa ñi dapa'uke, eta ye' tö be'
kikerakä ttsè wa ie'pa kukua.”†

13 Ñies iskà tso' kitule Skëköl yëkkuö kì wé
Jesús tö iché i' es:

“Ye' erblöraë Skëköl è mik.”‡

Ñies ichéitö:

“Íe ye' dur, wépa me' Skëköl tö ye' a ala'rie,
e'pa ta.”§

† 1:11-12 Salmo 102.24-27 ‡ 1:13 Salmo 110.1 * 2:8 Salmo 8.4-6 † 2:12 Salmo 22.22 ‡ 2:13 Isaías 8.17
§ 2:13 Isaías 8.18

14-15 Se' dör Jesús icha. Erë se' dör s'ditsö ã. Se' ulitane serkeia ta sulu se' suar s'duöwa yöki, e' wa se' tso' klöulewa. E' kueki Jesús yöne s'ditsöie. Ie' de'bitu e' muktsa ttewa se' skéie e' alokaie bé iane s'duöwa wiie e' ki. Es ie' tö se' tsatkée, se' suar s'duöwa yöki, e' ulà a. 16 Iwënewa buaë tö Jesús kë de'bitu Skëköl biyöchökwakpa kimuk. Ie' de'bitu se' dör se' yé bak ká iaiaë Abraham, e' aleripa kimuk. 17 E' kueki ie' yöne s'ditsöie wes se' es as ie' dö sacerdote kibiie se' tté chök Skëköl a e' wakanewëkeitö yësyësë. Ie' dör s'ditsö wes se' es, e' kueki ie' tö se' sueke er siarë wa. Ie' wák e' me'ttsa ttewa se' skéie as se' nuì olo'yar se' ki. 18 Ie' weinebak ñies ie' erkiöone i sulu wamblök, e' kueki i'ñe ta wépa erkiöörke i sulu wamblök, esepa kimermi buaë ie' a.

3

Jesús dör Moisés tsata

1 A yamipa, a' batseo' Skëköl tö. Ie' tö a' klö'ñak as a' dö ie' ichaie. Jesús bikeitsö bua'ie. Se' tö ichekeka tö ie' dör Skëköl tteköl bua'ie ena se' sacerdote kibi mik se' erblöke e'. 2 Skëköl tö ie' tk'e'ka kanëblök se' sacerdote kibiie e' wakanewëitö yësyësë wes Moisés tö, kanè me' Skëköl tö ie' a, e' wakaneo' yësyësë es. Kos i kiane wë Skëköl wé a e' o' Moisés tö yësyësë. 3 Erë Jesús dalöiërta' tajë tköka Moisés tsata wes u wák dalöiër tköka u tsata es. 4 Se' wa ijcher tö u ulitane yué yile tö, erë Skëköl dör iyi ulitane yükwak. 5 Mokì Moisés kanëblë' yësyësë Skëköl wé a ikanè mésoie. I' o' ie' tö, e' wa ie' tö i buaë kkachera Skëköl tö aishkuö ta Cristo wa e' klea'. 6 Erë Cristo dör Skëköl wák alà, e' kanëblöke yësyësë se' dör wes Skëköl wé es e'pa wökirie. I' buaë yé' Cristo tö tö idoiä se' a, e' wà panekesö kröröë ttsë'ne bua' wa kë tö ilo'yè, e' ta mokì se' dör Skëköl icha.

A' e' kkö'nú Skëköl kë watarttsa

7 E' kueki, i' ché Wiköl Batse'r tö Skëköl yëkkuö ki, e' wà iutó buaë. E' tö iché i' es: "I' cheke Skëköl tö e' ttsé a' tö i'ñe ta, 8 etä kë a' er darë'ukwä iyöki wes a' yépa bak ká iaiaë es.

Ie'pa e' ka'ka e' uk kësik kësik Skëköl wöa. Ie'pa tö ie' wöñatkë' ká sir poë wé kë yi serku' tajë e' ké a.

9 Skëköl tö iché tö duas döka dabom tkëyök (40),

e' dalewa ye' tö i' kë or yi a ese wé tajë ie'pa se'woie, ie'pa kkö'noie, erë ie'pa tö ye' wöñatkë' tajë.

10 E' kueki ye' uluneka tajë ie'pa ki etä ye' tö ie'pa ché i' es:

'Këkraë ie'pa kë ki i'kiar tö ye' ie'pa wëttsë, ie'pa kë senak wes ye' ki ikiane es.'

11 E' kueki ye' uluneka ie'pa ki etä ye' iché tö ie'pa kë döpawä wé warma ie'pa enuweke ye' tö ee."*

12 A yamipa, a' e' kkö'nú dö' a' isie er sulurwa ta a' kë erblöia Skëköl chök e' mik ta a' e' batsöttsa iyöki. 13 E' skéie a' ñi er diché iö këkraë s' tsatkë kewö tso'ia i'ñe ta e' dalewa. A' tö iü es as kë a' isie e' kitö'ü sene sulu wa ta a' er darërwa Skëköl yöki. 14 Se' erblö Cristo mik buaë këkraë dö ibata ekkë wes kuaë es, e' ta mokì se' tso' ie' ta. E' kueki a' ñi er diché iö buaë. 15 Skëköl yëkkuö tö iché i' es:

"I' cheke Skëköl tö e' ttsé a' tö i'ñe ta, etä kë a' er darë'ukwä iyöki wes a' yépa bak ká iaiaë es.

Ie'pa e' ka'ka e' uk kësik kësik Skëköl wöa."†

16 Wépa tö Skëköl ttö ttsë' erë ie'pa e' o' ie' wöa kësik kësik, ¿e' wakpa dör yi? ¿Kë dör ie'pa ulitane yë'ttsa Skëköl tö Egipto Moisés wa, e'pa ë? 17 ¿Yi ki Skëköl ulune dö duas dabom tkëyök (40)? ¿Kë dör ie'pa tö i' sulu wamblë' ká sir poë wé kë yi serku' e' a e'pa ë? E' nuì ki idurulune. 18 ¿Yi a Skëköl tö ichétke: "A' kë döpawä wé warma a' enuweke ye' tö ee"? ¿Kë dör ie'pa tö ie' tté dalöse'wä e'pa ë? 19 Es se' tö isué tö ie'pa kë erblëne ie' mik, e' kueki ie'pa kë de'wa wé warma Skëköl tö ie'pa enuweke ee.

4

1 Ñies Skëköl kablë' se' a' tö se' döwami ie' tö se' enuweke e' a. E' kueki e' tso'ia e' dalewa se' kawöta e' kkö'nuk tajë dö' se' wele kë ulà a idö. 2 Se' a Skëköl tté buaë e' pakane wes ie'pa bak ká iaiaë, e'pa a ipakane es. Erë ie'pa kë erblëne imik, e' kueki tté buaë ttsë' ie'pa tö, e' kë dör iie bua'

* 3:11 Salmo 95.7-11 † 3:15 Salmo 95.7-8

ie'pa a. ³ Se' erblé Skéköl mik, e'pa dörawa ie' tö se' enuweke e' a. Erë wépa kë erblöku' ie' mik, esepa ché Skéköl tö iyèkkuö kī i' es: “Ye' uluneka ie'pa kī eta yō ichétke ie'pa kë döpawa wé warma ie'pa enuwekeyö eē.”*

Ie' tö iché es, eré ie' kanè enewa mik ká i' yöne one eta. ⁴ Skéköl tö iyi ulitane yö' dö ká teröl. Ká de kul ta ie' eni'. Es itso' kitule wele Skéköl yökkuö kī. E' tö ichè:

“Ká de kul eta i' kos yö'bituitö e' yöne one, e' kueki diwö e' wa ie' kë kaneblène.”†
E' kueki se' wa ijcher tö mokī Skéköl tö se' enuweke e' tso'tke. ⁵ Erë ttè kitule chétkeyö, e' kī Skéköl tö ichè:

“Ie'pa kë döpawa wé warma ie'pa enuwekeyö eē.”‡

⁶ Es se' wa ijcher tö Skéköl tö se' enuweke e' tso'tke se' a. Erë wépa a ttè buaë e' pakane kuaë, e'pa kë dè'wa, ie'pa tö idalöse'wa e' kueki. ⁷ E' ukuökī ta duas tka taië eta Skéköl tö ttè e' è skà pakène se' a i' kit se' blú bak kiè David e' tö e' wa. Ttè kitule ñe' chétkeyö, e' dö i' es:

“Ì cheke Skéköl tö e' ttsé a' tö i'ñe ta, e' ta kë a' er darè'ukwa iyöki.”

Es se' isué tö ikéwö skà mé Skéköl tö se' a as se' döwa ie' se' enuweke e' a, e' kéwö dö i'ñe. ⁸ Josué tö Israel aleripa enuüpa ie' kéwö ska' ta, e' ma Skéköl kë wa ene skà yènene. ⁹ E' wà kiane ché tö Skéköl tö se' enuwèmi wés ie' eni' mik ká i' yö'itö eta es, e' tso'ia wépa dö i' icha esepa a. ¹⁰ Wépa dewa Skéköl ene e' a, esepa enuraë wés ie' eni' es. ¹¹ E' kueki se' ké e' diché iök shkowá ene e' a as se' kë isie tö ñe'pa kë wa Skéköl ttè iütène e'pa waköü.

¹² Skéköl ttè dö i'ñe'ka, diché ta' taië, e' tö iwakaneweke buaë tköka tabè kà yaule di'diè wī'ké iö'ké e' tsata. Idökewa buaë dö se' er a, se' wiköl a. Ì kos dalèrmik se' serke tso' blèule se' er a, ena i' kos bikeitsekésö, ese weblekettsaitö tö buaë idir ö sulu idir. ¹³ Se' e' chörakā Skéköl a. Ie' yöki i' kos yö'itö e' kë a e' blènuqwa. Ì kos tso' áie ie' wörki. E' kueki se' e' tköwa darèrè ie' ttè a.

Jesús dö i' se' sacerdote kibi buaë shüté

¹⁴ Se' wa sacerdote kibi tso' eköl, e' dö i' sacerdotepa ulitane tsata. E' dö Jesús, ie' dö Skéköl Alà. Ie' mineatke tso' ká jaì a se' ttè chök Skéköl a. E' kueki se' kawöta e' tköwa darèrèe ie' ttè buaë klö'wekesö, e' a. ¹⁵ Se' sacerdote kibi e' wa se' wër siarè. Mik ie' bak senuk ká i' kī, eta eré ie' ma'oule i' sulu kos wamblök wés se' es, eré ie' kë wa i' sulu wamblène yès. E' kueki ie' wa ijcher buaë tö is s'ttsèr mik se' ma'orke i' sulu wamblök eta. ¹⁶ E' kueki a' shkōwa Skéköl wörki. Mik s'kimè kiane eta ikiösö ie' a, kë suar ta'. Ie' tö se' sueke er siarè wa, e' kueki ie' tö se' kimeraë er bua' wa.

5

¹ Wépa dö i' sacerdotepa kibipa e'pa kos tso' shükitle iwakpa shua kanebloie imalepa ttè chök Skéköl a. Ie'pa kanè dö i' iyiwak jchëule ena ilè skà merke Skéköl a, ese wakanéuk imalepa nuì olo'yoie. ² Ie'pa dö i' wés imalepa es. Ie'pa diché kë dè'ka buaë i' sulu wöklö'woie. Ie'pa weirke siarè wés imalepa weir i' sulu ulà a es. E' kueki imalepa kë wöblaule iyi buaë wa, arkedö i' sulu a kekraë, esepa wèrmi siarè ie'pa wa. ³ Ñies ie'pa wakpa tö i' sulu wambleta', e' kueki ie'pa kawöta iyiwak jchök mè Skéköl a ie'pa nuì kī ñies imalepa nuì kī. ⁴ Kaneblök Skéköl a sacerdote kibiie, e' dö i' kanè buaë, dalöiërta' taië. Kè yi yö'rta' sacerdote kibiie iwák er wa. E' shushteke Skéköl è tö ta itkéka sacerdote kibiie wés ie' tö Aarón tkè'ka es. ⁵ E' sù Cristo kë e' tkèneka sacerdote kibiie iwák er wa e' kīkoka. E' skéie Skéköl tö iché ie' a:

“Be' dö i' ye' alà;

i'ñe ye' tö ikkacheke tö ye' dö i' be' yé.”*

⁶ Ttè kitule skà tö ichè i' es:

“Be' dö i' sacerdotepa kekraë wés Melquisedec ese es.”†

⁷ Mik Jesús tso'ia ká i' kī, eta ie' kköyè' Skéköl a taië aneule wī'wīè iè wa i' wa. Skéköl è a ie' yèrmittsa duèwa ulà a, e' kueki ie' tö iki' Skéköl a tö ye' yö'ttsa iulà a. Ie' tö Skéköl dalöieke taië, ittè iütè buaë, e' kueki i' kiéitö e' iütè Skéköl tö. ⁸ Eré ie' dö i' Skéköl Alà, eré ie' weine taië, e' wa ie' éna iane tö wés s'weir Skéköl ttè dalöie kueki. ⁹ Mik i' uk ie' patkéne e' wéitö

* 4:3 Salmo 95.11 † 4:4 Génesis 2.2 ‡ 4:5 Salmo 95.11 * 5:5 Salmo 2.7 † 5:6 Salmo 110.4

seraa, eta ie' de S'tsatkōkwakie. Wépa tō ie' tte iuteke, esepa kos tsatkè michoë ie' tō. ¹⁰ Nies Skëköl tō ie' tkéka sacerdote kibiie wes Melquisedec ese es.

A' erblöke Cristo mik, e' kë olo'yar a' tō

¹¹ Ttè ese tso'ia sa' wa yëno tajë, erë kë a' éna ianuk bet, e' kueki iwà pakè a' a e' dör darërë. ¹²⁻¹³ Kä iaiaë a' erblë'mi Cristo mik, ikkè ta warma a' de tke s'wöbla'ukwakpaie. Erë a' skà kianene wöbla'wë Skëköl ttè tsawe tottola ese wa. A' dör wes ala'rla es kë a' chke darërë ñar, tso' tsu' ë mik. Kam a' a iwër tō i dör buaë i dör suluë. ¹⁴ E' skéie chke darërë ese dör s'wöblauetke esepa a. Ie'pa a iwënetke tō i dör buaë i dör suluë. E' kueki ie'pa éna iane mik ta buaë idir mik ta sulu idir.

6

¹ E' kueki Cristo ttè tsá wa s'wöblane, e' ë kë charia kekraë. E' skéie Cristo ttè kí tso' tajë, ese wa se' kí e' yuö as se' yör iskië wes se' kibirwa es. Kë se' kàne e' wöbla'ukne Cristo ttè tsá jchertke se' wa, ese wa. Se' wa ijchertke tō s'kawōta i sulu nuí ki s'duōwami, ese kos olo'yök. Se' wa ijchertke tō s'kawōta erblök Skëköl ë mik. ² S'wöskuë ttè ena s'ulà mùka s'yamipa ki ese ttè wa se' wöblaö'netke. S'duulewa shkerdakane ena s'weir michoë ese ttè jchertke se' wa. ³ E' kueki kë se' e' wöbla'ukia ttè ese wa. E' skéie se' kí e' yuö Cristo ttè skà tso'ia ese wa. Skëköl tō ikéwō mé se' a, e' ta iwëraësö es.

⁴ Wépa wōa ká ñine'bak Cristo ttè wa, erë e'pa tō ilo'yé, e' ta ¿wes kawō mermine ie'pa a er mane'ukne? I buaë mé Skëköl tō se' a, e' kak ttsëule ie'pa wa. Wiköl Batse'r dë'ñak ie'pa ki. ⁵ Ie'pa éna iane tō Skëköl ttè dör buaë. Skëköl kéwō olo ta' tajë datske aishkuö ta, e' diché kak suule ie'pa wa. ⁶ E' kos ttsëule ie'pa wa, e' watéttsa ie'pa tō, e' ta ¿wes ie'pa dōmine e' ska'? E' dör wes ie'pa tso'ne Skëköl Alà ttökwane wötèwane krus mik es. Ie'pa tso' ie' wayuök sulitane wō wa. ⁷ Se' dör wes tē es. Ýi kuatkëne iki, kali yëne iki buaë, warma e' wà tskirmi buaë wà wörmi buaë wes iwák ki ikiane es. Tē ese a Skëköl er buaë chōraë. ⁸ Erë tē e' ki dika'chka tskine, kualkō tskine, i tskine, e'

ta e' kë dör ìie bua'. Kukur ta iwayënarketke i sulu a ta ñardawa.

⁹ A yamipa dalër tajë sa' éna, sa' ttōke a' ta es, erë moki sa' iklö'weke tō a' shkōke buaë s'tsatkè ñalé ki. A' kë dör wes wépa tō Cristo watéttsa esepa es. ¹⁰ Skëköl dör yësyësë. A' kanëblöke buaë ie' a. A' tō s'batse'r malepa kimeke buaë, e' wekeia a' tō buaë. E' wa iwënewa tō moki a' éna Skëköl dalër. E' kos kë ska' ie' er chōpawa. ¹¹ Erë sa' ki ikiane tō a' ulitane tō, i buaë weke a' tō, ese kí ù er bua' wa dō ibata ekkë. Es i buaë kos panekesö, e' wà dōraë a' ulà a da'äie. ¹² Sa' kë ki ikiane tō a' bikër. E' skéie sa' ki ikiane tō a' dō wes wépa erblōta' moki Skëköl mik esepa es. I muk Skëköl kablë' se' a, e' wà panekesö énaë, e' wa iwà dōraë se' ulà a.

Se' erblömi Skëköl kablë' se' a, e' mik

¹³ Mik Skëköl kablë' Abraham a, eta ie' kë kablëne yi skà ttō wa. Ie' kablë' iwák ttō wa, kë yi ku' ie' tsata e' kueki. ¹⁴ Ie' tō iyë' Abraham a: "Moki ye' ichè tō ye' er buaë chōraë be' a tajë. Be' aleripa alōweraëyö tajë."* ¹⁵ Ttè e' wà pané Abraham tō énaë ta Skëköl kablë'ia, e' wà de iulà a. ¹⁶ Moki mik se' tō ttè mé yi a, eta imekesö yi dör se' tsata, ese ttō wa. Mik se' tō ttè métke es, eta ttè e' ki kë i skà ku'ia chë. ¹⁷ Es ñies Skëköl ki ikiane kkachë wōshak wépa a ikablë' esepa a tō moki iwà dōraë ie'pa ulà a, kë imane'wëpaneitō yës. E' kueki ikablë' iwák ttō wa. ¹⁸ Es se' éna iane buaë tō Skëköl tō ittè mé se' a iwák ttō wa, e' kë mane'wëpaneitō yës, ie' kë kachōta' e' kueki. Ie' tō ittè mé se' a iwák ttō wa tō se' erblöke ie' mik e'pa tsatkeraëitō. E' tō se' er pableke buaë. Ttè e' wà paneke se' tō kröröë, e' a se' e' tkōwa darërë kekraë. ¹⁹⁻²⁰ Ttè e' wà paneke se' tō, e' tō se' tkéwa darërëë wes tabechka tso' kanò wöklö'woie dayë shua es. Jesús míkane se' yöki kéwe ká jaí a. Eë ie' tso' Skëköl wé kibi e' úshu batse'r tajë shute, e' a. Úshu e' kköiëule àr datsi' buririë shukuar e' wa, e' etmik ie' tso' se' ttè chök kekraë Skëköl wörki. Es ie' de se' sacerdote kibi kekraë wes Melquisedec ese es.

* 6:14 Génesis 22.17

7

Jesús dör sacerdote kibi wës Melquisedec ese es

¹ Melquisedec bak ká kiè Salem e' blúie. Ñies ie' kanéblé' sacerdoteie Skéköl dör íyi ulitane tsata e' a. Abraham e' ali'ka blu'pa skel wá ilayök Lot minetser e'pa ki. Mik Abraham dotkene iu a, etá Melquisedec dettsá ie' ñaletsuk tá ikié Skéköl a as e' er buaë chõ ie' a. ² Ñies dali kos dé'ne Abram ulá a ñippè shua, e' blatéitö döká dabop, e' eyök méitö Melquisedec a. S'kiè Melquisedec, e' wà kiane ché "sene yësyësë e' blú." Ñies ie' dör ká kiè Salem, e' blú. Salem, e' wà kiane ché "sene bërë," e' kueki ñies ie' dör sene bërë blú. ³ Kë se' wá ijcher tö yi dör iyé, yi dör imì, yi dör iditséwö, mik ikune ö mik idu'wá. E' kos kë ku' kitule Skéköl yëkkuö ki. E' kueki se' tö ichèmi tö ie' dör sacerdote kë ertá'wa wës Skéköl Alá es.

⁴ Ibikeitsö buaë, e' tá a' wá ijcherdaë tö Melquisedec dalöiërta' tajë sacerdotépa dör Leví aleripa, e'pa kos tsata. Abraham dör se' yé bak ká iaiaë dalöiërta' tajë ese. Ñippè shua ibolökpa dali de ie' ulá a, e' blatéitö döká dabop, e' eyök tsá méitö Melquisedec a. ⁵ Leví aleripa yé tsá dör Abraham wës Israel aleripa malepa es. Leví aleripa è meneat sacerdotépaie. Ie'pa dör Israel aleripa malepa yamipa, erë itso' kitule Moisés ttè dalöiëno, e' ki tö Israel aleripa kos kawöta iíyi kos blatök döká dabop, tá e' eyök tsá muk Leví aleripa a. ⁶ Skéköl kablé' Abraham a tö ie' doraë skéképa tajë. Erë Melquisedec kë dör Leví aleri, erë e' a Abraham tö iíyi tsá mé. Ñies Melquisedec tö ikié Skéköl a as e' er buaë chõ Abraham a. ⁷ Sulitane wá ijcher tö yi tö e' ché o'ka a, ese wák dör yi a iyène e' tsata. ⁸ Israel aleripa tö iíyi tsá meke sacerdotépa duöta'wá esepa a. Erë Skéköl yëkkuö tö Melquisedec ché wës ie' tso'ia ttsé'ka es. ⁹⁻¹⁰ Mik Abraham tö iíyi tsá mé Melquisedec a, etá Leví kam kur. Erë se' tö ichèmi tö Leví aleripa bak tö iíyi tsá mé Melquisedec a Abraham wa, Abraham dör ie'pa yé tsá e' kueki.

¹¹ Ttè dalöiëno me' Skéköl tö Israel aleripa a Moisés wa, e' iché tö Leví aleripa è meneat sacerdotépaie Israel aleripa ttè chök Skéköl a as e' tö ie'pa nuì olo'yö. Erë e' mú a nuì olo'yarmi se' ki seraa, e'ma kë sacerdote ské kua'ki kianeia. E' kueki Skéköl tö sacerdote ské patké. E' kë dör Leví aleripa e' eköl wës Aarón es. Ie' dör sacerdote wës Melquisedec ese es. ¹² Sacerdote wésepa ské maneone kua'ki, e' tá ñies ttè dalöiëno tsá e' kawöta mane'wëttsá. ¹³⁻¹⁴ Sacerdote ské patké' Skéköl tö chëyö a' a, e' dör Skéképa Jesús. E' kë dör Leví aleripa eköl. Sulitane wá ijcher buaë tö ie' dör Judá aleri. Moisés kë wá i yëule tö Judá aleripa dömi sacerdotéie. E' kueki kë ie' aleri isie tkëuleka sacerdotéie.

¹⁵ Sacerdote ské tkënekane kua'ki wës Melquisedec ese es, e' tá se' éna iwá ane tö ñies ttè dalöiëno meneat Moisés a e' maneonettsá. ¹⁶⁻¹⁷ Skéköl yëkkuö ki itso' kitule tö ie' tö Jesús a iché i' es:

"Be' dör sacerdote këkraë wës Melquisedec ese es."*

E' kueki se' wá ijcher tö Jesús kë tkëneka sacerdotéie ie' ditséwö wa wës Moisés ttè ki itso' kitule es. Ie' de sacerdotéie ie' ser michoë, kë duöta'wá, e' diché wa. ¹⁸⁻¹⁹ Moisés ttè dalöiëno bak kenet, e' kë a yi onuk buaë yësyësë Skéköl wöa. E' kë diché tá', kë dör iie bua' ese woie. E' kueki ttè e' maneonettsá. E' skéie ttè pa'alí wá panekesö kröröë e' dör ibua'ie ttè këchke tsata, e' wa se' e' batsowami buaë Skéköl mik kë ki i sulu nuí tá'ia.

²⁰ Ñies mik Skéköl tö Jesús tké'ka sacerdotéie, etá ie' kablé'ia iwák ttö wa tö ikaneblö michoë sacerdotéie. Ie' kë kablène es sacerdotépa dör Leví aleripa, e'pa a. ²¹ Erë mik ie' tö Jesús tké'ka sacerdotéie, etá ie' kablé'ia iwák ttö wa ttè i' wa:

"Be' dör sacerdote këkraë.

Ye' kablé be' a ye' wák ttö wa, e' kë olo'yepayö yës."†

²² Es Skéköl kablé' Jesús a, e' wa se' wá ijcher mokí tö ttè pa'alí mène se' a, e' dör bua'iewá ttè këchke mène Israel aleripa a e' tsata. Jesús wa se' wá ijcher yësyësë tö iwá suerasö.

* 7:16-17 Salmo 110.4 † 7:21 Salmo 110.4

²³ Ñies sacerdotepa dör Leví aleripa, e'pa duötä'wä, e' kuëki ie'pa kë ä kaneblène kekraë. E' kuëki ie'pa ské tkëulekä tajë. ²⁴ Erë Jesús ser michoë, e' kuëki ie' kë skéie yi tkënučkä. ²⁵ Wépa kos shkökewä Skëköl wörki Jesús batamik, esepa tté chök ie' tso'ie kekraë Skëköl ä, e' kuëki ie'pa kos tsatkërmi ie' ä buaë kekraë.

²⁶ Es se' isuë tö Jesús dör sacerdote kibiie chökke. Ie' dör batse'r. Kë ì sulu ku' iki, kë iaulekä sene sulusi wa. Ie' butsulettsä pè' sulusipa yöki. Skëköl tö ie' tkékä ká jai ä iyi ulitane tsata. Sacerdote ese kiane se' ki. ²⁷ Ie' kë dör wes sacerdote kibi malepa es. Ká bit tä ie'pa kawötä iyiwak jchök më Skëköl ä ie'pa nu' kuëki. E' ukuöki tä iyiwak k' jchekerakitö më Skëköl ä imalepa nu' kuëki. Erë e' kos skéie Jesús e' me'ttsä ttëwä etökicha ë se' nu' patuoie, e' kë skä tköpaia. ²⁸ Wépa tkëulekä sacerdotepa kibiie Moisés ttë wa, moki e'pa dör wes s'malepa es, kë diché dë'kä e' kkö'nuk buaë yësyësë. Erë Moisés ttë kite, e' ukuöki tä Skëköl kablë' iwák ttö wa tö ie' alä tkërdakä se' sacerdote kibiie, e' dör se' sacerdote kibi yöbie bua'iewä yësyësë e'.

8

Jesús dör ttë pa'ali me' Skëköl tö, e' wakanéukwak

¹ Ì kos cheratse sa' tö e' wä dör i': Jesús tso' se' wä sacerdote kibiie. Ie' tkër dalöiërta' tajë ká jai ä Skëköl ulä bua'kka. ² Ie' dör se' sacerdote kibi. Ie' tso' iwakanéuk Skëköl wé batse'r chökke tso' ká jai ä e' ä. E' kë yöne s'ditsö wä, e' yö' ie' wák tö.

³ Sacerdote kibi kos tkënekä iyiwak tso'rak iwä jchë më Skëköl ä ena ì skä mekerakitö, e' wakanéuk imalepa tsatkoie ie'pa nu' ulä ä. E' kuëki Jesucristo kawötä ñies ilè muk Skëköl ä se' tsatkoie. ⁴ Erë ie' kë tö ikanewëku' ká i' ä, iwakanewëkeitö ká jai ä. Moisés ttë dalöiëno tö ichè tö Leví aleripa ë tkërkami sacerdoteie. E' kuëki Jesús mú tö iwakanewëke ká i' ä, e'ma ie' kë tkënučkä sacerdoteie, ie' kë dör Leví aleri e' kuëki. ⁵ Ì kanewëke sacerdotepa tö ká i' ä, ese dör ibua'ie tso' ká jai ä, e' kleeke ie'pa tö ká i' ä. E' dör wes ibak Moisés tä

es. Mik Moisés tö u yueketke Skëköl ä, eta Skëköl tö ichè ie' ä: "Ittsö, ì kos yuö wes be' ä ikkayëne Sinaí kébata ä e' suë." E' kuëki se' wä ijcher tö Skëköl wé kibi tso' ká i' ä, e' dör ichökke tso' ká jai ä e' klí ë. ⁶ Erë Jesús tkënekä se' sacerdote kibiie, e' wakanewëkeitö buaë sacerdotepa tso' ká i' ä e'pa tsata. Ñies ie' batamik ì muk Skëköl kablë' se' ä ttë pa'ali wa, e' dör ibua'ie. E' kuëki ttë e' dör buaë shute ttë këchke tsata.

Ttë tsá mène Israel aleripa ä, e' kë dalöta'ia

⁷ Ttë tsá mène Israel aleripa ä, e' mú dör wë' as Skëköl tö se' kiöwä buaë, e'ma ttë skä pa'ali kë kianukia. ⁸ Erë ie' isuë tö ie'pa kë wä ttë tsá mène ie'pa ä, e' wä iütëne buaë. E' kuëki itso' kitule Skëköl yëkküö ki e' tö ie'pa chë i' es:

"Skëköl tö ichè: Aishkuö tä kawö döraë, e' kèwö ska' tä ye' tö ttë pa'ali meraë Israel wakpa ä ena Judá wakpa ä.

⁹ Ttë e' kë dör wes ttë tsá me' ye' tö ie'pa yëpa bak ká iaiaë e'pa ä es.

Ttë e' me'yö ie'pa ä mik ie'pa ulaië'yö er bua' wa ibak klöulewä Egipto e' yottsäie eta.

Erë ttë me'yö ie'pa ä, e' wä kë iütëne ie'pa wä,

e' kuëki ye' tö ie'pa me'at.

¹⁰ Ñies Skëköl tö ichè:

Ttë pa'ali meraëyö Israel aleripa ä aishkuö tä, e' dör i' es:

Ye' ttë dalöiëno e' merdaë ie'pa er ä, tä ie'pa tö iüteraë er bua' wa iwákpa er wa. Ye' döraë ie'pa Këköl, tä ie'pa döraë ye' icha.

¹¹ Ie'pa kos, tsitsirpa dö këkëpa, e'pa batsdaë ye' mik.

E' kuëki kë ikiarpaia tö yi tö iyamipa ö o'ka wöbla'weia as ibats ye' mik.

¹² Ì sulu kos wamblekerakitö, e' nu' olo'yeraëyö ie'pa ki,

kë ibikeitsepaiayö."*

¹³ Es Skëköl tö ichè tö ttë pa'ali meraëitö se' ä. E' wa ie' tso' ichök tö ttë tsá mène, e' dör këchke wöitewä. Ì kos ianewatke këchke, e' bet tä kë iku'ia.

* 8:12 Jeremías 31.31-34

9

Cristo dewa Skëköl wé a ká jai a se' tté chök

¹ Ttè dalöiëno tsá me' Skëköl tö Israel aleripa a, e' a ttè tso' tö wes ie'pa kawöta Skëköl dalöië e' wakanéuk. Nies ie'pa wa u tso' etkue batse'r ká i' a iwakanéwoie. ² Ie'pa tö u yö' Skëköl dalöië e' wakanéwoie, e' blatérakitö böt. Úshu kewe e' kiè úshu batse'r. Úshu e' a bö'wö taloka tso' et, nies ka' tso' et, e' ki pan meke Skëköl a, ese me'r. ³ Úshu skà tso' datsi' buririë shukuar, e' etmik, e' kiè úshu batse'r taië shute. ⁴ Úshu e' a ka' tso' yöule orochka wa iyi masmas ña'woie Skëköl a e'. Nies kalkuö tkër ek, e' paiëulewa orochka wa. Kalkuö e' shua tka' tso' etk yöule orochka wa. Tka' e' a chkè me' Skëköl tö Israel aleripa a kiè maná, e' kak tso' blëule. Nies kalkuö ñe' shua Aarón shko kéli përi tskineka, e' tso' blëule. Nies ishua ák tak tso' böt, e' ki Skëköl tö ittè dalöiëno kit. Kalkuö e' kiè Ttè Mène Nì A Kélkuö. ⁵ Kalkuö e' bata ki Skëköl biyöchökwak pik ta' kiè kërüb, e' diököl tulur böt. E' tö se' a iwà kkacheke tö Skëköl olo tso' ee. Ipi meuleka kalkuö kköshto bata ki, ee Israel aleripa nuì olo'yarke. Erë i' ta' iyi ekkè kè wà pakanuktsa ye' a iskië.

⁶ Es iyi ulitane bak kaneoule buaë Skëköl wé a, ta' sacerdotepa bak shkökwa kekraë úshu batse'r e' a iwakanéuk. ⁷ Erë sacerdotè kibi, e' è a kawö tso' shkowa úshu skà tso' dör batse'r taië shute e' a. Eë ie' döwami etökicha è duas wa duas wa. Mik ie' mi'kewa ee, eta' ie' wa iyiwak pè mi'ke mè Skëköl a e' nuì ki, nies i' sulu wamblé pè' malepa tö kè wà jcher ie'pa wa, ese nuì ki. ⁸ E' kos wa Wiköl Batse'r tö se' a iwà kkacheke tö úshu batse'r, e' wakanéorkéia, e' dalewa kè sulitane döpawa úshu batse'r taië shute e' a. ⁹⁻¹⁰ I' kos kaneweke judiowak sacerdotepa tö ttè dalöiëno tsá mène ie'pa a, e' wa, e' dör chkeie, di'yeie, se' batse'woie, ese kos dör s'pa kikke è batse'woie. E' tö se' kimeke kam ttè manerne e' dalewa è. E' kueki i' meke ie'pa tö Skëköl a idalöië e' wakanéwoie, nies iyiwak kos jcheke mè ie' a se' nuì ki, ese kos kè a wépa tö ie' dalöiëke es, esepa erbikè pairinuk. Ie'pa ittse' tö inuì tso'ia' ie'pa ki. Erë i'

kos kaneweke ie'pa tö Skëköl wé a, e' tö ttè pa'ali mé Skëköl tö se' a Jesús batamik, e' wà kkacheke i'ñe ta.

¹¹ Cristo dë'bitubak. Ie' dör se' sacerdotè kibi. Ie' dör ttè buaë pa'ali me' Skëköl tö se' a e' wakanéukwak. Ie' dur iwakanéuk Skëköl wé tso' ká jai a, e' a. Skëköl wé e' kè yöne s'ditsö wa, e' kè dör wes iyi tso' ká i' a es. E' kueki Skëköl wé e' dör buaë shute itso' ká i' a e' tsata. ¹² Etökicha ème Cristo dewa Skëköl wé tso' ká jai a e' shu batse'r taië shute, e' a s'tsatkoie. I' wé ie' tö ee, e' dör wè', kè ie' mi'pane iska kanéukne. Mik ie' dewa ee, eta' kè ie' wa chibo ö baka pè mène mè Skëköl a se' nuì ki. E' skéie ie' wák kötewa e' pè mí ie' wa. Es ie' tö se' yëttsa michoë se' nuì ulà a. ¹³ Wépa bak ttè kèchke dikia, esepa iane ñá, e' ta chibo pè ö baka wè'ñe pè ese sklippeke sacerdotepa tö ie'pa ki ö isalema baka alaki pupula ña'weke ese muluchka diöbléka di' wa e' sklippakerakitö ie'pa ki. Moki e' tö ie'pa pa kikke batse'wéne paiklé. ¹⁴ Erë e' dör es, e' yita buaë Cristo pè diché ta' taië iyiwak pè tsata. Skëköl Wiköl yöbië, e' batamik ie' wák e' me'ttsa ttewa se' skéie wes iyiwak kè ki i' sulu ku' mè Skëköl a ese es. Ie' pè tö se' erbikè paiklémi i' sulu nuì ki s'duowami ese yöki as se' tö Skëköl chök e' dalöiö.

¹⁵ Jesucristo dör ttè pa'ali me' Skëköl tö se' a, e' wakanéukwak. I' sulu kos wamblé' wépa bak ttè tsá mène e' dikia e'pa tö, e' nuì ulà a ie'pa yënettsa Jesús kötewa krus mik e' batamik. Nies e' batamik i' buaë yöbië muk Skëköl kablé' wépa klöo'bakitö as idö ie' ichaie esepa a, e' döraë ie'pa ulà a. ¹⁶⁻¹⁷ Ye' tö iwà pakè a' a i' es: Kam s'duowa e' yöki s'wöblane i' mekesö s'yamipa a, ese yëkkuö mukat. Yëkkuö e' wà kè merpa, yi tö imé ese tso'ia' ttsé'ka e' dalewa. Iwak blënewa, e' è ta imermi. E' kueki s'kawöta isaukwa bua'ie tö yi tö imé, ese wák blënewatke yëkkuö e' wakanéwomi. ¹⁸ Es nies ttè tsá mène, e' mène iyiwak jchëule e' pè tène ese wa. ¹⁹ Ttè tsá mène dalöiëno, e' wà paka' Moisés tö Israel aleripa kos a. E' ukuöki ta' chibo ena baka wè'ñe pè shutuékaitö di' wa. E' sklippéitö yëkkuö ki Skëköl ttè dalöiëno tso' kitule e' ki, nies e' sklippéitö Israel aleripa kos ki kal kiè hisopo e' ulatska mik datsi'tak

batsë rratulewā e' wa. ²⁰ E' wekeito tā icheramiitō i' es: “Pë i' dör iwā kkachioie tō ttè mé Skëköl tō se' a e' tsā kaneonemitke.” ²¹ E' sù Skëköl wé ena ì kos tso'ia Skëköl dalöie e' wakanéwoie, ñies ese kī Moisés tō pé sklippé. ²² Moki ttè dalöiëno tsā mène, e' wa tā tsir etā ÿi ulitane batse'wekene pé wa. Ñies e' tō ichè tō ÿiwak jchëule ese pé kë tëne, e' tā se' nuì kë olonuk se' kī. ²³ ÿi tso' Skëköl wé tso' ká i' a e' a, e' dör ì tso' Skëköl wé tso' ká jaì a, e' klí ě. ÿi ekkë kawötā batse'wè ÿiwak jchëule mè Skëköl a, ese pé wa. Erë Skëköl wé a ÿi tso' ká jaì a, e' kawötā batse'wè ì dör buaë shütē ÿiwak pé tsatā, ese wa.

²⁴ ÿi buaë e' dör Cristo. Ie' kë dë'wā Skëköl wé shū batse'r yöne s'ditsö wā tso' ká i' a, e' a. E' dör ibua'ie tso' ká jaì a, e' klí ě. E' skéie ie' de ká jaì a Skëköl wé chökle e' a, eë ie' tso' Skëköl a se' tté chök. ²⁵ Judiowak sacerdotepa kibipa, e'pa kawötā shkökwa Skëköl wé shū batse'r taië shütē, e' a ÿiwak pé muk Skëköl a se' nuì kī duas bik ekkë etökicha etökicha. Erë Jesús kë dë'wā taië wës ie'pa es. ²⁶ Imú dör es, e'ma ká i' yöne dō ikkë tā, etā ie' kawötā e' muktsā ttèwā duas bit ekkë. Erë e' kë dör es. E' skéie, ÿ'ñe tā mik ká i' erkewatke, etā ie' de e' muktsā ttèwā se' skéie etökicha ě se' nuì kos paiklottsa. ²⁷ Sulitane a kawö meneat duökwa etökicha ě, e' ukuökī tā se' shulirdaë. ²⁸ Es ñies Cristo e' me'ttsa ttèwā etökicha ě, se' taië e' nuì paiklottsa. Ie' skà dörane, erë e' kë dör se' nuì shulök. Ie' dörane wépa tso' ie' panuk esepa tsatkök.

10

Ttè dalöiëno kë a se' nuì pairinuktsa

¹ Ttè dalöiëno mène ká iaiaë Moisés wa, e' dör ì bua'ie doia se' a Cristo batamik aishkuō tā, e' biyō yöne. E' dör wës ilo es, kë dör iwā chök. E' kueki ttè e' kë a wépa dökewā Skëköl ska' ÿiwak jchök mè ie' a kekraë duas bik ekkë esepa batse'onuk da'a. ² Ttè e' mú a ie'pa nuì pairinetsa moki, e'ma ie'pa er kë tō ie'pa kkatépaia tā ie'pa kë tō ÿiwak jchepaia mè Skëköl a. ³ Erë e' kë dör es. E' skéie mik ie'pa tō ÿiwak jcheke mè Skëköl a duas bit ekkë,

etā e' tō ie'pa er a wekene ì sulu wamblekerakitō ese ska'. ⁴ E' wā dör tō se' nuì kë pairirpattsā baka wè'ñe pé wa ena chibo pé wa.

⁵ E' kueki mik Cristo döketke ká i' a, etā ì tso' kitule Skëköl yëkkuō kī, e' chéitō Skëköl a, e' tō ichè i' es:

“ÿiwak jcheke mè be' a ena ilè skà tso' mè be' a,
e' kë kiane be' kī.
Erë be' tō ye' yueketke s'ditsöie chká tā'
diché tā'.

⁶ ÿiwak jcheke ña'wè wa'ñe be' a ena ilè skà tso' mè be' a nuì paikloie, e' kë wër bua' be' wa.”

⁷ E' ukuökī tā Cristo tō iché Skëköl a:
“A Skëköl, i' ye' dur ì kiane be' kī wè e' woie,
wës ye' ttè tso' kitule be' yëkkuō kī es.”*

⁸ Kewe ie' tō iché Skëköl a: “ÿiwak jcheke mè be' a ena ilè skà tso' mè be' a, ñies ÿiwak jcheke ña'wè wa'ñe be' a nuì paikloie, ese kos kë kiane be' kī, kë iwër bua' be' wa.” Erë ie' tō iché es, erë ese kos yè'atbakitō dalöie Skëköl ttè dalöiëno tso'tke kitule e' kī. ⁹ E' ukuökī tā ie' tō iché: “A Skëköl, i' ye' dur ì kiane be' kī wè e' woie.” E' wa se' éna iane tō ÿiwak jcheke ie'pa tō ttè tsā dikia ese kos skéttsā Skëköl tō iské pa'alī mokane, e' dör Cristo kötewā se' skéie e'. ¹⁰ ÿi kiane Skëköl kī e' wā o' Jesucristo tō. Ie' wák e' me'ttsa ttèwā se' skéie etökicha ě, kë skà tteta'wāia. E' kueki Skëköl tō se' batseq'.

¹¹ Kekraë judiowak sacerdotepa tō iwakaneweke. Ká bit tā ie'pa tō ÿiwak jcheke mè Skëköl a sene sulu nuì kī. E' ě kaneweke ie'pa tō taië kekraë, erë e' kë a nuì pairinuktsa. ¹² Erë Jesucristo e' me'ttsa ttèwā se' nuì skéie etökicha ě, kë skà tteta'wāia, e' ukuökī tā ká jaì a ie' tkè'ka dalöiërta' taië Skëköl ulā bua'kka. ¹³ Eë ie' tkër Skëköl e' aléka ibolökpa kos kī, e' mekerö ie' klō dikia e' panuk. ¹⁴ Ie' e' me'ttsa ttèwā se' skéie etökicha ě, e' wa wépa dör ie' icha, esepa batse'wéitō buaë ichökke Skëköl a etökicha ě, kë batse'wè kianeia.

¹⁵ Ñies Wiköl Batse'r tō ichè tō e' dör moki. Ie' tō iché Skëköl yëkkuō kī i' es:

¹⁶ “Kawö dōraë tā ye' tō ttè pa'alī meraë
ie'pa a,
e' tō ichè i' es:
Ye' ttè dalöiëno e' merdaë ie'pa er a,

* 10:7 Salmo 40.6-8

eta ie'pa tö iüteraë er bua' wa iwákpa er wa.

17 Ie'pa e' wamblö sulu kos,

kë e' bikeitsepaia ye' tö."†

18 Es se' éna iane tö se' nuì olo'yane se' ki, kë se' kawötaia ì skà muk Skëköl a se' nuì ki.

Se' a kawö mène shkowa Skëköl wörki

19 A yamipa, e' kueki i'ñe ta se' döwami buaë Skëköl dör batse'r taië shute e' ska', kë suarta', Jesús kötewa ipé tène taië, e' batamik. 20 Kë yi dötawa Skëköl wörki éanas wes kë yi dé'wa éanas Skëköl wé úshu nanetkëar datsi' buririë wa e' etmik es. Erë Jesús kötewa se' skéie e' chë datsi'ukuö jchënane e' tö. E' wa ñala pa'alì dö Skëköl ska', e' kköyë'ttsa ie' tö se' a, e' dör sene michoë e' ñalé. 21 Jesús dör se' sacerdote taië. Ie' dör se' dör Skëköl icha, e'pa kos wökir. 22 E' kueki se' shkōwa Skëköl wörki er mokì wa ena erblè ie' mik yësyësë e' wa. Se' erbikè sulu e' pairiulettsa. Se' batse'ouletke, e' dör wes s'pa skuè buaë manene di' maneneë wa es. 23 Skëköl ttö mokie. Ì uk ie' kablè' se' a, e' weraëitö. E' wà panekesö kröröë. E' kueki se' e' tkōwa darërë ttè e' a, kë tö ibikeitsè böt böt. 24 A' tö ibikeitsö tö wes a' a ñi kimermi as a' kì ñi dalëritsö buaë, ñies as a' tö ì buaë kì ù taië ñi kimoie. 25 Se' ñi dapa'uke, e' kë olo'yar a' tö wes se' welepa wöblane iwamblök es. E' skéie a' er kì diché iö ñita. E' yita mik se' tö isué tö Skëkëpa Jesús datskene, e' kéwö dökewatke, eta a' er kì diché iërmi ñita.

26 Ttè mokie e' jchertke se' wa, erë e' ukuöki ta ì sulu wamblekeiasö wöbla wa, e' ta kë ì ku'ia jchè mè Skëköl a e' nuì olo'yoie se' ki. 27 Iwamblésö es, e' ta s'pauirke shulè wa, e' è tso' se' panuk. E' dör bö' ñarke taië wa Skëköl tö ibolökpa ewerawa e'. 28 Ká iaiaë yi tö ttè dalöiëno me'at Moisés tö, e' dalösewéwa ta ikkatökwakpa dör böi ö mañal, e' ta ese wák ttekewa kë ulé klöule. 29 E' dör es, e' ta wépa tö Skëköl Alà dalösewéwa ¿wes esepa kë weirpa taië shute? Jesús pé wa ttè pa'alì mène se' a e' wakaneone, e' pé tuë taië e' wa ie'pa batse'one, erë isuëkerakitö wes se' èse pé es. Ñies Skëköl Wiköl er buaë ché se' a, e' chekerakitö suluë. ¿Wes ie'pa tkömishkar e'

nuì ulà a? 30 Skëköl mik se' bàtse e' tö ichè iyëkkuö kì i' es: "Ye' è wöki iské wërke wë. Yi tö ì sulu wamblé ese ské werayö iki."‡ Ñies ichéitö: "Skëköl icha kos esepa shuleraë ie' tö."§ 31 ;Se' arwa Skëköl chök ulà a weinuk, e' dör siarè ichök!

32 Erë a' éna ianú tö mik kuaë Skëköl tö a' er ñi o' Jesús tté buaë wa, e' kéwö ska' ta pé' tö a' we'ik siarè Jesús tté buaë kueki. Erë e' kos dalë'ttsë' a' tö er bua' wa. 33 Mikle ta pé' tö a' yé' suluë, ie'pa tö a' we'ik siarè sulitane wörki. Mikle ta a' wák er wa a' e' ché weinuk wépa weirke es esepa ta. 34 Wépa wötène s'wöto wé a' Jesús tté kueki, esepa su' a' tö er siarè wa, ie'pa kime' a' tö. A' wa ijcher tö ì bua'ie kë erta'wa ese tso' taië a' wa ká jai a, e' kueki mik pé' tö a' íyi kos yé'lur a' yöki, eta e' dalë'ttsë' a' tö ttsë'ne bua' wa. 35 A' kë e' ökwa a' weirke e' yöki, e' ské merdaë a' a taië, e' kueki iwöklö'ú a' tö darërë. 36 A' weirke e' dalë'ttsök a' kawöta bërë er bua' wa as a' tö iü wes Skëköl kì ikiane es, ñies as ì buaë muk a' a ie' kablè' e' müitö. 37 E' dör wes itso' kitule Skëköl yëkkuö kì es, e' tö Cristo tté ché i' es:

"Wé kawöta dök e' datse kukuie, e' kë kì kawö tkōpa taië.

38 Erë wépa dör ye' icha serke yësyësë, esepa erblé buaë ye' mik, e' kueki ie'pa ser michoë. Erë ie'pa wépa suanéka ta ye' ttè olo'yérakitö,

e' ta kë ye' wa ie'pa wërpaia buaë."*

Es itso' kitule Skëköl yëkkuö kì. 39 Erë se' kë dör wes wépa tö Jesús tté buaë e' olo'yé esepa es. Ie'pa weirdaë siarè aishkuö ta. Se' erblöke buaë Jesús mik, e' kueki se' tsatkërdaë.

11

Se' erblö Skëköl mik wes këkëpa bak ká iaiaë erblè' imik es

1 Erblè Skëköl mik, e' wà kiane ché tö se' tö iklö'wé mokie tö ì muk ie' kablè' panekesö, e' meraëitö se' a. Erë e' kë wërta' i'ñe ta, erë se' tö iklö'wé yësyësë tö iwà suerasö. 2 Se' yépa bak ká iaiaë, e'pa bak erblök Skëköl mik, e' kueki ie'pa yé' ie' tö tö ie'pa dör buaë ie' wöa.

† 10:17 Jeremías 31.33,34 ‡ 10:30 Deuteronomio 32.35

§ 10:30 Deuteronomio 32.36 * 10:38 Habacuc 2.3-4

³ Se' erblöke Skëköl mik, e' kueki se' wa ijcher tö ie' tö iyi ulitane yö' iwák ttè wa. E' wà kiane chè tö ì kos wërta' suésö i'ñe ta, e' yöne ì kè wërta', e' è wa.

⁴ Abel erblè' Skëköl mik, e' kueki ì mé ie' tö Skëköl a inuì ki, e' dör bua'ie ì mé Caín tö, e' tsata. Abel erblé Skëköl mik, e' kueki Skëköl tö ie' klö'wé wes pè' buaë yësyësë es. Nies ì mé ie' tö Skëköl a e' wër buaë Skëköl wa. Ie' blënewabak ká iaiaë, erë ie' erblé Skëköl mik, e' ttè pakarkeia i'ñe ta.

⁵ Enoc erblè' Skëköl mik, e' kueki ie' kè blënewa. Ie' minetser ttsë'ka Skëköl wa, e' kueki kè yi wa ie' nu kune. Skëköl yëkkuö ichè tö kam Enoc mi'tser Skëköl wa, e' yöki ie' wër buaë Skëköl wa. ⁶ Yi isie shkakwa Skëköl wörki, ese kawöta iklö'uk tö mokì Skëköl tso'. Nies ie' kawöta iklö'uk tö wépa tö Skëköl yuleke er mokì wa, esepa ulà a iwà döraë. E' kueki kè se' erblöku' Skëköl mik, e' ta kè se' a ì onuk wërmi buaë ie' wa.

⁷ Noé erblè' Skëköl mik, e' kueki mik Skëköl tö ie' a iché tö ì sulu tköraë ká i' ki kè sùule yi wà ese, eta' ie' tö ittè iüté. Ie' tö kanò bérie yué etö, e' a ie' ena iyamipa e' è tsatkëne. E' wa ikkayëne tö imalepa ki nuì tso'. Nies sene yësyësë dömi se' ulà a s'erblé Skëköl mik e' wa, e' de ie' ulà a.

⁸ Abraham erblè' Skëköl mik, e' kueki mik e' tö iché ia: "Be' yú ká yè'yö tö imeraë be' a e' a," eta' iütéitö. Erë ie' kè wà ijcher tö ká wé a ie' mîrö, erë bet ta ie' yéttsa iwák ká a. ⁹ Ie' erblé Skëköl mik, e' kueki mik ie' de ká yëne ie' a eë, eta' ie' sené wes s'dami shkal ser es. Ie' sené úla yöule datsi'tak wa, ese a. Ie' alà Isaac ena itala Jacob, e'pa nies sené wes ie' es. Nies ie'pa a ká e' muk Skëköl kablè'. ¹⁰ Ká bua'ie kè erta'wa bikeitsbak Skëköl tö, yö'itö ká jai a, e' wà pané Abraham tö. E' kueki ie' sene' wes s'dami shkal ser es, e' dalè'ttséitö er bua' wa.

¹¹ Skëköl tö iyè' ie' a: be' alà kōrakā be' alaköl Sara e' ta. Erë ie' dewatke kēkēpala aluë, nies Sara wake' kè dōta' alàë, erë ie' iklö'wé tö Skëköl kablè' ie' a e' weraëitö. E' kueki diché mēne ie' a alà kōka. ¹² Ie' dewatke kēkēpala aluë, erë es ie' de alàë. Ilà e' wa ileripa dē'bitu tajē kē shtar ekkē wes bēkwō tso' tajē ö tsa'wō tso' tajē dayē kkōmik kē shtar es.

¹³ Ie'pa ekkēpa kos erblè' Skëköl mik, kè ilo'yane ie'pa wa, es ie'pa blërulune. Ká muk Skëköl kablè' ie'pa a, e' wà kè dè' ie'pa ulà a ie'pa tso'ia ttsë'ka e' dalewa. Erë ie'pa tö iklö'wé tö iwà döraë ie'pa ulà a aishkuö ta. E' dör ie'pa a wes ilo suè kamië es. E' kueki ie'pa tö iyè' tö ie'pa ser ká i' ki wes ká kua'ki wakpa dami shkal es. ¹⁴ Wépa tö ichè es, e' wa iwënewa tö ie'pa tso'ia ká yulök iwákpa a. ¹⁵ Ie'pa mú tso'ia wé ie'pa manete, e' kè bikeitsök, e'ma ie'pa mi'mine buaë ká e' a. ¹⁶ Erë ie'pa tö ká bua'ie e' kkecheke, e' dör ká tso' ká jai a. Skëköl tö ká e' yö'bak ie'pa a, e' kueki Skëköl kè jaëne tö ie' kiè ie'pa Këköl.

¹⁷⁻¹⁹ Skëköl kablè' Abraham a ttè i' wa: "Be' aleripa chökle, e'pa döraë Isaac wa." Erë e' ukuöki ta ie' tö iché ia: "Isaac ttōwa mè ye' a ye' dalōioie." Ie' ki ikiane suè tö mokì Abraham erblöke ie' mik, e' kueki ie' ima'wé es. Abraham erblé Skëköl mik, e' kueki mokì ie' tö Isaac mekettsa wes Skëköl tö ie' a iyè' es. Ie' tö ibikeitsé tö ie' tö ilà ttéwa, e' ta Skëköl a ishkerkamine, e' kueki ie' tö ittekewa. Erë bata ekkē ta Skëköl tö ie' wöklö'wé. E' kueki ichémisö tö e' dör wes Isaac kötēwa shkenekane es.

²⁰ Isaac erblè' Skëköl mik, e' kueki ie' tö iyè', ila'r Jacob ena Esaú, e'pa a tö aishkuö ta Skëköl er buaë chōraë ie'pa a.

²¹ Jacob erblè' Skëköl mik, e' kueki mik ie' blërkewa, e' kēwō dōketke, eta' ie' tö iyè' italapa dör José ala'r e'pa a eköl eköl tö Skëköl er buaë chōraë ie'pa a. Nies Skëköl dalōié ie' tö ie' e' duedur ishko kéli mik e' dalewa.

²² José erblè' Skëköl mik, e' kueki mik ie' blërkewatke, eta' ie' tö iché tö aishkuö ta Israel aleripa e' yōrattsarak Egipto. Es ie' ichéat tö mik a' e' yéttsa ká i' a eta' ye' nu tso' blëule e' tsúmi a' tö blēwa wé a' mîrö eë.

²³ Nies Moisés yé ena imì, e'pa erblè' Skëköl mik. Mik ie' kune', eta' ie'pa tö isué tö alala buaala kune. Egipto blú tö iyè' tö Israel aleripa alala kurke wēpa, e'pa kos ttekelur. Erë Moisés yé ena imì, e'pa erblé Skëköl mik, e' kueki ie'pa kè suane blu' ttè yöki. Ie'pa tö Moisés blé dōka si' mañat itsatkoie.

²⁴ Moisés talane Egipto blú duöchkeie dalōiërta' tajē. Erë ie' erblé Skëköl mik, e'

kueki mik ie' de këchke, eta e' kos watéttsa ie' tō. Ie' kë ki ikiane tō ie' kirwa Egipto blú duöchke. ²⁵ Ie' a ta weinuk wépa dör Skëköl icha, esepa ta, e' dör buaë tkōka sene sulu tō s'ttsë'weke buaë ekuölö ë, ese kos tsata. ²⁶ I buaë dōraë ie' ulà a aishkuö ta iskéie, e' ë ki ie' er me'rie. E' kueki ie' tō bikeitsé tō iweir kos wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' tté ki, e' dör buaë shute, iyi bua'buatso' Egipto ese kos tsata.

²⁷ Moisés erblé' Skëköl mik, e' kueki ie' e' yéttsa Egipto, kë suane Egipto blú ulune yöki. Ie' e' tkéwa darërë Skëköl kë wërta' e' mik kë ilo'yane ie' wa. ²⁸ Ie' erblé Skëköl mik, e' kueki ie' tō Israel aleripa patké Ie'pa Yépa Yërulune Egipto e' kéwö tkö'uk. Ie' tō ie'pa patké obeja pupula ttökwa ta ipé sklippök ie'pa ukkö kos e' mik. Ie'pa tō iwé es as Skëköl biyöchökwak patké Skëköl tō s'ttökulur, e' kë mi'wa u a alà wëm tsá kune, esepa kos ttökulur.

²⁹ Israel aleripa erblé' Skëköl mik, e' kueki ie'pa tkami Dayë Mat shua wes iyök ë ki shkë es. Erë mik Egipto wakpa mí ie'pa itöki, eta e'pa ki dayë uneka tō ie'pa kos ttélur.

³⁰ Israel aleripa erblé' Skëköl mik, e' kueki ie'pa shkë ká kiè Jericó kköiëule e' pamik dōka ká kul. E' ukuöki ta ká e' kköiëule kos, e' tkënettsa iski. ³¹ Nies alaköl sulusi kiè Rahab, e' erblé' Skëköl mik. E' kueki mik wépa bōl patké' Josué tō Jericó weblök bër akir, eta e'pa ki'waitö bërë blé' itsatkoie. E' kueki ie' kë dunewañak wépa tō Skëköl ttè dalösëwéwa esepa ta.

³² Ye' a ikí yërmi taië. Gedeón ena Barac ena Sansón ena Jefté ena David ena Samuel ena Skëköl ttekölpa kos, e'pa kos tté pakarmi ye' a, erë ye' kë kawö kune i' ta ipakoie seraa. ³³ Ie'pa ena pë' skà erblé' Skëköl mik wes ie'pa es, e' wa e'pa welepa e' aléka ká kua'ki kua'ki wakpa ki. Nies ie'pa welepa ttè dalöiëno e' wakanewé yësyësë. Nies Skëköl kablé' ie'pa a, e' wà de ie'pa ulà a. Ie'pa welepa tō ma'name kkö tsatéwa. ³⁴ Ie'pa welepa kë ki bö' dakaneka. Ie'pa welepa ttekewatke tabè wa, e' tsatkée Skëköl tō. Ie'pa welepa kë diché ta', erë idiché iëne. Ie'pa welepa ñippé darërë ta ie' aléka ká

kua'ki ñippökwakpa ki. ³⁵ Nies alakölpa bak erblök Skëköl mik, e'pa welepa deütöpa shkenekane menene ie'pa a.

Pë' welepa skà erblé' Skëköl mik, e'pa klö'wéwa pë' tō ta iwe'ikérakitö taië siarë dö iduowa ekkë. Erë ie'pa erblé Skëköl mik, e' kë watënettsa ie'pa wa. Ie'pa wa ijcher tō ie'pa shkerdakane aishkuö ta sènoie buaë shute, e' kueki ie'pa ekemine áie, e' kë kinewa ie'pa wa. ³⁶ Ie'pa welepa wayöne taië, bune siarë. Ie'pa welepa skà monewa tabechka yöule ttsa'ie ese wa, es iminerak s'wöto wé a. ³⁷ Ie'pa welepa ttélur ák wa. Welepa ttélur jchëulettsa shushaë. Nies welepa ttélur tabè wa. Ie'pa bak shkök wì a dià a paiëule obeja kkuölit ö chibo kkuölit wa. Ie'pa dör siarë, töiëne siarë, weine taië. ³⁸ Ie'pa dör buaë shute, kë dör bua' tō ie'pa ser imalepa serke ká i' ki e' shua. Erë ie'pa bak shkök wì a dià a ká sir poë wé kë yi serku' taië ese ska' ö kabata a. Ie'pa bak senuk siarë ákuk a ö kauk a.

³⁹ Ie'pa ekképa kos erblé' Skëköl mik buaë, e' kueki ie' wa ie'pa wëne buaë. Erë ie' kablé' ie'pa a, e' wà kam mer ie'pa a, ⁴⁰ ie' tō iska bikeitséne bua'ie se' batamik e' kueki. I buaë meke ie' tō se' a aishkuö ta, e' kiane ie' ki tō ie'pa ena se', e'pa ulà a idö ñita. E' kueki kam idö ie'pa ulà a.

12

A' erblö Skëköl mik wes Jesús es

¹ A yamipa, se' erblöke Skëköl mik ena se' serke ie' a, e' dör wes s'tur e' aloka as i merke sia e' dö se' ulà a es. Wépa erblé' Skëköl mik ká iaiaë e'pa durulunebak, e' dör wes ie'pa tune e' ali'kabak es. Ie'pa ekképa dör taië, e' kos erblé' buaë Skëköl mik, e' dör wes ie'pa iëne se' turke e' sauk es, tō is se' mir. E' kueki i kos tō se' wöklö'weke ese ulà watöso. I sulu wamblekesö, ese dör wes ttsa' mulitswa s'klö mik es, e' kueki ilo'yösö. Eta se' tunú darërë dö mik se' deka wé se' mi'kerö ee. ² Se' er mùwa Jesús ë ki. Se' erblöke Skëköl mik e' wërke Jesús wöki tsawe dö bataie. Ie' kötëwa krus mik, e' dör jaë taië, erë e' kë ki ie' tkine yës. Ie' wa ijcher tō ie' ttsë'rdäe buaë aishkuö ta, e' kueki idalë'ttséitö er

bua' wa. I'ñe ta ie' tkërka dalöier̄ta' tajë Skëköl tkër ikulé k̄i e' ulà bua'kka.

³ Pë' sulusipa tö ie' we'ik tajë, e' kos dalë'ttséitö. E' bikeitsö buaë as a' kě shtrirwä erblök Skëköl mik ta ilo'yè. ⁴ Moki a' tso' ñippök sene sulu ta, e' kuek̄i a' weirke tajë, erë kam a' weir dö a' duöwä pë tär tajë ekkë wës Jesús es. ⁵⁻⁶ Skëköl yëkkuö k̄i ie' tö a' pattè wës ie' ala'r es, wësua e' chowa a' éna, e' tö iché i' es:

“A ye' alà, wépa kos dalër Skëköl éna, esepa paruekeitö.

Wépa klö'wé ie' tö ila'rie, esepa uñekeitö.

E' kuek̄i mik ie' tö be' parueke, etä e' kě watöksa be' tö.

Mik be' uñekeitö, etä kě be' erianuk.”*

Es itso' kitule Skëköl yëkkuö k̄i.

⁷ A' weirke kos, e' wa Skëköl tso' a' paruök, e' kuek̄i e' dalë'ttsö er bua' wa. A' parueke e' wà kiane chë tö ie' tö a' sué wës ie' ala'r es. ¿Wé a' wä isuule tö alala kě parueta' iyé tö?

⁸ Skëköl kě tö a' paruè wës ila'r ulitane es, e' ta e' wà kiane chë tö a' kě dör ie' ala'r chökle, a' dör wës ñala alé es. ⁹ Mik se' bak ala'rla, etä se' yé tso' ká i' k̄i, e' pa tö se' parueta' ta ie' dalöie se' tö. E' dör es, e' yita buaë se' kawöta S'yé tso' ká jai a' e' dalöiök tajë as sene michoë dö se' ulà a. ¹⁰ Se' yé tso' ká i' k̄i, e' pa tö se' parueta' ekuölö è wës ie' pa wa iwër buaë es. Erë Skëköl tö se' parueke se' kimoie as se' ser batse'r wës ie' es. ¹¹ Mik se' padurke, etä e' kèwö ska' ta kě ittse'r buaë idalène s'mik. Erë s'wöblane iwa, e' ta s'serdaë bèrè yësyèsè.

¹² E' kuek̄i a' er diché iöne. A' erblöke Jesús mik, e' kě armi a' tö a' shtrine kuek̄i.

¹³ A' shkõ kekraë ttè yësyèsè e' ñalé wa as a' wépa kě erblöku' buaë Jesús mik, shkõkeia wës s'klö kranewä shkõ es, esepa kě k̄i ardö, e' skéie ie' pa buarne ta ishkõmi buaë.

Skëköl er buaë ché se' a, e' kě watarttsa

¹⁴ A' e' mú senuk bèrè sulitane ta. Ñies a' e' mú senuk batse'r wës Skëköl k̄i ikiane es. Yi isie kě serku' es, ese kě tö Skëképa Jesús suepa. ¹⁵ A' ñi kkö'nú buaë as Skëköl er buaë chöke se' a, e' kě watöttsa yi tö. Yi tö iwatéttsa, ese dör a' shuä wës kalkua sulusi tskirka es. Mik ideka, etä imalepa tajë sulu'wéwaitö. ¹⁶ A' kě kàne trënuke. A'

kě kàne ì dör batse'r ese dalöseukwä wës Esaú es. Ie' dör iyé alà tsá, e' kuek̄i iyé i'yi kuö meke ie' a. Erë e' wato'ttsa ie' tö iël a chkè tka' etkè, e' è skéie. ¹⁷ A' wä ijcher tö e' ukuök̄i ta ie' k̄i ikiane tö iyé mú er buaë chö ie' a wës ie' pa wöblar alà wëm tsá kune ese a er buaë chök es. E' kiéitö iyé a iè wa kköchè wa tajë, erë kě wës ie' a ionukia, iwake' watënettsa.

¹⁸ I'ñe ta a' kě dökü' Skëköl wörki wës ká iaiaë se' yépa dè'rö ie' ska' es. Mik ie' pa dökewatke Sinai kébata a, etä ká ttsenewä miä ttsettseë, e' shuä bö' tajë ñarke kabata k̄i, siwä' bitsirke darèrè, e' kos ttsé ie' pa tö sué ie' pa tö. ¹⁹⁻²⁰ Duk blarke tajë ttsé ie' pa tö. Ñies Skëköl ttöke e' ttsé ie' pa tö. Ì ché ie' tö ie' pa a, e' yöki ie' pa suane tajë. Ie' iché ie' pa a: “Yi deka kabata i' k̄i, se' ö iyiwak, ese kawöta ttèwä ak wa.” Ttè e' kě dalë'ttsënuke ie' pa a. E' kuek̄i ie' pa kköchè tajë tö mú kě ittöia ie' pa ta. ²¹ Moki ì sué ie' pa tö, ì ttsé ie' pa tö e' tö ie' pa suawé tajë. Ñies Moisés wák kköchöwéitö ta ichéitö: “i' Tajë ye' painéka suane è wa!”

²² Erë i'ñe ta kě idör es a' a. E' skéie a' detke kabata kě wërta' kiè Siön kébata ee, e' dör Jerusalén tso' ká jai a' e'. Eë Skëköl chök serke. Eë ie' biyöchökwakpa tso' tajë, kě shtarä' ekkè, e' pa daparke ie' kikökka. ²³ Eë wépa kos de Skëköl alà tsáie esepa tso' ñi dapa'uk ttsé'ne bua' wa. Ie' pa kiè tso' kitule yëkkuö tso' ee e' k̄i, e' pa shü a' dör. Eë a' detke Skëköl dör sulitane shulökwak, e' wörki. Ñies a' detke pè' bak senuk yësyèsè ká i' k̄i, esepa ta ñita. Ie' pa yuétke Skëköl tö yësyèsè, kě ì kianeia ie' pa k̄i. ²⁴ Ñies a' detke Jesús ska', ie' dör ttè pa'alì me' Skëköl tö se' a, e' kanéukwak. Ie' kötewä ipé tène tajë, e' wa se' batse'wé Skëköl tö. Ie' kötewä e' dör s'tsatkoie, e' kě dör wës Abel kötewä, e' nuí k̄i iël tsaiène es.

²⁵ E' kuek̄i a' e' kkö'nú. Skëköl ttöke a' ta, e' kě watarttsa. Ká iaiaë wépa ta ie' ut ká i' k̄i, e' waté'ttsa ie' pa tö, e' nuí kě ulà a ie' pa bakyal, e' ta ¿wës se' tköyalmi i'ñe ta ie' ttöke ká jai a' e' ttö watéttsasö e' nuí ulà a? ²⁶ Ká iaiaë mik ie' ut ie' pa ta, etä e' tö ká i' wötio' darèrè. Erë i'ñe ta ie' iché: “kawö doraë ta ká i' wötì'weraëyö etökichane, erë

* 12:5-6 Proverbios 3.11-12 † 12:26 Hageo 2.6

kě dör ká i' ě, ñies ká jaì kòs wötì'weraëyö.”†
 27 Mik ie' tō iché es, etā e' wà kiane chē tō iyi kòs yō'itō wötirtā', ese wötì'weraëitō, skerattsaitō as ì kē wötirtā' kē ertā'wa, ese ě atne iskéie.

28-29 Ì blúie Skéköl tso' e' a se' tso', e' kē wötirtā' kē ertā'wa. E' kuekì wěstela chösö ie' a. Ie' dalō tā' tajē wēs bö' ñar tajē es, e' kuekì ie' dalöiösö tajē suane wa, wēs ie' wa iwēr buaë es.

13

Wēs Jesús mik erblökwakpa kawötā senuk

1 A' ñi dalëritsö buaë kekraë ñi ëlpaie, kē ilo'yar.

2 Yi kē suule a' wā, ese de a' u a, etā ikiöwā buaë. Welepa tō io' es etā Skéköl biyöchökwakpa dē'wā ie'pa u a, erē e' kē ane ie'pa éna. E' kuekì kē a' éna ichökwa s'malepa kiökwa buaë a' u a.

3 S'yamipa tso' wötëule s'wöto wé a, esepa kimú wēs a' wákpa tso' wötëule ie'pa tā ñita es. S'yamipa welepa weirke Jesús ttē kuekì, etā a' tō ibikeitsö wēs a' wákpa weirke es.

4 S'senewabak e' ttē dalöiö. Wépa tō ttē e' dalösewéwā trē wa ì wa esepa wömerattsa weinuk Skéköl tō. E' kuekì kē a' trēnuk yēs. Kē a' tō s'senewabak dalöseukwā.

5 Kē a' er mukwā inuköl kì yēs. Skéköl tō iyē'bak i' es: “Ye' kē tō be' mepaät yēs, ye' tō be' kkö'nè michöë.”* E' kuekì ì tso' a' wā, as e' tō a' ttsë'ù buaë. 6 Se' erblöke Skéköl mik, e' kuekì kē se' suane ì yökì. Se' tō ichèmi wēs itso' kitule Skéköl yëkkuö kì es, e' tō ichè: “Skéköl dör ye' kimukwak,

e' kuekì ì wèmi s'ditsö tō ye' tā, e' kē yökì ye' suane.”†

7 A' wökirpa bak a' wöbla'uk Skéköl ttē wa, e'pa ska' a' er anúne. Wēs ie'pa bak senuk kòs ena wēs ie'pa blënawa, e' bikeitsö buaë tā a' erblö Jesús mik wēs ie'pa es.

8 Jesucristo kē manerta'. Wēs ie' dör ká iaiaë, es ie' dör i'ñe, ñies es ie' döraë aishkuö tā kekraë. 9 E' kuekì kē a' e' muktsa e' kītō'uk ttē kuā'kì kòs kē dör Jesús ttē moki ese wa. Ttē dalöiëno wele tō ichè tō chke wésele kē katar. Ttē ese kòs kē dör ìie bua' se' er diché ioie. Wépa tō ttē ese dalöieke, e' kē tō ie'pa kimepa. Erē Skéköl er buaë chöke se' a, e' je' tō se' er diché ièmi buaë.

10 Sacerdotepa bak ka' tso' iyi moka Skéköl a e' wakanéuk, e'pa a kawö mène iyiwak ña'wekewa ka' e' kì ese chkà kak katök. Erē se' erblöke Jesús mik, e' dör wēs ka' ñe' wakanewekerakitö es, ie' wa se' tsatkërmi. Erē wépa tso'ia erblök ka' ñe' mik, esepa kē a e' tsatkënuke. 11 Iyiwak jchök sacerdote kibi bak duas bik ekkē nuì olo'yoie, ese pē tsukmi ie'pa bak Skéköl wé shü batse'r tajē shüte eë. Erē iyiwak ese nu ña'ukwa ie'pa bak ie'pa ká döwā e' wishet.

12 Es ñies Jesús kötewā Jerusalén kköiëule e' wishet se' batse'woie ipé wa. 13 E' kuekì kē se' erblöia judiowak ttē dalöiëno e' mik. Mishka bánet Jesús tā weinuk jaënuke wēs ie' weine jaëne es. 14 E' wà dör tō ká i' a kē se' wā ká tā' wēs Jerusalén es. E' skéie ká yöbië doia aishkuö tā, e' panuk se' tso' kröröë. 15 E' kuekì Skéköl kikökasö kekraë Jesucristo batamik. E' dör buaë wēs iyiwak jchèsö mè ie' a idalöioie es. E' kuekì ikikökasö s'wák kkö wa. 16 Kē a' éna ichökwa ì buaë uk ena ñi kimuk. E' dör buaë ñies wēs iyi mekesö Skéköl a es. A' tō iwé es, e' tā e' wēr buaë ie' wa.

17 A' wökirpa wöñirke tajē a' kkö'nè batamik. Ie'pa éna iane tō e' kì ie'pa chakerane Skéköl tō. E' kuekì ie'pa ttō iütö ena idalöiö. E' ú as ie'pa ttsë'ù buaë ikanè tō, kē kköchökü'. A' kē tō iwé es, e' tā e' kē dör buaë a' a.

18 A' tō ikiö Skéköl a kekraë sa' kì. Sa' wā ijcher tō sa' er kē tō sa' kkatekü' ì kì. Kekraë sa' e' ché senuk buaë yësyësë. 19 Ñies ye' kköchö a' a tō a' ikiö Skéköl a as ie' tō ye' a ikéwö mù tō ye' mi'ne bet a' weblök.

Yëkkuö shtökwak e' chéat

20-21 Skéköl dör sene bërë mukwak e' tō Skékëpa Jesús shkeo'kane. As ie' tō ì kòs kiane a' kì senioie wēs ie' kì ikiane es, e' mù a' a. Ñies ì wër buaë ie' wa as ese kòs uk ie' tō a' kō Jesucristo diché wa. Jesús tō ttē pa'ali yöbië mène se' a, e' kaneö' ie' pē wa. Ie' dör se' kkö'nukwak kibiie. ¡Cristo kikökasö tajē kekraë! Es e' idir.

22 A yamipa, ttē böt mañat i' shtéyö a' pattoie, e' mú klö'ù a' tō er bua' wa. 23 Ñies ye' kì ikiane tō a' wā ijchenú tō s'yami Timoteo bak wötëule, e' yënettsane. Ie' de

* 13:5 Deuteronomio 31.6 † 13:6 Salmo 118.6-7

bet ye' ska', eta ye' wa ie' mi'ke e' ta mik ye'
mi'ke a' weblök eta.

²⁴A' wökirpa kōs ena s'batse'r malepa kōs
shke'ú ña. Nies s'yamipa dör Italia wakpa
tso' ye' ta, e'pa tö a' shke'wémi.

²⁵As S'yě er buaë chō a' ulitane a.

Yëkkuö kit Santiago tö Santiago

Yëkkuö i' kit Santiago tö. Welepa tö ibikeitsè tö ie' dör Jesús ël eköl. Ie' bak senuk Jerusalén ena eë ie' bak Jesús mik erblökwakpa wökirie. Ñies mik Jesús ttekölpa tsá ena Jesús mik erblökwakpa wökirpa malepa e'pa ñi dapaö' Jerusalén Pablo kanè pakoie, eta Santiago tso' iwökirie (Hechos 15 saú). Mateo 13.55,56 tö Jesús ëlpa ena ikutapa e'pa chë.

Israel aleripa erblë' Jesús mik esepa tajë bak senuk ká bánet kua'kí kua'kí a o'kapaie. E'pa a Santiago tö yëkkuö i' kit. Yëkkuö i' kit ie' tö kabene kua'kí kua'kí cheke erë e' yöki ie' tö iché: Mik se' serkeia ká i' kí eta se' weirdaë Jesús mik erblë kueki, e' wa Skëköl tö se' kimeke senuk yësyësë ie' a. E' kueki kë se' kàne tkinukwa se' weirke e' wa. Se' ké ttsë'nuk buaë mik s'weirke eta. Es Santiago tö iché.

E' kúie ta ie' tö iché wës se' serke ena ì weke se' tö, e' wa iwënewa tö mokí se' erblöke Jesús mik ö au. Wës se' tö s'malepa sueke e' dör ibua'ie. S'siarëpa kí Skëköl tkirke ena ie' wöa ta sulitane dör ñies. E' kueki kë se' kàne inuköl blúpa sauk bua'ie s'siarëpa tsata.

E' kíeta Santiago tö iché tö inuköl blúpa tö s'siarëpa watëttsa ena kë ipatuë buaë, esepa kí tajë kabene tso' S'yë wöa, e' tö iwe'ikeraë s'siarëpa we'ikè e' nuí kí.

Shkë'wë

¹ Ye' dör Santiago. Ye' dör Skëköl ena Skëképa Jesucristo, e'pa kanè méso eköl. Ye' tso' yëkkuö i' shtök a' dör Skëköl icha* e'pa a. A' shkë'wëmiyö.

S'weirke qos e' dalë'ttsösö

² A ye' yamipa, mik ì sulu tköke a' ta tsakíe a' ma'woie, eta a' ibikeitsö: "¡Ayëcha buaë ye' ta!" ³ E' wà dör tö a' wa ijcher tö mik se' erblöke Skëköl mik e' ma'orke, eta e' tö se' kimeke e' tkökwa darërëë. ⁴ E' kueki a' e' tköwa darërëë erblök Skëköl mik, kë

ilo'yar as a' er kurwa buaë darërëë wës ie' kí ikiane es, kë ì kiarpaia a' kí ie' wöa.

⁵ Erë a' welepa kë éna iane tö ì dör bua'ie wë, e' ta ikiö Skëköl a' ta ie' tö a' kimeräe as a' éna iwà ar buaë. E' kiésö ie' a, e' kë tö ie' tsiriwë. Ie' tö ì buaë meke sulitane a' tajë kë erta'wa ekkë. E' kueki ikiö ie' a. ⁶ Erë mik a' tö ilë kié ie' a, eta a' erblö darërëë ie' ë mik, kë ibikeitsar bötböt. Yi ibikeitséka bötböt, ese dör wës dayë uyë siwa' tö wí a dià a es, kë merta'wa bërë. ⁷⁻⁸ Yi dör es, ese erbiköke bötböt kekraë, kë erbikö etkëme. E' kueki ese kë tö ibikeitsök tö Skëköl tö ì mëmi ie' a.

⁹ S'yamipa siarëpa erblöke Jesús mik, esepa ttsë'nú buaë shütë, Skëköl tö ie'pa tkéka pë' tajë ie' a e' kueki. ¹⁰ Es ñies s'yamipa inuköl blúpa erblöke Jesús mik, esepa ttsë'nú buaë shütë, Skëköl tö ie'pa wöëwa diöshet e' kueki. Ie'pa ta itköraë wës ma'ma wörkua es. ¹¹ Mik diwö deka ba'baë, eta e' tö ma'ma wörkua alabëwëwa anewa, kë wëria buaë wës kuaë es. E' suë itköraë inuköl blúpa ta, ie'pa iyi tso' tajë, e' shua iblërdawarak.

¹² Wëpa ma'orke e' dalë'ttsekerakitö er bua' wa, ayëcha buaë esepa. Ie'pa dettsa buaë, e' ta sene michoë merdaë ie'pa a iskieie. E' muk Skëköl kablë' wëpa éna ie' dalër esepa qos a.

¹³ Mik yi erkié ì sulu wamblök, e' ta kë ichar: "Skëköl tö ye' erkiöwé ì sulu wamblök." Kë yi a Skëköl erkinuk ì sulu wamblök. Ñies Skëköl kë tö yi erkiöwëpa ì sulu wamblök. E' kueki kë yi kàne ichök: "Skëköl tö ye' erkiöwé ì sulu wamblök." ¹⁴ E' skéie, se' wák dër suluë, e' tö se' erkiöwëke ì sulu wamblök ta sulu se' éna iwamblak. ¹⁵ E' ukuöki ta iwawamblésö. E' ukuöki ta se' wöblanewatke ì sulu ë wamblök, e' nuí kí s'duörawa.

¹⁶ A yamipa dalër tajë ye' éna, kë a' e' kitö'uk. ¹⁷ Ì qos dör buaë yësyësë tso' se' wa, ese meke se' a S'yë tso' ká jai a, e' tö. Ì qos dalöburke ká jai a, e' yö' ie' tö. İyi ekkë qos e' olo maneorta'ne, erë ie' kë e' mane'uta'ne. Ie' wák dër buaë yësyësë kekraë. ¹⁸ Ie' wák er wa, ie' tö ibikeits se' er mane'uk pa'alí ie' ala'rie, se' tö ie' ttë mokí klö'wé e' batamik.

* 1:1 a' dör Skëköl icha: Griegoie ttë i' dör: ditsëwö dabom eyök kí bül bakyalmi ká wa'ñe.

Ie' tō iwé es as se' dō iyi kōs yō' ie' tō ese tsá bua'ie.

Skëköl ttè iutōsö

¹⁹ A yamipa dalër tajë ye' éna, ye' ttō ttsö. Mik yile ttōke a' ta, etā ikukueblō bua'ie, kē iūtār bet ena kē a' ulunukka bet. ²⁰ Se' ulur e' kē tō se' kē senuk yēsyesē Skëköl wörki. ²¹ E' kuëki e' ya'wē kōs ena ì sulu skà tso' tajë, ese kōs watōttsa uyōttsa a' tō seraa. E' skéie Skëköl ttè tso' se' er a, e' klō'ú, e' wà iutō bèrē er bua' wa. Ttè e' tkëule a' a wēs iyi kuatkēsō es. Ttè e' a' tsatkërmi.

²² Erë kē a' tō Skëköl ttè kittsar kukuō ē wa, iwà iutō mokiē. A' kē tō iwè es, e' ta a' e' kitō'uke. ²³ Yile tō Skëköl ttè ttsé kukuō ē wa, erë kē itō iwà iutē, e' ta ese dör wēs wēm e' saū wōsuo wa es. ²⁴ Ie' e' suē wōsuo wa ta imía, erë bet iéna ichowa tō ì suéitō iwō ki. Ta çjök ie' e' wō sué? ²⁵ Erë yi er me'rie ttè dalöiëno yēsyesē tso' s'yottsa ì sulu ulà a e' ki, ta e' a ie' tkökewā darërēē ena iwà iutekeitō buaē, kē ichōta'wa iéna, ese a Skëköl er buaē chōraē ì kōs wēkeitō e' a.

²⁶ Yi e' bikeitsō tō ie' dör Skëköl dalöiökwaq mokiē, erë kē ikkō ki ì sulu blërta'wā chē, e' ta ese e' kitō'uke siarē. Ie' e' bikeitsō tō ie' dör Skëköl dalöiökwaq, erë e' dör kache, kē wà ta'. ²⁷ Erë Skëköl dör S'yē, e' wōa wépa tō ie' dalöieke yēsyesē, kē ì sulu ta', esepa tō jchu'rlapa ena alakōlpa schōpa weirke siarē, esepa kimeke. Nies ie'pa kē e' ia'uta'ka ì sulu tso' kâ ì' a ese wa.

2

Sulitane dalöiösö ñikkēē

¹ A yamipa, se' erblöke Skëkēpa Jesucristo olo ta' tajë e' mik, esepa ké sulitane sauk ñikkēē. ²⁻³ Iwà kkachekeyō a' a' i' es: ichōsō tō wēm inuköl blú debitu eköl wé a' ñi dapa'uke ee, paiëule buaē datsi' bua'buwa wa, ñies ula'tsio iéitō dalölöē. E' kiéwa a' tō weshke ta ishke'wé buaē ta iché ia: “be' e' tkōser iē kula' buaē ì' ki.” E' wōsha ta s'siarē debitu eköl datsi' nula sulu dō ē ta a' tō iché ie' a: “Be' e' duōdur see ö be' e' tkōser iski.” ⁴ A' tō iwé es, e' ta a' e' wamblō suluē. A' er suluē, e' kuëki a' kē tō s'dalöieta' ñikkēē.

⁵ A yamipa dalër tajë ye' éna, ye' ttō ttsö: wépa dör siarē kâ ì' a esepa shukitbak Skëköl tō as ie'pa dō erblè ie' mik e' blúie.

Nies ie'pa shukitbakitō as idörak wépa blúie ie' tso' e' kiiie wēs ie' kablè' wépa éna ie' dalër esepa a es. ⁶ Erë ie'pa dalösewëkewa a' tō. E' skéie inuköl blúpa sueke a' tō buaē dalöieke tajë, erë esepa tō a' we'ikeke siarē. Ie'pa wā a' mi'ke kkatè s'shulökwakpa wörki. ⁷ A' dör Jesucristo icha erë inuköl blúpa tō ie' cheke suluē. ÇWēs esepa dalöiëmi a' tō s'siarēpa tsata?

⁸ Skëköl ttè dalöiëno bua'ie kitule iyëkkuō ki, e' tō ichè, “A' malepa dalërirtsō wēs a' wákpa e' dalër es.”* Ttè e' wà iutē a' tō moki, e' ta e' dör buaē. ⁹ Erë a' kē tō sulitane suē ñikkēē, e' ta a' tso' ì sulu wamblök. E' wa a' tso' ttè dalöiëno bua'ie e' dalöseukwā. ¹⁰ Yi tō ttè dalöiëno e' dalöieke iekkē ta seraa, erë e' et dalösewéwaitō, e' ta e' dör wēs ie' tō ttè kōs dalösewéwa es. E' nuí kōs ane ie' ki. ¹¹ E' wà dör tō Skëköl tō iyè: “kē a' kawō ta' s'senewabak dalöseukwā,” ñies e' wák tō iyè: “kē a' kawō ta' s'ttökwa.” Kē se' wā s'senewabak dalöseonewa, erë s'ttēwasō, etā e' wa se' ianewa ttè dalöiëno e' dalöseukwāwak. ¹² Ttè e' me'at Skëköl tō se' tsatkoie se' er sulu e' yöki. Ttè e' wa ie' tō s'shuleraē aishkuō ta. E' kuëki a' ttō, a' senú wēs ttè e' tō ichè es. ¹³ Kē sō s'malepa suē er siarē wa, e' ta mik se' shulirketke, etā Skëköl kē tō se' suepa er siarē wa. Erë s'malepa suekesō er siarē wa, e' ta idörattsa buaē se' a mik se' shulirketke etā.

Ì buaē wēsō s'malepa a e' wa iwēnewā tō moki se' erblöke Skëköl mik

¹⁴ A yamipa, yi e' chō: “ye' erblöke Skëköl mik”, erë ese kē tō ì buaē wëku' s'malepa kimoie iwà kkachoie, e' ta ie' e' chō es, e' kē dör iie bua'. ÇWēs ie' tsatkërmi? ¹⁵ E' wà kkachekeyō a' a' i' es: ichōsō tō s'yami eköl, wēm ö alaköl, ese tso' siarē, datsi' kē ta', chkewō kē ta', ¹⁶ etā a' wēle tō iché ie' a: “Be' shkō wōbla wa, Skëköl be' kimè. Be' e' paiō buaē, be' chkō buaē.” A' tō iché ie' a es, erë ì kiane ie' ki e' kē mène a' wā ie' a, e' ta e' wa çì buaē wé a' tō? ¹⁷ Es ñies se' e' chō tō se' erblöke Skëköl mik, erë se' kē tō ì buaē wëku' s'malepa a iwà kkachoie, e' ta se' e' chō es, e' kē dör iie bua'.

¹⁸ A' wēle tō ichèmi ye' a: “ye' tsatkërdaē ye' erblöke Skëköl mik e' ē batamik.” A'

* 2:8 Levítico 19.18

wele skà tò ichèmi ye' a: “ye' tsatkërdaë ì buaë wekeyö e' ë batamik.”

Ye' tò ie'pa iutèmi i' es: S'erblöke Skëköl mik ena ì buaë wekesö, e' mir ñita. Se' kë wà ì buaë one, e' tã kë se' a iwà kkayënuκ tò se' erblöke Skëköl mik. Erë se' tò ì buaë weke, e' tã e' wa se' tso' iwà kkachök tò mokì se' erblöke Skëköl mik. ¹⁹ Se' e' chö tò iklö'wésö tò Skëköl dör eköl ëme, eta e' dör buaë. Erë ñies aknamapa tò iklö'wé es, eta e' tò ie'pa suawekeka painuwekeka taië.

²⁰ Kë a' senuk wes kë se' er tã' es. A' éna iwà anú tò yi e' chö tò ierblöke Skëköl mik, erë kë itö ì buaë weku', e' tã ie' chö es e' kë dör ìie bua'. ²¹ Se' yé bak ká iaiaë kiè Abraham, e' tò ilà kiè Isaac, e' méka ká yö'itö iyi moka Skëköl a e' kì ttèwà ña'wèwa wes Skëköl tò iuk patké' es. Mokì ie' mí e' wà uk erë Skëköl tò iwöklö'wé. Skëköl tò isué tò mokì ie' mí ittö wà iutök. E' kueki ie' tò iklö'wé wes wëm yësyësë es. ¿E' kë jcher a' wà? ²² Es a' éna iarmi tò mokì ie' erblé Skëköl mik. Ie' tò Skëköl ttö wà iuté, e' tò iwà kkaché tò mokì ie' erblé imik. ²³ Es ì tso' kitule Skëköl yëkkuö kì e' wà ane se' éna, e' tò ichè: “Abraham erblé Skëköl mik, e' kueki iklö'wéitö wes pè' buaë yësyësë es.”† E' kueki ie' kine Skëköl sini'. ²⁴ Es se' wà ijcher tò Skëköl tò se' klö'wé wes pè' buaë yësyësë es, ì buaë wekesö iwà kkachöie tò se' erblöke ie' mik ese batamik. E' kë dör tò se' erblöke ie' mik e' ë batamik.

²⁵ Es ñies ibak ká iaiaë alaköl trër taië kiè Rahab, e' tã. Josué tò wèpa patké Jericó weblök tò wes iulà dömi iska'. Ká e' a e'pa kiéwà Rahab tò buaë ie' u a itsatkoie. E' ukuöki tã ie' tò ñalà kua'kì kkaché ie'pa a as e' wa itköshkardak. Es ie' tò iwà kkaché tò ie' erblé Skëköl mik. E' batamik Skëköl tò ie' klö'wé wes alaköl yësyësë es.

²⁶ Mik se' duowà, eta se' wiköl mía tã s'nu ë ate. E' sù mik se' e' chö tò se' erblöke Skëköl mik, erë kë ì buaë weku'sö iwà kka-choie, e' tã se' e' chö es, e' dör wes s'nu es, kë dör ìie bua'.

3

S'kkö paklòüsö as kë sö ì sulu chö

¹ A yamipa, a' wà ijcher tò sa' wépa tso' a' wöbla'uk Skëköl ttè wa, esepa chak-eraë aishkuö tã Skëköl tò taië s'malepa kë

dör s'wöbla'ukwakpa esepa tsata. E' kueki kë a' e' yuökka s'wöbla'ukwakpaie taië. ² Sulitane tò ì sulu wamleta' taië. Erë wé kë tò ì sulu cheta' yës, ese dör buaë yësyësë. Ie' a e' wöklörmi as kë itö ì sulu kos wamblö. ³ Kabaio diché taië, erë ikkö payuekewasö ttsa'ukuöla wa tã iwëttsëmiso wes se' kì ikiane es. ⁴ Ñies kanò blubluë shköke dayë kì, ese bikeitsö. E'pa dör bërie, e' uyeke siwà' tò darërëë, erë ñakoie e' dör tsirlala, e' wa ñakökwak tò ñakeke buaë dö wé ie' kì ikiane tò imi' eë. ⁵ Es s'kkö dör tsirlala, erë e' a ì taië wamblërmi wes bö'wö tsir tò tè taië ña'wèwa es. ⁶ S'kkö dör wes bö' es, e' dör ì sulu chök tso' se' a. Se' tso'ia ttsë'ka, e' dalewa e' tò se' wák kos e' sulu'wekewa kekraë wes bö' s'ña'wé es. Bö' e' datse bö' ké a. ⁷ Iyiwak ulitane urutërmi se' a. Iyiwak kañiru kos, dù, tkabë, ñies ì tso' dayë a, e' kos urutöoule se' wà. ⁸ E' skéie kë yi a ikkö paklönuk as kë itö ì sulu chö. S'kkö a ì sulu dökettsa kekraë, kë wöklör se' a. E' tò s'sulu'weke wes kapöli sulusi tò s'ttèwà es. ⁹ S'kkö wa se' tò Skëköl dör S'yé e' kikekeka e' ë wa se' alibchöke s'malepa yö'itö wes ie' wák es e'pa kì. ¹⁰ Se' er buaë chöke, se' alibchöke s'kkö e' ë wa. A yamipa, kë se' kàne e' wamblök es. ¹¹ ¿Wé a' wà isuule tò di' tum etkë a yèri tskirke ena di' sesë tskirke? ¹² A' wà ijcher buaë tò higo klö kë wörtã' olivoie ö uva kicha kë wörtã' higoie. A yamipa, es ñies di' sesë ena yèri kë tskirku' di' tum etkë a.

Skëköl siwé mokì, e' tò se' ké senukyësyësë

¹³ A' welepa e' bikeitsö tò a' wà siwà' meke Skëköl tò e' jcher taië iwà ane buaë a' éna, e' tã e' wà kkachö sene yësyësë e' wa. A' senú kë e' ttsötã'ka wes wépa wà siwà' yësyësë jcher esepa ser es. ¹⁴ Erë a' ukyërkeia ñita, a' kköwërkeia ñita, ese tso'ia a' er sulu'ukwà, e' tã kë a' e' ttsökka tò a' wà siwà' yësyësë jcher. A' e' ttsökã es, e' tã a' tso' kachök. ¹⁵ Siwà' ese kë mène Skëköl tso' ká jai a e' wà. E' dör siwà' tskirke ká i' kì s'ditsö er a ese. E' meke se' a bë tò. ¹⁶ Mik se' ukyërke kköwërke ñi tã eta eë taië se' ñi chiliuke, eë ì sulu kos wamblërke. ¹⁷ E' skéie, wépa tò Skëköl siwà' datse ká jai a e' iuteke, esepa serke yësyësë. Esepa serke bèrë ñita. Ie'pa er buaë ñi kì. Ie'pa

† 2:23 Génesis 15.6

tö s'malepa sueke er siarë wa tajë. Ie'pa tö ì buaë weke kekraë sulitane a ñikkëë er moki wa. ¹⁸ Wépa tö s'patteke er bua'ukne ñi kī, esepa dör wes íyi kuatkökwak es. Sene bërë kuatkeke ie'pa tö ta e' wà dörattsa sene yësyësie.

4

Yi éna sene sulu dalër, ese dör Skëkölbolök

¹ ¿Ì tö a' ké ñi tsiriuk ñippök ñita? E' dör tö a' éna ì sulu wamblak e' ttsé'woie buaë, ese tso' ñippök, ì buaë tso' a' er a, ese ta. ² Ilè kkecheke a' tö tajë, erë e' wà kē dō a' ulà a, e' kuëkī a' tso'tke s'ttökwa. Ilè tö a' ukyëweke, erë e' kē dō a' ulà a, e' kuëkī a' ñi tsiriuke ñippöke ñita. Erë ì kiane a' kī, ese kē kië a' tö Skëköl a, e' kuëkī kē idō a' ulà a. ³ Mik ilè kié a' tö Skëköl a, etā kē a' wā ikine er moki wa. A' éna iwā we'ikakwa a' wákpa kī e' ttsé'woie buaë. E' kuëkī kē a' ulà a idë'. ⁴ ¡A' kē tö Skëköl dalöie wes trër wakpa kē tö imaso dalöie es! ¿A' kē wā ijcher tö ì sulu tso' ká i' a, ese wa se' wöbatsö, e' ta se' mía Skëköl bolökíe? Iskà chekeneyö, yi tö ì sulu tso' ká i' a ese sini'kué, e' ta ese wák mía Skëköl bolökíe. ⁵ Kē a' tö ibikeitsök tö è Skëköl yëkkuö tö ichè: "Skëköl tö se' wiköl me'at senuk se' er a, e' ulatska tkënettša se' kī, e' tö se' sibirtseke tajë." ⁶ Erë ì sulu wamblak se' éna ese wöklö'uk Skëköl tö s'kimeke tajë. Es itso' kitule ie' yëkkuö kī wé ichèitö: "Wépa e' ttsökā tajë, esepa wöklö'weke Skëköl tö. Erë wépa e' wöéwa diöshet, esepa a ie' er buaë chō."* ⁷ E' kuëkī a' e' mú Skëköl ttè dalöiök. Bë kē iutar ta ie' tkörashkar a' yökī. ⁸ A' e' batsö Skëköl mik ta ie' e' batsöra a' mik. ¡A' pë' sulusipa, sene sulu olo'yö, a' er batse'ú! A' erbikökeia bötböt, e' olo'yö, e' skéie a' erbikö etkëme Skëköl è a. ⁹ ¡A' erianú, a' kköchö tajë, a' iú siarë! ¡Kē a' jañukia, e' skéie a' iú siarë! ¡Kē a' ttsé'nukia buaë, e' skéie a' erianú! ¹⁰ A' e' öwa bërë Skëköl wōa ta ie' tö a' kikerakā.

Kë se' ñi chök suluë

¹¹ A yamipa, kē a' ñi chök suluë. Yi tö iyami cheke suluë ö iwatekeitö, e' dör wes Skëköl ttè dalöiëno cheke suluë ena iwateke es. Es ese tö idalösewéwa. A' tö iwé es, e' ta a' e' tkéka iwā shulök, kē dör iwā dalöiök. ¹² Skëköl eköl è tö ittè dalöiëno me'at se' a.

Ie' è dör s'shulökwa. Ie' è a se' tsatkërmi. Ie' è a se' kichatërmi. Etā ¿yi tö a' a kawö mé s'malepa kichatök?

Kë se' e' ttsökka

¹³ Ye' ttö ttsö. A' welepa tö ichèmi i' es: "Bulebök sa' mi'ke ká kua'kī, etā ee sa' serke duas ek ta sa' kanëblömi tajë, inuköl klö'weraë sa' tö tajë e' blu'woie." ¹⁴ A' tö ichèmi es, erë ì tkömi a' ta e' kē ijcher a' wā. A' dör wes mochka es, bla'mi ta sö isuë, erë bet ta kē iku'ia. ¹⁵ A' kawöta ichök i' es: "Skëköl kī ikiane, e' ta sa' sermiia ta kanë wésele wëmi sa' tö." ¹⁶ Erë a' e' ttsökā tajë, e' kuëkī a' kē tö icheta' es. A' ibikeitseke tö a' serke a' wákpa è mik. Se' e' ttsökā es, e' kos dör suluë. ¹⁷ Ì dör buaë wë, ese jcher se' wā, erë kē se' wā ionë, e' ta e' dör suluë.

5

Inuköl blúpa pattè

¹ ¡A inuköl blúpa, ye' ttö ttsö! ¡Skëköl tö a' we'ikeraë, e' kēwö döketke a' kī! ¡E' kuëkī a' iú, a' kköchö tajë! ² Ì bua'buatso' a' wā tajë, ese sulunewatke, a' datsi' katétke powak tö. ³ Ñies a' orochka, a' inukölchka kos, e' doli tokatke weirketke. Döli e' tö iwā kkacheke tö a' kkë'blö suluë. E' kuëkī aishkuö ta a' weirdaë bö' kē a. Ká i' erkewatke, erë a' tso'ia íyi blök tajë a' wákpa a. ⁴ A' tö ittö. Wépa kanëblöke a' a' iyiwö shtök, e'pa kē patone a' wā. E' tö ie'pa kköchöweke tajë, e' ttsé Skëköl diché ta' tajë e' tö. ⁵ Ká i' a a' wā íyi bua'buatso' tajë e' ttsé'woie buaë. Ñermata a' dör wes köchi kiéiesö ttèwa es; köchi kē éna iane tö ì sulu datse iki. ⁶ Pë' ser yësyësë kē a' e' tsatkër a' yökī, esepa kkaté a' tö wöméttsa ttèwa.

Se' weirke dalë'ttsösö bërë er bua' wa

⁷ A yamipa, a' weirke kos, e' dalë'ttsö er bua' wa bërë dö mik Skëköpa Jesucristo datskene etā. Íyi kuatkökwakpa saú wes ie'pa tö iwörke e' wā paneke bërë er bua' wa es. Ñies ie'pa tö kalí paneke bërë er bua' wa as iyiwö tskir, talar buaë, wöne tajë. ⁸ Skëköpa datskene e' kēwö döketke tsinet, e' kuëkī e' wā panú bërë. A' e' tköwa darërëe ie' a.

⁹ A yamipa, kē a' ñi chök suluë as a' kē we'ikö Skëköl tö. Jesucristo dör

* 4:6 Proverbios 3.34

s'shulökwak, e' dökette tsinet wes yi dökewatke ukkö a es. ¹⁰ A yamipa, Skököl ttekölpa bak ká iaiäe, e'pa weine taië, e' dalë'ttsë'rakitö bërë er bua' wa. E' saü, etä iwà ú es. ¹¹ Se' tö ichè: “Wépa weine siarë, e' dalë'ttsë'rakitö bërë er bua' wa, ayëcha buaë esepa.” A' wä ittseule tö ká iaiäe wëm bak eköl kiè Job, e' weine taië, erë ie' tö idalë'ttsë' bërë er bua' wa. Ñies a' wä ijcher tö mik iweine siarë e' tka, etä Skököl er buaë yë' ie' a taië. Skököl er dör buaë, se' wër siarë ie' wa, e' kueki ier buaë yë' Job a taië.

¹² A yamipa, ttè chekeyö i' e' dör ibua'ie: Mik a' tö ì cheke, etä kë ichar: “Ì chéyö e' dör mokì Skököl tö ká jai ena ká i' yö' e' wöwa” ö yile skà wöwa. A' ttö etkë. Mik a' icheke, “tö”, etä es idir; mik a' icheke, “au”, etä es idir. A' ichö es as kë a' kichatër.

Ikiösö Skököl a ñi ki

¹³ A' wele weirke eriarke siarë, e' ta ese ttö Skököl ta. A' wele ttsë'rke buaë, e' ta ese tö Skököl kiköka ittse wa. ¹⁴ A' wele duöke, e' ta ese tö Skökëpa Jesús icha erule e'pa wökirpa tsuk patkö, as e'pa bitu ikiök Skököl a iki ena kiö tök iki Skökëpa ttö wa. ¹⁵ Ie'pa tö ikié Skököl a erblè imik mokì e' wa, e' ta ibuardane ta Skökëpa tö ikerakane. Ñies ì sulu nuí tso' iki, e' ta e' olo'yeraëitö iki. ¹⁶ E' kueki a' e' kkatökä ñi a ta ikiö Skököl a ñi ki as a' buarne. Mik s'ser yësyësë, esepa tö ì kié Skököl a er mokì wa, etä ie' tö iwà iüteraë buaë taië. ¹⁷ Skököl tteköl bak ká iaiäe kiè Elías, e' dör s'ditsö wes sulitane es. Erë ie' tö iki' Skököl a er mokì wa tö as kalì kë yër, etä kalì kë yëne dö duas mañal kí shaböts. ¹⁸ E' ukuöki ta ie' tö ikiéne Skököl a tö as kalì yërne, etä mokì kalì yënene ta iyi kuá qos talane buaë.

Ì sulu wamblökwakpa kimusö ilo'yök

¹⁹ A yamipa, a' wele tö ttè mokì, e' olo'yé, erë a' wele skà tö ikimé as idöne iüütökne, e' ta e' dör buaë. ²⁰ A' éna ianú tö wépa tö pë' sulusi kimé ì wambléitö e' olo'yök, esepa tö ie' tsatkée ikichatër yöki, ñies inuì taië e' qos olo'yane iki.

Yëkkuö tsá kit Pedro tö 1 Pedro

Pedro, kiè ñies Simón, e' tö yëkkuö i' kit. Jesús ttökatapa shuá ie' dör kékè tajè imalepa tsata. Erè mik Jesús klönewa ttèwa eta Pedro è tö iyè' tö ie' kè wa Jesús suule. E' ukuöki ta ie' eriane tajè ta ie' e' me' Jesús dalöiökne. Kè s'wa ijcher wé ie' bak senuk mik ie' tö yëkkuö i' kit eta. Ie' tö iché tö ie' bak senuk Babilonia (1 Pedro 5.13) erè ká bak böt kua'ki kua'ki Babilonia. Roma wakpa tajè bak senuk suluë Skëköl wöa wes Babilonia wakpa bak senuk es. E' kuëki ie'pa ká kiè ñies Babilonia. E' kuëki pè' tajè tö ibikeitsè tö mik Pedro tö yëkkuö i' kit, eta ie' tso' Roma.

Ie' tö yëkkuö i' kit Jesús mik erblökwakpa bak senuk ká kua'ki kua'ki tso' Asia Menor shuá e'pa a. I'ñe ta ká e' kiène Turquía. Ie'pa bak weinuk, e' kuëki Pedro éna ikimak senuk bats'e'ne këkraë Jesús a mik ie'pa weirke e' dalewa. Ñies ie' tö ie'pa a iché tö Skëköl wák tö ie'pa klö'bak iwák ichaie, e' kuëki ie'pa tuè tajè Skëköl a. E' kuëki ie'pa kè kàne tkinuk iwák è ki. E' skéie ie'pa ké senuk tso'tke e' meulettsa er bua' wa weinuk Jesús dalërmik wes ie' weine ie'pa dalërmik es. Mik ie'pa weirke Jesús kuëki eta ie'pa ké ttsè'nuk buaë Wiköl Batse'r tso' mokiè ie'pa a e' kuëki. Es Pedro tö iché.

Shke'wè

¹ Ye' dör Pedro. Ye' dör Jesucristo ttekölpa tsá, e'pa eköl. Ye' tso' yëkkuö i' shtök wépa shukitbak Skëköl tö iwák a mineyal senuk Ponto, Galacia, Capadocia, Asia, ñies Bittinia, esepa a.

² Skëköl dör S'yé e' tö se' shukitbak wes ie' tö ibikeitsbak kuaë es. Iwiköl wa ie' tö se' batseq' as se' tö Jesucristo ttè iütö, ñies as se' er pairir Jesucristo pè wa se' nuì yökì. As Skëköl er buaë chö ena sene bèrè mù a' a tajè.

Skëköl kikökasö

³⁻⁴ Skëköl dör Skëképa Jesucristo yé, e' kikökasö tajè. Ie' tö se' sué er siarè wa. Jesucristo kötewá shkenekane, e' batamik

ie' tö se' a sene pa'ali mé. Aishkuö ta ì buaë kos tso' ie' wa blëule se' a ká jai a, e' döraë se' ulà a, e' wà panekesö kröröë. E' kos kë nurta'wa, kë sulurta'wa, kë erta'wa yës. ⁵ A' erblöke Jesucristo mik, e' kuëki Skëköl tso' a' kkö'nuk ie' diché wa as ie' tö a' tsatkè, e' dö a' ulà a. E' tso'tke kkachè sulitane a ká erkewatke eta.

⁶ Isalema a' kawöta weinuk ekuölö wì sù diö sù Cristo tté kuëki, erè e' dalewa a' ttsè'rke buaë a' wa ijcher tö Skëköl tö a' tsatkeraë aishkuö ta e' kuëki. ⁷ A' erblö Jesucristo mik, e' ské dör orochka weirta'wa, e' ské tsata. Se' tö orochka ma'weke bö' wa iwà kkachoie tö mokì oro wöchka idir. Ì kë dör oro wöchka ese ñarkewa. E' sù a' weirke, e' dör a' ma'woie iwà kkachoie tö mokì a' erblöke Jesucristo mik. A' dettsa buaë, e' ta mik Jesucristo datskene, eta Skëköl tö a' tté keraka, a' kikeraka buaë.

⁸⁻⁹ A' kë wa Jesucristo suule a' wöbla wa, erè a' éna ie' dalër. I'ñe ta a' kë ku' ie' sauk, erè a' erblöke ie' mik, e' wà tö a' tsatkeraë. E' kuëki a' ttsè'rke buaë shute, kë ttè ta' iwà choie ekkè.

¹⁰ Ká iaiaë Skëköl ttekölpa tö s'tsatkè ñe' bikeits ena itö yulö'ttsarakitö. Ñies ì kos meraë Skëköl tö se' a' ie' er buaë ché se' a' e' dalërmik, e' yè'rakitö. ¹¹ Cristo Wiköl tö ie'pa ka' ijchenuk tö Cristo weirdaë siarè, e' ukuöki ta ilo kardaka tajè. Erè kë ie'pa éna iwà ane tö yi idir ö mik ö wes iwà tkömi. ¹² Erè Skëköl tö ie'pa a' iwà kkayè' tö ttè e' kë wà tköpa ie'pa kéwö ska', e' skéie iwà tköraë se' kéwö ska'. Ttè buaë yè' ie'pa tö, e' dör Jesucristo tté buaë ttsè'bak a' tö e'. Ipakökwakpa tö a' a' ipaka' Wiköl Batse'r patkëulebitu ká jai a' e' diché wa. Íyi ikké jchenakwa suluë Skëköl biyöchökwakpa wa.

Skëköl tö se' kié senuk buaë yësyësè

¹³ E' kuëki a' erbikö buaë yësyësè, a' e' kkö'nú, a' tso' erki. Mik Jesucristo datskene, eta Skëköl er buaë ché a' a, e' wà döraë a' ulà a. E' wà panú kröröë, e' ki a' er múwaie këkraë. ¹⁴ Skëköl ttè iütö wes ala'rla buaë tö s'ttö iütö es. Kè a' e' muktsane a' bak ì sulu wamblök ese ane wes a' bak kenet kë wa ie' ttè mokì jcher es. ¹⁵ E' skéie a' senú batse'r këkraë, Skëköl tö a' klö' e' dör batse'r e' kuëki. ¹⁶ Skëköl yëkkuö

* 1:16 Levítico 11.44-45

tö ichè i' es: “Skèköl tö ichè: Ye' dör batse'r, e' kueki a' senú batse'r.”* Es iyè'itö.

17 Skèköl tö sulitane shuleke yësyësë ñikkëë wës se' serke es, e' kieke a' tö “S'yë”, e' ta a' kawöta ie' dalöiök suane wa a' serkeia ká i' kī e' dalewa. 18 A' wā ijcher tö ie' tö a' yè'ttsa a' ser suluë wës a' yépa bak senuk suluë es, e' nuí ulá a. E' ské kē patone íyi erta'wa wës orochka ö inukölchka ese wa. 19 E' skéie ipatone Cristo kōtewa pē tēne tajē, e' wa. Ie' pē tuè tajē kē tonuk yi a. Ie' dör wës obeja wē'ñe pupula jchè judiowak tö mè Skèköl a es. Obeja e' dör bua'buäe kē ikī i' sulu ku' yēs. E' sū Cristo kē kī i' sulu ta' yēs, erē ie' e' me'ttsa ttēwa se' skéie. E' kueki Skèköl dalöiösö kekraë. 20 Kam ká i' yör, e' yökī ie' tö Cristo wōme'ttsabak ttēwa, erē i'ñe ta mik ká i' erkewatke, eta iwà tka a' tsatkoie. 21 Cristo batamik a' erblöke ie' mik. Ie' tö Cristo shkeo'kane s'duulewa shua ta ilo me'itö ie' a buäe. Ie' tö io'bak es as a' erblö ie' mik, ñies as i' weraë ie' tö, e' wà panù a' tö.

22 I'ñe ta ttè moki e' dalöié a' tö, e' batamik a' batse'one ñi dalëritsoie er moki wa. Es a' kī ñi dalëritsö a' er kos wa. 23 A' a' sene pa'ali mēne, e' dör wës a' kurne erpa etökichane es. Erē e' kē dör wës s'kur erpa s'mi wa s'yé wa es, e' duöta'wa. A' kune' etökichane Skèköl ttè dör ttsë'ka tso' kekraë e' wa. 24 E' dör wës Skèköl yëkkuö tö ichè es, e' tö ichè: “S'ditsö ulitane dör wës kakö es, Ie'pa dör wës ma'ma wörkua es. Kakö sinewa ta iwörkua anewa, 25 erē Skèköl ttè e' tso' kekraë.”†

Ie' ttè e' dör Jesús tté buäe pakane a' a' e'.

2

1 E' kueki, sene sulu kos olo'yö. Kē a' kachökia ñi kī. Kē a' e' ökia tö a' dör pē buäe. Kē ukyënukia. Kē yi charia suluë a' tö. 2-3 Skèkēpa Jesús er buäe ché se' a, e' kke ttsétke a' tö, e' kueki ie' ttè wák wöchka yulö poë wës alala kune erpa ese tö imì tsu' yulë es as a' er kī diché iër buäe as a' tsatkër.

Cristo dör wës ák kibi tso' u katabloie es

4 A' shkōwa Skèkēpa Jesucristo ska', ie' dör wës ák tso' u yuoie es erē ttsë'ka. E' watë'ttsa s'ditsö tö wës u yuökwakpa tö ák

kē dör buäe u yuoie ese kēu es. Erē Skèköl a ta ie' dör wës ák shukitule tuè darërë es. 5 Es ñies se' dör wës ák tso' u yuoie es erē ttsë'ka. Se' wa Wiköl Batse'r tso' iwé yuök. U e' a se' dör wës sacerdotepa batse'r es. Ee se' tö i' wër buäe Skèköl wa ese meke ie' a Jesucristo batamik. I' wër buäe ie' wa, e' dör tö se' tö ie' dalöiö Wiköl Batse'r wa se' er wa ena se' ser kos e' wa. 6 E' dör wës itso' kitule Skèköl yëkkuö kī es. E' kī Skèköl tö Cristo ché i' es:

“Ittsö. Ye' tö ák kibiie tkéat ye' u katabloie Sión, e' dör ák bua'ie shukitule tuè darërëe ese. Yi erblöke imik, ese kē eriarpa.”*

7 Ák e' dör Jesucristo. Se' erblöke ie' mik, esepa kikeraka Skèköl tö. Erē wépa kē erblöku' ie' mik, esepa a ta e' kē dör es. Itkōke ie'pa ta wës itso' kitule Skèköl yëkkuö kī es, e' tö ichè:

“Ák watë'ttsa u yuökwakpa tö, e' yönene ák bua'buäe.”†

8 Ñies e' tö ichè:

“Ák e' mik pē' klastkërdaë, ie'pa ardarö iski ák e' kueki.”‡

Ie'pa kē wa Jesucristo tté buäe e' iutène, e' kueki ie'pa weirdaë e' nuí kī. E' dör wës ie'pa klastkër Jesucristo mik es. Skèköl tö ie'pa wōme'ttsabak as itkö ie'pa ta es.

9 Erē a' kē dör es. Skèköl tö a' shukit as a' dö ie' wák ichaie. Ie' dör a' blú ena a' dör ie' sacerdotepa. A' dör batse'r ie' a. A' bak senuk i' sulu dikia wës s' ser stui a es, erē ie' tö a' yè'ttsa e' ulá a' senoie ie' olo buäe tajē e' a. Ie' tö iwé es as i' buäe kos wé ie' tö, e' wà pakö a' tö sulitane a. 10 Kenet ta a' kē dör ie' icha, erē i'ñe ta a' dör ie' wák icha. Kenet ta ie' kē wa a' sune er siarë wa, erē i'ñe ta ie' tö a' sueke er siarë wa.

Se' senú wës Skèköl kī ikiane es

11 A ye' yamipa dalër tajē ye' éna, se' tso' bërberla ë ká i' kī wës upakë shkal es. Se' ká bua'ie e' dör ká jaí a. E' kueki a' wák dër suluë tö a' erkiöweke i' sulu wamblök, e' kē iutar. E' tö a' wöklö'weke as a' kē tö Skèköl ttö iutè. 12 A' senú yësyësë kekraë pē' kē tö Skèköl dalöie esepa wörki. Erē i'ñe ta' ie'pa tö a' kkateke wës a' chōpa pē' sulusipa es,

† 1:25 Isaías 40.6-8 * 2:6 Isaías 28.16 † 2:7 Salmo 118.22 ‡ 2:8 Isaías 8.14

erë ie'pa tso' a' serke yësyësë e' wà sauk. E' kueki aishkuö ta mik Skëköl de s'chakök se' nuí kî, eta ie'pa tö ie' kikeraka wes a' serke e' kî. E' kueki a' senú buaë yësyësë kekraë.

¹³ S'wökirpa kos ttë iutö a' tö Skëkëpa Jesús batamik. Ká wökir kibi, e' ttë iutö, ie' dör s'wökir kibi ká i' kî e' kueki. ¹⁴ Nies wépa patkeke ie' tö s'wökirpaie, esepa ttë iutö a' tö. Ie' tö ie'pa patkeke wépa tö i sulu wambleke esepa we'ikök ena wépa tö i bua' weke esepa kikökka. ¹⁵ Skëköl kî ikiane tö a' tö i buaë wë, pë' tö ie' ttë watéttsa, kè wà iwà jcher yës, esepa siwà'blöwowaie as ie'pa kè tö a' chöia suluë.

¹⁶ A' senú wes pë' tsatkëulettsa es. A' bak klöulewà i sulu ulà a, e' yöki a' tsatkë'ttsa Skëköl tö, erë e' kè klö'war a' tö i sulu wambloie. E' skéie a' senú yësyësë ie' kanè mésoipaie. ¹⁷ Sulitane dalöiö. S'yamipa malepa dalëritsö. Skëköl dalöiö. Nies ká wökir kibi, e' ttë dalöiö.

S'weirke kos e' dalë'ttsösö

¹⁸ A' wépa klöulewà kanè mésoie, esepa tö a' wökirpa ttö iutö. Wépa er buaë tö a' sueke buaë, nies wépa er suluë tö a' sueke kësik wa, esepa ttö iutö er bua' wa. ¹⁹ A' kè kî i nuí ta', erë a' wökir tö a' we'ikeke éme, e' dalë'ttseke a' tö bërë, a' er me'rie Skëköl kî e' kueki, e' ta' e' wër buaë ie' wa. E' kueki a' wökirpa ttö iutö. ²⁰ Se' weirke i sulu wamblekesö ese nuí kî, ese dalë'ttsésö bërë, e' ta' Skëköl kè tö se' kikepaka yës. Erë se' weirke i buaë wésö ese kueki, ese dalë'ttsésö bërë, e' ta' e' je' wër buaë ie' wa. ²¹ Ie' tö se' klöo'bak as se' tö idalë'ttsö es. Cristo weine tajë se' dalërmik, e' dalë'ttsë' ie' tö bërë. Es ie' kî ikiane tö se' tö se' weirke ese dalë'ttsö bërë wes ie' tö idalë'ttsë' es. ²² Cristo kè wà i sulu wamblëne yës, ie' kè kayëne yës. ²³ Mik ie'pa tö ie' yë' suluë iwöshaë, eta ie' kè wà ie'pa yëne sulu. Mik ie'pa tö ie' we'ik tajë, eta ie' kè wà yi pauine. E' skéie e' me'atitö, Skëköl tö s'shuleke yësyësë, e' ulà a. ²⁴ Cristo kötewà wötëulewà krus mik se' nuí kos patuoie as se' ser yësyësë, nies as i sulu kè wamblöiasö. Ie' shka'ne ichkà kî tajë, e' batamik a' buanene. ²⁵ A' bak wes obeja chöwa es, erë i'ñe ta' a' dene Cristo ska'. Ie' dör a' kkö'nukwak buaë, ie' tö a' kkö'neke er bua' wa.

3

Wes s'senewabak esepa ké senuk ñita

¹ A' tayëpa, a' wépa ttö iutö er bua' wa. A' tö iwé es, e' ta' a' wépa welepa kè erblöku' Jesús mik, esepa erblömi alë Jesús mik, a' serke buaë ie'pa ta, e' ë batamik, kè wà pakaule ie'pa a. ² A' wépa tö isuë tö a' serke yësyësë, Skëköl ttë dalöieke mokjë, e' tö ie'pa erkiöwëmi erblök Jesús mik. ³ A' tayëpa, ¿moki a' e' ttsakka buaala? e' ta' kè a' e' kitkarka tajë a' chkà kî. Kè i' tularka tajë e' kî ena a' tsà kî wöñarke dalölöë oroie iie. Kè a' e' paiökka datsi' tuë darërëe ese wa. Ese kos weirta'wa. ⁴ E' skéie er buaë nies sene bërë, ese wa a' e' kitkö. E' kè weirta'wa nies e' wër buaë shute Skëköl wa. ⁵ Alakölpa bak ká iaiaë tö Skëköl dalöieta', esepa bak e' kitkök es. Ie'pa bak e' maukka Skëköl mik, nies ie'pa bak iwépa ttë iutök buaë. ⁶ Sara tö iwëm Abraham ttë iutë' buaë ta' iki'itö kékëpa. A' tö i' buaë weke, kè suarta' i yöki, e' ta' a' dör wes Sara es.

⁷ A' wépa alaköl ta', a' senú ita' bërë er bua' wa. Ie'pa diché kè ta' tajë wes se' wépa es. Nies ie'pa ulà a sene michoë döraë se' ta' ñita Skëköl er buaë ché se' a' e' wa. E' kueki ie'pa dalöiö. Iú es as i kieke a' tö Skëköl a, ese kè wöklör.

Jesús mik erblökwakpa ké senuk buaë sulitane ta

⁸ Es bata ekkë ta' ye' tö ichë a' ulitane a, a' senú buaë ñita bërë. A' ñi saú er siarë wa. A' ñi dalëritsö buaë ñi elpaie. A' ñi saú er bua' wa. A' e' öwa ñi yöki diöshet. ⁹ Yi tö i sulu wamblé a' kî, ese kè kî iské wamblarne. Yi tö a' ché suluë, ese kè ské charne suluë. E' skéie esepa a' a' er buaë chöne. Skëköl tö se' klöo'bak er buaë choie se' a, e' kueki a' er buaë chö s'malepa a. ¹⁰⁻¹² E' dör wes Skëköl yëkkuö tö ichë es, e' tö ichë:
 “Skëköl wöbla me'rie s'ser yësyësë, esepa kî ikkö'nuk.
 I' kieke ie'pa tö ie' a, ese meraëitö ie'pa a.
 Erë wépa e' wamblö sulu, esepa suekeitö ibolökpaie.
 E' kueki yi kî ikiane tö ikawö tkö buaë ttsëne bua' wa kekraë,
 ese wák kawötä e' kkö'nuk as kè itö i sulu chö,
 as kè itö yi kitö'ù.

Ese wák kawõtá ì sulu kos olo'yök, kawõtá senuk yësyësë. Ie' ké e' chök senuk bërë kekraë sulitane ta.”*

13 A' e' tkéwá darërëë senuk yësyësë kekraë, e' ta kě yi a a' sulunukwá da'a. 14 Erë a' serke yësyësë, e' kî a' weirmi alë, e' ta ayëcha e' dör buaë. Kě a' suanuk wépa tò a' we'ikeke esepa yökî. Kě a' tkinuk ì yökî. 15 E' skéie Cristo dalöiö a' tò e' blúie. Yile tò a' chaké Cristo paneke a' tò kröröë, e' kî, e' ta a' tso'tke erkî kekraë iwà iutök. 16 Erë iwà iutö bërë er bua' wa. A' senuk yësyësë as a' er kě tò a' kkatö ì kî. E' dör es, e' ta mik pë' tò a' ché suluë a' dör Cristo mik erblökwakpa e' kuekî, eta e'pa jaërdaká ì ché ie'pa tò e' dör kache e' kuekî.

17 Se' weirke ì buaë wëke se' tò ese kî, Skëköl kî ikiane alë es, e' ta e' dör buaë. Erë se' weirke ì sulu wamblekesö ese kî, e' ta e' dör suluë. 18 Nies Cristo weine siarë se' nuî patuoie. Ie' kötëwá etökicha ëme kě duötá'wáia yës. Ie' dör yësyësë, erë ie' e' mettsá ttëwá se' kě dör yësyësë e'pa skéie se' tsomi Skëköl ska'. Mokî ie' kötëwá pë' tò, erë ie' shkeo'kane Skëköl tò iWiköl wa. 19 Nies Wiköl Batsë'r wa ie' dë'rö wé wimblupa tso' wötëule ee, ie' e' ali'ka e' chök ie'pa a. 20 Ká iaiaë ie'pa tò Skëköl ttö dalöse'wá Noé këska'. Noé bak kanò tajë e' yuök, e' dalewa Skëköl tò ipana' enaë tò pë' er mane'ü ie' a, erë ie'pa kě wá ionë. E' kuekî Noé ena iyamipa päköl wa'ñe, e'pa ë tsatkëne kanò a di' tajë yökî. 21 Di' tajë bakmi Noé këska', e' tò di' a s'wöskueke e' tsatkoie i'ñeta e' klea' se' a. S'wöskuë e' kě dör s'chká paskuoie. E' skéie iwà kkachekeitö tò se' tso' ikiök Skëköl a tò se' nuî olo'yö s'kî as se' er kě tò s'kkatöia. E' tò se' tsatkeke Jesucristo shkenekane e' batamik. 22 I'ñe ta Jesucristo mine'kane ká jai a e' tkër Skëköl ulà bua'kka† Skëköl biyöchökwakpa ulitane, ñies ì ulitane tso' s'wökirie wá diché ta' kě wërta'wá esepa kos tso' ie' klö dikia.

4

1 Cristo weine tajë se' skéie, e' kuekî a' e' chö a' weirke kos e' dalë'ttsök er bua' wa wës Cristo es. Yi weine ì buaë wëitö e'

kuekî, esepa kě éna ì sulu wamblakia. E' kuekî a' e' chö weinuk. 2 Wépa dör es, ese wakpa serkeia ká i' a eta kě ie'pa éna ì sulu wamblakia wës s'malepa tò iwambleke es. E' skéie ie'pa senak buaë yësyësë kekraë wës Skëköl kî ikiane es. 3 Kenet ta a' kě wá Skëköl suule, e' këwö ska' ta a' bak ì sulu ë wamblök tajë wës pë' malepa kě wá ie' suule esepa ser es. A' bak trënuk tajë. Ì sulu kukuétë'wá darërëë. A' bak e' ttökka blo' wa tajë. A' bak ñi dapa'uk blo' yök tajë. E' kéwa a' tò ì sulu kî wambleke tajë. Nies íyi diököl tò s'dako'wë ekkë, ese dalöiök a' bak tajë skëkölle. 4 Erë i'ñe ta a' kě mineia pë' kě tò Skëköl dalöie esepa ta ì sulu wamblök wës ie'pa tò iwambleke kě wöklörta' es. E' tò ie'pa tkiwëwá, e' kuekî ie'pa tò a' cheke suluë. 5 Skëköl dör s'duulewá ena s'tso'ia ttsë'ka, e'pa kos shulökwak. Aishkuö ta ì sulu wamblë' ie'pa tò, e' kos kî ie'pa kawõtá e' chökka ie' wörki. 6 Cristo ttë buaë e' pakanebak ñies s'durulune esepa a. Ie'pa durulune ì sulu wamblë' ie'pa tò e' kuekî, wës Skëköl tò ime'at tò sulitane kawõtá duökwa es. Erë Cristo ttë buaë e' pakanebak ie'pa a as ie'pa wikölpa ser michoë wës Skëköl ser es.

Se' ké ñi kîmuk

7 Ká i' erkewatke, e' kuekî a' tso' erkî, a' e' kkö'nú buaë as a' a s'yëyer buaë. 8 Íyi kos tsata a' ñi dalëritsö a' er kos wa. A' ñi dalëritsöke es, e' ta wës alë s'yamipa e' wamblö suluë a' kî, ese kě kî a' tkirpa. 9 A' tò s'yamipa kiöwá er bua' wa a' u a, kě isuar suluë. 10 Skëköl er buaë ché a' a, e' kuekî ie' tò ime' a' a kua'kî kua'kî ñi kîmoie, e' kueblupa a' dör. E' kuekî ì mène a' eköl eköl a s'malepa kîmoie ese wà kaneú. 11 A' wëlepa a imène ttë pakök, e' ta esepa kawõtá Skëköl ttë ë pakök. A' wëlepa a imène s'kîmuk, e' ta esepa kawõtá s'kîmuk kos Skëköl tò e'pa a diché métke ekkë. Ì kos wëkesö e' üsö buaë as Skëköl kîkarka tajë Jesucristo batamik. Jesucristo diché ta' tajë, olo ta' tajë íyi ulitane tsata kekraë. Es e' idir.

Se' ttsë'nù buaë se' weirke eta

* 3:10-12 Salmo 34.12-16 † 3:22 ulà bua'kka: E' këwö ska' ta yi tkër blu' ulà bua'kka ese wák dalöiërta' tajë imalepa tsata.

12 A yamipa dalër tajë ye' éna, mik a' weirke siarë Cristo ttè kueki, eta kë e' ki a' tkinuk. Kë a' tö ibikeitsök tö a' ta itkömi wes ì kë sùle yi wà tkõ s'ta es. 13 E' skéie a' ttsé'nú buaë. Cristo weine kos e' bata de a' ki ñies, e' kueki a' ttsé'nú buaë. E' tköke a' ta es as a' ttsé'r buaë shute mik Cristo dene olo ta' tajë eta. 14 Ayëcha buaë mik ie'pa tö a' ché suluë Cristo kueki, e' wà dör tö Skököl Wiköl olo ta' tajë e' tso' a' ta. 15 A' weirke s'ttëwà kueki, akblè kueki, ì sulu wamblè kueki ö ulà tiè o'ka íyi a e' kueki, e' je' ta' a' jaënú. 16 Erë a' weirke se' dör Cristo icha e' kueki, eta kë e' ki a' jaënu. E' skéie Skököl kikõka a' tö ie'pa tö a' kiè Cristo icha e' kueki.

17 Skököl tö sulitane shuleketke, e' kéwö dökewatke. Erë ie' tö iwák icha shuleraë kewé. Se' weirke ì ñe ta, e' dör sulitane weirdaë e' tsá, e' ta çì kë tkõpa wépa kë tö ttè buaë me' Skököl tö e' dalöieta' esepa ta? 18 E' dör wes itso' kitule Skököl yëkküö ki es, e' tö ichè:

“Pë' serke yësyësë, iekkë ta esepa kë tsatkëne,
e' ta çì kë tkõpa pë' sulusipa ena pë' e' wamblö sulu esepa ta?”*

19 Wépa mé Skököl tö weinuk ie' ttè kueki, esepa ké ì buaë wekerakitö, ese kí uk. Ie' se' yö', ie' ttö mokjë, e' kueki se' e' mü bërë ie' ulà a.

5

Skökëpa Jesús icha wökirpa esepa patté Pedro tö

1 Ì ñe ye' tö ilè cheke a' dör Skökëpa Jesús icha wökirpa esepa a. Ñies ye' dör Jesús icha wökir eköl. Cristo weine siarë, e' su'yö ye' wák wöbla wa. Mik ie' datskene, eta ie' olo tajë e' kkayërdaë sulitane a, e' a ye' tso' ñak a' ta. E' kueki ye' tö a' a ichè tö 2 wépa me' Skököl tö a' ulà a kkö'nè wes obeja es, esepa kkö'nú buaë, er buaë wa wes ie' ki ikiane es. Kë dör tö a' kë éna iwak, erë a' tö iweke. E' skéie iwakaneú er bua' wa. Ñies kë ie'pa kkö'nar inuköl ë dalërmik, e' skéie ikkö'nú er bua' wa ie'pa kimoie. 3 Kë a' tö ie'pa wëttsuk kësik wa. Kë a' e' ttsökka tajë ie'pa ki. E' skéie a' senú buaë yësyësë ie'pa wörki as ie'pa ser buaë wes a' ser es. 4 A' tö

iwé es, e' ta mik Cristo dör se' ulitane wökir kibi e' datskene, eta iské buaë olo ta' tajë, kë sulturta'wa e' meraëitö a' a.

Jesús icha malepa patté Pedro tö

5 A duladulapa, a' këkëpa ttö iutö buaë. Ñies a' ulitane e' wöowa diöshet ñi yöki, a' ñi dalöio er bua' wa. Skököl yëkküö tö ichè: “Wépa e' ttsökä tajë, esepa wöklö'weke Skököl tö.

Erë wépa e' wöowa diöshet, esepa a ie' er buaë chö.”*

6 E' kueki a' e' wöowa diöshet ie' diché ta' tajë e' yöki, as ie' tö a' kikõka mik ikéwö de eta. 7 Ie' er me'rie a' ki a' kkö'noie, e' kueki kë a' tkinuk ì ki. Ì kos tö a' tkiweke, a' tsiriweke, e' múat ie' ulà a.

8 ¡A' tso' erki, a' e' kkö'nú! Bë dör a' bolök. Ie' tso' a' tötiuk wes ma'name arke tajë, e' tö iyiwak tötiëke katëwa es. 9 A' e' tkõwà darërë a' erblöke Skököl mik e' a, es a' tö Satanás wöklö'weraë. A' wà ijcher tö ká wa'ñe s'yamipa tso' weinuk wes a' es. E' kueki a' e' tkõwà darërë Skököl a. 10 Ie' er buaë ché se' a tajë shute. Ie' tö se' shukitbak as se' döñak ie' olo yöbië e' a, se' batsulewà Cristo mik e' wa. Se' weirke ekuölö ë ká i' a, mik e' tka, eta ì sulu tso'ia se' a, e' yerattsaitö sekka. Ie' tö se' tkewaraë darërë. Ie' tö se' er diché ieraë, kë ì e' alöpakaia se' ki. 11 Ie' diché ta' tajë íyi ulitane tsata. Ie' dör íyi ulitane wökir këkraë. Es e' idir.

Pedro e' chéat

12 Ye' tö Silvano ké yëkküö i' shtök. Ye' wà ijcher tö ie' dör s'yami e' tkëulewà darërë ese. Yëkküö i' shtéyö a' a a' er diché kí ioie. Skököl er buaë ché se' a tajë, e' shtéyö yëkküö i' ki. Ye' tö ichè tö e' dör ttè mokjë, e' a a' e' tkõwà darërëë.

13 Jesús mik erblökwakpa kos tso' Babilonia, e'pa tö a' shké'wémi. E'pa shukit Skököl tö wes ie' tö a' shukit es. Ñies Marcos dör wes ye' wák alà es, e' tö a' shké'wémi.

14 A' ñi shké'ú er bua' wa.

A' kos dör Cristo icha, e'pa senú bërë.

* 4:18 Proverbios 11.31 * 5:5 Proverbios 3.34

Yëkkuö skà kit Pedro tö, i' ta ide böt 2 Pedro

Yëkkuö skà i' kit Pedro tö. Ie' wà ijchenewà tö iblërkewatke, e' yë'itö 2 Pedro 1.12-15 e' kî. Jesús mik erblökwakpa weirke ierblö ñe' kuëkî, e'pa a Pedro tö yëkkuö i' kit ie'pa er one Jesús tté mokîë e' ska' as iserdak yësyësë ena këkraë Jesús a. E' kîieta i' tö ie'pa a ieri mène tö pè' e' ò tö ie'pa dör Jesús mik erblökwakpa esepa döraë ie'pa shuà ikîtöukrak. Ie' tö ie'pa a iché tö wes s'kitö'ukwakpa ñe'sepa serdaë. Ñies ie' tö ie'pa a iché tö s'kitö'ukwakpa we'ikeraë Skëköl tö. E' kîieta i' tkömi ká i' erkewatke eta e' eri mène Pedro tö ie'pa a. Ie' tö iché ká i' erkewa e' kèwö dewatke tsinet, e' kèwö ska' ta ie'pa kawötà senuk yësyësë Jesús kîkokaie.

Ñies Pedro tö iché tö mokîë Jesús datskene erë Skëköl tö sulitane sueke er siarë wa ena ie' kî ikiane tö se' er mane'ù ta se' erblö Jesús mik. E' paneke ie' tö er bua' wa, e' kuëkî kam ie' tö Jesús patköne.

Shke'wè

1 Ye' dör Simón Pedro. Ye' dör Jesucristo kanè méso. Ñies ye' dör ittekölpa tsá, e'pa eköl. Jesucristo dör Skëköl ena S'tsatkëkwak. Ie' dör yësyësë, e' batamik sa' de erblök ie' mik. Ye' tso' yëkkuö i' shtök wépa de erblök ie' mik buaë mokîë wes sa' es, esepa a.

2 Skëköl ena Skëkëpa Jesús as e'pa er buaë chö ena sene bërë mù a' a tajë, a' kî batsmir buaë ie'pa mik e' a.

Se' er diché iö senuk yësyësë Skëköl a

3 Jesús tö se' klö'bak as se' dõ ie' ta ñita ie' olo tajë e' a, ñies as se' ser wes ie' ser es. Se' bàtse ie' mik, e' wa i' kôs kiane se' kî senoië wes ie' kî ikiane es e' me'tkeitö se' a ie' diché tajë e' wa. 4 Íyi ekkë kôs wa ie' kablë' se' a as se' dõ wes ie' wák dër es, as se' tköshkar i' sulu tso' ká i' a wamblak se' éna tö se' sulu'wëwami ese ulà a. Skëköl kablë' se' a, e' me'tkeitö se' a, e' dör tajë buaë shute. 5 E' kuëkî a' e' diché iö a' erblöke Cristo mik, e' kîie senuk yësyësë. Sene yësyësë, e' kîie

Skëköl íyi anuk. 6 Skëköl íyi ane, e' kîie e' kkö'nuk. E' kkö'nè, e' kîie íyi panuk bërë. Íyi panè bërë, e' kîie er mukwà Skëköl è kî. 7 Er mèwà Skëköl è kî, e' kîie ñi sauk er bua' wa wes ñi èlpa es. Ñi suè er bua' wa, e' kîie ñi dalëritsök. 8 Íyi ekkë kôs weke a' tö, ñies ikî weke a' tö këkraë, e' ta e' wà kiane ché tö mokî a' bàtse buaë Skëkëpa Jesucristo mik. A' serke es, e' ta i' kôs weke a' tö Skëköl a, e' wà dörattsa buaë. 9 Erë wépa e' chö tö ie'pa erblö Cristo mik, erë ie'pa kë tö íyi ekkë wawè, esepa dör wes s'wöbla kë wawër buaë es. Ie'pa kë éna iwà ane buaë. Wësua ie'pa éna ichowa tö i' sulu wamblë' ie'pa tö, e' pairi'ttsa Skëköl tö ie'pa kî. 10 A yamipa, a' e' diché iö senuk buaë yësyësë këkraë, e' wa iwà kkayërdaë tö mokî Skëköl tö a' klö'bak, a' shukitbakitö iwák a. A' tö iwé es, e' ta a' erblöke Cristo mik, e' kë olo'yepa a' tö yës. 11 E' wa aishkuö ta a' kirdawà buaë i' blúie Skëkëpa Jesucristo dör S'tsatkëkwak, e' tso' e' a. E' dör yöbië.

12 Íyi ekkë jcher a' wà buaë. Tté mokî wa a' e' wöblao', e' a' a' tso' e' tkëulewà darërëë. Erë ye' tö a' a' ikî ché michoë as a' kë éna ichöwa. 13 Ye' tso'ia' ttsë'ka, eta ye' a' ta buaë idir tö ye' tö a' a' ttè i' kî ché as a' tö íyi ekkë wà bikeitsö këkraë. 14 Skëkëpa Jesucristo tö ye' a' iyè' tö wëkkë alè ta ye' kë ku'ia' ká i' kî. 15 Ye' tö i' kôs weraë as ttè i' kë chöwa a' éna yës i' ñe ta ñies mik ye' blënewatke e' ukuöki ta.

16 Skëkëpa Jesucristo olo ta' tajë, e' su' sa' tö sa' wákpa wöbla wa. E' kuëkî mik sa' tö a' wöblao' ie' diché ta' tajë ena ie' datskene e' tté wa, eta kë sa' wà ipakane a' a' ttè kë wà ta' wes sa' wákpa tö ibikeitsè ché es a' kitö'woie. 17-18 Mik sa' dè'rö ie' ta kabata batse'r, e' tukir kî, eta eë Skëköl dör S'yé, e' tö ie' kîkëka tajë. Ttö datse Skëköl olo ta' tajë e' ska', e' tö ie' ché i' es: "Sé dör ye' alà dalër tajë ye' éna, e' wër ye' wa buaë shute." E' kôs su' sa' tö. Ttö ñe' datse ká jai a, e' ttsë' sa' tö, sa' tso'ñak ie' ta eë e' kuëkî.

19 Í su' sa' tö, i' ttsë' sa' tö, e' tö ikî cheke se' a' tö Jesús tté tso' kitule Skëköl yëkkuö kî ká iaiaë ittekölpa wà, e' yène mokî. E' kuëkî ttè kit ie'pa tö yëkkuö kî, e' wà iütök a' kawötà bua'iewà. Tté e' dör wes bö'wö batsëka stui a' tö ká olo ppeeke ese es. E' tö se' er ñi'weke as se' éna iar tö i' dör mokî,

ì dör kache. Ttè e' tò se' kimeräe dō mik Skëkëpa Jesucristo datskene etā. Mik ie' de, etā ì kos ardaë buaë se' éna, e' dör wes ká ñir s'kì es. Jesucristo dör wes bëkwō bérie wërke bla'mi e' es. ²⁰⁻²¹ Erë ì kos tsata a' wā ijchenú tò ì yè' Skëköl ttekölpa tò, tso' kitule Skëköl yëkkuō kī, e' kē yēne ie'pa wā ie'pa wákpa er wa. Erë Skëköl tò ie'pa ké ichök wes ie' kī ikiane es Wiköl Batse'r wa. E' kuekī ì kit Skëköl ttekölpa tò ká iaiaë, e' kē yēne ie'pa wā iwákpa er wa, e' dör Skëköl ttè moki.

2

S'wöbla'ukwakpa kache tté wa

¹ Ká iaiaë Israel aleripa shua kachökwakpa e' ka'ka e' chök tò ie'pa dör Skëköl ttekölpa. Es ñies i'ñe ta a' shua kachökwakpa e' kōrakā e' chök tò ie'pa dör s'wöbla'ukwakpa Skëköl ttè wa. Ie'pa e' ò tò ie'pa tso' ttè moki pakök, erë ttè wa ie'pa tò s'wöbla'weke, e' tò s'er sulu'wèwami e' iutésö, e' ta Skëköl tò s'we'ikeraë. Skëkëpa Jesucristo tò ie'pa nuì to'ttsa, erë e' wák watétsa ie'pa tò. E' kuekī ie' tò ie'pa we'ikeraë bet. ² Erë tajë s'yamipa ardarö kache ttè e' a itrërdarak tajë wes iwöbla'ukwakpa es. Ie'pa kuekī ttè moki e' cheraë suluë pè' malepa tò. ³ S'wöbla'ukwakpa kache tté wa, e'pa kī inuköl è kiane tajë, e' kuekī ie'pa tò a' inuköl yerattsā ttè kē wā ta' pakeke ie'pa tò ese wa. E' kuekī ká iaiaë ie'pa esepa wöme'ttsabak weinuk Skëköl tò, e' kē chë'wa ie' éna.

⁴ Ká iaiaë Skëköl biyöchökwakpa welepa tò ì sulu wamblë' ie' kī, e' nuì kē olo'yane ie' wā ie'pa kī. Ie' tò ie'pa batrélor bö' ké a, eë ie'pa tso' wötëule moulewa stui a' ie'pa kichateraëitö aishkuō ta' e' panuk. ⁵ Ñies ká iaiaë wakpa bak senuk Noé këska' ta, e'pa tò ì sulu wamblë' tajë, e' nuì kē olo'yane ie' wā ie'pa kī. Noé tò ipaka' ie'pa a' tò ie'pa kawötā senuk yësyësë, erë ie'pa kē wā ie' ttè iutëne. E' kuekī Skëköl tò ie'pa ewéwa di' tajë wa. Noé ena imalepa dōka kul (7), e'pa è tsatké Skëköl tò di' tajë yōkī. ⁶⁻⁸ Ñies ká iaiaë ká böt kiè Sodoma ena Gomorra, e' wakpa dör pè' sulusi. E'pa shua wëm serke eköl kiè Lot, e' serke yësyësë. Ie'pa trër tajë, e' ttseke, e' sueke ie' tò kekraë, e' tò ie' dör buaë e' eriaweke siarë. Ie'pa

nuì kī Skëköl tò ie'pa wöméttsa ewéwa. Ie' tò ie'pa ena ie'pa ká e' kos ña'wéwa seraa imuluchka è a'te. Erë Lot, e' è tsatkétsaitö. Ie' tò ie'pa ewéwa es iwā kkachoie sulitane a' tò es itkōraë pè' sulusipa kos esepa ta.

⁹ E' kos bak ká iaiaë, e' wa se' wā ijcher tò wépa serke buaë yësyësë, esepa tsatkërm buaë Skëköl a' ì kos tò ie'pa we'ikeke e' ulà a. Ñies se' wā ijcher tò wépa dör ì sulu wamblökwakpa, esepa tso' blëule ie' wā ishulirkerak e' kēwō panuk. ¹⁰ Wépa e' mettsā e' ia'ukka sene sulusi wa wes ie'pa wák dër sulu kī ikiane es ena Skëköl ttè watétsarakitö, esepa kos we'ikeraëitö tajë s'malepa tsata.

S'wöbla'ukwakpa kache tté wa, e'pa e' wamblörak kësik kësik, kē tò ì ulé klö'weta', iwökir darërë. Ie'pa kē suane wépa olo ta' tajë, esepa chök suluë. ¹¹ Skëköl biyöchökwakpa diché ta' tajë, olo ta' tajë s'wöbla'ukwakpa kache tté wa, esepa tsata, erë ie'pa kē tò imalepa dör suluë esepa cheta' Skëköl a' suluë as ikichatër. ¹² Erë ì sulu wambleke s'wöbla'ukwakpa kache tté wa, esepa tò, e' wamblekerakitö kē wā bikeitsule wes iyiwak kañiru kē a' ká arta' tso' klö'wéwa ttèwa es. Ì kē ane ie'pa éna, e' kos cheke suluë ie'pa tò. Ie'pa duörawā wes iyiwak kañiru ttèwa es. ¹³ Ie'pa tò s'malepa we'ikeke, e' skéie ie'pa weirdaë siarë. Ì sulu tò ie'pa ttsë'weke buaë, ese kos wambleke ie'pa tò tajë ñiwe kē jaër ta'ia, ese tò ie'pa ttsë'weke buaë. Mik a' ñi dapa'uke chkök ñita di'yök ñita, etā ie'pa tso' a' shua ì sulu wamblök e' ttsë'woie buaë. Ese wa ie'pa éna a' kitö'wak. Es ie'pa tò a' kawö sulu'wekewa. Ie'pa tò a' jaëwekewa tajë. ¹⁴ Ie'pa er me'rie trë è kī. Ie'pa kē shtrirta'wā ì sulu wamblök. Wépa kē e' tkënewā darërë S'tsatkökwaq ttè a, esepa dakiñekerakitö as ie'pa tò ì sulu wamblöne wes ie'pa es. Ie'pa tò inuköl è kkecheke tajë kekraë. Ie'pa wöme'ttsabak kichaté Skëköl tò. ¹⁵⁻¹⁶ Ie'pa dör wes s'cholur es. Ñala yësyësë e' olo'yé ie'pa tò e' wambloie wes ká iaiaë Beor alà kiè Balaam dör Skëköl tteköl, e' e' wamblë' es. Ie' mí ì sulu wamblök inuköl è dalërmik, erë Skëköl tò ie' burro ké ttökka ie' ta' ta' iuñéitö ta' ichéitö ia: ¿Ì wambleke be' tò aliie? E' tò

Balaam wöklö'wé.

¹⁷ S'wöbla'ukwakpa kache tté wa, e'pa dör wes di' tum itö kē a di' ta' es. Ie'pa dör wes kaļi morka mochka a uyè siwa' tō kē wà yërta' es. Ie'pa wömeulettsa weinuk mi-choë stui ké a. ¹⁸ Ttè pakeke ie'pa tō e' ttsē'r buaë, erē kē iwà ta'. Ì sulu kukuéña ie'pa wà ena ì sulu kiane s'wák dēr sulu e' ki, e' wa ie'pa tō wépa e' yéttsa tsaririë iserkerak kitēule e' ulà a, esepa erkiöwekekane as iarmine ì sulu a. ¹⁹ Ie'pa tō icheke: “A' tō sa' ttè iuté, e' ta' a' kē ku'ia klöulewà ì ulà a, a' sermi wes a' wákpa ki ikiane es.” Ie'pa tō icheke es, erē ie'pa wákpa tso' klöulewà ì sulu ulà a, ie'pa kē a e' yerpattsa wes. Mik se' kē a e' yēnettsa ì ulà a, etā e' wà dör tō se' tso' klöulewà iulà a. ²⁰ Skëképa Jesucristo dör S'tsatkōkwak e' mik se' e' batsé, e' wa sene sulusi tso' ká i' a e' olo'ya'sö. Erē se' anemine ì sulu ulà ane, kē tō ilo'yeta', e' ta' se' a e' dör sulu ichökle kewe tsata. ²¹ Se' tō sene yēsyesē e' ttè klöo'bak buaë kewe. Erē e' ukuöki ta' ttè dalöiëno batse'r mēne se' a, e' olo'yēsö, e'ma buaë idir tō kē sō iklö'úpa. ²² E' dör wes ttè moki i' tō iché es: “Chichi chöli tuéttsa, e' ukuöki ta' inéwaneitö.”* Nies skà tō iché: “Köchi kuöwésö buaë, e' mia kuekane dö a.”

3

Skëképa Jesús dörane

¹ A yamipa dalër tajë ye' éna, ye' tō yëkkuö tsá kit a' a, e' skà shtekeyö a' a, i' ta' ide böt. Yëkkuö böt e' ki ye' tso', ttè jchertke a' wà, e' chökne a' a a' pattök as a' er arne iska' ta' iwà bikeitsö bua'iewa yēsyesē. ² Ì yē' Skëköl ttekölpa batse'r e'pa tō ká iaiaë, e' ska' a' er anú. Nies ttè dalöiëno me'at Skëképa dör S'tsatkōkwak e' tō, e' ska' a' er anú. Sa' dör ittekölpa tsá, e'pa tō ttè e' yē' a' a.

³ A' wà ijchenú bua'iewa tō ká i' erkewatke e' kēwö ska' ta' pē' serke suluë esepa dōraë. Ie'pa tō ì sulu è wambleke wes ier sulu tō ikieke ia es. Ie'pa tō a' wayueraë ⁴ ta' a' a' ichakeraë: “Jesucristo kablē' dökne ¿wes e' de? Ikkē ta' kē iwēr ta, ¿wé idir? Se' kēképa blērulunebak, etā iyi kōs mir iwák suë wes iyöne kuaë es.” ⁵ Erē ie'pa wà ijcher tō

ì cheke ie'pa tō e' kē yēne. Ie'pa kē ki ikiane ttsēno tō ká iaiaë Skëköl tō ká jaì ena ì kōs tso' ia, e' yō' ittö è wa. Nies ká i' ena ì kōs tso' iki, e' yō' ie' tō ittö è wa. Ká i' dē'ka ie' wà di' a, es di' tso' ká i' pamik shkit. ⁶ Ie'pa kē ki ikiane ttsēno tō ì ulitane bak senuk ká i' a, e' eö'wa Skëköl tō di' tajë bak e' wa. ⁷ Erē ká jaì ena ká i' tso' i'ñe ta, e' kicha a'ria ie' wà iwák ttè wa dö mik ie' tō iewekewa bö' wa aishkuö ta' etā. E' kōs tkōraë mik pē' sulusipa shulirke kichatërkettsa e' kēwö de etā.

⁸ A yamipa dalër tajë ye' éna, kē a' éna ichökwa tō Skëköl a' ká etkē, e' dör wes duas dōka mil eyök es, nies duas dōka mil eyök, e' dör wes ká etkē es. ⁹ Skëképa Jesús kablē', e' wà tkōraë. Ie' datskene sulitane shulök mik Skëköl ki ikiane etā. E' kē dör tō ie' kablē' e' chowa ie' éna wes pē' welepa tso' ibikeitsök es. E' kē dör es. Ie' kē ki ikiane tō yi weir aishkuö ta. Ie' ki ikiane tō sulitane er mane'ù ie' a. E' wà panuk ie' tso' énaë. E' kuëki ie' kam dōne.

¹⁰ Erē ie' dōrane, kē tkōpa. Mik ie' datskene, etā e' kēwö dōraë kē e' biyö yēule wes akblökwakpa dōwa nañewe es. Mik ie' de, etā ká jaì kōs blardaë tajë ta' ichōrawa kē wërpaia. Ì kōs tso' ká jaì a, e' ñardawa diardawa. E' sù ká i' ena ì kōs tso' iki, e' ñardawa sekka, kē ì atukia. ¹¹ E' kōs erdawa es, e' ta' ¿wes kē se' serpa batse'r e' tkēulewà darërëë Skëköl è a? ¹² E' kēwö panuk se' tso' poë, e' dalewa se' e' chö senuk wes Skëköl ki ikiane es as ikēwö e' dö bet. Mik e' kēwö de, etā ká jaì ñardawa ena ì kōs tso' ia, e' diardawa erdawa bö' wa. ¹³ Erē Skëköl kablē' ká jaì pa'alì ena ká i' pa'alì e' yuök se' a. Wépa serke yēsyesē, esepa è serdaë eë. Eë ì sulu kē ta'. E' wà paneke se' tō poë.

¹⁴ A yamipa dalër tajë ye' éna, a' tso' iyi ekkē wà panuk, e' dalewa a' e' tkōwa darërëë senuk as mik e' kēwö de, etā ie' tō a' kù senuk bërë ñita, kē iauleka, kē ki ì sulu tté ta'. ¹⁵ A' éna ianú tō Skëképa Jesús kam dö, ie' tso' ia' ipanuk as s'tsatkër. Nies ttè e' kitat a' a' yëkkuö ki s'yami Pablo dalër tajë se' éna e' tō. Ie' tō ikitat erbikè tajë me' Skëköl tō ie' a e' wa. ¹⁶ Ttè i' kit Pablo tō yëkkuö kōs kit ie' tō ekkē ki. Ie' ttè wele dör darërë, kē wà ar se' éna bet.

* 2:22 Proverbios 26.11

Pë' welepa kë yöule buaë, kë e' tkëulewà buaë Jesucristo ttè a, esepa tō Pablo ttè darërë, e' wà shkuli'wekewà wës ie'pa tō Skëköl ttè kitule yëkkuō kī malepa, e' wà shkuli'wekewà es. E' nuí kī ie'pa weirdaë siarë.

Ttè bata

¹⁷ A yamipa dalër tajë ye' éna, íyi ekkë kos jchertke a' wà buaë. E' kuëkī a' e' kkö'nú pë' sulusi ñe'sepa yöki as a' kë tō ie'pa ttō iutō. A' tso' erki as a' e' tkëulewà buaë S'tsatkōkwak mik, e' kë olo'yō a' tō.

¹⁸ Skëkëpa Jesucristo dör S'tsatkōkwak, e' er buaë ché se' a, e' ttè wa a' kī e' yuō. Ie' mik a' kī e' batsō bua'ie. ¡As ie' kikarka tajë i'ñe ta ena kekraë! Es e' idir.

Yëkkuö tsá kit Juan tö 1 Juan

Yëkkuö i' kit Jesús ttekölpa tsá e' eköl kiè Juan e' tö. Ie' tö ikit Jesús mik erblökwakpa serke Asia e'pa a. I ñe ta ká e' kiè Turquía. Ie' tö ikit eta ie' dewatke kékëla. Ñies yëkkuö skà kit ie' tö döká tkël, e' böt dör tsitsir, böt dör blublu. Yëkkuö blublu e' et kiè 'Jesús Tté Buaë kit Juan tö' ena iët kiè 'Ì Kkayè' Jesucristo tö Juan a e' Pakè.'

Skököl éna Jesús mik erblökwakpa dalër tajë ena iyi tajë buaë o' ie' tö ie'pa a Jesucristo batamik, e' pakè Juan tö yëkkuö i' ki. Ñies ie' tö iché tö mik se' ñi dalëritsöke eta se' wá ijcher tö Skököl dör se' wák, e' kueki se' kawötá ñi dalëritsök.

E' kúie ta ie' tö yëkkuö i' kit Jesús mik erblökwakpa a s'wöbla'ukwakpa kache tté wa esepa biyö choie. Ie'pa tö s'wöbla'weke tö Jesús kè dör wes s'ditsö es. Ie'pa tö iché tö ie' wër se' sù erè kè idör se' es. Jesús mik erblökwakpa kè kàne ie'pa ttö ttsök. Ie'pa dör s'kitö'ukwak. Skököl Wiköl e' je' tö Skököl ena ilà Jesucristo e'pa tté mokí e' kkacheraë se' a. Es Juan tö iché yëkkuö i' ki.

Sene michoë mukwak

¹ Itso' eköl dör ttè tö sene michoë meke se' a e'. E' tté pakeke ye' tö a' a yëkkuö i' ki. Tsawemi ta ie' tso'tke, erè i' ñe ta sa' tö iché a' a tö ie' ttö ttsé' sa' tö, ie' sù' sa' tö ena i' o' ie' tö e' sù' sa' tö, ñies ie' ka' sa' tö sa' ulà wa. ² Ie' dör sene michoë mukwak, e' patkë'bitu S'yé tö ká i' a s'ditsöie e' kkachök se' a, e' sù' sa' tö. E' kueki sa' tö ie' tté mokí e' pakeke a' a. Sa' tö iché a' a tö ie' tö sene michoë meke se' a. Ie' bak S'yé ta ñita kuaë kekraë, erè S'yé tö ie' kkayè' sa' a. ³ Es ie' sù' sa' tö, ittö ttsé' sa' tö, e' tté pakeke sa' tö a' a i' ta as a' batswá sa' mik wes sa' batsulewá S'yé mik ena ilà Jesucristo mik es. ⁴ Yëkkuö i' shteke sa' tö a' a as a' ttsé'r buaë mokíe.

Sene yësyësë

⁵ Tté wa Jesucristo tö sa' wöbla', e' wà pakeke sa' tö a' a, e' dör i': Skököl dör buaë yësyësë, kè ki i' sulu ta' wes ká ñi kè a ká ttsettse ta' es. ⁶ E' kueki se' e' chö tö se' batsulewá ie' mik, erè se' tso'ia i' sulu

wamblök, e' ta se' tso' kachök. Se' kè tö tté mokí e' iuteku'. E' dör wes se' serkeia ká ttsettse a es. ⁷ E' skéie, se' serke yësyësë wes ie' ser yësyësë es, e' ta se' batsë buaë ñi mik. Ñies ie' alà Jesucristo, e' pé wa se' pairirke se' nuí kos e' ki.

⁸ Se' e' chö tö se' kè tö i' sulu wambleta', e' ta se' wák e' kitö'uke, ñies tté mokí kè ku' se' er a. ⁹ Erè Skököl ttö mokíe ena ie' dör yësyësë. E' kueki se' e' kkatéka ie' a, e' ta se' nuí olo'yeraëitö se' ki, ñies sene sulu nuí kos paikleraëitö se' er a. ¹⁰ Se' e' chö tö se' kè tö i' sulu wambleta', e' ta se' tso' ichök tö Skököl kachötá, ñies iwënewá tö ie' tté kè ku' se' er a.

2

¹ A' ye' ala'rla, ye' tso' tté ikké shtök a' a as a' kè tö i' sulu wamblö. Erè se' wele tö i' sulu wamblé, e' ta s'atsatök'wak tso' eköl S'yé ska', e' dör Jesucristo dör yësyësë e'. ² Jesucristo e' me'ttsa ttewá se' skéie sene sulu nuí olo'yoie se' ki. Erè ie' kè kótewá se' é nuí ki, ñies ie' kótewá ká ulitane wakpa nuí ki.

Se' kawötá ñi dalëritsök

³ Skököl tté dalöieno e' dalöiekese, e' ta e' wa se' wá ijcher buaë tö se' batsë ie' mik. ⁴ Yi e' chö: "Ye' batsë buaë Skököl mik", erè ese kè tö itté dalöieku', e' ta ie' tso' kachök, kè ittö mokí. ⁵ Erè yi tö ie' tté dalöieke, ese je' éna ie' dalër mokíe. Es se' wá ijcher tö se' batsulewá ie' mik. ⁶ Yi e' chö: "Ye' tkërie Skököl mik", ese ké senuk wes Jesucristo sene' es.

⁷ A yamipa dalër tajë ye' éna, tté dalöieno shtekeyö a' a i', e' kè dör tté pa'ali a' a. Tsawe ta tté e' yënebak a' a. Tté e' meneat ká iaiaë, e' ttsëuletke a' wá, e' dör i': se' kawötá ñi dalëritsök. ⁸ Tté e' meneat ká iaiaë, erè e' kéwö ska' ta se' er tso'ia wes ká ttsettse a es, e' kueki kè se' éna iwà ane buaë. Erè i' ñe ta se' er a ká ñirketke Cristo tté mokí e' kueki. Wes Cristo éna se' dalëne, ñies wes a' ñi dalër, e' wa iwër wësua tö tté e' dör pa'ali.

⁹ Yi e' chö: "Cristo tté tö ye' er ñi'wé", erè ese éna iyami ar suluë, e' ta ie' er kam ñir, ie' er tso'ia ká ttsettse a. ¹⁰ Erè yi éna iyami dalër mokí, ese er a ká ñine buaë, kè i' tö ie' epamine sene sulu a. ¹¹ Erè yi éna iyami ar suluë, ese er tso'ia ká ttsettse a. Ie' e' wamblö suluë, kè ie' wá ijcher i' dör suluë.

Ie' dör wes s'shköke ká ttsettse a es. Ká ttsettse kē tō ie' kawō mè ká sauk, e' kuekī kē ie' wā ijcher wē ie' mīrō.

A' kē kàne er mukwā ì kos tso' ká i' a ese kī

¹² A ala'rla, a' nuì kos olo'yane a' kī Jesús batamik, e' kuekī ye' tso' yēkkuō i' shtök a' a. ¹³ A' dör kēkēpatke, a' bātse Jesús tso'tke tsawe tā e' mik, e' kuekī ye' tso' yēkkuō i' shtök a' a. A duladulapa, a' e' ali'kā bē kī, e' kuekī ye' tso' yēkkuō i' shtök a' a.

A ala'r, a' dör wes ye' ala'rla es, a' bātse S'yé mik, e' kuekī ye' tso' yēkkuō i' shtök a' a. ¹⁴ A' dör kēkēpatke, a' bātse Jesús tso'tke tsawe tā e' mik, e' kuekī ye' tso' yēkkuō i' shtök a' a. A duladulapa, a' e' tkéwā darèrē Skéköl ttē a, e' tso' a' er a, ñies a' e' ali'kā bē kī, e' kuekī ye' tso' yēkkuō i' shtök a' a.

¹⁵ Kē a' er mukwā ká i' kī ena ì tso' iki ese kī. Yi er méwā iki ese kē éna S'yé dalërta'.

¹⁶ ¿Ì tso' ká i' a? E' dör ì kos tō s'wák dēr sulu ttsé'wēke buaë ese. Ñies e' dör ì kos wa s'wöbatsö kkechekesö tajë ese. Ñies e' dör íyi tso' se' wā wa se' e' ttsōkā tajë ese. Íyi ekkē kos tso' ká i' a, ese kē menebitū S'yé wā se' a, e' datse ì sulu tso' ká i' a ese wā. E' kuekī kē se' er mukwā íyi ekkē kī. ¹⁷ Ká i' erkewatke, ñies ì sulu kos tso' iki tō se' erkiōwēke ese erkewatke. Erē wépa tō ì kiane Skéköl kī ese wēke, esepa ser michoë.

¹⁸ A ye' ala'rla, ká i' erkewa e' kēwō dōketke. A' éna iane tō sa' tō a' a iyé' tō mik ká i' erkewatke, etā eköl idatse kiè Cristo Bolök. Es i'ñe tā a' tō isuēke tō tajë Cristo bolökpa tso', e' kuekī se' wā ijcher tō ká i' erkewa e' kēwō dōketke. ¹⁹ Ie'pa bak se' éltēpa tā, erē ie'pa e' yélurne. E' wa iwēnewā tō ie'pa kē dör mokī se' éltēpa. Ie'pa chōpa se' éltēpa mokī, e' ma ie'pa tso'ia se' tā. Erē ie'pa e' yélurne, e' wa iwēnewā wōshak tō ie'pa kē dör se' éltēpa.

²⁰ Cristo dör yi dör batse'r ichökle, e' tō a' batse'wé Wiköl Batse'r wa, e' kuekī a' wā Cristo ttē mokīe e' jcher. ²¹ Ye' tso' yēkkuō i' shtök a' a, e' wā kē dör tō a' kē wā Cristo ttē jcher. E' skéie a' wā ie' ttē jcher buaë, e' kuekī ye' tso' yēkkuō i' shtök a' a. A' wā ijcher tō kachökwa kpa kē tō ttē mokī paketa'. ²² Etā ¿wépa dör kachökwa kpa? Wépa tō icheke tō Jesús kē

dör wé pairine'bitū idi' wa s'blúie e', esepa dör kachökwa kpa. Esepa dör Cristo bolökpa, ie'pa tō S'yé ena ilà watéttsa e' kuekī. ²³ Wépa tō icheke tō Cristo kē dör Skéköl Alà, esepa tso' ie' watöktsa, ñies ie'pa tso' S'yé watöktsa. Erē wépa tō icheke tō Cristo dör Skéköl Alà, esepa tso' buaë S'yé tā.

²⁴ Cristo ttē mokī ttsé' a' tō mik a' tō iklöo' tsawe tā, e' seú a' er a kēkraë. E' wé a' tō es, e' tā a' serdaë batsulewā S'yé ena ilà mik kēkraë. ²⁵ Ì muk Jesucristo kablē' se' a' e' dör i': sene michoë e'.

²⁶ Ye' tso' yēkkuō i' shtök a' a as a' e' kkö'nū s'kitō'ukwakpa yöki. ²⁷ Erē Cristo tō a' batse'wé Wiköl Batse'r wa, e' tso'ie a' a, e' kuekī ye' wā ijcher tō ie'pa kē tō a' kitō'wépa. Wiköl Batse'r mēne a' a, e' tō a' er ñi'wēke as ttē ikkē kos wā ar buaë a' éna. Ttē wa ie' tō a' wöbla'wēke, e' dör ttē mokī, kē dör kache. E' kuekī a' kē kī ikiane tō yi skā bitū a' wöbla'uk. Es a' senū batsulewā Cristo mik wes Wiköl Batse'r tō a' wöbla'wēke es.

A' kē e' muktsa e' kitō'uk yi a ì sulu wambloie

²⁸ A ala'rla, a' senū batsulewā Cristo mik kēkraë as a' kē suar ena a' kē jaër ie' wörki mik idatskene etā.

²⁹ A' wā ijcher tō Cristo ser yēsyesē, e' kuekī a' wā ijcher ñies tō wépa serke yēsyesē, esepa dör Skéköl ala'r.

3

¹ A' ittso' tō wēkkē Skéköl dör S'yé e' éna se' dalër, ie' tō se' kiè iwák ala'r. Mokī se' detke ie' ala'rie. Erē wépa kē tō ie' dalöiè, esepa kē e' batsōta' ie' mik, e' kuekī ie'pa kē éna iwà ane tō se' dör ie' ala'r. ² A yamipa dalër tajë ye' éna, i'ñe tā se' tso'tke Skéköl ala'rie, aishkuō tā ie' tō se' mane'weraë bua'ie, erē kam se' éna iwà ar tō wes se' maneormi. Mik Cristo datskene, etā se' tō ie' wák sueraë, e' kuekī se' wā ijcher buaë tō se' dōraë wes ie' wák es. ³ Wépa kos tso' ttē e' wā panuk, esepa e' batse'uke senoie yēsyesē wes Cristo ser es.

⁴ Yi tō Skéköl ttē dalöièno e' dalösēwēkewā, ese tō ì sulu wambleke. E' kuekī wépa tō ì sulu wamblekeia, esepa tō Skéköl ttē dalöièno, e' dalösēwēkewā. ⁵ A' wā ijcher

buaë tō Jesucristo dē'bitu ká i' a se' nuì olo'yök. Ie' kē tō ì sulu wambleta' yēs. ⁶ E' kueki wépa tkérie Cristo mik, esepa kē ku'ia ì sulu wamblök. Erē wépa tō ì sulu wamblekeia, esepa kē wā Cristo suule moki, ie'pa kē bats ie' mik. ⁷ A ye' ala'rla, a' kē e' muktsa e' kitö'uk yi a ì sulu wambloie. Yi serke yēsyesē, ese dör yēsyesē wes Cristo dör yēsyesē es. ⁸ Erē yi tō ì sulu wambleke, ese dör bē icha. Ie' e' wamblö sulu kuaēmi', es ie' dör kekraē. E' kueki yi tō ì sulu wambleke, ese dör ie' icha. Erē Skököl Alà dē'bitu e' wà dör bē kanē kos e' olo'yökwa. ⁹ Wépa erblé Jesucristo mik, esepa kunene etökichane Wiköl Batse'r wa, ie'pa dör Skököl ala'r, e' kueki ie'pa wák dēr wes Skököl wák es. E' kueki ie'pa kē serku'ia klöulewā ì sulu ulà a. Ie'pa dör Skököl ala'r e' kueki ie'pa kē a ì sulu wamblenukia. ¹⁰ ¿Ì wa isuëmisö tō wépa dör Skököl ala'r ö bē ala'r? Wépa kē ser yēsyesē, kē tō s'yamipa dalëritsē, esepa kē dör Skököl ala'r.

Se' ñi dalëritsö

¹¹ Kuaë, mik a' tsá erblé' Cristo mik, e'tami ttè i' ttsé'bitu a' tō: se' ñi dalëritsö. ¹² Kē se' kàne ñi sauk suluë wes Caín tō iël su' suluë es. Ie' dör bē icha. Ie' tō iël kötwa. Ie' e' wamblö suluë erē iël ser yēsyesē, e' kueki ie' tō ikötwa.

¹³ A ye' yamipa, wépa kē tō Skököl dalöie esepa tō a' sueke suluë, e' tã kē e' ki a' tkinuk. ¹⁴ Se' ñi dalëritsöke e' wa iwënewā tō Skököl tō se' er mane'wëttsa pa'alì. Kam se' erblö Skököl mik, etã se' dör wes s'duulewā es ie' a, erē i'ñe tã se' dör ttsé'ka ie' a. Yi kē tō iyami dalëritsē, ese tso'ia wes s'duulewā es ie' a. ¹⁵ Ie' a wépa kos tō s'yamipa sueke suluë, esepa dör s'ttökwa wakpa. A' wā ijcher tō s'ttökwa wakpa kos kē wā sene michoë tã'. ¹⁶ Jesucristo e' me'ttsa ttèwā se' skéie, e' wa ie' tō iwà kkaché tō wes se' kawötã ñi dalëritsök. E' kueki se' kawötã e' muktsa s'yamipa kimuk se' wák er wa dö s'ttèwā ie'pa skéie ekkë. ¹⁷ E' kueki yi wā íyi tso' ká i' a, ese tō s'yamipa sué tō iweirke, erē ie' er téwā darërë iyöki, kē tō ì kakkè ia, e' tã ¿wes ie' ichèmi tō ie' éna Skököl dalër? ¹⁸ A ye' ala'rla, kē se' kàne ñi dalëritsök kkö ë wa, e' skéie se' kawötã ñi dalëritsök mokijë iwawatke.

¹⁹⁻²⁰ Se' ñi dalëritsöke, e' wa se' wā ijcher mokijë tō se' serke buaë wes Skököl ttè moki tō ichè es. Mikle tã se' wák er tō se' kkateke tō kē se' ku' iwà iütök buaë. Erē Skököl dör se' er tsatã, ie' wā íyi ulitane jcher. E' kueki se' ñi dalëritsöke, e' tã se' er ttsé'rdaë buaë ie' wöa kē suane. ²¹ A yamipa dalër taië ye' éna, se' er kē tō se' kkatè, e' tã se' ttsé'rmi buaë Skököl wöa kē suane. ²² Ie' ttè iütokesö ena ì wër buaë ie' wa ese wëkesö, e' tã ì kos kiekésö ie' a, e' meraëitö se' a. ²³ Ie' ttè dalöiëno, e' dör i': se' kawötã erblök ie' alà Jesucristo mik, ñies se' kawötã ñi dalëritsök wes Cristo tō se' a iyë'at es. ²⁴ Wépa tō ie' ttè dalöieke, esepa serke batsulewā ie' mik, ñies ie' tso' batsulewā ie'pa mik. Ie' tō iWiköl me' se' a, e' wa se' wā ijcher tō ie' tso' batsulewā se' mik.

4

A' ké ttè ulitane wà sauk buaë tō mokijë idir

¹ A yamipa dalër ye' éna, taië kachökwapka tso' ká wa'ñe e' chök tō ie'pa dör Skököl ttekölpa. Esepa weblö buaë tō ie'pa dör Skököl icha ö au. ² Wépa tō ichekeka tō Jesucristo yöne s'ditsöie, esepa dör Skököl icha. Es a' wā ijchermi tō wépa a Skököl Wiköl tso'. ³ Erē wépa kē tō Jesús ché es, esepa kē a Skököl Wiköl ku'. E' skéie Cristo Bolök wiköl tso' iarak. A' wā ittseüle tō ie'pa esepa datske, itso'raktke i'ñe tã ká i' a.

⁴ A ala'rla, a' dör Skököl icha. Ie' Wiköl tso' a' a, e' diché taië tköka yi tso' wépa kē tō ie' dalöieta' esepa a e' tsatã. E' kueki a' e' aléka kachökwapka ñe'pa ki. ⁵ Ie'pa kē tō Skököl dalöie, e' kueki ie'pa tō s'wöbla'weke ttè ese wa. Imalëpa tō ie'pa ttè ttseke buaë. ⁶ Erē se' kē dör es, se' dör Skököl icha. Wépa batsë ie' mik, esepa tō se' ttè ttseke buaë. Wépa kē dör ie' icha, esepa kē tō se' ttè ttsepa. E' wa sö isuëmi tō yi tō s'wöbla'weke ttè moki wa Wiköl Batse'r wa, ö yi tō s'wöbla'weke kache ttè wa.

Skököl tō se' dalëritseke taië

⁷ A yamipa dalër taië ye' éna, Skököl tō se' a diché mé ñi dalëritsoie, e' kueki se' ké ñi dalëritsök. Wépa ñi dalëritsöta', esepa dör ie' icha, ñies ie'pa batsë ie' mik. ⁸ Skököl wák éna s'dalër, es ie' dör, e' kueki wépa kē ñi dalër, esepa kē bats ie' mik. ⁹ Ie' tō ilà

eköl ðme e' patkë' ká i' a as sene michoë dö se' ulà a ilà batamik, e' wa ie' tō se' a iwà kkaché tō se' dalër ie' éna. ¹⁰ Skëköl dalër se' éna, e' kë dö iwà. Iwà dö tō ie' tō se' dalëritsé tã ilà patkëitō ttëwã se' skéie as se' nuí olo'yar.

¹¹ A yamipa dalër tajë ye' éna, ekkë Skëköl tō se' dalëritsé, e' kuëki se' ké ñi dalëritsök. ¹² Kë yi wã ie' suule iwöbla wa, erë se' ñi dalëritsökë mokië, e' tã e' wa iwënewã tō ie' batsulewã se' mik ena se' ñi dalëritsökë wes ie' ki ikiane es. ¹³ Ie' tō iWiköl me' se' a, e' wa se' wã ijcher tō se' batsulewã ie' mik ena ie' batsulewã se' mik. ¹⁴ Ñies sa' tō isu' tō S'yë tō ilà patkë' ká i' a sulitane tsatkök. Ì cheke sa' tō, e' dö moki. ¹⁵ Wëpa tō iklö'wé tã icheke tō Jesús dö Skëköl Alà, esepa mik Skëköl batsulewã, ñies ie'pa batsulewã ie' mik.

¹⁶ Es se' wã ijcher ena iklö'wësö tō Skëköl éna se' dalër tajë. Kekraë ie' wák éna se' dalër tajë. Wëpa éna s'malepa dalër ena ie' dalër, esepa batsulewã ie' mik ena ie' batsulewã ie'pa mik. ¹⁷ Se' ñi dalëritsö wes ie' ki ikiane es, e' tã es se' serke yësyësë ká i' a wes Jesucristo ser es. Se' serke es as kë se' suar s'shulirke e' këwö yöki. ¹⁸ Se' suane Skëköl yöki, e' tã e' wã kiane chë tō se' éna iane tō se' weirdäe ì sulu wamblekesö ese nuí ki. Erë wëpa éna ie' dalër ena s'malepa dalër, esepa kë suane ishulirketke aishkuö tã e' yöki. E' kuëki wëpa suane e' yöki, e' wã kiane chë tō kam ie'pa éna ie' dalër ena s'malepa dalër buaë wes ie' ki ikiane es.

¹⁹ Skëköl tō se' dalëritsé kewe, e' kuëki se' ñi dalër. ²⁰ Se' e' chö tō se' éna ie' dalër, erë s'yamipa erblöke Jesús mik, esepa suëkesö suluë, e' tã se' tso' kachök. S'yami suësö, ese kë dalër se' éna, e' tã ¿wes Skëköl kë sune s'wã e' dalërmie se' éna? E' kuëki se' wã ijcher tō se' e' chö es, e' tã s'tso' kachök. ²¹ Ie' tō ttë i' me'at se' a dalöie: yi éna Skëköl dalër, ese ké iyamipa dalëritsök ñies.

5

Se' erblö wa se' e' alöka ì sulu tso' ká i' a ese ki

¹ Wëpa kos tō iklö'wé mokië tō Jesús dö wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e', esepa dö Skëköl ala'r mokië. Yi tō iyë dalëritseke, ese tō ila'r dalëritseke ñies. ² Skëköl dalër se' éna

ena ittë dalöieño e' wã iutekesö, e' wa se' wa ijcher tō moki se' tso' Skëköl ala'r dalëritsök ñies. ³ Skëköl dalër se' éna e' wã dö tō ittë dalöieño e' wã iutekesö. Ie' ttë dalöieño, e' kë dö darërëe se' a iutë. ⁴ E' wã dö tō wëpa dö Skëköl ala'r, esepa e' alöka ì sulu tso' ká i' a ese ki. Se' erblöke Jesús mik, e' wa se' a diché mène e' aloka ì sulu kos ese ki. ⁵ Wëpa tō iklö'wé mokië tō Jesús dö Skëköl Alà, esepa e' alöka ì sulu kos tso' ká i' a ese ki.

⁶ Jesucristo dë'bitu ká i' a, e' wösuk Juan tō di' a, ñies ie' kötëwã krus mik ipë tène tajë; e' wa se' tō isueke tō ie' dö Skëköl Alà. Ie' kë dë'bitu wöskuë e, ñies ie' dë'bitu ttëwã pë tène tajë. Skëköl Wiköl tō se' a ikkacheke tō mokië idir, ie' ttö mokië kekraë e' kuëki. ⁷ Jesucristo dö Skëköl Alà, e' wã kkayëne se' a iyi mañatökicha wa. ⁸ Skëköl Wiköl tō icheke se' a tō moki idir, ñies ie' wösune di' a, ñies ie' kötëwã krus mik ipë tène; ttë mañat e' tō icheke ñikkëe. ⁹ S'ditsö ttë klö'wësö, e' yitã Skëköl ttë klö'wëmisö buaë, e' dö ibua'ie e' kuëki. E' dö ie' Alà chëitö se' a e' ttë. ¹⁰ Yi erblöke ie' alà mik, ese wã ijcher buaë tō moki Jesús dö ie' Alà wes ie' tō iyë' es. Erë yi kë tō iklö'wë, ese tō Skëköl sueke kachökwakie, ie' kë tō ittë klö'wë e' kuëki. ¹¹ Ttë e' dö i' es: Skëköl tō sene michoë meke se' a ie' Alà batamik. ¹² Yi batsulewã ie' Alà mik, ese wã sene michoë tso'. Erë yi kë ku' batsulewã imik, ese kë wã itã'.

Ttë bata

¹³ Ye' tso' yëkkuö i' shtök a' erblöke Skëköl Alà mik esepa a as a' éna iar buaë tō a' wã sene michoë tso'.

¹⁴ E' dö es, e' tã kë se' suane ilë kiök Skëköl a. E' wã dö tō se' wã ijcher tō ilë kiësö ie' a e' dö ì kiane ie' ki ese, e' tã ie' tō ittë. ¹⁵ Se' wã ijcher tō ie' tō ittë, e' tã se' wã ijcher tō ì kiësö ie' a, e' detke se' ulà a.

¹⁶ Yile tō isuë tō iyami erblöke Cristo mik, ese tso' ì sulu wamblök, erë e' kë ki ie' kichatënuke aishkuö tã, e' tã a' kawötã ikiök Skëköl a iki tã ie' tō inuí olo'yeraë iki tã sene michoë meraëitö ia. Erë ì sulu tso' et, e' nuí kë olo'yepa Skëköl tō se' ki, e' nuí ki se' kichatërdaë wake'. Ye' kë tō icheku' tō a' tō ikiö yi tō ì sulu e' wamblé ese ki. ¹⁷ Ì sulu kos wamblekesö, e' dö suluë S'yë wöa. Ì sulu wamblekesö kos e' nuí olo'yëmiitö se'

ki. Erë ì sulu chéyö ñe' è nuí kě olo'yepaitö se' ki.

¹⁸ Se' wà ijcher tö wépa wà Skéköl tso' iYéie, esepa kkö'neke Skéköl Alà tö as bé kě a ie'pa or wes, e' kuęki ie'pa kě tö ì sulu wamblèia. ¹⁹ Se' wà ijcher tö se' dör Skéköl icha, ñies se' wà ijcher tö pè' malepa kōs tso' klöulewà bé ulà a. ²⁰ Ñies se' wà ijcher tö Skéköl Alà dē'bitu ká i' a, e' tö se' er ñi'wé as se' e' batsö yi dör Skéköl ichökle e' mik. I'ñe ta se' serke batsulewà yi dör ichökle e' mik, se' batsulewà ilà Jesucristo mik e' wa, e' dör Skéköl ichökle ena sene michoë e' mukwak. ²¹ A ala'rla, a' e' kkö'nú, íyi diököl tso' dalöie ese kōs yöki.

Yëkkuö skà kit Juan tö i' ta ide böt 2 Juan

Yëkkuö i' kit Jesús ttekölpa tsá e' eköl kiè Juan e' tö. Ie' tö yëkkuö skà kit döka tkël. Pè' welepa tö ibikeitsè tö ie' tö yëkkuö i' kit alaköl eköl ena ila'rla e'pa a. Erë ieltëpa tö ibikeitsè tö “alaköl” ena “ala'rla” e' wà kiane chè Skëkëpa Jesús icha erule wele. E' kueki welepa tö ibikeitsè tö ie' tö ikit Skëkëpa icha erule wele a.

S'kitö'ukwakpa dë'mi Jesús mik erblökwakpa esepa e'pa kë tö s'wöbla'weku' Jesús tté buaë e' wa. Ie'pa éna Jesús mik erblökwakpa tsakmi ñala sulusi ki. E' kueki Juan tö yëkkuö i' kit pè' ñekkëpa biyö choie ie'pa a. Ñies ie' tö iché tö Jesús mik erblökwakpa kawöta ñi dalëritsök.

Shke'wè

¹ A tayë*, be' shukitbak Skëköl tö. Ye' kiè a' tö blë'këkëpa, e' tso' yëkkuö i' shtök be' a ena be' ala'r a. Mokië a' dalër tajë ye' éna. Ñies wépa tö Skëköl ttè moki e' klö'wé, esepa kos éna a' dalër tajë. ² Ttè moki e' tso' se' kos er a, e' tso' se' ta kekraë, e' kueki sa' éna a' dalër tajë. ³ Skëköl dör S'yé ena ilà Jesucristo, as e'pa er buaë chö a' a ena a' saü er siarë wa. As ie'pa tö sene bërë mù a' serke ttè moki a ena ñi dalëritsè a, esepa kos a.

Se' kawöta ñi dalëritsök

⁴ Ye' wà ijchenewa tö be' ala'r welepa tso' S'yé ttè mokië, e' wà dalöiök buaë wes ie' tö ime'at se' a es. E' tö ye' ttsë'weke buaë. ⁵ A tayë, ye' tö be' a ichè tö se' ulitane kawöta ñi dalëritsök. Ttè e' kë dör ttè dalöiëno pa'alì shtekeyö a' a. E' dör ttè yënebitu se' a tsawe e'. ⁶ Se' serke yësyësé wes Skëköl ttè dalöiëno tö ichè es, e' ta se' tso' Skëköl dalëritsök mokië. Ie' ttè dalöiëno tö ichè tö se' kawöta ñi dalëritsök. Ttè e' ttsë'bitu a' tö tsawe.

S'wöbla'ukwakpa kache tté wa

⁷ Tajë s'kitö'ukwakpa tso' ká wa'ñe. Ie'pa tö icheke tö Jesucristo dë', erë kë

idë'bitu s'ditsöie. Yi tö icheke es, ese dör s'kitö'ukwak ena Cristo Bolök. ⁸ A' e' kkö'nú pè' esepa yöki as sa' kanëblë' a' shua, e' kë wà weirwa éme. Ye' ki ikiane tö iské mú dö a' ulà a seraa.

⁹ Ttè wa Cristo tö s'wöblao', e' kë klö'weku'ia yile tö erë iki kuötkékaitö tajë kos Cristo tö iyë', e' tsata, e' ta ese kë batsulewa Skëköl mik. Erë yi e' tkéwa darërëe Cristo ttè moki a, ese batsulewa S'yé mik ena ilà mik. ¹⁰ Yile de a' ska' kë wà Cristo ttè moki mir, eta kë ese a weshke char, kë ishke'war. ¹¹ Yi tö ishke'wé, ese tö ì sulu wamblekeitö e' kimeke. E' kueki esepa kë shke'war.

Juan e' chéat

¹² Tajë ye' wà iyi tso' chè a' a, erë kë ye' éna ishtak yëkkuö ki. Ye' mú mi' a' ska' ta se' tö iwà chèmi ñi a. Es se' ttsë'rdaë buaë shute.

¹³ Be' èl shukitbak Skëköl tö, e' ala'r tö be' shke'wémi.

* 1:1 tayë: Es Juan tö Skëkëpa icha erule a ie' tso' yëkkuö i' shtök e'pa kiè.

Yëkkuö skà kit Juan tö i' ta ide mañat 3 Juan

Juan tö yëkkuö et ena böt kit e' wák tö i' kit. Ie' tö ikit isini' eköl kiè Gayo e' a. Ie' tö yile patkë' Gayo ska' Jesús tté buaë pakök erë wëm eköl e' ttsöka tajë kiè Diótréfes e' kě éna Juan tö ipatkë' e'pa kiakwa. E' kě mène buaë Juan a, e' kuëki ie' tö yëkkuö i' kit Gayo a. Ie' wöa iwëne buaë tö Gayo tö s'wöbla'ukwakpa kiekewa buaë e' chak ie' éna Gayo a ena ie' kī ikiane tö e' kī wë Gayo tö es. E' kuëki ie' tö yëkkuö i' kit.

Shke'wë

¹ A Gayo, ye' dör blë'këkëpa, e' tso' yëkkuö i' shtök be' a. Ye' éna be' dalër tajë Jesús tté mokī e' kuëki.

Juan tö Gayo kikéka buaë

² A yami dalër tajë ye' éna, ye' tso' ikiök Skëköl a tö be' mú mir buaë i' kos tso' be' wä e' a, ena be' mú tso' buaë kě duöta' wës be' er tso' buaë Skëköl ta es. ³ Mik s'yamipa welepa dë' ye' ska', etä e'pa tö ye' a iyë' tö be' serke buaë këkraë yësyësë wës Skëköl tté mokī tö ichè es. E' tö ye' ttsë'wëke buaë. ⁴ Këkraë mik ye' tö ittse' tö wëpa dör wës ye' ala'r es, esepa serke buaë yësyësë wës Skëköl tté mokī tö ichè es, etä e' tö ye' ttsë'wëke buaë tköka iyi ulitane tsata.

⁵ A yami, be' dalër tajë ye' éna, s'yamipa shköke ká wa'ñe Jesús tté buaë pakök, esepa kiekewa be' tö buaë këkraë, bua'iewa wëpa kě suule be' wä esepa. ⁶ Ie'pa welepa dene sa' ska', e'pa tö be' paké Skëkëpa Jesús icha erule e'pa a tö be' éna ie'pa dalër tajë. Ye' tö be' a ichè tö ie'pa esepa kī kīmú. I' kos kiane ie'pa kī shkoie Jesús tté buaë pakök, ese kos wa ie'pa kīmú. Ie'pa kīmú er bua' wa wës Skëköl kī ikiane es. ⁷ Ie'pa mi'ke ká wa'ñe kanëblök Jesucristo a, ie'pa kě tö i' kieta' pë' kě tö Skëköl dalöieta' esepa a. E' kuëki ie'pa kīmú. ⁸ Se' ulitane kawöta' ie'pa kīmuk, i' kos kiane ie'pa kī e' wa. Es se' kos tö ie'pa kīmekeñak Jesús tté mokī e' wä pakök.

Diótréfes dör se' e' ttsöka tajë ese

⁹ Skëkëpa Jesús icha erule serke a' ká a, e'pa a ye' tö yëkkuö kit. Erë wëm tso' eë eköl kiè Diótréfes, e' wöbatsö e' tköka imalepa wökirie, e' kuëki kawö mène ye' a Jesús ttekölie, e' watëttsaitö. ¹⁰ E' kuëki mik ye' de a' ska', etä i' sulu wamblé ie' tö, e' cherakayö a' ulitane kukua. Ie' tso' kachök ye' ta. E' kīie ta mik s'yamipa de a' weblök, etä e'pa kě kiëwa ie' tö. A' welepa éna ie'pa kiakwa e'pa wöklö'wëkeitö, uyekettsaitö Skëkëpa Jesús icha erule e' shüa.

¹¹ A yami dalër tajë ye' éna, i' sulu wambleke pë' tö, ese kě wamblar be' tö. E' skéie pë' ser buaë yësyësë, es be' senú buaë yësyësë. Yi serke yësyësë, ese dör Skëköl icha. Yi e' wamblö sulu, ese kě bätse Skëköl mik.

¹² Sulitane tö icheke tö wëm kiè Demetrio, e' dör pë' buaë. Ie' serke buaë yësyësë wës Skëköl tté mokī tö ichè es. E' wa iwënewa tö ie' dör pë' buaë. Ñies sa' tö ichè tö ie' dör pë' buaë. Be' wä ijcher tö i' kos cheke sa' tö e' dör mokī.

Juan e' chéat

¹³ Ye' wä iyi tso' tajë chë be' a, erë kě ye' éna ishtak yëkkuö kī. ¹⁴ Ye' mú mi' be' ska' bet, e' wa ye' tö be' a iwà chë.

¹⁵ As be' ttsë'r buaë. Ie' s'yamipa tö be' shke'wëmi. S'yamipa tso' be' ska', e'pa shke'ú ña eköl eköl.

Yëkkuö kit Judas tö Juan

Yëkkuö i' kit Judas tö. Kë s'wä ijcher mokië tö yi dör ie'. Erë welepa tö ibikeitsè tö Jesús ttekölpa tsá e' eköl kiè Judas cheke Lucas tö (Lucas 6.16; Hechos 1.13), e' tö ikit. Pë' taië tö ibikeitsè tö ie' dör Jesús ël eköl wës Santiago es. Mateo 1.55 ena Marcos 6.3 e' tö Jesús ël kiè Judas e' chë, e' kueki welepa tö ibikeitsè es.

Judas tö yëkkuö i' kit Jesús mik erblökwakpa a, ie'pa a s'wöbla'uk kache ttë wa, esepa biyö choie. Pë' esepa dë'bitu e' chök tö ie'pa dör Jesús mik erblökwakpa erë ie'pa dör s'kitö'ukwakpa ëme. Ie'pa ki Jesús mik erblökwakpa kiane tsëmi ñala sulu ki. E' chök Judas tso' ie'pa a tö a' e' kkö'nú iyöki. Ie'pa esepa tö s'wöbla'weke tö Skëköl éna se' dalër taië ena i sulu nuí tso' se' ki e' olo'ya'itö s'ki, e' kueki se' a i sulu ki wamblërmi. Judas tö iché tö e' kë dör es. Ká iaiäé wépa bak e' wamblök suluë e'pa we'ik Skëköl tö siarë. E' sù ie' tö s'kitö'ukwakpa ñe' we'ikeraë. E' kkachak Judas éna Jesús mik erblökwakpa a e' kueki ie' tö yëkkuö i' kit.

Shke'wè

¹ Ye' dör Judas, ye' dör Jesucristo kanë méso, ñies ye' dör Santiago ël, e' tso' yëkkuö i' shtök a' a. Skëköl dör S'yé e' tö a' klöo'bak ie' ala'rie. Taië a' dalër ie' éna. Jesucristo tso' a' tsatkök i sulu kos yöki. ² As Skëköl tö a' saü er siarë wa ena sene bërë kí mù a' a. Ñies as a' kí ñi dalërirtsö taië.

Jesús ttë buaë, e' tsatkö

³ A yamipa, a' dalër taië ye' éna. Kewe ta ye' ibikeitsé yëkkuö shtök a' a se' tsatkëne e' ttë pakoie. Erë ye' ittse tö ye' kawöta kköchök a' a tö ttë mik se' erblöke e' tsatkö kekraë. Ttë e' meneat etökicha ëme s'batse'rpa a' kkö'nè kekraë. ⁴ Pë' welepa dewa a' shua, erë a' kibiiepa kë wa ijcher tö e'pa dör s'kitö'ukwakpa. E' kueki ye' tso' yëkkuö i' shtök a' a. Esepa kë tö Skëköl dalöietä' moki. Ie'pa tö icheke tö ie' er buaë ché se' a, e' kueki i sulu kos wamblak se' éna, e' wamblëmisö, kë ulé klöule. Erë kë

idör es. Ttë e' wa ie'pa tö Skëkëpa Jesucristo dör se' blü eköl ë, e' dalösewéwa. Ká iaiäé Skëköl tö iyë'bak iyëkkuö ki tö esepa kos wömeuletsatke weinuk aishkuö ta. E' kueki ye' tso' a' a ichök tö Jesús ttë buaë tsatkö ie'pa esepa yöki.

Skëköl tö i sulu wamblökwakpa we'ikeraë

⁵ A' wa ijchertke buaë, erë ye' éna ichakne a' a, as a' éna iarne tö Skëköl tö Israel aleripa tsatkë'ttsa egiptowak ulä a, yë'ttsa Egipto. E' ukuöki ta ie'pa wépa kë erblëne ie' mik e'pa eo'waitö. ⁶ Ñies a' éna ianú tö Skëköl biyöchökwakpa, e'pa welepa tö kanë mène ie'pa a, e' olo'yé ta ie' yélur wé ie'pa bak senuk ee. E' kueki ie' wa ie'pa tso' wötëule stui ké a. Ee ie'pa tso' moule tabechka kë butsta'ttsa yöbië ese wa. Ee ie'pa tso' ikichatërke e' kéwö panuk. ⁷ Es ñies a' éna ianú tö Sodoma ena Gomorra wakpa, ñies ká tso' tsinet ie'pa o'mik e' wakpa, e'pa bak trënuk taië ena e' ya'uk suluë. E' kueki Skëköl tö ie'pa kos we'ik michoë bö' wa. Ie'pa wa ie' tö ikkaché tö i tköraë i sulu wamblökwakpa ta'.

⁸ Es ñies wépa chök ye' tso' a' a, esepa e' wamblö suluë. Ie'pa e' ia'ukeka trë wa ta ichekerakitö tö e' kkayëne ie'pa a kab-suë a. Ñies Skëköl ttë watekerakitö ena ibiyöchökwakpa olo ta' taië, e'pa chekerakitö suluë. ⁹ Ká iaiäé mik Moisés blënewa, eta bë ki inú kiane, erë Skëköl biyöchökwak wökir eköl kiè Miguel, e' kë tö imë ie' a, e' kueki ie'pa ñi iuté iki. Miguel dör Skëköl biyöchökwak olo ta' taië ese, erë ie' kë wa bë yëne suluë as ikichatër. Ie' tö iché ia: "Skëköl tö be' uñú." E' ë ché Miguel tö ie' a. Eta ¿wës wépa chök ye' tso' esepa tö Skëköl biyöchökwakpa chëmi suluë? ¹⁰ I kë ane ie'pa éna, i kë jcher ie'pa wa, ese kos cheke suluë ie'pa tö. Erë i jcher ie'pa wa iwákpa er wa, ese wambleke ie'pa tö kë wä bikeitsule wës iyiwak es. E' kueki ie'pa weirdaë siarë aishkuö ta.

¹¹ ¡Wëstela ina ie'pa ta! Ie'pa e' wamblö suluë wës Caín e' o' es. Ie'pa tö ttë moki olo'yé inuköl klö'woie wës Balaam es. Ie'pa tö Skëköl dalösewéwa wës Coré tö Moisés dalösewéwa es. E' kueki aishkuö ta ie'pa weirdaë siarë wës Coré es. ¹² Mik a' ñi dapa'uke chkök di'yök ñita er bua'

wa Cristo kötewā e' kēwō tkō'uk, etā e' sulu'wēkewā ie'pa tō wēs ie' wamblōrak ese wa. Ie'pa kē jaēr ì sulu wamblök kawō e' a. Ie'pa er me'rie iwákpa ě kkō'nuk. Ie'pa dör s'kitō'ukwakpa wēs kalī dami siwā' wa tajē, erē kē iwà yēr yēs es. Ie'pa dör wēs kal kē wör tā' mik iwörke e' kēwō ska' es. Ie'pa dör wēs kal ponettsā iwīē e' sirwā es. ¹³ Ie'pa tō ì sulu wambleke kē jaēr tā', e' uyekerakitō wēs dayē tō iyi tso' kōs ie' a e' uyēttsā u'rkī es. Ie'pa dör wēs bēkwō kē ku'ar ek tsinī ěme es. Skēkōl wā kā tso' ie'pa a ttsettseē, eē ie'pa wötērdawā kē yērpattsaia.

¹⁴ Adán aleripa de ie' itōkī dōka kul, e' shuā wēm ekōl bak, e' kiē Enoc. Ie' tō pē' sulusi esepa yē' i' es Skēkōl ttekōlie: “Ye' ttō ttsō. Skēkōl dōraē ibiyōchōkwakpa batse'r tajē shūtē e'pa tā ¹⁵ sultane shulök. Pē' sulusipa kē tō ie' dalōieku' tō ì sulu wambleke tō ie' cheke suluē, esepa kōs wōmerattsā ie' tō weinuk.” ¹⁶ Wēpa chök ye' tso' a' a, esepa wa iyi ulitane wēr suluē, iyi ulitane tō ie'pa kkōchōwēke. Ì sulu kiane ie'pa kī wamblē ese wamblekerakitō. Ie'pa e' ttsōkā tajē. Nies s'malēpa dakiñekerakitō ttē ttsē'r bua' ese wa as tō iū wēs ie'pa kī ikiane es.

A' e' tkōwā darērēē Skēkōl ttē a

¹⁷ Erē a yamipa, a' dalēr tajē ye' éna. Ì yē' Skēkēpa Jesucristo ttekōlpa tsá e'pa tō, e' ska' a' er anú. ¹⁸ Ie'pa tō se' a iyē': “Mik ká i' erkewatke, etā s'wayuōkwakpa datse tajē. Ie'pa serdaē wēs ie'pa wák dēr suluē kī ikiane senuk es.” ¹⁹ Ye' tō a' a ichē tō pē' esepa tso' a' shuā a' blabatsök. Ie'pa serke wēs ie'pa er tō ikieke ia es. Skēkōl Wikōl kē ku' ie'pa tā.

²⁰ Erē a yamipa dalēr tajē ye' éna, ttē batse'r ichōkle mik se' erblōke, e' a a' kī er diché iō. A' ttō Skēkōl tā Wikōl Batse'r wa. ²¹ Skēkēpa Jesucristo tō se' suē er siarē wa, e' kuekī sene michoē dōraē se' ulā a aishkuō tā, e' wā panuk se' tso' er bua' wa. E' dalewa kē a' éna ichōkwa tō Skēkōl éna se' dalēr tajē, e' a a' e' tkōwā darērēē.

²² A' wēpa erblōke Jesús mik, erē ibikeit-sekeia bötböt, esepa saú er siarē wa tā ie'pa kimú. ²³ A' wēpa skā mi'ketke ì sulu a, esepa tsatkō wēs s'ñarkewa ese tsatkēsō es. A' wēpa skā tso' ì sulu wamblök tajē ichök,

esepa saú er siarē wa tā ikimú, erē a' tso' erkī dō' a' armi ì sulu wambleke ie'pa tō e' a. Ì sulu wambleke ie'pa tō, e' yōkī a' suanú tajē; e' kē kiarwā a' a elkela wē'ia.

Ttē bata

²⁴ Skēkōl ě a se' kkō'narmi as kē s'armine ì sulu a. Ie' ě a se' nuī olo'yarmi as se' dō ie' olo tajē e' wörkī ttsē'ne buaē wa, kē kī ì sulu tā' yēs. E' kuekī ie' kīkōkasō ttē bua' wa. ²⁵ Ie' kīkōkasō Skēkēpa Jesucristo batamik. Ie' dör ekōl ěme. Ie' dör S'tsatkōkwak. Tsawe ta, i'ñe tā, ñies dō kekraē ie' olo tā' tajē, ie' diché tā' tajē iyi ulitane tsatā. Ie' dör se' blú tajē. As sultane tō ie' kīkōkā er bua' wa kekraē. Es e' idir.

Ì kkayë' Jesucristo tö Juan a, e' tté paké Apocalipsis

Jesús ttekölpa tsá eköl kiè Juan e' tö yëkküö i' kit. Ie' bak klöulewá dayénane kiè Patmos eë. Eë ie' bak senuk mik ie' tö yëkküö i' kit etä.

Jesucristo wák tö Juan ka' ishtök. Ì kos kkayëne ie' a ena yëne ie' a kabsueie, e' shtök Jesucristo tö ie' ka'. Mik Jesucristo e' kkayë' ie' a kabsueie etä e' tö ika' yëkküö i' shtök Skëkëpa icha erule erule doka kul serke ká kuá'ki kuá'ki tso' Asia shuá e'pa a.

E' kiië tá Satanás ñippöke Skëköl tá wës e' ukuö miriá Juan kéwö ska' ena e' ukuöki, e' paké ie' tö yëkküö i' ki as Jesús mik erblökwakpa wá ijcher tö Skëköl ena Jesucristo e' alöraká da'áie Satanás ena iklépa ki.

Shke'wè

¹ Ttè shtök ye' tso' yëkküö i' ki e' dör ì kkayë' Skëköl tö Jesucristo a as ie' tö ikkachöne ikanè mésoa a as ie'pa éna iar tö ì tköraë bet. Ye' kiè Juan, ye' dör Cristo kanè méso. Ie' tö ibiyöchökwak patké' eköl ye' ska' íyi ikkè kkachök ye' a. ² Ì kos sué ye' tö, e' shteke ye' tö yëkküö i' ki seraa. Ye' tö a' a ichè tö e' dör Skëköl ttè mokí, ñies e' dör ttè mokí kkayë' Jesucristo tö e'.

³ Ì shteke ye' tö yëkküö i' ki, e' wà dökette bet. E' kueki wépa tö iaritseke ena ittseke ena iwà iuteke, ayëcha buaë esepa.

⁴⁻⁵ Ye' tso' yëkküö i' shtök Skëkëpa Jesús icha eruleë serke ká kuá'ki kuá'ki doka kul atë Asia e'pa a. Skëköl ena iWiköl ena Jesucristo, as e'pa er buaë chö ena sene bërè mù a' a. Skëköl e' tso'tke tsawe tá, ì'ñe tá, ñies kekraë. Wikölpa Kul* tso' wé Skëköl tkër s'blúie e' wörki. Jesucristo tö Skëköl ttè cheke yësyësë kekraë. Ie' dör s'duulewá e' tsá shkenekane sulitane yöki kewe e'. Ie' dör ká ulitane blúpa e'pa blú. Ie' éna se' dalër taië. Ie' kötewá, ie' pë tène se' skéie, e' wa ie' tö se' tsatkée sene sulu nuí ulá

* **1:4-5** Wikölpa Kul: Mik yëkküö i' tö Wikölpa Kul cheke, etä e' wà kiane chë Wiköl Batse'r. Isalema Juan tö ikié es ichoie tö ì kaneweke Wiköl Batse'r tö ese dör tsakjé buaë ké ì kianeia iki. Apocalipsis 3.1; 4.5; 5.6 saú. † **1:14** suiyök ena mochka: Si'kuaie e' dör lana ena nieve.

a. ⁶ Ie' tö se' shukit as se' dō s'blúpaie ena sacerdotepaie kanëblök Skëköl dör ie' yé e' a. Jesucristo olo tá' taië, ie' diché tá' taië, as sulitane tö ie' kiköka kekraë. Es e' idir.

⁷ ¡Ittsö! Jesucristo datse mò a.

Sulitane tö ie' sueraë,
ñies wépa tö ie' kötwa, ie' tkë'rakitö kuaböt
wa,

e'pa tö isueraë.

Mik ká ulitane wakpa tö isué,
etä ie'pa iuraë siarë suane yöki.

Es iwà tköraë. Es e' idir.

⁸ Skëköl diché tá' taië íyi ulitane tsata, ie' tso'tke tsawe tá, ì'ñe tá, ñies kekraë. Ie' tö ichè: “Ye' dör íyi wì ena íyi bata.”

Juan tö Jesucristo sué kabsueie

⁹ Ye' dör a' yami Juan, e' batsulewá Jesús mik e' wa ye' tso'ñak a' tá wépa blúie Skëköl tso' esepa shuá. Ñies ye' tso'ñak weinuk a' tá ena idalë'ttsök a' tá er bua' wa. Ye' tö s'wöbla'wé Skëköl ttè wa, ñies ye' tö Jesús ttè paké sulitane a, e' kueki ie'pa tö ye' uya'mi senuk dayë nane kiè Patmos e' a. ¹⁰ Skëkëpa Jesús diwö, e' dör Domingo, e' kéwö ska' tá Skëköl Wiköl de ye' ki taië, etä ye' ittse ye' tsikka tö yi tté ye' tá, e' ttö dör darërëë wës duk blar es. ¹¹ Ie' tö ye' a iché: “Ì sueke be' tö, e' shtö yëkküö ki tá ipatkömi Skëkëpa Jesús icha eruleë serke Éfeso, Esmirna, Pérgamo, Tiatira, Sardes, Filadelfia ena Laodicea e'pa kos a.”

¹² Ye' wötrée isauk tö yi ttöke ye' tá, etä bö'wöla wöbastulur doka kul, e' sué ye' tö. E' tultur ituloká yöule orochka wa e' ki. ¹³ Bö'wöla kul shuá, ye' tö isué tö ì dur s'ditsö sué. Ie' datsi' dör batsië döttsa iklökue ki. Ikiparuo àr icho' mik e' dör oro. ¹⁴ Ie' tsakö dör saruru shuteë wës suiyök es wës mochka saruruë es† Ie' wöbla wër wës bö'wö wöñar es. ¹⁵ Ie' klö wër dalölöë wës tabechka bua'buá ba'wè bö' a ena ipaikle tá iwër dalölöë es. Ie' ttö ttsër wës di' blar taië áktö mik es. ¹⁶ Ie' ulattö bua'kka a ie' wá bëkwö tso' doka kul. Ie' kkö a tabè dettsa kaoule di'dië wì'ké iö'ké. Ie' wö wër dalölöë wës mik diba arke buaë etä diwö wër es.

17 Mik ye' tō ie' sué, eta ye' anewa wōwakkōt ie' klō ska' wes s'duowa es. Erē ie' ulā bua'kka méka ye' kī tā ichéitō ye' a: “Kē be' suanuk. Ye' dōr ttē tsá ena ttē bata. 18 Ye' dōr sene michoë e' wák. Ye' du'wā e' tso'ne ttsè'ka kēkraë. Ye' wā diché tso' s'duōwā kī. S'wimblu ké e' wékkō yottsā tso' ye' wā. Ie'pa shķeormikā ye' a. 19 Ì tso' i'ñe tā ena ì kos datseia sueke be' tō e' shtō yēkkuō kī. 20 Bēkwō dōkā kul sué be' tō ye' ulattō bua'kka a ñies bö'wōla tulokā yöule orochka wa, e' wā cheke ye' tō be' a i' tā. Bēkwō kul, e' tō Skēkōl biyōchōkwakpa dōkā kul e'pa wā chē. E'pa dōr Skēkēpa Jesús icha eruleë serke ká kul a ñe' kkō'nukwakpa. Bö'wōla dōkā kul, e' tō Skēkēpa Jesús ichapa eruleë serke ká kul a ñe' wā chē.”

2

Ì ché Jesucristo tō ie' ichapa erule serke Éfeso, e'pa a

1 Eta ie' tō ye' a iché: “Yēkkuō shtō Skēkōl biyōchōkwak tso' ye' icha erule serke Éfeso, e'pa kkō'nuk e' a. Yēkkuō e' kī ishtōmi ie' a i' es:

‘Yi wā bēkwō kul tso' iulatō bua'kka a, ñies yi shkōdur bö'wōla tulokā yöule orochka wa, e' shūa, e' tō ichè a' a i' es: 2 Wēs a' serke e' kos jcher ye' wā. A' kanēblōke darērēë, a' weirke kos ye' kueki, e' dalē'ttseke a' tō er bua' wa, e' kos jcher ye' wā. Ye' wā ijcher tō pē' sulusipa kē wēr a' wa buaë. Wēpa de a' ska' e' chōk tō ie'pa dōr ye' ttekōlpa erē ikāchōrak, esepa ma'wé a' tō tā a' isué tō ie'pa dōr kachōkwakpa. 3 A' weirke taië ye' ttē kueki, e' dalē'ttseke a' tō er bua' wa, kē ilo'yane a' wā. 4 Erē ye' wā ilè tso' kī a' kkatè: a' kē ñi dalēritsōku'ia ena a' kē ye' dalēritsèia wēs kuaë es. 5 E' kueki wēs kuaë tā a' éna ye' dalër, ñies wēs kuaë tā a' ñi dalērits e' anú a' éna. A' er mane'úne tā a' senúne wēs a' sene' kuaë es. A' kē er maneone, e' tā ye' datskene bet a' ska' tā a' bö'wōla tulokā e' yerattsā ye' tō. 6 Erē ì sulu wambleke Nicolaiwakpa tō e' sueke a' tō suluë wēs ye' tō isuëke es, e' tō ye' ttsè'wé buaë. 7 Ì cheke Skēkōl Wikōl tō ye' icha eruleë e'pa a, e' ttsō a' ulitane tō! Wēpa e' aléka ì sulu kī, kē wā ye' ttē olo'yaule, esepa

kos a ye' tō kawō meraë sene michoë e' kéli wō katök. E' kéli àr ká buaala tso' ká jai a ee.' ”

Ì ché Jesucristo tō ie' ichapa erule serke Esmirna, e'pa a

8 E' ukuōki tā ie' tō iché ye' a: “Yēkkuō shtō Skēkōl biyōchōkwak tso' ye' icha erule serke Esmirna, e'pa kkō'nuk e' a. Yēkkuō e' kī ishtōmi ie' a i' es:

‘Yi dōr ttē tsawe ena ttē bata. Yi kötēwā e' shķenekane, e' tō ichè a' a i' es: 9 A' weirke siarē ye' ttē kueki ñies a' kē wā ì tā', e' kos jcher ye' wā, erē a' dōr Skēkōl icha e' kueki a' dōr wēs inukōl blúpa es. Ñies ye' wā ijcher tō pē' welepa tō a' cheke suluë. Ie'pa e' chō tō ie'pa dōr Skēkōl icha, ñermata ie'pa dōr Satanás icha. 10 A' weirdaë kos, e' kē yöki a' suanuk. Ye' ttō ttsō: Bē tō a' welepa uyerawā s'wōto wé a, a' erblōke ye' mik e' ma'woie. A' weirdaë siarē dōkā ká dabop è. Ie'pa tō a' ttēwami ye' ttē kueki, erē a' erblōke ye' mik, e' kē olo'yar a' tō yēs, e' tā sene michoë meraëyō a' a' iskéie. 11 Ì cheke Skēkōl Wikōl tō ye' icha eruleë esepa a, e' ttsō a' ulitane tō! Wēpa e' aléka ì sulu kī, kē wā ye' ttē olo'yaule, esepa kē duōpawā bötökicha.' ”*

Ì ché Jesucristo tō ie' ichapa erule serke Pérgamo, e'pa a

12 E' ukuōki tā ie' tō iché ye' a: “Yēkkuō shtō Skēkōl biyōchōkwak tso' ye' icha erule serke Pérgamo, e'pa kkō'nuk e' a. Yēkkuō e' kī ishtōmi ie' a i' es:

‘Yi wā tabè tso' kaoule di'dië wī'kē iō'kē, e' tō ichè a' a i' es: 13 Ye' wā ijcher tō a' serke wé Satanás tkēr blu'ie ee, erē a' e' tkēwā darērēë ye' a. Erē ye' ttē chōkwak ekōl yösyēsè kiè Antipas, e' kötēwā ie'pa tō a' kē a' wé Satanás serke ee, erē a' kē wā a' erblōke ye' mik e' olo'yane. 14 Erē ilè tso' ye' wā böt mañat kī a' kkatè: A' shūa welepa tso', e'pa tso' ttē sulu iütök. Ttē e' dōr wēs ttē wa Balaam bak s'wōbla'uk es. Ká iaiäë Balaam tō Balac wōbla' as ie' tō Israel aleripa kō ì sulu wamblök. Balaam tō Israel aleripa dakiñé chķè meule iyi diökōl tso' dalöiè ese a, ese katök ñies trēnuk taië. 15 Es ñies a' shūa welepa tso', e'pa kē éna

* 2:11 kē duōpawā bötökicha: S'duōwā bötökicha e' dōr se' uyēwā bö' ké a' wé s'weir michoë ee e'. Apocalipsis 20.16 saú.

Nicolaiwakpa ttè olo'yak. ¹⁶ E' kueki a' er mane'üne Skëköl a. A' kè tò iwè es, e' ta bet ye' datske ñippök ie'pa ta tabè tso' ye' kkö a e' wa. ¹⁷ ð cheke Skëköl Wiköl tö ye' icha eruleë e'pa a, e' ttsö a' ulitane tö! Wépa e' aléka ì sulu ki, kè wa ye' tté olo'yaule, esepa kos tieraëyö chke tso' blëulewa kiè maná ese wa. Ñies ákwöla sarurula meraëyö ie'pa a eköl eköl, e' ki kiè pa'ali tso' kitule. Kiè e' kè jcher yi wa. Yi a imène, ese è wa ijcherdaë' ”

Ì ché Jesucristo tö ie' ichapa erule serke Tiatira, e'pa a

¹⁸ E' ukuöki ta ie' tö iché ye' a: “Yëkkuö shtö Skëköl biyöchökwak tso' ye' icha erule serke Tiatira, e'pa kkö'nuk e' a. Yëkkuö e' ki ishtömi ie' a i' es:

‘Skëköl Alà, e' wöbla wër wës bö'wö wöñar es. Ie' klö wër dalölöë wës tabechka bua'buá paiklèsö ta iwër dalölöë es, e' tö ichè a' a i' es: ¹⁹ Wës a' serke e' kos jcher ye' wa. Ye' wa ijcher tö a' ñi dalëritsöke buaë ena a' erblöke ye' mik. Ñies ye' wa ijcher tö a' ñi kimuke ñikkëë buaë ena a' weirke kos, e' dalë'ttseke a' tö er bua' wa. Ìñe a' tö ikí weke bua'ie, kuaë a' tö io' e' tsata. ²⁰ Erë ye' wa ilè tso' ki a' kkatè: alaköl tso' a' shua kiè Jezabel, e' a' a' tö kawö meke s'wöbla'uk. Ie' e' chö tö ie' dör Skëköl tteköl, erë ie' tö s'wöbla'weke, e' wa ie' tö ye' kanè mésopa dakiñeke as itrër ñies as itörak chke meule iyi diököl dalöië ese a, ese katö. ²¹ Ye' tö ie' pané taië as ie' tö iyi suluë e' olo'yö ta ier mane'ü ye' a, erë ie' kè er mane'wak yës. ²² E' kueki súyö duè patkè ie' ki darërë as kè ikarkaiá. Ñies wépa kos trëne ie' ta, esepa we'ikerayö. Ie'pa kè er mane'ü, kè tö ì sulu e' olo'yè, e' ta bet ye' tö ie'pa we'ikeraë. ²³ Ñies ye' tö alaköl e' klépa tteralur. Es ye' icha eruleë serke ká wa'ñe, e'pa wa ijcherdaë tö ye' wa sultane er suule buaë tö wës idir, wës iser. Ye' tö a' ulitane a' iské meraë eköl eköl wës iser es. ²⁴ Erë a' malepa tso' Tiatira, a' kè ku' ttè sulu e' iütök. Ttè e' kiè ie'pa tö “Satanás ttè blëulewa se' èsepa yöki.” Ttè e' dör suluë. E' kè iütène a' wa, eta' e' dör buaë. E' kueki ye' tö a' a' ichè tö ye' kè tö ttè dalöiëno darërë ese skà kí meku' a' a

dalöië. ²⁵ Erë ye' ttè tso'tke a' wa klöule, e' a' a' e' tköwa darërë michoë dö mik ye' datskene eta. ²⁶⁻²⁷ Wépa e' aléka ì sulu ki, kè wa ye' tté olo'yaule, wépa serke wës ye' ki ikiane es dö mik s'ënewa ekkë, esepa a ye' tö kawö meraë s'blúpaie wës ye' Yé tö ye' a' imé es. Ie'pa tkeraka ye' tö ká ulitane wakpa wökirpaie. Ie'pa tö ká ulitane wakpa wëttseraë yësyësë kè janéweta' yës. Wépa tö ie'pa ttè dalösewéwa, esepa olordawa wës skauña olorwa es. ²⁸ Ñies ye' tö bëkwö kiè dukir wërke bla'mi e' meraë ie'pa a. ²⁹ ð cheke Skëköl Wiköl tö ye' icha eruleë e'pa a, e' ttsö a' ulitane tö! ”

3

Ì ché Jesucristo tö ie' ichapa erule serke Sardes, e'pa a

¹ E' ukuöki ta ie' tö ye' a' ichè: “Yëkkuö shtö Skëköl biyöchökwak tso' ye' icha erule serke Sardes, e'pa kkö'nuk e' a. Yëkkuö e' ki ishtömi ie' a i' es:

‘Yi wa Skëköl Wikölpa Kul* tso'. Ñies yi wa iulatö a' bëkwö tso' döka kul, e' tö ichè a' a i' es: Wës a' serke e' kos jcher ye' wa. Sultane tö ibikeitseke tö a' serke buaë ye' a' erë ye' wa ijcher tö e' kè dör es. A' kè serku'ia ye' a' buaë. Ye' a' ta a' dör wës s'duulewa es. ² Ye' tö isuë tö a' serke Skëköl a, e' kam döka wè' ie' wöa. E' kueki a' ti'núne, a' senúne ye' a' buaë. Ì buaë tso'ia a' a' elkela, e' a' a' e' diché iöne kam ichöwa da'a e' yöki. ³ Ttè buaë wa a' wöblane, e' ska' a' er anúne. Ttè e' iütöne. Ì sulu wamblé a' tö, ese olo'yö ta a' er mane'ü ye' a. A' kè tò iwè es, e' ta ye' doraë a' ska' wës akblökwak es a' we'ikök, e' kéwö kè jcherpa a' wa. ⁴ Erë a' tso' Sardes, e'pa welepa kè e' iaoneka sene sulu wa. E'pa serke yësyësë ye' a, e' kueki aishkuö ta ie'pa shkoraë ye' ta paiëule buaë datsi' saruru wa. ⁵ Es ñies wépa e' aléka sene sulu ki, kè wa ye' tté olo'yaule, esepa ki datsi' saruruë iërdaë. Ie'pa kiè kè yepattsayö sene michoë e' yëkkuö ki. E' skéie ye' tö icheraë Skëköl wörki ena Skëköl biyöchökwakpa wörki tö ie'pa dör ye' icha. ⁶ ð cheke Skëköl Wiköl tö ye' icha eruleë e'pa a, e' ttsö a' ulitane tö! ”

* 3:1 Apocalipsis 1.3 saü.

Ì ché Jesucristo tò ie' ichapa erule serke Filadelfia, e'pa

⁷ E' ukuöki ta ie' tò ye' a ichè i' es: “Yèkkuö shtö Skëköl biyöchökwak tso' ye' icha erule serke Filadelfia, e'pa kkö'nuk e' a. Yèkkuö e' ki ishtömi ie' a i' es:

‘Yi dör batse'r ena ttö mokië e' ulà a s'blü bak kiè David e' ké ukkö yottsä tso'. Ie' wä kawö ta' iyi ulitane ki. Mik ie' tò iukkö yéttä, etä kë yi a iwötënuwane. Mik ie' tò iukkö wötëwä, etä kë yi a ikkö yënuksane. Ie' tò ichè a' a i' es: ⁸ Wës a' serke e' kos jcher ye' wä. Ye' wä ijcher tò erë a' kë dalöiertä tajë, erë a' tò ye' ttè iuté buaë, a' kë wä ye' watënettsä. E' kueki ukkö yéttä ye' tò a' a, kë yi a iwötënuwane. ⁹ Ye' ttö ttsö. A' shüa welepa tso', e'pa dör Satanás icha. Ie'pa e' chö tò ie'pa dör Skëköl icha, erë ie'pa kachö. Ie'pa keraë ye' tò e' tulökwa kuchë ki a' wörki. Es ie'pa wä ijcherdaë tò ye' tò a' dalëritseke. ¹⁰ A' weirke ye' tté kueki, e' dalë'ttsé a' tò er bua' wa wës ye' tò a' patkë' iwà uk es. E' wä iuté a' tò buaë, e' kueki ye' tò a' tsatkeräë mik s'weirke tajë e' këwö de ká ulitane wakpa ki ima'woie etä. ¹¹ Ye' datsene bet. Ye' ttè wa a' wöblane, e' a a' e' tköwä darërë këkraë as kë yi tò a' ulà a iské buaë e' yöttsä. ¹² Wépa e' aléka sene sulu ki, kë wä ye' tté olo'yane, esepa döraë wës u chki bua'ie es Skëköl wé tso' ká jai a e' a. Eë ie'pa ser michoë këkraë. Skëköl kiè shteraëyö ie'pa mik. Nies Skëköl ké, e' kiè shteraëyö ie'pa mik. Ká e' kiè Jerusalén Pa'alí, e' datse ká jai a. Nies ye' wák kiè pa'alí, e' shteraë ye' tò ie'pa mik. ¹³ ¡Ì cheke Skëköl Wiköl tò ye' icha eruleë e'pa a, e' ttsö a' ulitane tö!’ ”

Ì ché Jesucristo tò ie' ichapa erule serke Laodicea, e'pa

¹⁴ E' ukuöki ta ie' tò ye' a iché i' es: “Yèkkuö shtö Skëköl biyöchökwak tso' ye' icha erule serke Laodicea e'pa kkö'nuk e' a. Yèkkuö e' ki ishtömi ie' a i' es:

‘Yi dör i' kos ye' Skëköl tò e' wä, yi tò ie' tté cheke yësyësë këkraë, yi ta ie' tò iyi ulitane yö', e' tò ichè a' a i' es: ¹⁵ Wës a' serke e' kos jcher ye' wä. Ye' wä ijcher tò a' tò ye' ttè dalöieke bërëbërë ë, kë bua'ie. A' dör wës di' bashbash es, kë dör ba'baë, kë dör sësëë, a' dör bashbash ë. ¡A' mú dör ba'baë ö sësëë!

¹⁶ Erë a' dör wës di' bashbash es ye' a. A' kë dör ba'baë, nïes a' kë dör sësëë. E' kueki ye' tò a' tuerattsä ye' kkö a. ¹⁷ A' tò ichè tò a' dör inuköl blüpa. A' tò ichè tò a' kawö tköke buaë, kë i' ki kianeia a' ki. Erë a' kë wä ijcher tò nïermata ye' a ta a' dör wës pë' weirke siarë es. A' dör wës se' wër siarë s'yamipa wa es. A' dör wës pë' kë wä i' ku'ia es. A' dör wës pë' wöbla kë wawër es. A' dör wës pë' kë wä datsi' ta' es. ¹⁸ E' kueki ye' tò a' patteke tò a' tò orochka taú ye' ska'. Oro ese dör oro bua'bu diaoule bö' wa ibua'bu yottsä ese. E' je' tò a' blu'wëmi buaë. Nïes datsi' saruruë ese taú ye' ska'. E' wa a' e' paiömi buaë as a' kë jaëria. Nïes a' tò kapöli taú ye' ska' a' wöbla bua'woie as iwawër buaë. ¹⁹ Wépa dalër ye' éna, e'pa kos uñeke ye' tò shurueke ye' tò as iserdak buaë. E' kueki ye' dalöio er bua' wa. ¡ sulu wambleke a' tò, ese watöttsä. A' er mane'ú bua'iewä ye' a. ²⁰ ¡Ye' ttö ttsö! Ye' dör wës wëm dur eköl ukkö a a' a ikiök tò ye' a kawö mú shkowä es. Yi tò ye' ttö ttsé ta ye' kiéwaitö wëshke, e' ta ye' döräwä ta ye' chköraë ie' ta. ²¹ Ye' e' aléka iyi ulitane ki ta ye' e' tkéka ye' Yé ta wé ie' tkër blu'ie eë. Es nïes wépa e' aléka i' sulu ki, kë wä ye' tté olo'yane, esepa a kawö meraë ye' tò e' tkökser ye' ta wé ye' tkër blu'ie eë. ²² ¡Ì cheke Skëköl Wiköl tò ye' icha eruleë e'pa a, e' ttsö a' ulitane tö!’ ”

4

Skëköl kïkarkeka buaë ká jai a

¹ E' ukuöki ta ye' tò iyi skà sué kabsueie. Ye' isué tò ká jai a ukkö tso' aie ta s'ttö ttsé' ye' tò kewe wës duk blar es, e' tò ye' a ichè: “Be' shkōka ië, etä i' wamblërmi i' ukuöki ta, e' kkacheke ye' tò be' a.”

² E' wöshä ta Skëköl Wiköl de ye' ki tajë, ta ye' tò blu' kulé tso' ká jai a e' sué et. E' ki itkër eköl. ³ Yi tkër kula' e' ki, e' dalöburke dalölöë wës ák bua'bu dalöbur es, e' wöaule spaşa ena mat wës ák bua'bu kiè diamante ena rubí es. Ie' kula' pamik shkaba' tkërke oloburke dalölöë, e' wöaule spaşa wës ák bua'bu kiè esmeralda es. ⁴ Nïes ie' kula' pamik blu' kulé skà suéyö dōka dabom böyök ki tkël (24). E' ki këkëpa tulur dōka dabom böyök ki tkël

(24), e'pa paiëulewā datsi' saruruë wa, ñies ie'pa wā orochka tso' yöule tkëulekā iwökir kī wēs blu'pa es. ⁵ Blu' kulé sué ye' tō kewē, eē alá wōñarke tajë, talachke blarke tajë. Kula' e' wōshāë bö'wō ñarke kul wēs kuatak wöbatsesö es. Bö'wō kul, e' tō Skëköl Wiköl chë. ⁶ Kula' e' wōshāë ì me'r dayëie kkueie wër sarërëë wēs vidrio es.

Ì ttsë'ka tso' kula' pamik dōkā tkël e'pa wöbla dör tajë tsikka wökka. ⁷ Itsá e' wökir wër ma'ne suë. Iëtö wökir wër baka wë'ñe suë. Iëtö skā wö dör s'ditsö wö suë. Ibata wër wēs pu ur ar es. ⁸ Itsá pik dör teröl, es imalepa kōs pik dör teröl ñies. Ie'pa pa kōs e' dör wöbla ë döttsa ipik dikia. Ñië nañeë ie'pa tso' Skëköl ttseittsök, kē ie' wöklö'uta rak tā ichekerakitö i' es:

“Skëköl dör batse'r tajë, ie' dör batse'r tajë,
ie' dör batse'r tajë.
Ie' diché tā tajë íyi ulitane tsata.
Ie' tso'tke tsawe tā, ì'ñe tā, ñies kekraë.”

Es ie'pa tō icheke kekraë.

⁹ Skëköl yöbië tkër kula' e' kī, e' pamik ì ttsë'ka tso' tkël, e'pa tso' ie' kīkōkka, ie' olo kīkōkka, ie' a wëstela chök kekraë. ¹⁰ Mik ie'pa tso' e' uk, e' dalewa kékëpa dōkā dabom böyök kī tkël (24) tulur ie' pamik, e'pa e' tulökeser iski wöwakköt itkër kula' kī e' dalöioie. Ie'pa tso' Skëköl ser michoë e' dalöiök, e' dalewa ì tkër ie'pa wökir kī yöule orochka wa, e' kōs mekewarakitö iski Skëköl kula' wōshāë tā ichekerakitö:

¹¹ “A Sa' Këköl, íyi ulitane yö' be' tō.

Íyi ulitane tso' be' wák ttö wa.

E' kueki sa' ulitane kawōtā ichök tō be' olo tā tajë.

Sa' ulitane kawōtā be' dalöiök ñies be' diché kīkōkka.”

5

Yëkkuö kitule wörratule ena Obeja Pupula, e' pakè

¹ E' ukuökī tā ye' tō isuë tō itkër kula' kī, e' wā yëkkuö wörratule a'tser iulā bua'kka, e' kī itso' kitule ikikke ena ishūa. Yëkkuö e' kkō wöbatsulewā dōkā kul. ² Etā Skëköl biyöchökwak sué ye' tō eköl, e' diché tajë,

* 5:6 Apocalipsis 1.3 saú.

e' tō ichaké aneule: “¿A yi wëë, yi e' didir yëkkuö wöbatsulewā, e' kkō batsöök wë iwöbatsulewā eē tā ishuppöök?” ³ Erë ká jai a ena ká i' kī ena ká dià kaska' kē yi didir yës yëkkuö e' shuppöök ena iwà sauk. ⁴ Ye' iuke tajë, kē yi didir yëkkuö e' shuppöök ena iwà sauk e' kueki. ⁵ Etā skékëpa tso' eē dabom böyök kī tkël (24), e' eköl tō ye' a iché: “Kë be' iukia. Ittsö, eköl kië Ma'ne e' dör judawak ditsëwö, ie' këköl dör blu' bak ká iaiaë kië David e'. Ie' e' ali'kabak ibolöpka kōs kī. Ie' je' didir yëkkuö wöbatsulewā kul e' kkō batsöök ena ishuppöök.”

⁶ Etā ye' tō obeja wë'ñe pupula sué etö, e' pa kī itö tso' wësua ijchëulea mē Skëköl a, ese shkenekane. E' dur itkër kula' kī e' o'mik, ì ttsë'ka dōkā tkël ena kékëpa dōkā dabom böyök kī tkël (24) e'pa shushā. Obeja e' dula' dōkā kul ñies iwöbla dōkā kul. Iwöbla dōkā kul e' wā dör tō Skëköl Wiköl Kul* patké Skëköl tō ká wa'ñe. ⁷ Obeja Pupula e' de itkër kula' kī e' ska' tā yëkkuö a'tser itkër kula' kī e' ulā bua'kka, e' klö'wëitö. ⁸ Mik ie' tō yëkkuö klö'wé, etā ì ttsë'ka dōkā tkël ena kékëpa dōkā dabom böyök kī tkël (24), e'pa kōs e' télur wöwakköt Obeja Pupula wörki. E'pa kōs wā ma'ma tso' blanco kicha tā' kië arpa. Ñies tkā' yöule orochka wa, ese tso' ie'pa kōs wā. Tkā' e' a íyi masmas tso' ña'wë Skëköl a, ese tso' chikchië. E' tō s'batse'rpa ttöke ie' tā e' wā chë. ⁹⁻¹⁰ Ì ttsë'ka dōkā tkël ena kékëpa dōkā dabom böyök kī tkël, e'pa kōs ttsëmi ttsë pa'ali wa Obeja Pupula kīkokaie. Ie'pa tō ittseittsë i' es:

“Be' kütulewā, be' pé tene tajë

wēs obeja pupula jchë mē Skëköl a es,

e' wa be' tō s'ditsö ttö kuā'kī kuā'kī ena ditsöwö kuā'kī kuā'kī ena ká kuā'kī kuā'kī wakpa to'ttsa

as ekkëpa ulitane shūa se' dö tajë Skëköl ichaie.

E'pa klö'wé be' tō as ie'pa kaneblö Skëköl a blu'paie ena sacerdotepaie.

Ie'pa dōraë ká ulitane wakpa blúpaie, es ie'pa tō s'wëttseraë.

E' kueki be' je' didir mokī yëkkuö wörratule sē, e' klö'uk ena ikkō batsökök wë iwöbatsulewā eē.”

11 E' ukuöki ta ye' wökéka eta ye' tö isué tö Skéköl biyöchökwakpa tso' taië, kē ishtanuk yi a, e'pa ttō tssé ye' tö. Ie'pa tso' itkēr kula' kī ena ì tssé'ka dōka tkēl ena kēkēpa dōka dabom böyök kī tkēl, e'pa pamik. 12 Ie'pa tö ittseittsé wī'wīë i' es:

“Obeja Pupula kötulewa, e' je' kī sulitane ie' kikēka e' mēne buaë.

Ie' olo ta' taië, ie' dör íyi ulitane wák, ie' wa íyi ulitane jcher, ie' diché ta' taië, e' kuēki sulitane kawōta ie' dalöiök, ie' kikōkka.”

13 Nies ye' tö ittse tö íyi ulitane yö' Skéköl tö tso' ká jai a ena ká i' kī ena ká dià kaska' ena dayë a, e' kos tö iché i' es:

“Itkēr kula' kī ena Obeja Pupula, e'pa olo ta' taië, diché ta' taië íyi ulitane tsata, e' kuēki sulitane kawōta ie'pa kikōkka, ie'pa dalöiök kekraë.”

14 Ì tssé'ka dōka tkēl e'pa tö iché: “¡Es e' idir!” Kēkēpa dōka dabom böyök kī tkēl, e'pa e' télur wōwakköt Skéköl ena Obeja Pupula wörki ie'pa dalöiök.

6

Yēkkuö wōrratule e' kkō batsulewa dōka kul e' batsée Obeja Pupula tö etk etk

1 E' ukuöki ta ye' tö isué tö Obeja Pupula tö yēkkuö wōrratule e' kkō batsulewa dōka kul e' tsá batsée. Eta ì tssé'ka dōka tkēl, e' eköl ttō tsséyö, e' ttō darërëë wēs alá blar es. Wēpa tso' ipatkērke e' panuk e' eköl a ie' tö iché: “¡Be' yú!” 2 Ye' wökéka ta kabaio saruru suéyö etö. Yi tkērka iki, e' ulá a shkame' ar, ñies ì tkekeka wōkir kī iwà kkachoie tö ie' dör e' alökwak ese mēne ie' a et. Ie' mía kī e' alökka ibolōkpa kī.

3 Mik Obeja Pupula tö yēkkuö kkō batsulewa, e' skà batsée et, eta ye' tö ittse tö ì tssé'ka dōka tkēl, e' skà tö iché wēpa tso' ipatkērke e' panuk e' skà a: “¡Be' yú!” 4 Eta kabaio batsé dettsa. Yi tkērka iki, e' a kawō mēne sene bërë ñita e' yōttsa ká i' a as pē' ñi ttōwa. Ie' a tabè bērie mēne.

5 Mik Obeja Pupula tö yēkkuö kkō batsulewa, e' skà batsée et, i' ta ide mañat, eta ye' tö ittse tö ì tssé'ka dōka tkēl, e' skà tö

iché wēpa tso' ipatkērke e' panuk e' skà a: “¡Be' yú!” Ye' wökéka eta ye' tö kabaio dalolo sué etö. Yi tkērka iki, e' wa íyi es ma'woie dami iulá a. 6 Ì tssé'ka dōka tkēl, e' shua ye' tö ttō tssé tö iché: “Harinachka kilo elka ë e' tordaë s'kaneblö ká et e' ské ekkē. Nies cebada kilo mañalka tordaë s'kaneblö ká et e' ské ekkē; erë olivo kié ena vino e' kē sulu'warwa be' tö.”

7 Mik Obeja Pupula tö yēkkuö kkō batsulewa, e' skà batsée et, i' ta ide tkēl, eta ye' tö ittse tö ì tssé'ka dōka tkēl, e' bata tö iché wēpa tso' ipatkērke e' panuk e' skà a: “¡Be' yú!” 8 Ye' wökéka eta kabaio tskrittskris suéyö etö wēr suluë. Yi tkērka iki, e' kié dör S'duōwa. E' itōki eköl skà datse e' kié dör S'wimblu Ké. Ie'pa a kawō mēne ká ulitane wakpa e' mú blatesö tkēl tsjini ta e' et tsjini eukwa tabè wa, bli wa, duè wa ena iyiwak dör se'name ese wa.

9 Mik Obeja Pupula tö yēkkuö kkō batsulewa, e' skà batsée et, i' ta ide skel, eta s'kötulewa Skéköl ttē paka' ie'pa tö taninië e' kuēki, e'pa wimblupa suéyö ka' tso' íyi moká Skéköl a e' dikia. 10 Ie'pa tso' ichök Skéköl a aneule: “A Sa' Kéköl, be' dör íyi ulitane tsata, be' dör batse'r, be' ttō mokië. ¿Dö mik be' tö wēpa serke dià iyök kī tö sa' kötulur esepa dalë'ttsekerö? ¿Mik be' tö ie'pa wōmekettsa weinuk ì wamblë'rakitö sa' kī, e' nuí skéie?” 11 Eta ie'pa wakpa bil ekkē e'pa a datsi' saruru mēne iè. Skéköl tö iché ie'pa a: “A enúia bərbër ë dö mik pē' tö a malepa dör ye' kanè mésopa kianeia ttélur, e'pa kos ttekeluria wēs a' kötulurakitö es eta. E'pa panúia tsir.”

12 Mik Obeja Pupula tö yēkkuö kkō batsulewa, e' skà batsée et, i' ta ide teröl, eta í tka darërëë. Diwö ttsenewa mía ttsettseë wēs datsi' daloloë es. Si'wö mía batsé wēs pē es. 13 Bēkwö darolone iyök kī wēs kalwö tkëttsa siwa' tö mik ibitsirke taië eta es. 14 Eta ká jai, e' wōrratēwa wēs yēkkuö wōtrēwasö es, kē iwērtaiā. Kabata ulitane, dayë nane ulitane, e' kos e' skélur bánet. 15 Eta ká blúpa kos, pē' taië kos, ñippōkwakpa wōkirpa kos, inuköl blúpa kos, s'dalöiër ta' taië esepa kos, ñies s'klöulewa kanè mésoie, ñies kanè mésopa malepa, esepa kos e' blélur ákuk a ena ák blublú tso' kabata a ese dikia e' tsatkoie. 16 Eta ie'pa tö

iché aneule kabata a ena ak blublu a: “iSa' blö a' dikia, sa' kkö'nú Skököl tkër ikula' ki ká jai a e' yöki! Nies Obeja Pupula kësik yöki sa' kkö'nú. ¹⁷ Ie'pa tö sulitane we'ikeraë siarë e' kéwö detke, kë yi tköpashkar e' ulà a.”

7

Skököl kanè mésopa wakyöule ie' a

¹ E' ukuöki ta ye' tö Skököl biyöchökwakpa sué doka tkël, e'pa iëter wé ká i' erkerö e' kkö mik. Bül iëter diwö tskirke e' kke; eköl dur ulà bua'kka, eköl dur ulà bakli'kka. Bül iëter diwö mi'kewa e' kke; eköl dur ulà bua'kka, eköl dur ulà bakli'kka. Ie'pa tso' siwa' kos bitsirke e' wöklö'uk as kë ibitsiria ká i' ki, dayë ki, kal ki, i ki yës. ² Ie'pa a kawö mène ká i' ena dayë sulu'ukwa. Nies ye' tö Skököl biyöchökwak skà sué eköl, e' datse diwö tskirke e' kke. E' ulà a iyi tso' s'wakyuoie Skököl chök wa, e' a'tser. Ie'ane imalepa tkël tsaka ta ichéitö ie'pa a: ³ “iA' kë tö ká sulu'ukwa, dayë sulu'ukwa, kal sulu'ukwa kam sa' tö Skököl kanè mésopa wakyuö iwötsa ki e' yöki!”

⁴⁻⁸ Eta bil wakyöule e' yëne ye' a. Wépa wakyöule e'pa dör se' yé bak ká iaiaë kiè Israel, e' ala'r dabom eyök ká bül (12), e'pa aleripa shukite iditséwö wa iditséwö wa. Ie'pa ditséwö kiè Judá, Rubén, Gad, Aser, Neftalí, Manasés, Simeón, Leví, Isacar, Zabulón, José ena Benjamín. Ekképa ditséwö shukite doka 12.000 iditséwö wa iditséwö wa. Ishukite e'pa dör seraä 144.000 ekké.

⁹ E' ukuöki ta ye' wö kéká ta ye' isué tö s'ditsö dapane taië kë shtanuk yi a ekké. E'pa dör ká ulitane wakpa, ttö kuá'ki kuá'ki, ditsöwö kuá'ki kuá'ki. Ie'pa iëter, itkër kula' ki ena yi kiè Obeja Pupula, e'pa wörki. Ie'pa kos datsi' ié saruruë. Ie'pa ulitane wa sí kö dami iulà a. ¹⁰ Ie'pa tö iché aneule:

“iS'tsatkè e' datse Skököl tkër kula' ki ena Obeja Pupula e'pa wa!”

¹¹ Kéképa doka dabom böyök ká tkël (24) ena i ttsé'ka doka tkël, e'pa pamik Skököl biyöchökwakpa kos iëter. E'pa kos e' télur

wöwakköt, itkër kula' ki, e' dalöioie ¹² eta ichérakitö:

“iEs e' idir!
Be' dör sa' blü yöbië, sa' tö be' kikekeka kekraë.

Be' olo ta' taië, be' wa iyi ulitane jcher buaë. Sa' tö wéstela cheke be' a kekraë.

Be' dalöieke sa' tö kekraë.

Be' diché ta' taië iyi ulitane tsata, be' ë a i kos or,

iEs e' idir!”

¹³ E' ukuöki ta kéképa doka dabom böyök ká tkël (24), e'pa eköl tö ye' a ichaké: “iIe'pa paiëule datsi' saruru wa, e'pa dör yi? iWé ie'pa datse?” ¹⁴ Ye' tö ie' iüté: “A kéképa, ye' kë wa ijcher, ichö ye' a.” Eta ie' tö ye' a iché: “Ie'pa dör wépa weine siarë sulitane weirke taië e' kéwö ska' e'pa. Erë e' dalé'ttsé' ie'pa tö buaë. Ie'pa tö idatsi' skué yi kiè Obeja Pupula e' pé wa eta idatsi' mia saruruë.

¹⁵ “E' kueki ie'pa iëter Skököl tso' ikulé ki, e' wörki.

Nië nañeë ie'pa tso' ie' dalöie e' wakanéuk iwé a.

Ie'pa tso' ie' ta ena ie' tö ie'pa kkö'neraë kekraë.

¹⁶ Ie'pa kë duöpaia bli wa, ie'pa kë er sirpaia.

Diba kë tö ie'pa ña'wepaia, kaba kë tö ie'pa we'ikepaia.

¹⁷ Obeja Pupula tso' Skököl kula' o'mik, e' dör ie'pa kkö'nukwak, e' kueki ie'pa kë weirpaia yës.

Obeja Pupula tö ie'pa wëttseraë di' tum tö sene michoë meke se' a, e' di' yök.

Skököl tö ie'pa wöriö kos e' paikleraë as ie'pa ttsé'r buaë.”

8

Obeja Pupula tö yëkuö wörratule e' kkö batsulewa doka kul, e' bata batsé

¹ Mik Obeja Pupula tö yëkuö wöbatsulewa, e' bata kkö batsé, eta ká jai a ká mia mejmeë dö hora shaböts ekké.

² E' ukuöki ta Skököl biyöchökwakpa doka kul iëter Skököl wörki, e'pa suéyö. Ie'pa a duk mène eköl eköl. ³ E' ukuöki ta Skököl biyöchökwak skà de wé ka' tso' iyi moka

Skëköl a e' wörki. Ie' wä iulà a tka' yöule orochka wa ese a'tser. Ie' a iyi masmas mène tajë s'batse'rpa kos e'pa ttöke Skëköl ta e' ki ioie as ie' tö iña'ü ka' yöule orochka wa iña'woie tso' Skëköl kulé wö shaë, e' ki. ⁴ Etä ie' tö iyi masmas ña'wé ka' ñe' ki, e' shkle tka ie' ulà mik deka Skëköl wörki s'batse'rpa ttöke ie' ta e' ta ñita. ⁵ Ie' tö itka' wà iéka bö' wörkua tso' ka' ñe' ki, e' wa. Bö' wörkua e' uyémi ie' tö íyök ki. Etä ká wa'ñe ki alá wöñane tajë, iblane tajë, ká wöti'wé tajë í tö.

Duk doka kul

⁶ Skëköl biyöchökwakpa doka kul, e'pa wä duk tso' iwakpa bil ekkë, ie'pa tso'tke iduk bla'weke e' panuk.

⁷ Etä Skëköl biyöchökwak eköl tö iduk bla'wé kewe. Etä mò wöli wösi seseë, ñies bö'wö shutuule pé ta, ese dane tajë íyök ki wes kalí yër es. Ká i' ena kal e' ñanewa tajë. Ká i' ena kal kos e' mú blatèsö mañat tsiní ta e' et tsiní ñanewa. Ñies kakö kos tso' ká i' ki e' ñanewa seraa.

⁸ E' ukuöki ta Skëköl biyöchökwak skà tö iduk bla'wé. Etä ì biteshka kabataie bërie wöñarke bö'ie, e' anewa dayë a. Etä dayë mú blatèsö mañat tsiní ta e' et tsiní mía péie. ⁹ Iyiwak kos serke dayë a ena kanò kos shkòke dayë ki, e' mú blatèsö mañat tsiní ta e' et tsiní enewa.

¹⁰ E' ukuöki ta Skëköl biyöchökwak skà tö iduk bla'wé, i' ta ide mañatökicha. Etä bëkwö bërie wöñarke wes kuàtak wöñar es, e' biteshka anewa di' a ena di' tum a tajë. Di' tso' kos ena di' tum tso' kos, e' mú blatèsö mañat tsiní ta e' et tsiní a bëkwö anewa. ¹¹ Bëkwö e' kiè Bacha'bachaë. Wé bëkwö e' anewa, e' di' kos mía bacha'bachaë. Di' e' tö s'ttélur tajë.

¹² E' ukuöki ta Skëköl biyöchökwak skà tö iduk bla'wé, i' ta ide tkëtökicha. Etä diwö ena si'wö ena bëkwö, e' kos mú blatèsö mañat tsiní ta e' et tsiní kos ttsenewa. E' kuëki ñiwe ena nañewe, e' mú blatèsö mañat tsiní ta e' et tsiní ttsenewa.

¹³ E' ukuöki ta ye' wökéka ta ye' tö pu sué et ur àr kashuk a, e' tö iché aneule: “¡Ayëwëë, ayëwëë, ayëwëë! ¡Wéstela ina ká ulitane wakpa ta, mik Skëköl biyöchökwakpa tso'ia mañal e'pa tö iduk bla'weke eta!”

9

¹ E' ukuöki ta Skëköl biyöchökwak skà tö iduk bla'wé, i' ta ide sketökicha. Etä bëkwö et anewabak, e' suéyö iski. Eë kauk ter tajë iskië, kë s'wö dë'mi ekkë. Kauk e' kkö wötëule, e' kköyottsä mène bëkwö suéyö iski, e' a. ² Mik ie' tö kauk kköyëttsä, etä e' a ishklé deka tajë wes bö' wöñar tajë e' shkle es. E' tö kashuk ttsewéwä, e' kuëki diwö kë olo bunea. ³ Shkle e' shua ditski blubluë dettsä tajë íyök ki, poneka ká wa'ñe, ká ulitane wä iéwa. Ie'pa a kawö mène s'we'ikök wes bachë' tö s'kuèwä ta idalë'r es. ⁴ Ie'pa kë a kawö mène kakö kos, kalkö kos, e' katök. Ie'pa a kawö mène, wépa kë wakyöule Skëköl wä iwö tsä ki, esepa ë we'ikök. ⁵ Erë ie'pa kë a kawö mène ittökulur. Ie'pa a kawö mène irreuk idalë'r tajë wa dō si' skel ekkë. E' dalër tajë wes bachë' s'kuèwä es. ⁶ E' kéwö ska' ta s'ditsö tö duèwä yuleraë poë, erë duèwä wák, e' tkörashkar ie'pa yöki.

⁷ Ditski e' wër wes kabaio tso' ñippoie ese payöule es. Iwökir ki itkëuleka, ì tkëka blu' tö iwökir ki yöule orochka wa ese suë. Iwö wër wes s'ditsö wö wër es. ⁸ Itsä batsië wes alakölpa tsä es. Ikà dör wes namu kà es. ⁹ Tabechka àr ibatsi' mik wes ñippökwakpa tö ieke e' tsatkoie e' sù. Ipik blar tajë wes carreta skè kabaio tö tuneule michoë ñippök es. ¹⁰ Ikirë dör wes bachë' kirë es, e' diché wa ie'pa tö s'we'ikeke dō si' skel ekkë. ¹¹ Ie'pa blú e' dör Skëköl biyöchökwak dör kauk iskië, e' wökir. Hebreoie e' kiè dör Abadón. Griegoie e' kiè dör Apolión (kiè e' wä kiane chë: Se' eukwawak).

¹² İyi sulu e' tsá tka et, erë iskà kianeia böt.

¹³ E' ukuöki ta Skëköl biyöchökwak skà tö iduk bla'wé, i' ta ide tektökicha. Ye' tö s'ttö ttsé datse ka' tso' yöule orochka wa iyi moka Skëköl a eë. Ka' e' bata tkël a iyöule dula'ie, e' shua s'ttö ttséyö. ¹⁴ E' tö iché Skëköl biyöchökwak tö iduk bla'wé író e' a: “Skëköl biyöchökwakpa doka tkël tso' moulewä di' tajë kiè Éufrates e' kkömik, e'pa wöttsölor be' tö.” ¹⁵ Skëköl biyöchökwakpa doka tkël e'pa tso'tke Skëköl wä iwakanéwoie i' kéwö ska'. Ie'pa kanè dör pé' tajë eukwa. Pé' ulitane mú blatèsö mañat tsiní ta e' et tsiní erdawa seraa ie'pa ulà a. Etä Skëköl biyöchökwakpa

döka tkël wöttserolone iwakanéuk. ¹⁶ Etä ye' a iyène tö ñippökwakpa dami kabaio kī, e'pa döka 200.000.000.

¹⁷ Ñippökwakpa ekkēpa dami kabaio kī, e' sué ye' tö, e'pa wā tabechka àr ibatsi' mik e' tsatkoie, e' wōaule batsē wes bö' wörkua suèsö es ena siè wes ák bua'buakiè jacinto es, ena tskiriri wes azufre es. Kabaio ekkēpa wökir wër wes namu wökir es. Ñies ikkō a bö' ena shklē ena azufre, e' dökettsa. ¹⁸ Bö' ena shklē ena azufre dökettsa kabaio ekkēpa kkō a, e' dör ì mañat sulué döke pē' kī e'. E' tö pē' ewéwa tajē. Pē' ulitane mú blatèsö mañat tsiní tã e' et tsiní enewa seraa. ¹⁹ E' wà dör tö kabaio ekkēpa wā diché tso' ikkō a ena ikirē a s'we'ikoie. Ikirē bata dör tkabē chök wökir es, e' wa s'shka'wekeito.

²⁰ Erē pē' malepa atē kē durulune ì sulu tka e' wa, e'pa kē wā ì sulu wamblekerakitō ese olo'yane. Ñies aknamapa ena íyi diököl dalöiekerakitō esepa kē olo'yanerak iwa. Íyi diököl ñe'pa yöule orochka wa, inukölchka wa, broncechka wa, ákchka wa ena kal tak wa, ese kos wöbla kē wawër, kē kukuö wattser, kē shko, erē ie'pa tso'ia idalöiök ikökölíe. ²¹ Ie'pa kē er maneone. Ie'pa s'ttekewaiã, alibchökeia, trërkeia, akblökeia.

10

Skököl biyöchökwak e' wā yëkkuö a'tser iulã a

¹ E' ukuöki tã ye' tö Skököl biyöchökwak sué eköl, e' diché tã' tajē. Ie' datse kã jai a paiëulewã buaë mò wa. Shkaba' tkënear iwökir tsaka. Ie' wö dalöburke wes diwö es. Ie' klölobo wa'ñe wër wes bö' wöñar es. ² Ie' wā yëkkuö tsitsirla a'tser iulã a shubukaule. Ie' klö bua'kka tkékaitö dayē kī, iklö bakli'kka tkékaitö kã sí kī. ³ Etã ie' ane tajē wes ma' name ar es. Mik e' one, etã alá blane döka kuktökicha. ⁴ Ì ché alá tö e' shtök ye' mí yëkkuö kī, erē ttö ttséyö datse kã jai a e' tö iché: “Kē ishtar, iblówabö bërè.”

⁵ Etã Skököl biyöchökwak suéyö iklö et tkërka dayē kī, iklö et tkërka kã sí kī, e' ulã bua'kka kēka kã jai a ⁶ tã ichéitö: “Skököl ser michoë e' tö kã jai ena kã i' ena dayē ena ì kos tso'ia, e' yö'. Ie' wörki ye' tö ichè tö ì cheke ye' tö e' dör moki. Skököl kē tö ì

panepaia. ⁷ Ì tso' Skököl wā ier a blëule wè, e' yë'bakitö ikanè mésopa dör ittekölpa e'pa a, e' wà ordaë mik Skököl biyöchökwak bata tö iduk bla'wé etã.”

⁸ Etã s'ttö ttsé'yö datse kã jai a, e' tténe ye' tã tã ichéitö: “Be' yú Skököl biyöchökwak klö et tkërka dayē kī etã iklö et tkërka kã sí kī, e' ska', etã yëkkuö a'tser iulã a shubukaule, e' klö'ú.” ⁹ Etã ye' mí Skököl biyöchökwak dur e' ska' tã yëkkuö e' kiéyö ie' a. Ie' tö ye' a iché: “Íkë, ikatöwabö. Be' kkō a be' tö ittseraë tö blo'bloë idir wes bulali es, erē be' shua imiaraë bacha'bachaë.”

¹⁰ Etã yëkkuö a'tser Skököl biyöchökwak ulã a, e' klö'wéyö tã ikatéwayö. Ye' kkō a tã blo'bloë idir wes bulali es, erē mik ide ye' shua, etã imiã bacha'bachaë. ¹¹ Etã ttè i' yéne ye' a: “Ì wamblërmi kã kua'ki kua'ki wakpa tajē tã, ñies ditsöwö kua'ki kua'ki wakpa tajē tã, ñies s'ttö kua'ki kua'ki wakpa tajē tã, ñies kã blúpa tajē tã, e' kos chök be' kawötã Skököl ttekölíe.”

11

Skököl ttekölpa bö

¹ Etã ye' a kua' mène kã ma'woie. Ye' a iyène: “Be' yú, Skököl wé kibi, e' ma'uk. Ñies kã' tso' íyi moka Skököl a, e' ma'ú. Bil s'tso' Skököl dalöiök iwé a, e' shta'úttsa. ² Erē Skököl wé kibi upa atē u'rki e' meule pē' kē dör judiowak esepa a, e' kuëki e' kē ma'war be' tö. Ie'pa tö Skököl kē, e' dör Jerusalén dör batse'r e', e' klö'werawa, sulu'werawa ì sulu wa dö si' döka dabom tkéyök kī böt (42) ekkē. ³ Etã ee ye' tö ye' ttekölpa patkeraë bö ye' tté pakök kã döka mil eyök kī cien böyök kī dabom teryök (1.260 días) ekkē. Ie'pa paiëule datsi' kra'kraë wa s'ká datsi' sù.”

⁴ Olivo klö böлка ena bö'wöla tulur ituloka kī döka böt tso' Skököl wörki kã jai a, e' yë'bak kã iaiaë Zacarías tö, e' wà dör ttekölpa bö e'. ⁵ Yi datse ie'pa bö we'ikök suluë kiane ppè, kiane ttèwã, e' tã ese ewerawa ie'pa tö bö' dökettsa ie'pa kkō a e' wa. ⁶ Ie'pa tso' Skököl tté pakök ittekölpaie, e' dalewa ie'pa a kawö mène kalí wöklö'ukwã as kē iyër. Ñies ie'pa a kawö mène di' mane'uktsane péie. Ñies kawö mène ie'pa a ì sulu kos mukka kã i' wakpa kī bitökicha ie'pa kī ikiane ekkē.

7 Erë mik ie'pa tō Skëköl ttè paké one, etā iyyiwak sulusi aknamaie e' dōrakā kauk tajë iskië e' a. E' ñippōraë ie'pa tā, etā ie' alōrakā ie'pa kī, etā itteraluritō. 8 Ie'pa nu ardaë tkēter Jerusalén ká shushaë sultane wōrkī. Ká e' a ie'pa Këköl kötwarakitō wōtëulewā krus mik. Skëköl a ká e' dōr suluë wēs Sodoma ena Egipto es. 9 Pë' datse ká wa'ñe, ditsëwō kua'kī kua'kī, ttō kua'kī kua'kī ena ká kua'kī kua'kī wakpa e'pa tō Skëköl ttekōlpa nu sueraë dō ká mañat kī shabōts ekkë. Ie'pa kë tō kawō mepa yi a inú wōtōkwā. 10 Ká ulitane wakpa ttsë'rdaë buaë, ie'pa bōl duolur e' kuekī. Skëköl ttekōlpa bōl tō ie'pa we'ik siarë, e'pa duolur, e' tō ie'pa ttsë'weraë buaë, e' kuekī ie'pa íy kakmeraë ñi a.

11 Mik ká mañat kī shabōts e' tka, etā Skëköl tō ittekōlpa bōl duolur, e'pa shke'wëkane tā ie'pa e' duéka. Wépa tō e' sué, e'pa kōs suane iyōkī tajë. 12 E' ukuōkī tā ttō darërë datse ká jai a, e' ttsé ittekōlpa tō, e' tō iché: “¡A' shkōkā íe!” Etā ie'pa mīkā ká jai a mò shua, e' sué ibolōkpa tō. 13 E' wōshā tā í tka darërë, e' tō Jerusalén mú blatèsō dōkā dabop tā e' et tsiní chōraë í ulā a. Iwakpa duolur dōkā mil kuryōk (7.000). Imalepa atē ttsë'ka, e'pa kōs suanerak tajë. Ie'pa tō Skëköl tso' ká jai a, e' kīkëka.

14 Es ì suluë skà tka, i' tā ide bōtōkicha. Ì suluë skà datseia bet, e' tā ide mañatōkicha.

Duk blane, i' tā ide kuktōkicha

15 Etā Skëköl biyōchōkwak bata tō iduk bla'wé, i' tā ide kuktōkicha. Etā s'ttō ttsëne tajë darërë ká jai a, e'pa tō iché:

“I' tā ká ulitane wakpa ena iwōkirpa, e'pa de Skëköl ena wé pairine'bitū idi' wa s'blúie, e'pa ulā a.

Ie'pa tō s'wëttsë michoë blu'ie.”

16 E' ukuōkī tā kékëpa dōkā dabom böyōk kī tkël (24) tulur ikula' kī Skëköl ska', e'pa e' télur wōwakkōt Skëköl wōrkī idalōiōk. 17 Ie'pa tō iché:

“A sa' Këköl, be' diché tā' tajë íy ulitane tsatā.

Be' tso'tke tsawe tā, be' tso' i'ñe tā, ñies be' tso' aishkuō tā kekraë.

Be' e' tkéka ká ulitane wakpa blúie be' diché tajë wa,

e' kuekī sa' tō ichéke wëstela be' a.

18 Ká ulitane wakpa wépa dōr be' bolōkpa, esepa we'ikeketke be' tō kësik wa, e' këwō de i' tā.

E' kuekī ie'pa ulune tajë be' kī.

S'duulewā kōs e' shulirke, e' këwō detke.

Ñies be' kanè mésopa ena be' ttekōlpa ena s'batse'r malepa tō be' dalōieke, pë' dalōiërtā esepa ena pë' esepa,

e'pa kōs a iské meketke be' tō, e' këwō de.

Wépa tō s'ditsō ewéwa ká i' kī,

esepa ewëkewa be' tō, e' këwō detke.”

19 Etā Skëköl wé tso' ká jai a, e' wëkkō bunane, e' shua Skëköl tō ittè me' se' a, e' kélkuō suéyō. Etā alá wōñane blane tajë, e' ttséyō. Í tka darërë, ñies mò wōsi sēsë blubluë, e' dane tajë kalie.

12

Alaköl eköl ena bë dōr këtali kékōlie e'

1 E' ukuōkī tā ilè tajë suéyō ká jai a ilè wà kkachoie. E' dōr alaköl eköl parratulewā diwō wā. Si'wō tso' ie' klō dikīa. Iwōkir kī ì tkërka wēs blu' wōkir kī itkëka es, e' yöule bëkwō dōkā dabom eyōk kī bōt (12) e' wa.

2 Alaköl batsōketkër buklú, e' kirinemitke, e' tō ie' kkōchōweke tajë.

3 E' ukuōkī tā ye' tō ilè skà sué ká jai a ilè wà kkachoie. E' dōr iyyiwak sulusi aknamaie blubluë, e' dōr këtali kéköl wák batsë e'. Iwōkir dōkā kul, e' kī idula' tulurka dōkā dabop. Ñies iwōkir kōs kī itulurka wēs blu' wōkir kī itkër es. 4 Bëkwō kōs mú blatèsō mañat tsiní tā e' et tsiní kalëttsaitō dō ká i' kī ikirë wa. Ie' e' duéka alaköl alá kurketke, e' wōshāë ipanuk ilà kurketke e' katowaie.

5 Alaköl alá kune wëm, e' suletënebak ká ulitane wakpa wëttsuk iblúie. Ie' tō ie'pa wëttsëraë yësyësë idiché tajë wa. Erë alá e' yënettsā imi ulā a, minetser wé Skëköl tkër ikulé kī eë. 6 Alaköl e' tkashkar këtali kéköl yökī tā imía ká sir poë wé kë yi serku' tajë ese ska'. Eë Skëköl tō ká me'baktke ie' a. Eë ie'pa tō alaköl se'weke ká dōkā mil eyōk kī cien böyōk kī dabom teryōk ekkë (1260).

7 E' ukuōkī tā ie'pa ñippëmi tajë ká jai a. Skëköl biyōchōkwak kibi kië Miguel, e' ena imalepa, e'pa ñippé tajë këtali kéköl tā. Këtali kéköl ena iklépa, e'pa ñippé tajë

ñies, ⁸ erë Miguel e' aléka ie'pa k_i. E' kueki kətali kəköl ena iklépa, e'pa kē a kawō mēne senukia ká jai a. ⁹ Es kətali kəköl bērie uyéttsarakitō ká jai a döttsa ká i' k_i iklépa kos eta. Kətali kəköl e' dör tkabē bak ká iaiāē kiē Bē ena Satanás e'. Ie' dör ká ulitane wakpa kitō'ukwak as ie'pa tō ì sulu wamblō.

¹⁰ E' ukuōki ta ttō darērēē ttséyō ká jai a tō iché:

“Bata ekkē ta Skəköl tō se' tsatkée, ie' e' tkékatke ì ulitane blúie diché ta' taiē. Wé pairi'bitu ie' tō idi' wa s'blúie e' detke ká ulitane wakpa wōkirie. Satanás bak s'yamipa kkatök ñiē nañeē Skəköl a, erë bata ekkē ta ie' uyéttsaitō.

¹¹ Obeja Pupula kötewā, e' pē tēne se' skéie, ie' mik s'yamipa erblé, e' tté buaē paké ie'pa tō, e' kueki ie'pa e' aléka Satanás k_i. Ie'pa kē tkine tté buaē e' dalērmik ittēwā e' k_i.

¹² ¡A Skəköl biyöchökwakpa serke ká jai, a' ttsē'nú buaē! Erë iwěstela ina wépa tso' ká i' k_i ena dayē k_i esepa ta! Bē wā ijcher tō ie' kéwō dökewatke tsinet, e' kueki ie' ulune taiē, ie' dē'ttsa a' we'ikök.”

¹³ Mik kətali kəköl tō isué tō ie' uyanettsa döttsa ká i' k_i, eta ie' tō alaköl alá kune', e' tōtiēmi. ¹⁴ Erë alaköl a pu pik mēne as iur kamiē kətali kəköl yōki ie' ká tso' ká sir poē wé kē yi serku' ee. Ee ie'pa tō ie' se'weraē dō duas mañal k_i shabōts. ¹⁵ Eta kətali kəköl tō di' tué ikkō a taiē as e' tō alaköl katōmi. ¹⁶ Erë íyök tō alaköl kímé. Íyök tskinane ta di' tué kətali kəköl tō ikkō a, e' yéwa íyök tō. ¹⁷ E' tō kətali kəköl uluwéka taiē alaköl k_i. E' kueki ie' míā ñippök alaköl e' aleripa datse ie' itōki e'pa ta. Ie'pa dör wépa tō Skəköl tté dalöiēno, e' iuteke buaē e'pa. Ñies ie'pa e' tkéwā darērēē kekraē Jesús tté mok_i e' a kē olo'yeta'. ¹⁸ Eta kətali kəköl demi e' duéka dayē kkō mik.

13

Iyiwak sulusi aknamaie e' deka dayē a

¹ Eta ye' tō isué tō iyiwak sulusi aknamaie deka etō dayē a, e' wōkir dōka kul, idula' tulurka dabop. Idula' kos k_i itulurka wes itkēr blu' wōkir k_i es. Ie' wōkir bik ekkē k_i kiē kitule et et, e' kos tō Skəköl cheke suluē. ² Iyiwak sulusi sué ye' tō, e' dör wes namu es, iklō dör wes sini'urri bērie klō es, ikkō dör wes ma'name kkō es. Iyiwak sulusi e' a kətali kəköl tō idiché ena kawō mé s'blúie s'wéttsōie. ³ Iyiwak sulusi e' wōkir dōka kul, iwōkir ek shka'ule taiē wēsua ittēwamüitō ekkē. Erë e' buanene bet. E' tō ká ulitane wakpa tkiwéwā taiē. E' kueki ie'pa tō ie' klō'wé iblúie. ⁴ Kətali kəköl tō idiché me'baktke iyiwak sulusi dē'ka dayē a e' a, e' kueki ie'pa tō idalöié ikékölíe. Ñies ie'pa tō iyiwak sulusi e' dalöié. Ie'pa tō iché: “Kē yi dör wes ie' es. Kē yi e' alōpaka ie' k_i.”

⁵ Iyiwak sulusi dē'ka dayē a e' a kawō mēne e' ttsökka taiē, Skəköl chök suluē. Ñies kawō mēne ie' a blu'ie s'wéttsuk si' dōka dabom tkéyök k_i böt ekkē (42). ⁶ Eta es ie' tō iwā wamblé. Ie' tō Skəköl ena Skəköl kiē e' ché suluē. Ñies ie' tō Skəköl wé ena wépa serke ká jai a, e' kos ché suluē. ⁷ Ñies kawō mēne ie' a ñippök s'batse'rpa tso' ká i' k_i e'pa ta e' alōkka ie'pa k_i. Kawō mēne ie' a blu'ie ká ulitane wakpa, s'ttō kuā'k_i kuā'k_i, ditsōwō kuā'k_i kuā'k_i, e'pa kos wéttsuk. ⁸ Wépa dör Obeja Pupula kötulewā se' skéie, e' icha, esepa kiē tso' kitule iyēkkuō k_i kuaē, mik Skəköl tō ká i' yō' e' yōki. Yēkkuō e' dör sene michoē e' yēkkuō. Wépa kiē tso' kitule yēkkuō e' k_i, esepa kē wā iyiwak suluē e' dalöiēne'. Erë ká ulitane wakpa malepa, wépa kiē kē ku' kitule sene michoē yēkkuō k_i, esepa kos tō iyiwak sulusi dē'ka dayē a e' dalöié ikékölíe.

⁹ Ì cheke ye' tō, e' ttsō a' ulitane tō:

¹⁰ “Wépa suletē'bak Skəköl tō klō'wēwā, esepa tserdami klōulewā.

Wépa suletē'bak Skəköl tō duōkwā tabē kkō a, esepa tterawā tabē wa.”

E' wa s'batse'rpa e' tkōwā darērē ena ierblō ie' mik e' wērdaē.

Iyiwak Sulusi aknamaie deka etō íyök a

11 E' ukuöki ta ye' tö iyiwak sulusi ak-namaie skà sué etö, e' deka íyök a. Idula' dör bötö wes obeja wë'ñe dula' es, ittö wes këtali kéköl ttö es. 12 Ie' wa kawö tso' i kos wöie wes iyiwak sulusi dë'ka dayë a e' wa itso' es. Ie' kanëblöke iyiwak sulusi dë'ka dayë e' a. Ie' kanë dör ká ulitane wakpa kök iyiwak sulusi dë'ka dayë a shka'ule taië iwökir kî wësua ittëwamiitö, e' dalöiök. 13 Ì kē or yī a, ese wéitö taië dōka bö' kiéitö ká jai a, e' ta ibiteshka taië dōtsa ká i' kî sulitane wörki. 14 Ì kē or yī a, ese wé taië ie' tö iyiwak sulusi dë'ka dayë a e' wörki. E' wa ie' tö ká ulitane wakpa kē dör Skéköl icha, esepa kos kitö'wé taië. Ie' tö ie'pa a iché: “Iyiwak sulusi dë'ka dayë a e' shka'ule taië iwökir kî tabè wa erë ishkenekane e' diököl yuö iwák sué idalöioie.” 15 Iyiwak sulusi dë'ka íyök a e' a kawö mène siwa' muk iyiwak dë'ka dayë a e' diököl yöne e' a as ittōka, ñies as tö wépa kē tö idalöie, esepa ttōkwa patkō. 16 Ñies iyiwak sulusi dë'ka íyök a, e' tö ká ulitane wakpa ké e' muk wakyuè iulà bua'kka kî ö iwōtsa kî. Pë' esepa ena pë' dalöiërta', pë' siarëpa ena pë' inuköl blúpa, pë' klöulewā kanë mésoie ena pë' kē dör es, e'pa kos kawōta e' muk wakyuè. 17 Wépa wakyöule es, esepa è a kawö mène íyi taük ena íyi wataük. Ie'pa kos wakyöule iyiwak sulusi dë'ka dayë a e' kiè wa ö ikiè e' número wa.

18 A' kawōta iwà bikeitsökwa buaè as a' éna iar tö i kiane yënu. Wépa didir ena ká ane buaè, esepa éna iwà armi buaè. Iyiwak sulusi dë'ka dayë a e' número dör s'ditsö eköl e' número, e' dör cien teryök kî dabom teryök kî teröl (666).

14

Obeja Pupula ena wépa tsatkëne esepa

1 E' ukuöki ta ye' tö Obeja Pupula sué tö idur kabata kiè Sión e' wöbata kî. Ie' ta pë' tso' taië dōka 144.000 ekkë. Ie'pa kos wōtsa kî Obeja Pupula ena iyë, e'pa kiè tso' kitule. 2 E' ukuöki ta ye' tö ittés tö i blarke taië ká jai a, e' blar wes di' blar taië ákttö mik es, wes alá blar taië es, e' dör wes s'blar taië ma'ma kiè arpa wa es. 3 Pë' tso' taië dōka 144.000, e'pa iëter Skéköl kulé wōshaë ñies itso' ttsë'ka dōka tkël ena kékëpa dōka

dabom böyök kî tkël (24), e'pa wōshaë ie'pa iëter. Ie'pa tso' ttsök ttsè pa'alí wa. Ká ulitane wakpa shuā e'pa è tsatkëne, e' kuekî kē yi skà a e' yōnu. 4 Ie'pa dör yësyësë, kē e' iaoulekā trë wa yës. Ie'pa michoë Obeja Pupula itöki wé imi'ke ee. Ie'pa tsatkëne, ie'pa dör wes íyi tsá mène Skéköl a ena Obeja Pupula a es. 5 Ie'pa kē kayëule yës. Ie'pa kē kî i' sulu ta' Skéköl wōa.

Skéköl biyöchökwakpa dōka teröl

6 E' ukuöki ta ye' tö Skéköl biyöchökwak skà sué eköl urkear kashuk a. E' wa Skéköl tté buaë yöbiè e' dami wā pakè ká ulitane wakpa a, s'ditsöwö ulitane a ena s'ttö kuā kî kua'kî ulitane a. 7 Ie' tö iché aneule: “Skéköl tö sulitane shüleketke, e' kēwö detke. E' kuekî Skéköl dalöiö, ie' kikōka. Kashuk ena ká i' ena dayë ena di' ulitane, e' kos yö'itö, e' kuekî idalöiö sulitane tö.”

8 Eta Skéköl biyöchökwak skà debitu idë'bitu kewe, e' itöki, e' tö iché: “Ká kibi taië bua'iewā kiè Babilonia, e' enewa seraā, sulunewā. Babilonia wakpa tö ká malepa wakpa erkiöwé i' sulu wamblök ie'pa ta wes s'ttëka blo' wa senokka ita es. E' kuekî ká e' wakpa enewa.”

9 Eta Skéköl biyöchökwak skà debitu itöki, e' tö iché: “Wépa tö iyiwak sulusi dë'ka dayë a e' ena idiököl dalöié ta ie' mérak wakyuè iwōtsa kî ö iulà kkue kî, 10 esepa we'ikeraë Skéköl tö. Ie' kësik taië e' ardaë seraā ie'pa kî. E' dör wes ie' tö ie'pa ké i' bacha'bachaë e' yökwa seraā es. Ie' tö ie'pa we'ikeraë taië kekraë bö' wōñarke azufre ta e' wa ibiyöchökwakpa batse'r e'pa wörki ena Obeja Pupula wörki. 11 Wépa tö iyiwak sulusi dë'ka dayë a e' dalöié, ñies idiököl dalöiérakitö, e'pa e' me' wakyuè iyiwak sulusi e' kiè wa, esepa weirke bö' ké a, e' shkle batrö michoë kē iwōitta'wā ñiè nañeë.”

12 S'batse'rpa tö ie' tté dalöiëno, e' iuté buaë, ñies ie'pa tkëulewā darërëë Jesús mik. E' wa ie'pa diché wërdaë.

13 E' ukuöki ta ye' tö ttö datse ká jai a e' ttsé. E' tö ye' a iché: “I'ñe ta ena aishkuö ta wépa erblë' Jesús mik ta idurulune es, ayëcha buaë esepa.” Ñies Skéköl Wiköl tö iché: “E' dör mokî, ie'pa kanëblë' darërëë Skéköl a ká i' kî, e'pa enuraë aishkuö ta. Ì buaë kos o' ie'pa tö, e' ské dōraë ie'pa ulà a.”

14 E' ukuöki ta ye' tö mò saruru sué, mò saruru e' ki yi tkër eköl wër tö ie' dör S'ditsö Alà. Ie' wökir ki itkëuleka ì tkekeka blu' wökir ki yöule orochka wa ese. Tabè kà di'diè tso' iyiwö toie, ese a'tser ie' wà. 15 Età Skëköl biyöchökwak eköl e' yéttsa Skëköl wé tso' ká jai a e' a, età iché aneule yi tkër mò bata ki e' a: “Ká ulitane wakpa dör wës iyiwö es, e' kéwö detke wöshtè wës íyi wöshtèsö es. E' kuëki e'pa wöshtö be' tabè wa.” 16 Età yi tkër mò bata ki, e' tö itabè waté ká i' ki, età iwà wöshtéitö.

17 E' ukuöki ta Skëköl biyöchökwak skà e' yéttsa Skëköl wé tso' ká jai a e' a. Ie' wà tabè kà di'diè a'tser. 18 E' ukuöki ta Skëköl biyöchökwak skà tso' e' dör ka' tso' íyi moka Skëköl a e' bö kanéukwak. Ie' dettsa ta ichéitö aneule wé wà tabè dami e' a: “Üwawö kos tso' ká dià a e' detke wöshtè, e' kuëki uwawöli kicha tö tabè wa.” 19 Età Skëköl biyöchökwak, e' tö uwawöli kos kicha té ta iékaitö ákuk a wé iwöli ñateke idiö yottsai e' a. Ákuk e' wà kiane ché tö Skëköl tö ibolökpa we'ikeraè ikèsik wa wës uwawö ñatèsö es. 20 Ákuk e' tso' Jerusalén bánet, e' a iwöshté Skëköl biyöchökwak tö e' iène. Mik iñatène, età s'pé tène taiè wër wës di' taiè suèsö es. Ibatsí dör kilómetro doka cien mañayök (300) ekkè, ishóló dör metro et ki shaböts.

15

Ì sulu bata datse

1 E' ukuöki ta ye' tö ì skà sué ká jai a ilè wà kkachöie, e' tö ye' tkiwéwa. E' dör Skëköl biyöchökwakpa doka kul, e'pa wà ì sulu bata datse doka kul ká i' wakpa ki, e' dami. Mik ì sulu ikképa tka, età Skëköl kèsik taiè e' wöklöne.

2 Ñies ye' tö isué tö ì me'r bérie dayè sué, e' wër wösuochka sué sarèrèè shutuule bö' wörkua wa. Ñies wépa e' ali'kabak iyiwak sulusi dè'ka dayè a e' ki ena idiököl ki, esepa suéyö. Ie'pa kè e' menettsa wakyuè iyiwak sulusi kiè e' número wa. Ie'pa iéter dayè e' kkömik. Ma'ma blarta' kiè arpa me' Skëköl tö ie'pa a, e' a'tser ie'pa wà. 3 Skëköl kanè méso kiè Moisés e' ttsè, ñies Obeja Pupula ttsè, e' tseittseke ie'pa tö, e' tö ichè i' es:

“A Skëköl, be' diché ta' taiè íyi ulitane tsata.

Ì kos wé be' tö, e' dör taiè buaè, e' tö sa' tkiwéwa.

Be' è dör ká ulitane wakpa blú.

Be' dör yësyèsè, be' ttö etkè.

4 A Skëköl, sulitane tö be' dalöieraè.

Sulitane tö be' kikeraka.

Be' è dör batse'r.

Sulitane wà ijcher tö be' tö s'shüleke yësyèsè,

e' kuëki ká ulitane wakpa doraè be' ska' be' dalöiök.”

5 E' ukuöki ta Skëköl wé tso' ká jai a, e' úshu dalöiërta' taiè shütè, e' suéaryö áie, e' shua ttè me'bak Skëköl tö se' a e' tso' bléule. 6 Skëköl biyöchökwakpa doka kul wà ì sulu datse ká i' ki e' damirak iwa iulà a, e'pa dettsa Skëköl wé e' a. Ie'pa datsi' yöule datsi' kiè lino ese wa e' dör saruruè wöñarke dalalaè, ikiparuo àr iwa icho' mik, e' dör oro. 7 Ì tso' ttsè'ka doka tkël, e' eköl tö tka' yöule orochka wa, e' mé Skëköl biyöchökwakpa kul a eköl eköl. Tka' e' a Skëköl ser michoè e' kèsik iène chiè. 8 Età Skëköl wé e' wà iènèka Skëköl olo taiè ena idiché taiè e' shkle wa. Kè yi döpawa Skëköl wé e' a dō mik, ì sulu dami Skëköl biyöchökwakpa kul wà, e' wà tka età.

16

1 Ye' tö yile ttö ttsé darèrèè Skëköl wé a, e' tö iché Skëköl biyöchökwakpa kul a: “¡A' yú ta a' tka' wà iène Skëköl kèsik wa, e' wà tköttsa ká dià ki!”

Tka' wà iène Skëköl kèsik wa doka kul

2 Skëköl biyöchökwak tsá, e' tö itka' wà tkéttsa ká i' ki, età wépa wakyöule iyiwak sulusi dè'ka dayè a e' kiè wa ñies idiököl dalöiérakitö, esepa kos ki s'méwö sulusi tskine dalèr taiè.

3 E' ukuöki ta Skëköl biyöchökwak skà tö itka' wà tkéttsa dayè ki. Età dayè mía péie wës wëm kötulewa pé es. Iyiwak kos tso' dayè a duolur yès.

4 E' ukuöki ta Skëköl biyöchökwak skà tö itka' wà tkéttsa di' kos ki. Età di' kos mía péie. 5 E' ukuöki ta ye' tö ittsé tö Skëköl biyöchökwak dör di' kkö'nukwak, e' tö iché:

“A Skëköl, be' dör batse'r,

be' tso'tke tsawe ta, i'ñe ta ena kekraè.

Kekraè be' tö s'shüleke yësyèsè,

e' kueki e' dör buaë tö be' tso' ie'pa we'ikök es.

⁶ Ie'pa tö s'batse'rpa ena be' ttekölpa, e'pa kötulur pë tene taië, e' kueki e' dör buaë tö be' tö ie'pa we'ikè es.

I'ñe ta be' tö ie'pa ské kéne pë yök.

Es ie'pa ki inuí ské dene.”

⁷ E' ukuöki ta ka' tso' íyi moka Skéköl a eë ttö tseyö se' ttöie e' tö iché: “A Skéköl, be' diché ta' taië íyi ulitane tsata, ayécha e' dör mokjé, be' tö ie'pa nuí shulé mokjé yësyësé.”

⁸ E' ukuöki ta Skéköl biyöchökwak skà tö itka' wà tkéttsa, e' ane diwö ki. Eta diwö a kawö mène s'ditsö ña'ukwa iba taië e' wa.

⁹ Diba e' tö sulitane pa shayo'wéttsa taië. Í sulu ikké kos patké Skéköl tö ie'pa ki, eré ie'pa ké éna ì sulu wambleke ie'pa tö ese olo'yak, ie'pa ké er mane'wak ie' a. Ie'pa ké éna ie' kikakka. E' skéie ie'pa tö ie' ché suluë.

¹⁰ E' ukuöki ta Skéköl biyöchökwak skà tö itka' wà tkéttsa, e' ane wé iyiwak sulusi dë'ka dayë a e' tkërka e' ki. Eta ie' ká kos ttsenewa wes stui es. Ká ulitane wakpa tö iku' kuele ipà dalër taië e' ë kueki. ¹¹ Eré ì sulu wambleke ie'pa tö, ese ké olo'yè ie'pa tö. Ie'pa pa dalër taië ñies ie'pa tteke smewö sulusi tö, e' kueki ie'pa tö Skéköl tso' ká jai a e' ché suluë.

¹² Skéköl biyöchökwak skà tö itka' wà tkéttsa, e' ane di' taië kiè Éufrates e' a. Eta di' taië e' sinewa as blu'pa datse diwö tskirke e' wa, esepa tkömi buaë ñippökwakpa ta.

¹³ E' ukuöki ta ye' tö wimblupa sulusi sué bukuë'ie mañat. Et dettsa kètali kéköl e' kkö a. Et dettsa iyiwak sulusi dë'ka dayë a e' kkö a. Ibata èt dettsa iyiwak sulusi e' tteköl kkö a. ¹⁴ Bukuë' e'pa dör aknamapa. Í ké or yi a, ese ormi ie'pa a. Ie'pa mi'ke blu'pa tso' ká wa'ñe, e'pa dapa'uk ñippök Skéköl diché ta' taië íyi ulitane tsata, e' ta, mik ikéwö de sulitane shulök eta.

¹⁵ Skékëpa Jesucristo tö iché i' es: “Ye' ttö ttsó. Mik ye' datsene, eta ye' datse ké e' biyö yëule wes akblökwak döwa es. Wépa tso' erkí ye' panuk, idatsi' tso'tke buaë iënoie, ayécha buaë esepa. Es ie'pa ké shköpa sume sulitane wörki ta ijaërkarak.”

¹⁶ Eta aknamapa mañal, e'pa tö blu'pa dapa'wéka ká kiè hebreoie Armagedón eë.

¹⁷ Eta Skéköl biyöchökwak bata tö itka' wà tkéttsa, e' ane kashuk a. Eta se' ttöie darërëë ttsé ye' tö datse blu'kulé tso' Skéköl wé a e' ska', e' tö iché aneule: “ÍYe' tö iwakanewétke!” ¹⁸ Eta alá wöñane taië iblane taië. Í tka darërëë, e' tö ká wöti'wé taië kos í bakule ká i' ki e' tsata. ¹⁹ Ká wa'ñe wé s'ditsö serke, e' ké kos enewa. Ká kibi taië bua'iewa kiè Babilonia, e' tskinewa ate mañat tsini. Es Babilonia ki Skéköl kësik suluë blé, ì sulu wamblekerakitö ese nuí kueki. E' dör wes Skéköl tö ie'pa ké ì bacha'bachaë yökwa sera a es. ²⁰ Dayë nane kos, kabata kos, e' cholur. ²¹ Ñies mò wöli wösi sësëë, e' wösi es tköka dabom tkëyök (40) kilo tsata, ese dane taië s'ditsö ki wes kalí yër es. E' tö s'ditsö we'iké taië e' kueki ie'pa uluneka Skéköl ki ta ie' ché suluë.

17

Alaköl trër taië e' weirdaë

¹ Skéköl biyöchökwakpa döka kul wa tka' tso', e' eköl de ye' ska' ta ye' a ichéitö: “Be' shkó ye' ta, súyö be' a ikkachè wes Skéköl tö alaköl trër taië kkeauleka taië, e' we'iké. Alaköl e' tkërka di' tso' taië e' bata ki. ² Ká ulitane blúpa e' mettsa trënuke ie' ta. Ñies ká ulitane wakpa e' mettsa ì sulu wamblök wes ie' es ké wöklörtá' wes s'tteke blo' tö es.”

³ E' ukuöki ta Skéköl Wiköl de taië ye' ki ta Skéköl biyöchökwak wa ye' mítser ká sir poë wé ké yi serku' taië ese ska'. Eta eë ye' tö alaköl sué eköl tkërka iyiwak sulusi dë'ka dayë a wák batsé e' ki. Iyiwak sulusi e' pa kos ki kiè tso' kitule taië kua'ki kua'ki. Kiè e' wà kos tö Skéköl cheke suluë. Iwökir döka kul, idula' döka dabop. ⁴ Alaköl e' paiëule buaë idatsi' dör siësiël ena batsé. Ikítkéule buaë taië oro wa ena ák bua'buwa wa ena ákwöla bua'buwa kiè perla ese wa. Tka' yöule oro wa, e' a'tser iwa wà iëule chië blo' wa. Blo' e' tö ì kos wër suluë Skéköl wa ena alaköl e' ia'wéka trë wa e' ché. ⁵ Ie' wötsa ki tté tso' kitule. Tté e' wà blëulewa se' yöki, e' tö iché: “Ye' dör ká kibi taië kiè Babilonia. Ye' dör alakölpa trër suluë esepa kos mi. Ñies ye' dör ì kos tso' ká i' ki wër suluë Skéköl wa ese mi.” ⁶ Eta ye' tö isué tö alaköl tteke blo' tö. Blo' e' dör s'batse'rpa kötulur ie'pa tö

Jesús tté kueki, e'pa pë. E' tö alaköl e' tteke blo'ie. Mik ye' tö ie' sué eta ye' tkinewa tajë. ⁷ Eta Skëköl biyöchökwak tö ye' a ichaké: “¿Ï kueki be' tkinewa? Alaköl e' ena iyiwak sulusi wökir döka kul, idula' döka dabop, e' ki alaköl tkërka, e' wà pakeke ye' tö be' a. ⁸ Iyiwak sulusi sué be' tö, e' bak senuk ká iaiaë, e' kë ku'ia i'ñe ta, erë ie' döraça kauk tajë iskië, kë s'wö dë'mi ekkë, e' a. E' ukuöki ta Skëköl tö ie' we'ikök patkeraë kekraë. Wëpa kië kë ku' kitule kuaë sene michoë yëkuö ki kam Skëköl tö ká i' yuö e' yöki, esepa kos tkirdawarak mik ie'pa tö iyiwak sulusi dë'ka dayë a e' sué eta. Iyiwak sulusi e' bak senuk, e' kë ku'ia i'ñe ta, erë ie' dörane.

⁹ “Wëpa didir ena ká ane buaë, esepa éna ì cheke ye' tö a' a e' wà armi buaë. Iyiwak sulusi e' wökir döka kul, e' wà kiane chè kabata döka kul, e' ki alaköl sulusi tkërka. Nies e' wà kiane chè blu'pa döka kul. ¹⁰ E' skël blërulunebak, e' eköl tso' blu'ie, blu' bata doia itöki erë e' kë kanablöpa ká tajë blu'ie. ¹¹ Iyiwak sulusi bak senuk ká iaiaë, e' kë ku'ia i'ñe ta, mik ie' dene blu'ie, eta ide paköl, ie' döer blu' bak kul e' eköl nies. Erë ie' dene blu'ie weinuk ë.

¹² “Idula' döka dabop sué be' tö, e' wà kiane chè tö blu'pa döka dabop e'pa doia. Ie'pa a kawö merdaë s'wëttsöie iyiwak sulusi e' ta ekuölö ëme. ¹³ Blu'pa döka dabop, e'pa er mé ñikkë iwákpa bil ekkë, kawö ena diché tso' ie'pa wa s'wëttsöie, e' muk iyiwak sulusi e' a. ¹⁴ Ie'pa ñippöraë Obeja Pupula ta, erë e' e' alöraka ie'pa ki. Ie' döer skëkölpä ulitane e' këköl, nies ie' döer blu'pa ulitane e' blú, e' kueki ie' e' alöraka ie'pa ki. Wëpa tso' ie' ta, e'pa klöo' bak Skëköl tö, nies ie'pa shukitbakitö. Ie'pa döer Obeja Pupula ttökatapa e' tkökewä darërëe ie' a ese.”

¹⁵ Nies Skëköl biyöchökwak tö ye' a iché: “Di' tso' tajë sué be' tö, e' bata ki alaköl trër tajë, e' tkërka, e' wà kiane chè, ká tso' tajë e' wakpa s'tso' tajë ttö ku'a'ki ku'a'ki e'. ¹⁶ Idula' döka dabop ena iyiwak sulusi, e'pa tö alaköl trër tajë e' sueraë sulüë. Ì kos tso' ie' wa, e' yerattsarakitö iulà a, imeraarakitö sume. Ie'pa tö ie' chkà katerawä eta ikuö atë e' ña'werawa ie'pa tö. ¹⁷ Skëköl wák tö blu'pa dabop er méwä ñikkëe as ie'pa wa kawö tso' s'wëttsöie, e'

mütörak iyiwak sulusi e' a. Es ie'pa tö iwëraë dö mik iwà tka wes Skëköl tö iyë'at es. ¹⁸ Alaköl trër tajë sué be' tö, e' wà döer ká kibi tajë. Ká e' wakpa e' aléka ká malë blúpa ki.”

18

Babilonia wakpa enewa ta iké sulunewa

¹ E' ukuöki ta ye' tö Skëköl biyöchökwak skà sué eköl datse ká jai a, e' diché ta' tajë. Ilo tajë, e' bunekä ká i' kos ki. ² Ie' tö iché aneule:

“¡Babilonia wakpa enewa ta iké sulunewa! Ká e' sulunewa miáne aknamapa kéie. Eë wimblupa sulusi tsakjë e' dapa'wëka senuk.

E' döer iyiwak sulusi döer ñá ena dù döer ñá, ese wé.

³ Ká ulitane wakpa erkiöwëka Babilonia wakpa tö

trënuke wes s'tteke blo' tö es.

Ká ulitane blúpa senéka ie' ta.

Ì sulu kos tueke ie' tö ì sulu wambloie, e' tö dalì wataukwakpa ulitane blu'wëka tajë.”

⁴ Ttö skà ttsé ye' tö datse ká jai a, e' tö iché: “Wëpa döer ye' icha, e'pa kos e' yölur Babilonia as a' kë tö ì sulu wamblërke eë e' wamblöñak.

Nies a' e' yölur as ì sulu datse ie'pa ki e' kë dö a' ki.

⁵ Ì sulu wamblé ie'pa tö, e' döer tajë shüte, e' mú dapa'wësö, e' ma ideka ká jai a.

Ì sulu wamblé ie'pa tö, e' jcher buaë Skëköl wa.

⁶ Eta ttö ttsé ye' tö e' iché inamépa a:

Ì sulu wamblé ie'pa tö pë' malepa ki, e' nuí ské patköne ie'pa ki tajë dö bötökicha.

Ì sulu wamblé ie'pa tö pë' malepa ki, e' döer wes ie'pa tö pë' malepa ké ì bacha'bachaë yök es.

E' kueki ibaché döka bötökicha, e' ské yökwa ie'pa kó inuñie.

⁷ Ie'pa e' kkeöka tajë, ie'pa wa iyi bua'buatso' tajë shüte,

ekké ie'pa we'ikö tajë shüte.

Ie'pa e' bikeitsö:

‘Se' tso' buaë wes alaköl döer blu' es,

se' kě dör wēs schö es weir siarë.'

⁸ Ie'pa e' bikeitsö es, e' kueki ì suluë dōraë ie'pa ki bet.

Ie'pa teraë bli tö, ie'pa weirdaë siarë, ie'pa duöralur, ie'pa ñardawa bö' a.

Skököl diché ta' taië íyi ulitane tsata, e' wa ie' tö ie'pa wöme'ttsabak weinuk."

⁹ Ì sulu wambleke Babilonia wakpa tö, ese wamblë'ñak ká blúpa tö ie'pa ta. Ñies íyi bua'buā tso' taië Babilonia, e' tö ie'pa ttsë'wé buaë. Mik ie'pa tö Babilonia ñarkewa e' shkle sué, etā ie'pa eriardaë taië, iuraë siarë. ¹⁰ Ie'pa suardaë dö' ì sulu e' dö ie'pa ki ñies. E' kueki ie'pa e' tsuraarak kamië ikí sauk ta icherarakitö:

"iWéstela ina Babilonia wakpa ta!
Ie'pa dör pë' taië. Ie'pa ká dör taië buaë.
i' sulu wamblé ie'pa tö e' nuí de ie'pa ki bet,
ekuöläie ie'pa enewa, ie'pa ká sulunewa!"

¹¹ Dalì wataukwakpa tso' ká i' ki e'pa eriardarak siarë iurarak taië, kě yi ku'ia Babilonia ie'pa dalì tauk e' kueki. ¹² Dalì watuëke ie'pa tö e' dör orochka, inukölchka, ák bua'buā, ákwöla bua'buā kiè perla, datsi' bua'buā kiè lino ena seda, ñies datsi' bua'buā wöaule sielsiel ena batsë; ñies kal ulitane alar jamamaë; ñies íyi ulitane bua'buā yöule marfil*, ena kaltak bua'buā wa, ena tabechka kiè hierro e' wa ena tabechka kiè bronze e' wa, ena ák bua'buā kiè mármol e' wa; ¹³ ñies canela klö e' kkuölit, ñies íyi poie alar jamamaë ena íyi masmas ña'wè, kiö masmas kiè mirra ena íyi masmas poie tuè darërë kiè olibano; ñies vino ena kiö, ñies harina bua'buā ena trigowö; ñies baka ena obeja ena kabaio ena carreta; ñies pë' klöulewa kanè mésoie ena pë' skà tso' watuë ese. Íyi ekkë kos watuëke ie'pa tö. ¹⁴ Dalì wataukwakpa tö icheraë:

"A Babilonia wakpa, ì kos bua'buā kiarke a' ki taië,
e' kě ku'ia a' wa.
Íyi bua'buā kos wër buaë wöñarke dalölöë,
e' kos kě dë'ia a' ulà a."

* **18:12** marfil: E' dör iyiwak kiè elefante ese kà talëki wà.

¹⁵ Dalì wataukwakpa e' blu'wé Babilonia wakpa wa, e'pa e' tsuraarak kamië ikí sauk. Ie'pa suane dö' ì sulu tka Babilonia wakpa ki, e' dö ie'pa ki ñies. Ie'pa eriardaë siarë, iuraë taië. ¹⁶ Ie'pa tö icheraë:

"iWéstela ina Babilonia wakpa ta!
A' e' paiëule datsi' bua'buā kiè lino ese wa ñies datsi' wöaule sielsiel ena batsë ese wa. A' e' kítkeule buaë oro wa ena ák bua'buā wa ena ákwöla bua'buā kiè perla ese wa.
¹⁷ iKá etkë ta a' wa íyi tso' bua'buā taië, a' blune taië, e' enewa!"

Es ñies kanò blubluë shköke taië dayë ki, e' wökirpa kos ena ikaneblökerak kos ena wépa shköke kanò shua, wépa kos inuköl klö'wéke kaneblök kanò wa, esepa kos e' tséat kamië Babilonia kisauk. ¹⁸ Mik ie'pa tö ká e' ñanewa e' shkle sué, etā ie'pa ane taië: "iKá wé skà dör buaë taië wēs Babilonia es?" ¹⁹ Ie'pa tö ká po tkéka e' wökir ki iwà kkachoie tö ie'pa erianerak taië ta iuke taië ta icherakitö aneule:

"iWéstela ina ká e' buaë taië, e' wakpa ta!
Sa' kos wa kanò tso', e'pa blune taië ie'pa batamik.
iKá etkë ta ká e' sulunewa!"

²⁰ iA a' tso' ká jai a,
Skököl tö Babilonia wakpa ewéwa,
e' kueki a' ttsë'nú buaë!
A' dör batse'rpa,
ñies Jesús ttekölpa tsá,
ñies Skököl ttekölpa, ie'pa kos ttsë'nú buaë!
Skököl tö Babilonia wakpa we'iké,
ì sulu wamblé ie'pa tö a' ki, e' nuí ské de ie'pa ki,
e' kueki a' ttsë'nú buaë.

²¹ E' ukuöki ta Skököl biyöchökwak skà de eköl diché ta' taië. E' tö ák bërie kéka, ák e' dör kos ák tso' wawè ekkë, e' uyémiitö dayë a ta ichéitö:

"A Babilonia wakpa, a' chörawa wēs ák i' chowa dayë a es,
kě yi tö a' suepaia.

22 Ma'ma tso' bla'wè kiè arpa ena flauta ena duk,
ese kë blarpaia a' ká a.
A' kanè mésopa kos kë ku'ia.
Ák tso' wawè ese kë blarpaia a' ká a.
23 Bö'wö ñarke e' kë wõnarpaia a' ká a.
Kë yi ku'ia ulabatsök.
A' dalì wataukwakpa e'pa kkeauleka taië,
ie'pa dör pè' taië ká i' kî.
Es a' tò ká ulitane wakpa kitö'wé alibchö wa,
e' kueki iyi ikkè sulu de a' kî.”

24 Skëköl ttekölpa ena s'batse'r malepa kos kötulur Babilonia wakpa tò, e'pa pè tène ie'pa ká kî. Ñies pè' malepa taië kötulur ie'pa tò. E' kueki e' nuí de ie'pa kî.

19

1 E' ukuöki ta ye' tò ittsé tò ká jai a pè' daparke taië, e'pa tté darèrè ta ichérakitö aneule:

“Skëköl tò s'shulè yësyësè ttè moki wa,
e' kueki jikikökasö!
Ie' dör S'tsätökökwak.
Ie' olo ta' taië, ie' diché ta' taië iyi ulitane tsata. 2 Babilonia wakpa dör wës alaköl trèr taië es.
Ie'pa bak ká ulitane wakpa erkiöuk ì sulu wamblök wës ie'pa es.
Ie'pa tò Skëköl kanè mésopa kötulur.
E' nuí kî Skëköl tò ie'pa ká sulu'wéwa ta iwakpa ewéwaitö.
E' kueki se' wa ijcher tò ie' s'shuleke yësyësè mokië.”

3 E' ukuöki ta ie'pa tò iskà chéne:
“jSkëköl kikökasö!
Babilonia shklè dià e' batrö michoë.”

4 Këkëpa doka dabom böyök kî tkël (24) ena ì ttsè'ka doka tkël, e'pa e' télur iski wöwakköt ta Skëköl tkërka ikulé kî, e' dalöierakitö. Ie'pa tò iché: “jEs e' idir! jSkëköl kikökasö!” 5 Skëköl tkër e' ska' ttö tsé ye' tò, e' iché:

“jA' ulitane tò se' Këköl kiköka,
se' tsitsipa ñies se' blublupa.
A' dör ie' kanè mésopa tò ie' dalöieke,
e'pa kos tò Skëköl kiköka!”

Obeja Pupula ulabatsöke e' kèwö tkö'uk

6 Eta ye' tò ittsé tò ì blarke taië wës s'tso' taië ttö es, wës di' blar taië ákttö mik es, wës alá blar taië es, e' tò iché:

“jSkëköl kikökasö!
Këkë dör se' Këköl, e' diché ta' taië iyi ulitane tsata.
Ie' detke s'blúie s'wëttsuk,
e' kueki ikikökasö.

7 Obeja Pupula ulabatsöketke, e' kèwö dewatke,
e' tayë e' kané wétke ulabatsoie ie' ta.
E' kueki se' ttsè'nù buaë kaneë, ie' olo kikökasö.

8 Ie' tayë a' datsi' bua'buai kiè lino e' mène e' paioie,
Datsi' e' dör saruruë, wõnarke dalalaë.
Datsi' e' wà kiane ché s'batse' rpa ser yësyësè e'.”

9 Skëköl biyöchökwak tò ye' a' iché: “Ishtë yëkuö kî i' es: ‘Wépa shkeñaule Obeja Pupula ulabatsöketke, e' kèwö tkö'uk, ayëcha buaë esepa.’ ” Ñies ie' tò iché ye' a: “Tté e' dör Skëköl ttè mokië.”

10 Ye' e' téwa iski wöwakköt Skëköl biyöchökwak wöshaë idalöiök, erè ie' tò ye' a' iché: “jSë kë war! Ye' dör Skëköl kanè méso wës be' ena be' malepa e' tkëulewa darèrè Jesús tté a' e'pa es. jSkëköl ã dalöiö!”

Jesús tté e' tò Skëköl ttekölpa erkiöweke s'pattök.

Itkërka kabaio saruru kî

11 E' ukuöki ta ye' tò isuë tò ká jai a ukkö tso' áie, eë kabaio suéyö etö saruruë. E' kî itkërka, e' kiè dör Ttö Yësyësè Këkraë. Ie' tò s'wëttsëke yësyësè. Mik ie' e' kéka ñippök e' kë dör é. 12 Ie' wöbla wër wës bö'wö wõnar es. Ie' wökir kî ì tkërka taië wës itso' tkëka blu' wökir kî es. Ie' kî ikiè tso' kitule. Kiè e' kë jcher yi wa, e' jcher ie' wák é wa. 13 Ie' datsi' nuuleka pé wa. Ie' kiè dör Skëköl Ttè. 14 Ñippök wakpa tso' taië ká jai a, e'pa datse ie' itöki kabaio saruru kî. Ie'pa paiëule datsi' bua'buai kiè lino ese wa, datsi' e' dör saruruë wõnarke dalalaë. 15 Ie' kkö a' tabè dökettsa ká yëule di'dië, tabè e' wa ie' e' alöraka ká ulitane wakpa kî. Ie' tò ie'pa wëttseraë yësyësè idiché taië wa. Skëköl diché ta' taië iyi ulitane tsata,

e' kësik wa ie' tō ibolökpa ñatskerawā wes uvawō ñatskewasō s'klō wa idiō yottsā es. ¹⁶ Itu' shà ie' paio kī itso' kitule, e' tō iché: “Blu'pa ulitane e'pa Blú, skëkōlpa ulitane e'pa Këköl.”

S'tsatkökwak e' aléka iyiwak sulusi kī

¹⁷ E' ukuökī tā ye' isué tō Skëköl biyöchökwak dur eköl diwō kī. E' tō iché aneule dù kos urke kashuk a e' a: “iA' shkō, a' ñi dapa'úka chke tso' taië Skëköl wā a' a e' katök! ¹⁸ A' shkō blu'pa chka katök, ñies ñippökwakpa wökirpa ena wëpa kësik suluë, esepa chka katök a' shkō. Kabaio ena iwákpa e'pa chka katök a' shkō. S'klöulewā kané mésoie ena pë' kë dör es, ñies s'dalöier tā' taië ena se' ësepa ena pë' ulitane chka katök a' shkō.”

¹⁹ Eta ye' tō iyiwak sulusi dë'ka dayë a e' sué. Ká ulitane blúpa ena iñippökwakpa, e'pa tso' ie' tā. E'pa ñi dapa'uke ñippök itkërka kabaio saruru kī ena iñippökwakpa e'pa tā. ²⁰ Iyiwak sulusi dë'ka dayë a ena itteköl e'pa klō'wëwarakitō. Itteköl e' tō ìkë or yi a ese o' iyiwak sulusi wörki. Ese wa ie' tō wëpa e' me' wakyuë iyiwak sulusi e' kië wa ena idiököl dalöie', esepa kitö'ka. Eta iyiwak sulusi ena itteköl, e'pa batrélormi tse'ka bö' me'r taië batsöriie e' a. Eë bö' wöñarke taië azufre tā. ²¹ Imalëpa ttélur itkërka kabaio kī e' tō, tabè dökettsā ikkō a e' wa. Eta dù tō ie'pa chka katé taië dö che.

20

Skëköl e' aléka Satanás kī

¹ E' ukuökī tā Skëköl biyöchökwak sué ye' tō eköl, e' datse ká jai a. Ie' wā kawuk ter taië iskië e' kköyottsā tso'. Ñies tabechka kichaie bërie e' a'tser iwa. ²⁻³ Eta ie' tō këtali këköl klō'wëwā. Këtali këköl e' dör Bë kië Satanás dë'ka tkabëie ká iaiä e'. Skëköl biyöchökwak tō ie' muéwā tabechka kichaie wa batréemi kawuk ter taië iskië e' a. Tā e' kkō wötewaitō daloie ena iwakyuëitō as kë yi a ikköyerttsane. Eë ie' wötene dö duas mil eyök as kë ie' a ká ulitane wakpa kitëria. Erë mik duas mil eyök deka, eta ie' wötsenardaë erë ekuölö ë.

⁴ E' ukuökī tā ye' tō s'blúpa kulé sué tular ká jai a. Wëpa tular kula' e' kī, e'pa a kawō mène s'wëttsuk. Ñies wëpa

kuli' tërdulune Skëköl tté ena Jesús tté moki pakè kuëki, esepa wiköl sué ye' tō. Ie'pa kë wā iyiwak sulusi dë'ka dayë a ena idiököl dalöiene'. Ñies ie'pa kë e' mène wakyuë iyiwak sulusi kië wa iwötsā kī ö iulà kkue kī. Ie'pa shkenekane, eta ie'pa tō s'wëttsé Cristo tā dōka duas mil eyök. ⁵ Ie'pa shkenekane e' dör s'duulewā e' tsā shkenekane. S'duulewā malepa e'pa kë shkerpakane dö mik duas mil eyök ene eta. ⁶ Wëpa shkerdakane kewe, ayëcha buaë esepa. Ie'pa dör wëpa batseo' Skëköl tō esepa kī. Ie'pa kë duöpawā bötökicha. Ie'pa kanëblöraë Skëköl a ena Cristo a sacerdotepaie. Ñies ie'pa tō s'wëttsëraë Cristo tā ñitā dö duas mil eyök ekkë.

⁷ Mik duas mil eyök deka, eta Satanás yërdattsane wé itso' wötëulewā eë. ⁸ Ie' e' yörattsā Gog ena Magog kitö'uk. Gog ena Magog, e' wā kiane chë ká ulitane wakpa. Satanás tō ie'pa dapa'weraë ñippök Skëköl tā. Ie'pa ñippökwakpa dör taië wes dayë tsëwö es.

⁹ Ie'pa ulitane datse ká wa'ñe demi Jerusalén. Eë s'batse'rpa serke. Ká e' dalër taië Skëköl éna. Ie'pa tō ká e' kköiëwā shkit s'batse'rpa ewowa, erë bö' biteshka ká jai a, e' tō Skëköl bolökpa ewëwa seraä. ¹⁰ Eta Bë tō ie'pa kitö'o', e' batréemi bö' wöñarke azufre tā me'r taië batsöriie e' a. Eë iyiwak sulusi dë'ka dayë a ena itteköl e'pa uyanemibak. Eë ie'pa weir michoë ñie nañeë.

Skëköl tō sulitane shuleke bata ekkë tā

¹¹ E' ukuökī tā ye' tō isué tō Skëköl tkër ikulé kī. Ikula' dör bërie saruruë. Ká jai ena ká i' e' tkashkar ie' yöki, kë iwëneia yës. ¹²⁻¹³ Eta ye' tō isué tō s'duulewā kos iëter Skëköl kulé wörki as ishulirdak. Wëpa datse s'wimblu ké a esepa tso', ñies wëpa durulune dayë a esepa tso'. S'dalöiertā' taië ena s'ësepa kos iëter Skëköl wörki as ie' tō ie'pa shulö wes ie'pa e' wamblë' es. Yëkküö tso' tseë eë, e' kī ì kos o'sö ena ì kos wamblë'sö e' tso' kitule. Yëkküö skā tso' eë et, e' dör sene michoë yëkküö. Yëkküö e' kī wëpa ulā a sene michoë döraë, e'pa kië tso' kitule. Yëkküö e' shuppëlor, eta s'duulewā kos shulé Skëköl tō wes ie'pa e' wamblë' es, ñies wes itso' kitule iyëkküö kī es. ¹⁴ E'

ukuöki ta s'duöwä ena s'wimblu ké e' kos batréemi bö' me'r taië batsöriie e' a, e' dör s'duöwä bötökicha e'. ¹⁵ Wépa kos kiè ké ku' kitule sene michoë yëkkuö ki, e'pa batréemi bö' ñe' a.

21

Ká jai pa'ali ena ká i' pa'ali

¹ E' ukuöki ta ye' tó isué tó ká jai tsá ena ká i' tsá, e' ké ku'ia, e' kos ské yönene pa'ali. Ñies dayë ké ku'ia. ² Eta ye' tó isué tó ká batse'r dör Jerusalén pa'ali e' datse ká jai a Skököl ska'. Ká e' wër buaala wes tayë ulabatsketke e' paiö buaala iwëm wörki es. ³ Skököl tkër, e' ska' ttö ttsé ye' tó, e' tó iché aneule: "Ittsö, i'ñe Skököl de senuk s'ditsö shua. Ie' serdaë ie'pa ta kekraë. Ie'pa döraë ie' ichaie. ⁴ Ie'pa wöriö kos paikl-eraëitö. Kë yi duöpawaiä, kë yi eriarpaia, kë yi kköchöpaia, kë yi mik i dalërpaia, iyi ekkë kos bakbak e' kueki."

⁵ Eta Skököl tkër ikula' ki, e' tó iché: "Ye' tso' iyi kos yuökne pa'ali." Ñies ie' tó ye' a iché: "Ttè i' dör mokie, e' mik be' erblömi, e' kueki ishtö yëkkuö ki."

⁶ E' ukuöki ta ie' tó iché ye' a: "Iwà yöne one. Ye' dör iyi wì ena iyi bata, ttè tsá ena ttè bata. Wépa ersine, esepa a kawö meraë ye' tó, sene michoë di' yök ëme, ké tuè ta'. ⁷ Wépa e' aléka i sulu ki, ké wä ye' tté olo'yaule, esepa a iyi ekkë kos ské meraë ye' tó. Ye' döraë ie'pa Kököl ena ie'pa döraë ye' ala'rie. ⁸ Erë wépa tó ye' tté olo'yé suane kueki, wépa ké erblöta' ye' mik, wépa e' ia'uke i sulu wamblekerakitö ese wa, wépa dör s'ttökwakpa, wépa trërta', wépa wöbatsö alibchök, wépa tó iyi diököl dalöieke skökölie, ñies wépa dör kachökwapka, esepa kos batreerami bö' wönarke azufre ta me'r taië batsöriie e' a. E' dör s'duöwä bötökicha e'."

Jerusalén pa'ali kkayëne Juan a

⁹ Skököl biyöchökwakpa döka kul suéyö kewe tó tka' damirak iwä wà tkëttsa ká ulitane wakpa we'ikoie, e' eköl de ye' ska', e' tó iché ye' a: "Be' shkó ye' ta. Obeja Pupula ulabatsöketke, e' tayë kkacheke ye' tó be' a." ¹⁰ Eta Skököl Wiköl de taië ye' ki ta Skököl biyöchökwak wä ye' mítser kabata bërie kakkeë e' ki. Ie' tó Jerusalén dör

batse'r datse ká jai a e' kkaché ye' a, e' dör Skököl ké. ¹¹ Ká e' wönarke dalölöë Skököl olo taië e' wa. Ká e' olo burke taië dalölöë wes ák bua'buä tuè darërëë kiè jaspe es. Ák e' wöaule spaspa ena mat, e' wër sarërëë. ¹² Ká e' kköiëulewä shkit kakkeë buririë. E' ukkö döka dabom eyök ki böt (12). E' ukkö kos a Skököl biyöchökwakpa iëter eköl eköl. Ñies Israel aleripa ditséwö döka dabom eyök ki böt, e'pa kiè tso' kitule eköl eköl ukkö kos e' mik. ¹³ Ukkö tso' mañat diwö tskirke, e' kke. Ukkö tso' mañat diwö mi'kewä, e' kke. Ukkö tso' mañat wì wa. Ñies ukkö tso' mañat i' wa. ¹⁴ Ká e' kköiëulewä shkittke, e' yöule ák blubluë ki döka dabom eyök ki bök. Obeja Pupula ttekölpa tsá dabom eyök ki böt, e'pa kiè tso' kitule eköl eköl ák blubluë kos e' mik.

¹⁵ Skököl biyöchökwak tso' ttök ye' ta, e' wa orochka yöule batsië ká ma'woie, ese a'tser. E' wa ie' tó ká kos ñe' ma'weke, ikköiëulewä shkit ena iukkö kos e' ma'weke ie' tó. ¹⁶ Ká e' yöule ñikkëë, kos ibatsi dör, ekkë ishölö dör. Skököl biyöchökwak tó ká e' ma'wé ká ma'wo a'tser ie' wä e' wa. Ká e' batsi dör kilómetro döka mil böyök ki cien tkëyök (2.400); ñies ishölö ena ikákke e' dör ekkë ñies. ¹⁷ E' ukuöki ta Skököl biyöchökwak tó ká kköiëulewä shkit, e' burri ma'wé. E' dör metro döka dabom teryök ki teröl (66). Skököl biyöchökwak tó ima'wé wes s'ditsö tó ká ma'wé es.

¹⁸ Ká kköiëulewä shkit, e' yöule ák bua'buä kiè jaspe ese wa. Ká e' yöule orochka wák ë wa; e' damiwa sarërëë wes vidrio es. ¹⁹ Ák blubluë tuluulewä ká kköiëulewä e' chkie, e' mik ák bua'buä kuä'ki kuä'ki bastulur taië. Ák blubluë e' tsá e' dör ák bua'buä kiè jaspe; ák blubluë skà dör zafiro; iskà dör ágata; iskà dör esmeralda; ²⁰ iskà dör ónice; iskà dör cornalina; iskà dör crisólito; iskà dör berilo; iskà dör topacio; iskà dör crisoprasa; iskà dör jacinto; ibata dör amatista. ²¹ Ukkö döka dabom eyök ki böt, e' dör ák bua'buä saruru kiè perla döka dabom eyök ki böt. Ukkö bit e' dör perla et. Ká e' ñalé kibi e' yöule orochka wák ë wa damiwa sarërëë.

²² Kë ye' wä Skököl wé sune ká e' ki. Skököl diché ta' taië iyi ulitane tsata ena Obeja Pupula e'pa serke ee, e' kueki Skököl

wé kě ta'. ²³ Skëköl olo burke taië ká e' a, ñies Obeja Pupula olo burke taië ká e' kos a wes bö'wö taië olo bur es. E' kueki diwö kě ta', si'wö kě ta'. ²⁴ Ká ulitane wakpa serdaë ká e' olo burke e' a. Ká ulitane blúpa wá iíyi bua'buá tso' e' bituraë ie'pa wá mē ká e' wakpa a. ²⁵ Ká e' a nañewe kě ta', kekraë ká dör ñiwe. E' kueki iukkó kě wötërta'wá yēs. ²⁶ Ká ulitane wakpa wá iíyi bua'buá kos tso', e' bituraë mē ká e' wakpa a. ²⁷ Erē íyi ulitane kě dör batse'r, ñies wépa tō ì wēr suluë Skëköl wa ese wambléta' o s'kitó'weta', esepa kos kě döpa'wá ee. Wépa kiè tso' kitule Obeja Pupula yëkkuö kī, yëkkuö e' dör sene michoë yëkkuö, e'pa ẽ döwami ee.

22

¹ E' ukuökī ta Skëköl biyöchökwak tō ye' a di' kkaché etō. Di' e' dör maneneë, damiwa sarerëë, e' dör sene michoë dí. E' tskirke wé Skëköl ena Obeja Pupula tulur ikulé kī e' ska'. ² Di' e' dami ká e' ñalé kibi e' shushaë. Di' e' kkömik kal tso' wī'kē iō'kē. Kal e' dör sene michoë moie se' a. E' wörke si' bit ekkē. E' wá kiane chē tō duas ek ta iwöne döka dabom eyök kī bötökicha (12). Kal e' kō dör buaë kapölie ká ulitane wakpa bua'woie. ³ Ì kos kě dör buaë Skëköl wöa, e' kě ku' ká e' a. Eë ie' ena Obeja Pupula, e'pa tulur ikulé kī. Eë Skëköl kanè mēsopa tō ie' dalöieraë. ⁴ Ie'pa tō ie' sueraë iwöbla wa. Ie' kiè tso' kitule ie'pa wötsa kī. ⁵ Ká e' ñi'weraë ie' olo tō, e' kueki nañewe kě ta'ia ká e' a. Kě yi kī diwö ena bö'wö kiarpaia ká suoie. Ká e' wakpa tō s'wëttsē michoë blu'paie.

Jesucristo datskene e' kēwö dökewatke tsinet

⁶ Etā Skëköl biyöchökwak tō ye' a ichè: “Ttè kos ttsé be' tō e' dör mokië e' mik be' erblömi. Skëköl tō ittekölpa patké' itte pakök, e' wák tō ibiyöchökwak patké' ì tköraë bet, e' kkachök ikanè mēsopa a.”

⁷ Jesús tō ichè: “Ìttsö! Ye' datskene bet. Ì tköke i'ñe ta ena ì tköraë aishkuö ta ese ttè tso' kitule yëkkuö i' kī. Wépa tō ttè e' wá iuteke, ayëcha buaë esepa.”

⁸ Ye' dör Juan. Ye' tō íyi ikkē ttsé sué. Mik ye' tō ittsé ena isué, etā ye' e' téwā wöwakköt Skëköl biyöchökwak wörki idalöiök. ⁹ Erē ie' tō ye' a ichè: “Ìsē kě war!

Ye' dör Skëköl kanè méso wes be' ena be' yamipa dör Skëköl ttekölpa ena wépa kos tō ttè tso' kitule yëkkuö i' kī e' wá iuteke, esepa es. Ìskëköl ẽ dalöiö!”

¹⁰ Ñies ie' tō ye' a ichè: “Ttè tso' kitule yëkkuö i' kī, e' wá tköketke bet, e' kueki kě iblarwá be' wák ẽ a. ¹¹ Wépa e' wamblö sulu esepa múat as ikí e' wamblö sulu. Ñies wépa e' ia'uke sene sulusi wa esepa múat as ikí e' ia'ü sene sulusi wa. Erē wépa dör yësyēsē as esepa kī ser yësyēsē. Ñies wépa batse' Skëköl tō as esepa kī ser batse'r.”

¹² Jesús tō ichè: “Ye' datskene bet. Ye' wá iské datse mē sulitane a eköl eköl wes iser es. ¹³ Ye' dör íyi wì ena íyi bata, ttè tsá ena ttè bata. Ye' tso'tke íyi ulitane yökī kewe, ñies ye' ser michoë kekraë.”

¹⁴ Wépa tō idatsi' skueke Obeja Pupula pē wa as idöttsa buaë maneneë Skëköl a, ayëcha buaë esepa. Esepa ẽ a kawö merdaë dökwa Skëköl ká a, sene michoë e' kéli wö katök. ¹⁵ Erē wépa dör ì sulu wamblökwakpa, wépa wöbatsö alibchök, wépa trërta', wépa dör s'ttökwakpa, wépa tō íyi diököl dalöieke, wépa wöbatsö kachök, esepa kos atē u'rki, kě dē'wá Skëköl ká a.

¹⁶ Jesús tō ichè: “Ye' dör Jesús, e' tō Skëköl biyöchökwak patké' ttè i' kos chök ye' icha eruleë e'pa a. Ye' dör s'blú bak ká iaiaë kiè David, e' aleri datse s'blúie ie' skéie e'. Ye' dör wes bēkwö olo burke dalölöë ká ñirketke etā es.”

¹⁷ Wiköl Batse'r ena Obeja Pupula tayë, e'pa tō ichè: “ÌA' shkó!” Ñies wépa tō ttè i' ttsé, e'pa tō ichö: “ÌA' shkó!” Wépa kos ersine éna sene michoë dí yák, esepa mú dö sene michoë dí yök éme kě tuè ta.

¹⁸ Ì tköraë e' tso' kitule yëkkuö i' kī, wépa tō ittsé, esepa a ye' tō ichè i' es: Yi tō ttè i' kī kuötkéka, e' ta esepa we'ikeraë siarë Skëköl tō ì sulu kos tso' kitule yëkkuö i' kī ese wa.

¹⁹ Ñies yi tō ttè tso' kitule yëkkuö i' kī e' wele yéttsa, e' ta esepa a Skëköl kě tō kawö mepa senuk Skëköl ká batse'r e' a, sene michoë kéli wö katök wes itso' kitule yëkkuö i' kī es.

²⁰ Jesús tō ttè i' kos ché a' a, e' tō ichè: “Moki ye' datskene bet.”

Es e' idir. ÌA Skëképa Jesús, be' shkó!

²¹ As Skëképa Jesús er buaë chö s'batse'rpa ulitane a.